

BARTOLI

COMMENTARIA IN SECUNDAM CODICIS

partem, doctiss. viri D. Petri Pauli

Parisi Cardinalis admodum re-

uerendi, non paucis additio-

nibus nuper illustrata,

accurateque ca-

stigata.

LVGDVNI

1550

Tabula Rubricarum secundæ partis Codicis.

<p>¶ Abolitionibus. 140 Acquirenda & retinenda possessione. 67 Acceptilationibus. 129 Accusationibus & inscriptionibus. 135 Ad legem Falcidiam. 56 Ad legem Iuliam maiestatis. 137 Ad legem Iuliam de adult. & stupro. 137 Ad legem Iuliam de vi publica vel priuata. 138 Ad legem Corneliam de sicarijs. 139 Ad legem Corneliam de falsis. 139 Ad legem Iuliam repetundarum. 140 Ad senatusconsultum Trebellianum. 55 Ad senatusconsultum Orficianum. 61 Ad senatusconsultum Iurpilianum. 141 Ad senatusconsultum Terullianum. 60 Adoptionibus. 130 Aduersus creditorem. 68 Annulli exceptione. 70 Appellationibus & consulationibus. 92 ¶ Bonis auctoritate iudicis possiden. 103 Bonis proscriptorum vel damnatorum. 141 Bonis libertorum. 7 Bonis maternis & materni generis. 62 Bonis quæ liberis. 63 Bonorum possessione scdm tabulas. 10 Bonorum possessione contra tabulas, quam prætor liberis pollicetur. 10 Bonorum possessione cõtratabulas liberti quæ patris liberisq; eorum datur. 10 ¶ Caducis tollendis. 58 Calumniatoribus. 141 Carboniano edicto. 12 Codicillis. 43 Collationibus. 13 Comminationes, epistolas, programmata. 90 Communia de successioneibus. 62 Communia de vscapionibus. 67 Communia de legatis & fideicommissis, & de in rem missione tollenda. 102 Conditionibus insertis tam legatis q̄ fideicommissarijs libertatibus. 54 Confessis. 91 Contrahenda & commit. stipu. 123 Creditorem cuiuentionem pignoris non debere. 129 Custodia & exhibitione reorum. 136 ¶ Debitorem venditionem pignorum impedire non posse. 121 Distractione pignorum. 121 Donationibus. 134 Donationibus, quæ sub modo vel conditione vel ex certo tempore conficiuntur. 135 Donationibus causa mortis. 135 Duobus reis stipulandi. 127 ¶ Aedicto diui Adriani tollendo. 38 Emancipationibus liberorum. 130 Emendatione seruorum. 139 Emendatione propinquorum. 139 Etiam ob chirographariam pecuniam. 121 Eiutionibus. 129 Exceptionibus, seu præscriptionibus. 122 Executione rei iudicatæ. 89 Exhibendis & transmittendis reis. 13 ¶ Falsa causa adiecta legato vel fideicommissis. 53 Falsa moneta. 140 Famosis libellis. 140 Fideicommissis. 47 Fideicommissarijs libertatibus. 67 Fideiussoribus & mandatoribus. 128 Fructibus & litium expensis. 87 Furtis & seruo corrupto. 3 ¶ Hæredibus instituendis: & quæ personæ hæredes institui non possunt. 20 Hæreditatibus decurionum. 66</p>	<p>His quibus vt indignis, hæreditas aufertur. 41 His, quæ poenæ nomi. in testa. relinquuntur. 47 His, qui ante apertas tabulas. 59 His, qui propter metum iudicis non appellauerunt. 102 His, quæ sub modo legati vel fideicommissi, relinquantur. 54 His qui in priorum creditorum loco succed. 120 His, qui sibi adscribunt in testamento. 140 His, qui latrones occultauerunt. 140 ¶ Impuberum & alijs substitutionibus. 24 Indicta viduitate & l. Iulia Miscella tollen. 46 Ingratis liberis. 130 In quibus causis cessat longi temporis præscriptio. 60 Institutionibus & substitutionibus. 130 Iniurijs. 68 Interdictis. 140 In quibus causis pignus tacitè contrahitur. 104 Inutilibus stipulationibus. 117 Iure deliberandi, & de ad eunda hæreditate, vel acquirenda. 31 Iure domini impetrandi. 121 ¶ Latinalibertate tollenda. 67 Legatis. 44 Legitimis hæredibus. 61 Liberis præteritis vel exhæredatis. 27 Libertis & eorum liberis. 8 Liberis exhibendis. 112 Litigiosis. 122 Longi temporis præscriptione. 68 Luitione pignois. 121 ¶ Mathematicis & maleficis. 139 Mulieribus, quæ proprijs seruis se iunxerunt. 138 ¶ Necessarijs seruis hæredibus instituendis vel substituendis. 27 Ne liceat in vna eademq; causa tertio prouocare. 102 Ne rei dominicæ vel templorum vendicatio temporis exceptione submoueat. 69 Nouationibus & delegationibus. 128 ¶ Obsequijs à libertis patrono præstandis. 8 Operis libertorum. 7 ¶ Pæctis pignorum. 121 Patria potestate. 130 Poena iudicis, qui malè iudicauit. 85 Poenis. 141 Pignoribus. 112 Posthumis hæredibus instituendis vel exhæredatis. 31 Postliminio reuersis redemptis ab hostibus. 130 Precario & Saluiano interdicto. 112 Præscriptione xxx. vel xl. anno. 69 Prætorio pignore. 120 Priuatis carceribus inhibendis. 137 Priuilegijs fisci. 104 Priuilegijs dotis. 104 ¶ Quando non petentium partes petentibus accrescant. 9 Quæ res pignori obligari possunt vel nõ; & quæ liter pignus contrahitur. 118 Quadrienni præscriptione. 68 Quando civilis actio criminali præiudicet. 140 Quando prouocare non est necesse. 99 Quando dies legati vel fideicommissi cedat. 59 Quæstionibus. 126 Quæ sit longa consuetudo. 130 Quemadmodum testamenta aperiantur. 38 Qui accusare non possunt. 135 Qui testamenta facere possunt vel non. 16 Qui potiores in pign. hab. 118 Qui bonis cedere possunt. 103 Quibus non obijctur longi temporis præscriptio. 68.</p>	<p>Quibus res iudicata non nocet. 90 Quomodo & quando iudex sententiam proferre debet. 71 Quorum appellationes non recipiuntur. 101 Quorum bonorum. 105 Quorum legatorum. 105 ¶ Raptu virginum. 139 Relationibus. 92 Remissione pignorum. 120 Re iudicata. 88 Repudianda bonorum possessione. 13 Repudianda vel abstinenda hæreditate. 38 Requirendis reis. 140 Res inter alios acta. 92 Reuocandis his quæ in fraudem credi. 104 Reuocandis donationibus. 135 ¶ Sententiam passis & restitutis. 141 Sententiam rescindi non posse. 86 Sententijs ex breuiculo recitandis. 76 Sententijs & inter locu. omnium iudi. 77 Sententijs, quæ sine certa quantitate prolatae sunt. 82 Sententijs, quæ pro eo quod interest feruntur. 82 Sepulchro violato. 139 Seuis fugitiuis. 2 Seruis Reipublicæ manumittendis. 67 Si aduersus creditorem. 68 Si aliena res pignori data sit. 117 Si a non compe. iudi. iudica. est. 85 Si antiquior credi. pignus vendide. 120 Si communis res pig. data sit. 120 Si in causa iudic. pignus captum sit. 120 Si pignus pign. datum sit. 120 Si pendens. appel. mors interuenerit. 102 Si quis omni. cau. testamenti. 46 Si ex falsis instrumentis vel testimonijs iudic. sit. 90. Si per vim vel alio modo. 110 Si reus vel accusa. mor. fuerit. 137 Si quis Imperatori male dixerit. 137 Si plures vna sententia condemnati sunt. 90 Si vendito pigno. agatur. 121 Si vnus ex plurib. hære. credi. vel debi. 121 Si pigno. conuen. mune. secuta non sit. 121 Si quis aliquem testari prohibue. 41 Si vnus ex pluribus appellauerit. 102 Si de momentanea possessione fuerit appellatum. 102 Si quis, eam cuius tutor fuerit, corruerit. 138 Si in fraudem patroni de libertis alienatio facta sit. 7 Solutionibus & liberationibus. 129 Successorio edicto. 12 Suis q̄ legitimis. 60 ¶ Tabulis exhibendis. 112 Temporibus appellationum. 97 Testamento militis. 16 Testamentis, & quemadmo. testa. ordi. 17 Testamentaria manumif. 67 ¶ Verborum & rerum significatione. 45 Vindicta libertate. 66 Vnde vi. 106 Vnde liberi. 10 Vnde legitimi & vnde cognati. 12 Vnde vir & vxor. 12 Vfuris rei iudicatæ. 90 Vsu. & fruc. leg. & fideicommissorum. 54 Vscapione pro empto. 67 Vscapione pro donato. 67 Vscapione pro hærede. 67 Vscapione transformanda. 67 Vt criminalis quæstio intra certum tempus terminetur. 140 Vt in possessione legatorum. 59 Vt possidetis. 111</p>
--	---	---

In lib. primo Item ante lib. Secum habet iudicium fideiussoris

Incipit lectura clarissimi mi iuris Casarei interpretis. domini Bartoli de Saxo ferrato, super Secunda Codicis, quam diligentissime castigata, nouisque additionibus illustrata.

De seruis fugitiuis. Rubri.

S V M M A R I V M.

- 1 Seruus fugitiuus, quod d faciat furtum sui. & nume. 4. & nume. 5.
2 Seruus fugitiuus, non vsucapitur, nec prescribitur propter sui vitium.
3 Fuga seruorum non debet esse dominis damnosa. & nu. 10.
4 Quis obligatur ex consilio fraudulento.
6 Prescriptio cadit in re mobili, sicut in immobili.
7 Dux negationes quando faciant vnam affirmationem.
8 Seruus fugitiuus quis dicatur remissiuè.
9 Seruus fugitiuus prescribitur spatio xxx. vel xl. anno. Et quo tempore incipiant isti anni.

LEX I.

SERUUM fugitiuum. Ista lex, & titulus consuevit multum solemnizari. & breuiter dicit: Seruus fugitiuus est res furtiua: ideo tempore non acquiritur. h. d. Lectura huius leg. variatur multis modis. Principium variatur duobus modis. quæ variatio est in modo formandi casum, non in iuris effectu: vt in prima glo. Medium variatur quatuor, vel quinque modis: de quibus tres ponuntur in gl. magna, duo alij adduntur per doct. vt infra dicam. Finis variatur duobus modis, vt in vlti. glo. pono casum in terminis simpliciter, & sub nube, secundum modum qui ponitur in glo. Not. qd seruus fugitiuus facit furtum sui.

¶ Not. qd non potest vsucapi, nec prescribi propter vitium furti. ¶ Nota qd fuga seruorum non debet esse dominis damnosa. ¶ Ad primum t oppo. de l. si quis seruus. §. j. j. de fur. Sol. dicit glo. ibi ideo, quia nemo ex consilio obligatur. Quæ sol. non est vera: nam quis obligatur ex consilio, si est fraudulentum. l. consilij. de reg. iur. Dic ergo secundum doc. & bene, qd seruus fugitiuus facit furtum sui: vt hic. tamen istud non est propriè, & regulariter furtum: nam in furto requiritur qd sit differentia inter contrectantem & rem contrectatam: vt l. j. ff. de furtis. sed hic est idem: vnde non est regulare furtum, & ideo prestans opem huic furto regulari, non tenetur furti, nisi furtum regulare sequatur: vt l. contraria. ¶ Item oppo. ad istud idem, & assumo gloss. magnam post medium. Rei subtractæ dominus perdit possessionem: vt l. si rem mobilem. & l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. posses. Sed quis retinet possessionem serui fugitiui? ergo non fit sibi furtum: vt l. j. §. per seruum qui in fu. ff. de acquiren. possesio. Solu. Licet retineat possessionem ciuilem: b tamen perdit naturalem. & detentionem. Vel aliter, cõtraria loquitur in furto regulari. ¶ Item oppo. de l. interdum. §. cum autem. ff. de fur. Sol. Hic loquitur quando seruus surripuit seipsum, & sic rem dominicam: vnde statim fit furtum: ibi quando seruus surripuit res peculiares. ¶ Ex t predictis ergo debes sci re, & dicere, quod aut seruus surripuit seipsum, aut aliam rem. si seipsum, aut quæris, an fiat furtum quantum ad se, an quantum ad opem præstantem. Secundo casu, quando surripuit aliam rem: distingue, aut dominicam, aut peculiares: vt ex prædictis patet. ¶ Venio ad secundam partem, & oppo. hic innuitur, qd prescriptio locum habeat, nisi esset res furtiua. Contra, seruus est res mobilis: sed in re mobili non cadit prescriptio: vt in l. in seruorum. j. in quib. cau. cef. long. tempo. prescrip. Huius timore variatur lectura huius versu. tribus modis in gloss. Primo qd hic erat seruus adscriptus glebæ: vnde censetur immobilis: vt l. iij. ff. de diuer. & tempo. prescrip. & l. si quis inquilinos. ff. de legatis. j. Sed contra hanc l. oppo. quia res immobilis non est furtum: vt Insi. de vsucapio. §. quod autem. & l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. Solu. glo. donec est in possessione, non est furtum: sed si separaretur ab ea, tunc fit furtum. Sicut dicimus decreta, quæ si euellatur de terra, efficiunt res mobilis, & sic furtum. ¶ Item oppo. ad hanc l. quia cum non possit alienari sine possessione: vt quemadmodum. de agri. & censu. lib. xj. & eadem ratione non poterit prescribi: vt l. vbi lex. de vsucap. Solu. gloss. qd alienatio non conceditur fraudulenter, vt ibi: sed tempore sic, vt hic. Ad idem de diuer. & tempo. prescri. l. longe. & quod ibi no. & l. iij. eodem titulo. Ista lectura non est vera: quia incideremus in aliud obstaculum. Nam tunc non haberet locum vsucapio triennij, de qua loquitur ista glo. Ideo gl. legit alio modo, vt dicat qd non habeat locum vsucapio, si possideatur ab alio: neq; prescriptio, quando ipsemet vult se prescribere in libertate: vt l. j. de prescriptio. longi temporis. quæ aduer. lib. & ista est satis bona. Vel aliter, & est tertia lectura: Non habet locum vsucapio contra dominum, neque prescriptio contra creditorem. Nam debes scire, qd p vsucapionem triennij, non læditur ius creditoris: vt l. vsucap. j. de pigno. Sed requiritur prescriptio longi temporis: vt j. si aduer. credi. l. j. Et istæ tres lectu. sunt in glo. quarum duæ satis bonæ sunt. Alij, vt Richar. Malumb. dicunt sic, vt dicamus. In re mobili, nõ cadit prescriptio longi temporis. verũ est de necessitate: quæ sufficit vsucapio triennij. Sed si quis non vellet vti vsucapione, sed prescriptione: eodem modo haberet locum in re mobili, sicut in re immobili. Ita intellige hæc materiam. Ista videt satis bona. Alij, vt Iac. But. legunt aliter, quod hic Imperator locutus est quadam superabundantia, quodam modo deridens querentem vllõ modo posse acquiri tempore: nec habet locum vsucapio nec prescriptio. Tene quam vis, quia nõ curo. Ex prædictis potes colligere distinctionem, an in re mobili cadat prescriptio. Dicatis per vos: vt patet ex prædictis. ¶ Opponi. duæ negationes faciunt vnam affirmationem, vt l. duobus. ff. de verborum signifi. sed hic sunt duæ negationes: quia dicit, non habent locum nec vsucapione, nec longi temporis prescriptio, & sic concludit, quod habet locum. quod est contra legem, quæ dicit qd res furtiua non potest vsucapi. Huius timore dicit glo. qd hic abundat vna negatio. quod satis placet. Alias dic quod lex contraria loquitur, quãdo plures negationes referuntur ad idem: secus si ad diuersa. sed hic ista duo non referuntur ad diuersa. Sed certè prior solutio melior est. Nam hic & dictio non, & dictio nec, referuntur ad idem. Vnde dicendum est, quod vna abundat. ¶ Item oppo. ad hanc partem, quod ista consequentia non est bona: res est furtiua: ergo non potest vsucapi. Contra. ff. de vsucapionibus. l. sequitur. §. si rem. Glo. dicit, fallit ibi. Quod dic plenè vt ibi. ¶ Item opponitur. ff. de furtis. l. serui & filij. in principio. Solutio. Fateor quod non competit actio furti: & tamen res efficitur furtiua: vt hic. quod dic plenè vt dicta lege sequitur. §. si rem. ¶ His præmissis primò t quæro, quis dicatur seruus fugitiuus? Dic vt

auxiliũ, habeat locum in eo, qui materiam veneni præparauit: p eundem Bal. consi. c. iij. li. & oia nota: quia auro præciosiora. ¶ Ciuilè. Adde ibi secundum Paul. de Cast. qd ista glo. in hoc non potest pcedere: quia statim qd aliõ occupat seruum, dominus perdet ciuilè, per d. §. per seruum, qui in fuga. & dicit mirari qd doct. non penderint. ¶ Sed requirit prescriptio longi temporis. Prescriptio habet locum in re mobili, volente possessore. Adde eundem Bart. & Bal. in l. in seruorũ. in quib. cau. cef. longi tẽp. prescri. secundum Bal. hic contra. ¶ Affirmationem. Qualiter intelligat qd duæ negationes faciunt vnam affirmationem, adde tñ qd secus est in tribus: quæ remanet in effectu negatio. l. j. §. sin autem sic. ff. de hære. inst. secũdũ verũ in tellectũ l. j. de cada. pu. Qñq; vna negatio abundat. vt hic hñ: & vide Bar. l. duobus verbis. j. de ver. sig. & multum no. in l. q se patris. j. vñ lib. & Bald. in prin. feu. in xiiij. co. Et hic etiã adde, qd duæ negationes affirmant. hoc est verũ, cum referuntur cõiunctim ad idem. secus si disiunctim. c. vt animarũ. de con. stit. in vj. & ibi per Io. An. in no. & p. bas. ff. de iureiurã. l. si duo. §. Marcellus. & i. c. & si Christus. de iureiurã. & nota hoc & vide Bal. hic plenè in vj. colum. & doctor. post gloss. in d. c. & si Christus. & aliqua etiam per Ludo. in l. j. §. si quis ita. de verb. obliga. Adde tu, & vide Bal. in præ. Instit. colũ. iij. & Moder. in l. manifeste turpitudinis. ff. de iureiuran.

aa ij

Consilio. Adde, vir gnis gloriosæ præ iudicio inuocato, qd Bald. latè hic dicit, qualiter qs teneat de consilio, & inter cetera vnũ, qd refert & sequit Paul. de Cast. qui dicit, il lud habuisse de facto scilicet mãdans homicidiũ aliã facturo: nõ debet puniri tãquã homicidã: & prescribitur secũdũ ipsum, qd aliã erat facturus, quãdo nulla inimicitia erat inter interfecetũ, & mãdantẽ, sed inter interfecetũ & interficietẽ: vel si mãdans erat inferior mãdatario, vel si ab interficiente præcesserint minõ. alleg. Iac. But. in l. j. ff. de eo per quẽ facerit. & l. metũ. §. quod met. cau. Sed tu vide pulchrè Ange. consil. xxxij. vbi ponit de eo, qui iuit ad Titũ, & dixit, ego volo Semproniu interficere, Titius respondit, qd vis facere, citò facias: aliter res tua nõ bene succedet: ille iuit, & interfecit, qualiter teneat Sempronius: ibi vide. Et an teneatur consulens aliã facturo, vide Bar. cõ. si. dxv. per Bal. cõ. cccxij. lib. Et qualiter teneat, qui secũdũ ludetẽ ad taxillos interfecit, vide Ang. cõ. xxxvij. Et an itate statuto Me diolani, qd nullõ corporaliter puniã, nisi lege municipali caueatur, & alio statuto, qd homicida capite puniatur, ita qd statim moriatur an mãdã homicidiũ debeat decapitari stãtib; p dicitis statutis? Bald. consuluit qd non, eius consil. lxxij. inc. casus talis, statuto cauetur. Et an statutũ puniens dante auxiliũ, consiliũ, & fauorẽ ad maleficiũ, habeat locũ in eo, qd dedit consiliũ, licet maleficiũ non sit secũtũ: vide Bal. consil. cclvj. in lib. Et an statutum puniens dantem

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Hic est not. glo. Adde ad istam glo. Pe. de Bel. in l. iij. §. ex contrario. de acqui. pos. & quæ habes in §. j. in amittenda. in ea. l. No. glo. ex quo etiam no. q. cōtra possidentem ciuilitatē tantum, currit præscriptio. Pro qua est tex. in l. locum. §. proprietarius. ff. de usufru. & vide Bart. latē in l. iij. §. ex cōtrario. §. de acqui. pos. & Bar. in l. Celsus. de usufru. in iij. col. Sed Bal. hic in iij. col. tenet cōtra Bart. in præscript. xxx. annorum. Et ad hanc gloss. vide aliam in l. malè agit. j. de præscriptio. a xxx. anno. ibi: est autē notandū.

b ¶ **POMATES.** ¶ Oportet q. labatur. Vide Panor. cōsi. xv. in fi. vo. ij. & consi. lxij. col. penult. eo. volu.

c ¶ Longū tempus. Puta decē anno. Et voluit gl. in l. licet. j. de acquiren. pos. d. quam sequitur ibi Iaco. But. Et idem voluit Dy. in regula sine possessione & idē Cy. & Bald. hic. & Ang. in l. si de eo. §. j. ff. de acquire. pos. licet gl. aliter sentiat. l. fur. tum. §. fundi. ff. de usufru. quæ sequitur ibi Iac. & Imo. In Ange. & Imo. In no. in c. querelā in glo. in ver. de nouo. de elec. & Cyn. in l. j. C. vbi cau. sta. in j. q. & Bal. in l. iij. in x. col. §. de ferui. & aqua. Hoc tū limitat in quibusdam casibus: vt per Bar. in l. si de eo. §. j. ff. de acqui. pos. in quibus non requiritur tantum tempus, ad inducendam negligentiam.

d ¶ De acqui. posses. Et istud limita in præscriptione corporalium, secus in præscriptione incorporalium: vt declarat Bald. in l. si quis diuturno. in fi. ff. si ferui. ven. Imol. in l. j. §. per seruum qui in fuga. ff. de acqui. pos. dicit hanc glo. sing. secundū Dy. in d. c. sine possessione.

e ¶ Requirendi. Adde quæ dixi in l. hoc amplius. §. de his. ff. de dam. infec. & quod ibi Barto. Adde secundū Paul. de Cast. idem esse in vxore fugiente, quod in seruo.

f ¶ Vera. Potest perquiri in domo, vbi est suspicio, etiam in alieno territorio, secundū Bal. hic. Et vide etiam Cyn. quando possit perquiri in domo tua, si habeo suspensionem, q. ibi sit res mea, qui dicit in effectu, q. hic, quem sequitur Pet. de Ancha. in clemen. j. §. j. de usufru. per Spec. de instru. edit. §. videndum. ver. pone instrumenta.

g ¶ Si fugitiui. Et no. luc. boni. tex. cū glo. de dictione, alius, alia, aliud: quæ est repetitiua similitum: vt hic no. Adde no. per glo. & doct. in c. sedes. de rescriptis. quia non semper verum, & ibi nota. maxime quando adijceretur dictio quicumq; alius. Et videtur probari subtiliter in l. j. §. debitum. j. de constitu. pecu. allegata in d. c. sedes. Facit quod habetur in l. finali. §. cui dulcia. de vino triti. & oleo legato. Item importat similitudinem, nisi sub ratione subiectæ materiæ aliud inducat, secundū Iaco. de Bel. in athen. vt defuncti. in prin. & ibi glo. collatio. v. & quod dixi q. dictio alius implicat similitudinem pœnæ: idem tenet Bal. in l. conuenticula. in iij. columna. de episcopis & clericis. Et ad quæstionem Bald. quod si statutum dicit, vel alia pœna, intelligitur de simili. Adde q. Bald. in l. iij. in iij. columna. §. de probatio. dicit, quod si statutum dicit, q. si quis fecerit insultum, puniatur in decē. Si verò vulnerauerit, puniatur maiori pœna: si cum cicatrice maxima, quod poterit puniri ad mortem. Et vide quæ sit maxima pœna: & adde hic Bald. in l. finali. j. de his qui à non do. Et idem in adverbio aliter, secundū Bal. in l. fina. in penult. columna. j. de suis & legitimi. Quid si dicatur, quæuis alia? vide Imol. in clemen. j. de re indi. & ibi glo. in versic. alia quæuis. Et quod dictio alius, denotat similitudinem, adde tex. in c. cū non ab homine. de iudi. ibi: seu alio crimine. Et vide tex. cum glo. in l. in bonæ fidei. de reb. creditis. Et q. importet similitudinem, bene facit tex. in l. j. ff. de reb. dub. Nam vbi cūq; vna pars alternatiuæ est dubia, alia alternatiua declarat, habito respectu ad id quod est certū. Audiui allegare glo. in clemen. ne Romani. de electio. & tex. in l. j. præallega. ponderat Bal. ad hoc in l. conuenticula. de episc. & cleri. Et aliud quod dicitur, quæcunq; alia, q. denotet similitudinem: vide glo. in l. illud. C. de sac. fan. eccle. Vide Bald. in litem. nobis. j. de adult. & quod dictio cæterum,

& alius, non sit implicatiua: vide tex. & ibi glo. & Bart. in l. non solum. §. quæritur. ff. de procu. quem ita etiam alleg. Dy. In sti. de actio. in prin. j. quando offi. iudi. sit actio. in fi. Ad materiam adde Bald. in l. & si post. ff. si quis cau. Adde de dictioe, alius, alia: vide Barba. consi. vij. & xxvij. in lib. Et adde secundū Pau. de Cast. de verbo, deprehendatur, quod necesse

3 Officium iudicis quando imploratur, non requiritur libellus.

LEX II.

Requirendi. ¶ Per officium iudicis daf facultas dño in alienis domibus perquiri fugitiuos. h. d. ¶ Opp. In sti. de ob. quæ ex deli. §. sed hē. Gl. in l. j. ff. eo. dicit q. est speciale in seruo fugitiuo: secus in alijs reb. inanimatis. ¶ q. d. fatis placet, qd pquisitio sit ad vtilitatem priuatā: secus si ad publicā vtilitatem: vt Lo. s. j. de aqueduc. li. xj. facit l. quosdā. de metallarijs. eo. li. ¶ ¶ Itē p dicta vera nisi appareat indicia. q. i dicta domo deberēt esse res. Tūc em ppter indicia puenitur admisionē personæ ad torturā: multo magis ad perquisitionē domus: vt ff. de quæst. l. j. & p totū. j. de quæst. ¶ ¶ Quæro, vtrū qn imploratur istud officiu iudicis, debeat dari libellus. Rñ. non: quia est officiu iudicis qd misericorditer imploratur: vt no. in simili ff. de inter. act. super rubrica.

SVMMARIVM.

1 ¶ Est in electione iudicis amputare pedem serui fugitiui, vel illum damnare in metallum.

LEX III.

Si serui in actu transeundi ad hostes deprehendantur, pœna pedis, aut metalli puniuntur. h. d. ¶ Oppo. ff. de pœnis. l. si quis aliq. §. j. Sol. Ibi pfectē trāsierunt: hic fuerunt capti in itinere. ¶ Oppo. pari pœna sunt puniendi: vt l. si quis non dicam. C. de epi. & cle. Dicunt quidam, quod fallit ista regu. Doc. VI

bet esse cautus, q. non dicat digitum debilitauit: sed manum. De qua materia per Barto. consi. c. j. incip. quæritur nunquid digitus. Et de dictione, alius, alia, vide Ro. consi. cl. Item per istum tex. dicit Guid. de Susa vt refert Io. And. in addi. ad Specu. in ti. de consti. q. stante statuto, q. deferens bladum extra districtū amittat bladū, & equū: q. repertus in via, tenebit, nisi dicat se ducere ad domum, vel ad molendinū: & illa sint circa locum, vbi fuit inuentus. Dicit tamen Io. q. reuertendo fuit inuentus: ita q. pœnituit, debet iuari. Refert etiam q. Huber. de Bobio tenuit cum mitius puniendum, quàm si maleficium perfecisset.

g ¶ P. P. A. V. P. ¶ Si fugitiui. Hanc legem repetit Cepo. cum l. seq. vt super addidi ad Barto.

g ¶ **POMATES.** ¶ Si fugitiui. in fi. glof. Abb. & quod vult q. dictio alius, est repetitiua similitū qualitātū, ponit Cano. c. sedes. de rescript. Pro ista glo. adde aliam glo. in §. sed quia solutum. in verb. si. in pœmio Digestorum. & Bar. in l. h. C. de tempo. in integ. resti. De materia vide quæ posui in oppo. ad Alexan. & quod alius non sit repetitiua similitum, vide q. dicit Barto. in l. sed & reprobari. in prin. ibi: contra hunc tex. ff. de excus. tut. & reprobat in illis verbis, Christus est crucifixus, & cum eo duo alij latrones.

g ¶ P. P. A. V. P. ¶ Si fugitiui. Ad apostil. primā Alexā. ibi positam de dictione alius, alia, aliud, vide pulchra verba Comen. de ista dictione in consi. xlvj. incip. pater filius. post prin. & vide omnino Barba. qui reprobat glo. in terminis istius legis, quia est adiecta dictio, quilibet, in lege cum acutis, in xi. col. & sequen. de fideicom. vbi per multa allegat de ista dictione, & ponit limitationem vt non procedat quādo adijcitur alia dictio, puta quilibet alius &c. Ad quod vide etiam alias glo. per Feli. in c. sedes. in j. & ij. colum. versic. quia declaratis. de rescrip. vbi habes etiam in contrarium alias decisiones & glof. & vide eundem ibi in vltima colum. latius remissiuē loquentem. Item vide no. domi. Ant. consi. xxx. in j. col. in ij. dubio. quod semper non repetunt similia, q. quando ponuntur cum copula, non intelliguntur de similibus. & quædam alia habes per eundem consi. lxxv. per totum. Item q. dictio alius, sit repetitiua similitū, licet adijceretur dictio vniuersalis, quicq; vel alia similis, vide Iaso. in l. si vnus. in prin. in ij. colum. prope fin. ff. de pact. Item in quātum dictum fuit quod dictio, alius, sit repetitiua similitum, limitatur non procedere, vbi est adiecta dictio quilibet, vel similis. Glo. hic vult cōtrariū, quā reprobat Barb. vt habet §. sed eā defendit Soci. vt habes in l. j. in ij. notab. vbi esset alternatiua, pcederēt gl. cōtrariē, cōtra allegata p Barb. & alios, de qb. s. vide etiā q. ipse ponit in l. qdā. in ij. eo. tit. An & qn sit repetitiua alius, & de dictione cæteri, q. nō recipit istā restrictionē, vide Aret. in l. tandē. in ij. notab. & de duob. reis. Itē de eo quod dictū est qn cōtra dictionē alius, ad tramontani

lib. 6

recedit dictio qd quis, an sit repetitua similiu, vid Iaf. l. qdqs. C. q admitti. Sed nouo iure. Aduerte: qd gl. dicit hic de notario faciente chartam falsam, pena magna puniri. Quod intellige tñ secundum Bal. in c. j. de prohib. fe. al. per Lot. si erat legitime ætatis. al. nō amputatur ei manus: quia istud instrumentū nō est re vera falsum, sed temerarium: ar. s. li aduer. deli. l. n. & no. in aut. de non ali. §. ga verò verisimile. colla. n. Sed certe Bal. loq. rur in notario conficiente instrumentum ea forma, qua cauetur in d. c. j. ibi subdit, vtrū pōna amputatio nis manus, quæ im ponit notario ita conficienti illud instrumentum, de quo ibi tollantur alie pōnæ ibi descri. ptæ. & dicit Bald. q non qd ipsa sola amputatio manus inducit priuationē officij, & infamiam: qd ex causa famosa inducit infamia p legem imperialem. Adde qd habet in l. iubemus. j. de te. & qd ibi dixi: & adde qd Bal. in c. j. §. callidis. de phi. fe. al. per Feder. dixit ibi esse casum in ver. scriba. & c. qui text. est sing. secundū Bal. in rub. C. res iter alios act. in fin. Quod nota. m qui scribunt in strumenta, quæ sci unt confici in frau de v furarū, debent ab officio tabellio natus remoueri ob infamiam. Cui ad. de etiam Bald. in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosan. eccle. & ibi Iaco. Butr. melius, licet Bal. eū nō alleg. & adde Bal. in l. si mandatū. C. manda. q dicit q notarius faciens instrumentum clandestinum, debet puniri. Allegat Ioan. & vide in l. eum fratrem. C. de his quib. vt iudic. Et vide quando instrumentum sit falsum & per cōsequens notarius pūna de falso, p Bald. in l. si post diuisionem. §. de iur. & fac. ign. Et qñ notarius cōficiens instrumētū super re illicita puniatur, vide Bar. & Bal. in l. n. C. de peti. bo. sub. la. lib. x. & omnino Bal. in rub. de fide instru. in ix. col. vers. dixi tertio. Et ista adde ad intellectu no. per Bar. in l. si quis obrepserit. de fal. & text. & Bald. in l. n. §. de cuiet. Et quando reperitur in instrumento aliqua solenitas, si illa non interuenit, p. refumitur instrumentum falsum in text. no. in l. nulli. C. de nume. & actua. lib. xij. & ibi Bart. & ibi qua pōna puniatur tuac notarius. Sed hoc debet intelligi vt per Bart. in l. si post. §. de iur. & facti igno. & vide in l. iubemus. §. de testi. & ibi Bald. Adde dum Bart. dicit quod abscindetur illa manus quæ minus potest quod idem tenet Pau. de Castro hic, qui vult quod si quis habet manū vnam aridam quod illa sit amputanda: & quod deformitas etiam in hoc facit pōnam. Et ita dicit determinasse Ioan. And. in mercurialibus in regula, in pōnis. & Ange. hic allegantem pro hoc bonum text. in l. n. §. n. j. arb. furtim ceta. vbi appellatione arboris continentur arbores, quarum radices desierunt viuere. Et ita puniatur per illum titulum, qui similes arbores incidit, donec sunt in pede, quemadmodum qui incidit alias arbores, quarum radices sunt viuæ. Item adde secundū Pau. de Castro. latro non dicitur nisi quādo palam & in strata publica: & non dicitur famosus, nisi pluries facite consuevit, secundū etiam mentem gl. hic quod dicit notandum ad statuta facientia mentionē de furibus, & latronibus famosis: quia pro vna vice non possunt dici famosi. An aut stāte statuto quod p tertio furto quis suspendatur: & quis facit furtum notabile & maximū an debeat suspendi: Bal. hic dicit q sic. Alij contra qd magis aggrauatur delictum ex frequētia, quam ex magnitudine rei subtractæ. Et hanc partem tenet hic Raph. cum quo trāsire videt Pau. de Castro. Quid aut p primū, & secundū furtum fuerunt facta extra territorium an iudex poterit aggrauare pōnam ter.

SVMMARIVM. Si manus debet abscindi, debet intelligi de minus potenti. Et que sit differentia inter publicum latronem, & furem. numero. 2.

Ed nouo. Quæritur q sunt casus, in quibus de iure p pōna sequitur mēbri abscisio. gl. ponit hic aliquos casus, quos vide. Quæro, dicitur q debet abscindi manū: q abscindet, dextra, vel sinistra? Certè illa, in qua pōt minus. ar. l. interpretatiōe. ff. de pōe. Quæro, & reuoco in dubiū qualiter fures debeant puniri. Nōs habemus de hic qōne diuersas leges: nam de iure antiquo pro furto imponebatur pōna extraordinaria: vt l. j. ff. de fur. nisi esset publicus & famosus latro, q furca suspendebat. l. capitalium. §. famulos. ff. de pōnis. Et aduerte: quia gl. intelligit publicum latronē, q cōsuevit furari: & gl. nostræ vbiq; hoc dicūt, & ita obseruant: & tñ proprie non dicit bene: nā ille §. loquitur de publico latrone: sed qui consuevit furari, est publicus fur: nō est publicus latro: quia latro est ille, q p viam & c. vt hic in tex. postea superuenit ius Au. de quo habes hic. Postea superuenit quædam constitutio noua, de pa. tenē. §. si quis quinq; solidos. x. colla. §. dicit, q quicunq; subtraxerit valorem quinq; solidorum, furca suspendat. Postea superuenit alia constitutio de pa. in firmā. §. furtū. & ibi glo. multa dicit. Finaliter de his habemus hodie statuta in qualibet parte Italiz, & illa obseruantur.

SVMMARIVM. Multiplicatio delictorū causat multiplicatio. Cui ad. de etiam Bald. in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosan. eccle. & ibi Iaco. Butr. melius, licet Bal. eū nō alleg. & adde Bal. in l. si mandatū. C. manda. q dicit q notarius faciens instrumentum clandestinum, debet puniri. Allegat Ioan. & vide in l. eum fratrem. C. de his quib. vt iudic. Et vide quando instrumentum sit falsum & per cōsequens notarius pūna de falso, p Bald. in l. si post diuisionem. §. de iur. & fac. ign. Et qñ notarius cōficiens instrumētū super re illicita puniatur, vide Bar. & Bal. in l. n. C. de peti. bo. sub. la. lib. x. & omnino Bal. in rub. de fide instru. in ix. col. vers. dixi tertio. Et ista adde ad intellectu no. per Bar. in l. si quis obrepserit. de fal. & text. & Bald. in l. n. §. de cuiet. Et quando reperitur in instrumento aliqua solenitas, si illa non interuenit, p. refumitur instrumentum falsum in text. no. in l. nulli. C. de nume. & actua. lib. xij. & ibi Bart. & ibi qua pōna puniatur tuac notarius. Sed hoc debet intelligi vt per Bart. in l. si post. §. de iur. & facti igno. & vide in l. iubemus. §. de testi. & ibi Bald. Adde dum Bart. dicit quod abscindetur illa manus quæ minus potest quod idem tenet Pau. de Castro hic, qui vult quod si quis habet manū vnam aridam quod illa sit amputanda: & quod deformitas etiam in hoc facit pōnam. Et ita dicit determinasse Ioan. And. in mercurialibus in regula, in pōnis. & Ange. hic allegantem pro hoc bonum text. in l. n. §. n. j. arb. furtim ceta. vbi appellatione arboris continentur arbores, quarum radices desierunt viuere. Et ita puniatur per illum titulum, qui similes arbores incidit, donec sunt in pede, quemadmodum qui incidit alias arbores, quarum radices sunt viuæ. Item adde secundū Pau. de Castro. latro non dicitur nisi quādo palam & in strata publica: & non dicitur famosus, nisi pluries facite consuevit, secundū etiam mentem gl. hic quod dicit notandum ad statuta facientia mentionē de furibus, & latronibus famosis: quia pro vna vice non possunt dici famosi. An aut stāte statuto quod p tertio furto quis suspendatur: & quis facit furtum notabile & maximū an debeat suspendi: Bal. hic dicit q sic. Alij contra qd magis aggrauatur delictum ex frequētia, quam ex magnitudine rei subtractæ. Et hanc partem tenet hic Raph. cum quo trāsire videt Pau. de Castro. Quid aut p primū, & secundū furtum fuerunt facta extra territorium an iudex poterit aggrauare pōnam ter.

tij furti commissi in suo territorio: Et dicit Pau. de Castro. q sic, secundū doc. de quo vide inter consilia Baldi quoddam consilium cecelxxiij. in lib. P. V. P. V. P. Abscindi manū. In quo debet abscindi manū no tario, intellige dū modo sit ætatis annorū xxv. secundū Bal. in c. j. de prohib. fe. al. per Loth. Et ista aut. cū l. si fugitiui. repetit Cepol. Item quæ pōna imponi possit pro furto de iure cōi, vide Iaso. in l. cū seruus. in pen. col. de condict. ob cau. & ibi etiā examinatur dictum Bal. q pro vno furto magno pōt imponi pōna mortis, licet à lege vel à statuto requirantur tria. Multiplicatio pōnæ. Vide Barto. in l. is qui cum telo. j. de fide. & in l. j. ff. de extraor. crim. & vide Bald. in l. si quis non dicam rapere. §. de episco. & cler. & in l. data opera. in xiiij. colum. j. qui accusa. pos. & in l. arboribus. §. Iulianus. ff. de vfu fru. & in l. qui autē operas. ff. de infra. & in dicta l. is qui cum telo. & in c. j. §. iniuria. in vlt. co. de pa. iur. fir. & hic & vide do. Ant. in c. j. d. eo qui mit. in poss. l. in vlti. charta. P O M A T E S. Et circa hanc l. In ista materia vide Ang. in tractatu maleficiorū. glo. in verbo, si nō soluerit intra decem dies. in ij. col. latè Felin. in c. & inter cætera. in ij. col. de referri. cumulantem quid sit electio, sed limitat decem modis. & adde Cepol. in repetitio. l. si fugitiui. in ij. col. in fi. §. eo. In cuius est electio. Et vide singulariter Bal. in l. si. §. de nup. & quod no. Bart. in l. j. ff. vi bo. rap. & per Imol. in l. n. ff. de pub. iud. per Ange. de Are. in tra. maleficiorum. in gl. in ver. quas si non soluerit. & in vers. quid autem si statutu imponat pōnā alternatiuē. & quod dixi post Bart. in d. l. de pupillo. §. pluribus. de ope. no. nun. & adde latè Bald. in l. si fugitiui. & in aut. sed nouo iure. §. eo. Nec pōt dare iudex electio nē mortis reo. l. aut dānū. §. j. & ibi gl. ff. de pōnis. Et hic adde Bal. in l. data opera. in ij. co. C. qui accu. pos. & in liberatiōe pōnarū cuius sit electio, vide Bal. in d. l. si. §. de nu. in fi. Et colligit Pet. de Anch. ex glo. in c. de causis. de offi. deleg. vt ibi referūt Moderni, q est electio iudicis. vide ibi vnū verbū. Adde secundū Ange. vt refert Paul. de Cast. q Bart. cōsultuit, q si statuto cauet q pro tali maleficio ponat pōna quinquaginta ducatorū, quā si non soluerit reus intra decem dies, amputetur sibi pes, & reus eū de facili possit solueret, q iudex non debet amputare, sed cōpellere ad soluēdū, p l. cū duobus §. idē rñdet. ff. p socio. qd non placet Paul. licet Raph. dicat cōtra facere: quia non est pōna delicti: sed pōna retardatæ solutionis: vt l. j. cū ibi no. de in lit. iurā. quæ retardatio manebit impunita, secundū opi. Bar. qd nō videtur dicendum per l. nunquā plura delicta. de priua. deli. P O M A T E S. Ergo sic, qñq; Vide plenè Cepol. §. in l. si fugitiui. eo. tit. per ix. col. in ij. q. & Anna. cōsi. xxij. col. n. & Felin. plenè in cap. inter cæteras. col. j. & seq. de referri. in ca. sicut Iudæi. de Iudæ. Electio iudicis. Vide Bar. d. §. expilatores. vbi aliter videt sentire. Et vide Bald. hic & d. l. proximi. Sed istud hic sequit Imo. in l. n. de pub. ind. Et ista electio debet fieri per iudicē parte citata, secundū Bald. in l. si fugitiui. §. eo. Et de materia etiam per Bald. in §. pōna grauior. in ij. colū. Et q in pōna criminali electio sit iudicis, vide gl. lxxij. dif. in summa. quam teneo, vbi nō cōstat ad quæ verba referunt: licet aliter Bal. sentiat hic. Et nota q in alternatiua iuris videt q in distinctiōe sit electio iudicis, secundū gl. ordinariā iuncto textu in ca. à crapula. in fi. de vita & ho. cleri. Vide oīno

Qui seruum fugitiuū sciētē fugiuit, pōna hic statuta puniatur. secus si ignorat: & dñs doli cōmittēs, seruo priuabit. h. d. No. ex hac l. pōnā eius, q suscipit seruum fugitiuum. Secundo no. q ex multiplicatione delictorū, sequit multiplicatio pōnæ. Tertiō notat q qui non pōt soluere, luit in corpore. Vltimō nota q ignorans nō puniatur. Opp. ad princip. de l. j. §. quod autem. ff. de ser. corru. Solu. Hec intelligitur secundū illā, qñ suscipit dolo. Op. de colo. Thracētib. l. j. Quidā habet de col. Illyr. dicit gl. speciale est ibi. Tu dic melius, vt ibi. nam hic loquit qñ suscipit sciēs eū fugitiuū, & cuius erat: ibi sciebat fugitiuū, sed ignorabat cuius erat. Oppo. j. de cō. ser. ma. l. j. Sol. Quo ad aliud ibi fit ælmatio quā hic. Itē opp. q videtur q ad multiplicationē delicti, non sequit multiplicatio pōnæ: vt l. ei qui. ff. de fur. qd no. in l. vulgare. in prin. eo. tit. Sol. vt in qualibet earū no. & dixi plenè in l. nunquā plura. de priua. deli. Et circa hanc l. qd quærit: hic imponit pōna alternatiuē: in cuius est electio. Gl. verò dicit hic q est in electiōe rei, q est sup verbo xxx. an. qd no. bene. Cōtrariū videt not. p doct. s. l. pxi. & videt tex. in l. j. §. expilatores. ff. de eff. Dico ergo sic: Qñq; nōia imponētia pōnā, dirigunt ad iudicē: qñq; diriguntur ad reū: qñq; sunt dubia. Qñ dirigunt ad iudicem, q dicit, puniat, cōdēnet, & similia: tūc est electio iudicis: vt s. l. pxi. Qñ dirigunt verba ad reum: & tūc est electio rei. Casus est hic. Si verba sunt dubia, vt puta dicit statutu, sit pōna pedis, vel metal li: non loquitur iudici, neq; reo: tūc puto q in pōnis corporalibus sit electio iudicis: vt l. j. §. expilatores. de eff. in pecuniaria sit electio rei arg. de iure do. l. plerūq; Nota similem distinctiōnem dies. in ij. col. latè Felin. in c. & inter cætera. in ij. col. de referri. cumulantem quid sit electio, sed limitat decem modis. & adde Cepol. in repetitio. l. si fugitiui. in ij. col. in fi. §. eo. In cuius est electio. Et vide singulariter Bal. in l. si. §. de nup. & quod no. Bart. in l. j. ff. vi bo. rap. & per Imol. in l. n. ff. de pub. iud. per Ange. de Are. in tra. maleficiorum. in gl. in ver. quas si non soluerit. & in vers. quid autem si statutu imponat pōnā alternatiuē. & quod dixi post Bart. in d. l. de pupillo. §. pluribus. de ope. no. nun. & adde latè Bald. in l. si fugitiui. & in aut. sed nouo iure. §. eo. Nec pōt dare iudex electio nē mortis reo. l. aut dānū. §. j. & ibi gl. ff. de pōnis. Et hic adde Bal. in l. data opera. in ij. co. C. qui accu. pos. & in liberatiōe pōnarū cuius sit electio, vide Bal. in d. l. si. §. de nu. in fi. Et colligit Pet. de Anch. ex glo. in c. de causis. de offi. deleg. vt ibi referūt Moderni, q est electio iudicis. vide ibi vnū verbū. Adde secundū Ange. vt refert Paul. de Cast. q Bart. cōsultuit, q si statuto cauet q pro tali maleficio ponat pōna quinquaginta ducatorū, quā si non soluerit reus intra decem dies, amputetur sibi pes, & reus eū de facili possit solueret, q iudex non debet amputare, sed cōpellere ad soluēdū, p l. cū duobus §. idē rñdet. ff. p socio. qd non placet Paul. licet Raph. dicat cōtra facere: quia non est pōna delicti: sed pōna retardatæ solutionis: vt l. j. cū ibi no. de in lit. iurā. quæ retardatio manebit impunita, secundū opi. Bar. qd nō videtur dicendum per l. nunquā plura delicta. de priua. deli. P O M A T E S. Ergo sic, qñq; Vide plenè Cepol. §. in l. si fugitiui. eo. tit. per ix. col. in ij. q. & Anna. cōsi. xxij. col. n. & Felin. plenè in cap. inter cæteras. col. j. & seq. de referri. in ca. sicut Iudæi. de Iudæ. Electio iudicis. Vide Bar. d. §. expilatores. vbi aliter videt sentire. Et vide Bald. hic & d. l. proximi. Sed istud hic sequit Imo. in l. n. de pub. ind. Et ista electio debet fieri per iudicē parte citata, secundū Bald. in l. si fugitiui. §. eo. Et de materia etiam per Bald. in §. pōna grauior. in ij. colū. Et q in pōna criminali electio sit iudicis, vide gl. lxxij. dif. in summa. quam teneo, vbi nō cōstat ad quæ verba referunt: licet aliter Bal. sentiat hic. Et nota q in alternatiua iuris videt q in distinctiōe sit electio iudicis, secundū gl. ordinariā iuncto textu in ca. à crapula. in fi. de vita & ho. cleri. Vide oīno

P. P. A. V. P. Sumus expediti. No. tñ q allegas cōtraria in alio iudicio audif. Ita Bal. in rub. qd sit inuest. Itē no. q actor replicado nō pōt cōtrariari suo libello, scdm Bal. in c. j. de controuer. inter vafal. & empto. Itē q libellus continēs contraria seu repugnātia non procedat, nec iuuet clausula, ius & iustitia ministrari, vide Alex. in consi. cx. in v. volu. col. j. Vide q dicit Ale.

xan. in cōsi. cxj. vo. lu. j. col. iij. Et de libello cōtinente re pugnantiā eo quia cōprehendit violētā & clādestinitatē & interdētū re- cuperandæ & ad- iudicandæ & actio- nem & officii iudi- cis, & quædam alia vide per Ang. cōsi. cxj. inci. in cā quæ vertitur. in antiqua impresse.

Fallit primò. con- tra hoc vide text. in l. Lucii. ff. de pe- ti. hære. ideo secun- dum Dy. dic q in l. si patronus. ista re- media erant cōtra- ria origine, & non a effectu: quia tunc procedit dicta re- gula.

P. P. A. V. P. Rō est. Imò etiā incertitudo esset causa alio respectu quā ex facto rei au- ditur contraria in- tentans. tex. in l. in controuerfia quem ponit ibi Ange. & Bar. ff. de transact. licet Fulg. ibi cōtra dicere videatur sed debilitat. pro qua communi facit etiā quod scripsi quo- modocunq; est in- certus, etiā si non ex facto, rei conuē- ti in l. ij. q. quod au- tem ff. quorum le- gatorum.

POMATES. Qui emit. Limita hoc duob; modis, vt per Cepo. in cau- tel. quæ incipit si quis emit. Adde la- son. in l. si pretium. C. de procura.

P. P. A. V. P. Qui emit. Pro li- mitatione & de- claratione huius l. vide Cepo. caute- la. cōsi. laf. de quo- j. Item limita nisi pretiū oē cōuersum sit i vtilitatē domi- ni vel rei per text. not. vbi glo. & la. post alios i. l. si pre- tium C. de procur. Et vide not. Ioan. de Anna. cō. xxxij. in vltima columna ad istum vltimum, 9

lega. l. si quādo. & ff. de le. ij. l. cum istud aut illud. Ergo de necessitate concludit vtrāq; esse natā. ita tenet gl. & bene in l. cōtraria. ¶ Opp. s. depo. l. iij. ff. p. loc. l. rei. & man. l. si mandauero. s. si tibi. Gl. soluit tribus modis. Prima est vera. nam in contra- rijs, dictæ duæ actiones non sunt contrarię origi- ne, nec exercitio, vt prædixi: & ex casu legū cōtra- riarū magis manifestè apparet. Secūda sol. est, di- cit gl. & clarius q hic volebat agere ex cōtractu al- terius: ubi ex suo. Ista est quædā truffa: nec bona. Quid enim etiā si ex cōtractu alterius agēdo: quis istis duabus actionibus nō esset sibi cōtrarius. Cer- tē, vtrāq; poterit. intētare. Exēplū: si ponas casum etiā in l. cōtraria, q seruus deposuerit, societate cō- traxerit, vel mādauerit. Tertia sol. ponit i si. gl. vi delictet q i cōtrario p mittat natiuitas istarū actio- nū. non aut exercitiū, vt hic. Hæc sol. est vera ad l. j. & l. seru. cōmo. ad alias leges suprā allegatas est falsa: quia in eis permittit natiuitas: & exercitiū. teneas ergo primam. ¶ Item opp. de l. j. s. qd au- tem. j. quorū lega. Sol. Ibi erat melius propter factū aduersarij: ideo admittit proponens actiones cōtrarias: vt ibi. ¶ Sumus expediti * de gl. tñ pro- declaratiōe materiæ quæro tria. Primò, vtrū quis audiatur allegans contraria agendo? Breuiter do- cto. hic multa dicūt. Tu dic clarius quā ipsi dicūt: Aut quis vult agere contra diuersos: & nō repellitur allegans cōtraria: vt l. Papinian. s. sed nec im- puberis. de inof. test. Aut cōtra eūdē: & tūc ab ini- tio istę actiones cōtrariantur inuicem origine ita q vna tantūm est nata. aut in origine non cōtra- dicunt sed in exercitio. Primo casu non cadit ele- ctiō proprię: quia debet cadere eadē inter plura: vt s. dixi. Et ideo dicas: Quandoq; quis intētauit primò ius verē sibi competens: & tūc ad illud nō potest redire ratione contrarietatis: vt hac lege tūc etiam: quia illud remedium in veritate non com- petit: ergo sine actione nō experitur: vt l. si pupil- li. s. videamus. de nego. gest. Si verò eligit ius in- competēs: hic aduertit: Aut ignoranter iusta igno- rantia: & sibi non præiudicat, vt l. mater. ff. de in- offi. testamen. & de peti. hære. l. hæreditatem. & l. Lucius. s. de inoffi. test. l. eum qui. Fallit primò b in l. si patronus. ff. de bo. li. Ratio est ibi: quia deli- quit intentando actionem in factum: ideo iure si- bi competenti priuatur: vt ibi dicit tex. licet Dy. ibi aliter intelligat, & malè. fallit si eligēdo ius in cōpetens in eo obtinuerit: quia non potest dicere sententiam iniquè prolata pro eo in lege, si ser- uus plurium. s. j. ff. de lega. j. fallit in l. vlti. j. de co- dicit. secundū quosdam. quod an sit, verum, ibi dicam. Fallit in casu, quo potest vtrunq; remediū proponi, sub protestatione tantūm: vt l. j. s. quia aut. quorum lega. Ratio est quā c. dixi: quia ibi causata erat incertitudo ex facto aduersarij. Quan- doq; quis eligit ius incompetens ignoratē igno- rantia iniusta: tunc de hoc multæ fuerunt opinio- nes. & fuit opinio inter Iurisconsultum Papi. ex vna parte, & Paulum ex alia parte. Sed dic vt ple- nē dixi in l. Claudius. de acquirenda hæredita. Si verò eligit ius incōpetens scienter, præiudicat sibi in iure competenti: vt l. mater, & quod ibi not. de inoff. testa. Secundo casu, quando, vtrunq; reme- dium oritur sed est contrarietas in exercitio: tunc aut intentando vnum in eo obtinet, & prohibet aliud intentare. & hic est casus. Aut intentando vnum succubuit: & tunc potest ad aliud remediū redire: vt l. Aurelius. s. si. & quod ibi no. de sta. li- be. aliās de libe. le. ¶ Quæro, tñ circa hoc quādo ista iudicia electione tolluntur: vtrum tollantur ipso iure an op; exceptionis? Ista quæstio est multum difficilis, & ex animo eam latē multum in l. natu- raliter. s. nihil commune. de acquiren. pos. ¶ Que- ro, tñ an excipiendo quis possit allegare contraria?

Itē vide q si dominus daret pecuniā, vt re haberet rem suā, nō possit repe- tere, si accipies erat in bona. vide laf. in l. seruus. ff. de condi. inde. Et illud cōsi. xxxij. Io. de Anna. sequit laf. in l. diuortio. s. iterdū i prin. ff. sol. ma. ¶ Particeps fraudis. Quia dicitur, aut scienter, aut ignoranter. l. eos. & ibi Bal. & quod habetur in l. ciuile. j. proxi. Idem in recipiente pignus furti- uum. l. seruus cuius- dam. de cōdi. inde. & Bart. in d. l. eos. & hic ad Bart. Ad- de Bal. & d. Io. in l. si. ff. de hære. instit. in q. an si reperitur res furtiua penes aliquem, præsuma- tur ipsam furasse, vel fuisse participē furti: Bal. in l. fin. j. de qst. in vlt. col. & qd dixi post Barr. in l. si quis ex argē- tarijs. s. penulti. ff. de eden. & Bal. hic & vide gl. in l. ciui- le. j. cod.

De hoc sunt opi. Dy. hoc tangit in c. nullus pluri- bus. de regul. iur. libro vj. & in casu gloss. nostræ, & ego plenius ibidem examinaui in l. nemo. ff. de exceptioni. Dicatis vt ibi notat. ¶ Quæro tñ vtrū agendo: & excipiendo quis sibi possit esse contra- rius. Videbitis in aut. item possessor. j. qui pot. in pig. hab. Et vtrum excipiendo quis possit sibi esse contrarius, dixi aliquantulū s. de nō nu. pe. aut. cō- tra qui p. p. r. & in omnibus teneo cōtra opi. Dy. & leges, quas allegant, faciunt contra eum.

S V M M A R I V M. ¶ Bonæ fidei possessor, cui fuit res subtracta, qd remediū habeat cōtra eū, q emit à fure: remissiuè. Ex indicijs præsumitur, an emptor rei furtiue fue- rit sciens, vel ignorans.

L E X II. Nciuilem. Qui emit rem à fure, dno eam reddere debet pretio nō restituito. h. d. ¶ Nota hæc legem. Gl. facit duas quæ- stiones. tñ quid si ille, cui res est subtracta, non erat dominus: sed erat bonę fidei possessor: an habeat aliquod auxiliū contra eum, qui emit à fure vi- detur dicere q sic, scilicet conditionem ex l. si co- loni. de agrico. & cens. lib. xj. Dicam vobis j. eo. l. fin. s. sed cum in secundā. ¶ Quæro, vtrum ille, qui emit à fure præsumat sciēs, & particeps frau- dis. Glo. dicit quod nō, propter vnā emptionē f sed si hoc frequentaret fecus. Tu dic inspiciendū esse pro quāto pretio emerit, & vtrum emerit clā aut palam? Et sic ex istis indicijs dolus perpendi- tur: vt l. dolus. s. de dolo.

S V M M A R I V M. ¶ Res ad cōseruādū destinata, an statim sit ecclesiæ. Res tradita ecclesiæ, q statim non efficiatur sacra. Sacra rei an committatur furtum.

L E X III. Inondum. Rei nō conse- cratę, sed ad cō- seruandū destinatę, committit furtū. h. d. Vel aliter: Actio furti dat cōtra vi- tricū. h. d. ¶ Opp. secundū tñ primū casum summa- rium, q res sit statim effecta ecclesię: vt l. si. s. de sa- crosan. eccl. Sol. Dicit gl. Hic solū destinauerat in animo, & vouerat, nō autem ad actū dedicadi p- cesserat. Et bene dicit. nam solo voto nō trāsfer- tur dominiū in ecclesiā, vt l. ij. & ibi no. ff. de polli- ci. licet aliud sit i cōtra tibus, vt d. l. si. de sacrosan. eccl. ¶ Quæro, quid si processerat ad actū, & rea- liter tradiderat: vtrū tūc statim efficiat res sacra? Gl. videtur dicere q sic. quod non est verum: quia sacrum nō efficitur, nisi sit per pontifices sacratū: vt l. instantum. s. sacre. ff. de rerum diui. ¶ Quæro, tñ vtrū rei sacre hōmmitatur furtū. Gl. nostra dicit quod est differētia inter nos & Canonistas. Nam nos dicimus quod cōmittitur sacrilegiū, si est sa- cra, & auferatur de sacro. Canonistæ dicunt quod sufficit alterū tantū. quod dic vt ad l. Iuli. pecu- l. diuus. & l. xvij. q. iij. c. quisq; s. sacrilegiū. ¶ Sed ad hunc casum oppo. s. de dolo. l. si superflite. Sol. Aliud in vitrico, aliud in patre.

A Duerfus eū. Diuersæ actiōes ex diuersis deli- ctis descēdētes, possunt cōtra eūdē p pro- curatorē intētari. h. d. Gl. hic qrit primò quare hic dicit dūtaxat. Dicit i gl. ¶ Quæro scđo, ad qd dat ferui corrupti, & furti actio. Dic vt in gl. ¶ Tertio quæro: vtrū istæ tollant vna p aliā. Dic vt in glo.

S V M M A R I V M. ¶ Indicare furem, quando quis tepeatur, Tuile. Empsor rei furtiue debet noiare, nō ex necessitate. h. d. ¶ Oppo. nemo cogit dicere titulū suæ possessio- nis. a a iij

POMATES.

Sed si hoc frequē- taret. Vide Ro. con- si. liij. col. ij. Barba. consi. xlij. col. x. vo- lu. j. Ro. cōsi. lxxxv. col. iij. & Areti. cliij. & Ful. lxxxv. ¶ Hoc frequenta- ret. Vide Alex. cō. v. circa principiū. ¶ Si nondū. Vide Barr. per l. si nōdū. in consi. ccviij. inci. quidam Martinus. Andre. Barba.

P. P. A. V. P. ¶ Rei sacre. Vide circa hoc Ro. sing. cccxix. incip. ha- bes.

Alterum. Adde quid ergo si statu- tum punit sacrile- giū, an debeat intel- ligi secūdū ius Ca- nonicum vel ciui- le? Dicit hic Bal. q cum statuta ciuita- tis sint de iure ciui- li, debent intelligi secūdū ius ciuile, à quo confirman- tur, & habent au- thoritatem vt s. de noxali. l. ij. & ideo non habebit locū pœna statuti, nisi concurrentibus il- lis duobus, qd etiā sequitur Pau. de ca- stro. addendo quæ ipsemet Bald. no- tat in l. ij. de suc- cesso. edi. An autē fures rerum sacra- rum possint vbiq; cogi & an debeant remitti ad loca re- rum derohatarū: vi- de Bal. cōsi. cxxiij. ij. libr.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Non ut fur indicetur. Vide in l. si seruus. C. de his qui ad eccle. cofu. apostillam obtinendi distinguendum, an quis teneatur indicare furem. Sed si quis iuret non denunciare maleficiū, & ita cum iuramento pmittat, an valeat iuramentum? vide quod not. Inno. de iureiurand. in ca. ad nostrā. q. non debet aperiri via iniquitatis ad delinquendum: nec ad impunitatē delicti. Hæc est regula generalis. Et vide qd no. Inno. c. q. pleriq. de offic. ordi. in vj. Bal. in c. j. item sacramenta. de pace iur. fir. Et vtrū q. teneat reuolare, qd sit qn per taciturnitatem, perit iustitia. not. Innoc. in c. officij. de pœ. & remiss. & vide not. per Bart. & qd ibi dixi in l. vtrū. ff. de parici. Adde Ioā. b. Anā. addi. ad Spe. in rub. de fur. de eo q. fecit pactum cū eo, qui erat sciens deliberado ipm, si alios indicaret.

b ¶ Si is cui. Hæc lex debet intelligi, qn constat q. nuncio das, & traditur nō aō trāsferendi dominiū. Ita dixit do. Io. per illū text. iuncta glo. in l. si tibi. ff. de dona.

c ¶ Pro cōcordia. Aduerte q. Bar. allegatur sibi contrarius in l. sed nec legatarius. ff. de cōdi. fur. vbi determinat, q. hæredi competat actio furti, qn res hereditaria subtrahit hereditate iactate, & stat per furē quō minus hæres apprehendat possessionē rei. Cōtrariū tñ tenuisse allegat in hac l. si abducta. in sua distinctione, in vltimo mēbro. Tu dic, nō est sibi cōtrarius, si bene inspiciatur: imō concordat cū his q. dixit in d. l. sed nec legatarij. Et nō obstat qd dicit in vltimo mēbro; q. loquitur qn tēpore furti adhuc non erat dūs, put est hæres

nis: vt l. cogi. s. de peti. hēre. Sol. Nō cogit quis dicere de necessitate, vt in cōtrario: sed ex vrbanita tesc, vt hic. ¶ Cōtra hoc toppo. extra. eo. ti. c. qui cū fure. Sol. Dicit gl. aliud de iure Canonico, vt ibi Videm⁹ em q. tota die Episcopi faciūt literas excōicationis, vt indicent fures. Aliud de iure nostro, vt hic. Certē Decre. illa nō contradicit. nā ibi fit, vt res furtiue indicentur, non vt fur indicet: & quod quis non teneat indicare furē, probat: q. licet acceperim pecuniā vt iudiciū faciā, non teneor restituere: vt l. iij. s. si tibi iudiciū. de cōd. ob tur. cau. ergo ad illud q. nō tenebat. Facit ad hoc l. qui vas. s. qui furē. ff. de fur. ¶ Cōtra oppo. q. q. cogit ferre testimoniū: vt s. de testi. l. nullū. ergo cogitur indicare furē Sol. Qnq; agit contra certam psonā, tanquā cōtra furē: & tūc cogit q. sup illa actione testificari: nec dicit tūc manifestare furem: sed magis debet fure manifestato iudicem declarare. & certum reddere. Quandoq; furtū alicui personę nō impingitur: & tūc iudex aut vult ali quē recipere in testē, fortē super inquisitione generali, quā facit de illo furto: & cogitur q. testificari, & furem indicare: vt l. congruit. de offi. pfi. Aut als quis officium iudicis implorat principaliter, vt quis cogatur indicare furē: & hoc casu nō cogitur: vt hic, & per ea que s. dixi. Sed rem furtiuam bene poterit quis cogi indicare de iure cōi, vt dictum est s. Quandoq; contra aliquē agit rei vendicatione p re furtiuā: tūc nō cogitur furē indicare de necessitate: sed ex vrbanitate sic, vt hac l. ¶ Vltimō quæro, an iste emptor de furto sit suspectus. Dic vt in glo. & s. dixi ea. l. incuilem.

Alienando alienū feruum, dño nō p̄iudicatur: & qui sciēs cōtrectat, furti tenet. h. d.

Sis cui. Qui pecuniam, quam ad alium præferendam accepit, siue detinet, furtum facit. h. d. ¶ Quæro, & reuoco in dubiū, cui competit actio furti: an ei q. mittebat, an ei cui mittebatur. Dic vt in gl. que optimē distinguit. cui nihil addo.

Etiam. Si publicanus aliquam speciē per vim abstulit, etiā furti tenet. h. d. ¶ Opp. s. de his q. not. in fa. l. ij. Gl. sol. hic. Tu dicas vt j. dicā, & verius, hic publicanus accepit aliquam speciē etiā per vim: ideo furti tenetur. ibi fuit soluta pecunia, licet indebitē: vnde furtū nō cōmisit.

S V M M A R I V M.
¶ Vitium moræ purgatur per stipulationem remissiuē.

Subtracto. Rei furtiuæ, vel vniuersali possesse, periculū pertinet ad furē, & ad violentū. h. d. Dicit hic q. mora purgat per oblationē cōtra, imō vt videtur q. purgetur p stipulationē: vt l. parui. ff. de condi. fur. Huius timore glo. hic intrat illā materiam, vtrū vitium moræ purgetur per stipulationē. De quo plenē dixi in l. eum qui ita. s. si. de verbo. obli. & l. quoties. s. vnde Marcellus. de noua. l. si rem. eod. tit. Dixi s. quod met. cau. l. j.

S V M M A R I V M.
¶ Actio furti, an competat successorij. Furtum an possit fieri non possidenti.

Si abducta. Res furtiuā non potest vscapi: & res successorij debet restitui. h. d. ¶ Oppo. & videtur q. vitium furti possit purgari, etiā si in potestate domini nō reuertatur: vt l. sequitur. s. tunc in potestate. de vscu. Sol. Intellige, reuertat verē, vel in terpretatiuē: vt in cōtrario. Ita dicit glo. tua, & bene. ¶ Oppo. de l. sed nec legatarij. ff. de cōdi. fur. Sol. Ibi loquitur in successore singulari: hic i successore vniuersali, qui habet cōditionem furtiuam, ¶ Quæro, si successorij competit actio furti. Hic aduerte: glo. nostra dū loquitur de successore vniuersali, tenet q. habet actionē furti ex cōtrectatione antiqua, ex qua erat nata actio furti dño,

non ex noua. Sicut enim dño ex assidua cōtrectatione non nasceretur actio furti, vt l. ei, qui. ff. de furt. ita hæredi eius. Ita dicit glo. hic. Contrariū tenet gl. in l. se d nec legatarij. ff. de cōdi. fur. & ff. de fur. l. si dominium. Nā ex mutatione dñij sequitur assidua cōtrectatio, & noua nascitur actio furti: quod est notandū: vt eadē ratione, mutatione territorij, noua nascat actio furti: & hic ille, q. subtrahit aliquid Bononiæ, repertus hic Assisij cum re subtracta, hic possit puniri. De quo dixi in d. l. si dñiū. ¶ Sed contra hoc dicit glo. opp. rei, quam quis nunquā possedit, non fit sibi furtū: vt l. hereditarij. ff. de fur. Sed hic hæres nunquā possedit istā rem hereditariam: ergo non potest sibi fieri furtū. Gl. dicit q. ista est ratio: quia factio furis cōtingit, q. hæres non possideat. & no. gl. nā etiā qn sibi subtrahit res hereditaria ppter factū furis: cōtingit vt hæres non possideat: & tñ nō cōpetit actio furti. Quid ergo dicemus? Dic q. quandoq; cōtingit, q. res subtracta à nemine possideat: tñ iam possit fuerat: & ab eo, cui est, definit possideri: tūc cōmittit furtū: vt l. qua ratio. s. si. ff. de acqui. re. do. Qnq; rei subtractę erat possessio apud aliquē tpe furti facti, & dñiū postea peruenit ad eū, qui nunquā possedit: & tunc idē: quia potest fieri furtū ei, qui nunquā possedit, vt hic dicitur est. Qnq; tēpore furti à nemine possidebat, & dominiū peruenit ad eū, qui nunquā possedit, vt in re hereditaria: & tūc nunquā cōmittitur furtū: vt l. hereditarij. ff. de fur. & l. si homo. ff. de vscu. In successore vero singulari, vt in legatario, constat q. ex noua cōtrectatione datur actio furti, nō ex antiqua: vt d. l. sed nec legatarij. ff. de cōdi. fur. ¶ Quæro, que est differentia inter furtum, & plagium. Dic vt in gl. j. que optimē dicit, præterquā in vno: & in eo quod dicit, q. in plagio requiritur q. quis habeat consuetudinem hoc faciendi: quia hoc nulla lege cauetur.

Dehis. Quod post aditā hereditatē, & possessionē apprehensam, nouerca abstulit, in furti actio ne venit. h. d. ¶ Opp. de l. quāuis. j. eo. Solu. Ibi non erat adita hereditas, vel apprehensa possessio: vt lege contraria quod nota.

S V M M A R I V M.
1. Partus ancillæ furtiuæ, quod sit furtiuus, & pro eo competit actio furti: & vscapi non potest, & nu. 6. 7. & 9.
2. Actio persecutoria non tollitur per pœnalem.
3. Vbi est casus legis, nulla est dubitatio.
4. Idem iuris videtur in malę fidei possessore, quod in fure.
5. Alter q. etiam de tribus dicatur.
8. Ratio quare partus per se censetur furtiuus, nō tñ per se censetur quantum ad actionem furti.
10. Partus vaccæ furtiuę, an sit furtiuus, & pro eo cōpetat actio furti, & possit vscapi.
11. Actio vna qn tollatur per aliam remissiuē.

Ancillæ. Partus ancillæ editus pnes furē, vel malę fidei possessore, est furtiuus, & nō potest vscapi: & pro eo cōpetit actio furti, & cōditiō: & persecutoria non tollitur per pœnalem. h. d. Diuiditur. Primò ponit dictum. Secūdo illationem. Tertio rationem illationis. Quarto pbat dictū suū à maiori. Secūda ibi: quapropter. Tertia ibi: cū altera. Quarta ibi: cū etiam. ¶ Circa hæc l. habetis notare principaliter tria. ¶ Primò q. partus ancillę furtiuę est furtiuus. Secūdo, q. p eo competit actio furti. Tertio q. non possit vscapi. Et super istis tribus fundantur oēs istę glossæ.
2. Quartò nota q. p persecutoria nō tollit per pœnalem.
3. Quintò nota q. vbi casus legis est, nulla dubitatio est. Melius probat j. de cri. sacri. l. ij. ¶ Vltimò nota q. idem iuris videtur in malę fidei possessore, quod in fure. ¶ Antequā gloss. intrem⁹ oppo. & ista est opp. gramaticalis: q. quia vter, & alter secū dū gramaticos sunt distributiuā duorū tm: sed hic ponit dictio alter, vt sit distributiuā pluriū, scilicet triū: ergo malē dicit gl. Fateor q. est hoc notandum

adita hereditate: sed postea dñiū supuenit ad eū, q. nunquā possedit post furtū: quo casu nō cōpetit actio furti: & sic loquitur in valde diuerso casu.

¶ Nō fit sibi furtū. An & qn ei, q. non possidet, possit fieri furtum: melius p Bar. in d. l. sed nec legatarij. ibi: sed hic hæres nunquā, contrarium sentit Bart. in d. l. sed nec legatarij. videlicet q. qn fit per fure quō minus possessionem apprehendat, cōpetat actio furti. Sed hoc nō videtur verū: quia eadē ratio esset in hæreditate: quia per fure fit quō minus hæres adiuerit, postquā hereditatē nō apprehendit possessionis rei surreptæ: & tñ nō committit furtū. d. l. hereditarij. Adde an ei, qui non possidet possit fieri furtū. Bald. cons. cvj.

¶ Differentia inter furtum & plagium. Vide hic Azo. in summa de differentia inter furtū & plagium. & glo. in l. pen. ff. de plag. & ibi Bart.

¶ De his. Vide Ful. in l. j. s. de in ius vocan.

¶ Glo. intrem. Hic ponitur dictio alter, & dictio vter: vide latius Bart. in l. j. s. qd em in sententis. ff. qn app. sit. Facit lapud vtrumq;. & qd ibi habet. j. de app. & glo. in l. quicunq;. de hære. Alter dicit de tribus. Quid aut differant inter se, alter & alteruteri vide in l. si ex toto. s. j. ff. de l. c. j. Adde tu Pau. de Ca. cōsi. xvij. q. iste distinctiones alter, & ambo, verificatur in pluribus quā duobus: & de distinctione alter, vide etiam Bal. cons. cxix. j. lib.

adum contra regulam cōem. Vide gl. Breuiter quantum ad l. nostrā hęc dicitō altera, stat proprie. nam hoc importat q̄ actio furti p̄nalis pro vno conditio furtiua & rei v̄dicatio. quæ sunt persecutorie, ponuntur pro alio: vnde recte stat hic distributio altera: quasi dicat persecutoria non tollitur per p̄nalem. Hoc p̄missio venio ad materiam. Hic dicitur. Partus ancillæ furtiue est furtiuus. ¶ Opp. & videtur quod non sit furtiuus: vt j. pro empto. l. si matrem. & l. si ego. §. partus ff. de public. Solu. Ibi partus conceptus fuit, & editus penes emptorem bonæ fidei, hic verò penes furem. ¶ Contra hoc oppo. de sine huius leg. Solu. Ibi loquitur in malæ fidei possessore. Sed solu. p̄cedens loquitur de bonæ fidei possessore. ¶ Tertiò oppo. ff. de v. f. l. si aliena. §. fin. Sol. secundum veram opi. ibi fuit conceptus, & editus penes hæredem furis, qui erat bonæ fidei possessore: hic fuit conceptus penes cum furē, vel malæ fidei possessore. Et ideo cum quæritur an partus ancillæ furtiue sit furtiuus: dic aut iste cōceptus est, & editus penes furem, vel editus tantum, vel conceptus tantum. Si apud emptorem malæ fidei, dic vt in hac l. in fin. Aut est conceptus, & editus penes bonæ fidei emptorem: & tunc non est furtiuus: vt l. si matrem. j. de v. f. cap. pro empt. & l. si ego. §. partus. ff. de public. Aut est cōceptus penes furis hæredem: tunc si quidem hæres furis erat malæ fidei, idē quod in ipso bonæ fidei possessore, vt l. si aliena. §. si. ff. de v. f. ca. ¶ Modò habes primum. Venio ad secundum. & opp. quod pro partu ancillæ non competit actio furti: vt d. l. si matrē. j. de v. f. ca. pro empt. & d. §. partus. Sol. eodē modo, ibi fuit editus & cōceptus penes bonæ fidei possessore: hic penes furē. ¶ Cōtra hoc opp. de l. q. vas. §. si ancilla. ff. de furt. Solutio. Fateor quod si partus est conceptus penes furem, editus penes bonæ fidei possessore, est furtiuus: non tamen competit actio furti: vt lege contraria. Ita dicit gl. tua, & bene: quā vide. & est gl. magna circa principiu. Et ideo an competit actio furti: dic breuiter, quod si quidem partus non est furtiuus, nō cōpetit actio furti: vt s. p̄ximē dixi. Si partus est furtiuus: tunc regula est, q̄ competit actio furti. Fallit solū in vno casu, q̄n cōceptus est penes furē, & peperit penes bonæ fidei possessore, vt p̄dictis patet. Mirandū vidē istud, q̄ sit furtiuus partus, & non cōpetat actio furti: licet q̄nq; hoc cōtingat: vt l. j. s. t. j. & in d. §. si ancilla. Nā ibi hoc cōtingit p̄pter personā subtrahētē, cōtra quā actio furti nō pōt dari. Sed hic cū persona furis sit habilis ad cōueniēdū, mirandū v̄t cur non cōpetat actio furti. Ideo doc. Vltimō dicit, & bñ, q̄ partus ancillæ nō fuit per se separatim contractus: & ideo p̄ eo separatim nō cōpetit actio furti, sed p̄ ancilla: & in æstimatiōe ancillæ habebit ratio meliorationis, quia grauidā: vt l. si quod ex P̄phila. ff. de leg. j. & l. inficiādo. §. infans. ff. de fur. ¶ Sed quarto, q̄ quæ est ratio q̄ partus per se censet furtiuus, nō tamē censet per se, quātū ad actionē furti dicebat do. Iac. But. multū benē, ille qui est i vtero, quātū ad sui cōmodū habet pro iam nato, nō quātū ad cōmodū alterius: vt ff. de sta. ho. l. qui in vtero. & ideo quātū ad vitiū furtiuitatis, vt sic impediāt v̄fucapio, habet p̄ iam nato: quia sui cōmodū est, vt nō mutet dñiū: sed quātū ad actionē furti, non habet p̄ nato: quia respicit merē cōmodū dñi, & nullō modo ipsius partus. Venio ad tertiū, dicit hic q̄ partus ancillæ furtiue nō pōt v̄fucapi. Cōtra in d. l. si matrē. j. de v. f. ca. pro emp. & l. si ego. §. partus. ff. de pub. Sol. Ibi fuit cōceptus, & editus, penes bonæ fidei possessore: hic fecit. ¶ Cōtra hoc opp. de l. seq̄. §. de illo. & §. sequenti. ff. de v. f. ca. Sol. Pro q̄ declaratiōe huius, an partus ancillæ pōt sit v̄fucapi: dic pleni⁹ quā gl. Aut partus est furtiuus; q̄ q̄n est, apparet ex p̄cedētibus: & tūc nō pōt v̄fucapi: vt hac l. & Insti. de v. f. ca. §. furtiue. Aut nō est furtiuus, vt q̄n est conceptus, & editus, penes bonæ fidei emptorē: & hic distingue, aut emptor incepit scire alienā ancillā ante partū, cōceptū & editū: aut post partum conceptū, & ante editū: &

sic post v̄fucapionem cōceptam. Primo casu, impedit v̄fucapio: vt d. l. sequitur. §. de illo. de v̄fucap. Secundo casu, aut sciuit ancillam simpliciter alienam: & nō impedit v̄fucapio. Aut sciuit eā alienā & furtiua: & v̄fucapio impedit: vt d. l. iusto. §. & possessionis. & l. nō solū. in prin. ff. de v̄fuc. Tertiò casu, aut sciuit eā alienā simpliciter: & nō impedit v̄fucapio. Si verò sciuit alienā & furtiua: tunc distingue, aut denūciauit: aut non: vt plenē distinguit tex. illi⁹ l. singularis in l. si ancillam. ff. p̄ suo. ¶ Cōtra p̄dicta opp. superueniēs sciētia rei alienæ, nō impedit v̄fucapionē: vt l. j. j. de v̄fucapione trāsformanda. Solu. Fallit in partu ancillæ. Ratio, q̄a orit̄ ex re furtiua: & idē putarē eadē ratione in quibusdam fructibus, qui perciperent ex re vitiosa vitio reali. ¶ Quæro, quid i vacca: vtrū partus vacce furtiue sit furtiuus, & cōpetat actio furti: & nō possit v̄fucapi. gl. dicit idē, quod in partu ancillæ: vt l. qui vas. §. si ancilla. ff. de fur. gl. dicit verum in oib⁹, p̄ter quā in v̄fucapione. nā partus vacce est furtiuus, & cōpetit actio furti eo casu, quo in partu ancillæ, sed nō est idem quo ad v̄fucap. nam eo casu quo partus ancillæ v̄fucapit: eo casu partus vacce, vel alterius aialis, statim fit possessoris iure dñi: & ideo quia dñs, nō tractamus de v̄fucapione. Hic est tex. in l. sequitur. §. lana. de v̄fucapi. Ratio huius est, quia partus ancillæ nō est in fructu: et iō nō efficit statim bonæ fidei possessore: sed foetus, vel partus aialis sunt in fructu: vt l. in peculiū. ff. de v. f. ca. iō bonæ fidei possessore statim facit suos. ¶ Vltimō habemus hic videre, quō vna actio tollatur per aliam, de quo Dy. posuit vnā magnā distinctionē in l. in prouinciali. de ope. no. nun. & c.

Post decisionem.

Transactio impedit quē agere, nō p̄tis perceptio. h. d. ¶ Oppo. de l. si pro fure. ff. de condi. furti. Sol. Hic fuit transactū super furto: ibi super cōditione furtiua, vel super actione furti. vnde hic super factō: ibi su p̄ iure. ¶ Opp. secundō de iure iurā. l. si duo patroni. §. idē Iul. Dicit gl. aliud in iure iurando, aliud in transactioe. Vel dic, & verius, aut fuit iurātū super factō, aut super actione furtiua: vt patet ex lege contraria.

Eos qui tractas, pro eis furti, & conditione furtiua poterit cōueniri, hoc dicit in summa.

Vrti actio. Actio p̄nalis nō transit contra successores: secus in persecutoria.

Seruum. Qui vendit seruū alienum, cum contractat, & furti tenetur. h. d. ¶ Opp. de l. si quis vxori. §. neq; verbo. ff. e. Soluit gloss. & bene, sola venditione non sit furtum: sed in contractatione, quæ sit propter venditionē committitur furtum.

Quāuis. Crimen expilatē hereditatis, non potest contra hæredem intentari: sed rei vendicatio intentabitur. hoc dicit. ¶ Opp. s. eodem l. de his. Dic vt ibi.

Neum. Qui ex naufragio furtiuit, tenetur intra annum ad quadruplum: post annum ad simplum: potest etiam criminaliter coerceri. h. d. Hic habetis authenti. nauigia. quæ est noua constitutio domini Imperatoris Federici posita in x. colla. de statu. cōtra liber. eccle. Quæro. quomodo se habeat ista auct. ad legem Codicis. Respon. edictum incendio, ru. & nauis. non habebat locum, nisi de his quæ rapiuntur tempore incendiū, vel naufragij: hæc etiam de his quæ rapiuntur post naufragium. Item hæc imponit maiorem p̄nam, & reprobatur contrariam consuetudine m. ¶ Oppo. ff. de legi. l. de quibus. Sol. Fallit in consuetudine reprobata per legē. ita vidit hic. Quæro, quantum tempus debeat durare instantia super bonis istis repetendis. Dic vt in glossa.

¶ Post decisionem. Vide Saly. in d. l. si ducēta. aliās de cōta. s. de transac. ¶ Eos q. Adde quæ dixi s. e. l. in ciuile. Et ad intellectum huius. l. oīno vide Bar. in l. furtū. ff. e. vbi dicit istum talē receptantē non puniri, nisi tanquam præstantē o. p̄. q̄d no. pro statuto, & vide eū in l. q. vas. §. q. furē. ff. eod. & q̄d not. in l. j. ff. de recep. & bal. hic in tex. in l. crimen. & ibi Bal. C. ad l. Iul. de vi. ¶ Quāuis. Intētari potest actio negotiorū gestorū. l. hēres viri. ff. de negotiis gestis.

¶ Nō impedit v̄fucapionem. Vtrum superueniens scia impedit v̄fucapionē. & dicit q̄ fallit in fructu. & partu. Et adde Bald. post gl. in d. l. j. vlt. col. de v̄fucap. transfor. Vide tñ Bar. in l. si ancillā. ff. p̄ suo. et ea q̄ hic dicit Bart. intelligēt vt j. p̄x. seq̄. & q̄d ibi dixi, maximē p̄ nota. p̄ Bar. l. i. & ex diuerso. in p̄. in vlti. co. ff. de rei v̄. q̄a fructus facit suos sed potest v̄fucapere vt non teneatur restituerē. l. sequitur. §. fructus. secundū vnā lectū. & ibi Bar. ff. de v̄fuc. ibi: nā eo casu, quo partus. dicit tñ Bar. hic q̄ reliqui habēt in lect. q̄d hoc est verū, de q̄bus q̄s nō est locu pletior factus vide tur habere locū v̄fucap. nā cum tunc teneatur bonæ fidei possessore ad illorū restitutionē. l. fructus. cum ibi no. ff. de v̄fucapio. p̄f. v̄fucapi aduersus istud ius petendi. in bello. §. si q̄s seruū. de cap. & in l. sequit. §. fructus. est text. secundum vnā lec. & ibi Bart. ff. de v̄fucap.

Secunda Bartoli super Codice.

S V M M A R I V M.

- 1 Fur manifestus vt quis dicatur, requiritur visio cum acclamatione.
- 2 Soluens falso procuratori, quādo videatur donare.
- 3 Contra procuratorem falsum recipientem solutio nem à debitore, qua actione agatur.
- 4 Soluens procuratori, qui aliās habebat mandatū, quādo liberet, & qua actione agat cōtra talē pcuratorem recipientem solutionem à debitore.
- 5 Pro eadem re, quando possit cōpetere conditio furtiua, & cōditio indebiti contra diuersos.
- 6 In dubio quis nō videtur constituere procuratorem animo transferendi dominium.
- 7 Procurator recipiens solutionem, an in dubio videatur habere bonum animum.
- 8 In casu huius legis, cui competat actio furti, & cōditio furtiua.
- 9 Casus in quo per falsum procuratorem queritur verò domino dominium.
- 10 Si procurator est effectus vnus ribaldus, mandatū videtur reuocatum.

¶ P P A V P.

- a ¶ Falsus procurator. Hic legem repetit Ange. Itē qd dicat falsus pcurator, vide aliqua per Iaso. in l. si pcuratore falso. in j. col. de condic. ob cam. de condic. ob cam.
- b ¶ Manifesti. Vide gl. in c. ex parte. de rescri. Bal. in c. j. §. iniuria. in verbi. seu furtum. de pac. iur. c. fir. v. facere scilum de isto tex. quē dicit satis pbare: qui dicit qd falsus pcurator non dicit face re furtū manifestū.
- c ¶ Falsus. Et quot modis dicat falsus pcurator, vide hic c. et no. Bal. in l. licet. circa prin. §. de p. cu. & ibi vide Ale. & vide Bar. in l. sin aut. §. itē si fundū. ff. de neg. gest.
- d ¶ Fur manifestus. qd dicat fur manifestus, adde Bar. in l. j. ff. eo. & Bal. hic in iij. opp. adde qd sufficit qd fuerit visus, insultatus, secundū acclamationē. Probat in l. si qs in seruitute. Itē sufficit qd solū apprehēdat: vt ibi. & in l. ij. cum seq. eo. tit.
- e ¶ Opp. secundū vi de ad hoc gl. in l. j. §. qd met. cau. & in l. si cū dotem. §. si post solutū. ff. sol. matr.

Falsus procurator.

Ista est difficilis lex multū. Falsus procurator recipiendo debitū furti manifesti, cōditione furtiua tenet. h. d. i. summa ista lex multū difficilis, & subtilis in immensum. quā no. multū. ¶ Antequā intrē istā materiā: quia ista lex est imperfecta, quēro à quo cōuenit furti, an à soluente, an ab eo cui debebat. Gl. breuiter dicit in primo casu, qd recipit depositū, facit furtū creditori eidē deponētī: quia ipse erat pecunia. Secūdo casu, qd exegit debitū, facit furtū debitori soluenti: quia ipse erat pecunia. Hoc tēgit hic cōdā gl. & gl. magna in prin. Dicā j. latius dicit hic, furti nec manifesti. ¶ Opp. qd iste falsus pcurator tenet actione furti manifesti: quia manifeste recipit pecuniā à soluente. Dicūt quidā, qd huic pcuratori fuit solutū de nocte: v. forte erat cæcus. Alij dicunt qd ad hoc vt sit fur manifestus, requirit deprehensio, & nō sufficit sola visio. Truffa est. Dic qd ad hoc vt sit fur manifestus, requirit visio cū acclamatione: vt l. si qs in seruitute. ff. de neg. gest. vnde hic licet visus fuerit, tamen contra eū nō fuit acclamatione. ideo nō est fur manifestus. ¶ Opp. secūdo, dicit hic, exigendo. Contra exigere, est ab inuito extorquere: vt l. si de i. cōmissa. §. si rem. ff. de leg. iij. Sed falsus procurator nō potuit exigere: quia nō habebat actionē, nec mandatū: ergo & c. Sol. Hic exegit de facto. Vel dic quod hoc ponit improprie: quia exegit à spōte soluente, vt dictū est. ¶ Opp. extra gl. qd qui soluit scienter indebitū, videtur donare: vt de conditio. indebiti. l. j. de reg. iur. l. cui per errorem. Soluit gl. in l. si procuratori falso. ff. de conditio. ob causam. & dicit quod hoc debet intelligi quando fuit solutū ab ignorante eū esse falsum pcuratorem: aliās videtur donare. Et gl. j. Iaco. de Are. reprehendit istā gl. Nam tūc soluendo quis videtur donare, quādo nulla alia psumptio potest esse: vt si soluerit sciēter indebitū tanquā debitū, certē videtur donare: sed quando soluit falso procuratori, possumus psumere qd sibi soluerit, vt domino detur: ideo donatio nō psumitur. argumen. l. cum de indebitio. ff. de probatio. & l. eleganter. §. qui reprobos. de pign. act. ff. de soluti. l. si cū aurum. Et hoc videtur tenere gl. ff. de solutio. l. dispensatorem. Licet doct. non allegauerint hic: certe quando soluit procuratori falso tanquā procuratori, sine dubio videtur donare: vt l. si nō sortem. §. qui filio. ff. de cōdi. indebiti. & ff. pro emp. l. qui fundū. §. seruus. verbi. qd si sciuerit. & sic gl. in l. si procuratori falso. dicit verū, reprobata gl. quē est in l. dispensatorem. & ita ibi tenet Dy. Non obstat quod dicit Iaco. de Are. quia potest esse alia psumptio, & c. quia fateor, quando solueret simpliciter vt Titio: sed cū soluit Titio vt procuratori, cū sciat ipsum nō esse, nō cadit dicta psumptio. Modō intro gl. ¶ Opp. qd de condic. indebiti. creditoris. & l. si procuratori falso. ff. conditio. ob causam. qd leges dicūt dari condi-

tionem indebiti. vel cōditionem ob causam: & sic videf, quod dominū sit translātū in accipientem: quia nemo cōditit rem suā, paterquā à fure: vt l. vlt. v. suff. quē admo. ca. ergo & c. Malē dicit hęc lex quē dicit dari conditioē furtiua, quē soli domino cōpetit: vt l. j. de cōdic. fur. Huius timore dixit Mar. qd licet transferat dominū, tū nō cōpetit conditio furtiua. Sed hoc est falsum: vt d. l. vlti. v. suff. quemadmo. ca. & j. l. j. de condic. fur. Tamen doct. dicit qd Mar. antiquus glossator illd nō dixit, sed dicit qd furtū cōmittit: & ideo contra furem datur conditio furtiua, & omnis alia: quia omnis conditio contra furem degenerat: vt Inst. de actio. §. sic itaq;. Et si sic dixit, bene dixit, et dixit verū. Gl. tū videf p solutioē cōtrariorū distinguere. Aliter dicit gl. aut solui pcuratori falso credēs me liberatū: quia credebā eū pcuratōre esse in rē suā: & sic in eū transfuli dñū: & tūc nō habet locū actio furti, nec cōditio furtiua, sed cōditio indebiti. vt §. de cōdi. indebiti. creditoris. Aut nō credebā eū esse pcuratorem in rem suam: & tūc aut soluit sibi tanquā simplici nūcio, vt portet ad creditōre: tunc si non portat, cōmittit furtū, & tenet cōditione furtiua, & furti: vt §. eo. l. si is cui. & l. falsus. §. j. ff. eod. Aut nō soluit tāquā simplici nūcio, sed in eū transfulit dominium, vt me faceret liberari: tunc nō tenetur furti, sed neq; cōditione furtiua, sed tenetur conditioē ob causam, non secuta causa: vt d. l. si procuratori falso. §. respon. ff. de condic. ob cau. Vide gl. tuam. Ista glo. bene dicit: sed non ad propositū. nam hęc lex non loquit in pcuratore in rem suā. Item secundū membrū distinctionis, loquitur in simplici nūcio: hęc lex loquitur in pcuratore nō verò. Itē tertiū loquit quādo fecit quēdam contra dñm nō nominatū, §. do vt facias me liberari. Videndū est ergo quādo soluit pcuratori falso, vt pcuratori cōstituto ad recipiēdā solutionē: isto casu loquit pcuratori l. & l. si pcuratori falso, quo casu dico, qd cōtra pcuratōre falsum dat actio furti, & cōditio furtiua, & cōdi. ob cau. vt d. l. si pcuratori falso, quia oēs cōditiones degenerat cōtra furem: vt Inst. de actio. §. sic itaq;. Vel si diceres huic pcuratōre falsum, non habuisse animū intercipiēdi pecuniā, dabit tantū cōditio ob causam. Nā ille, qui accepit vt pcurator, tenet ad duo alternatiuē: vel vt se pcuratōre ostendat, vel vt faciat dñm ratum habere. Si igit neutrū istarū faciat, quasi cā nō secuta: potest pecunia cōdici. Hic est casus in d. l. pcuratori falso, & hoc est vtile i casu, in quo ego ignoro vtrū sit verus pcurator, vel falsus. nā nō habeo necesse pponere in libello, vtrū sit verus pcurator, vel falsus, sed dicā sic: quia nō docuisti te pcuratōre nec fecisti dñm ratum hēre: et sic cā quare tibi solui, cessat, quare peto, & c. vt d. l. si pcuratori falso. ¶ Sed cōtra hoc opp. in simplici pcuratōre nō trāsferit dñū, vt l. si ego. ff. de neg. gest. ergo nō potest hēre locū cōdic. ob cau. quia nemo cōditit rē suā, vt dictū est. Sol. dicas istā solutionē factā isti pcuratori esse recōciliatā cōsumptioē: vt dicit in mutuo debito. Vel dicas qd cōditit possessio: vt l. indebiti. §. sed & si nūmi. de cōdi. indebiti. Vel dicas pcuratōre habuisse animū intercipiēdi. nā cōtra eū cōditio oīs degenerat. ¶ Vltio opp. ad idē. ff. de cōdi. ob cau. l. si pcuratori falso. & l. si vēdidero. §. si Titius. de furtis. ¶ Sol. Ibi est secuta rati habitio, qd extinguit actionē furti. & cōditionē furtiua: hic secus. Reassumam ergo qd soluit pcuratori falso, qd nūquā habuit mandatū, aut est secuta rati habitio aut fuit solutū ab eo, qui sciebat eū falsum: aut ab ignorāte: aut soluit tāquā pcuratori in rē suā: aut tāquā simplici nūcio. aut ei dedit vt faciat liberari: aut soluit tāquā simplici pcuratori. & hoc vltimo casu dic vt §. proxi. dixi. Nō habetis hic alia. Circa istam ptē opp. de l. cū quis. §. j. ff. de solu. Solu. Ea quæ dixi, habent locū in procuratore funditus falso, qui nūquā habuerit mandatū: sed in cōtraria fuit mandatū reuocatum in eo, qui habuit mandatū. quo casu distingue. Aut procurator habuit ab initio bonam fidē: & soluens liberat in continētī. Aut habuit animū intercipiēdi: & tunc

¶ Videtur donare. An soluens sciēter indebitū videat donare, vide qd notat Bal. in l. si pignoratiā. §. de cōdic. indebiti. vult ergo hic Bart. qd soluens sciēter indebitū nō repetit. Vide Bal. in d. l. dispensatōre. & Bal. hic in ver. quartō querit. intellige qd ad idē intēdebat animū recipiētis. aliter non posset esse donatio. vt no Bar. in l. j. in j. col. ff. de donat. & Bal. hoc declarat in verbi. quartō qd in j. col. ibi tū doc. dicit. Vide Bar. in l. quoniam. ff. de condic. fur.

¶ Vel si diceres huic pcuratōre. Bal. hic reprehendit Bar. in vj. opp. in princ. ij. col. ibi ergo nō potest habere locū cōditio, sed Barto. in l. si pcuratori falso. in iij. q. ff. de cōdi. indebiti. De hoc alle. gl. in terminis. Vide ibi iquātū ad hoc, vt sciamus, Idē tenet Bal. in d. l. si pcuratori falso.

tunc solvens non liberatur ipso iure, sed ope exceptionis: tene tamen ce-
dere creditori actionem furti, & conditionem furtivam, quā habet con-
tra illum procuratorem, ut ibi patet. In isto ergo procuratore, qui habuit
mandatum, sed fuit reuocatum, concurrunt quasi omnia membra distin-
ctionis, quam ego dixi s. in procuratore funditus falso. Quantū ad hoc, ut
sciamus vtrum ipse teneatur condictione furtiva vel furti, debemus distin-
guere: Aut solutus est ei scienter, aut ignoranter: ut dixi in procuratore
funditus falso. Aut fuit solutus tanquā procuratori in rem suam, aut non:
istud membrum non cadit hic. Nam in procuratore in rem suam nō cadit
reuocatio: ut l. illam. j. de dona. Si poneremus reuocationem illam factam
esse vtroque, sciente, vel cōsentiente: omnia illa membra hic possunt adapta-
ri per easdem leges, sed quātum ad hoc, vtrū solvens liberetur à creditore
vel non, est differentia: quia in procuratore funditus falso solvens nullo mo-
do liberatur: ut l. qui hominē. §. si nullo. ff. de sol. In eo verò q̄ habuerit
mādatum, sed est reuocatum, adhibet distinctionem quā ponit in d. l. cum quis.
& s. dixi. ¶ Opp. ff. de fur. l. si vendidero. §. si Titius. Solut. ¶ Omnia quā
dixi s. habent locū, quādo falso procuratori soluit debitum: lex cōtraria
loquit quādo solutus est indebitū. quo casu debes notare differentias tres.
Prima, quia qñ soluit debitū, rati habitio sequēs tollit actionē furti, et cō-
ditionē furti: ut l. si procuratori falso. ff. de cōdic. ob caus. Secus qñ soluit
indebitū: ut d. §. si Titius. Secūda, quā qñ soluit debitū, rati habitio sequēs
parit debitori liberationē. Sed qñ soluit indebitū, sequēs rati habitio parit
cōditionē indebiti debitori: ut d. §. si Titius. Et ex his duabus differentijs
resultat vnū mirabile, q̄ pro eadem re competit cōdictio furti, quē dā dō-
mino: & cōpetit cōdictio indebiti cōtra diuersos. Huius ratio est, quia pri-
ma cōdictio fur. fuit nata cōtra procuratōrē falsum cōtrestantē. quā nō tol-
lit: licet per sequentē rati hationem dominiū à debitore auferat: quia hoc
fit absq; facto suo: ut l. & ideo. ff. de cōdic. fur. cōdictio verò indeb. dā cō-
tra illū, ad cuius vtilitatē fuit facta solutio: cui per rati hationē quā sita
est pecunia: ut d. §. si Titius. Tertia differentia est: quia in indebitō nō distin-
guimus, vtrū procurator sit funditus falsus: an ab initio habuerit mādatū.
Ratio: quā nunquā videt mandātū, ut indebitum recipiat, nisi hoc esset ex-
pressē dictū: ut l. si procu. de cōdic. inde. Et si hoc esset dictū expressē, nō
possimus tractare de liberādo solutē, qñ indebitū est qd̄ soluit. si tracta-
remus de inducēdo cōdic. indeb. vel de danda cōdi. fur. seu cōdi. ob caus. di-
stinguemus per omnia, prout est distinctū suprā, qñ soluit debitū, per ead-
dem leges, prāterquā in eo qd̄ rati hatione cōdic. fur. nō tollit, nec etiā
act. fur. ut dictū est s. ¶ Quāro, circa istā materiā dixi s. aut quis ab ini-
tio constituit procuratōrē animo transferēdi dominiū, aut nō: quid in du-
bio? Dicunt quidā, q̄ in dubio videt esse animus transferēdi dominiū: ut
l. dotis fructus. §. si. cū l. seq. ff. de iure do. Cōtrariū puto in dubio, per l. si
ego. ff. de nego. gest. Non obstat allegata in cōtrariū: quia ibi procedebat
titulus habilis, quare in eū dñum transferat: sed per eū in dñm. Item quē
ro, quia s. dixi, aut procurator habuit bonū animū ab initio, aut nō: quid
in dubio? Rñ. hoc perpendemus esse ex gestis postea post procuratorem:
aut enim portauit ad dominiū statim: sed fortē eū non potuit reperiri. aut
domino portauit, & postea interuertit: tunc prāsumit ab initio bono ani-
mo fecisse: aliās prāsumat aīo malo: ut s. eo. l. si is cui. & ff. ad Maced. l. sed
Iulia. §. proinde si acceperit. ¶ Quāro, ¶ & reuoco in dubiū pro perficien-
da hac lege. cui cōpetat actio fur. & condi. fur. in casu l. nostrā. Rñ. put lo-
quit in eo qui recepit depositū propriē, ita q̄ dominiū nō sit trāslatū ī de-
positariū: tunc actio fur. & cōdic. fur. cōpetit deponētī, nō depositario, si
nō fuit in dolo, quia nō interfit sua. Itē si fuit in dolo, nō haberet actionē
ex improbitate sua: ut dicit secunda glo. huius l. in procuratore verò, qui
recepit debitū, debemus aduertere, aut soluit sibi ut nuncio: & dicit ut ha-
buitis no. in l. si is cui. s. eo. aut ut procuratori simplici, cum in veritate nō
quā fuit procurator: & tunc actio furti cōpetit, & cōdictio furt. debitori
soluti: ut d. l. si vendidero. §. si Titius. ff. eo. Si verò fuit procurator, sed re-
uocatus: tunc idem, si ab initio habuit malū animum: sed ab initio habuit
bonū animū: statim fuit quāsitum dominiū pecuniā creditori: & si pecu-
rator postea interuertit, ipsi creditori tenetur actione fur. vel cōdic. fur. ut
d. l. cum quis. §. j. Ex isto casu infurgit vnū mirabile, quod p̄ falsum pro-
curatorem acquiritur domino dominiū. Huius ratio est fauor liberatio-
nis. Cum enim lex velit debitorem soluentem falso procuratori liberari:
per consequens vult per illum falsum procuratorem quāxi dñum pecu-
niā dñi: ut no. in l. si qs seruo. ff. de sol. & l. cum quis. §. j. eo. ti. licet gl. vi-
deatur dicere cōtrarium in l. acceptam. s. de v. suca. sed non bene. ¶ Quid si
mandatum fano fuit reuocatum expressē: tamen procurator conditionē
suam mutauit: quia est effectus quidam ribaldus, an per hoc videat man-
datum tacitē reuocatum? Doc. dicunt q̄ sic: ut l. si cum Cornelius. ff. de sol.
& l. cum quis. in prin. eo. titu.

S V M M A R I V M.

- 1 In delictis quae trahi possunt de facili in exemplum, punitur factum, licet non sit perfectum.
- 2 Cui non congruit diffinitio, nec diffinitum.
- 3 Casus, in quo habet locum actio furti, non est factum furtum, nec res est furtiva.
- 4 Statuta quod recipiant interpretationem extensiuam passiuē ex identitate rationis.
- 5 Si per statutum induceretur noua forma testandi, in eo habebit locū lex

- a In eo vero. Contra tenet Bar. in d. l. si procuratori falso. in iij. col. & ex his duabus: & c. vide omnino Bar. in l. quoniam. ff. de condic. furt.
- b Soluit debitū. Deficiunt hic pleraq; verba, quae in Veneticis codicibus hoc pacto legimus. Sol. oīa quae s. dixi, habēt locū qñ falsus procurator ac-
cepit debitū sin aut indebitū, tūc habes plures differentias. Prima qñ soluit
debitū, rati habitio
sequēs tollit actio-
nē furti. & condi-
tionē furtiua. l. si
procuratori falso.
de condi. inde. se-
cus qñ soluit inde-
bitū. Item quia qñ
soluit debitum, se-
quēs rati habitio in-
ducit liberationē,
& tollit condictionē
nō ob cām natā de
bitori: sed qñ inde-
bitū, sequens rati-
habitio parit debi-
tori cōditionē in-
debiti cōtra domi-
num ratū habentē:
ut d. §. si Titius. Et
ex his & c. & nota
hac & aduerte. A-
lex. Losæus. Auil.
¶ Quid in dubio.
Adde Bar. in d. l. si
procuratori falso.
ad fin.

I quis seruo.

In delictis quae trahi possunt de facili in exemplum, punitur factum, licet non sit perfectum. hoc di-
ci. Diuiditur. Primò ponit thema, & quæstio. Se-
cundò determinatio quæstionis. Tertio responsio
ad quædam iura, quae videbantur facere in contra-
riū. Secūda ibi: nobis. Tertia ibi: licet enim. ¶ No-
ta q̄ punitur affectus, licet non sequatur effectus.
¶ Nota hic, quod cui non cōgruit diffinitio, nec
diffinitum. Vides enim quod illud non est furtū,
cui nō cōgruit diffinitio furti. Tertio no. ¶ casum,
in quo habet locum actio furti: nec factum est fur-
tum, nec est res furtiua. ¶ Oppōni. de l. j. in fine. ff.
quod quisq; iur. Potes dicere, quod istud est deli-
ctum atrox: & sic non habet locum illud dictum.
Non punitur affectus, & c. ut lege, si quis non di-
cam rapere. s. de episc. & cleri. aliās videtur spe-
ciale hic, propter rationem, quae in fine legis po-
nitur. ¶ Quāro, an id, quod dicitur hic de seruo,
habeat locum in filio. Gloss. dicit quod sic, in l.
& nou tantūm. §. primo. ff. de ser. cor. Vide gl. hic

- d Quid in dubio. Quomodo cognoscatur an falsus procurator acceperit pecuniam à debitore bono animo, vel malo, adde Bart. in l. cum quis. §. j. ff. de sol. in v. col. ibi ex isto casu infurgit vnum. Idem tenet Bart. in d. l. si procura. vide Bal. hic in vii. & viij. oppo.
- e Si quis seruo. Quid si seruus persuasit alteri ut fugeret? vide hic Azo. in summa in l. qui seruo. ff. eodem titu. Adde Bald. de eo qui dedit cōsiliū ad maleficiū, quod si est subsecutum, eius cons. cclvj. iij. li. & vide Pau de Castr. cons. cccij.
- f Si quis seruo. Vide Ludo. Roma. in cons. ccviii. pro extensione de qua hic. Ande. Barba.
- g Quod dicit. Adde circa intellectu regulæ istius tex. q̄ duo casus æquiparantur à lege antiqua & c. & ea quae ponit mod. in §. ex maleficijs. in gl. in verbo, in iudiciū iustitia. de act. vbi limitat pro-
cedere solū qñ in eadē materia erāt æparati à iure antiquo: scilicet si in diuer-
sa. Itē limita pcedere vbi ī eadē, Ro. cons. cccx. Itē circa intellectu huius re-
gulæ, vide Ro. oīno in cōsi. clxxix. in iij. & in iij. a. s. clxxvii. Itē intellige eā
procedere in materia etiā pœnali & odiosa. Sec⁹ in correctoria vide singu-
lriter Ioan. de Ana. cōsi. ccvij. ad fi. In cōtrarium q̄ imò procedat etiā in
correctorijs & pœnalibus, vide Ias. in l. transigere. in v. col. C. de transact.
Item duas limitationes & de regula vide Decium in c. translato. colum. ij.
de constit.
- h Quod sic. Et sic facit ista gloss. q̄ in criminalibus procedatur de simili-
bus ad similia. qd̄ dicas verū esse quo ad æparata. siue loquamur in sta-
tutis, siue in consuetudinibus pœnalibus. text. si melior de iure secundū
Bal. in c. j. in §. porro. quē fuit prima causa beneficii. Hoc dictum non
habet locum secundū eum, vbi duę pœnæ imponuntur hūbito res-
pectu ad priuilegium alicuius personę: quia tunc nulla potest fieri extensio
de similibus personis ad similes, de casibus ad casus. ista est gol. ordm. sin.
Institu. de actio. §. item mista. quē incipit, si in iudicio. quam gloss. tene-
menti, secundū Bal. & adde simile in l. si. in ver. aureos. de in ius vocan.
Adde quē dixi post Bar. in l. iura iuncta l. non possunt. ff. de legib. & has
extensiones de similibus ad similia intelligas procedere, vbi cumq; in sta-
tuto, vel lege inest ratio ciuilis, vel naturalis. secundū no. per Barto. in l. j.
in princ. ff. vt i. pos. & per gl. & docto. in l. j. eodem titu. & per eum in §.
Cato. Ita videtur velle Bal. in d. §. porro. Adde quod refert Bal. in c. j. an
maritus siue vxor in benefi. q̄ quando heres traheretur retro, q̄ tunc tra-
hitur de similibus ad similia, quam legem trahi retro non est æquum. Al-
legat Ioan. Mo. in c. detestanda. de concef. preben. lib. vj. Item adde q̄ in
pœna priuationis videtur q̄ nō possit pcedi de similibus ad similia: quia
illa nunquā iponit, nisi lex hoc expressē dicat. in aut. de nō eligē. se. nub.
§. sin autē nō valuerint. no. Bal. in aut. ex testamēto. s. de sec. nup. Itē adde
quod no. voluit Bal. in l. de his. s. eod. & in l. si fugitui. s. de ser. fugi. Et re-
perio quod Inno. in c. qualiter & qñ. de accu. in v. colū. tenet expressē, q̄
in pœnis criminalibus pcedatur de similibus ad similia, & nihil allegat.
Adde Bald. in l. illa in princip. j. de col. & quod nor. gloss. in d. l. fin. de in
ius voc. & quod no. Bald. in l. de his. s. eo. & quod dixi in l. Gallus. in §. &
quid si tantūm. de libe. & post hu. Et quod in criminalibus procedatur de
similibus ad similia, vide Bald. in l. si quis non dicam rapere. in princip. de

Codice

Secunda Bartoli super Codice.

epi, & cle, & vide Bal. in l. si te. s. de infra. & in l. transigere. in iij. col. in fi. s. de transac. Et an ex identitate rationis pœnalibus fiat extensio: vide ali-

quid per Imo. in l. infam. de publi. iudi. & per Bal. in l. j. de interdi. vbi omnino vide. & hic per Bal. Et quod procedatur etiam in criminalibus, tenet etiam Bal. in l. n. in prin. quæ sit longa cõsuetu. & in l. data opera. in viij. col. Sed i statu- tis pœnalibus exor- bitantibus, nullo modo fit extensio. a secundu Bal. in l. fe- cunda. in ij. colu. de pa. qui fil. dista. Et statutum loquens in furto locu habet ex maiortate ratio- nis i sacrilegio. bal. in l. ij. s. eodem. & de materia per Ia- co. de Bel. in l. si qs non dicam. de epis. & cle. per Imol. in §. de viro. & secun- dum regulam, de qua hic, videlicet quod lex noua su- perueniens in vno ex parificatis, de iu- re antiquo extēdit ad illud parificatū, limita nota, nisi tra- stem de remedio, aut actione conce- denda. Glo. est sin- gu. in authenti. pre- byteros. Adde q̄ dicit do. Abb. in c. de multa. de præ- ben. in gl. in ver. in eadem ecclesia. ibi: cõtrariū credo & c. vbi pbatur, quod vbi sunt duo à iure æquiparata, pœna addita in vno, vide- tur addita in alio. Tex. cum gl. in c. si postquã. i. h. de ele. in vj. & no. ad ma- teriam, q̄ q̄ sunt duo à iure cõi equi- parata, q̄ statutum in vno, etiã contra regulam iuris cõis, habet locu in alio: 2 vt videt velle glof. in l. quod vero. ff. de legi. & Bar. hic, & in l. Marcellus. 3 in prin. ad Trebel. quod est veru, quã do æquiparatio est reciproca: secus si essent tantu in vno, vt si lex, vel statutū, dicat, q̄ dispo- sita in magnatibus, habeant locum in popularibus: quia non erit econuer- so. l. n. j. cõia de lega. no. Bar. in l. j. de leg. j. Item est verum, nisi lex loquat taxatiuè. Probatur in l. fi. vbi est facta exensio ciuili. Et vide in au. quas actiones. in cor. vnde sumitur. de fac. san. eccle. Et videtur de mente Cyn. in d. au. quas actiones. & ibi refert Bar. in ver. modo quero. licet Bal. & alij contra. & Bal. in d. l. fi. in j. q. Item fallit, nisi paties non esset in vtroq; dispositu l. j. §. lex. ff. ad l. falci. & ibi Bar. & vide ad Bar. hic omnino Bar. in l. si constante. in ij. q. soluto mati. vbi videtur velle hoc verum, etiam in diuersa materia. Adde Bar. in d. l. non tantu. §. j. Et de huius, & illius le- gis intellectu vide Insti. de act. §. duplum. circa prin. per modernos à con- trario sensu. Adde Roma. consi. ccc. ij. Et vide etiam tu Alex. de Imo. in consi. cxxxvij. col. fi. ver. corroboro. in j. volu.

- a POMATES. ¶ Identitatem rationis. Quid in casu fauorabili, aut odiofo, an possit extendi ex identitate rationis: vide late Roma. in repeti- tione au. similiter. in xxix. speciali piç causæ inter vltimas volutates. in- fra ad l. falci.
- b Manifestissimi. Nota quod vulgariter dicitur. vide Bart. in l. sciendum. §. sed & qui. ff. qui satisfda. cog.

in fi. Vides ergo secundū hanc l. noua & odiosa, & cõtra regulas iuris cõis inducta, extendit per idēti- tatem rōnis. Et sic facit q̄t statuta recipiunt inter- pretationem extēsiuā, etiã ad id, cuius cõtrariū est dispositu à iure cõi. Sed cõtrariū dixi tibi in l. præ- cipimus. in fi. j. de app. & in au. quas actiones. cū glo. s. de fac. san. eccle. Sol. Dic q̄ nō est nostrū hāc legē extendere ad filiū. Sed lex antiqua est illa, q̄ hanc legē extēdit. nā dicit l. & non tantu. §. j. ff. de ser. cor. quicqd dicit de seruo, habeat locu de filio. Illa lex ergo est illa, quæ extēdit hāc: nō ergo ista se extendit, sed extendit: & sic interpretationē ex- tensiuam recipit passiuè, non actiuè. ¶ Ex hoc di- co, si p̄ statutū induceret noua testādi forma: an haberet locum lex Fal. & Trebellianica, & mate- ria de acqui. hēre, & similia in illo testamēto: certè sic. Nam tunc patitur statutū interpretationē ex- tēsiuā passiuè: quia lex se ad statutum extēdit, nō statutum ad legem: vt l. j. §. j. ad l. fal. Dixi plenē in loēs populi in materia interpretationis extēsiuæ.

SUMMARIUM.

Argumentum à contratio sensu, est ex inter- pretatione. Bonæ fidei possessor dicitur, qui cogitatione do- mini possidet, putans se dominum. Distingue tempora, & concordabis scripturas.

A Pud antiquos. Eius ser- uo, qui ḡra, pro quo qs p̄t actione noxali conue- niri, pro eius facto noxali agere nō p̄t illo tempore, sed postea sic: pro facto liberi homi- nis, actio noxalis nō cõpetit. h. d. Totā ista lex di- uiditur in duas partes principales. Prima loquitur de seruo. Secunda de libero homine bona fide pos- sesso. Secunda ibi: de eo aut qui liber. Item hęc pri- ma subdividitur: quia primò ponit duas s̄ones. Se- cundò ponit amplificationē ad illas s̄ones cuius- dam regulæ iuris antiqui secundū antiquos. Ter- tiò ponit amplificationem secundū se aut hōrē hu- jus l. ex qua colligit quæstio, non solutio. Quarto concludit ad propositū. Sc̄da ibi: cunq; generalis. Tertia ibi: nos aut. quarta ibi: si igitur. ¶ Nota ex- tex. isto ibi: quidā ita per coniecturā, & c. cū glof. sua, quod arg. t̄a contrario sensu est ex interpre- tatione. quod multum no. q̄ plenē dixi in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Allegaui tibi hunc text. & vide tex. ibi: possessor domini cogitatione, & c. ¶ No. t̄p̄ ille dicit bonæ fidei possessor, qui domi- ni cogitatione possidet, putans se dñm. & hoc est in ver. cū igitur. tex. ibi: ipse ea teneri nō potest. melius formaret regulam sc̄dm q̄d s̄. formata est: & sic di- rectè adaptaretur ad prædicta. ¶ No. t̄q̄d vulga- riter dicit. Distingue tempora, & cõcordabis scri- pturas. Hic in §. nos autem. ibi: & sic ex tempore.

c * P. P. A. V. P. ¶ Idem si dubitat. Nota tamen q̄ in contractibus dubitans non æquiparatur ignorant, secundū Bal. in c. j. §. in perpetuū. per quos fiat inuest. Vide etiã tex. in materia, & ibi Bal. in c. vasallus seu- dum, si de feu. fuer. controuer. Item adde quod dubitans, qui de facili po- test certificari non excusatur, licet sit fecus in cerante. Vide Iaf. in l. si per errorem. in ij. col. in ij. notabi. ff. de iurisdic. omniū iudicum. vbi ponit rationem diuersita- tis, & ibi etiam in ij. colum. in j. am- plia. ponit concor- dan. ad regulā hic positam. & latius de ista regul. quod dubitans & igno- rans æquiparetur, vide Iaf. in l. diui- næ. in j. & ij. col. & de condic. indebi. in l. ij. §. genera. de acquirenda posses. aliqua ponit. Vide quæ dicit Areti. in l. si quis in demi- no. ff. de testa.

SUMMARIUM.

¶ Titulus excusat à fructibus percipiendis. Nos autem. Vltimò dominus Cyn. inducit hunc §. ad quæ- stionem. Titulus excusat à fructibus percipiendis: ideo si possessor pro parte temporis haberet titu- lum, pro parte tenebitur de percipiendis, pro par- te non. Sic dicit do. Cy. hic.

Manifestissimi. Primò ponit v- nam regulā generalē. Secundò, deter- minat tres quæstiones iuxta dictā regu- lam. Secunda ibi: post principium, sed quæreba- tur, & c. ¶ Item, secūda sicut determinat tres quæ- stiones, ita habet tres partes. Secunda ibi: sed cū in secunda. Tertia ibi: cū autem in cõfinio. Re- deo ad primam partem: & prima est facilis: ideo non eget sumuario. ¶ Ad istam regulā examinā- dam opponit glof. de l. is cui. & l. cum qui. in prin. & l. qui vas. §. si ego. ff. eo. Huius timore glo. tua li- mitat istam regulam, vt habetis in ea. quam vide Aduerte: istas limitationes possemus examinari, sed esset multum longum. & dic vt plenē dixi in l. itaq; fullo. ff. eodem.

SUMMARIUM.

¶ Simpliciter placet. Simpliciter dicitur, quod est sine distinctione. Per electionem vnius iuris, quis non videtur alte- ri renunciare.

Sed quærebat. Si rescōmodata subtrahit, est in electione domini, vtrum agat contra furem, an cõ- tra cõmodatarium: & vno electo, cõtra alium age- re nō poterit, si sciens fuerit: secus si fuerit nesciens, vel dubitans. Hoc dicit vsq; ad §. sed cū in secū- da. Diuiditur iste §. in tres partes. Primò ponitur thema, & antiquorum opinio. Secundò determina- tio. Tertiò limitatio suæ determinationis. Secūda ibi: tales. Tertia ibi: si autem nesciens. ¶ Nota ex hac lege primò, quod dixi in sumuario. ¶ Secun- dò no, t̄ simpliciter placere. Et simpliciter dicit quod est sine distinctione. quod no. facit ad quæstio- nem quā dixi tibi in l. j. in j. q. ff. de vulg. & pup. et de verb. obl. l. inter stipulatē. §. j. ff. de ver. obl. ibi simpliciter amittit. & de ver. obl. l. j. §. si qs simpli- citer. vbi gl. exponit simpliciter: id est purè. Facit ff. eo. pro soc. l. cõuenti, alias, coiri. facit j. de fideic. l. eam quam. ¶ Nota etiã, & tene ment: quia ali- bi nescio. Qui eligit vnū ius, nō videtur renūciare alteri iuri, quod ignorat sibi cõpetere: vt l. mater. de inof. test. idē si dubitat. ¶ Casus est hic q̄ nō v̄i- det renūciare alteri iuri, q̄ dubitat sibi cõpetere. ibi: si aut nesciens, v̄ dubitās, & c. Et hoc nescio alibi. & ideo tene mēti. ¶ Ad legē nostrā opp. de

sideratis quæ in facti narratiōe. in vltima col. Et pro hoc facit, quod vult Decius post do. Christopho. Castillo. ibi in l. prima. supra de pac. in solu. nec vas. infra, de cap. & postil. reue. quam intelligunt, q̄ ibi re vera mor- tua in altera, si tamen erat penes contrahentes debitum. Et sic volūt, & ex illo dicto potes notare, quod de dubio aliquando iudicamus vt de sciē- te: quia sicut ille, qui scit de vita alicuius, non potest super eius hereditate pacisci: ita nec dubitans. & imo in dubio ita loquamur secundū subiectā materiam. Et vide Bal. in l. si. s. de condic. indebi. & Bal. in c. j. §. perso- nam. in tit. per quos fiat inuest. vbi limitat vt non habeat locum in dubi- tante qualitatē personæ, cū qua cõtrahit: quia de eo iudicamus non vt de ignorante. Et vide aliquid per Alexan. cõsi. xl. col. n. volu. v. & vide text. & ibi Bart. in l. j. de testa. & Feli. in c. pastoralis. colu. vñ. ad fi. de except. & Barto. consi. lxxij. & consi. lxxxvij. Feli. in c. fi. co. vj. ad fi. de præscrip. & Barb. consi. xvj. col. ij. volu. ij. & vnum verbum per do. Præp. Alex. in c. non est. §. is itaq; distin. vj. & in c. quo iure. col. ij. distin. viij. & Iaf. late in l. quādiu. in prima & ij. co. j. qui admit.

c ¶ Quod tene mēti. Nota q̄ eligens vnum ius, nō videt renūciare alteri, de quo ignorat, quod nescio alibi. Et an ignorans, & dubitans æquiparen- tur, vide q̄d not. s. de cõdi. inde. l. fi. & not. Bal. sic allegātem istū tex. in l.

leges sacratissimæ, & etiam dicit hic Cy. & Bal. q. omit tens opponere ex ceptionem, potest eam opponere cū primum est de ipsa certificat. & intel ligit ista Bal. hic, ni si potuisset se certi ficare, & noluisse. Et vide qd no. di cit Bal. in l. j. in iij. colū. in fin. s. de fal. causa adiec. leg. Et ad dicta de igr. orō. te, vide Bart. in l. j. in verbo, procedo. s. in glo. ff. si quis in ius vo. non ie. P. P. A. V. P. 7

l. vt omnes. s. si seruus. & l. itaq; fullo. s. si. ff. eod. Sol. Hic loquit in cōmodatario, qui nullū ius ha bet in re. Contrariū loquit in creditore, & vsufu etuario, qui habuit ius in re: & ideo actio furti cō petit tam dño p iure dñj, quā creditori, & vsufu etuario p iure suo: vt l. cōtraria. ¶ Cōtra hoc op. & vī q idē in eo, q nō habet ius in re: vt in l. fullo ne, vt l. itaq; fullo. in prin. ff. e. & Inst. de obl. q̄ ex delic. s. furti. Sol. Aliud in fullone, & sarcinatore: aliud in cōmodatario. Ratio quia fullo & sarcina tor in eunt cōtractū ratione vtriusq; ideo simplici ter subuenitur cōmodatario ratione sui tātūm.

S V M M A R I V M.

¶ Cōmodatarius quōd exigit rem à fure, quo modo intelligatur. nume. 3. Qui sentit onus debet sentire cōmodū, & ecōtra. Pro possessione rei mobilis amissa, nullū interdi ctū possessoriū est introductū: sed alia remedia sic. Si ad aliqū puenit possessio sine vitio ei rei, quā ego tm possidebā: an hēat locū remediū l. coloni. Dñs in casu huius l. an poterit agere cōtra furcm. Fur duolici damno non afficitur.

Sed cū in secundam.

Breuitur dicit. Si cōmodatarius à fure rē & poenā exigit: non tenetur reddere eā dño. h. d. ¶ No. q̄ cōmodatarius exigit rem à fure. qd̄ qualiter itelli gatur dicā statim. ¶ Scđo not. q̄ qui sentit onus debet sentire & cōmodum: & ecōtra. qd̄ dic vt in regula iuris, & per Dy. in c. qui sentit. de regu. iur. lib. vj. ¶ Circa primum querit. & istud est notabi le v. l. de. ¶ Quarto, quā actio recuperabit com modatarius rem à fure. Nam cōdictio furtiua soli dño competit. l. j. ff. de condi. furt. ergo cōmodata rio nō competit. Sol. Dicūt quidā q̄ habuit cōdi ctionem incerti: vt l. & ideo. s. fina. ff. de condi. fur. Ista nō est vera: quia illa loquit in creditore, qui habet ius hypothecæ in re: ideo glo. tua distin guit optimē quatuor casus. Qñq; subtrahitur res dño: tūc sine dubio competit sibi cōdictio furtiua: vt l. j. ff. de cōdi. fur. Qñq; subtrahitur, ei q̄ ha bet ius in re: & tūc competit sibi cōdictio incerti vt l. & ideo in fi. ff. de cōdic. fur. Qñq; subtrahitur ab eo, cui nullū ius habet in re, sed solum bona fi de possedit: tūc habet actionē triticariā ad posses sionem: vt l. j. in fi. cū. l. seq. de cōdic. tritica. Qñq; subtrahit ei q̄ nullū ius habet in re, nec ī possessiōe sed detinet vt cōmodatari⁹, & depositari⁹, & simi les tunc eis dā actio in factū, vel officium iudicis. Ita tenet gl. in l. nō tm. in prin. de petit. hēre. & d. l. ideo. s. fin. de condic. furt. Subdit glo. hic, vel ha bebat conditionem ex l. si coloni. de agri. & cen si. Istud non est verum. nam illa cōditio competit tm ei, qui possidebat, vt ibi patet. ¶ Contra istas gl. videtur glo. in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. pos. vbi dicitur quōd pro possessione rei mobilis amif sa, nullū est pditum iudiciū possessorum: sed in telligas nullū possessorium sinterdictū. Sed alia remedia de iure ciuili bene sunt prodita, vt s. dixi. Vide gl. quā not. bene. gl. ista loquitur quōd ista remedia dātur cōtra eum, ad quem possessio per uenit cum vitio: quia subtraxit. ¶ Sed quero, qd̄ si ad aliqū puenit possessio sine vitio ei rei, quā ego tantūm possidebam, vel detinebam. Glof. in l. in ciuile. s. eo. dicit q̄ habet locum cōdictio ex d. l. si coloni. de agri. & cen si, & ista gl. videt dice re cōtra casum l. si nauit. s. j. ff. de public. vbi argu. contra in eo, qui habuit titulū, & possessionem. ¶ Dñs Inn. in c. sēpe. de resti. spolia. tenet idem qd̄ gl. in l. in ciuilem. allegat c. redintegrāda. iij. q. iij. Ista omnia videntur contra casum dicit. l. susti nendo tm gl. nostrā, & Inno. possumus dicere sic, q̄ gl. loquitur in bonē fidei emptore. quem cōstat emisse ab eo, q̄ fuit malefidei possessor, vt à fure. vnde malefides aut horis aliquāliter afficit empto rem ab eo, vt in aut. malefidei. j. de præscrip. lon gi tempo. aliās si hoc nō constaret, credo q̄ non d posset agi: vt d. l. siue aut. s. j. de publ. ¶ Querit gl. qd̄ si dñs in huius l. casu nō velit agere contra cō modatariū sed contra furem: an poterit. Glo. dicit

q̄ sic: vt s. proximi. s. Sed certē præcedēs s. loquitur ante furē exactū. Nā postquā exactus est ab vno, nō pōt iterū cōueniri, scđm Dy. in l. licet. s. fin. ff. nau. cau. sta. ¶ Tertio querit q̄ glof. posito q̄ cōtra furē possit agere dñs: an fur duplici dāno afficia tur. Glo. non determinat. Tu dic q̄ non, per dictā l. licet. s. fi. ¶ Vltimò querit. glo. cū secus sit in creditore, q̄ tenet reddere poenam: vt l. si pignore surrepto. ff. de pig. act. quare aliud in eo quā in cō modatario, & similibus. Dic vt in glo.

Cū autem. Si marito res cōmoda ta subtrahatur ab vxore, vxor si eligat à domino furti conuenitur. Si eli gatur maritus, maritus in factū ppter res amotas tenet: nec poterit mulier eligi, si vir soluendo exti terit. h. d. ¶ Oppo. q̄ actio rerū amotarū non dā, constāte matrimonio: vt s. rerum amo. l. ij. Sol. ex pone. i. factum propter res amotas. ¶ Oppo. ff. re rum amo. l. antepe. Sol. Ibi ponitur casus econuer so ad istum: vt in glo. quam vide.

De operis libertorum. Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Factum in tempore dicitur, quod fit per modi cum ante, vel post sine interuallo.
2 Operæ libertorum quomodo imponantur. Pactum nudum non vestitur manumissione: sed coherencia manumissionis.
3 Pactum nudum an vestiat iureiuratio: remissiuē.
4 Operæ à liberto qua actione petantur.
5 Necessitas non habet legem.

L E X

I. Diuiditur in tres ptes. Pri mō loquit qñ operæ sunt impostæ. Secundo an possit peti pretiū futu rarū o parū: hęc particula vī sibi cō tradicere. Tertiò, qñ operæ nō sunt impostæ. Se cūda ibi solet aut. Tertia ibi: cū & si opere. Braui ter dicit, q̄ operæ pmissæ debēt p̄stari, nō pretiū earū, nisi ex cā necessitatis. h. d. ¶ Circa primā ptē querit, dicit hic, si tpe manumissionis. ¶ Quarto, q̄ qñ dicit factum tpe manumissionis. Dic vt in gl. j. vt si in illo tēpore, vel modicū ante, vel modicū post manumissionē & sine interuallo fuerit actū vide glo. ¶ Quero, q̄ qualiter operæ imponantur liberto. Dicit gl. per stipulationē, vel iusiuradū: et est spāle q̄ pactū iureiurādo vestiat. Vide gl. ij. in prin. hic aduerte, & not. q̄ pactū nudū nō vestitur manumissionē, seu coherētia manumissionis, & est spāle fauore libertatis. ¶ No. q̄ vulgariter pactum nō vestit iureiurādo, scđm gl. dic vt dixi in aut. fa cta. s. si aduer. vcd. ¶ Quarto scđo, qua actiōe pe tunt ope. Dic breuiter, & hęc est veritas. Aut ope sunt pmissæ p stipulationē, aut iureiurādo. Priō casu, aut petunt ope: & agit actiōe ex stipulatu, si ue sint certæ, siue incertæ. Aut deuenit ad estimatio nē: & agit certi cōdictiōe ex stipulatu. Scđo casu, qñ sunt pmissæ iureiurādo, agit in factū. Dic cla rius vt hac glof. ¶ Vltimò ad scđam partē: & ista scđa pars vī sibi contraria. Nā primò dicit, q̄ solet cōueniri, vt aliqd def. p opis: postea dicit q̄ peti nō pōt. Huius timore gl. exponit istū tex. bñ qua tuor modis. V nūquēq; vide, q̄ qlibet pōt sustine ri. Tñ illa est magis clara, vt dicam⁹, solet inter li beros, & patronos cōueniri, vt p opis p̄teritis ali qd̄ p̄stet licet p̄tiū peti nō posset. subaudi rema nēte saluo iure patronat⁹. ¶ Opp. & vī, q̄ in casu inopix eū alere nō tenet: vt ff. de lib. agno. l. si qs à liberis. s. si qs à libertis liberto. Dic vt i gl. ¶ Ve nio ad vltimā partē. Ex hac vltima parte, & præ cedere legat ista lex q̄ necessitas nō habet legē: quia lex vult q̄ libertus nō cogitur ad præstatio nem pretij operarum. fallit in casu necessitatis.

L E X

II. Qui Anumissionis. Qui mittit ex necessitate, non habet p oia iuris patronat⁹. h. d. ¶ Opp. de l. Cāpa

Item adde qd̄ not. Bar. in l. j. in fi. C. d̄ naufr. li. x. & tex. in l. Diuis. ff. de pe. hared. in verfi. sed p̄pterea. adde bar. in l. si quis. s. si. ff. de pigno. & Bald. in l. iudem⁹. i prin. C. de fac. san. eccle. & text. in l. i. C. de patri. q̄ fil. distax. & q̄ Bar. in tracta tu repræsal. in ij. q. dū allegat l. p̄ hā redē. s. quid si tm. ff. de acqui. hær. Et vi qd̄ no. bar. & d. Alex. i d. s. quid si tm. glo. in l. j. ff. de offic. consul. Adde tex. in l. ait prætor. s. dubitarem. ff. de his quæ in frau. cre di. Adde quod no. Aret. cccxix. mo uet, q̄ licet sit pec catū accipere pecu niam ad vsurā: tñ si causa necessitatis ac cipiatur, non peccat. Adde gl. in l. null⁹ verbo, vltionē. C. de iudi. Et adde ad supradictā regulā quam no. Iaf. in l. j. in iij. col. ff. de offi cio eius. vide etiam Cæpo. in aut. sed nouo iure. in lxxx. col. in fi. s. de ser. fu git. Item adde rō nē diuersitatis præ missæ positam per Feli. in c. cum accedissent. de consti. in ix. colū. vbi postea remittit.

P. P. A. V. P. ¶ Non habet legē. Vide de ista regu la q̄ necessitas licitū faciat, qd̄ aliās non liceret, Pau. de Liar. in v. q. inci. in Christi noie in iij. col. i pri. & i penul. col. ad med. & post ea ad finē ipsi⁹ cō clusiōe. Et vide Iaf. in l. j. i pri. in anpe. col. de of. ei⁹. Vide multa p Feli. in ca. q̄ relā. in pe. charta circa fi. & seq. de iu iureiur. & in c. in vlti. col. de sponsa.

Secunda Bartoli super Codice.

& per Ias. in l. prin-
cipalibus. in h. col.
& in fallen. si cert.
pet. & quæ scribit
idem Ias. in repeti-
tione legis, admo-
nēdi. in xxix. char-
ta in vlti. col. de iu-
reiu. Vide quæ di-
cit Barba. in ca. j. in
j. notabi. extra, de
pignorib. vide latē
Feli. in c. cum accep-
ferit. in ix. colū. de
constitu. in reperto-
rio. in verbo, neces-
sitas.

a ¶ Si quā. An ex se-
la conuentione de
pretio operarum,
perdat ius patrona-
tus: & an ius cōpe-
tat: vide Bald. q. ex
sola conuentione.
b ¶ Liberti. Adde
no. Bart. in l. si non
fortem. §. libertus.
ff. de condi. inde.
c ¶ Libertæ. Tu dic-
tamen q. si ista fuit
manumissa ex cau-
sa fideicommissi, pos-
set te inuito diuer-
tere.

d ¶ Multū interest.
Ex qua no. benefa-
cit lex Imperator.
de fideicō. lib. Ad-
de Bart. in l. iura. ff.
de iure patron. me-
lior glo. & Bart. in
Leum qui. ff. de in-
terd. & rele.

nus. ff. e. Sol. Fallit ibi. Ratio, quia spōte pmissit.
Fallit etiam in alijs casibus, vt hic in gl. ¶ Opp. ff.
de bo. lib. l. etiā. §. si quis numos. Sol. Nō habet ius
patronatus, quantum ad ea, quæ dicuntur hac le-
ge: sed quantum ad ius succedendi sic.

LEX III.

Quinumis. ^{III.} Ei, q. manumit-
tit acceptis nu-
mis, non debentur operæ. hoc dicit in
summa ista lex.

Siquam. ^{II.} Pretium operarum
pmissum pōt peti:
tō ex hoc exigēs ius patronatus amit-
tit. h. d. In hac lege fuit qdā opi. inter
Azo. & Hug. de porta Rauenate. & Hug. dicit q.
ex sola conuentione de pretio, perdit ius patrona-
tus. Azo dicebat q. ex actione tantū: vt per hāc l.
& ita cōter tenetur. ¶ Vltimō, in ista materia di-
stingue, vt distinguitur hic plenē per glo.

Mater tua. ^{I.} Eatenus, quatenus
de necessitate manu-
mittit, operas imponere non potest. h. d.

Liberti. ^{I.} Heredibus extraneis, vel
mariti, nō debentur opere.
h. d. ¶ Opp. §. de in ius vocā. l. iij. Solu. Ibi
loquitur in operis, quæ cōsistunt in nō faciēdo: vt
in non vocando in ius, & similia. Hic de his, quæ
in faciēdo consistunt.

Neque patronis. ^{I.} Pro
ope-
ris futuris non licet mercedem recipe-
re: pro p̄teritis sic. Item duo filij libe-
rant a p̄statiōe operarum. hoc dicit.

Ituis. ^{I.} Emptus proprijs numis, et
manumissus, nō debet suo
patrono operas, & ab eo nō reuocatur
in seruitutem. hoc dicit.

Libertæ. ^{I.} Vxor non debet vt
liberta operas viro
suo: sed eo inuito nō pōt diuertere: te-
net tñ p̄stare operas viro suo, tāquā
vxor, non tanquam liberta. hoc dicit.

SUMMARIUM.

- 1 ¶ Qui non grauatur onere pecuniario, non pōt
onere fideicommissi grauari.
- 2 Tps adiectū libertati, videt̄ repetitū ad limitandā
p̄statiōem in conditione libertatis additam.
- 3 **I**tius. In toto Codice nō est lex
que incipit. Titius, nisi ista:
& legit̄ duobus modis. Secundū vnā
lec. breuiter. h. d. Qui grauat̄ onere
pecuniario, nō pōt onere fideicōmissi grauari. h. d.
Secundū vnā lec. ¶ No. quod dixi in sumario.
probat̄ in l. planē. la. ij. §. si. cum l. seq. ff. de leg. j.
Secundū aliam lec. breuiter hoc intendit. ¶ Tēpus
adiectum libertati, videt̄ repetitum ad limitan-
dam p̄statiōem in cōditione libertatis additā.
hoc dicit, secundū aliam lecturam.

Quodex liberta. ^{I.} Filij li-
berto
rum sunt ingenui, & matrimonium li-
berat mulierē a p̄statiōe oparū. h. d.

Quimanumittitur. ^{I.} Breuiter hoc dicit. Liberti possūt mo-
rari vbi volūt, nec possunt reuocari in
seruitutē, nisi ex causa i gratitudinis. hoc dicit. Nō
habent hic alia.

Nredhibitione. ^{I.} Qui
alic-
num retinet libertum, tenetur ad red-
dendas operas. hoc dicit ista lex in sum-
ma.

De bonis lib. & iure patro. Rubric.

SUMMARIUM.

- 1 ¶ Publicatis bonis, veniūt ea iura in fiscū, quæ
veniūt in extraneum heredem.

LEX I. Vltimū intrest.

MDatio pecuniæ, & pactum de
manumittendo cū futuro domi-
no, perimit cōtra tab. sec. cū p̄se-
nti. Itē fisco succedit in ius pa-
tronatus. h. d. ¶ Opp. de obsq. à libe. l. Titi. pue-
rum. Sol. Hic loquit̄ qñ seruus fecit pactū cū do-
mino: ibi dñs fecit pactū cū extraneo. ¶ Opp. se-
cūdō de l. cū affirmes. de lib. cā. & ff. si lib. ing. esse
di. l. ij. Sol. Nō cogit dominus manumittere p̄eci-
sē, vt hic: sed hortabit̄, vt in cōtrario. ¶ Itē opp. et
videt̄ q. ius libertorū non veniat ad fiscū: vt ff. ad
l. iul. ma. l. corū. Solu. Ibi fuit condēnatus ex alijs
capitulis. Iul. ma. hic verō ex eo q. aliquid cōtra p̄i-
cipē cōmisit. ¶ Oppo. de l. ij. ff. de interd. & re leg.
Sol. Illa est vera, qñ condēnat̄ ex alio crimine: tūc
ea iura patronatus, quæ in extraneū hāredē trāf-
irent, transeunt in fiscum. quæ verō ad extraneū
hāredē non transeunt, nec ad fiscū transeunt. Ita di-
cit gl. quā vide, & no. & tene menti, quæ est verif-
sima, quā tenet doc. ¶ Ex qua nota q. quādo bo-
na publicantur, nō veniunt in fiscum ea, quæ non
veniunt in heredē extraneū. quod no. perpetuō.

LEX II.

Siliberti. ^{I.} Si patronus patiē libertū
cū ancilla principis ha-
bere cōfortiū, ius patronatus amittit. h. d.

LEX III.

Iquis. ^{I.} Qui remittit ius patro-
natus, omne ius perdit,
p̄ter reuerentiā, & ius reuocandi in
seruitutem. ¶ Oppo. ff. eo. l. Paulus. §.
p̄oni. So. Aliud est remittere ius patronatus: aliud
est cōcedere liberā testamēti factiōē. Item opp.
de l. etiam. §. j. ff. eo. Sol. ibi cōcedebat̄ à principe li-
bera testamēti factiō: secus si à patrono, vt dictū
est §. ¶ Vltimō habemus hoc tractare ius patrona-
tus, quod glo. ponit in hac vltima glof. quam vide
per teipsum.

*Si in fraudem patro. à liber. alienatio
facta sit. Rubrica.*

LEX I.

Sin fraudem. ^{I.} Ali-
nata
in fraudem patroni, possunt per
patronū reuocari, nisi ratum ha-
buerit. h. d. Diuidit̄ i tres partes.
¶ Primō dicit, quid possint reuo-
cari per patronū. Secundō qua actione. Tertiō po-
nit vnā exceptionem, si patronus cōsensit. &
secunda pars incipit in l. ij. tertia ibi: verū. ¶ Opp.
de peti. hāz. l. quod si in diem. §. pe. Sol. Non cōce-
ditur reuocatio per petitionē hāreditatis: vt d. l.
qd si in diē, sed p Caluisianā sic: vt hic, & j. l. pxi.
Opp. ff. eo. l. j. §. j. Sol. Aut libertus alienat in vlti-
ma voluntate: aut inter viuos. Si in vltima volūta-
te, nō requirit̄ fraus: vt l. cōtraria si inter viuos, tūc
requirit̄ q. in fraudem sit factū, vt hic. ¶ Itē opp.
& videt̄ q. inter viuos nō requirit̄ fraus: tamē vi-
det̄ obstare quod habet. ff. e. ti. l. si libertus, aliās, si
in veditiōe. & l. seq. Sol. Quatenus in contractu
serui factō à liberto continet̄ donatio, vbi sufficit
euentus, nec fraus requiritur: sed inquantū cōrine-
ret aliū cōtractum onerosum, requiritur fraus: vt
hic. Ideo Cy. ponit vnā distinctionem valde lō-
gam: & fuit Iaco. de rauē. & summat totum titu-
l. si quid in fraud. patro.

SUMMARIUM.

- 1 ¶ Patronus succedit liberto ab intestato, liberis
non extantibus.
- 2 Frater liberti an excludat patronum ab intestato.
- 3 P̄son. accusans libertū, qñ. mittat ius succedēdi.
- 4 Filij diuerforū p̄sonorū qualiter succedāt liberto.
- 5 Patronus licet sit hāres liberti, tamen reuocat alie-
nata per eum.

Hæres

¶ Præter reueren-
tiā. Fortius dicas q.
iuri reuerentiali q.
non pōt renuncia-
re. l. alia. §. elegāter
ff. solu. mat. & hic
Bald. Et facit ille
tex. vtrū si ecclesia
sit exēpta, seu sub-
lata per ep̄m, qñ
nilō minus ei ab ip-
so diocessano de-
bet p̄stari reuerē-
tia: per casum in c.
pastoralis. de do. in
c. cum venerabilis.
de censu. Item fa-
ciunt p̄dicta pro-
priū privilegio legis, ad
egregias. de iureiu-
ran. vt non possit
ei renūciari. de quo
per Cy. in l. nec ho-
norē. §. de ep̄sco. &
cler. Pro quo videt̄
tex. no. in c. ij. §. cæ-
terū. de iureiurā. in
vj. vbi moniales nō
possunt renunciare
illi privilegio, vide
licet q. iudex debet
mittere tabellios
ad examinandū. Et
dū dixi. de eccle-
siæ text. in l. sed si
hac. §. patronū. in
ver. sed si. ff. de ius
voc. & ibi per do.
Bal. & Ang. in la-
lia. §. elegāter. ff.
fo. ma. videtur ta-
men q. iuri reuerē-
tiali quis possit re-
nunciare in specie,
per l. quāuis. i. ver-
inuitus. ff. de in ius
vocā. iuncta l. Me-
uia. C. eo. tit. & no.
doc. in l. si. e. tit. Et
hoc ideo: quia in
ipso actu p̄stāndæ
reuerētis, patro-
nus cōsentiebat nō
p̄stari. Et idē cēt
in casu d. §. elegā-
ter. in ipso actu ex-
actionis v̄ cōsenti-
re reuerentiā sibi
nō p̄stari. Proba-
tur in l. quod no. te-
iuncta l. seq. de cō-
di. in de.

POMATES.

¶ Præter reueren-
tiam. Per illū text.
Alex. & Bal. hic, q.
ius reuerentiæ nun-
quā tollit per exē-
ptionē. de quo latē
p̄ Feli. in c. cū nō li-
ceat. in j. col. de p̄-
scrip. Et in hoc est
singularis iste text.
secundū Ro. in sin-
gu. ccccxcij.

lib: 6

Sol. gl. No. q. fili... h3 l. i. i. u. l. u. crati- uo. Vide gl. i. l. emã... cipata. s. de iur. & fa... et igna. l. i. j. & ibi... Bar. & Bal. Vide q... not. i. l. i. q. s. legatù... s. l. i. vero. ff. d. fal. &... no. i. l. i. suis. de li. &... post. h. & l. i. j. d. cõ... di. & l. j. de ipo. lu. 1... defcti. l. x. & ibi ad... bar. multa not. ang... hic. q. hoc cõsidera-... to si filio relinqt le... gitima à pte, & ab... ab auo, nõ det hñe... nisi vnã, ne duẽ ca... lucratuẽ incidat in... idẽ. Ita dñt fuisse iu... dicatũ Peruf. A. B. 3... Hoc spõle. An hñs... possit uẽire cõtra fa... ctũ defuncti, vide... not. i. l. cũ à mte. C. de... rei vẽ. & l. i. si cre... ditõibus. j. de ser... pig. da. ma. & quæ... not. Bal. ibi vide in... l. l. u. i. fo. ma. & in... l. cũ vir. de vsufca. &... hic etiã per Bal. 4... Ex hoc patet. add... Bal. i. l. j. de iof. do. i... v. co. i. ver. scda cõ... diu. vbi idẽ tenet gl. &... docto. in l. j. s. de inof... do. vide in l. filio. j. q. i. frau. cre. 5... Huius timore. Qd... sunt actiões reuoca... toriẽ, adde bar. in l. hac... factũ. ff. q. i. fra. credi. & ibi tenet q... sit tm duẽ: licet afc... hic. & adde q. inue... nitur tex. q. dicit. q... Caluisiana def. cre... ditori, licet gl. hic il... lud dicat, & Fauia... ma, & Caluisiana nõ... vñ eẽ idẽ. ff. si qd in... frau. pa. vbi eẽ copu... la. q. pñt iter diuer... sa. Itẽ eẽ dare iter di... ctũ fraudatoriũ, de... quo pbat l. pupil... li dñtor. i. pñ. d. so. ibi: breuiter gl. tua. Vide plenẽ p mo. Insti. de act. s. itẽ si... q. i. frau. & late per... Bal. i. l. j. i. viij. col. s. de inof. do. & adde... Abb. i. l. nõ vsq. sed... placet q. pñt si pti... cõpauit fraudẽ, pos... sit cõtra eũ agi d. do... lo, vt refert hic bal. a. s. sit vera opi. Bar.

6 Hæres quando veniat contra factum defuncti. 7 Filius institutus in legitima licet hæ reditã adiuerit: tamen potest alienata in fraudem reuocare. 8 Alienata in fraudem qualiter reuocentur. 9 Actiones reuocatorię sunt quatuor. 10 Rati habitio patroni q tollat istam actionem. 11 Iste titu. an habeat locum in filio, in cuius fraudẽ pater alienauit.

LEX II.

Defuncto. Not. hic, qd liberto succedit ab itestato psonus. Cõtra istud op. Inst. de suc. lib. in prin. Sol. scdm illã intelligit, qn nõ extabãt liberti. Pro huius declaratiõẽ qrit gl. primò an frater liberti excludat patronũ. Quidã q sic vt insti. de ser. cog. circa prin. lo. cõtra. vt ff. de suis & leg. l. in testato. in prin. l. liberto sine li beris. ff. de bo. lib. Itẽ qrit an p accusationẽ capita lẽ factã de liberto succedẽdi ius pdaẽ. Distingue t duos casus. Aut qd accusat libertũ ppiũ, aut li bertũ paternũ, aut autũ. Primò casu nõ perdit ius succedẽdi: vt l. si filio. s. erit. de fideic. lib. Secõ ca su, qn accusaret paternũ, vel autũ, p dñt ius psona tus. Ita loquit l. q cũ maior. de bon. lib. p totã l. ex eo patet q firmũ ius qrit à se, q ab alio: vt d. s. erit. Quæro, qualẽ filij patronorũ succedãt. Gl. tua dicit, & bene: tu debes scire q illud qd de iure Au thẽ. dñt, qd filij fratris succedat vna cum patruo, ha bet locũ in successiõẽ ingenui nõ in successiõẽ li bertorũ. nã filij patroni pferẽ nepoti ex alio filio patroni. Itẽ vnus patronus viuẽs pferẽ filio al terius patroni mortui. Vide gl. q hoc dicit satis cla rẽ. Secundò habes notare ex hac lege q licet pa tronus sit hæres liberti: tñ reuocat alienata p eum. vide tex. Cõtra hoc op. plus põt hæres, q defun ctus. cõtra l. hæredẽ. de reg. iur. Dicit gl. hoc iõ qd æs alienũ est: quasi dicit defuncto nõ debebat: sed hæredi debet. Cõtra hoc opp. hæres nõ põt re uocare factũ defuncti: vt j. de libe. cau. l. si ab eo. & s. de rei ven. l. cum à matre. & l. vẽditrici. de re. ali. nõ alie. Sol. glo. hoc speciale. Vel magis dicitur debitũ accipere, q hæres esse titulo lucrariuo. Ita dicit gl. Solue istud contrarium t clarius quam glo. duobus modis. Primò sic, q hæres non venit cõtra factũ defuncti, nisi factum in fraudem ipsius hæredis. Vel aliter, & melius, hæres non venit cõ tra factũ defuncti. Verum est in eo hærede qui ex hæreditate dicitur lucrari: secus in eo cui hæredita tas est debita: a s delata. Hic est casus in l. nostra. Et ex hoc t patet, qd filius institutus in debito bonorũ subsidio, licet hæreditatẽ adiuerit nõ pro hibetur alienata reuocare, per querelam inofficio sã donatiõis. vel inofficio sã dotis. Tene mēti. De quo dicam clarius. vbi glo. se extendit in hoc s. de rei vendi. l. cum à matre. & j. de iure delib. l. fin. s. in computatione. Tertio nota, quod t hæc reuo catio fit per actionem Caluisianã. Contra, imò per Fauianam: vt ff. eodem. l. j. s. fin. Huius timore d di cit glo. quod debes scire quod quatuor sunt actiõ nes reuocatoriẽ. scilicet Caluisiana, Pauliana, Fa uiana, & in factũ reuocatoriã qd dic vt in glo. hic, & insti. de actionibus. s. item si quis in fraudem. et ibi per Dy. Doct. verò vltimò tani dicunt q non sunt nisi duẽ reuocatoriẽ: nã Caluisiana, & Fauia na est vna: vt d. l. j. in fi. ff. eo. tit. hic. Et ideo habet duo noia qd ptor, qui eam induxit, fuit binominã, & ita qdã patrono Pauliana, & in factũ, simili ter est vna eadẽ. Nam in factũ vniuersãr dicit ois actiõ descẽdẽs ex edicto ptoris: vt l. si. ff. de eo per quẽ factũ qrit. Nã ista cognominã in factũ Paulia na: qdã ptor ille cognominat Paulus. Certẽ Io, in arbore sua tenuit q essent quatuor actiões: & iõ fecit quatuor circulos, seu cellulas. & nos ita cõi ter tenemus. Venio ad vltimã partẽ. t hic habes qd rati habitio patroni tollit istã actiõẽ. Cõtra ff. eo. l. vii. Sol. ibi donauit benemerenti: ideo nõ põt reuocari: hic secus. Quæro, circa istã partẽ: dicit hic, q potest patronus post mortẽ liberti ratũ ha bere. Quæro, q si añ mortẽ ratũ habeat, an pos sit? Et gl. arguit p & cõtra. finalr determinat, qd idẽ siue antẽ, siue post: vt l. nõ vñ. ff. eo. Vltimò t quærit gl. an iste titulus locũ habeat in filio? in cuius fraudẽ pater alienat, vt priuet eũ legitima. Breuiter gl. tua determinat sic. Aut loquit in filio arrogato: & habet locũ ista materia: vt l. si. ff. eod. Aut loquitur in filio legitimo: & tũc sec: vt l. non vsq. ff. si qd à pat. sue. manu. Ita dicit gl. & bñ. Sed cõtra hoc vñ casus extra, de test. c. Raynuti. ppter illã decretalẽ dicit qdã, q hodie inuenta est noua reuocatio: qdã filij reuocat alienata p patrẽ in frau dem. Solu. Ibi loquitur de quadam consuetudine ciuitatis Tuscanz. de iure communi dicit verũ ista glo. quod nota.

berẽ. Quæro, q si añ mortẽ ratũ habeat, an pos sit? Et gl. arguit p & cõtra. finalr determinat, qd idẽ siue antẽ, siue post: vt l. nõ vñ. ff. eo. Vltimò t quærit gl. an iste titulus locũ habeat in filio? in cuius fraudẽ pater alienat, vt priuet eũ legitima. Breuiter gl. tua determinat sic. Aut loquit in filio arrogato: & habet locũ ista materia: vt l. si. ff. eod. Aut loquitur in filio legitimo: & tũc sec: vt l. non vsq. ff. si qd à pat. sue. manu. Ita dicit gl. & bñ. Sed cõtra hoc vñ casus extra, de test. c. Raynuti. ppter illã decretalẽ dicit qdã, q hodie inuenta est noua reuocatio: qdã filij reuocat alienata p patrẽ in frau dem. Solu. Ibi loquitur de quadam consuetudine ciuitatis Tuscanz. de iure communi dicit verũ ista glo. quod nota.

De obsequiis a libertis patrono præstandis. Rubrica.

LEX I.

Contrapatronũ. Quæro vtrũ hæc lex dicat verũ, siue noie pprio, siue alieno liber tus agat. Gl. vacillat in hoc. Bre uiter ista est veritas, q agat alie no noie, põt intelligi duobus modis. Vno modo nomine alieno, hoc est, ex facto, quod ex alterius persona dependet: licet quis in iudicio agat suo noie: & ita sumitur in l. furti. s. illud planẽ. s. de his qui notan. infra. Et isto modo libertus non potest intentare famosam actionem cõtra patronũ: vt s. si tu. non ge. l. j. ff. de iniurijs. l. nõ solum. s. quãq. Alio modo alieno nomine intelligit, q alieno no mine est in iudicio: vt pcurator, vel curator, & si miles: & tunc põt alieno noie: vt l. quãsitũ. ff. de in ius vocãdo. Quæro, hic dicitur, famosam: qd si tantum de facto infamat, & nõ de iure: Rñdeo, idem: vt l. honori. ff. eo.

LEX II.

Liberta. Legitimẽ nupta liberta non præstat obsequium. hoc dicit.

LEX III.

Tiam. Dare pecuniam dño præ senti pro liberatione, ius patronatus non perimit. h. d. j.

Si manumissori. Libertus nõ debet contra patronũ vim, vel audaciam inferre, vel eũ in ius sine venia vocare. h. d. Videbitis de hoc j. eo. l. iij.

Tiam. Liberi patronorũ da mnatorum debetur ob sequium, & eis competit ius reuocan di libertos in seruitutem. h. d.

Libertos. Liberti debent obse quiũ, & seruitiũ pa trono portabile, nõ durum, & impor tabile. h. d.

Neque libertis. Priuignis & filijs patroni debet reuerẽtia: a s punitur libertus. h. d.

De libertis, & eorum libertis. Rub.

LEX I.

Nonest. Qui ex necessitate ma numittit, ius reuocan di in seruitutem non habet. hoc dicit ista lex.

SUMMARIUM.

- 1 Quis pro leui offensa in seruitutem reuocat.
- 2 Factum patris non nocet filijs antea natis.
- 3 Facilis descensus auerni: sed reuocare gradum, vel difficilius resurgitur quàm cadatur.
- 4 Vasallus committens feloniam, q non noceat filijs antea natis.

Vltimò qrit. Et fa cit text. scdm ang. i l. lege Cor. ibi: nã bõa i ciuitate relin quit. devul. & pup. ergo filij nõ põt cõ qri, si p alienat oia bõa sua. Nã põt illa pñcere i mare. l. j. s. de iof. do. l. cum à mte. s. de rei vẽ. per gl. hic & ang. & viã eudẽ. & ibi mta ad didi i aut. de her. & fal. post pñ. Sed val de obft. gl. i. s. pmiũ i aut. de her. & fal. Ange. hic dñt illã gl. reprobãt, ibi at fal uat. & facit tex. sin. & p illũ tex. põt ad concordia reduci. c. cũ scim. d. reg. quẽ al. bal. i aut. i gressi. C. de fac. san. ecclẽ. And. Barb. Iudicio agat. Vi de Bar. in s. qui alie no. d. l. furti. Si manumissori. Et no. scdm Ange. cõtra arrogãtes, & maximẽ doc. quã de testat. Ioã. And. in pcc. vj. And. barb.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Si manumissus. Et facit gl. ad q. an of-
fensa facta p. lib. pos-
sit remitti ab vno a-
lijs iuris: & vid. gl.
mag. i. l. si qs hac. §. b
quoties alleg.

b ¶ In seruitute. Ista
lex loq. de remittē-
te i seruitute. Quid
aut i remittēte i ser-
uitute ex d. bito suo
an possit a dno ma-
numitti, vide Ro-
sing. dec. xiiij. incip.
null. Ite ad primū
dictū vide Iaf. i. l. j.
§. post op. i. pe. co.
ad fi. de op. no. nūc.

c ¶ POMATES.

c ¶ Tertio not. Vide
ad hęc aliqd p. Fel.
i. c. ex l. i. co. viij. de
cōst. & ibi Barb. in
xxxvj. ad fi. & Ro-
cōst. cccclix. vbi iij.
dub. p. hęc l. d. t. q. ci
uitas data aliqb. q.
ppter supuentēte
guerrā fuit extīta.
non reuiscit licet
iteratō superueniat
amicitia.

d ¶ Vltimō gl. iducit.
Delictū p. ris an no-
ceat filijs in feudis,
plenē i. leū q. ff. de
inter. & rele.

e ¶ Aureorū. No. hic
gl. p. no. q. facit qd
licet scholaris ha-
beatur pro ciue, hoc
verū quo ad cōmo-
da: secus quo ad in-
cōmoda. no. in l. iij.
§. si emācipat. ff. de
contratab.

f ¶ Vsq. ad tit. de leg.
Iclusiue ab ista rub.
q. admit. ad bo. pos.
legi. Alexā. Paduz
Mcccclxix. iō q. hic
solita sunt scribi, vi-
de in suis scripturis
& qōnib. Adde q.
voluit Bal. i. rub. vl-
tra Alex. cōst. l. xij.
iij. lib.

LEX I I.

I manumissus. Pro le-
ui inu-
tia in faciendo cōmissa, libertus reuo-
catur in seruitute, qd filijs postea na-
scituris nocebit, & reuocatus in seruitute absq; li-
centia principis ad libertatē produci nō potest. h.
d. ¶ No. hic q. quis pro leui offensa reuocat in ser-
uitute. ¶ Tertio not. q. facilis est descensus auer-
ni, sed reuocare gradū &c. Vel dic. difficilius resur-
gitur q. cada. De hoc ponit gl. versum Vergilij.
qd dic vt in gl. ¶ Opp. j. de lib. cau. l. sola. Sol. Ibi
loquitur de leui offensa cōmissa in omittendo, sed
hic in faciendo. ¶ Opp. secundō in auth. vt liberti
de cetero. §. illud. Solu. Dicunt quidam, q. illa au-
then. hodie corrigit istam legē. Gl. contra: quia ibi
loquitur quando patronus remisit ius patronatus.
¶ Opponitur, & videtur, q. delictū patris non no-
cet filijs: quia filij non sequuntur conditionem pa-
tris, sed matris: vt l. partum. §. de rei vend. Sol. In-
tellige ibi de filijs, qui nascunt ex ancilla ipsius pa-
troni. Vel dic q. erat talis conditionis q. partus eū
sequebatur: vt vidistis §. de ser. fug. l. vlti. ¶ Vlti-
mō glo. nostra si numerat casus, per quos libertus
reuocatur in seruitutem. Dic vt in gl. ¶ Vltimō
gl. inducit in ar. q. si pater, qui habet feudū, cō-
mittit feloniam, non noceat filijs antea natis. Vide
gl. istā super verbo, nati. & dic plenē vt ibi. & quā
dixi in l. cum ratio. de bon. damn. & in l. cum qui.
ff. de interd. & releg.

S V M M A R I V M.

¶ Actio ingratitudinis an sit proprium nomen.

LEX I I I.

Liberi. Reuerētia debet heredib.
extraneis, & offm iudicis
imploratur pro ingratitudine coercent
da. h. d. ¶ Quærorū r. factio ingratitu-
dinis sit proprium nomē actionis. Quidam dicunt
q. sic. Glo. tua determinat cōtrariū: q. imō est offi-
ciū iudicis quo coercent ingratitudo liberti: q. no.
& ita dicit gl. hic, & §. ti. j. l. pe. & l. si manumissor.
& ita cōiter tenetur. Io. ponit in arbore vnā cellu-
lam, in qua posuit ingratitudinis actionem: tamē,
vt ipse dicit, hanc quidam dicunt nō esse actionē:
& illa est verior.

Libertina. Liberti & eorū li-
berti ppter ingra-
titudinem reuocant in seruitute. h. d.
¶ Oppo. §. eo. de l. ij. Sol. propter deli-
ctum patris nō reuocant in seruitute filij, sed pro-
pter delictū eorū propriū sic, vt hic. ¶ Oppo. de l.
hæres. ff. de obse. Sol. Viuo liberto debent filij li-
berti reuerentiam patrono: secus eo mortuo, vt le-
ge contraria.

*De iure annulorum aureorū. & de na-
talibus restituendis. Rubrica.*

LEX I.

Natales. Ciuitas non potest resti-
tuere natalibus. h. d.

LEX I I.

Vreorum. Ius annulorū
aureorū nō fa-
cit imaginariē nataliū restōnē, sed ve-
rē. h. d. Vide in l. j. huius ti. super ver. à
nobis. quādo filius spurius legitimā, an debeant
citari agnati, de hoc dicitur in l. nam ita diuus. ff.
de adop. ibi glo.

*Qui admittit ad bo. pos. possint, & in-
tra quod tempus. Rubrica.*

¶ Dicitur est §. de bonis libertorum, in quibus cō-
petit patrono bonorum possessio contra tabulas:
eius occasione præmittit generaliter de bonorum
possessione: & ista rubrica generalis est ad sequē-

tem. Videndū est ergo quid sit bonorum pos. Gl.
tangit hic: sed ego dicam super nigro.

S V M M A R I V M.

- Ratio quare in bonorū possessiōe delata filio non attenditur patria potestas, sicut in aditione.
- Filius hodie adit hæreditatē aduentitiā sine iussu patris, etiam eo inuito & ignorante. & nu. 3. Differentia qn filius adit hæreditatē aduentitiā patre inuito, & qn patre ignorante.
- Filius hodie etiam patre inuito & ignorate pot petere bo. possessionem. Idem in Trebellianica restitutione.
- In petenda bonorū possessiōe sufficit sola agnitio coram iudice.
- Bonorum possessiō quōduplex, & quid sit, & de qua loquitur hic titulus.
- Filius agnoscens bo. possess. an de iure isto Codicis queratur aliquod emolumentum.
- Querela inofficiosa competit filio, sicut actio iniuriarum, & actio in factum, sed emolumentum cōpetebat patri.
- Gestum non meo nomine possum habere ratum.
- Ex lōgo tpe præsumit qd ab initio volūtas patris intercesserit, non tamen inducitur rati habitio.
- Rati habitio pot fieri extra tps, qn actus valet in persona gerentis.
- Vbi iudicis officium imploratur nō in forma iudicij, filius agit sine patris consensu.
- Repudiatio tacita filij q. noceat patri.

LEX I.

Bonorum possessio. Ista est difficilis & subtilis
lex, & breuiter dicit. Filius igno-
rante patre pot bonorū posses-
siōe sibi delatam agnoscere: & h

parti ratū habenti cōmodum querit & amittitur
cursu tps. h. d. Ista lex pot diuidi in tres partes, si-
cut dixi in summario. & tria pmitte. De iure anti-
quo scdm l. xij. tab. nō veniebāt ad successiōem
inuiçē nisi agnati, & illi, iter quos nō erat ius agna-
tiōis, nō succedebāt inuiçē de iure ciuili: iō filij emā-
cipat. nō succedebāt p. ris. Ite cōiūcti p. femineā li-
neā nō succedebāt inuiçē: iō p. tor, q. sem p. moueba-
tur ægrati naturali, nō cōsiderato rigore iuris ciui-
lis, introduxit bo. pos. p. quā succedebat filij emā-
cipat. p. ris, & cognati inuiçē inspecta poti. natura
q. rigore iuris ciuili: vt patet Instit. de bo. possess.
Præmittit etiā aliud, q. de iure antiquo q. qd filij
q. rebat, q. rebat p. ris: vt l. placet. de acq. hæ. & l. j. §.
j. li. à pa. q. s. ma. ¶ His pmissis venio ad casum, in
terminis, q. clar. est. In prima particula habes tria.
Primō q. filiofa. debet bo. possess. Secundō q. igno-
rante patre pot peti. Tertio q. debet peti. ¶ Oppo.
ad primum q. filio nō deserit bo. possessiō: q. p. eū
in ordine pcedit. vt Inst. de le. agn. suc. §. j. Huius ti
more facta est prima gl. huius. Aut tu intelligis de
bo. pos. ab intestato: & intelligas q. decessit ali. cō-
iūct. filio p. lineā maternā, vt m. vel ali. & sic p. r.
in gradu filij nō pcedit. Si vis intelligere de bono-
rum possess. ex testō: tūc pot intelligi in agnatis &
cognatis quō vis. & vide gl. j. ¶ Vltimō opp. ad se-
cundū q. nō pot peti patre ignorante: imō debeat
pcedere iussus: vt l. si quis mihi bona. §. iussum. de
acq. hæ. Soluit gl. illud cōtrariū in fi. vl. gl. multū
solēniter, multū notabiliter. Nā debes scire q. hęc
ditatis aditio est de iure ciuili: ideo in ea multū at-
tēditur patria potestas, quæ similiter est de iure ci-
uili: vt l. nā ciuili. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.
& Inst. de pat. po. §. j. ideo ibi iussus patris debet
pcedere. Sed bonorū possessiō est de iure p. torio
naturali equitate inducā: ideo patria potestas ibi
nō attēdit: hęc est solu. vera, & vide gl. vlti. in fi. q.
hoc notabiliter dicit. Contra hoc opp. restitutio, q.
fit per Treb. est de iure ciuili: & tamē in ea non de-
bet pcedere iussus: vt l. seruo inuito. in princ. ff. ad
Treb.

P. PAV. P.

f ¶ Qui admittit. Ista
rub. repetit Bulga.
vbi tāgit ples qōnes
fudamētales i mate-
ria bonorū posses-
siōis p. sex pulchra
dubia, vt ibi potes
videre i. char. i. pe.
co. q. sint illa dubia:
& et i. p. tāgit quō
p. tores potuerūt in-
ducere bon. possess.
cū non hērent p. tātē
legis cōdēde. Item
istā rub. & materiā
bo. possessiōis latē
attingit per qōnes,
quas solēniter tēti-
git hic Bal. in repe-
titiōe huius rub.

g ¶ Bonorum. Adde
q. p. istā l. Io. And. i.
addi. ad Spe. i. tit. de
pac. & trāfac. refert
Pil. tenuisse qd qn
erat appellatū à snā
licet cōstabat appel-
lationē nō tenuisse
qa p. ceptis appella-
tionem phibuerat,
tū fuit trāfactū, post
ea p. ceptis appella-
tionē ratificauit, q.
nō valeat trāfactio,
si princeps ignora-
uit transactionem:
alias secus.

h ¶ Delatā. Ad q.
licet accipiat hoc ver-
bu. de. relata. i. l. delata.
de ver. sig. & i. l. qui
h. s. de acq. hæ. per
Bar. in l. is q. putat. i.
lec. noua. eo. tit.

i ¶ Notabilr. Adde q.
Ang. & Ro. dicunt
vt refert Alexā. q.
hęc gl. ē fin. & vēr
limitada scdm bal.
hic, nisi cōpareat &
admittat aliq. cōtra-
dictor: qa tūc pce-
dit i. forma iudicij q.
requirit p. sonas tres,
actorē, iudicē et reū
iō tūc ē necessarius
cōsensus p. ris. Et de
hac glo. vlti. Spe. &
Io. An. i. ti. de acto-
re. §. j. ver. sed qd si
conuenit.

Trebel. Rnd. hæreditatis aditio est actus magis solēnis, quā restitutio fideicommissi. quia per hæreditatis aditionē acquirunt iura directā: per restitutionem iura vtilia: vt ff. ad Trebel. j. ideo nō requirit tanta solennitas. ¶ Contra hoc oppo. quod etiā in hæreditate nō requirit iussus patris: vt l. cum nō solū. §. j. de bon. quæ lib. Sol. Fateor q̄ hodie est immutatū. Nā filius pōt bonorū possessionē agnoscere patre inuito: vt l. contraria: ergo multo magis eo ignorante: vnde, † hodie nō requirit q̄ iussus præcedat. quod intellige verū in hæreditate aduētitiā: sed in p̄fētitiā remanēt iura antiqua immutata, vt p̄cedat iussus: vt no. in l. si. in prin. ff. q̄s or. in bo. pos. ser. ¶ Assumatis ergo tria verba p̄ declaratione p̄sentis materiæ: aut loquimur in hæreditatis aditione: aut in bonorum possessione: aut in Trebellianica restitutione. Primo casu de iure antiquo non poterit filius adire, nisi p̄cedat iussus, vt l. si q̄s mihi bona. §. iussus. de acqui. hæred. De iure nouo si quidem loquimur in hæreditate p̄fētitiā, vt puta filius esset institutus cōtēplatione patris, nihil est immutatū: vt not. in d. l. si. in prin. ff. quis or. in bon. pos. ser. Sed si in hæreditate aduētitiā: tūc pōt filius patre inuito & ignorate agnoscere. quod patre inuito p̄bat in d. l. cū non solū. §. j. de bonis quæ libe. q̄ patre ignorate, probat per rationes positas in hac glo. super verbo, ratā. In hoc tūc est differētia: quia quādo patre inuito sibi filio querit plenē. q̄n patre ignorante: tūc patri postea ratū habenti querit vsusfructus. arg. hui⁹ l. Ita tenet hic gl. quæ loquit notabiliter, quā vide. Prædicta vera in filiofa. maiore, ita q̄ habeat legitimā personam. sed si esset filiusfa. minor, quid iuris sit, dic vt d. l. cū nō solū. §. j. de bo. quæ libe. & l. si infanti. j. de iure delibe. ¶ Si verò loquimur in bonorum possessione, tūc de iure antiquo poterat peti patre ignorate, vt hic: tamen nō habet effectū nisi rati habitio sequeret: vt d. l. si. in prin. quis or. in bo. pos. ser. sed hodie omnē habebit effectū, etiā rati habitio nō secuta: quia patre reculante, & etiā inuito, filius possit agnoscere: vt d. l. cū nō solū. §. j. in aut. Si verò queramus in Trebel. restitutiōe, dicas idē quod dixi in bo. pos. ¶ Venio ad tertiū: dicitur hic & bonorum possessio debet peti. Contra imò sufficit coram iudice agnosci, vt j. eo. l. si. Sol. ¶ Fateor q̄ ista l. in hoc hodie corrigi: quia sufficit sola agnitio corā iudice absq; petitione vel iudicis decreto. ¶ Item cōtra hoc oppo. quia etiā de iure antiquo ista impetratio est sublata: vt l. j. & j. s. de formu. Solu. & modò aduertat, quia modò declaro tibi gl. rubricæ: debes scire q̄ tria sunt. ¶ Primū est bonorum possessio, quæ est factū: & ista nobis acquiri per corporale apprehensionem: vt l. in prin. ff. de acqui. pos. Et secundū, scilicet bonorum possessio, quæ est ius, de quo loquitur h. c. titulus & sequētes: & est ista bonorum possessio ius p̄sequendi retinēdiq; patrimonij siue rei, quod cuiusq; fuerit, cum is moriē. & ita dicit gl. hoc probat in l. in bonorū. ff. e. & est tertiū scilicet bonorū possessoria hæreditatis petitio, de qua loquitur titulus de pos. hære. peti. & ista diffiniē sicut aliæ actiones: quia actio est ius p̄sequēdi: vt dicit Inst. de actio. in prin. & differt ista bonorū possessoria hæreditatis petitio, à bonorū possessione: quia ista est ius, p̄pter quod p̄sequimur hæreditatē. Ita dicit gl. tua, & bene. Videte gl. rubricæ, vt intelligatis præmitto aliud exemplū. Dominiū est ius propter quod datur nobis rei vindicatio: rei vindicatio autē est ius, quod vēdicamus: ita & bonorū possessoria hæreditatis petitio ista est ius, quo petim⁹ hæreditatē seu bonorū possessionē defuncti. Et est aliud iudiciū petitoriū, vt dicit gl. de quo nō curo, quia nō est nostra materia. Et venio ad secundā partē: & in hac secūda parte dicunt duo. Primò q̄ querit emolumentū principaliter etiā patri: & ex hoc quod dicit, etiā innuit q̄ tā patri quā filio. Item dicit hic q̄ pater pōt petitionē hæreditatis ratā habere. ¶ Oppo. † ad quodlibet, de iure isto q̄ qd filij quærebat, quærebat patri: vt l. j. in prin. si q̄s à parē fuerit ma. & de acq. hære. l. placet. Sed hic innuit q̄ aliquod cōmodū remanebit filio: ergo malē. Quidā fatent cōtrariū: & ideo dicūt q̄ hæc dicitio, etiā, nō ponit hic implicatiuē q̄ filio quæreret. Richar. Malū. vt hic refert Cy. tenet cōtrariū, q̄ de iure antiquo in bonis maternis filio quærebat p̄prietatē, & patri vsusfructus: vt l. filius. ff. de inoff. testa. Dominus Cy. hic hoc reprehēdit: quia hoc fuit inductū per iura noua. j. de bo. ma. l. j. et per totū. Aduertite dñi, parcat mihi do. Richar. & do. Cy. qui eū hic recitauit. Ista fuit opi. antiqua reprobata p̄ gl. nostrā l. is q̄ hæres. §. si. ff. de acqui. hære. & alle. l. filiusfa. ff. eo. ti. Ego allego vobis aliā legē, scilicet, si filius meus. ff. si quis omni. causa testa. nō ob. l. filius. ff. de inoff. testa. quia fateor q̄ q̄rela cōpetat filio, sicut actio iniuriarū: vt l. filiusfamilias. & actio in factū. ff. de actio. & obl. sed emolumentū querelæ & illarū actionū quærebat patri in totū secūdū tēpora antiqua, hodie quo ad vsusfructū. vnde prima sol. est verior. ¶ Vterius oppo. ad secundū: dicit hic q̄ pater pōt habere ratū. Contra, † quod meo nomine nō est gestū, ratū habere non possunt: vt l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de neg. gest. Sol. Nō possunt habere ratū tāquā gestū noīe meo, sed tāquā gestū à filio: sicut dixi tibi §. de fur. l. j. & p̄ Dy. in c. ratū. de reg. iur. li. vj. ¶ Itē oppo. dicit hic q̄ pater pōt habere ratū. q̄ gl. intelligit etiā tacitē p̄ cursum longi tēporis. Vide hic gl. super ver. ratā. dum allegat l. si filius. de peti. hæred. & l. q̄ in aliena. §. j. de acqui. hæred. ¶ Cōtra hoc oppo. rati habitio debet fieri intra id tēpus, quo res pōt geri: vt l. bonorū. ff. rem ratā hab. & est expressum in terminis l. nostræ, vt l. si. in prin. ff. quis or. in bo. pos. ser. Huius timore † quidā, vt Iaco. & Bal. reprehēdūt istā gl. vel limitant eam, scilicet q̄ ista rati habitio sequit intra tempus legitimū, s. intra annū vel centū dies. Docto. intelligūt eam valde notabiliter. Nam longū tempus, de quo fit mētio in legibus alleg.

in gl. nō inducitur ad inducēdū rati habitioē, sed ad præsumēdū volūtātē ab initio intercessisse: vt in d. ll. p̄sumit ergo ab initio patris volūtas affuisset, nō hodie, hoc est, in fine decēnī inducēt rati habitio. q̄ est notādū. & bene no. & tene mēti perpetuo. Vel dic secūdū dñm Ia. But. q̄ rati habitio debet fieri à tēpore, quo res debet fieri q̄n fit ad cōfirmandum actū qui factus est. Sed † in proposito actus iste ab initio fuit validus: rati habitio p̄ris solum ad hoc tendit, vt sibi patri quærat, nō vt actus valide: & sic pōt geri quocunq; tēpore. quod intellige verū secūdū iura hodierna: sed secūdū iura antiqua istud dictū nō p̄cederet: vt d. l. si. in prin. quis or. in bo. pos. ser. ¶ Venio ad tertiā partē: dicitur hic, amittit transacto tempore. Cōtra, vt l. si. in prin. q̄s or. in bo. pos. ser. Dicit gl. q̄ hæc lex debet intelligi secūdū illā, q̄ admit tūc transacto tēpore, in quo filius sciuit & potuit patre certiorare: vt lege cōtraria, quod est verū secūdū iura antiqua, et etiā secūdū noua in p̄fētitijs, in quibus nihil est immutatū. In aduētitijs verò hodie patris sciētia vel certioratio nō requirit: quia pōt filius p̄fētē petere absq; patris cōsensu. Ita dicit gl. vl. huius l. quā vide. ¶ Cōtra hoc oppo. bonorū possessio debet peti vel agnosci in iudicio: & filij nō habet legitimam personā standi in iudicio sine cōsensu patris: vt l. cū nō solum. §. necessitate. de bo. quæ libe. ergo apparet q̄ patre ignorante nō potest peti etiā hodie. ¶ Huius timore est facta etiā secūda gl. huius l. & eodē modo potest opponi de l. j. in fi. de anna. excep. quia impedito agere non currit p̄scriptio: sed filius nō potest petere patre ignorante: ergo &c. Ponit gl. multas sol. Ista † est vera, & multum menti tenēda: quia §. necessitate. habet locum in his, quæ fiunt in iudicio in forma iudicij: sed bonorum possessio non petitur vel agnoscitur in iudicio in forma iudicij: vt l. seruus. ff. eo. ergo consensus patris non requiritur. Vide istam glo. & teneas eam menti: & non intelligas glo. q̄ quandoq; indistinctē iudicis officium intentatur, filius poterit agere sine consensu patris. quod videtur innuere. Sed intelligo hoc verū, quādo non in forma iudicij implorat officium iudicis: vt d. l. seruus. ff. e. Ita debetis intelligere hæc materiā. ¶ Oppo. factū filij non debet nocere patri: vt l. filius. §. de pact. Sol. Ibi loquitur in queritis: hic in querēdis. ¶ Vterius oppo. de l. j. §. decretalis. ff. de fuc. edic. Sol. Hic loquitur in bonorū possessione edictali, quæ potest perdiri in decretali, quæ nō potest perdi tempore vel repudiatiōe. ¶ Sumus expediti de glo. Extra glo. oppo. breuiter de l. j. ff. de bo. pos. infan. & fu. de Solu. Scientia patris nō nocet filio, vt l. cōtraria: sciētia filij nocet p̄ri, vt hic. ¶ Contra hoc oppo. de l. seruus. in fi. ff. eo. vbi sciētia patris attenditur. Sol. Scientia patris attenditur quantum ad cōmodum filij, vt ibi not. non ad eius incommodum. ¶ Vterius oppo. de l. is qui hæres. §. si. & l. seq. ff. de acqui. hæred. vbi repudiatio filij non nocet patri. Ad idē j. de bon. quæ lib. l. cū nō solum. §. j. & §. seq. vbi repudiatio filij nō nocet patri: neq; patris repudiatio nocet filio. Propter quas leges dicebat Iaco. But. q̄ ista lex hodie in hoc corrigi. Docto. † nostri dicunt cōtrariū: dicitur etiā de iure antiquo repudiatio filij expressa non nocet patri, vt d. l. is qui hæres. §. si. tamē repudiatio tacita, quæ ex cursu tēporis inducitur, bene nocet: vt hic, & d. l. si. in prin. quis or. in bo. pos. ser. Simile quod quædam possunt fieri tacitē, quæ non possunt fieri expresse. Habuistis in l. j. §. de serui. fugi. & in l. longe. de diuer. & temp. p̄script. de ser. vrb. p̄radi. l. sed si inter. & in qualibet earum nota.

L E X
I bonorum. Ad cognoscēdam bonorū possessionem, collateralibus statuuntur centum dies: descendētib; annus. h. d. cum l. emancipata. quas simul legā. ¶ Oppo. ad hanc l. d. l. emancipata. Solu. Ibi loquitur in ascendētib; hic in transuersalibus.

P. P. A. V. P.
 Ignorante. Vide circa hoc Barba. in rubr. huius tituli, in xxij. chart. in j. col. & modern. hic, & quæ scripsi ad Bar. in simili in litem si verberatū. ff. de rei vindicat.
 Assumatis. Et vide de Barto. in consil. cxxix. incip. quidā habuit vxorē, quādo pater tenuit doctem, vtrum p̄scribatur filij. Andre. Barba.
 Bonorum. Adde ad materiā rati habitiois factæ ex interuallo, Fede. consil. cxxxvij. & ex dñtis Bar. hic vide bonam limitationē ad d. l. bonorū. ff. rērat. habe. & opi. Bart. hic tenēt. Cy. Sali. licet Bald. videat tenere cōtrariū hic in xiiij. col. vers. sed qd si filij.
 Sed in proposito. Adde tu ad hæc dicta Bartol. & vide Areti. in c. causam quæ. col. fi. de iudi. Bal. in aut. hodie. j. de appel. & in c. vt circa. de elect. li. vj.
P O M A T E S.
 Et multū menti tenēda. Vide Bart. consil. in. colū. xv. vol. ij. Vide etiam ad declarationē d. §. necessitate. Rotam in decis. nouis. vj. in tit. de iud. quā simpliciter sequit Barba. in c. licet ex suscepto. de fo. cōpeten.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ L. j. Adde qd communis opi. est qd bonorum possessio non agnita in hære diate ascendentium transmittatur ad liberos eius, cui delata erat bonorū possessio, sicut transmittitur facultas adeundi de iure civili, per d. l. j. quia eadem est ratio utroq; casu: ideo debet esse idē ius. Hæc tamen communem opi. limita secūdu Bald. nō pcedere in trāmissione odiosa in bonorū possessione cōtra tab.

quia talis bonorū possessio nō debet dilari, sed arētari: a quia publicē inter est, testamēta cōfirmari. Alle. not. in l. Gallus. de libe. & polthu. §. quid si is. in gl. quæ incipit, a. b. liter. Et cum Bald. trāsit Ful. & Alex. cum quadam modificatione, de qua hic per eum.

c P O M A T E S.

b ¶ Aliter intelligi vt dicat. Vide Alexan. consil. xx. col. iij. volu. j. & Soci. clij. col. iij. ad finē.

c ¶ Peritiores. Adde & intellige secūdu Bald. Pau. & Sali. nō solum sit sint in loco remoto, sed etiā in loco vicino: quia quædam modum vadunt ad nemus pro lignis, & ad indulgentias, eo modo debent ire pro consilijs: quia non est eis multum difficile, attenda loci vicinitate per text. in l. iij. §. si tam vicinum. ff. de dam. in. fe. & Ro. alle. text. in l. diuus. ff. de tut. & cura. da. ab his. et quod no. Bald. in l. continuus. §. item qui insulā. de verb. obl. addēdo. Anto. de But. idē tenentē i. c. ij. de cōsti. & idē tenuit ipse Ro. in l. si duo. ff. de acquir. hēred. vbi dicit hoc dicitū limitare, nisi iste, qui habet cōsulere peritiores, lōge distaret à ciuitate, vel ppter guerras accedere nō posset. Pro hoc allegādo glo. fin. l. si duo. ver. scire potuit. §. allegat. Et illa glo. allega. bonum tex. Sed hoc videntur velle allegare doct. dum ponderant vicinitatem & facilitatem eundi. Et aduerte quod Bald. in cōclusionē & Paul. de Castr. in fin. voluit qd in his, quæ cōcernunt formam actus, vel rigorem iudiciorum, nō excusatur rusticus, vel alius propter iuris

Mancipata. Ad hæc l. op. te aper. tab. l. j. Dicunt quādam qd illa lex nō habet locum in successione de iure prætorio. & hoc videt velle gl. tua, quā vide, & no. Alij dicit ppter generalitatē illi legis qd habet locū in successione de iure civili & de iure prætorio: & hoc cōmuniter oēs tenēt: & tūc ista gl. debet aliter intelligi, vt dicat licet de iure prætorio nō sit inductū vt bonorū possessio non trāmittatur: tamen de iure civili: inducitur vt transmittat hæreditas, & bonorū possessio ad suos, vt l. cōtraria. Et intelligas ista verba aliā quā in casu istius l. Nam hic loquitur in filia decedente post annum: quo casu nec ipse posset bonorum possessionem petere: merito non transmittit ad suos. Sed prædicta procedunt filia decedente intra tempus agnoscendi bonorum possessionem. quod nota.

Infantis. Bonorum possessio agnita pro infante trāsmittit ad hēredes. h. d. ¶ Oppo. de l. j. §. furiosus. ff. de suc. edi. Quia cōcedit qd hic trāsmittit hēreditas, ad illos successores defuncti, nō ad successores infantis. Certē istud est cōtra casum l. ij. §. sed si infanti. ff. ad Tertul. qd trāsit ad successores infantis. Ad cōtrariū rēdeo qd ibi loquitur in furioso: hic i infante. Et quæ sit ratio diuersitatis, dic vt in l. si infanti. j. de iure delibe.

Qvandiu. Donec est locus successioni ex testamēto, non est locus successioni ab intestato, nec tempora currunt, h. d.

Iuris ignorantia. In iuris ignorantia nō prodest mulieri. h. d. Intellige hanc legem, si potuit consulere peritiores, vt dicit gloss.

S V M M A R I V M. ¶ Bonorū possessio quærit pupillo p tutorem. Iudex quādo supplet defectum tutoris, debet in actis dici: ideo iudex sciens. &c.

Bonorum. Tutor pōt agnoscere bonorū possessionē pro pupillo, nō pupillus sine tutore: nisi defectū tutoris iudex suppleat. h. d. ¶ Oppo. de l. potuit. j. de iure delibe. Dicit gl. qd hic debet intelligi secūdu illā, vt possit tutor sine pupillo infante. Sed si est maior infante, requiritur eius voluntas, vt ibi. Contrariū tenet glo. in l. cōtraria. & l. impuberi. de tu. & cur. da. ab his. & illā tenet Dy. & Cy. & hic omnes eam tenēt: quia aliud in bonorum possessione, quæ indistincte potest quæri per tutorem: aliud in hæreditate: vt d. l. potuit. ¶ Vltimō tūc. hic tex. qui hic dicit, sciens hoc competens iudex &c. Facit j. de iure delibe. l. si infanti. in fin. quod dixi tibi plenē in l. si curatorem. §. de integ. restit. Et sic mentote, qd cum iudex supplet defectū tutoris, dicat in actis: ideo dicit iudex sciens &c. vbi dixi.

Quicunque. Hæc lex legit tribus modis. Scdm primū modū dicit: Ignorantia facti impedit ne tēpus bonorū possessionis petēdæ currat. h. d. vel aliter. Nō obstat, si bonorū possessio sit petita iudice nō sedete p tribunali, vel nō seruata iuris solemnitate. h. d. Et scdm istā meli adaptat lex sequēs ponæ casum secūdu vtrāque lec. ne habeam necesse bis legere literā.

S V M M A R I V M.

¶ Bonorū possessio decretalē, an hodie sit reperire? ¶ Bonorū possessio nō debet peti, sed sufficit corā iudice agnosci: & tempus currit secundo statim, cum primus excludi-

ignorantiam: vnde si per errorem iuris similes personæ fecerint testamētum non seruata solemnitate, erit nullū. Alleg. l. fi. j. de testa. Idem si non faceret suas probationes intra terminum à iudice vel statuto præfixū. Et hoc etiam si esset in damno vitando. Tu adde etiam Roma. consil. cccxxv.

c P. P. A. V. P. ¶ Peritiores. Circa hoc qd teneat quis cōsulere peritiores, aliā nō excuset, limita singulariter nō pcedere in eo, qui facit actū coram iudice, & eo authorante, vide qd scripsi ad Bartol. in rubric. C. de iuris & facti ignorantia.

d P O M A T E S. ¶ Vltimō no. Iudicis presentia an sufficiat, seu an firmet cōtractū aliā inuolidum, vel rescindendum, Barb. cōsi. liij. col. vij. in ij. volu. & ibidem col. lx. in si. tangit qd presentia iudicis nō informati nihil operatur.

¶ Sciens. Adde & not. secūdu Pau. de Cast. quando sit actus corā superiore, qui de sui natura fieri non potest, sed superior potest dispensare qd ipse debet expressē dicere qd illud facit ex certa sciētia, nō obstante tali defectu. Alle. l. seru. ff. eo. An autē Papa cōferendo beneficium minori in presentia sua, & coram se, simpliciter videat ipsum dispensare, vide Oldra. consil. cccxxxix. cum tribus sequē. vbi pulchrē examinat.

¶ Vt verborū. Ad de tu & vide glo. in l. fin. §. de cura. furi. quæ intelligit listā habere locū in bonorum possess. contra tab. quā glo. Bald. in l. j. ff. de iuris. d. om. iudic. allegat pro singulari.

Quoties. Inter succedentes de iure prætorio, est locus iuri accrescēdi. h. d. Glof. j. laborat in positioe casus. Tu pone casum, secūdu vltimā positionē, quæ verior est, & magis clara. ¶ Oportet vt recitem primā gl. quæ multū difficilis videtur inuenibus, & doc. nō declarant eā. ¶ Et oppo. Ablatiui absoluti resoluuntur in conditione: vt l. à testatore. de condi. & demōst. & de vsu. l. euitis. Sed hic dicit. cessante legitima successioe. ergo resoluif, si cessauerit legitima successio. Innui ergo à cōtrario sensu, qd vbi est successio legitima, nō est locus iuri accrescēdi. qd est cōtra l. j. §. his ita. j. de cad. tol. & ff. de suis & legi. l. si ex pluribus. Huius timore gl. ponit hic casum quatuor modis. Primò quod hic loquitur in pluribus liberis, qui veniūt ad successione matris, vel maternę lineæ. & vide primā positionem casus in gl. quo casu vno expulso, vel excluso ceteri admittuntur: quod nō esset, si esset locus alteri successioe legitime. Ratio, quia ipse repudiasset de iure prætorio: & posset ipsemet de iure civili succedere: & sic alij excluderent: vt ff. de suc. edi. l. j. Sed domini videatis: illa lectū. nō est vera propter duo. Primò quia ipsemet nō pōt sibi succedere, quādo est aliquis, qui sit in primo gradu, à quo tempore ipse est exclusus. vnde donec est aliquis de liberis, qui sit in primo gradu, à quo ipse est exclusus, non pōt venire ipse per edictū vnde legitimi: vt l. octau. ff. vnde cog. Instit. de hēre. quæ ab intest. §. admonēdi. Et si tu dicas, ego intelligo hoc qd nō supererat alius eiusdem gradus. Tu dices cōtra tex. qui dicit, pluribus liberis. &c. & hoc vult dicere gl. ibi: ita tñ, si ceteri essent, &c. Vide gl. & adde ibi: an remotioribus gradibus. qd in casu presentis legis, nō pōt dici: quia dicit, pluribus liberis, &c. Et sic innuit plures esse in eodē gradu. Item contra prædictam lec. oppo. hæc lex loquitur de bonorum possessione, vnde liberi. Sed ¶ vnde liberi, non datur in bonis maternis: vt l. quoties. j. de suis & legi. hēredi. ergo &c. Rēdeo, dico quod hic non dicitur de bonorū possessione, vnde liberi: sed de bonorū possessione, quæ defertur liberis. Vnde intelligo hic de bon. poss. vnde cognati. Et ab ista opinione bene defenditur ista lectū. ¶ Item oppo. h. contra istam lectū. nam in successione matri, est locus successioe legitime per Orficiam, & Tertullianum senanus consul. tum. & ita habet locū vnde legitimi, vt dicit gl. §. titu. j. l. j. in j. gl. ergo apparet, qd nō cessat successio legitima,

¶ Vltimō no. Iudicis presentia an sufficiat, seu an firmet cōtractū aliā inuolidum, vel rescindendum, Barb. cōsi. liij. col. vij. in ij. volu. & ibidem col. lx. in si. tangit qd presentia iudicis nō informati nihil operatur.

¶ Sciens. Adde & not. secūdu Pau. de Cast. quando sit actus corā superiore, qui de sui natura fieri non potest, sed superior potest dispensare qd ipse debet expressē dicere qd illud facit ex certa sciētia, nō obstante tali defectu. Alle. l. seru. ff. eo. An autē Papa cōferendo beneficium minori in presentia sua, & coram se, simpliciter videat ipsum dispensare, vide Oldra. consil. cccxxxix. cum tribus sequē. vbi pulchrē examinat.

¶ Vt verborū. Ad de tu & vide glo. in l. fin. §. de cura. furi. quæ intelligit listā habere locū in bonorum possess. contra tab. quā glo. Bald. in l. j. ff. de iuris. d. om. iudic. allegat pro singulari.

c P. P. A. V. P. ¶ Corā iudice. An autē sit necesse corā iudice hodie exprimere ex qua causa agnoscat, vide Iaf. in l. quandiu. col. ij. & in §. eod.

¶ Item oppo. Et vide Ludo. Roma. in consil. cxc. vbi allegat glof. sing. hic, quod ex narratione facti non inducitur iuris dispositio. Allegauit Ioan. And. in c. dilecto. de præben. Andre. Barba.

legitima, vt hic tex. requirit. Sol. hic nolebat venire per vnde legitimi, nec tanquam legitimus: sed per vnde cognati. Dicit glo. qua vide. Secundum istam solu. hic cessat successio legitima: quia sic volunt. Sed si vellent succedere tanquam legitimi, non esset locus iuri accrescendi. Ista sol. forte non est vera: quia ita renunciando successioni legitime, renunciaret successioni, quae ei dicitur de iure pretorio: vt videbitis in l. pubere. j. de iur. delib. & l. suu. eo. tit. & quod vbi vobis dicitur: tamen defendendo istam lect. ab ista oppo. dicimus, quod hic loquitur in successione lineae maternae, non in successione matris. Quia tamen ista lectura non bene defenditur a prima oppositione: ideo eam dimittimus, vt veniamus ad secundam lect. Secundo modo legit haec lex, in filiis emancipatis, qui veniunt ad successionem per vnde liberi, in quibus non est locus successioni legitime, secundum ista tempora. Secus si essent sui: quia inter eos non est locus iuri accrescendi. A signat glo. duas rationes. Prima, quia non potest excludi, cum perpetuo duret aditio de iure civili. Item, quia inuiti accipiunt tanquam sui. & vide gl. Ista lect. non est vera in duobus. Primo, quia licet filius suus non possit excludi tempore, potest tamen excludi postea repudiatione facta inter suos, & est locus iuri accrescendi: vt l. j. si memo. ff. ad fenatuse. Ter. Dicam in l. qui se patris. j. vnde liberi. Et ideo ommissa ista lect. gl. legit tertio modo: quia erat sic hic de facto, quia legitima successio cessabat, id est si non cessaret. vnde arg. a contrario sensu, quod si facit, non procedit. Haec lect. non placet: nam imperator non respondet ad interrogata: sed facit vnam regulam proprio motu. Non est ergo hic dicendum, sic erat hic de facto: quia Imperator hic non interrogabatur super facto. Legitur ergo quarto modo, vt dicamus, cessante legitima successione, hoc est, reiecta legitima successione. Illa est vera, & secundum hanc posui tibi casum: ex quo habes, quod ius accrescendi inter eos, qui sunt in gradu primo, excludit eos, qui sunt in gradu sequenti, & non patitur eos venire ad portionem deficientium. Venio ad gl. seq. & gl. hanc intrat materiam iuris accrescendi: & facit quasdam quaestiones, quod dic vt in ea. & vide eam. Et de hac materia facio vnam magnam repetitionem in l. re con iuncti. ff. de lega. iij.

De bono. posses. secundum tabu. Rubrica.

LEX I.

Endente. Donec est dubium de viribus testamēti, non est locus successioni ab intestato. h. d. ¶ Not. quod dixi in sumario. Ad l. nostram oppo. de l. cum falsum. ff. de acqui. hare. Sol. Distinctio, quae ponitur tibi, habet locum in aditione hereditatis, quae consistit in solo animo aduentis. Vnde sufficit, aduentem esse certum vtrum testamentum sit falsum vel non: hic loquitur in bo. pos. quae debet peti a iudice, & ab eo decerni. Vnde est necesse, quod etiam iudex certificet de viribus testamenti. & vide gl. & postea dicam tibi aliqua. Illud quod glo. dicit, procedebat de iure antiquo, secundum quod iudex habebat necesse decernere bo. pos. Sed cum hodie sufficiat sola agnitio sine iudicis decreto, vt l. si. tit. j. puto idem in bo. pos. quod in hereditatis aditione.

SVMMA R I V M.

- 1 Quot testes requirantur ad probandum testamentum.
2 Modus probandi solennitatem testium, in testamento.

LEX II.

Bonorum. Ex testamento in scriptis petitur bonorum possessio secundum tabulas, ex nuncupatione patris vel matris, vel bonorum possessio secundum nuncupationem h. d. ¶ Opp. & vide quae signa tantum non sufficiunt: imo requiratur subscriptio: vt Insti. de test. or. §. j. Sol. gl. fateor contrarium. & hoc est quod hanc l. suppleat per illam. ¶ Querit gl. circa hanc l. quot requiruntur testes ad probandum testamentum. Sol. Dicunt Mar. & Hu. duos testes sufficere per regulam, quae est in l. vbi numerus. ff. de test. & est ar. l. si. j. de fideic. & Insti. de fideic. hare. §. si. Nec obstant leges, quae dicunt quod septem testes requirantur ad testamentum. Nam debes scire secundum praedictos doctores, quod quandoque est contentio de voluntate, si an testator sic voluerit: & hoc debet probari per septem testes. Aut est contentio de solennitate, hoc est, an septem testes fuerunt: & tunc per duos potest probari. Ita dicunt ipsi. Glo. videtur reprobare istam opinionem, nam dicit glo. non potest esse contentio de solennitate, quin sit de voluntate: cum non possit dicere testis quod septem testes fuerunt in tali testamento, nisi etiam dicat de testamento, & tenore huius testamenti. Certum dicit glo. hoc videtur impossibile quod possit esse questio de solennitate, quin sit de voluntate. Praedicti doctores respondent ad hoc, quod hoc potest esse ista modo, quod legatarius petit legatum, vel haeres hereditatem ex testamento. aduersarius constituitur testator sic voluisse: negat tamen solenniter voluisse vel solennitatem: & sic erit contentio de solennitate, non de voluntate: quia confessata. Gloss. istam rationem reprobat: quia licet haeres constituitur sic testator dixisse, vel voluisse, non tamen constituitur quod hoc dixerit animo testandi: vnde hoc non potest probari, nisi per septem testes. Ista responsio non placet: quia ex eo quod haeres instituit praesumit quod habuerit animum testandi: vt j. de test. l. non codicillu. Item quibuscumque verbis legauerit, constat quod habuerit animum legandi: vt l. omne verbu. C. communia de lega. ¶ Vnde constat quod ista reprobatio, quae glo. facit, non est necessaria. Vnum tamen facit magis contra. Potest esse quod de alia voluntate constituitur haeres, de alia dicit testis. Licet enim haeres constituitur testator dixisse sic, & duo testes dicant hoc dictum fuisse coram

septem testibus: forte hoc fuit alia vice, & non fuit de illo, de quo tunc haeres constituitur: & ideo ad hoc, vt ista reprobatio concluderet, esset necesse quod esset tanta coarctatio loci, & temporis, quod dicitur testis, & confessio partis, de necessitate concluderet de eodem, vel fieret articulus hoc modo quod ponatur, quod talis vnus tantum fecit testamentum. Item cum tale testamentum fecit, septem testes interfuerunt: tunc de necessitate concludit de eodem: vt extra, de fide instru. c. cum Ioanes. Et si hoc modo probare vel, credo quod haberet plenum effectum testamenti. aliam si per duos testes tantum, probare ipsum fecisse testamentum: & de voluntate non constaret & de eius tenore: tunc eius probatio nihil releuaret: nisi quia impediret dari bonorum possessionem ab intestato, eo quod facit dubium an testamentum sit falsum vel non: & pendente isto dubio non potest dari bonorum possessio: vt s. l. proximi. Et ita debet intelligi gl. hic posita: quam vide bene. & hoc not. quod perpetuo non obliuiscaris.

De bono. pos. contra tab. quam praetor liberis pollicetur. Rubrica.

Sup rubrica querit gl. quae est ratio quod in ff. titu. de bono. posses. contra tabu. praecedat, & in C. titu. de bo. posses. secundum tab. Glo. respondet, Imperator est nobilis. vnde considerauit dignitatem: ideo permisit de bo. pos. secundum tab. quae dignior est. Iuriscōsulti sunt scientifici: vnde considerauerunt ordinem scientiae: quia non potest perueniri ad secundum tab. donec est locus contra tabu. & c. dic vt in glo.

SVMMA R I V M.

- 1 Authenti. ex causa quod habet locum in praeteritione paterna. Item in praeteritione filij emancipati.
2 Legata relicta a filio praeterito, indistincte debentur per titu. de leg. praestan.

LEX I.

Iberi. Rupto testamento contra tab. quibusdam coniunctis personis, tantum legata debentur h. d. ¶ Opp. de l. j. & l. iij. de leg. praest. & l. virilis. §. si. c. ti. Sol. Haec suppleat per illas: quia legata debentur liberis a parentibus, & quibusdam alijs. Item opp. de lib. prete. au. ex causa. Sol. Dicit gl. & no. hodie indistincte debentur legata omnibus rupto testamento ex causa praeteritionis. Vide

istam gl. & no. hanc gl. quae tenet quod aut. ex causa habeat locum in praeteritione paterna. Item quod habeat locum in praeteritione filij emancipati, de quo loquitur hic titulus, quod qualiter procedat, dicit tibi. ¶ Itē oppo. j. de fideicō. l. quidā. Dicit gl. sol. vt ibi. Dic breuiter. ¶ Quaedam sunt legata, quae sunt relicta ab ipso filio praeterito: & ista indistincte non debentur: vt in contrario. Quaedam sunt relicta ab instituto: & haec debentur per tit. de leg. praestan. & ita loquitur hic. ¶ Opp. & vide quod omnibus debeantur legata: vt l. si duo. de leg. praest. Dñi, intrare istam materiam esset valde longum: dic plene vt dixi in l. filij. §. j. de leg. praestan. l. is qui in potestate. §. sed si scriptus.

SVMMA R I V M.

- 1 Bonorum possessio contra tabu. datur ei, qui non est institutus, neque exheredatus.
2 Qui potest dicere testamentum nullum, potest contra tabulare.
3 Bonorum possessio secundum tabu. non concurrat cum bonorum possessio contra tabu. & nu. 7. vbi quando.
4 Institutus habet bonorum possessio contra tab. beneficio praeteritionis.
5 Text. in l. illud. §. ad testamentum. ff. de contra tabu. habet locum in praeteritione materna.
6 Testamentum in quo filius est praeteritus, an interim sit aliquod, donec dicatur nullum. & sic. An quod nullum est, rumpi possit.

LEX II.

Posthumus. Posthumus praeteritus, potest dicere testam nullum, & venire per contra tab. h. d. haec est difficilis lex, & notabilis.

Falsum. Addeq Bal. hic ponit qualiter probet falsitas testamenti, cum habeant deponere super negatiua, remouendo actum a sensu, non sensum ab actu, dicendo quod illa die & hora qua dicitur testamentum fuisse factum in tali loco fuit factum: quia ibi fuerunt praesentes, & non potuissent fieri quod ipsi vidissent, & audiuissent. Et vide secundum Paul. de Cast. §. no. in c. tertio loco. de pba. & Barr. in l. j. de itin. actu priua. & secundum Alex. gl. in au. de hare. & fal. §. si vero absint. in ver. vi disse. & ibi. no. Ange. & p Barr. cōf. in cip. clarissimo. doc. P. P. A. V. P. ¶ Contratabu. An & quoniam bonorum possessio contra tabulas reducatur ad eam intestati, vide Cepol. cau. clxxxiiij.

Pro concordia aduerte si condito testamento per decedat, quod vnus filij in parte praeterit, & alij emancipatum instituit, dicit Bar. quod iste emancipatus potest adire hereditatem ex testamento de iure civili, in l. si duo. §. p inde. ff. de leg. praestan. Contrarius allegat in hac l. posthume, vbi do. Alex. in gl. si. Tu dic quod Bart. l. neutro istorum iurium loquitur in isto casu, de emancipato: imo potest aliter: quia expressè dicit, quando sunt in eodem gradu: sed de iure antiquo non erat suus, & emancipatus in eodem gradu. Et ita potuit loqui Bar. in solo. contrarij in hac l. posthumo. & hoc sensit etiam in d. l. si duo. §. proinde dū dicit, quod fuit institutus vnus de venientibus ab intestato i. d. §. p inde. ergo non emancipatus, quod erat incognitus de iure civili, in §. emancipati. Insti. de exhe. lib. & i. §. emancipati. Insti. de hered. q ab intesta. de se. sed suus occupat primum locum suatis.

Secunda ibi: si ergo ponas. Tertia ibi: nisi in duobus. Quarta ibi: sed in eo quod dicitur, negat. Examinemus ergo prius secundam particulam istius primæ partis. Et primo quæro, quibus casibus potest habere locum hæc lex. Pro cuius evidentia habetis ponere quatuor combinationes. Quandoque pater et filius erant emancipati: quæque pater in potestate, & filius emancipatus: quæque contra: quæque uterque in potestate. Primo casu, quæ uterque est emancipatus, sine dubio procedit ista lex: quia nullus eorum potest succedere auctori, nisi per bonos. de iure prætorio. Secundo casu, quæ nepos: isto casu etiam sine dubio procedit ista lex: quia iste filius emancipatus, qui quo ad avum est nepos, non potest auctori succedere, nisi de iure prætorio. Tertio casu quæ filius est in potestate, & pater emancipatus: sine dubio ista lex non procederet: quia cum iste filius, qui est nepos quo ad avum, sit in potestate, & sic suus succederet de iure civili: ut Instit. de hære. quali. & disse. §. sui. Quarto casu, quæ uterque est in potestate, tunc procedit ista lex: quia iste filius, quo ad avum est nepos, non potest admitti ut suus: quia eum præcedit pater: ut Instit. de hæredum qua. & disse. §. sui. Et ista ratio reddi in gl. Item alia ratio non potest admitti ut agnatus: quia non erat proximior tempore mortis: ut Instit. de hære. ab intest. §. ita demum. quia pater eum præcedebat tempore mortis. Item non potest admitti per successorem edictum: quia non habet locum secundum ista tempora in agnatis: ut Instit. de legit. agna. suc. §. placebat. Et ista duæ rationes addunt in gl. Hug. ubi etiam repetit non perfecte per Ioan. scilicet, pater tunc præcedebat tempore mortis: vide gl. Nunc habemus examinatas istas lectiones.

¶ Contra ista lectio oppo. quæ non requirit quæ quis sit proximior tempore, quo defertur hæreditas: ut ff. de codi. insti. l. ff. eo. l. scripto. de suis & leg. l. j. §. sciendum. Sol. Dicit gl. fallit in casibus illarum legum. Ita dicit Io. & vide gl. per ordinem. Tu dic clarus: Quandoque aliquis decedit nullo condito testamento: & tunc requiritur quæ succedens esset proximior tempore mortis: ut d. §. ita demum. Instit. de hære. ab intesta. Quandoque decedit condito testamento: & tunc sufficit quæ quis sit proximior eo tempore, quo testamentum desinitur: ut l. ff. de condi. insti. ¶ Sed contra hoc oppo. ff. de suis & leg. l. j. §. penult. Sol. gl. ibi intelligo testamentum fuisse conditum. ¶ Oppo. de l. item prætor. §. j. eo. tit. Sol. ille, qui non erat proximior tempore mortis, non potest succedere ut agnatus. Verum est, si proximior hæreditas fuerit delata: scilicet si hæreditas delata non esset: quia tunc ille admittetur, qui reperitur proximior tunc, cum defertur hæreditas. Exemplum: decessit aliquis relicto ventre uxoris, & matre ipsius defuncti, & alio agnato ulteriori: decessit mater antequam partus ille nascatur, vel deficiat posthumus. Certè ille, qui tunc reperitur proximior, succedit: ut in l. contraria: quia matri, quæ erat proximior, nunquam fuit delata hæreditas, propter ventrem, qui sperabatur. non ventri potest dici delata: quia non fuit in rerum natura. sed lex nostra & §. ita demum. loquitur quando proximiori agnato defertur hæreditas: tunc enim non potest succedere ille, qui est in ultimo gradu. Ita debetis intelligere materiam istam.

Opp. quia hodie successorium edictum habet locum inter agnatos. Vnde excluso primo admittitur sequens: ut Instit. de leg. agna. suc. §. placebat. Et sic in casu legis nostre prout loquimur, quæ uterque fuit in potestate, si filius non succedit patri suo nepos poterit eodem modo suo auctori succedere de iure civili. Iaco. fateor oppo. & dicit hodie esse correctam hæc legem per dictum §. placebat. Idem etiam dicitur in glo. Hug. ibi: sed hodie, &c. ¶ Contra istud oppo. nam licet inter agnatos sit locus edicto successorio, inter suos non: cum primus sit hæres, velit nolit: non autem potest hæreditas deferri sequenti. Sol. ¶ Dicit Hug. etiam hodie inter suos est locus successorio edicto: ut eis detur beneficium ab intestato: ut Instit. de hære. quali. & disse. §. sed & his. vide gl. in fi. Concluditur ergo secundum Iaco. & Hug. quæ ista lex hodie sit correctata: & quæ iste filius possit venire ad hæreditatem auctoris sui de iure civili. Contra hoc insurgunt omnes nostri doc. & primò Iaco. de Ra. Pet. Cy. Mar. Silima. Iaco. But. & omnes moderni, quæ inter suos non est locus successorio edicto iure civili. Licet enim per beneficium prætoris eis detur beneficium ab intestato: tamen de iure civili non possunt esse plures hæredes in solidum: ut l. hæreditate. §. si. de ca. pec. & l. si ut certo. §. si duobus. ff. commo. ergo &c.

¶ Concluditur ergo quæ cum primus fuit suus hæres de iure civili patri suo, nepos non potest esse ille hæres de iure civili, sed de iure prætorio: & sic hæc lex non est hodie correctata. Præterea, dicitur ipsi quæ non est dubium quæ secundum compilationem Codicis fuit facta post compilationem Instit. ut s. de emen. Instit. Cod. §. si. Ergo non est dicendum quæ lex C. corrigatur per iura Instit. Præterea dicebat Iaco. But. & cum sequebatur omnes doctos. Bononiens. §. sed his. Instit. de hæred. qua. & disse. non disposuit inducendo ius novum, sed recitat ius antiquum. Vnde non est dicendum, quæ corrigat legem istam. Ego credo quæ gl. nostra dicat veritatem, & quæ illi dicant malè: quod ostendo. Non est dubium quæ quæ ille, qui est hæres per beneficium restitutionis in integrum, quod est de iure prætorio, non desinit esse hæres de iure civili: ut l. & si sine. §. sed quæ Papi. ff. de mino. sed primo excluso per restitutionem in integrum, sequentes admittuntur de iure civili: ut ff. ad Tertul. l. j. §. si quis adita. Præterea, non est dubium quæ donec est locus instituto, non est locus substituto: ut l. quædiu. ff. de acq. hæred. Sed ego video quæ si institutus abstineat per restitutionem in integrum, licet abstinens remaneat hæres de iure civili: admittitur tamen substitutus vulgariter de iure civili: ut d. l. & sine. §. sed quæ Papi. ff. de minori. Præterea, de hoc est casus rotundus j. de legi. hære. l. defunctis. Nec videatur tibi impossibile, quæ duo sint hæredes in solidum de iure civili. Nam hoc vides alibi in hærede, & si de commissario uniuersali, qui habet iura hæreditaria in solidum, vnde cum hæredes per senatusconsultum, quæ est de iure civili: & tamen apud hære-

dem sunt iura directa, apud fideicommissarium iura utilia: utrumque tamen de iure civili. Ita hic apud filium erunt iura directa, apud sequentem iura utilia, de iure tamen civili: vnde de iure civili dicitur succedere. Non obstat, quod dicit, quæ Codex fuit factus post compilationem Instit. Conceditur tamen quæ ista lex est hodie antiqua, aliàs iuris Codi. antiqui: ideo corrigi per dictum §. placebat, qui fuit post legem istam factus. Ita debes intelligere hæc materiam. Non obstat, quod dicitur quæ §. sed & his. non loquitur disponendo, sed recitando iura antiqua: quia fateor quæ lex ista non corrigitur per §. sed & his. sed per §. placebat. Ita debes intelligere hæc materiam. Habemus ergo hic videre quæ esset locus edicto successorio, quod plenè summabo j. titu. j. super rubrica, vbi glo. summat.

¶ Oppo. ad secundum notabile, quod hic colligitur à contrario sensu. hic inuit quæ si non negaret se heredem patris, posset haberet hæreditatem auctoris. Contra quia siue negaret se heredem, siue non, nil ad propositum. quod probat. Aut enim filius agnouit hæreditatem patris sui: & sic bona sunt commissa, & non potest habere nepos vnde primoniū, quin haberet totum: ut l. sed & si plures. §. filio. de vulga. & pupil. & j. de iure deliberan. l. quidam elogio. & ibi not. Aut filius primus se abstinuit: & tunc cum sint duæ hæreditates, potest vnam amplecti, & aliam repudiare, vel amplecti utrumque, non est vis: vnde quod hic dicit, quæ si negat se heredem: nil ad propositum. Sol. secundum Ioan. ideo dicit, se negat heredem: quia tunc nullo casu potest habere, nisi per bonorum possessionem. Sed si concederet se esse heredem patris sui, ponitur alius casus, in quo de iure civili haberet: ut puta si pater ei dimisit hæreditatem auctoris: & sic ad ipsum nepotem transiret de iure civili, tanquam bona commissa cum hæreditate patris. & hoc licet sit verum in se, tamen est extra casum huius legis, quæ loquitur quando filius primus non agnouit hæreditatem patris sui. Ita videtur dicere Ioan. vide gl. tuam ibi: sed in eo quod dicit negat. Alij dicunt quæ istud argumentum, quod hic fit, sit à paribus insufficienter enumeratis. Cum enim dicit, Aut filius adiuit hæreditatem patris sui, aut repudiavit: certè est dare tertium, scilicet quando decessit deliberans. Quo casu si iste nepos vellet adire hæreditatem patris sui, posset per ius deliberandi ad eum transmissam agnoscere hæreditatem auctoris de iure civili. Sed si negat se heredem patris sui, non potest agnoscere, nisi per bonorum possessionem. & hoc verum, quæ ille, qui est heres patris sui, ex iure deliberandi in eum transmissam, nollet adire. Si enim vellet, excluderet istum nepotem: ut l. cum antiquioribus. j. de iure deliber. & per regulam quæ est secundum opinionem, quam teneo quæ hæreditas patris non agnata transmittitur ad quemcumque: ut dicitur in lapud hostes. j. de suis & legi. & l. si infanti. de iure delibe. ¶ Summus expediri de prima gl. magna: venio ad secundam, quæ est multum facilis, & format duas questiones faciles multum. Prima est, utrum filius filij emancipati conceptus & natus post emancipationem sit agnatus auctoris suo. Gl. arguit pro & contra, & finaliter determinat quæ non est agnatus. & vide gl. Contrarias gl. habemus ff. vnde cognati. l. legitimis. & ff. de adop. l. quæ filius. Iste gl. dicit contra ar. Instit. de legi. agna. suc. §. si. Credo istam gl. verius dicere. nam in d. §. in. dicit quæ perinde succedit filio, ac si iura agnationis non essent sublata. Concluditur ergo quæ sunt sublata, sed remanet ius succedendi perinde, ac si staret. Et hoc apparet ex titulo de fidu. tu. non enim illa appellatur legitima, sed fiduciaria, quæ à legitima differt specie. ¶ Alia questio formatur in gl. quæ quando pater succedit filio, quo iure succedat. Et recitat opi. Pla. quam reprobat. vide glo. Concluditur ergo quæ pater admittatur per vnde legitimi: aliàs per vtilem, vnde liberi, seu vnde parentes. Doct. Vlr. montani hoc reprobant, dicentes quæ vnde liberi, vel etiam vnde parentes, non potest habere locum in questione proposita. Primò, quia non licet addere, seu detrahere, ex edictis prætoris: ut l. in cõventionalibus. ff. de verbo. oblig. Sed in edicto prætoris non sit mentio de parentibus: ergo &c. Præterea, dicitur ipsi quæ non est dubium,

¶ P. P. A. V. P.

¶ Tempore mortis. Sufficit tamen quæ aliquis probet se esse coniunctum alicuius, quia præsumitur proximior nisi alius probet proximior. Vide Com. consil. xij. incip. in questione Francif. vide in Bertach. in vers. hæreditas ab intestato.

¶ Concluditur ergo. Adde tu & vide ad hoc quod dicit Pau. de Cast. in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. post Barto. in l. j. §. quæritur. ff. de suis & legi.

¶ P. O. M. A. T. E. S.

¶ Concluditur ergo quod sunt. Not. quæ licet iste §. prima facie non videatur istud dicere, prout tenuit hic do. Lancello. tamen istud probatur in ver. nihilominus. & dixi etiam istud: ipse verò negavit esse dubium.

Secunda Bartoli super Codice.

P. P. V. P. ¶ Seu positio. Istud pcedit in omni genere pbatōis, siue fiat p testes, siue p iustā, siue per cōfessionē partis, vt sentit hic Alex. i. vl. vol. & pbat in hac lege, & voluit Fel. i. c. cū oēs. i. xvij. col. vers. tertia declaratio extra, de cōstitu. & de testib⁹ loquitur tex. i. c. in p̄sentia de proba. vbi vide p Fel. quāsdā limitatiōes ad hāc regulā, de instrumētis loquitur Bar. i. l. si ex cautioe. i. j. co. vers. tu aduerte. C. de fi. de instru. Alex. cō. fil. vij. de confesio. ne loquitur etiā Bar. in d. l. si ex cautioe. 13
Ioā. de Ana. consil. xvij. i. ij. col. & vide **Soci. in l. q̄ritur. ad finē de reb. dub. Et Alex. cō. fil. ij. incip. vifo themate illu. strisum. in j. col. in ij. vol. & cō. fil. xlj. in v. vol. & in l. qui Romā. §. duo fra. tres. de verb. oblig. in ij. q. Bar. in fine. Et q̄ procedit illa regula etiā in istr. metis, vide Roma. singu. dclxvij. in. cip. ad instrumētū. & ideo per hoc di. cimus q̄ indefinita nō x̄p̄olleet vni. uersali i materia p̄ batōnū, vide quā scripsi in l. si pluri. bus. de lega. ij. nec appellatione rei ve. nit totū, vide Soci. post Arc. i. l. quidā x̄timauerunt. in ij. notabi. si cert. pet. Areti. in l. scriu. ele. ctione. §. si. in fi. de leg. j. Fel. in c. audi. tis. in xliij. colū. de rescrip. Alex. cō. fil. ex. in j. vol. i. vj. col. In cōtrarium facit qd̄ scripsi ad Bart. in l. si pluribus. de leg. ij. licet aliās ap. pellatione rei veniat totū. l. d̄ pupillo. §. qui nūcia. de oper. noui nūci. vbi Bar. & omnes & in l. le. gatum vxori. per il. lum textū de leg. ij. & in l. si in rem. ff. de rei vendic. & in l. si quis cum totum de except. rei iudic. 3
Bonus textus in l. Titia cū testamēto. §. Lucius. de leg. ij. Contrarium tamē tenuit Areti. quem vide omnino cō. fil. cū. in ij. col. in ij. du. bio. Et dixit vnum singulare verbum Bald. in l. ab hosti. bus. §. qui semper. in ij. col. ff. ex quib. cau. maior. per di. ctū textum, dum. modo possit ali. quo modo verifi. cari, nunquā intel. ligēdum est taliter**

q̄ mater succedat filio per vnde legitimi: vt ff. vn. de legitimi. l. ij. i. fi. & l. seq. si pater succederet filio per vnde liberi, ergo p̄ferret matri: cū illi, qui veniūt per vnde liberi, excludūt veniētes ab ite. stato per vnde legitimi: vt l. j. §. j. ff. si ta. testa. nul. exta. Puto glo. nostram bene dicere. Et q̄ quod dici. tur, q̄ non debet addi verbis p̄toris; dico verū, nisi ex mente p̄toris, vel ex idēitate ratiōis: vt vidistis in l. j. de interdic. & s. de bonorū posses. sēcūdū tab. l. ij. & s. ti. j. l. j. vbi additur de bono. rum possesioe sēcūdū nūcupationē. ita hic ad. ditur vnde parentes, quā est vtilis vñ liberi. Pro. bo q̄ hoc sit de mente p̄toris: bonorū possesio vnde liberi, datur illis, quib⁹ datur bonorū posses. sio cōtra tabu. vt l. j. in prin. ff. de cōtra tabu. & l. j. §. j. si à parē. quis sue. manumif. ergo ei debet dari vnde parentes, q̄ est idem quod vnde liberi. Non ob. st. quod dicit, quōd sēcūdū hoc pater p̄ferret matri: & credo q̄ sic de iure antiquo: licet ho. die sēc⁹, per aut. defun. cto. j. ad Tertul. Hoc dicit, q̄ per bonorū possesioe, & c. ¶ Quāro, quē est illa bonorum possesio? Dicit quidā, vnde libe. ri. Alij dicit, vnde cognati. Tene primam partem. ¶ Vltimō est videndū de filijs natis post mortem aui: de quib⁹ dicam j. de his, qui ante aper. tab. l. j.

Vnde legitimi, & unde co. gnati. Rubrica.

¶ Cōtinua vt in glo. Querit gl. super rubrica, qui dicātur legitimi. Certē omnes agnati, qui vocant ad successioem per legem xij. tabu. vt Institu. de legi. agna. suc. §. j. Item omnes illi, qui vocant ex aliqua lege, vel senatus cōsulto: vt ff. eo. l. ij. licet es. sent cognati. Exemplum patet in matre, quā per senatus cōsultum Orficiānum succedit.

LEX I.

Consobrino. Nati ex duabus so. roribus succedunt inuicem, per bonorū possessionem vnde cognati. h. d.

LEX II.

Cum propiore. Ista lex di. cit idem, quod p̄cedens, quasi ex consob. rino natis, qui succedit per vnde cognati.

LEX III.

Nepotibus. Nepotes succedūt auo materno de iu. re p̄torio. hoc dicit.

SVMMARIVM.

¶ Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. Possidēs res h̄reditarias quando videatur adire. Articulus seu positio debet de necessitate conclu. dere.

Non hoc. Tota die allegatur ista lex. Non probat hoc esse, quod ab hoc cōtingit abesse. h. d. ¶ Opp. & videtur q̄ ille, qui pos. sidet res h̄reditarias, videatur h̄reditatē adire: vt l. j. & l. ij. de repu. h̄re. Soluit. Prout hic lo. quitur in bonorum possesioe, procedit clarē: quia in ea requirit agnitio coram iudice: vt l. fi. §. q̄ admi. ad bono. pos. & ideo sola rerum possesio nō suffi. cit. In h̄reditate autē dico q̄ non sufficit sola pos. sesio ad probādum quem h̄redem, vt appareat q̄ sibi h̄reditas sit delata. Si em̄ sibi deserret, per possesioem videretur adire: vt in contrario. Itē opp. quia eodem modo articulus, quem hic Impe. rator docet, non cōcludit. Nam posito q̄ qs̄ appre. henderit h̄reditatem, vel bonorum possesioe, non sequitur: ergo h̄res: quia fortē sibi nō dese.

q̄ concludit inentionē probantis. Nec etiā appellatione patris continet certa & limitata portio. Alex. consil. ccij. in ij. volu. & consil. cccxl. versic. Non obstat q̄ instrumētū. vt scripsi in d. l. si pluribus. Et vide de ista ma. teria q̄ probatio debeat de necessitate cōcludere multas bonas decisioes per Decium in repetitione cap. in p̄sentia. in ij. charta. de probatio. Li. mita tñ istam regu. lam q̄ dubia pro. batio non releuat, non procedere qñ probare & cōclu. dere alter de duo. bus, quorū vnum qd̄ q; sufficeret ad victoriā. Vide mo. dern. in l. & si post tres. in iij. colū. ff. si quis cautio. vide latissimē pro am. pliationibus & li. mitatiōibus huius, Iaf. quasi per totū. Itē qd̄ de eo quod dictum est s̄. an ap. pellatione rei intel. ligat tota, vide Iaf. in l. ait p̄tor. in princ. ff. de iuricur. & vnum casum, in quo appellatione rei veniat solū pars, ponit Pau. de Cast. & refert Iaf. ibi & Iaf. in l. planē. §. si eadē. in penult. col. de leg. j. Item circa istud quod dictum est an appellatione rei cōtineat tota in dictis testium, vide omnino Socin. latē in l. si quis cū totū. in p̄. ff. de except. rei iudi. in ij. notab. vsq; ad finē. vbi al. legat Areti. de quo s̄. in lectura & in cō. filijs, & cōcludit q̄ cōtineatur tota. Et aliqd̄ p̄ eū in l. ij. in vlti. notab. de acq. posses. An autē ap. pellatione partis cō. tineat dimidia in te. stibus, vide Bald. q̄ sic, cō. fil. in j. par. te. Itē de eo qd̄ di. ctū est s̄. q̄ etiā pro. batio quē sumit ex propria confesio. ne aduersarij, nō re. leuat, nisi cōcludat, vide Alex. in l. qui Romā. §. duo fra. tres. in ij. q. Bar. cir. ca finem. de verbo. obligatio.

rebatur. Respondeo, quod hic dicit Imperator, q̄ debet quāri, an apprehenderit h̄reditatē, vel bo. norum possessionem: intellige cū oneribus per. tinētibus ad hoc, scilicet vt quārat, an sibi de. lata fuerit. Vel aliter, si solū hic ponere, et pro. baretur q̄ ipse adiuit h̄reditatem: posset conue. niri tāquā h̄reditatis possessor. Cōstat em̄ quōd tanquam h̄res possidet. Item posse agere secun. dum formam l. fi. §. de peti. h̄re. ¶ Vltimō not. & bene tene menti hanc legē q̄ articulus seu po. sitio debet de necessitate concludere: aliās non probat hoc esse, quod ad hoc contingit abesse: vt hic, & l. non nudis. & l. non epistolis. & l. neq; na. tales. §. de probatio.

SVMMARIVM.

- 1 Cognati hodie x̄qualiter succedūt, ac si essent agnati.
- 2 Cognati sunt ad x̄quati agnatis, q̄ omnes x̄quali. ter succedunt vsq; ad decimum gradum.
- 3 Bonorum possessiones q̄ hodie nō sunt sublatē.
- 4 Bonorum possesio sēcūdū tabulas, quibus ca. sibus sit necessaria.
- 5 Bonorum possesio contra tabu. hodie est necessa. ria, quando filius est rit x̄ p̄teritus.
- 6 Bonorum possesio vnde legitimi & vnde liberi, quōd hodie non sit necessaria.
- 7 Bonorum possesio vnde cognati, hodie non est necessaria.
- 8 Bonorum possesio vnde vir & vxor, quōd hodie sit necessaria.

Certum est. Si qs̄ vellet in hac lege insiste. re, staret per tres dies, recitādo omnes varias bonorū possessiones. ¶ Nos re. citabimus gl. & supplebim⁹ vbi deficit. Breuiter dicit: Cognati inuicē non succedūt, nisi per bono. rum possessionē: ad quam petendam nemo com. pellitur. h. d. ¶ Oppo. in aut. de h̄red. ab intesta. §. null. am. ¶ Solu. Hodie cognati succedūt x̄quali. ter perinde, ac si agnati essent. ¶ Quāritur, vsq; ad quem gradum succedunt agnati, & cognati. Dicit gl. q̄ agnati vsq; ad decimū gradum: cogna. ti vsq; ad septimum. & vide gl. Sed hic dubitatur, cū hodie ex x̄quata sint iura agnationis, & co. gnatiōis, vtrum agnati succedāt vsq; ad septimū gradum tantū, sicut cognati: an econuerso, co. gnati vsq; ad decimū, sicut agnati? Glos. determi. nat istam quāstionem j. de suis & legit. in aut. in successioe. & in corpore vnde sumitur: videlicet, q̄ succedāt omnes x̄qualiter vsq; decimum. Item quāritur, quot sunt bonorum possessiones. Dic vt in glo. quā hoc dicit multū clarē. ¶ Quārit glo. nostra, an ista bonorum possessiones hodie sint sublatē per iura noua? Et videt q̄ sic: quia subla. ta est hodie differentia emancipationis, patrie po. testatis, agnationis, & cognationis, quā erant cau. sa quare introducebatur bonorū possesio. Con. trarium dicit glo. & bene. Constat enim q̄ etiam hodie, si quis veniret per bonorum possessionē, posset: quia nulla est lege p̄hibitū: vnde ista iura non sunt correctā: quia quis potest vti eis volun. tatiē. An autem ista bonorū possessiones sint ne. cessariā, ista est alia q̄stio, in qua gl. tua tria dicit per ordinem. Primō q̄ de bonorū possessione se. cūndū tabulas. In hoc nihil est innouatū: nam neq; olim, neq; hodie fuit necessaria: quia institu. tus poterat adire h̄reditatē de iure ciuili ex te. stamento. Fallit in tribus casibus, quibus olim, & hodie bonorum possesio erat necessaria, quos dic vt in gl. Doctores addūt quartū in l. filio p̄terito. ff. de iniust. testa. & l. posthumus. versic. idē & circa. eo. titu. quando filius p̄teritus testamentū cōfirmat, validat de iure p̄torio. Addunt quin. tum in l. cū h̄res. la. j. ff. ad Rebel. vbi p̄pter fauorem

favorem non potest adiri hereditas, ita quod tribuat ius de iure civili: tamen potest bonorum possessio. Adde tibi sextum, quando testamentum est factum sub conditione impossibili, quam rejicit pretor: ut l. facta. §. si danda. ff. ad Treb. nota. per Iaco. de Aret. in l. cum in secundo. de iuu. testa. mento. Quaedam tamen glo. quae est in l. si duo. ff. de lega. praestan. videt dicere quod in casu legis illius, filio praeterito. de iuu. tes. quando testamentum, in quo filius est praeteritus, confirmatur, possit adiri de iure civili. In quadam glo. paruula dum dicit, sed adiuit, vel bonorum possessionem petij. Sed illam gl. reprobauit vobis ibi. Item est bonorum possessio contra: nulla erat olim necessaria filio emancipato. Ista est hodie necessaria, si ponimus praeteritionem rite factam, scilicet cum causam: ut videbitis in aut. ex causa. j. de liberis praeteri. ¶ Et est et alia bonorum possessio vnde liberi, & vnde legitimi. Vnde liberi, erat olim necessaria filijs emancipatis: hodie non est necessaria: quia succedunt de iure civili per bonorum possessionem vnde legitimi: nec olim nec hodie fuit necessaria secundum glo. Doctores modernum dicunt, quod imo hodie aliquo casu est necessaria vnde legitimi, & vnde liberi: ut in casu l. qui se patris. §. tit. j. Ita dicunt illi dicentes illam legem non esse correctam. Sed illud reprobauit vobis. ¶ Est alia et bonorum possessio vnde cognati. Ista fuit olim necessaria, hodie non: quia sublata est differentia agnationis, & cognationis. ¶ Item est bonorum possessio vnde vir & vxor: & ista est necessaria olim, sicut hodie: ut vnde vir & vxor. l. j. Sunt etiam bonorum possessiones, quae non tribuunt ius: & istae sicut olim erant necessariae, ita hodie: quia nihil est innouatum.

De successorio edicto. Rubrica.

SVMMA RIVM.

- 1 Successorium edictum, quando habeat locum in successione ex testamento. Item quod habeat locum in bonorum possessione contra tabulas.
2 Inter successores ab intestato, quando sit locus successorio edicto.
3 Successorium edictum proprie habet locum inter eos, qui succedunt de iure pretorio.
4 Successorio edicto est locus, ut venientes ab intestato remotis venientibus ex testamento succedant.
5 Successorium edictum in casu l. si quis ita heres. ff. de hered. iustit. habet locum ut exclusis venientibus ab intestato sit locus ex testamento.
6 Successorium edictum fuit interdictum propter creditores. Continetur gl. tua sic. Quia in praedictis bonorum possessionibus est locus successorio edicto: ideo de eo dicit. Antequam veniamus ad nigrum expeditur glo. quae est posita hic super Rubri. & eius materiam etiam credo quod intelligas clare istam materiam, per ea quae dixi vobis in l. qui se patris. §. tit. j. ¶ Primo quero, an in successione ex testamento sit locus successorio edicto? Respondetur autem quod sit locus successorio edicto: & non est locus successioni, nisi quatenus in eo testator disposuit substituendo secundum materiam substitutionum tractatam ubique. Aut queris de successione, quae est contra voluntatem defuncti: ut per querelam inofficiosi, & per contra tabulas. & in hoc sunt opiniones. ff. de inoff. testa. l. pater filium. Veritas est, quod est locus successorio edicto. ut l. si quis. ff. de inoff. testa. & l. pater filium, aliam, si quis filium. §. illo & eo. tit. Idem in bonorum possessione contra tabulas. ut l. iij. §. si emancipatus. de bonorum possess. contra tabulas. & no. per Dy. in c. non debet aliquis. de reg. iur. lib. vj. ¶ Quero et secundum, utrum inter successores ab intestato sit locus successorio edicto? Et hic aduerte. Quidam sunt successores de iure civili: quidam de iure pretorio: & illi qui de iure civili, quidam succedunt per l. xij. tabularum. ut agnati, & sui: & in istis non erat locus successorio edicto de iure antiquo: ut §. tit. ij. l. qui se patris. & l. j. §. sciendum. ff. de suis & legit. hodie fecus: ut Insti. de leg. ag. suc. §. placebat. Quidam succedebant per alias partes iuris, ut per senatusconsultum: & inter eos erat locus successorio edicto: ut l. j. §. si nemo. ad Tertul. Si vero erant succedentes de iure pretorio. Et hic aduerte, aut primus erat exclusus repudiatione, vel morte: aut erat exclusus per restitutionem in integrum. Primo casu est locus successorio edicto de capite in caput: quia excluso gradu liberorum, remanent agnati: excluso gradu agnatorum, vocantur cognati: exclusis cognatis, vocantur vir & vxor. Item est locus de gradu in gradum. Nam si plures sunt cognati, omnes dicuntur esse in eodem capite: quia omnes cognati. Tamen si sunt diversi gradus excluso eo, qui est in primo gradu, admittitur ille, qui est in secundo gradu: ut ff. eod. l. j. §. quibus. Si vero primus est exclusus per restitutionem in integrum: tunc sequens in gradu non potest admitti de iure pretorio: ut l. si. ff. eo. Sed de iure civili sic: ut l. j. §. si quis adita. ff. ad Treb. de re iudi. l. & exheredatum. Et aduerte: quia tibi dixi supra locum esse successorio edicto, non semper proprie locutus sum: nam proprie tantum locum habet inter eos, qui succedunt de iure pretorio. Item inter eos, qui succedunt alio iure, bene est locus successioni: hoc est, deficiente primo, vel deueniente ad sequentem: non tamen hoc dicitur esse ex edicto successorio, sed ex constitutione iuris civilis: ut in l. supra alleg. tamen causa maioris facilitatis totum appellavi successorio edicto. ¶ Quero utrum sit locus successorio edicto in hoc, ut venientes ab intestato succedant, remotis venientibus ex testamento? Respondetur sic, dum tamen scias, quod donec est aliqua spes suc-

cessionis ex testamento, nullo modo potest quis venire ab intestato de iure civili. Probatur in l. quadiu. ff. de acqui. hered. de reg. iur. l. quadiu. j. comunia de succes. l. antequam. De iure pretorio, idem §. qui admittit. ad bonorum possessionem. l. quadiu. & ff. si tab. test. nullae extra. l. j. ¶ Item quero, an eouersus poterit esse locus successorio edicto, ut exclusis venientibus ab intestato, sit locus ex testamento? Respondetur, quod sic in vno casu tantum: ut l. si quis ita heres. ff. de hered. iustit. ¶ Querit glo. quare introductum fuit successorium edictum? Respondetur, propter creditores, ne nimium differatur: an habeant quem possint conuenire, subuenitur eis etiam dando bonis curator. m.

SVMMA RIVM.

- 1 Patruus quis proprie dicatur. LEX I. Imater. Excluso primo, sequentes in gradu, vel in capite admittuntur ex successorio edicto. h. d. ¶ Opp. hic innuit quod si mater petisset hereditatem patri. quod eam obtinisset, & c. Contra supra de cura. furi. l. si. §. penult. Sol. Dico quod siue mater non petijt, siue petijt per tutorem, idem esset: ut lege contraria. Secus si petisset per seipsum factam sanationis. Ita debes intelligere. ¶ Item oppo. & videtur, quod ille non dicatur patruus quo ad nepotem ex forore: imo debet dici auunculus magnus arg. ff. de gra. l. Iuriconsultus. §. patri. Huiusmodi dicit quidam, quod hic patruus improprie ponitur. Alij dicunt, quod proprie potest dici auunculus magnus. Tene menti quam vis, quia non curio. ¶ Oppo. & videtur quod post matrem primò vocentur alij agnati, quia iste filius matris, qui est cognatus vnde videtur ob stare ff. eo. l. j. §. quibus. Insti. de suc. quae ab intesta. §. admonendi. So. Dicit glo. intellige hic, quod alij agnati non erant, sed non placet secundum ista tempora, secundum quae non erat locus successorio edicto inter agnatos. Hodie esset verum, per §. placebat. Insti. de legi. agna. suc. ¶ Oppo. ff. eo. l. j. §. furiosi. Solue ut in gloss.

SVMMA RIVM.

- 1 Computatio graduum de iure civili attenditur in successione in matrimonijs ius Canonicum.
2 Casus positio istius legis.
3 Vna bonorum possessio conuertitur in aliam in filiis, non autem extraneis.
4 Statutum faciens mentionem de gradibus, intelligitur secundum ius civile, non Canonicum. LEX II.

Iauia eorum frater.

Aduerte, ista lex consuevit videri iuuenibus difficilis, sicut alia, quae sit in toto Codice: quae computat gradus. & vide gl. j. quae ponit casum. Breuiter dicit: Si primus non agnouit bonae possessionis, vel non agnouit ut debuit, deferitur sequentibus. Secus si debito modo agnouit. h. d. ¶ Debes scire, quod est differentia inter ius nostrum, & ius Canonicum: quia nos incipimus computationem graduum semper a stipite. Canonistae non: ut si est pater & frater: quia in iure nostro in computatione graduum semper incipimus a stipite: vnde frater meus est mihi in secundo gradu: quia pater meus est mihi in primo gradu. Filius meus mihi in secundo, nepos in tertio, & sic de singulis: ut l. Iuriconsultus. §. gradus. ff. de gra. cog. De iure Canonico duo fratres dicuntur in primo gradu, & illud obseruatur in matrimonijs: in successione computatio iuris civilis seruat. Ita dicit c. ad sedem. xxxv. q. v. ¶ Modò aduerte casum in terminis facilliter intelliges: Berta quadam habuit filium: ex filio praemortuo nepotes. Item fratrem superstitem habuit: ex alio fratre praemortuo nepotem. b Decedit Berta, & postea nepotes ex filio, & sibi succedit ex testamento frater Bertae, quod postea reperit falsum: vel decedit vel repudiat dictus frater. Dicit hic, quod bonorum possessio, quae non fuit petita per fratrem, poterit peti per istos nepotes, licet sint in quinto gradu, & frater

P. P. A. V. P.

De successorio edicto. An in iure dicendi nullum habeat locum successorium edictum, & quid in querela, vide do. Franc. c. xl. l. x. Item an in seruitutibus habeat locum et in querela, & in bonorum possessione contra tabulas, multa alia vide late per Ang. de Periglis in repetitioe l. in suis. in vij. charta. & pluribus seq. de liber. & posthu. vbi etiam habes an in iure petendi supplementum legitimae habeat locum, & multa alia in materia, etiam de querela inofficiosae donationis. ¶ Nepotem. Adde quod glo. hic vult, quod filius fratris dicatur nepos. Similis est gloss. in l. post emancipatione. de lega. iij. in gl. ij. & multa iura alie. Fed. de Sen. c. l. xxxix. quod dicitur posset nepos, tamen ex proprio significato non est nepos. Et ita concludit Bald. hic, qui dicit quod aut fit mentio de nepotibus vna cum filiis: & intelligitur de nepote ex filio. Aut fit mentio de fratribus & nepotibus: & intelligitur de nepotibus ex fratribus. Facit secundum Alex. in c. ij. de feu. mar. Aut per se fit mentio de nepote: & intelligitur de nepote ex filio. Et cum hac de c. Bal. transit Pau. de Cast. quod dicit ita confulmisse Dy. maxime in poenalibus. quod limitat ipse Pau. nisi ex aliquo adiecto praesumptio esset in contrarium: ut si diceret, quod frater carnalis, & nepos excluderet matrem: quia tunc propter verbum fratrem, quod procedit, intelligeretur de nepote ex fratre: quia talia sunt subiecta, quae appret dicata demonstrant. arg. l. fin. §. cui dulcia. de vi. trici. o. leob. leg.

bb iij

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Vltimò. Adde p eundē Bart. consil. cccxiiij. incip. quæritur vtrum gradus per Paul. de Castr. consil. cccxlvj. qui similiter transit cum Iacob. But.

b ¶ Confirmez. Adde q̄ communis est opin. secundū Alex. q̄ peti possit confirmatio possessionis. Pro quo dicit videndum Bart. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nun. & Bald. in c. si a de prohi. feud. alie. Cui in quantum dicit, q̄ est dare quartum possessorem, scilicet confirmandē: adde Bald. consil. liij. v. vol. & Bald. in addi. ad Spe. in tit. de testa. Vide etiā ibi in §. sequit. versic. quod similis. Ioā. Aud. post Spec. qui ponunt an missus in possessionem, si cadat, debeat restitui: & an si hæres occupat, ppria auctoritate bona hæreditaria possit petere se per iudicē confirmari. In quantum etiam Alexā. dicit q̄ cōiæter concluditur, q̄ datio tenet nullo pōt peti vt confirmet. Dic q̄ Pet. de Ancha. consil. cccxiiij. q̄ ipse allegat cclxxxj. consuluit Contrarium. Idem consuluit Ro. consil. clviij. vbi allegat Pet. de Ancha. dicto consil. idē consuluit Bald. consil. clxv. iij. lib.

c ¶ Intentare. Adde. an filius, qui est adeptus simpliciter bo. posses. Carbo. in hæreditate p̄ris, possit possidere seu da patri concessa. quod Bald. concludit q̄ sic, in c. j. in ti. an agna. vel filius.

d ¶ Statuta. Adde q̄ hic dicit Bal. quod stāte statuto quod cōpromissum fiat inter affines, nō includit virū & vxorem: sed cōtrarium tenet ipse Bal. in l. affinitatis. j. cōmunia de suc. & idem tenet Pau. de Cast. hic: quia idem iuris debet esse de eo q̄ est principium affinitatis, quod est de affinitatē. j. maritus.

fuerit in quarto. Do. Iaco. de Arc. legit istā legem aliter, & pōderat multū tex. qui dicit, ex testamēto ad hñt hæreditatē. Dicit ipse, q̄ si petisset ipse per bonorū possessionē secundū tabu. sufficeret sibi q̄ illa bonorū possessio ex testamēto, cōuertetur in bonorū possessionē ab intestato: & tūc filij fratris, qui sunt in quinto, nō succederēt: quia fratri esset quæstia. Et hoc modo legit istā legē, quod in principio adiuit hæreditatē de iure ciuili ex testamento: quæ aditio nō potest cōverti in bonorū possessionē ab intestato: finis loquit q̄ agnuit bonorū possessionē ex testamēto: quæ cōuertitur in bonorū possessionē ab intestato. argu. ff. de leg. p̄stan. l. nōnunquā. Non credo q̄ dicat verūm: quia solum reperio hoc constitutū in filijs, q̄ vna bonorū possessio in aliā cōuertatur: sec⁹ in extraneis: vt l. ij. §. si sub conditione. ff. de bo. pos. secundū tabu. §. ideo nota. ¶ Vltimò scias, q̄ Iacob. But. disputauit vnā q̄. tan q̄ statutu facit mentionem de gradibus, debeat fieri cōputatio de iure canonico, vel de iure ciuili. Et determinauit ipse q̄ de iure ciuili. Quod probatur: q̄ gradus est de iure ciuili. Dicitur enim gradus ad similitudinē scalarum: vt d. l. Iurisconsultus. §. gradus. ff. de gradi. co. De iure verò canonico non est propriè gradus, sed est quidam saltus: quia saltat de fratre in fratrem omisso patre. Ita determinat ipse.

De carboniano edicto. Rubrica.

S V M M A R I V M.

¶ Sicut non possidens potest petere se mitti in possessionem ex Carboniano: ita quando possidet, potest petere quod bonorū possessio ex Carboniano sibi confirmetur.

1 Possidens poterit petere possessionem sibi cōfirmari ex edicto diui Adriani.

2 Bonorum possessio Carboniana datur illi, cui datur contra tabulas.

3 Petens bonorū possessionem Carbonianā quam satisfatio. em præstat.

4 Bonorum possessio Carboniana quod non concurrat cum ordinaria.

5 Missus in possessionē ex Carboniano quā actionem intentare possit, & quando.

L E X I.

S tibi ac filio. Hæc est petentiosa lex, & habet duas leges. Et secundū vtranq̄ leg. breuiter dicit: Si filio impuberi mouetur quæstio status, & bonorū p̄ Carbo. debet quæstio in pubertatis tēpus differri: & satisfatio præstita, si nō possidet possessor conlitui: vel si possidet, eius possessio confirmari: si non satisfat, debet possessio ad alios transferri. h. d. ¶ Oppo. & videt q̄ tex. sibi ipsi cōtradicat, dum dicit, filius tuus vendicat restitutionē. Nam in eo quod dicit, filius tuus vendicat: innuit q̄ ipse erat actor. In alio quod subdit, restitutionē postulari: innuit q̄ ipse erat reus, & alius ab eo restitutionē petebat. Huius timore sunt in gl. duæ leg. Vna, q̄ hic filius impubes possidebat, & alij ab eo petebant hæreditatem: tūc expone tex. filius tuus vendicat, scilicet retinendo, quam lectu. multūm no. Habes enim ex ea q̄ sicut quis pōt petere se mitti in possessionem ex Carbo. q̄ nō non possidebat, ita q̄ quando possidet, possit petere q̄ sibi talis possessio ex Carboniano confirmet. ¶ Et pro hoc facit ff. eo. l. iij. missam, & ibi dixi vobis, de contra tabu. l. iij. §. si sub ea. Et sic videtur etiā q̄ ille, qui possidet, poterit petere possessionē cōfirmari sibi ex edicto diui Adriani, ostenso testamēto nō abolito, nō vitiatu: vt l. ij. §. de edicto diui Adria. tol. ¶ Alij verò legunt istam legem, q̄ filius non possidebat, sed petebat, & illi aduersarij excipiebant illum esse seruum & spurium. Consuluit Imperator q̄ petat bonorū possessionem Carbo. & tunc debet exponi text. dum dicit, vendicat: stat ppriè, dum dicit restitutionē postulari: intellige retinendo & defendendo: & sic stat improprie. ¶ Oppo.

5. de ordi. iudi. l. j. Solu. Ibi non expediebat pupillo causam stat⁹ deferri: hic sic. Vel aliter dic vt ibi dicemus. ¶ Oppo. de l. cum sine ff. cod. Solu. Hæc intelligitur secundū illam: nā debes intelligere hic, quādo filius nō est institutus, neq; ex hæredatus, sed præteritus. Institutus enim habet secundū tab. ex hæredatus habet quærelā: præteritus verò habet Carbo. possessionē bonorum. nā hæc est regula: ¶ Illi datur Carbo. bono. possessio, cui cōtra tabu. Probatur ff. eo. l. j. §. j. in prin. ¶ Oppo. ff. eo. l. j. §. & generaliter. & l. de bonis. Sol. Ibi loquit in præteritione à matre, cui⁹ præteritio habet pro ex hæredatione: & ideo quia eis nō cōpetet contra tabu. nō competit Carbo. bonorum possessio. ¶ Oppo. ff. eo. l. iij. §. duæ. Sol. Fateor quod debet summam examinari, an expedit pupillo causam stat⁹ differri vel nō. Glo. format hic quæsdā quæstiones. Primò quæro, dicit hic q̄ satis debet dari. ¶ Quæro, de quo p̄stat ista satisfatio? Glo. ponit duas opi. Prima est de restituendis bonis, si apparuerit eum possessorem iniustum. Alij dicūt de vtendo, fruendo, arbitrio boni viri. Pet. dicit, vnumquodq; capitulū debere in satisfatioe comprehendendi. quod satis placet. ¶ Quæro, vtrū status quæstio differatur quo ad matrem? Gloss. dicit q̄ non: vt ff. eo. l. j. §. si. Ratio, quia ipsi patri nō potest obesse, videbitis in l. j. de falsis. ¶ Quæro nunquid ista bonorū possessio concurrat cum ordinaria? Gloss. dicit q̄ nō: vt ff. eo. l. si impubes. in fine. Dic vt in glo. ¶ Quæro, nunquid missus in possessionem ex Carboniano, possit actionē intentare. Gl. hoc tãgit etiam in l. qui de inofficio. de inoffi. test. & ff. eo. l. penult. Ista est veritas: Aut ipse non satisfecit: & tunc non potest intentare actionem. Aut satisfecit: & tūc aut vult intentare directam, tanquā hæres: & non potest. Aut vult intentare tanquām bonorum possessor Carbo. & pōt: vt ff. eo. l. penult. & l. iij. §. missum. & ille declarat istam materiam.

L E X II.

Carbonianum. Bonorū possessio Carboniana concedit probatis summarie his, quæ hac l. dicunt. h. d. ¶ Oppo. nam si hoc probaretur esse matrimoniū indubitatum, & partus legitimus: iste in petitiōe hæreditatis viceret: ideo frustra. Carbonianū sibi subuenit. Solu. Intelligit quod in hac bono. possess. debet p̄bari summarie, & semiplenè. In petitione hæreditatis debet probari verè. ¶ Quæro, intra quātum tempus debeat peti ista bono. pos. Gl. dicit. intra annū, sicut alia: vt l. iij. §. missum. vers. hæc autem possessio. ff. eo.

Vnde uir & uxor. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Stante statuto quod mulieres, vel minores nō possunt cōtrahere sine consensu duorum propinquorum cōsanguineorū, affines ex parte viri vel vxoris non admittuntur.

2 Casus in quibus vxor succedit.

L E X VNICA.

Maritus. Nō existētibus agnatis, seu cognatis, cōiuges inuicem sibi succedunt, & fiscum excludūt. h. d. ¶ Nota. ex hac l. q̄ quod p̄statu ta^d, quæ dicūt quod mulieres v^p minores non possunt cōtrahere sine consensu duorum propinquorum, vel duorum cōsanguineorum, & similia verba: q̄ affines ex parte vxoris, vel viri, non admittuntur. Vir enim & vxor non dicuntur inuicem propinqui, nec etiam alij affines. Vide text. ibi: seu propinquorum, & c. ¶ Oppo. j. si imperialis li. soci. l. j. lib. x. Solu. Speciale est in illo socio, qui præcedit vxorē. ¶ Oppo. j. de hære. decur. l. j. Solu. Ibi sunt quæsdā alia personæ, quæ excludunt fiscum: tamen illæ personæ excludūtur ab vxore, viro. Ita dicit gl. hic. Contrarium dicit gl. in l. j. ff. eo. f. q̄ illæ personæ, de quibus

cum ibi not. de procur. & per rationē. Nam p̄pter vñ. quodq; tale, & illud magis: aut. mul. to magis, de episco. & cler. Dicunt etiā hic Sali. & Bal. q̄ si statutum disponat, q̄ vxor non possit testari sine consensu viri, & vxor velle instituire virū: q̄ nihilominus poterit vir cōsentire: de quo hic latius p̄ eos. Tudic q̄ Bald. consuluit consilio lxxvij. ij. volu. pro qu o facit q̄d consuluit idē Bal. consilio lxxij. incip. In Christi noīe. hæc est copia & volu. q̄ stante statuto, mulier non possit testari sine consensu aliorum, & vnus ex illis fuerit institutus, q̄ p̄ hoc non vitatur dispositio: q̄ aliud est auctoritas, aliud consensus, & potest consentire vt faciat, nō vt sic faciat. Et per hoc etiā facit quod consuluit Ro. cōsi. ccccxv. quod pater authorari possit filio volenti ipsi patri donare causa mortis. & ibi vide pulchrè per eū qualiter differat auctoritas & consensus. Idem consuluit Bal. consil. lix. incip. In Christi noīe factū tale est. ij. vol. Qualiter autem intelligat statutu, q̄ mulier nō possit cōtrahere sine consensu viri, & vir sit absens, vide eundem Bald. consil. cccclxiiij. ij. vol. Si autē maritus institutus ab vxore eō occidat, successione priuatur, non ipso iure, sed p̄ sententiā, & applicat legitimis hæredib⁹ mulieris. Ita consuluit Bald. consil. cccxxiiij. j. volu.

¶ Spāle. Adde tu, q̄ cōtrarium videt velle gl. ibi. Sed cū ista cōcordat gl. i. l. j. ff. eo. tit. Et ad materiam huius tituli vide Bal. in l. f. vñ. de legi. vbi q̄ vir & vxor adiuncti non succedūt de iure ciuili, nisi in casu aut. præterea. Et adde

hic titulus non habet locum, quoniam dos esset constituta in feudo: nec etiam dispositio aut preterea. v. tex. in c. j. de iure. quia Titius accepit a Sempronio. & tenet ibi doc. coter, & dicit etiam Iaco. de Alvaro. in c. j. an mar. succ. vxo. Et idem v. dicitur in emphyteuta arguendo de feudo ad emphyteusiam, ar. pcedit vt p. Spe. in ti. de ieu. §. qm. ver. xj. & ver. idem quoque iuris. Bar. in lvi iuriliardi. §. li. beri. de ope. libe. & in l. quod dicit. col. pe. ver. induco ad 2 q. & ibi p. Alex. de verb. ob. Itē non habet locum quoniam dos esset constituta in usufructu, p. prae dicta, & quia finit morte. §. finitur. Insti. de usufru.

POMATES. Præterea. An locum habeat, & procedat in viro, & muliere impoten. vbi Albi. l. sed est que sit. ff. de li. & post hu. post Dy. Et nūa quid etiā in terminis huius aut. sit locus iuri accretedū: vide Bal. in l. j. §. qn. nō pe. par. Et an si coniux premortua aliquid alienasset in fraude psonæ sup uiuētis, illud possit reuocare. Corn. hic tenet q. nō: q. a non reperit lege cautū, d. p. tex. in l. nō vs que adeo. in rōne sui. ff. si quis a paren. sue. ma. tū quia in ista materia, non procedit de similibus ad similia. d. l. nō vs que adeo. ff. si quis a paren. sue. ma. Alium modū formādi istā aut. vide per Rapha. Cuma. consil. cxxxi. & vide ad hęc iura etiam Panor. consil. l. volu. ij. & Soci. c. viij.

POMATES. Quoniam nouella. Melius facit omnimodo. ibi posita. C. eo. tit. Est tamē aduertendum q. dum Bal. alleg. l. quoniam nouella. & sentit q. hæc aut. etiam procederet quoties relinquerent aliquid inter viuos. quod colligit hic Pet. & seq. Decius. Cōputari. Adde plenē de hoc per doc. in d. §. si pater. & per Bald. hic, & cōsi. lxxij. an. vo. vbi videt persistere in opi. q. nō cōpēsetur. dicit tamē cōmunis opinio est in contrarium. Et illo casu, in quo consuluit, dicit quod ista difficultas cessabat: quia expressē dictum fuerat, q. compensaret.

POMATES. Ex forma statuti. Vide omnino pulchrū cōsiliū Cō. in cōsi. xlviij. inci. statutu Florēt. iē dicit vbi cōsuluit q. stāte statuto q. maritus lucretē dotē nō extātib. filijs primi matrimonij. Si verō sint filij ipsi mariti succedit q. p. hoc nō tenet gl. faciēs testamētū relinquere filijs ipsius mariti vltra legitim. malicet si nō essent filij mariti, in totū excluderet filios primi matrimonij: vide ibi subtiliter per eū. Adde etiā de materia huius statuti que scripsi in l. hac edictali. §. de secundis nuptijs. vbi vide oino & latē Iac. hic in v. col. & seq. It. istā aut. & eius materiam do. Frā. de Pepis latē repetit. Itē de materia huius aut. vide latē Are. in trac. de test. in glo. in verbo, nolēs ab intestato decedere. in xj. col. & duab. seq. Item adde q. ista quarta, de qua in ista aut. nō habet locū in feudali. §. tex. est et ibi Bal. in c. j. §. de iure. de re alie. fac. Bal. in c. j. an mar. succ. vxo. in benefi. Quid aut. si vxor tpe mortis esset inops postea efficeret diues, an posset petere ist. m. quartā: vide latē Decii q. sic in consil. cxxiij. Item de materia istius aut. hē. & q. procedat, etiā si vxor haberet dotem paternam, vide Barba. consil. lxxiij. volu. iij. in j. dubio.

POMATES. Præterea. Circa materiā huius aut. q. dicit vxor inopia laborare, & qd si pater esset diues, & quo remedio debeat prouideri ne habeat locum ista dispositio, vide pulchrē omnino Com. consilio cxxxi. inci. duo fratres. quasi per totum. vbi etiam habes an possit maritus operari quod ab aliquo detetur falua conscientia ad hoc vt excludatur ab isto beneficio. notatur ibi.

POMATES. Quia succedentes inuicem cōferunt quādocūq. bona: ideo ponitur titulus de collationibus. **LEX I.** Mancipatus. In re diatiōe bo. pos. nō requir. præsentiā aduocati. Fallit in fisco, in quo requir. præsentiā aduocati. h. d. etiā in actibus extraiudicialibus: vt probat glossella huius legis relata ad tex. **LEX II.** Illio. Pater nō potest repudiare bonorū possessionē filio delatā. h. d.

De collationibus. h Rubrica. Quia succedentes inuicem cōferunt quādocūq. bona: ideo ponitur titulus de collationibus. **LEX I.** Mancipatus. In re succedēs ex testō. nō est locus collatiōi: nisi aliud sit a testatore expressum. h. d. **Opp. de l. filij emancipatus. ff. de col. do. Sol.** Ibi successit ab intestato p. errorē: ideo est idem, ac si ex testamēto successisset. **Opp. ff. de inof. test. l. nō mortis. ij. rñ. Sol.** Illa cōcordat, si bene inspicitur. **Opp. in aut. de trien. & semif. §. illud colla. iij. Sol.** Per illam aut. de triente. corrigitur ista lex vnde vide authen. ex testamēto. que hic ponitur.

SVMMARIVM. Filius an teneatur conferre donationem sibi factam per patrem. edictali. de secū. nup. Et pro hoc vltimo vide quod Bald. dixit eius consil. cxlvij. lib. vbi dicit, q. si secundō vir stipulatus fuerit dotem pro liberis suis, non valet stipulatio: quia in fraudem l. hac edictali. Et ita dicit fuisse obtentum a do. Fran. de Albe. do. Rich. de Salic. quoniam ipse teneret partem contrariam tunc. Et vide ad dictum Bald. quod ipse consuluit in terminis eius, consil. xliij. inci. q. formatur per Iac. But.

SVMMARIVM. Inspect. Adde q. Bal. & Pau. de Cast. dicit, q. hæc aut. habeat locū etiā ex testamēto, q. nō marit. fecisset testamētū, & instituisset alios: & nihil reliquisset ipsi vxori: q. vxor poterit petere quartā cōdi. ex hac l. quā defunctus sibi auferre nō potuit. ar. in aut. presbyteros. C. de epi. & cle. Idem tenet Sali. p. tex. hic in ver. succedat. Idē tenet Ro. hic, & l. diuortio. fo. ma. Pro quo alle. gl. in aut. de here. & fal. in §. si verō expressim. in ver. h. dē. dicebat hic Sali. q. si tamē testator legauit vxori, cū hoc q. plus petere nō posset, licet minus quarta, nō poterit agere. De quo latius hic per Alexā.

POMATES. De collationibus. Circa istā materiā collationis nota q. obligatus cōferre, ita demū teneat si fuit interpellatus, vide Alex. cōsi. cccclxxxix. col. ij. Itē pro cautela ad euitādū collatiōē, vide p. Cepo. cautela cccij. Item nūquid dos, quā lucret. maritus, ex forma statuti veniat in collatione, vide Ro. cōsi. ccccvj. & cccclxxj. Bart. in tract. de duob. fratri. ij. col. vbi multa ponit an ea quæ frater acq. sicut viuo patre, & quæ ei donata fuerūt ab extraneo vel a patre, cōferre teneat. vide Bal. in tract. seq. in pe. & vlt. col. Nūquid autē lucrū ex officiis publicis habitū, sit cōdicādū, & quid de expēsa facta in vxore ducēda, vide Roma. cōsi. cccclxxxij. Item an dos data filij, cōputetur nepoti in legitima in bonis aui mater. ni, vide Pau. de Cast. consil. lxxij. Alex. consil. cxxiij. Pau. consil. cxxiij. in ij. col. & omnino eundē latē cōsi. ecl. & seq. vbi etiā ponit quid si testator illud expressē disposuit, & si ponit ibi an si testator mandat aliquid conferre, quod non posset expressē conferre. Quid autem in iocalibus emptis per patrem nurui: an sint conferenda per filios, vide Pau. consil. cxxxiiij. ad finem. Item alia in materia vide ad Barro. in l. j. §. ac castrensē. ff. de colla. bonorum.

Pauper. Adde p. eisdē Bar. in l. si cōstāte. ff. sol. mat. p. Ang. & Bal. in l. si verō. §. q. pro rei. ff. q. sat. cog. p. Canonistas in c. Odoardus. extra. de sol. p. Bal. in l. paupertas. de excu. tu. & in l. ad declinādū. de epi. & cle. not. in aut. de here. & fal. §. si verō absint. in ver. substātia. Et alias remissiōes vide in d. l. si cōstāte. & ibi per Alex. etiam, cui adde Bal. consil. cxxij. lib. iij. superest ascendens, vel descendens, sed alij collate rales. Opi. sunt in glo. Putarem dicendū q. eo casu vxor lucraretur proprietatem quartæ portionis. Ista em lex videt velle, q. ista vxor nō habeat vltra quartam portionem, si bene inspicatur.

De repudianda bonorum possessione. Rubrica.

LEX I. Mancipatus. In re diatiōe bo. pos. nō requir. præsentiā aduocati. Fallit in fisco, in quo requir. præsentiā aduocati. h. d. etiā in actibus extraiudicialibus: vt probat glossella huius legis relata ad tex.

LEX II. Illio. Pater nō potest repudiare bonorū possessionē filio delatā. h. d.

De collationibus. h Rubrica. Quia succedentes inuicem cōferunt quādocūq. bona: ideo ponitur titulus de collationibus.

LEX I. Mancipatus. In re succedēs ex testō. nō est locus collatiōi: nisi aliud sit a testatore expressum. h. d. **Opp. de l. filij emancipatus. ff. de col. do. Sol.** Ibi successit ab intestato p. errorē: ideo est idem, ac si ex testamēto successisset. **Opp. ff. de inof. test. l. nō mortis. ij. rñ. Sol.** Illa cōcordat, si bene inspicitur. **Opp. in aut. de trien. & semif. §. illud colla. iij. Sol.** Per illam aut. de triente. corrigitur ista lex vnde vide authen. ex testamēto. que hic ponitur.

SVMMARIVM. Filius an teneatur conferre donationem sibi factam per patrem. edictali. de secū. nup. Et pro hoc vltimo vide quod Bald. dixit eius consil. cxlvij. lib. vbi dicit, q. si secundō vir stipulatus fuerit dotem pro liberis suis, non valet stipulatio: quia in fraudem l. hac edictali. Et ita dicit fuisse obtentum a do. Fran. de Albe. do. Rich. de Salic. quoniam ipse teneret partem contrariam tunc. Et vide ad dictum Bald. quod ipse consuluit in terminis eius, consil. xliij. inci. q. formatur per Iac. But.

SVMMARIVM. Inspect. Adde q. Bal. & Pau. de Cast. dicit, q. hæc aut. habeat locū etiā ex testamēto, q. nō marit. fecisset testamētū, & instituisset alios: & nihil reliquisset ipsi vxori: q. vxor poterit petere quartā cōdi. ex hac l. quā defunctus sibi auferre nō potuit. ar. in aut. presbyteros. C. de epi. & cle. Idem tenet Sali. p. tex. hic in ver. succedat. Idē tenet Ro. hic, & l. diuortio. fo. ma. Pro quo alle. gl. in aut. de here. & fal. in §. si verō expressim. in ver. h. dē. dicebat hic Sali. q. si tamē testator legauit vxori, cū hoc q. plus petere nō posset, licet minus quarta, nō poterit agere. De quo latius hic per Alexā.

POMATES. De collationibus. Circa istā materiā collationis nota q. obligatus cōferre, ita demū teneat si fuit interpellatus, vide Alex. cōsi. cccclxxxix. col. ij. Itē pro cautela ad euitādū collatiōē, vide p. Cepo. cautela cccij. Item nūquid dos, quā lucret. maritus, ex forma statuti veniat in collatione, vide Ro. cōsi. ccccvj. & cccclxxj. Bart. in tract. de duob. fratri. ij. col. vbi multa ponit an ea quæ frater acq. sicut viuo patre, & quæ ei donata fuerūt ab extraneo vel a patre, cōferre teneat. vide Bal. in tract. seq. in pe. & vlt. col. Nūquid autē lucrū ex officiis publicis habitū, sit cōdicādū, & quid de expēsa facta in vxore ducēda, vide Roma. cōsi. cccclxxxij. Item an dos data filij, cōputetur nepoti in legitima in bonis aui mater. ni, vide Pau. de Cast. consil. lxxij. Alex. consil. cxxiij. Pau. consil. cxxiij. in ij. col. & omnino eundē latē cōsi. ecl. & seq. vbi etiā ponit quid si testator illud expressē disposuit, & si ponit ibi an si testator mandat aliquid conferre, quod non posset expressē conferre. Quid autem in iocalibus emptis per patrem nurui: an sint conferenda per filios, vide Pau. consil. cxxxiiij. ad finem. Item alia in materia vide ad Barro. in l. j. §. ac castrensē. ff. de colla. bonorum.

Secunda Bartoli super Codice.

POMATES. Ex testamēto. Vide Soci. cōf. xci. col. ij. & protū. vbi in specie tāgit quid iuris, quando donatio esset valida in vita patris.

P. P. A. V. P. Ex testamento. Circa materiam istius aut. an donatio facta filio emancipato sit cōferenda, quando cōferendā essent portiones inæquales, vide latē Decium cōf. lix.

Illacōfertur. Ad de vltra ea quę hic a dicūtur per Bar. & Bal. & Pau. de Ca. & alios, qui cōiter trāsēūt in hoc cum Bart. Old. cōf. c. xxxviii. iei. thēma tale est, Durandus.

Nō cōfertur. Ad de eodem Old. in b terminis cōf. clj. c incip. si quis verba donat.

POMATES. Si pater. Ad istā legē & similes, vide Bal. in l. filia legato rū. in j. no. j. de leg. cū quo tenuit ibi Fulg. & Decius, licet ibi cōtra Salice.

P. P. A. V. P. Pactū. Circa materiam huius legis ad validandum tale pactū, vide Cepolam cautela cc. i.

POMATES. Ex iuramēto confirmatur. Vide pulchrē per Bart. cōf. xxxij. col. v. in j. vol. & vide Alex. cōf. fil. xliij. col. ij. vol. j. & Capra. xxix. in f. ij. dubio.

C. quāuis. Adde Pau. de Cast. cōf. clxxvij. ad intellectū illius c. sed melius p Pet. de Anc. cōf. xxxvj. An autē filia renuntiādo prāiudicet nepotibus, & sic filiis suis, vide hic per Paul. de Ca. & in l. qui su perstitis. de acquir. pos. & Old. cōf. xl. inci. breuiter. & Pau. de Cast. cōf. cccxj. An autem si filia renūciauit patri, & fratribus, si fratres moriantur absq; liberis, illa renunciatio noceat: vide Bald. cōf. l. cccclxix. ij. volumine.

P. P. A. V. P. Filia dotem. Nūquid autē filius succedens matri teneatur cōferre dotem datam à matre eius filia, vide Alex. cōf. fil. xxvj. in ij. colū.

POMATES. Dotis. Dos quę admodum confertur: casum potes addere: licet videatur qd possit sub primo cōprehendi. in

X testamento. Hęc omnia cōtradicit. l. j. C. & corrigit. In hac aut. ponitur quędam opinio, vtrū simplex donatio veniat conferenda. In gl. nostra fuerunt opi. Do. Dy. postea disputavit istam q. & Cy. eā recitat hic breuiter, omisis allegatiōibus: quę sunt multę. Do. Dy. determinat sic, & bñ. Aut donatio sit simpliciter filio emancipato: & illa cōfertur: vt j. eo. l. vt liberis. §. si. Aut sit filio in potestate: & ista nō cōfertur regulariter. Ratio, quia ista donatio non valet in vita: sed assumit sibi vim post mortem, & habetur vt legatum, vel fideicommissum: vt l. in donationibus. j. ad le. fal. & l. donationes. §. de dona. inter vir. & vxor. sed legata, & fideicommissa, nō cōferunt: vt j. e. l. à patrē. ergo nec talis donatio. Fallit in casibus. Primò quādo emergit inæqualitas: vt l. pe. j. e. Secūdo, scilicet quādo pater hoc expresit. argu. l. si quando. §. si. §. de inoff. test. Tertiò, quando dedit vt haberet in pecunio: vt l. si donatione. j. eo. & ita cōmunit tenet.

LEX I I.
Si pater Dos promissa conferatur liberatione, vel cautio ne, vel indemnitate interposita.

SVMMARIVM.
An valeat pactum factum cum marito, ne liber ex eo matrimonio succedant.

LEX I I I.
Ratum. Pactū in q filia dote cōtenta nō succedat, non valet: sed succedit, & cōfert dotē. h. d. Quęrit gl. vtrū istud cōfirmetur iuramēto. Quidā q sic. Glo. cōtra. per l. nō dubiū. §. de legi. Veritas est q iuramēto cōfirmatur: vt in c. quāuis. §. extra, de pac. l. vj. quod plenē de clarauit ibi l. si. §. de pac. Quęrit gl. vtrū pactū factū ab vxore cū marito, ne liberi ex ea nati succedant, valeat? Glo. dicit q nō. p l. trāsfactione matris. §. de transac. licet cōtrariū posset dici per l. imperialē. §. si. de prohi. feu. alic. per Fede. Sed ibi de hoc nihil dicitur: sed alibi habemus duos tex. Primus est de filiis natis ex matrimonio ad morgani cā contracto. c. j. & si de feu. fue. cōtrouer. §. hñ. vbi expresse dicitur. q tale pactum de iure nō valet: sed vsus approbavit. Intelligit vsus Mediolanensis: vt ibi dicitur. Vbi autem nō esset talis, statem iuri communi. f. q tale pactum non valet.

Filia dotem. Filia cōfert dotē pfectitiā, & aduētitiā suis: emancipatis pro pfectitiā tantum, h. d. Ista est no. lex & multū aperit de ista materia, & est clauis quasi istius materię. Opp. hic innuit q filia, quę succedit p cōtrata. nō succedit ab intest. Sol. Hic voluit notare differētiā: Aut filia succedit nullo facto testamēto, aut aliquo facto testamēto, sed rupto. Opp. de l. si emancipati. j. eo. Solu. Circa hoc est magnum dubiū: vt ibi examinabo. Quęrit glo. quid si testamētum fuit pro parte ruptum, & pro parte validum. Respondet gl. q non est locus collationi: vt l. pater filium. ff. de colla. dotis.

SVMMARIVM.
Quando dos cōferatur, & qualiter conferatur.

Dotis. Dos data constante matrimonio, cōfertur minus accipiēdo. h. d. Opp. & videtur q dos conferatur liberādo: vt §. eo. l. ij. vel re ipsa cōferendo: vt §. l. proximi. Sol. Aduerte, & rogo vt teneas tres casus. Quandoq; dos est promissa, & non soluta: tunc confertur liberādo, vel de indemnitate cauēdo: vt §. eodem. l. ij. Quādoque dos est promissa, & soluta, & à filia recuperata: & tunc confertur re ipsa ponendo dotem in medio

l. j. §. si sub conditione. ff. de colla. dotis.

POMATES. Pecuniā filio. Nunquid filius qui consumpsit in malos vsus pecuniam, quā pater sibi dedit pro emendis, & c. Vide ad hęc quę ponit Alex. in l. si cum dote. §. si post solutum. in ij. col. ver. & faciunt prādicta: quia si pater in vita. ff. sol. mat.

vt §. l. proximi. Quandoq; dos est soluta, & promissa; non recuperata, nec potest recuperari: quia matrimonium durat: tunc confert minus accipiēdo, vt hic. Verum quia hodie est facta quędam constitutio, quę est de æqualitate dotis, & an nuptias donationis, §. illud quoque. determinans istā l. & ideo videas authen. quod locum. quę ponitur hic immediatē. hoc dicit.

SVMMARIVM.
1 Filia in dote aduētitiā, sine patris consensu agit.
2 Dos magna. vel parua, dicitur secundum qualitatem personarum.
3 Vir qualiter dicatur ad inopiam vergere.
4 Si filius, cui pater dedit pecuniam pro emendis libris, illam cōsumpsit, debet illa sibi in partem imputari.

Quod locum. Opp. de l. cum nō solū. §. neccesitate. §. de bo. quę lib. Specialis casus est hic in hac aut. vbi filia potest agere sine patris consensu, in tribus casibus, qui in hac aut. notātur. Verum tamē gl. tua dubitat in vno casu tantum, videlicet quādo dos est aduētitiā. Tu dic hoc casu, q patris cōsensus non requiritur. Hoc tenet glo. sol. ma. l. ij. §. quod si in patris. Opp. q actio dotis sit communis patris & filia: vt d. l. ij. §. quod si in patris. ff. solu. mat. Sol. Fallit in casibus, qui ponunt in hac lege.

1 Quęrit gl. quę dicitur dos magna, vel parua. Certē dicit gl. secundum qualitatem personarum argu. ff. de iure dot. l. siue generalis. Quęro, dicitur hic, viro ad inopiam vergente. Quęro quādo dicatur vir vergere ad inopiam. Certē domini, verba tex. in corpore hoc non dicunt: sed dicunt, viro inchoante malevti substantia sua. Et inter ista verba est magna diuersitas: vt l. si cōstāte. in principio. ff. solu. matrimo. Verum tamē hęc authē. inducitur in argumēto ad quęstionem: vt si pater dedit pecuniam filio pro emendis libris, & ipse lusit vel meretricatus est, vel, quod peius est, in glutina uit modò quęritur, nunquid ista pecunia sic cōsumpta veniat in collationem, vt sibi in partem suam computetur? Ille text. est in argu. quod sic: quia cum potest imputari mulieri, quę passa est dotem consumi, computatur in partem suam: ergo quando potest imputari filio, qui illam pecuniam consumpsit, videtur quod sibi computari debeat in collationem.

Ad eum. Filij emancipati conferunt bona sua deducto ære alieno. h. d.

Rilliam. Qui ex testamento succedit, dotem non cōfert. h. d. & est correctā hęc lex per authē. ex testamento. §. co. titu.

SVMMARIVM.
Collatio quo iure fiat.

Shoror. Si diuisio est facta à partibus, vel à iudice, & collatio sit omisa, vt conferatur iterum potest agi. h. d. Ad illud, quod dicit de arbitro dato, oppo. ff. fami. ercif. l. cum putarem. Sol. Dicunt quidam, ibi diuisio fuit facta à iudice, hic ab arbitro compromissario, cuius sententię non paretur, nisi metu pœnę: ideo hic potest agi ad pœnam. Vel verius hic petendo collationem, non venit contra diuisionem, & ista videtur vera. Quęro, quo iure sit collatio? Tex. hic videtur dicere, iudicis officio. Vide text. & idem de coll. do. l. j. in prin. In contrariū quod fiat p dene gationē actiōis: vt j. e. l. post humo. & l. filij. Veritas est, q vtroq; modo sit collatio. Aut enim collatio petitur ab eo, qui possidet partem suā hereditatis:

1 In collationē. Ad deq cōtrariū tenet Cy. & Pau. de Ca. q Pau. dicit, q etiā si nō cōsumpsisset, nō cōputasset per l. quę pater filio. ff. fa. er. ergo nec nūc: sed solū in hoc punitur, q pater iterū sibi dare non cogitur. p id quod not. in l. si cū dotē. §. j. ff. solu. ma. Dotem tamē filia tenet cōferre, etiā si esset p dita sui culpa. Sed iudicio meo contra hoc facit, quod dicitur est in l. j. ff. solu. mat. per doc. q causa dotis, & studij à pari procedunt. Si ergo hoc est, vt dos cōferatur: eodē modo venit conferendū quod datur causa studij. Pro hoc q cā dotis, et studij parificānt: facit quod cōsuluit Ro. cōf. c. xlv. q sicur socius omnium bonorū nō pōt filia dotare de cōmuni sine licētia socij. l. si socius pro filia iuncta glossella ibi. ff. pro so. Ita q nec socius pōt emere libros pro filio, nec facere impētas studij, cū onus ipm studij filiale sit, prāter grāmaticā, ipsi patri volūtarium: vt no. per Bar. ff. de Carb. ed. l. de bo. §. nō solū. Pro quo dicit Ro. videri casum in d. l. quę pater. Et an pater possit cōpelli, vt filio studere volenti expensas impendat: & an libri sint conferendi, si fuerint empti: vide Pau. de Cast. cōf. clxxxiii.

POMATES.
1 Ea demum. Ad istam l. & similes, vide Alex. in aut. ex testamēto. in ij. col. §. eo. allegando l. pe. iuncta gloss. ff. eo. Eam amplia, vt procedat in quęstis, in vita defuncti reuocabiliter: quia parificāntur cum quęstis post mortem, quę non conferuntur: & ibi sequitur Decius.

POMATES. ¶ Ad petēdū, nisi cōferat. Vide ad istū tex. Ale. cōsi. cx. col. ij. vol. ij. vbi dicit qd nō tenet conferre p cū nisi ab ipso petatur.

POMATES. ¶ Peculium castrense. Vide Alex. cōsi. cccclxxvj. inci. circa primā cōsultationē. Pau. de Ca. in cōsi. clxxxij. vide ad illū. Bar. in l. Caio. an prin. ff. de ali. & cib. leg. Bar. Vero. caute. clvj. quam restringit

Bart. in l. sacrosan-
ctā. & in l. cum le-
ge Leonina. C. de
epif. & cle. Alex. in
l. jan. ff. sol. matr. a
¶ Si merita p̄ces-
serint. Adde quod
gl. videf velle qd si
merita p̄cesserint
licet in instrumēto
nihil dicatur, qd do-
natio valeat. Et cū
hac glo. cōmuniter
trāscent doct. Pro
quo facit l. si verō
nō remunerādi. §.
idē Papinianus. ff.
māda. Bal. tamē di-
cit qd in dubio de-
bet intelligi qd po-
tius donat filia p̄-
pter effectū natura
lē, quā propter me-
rita. Et cum Bal. te-
net Ro. hic. Tamē
secūdū do. Alex.
necesse est intelli-
gere dictū Bal. quā
do non apparebant
merita p̄cessisse. 1
Pro quo dicto Bal.
facit, quod cōsultuit
Pau. de Ca. cōsi. cv.
q̄ si pater donat fi-
lio, & in instrumē-
to dicat p̄pter me-
rita, & etiā affectio
ne sanguinis, q̄ ista
ratio p̄pōderat, 4
& ista attēditur. al-
le. tex. in l. tutor. §.
q̄ tutoribus. ff. de
excu. tut. Et sic do-
natio non valebit. 1
Et q̄ necesse sit me-
rita apparere, te-
nuit Bal. cōsi. cccc-
vij. in. volu. An au-
tem donatio inter
patrē & filium, fir-
metur iuramento, 4
Bald. videtur velle
q̄ sic. cōsi. cccclx.
in. vol. de quo etiā
per Pau. de Cast. in
dicto cōsilio.
¶ P. P. A. V. P.
d. De cast. pec. Vi-
de quāz ibi addidi.
Et de hac cōfessio-
ne, q̄ qualia debēt
esse merita, vide
Alex. cōsi. lv. in ij.
col. & seq. & cōsi.
q̄ in iij. col. ad fin.
Vide Ias. hic latē,
& in aut. vnde si pa-
rens, in vlti. col. de
inof. test. vbi ponit
etiā quid si pater
specificaret quāz &
qualia essent meri-
ta, an credere ei: &
qd si iurasset prout
etiā ponit i. l. frater

ditatis: tūc petitur officio iudicis, vt hic. Aut collatio petitur ab eo qui nō possidet: sed petit partē suā hāreditatis: & tūc fiet denegādo sibi actiōnē. Nō enim admittet ad petēdū, nisi cōferat. Ita videf gl. j. eo. l. posthumo. & l. p̄rator. in prin. ff. eo.

A Patre. Quāz in vltima voluntate relinquuntur, in collatione nō veniūt. h. d. Nota hāc regulā, qd de iure legati, vel fideicommissi, quāz relinquuntur ex testamento, non veniūt in collationem. Dicam vobis in l. si emancipati. j. eo.

Posthumo. Posthumus p̄terit, succedēs cū fratribus, cōfert bona sua, & nolētī cōferre denegātur actiōnes. h. d. ¶ No. qd quis cogitur ad collationem, per denegationem actiōnis. Dixi vobis §. eo. l. si foror. quod nota.

S V M M A R I V M.
¶ Quis cogitur ad collationem per denegationē actiōnis.
1 Peculium profectitium quod venit diuidendum.
2 Peculium castrense vel quasi, quod non veniat in collationem.
3 Libri empti pro filio per patrem, non veniunt in collationem.

Lilia. Et, qui nō cōfert dotem, denegātur actiōes: & filius oīa debet cōferre, excepto castrensī, vel quasi. h. d. ¶ No. qd ad collationē quis cogitur per denegationē actiōnis: vt §. l. proximi. dixi. & §. e. l. si foror. ¶ Nota secūdū, qd peculium profectitium venit diuidendum. Et aduerte: quia tex. nō dixit, qd veniat in collationē: quia illud cōferatur quod in bonis patris est: vt l. certū. §. fami. etc. ideo non pōt dici quod veniat in collationem, sed in diuisionē. ¶ Nota tertio, qd peculium castrensē, vel quasi, non veniat in collationem. Et ex hoc dicit Dy. qd si pater emit filio libros, nō veniūt in collationem: quia videtur peculium quasi castrensē. Ita dicit Dyn. in l. j. §. nec castrense. ff. eo. Glo. tangit in l. filia. §. fami. etc. cum.

S V M M A R I V M.
¶ Pater donans filio simpliciter, in dubio an videatur donasse vt filio, an vt benemerito.
2 Assertio patris donātis filio, vt benemerito, quod non probet meritum.
3 Confitens in instrumento aliquem mercatorem, vel artificem, an videatur probatum ipsum mercatorem vel artificem.

Idonatione. Quę sit post mortem, nō veniunt in collationē: & concessum in peculio, venit diuidendum. h. d. ¶ Oppo. qd donata a patre filia in potestate, nō veniant in collationē: vt §. fami. etc. ff. l. filie. dixi in aut. ex testamēto. §. eo. Sol. Dicit gl. hic pater donauit cōcedenda in peculio: in lege contrariā, donauit conferens in supremū iudiciū, vel vt extraneo, vel vt benemerito. Vide gl. Ista sol. videtur contra tex. qui dicit, qd donauit inter viuos. Sed gl. voluit dicere qd donauit inter viuos: qd donatio non valet in vita, sed confirmat morte, tūquā supremum iudiciū. Ita intelligit glo. hic concessit in peculio. Contra istam sol. iterum oppo. quando pater donauit filio, vt benemerito, statim valet donatio: vt §. de inof. testa. aut. vñ & si parens. ergo nō potest dici qd habet vim supremi iudiciū. Respondeo, qd hāc gl. dicit veritatē secūdum iura antiqua: sed secūdum iura noua, secūdum quāz illud, quod quāz rit filius ex opera sua, dicitur aduentitium: vt l. cū oportet. in prin. j. de bo. quāz libe. dicit verum gl. contraria. Nā ponamus filium prastitisse tot operas patri suo, qd etiā si esset extraneus, meruisset

ad fratre. in j. lectura. in vl. charta in j. col. de cōdic. inde. Vide Barb. latē cōsi. xxvij. volu. ij. vbi etiam ponit quid si adisset iuramentum.
c. ¶ POMATES. ¶ Si donat, tunc autem hoc improprie hic loquitur Barto. dum actio communicando dicit, debuit dicere diuidendo.
f. ¶ L. filia. Adde, iste intellectus est magis cōmunis, vt etiā tenet Frā. Tigri. hic, & Bald. in aut. ex testamēto. §. eo. & Bart. ff. eo. l. j. §. nec castrensē. Bal. ta-
mē, & Sali. in d. l. filia. voluit qd quando pater emit noīe filij, licet nō tradat, dato qd non videatur donasse inter viuos, tñ si non reuocat, neq; p̄nitētiam ostendat, qd videtur voluisse filium illam rem habere post mortem: & sic eo casu nō dicitur donatio, sed legatum: vt ibi in gl. & secūdum Sali. illa l. filia. est singularis ad hoc. Et idem tenet Imo. in l. continuus. §. si. de verb. obli. cum modificatione, de qua ibi per eum: & an pater tradendo filio, videatur donare, vel cōcedere in peculio, vide Bald. cōsi. luj. jib. v.

istam donationem: tunc pater sibi donādo vt extraneo, & bene merito, statim valet donatio: quārit enim ex opera sua: & sic est aduentitium. & nō profectitium. ¶ Sed quęro, quid in dubio, quādo pater donat filio simpliciter, vt rū videatur donare vt filio, aut benemerito? Dicit glo. notabiliter, debemus inspicere, si p̄cesserint merita, quibus iterueniētibus nō esset donatio simplex, sed facta obmerita: ita si nullum meritū p̄cesserint, videf simplex donatio: t̄tiam si pater dixerit in instrumēto, dono tibi vt extraneo propter merita illa. talis enim cōcessio fidem nō faceret: vt l. castrense. & l. si forte. de castren. pecu. ¶ vide istam glo. Aduerte, t̄stidū facit ad multa, specialiter qñ aliquis confitetur aliquid in instrumēto: videlicet, dono tibi hanc pecuniam vt mercatori, artificij: vel tibi cōstitēti te artificem vel mercatorem: vt plenē dixi in d. l. si forte. ¶ Cōtra p̄dicta oppo. de l. si. de pecu. leg. & l. quod fructuarius. ff. de acqu. re. domi. vbi simplex donatio intelligitur vt habeat i peculio.
4 Huius gratia t̄ debes scire, qd aut pater donat filio, aut simpliciter dat Si donat: tunc aut hoc expresso, qd habeat in peculio: & non dicitur donatio, & venit cōmunicadum: vt hac l. in fi. Aut donat simpliciter: & tunc aut cōstat qd hoc facit p̄pter p̄cedētia merita: & sic donat vt extraneo: & de iure antiquo nō valebat statim donatio, sed morte cōfirmabatur: vt l. filie §. fami. etc. ff. & quod hac l. notatur hodie verō statim valet. & nō i aut. vnde & si parens. §. de inof. test. Aut cōstat qd donauit vt filio: & tunc non valet statim, sed morte cōfirmatur: vt l. donatiōes. §. de dona. inter virum & vxor. & §. de inoff. do. l. ij. & ideo non venit in collationem: vt dixi §. eo. aut. ex testamēto. Aut dubitaf: & tūc inspiciendum est, an p̄cesserint merita vel non: vt dicit gl. Si vero pater dat simpliciter: hic est aduertēdum: Aut emit nomine filij, postea sibi simpliciter dedit: & videtur donare: vt l. filie §. fami. etc. ff. & j. de cast. pec. l. j. lib. xij. Aut simpliciter tradidit, nec p̄cessit emptio nomine suo: & tūc in dubio p̄sumitur tradere, vt habeat in peculio: vt d. l. quod fructuarius. de acqui. re. do. de pecu. lega. l. si. Fallit si aliqua causa p̄cesserint, propter quam pater tenetur donare: tunc p̄sumetur donatio. arg. l. si verō non remunerādi. §. idem Papi. ff. man. & l. cum quid. ff. si cer. pet. & dixi in l. j. §. sed nec castrense. ff. eod. Quāro, vtrū quod hic dicit de filio in potestate, habeat locū in emancipato? Quidam dicūt qd sic. Sed glo. dicit contrarium, per l. vt liberis. §. si. j. eo. & ibi videbitis.

Smaritus. Ius petendi collationem, transit ad haredes. hoc dicit. videbitis. l. illam. j. codem.

Nec emancipati. Quę sita post mortem non conferunt. hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur, qd post quę sita veniāt in collationem: vt l. j. §. id quoq; ff. eo. Solu. Quæruntur quędam post mortē patris, quāz retro trahi possunt: & hāc conferuntur. secus in his, quāz retro non trahuntur: vt l. quāz le gata. de regulis iuris. Videbitis in l. si vxor. j. de conditio. infer.

Lilium. Codicilli non impediūt collationem cū fratribus. h. d. ¶ Oppo. de l. j. §. eod. Solu. Testamentū factum, bene impedit collationem, sed non codicilli. Vidistis. §. eod. l. a patre.

S V M M A R I V M.
1 ¶ Succedens per contratabu. quando possit ex testamento succedere.
2 Collatio, an habeat locum quando querela intentabatur. & num. 6.
3 Eman. ipatus non potest habere peculium.

¶ Peculium. Adde qd idem tenet Ange. qui pro hoc allegat in arg. l. quod fructuarius. ff. de acqui. re. domi. & l. si. de pecu. lega. & do. Alex. in l. cū pater. §. p̄ pluribus. & ibi glo. j. & Bar. ff. de leg. ij. Et quia vbi potest capi alia coniectura, cessat p̄sumptio donationi. l. cum de in debito. de probat. & hoc est vtile: quā si publicaretur bona patris, non confiscaretur tale concessum in peculio: vt est tex. singu. in l. ij. §. sed vtrum. ver. sed eo. ff. de mi no. Et hoc intellige in filio in potestate, nō autē in emancipato, sed Angel. in quo non cadit peculium: ideo videretur donatum. Et idem tenet Bal. in l. j. communia de lega. & Sali. in l. filia. An autē libri

Secunda Bartoli super Codice.

traditi à patre filio studeti, videantur donati, & an sta- tim valeat donatio irrevocabiliter, & an debeant conferri: vide Cy. & Ange. in l. filia. s. eod. per Bal. & Ray. hic per Bal. & in l. si filia. ff. fami. ercif. & communiter tene opi. Bar. i. l. j. nec castrense. De quo etiam vide per Bal. consi. cxxiiij. & per Paul. de Cast. consi. lxxxvij.

P. P. A. V. P.
Conferunt. Vide Com. consi. xxviiij. in prin. c.

Ob causam. Adde qd id tenuit O. dra. consi. cxxxviiij. inci. thema tale est. Durandus. vbi dicit, attendatur circa hoc qd tota lex, vt liberis. loquitur etiã de donatiõe ob causam, & iter illa enumerat data emancipatis emancipationis tempore.

P. O. M. A. T. E. S.
Ex sua liberalitate. Vide Alex. consi. cxiiiij. col. vj. & seq. in ij. vol. & consi. xxxij. in iij. col. vo. iij. & Raph. Cu. consi. xxviiij. & Oldra. consi. cxxxviiij. l. iij. q. & Panor. consi. cxvj. col. j. vol. ij. & Are. xvij. col. vj. & c. j. in iij. dubio. col. vj. vol. iij. & cxij. in fi. eo. volu. iij.

P. P. A. V. P.
Ex sua liberalitate. Vide Aret. in l. vtrũ. de verb. obli. in ij. co. In contrarium vide quã dicit Barba. in consi. xxviiij. volu. iij. col. penul. Et habes ad Bar. in l. Aquilius. ff. de dona.

P. O. M. A. T. E. S.
Dicere sine lege. Vide do. Praposi. Alex. in c. sed illud. s. huic etiam. xlv. dist. & quã scripsi ad Bar. in l. vt vim. ff. de iust. & iure. & do. Prapo. in c. lege. col. j. in ij. dist. x. & Signo. consi. ij. & non ab re. tex. in c. inter corporalia. de transla. epif. & ibi: & quod nõ est sanctorũ patrum, & c.

Emancipatus donationem sibi factam conferre tenetur.

Emancipatus cofert dotem, vel donationem propter nuptias.

Donatio facta filio tempore emancipationis, dicitur donatio simplex, & non ob causam.

T liberis. Dos inter liberos in potestate, vel emancipatos, ac donatio propter nuptias venit in collatione: & emancipati conferunt quã sunt sibi in emancipatione collata. h. l. v. q. huc habuistis iura antiqua: ab hinc infra sunt iura noua, & nouã constitutiones: vt vide bitis i. l. si emancipati. j. e. & ista est notabilis lex, & incipit ponere aliqd nouitatis. Hic innuit qd quando succedit pã contra tab. hic successit ab intestato. **Cõtra,** & opp. de l. filie. s. e. Sol. & Gl. distinguit, & bñ, aut cõtra tab. petit ante aditã hereditatẽ: & tũc quis succedit ab intestato. aut post aditã hereditatẽ: & tũc ille de iure civili deedit testatõ: vt l. illud. ff. de cõtrata. & ibi dixi de hoc. **V**ltimus opp. Insti. de here. quã ab intest. in prin. Solu. Fa. teor. q. & in alijs modis, quã hic ponant, efficit qd intestatus: & in oĩbus illis habet locũ ista lex. **I**tem opp. de l. pater filii. ff. de colla. dot. Sol. & Di. cit gl. illa lex corrigitur pã istã: qd de iure antiquo, quã qrela intentabatur, nõ habebat locũ collatio. quod nõ placet: sed ibi ideo erat, quia testamentũ erat pro parte rescissum: hic verò in totũ. & ideo quia diuerso iure succedebatur, non habebat locũ collatio. Ita hic tenet Cy. vt ibi patet. **I**tem oppo. ad finem nostrã l. & nunc intro gl. magnam: dicitur hic in fine, quod donatio cofertur. **Cõtra:** imò videtur qd non cofertur, nisi in certis casibus: vt l. illud. s. fi. j. eod. Huius timore facta est gl. magna hic posita. Dicunt quidam, qd solutio est bona quã hoc dicit, qd tenore præcedentium legum, tollit cõtrarium: quasi dicat, eadem distinctio adhibet in emancipatis, quã adhibet in suis: vt distinguam, an datũ fuerit, vt habeat in peculiu, an & c. Dixi s. eo. l. si donatione. Ista solutio nõ est vera: quia primò ad hoc vt cõcedatur in peculio, prius debet inspicari an sit persona, quã possit habere peculiu: vt ff. de iure codi. l. quidã refertur. s. j. ver. esse em debet. & l. iij. ff. de testa. Sed filius emancipatus nõ potest habere peculiu: vt s. de inof. testa. l. si. ergo illa distinctio, aut donauit, vt habeat in peculiu, vel nõ cadit in filio emancipato. & vide glo. super verbo, cõsequitur. Secũda ratio nõ placet: quia illud, qd datum est in peculiu profectiuũ, non venit cofereandum: quia semper remansit in cõmunionẽ, sed venit diuidendũ: vt vidistis s. eo. l. filia licet in sacris. Ista lex loquitur de collatione: ergo & c. Vnde de aliq dicit, qd verba hic posita, pro tenore præcedentium legum, intelliguntur vt distinguat, an hoc fuerit factum, seu dictũ tempore donatiõis: & tũc conferatur, aut non: & secus nisi in casu l. illud. s. penul. j. co. Glo. reprehendit istas solutiones, & bene: quia illæ leges non sunt præcedentes, sed sunt sequentes: nec reperiuntur leges de iure antiquo, quã illud dicit. **C**eteri glossatores dicunt qd illud, quod dicit, pro tenore præcedentium legũ: intelligatur, hoc est, donata tempore emancipationis, vel postea coferruntur. Certè illud non reperitur aliqua lege cautum: ergo ista solutio nõ est bona. **D**icunt ergo aliq, & hæc opinio ponitur in fine glo. q. l. si. j. eod. loquitur in suis: hæc loquitur in emancipatis, & qui debent donationẽ sibi factam coferre, secũdũ tenorem præcedentium legum, quã volunt qd quã sita ab emancipatis coferratur: vt s. eo. l. ea demũ. & ista est veritas. An autẽ de hac lege ali quid sit immutatũ, dicemus in l. ectione sequenti, in l. si emancipati. **O**ppositi ad hanc l. emancipati innuicẽ non coferrunt: vt j. eo. l. si emancipati. Sol. Di. cot qd illud nouum inducitur per hanc l. qd emancipati coferrant dotẽ, vel donationẽ propter nuptias: quod olim nõ erat. Dicam bene tibi latius in d. l. si emancipati. **H**abes vnum nouum, quod per hanc legem inducitur: aliud test nouum quãdo intentatur querela. quod nõ erat de iure antiquo: vt l. pa-

ter filium. ff. de coll. do. Hoc non puto verũ: vt s. dixi in tertio cõtrario: quia in lege cõtraria testamẽtũ nõ fuit recisum in totũ, sed pãte: hic in totum. **H**abent aliud nouũ, secũdũ quosdã, qd olim emancipatus omnia coferebat: hic verò cofert solũ dotem, & donationẽ propter nuptias, pã hanc legẽ quod nõ est verũ: quia de alijs hac lege nõ phibetur. Dicam in d. l. si emancipati. **V**ltimus scias qd glossa hic dicit, qd per aut. tantũ à patre data quis debet coferre. **V**trum hoc sit verum, qd hodie emancipatus nõ coferrat, nisi profectitia: dicã in l. si emancipati. præallegata. **V**ltimò est sciendum qd dominus Nico. ma. vt effugiat ista cõtraria, dicit qd donatione, quã cofertur in filium, tempore emancipationis non est simplex donatio, sed ob causam. **S**icut dos, & donatio propter nuptias. meritò ergo venit in collationem. **C**ontrariũ loquitur in donatione simplici. **D**oc. nostri hoc nõ tenet: quia pater quãdo emancipat filium, ipse est, qui amittit: quia perdit ius patrie potestatis. **V**nde si filio donat pater propter emancipationem, non donat ob aliquam causam, sed solũ ex sua liberalitate: vt l. cum oportet. s. cum autem. de bo. quã libe. ideo tãquã simplex donatio venit conferenda.

Liberos. Quocunque modo liberi sui iuris efficiantur, ad collationem tanquam emancipati vocantur. h. d.

- S V M M A R I V M.**
- 1 Erubescimus cum sine lege loquimur.
 - 2 Lex loquens in auunculo, non extenditur ad patruos, amitas, vel materteras.
 - 3 Quis confert nepotibus, prout confert fratri, vel forori suã.
 - 4 Nepos cogitur conferre dotem, vel donationem propter nuptias datas pro parte, vel matre sua.
 - 5 Modus faciendi collationem.
 - 6 Nepos an teneatur conferre patruis dotem datã sibi remissiue.
 - 7 Et an teneatur conferre dotem sibi datã ab alio, quam ab eo, de cuius successione agitur, q non.

Llam merito. Primò dubiũ quoddã, & inserit vnũ casum idu bitabile. **S**ecundò arguit ad quẽstionẽ dubiã pro, & cõtra. **T**ertiò illã determinat. **S**ecũda ibi: superstitib. **T**ertia ibi: talẽ igitur. & h. d. **N**epotes ex filia cũ patruis. & nepotib. ex filio, v. filia v. auunculo, succedunt cũ diminutiõe tertie ptis, & debent coferre dotẽ & donationẽ propter nuptias eorũ patri, vel matri cõcessã. h. d. **I**stud quod hic dicitur, qd nepotes succedunt cũ diminutiõe tertie partis, corrigitur per aut. quẽ tertie. quã vide.

Primò nota modũ argumentãdi, qd erubescimus aliqd dicere sine lege: vt videtis hic, & l. si. vnde vi. de triẽ. & semel. s. consideremus. **S**ecũdò nota aliũ modũ argumentãdi, qd leges, quã loquuntur in auunculis: nõ extenduntur ad patruos amitas, vel materteras. nõ dico qd iste modus sit verus. **T**ertiò nota qd qs confert nepotibus, prout cofert fratri, vel forori suã. **Q**uartò nota qd nepotes coguntur conferre dotem, vel donationem propter nuptias datas pro patre, vel matre sua. **V**ltimò nota modũ faciendi collationem: quia omnia bona sua debent communicari, & postea fieri diuisio, vt hic expressẽ dicit tex. in fi. l. ibi: vt commissis huiusmodi. **O**ppo. & videtur qd nullum esset dubiũ, qd ita tenetur conferre fratri filio. sicut ipse pater: vt s. eo. l. si maritus. Sol. **I**bi loquitur quando frater ipse successit: & sic habuit ius petendi collationẽ: meritò hoc transmittit ad hæredes suos. **H**ic loquitur, quãdo pater primò decessit, & nepos ipse ex sua persona successit. **O**ppo. de l. vt liberis. s. eo. Sol. **I**bi loquitur de collatione faciendã inter se, non à nepotibus patruis. & similib. **P**ostea ibi loquitur de dote data pro se filio, vel nepote: hic loquitur de dote data pro patre, vel matre iam defuncti. **V**enio ad quãstiones, & hic formatur duã quẽstioes multũ difficles. **P**rimò qd quãro: tu vides qd nepos cogitur conferre

Non extenduntur. **A**dde qd Bal. hanc legẽ inducit ad quẽstionẽ statuti disponentis, qd stantibus agnatis masculis de functi mater non succedat. **Q**si extant agnati, & aliqui cognati, qui in gradu sunt magis proximi quã agnati, qd de iure communis sunt præferendi in successione, qd isto casu cognati non excluduntur: quia statutũ solũ excludit matrẽ, & nõ alios agnatos: & mater hoc casu nõ extat. **E**t iste est casus omissus, & remanere debet in dispositione iuris cõmunis l. cõmodissimẽ & de lib. & posthu. **H**is & alijs rationibus reprehẽditur Bart. qd cõtrarium tenuit in l. si. s. videndũ. ad Tertul. Pau. & Cas. has opin. hic reducit ad cõcordiã. per cum vide, & per Alexã. sed quia melius ex iudicio cõsulentũ percipitur veritas: vide Bal. cõf. clxiiij. primò. vbi saluat opi. Bar. in d. l. ff. ad Tertul. in vno casu. **I**cip. statuto ciuitatis Parme vbi est statutũ. de quo s. **I**tem vide eundem Bal. cõf. lxxxv. eo. vol. & per eundem cõf. xcvi. & consi. cccxxii. iij. lib. per Pau. & Ca. cõf. ccccl. i. fi. & cccxlvi. & p. Ro. cõf. lxxxij. per Pe. de Anch. consi. cccxxxv. in medio inci. i. Christi nomi ne stab agnato. per Ang. consi. cclxxxj. & seq. & Ro. ad materiam cõf. cccxxxix. **P. O. M. A. T. E. S.**
Debent comunicari **E**t vide Ale. cõf. fil. cxj. col. ij. vol. iij. vbi dicit. qd ille videtur satis conferre suum, qui extendit illud in necessitatibus communibus cum eo, cũ quod tenebatur coferre.

conferre dotem, vel donationem datam patri suo, vel matri: quid de dote data sibi ipsi nepoti: an eam conferre teneat? Glo. hic dicit, primo qd de iure antiquo nepotes conferre dotes sibi ipsis, non patris, vel avunculis, vel mulieri: vt ff. de con. cum emā. lib. eius. l. j. §. si sit. Sed cum ille titulus sit correctus, dicit glo. qd hodie confert nepos patris, per l. vt liberis. §. co. Contrarium videtur tenere glo. in l. j. §. si sit nepos. ff. de colla. dotis. Pro ista glo. facit ff. eodem. l. si nepotes. Quid dicemus? Dicam in l. si emācipati. ¶ Quæro, quid si istis nepotibus non dedit dotem auus, vel auia, sed dedit pater vel mater corū: an ista veniat in collatione? Gl. in hoc dubitat. Vide gl. puto illā partē esse verā, qd illam dotem nō tenetur conferre patris: nam illud equidem debet conferre, quod processit de bonis eius, de cuius hereditate agitur: vt l. vt liberis. §. j. §. eodem. Sed hic tractatur de successione au: sed dos processit de bonis patris: ergo in collationem non venit. ¶ Vltimō inducitur ista lex in arg. ad quæstionem de l. dos à patre. §. solu. matri. quod dicit vt in glossa.

S V M M A R I V M.

- 1 Omnia, quæ computantur in quartam, veniunt in collationem.
- 2 Lucrum factum per filium cum pecunia patris, an veniat comunicandum.
- 3 Tria sunt, quæ impurantur in quartam, scilicet dos, donatio propter nuptias, & datum causa militiæ.

Illud sine. Primò ponit vnam regulam, quā approbat. Secundò ponit vnam regulam, quam improbat. Tertio statuit simplicē donationē nō venire in collationē causæ æqualitatis seruandæ. Secunda ibi: hæc autem. Tertia ibi: ad hoc. Breuiter dicit. Omnia, quæ computantur in quartā, veniunt in collationē: sed non e contra: & simplex donatio nō venit in collationē, causa æqualitatis seruandæ. h. d. ¶ Opp. relicta in testamento computantur in quartā: vt l. quoniam nouella. §. de inoffi. testa. & tamē nō veniunt in collationem: vt §. co. l. à patre. Sol. Regula hic posita habet locum in datis inter viuos: secus in relictis in vltima voluntate: vt in j. glo. ¶ Oppo. de l. j. §. sed an id. ff. eo. Sol. Dico qd pecunia tota data pro emendatione militiæ, nō venit in collationē: sed lucrū, quod ex ea potest percipi tempore mortis, deducto labore personæ militantis. ¶ Oppo. de l. omnimodo. §. fina. ff. de inoffi. testa. Solu. Fallit in silentiis, vt ibi dicitur. Vide glo. quæ est hic, quam multū nō ad vnā quæstionē cōtra Spec. & est in glo. ij. ¶ Quæstio cōsuevit esse, si filius lucratur cū pecunia patris, an illud lucrum veniat comunicandum. Doc. & gl. dicunt qd sic: quia est profectitium: vt j. de bo. quæ lib. l. cum oportet. in prin. & Spec. in tit. de iudi. §. sequitur. ver. quid si alter. tenet idē recitādo opi. Iac. Bal. Breuiter dico qd glo. & dicta doc. debēt intelligi de lucro, quod fit ex pecunia patris, deducto labore personæ. Declaro, d. communis vsus in hac terra se habet, qd de eo, quod quis lucratur cum pecunia alterius, medietas attribuat propter laborem personæ lucrantis: medietas attribuat pecuniæ: vt videbitis §. pro socio. l. j. Illud ergo, quod filius acquirit, quod attribuit personæ labori. est aduentitiū. Illud verò, quod acquiritur pecuniæ, sit profectitiū. ¶ Oppo. in aut. de trien. & semis. §. j. Sol. Fateor qd hodie legitima est tertia, nō quarta. ¶ Venio ad secundā partem: quæro quæ sunt illa, quæ veniunt in collationem, & nō computantur in quartā? Dicit gloss. exemplū pone in donatione propter nuptias. Allegat l. quoniam nouella. §. de inoffi. testa. illud exemplum est cōtra illam legem. Pone ergo exemplum in simplici donatione, quæ quandoq; confertur: vt j. §. proximi. non autem computatur in quartam: vt fuit dictum. §. de inoffi. testa. l. si quando. §. fina. Tria ergo sunt illa, quæ computantur in quartam, scilicet dos, donatio propter nuptias, & datum causa militiæ: donatio simplex nō, sed bene confertur quando que. Venio ad vltimam partem: quærit gloss. de vna quæstione: de qua dicit vt plenē in glossa.

S V M M A R I V M.

- 1 Emancipato an conferat profectitia.
- 2 Collatio est rei propriæ in communi latio facta.
- 3 Quo iure fuit inducitur collatio. vbi recitat septem iura.
- 4 Emancipatus emancipato confert etiam profectitia.
- 5 Nepotes qualiter conferant inter se.
- 6 Nepotes qualiter conferant patris, vel patris nepotibus.
- 7 Emancipatus suo confert omnia præter castrensiā, & aduentitiā.
- 8 Suus emancipato, quæ conferat.
- 9 Sui conferunt inter se.
- 10 Descendens, succedens cum extraneo illi non confert, nec extranei inter se.
- 11 Differentia inter suos, & emancipatos, quo ad collationem, nec ad acquisitionem est sublata, licet quo ad successionem sic.

Emancipati. Emancipati inuicem non conferunt: sed emancipati suis conferunt, si ab intestato succedunt. h. d. Hæc lex est clavis totius materiæ. Diuiditur in partes duas. Primò loquitur, quando sunt omnes emancipati. Secundò, quādo quidā sunt in potestate, quidam emancipati. Secunda ibi: si autē. Notabilia sunt clarissima, quæ dixi in sumario. ¶ His præmissis veniamus ad declarationem materiæ difficilis, & intricatæ. Primò opp. suus confert emancipato profectitia: vt l. filix dotem. §. co. ergo multo magis emancipatus emancipato. hic dicitur contrarium. quare malē. ¶ Huius timore dicit gloss. fateor contrarium, & quod hic dicitur, collatio cessat, scilicet in aduentitiis. nam profectitia inuicem

conferunt emancipati. Ita dicit glo. tua prima. & videtur quod fuerit opi. Azo. Cōtrarium huius dicit glo. magna illius legis circa prin. scilicet quod etiam profectitia emancipati inuicem nō conferunt. Vide Fran. Accur. volens defendere gl. à contrarietate, addebat ad istam glo. vlti. dum dicit secundum Azo. dicebat ipse, nos cōtra: vt §. no. quasi dicit prima glo. fuit opi. Accur. hic recitat opinionem aliorum & hoc videtur tenere Cy. Iac. Butr. tenebat opi. Azo. positam in hac glo. vlti. secundū ista tempora, scilicet quod emancipati profectitia non conferant. Nec obstat l. filix. quia emancipatus confert suo omnia: vt hac lege. meritò æquum est, vt suus sibi conferat profectitia: sed emancipatus emancipato non confert: ergo nec alter emancipatus sibi. Vnde illud, quod gl. tua dicit in principio, si suus confert emancipato: ergo multo magis emancipatus emancipato. Istud non sequitur: quia diuersa est ratio, vt dixi: & mihi placet, vt j. dicit. ¶ Opp. secundò de l. j. §. penul. ff. de coniunctum emanci. lib. eius. Glo. soluit tribus modis. Primò quod emancipatus confert emancipato, scilicet profectitia. Sed ista est falsa, vt dixi & c. Secundò soluit quod ibi nepos fuit emancipatus à suo patre, non ab auo. Certè ista non placet: quia quocūq; iure non sit in potestate, idem est: vt j. eo. liberos. Soluit tertio modo, quod ibi confert nepoti emancipato, ex persona patris sui, qui fuerat in potestate: & hoc non placet: quia ibi nepos successit ex persona sua, non vt hæres patris sui: vt habuisti no. in simili §. e. l. illam. super verbo, nulla. Dic ergo qd ibi erāt duo nepotes: vnus emancipatus, & alius in potestate. Confert ergo illi emancipato, propter fratrem suum, qui erat in potestate: quia ipsi ambo representant vnum corpus: vt ff. eo. l. si nepotes. Ita debes intelligere hanc materiā: & vide gl. tuam primam. ¶ Venio ad principiū gl. magnæ, & opp. ff. de cōtra tab. l. filium. §. videamus. & §. & hoc. vbi emancipatus non confert suo. Solu. Illud ideo, quia diuerso iure succedunt, vnus de iure ciuili. alius de iure prætorio. Rationem tibi dicā j. ¶ His præmissis, venio ad tractandam materiam nostrā. Primò quæro, quid sit collatio. Secundò, quo iure sit inducitur collatio. Tertio, iter quos collatio sit faciendā, & de quibus rebus. Quarto, quo iure petatur collatio. Quintò qualiter fiat collatio. ¶ Primò quæro, quid sit collatio. Respon. est rei propriæ in communi latio facta: vt probatur §. l. proximi. & j. eodem. l. illam. in fin. & ff. eo. l. j. in prin. Ideo dixi, rei propriæ: quia si esset res communis, non venit conferenda, sed diuidenda: vt j. eodem. l. filix. ¶ Secundò quæro, quo iure sit inducitur collatio. & hic aduerte. ¶ Circa hoc reperio sex, vel septem iura. ¶ Primò fuit edictum prætoris positum in l. j. in prin. ff. eo. De quo fit mentio in hac lege, quod edictum habebat locum, quādo succedebatur per contra tabulas, vel ab intestato, vt hic, & l. filix. §. eod. Item erat necesse, quod omnes eodem iure succederent: vt l. filium. §. videamus. ff. de contrab. Ratio huius erat: de iure ciuili, filius in potestate admitterebatur in totū, cū emancipatus esset incognitus. Ius prætorium admittit filium emancipatum cum filio in potestate: & sic facit iniuriam suo. meritò prætor æquitatem motus, voluit quod emancipatus suo conferat omnia. Ex hac ratione sequitur, quod si emancipatus nullam iniuriam faceret, non tenebatur conferre: vt §. eo. l. j. §. pater filium, & §. toties. Secūda ratio est: quia de iure antiquo quicquid quærebat filius, qui erat in potestate, quærebat patri: vt l. j. in prin. ff. si à pa. quis sue manu, & l. placet. de acquirenda heredita. emancipatus quærebat sibi, Ex hoc sequitur istud inconueniens, quod filius emancipatus veniens ad successionem cum fratre suo in potestate retento habebat partem de omni lucro fratris sui: quia erat patri quæsitum: filius in potestate nil habebat de bonis emancipati: ideo fuit æquum conferre. Et quod hoc sit verum, apparet: quia ea, quæ emancipatus lucratur, quæ non quæsitæ patri, si emancipatus non fuisset,

* P. P. A. V. P.

¶ Seruandæ. Quod æqualitas sit seruanda inter liberos, vide de quæ dicit Soci. in l. si ita legatum. in prin. ff. de condi. & demonstra.

* P. P. A. V. P.

¶ Collationem. De hoc an ea omnia, quæ conferuntur, computentur in legitima, vide Com. in consi. x. incip. in ciuitate Laudæ. in j. colū. & in vlti. & per Decium.

* P. P. A. V. P.

¶ Confuevit esse. Vide Roma. consi. cccclxix.

¶ Declaro. Adde de hac quæstio hic Pau. de Cast. Ang. consi. lxxxij. incip. pater habens plures filios. per Roma. consi. cccclxix. vbi plenē. Et quid de officijs datis filio contemplatione patris, an lucrū sit comunicandum.

Secunda Bartoli super Codice.

ista nō veniunt in collationem: vt l. j. §. sed nec ca
strense. ff. eo. & l. filia. §. eo. Item requirebatur, q̄
succederēt eodem iure: secus si diuerso, vt dixi. Ra
tio huius est: quia q̄ diuerso iure succedūt equali
ter, nō faciūt iniuriā inuicē, nō magis vnus alteri,
quā alter alteri. ideo cessat rō collationis, quā pri
mo loco dixi: vt d. l. pater filii. §. videamus. de cō
tra ta. Superuenit postea dñs Sequola Iuriscōsult⁹,
vidēs q̄ ex forma edicti requirebatur q̄ eodē iure
succederēt, induxit q̄ idē esset, siue succedere pos
sent eodē iure, siue succederēt diuerso: vt l. si fili⁹.
ff. eo. Et istud est secūdū ius, quod vocat̄ æquitas
Sequole. Tertiū ius fuit cōstitutio Imperatoris di
ui Pñ. de qua fit mētio. ff. de colla. do. l. j. in princ.
Nā de iure civili nō cōferebat suus emācipato. Rō,
q̄ nihil suus habebat: oīa enim patri q̄rebat. Im
perator diuus Pius cōsiderauit q̄ filia in p̄tate pōt
habere aliqd, scilicet dotē: vt l. Pōponi⁹ Philadel
phus. ff. fami. erc. ideo introduxit q̄ istā dotē debe
ret cōferre: vt ff. de collat. do. l. j. & per omnes le
ges hui⁹ tit. quē loquūtur de collatiōe dotis, vsq;
ad l. vt liberis. Superuenit postea dñs Imperator
Leo, qui fecit l. vt liberis. & cōsiderauit q̄ filius in
potestate, pōt habere aliquid aliud quā dotē, scilicet
donationē p̄pter nuptias: quē de iure antiquo
erat incognita. Ideo introduxit q̄ donatio p̄pter
nuptias cōferatur vt dos: vt l. vt liberis. j. eo. Cōsi
derauit etiā q̄ emācipati inuicē nō cōferebant: vt
hac lege: quia iniuicē nō faciebant iniuriā. Impera
tor mot⁹ maiori æquitate: quia posset esse, q̄ vna
haberet maiore dotē quā alia: vnus filius maiore
donationē quā alius: vt omnia procederēt equali
ter, iduxit q̄ etiā emācipati cōferāt dotē, & dona
tionē p̄pter nuptias, profectitiā, & etiā simplicē
donationē: vt l. vt liberis. quod fecit vt in omni
bus esset æqualitas. ibi: hoc cēt æquitatis, & c. Cō
siderauit etiā Imperator q̄ de iure antiquo nō erat
p̄sum, q̄ descendēs p̄ lineā scēmineā cōferret
inuicē: istud ipse eadē æquitate introduxit, vt do
tem, & donationē propter nuptias, profectitiā de
bonis eius, de cuius hæreditate agitur, cōferāt. Et
ista causa induxit istud quartū ius, scilicet cōstitu
tiōis in l. vt liberis. Habemus quartū. Superuenit
dñs Imperator Iustinianus, & cōsiderauit q̄ erat
statutū, q̄ nepotes inuicē cōferret: sed nihil erat di
ctū, quid iuris, q̄ succedebāt cū patris: ideo sta
tuit, q̄ eo casu patris sibi, & ipsi patris cōferant:
vt l. illā. §. talē. Itē cōsiderauit q̄ l. vt liberis. p̄
debat cōferendā dotem, vel donationē ipsi nepo
ti, vel nepti datam: de dote verò, vel de donationē,
quæ data erat eius matri, vel patri, nihil dicebat:
ideo ipse statuit hāc cōferendam esse: vt d. l. illā. in
fi. Sexto superuenit idem Iustinianus, & cōsidera
uit multū bñ q̄ sicut olim castrensia nō quæreban
tur patri, ideo nō cōferebantur: ita aduentitia nō quæ
runē patri quo ad proprietatē: ideo statuit vt ad
uentitia nō cōferantur: vt j. e. l. si. Septimò superue
nit idē Iustinianus j. autē. ex testamēto. & cōsidera
uit q̄ de iure antiquo factō testamēto, nō est locus
collationi. Ratio, quia si testator voluisset, hoc di
xisset: vt s. e. l. j. ipse verò considerauit, q̄ testator
quare hoc nō dixisset, est rō: quia mortis cogitatio
turbatus, de oībus nō meminit: vt j. qui testa. face
re pos. l. hac cōsul. r̄sima. §. at cū humana. Ideo cō
siderauit, q̄ si testator de hoc cogitasset, collatio
nē induxisset. Statuit ergo q̄ ex testamento, & ab
intestato sit loc⁹ collatiōi, nisi testator aliud dixisset.
Veniamus ergo ad gl. & quæro, iter quas par
tes, & de quibus rebus sit locus collationi quod ex
minabo per multas q̄ones, & tangā omnia mēbra
glo. Primò quæro^a, vt emācipati conferant
emācipatis. Glo. dicit q̄ nō cōferunt, etiā profecti
tia. Et vide glof. hoc est verū secundū ista tēpora.
Hodie verò emācipati emācipatis conferunt profē
ctitia: vt s. eo. l. vt liberis. aduentitia verò nō: vt j.
eo. l. si. & hoc tenēt oēs, & c. ¶ Secūdò quæro, qd
in his, q̄ nō sunt sui, neq; emācipati, vt nepotes ex
filia. Dicit gl. idē quod in emācipatis, vt inter se
nō cōferant: vide gl. ibi: idē in his, & c. Ista gl. dicit
verū, de iure antiquo: hodie verò isti cōferunt inter

se profectitia obuēta de bonis eius, de cuius hære
ditate agit: vt s. eo. l. vt liberis. In hoc tū differūt
ab emācipatis: quia emācipati cōferunt simplicem
donationē: isti nō cōferunt nisi in casu, q̄ emerge
ret inæqualitas: vt l. illā. §. si. j. eo. Sed antequā
cedā vterius: quia hic dicemus, q̄ nepotes cōfe
rūt inter se. Quæro, qualiter cōferunt nepotes cōferūt
patri vel patris nepotibus? Rūdeo, q̄ hic examina
bo tibi q̄onē, quā dimisi tibi insolūtā in l. illā. Pa
tris nepotibus cōferunt, sicut cōferret patribus, seu
matribus nepotū suorum. hoc est, fratrib⁹, siue so
rorib⁹ suis: vt d. l. illā. §. si. Nepotes verò qualiter
patris cōferant, dubitat. Et quod dico in patris,
idē intellige in auiculis, amitis, & materteris, vt
ibi dixi in d. l. illā. in fin. Et aduerte: quia dubius est
iste passus. Aut loquimur de dote, vel donatione
data patri, vel matri istorū nepotū: & sine dubio
cōferūt: vt d. l. illā. in fi. Aut de dote, vel donatione
data ipsi nepoti, vel nepti: & tū gl. dubitat: vt d. l.
illā. & merito: ideo dic, Aut est vnus nepos, vel
vna neptis tātū ex eodē filio p̄defuncto. & sine
dubio nō cōferūt patris suis, vel nepotibus suis,
ex alio defuncto filio: vt l. j. §. si sit nepos. ff. de col
la. dotis. Si verò sunt plures nepotes: tūc si qdē oēs
sunt talis cōditionis, q̄ possunt ad collationē cō
stringi: vt puta, quæ oēs emācipati: tūc cōferūt pa
tris suis perinde, ac si esset vn⁹: vt l. si nepotes. ff.
eo. ti. Si verò isti nepotes erāt diuersæ cōditionis,
vt puta vnus poterat cogi ad collationē, alius nō:
exēplū, erat neptis dotata & nepos: tūc illa, quæ
nō potest cogi ad collationē, nō cōfert patris, sed
cōfert aliq̄ fratri suo: vt d. l. j. §. si sit nepos. de colla.
dot. Ratio, quia ista neptis dotata, patris nullā fa
cit iniuriā: q̄m ipso non succedete, subest nepos, q̄
tantundem aufert. Ita etiā intelligā ff. de cōiū. cū
eman. libe. eius, l. j. §. si sit filius. ¶ Procedo vltra
gl. & quæro vtrū emācipati cōferāt suis? Gl. dicit
q̄ sic: oīa secundū hanc legē, & s. e. l. ea demū. & j.
eo. l. nec emācipati. Ista gl. dicit verū, de iure anti
quo: sed hodie nō cōferūt aduentitia, sicut nec ca
strensia, Rō, quia si in p̄tate remāssent, hoc patri non
quæsiissent: vt j. e. l. si. & hoc tenēt oēs. ¶ Quæ
ro, vtrū sui emācipatis cōferāt? Gl. dicit q̄ sui emā
cipatis cōferūt, sed nō oīa: quia nō aduentitia, sed p̄
fectitia: vt s. eo. l. filie. ver. nec dubiū. Sed hic ad
uerte: quia suus pōt habere profectitia diuersimode.
Nā potest habere profectitia, dotē, & donationē
p̄pter nuptias, vel datū causa militiæ: & ista sine
dubio cōferūt: vt d. l. filie. & l. vt liberis. j. e. pōt ha
bere simplicem donationē: de qua an cōferat, dic
in aut. ex testamēto. s. e. pōt habere peculiū profē
ctitiū: & istud nō cōferūt: quia cōmune est: sed di
uidit: vt j. eo. l. filie. Ita debes istā materiā intelli
gere. ¶ Quæro, vtrū sui cōferāt suis? Gl. dicit q̄
sic: vt s. e. l. filie. & est verū, q̄ cōferūt inter se ho
die sui, sicut emācipati: vt j. e. l. vt liberis, solū pro
fectitia, nō aduentitia: vt l. si. j. eo. ¶ Quæro vtrū
q̄ aliq̄s de descēdētibus succedit cū extraneo, an
sit locus collatiōi. Glo. j. huius l. dicit q̄ nō, & be
ne: vt s. cōmunia vtriusq; iudi. l. si. §. si autē extra
nei. Vide gl. Eadē rōne plures extranei, alicui suc
cedēt. inuicē nō conferūt: quia nulla lege cautū
est. ¶ Quia ergo dixi s. q̄ aliqua differētia est inter
emācipatos, & suos. Ad istud opp. quia hodie sub
lata est differētia emācipatiōis, & patriæ p̄tatis: vt
in aut. de hære. quæ ab intes. §. nullā. Rñ. scdm gl.
j. bñ: differētia est sublata quātū ad successiōnē,
nō quātū ad collationē, & acq̄sitiōnē, & ista s̄s̄s̄.
Ita dicit, & bñ: licet Hug. aliter dixerit. Et vide
istā gl. Opi. gl. est verior: quia quo ad successiōnē so
lū est sublata differētia emācipatiōis, & patriæ pote
statis. Fateor tū, q̄ modica differētia est in cōfe
rēdi inter emācipatū, & suū: sed hoc nō est p̄ aut.
sed per l. vt liberis. j. eo. Solū in hoc remanet diffe
rētia, in simplici donatione, vt vidistis s. e. aut. ex
testamēto. Quartò quæro, quo iure petatur colla
tio. Dic vt dixi s. l. p̄. ¶ Quintò quæro, qualiter
fiat collatiō? Rñ. quādoq; cōmunicādo: vt l. illā.
§. si. j. eo. Quādoq; minus accipiēdo: vt l. dotis. s. eo.
Quādoq; liberaudo, vel cauēdo, vt s. eo. l. j.
De testa

POMATES.

¶ Donationem. Et
in ista opinione q̄
emācipati inuicē
sibi conferant do
nationem simpli
cem, est cōmunis:
vt hiclatē per Ale
xan. & moder. Pe
rusi. licet in p̄cto
iuris altera verior,
vt hic refert, & se
quitur Decius. Itē
aduerte quod Bar.
videtur sentire, dū
allegat l. vt liberis.
quod illa procedat
quoties quilibet fi
liorum habet do
tem, vel donationē
propter nuptias,
vnus tamen maio
r. m. sed certē gene
ralitas illi legis &
ratio equalitatis. de
qua ibi, procedit
etiam si vnus eam
haberet, alter verò
non.

POMATES.

¶ Primò quæro.
Aduerte tamen, q̄
circa ista iura Bart.
non fecit mentio
nem de l. istud j. e.
Et circa istam ma
teriam collationis
variam & subtīe,
vide aliqua, quæ
ego scripsi ad Bar
to. in l. pater filii.
ff. de colla. dot.

POMATES.

¶ Quæro qualiter.
Vide Barto. in l. j.
§. si sit nepos. ff. de
colla. do. & Pau.
de Cast. in l. illam.
§. cod. qui aliter lo
quūtur, & melius
vide etiam Barto.
confil. clxxxij.

POMATES.

¶ Collationem. Et
vltra quatuor diffe
rentias inter filium
& nepotē, & eman
cipatū, positas hic
per gl. adde quin
tam, quam ponit
hic Pau. de Cas. dū
allegat no. i. l. si fra
tris. j. de iure deli
ber. Sextam ponit
Bal. per illum text.
in l. cum in adopti
uis. j. de adopt. Se
ptimam collige ex
tex. in l. cum nō so
lum. quasi per to
tum. j. de bo. quæ
libe. Octauam col
lige: quia donatio
simplex facta emā
cipato valet, præ
sente verò non l. j.
§. de inoff. donatio.
Decimam, quia fi
lius in potestate cō
setur eadem perso
na cum patre: emā
cipatus verò non.
Glo. est no. in l. n. j.
qui ata. lib. xj. Vn
decima est, quæ po
nitur in l. si. §. de re
pu. hære. quæ secū
dum magis com
munem opinionē
habet locū in emā
cipato.

P. P. AV. P. De testamento militis. Not. quod testamento militis habet clausulam illam annexam, quod si non valet iure cōi, valet iure militari: vide de do. Franc. consilii in h. col.

De testamento militis. Rubrica.

Dicturus de testamento militis, tanquam nobiliori: sed in ff. postponit: quia Imperator est miles, ideo praeferit: sed Iuriscōsul ti postposuerunt ideo, quia non sunt milites &c.

LEX I.

Mater tuus. In ista tutu a milite, in bonis paganis, & alii in bonis castrensibus, non est locus iuri accrescedi. h. d. Nota sine huius l. ff. Opp. j. eo. l. pxi. Glo. soluit pluribus modis. tene illa solutione, quod eo ipso probatur, quod contrarium non probatur. ff. Oppo. de l. si certari. §. Julia. in fi. ff. eo. Huius timore glo. que est hic, ponit quandam distinctionem, quam vide.

LEX II.

Males. Institutio facta in castrensibus, non trahit ad se paganica. h. d. Nota quod miles potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. Nota etiam quod dixi in sumario.

LEX III.

Quamquam. Institutio facta a milite, in certa parte hereditatis, trahit ad alia que sunt eiusdem hereditatis. h. d.

Rufinus. Privilegium militis, non tollit legem, in cuius favorem, propter imbecillitatem consilii, inducitur. h. d.

Ex testamento. De testamento militis, debentur legata, & fideicommissa. h. d.

SUMMARIVM.

Vnu verbu, quando refert ad plura, debet intelligi prout potest illaviformiter determinare. Substitutio comprehensa in breuiloqua, vel compendiosa, non dicitur tacita.

- 3 Pupillaris tacita presumpta, non excludit matrem: sed tacita probata aliquibus coniecturis.
4 Substitutio compendiosa facta a milite, post aditam hereditatem, quod non sit fideicommissaria.
5 Intra quantum tempus valeat substitutio, de qua hic.

In testamento. Dividitur in duas partes. Primo ista lex ponit unum dictu, de quo non fuit questu, inferens ad quoniam proposita. Secundo respōdet questionem propositam. Secunda ibi: sed cum ex testamento. Breuiter hoc intendit: Substitutio breuiloqua facta personis imparibus, continet vulgare tantu: nec continet substitutionem, quam testator facere poterat ex privilegio spali, nisi de eius voluntate. p. b. h. d. Nota primo quod dixi in sumario. ff. Nota secundo, quod quoniam unum verbu refertur ad unum, vel plura, debet intelligi prout potest illa uniformiter determinare: vt j. de impu. & ali. subst. l. hereditate, & l. quavis. ff. de vulg. & pup. subst. l. iam hoc iure. ff. His pmisissis, venio ad glo. & hic dicitur quod tacita pupillaris excludit matrem. Contra. de l. precib. j. de impu. & ali. subst. Glo. soluit duobus modis. Primo, quod hoc probandum est, si testator hoc expressè senserit: unde necesse est, quod probetur expressè. Vel dicitur quod substitutio comprehensa in breuiloqua, vel compendiosa, non dicitur tacita. Ita dicit glo. quod est veru, cum est expressa generaliter: hoc est, sub verbis generalibus, non specialibus: vt plenè dicitur in l. precib. tamè quantum ad quod propositu dicas quod tacita pupillaris presumpta, non excludit matrem: vt d. l. precib. & l. si. j. de insti. & subst. Sed tacita pupillaris probata aliquibus coniecturis, bene excludit matrem: vt hic, in fi. quod est notandum. & no. in l. precib. in gl. sup. r verbo, omnimodo. ff. Sequitur in glo. sed in quod erit privilegium militis, quæ glo. loquitur obscure: quia contrarium formando de l. iam hoc iure. glo. si fiat contrarium semel tantum, cum duobus modis obstat, & ad utraq; ponit sol. ideo tu

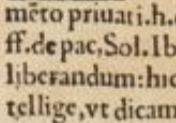
explica. ff. Opp. substitutio breuiloqua, seu reciproca, continet vulgare, & pupillare, etiam si nihil probetur: vt l. iam hoc iure. §. j. ff. de vulg. & pup. Soluit glo. quod hoc ideo debet probare, quia erant aliquæ presumptiones contrariæ. Et hoc satis placet. erat enim presumpcio, quod testator hoc voluerit propter imparitatem personarum. Alii dicunt, quod hoc probatur eo ipso, quod non probatur contrarium. quod est contra legem istam, si tene igitur primam. ff. Sed ad istud opp. imò hic est paritas personarum: quia utriusque poterat miles substituere post aditam hereditatem, vt hic apparet ex tex. ergo utriusque debet intelligi substitutus. Dicitur quidam: fateor quod utriusque poterat miles substituere, sed non pupillariter. Istud nihil ad propositu: quia eadem ratione debet intelligi factam substitutionem compendiosam: quia utriusque poterat æqualiter fieri. Dic ergo quod ista compendiosa non potest fieri, nisi ex privilegio speciali militum: & ista breuiloqua non comprehendit ea, quæ ex privilegio speciali veniunt. Ita loquitur iste tex. ff. Opp. secundo de l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pu. nam hic videtur dicere, quod probata voluntate admittitur ex privilegio militis. ff. Contra: quia idem esset in quolibet pagano, quod admitteretur voluntate probata: vt l. iam hoc iure. §. j. ff. de vulg. & pup. Sol. Dicit glo. voluntate non probata, nullum est privilegium militis, vt hic: sed probata voluntate est privilegium militis in hoc, quia valet in milite iure directo, nisi mater sit in medio: vt l. precibus. de impu. & ali. subst. quod intellige vt ibi dicitur. & dicitur incōtinere in alia questione. Dicit tamen Dy. quod substitutio, quam fecit miles, post aditam hereditatem, semper est fideicommissaria. Sed non dicit veru, vt probatur in l. centurio. de vulg. & pup. subst. Nam in fideicommissis non veniunt fructus interim percepti iudicio testatoris: vt ff. ad Treb. l. in fideicommissariam. no. in l. iubemus. j. ad Treb. Secus in substitutione compendiosa facta a milite: vt l. centurio. Ergo apparet quod non est fideicommissaria, sed directa. Malè ergo dicit Py. ff. Vterius quæro intra quantum tempus valeat hæc substitutio? Glo. querit, & non soluit. vi de eam. Pro eius declaratione dicas, aut non constat quod miles voluerit substituere post aditam hereditatem: & finit aditam hereditatem: vt hac lege. Aut constat quod substituere voluit post aditam hereditatem: tunc aut voluit substituere limitatè, vsque ad tempora pubertatis: & in filio pupillo valeret iure pupillari: in extraneo valeret iure compendiosæ: vt l. centurio. Quod intellige, nisi mater esset in medio, secunda distinctione quam statim dicit. Si verò voluerit substituere simpliciter, & indeterminatè, quoniam cumque decesserit & tunc si mater non est in medio, semper valeret iure directo: vt d. l. centurio. Si verò mater est in medio: tunc aut testator est usus verbis directis: & valet iure directo: vt d. l. centurio. Si verò est usus verbis communibus: & tunc valet iure fideicommissi, post tempora pubertatis favore matris: vt l. precibus. j. de impu. & ali. substi.

SUMMARIVM.

Verba enunciativa emissa principaliter propter se, inducunt dispositionem: emissa propter aliud, non, nisi in testamento militis.

Ex his verbis. Verba enunciativa emissa propter aliud in testamento militis, inducunt dispositionem: secus in testamento priuati. h. d. ff. Opp. de l. tale pactu. in princ. ff. de pac. Sol. Ibi verba enunciativa sunt emissa ad liberandum: hic ad obligandum heredem. Vel intellige, vt dicam in sequenti contrario. Item opp. de l. ex hac scriptura. ff. de do. Sol. Ibi verba enunciativa sunt emissa principaliter propter se: ideo dispositionem inducunt. Hic sunt emissa propter aliud: ideo non inducunt dispositionem, nisi in testamento militis. Dic vt ibi plenè dixi.

Tertii iuris. Miles facere potest testamentum ad tempus. hoc dicit.

SUMMARIVM.

Præteritio filii facta scienter a milite, habetur pro exheredatione.

POMATES. Ex testamento. Et an hodie ista lex sit correctæ, & per consequens detrahatur Falcidia de testamento militis, factu in uetario: vide Alex. in l. j. hoc autè. in princ. ff. ad Trebel.

POMATES. Sed directa. Male. Vide pro declaratione Alex. in l. centurio, in ix. col. ff. de vulg. & pup. super text. in verbi inuentis.

Secunda Bartoli super Codice.

a Ignorabat. Adde q̄ Bal. dicit q̄ q̄n pater filiū p̄terijt, quē habere ignorabat, q̄ hic filius nō posset approbare testm̄ patris, propter volūtātē defuncti deficientis: quia, si sciuisset filiū habere, alium nō instituisset. & sine volūtate defuncti nō pōt h̄re institutus h̄reditatē: vt l. fi. ff. de h̄re. inst. quod dicit Pau. de Caf. dicit posse procedere, q̄n instituisset extraneum desperatus de filio, arg. l. si vnquā. de re uo. do. & in l. tale pactū. §. si. cum ibi not. de pact. quod est singulare, secū dūm ipm̄, ad limita. l. filio p̄terito, ff. de inu. irri.

b Captatorias. Ad de quā dicat vltra h̄c facta, per doct. vide Bal. cōsi. clxix. j. vol. & clxviij. ij. vol. Ange. cōsi. cxx. inci. inter cetera. & Bart. cōsi. v. & seq. & p̄ Bal. cōsi. j. iij. vo. & refert Bal. cōsi. clxix. §. alleg. quod Ia. But. tenet, q̄ testator nō possit dare potestātē executoribus, cō mutandi legata in alias pias causas. cō trarium ipse ibi tenet.

c P. P. A. V. P. Captatorias. An per statutū induci possit vt voluntas captatoria valeat, vide Aret. in l. ij. nor. de vulg. & pupil. Item an ad pias causas valeat, vide Barba. in c. cum. eolum. v. §. & seq. de testa. Vide ad Barto. in l. j. c. de sacro sanc. eccle. in pen. charta. Quod autē in contractibus, si quis stipuletur pro eo, quin nominabit, an valeat stipulatio nomine postea nominato in persona stipulatoris, vide Soci. in l. vtrū. §. cum quidam. de reb. dub. colū. iij. Alexan. in l. stipulatio ista. §. si quis iura in principi. de verbo. oblig.

d P. P. A. V. P. Non valet. Et an possit induci statuto, vel consuetudine, quod valeat dispositio captatoria: ponunt moderni in l. j. in princ. ff. de vulg. & pupil. in ij. colum.

e P. P. A. V. P. In testamento. la. ij. moderni Mediola. in rubr. ff. ad Trebel. in princ. ibi adde etiam quod p̄dicta opinio notatur ex isto tex. quod in quibus cessat Falcidia. vide per eos.

f Reseruare. Adde per Pau. de Caf. hic, & Barto. cōsi. incip. quæritur, & in dubium reuocatur vtrum Franciscus.

g P. P. A. V. P. Causa cognita. Quæ sint iustæ causæ ponit Bart. in l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de ijs qui not. infra.

h Milites. Adde quod Paulus de Castro, dicit Speculato. allegare hunc tex. in ti. de instru. cau. & fide. ibi: in clypeo, quod literæ quæ reperiuntur

Miles legando filia, & non instituendo, videtur exheredare.

Auf. ex causa. q̄ non habeat locum in p̄teritione facta de filio, quem quis non credebat viuere. Hæc est notabilis lex. **Sicut certi.** P̄teritio filij facta à simile, quem se habere sciebat, habetur pro exheredatione: secus si ignorabat. h. d. cū l. sequē. ¶ Opp. p̄teritio filij indistinctē rūpit testm̄: vt Insti. de ex h̄re. libe. in princ. ff. de iniust. test. l. j. Sol. Fallit ¶ in milite p̄terente sciētē, vbi p̄teritio p̄ exheredatione habet. ¶ Opp. ad l. si cū vel in vtero. de l. pe. j. de fidei cō. Sol. eodē modo, ¶ speciale est in milite, vt legādo filij, & nō instituēdo, videatur exheredare: aliās videt̄ p̄terire: vt ibi videbitis. ¶ ¶ Vltimō istæ duæ leges faciūt ad opinionē, quā teneo in auf. ex causa. j. de li. p̄te. q̄ illa auf. nō habet locū, q̄n facta est p̄teritio de filio, quem quis non credebat viuere. ibi dicam.

S V M M A R I V M.

An valeat institutio facta de pauperibus eligendis, per Priorem alicuius fraternitatis.

Captatorias. Captatoria valet, etiā i testō militis. h. d. Vide gl. ¶ Opp. de l. ille aut. ff. de h̄re. insti. Sol. Ibi verba fuerūt collata in p̄teritū: hic i futurū. ¶ Opp. de l. si quis Sempronij. ff. de h̄re. insti. & de cōdi. & demō. l. nōnūquā. Sol. Ibi nō cōferit in volūtātē alteri⁹ expressam, sed in velatā. Ista lex inducitur ad quæstionē. Aliquis ¶ fecit testamētū, & instituit pauperes Christi, eligēdos p̄ Priorē talis fraternitatis: an valeat testamētum. Et hic videtur casus q̄ nō, quasi sit institutio captatoria. Contrariū determinat Dy. in l. captatoria. ff. de leg. j. Et hoc refert Cy. quia hic loquitur q̄n substantia institutionis cōfertur in volūtātē alterius: ibi verō cōfertur in arbitrio alterius sola electio personæ. Istud probatur de fideicommiss. lib. l. fideicommissaria. la. ij. in fi. & l. vtrum. §. j. de rebus dubijs.

In testamento. In testamento militis cessat Falcidia: sed potest fieri diminutio propter facultatum defectum. h. d.

S V M M A R I V M.

Iudex condemnans notarium de falso, potest sibi reseruare ius conscribendi instrumentum.

In militibus. Militi dānato potest reseruare ius testamēti facti, in castris: & ei ab intestato succedit fiscus. h. d. ¶ Opp. de l. si quis in principio testamēti. §. j. ff. de leg. ij. Sol. Hęc intel ligi fecundū illā: quia pōt facere testamētū, si sibi est reseruātū. Et hoc facit ad quæstionē, an iudex in suā q̄n cōdēnat notariū de falso, potuerit sibi reseruare ius conscribendi instrumenta: & certē posset causa cognita: vt l. diuus. ff. de iniurijs.

In fratre. Ex testamento militis, licet non solenni, licitē capitatur h̄reditas. h. d.

S V M M A R I V M.

Testes in testō militis, q̄n debeant esse rogati. Miles si testat̄ domi, testat̄ secū dūm ius cōmune.

sculpte in istis lapidibus marmoreis, probant cōsuetudine. quod ipse dicit singularare. Tu dic hoc verū, cum tēporis longinquitate: vt est gl. in c. cū causam. de proba. & in c. ad audientiam. el. ij. de p̄scr. & in c. cū olim. de cōsi. xxiiij. q. ij. c. sanē. Et ita tenet Bal. cōsi. cccclxix. j. volu.

h Rogati. Adde q̄ per hoc tenuit Ro. cōsi. cccvj. q̄ in testamento ad pias causas testes debēt esse rogati: quia eodem modo in testamento militis, p̄ter quā in cōsuetu belli. Allegat Laputa tenere alleg. xxx. q. Lapus dicit esse tex. in c. relatū. el. ij. de testa. ibi cōuocatis.

3 Statutum q̄ in maleficijs remittatur omnis solennitas iuris ciuiliis, quomodo intelligatur.

g **M**ilites. Milites in expeditione degētes, possunt facere testamēta quomodo voluerint, nulla iuris solennitate seruata. h. d. ¶ Opp. & videtur q̄ saltē duo testes requirunt: vt l. Lucius. ff. eo. Sol. Fateor q̄ duo testes requirūt, q̄ probent istam voluntatē: non tamen requirūt, q̄ fuerint rogati, & hoc quando testamētum est factū in limine p̄lrij: vt hic videtis. Si verō testamētum fieret in militia, non tanta necessitate rei coarctāte, requirūt duo testes rogati: vt l. diuus. ff. eo. i

h Si verō fieret domi, requireretur ¶ obseruantia iuris cōis: vt Insti. eo. §. j. & §. eod. l. ex his. ¶ ¶ Dicit statutum in multis ciuitatibus, q̄ in maleficijs nō obstat, si fuerit ommissa solennitas iuris ciuiliis: quid importent ista verba: Certē q̄ omnis sit ommissa solennitas iuris ciuiliis, & remaneat in iure gentiū, secū dūm illud, q̄ in ore duorū vel trium stat omne verbum: vt dicit in Euang. Dominus. Hoc probatur hic. Vides q̄ in testamento militis remittitur omnis solennitas iuris, tamen per duos testes debet probari. Dixi plenius, in l. j. ff. eo.

h **S**criuarios. Adscripti in matricula militum, si nō sunt milites, nō gaudēt priuilegio militari. h. d. ¶ Opp. ff. eo. l. fi. & de bo. pos. ex testa. mili. l. j. Sol. Ibi habet priuilegiū testādi in expeditione tantū: hoc est, in ipso actu bellādi. aliās nō, vt hic. ¶ Vltimō nota q̄ adscriptus in matricula militum non gaudet priuilegio militari, nisi exerceat artem. De hoc habuistis §. de sacrosan. eccle. l. qui sub p̄textu.

i **N**equidam. Miles non militans, nō gaudet priuilegio militari. h. d. Facit quod habuistis §. eo. l. j. ff. de testa. mili. l. vltima.

k **L**icet. Pupillus, licet sit tribunus militum, non potest facere testamentum. hoc dicit.

Qui testamenta facere possunt, uel non. Rubrica.

LEX I.

1 **Q**uoniam. Qui habet bona cōia cū alio, non prohibet̄ facere testm̄. h. d. ¶ Opp. monachu: habet bona in communi, tamē nō testat̄: vt in auf. ingressi. §. de sacrosan. eccle. Respō. Monach⁹ habet bona in cōmuni, quæ cōmuniō est omnibus vt vniuersis: hic verō est cōmuniō plurib⁹ vt singulis. ¶ ¶ Vltimō nō ex hac lege quod cōmune est, meum est, quantum ad dispositionem partis meæ. Dixi plenē in l. serui electione. §. j. ff. de leg. j.

LEX II.

1 **S**is, qui Ex eo q̄ qs se interfecit, testamentum non irritat, si hoc metu futuræ poenæ nō facit. h. d. In ista materia glo. tua distinguit: & de bonis eorum qui mor. sibi conscri. l. j. & vide glof. tuam.

m Quod est commune est meum. Adde quod Bal. dicit quod si statutum puniat in duplo plus vulnerantem aliquem in domo sua: & aliquis vulnerauit aliquem, qui habebat domum comunem cum alio, quod habebit locum poena statuti: quia debet intelligi in domo sua: id est, suæ habitationis. Si autem domus fuisset communis inter vulneratum, & vulnerantem, non haberet locum statutum ratione æqualitatis. l. fed & milites. §. quandoque autem. ff. de excusatione tutorum. Hoc idem tenet Floren. de Bon. in l. Sabinus. ff. communi diui. Alber. de Rosa. in tracta. statu. in j. parte quæstio. clxxxij. & Pau. de Castr. consilio ecclj. & vide Felin. qui hoc reassumpfit in distin. j. c. ius naturale.

¶ Sentum. Adde an filius familiās possit testari ad pias causas, plenē per Pau. de Ca. consi. ccj. Et an filius consentiente parte possit donare alteri filio, & sic fratri, vide Old. cōsi. xxvj. Et filius donans rem patris consentiens uxori suae, causa mortis, qui pater prouit ut per stipulationem possit mortē filij tradere uxori: an mortuo filio pater p̄uententia ductus possit reuocare, vide Pet. de Ancha. consilio a lxxvj.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Testari. Ad faciendum q̄ filius familiās possit testari, vide Cepolan cautela cxxxij. est in charta xiiij. Et de materia an Gal. li. & Britanni filij familiās possint testari: de Aduentis, vide Bald. in capitulo j. §. si duo fratres. de duob. fratr. de benefic. inuesti. Ias. in l. si. j. eod. in pe. col. & in discursu istius legis alia ponit in materia ista. & alia etiam in ista lege per eum vide. An autē possit filius familiās testari ad pias causas de bonis aduentis, patre consentiente, vide latissimē Barba. in q. sua ante rub. extra, de testa. in vñ. charta & seq. & ibi etiam in xxxix. colū. & seq. ponit quid de Gallis & Britannis filij familiās an possint testari, & quid de filijs Iudaeorum & multis alijs: postea in xl. colū. & seq. ponit quid de bonis aduentis, in quibus patri nō quæritur vsusfructus, an possit filius familiās testari de vsufructu patris, patre permittente.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Hac consultissima. Ista forma d etiam seruanda est in testamēto inter liberos. Vide Com. consi. ccxj. & in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. j. i. ubi scripsi. ¶ Obseruatis solennitatibus. Adde an hæc solennitas debeat obseruari. q̄n̄ cæcus testat̄ inter liberos. Bal. Ang. Sal. & Pau. de Cast. dicit q̄ nō: sed secundū dispositionē. §. ex imperfecto. quia q̄n̄ sunt duæ leges diuersæ, quarū vna est in vno specialis, in alio ḡn̄alis: altera eoduerfo, q̄ illa debet attendi quā magis viget ratione publicæ utilitatis. Ita voluit Bar. in ext. ad reprimendū. in ver. nō obstatē. ppe. fi. An autē idem sit ad pias causas. Ang. dicit idem si faceret legata pijs venerabilibus locis: non autē per sonas pauperibus priuatis: quia propter egestatē solēt multoties ad delicta declinare. Alex. verò dicit se putare indistinctē, q̄ possit iure cōi testari ad pias causas, per c. relatū. & c. cū esset. de testa. latius hic per eā formam siue practicam testamenti cæci: vide per Spec. in titu. de instrumen. edi. §. j. versi. id autem donare etiam potest causa mortis, absque hac solennitate: vt est conclusum in consilijs Bal. iij. volu. cclxxx. & sequen.

¶ P. P. A. V. P. ¶ In liti. de lega. Vide Cepolan cautela sua ciiij. ¶ Loco testis. Adde quod in simili consuluit Pet. de Ancha. consil. clxxvij. & cccxxxij. & in terminis, de quibus hic Bald. consi. cccxl. iij. volu per Alex. consi. clxiiij. iij. libro.

Senium. Actas, v̄ corporis infirmitas, quæ metē nō alie nat, testamenti factiōnē nō impedit. h. d. ¶ Opp. ad h. & videt q̄ filiusfam. p̄t cōdere vltimā voluntatē: vt s. de do. cā mor. l. tā his. §. j. Do. ¶ bene p̄t cā mortis donare, non aut testari, vel codicillari. Ratio propria est, quia donatio causa mortis magis accedit cōtractui, quā vltimæ voluntati. & nota in l. ij. circa prin. de do. p̄ leg. Sed quæ est ratio q̄ nō p̄t testari? Dicit glo. quia testamenti factio est publici iuris: donatio est iuris priuati. Ista ratio videt magis in contrariū. Nā in his quæ publici iuris sunt, nō curat̄ patria potestas: vt l. nam q̄. in prin. ff. ad Tre. Sol. dicit̄ doc. in his q̄ publici iuris sunt, in qb̄ representat̄ duplex p̄sona, nō curat̄ patria potestas, vt in contrario: vt puta, filius p̄t esse iudex, p̄t esse tutor: quia duplicē p̄sonā representat vñ vt priuat̄: aliā vt iudex. vnavt Titij: aliā vt tutor. Sed in factiōne testamēti non representat nisi vna p̄sona: iō p̄ria p̄tās curat̄. Addit glo. aliā rōnē: q̄ vltima voluntas nō p̄t p̄cedere ex alieno arbitrio: vt l. captatorias. §. tit. j. sed contractus sic: vt l. si. §. de cōrah. emp. sed donatio cā mortis accedit contractui, vt s. dixi. ergo & c.

Sifrater. Minor xiiij. annis nō potest testari: locus si sit maior. hoc dicit.

Eunuchis. Eunuchus potest cōdere vltimā voluntatē. h. d. Quæ est ratio dubitandi in hac lege. vide glo. Ratio dubitandi est, dicit̄ doc. q̄ eunuchus nō videt̄ homo perfectus: ideo videbatur q̄ testm̄ facere nō possit. Hæc rō dubitandi nō placet mihi: quia perfectio corporis nō impedit testamēti factiōnē: vt l. q̄ man. ff. eo. Et ideo rō dubitandi v̄ mihi q̄ sit ista, vt s. pxi. ostedi. q̄ etas est illa, q̄ est impedimētū ad testādū: nec curat̄ v̄ trū sit ipotēs vel nō. Hic colligit̄ aliud dubiū de eunuchis, & sit dubiū q̄n̄ impeditur propter inhabilitatē generadi.

Siquis. Testamētū, in quo Imperator instituit, potest mutari. h. d. licet secus fecerit cōmune Perusini.

Qumhare. In testō, cū Priiceps vel Angustus instituit, ius cōe seruati. h. d. Vel melis. Prieps & Angusta i testis ius cōe seruati actiue & passiue. h. d. ¶ Op. ff. de le. j. l. quod prin. & l. si Auguste. Gl. dicit q̄ hoc est verū, quo ad solennitatē testandi. Tu dic, vt ibi not.

Hac consultissima. Cæci possunt vltimā voluntatē cōdere, obseruatis solennitatibus. hac lege expressis. h. d. Rogo q̄ tu teneas menti istā legē, quia poteris habere multū de honore ex ea: quia sepe hoīes excant̄ propter infirmitatē vel alia accidentia, & faciunt testm̄ de iure cōi & illud testm̄ non valet: & ideo nō. & tene mēti. ¶ Op. q̄ istud videt̄ testm̄ in scriptis: quia signat̄ a testib̄: vt l. hac cōsultissima. in prin. j. tit. j. Sol. Bene habet similitudinē cū testō in scriptis, ex eo q̄ signat̄: sed est nūcupatiū ideo, q̄a testes sciūt ea, quæ in testō sunt, & ipsis testibus nūcupat̄. Op. j. tit. j. l. in testamētis. Sol. speciale est in testō cæci. vt debeat fieri testib̄: ita pro ductis. ¶ Vlti op. In l. de le. §. an heredis. Sol. Sp̄ale est in testō cæci, vt an oīa debeat hæres scribi. Quæro hic de duob̄ q̄n̄onibus. primò dicit̄ hic, q̄ debet exprimi nomē heredis cū alijs indicijs. Quæro q̄d si sit nomē ita singulare, q̄ nō reperiat̄ alibi, vt Gallo pressus, qui secūdū Cy. hic fuit biddell. Azo. certē tūc nō est necesse, q̄ alia noīa ponant̄: q̄ illud nomē sufficit. ¶ Quæro, dicit̄ hic q̄ notari⁹ habet̄ loco testis, quia debet esse septē testes, & notari⁹: & si nō p̄t notari⁹ haberi adhibetur octauus testis loco eius. ¶ Quæro, an hoc sit verū in quolibet instro? Gl. t̄git̄ hic, & v̄ q̄ sic p̄ h̄ic l. & p. l. Domitius Labeo. ff. de testa. Finaliter gl. ponit quandā opi. Bul. glossatoris antiqui, qui fuit Pisan⁹, & dicit veritatē, & sic distinguit: Quæque producit̄ scriptura, vt per ipsam scripturā probet̄, tāquā per instrumentū publicū: & tunc notarius nō habetur in numero testiu. Satis enim est q̄ ipse faciat scripturam esse publicam: vt in aut. de instru. cau. & fide. §. oportet. Quandoq̄; producit̄ scriptura per testes: tunc notarius poterit examinari vna cum alijs testibus. Ita loquitur hic. ¶ Vltimò nota si. huius legis pro arengis: quia poteris al legare istum tex. in consi. sicut tacet & c.

g ¶ POMATES. ¶ Furiosum. ad istam l. vide Barb. consi. lix. col. ij. vol. j. & Alex. cxlj. vol. j. & Ancha. qualiter probetur denunciatio, & similia, & cui incumbat onus probandi, vide Doc. consi. suo xlij.

g ¶ P. P. A. V. P. ¶ Furiosum. De materia hui⁹ legis, & qualiter probetur furor, vide in repertorio. in verbo, furor. latissime Alex. consi. cxlj. & cōsil. cccxxvij. & seq. & cōsi. liiij. vbi ponit differentiam quæ est inter furiosum & mente captum vide Aret. in l. j. §. si. in vlti. col. de ver. obli. Alex. in l. si cū deest. §. si maritus. solu. mat. Item q̄ actus factus à furioso, licet probe ipsum habuisse dilucida interualla, non valeat. nisi probetur q̄ tempore actus esset in dilucido interuallo. Vide latē Ias. in l. patre furioso. in ij. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iu. Quid autem si quis asserat vt quotidie sit ipm esse sanæ mētis, & talia verba an aliquā fidem faciant: & quid econtra si assereret ipsum esse insanæ mentis, vide Ias. in l. sentiu. in j. & ij. col. s. eod. Alia multa in materia furiosi vide p Ias. hic. Itē de furioso, Phrenetico & ebrio q̄ non possunt testari, etiam ad pias causas, & qualiter probetur furor, vide Barba. in c. si. de succel. ab intest. col. ix. & alia in xij. colū. & seq. Item de modis probandi. aliquē mente captū, vide Decium consil. lxxxvi. col. vj.

Furiosum. Furor impedit testamentū inchoari, & inchoatū p̄fici: & valet testm̄ factum tempore, quo quis habet dilucida interualla. ¶ No. nihil videtur fecisse, qui partem indiuidui fecit.

Discretis. Surdus, & mutus naturaliter nō testantur. sed si accidentaliter, & scribere sciunt: surdus tamen testatur, & mutus, si scribere scit. h. d.

Nemo. Filiusfam. in aduentis nō potest testari. h. d. No. q̄d dixi in summario. Facit quod not. ff. de testa. l. qui in potestate. & ad Treb. l. j. §. in filij.

Omnes. Filiusfam. potest testari in causa strensi vel quasi castrensi: nec tale testamentum querelatur. h. d.

De testamentis, & quemadmodum testamentum ordinentur. Rubrica. luntates. j. ad l. Falci.

i ¶ POMATES. ¶ No. nihil videtur. Quod furor superueniens non impedit testamentum prius factum valere: facit in simili l. certi cōdictio. §. quoniā in si. ff. si cer. pe. vbi prodigus p̄t conueniri ex contractu prius celebrato cum eo, ante bonorum interdictionem.

k ¶ Discretis. Adde Ang. consi. cclvj. & ibi an testm̄ secundū factum à mutuo reuocet primum factum in sana mente. notatur hic etiam, q̄ qui nō potest testari, nō potest codicillari, quod inferunt doct. ad q. vsurarij, qui nō potest testari præter formam c. quāquā. de vsu. in vj. An possit donare causa mortis. dico breuiter q̄ Bal. consuluit q̄ sic. & ita refert consuluisse nostrum collegium Mediolan. eius consilio lxxvj. j. volu.

l ¶ POMATES. ¶ Non testantur. Vide ad istā l. per Felin. aliquid in c. in presentia. col. xx. in ver. quartò querit. de proba. An autem tales prohibeantur donare: & sic contrahere, vide Alex. consi. xij. col. j. vol. j.

m ¶ POMATES. ¶ Nemo. vide plenissimē Felin. Ro. in rep. aut. si. in ij. col. xiiij. speciali inter piā causam, & vltimam voluntatē. C. ad leg. Falc.

n ¶ P. P. A. V. P. ¶ De testamentis. Circa istam materiam testamentorū vide pulchrā quæstionē tactā per Ang. cōs. cccij. alijs cccvj. inci. testator sua propria manu scripsit eius testm̄ in aliquibus soljs, postea appa-

¶ POMATES. ¶ Et valet testamentum. Limita vt per Roma. in repe. aut. similiter. in xvij. speciali p̄ia causæ inter vltimas vo-

Secunda Bartoli super Codice.

ret ea folia dedisse cuidā notario, qui in fine apposuit annos Dñi inditio-
nem, & quibus presentibus, & locum & diē: tamē notarius postea moris,
nec apparet aliter eū scripsisse in breuiariis suis hoc testm̄: an possit susti-
neri. Itē de Christiano faciente testm̄ apud Soldanū vel alias gentes exte-
ras. quā solennitatē debeat seruare, vide Laf. in l. ius autē ciuile, in vlti, col.
ff. de iust. & iu.

P. P. A. V. P.

Hac consultissimā
ma. De hoc quali-
ter procedat, vide
Alex. consil. xxiii. 3
col. pe. ver. præter-
ea non sufficit. vo. 4
ij. Vide etiam Bal.
in c. j. an remoueri
debeant testes, qui
pares esse desierūt. 6

POMATES.

Excoīcato. Vide
Felin. c. veniens. cl
ij. in ver. in gl. fi. ibi
aliās. & seq. de test.
& in c. ij. testimo-
niū. col. v. in fin. &
viii. seq. e. ti. Bar. cō
fi. xxix. col. xvij. in
fi. & seq. volu. j.

Vltimō not. Sed a
cōtrariū tenet hic
Frā. de Rāp. & Io. 1
de Imo. in l. ad te-
stium. §. j. ff. e. Bal.
hic. & Lud. idē te-
nēt hic Raph. & in
d. l. ij. And. Barba.
Adde tu Bar. senti-
re hic expresse q
infamis occultus ad
mittitur quo ad a-
ctus iudiciales. Ita
etiam Bal. hic, & in
l. j. C. de sum. tri. &
fide catho. & Aret.
in c. cū non ab ho-
mine. col. xj. in fin.
de iud. Et adde ad
Bar. hic que not. in
l. ij. ff. ad le. lul. re-
pe. Et adde q igno-
rantia est iusta cau-
sa faciendi inhabi-
lem habilem etiam
in officijs priuatis
vtilitate. Ita Aret.
in c. post cessionē. 2
colū. vj. de probat.
post Bar. hic quem
vide ponentē ex-
pluū in teste.

Non enim suffice-
ret. Adde q contra-
rium tenet Bal. suf-
ficiat opponere spe-
cificē exceptionem
q erat infamis ex
tali causa, absq; eo
q dicatur, reputa-
batur per text. in c.
presentiū. §. testes.
de testi. in vj. idem
tenet Ful. Rom. &
Pau. de castr. Adde
q contra Bart. hic
videtur etiā tenere
Ioā. An. Anto. de
Butr. & Abba. in c.
fi. extra. de insti. dū b
referunt questione
Albe. de Mantua.

Ab oibus. Adde

SUMMARIUM.

Conditio testis inspicitur quando examinat.
Testamentum in scriptis cōditū, & manu publici
notarij scriptū, facit fidem absq; alia publicatiōe.
Testamentum nuncupatiuum, an possit reproba-
ri per scripturam, remissiuē.
Practica proponendi exceptionem contra teste,
iudicem, vel sententiam.
Dubitatio vicinix, an quis sit seruus, vel liber, an
sufficiat ad habitandum testem.
Forma articulandi contra ponentem quem liberū
vel bonæ conditionis, & famæ.
Excipiens contra testem, q sit infamis, debet adde-
re causam quare sit infamis.

LEX I.

Estes. Ista lex, iudicio meo est
multum not. Et breuiter
hoc intendit. Communis error facit
ius. ad hoc allegatur. vel aliter: Debet
inspici conditio testis putatiua, eo tēpore, quo ad-
hibetur testimoniū, non post. h. d. Op. j. e. l. hac
consultissima. in prin. So. Fateor q testes debent
esse liberi verē, vel putatiuē. Opp. & nunc intro
gl. magnā. Conditio testis debet inspici tunc, cū
examinatur. vnde licet tēpore testamenti iste ha-
beretur vt liber, nūc verē scitur q est seruus: ergo
non pōt examinari: vt l. quoniā liberi. §. de testi.
Huius timore est facta gl. mag. hic posita. & fatef
gl. contrariū, q iste examinari non poterit. Et si di-
cis, quomodo procedit hæc lex vt testamentū ha-
beat aliquē effectū? Gl. legit duobus modis princi-
paliter. Et prius subdividitur in duas. Primō, q lo-
quar in testamēto nūcupatiuo, redactō in scriptu-
ram, per tabellionē, qd probat per ipsum instru-
mentū, absq; aliqua testis examinatiōe. Vnde pro-
bat etiā q si testes erāt mortui infames, vel familes
& sic nō erat necesse, q iste seruus examinef: quia
examinari nō pōt. Secūdo modo legit, de testamē-
to nūcupatiuo, non redactō in scripturā: tū cōfes-
sato per aduersariū. Dicebat em̄, fateor instrumen-
tū sic esse conditū: tū dico talem teste fuisse seruū.
Certē etiā tūc valebit: quia nō est necesse q testes
examinentur. Tertio mō legit in testō in scriptis.
Ista lex, tertia nō videt vera: quia testamētū in scri-
ptis nō probat donec veniāt testes corā iudice, &
sua sigilla, & suas recognoscāt subscriptiōes: vt l.
sed si quis ex signatoribus. ff. que admo. test. ape.
Facit i. l. prox. & qd ibi dicā vobis, nisi diceremus
q testm̄ in scriptis conditū, & manu publici nota-
rij scriptū: tūc faceret fidē absq; alia publicatiōe:
vt no. dicit gl. in l. ij. ff. quemad. test. ape post prin.
& vide gl. tuā. An aut nuncupatiuū testm̄ pos-
sit de iure probari per scripturā, dicemus in l. fi. de
fideicom. Alij legūt istā legē aliter: & dicunt, q
iste talis testis poterit etiā hodie examinari: ponē-
do hic casum, q tēpore isto quo producebatur, ad
huc habebat loco liberi, & eius seruitus non erat
detecta. Vel aliter possumus legere secundū A-
zo. vt ipse refert Insti. de te. ord. circa fin. Summā
huius ti. q etiā si eius seruitus est detecta, poterit
examinari, per hanc legē. Nam nō ob. ff. ad Carb.
l. ij. §. duæ caus. quia debes scire q nōq; cōditio ali-
cuius mutatur sua culpa, vt quia efficitur infamis
propter delictū: & tūc nō poterit examinari. Aut
mutatur nō sua culpa: vt in casu huius legis, dete-
git seruitus sua absq; aliquo suo facto: tūc isto nō
obstante examinari poterit etiā hodie: tunc enim
videt examinatus, cū fuerit adhibitus testis. Et in
hoc videtur velle stare Dyn. & Iac. de Are. in l. ad
testiū. §. j. ff. eo. & ibi dixi vobis. Quæro, quid de
infami excoīcato vel simili? Respon. idem, q de-
bet inspici cuius conditionis tūc reputabatur, per
hanc legem. & no. ff. co. l. j. aliās l. cum lege. in fin.
Vltimō not. mirabilem legem ad practicam,

an sufficiat q probef à maiori parte testis reputatus liber? Spe. in ti. de te-
ste. tenuit q sic, in d. §. j. ver. quid si tantū à maiori parte. ar. l. quod maior.
ff. ad munici. Idē tenet Ang. in l. ad testiū. Pro quo facit gl. in l. iij. §. ciu-
dē. in ver. fama. dū gl. dicit, maiorem partē. ff. de testi. Idē tenet Ray. hic &
Ant. de Butr. in c. quid per nouale. de verb. significa. Imol. tamen contra.

Ad vnu. Et vide

Hic habetis formā proponēdi exceptionem con-
tra testem, vel iudicem, vel cōtra sniam, vel dictū
testis. Non em̄ sufficeret si exciperes: dico q talis
iudex erat excoīcatus: tūc qū tulit sniam, vel erat
infamis, vel excoīcatus vel testis, cū tulit testimo-
nium, erat infamis vel excoīcatus. Sed debes scire
q tūc temporis sic habebatur, & sic reputabatur.
Hic est casus hic. Et eodē modo debes facere posi-
tionem. Nā si positio cōtineret tantū veritatē, ef-
fet impertinēs. hic est casus. Hic vide literā, & ple-
nē inspicias. & dixi tibi in l. si arbiter. §. de senten.
Item aduerte, q sufficit probari q eo tēpore, quo
fuit adhibitus, sic habebat & reputabatur: nec requi-
ritur q probef de tēpore anteriori vel priori de ne-
cessitate: sufficit tantū q illo tēpore probef, & de
illo tēpore est necesse probare. Vide tex. ibi eo tē-
pore. Item quia vides q tex. requirit, q in positio-
ne ponatur de opinione quo tempore requiratur.
Itē dicit tex. à quibus debeat reputari. s. ab omni-
bus. & vide tex. ibi omniū cōsensu, & c. Quem in
telligas ab omnibus, qui verisimiliter debent scire
vt puta à vicinis, & notis suis. Nam nō requiritur
q tota ciuitas sic crederet: vt l. cū quidam. §. quod
dicitur. & ibi no. in simili ff. de acqui. hære. Modō
habes articulum formatū ab Imperatore melius,
quā à Speculatore, q debes dicere. q sic habebat,
& reputabatur eo tempore ab omnibus sciētibus,
& cognoscentibus eum. Quæro vtrum sit neces-
sarium, q aliquis sit in quasi possessione liberta-
tis? Hoc dico pro tanto, quia potest reputari, & ha-
beri, vt liber, & tamen possidetur ab alio: vt si est
seruus fugitiuus: vt l. j. §. per seruum qui in fuga.
& l. ij. §. si seruus. de acqui. posses. & l. Barbarius.
ff. de offi. prætō. Et hæc lex videtur tollere istud
dubium: quia non requiritur quasi possessio liber-
tatis: sed q sic habebat ab omnibus. Quæro, qd
si homines de contra tab. de hoc dubitabant, vtrū
esset seruus, vel liber, cū non habebant eū pro
seruo, neq; pro libertō? Respondeo: non suffice-
ret ad habitandum eum ad testimonium. Et hic
est casus in fi. ibi: nec quisquam eis vsq; adhuc sta-
tus quæstionem mouerit: quasi dicat, si stat us co-
rum iam esset reuocatus in dubium. non esset ido-
neus testis. Et ideo habet practicam solennem.
quando ex vna parte sit positio. q talis habebatur
& reputabatur ab omnibus cognoscentibus eum
vt liber, vel homo bonæ opinionis, & famæ. Tu
ex aduerso potes facere articulum cōtrarium duo-
bus modis. Vno modo directē, q ipse habebatur,
& reputabatur seruus. vel homo malæ conditio-
nis, & famæ. Vel potes dicere q de hoc erat dubiū
inter homines cognoscentes eum, an esset seruus
vel non: illud enim sufficeret, vt hic videtis. Ad
vnum tamen aduerte, q quia dixi tibi de q infame
q non esset bona exceptio: dico q talis testis est
infamis vel habetur & reputatur infamis ab omni-
bus cognoscentibus eum. nisi addatur causa qua-
re: quia in istis exceptionibus, quæ continent cri-
men, debet crimen exprimi: vt extra de testibus.
c. presentium. lib. vj.

SUMMARIUM.

Qualiter fiat publicatio testamenti: & an sit
necesse q originale extendatur. nu. 2.

LEX II.

Publicati. Testamento pu-
blicitate adhibet fi-
des, licet originale sit perditum. h. d.
Quæro q qualiter fit ista publicatio.
Vos debetis scire q quandoq; testamentum ape-
ritur, quandoque publicatur, quando aperitur, fit
secundū solennitatem positam in l. ij. quemad.
testa. aper. quando verō publicatur, debent citari
omnes testes, & pars cuius interest: & corū dicta
debet facere redigi iudex in publica documenta:
& tunc

Secunda Bartoli super Codice.

a *P. P. A. V. P.* Quoniam Circa decisionem huius legis quod balbuties possit testari, vide Alex. latè consil. cccxl. Vide quæ habes ad Bar. in j. ubemus. j. cod.

b In l. non dubium. Adde Ludo. Ro. in consil. cccix. And. Barb.

c *P. P. A. T. E. S.* Non nocet. Tamen in personis de usura, & malitia suspectis: quia tunc cautela adhibita magis de usura ipsam redarguit. Ita Ancha. consil. cclviii. incipien. in Christi nomine repetito in fi. consilij. & vide ad illam regulam Cepol. consil. cxxij. col. ii. in fine.

d *I*nsinuatio. Adde qualiter fiat insinuatio donationis. Old. consil. ccliiij. & quia dicitur, quod hæc insinuatio debet fieri coram iudice seculari, Quid si eo casu quo est necessaria citatio partis, altera pars est clericus: quomodo poterit fieri coram iudice seculari, qui non potest clericum citare? Bal. post multa concludit, quod non poterit clericum citare: quia non citatur ut ipse præcise compareat. quo casu non posset. Et ita debet intelligi contraria: sed citatur ut compareat si vult aliquid dicere in contrarium: quo casu si compareat aliquid dicturus in contrarium dicitur potius actor quam reus: quia dicitur reus voluntarius postquam non compellitur comparere. & ita dicit Paulum consuluisse Florentiam: licet non vidisset Bal. hic idem tenet Sal. ut refert Alex. in consil. c. j. eo. & Ang. in l. j. §. hæc stipulatio. videtur idem voluisse ff. si cui plus quam per l. Falcidiam.

e *P. P. A. T. E. S.*

f *O*mnium. Nota quod pro Principe & iudice presumitur, & vide aliqua in simili per Alex. consil. c. lxxiiij. col. ii. vol. iij. & consil. lxxv. in fi. vol. iij. & aliquid ad istum tex. per Barba. consil. j. col. iij. vol. j. & vide etiam aliquid per Felin. in c. in causis. colum. j. de re iudi. Extende istam leg. ut per Felin. in c. cum nostra. in iij. corollario. de rescript.

f *C*oram iudice. Adde quod Pau. de Cast. vult hic, quod testamentum factum apud acta coram iudice ordinario, absque testibus, valeat: sicut alia acta per iudicis presentiam. l. in dona. j. de dona. Bal. autem vult quod sit speciale in testamentis, quod requirantur ad minus tres. per l. sancimus. j. eo. sed Pau. dicit, quod probatur contrarium, dum tex. ibi dicit, non minus tribus. vel inter acta ministraverit. & sic loquendo alternativè vult, quod acta habeant vim testamenti, quot requiruntur, & hoc dicit placere Rapha. adde, quod donatio facta à principe, non eget insinuatione, ut consuluit Bal. consil. c. lxxv. j. l. vbi re-

fert Bar. ita consuluisse in casu domi. de vrsinis.

g *P. P. A. V. P.* Scrinio pectoris. Secus tamen presumitur in statutis vel consuetudinibus de quo cum duabus limitationibus vide Iaf. in l. scripturæ. in iij. col. C. h. contra ius vel vii. pub.

h *N*o. quarto. Vide tex. pro hoc dicto in c. cum accessissent. de consti. & ibi do. Abb. qui reducit ad concord. vide Bal. & Salice. in l. si vt proponis. §. de nupt. & ibi remissè latè ad Bal. & vide Bald. in tit. de pace Constan. in prin. & ibi latè remissè. & vide de quæ dixi in d. c. cum accessissent. And. Barb.

d *E*stamenta. Insinuatio facta coram non competententi iudice, vitiat insinuationem. h. d. *S. V. M. M. A. R. I. V. M.*

1 *T*estamentum factum coram principe, probari potest per duos testes.

Item testamentum factum coram iudice.

2 Imperator habet omnia iura in scrinio sui pectoris.

3 Testamentum factum cum consensu Principis, si ne eius consensu reuocatur.

Statuta Spoletana confirmata per rectorem ducatus, possunt sine eius consensu reuocari.

4 Testamentum probatur eo ipso esse nullum, quod non detegitur aliud esse factum.

5 Testamentum satis est, quod producat coram iudice causa insinuandi: licet iudex aliquid non dicat.

c *M*nium. Testamentum factum coram Principe, vel coram alio iudice, potest probari cum duobus testibus. h. d. Primò ponitur dictum. Secundò illud probat per argumentum à minori. Tertio remouet vnum dubium. Quarto remouet aliud dubium. Quintò Imperator exhibet se omnibus. Sextò statuit per duos testes posse probari. Partes videbitis legendo literam. Secunda ibi, sicut ergo. Tertia ibi: nec sane. Quarta ibi: omnibus c. m. §. Not. quod testamentum factum coram Principe potest probari duobus testibus. §. Secundò no. idem in testamento facto coram iudice. §. Tertiò nota quod Imperator habet omnia iura in scrinio pectoris sui.

g *N*o. quarto. §. licet testamentum sit factum de consensu principis, potest bene reuocari sine eius consensu.

Quod facit ad quæstio. vt statuta quæ sunt in ducatu Spoletano confirmata per rectorem ducatus, possint sine eius consensu reuocari. De hoc dixi plenè in l. omnes populi. de iust. & iur.

4 *V*ltimò no. quod probatur testamentum esse nullum eo ipso, quod detegitur aliud postea esse factum. in ver. cum hoc super ver. comprobetur. & vide glo. in ver. comprobetur. quam tene menti. §. Opp. §. eo. l. publicati. & §. l. proxi. So. Quicquid dicat gl. hæc est veritas. Quandoque loquitur de testamento fiendo: & istud potest fieri coram Principe, & coram quolibet iudice. Quandoque loquitur de testamento iam facto insinuando: & ita loquitur contra.

5 *I*tem no. §. tu Perusine, ex hac l. in tertia particula, quod sufficit quod testamentum producat coram iudice causa insinuandi: licet iudex nihil dixerit. Et ita videtur mihi quod præcipient hic aduocati, ex forma eiusdem statuti. §. Vltimò vide gl. super ver. completum. & tene menti tu iuuenis.

k *N*olumus. Testamentum primò minus solenne: licet in eo fuerit scriptus Imperator, vel alia persona in dignitate posita, hoc dicit.

k *A*c consultissima. Forma testamenti in scriptis traditur hæc lege. h. d. vsq; ad §. ex imperfecto. & aliter congruè

in c. qm̄ frequenter. in iij. col. ver. attēde ad me. extra, vt lite non cōtest. & in seq. co. notabiliter limitat. Itē an septē testes requisiti sint de forma substantiali, vide Iaf. in l. ij. in iij. col. de bon. pos. secun. tab. Et ibi postea ponit duos casus, in quibus sufficiūt duo testes. Itē qm̄ requirūt aliqua solēnitas in actu, si fiat ea omīssa, sit nullus, nec sufficiat si postea interponatur secus si requirūt post actū. Vide & declara vt per Iaf. latè in l. vniuersis. in pe. & vt. col. C. de precib. Imper. offer. & ibi vide alia ad Bar. Itē regula, de qua hic quod forma non seruata & c. limitatur non procedere quādo forma omīssa non esset magnæ importatiæ, vide Iaf. in l. vniuersis. C. de precib. Imp. offer. vbi etiā ponunt exemplū. faciunt ea, quæ de omīssione leuis solēnitatis habes ad Bar. in l. j. §. si. de ven. inspic. Item quod omīssio solēnitatis requiritur à cōsuetudine ita dicit sicut si à iure vide Fel. in c. j. in. no. de spō. summari

do. Abb. qui reducit ad concord. vide Bal. & Salice. in l. si vt proponis. §. de nupt. & ibi remissè latè ad Bal. & vide Bald. in tit. de pace Constan. in prin. & ibi latè remissè. & vide de quæ dixi in d. c. cum accessissent. And. Barb.

k *S*ine eius consensu. Adde quod contrarium tenet Bal. hic, quia eadē solēnitas requiritur in destructione. quæ in cōstructione ar. l. si vt proponis. §. de nupt. tū cum opi. Bar. trāsit Ful. Sal. & Paul. de Cas. qui p hoc alle. in sibi quod voluit Io. An. in nouel. in c. j. de his quæ f. à ma. pte ca. qsi canonici iurāt seruare statuta, intelligit quousque durabūt & possunt statuta reuocare: nec sunt periurum de natura ipso cum sit quod reuocari possint sicut testamenta. Adde quod hoc etiā facit, quod ipse Bal. consuluit. consil. c. iij. li. q si sit data certa forma in testando, quia non requiritur in cancellando.

k *P. P. A. V. P.* Hac consultissima. De materia huius testamenti in scriptis ad prouidendum ne si vnus testis moreretur ante testatorem, testm̄ annullatur, vide Cepol. cautela. c. ij. Item ad faciendum quod legata debeantur ex dispositione facta coram duobus testibus, vide Cepolam cautela. c. lxxij. Item in materia regule quod omīno solēnitas requisita à iure faciat actum esse nullū, vide Fe.

in c. qm̄ frequenter. in iij. col. ver. attēde ad me. extra, vt lite non cōtest. & in seq. co. notabiliter limitat. Itē an septē testes requisiti sint de forma substantiali, vide Iaf. in l. ij. in iij. col. de bon. pos. secun. tab. Et ibi postea ponit duos casus, in quibus sufficiūt duo testes. Itē qm̄ requirūt aliqua solēnitas in actu, si fiat ea omīssa, sit nullus, nec sufficiat si postea interponatur secus si requirūt post actū. Vide & declara vt per Iaf. latè in l. vniuersis. in pe. & vt. col. C. de precib. Imper. offer. & ibi vide alia ad Bar. Itē regula, de qua hic quod forma non seruata & c. limitatur non procedere quādo forma omīssa non esset magnæ importatiæ, vide Iaf. in l. vniuersis. C. de precib. Imp. offer. vbi etiā ponunt exemplū. faciunt ea, quæ de omīssione leuis solēnitatis habes ad Bar. in l. j. §. si. de ven. inspic. Item quod omīssio solēnitatis requiritur à cōsuetudine ita dicit sicut si à iure vide Fel. in c. j. in. no. de spō. summari

POMATES. ¶ Opp. q non. Vide per Ro. in repetitione aut. simili. in xj. speciali piz causae inter vltimas voluntates. j. ad l. Falc. Bar. in l. sciendum. in ij. q. ff. de verb. oblig.

Rogati. Adde q in dubio omnes tenent cōiter quōd non praeſumantur rogati. Et per hoc Bart. in l. diuus. ff. de testa. mili. dicit q testis depōnēs quōd fuit praeſens, quando talis a fecit testamētum: b & non dicat q fuit rogatus non probat: q̄a potuit esse fortuitus: de quo plenē per Alexan. consi. xxxij. in ij. vo. & Bal. consil. xliij. in ij. volu. & Pau. de Ca. consi. ccij. in ij.

POMATES. ¶ Septē testes. Ad de idem esse ad pbandum coniectura voluntatis. gl. notab. in l. cum p d ponebat. vbi multa per Alexā. ff. de leg. ij.

POMATES. ¶ Ex imperfecto. Ad vidēdū Alexand. consi. cxxvj. aliās xxiij. in ij. colum. ad fi. volu. ij. & consi. cxlvj. eod. volu. & consi. cv. in ij. co. vol. iij. & in iij. col. in prin. & Panor. consil. xj. col. in l. ij. in ij. dubio, vol. j. & Fel. in c. in praesentia. col. ix. de prob. & Barb. consi. xix. col. vj. & seq. vol. j. & consi. xxxij. col. ij. & seq. volu. eo. & Rom. consi. cxxxix. col. v. & seq. & Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. col. xv. ff. ad l. reb. Et circa hoc quāro an legata alijs relicta in testamēto, quod est validum inter liberos, sint valida. Iste text. facit quōd nō. In cōtrariū tamē facit quod consuluit Alex. consi. suo xlj. col. ij. vol. j. & vide ad istum tex. etiam Ang. in l. milites. §. de test. mili. & Alex. consi. xc. col. ij. vol. ij. & pulchrē, & latē Alex. etiam xcvj. volu. ij. Pau. de Cast. consi. clvj. vbi tangit hoc de legatis factis alijs in testamento, quod valet iure specialitatis inter liberos, an valeant, & an ex tali testamento detur bon. pos. secundū tabu. vide Alex. in l. j. circa finem. & in ij. col. & in j. col. §. de bon. pos. secundū tab. vbi videtur inclinare q sic. & ibi eam tenet Corne. alleg. §. sunt autem. Insti. de bon. possel. vbi generaliter videt dari scdm tabu. omnibus iure scriptis: ergo & c. & mouetur alijs fundamentis, vt ibi per eum. Vide etiam quē scripsi ad Bart. in l. fideicommissa. §. quoties. in fi. ff. de leg. ij. Secundū aduerte txx. in l. j. iuncta gloss. ff. de bono. possel. ex testa. mili. vbi ex testamento, licet imperfecto datur secundū tab. ergo idem in casu nostro. Sed hic argumenta cessant, quoties filij non essent scripti, sed nuncupati: quia est approbatum à iure ciuili: certē & superueniens casus debet extēdi ad casum nostrum, ex quo etiam forma huiusmodi testamēti, & similitum, est approbata à iure ciuili, & tantū hic operatur numerus testium requisitus, quātum ibi septem: ergo & c. Et p hoc videtur facere glo. in l. sed cum patrono. §. si. in fine gloss. ff. de bonorum possel. An autem iste tex. haberet locum in filio legitumato, vide Bald. in c. de causis. col. penulti. in fine. de offic. deleg. & vide Iaf. in d. l. ij. colum. j. Et an habeat locum in filijs naturalibus tam in testamento patris, quā matris, vide Arc. in §. item furiosi. col. ij. & seq. Insti. eodem. & in l. qui testamento. ff. eodem. Et an iste text. habeat locū quādo p̄cessisset aliud testamētum, maximē à cæco factum cum clausula derogatoria, vide So. ci. consi. clxij. col. ij.

P. P. A. V. P. ¶ Ex imperfecto. Iste tex. procederet etiam in filijs legitimatis, vide Iaf. in l. ij. de vulg. & pupil. Item q etiā si nō apparet de rogatu notari, valeat, tenet Card. in consi. cxxxij. in ij. col. An autem in testamento impuberis sufficeret testes foeminae, vide Barb. in c. relatum. el. j. col. xxxj. de testa. Item an dispositio huius §. procedat in parte naturali, vide Bal. singulariter, decidētē q sic in l. parētes. ff. de in ius vocā. & Alex. hic, & Arc. de quo habes ad Bar. in l. f. C. famil. erc. de tutore dato in testamēto imperfecto, vide Alexā. consi. cxi. Quod etiam in testamento patris inter liberos requiratur titulus institutionis, vide Alexan. consi. cccclxix. in pe. col. & declara hoc vt per Alex. consi. clxvij. vol. v. col. ij. quē oīno vide. Item istū tex. dum loquitur de admisiōe extraneae personae, limita vt per Alex. consi. cccclxij. in iij. col. Itē nō. q in substitutionibus admisiō vnus personae faciat vt substitutus nō excludatur, aliās fuisset exclusus, vide do. Fran. in consi. liij. in pe. col. Item in testamēto patris inter liberos sint omisae oēs solēnitates iuris ciuilis, & feruetur merum ius gentium, vide Roma. consil. clxxix. in ij. & iij. colum. & ibi etiam in v. col. dicit dispositionē huius §. procedere in matre. Et qd in patre adimente. Et in vj. colū. signanter dicit dispositionē huius §. non

procedere, nisi pater omnibus aequaliter prouideat, de quo per eundem consi. cccclxxxv. Item illud, quod dicitur de admisiōe extraneae personae, limita nisi adessent quinque testes, q sufficerent ad probandum legatū vide singulariter Pau. de ca. cōsi. cxlvij. circa prin. Circa tamen illud, quod dicit Roma. §. q debeat dispositio esse aequalis inter liberos: aliās non pro

cederet iste §. Contrarium sentit expressē Com. consi. cxij. in j. col. in ver. pro parte affirmatiua ibi: nec prorsus est eadē ratio, dum allegat istum §. ex imperfecto & fi. §. fam. excif. vide moder. hic, & Decium consi. cv. colū. vlti. vbi etiam ponit q ista regula non procedat ex ille nullo testamēto ex p̄teritiōe alicuius solēnitatis. Et quōd iste §. habeat locū in legitumato, vide Bald. in c. de causis. in penul. colum. extra, de offic. de lega. Item an testamen

suus. ¶ Opp. ff. de confir. tur. l. qui à patre. Solu. dicit quidā hanc scripturā testamēti imperfecti esse codicillū, non testamētū. Truffa est glo. dicit, illa l. qui à patre. corrigitur per hāc l. & per l. inter oēs §. fam. erc. Idem videtur gl. in l. §. de confir. tu to. Contrarium videtur tenere gl. §. de testa. tutel. l. j. in gl. magna. & illa est vera, q illa lex non corrigatur. Nam tutor est extranea persona: & privilegium filiorum non debet redundare in p̄iudicium tutorū vt l. impuberi. ff. de admistra. tuto. ¶ Item oppo. de l. peto. §. mater. ff. de leg. ij. Solu. vera est illa, q ibi testamētum erat imperfectum in omnibus, p̄ter quā quo ad dationem tutoris.

¶ Quēro circa istū nō. §. quid sit testm̄ alia ratione quā ex defectu solēnitatis esset imperfectū: vt puta, quia ante quā cōpleuerit, superuenit furor, vcl mors: vt §. ti. j. l. furiosum. Rñdeo: tūc nō valet tali quo modo. Ita determinat glo. in l. si is qui testm̄. ff. eod. Si ergo testator nominasset hāereses filios suos, tamē ante quā testamētum cōpleret superuenit furor: certē tale testm̄ nō valebit: q̄a testamētū deficit ratione voluntatis & imperfectū, non ra-

tum inter liberos dicatur ad pias causas adeo vt gaudeat piz causae, vide do. Anto. disputantē & concludentē q non nisi respectu legitime consi. xxv. in j. & ij. col. prope finem, quomodo intelligatur illud. Qui vult ecclesiam instituere, & filium ex hāredare quærat alium pro consilio quā Augustinum. Et quantum ad legitimam q sunt magis privilegiati liberi quā pia causa, circa ista vide quæ habes post Bar. in l. si quis ad declinandā ad fi. §. de epif. & cler. Item q inter liberos non valeat testamētum nuru conditum, licet valeat ad pias causas, vide Iaf. in l. licet. col. ij. C. de procura. Et q non valeat etiam inter liberos, nisi probetur voluntas seu scriptura, saltem per duos testes idoneos: & q non valeat, si scriptura non habeat diem, vide Panor. consi. xcviij. vo. ij. vide latē Barb. consi. lv. in. vol. iij. quo modo valeat testamētum imperfectum ratione solēnitatis vel voluntatis inter liberos, & quid si non sit lectum, vide ad Bart. in l. si is qui ff. de testa. & in l. fideicommiss. §. quorics de lega. ij. An aut dispositio huius §. & aut. seq. locum habeat, vbi esset institutus filius ex filia, stante communi vsu loquendi, q appellatione liberorum vel filiorum non comprehendatur filius ex filia, vide Barb. q non consi. lxxxvij. col. ij. & seq. vol. iij.

*** P. P. A. V. P.** ¶ Ad liberos tantum. Ista dispositio non procedit in cæco testante non seruata solēnitatis, de qua in l. hac consultissima. §. tit. j. Item non procedit vbi p̄cessisset aliud testamētum inter liberos, vide Com. consi. cxij. incip. & si testator.

*** P. P. A. V. P.** ¶ Non valet. Quid aut in pia causa, an valeat testm̄ imperfectū ratione voluntatis, vide Pau. consil. ccj. circa fi. & consil. cccclxvij. Et an dispositio huius §. habeat locū in pia causa, vide Panor. consil. xj. in vlt. col. & vide oīno in repetitione l. cū acutissimi in xlviij. col. C. de fideicom. Item q valeat testamētū inter liberos sine recitatione cū tribus testibus, vide Pau. consi. cccclxvij. & cccclj. in prin. Et ibi etiam ponit an in tali testamēto possit fieri substitutio pupillaris, an verò requirantur quinque testes, prout in §. si quis aut. Et circa illud, qd dixi de imperfectione ratione voluntatis in pia causa, vide Barb. in repet. l. cū acutissimi. in iij. col.

¶ Ratione voluntatis. Adde quod facit ad quæstio. q sit testator scripsit in schedula totam voluntatē suam, in qua filios instituit, fortē in disparibus partibus. Item extraneis fecit legata, deinde in capiam reposuit ipsa non lecta, q valet: quia est perfecta ratione voluntatis, licet non solēnitatis. Ita tenent Gul. de Cu. Bal. Sali. Bar. in l. is cui. ff. eo. & Bart. in l. fideicom. ff. de lega. ij. & est tex. quando est scripta manu testatoris, in aut. quod sine. j. eo. & ibi Bal. & Pau. de Cast. Quando autem esset scripta alia manu, quā testatoris Bal. & Pau. vbi §. tenent contrarium. Dicit Alexan. posse saluari Bar. quando per duos testes posset probari, q esset scriptura testatoris. iunctis his quæ proximē ipse est dicturus. Tu vide Bal. in terminis consi. cccxvij. volu. sequen. Barto. idem voluit Abbas consil. clxvij. in. libr. dummodo contineat diem, & nomen principis. Ita dicit tenere Bald. in d. aut. quod sine. & vide quod Bal. consi. lxx. iij. libr. consuluit, quōd si testator asserat inter liberos, se certo modo testatum, quōd illa verba probant testamētum: an autem hāc lex habeat locum in liberis naturalibus. Specu. tenuit q sic: in titu. de instr. edit. & compendiose. vers. quid si pater. argumē. l. naturali. de confirma. tuto. Idem tenet Pau. de Cast. hic: quia satis rationalis opi. & idem Pau. in l. si. §. fam. erc. Ro. consil. clxxxix. Ange. dicit quōd omnes doct. Bono. nō. consuluerunt contrarium. Bald. tenet quōd in patre non habeat locum dispositio huius legis, in matre feci nisi sit illustris. Idem tenet Alexand. tamen vt refert Roma. in dicto

Secunda Bartoli super Codice.

confil. cxxxix. Bal. in l. si qua illustri. j. ad Orfi. & in l. humanitatis. de natu. libe. & in l. si. de confirma. tu. tenet qd etiam habeat locum in liberis naturalibus simpliciter. An autem filius in minus solenni voluntate possit parentes instituere, Spec. qd non, eo. §. ver. quid si filius. Et qd testamentum imperfectum ratione voluntatis non valeat inter liberos, consiluit Abb. confil. cv. ij. li. Vide

tamen in quantum dictum fuit §. qd hic §. habeat locum in a liberis naturalibus quod voluit Spec. in titu. de sta. mo. versi. ij. An aut va leat pupillaris sub stitutio in testamē to imperfecto, vide Pau. de Cas. confil. cclij. & ibi transit eum Bart. in l. ij. ff. de vul. & pupil. An b autē mutus testari c possit pater inter fi lios: Ang. tenuit qd non, si valet loqui: confil. cclvj. An autē testamentum pri mū solenne, in quo testator filiam vñ vniuersalem here dem instituit, & al teri fecit legatum, & in eo apposuit clausulam, quod si secundum faceret, voluit nullius esse momenti: & secun dō facit testamen tum, in quo filias prædictas æqualiter instituit, & pro batur per quinque testes qd primū re uocauit lit primū reuocatum. Rom. cō fuluit quod sic, con fil. cclxxxvj. vbi de hac materia. & per Bal. confil. cclxv. & cccxxij. ij. lib. & cō fil. xxxij. & confil. cclxij. ij. vol. & confil. lxx. & cxcvij. iij. vol. per Old. confil. cxix. per Alex. cō fil. clvj. ij. vol. & cō fil. cxxij. j. volu. & cō fil. cxxv. ij. vol. & confil. lxxvj. iij. vo. per Paul. de Ca. cō fil. cxxxix. & cclij. Adde etiā secundū Pau. de Cast. cō fil. cclij. qd si testator infirmitate grauatus, vocatis testibus, & notario, faci at scribere suam voluntatem, & de parte in partem notarius sibi legat au dientibus testibus vsq; ad hæredis institutionem inclusiue: & sic ponat annum, mensem, diem, & actum, &c. & cum vellet relegere testator expi rauit: & dicta scriptura non reperiatur in protocollis notarij, qd per testes probari poterit.

- a *P. P. A. V. P.* ¶ Fœminis. Quod autem debeant esse testes ido nei, vide Alex. confil. cccxl. ad finem.
- b *P. P. A. V. P.* ¶ Quod sine. Nunquid autem in ista scriptura im perfecta, in qua pater testatur inter liberos, requiratur expressio anni, mē sis, diei & loci, vide Curt. in solu. l. admonendi. in lxxij. col. de iurciu. Et de materia huius autē, vide Alex. confil. cxxvij. in iij. & iij. col. latissimè confil. cccclij. Et vide circa istam materiam latè Barba. confil. lxxxvij. colum. iij. & seq.
- c *POMATES.* ¶ Habet se ad §. In tex. ibi: & tempus & liberorum. Ad huiusmodi autem declarationem vide Alex. in confil. lxxij. aliàs lxx vj. incip. ponderatis. in iij. vol. vbi allegat tex. in §. illud. in autē. quibus mo dis natu. effi. legi. Sed certè hic allegatur aliter intelligi tex. qui de solo tē pore facit mentionem. Ad istam autē, vide Alex. confil. cxxij. colum. iij. in primo volu.
- d *POMATES.* ¶ Et incognitæ. Istud fallit in instrumento, seu te-

stione solennitatis omittæ. ¶ Quæro, istud testa mētū imperfectū inter liberos qualiter debet probari. Rñ. duobus testibus, maribus vel fœminis^a, nō curo, sufficit hoc probari. Et no. j. prox. autē. Fa cit. §. famil. ercif. l. si. probat per rōnē. Cū em solen nitas iuris ciuilis, quantum est inter liberos, sit re mota, remanet in pristino iure gētū, secūdū quod in ore duorum, vel trium stat omne verbū: nec di stinguo marē à fœmina. Ita debetis intelligere hęc materiam. Facit quod dixi de testa. mili. l. milites.

SVMMARIVM.

¶ An probet instrumentum, in quo notarius po suit x. pro decem, & c. pro centum.

Vod sine. ¶ Ista autē, habet se ad §. c. istum deter minando seu corrigendo eum in testa mento factō in scriptis. ¶ Quæro, qua liter se habet ista autē ad §. ex imperfecto. Quidā dicūt qd istū §. corrigit ex toto. Glossatores nostri dicūt qd qñ testm̄ sit sine scriptis, in nullo immuta tur per hęc autē. Sed qñ in scriptis immutaf: immu taf enim in duobus: quia requiritur testatoris sub scriptio, & pōt legari extraneis. Quæro, quō ista autē, se habet ad autē. si modo. §. fa. ercif. Gl. dicit & bene, qd cū illa cōtinuaf. ¶ Quæro, qñ notarius fa cit aliqd instrm̄, & in eo ponit p centū literam c. pro decē literā x. & similia. huc quærit vtrū istud instrm̄ probet. Hic videt casus qd nō. Pro hoc etiā videt casus in l. sed cū patrono. §. fin. ff. de bo. poss. ¶ Ad idē facit in secūda cōstitutione §. ante fi. vbi dicit qd isti libri debēt scribi p literā extēsiuā, nō p signa. In contrariū videt casus in l. quoties. §. ij. ff. de hæred. in lti. Breuiter ista est veritas. Quædam sunt notæ inusitatæ, & incognitæ^d & per istas in strumētū non probaret: vt d. l. sed cū patrono. §. fi. ff. de bo. poss. Exēplū videmus in notarijs, qui fa ciunt vnum signum, quod importat nomē suum: & hoc faciunt in vna litera alijs intermissis. Aliud exemplū in duabus literis ff. designatur digestum. Si verō est signum consuetum: vt pro centum po natur vnum c. & similia, dico tunc qd tale instru mentum probaret: vt d. l. quoties. §. ij. de hære. in lti. Fallit in casu istius autē. Item fallit in libris iur is ciuilis, qui debent scribi per congeriem literarum, non per signa: licet hodie non feruetur: vt in dicta cōstitutione §. de cmen. Iusti. Co. & c.

Hoc inter liberos.

Ista autē, inducitur per gl. in arg. ad rescri pta, qd non valent, nisi in eis expressè dicatur, a ali lege non obstante, quod not. in l. si. §.

stamento militis: quia licet sit scriptum per ziphras inconsuetas: tamē va let, & tenet, dummodo intelligantur. Ita Ang. in l. Titius. vbi est text. ff. de testa. mili. Glo. in l. sed pro patrono. §. si. de bonorū posses. Item in in strumēto ad pias causas. Ita Ro. in repetitione autē. similiter. cxxvij. specia li pizæ caasæ. j. ad l. Fal. Adde Alex. in confil. clij. col. ij. i. fi. in iij. vol. & Bar ba. in c. cum accē sissent. colum. iij. de consit. & Nico. c. cum tu. in ij. colū. in primo notabili. eo. titu.

si contra ius vel vti pub. & ibi plene per doc.

Per nuncupationem.

Habui stis §. de testamento in scriptis, nunc profequitur de testamento nuncupatiuo. Testamentum nūcu patiūm, debet fieri coram septem testibus^f, vo luntatem testatoris audientibus. h. d.

SVMMARIVM.

- 1 ¶ Testes deponentes de reuocatione testamen ti, debent coram testatoris iudice deponere.
- 2 Testamentum secundū imperfectum ratione præ teritionis. quando tollat primum: remissiuè.
- 3 Substitutio pupillaris directa facta in testamento de extraneis, qd reuocatur in codicillis quādo sunt substituti venientes ab intestato.

Siquis autem. ¶ Hic est no. §. Testa mentum perfectum non tollit per subsequens^h imperfectū, nisi in eo fuerint scripti venientes ab intestato, & quinque

- i testes affuerintⁱ. h. d. ¶ Opp. qd idē de iure antiquo: vt ff. de iniu. rup. & irri. test. l. ij. Sol. Illud ibi fuit additū à cōpositoribus noui iuris. ¶ Secundō opp. de Leius militis. §. si. de testa. mili. Sol. Fateor qd si cut est hic, qd testamētū perfectū tollit per imper fectū ita sunt etiā quidam casus olim, & etiā ho die: vt l. sancimus. j. e. qd dic vt in gl. ¶ Itē opp. de l. hæreditas. j. de his qui. vt indig. Sol. Ibi primum testamētū nō tollitur, licet hæredes reputentur indigni. ¶ Itē op. de l. cū quidam. ff. de his qui. vt indi. Sol. Dic vt ibi. ¶ Itē opp. de l. pe. §. si. ff. de cō di. in lti. Sol. Dic qd ibi testator cogitauit in vanum. ¶ Quæro, dicūt hic, qd quinque testium depositio nes, & c. Quæro, nūquid sufficiat qd dicti testes de ponant corā notario: ¶ ¶ Gl. dicit qd nō: sed est ne cesse qd examinentur coram iudice^k. Dicit em tex. testibus, nō testimonijs, esse credendum: vt l. ij. §. idem diuus. ff. de testi. vide gl. tuam no. & charam, quā no. perpetuō, qd tene mētū. ¶ Circa istū §. quæ ro duo. Primō hic loquit quādo testm̄ est imperfe ctum ratione solennitatis. ¶ Quid si est imperfe ctus ratione præteritiōis: Gl. videtur velle qd tunc primum non tollatur per secundum: vt l. si filius qui in potestate. de liberis & posth. In contrarium facit tex. in l. si duobus. §. si prius. ff. de contra tab.

- 1 Dic vt ibi. ¶ Vltimō^l scias, quod per hanc legem defendendi semel vñ hæreditatē hoc modo: ¶ Te stator filium instituit in testamēto. & ei quosdā ex traneos pupillariter substituit: de raum in codicil lis illā substitutionē reuocauit, & substituit veniē tes ab intestato: oēs sapiētes dicebāt, qd illa substi tutio directa nō potuit reuocari in codicillis: ego

Fal. Bar. confil. xxxij. col. vj. in j. volu.

- g ¶ Si quis autem. Ad intellectum huius §. vide Alex. confil. cclvj. in ij. vol. Rom. confil. cccvj.
- h *P. P. A. V. P.* ¶ Per subsequens. Nisi primum esset inter liberos: quia per secundum imperfectum non tollitur etiam si in eodem instituan tur filij: vide Com. confil. suo. cxxij.
- i *P. P. A. V. P.* ¶ Testes affuerint. An autem dispositio huius §. qd per secundum imperfectum tollatur primum, habeat locum, si secundum esset imperfectum ratione alterius defectus, quā numeri testm̄, puta ro gitus notarij & testium, & similes, vide Roma. confil. cccvj. Nunquid autē secundum testamentum ad pias causas cum duobus testibus, tollat primū etiam ad pias causas solenne, vide pulchre confil. cclxvj. Nunquid autem secundum imperfectum, in quo sunt instituti venientes ab intestato, tol lat primum solenne, in quo sit instituta pia causa, vide Panor. confil. xj. in ij. colum. Et de materia huius §. vide etiam Io. confil. cxxxix. in v. & vj. co. ¶ Iudice. Quod limita vt hic per Alex.
- 1 ¶ Vltimō. Adde qd idem tenet Pau. de Ca. hic. Fulg. etiam dicit qd contra Bar. non auderet iudicare: quia opinio Bar. fauet voluntati testatoris. Idē tenet Rapha. Cu. in l. j. & ij. de inult. testamen. & Fran. Tigri. hic Bald. & Salice in l. filijs. §. famil. ercif. un. tenent contrarium. latius hoc vide per Alexand.

- 1 *P. P. A. V. P.* ¶ Vltimō. Vide Alex. confil. cclxxxix. in ij. col. dixi

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ *Productz.* Melius dicas ex Veneto exemplari: & tunc siquidem tabulæ nunquam fuerunt in iudicio productæ: & tunc bene dicit gl. Aut fuerunt productæ: & tunc idem quod in primo potest & c. Alex. Losæus.

b ¶ *Vltimò.* Adde post Pau. de Cast. Bal. & Alex. plenè Old, qui voto tuo satisfaciens, circa hoc consil. clxiij. inci. circa materiam propositæ quæstionis, & aliquid per Bal. consil. c. iij. vo.

c ¶ *In l. & ab antiq.* 1 Vide pro l. Bart. in consil. ccxliij. inci. secundum consuetudinem Venetiarum. And. Barba. 3

d ¶ *P. P. A. V. P.* ¶ *Et ab antiquis.* Aduerte circa hanc legem quod licet per eum dispensetur de numero testium, non tamen dispensatur circa idoneitatem: ideo feminæ non admittentur, vide Alex. consil. ccxij. in vj. col. & consil. cccxx. in iij. col. Itè an in casu huius legis testamentum sit nupatiu, an in scriptis, vide Angel. Aret. in tract. testa. in glo. in verbo, siue testamentum nupatiu. in iij. col. & ibi etiam in col. sequuntur alia ponit circa materiam huius legis.

d ¶ *In comitatu.* Adde secundum Alex. Bal. & Salic. sequitur Cyn. quia ratio finalis huius legis videtur fundata in inopia testium, & per text. in versu ad Dei humanitatē. quasi tex. videat habuisse respectum ad ius diuinum: sed respondetur quod verum est, quo ad rusticos non quo ad alios & speciale est i eis: ergo in contrarium est ius commune. l. j. in fin. ff. ad muni. Et per hoc dicit Pau. de Cast. non posse procedere, quod in ea Matth. dicebat quod testamentum factum in carceribus tyranni quinq; testibus valebat, & Bal. similiter, quod factum tempore pestis valebat eo numero testium. qd Ang. nō tenet in d. l. consiliū tur. pillū tex. & dicit etiā Ang. in aut. de non alie. §. quod autē peregrini euntes Romā pro iudulgentiis, si infirmantur in aliquo hospitio, vel aliquo castro. & ibi faciunt testamentā cū duo-

S V M M A R I V M.

¶ Si testator incidit signa testamenti, an testamentum tollatur ipso iure, vel ope exceptionis remissiuæ. Si inconsulto sunt incisa signa testamenti, quando testamentum remanet validum, & ex eo hereditas adiri possit, vel bonorum possessio peti.

¶ Quando testamentum irritatur per incisionē, cui hereditas debeat.

Nostram Prouisionē, Si signa sunt incisa testatore volente, rūpirur testamentū, aliās remanet validū. h. d. ¶ Op. nuda ¶ volūtate nō tollit testamentum: vt l. fancinus. s. e. sed hic dicitur cōtrariū quia in scindēdo signo, tollit testamentū: quare malè. Sol. quidā dicit, quod non tollitur ipso iure, sed ope exceptionis: vt hic in prin. gl. Tu dic quod hic peruenit ad actum facti: ibi peruenit ad actū verbi. An autē isto casu tollatur ipso iure, vel ope exceptionis? dic vt d. l. j. ff. de hus quæ in testamēto delē. & l. ad testium §. si signa. ff. eo. ¶ Opp. dicit hic, quod incisis signis inconsulto, testm remanet validū: cōtra ff. de bonorū possessiōne secundū tabulas l. j. §. semel. & §. si linum Sol. dicit gl. fa teor quod nō pōt peti bono. posses. secundū tab. vt in cōtrario. sed bene pōt adiri hereditas de iure civili: vt hic. Tu dic, aut nomē heredis non est deletū & tūc pōt adiri hereditas: & peti bono. poss. de iure prætorio: vt hic & l. j. §. si linū. ff. de bono. poss. secundū tab. Aut nomē heredis est deletū: & tūc si quidē tabulæ nunquā in iudicio fuerunt productæ: idem: quia pōt peti bono. poss. secundū tab. vt l. j. §. semel. ff. de bono. poss. secundū tab. aliās pōt adire de iure civili: vt hic: nō tamen pōt peti secundū tab. vt in contrario. ¶ *Vltimò* quærit glos. quādo testamētum irritatur, ¶ per incisionem, cui debetur hereditas. Gl. hic distinguit: aut testator incidit: vt decedat intestatus: aut quia reputauit heredes indignos: aut dubitatur. Primo casu, venit ad venientes ab intestato: secūdo, ad fiscū. tertio, idē. quia in dubio venit ad fiscū. ita dicit gloss. quā vide. Idem videtur tenere gl. in l. cæcellauerit. de hus quæ in testamē. delē. quā gl. Dy. reprehendit, & oēs doct. illū sequuntur: quod in dubio nō videtur reputare heredes indignos. & sic admittuntur venientes ab intestato. Est etiam alius casus, quando testator incidit testamentū, volens decedere cū primo testamēto: quod dic vt l. qui ex liberis §. testamento. ff. de bono. poss. secundū tab.

S V M M A R I V M.

¶ Ista lex habet locum in testamento in scriptis, & in nuncupatio.

¶ Cuius testans in comitatu, an testetur coram quinque testibus?

¶ Statutum quod quilibet Perusinus possit facere testamentum coram quinq; testibus non comprehendit forenses.

¶ Statutum, vel consuetudo, quod testamentum fiat coram minori numero septem testium, an valeat: remissiuè.

¶ Lex generalis, quod tollat consuetudines speciales.

Ab antiquis. ¶ Permissis rusticis facere testamentum corā quinque testibus, si plurium copiam habere nō possunt. h. d. hæc bona lex. ¶ Quarto: vtrū ista lex habeat locum in testamento in scriptis, & nuncupatio: Gl. dicit, quod sic, & ita obseruatur cōmuniter: licet gl. aliud videatur sentire in l. qui testamentum. §. fin. ff. eo. ¶ Circa hanc legem quæro, si quidā cuius fecit testamētū, in comitatu vtrū possit testari corā quinq; testibus. d. Cy. hic videat dicere, quod sic. Ia. de Aret. disputauit quandam quæstionem, in qua determinauit contrarium: quia text. est in l. consiliū tur. §. j. de iure codicil. Hoc etiam

bus testibus: cū plures ibi nō essent valebūt eorū testamenta, quia si milites in expeditione degentes possunt testari corā duobus testibus: quātō magis illi, qui sunt in expeditione ad salutē animæ, & honorē Dei. Plus voluit ipse Ang. in aut. oēs peregrini. j. cōia de succes. per illū tex. in ver. liberam habeant potestatem quod possunt testari, sicut milites indistinctè nō habita cō-

probatur ex isto tex. si bene aduertatur, hic non cōceditur priuilegium loco, sed personis in loco, hoc est, rusticis in comitatu. Si enim non essent rustici non haberent priuilegium. Item si essent rustici, & non starent in comitatu, non valeret testamentum. & vide tex. & istum tex. pondero multū in l. cū cōtos populos. de sum. tri. & fi. Et ideo si statutum diceret hic, quod quilibet Perusinus possit facere testamentū coram quinq; testibus: & faceret hic forensis testamentū taliter nō valeret: quia statutum eū non comprehendit. Secus si diceret, quod quilibet possit hic facere testamentū corā quinq; testibus. De quo dic vt d. l. cū cōtos populos. ¶ Itè hæc lex facit pro statutis, quod testm cor. in quinq; testibus, vel paucioribus valeat. Nam hic erat consuetudo, quæ non valeret, nisi approbaretur per hanc legem: vt hic vides in text. Non potest ergo induci per consuetudinē, vel legem, quod liceat testari coram pauciori numero testium, quā septē. Iac. de Are. disputauit contrarium, & determinauit in l. cū cōtos populos. & ad hanc l. respōdet Dic vt ibi.

¶ Item facit hæc lex, quod hæc lex generalis tollat consuetudines speciales locorum. Nam leges pre-

cedentes, quæ dicebant testamenta fieri coram septem testibus, tollebant consuetudines rusticorū: nisi per hanc legem essent restituti. Ad idem l. iij. §. diuus. ff. de sepul. viola. & dic vt ibi: & de hoc plenè in c. j. de consil. lib. vj.

fideratione an plures haberi potuerint necne. Et cum Ang. transit Paul. de Ca. in l. nutritoribus. j. communia de succes. & Alex. hic. Qui adde quod Bal. consil. cccxiiij. iij. li. tenet quod testamentum factum in rure coram quinq; testibus non valet. Quidā autē si sit statutum, quod in villa faciat testamentum coram quatuor testibus, & presbytero, & quidā faciat testamentum secundum ius cōe an valeat: vide Bal. consil. cccclxxxj. iij. vo.

P. P. A. V. P. ¶ *Qui deportatur.* Hanc legem repetit do. Benedictus de Plūbino. Item circa illud, quod hic dicitur quod deportati sunt incapaces successiōnis ex testamento, vide multa quæ habes ad Bart. in l. si mādauero. §. is cuius. ff. mandati. Circa deportatos & bānitos, quomodo & in quibus sunt incapaces. Item an sint incapaces successiōnis ipso iure, an solū in effectu, vide Aret. in l. si feruus. in pe. col. de ac qui. heredi.

De heredibus instit. & quæ personæ heredes institui non possunt, & c. Ru.

S V M M A R I V M.

¶ Si deportatus est institutus hæres, hereditas an veniat ad fiscum, an verò ad venientes ab intestato: vbi quod ad venientes ab intestato.

¶ Deportatus habetur pro mortuo.

¶ Bannitus nostri tēporis, quā possit hæres institui.

LEX I.

Videportatur. ¶ Deportati nō possunt ex testamento hereditatē capere. h. d. No. quod dixi in sumario. ¶ Opp. quod peregrini, & ignoti possunt institui: vt j. co. l. extraneū. Huius timore dicit gl. quod potest intelligi duobus modis: vno modo, quod faciat similitudinē quandā per contrarium. q. d. Deportati nō possunt institui tanquā peregrini: quia institui possunt. & sic dicit, quod deportati nō æquiparantur peregrinis. Vel aliter, quod faciat similitudinē directo: & tūc est addendū, tanquā peregrini, scilicet mala peregrinatione. ¶ Opp. de l. si cognatis. ff. de reb. du. Gl. soluit optime: ibi loquitur de cognatione civili, quæ sublata fuit per emancipationē: & sic per minimā capitis diminutionē. hic loquitur quā interuenit media capitis diminutio. s. deportatio. ¶ Tertio oppo. ¶ & vide quod hereditas non veniat ad venientes ab intestato, sed veniat ad fiscum: quia omnia quæ auferuntur ab indigno, applicantur fisco: vt l. hereditas. j. de his qui. vt in di. Glo. videtur fateri contrariū: & vide gl. vlti. in fi. dēs doct. cōiter reprobant hanc gl. per l. si in metallum. ff. de his qui pro non scrip. de iur. fil. l. in metallum. Sed gl. videtur dicere aliud in condēnato in metallū, qui perdit libertatem & ciuitatem: aliud in deportato quod perdit ciuitatē tantūm. Certè dñi, ista rñsio non est bona: nā hereditas de iure civili est: vt lege obuenire. de ver. sig. sed deportatus perdit ciuitatē, & ea quæ sunt iuris civilis: ergo hereditatē non capit. Et istam rationem tūgit gl. secunda, quam vide. Et hoc sic infertur: Si hæres deportatus est incapax, ergo non potest ab eo auferri tanquā ab indigno: quia auferri dicitur ab eo, quod caput, licet

Item adde qd si sta-
 tutu inabilitaret
 ad succedendum ali-
 quem ipso iure, ga-
 fiscus non pot tunc
 auferre tanqua ab
 indigno, iuxta hic
 notata, tale statutu
 venit strictissime
 intelligendum, cu
 per ipsum excluda-
 tur fiscus, licet ad-
 mitantur venien-
 tes ab itestato: ideo
 si loqueretur de ho-
 micida, non copre-
 hederet parricida.
 vide Io. de Ana. co-
 si. lxxij.

a ¶ Deportati. Vide
 Bal. post Guliel. de
 Cu. in l. si qua. ff. de
 his qui sunt sui vel
 alie. iur. vbi limitat
 istam legem. And.
 Barba.

b ¶ Exbannito. Ad-
 de Alex. cõsi. lxxv.
 j. vo. p. Bal. cõsi. xxx-
 iij. n. vol. & p. Pau.
 de Call. cõsi. xxxij.
 & ibi an bona, quæ
 obueniunt banni-
 to post publicatio-
 nem bonoru, sunt
 fisci vel sua & quid
 de legitima.

c ¶ Idẽ dico. Adde tu
 Ange. in l. Gallus.
 §. ille casus. ff. de
 lib. & posth. tenen-
 tem qd bannitus po-
 test succedere ab in-
 testato de iure com-
 muni. & idem Bar.
 in l. amfisiõe. ff. de
 capi. dimi. vbi vide
 per eum & per Bal.
 in l. Gallus. §. & qd
 si tantum. & in l. si
 qua. ff. de his qui sunt
 sui vel alie. iur. vi-
 de Bal. in l. fin. C. si
 pen. app. mors in-
 terue. & hic. & Sa-
 li. post eum. & Imo.
 in l. ex facto. §. ex
 facto. ff. ad Trebel.

¶ POMATES. c
 ¶ Sed cur. Isti opi-
 fecutus est idẽ Bar.
 in l. ij. in n. col. ff. so-
 lu. matrimo.

¶ P. P. A. V. P. g
 ¶ Pater tuus. Circa
 intellectum huius
 regulæ, & an proce-
 dat, quando proce-
 deret dispositio cer-
 te partis, postea se-
 queretur in residuo
 & an tunc possit
 comprehendere totu
 & quid si non pro-
 cederet ex toto di-
 positio certa, sed
 certissima, vide o-
 mnino Comen. cõ-
 sil. cxliij. inci. Anto-
 mus. in j. dubio. per

pit, licet nõ habeat, quantum ad effectum: vt l. ex
 facto. §. si. de vulg. & pupil. & l. aliud est capere. ff.
 de verb. sig. Ergo eadẽ ratio est in deportato, quæ
 est in damnato in metallu. Præterea, ¶ deportatus
 habetur pro mortuo: vt l. j. §. pen. ff. de cõtra tab.
 & l. si necẽ. §. si deportatus. de bon. lib. Sed si mor-
 tuus est institutus, hæreditas esset pro non scripta
 vt l. j. §. n. de cad. tol. ergo eodẽ modo hic. Et hoc
 videtur tenere gl. Insti. de lega. §. legari. vbi ponit
 deportatu inter non capaces. ¶ Contra prædicta
 facit fortiter ff. de lega. in j. l. si deportati seruo. in
 prin. vbi acquiritur fisco, quod seruo deportati re-
 linquit. Sol. Aliud cum relinquitur seruo de porta-
 ti, aliud cum relinquitur domino deportato. Et si
 tu dicas: Capacitas serui inspicit ex persona domi-
 ni: vt l. debitor. §. seruo alieno. ff. de leg. ij. Si ergo
 deportatus non est capax: ergo est seruus eius: &
 sic nõ acquiritur fisco. Solu. Dico quod illa regula
 non habet locum in seruo eius, qui est penitus in-
 capax: vt d. l. si deportati. Sed haberet locum in
 seruo eius, qui in quibusdam est capax, & in qui-
 busdam non: vt lege contraria. ¶ Vltimò solet
 ¶ quæri, quid in exbannito, vtrũ possit hæres in-
 stitui. Gl. Insti. qui. mo. ius pat. potesta. sol. §. rele-
 gati. dicit qd quando bona auferuntur exbannitis,
 æquiparantur deportatis: ideo tanquam deporta-
 ti institui nõ possunt. Quidã doctõr & aduocatus
 Bononiẽ. qui vocatus fuit do. Fede. de Scalis, di-
 sputauit contrariu: & do. Cyn. hic aliquantulũ tan-
 git: tamen modicum vterq; dixit. Ego disputauit
 quãdam quæstionẽ, quæ incipit, Statuto Lucanæ
 ciuitatis. in qua tractauit materiã exbannitoru. Et
 breuiter determino ibi qd exbanniti, qui possunt
 impunẽ offendi, dicuntur hostes ciuitatis: vt l. amfisi-
 fione. §. qui deficiunt. de capi. dimi. & perdunt ea,
 quæ sunt ciuitatis suæ. Sicut enim deportati per-
 dunt ea, quæ sunt ciuitatis Romanæ: item hostes
 ciuitatis Romanæ perdunt iura omnia Romano-
 rum: ita hostis ciuitatis particularis perdit ea, quæ
 sunt illius ciuitatis, & ea, quæ sunt iuris cõmunis
 retinet. Ita videtur velle la. de Are. in l. ex facto.
 §. ex facto. ad Treb. Ex hoc concludo, qd si testa-
 mentum fieret secundum formam statuti ciuitatis
 vel ex speciali priuilegio ciuitatis: vt s. tit. j. l. si nõ
 speciali. qd exbannitus talis, ex tali testamento ca-
 pere non posset: quia perdit ea, quæ sunt illius ci-
 uitatis. Idem dico de hæreditatibus, quæ deseruntur
 ab intestato, ex forma statuti illius ciuitatis.
 Sed si testamẽtum est validum de iure cõmuni,
 vel hæreditas deseratur ab intestato de iure com-
 muni, cum ipse retineat ea, quæ sunt iuris commu-
 nis, posset capere: forsan tamen posset cõmunẽ
 sibi auferre, tanquam ab indigno: sed cur capere
 non possit, cum sibi remaneant ea, quæ sunt iuris
 communis? Modò hic non habentur alia.

S V M M A R I V M.

Formam instituti spurii efficaciter hic vide.

LEX II.

Pater tuus. Appellatio re-
 sidui pot ad to-
 tum referri. h. d. Vide glos. ex eo quod
 explicauit de nato ex nefario coitu.
 ¶ No. ¶ ex hac l. formã testadi, quando quis vellet
 instituere spurium suu, & esset certus qd non deuen-
 niet ad fiscum, qd sibi substituatur aliquẽ pro ea par-
 te, quam capere non posset. & hoc feci iam fieri in
 quodam, qui habebat spurium suum legitimatu
 per quendam Comitẽ, qui dicebat se habere pri-
 uilegium: tamen quia legitimatio posset reuocari
 in dubio consului qd eum institueret, & substitu-
 ret secundum formam huius legis.

S V M M A R I V M.

Effectus substitutionis vulgaris porrigitur ad
 duos casus, scilicet si hæres non erit, vel esse non
 poterit.
 Verba substitutionis pupillaris, si hæres non erit,
 quomodo intelligantur.
 Filio repudiante hæreditatem, pater adit, & præ-
 fertur substituto.
 Hæres, cui fuit transmissum ius deliberandi per

- institutum, qui non adiuit, præfertur substituto.
- 5 Hæreditas delata seruo, non quæritur domino, nisi per seruum adeatur.
- 6 Hæreditas delata monacho, quæritur monasterio sine facto monachi.
- Potestas Abbatis in monachum æquiparatur patriæ potestati.
- 7 Casus in quo admittitur concursus instituti, & substituti.
- 8 Substitutus, repellitur etiam quãdo seruus coactẽ adiuit.
- 9 Si liber est institutus tanquam seruus, sibi acquiritur hæreditas.
- 10 Si filius factus est institutus credens eum liberum, vel monachus credens eum nõ monachum, cui acquiritur hæreditas: remissiuẽ.

LEX III.

Vm proponas.

fortis lex. Breuiter dicit: Si testator in-
 stituit seruũ cõmunẽ, credens eũ libe-
 rum, qd ei vulgariter substituit: ex testatoris volũ-
 tate dominus admittit, vel totaliter repellitur. h.
 d. ¶ Not. ex hac lege ¶ qd effectus substitutionis
 vulgaris, porrigitur in duos casus, scilicet si hæres
 non erit, vel hæres esse non potuerit vide text. Et
 ex hoc quod dicit, non potuerit: apparet qd quocũ h
 que modo veniat illa impotentia, locus est substi-
 tuto: siue non possit per incapacitatem hæredis:
 vt s. l. proxima: siue per errorẽ defuncti, vt hic: si-
 ue quocunq; modo substitutus admittetur. ¶ Itẽ
 no. ¶ verba substitutionis vulgaris, si hæres non
 erit, prolata à testatore non errante intelliguntur
 si hæres non erit, vel alium hæredem non fecerit:
 vt hic, & l. si pater. ff. eo. & Insti. de vulg. sub-
 sti. §. si. ¶ Ex hoc ego infero ad quæstiones multas
 quotidianas in materia vulgaris substitutionis.
 3 Prima, ¶ cum de iure hodierno filio repudiante
 potest pater adire: vt l. cum nõ solum. §. j. de bo-
 quæ lib. vtrũ præferatur pater, vel substitutus, si fi-
 lius habuit substitutum. Glo. tangit ibi. Ego dico
 patrem præferendum per regulam prædictam: quia
 licet filius non sit hæres, facit tamen alium hæredẽ
 ergo cessat substitutio vulgaris. Eadem ratione
 dico, qd licet institutus non adiret, & decesserit, si
 tamen transmississet ius deliberandi ad hæredem
 suum, qd hæres adiens ex virtute illius iuris delibe-
 randi præferitur substituto. Licet enim hæres insti-
 tutus non fuerit: tamen facit hæredem alium mini-
 sterio suo transmittendo ius deliberandi: ergo ces-
 sat substitutio vulgaris. ¶ Not. tertio ¶ qd si hære-
 ditas est delata seruo, nõ potest quæri domino, nisi
 per seruũ adeatur. Vide text. ibi: potuit enim, & c. k
 Vide gloss. super hoc verbo. ¶ Quid in monacho,
 ¶ cui desertur hæreditas: an possit quæri monaste-
 rio sine facto monachi? Ista quæstio pedit ex hoc,
 vtrum potestatem Abbatis in monachum æqui-
 paramus potestati dominicę, vel potestati patriæ.
 Nam pater potest adire filio nolente: vt d. l. cum
 non solum. §. j. sed non dominus nolente seruo vt
 hic. Quid dicemus? Dixi in l. j. de vulg. & pupil.
 substitui. vbi tractauit materiã vulgaris substituti-
 onis. Et finaliter quantum est in proposito, dico
 qd æquiparatur patriæ potestati non dominicę. In
 hæreditatibus enim monachus nõ habetur vt ser-
 uus, sed vt liber homo. quod apparet: quia capit
 vt suus, & vt agnatus, & propinquus: vt l. Deo
 nobis. §. de epis. & cle. quæ iura legitimẽ non ca-
 dunt in seruo. Cætera dic plenius vt dixi in l. j. de
 vulg. & pupil. ¶ Hoc expedito venio ad appa-
 ratum nostrum. ¶ Oppo. & videtur quod testamen-
 tum istud non valeat: vt l. neq; §. si seruum. de mi-
 li. testa. Solu. Ibi erat seruus proprius, hic commu-
 nis. Vel aliter: nec hic, nec ibi valet testamentum
 quo ad institutionem serui. ¶ Oppo. secundò In-
 stitu. eodem in prin. & i. titu. in j. l. pen. Solu. & ibi
 testator sciebat ipsum esse seruum: vnde instituen-
 do eum videtur sibi relinquere libertatem: hic ve-
 rò errabat. ¶ Vltius opponi. de l. seruus alie-
 nus. & l. si alienum seruum. ff. eodem. Sol. Distin-
 gue plenẽ, vt no. ff. eo. tit. l. sed & in cõditione. §. si

totum. Vbi etiam
 quid si dispositio p̄
 cedens de certa por-
 tione non cõseque-
 retur effectum. Et
 vide de versi. de re-
 fiduo. Alex. in l. itẽ
 prohibemus. §. sed
 si. ff. de hære. insti-
 in apostil. & Com.
 in d. consil. loquitur
 de verbo, super-
 fluo. vide latẽ Ias.
 hic.

¶ Residui. Adde qd
 voluit Alexã. in l.
 item qd Sabinus. ff.
 eodem.

¶ Spurium. Adde
 de modo instituen-
 di spurium, vide Bal.
 consil. cxxxj. in vo-
 lu. & Roma. consil.
 cvj.

¶ POMATES.

¶ No. ex hac l. Ad-
 de intellectum no-
 uum ad istum tex.
 vt per Bolog. in sua
 theorica. chart. in j.
 volu. ij.

¶ Filio repudiante.
 Adde vtrum filio
 repudiante vel mo-
 nacho, admittatur
 pater vel monaste-
 rium, an substitui-
 tus: vltra doctõ. in
 l. j. Angel. consilio
 cxxxij. & cõsil. xc.
 Bal. consil. cccix. ij.
 volu. Et qd mona-
 chus retineat iura
 suitatatis, voluit Per.
 de Ancha. consil.
 cccc. vbi dicit qd fit
 iniuria monacho
 non renouando si-
 bi emphyteuf. m. fi-
 nitam.

¶ POMATES.

¶ Not. tertio qd si-
 Vide Bart. in l. qui
 liberos. §. hæc ver-
 ba. ff. de vulg. qui
 inducit illum §. cõ-
 tra vnum quod di-
 cunt. Iac. de Arc. et
 Pet. hic.

Secunda Bartoli super Codice.

P. P. A. V. P. 7

a ¶ Coactus adiuit. An sicut seruus pot cogi, ita etiam filiuffa milias, vide Arc. in l. si quis mihi bona. §. iustum. in ij. col. ff. de acqui. heredi.

P. P. A. V. P.

b ¶ Si pater. Et idem esset, si quis institueret aliquem ut filium adoptiuum vel legitimum, & re vera esset adoptiuus & legitimus, sed nulliter: quia non valet institutio etiam si sit doctor, qui crederit legitimatio nem valere errore iuris ductus, vide notata per las. in l. tanquam. in viij. col. ad finem, & duabus sequen. C. de fideicom. & de filio spurio instituto tanquam filio, ut sit erronea, si natus fuit ex coniugata habitate cum marito, propter quod presumitur filius mariti, iuxta notata in l. ames. §. defuncto. C. de codicil. Vide Barb. consil. lviij. de quo ibi habes ad Bart.

P. P. A. V. P.

c ¶ Collegium. Quid de fratellibus siue seruitutibus, vide Pau. Consil. clxxxj.

d ¶ Cum moriatur. Adde quid si testator dixit, instituo mihi Titium usque ad decem annos, cum hoc quod non possit esse heres ulterius: an valeat institutio Bal. & Salic. concludunt quod valet institutio, & prohibitio vitiat. arg. l. si quis ita heres institutus fuerit, excepto fundo. ff. de her. instit. Et per hoc reprehendunt Bar. qui tenuit contrarium. ff. eo. in d. l. hereditas. Et cum Bald. transit Paul. de Ca. in l. ij. §. de testa. mihi. de quo per eum etiam consil. cccj. vbi concludit de eo quod uxorem in vita sua tantum instituit, nullo alio herede instituto.

POMATES.

e ¶ Quoties. Ista legem allegat Matthe. notabili suo quarto, in c. no. quod si testator. in verbo, fecus forte esset.

seruum. ¶ Vltimus opp. ¶ Insti. de vulg. substi. §. si. Sol. gl. optimè. hic Imperator ponit duos casus certos, quando de voluntate constat. In dubio loquitur lex contraria: quia hereditas diuiditur inter dominum & substitutum: & sic erit casus mirabilis, in quo admittetur concursus instituti, & substituti: ut ibi, & l. si pater. cum l. seq. ff. e. ¶ Vltimus opp. de l. si. in prin. de vulg. & pupil. Solu. Ibi institui seruum communem duorum scieter. ¶ Quærit glo. quid si seruus coactus adiuit, an substitutus repellatur: & determinat quod sic & bene ut l. j. §. j. ff. si quis omis. cau. testa. ¶ Quærit glo. Insti. de vulg. & pupil. substi. in si. quid econuerso si instituit eum tanquam seruum, tamen in veritate erat liber. Gl. dicit ibi, quod acquiritur sibi libero: & verum dicit, quicquid dicat Iac. de Areti. nam cum hereditas quærat sibi, si esset manumissus ante aditionem: ut l. si pater. ff. eodè ergo multo magis quæritur sibi existenti libero. ¶ Quærit, quid in filio, si aliquis instituit filium suum, credens eum liberum hominem: vel aliquis instituit monachum, credens eum non esse religiosum, vel monachum? Doct. tangunt hic, & non allegant glo. quæ tangit eam: ut hic patet per Cy. Ista quæstio tangit gl. in l. si quis filium suum. in prin. ff. de acqui. her. Dic ut ibi per gl. & ibi plenè dixi.

SVMMARIUM.

¶ Quod aufertur ab indigno absque eius delicto, non applicatur fisco. & nu. 3.

Falsa demonstratio quando vitiat dispositionem.

I pater. Hæc l. & l. nec apud breuiter dicitur: Si instituitur ut coniunctus ille, qui non est, à testatore extraneus institutus, non capiet cum effectu. h. d. vel aliter: Quod aufertur ab indigno, absque eius delicto, non applicatur fisco. hoc dicit. Domini, l. si pater. & l. nec apud. in hoc differunt: quia in l. si pater. testator errauit errore facti: in l. nec apud. errauit errore iuris. Item l. si pater. loquitur de agnatione naturali: lex, nec apud. loquitur de agnatione ciuili. Item lex, si pater. loquitur quando errauit in descendentibus: lex, nec apud. quando erratur in transuersalibus. ¶ Oppo. ¶ Falsa demonstratio non vitiat dispositionem: ut l. demonstratio. in prin. ff. de condi. & demõ. Sol. Fallit in demonstratione, quæ continet coniunctionem, vel charitatem sanguinis. In qua debet distinguere: aut testator errauit, aut sciuit, aut dubitatur: ut dixi in l. neque professio. §. ij. & idem in cognitione legali: ut hæc l. nec apud. & no. in l. nemo. §. j. ff. eo. ¶ Vltimus quæritur: dicitur hic, in l. si pater. quod aufertur hereditas: quæro cui applicetur. Dicitur quidam, fisco, per regulam generalem positam in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. testa. & in l. j. de iure fil. Contrarium est veritas: ut l. nec apud. non obstat regula contraria: quia quæ ab indigno aufertur, applicatur fisco verum est, si est indignus culpa sui: sed hic frater non erat indignus sui culpa, sed testatoris errore: ideo venit ad venientes ab intestato. quod no. & tene menti perpetuo.

SVMMARIUM.

¶ Quod iuris est de aliquo, idem est de eius principio.

Emptio facta vno nummo, quæ valeat remissiuè.

N onideo minus. Apertio affinitatis facta à testatore sciente, institutionem non vitiat. h. d. Vel aliter: Quod iuris est de aliquo, idem est de eius principio. h. d. Facit ad q. ¶ Eius aliquid vno nummo, an sit emptio: videtur quod no: quia in emptione requiritur pecunia numerata: sed in emptione vnius nummi, non est pecunia numerata: ergo, & c. Facit hic quod sit emptio: quia vnus est principium numeri: ergo idem iudicatur de eo, sicut de numero. De quo dicitur l. si quis ante. de acqui. pos.

I compensandi. Institutio facta animo compensandi, excludit institutum à petitione debiti. h. d.

N ecapud. De hac lege dicitur s. eo dem, lege, si pater. & c. ubi legi cam.

C ollegium. Collegium non approbatum, non potest institui. h. d. ¶ Quærit glo. quæ dicuntur collegia approbata. Breuiter regula est, quod nullum collegium est approbatum, nisi reperiatur approbatum. quod dicitur in l. j. circa prim. quod cuiusque; vni. nomi. Ego plenissime dixi in l. si. ff. de colle. illic.

E xtraneum. Hæc lex habet duas lecturas. Contrarias, secundum vnam lecturam. h. d. Institutio facta sub die incerto valet, & diei expectatur euentus. h. d. Illi, qui habet in litera, quis & c. ¶ Op. de l. hereditas. ff. eo. Sol. Dicit gl. quod hæc concordat cum illa: quia adiectio temporis remouetur. Alij, ut Azo. dicunt, quod hæc lex contraria loquitur de die certa: hic de die incerta. arg. l. si. ff. de conditio. insti. & l. si ita. §. si. de libe. & posthu. ff. eo. l. in tempus. Et hoc videtur tenere Dy. in c. actus legitimi. de reg. iur. lib. vj. Tu concor. vtranque; lecturam. Aut quis instituitur cum ipse institutus moriatur: & tunc institutio habet pro pura: quia certum est diem istum venturum viuo instituto: quoniam ipse viues morietur. Aut quis instituitur cum morietur quidam extraneus: & tunc quia possibile esset illum extraneum decedere post mortem heredis instituti non expectatur euentus diei: quia possibile esset, hæc hereditatem instituto non deferri. Et ita loquitur alia opinio: & huic bene adaptatur litera, cum quis: ut quidam habent. ¶ Op. de nouatio. l. si pupillus. §. qui sub condicione. vbi conditio necessaria habetur pro pura: sed necesse est, aliquem mori: ergo & c. Huius timore Pe. & Cy. hic referunt, & dicunt esse distinguendum, an aliquis instituitur sub condicione, si morietur: vel, cum morietur: & primo casu habeatur pro pura secundo non. Ista distinctio inter si, & cum, est falsissima. & contra casum l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de condi. & demõ. l. quodcumque; §. si. de verb. oblig. Dic ergo, quod lex contraria loquitur in contractibus: hic in vltimis voluntatibus. Ratio apparet Insti. de verbo. obli. §. ex condicionali & quod no. j. de condi. inser. l. si vxor. de reg. iur. l. quæ legata. oppo. ff. de condi. & demõ. l. heres meus. & quando di. le. ced. l. si cum heres. Sol. Aliud in legatis: aliud in hereditate. Nam legatum recipit diem quem non recipit hereditas.

N eque per se. Qui non potest per se succedere, neque per seruum eius. h. d. Vel aliter, & magis generaliter: Qui non potest per se, neque per alium. h. d. Materiam huius legis dicitur dixi in l. Labeo. §. j. ff. de vulsa. & per Dy. in c. quod alicui non licet. de reg. iur. lib. vj.

E xtraneum. Incognitus potest institui. h. d.

SVMMARIUM.

¶ De verbo peruenire.

H ereditatis. Verbs Romana, & alia ciuitates possunt capere relictum in vniuersali & particulari. h. d. ¶ No. quod hæc dictio, peruenire, refertur, siue perueniat iure directo, siue iure indirecto, siue titulo fideicommissi vniuersali, vel singulari. Quod facit ad ea, quæ dicuntur in l. precibus. j. de impube. & alijs substi.

SVMMARIUM.

1 Institutus in re certa habet loco legatarij quando alius reperit vniuersaliter, vel in quota institutus.

2 Institutus in re certa nullo dato cohæredere, non est hæres, neque legatarius, sed tertia species.

V oties. Institutus in re certa habet loco legatarij, quo ad hoc ut oneribus hereditarijs non teneatur, & actionibus hereditarijs uti non possit. h. d. hæc no. lex. ¶ Op. de l. j. §. si ex fundo. ff. eo. Veritas est, quod institutus in re certa habetur

P. P. A. V. P.

Q uoties. Vide per intelligentiam omnino Com. consil. cviij. in cip. testator instituit. in j. & ij. col. vbi vult quod si testator instituit aliquem in dimidia bonorum immobilium. Itè in bonis mobilibus & actionibus. quod per hoc iste secundus non erit vniuersalis hæres, sed ambo. habebit tamen iste secundus iure prælegati mobilia & actiones. Item circa istam materiam vide pulchrum casum per Roma. singulari clv. vbi allegat text. in l. pater. §. fin. ff. de lega. iij. Vide Roma. in consil. clxxxix. in ij. & iij. col. & in v. Itè no. quod respectu bonorum extrinsecorum quæ non sunt in corpore hereditatis, verbum hæres, verificetur in hærede ex re certa, secundum Bald. in c. j. ad fin. prin. de success. seu. Item quid si testator legat certum hæredibus Titij, an ad istud legatum veniant hæredes instituti in re certa vide Bald. in l. liberti. in vlt. col. C. de oport. liber. Alexan. in l. quædam. §. nihil. in ij. col. ff. de edendo. Item no. quod quantum ad detrahendum duas quartas non habetur in loco heredis: & sic solum detraheret legitimam, secundum Bald. singulariter in l. filium quæ habent. in vij. col. C. familiaris. Item an habeat beneficium iuris accrescendi, vide Barba. latè in c. Raynutius. co. lxxij. & seq. de testa.

POMATES.

f ¶ Et actionibus hereditarijs, Vide ad hæc Ro. consil. lxxxix. & vide Alex. consil. xxxij. col. maxime ij. & seq. volumi. v. vbi ponit, au

appellatione hæreditatis intelligatur de utili. & Ang. cõf. lxxiii. in fi. vbi ponit, in quo habeatur loco hæredis, tollit institutio. & Bal. cõf. cxxxiiij. aliàs lxxv. vbi ponit quid in filio ex hæredato cui pater postea aliquid relinquit iure institutionis in secunda parte. vide etiam Barb. cõf. l. col. v. vo. in. vbi ponit, an talis patiatur Falcidiam.

P. P. A. V. P.

a ¶ Si quis priore. Vi de Barba. aliquid dicentē cõf. in vj. col. in j. parte.

b ¶ Quia habet. Et de prohibito plus petere, an possit habere ius accrescendi, vide Bar. in cõf. incip. Nullus Falopian. in fi. And. Barb.

P. P. A. V. P.

c ¶ Quid ergo? dico sic. Vide aliquid ad hæc p. Pau. de Caf. cõf. l. j. & Roma. cõf. lxxxi. & cõf. lxxxi. col. ij. & v. Et an appellatione hæredis vel successoris veniant hæres particularares, vide de Alexan. cõf. cxxij. vol. ij. & vide etiam Alex. cõf. lxxij. col. j. vol. ij. vbi ponit, an appellatione hæredis cõfirmetur testamentum: & an mortuo ipso, si postea cohæres vniuersalis sibi datus moriatur: & an aliquo modo sit exclusus ab hæreditate: an transmittat ad hæredes suos ius sibi competens in parte cohæredis vniuersalis, & sic ius accrescendi.

d ¶ Institutionis vniuersalis. Adde qd̄ hanc opi. tenēt hic Odofr. Cyn. Guli. de Cu. Fran. Tigri. Ang. Salic. Pau. de Cast. Bart. & Bald. in d. l. ex facto. & Angel. & Imol. in dicto §. si ex fundo quia paria sunt cohæredem à principio non fuisse institutum, vel institutum, & repudiare.

c l. ij. §. sed si sunt sui. ff. ad Tertul. Et in terminis consuluit Rom. cõf. lxxxj. Quid autem si testator instituit Titum in fundo, ius sitq; illum plus petere non posse, nec habere, nullo alio instituto: an possit prohibere ius accrescendi: & talis prohibitio faciat deficere testamentum, & succedant venientes ab intestato? Bar. in l. quoties. §. si duo. ff. eo. tenuit qd̄ sic. Contrarium tenet Dyn. in l. si quis ita hæres instituat excepto fundo. ff. eo. & ibi Bal. & Salic. Roma. in l. j. §. quando non pe. par. & per Bald. in repet. l. in suis. in vlti. char. de lib. & posthum. Ange. in l. si quis priore. ff. ad Trebel. per Ang. & Paul. de Cast. in l. si posthu. in prin. ff. de lib. & posthu. per Bar. cõf. incip. Matthæ. Gratoli. Fede. de Sen. cõf. cxxxj. Ange. cõf. cxxiiij. Bal. cõf. lxxxiiij. v. lib. vbi pulchrè vide.

e ¶ Cum in libris. Tu vide Bar. in cõf. incip. nullus. quod est xiiij. in ordinem eo, qd̄ pupillaris expressa facta extraneo continet tacitam vulgarem.

habetur loco legatarij, quando aliud reperitur vniuersaliter, vel in quota institutus: vt hic. secus si nullus alius institutus sit: quia tunc ex certa institutus habebit totā hæreditatē: vt l. cõtraria. ¶ Item opp. s. de inoffi. test. auz. nouissima. & qd̄ ibi not. vbi filio debet relinqui certa res iure institutionis nec habetur loco legatarij aliàs testamētū est nullum. Gl. hic signat cõtrariū, & nō soluit. quā gl. vj. de in l. si quis priore. ff. ad Treb. & dicit qd̄ ibi est speciale odium querelæ. Quidam aliq̄ doc. vt Iac. de Rau. dicūt eõuerso ad gl. qd̄ institutus in re certa, habetur loco hæredis in oibus: vt d. auz. nouissima. præter quā quo ad onera, & iura hæreditaria: vt hic. Certe dñi licet Cy. hic dicit, qd̄ hæc fuit op̄. dictorū doc. tñ istā opi. recitat gl. in l. ex facto. la grande. ff. eo. quæ opi. est omnino falsa: vt statim dicā. Antequā reprobbē, oportet nos videre effectū istarū opi. Si vera est opi. gl. qd̄ habetur loco legatarij, quo ad oia, præter quā quo ad querelā: sequit̄ hic qd̄ institutio ex re certa, quæ trāseat ad hæredes sine agnitione, sicut legatū. Itē patet Falcidiā, sicut legatarius. Item nō habebit remedia l. fi. j. de edi. diui Adria. tol. Item agnitione istius instituti ex re certa, nō cõfirmaretur testamētum: quia in omnibus habetur loco legatarij, præterquam quo ad querelā. Si est vera opi. aliorū, sequeret̄ qd̄ ista institutio ex re certa nō trāsmittet̄ ad hæredes hereditate nō agnita. Itē nō patet Falcidiā, & habebit locū regulā. l. fi. j. de edi. diui Adria. tol. & agnitione cõfirmaret̄ testamētū vt l. testamēto liber. ff. de manu. test. & sic valeret omnia legata: & validaret substitutionem pupillare: & operaret̄ multos alios effectus. Ego inuenio qd̄ institutus ex re certa, patet Falcidiā: vt l. quoties. s. fami. eris. & l. ex facto. §. vnde scio. ver. & si fortē. ff. eo. ergo nō est verū dicere, qd̄ habeat loco hæredis in oibus, præter quā ad ea, quæ hic dicunt̄. Itē ego reperio, qd̄ hæredes repudiante accrescit hæreditas instituto in re certa: vt l. j. §. si ex fundo. ff. eo. ergo non est verū, quod dicit gl. quod habetur loco legatarij, quo ad omnia præterquam quo ad querelam quia habet ius accrescendi, vt hæres. Marti. sili. dicebat aliter: Aut loquimur in filio: & tūc institutus in re certa, habet loco hæredis: vt in contrario in apparet: quia succedit loco legitime, quæ est tertia eius qd̄ quis habiturus esset. Aut in extraneo: & habetur loco legatarij: vt hic. Sed parcat mihi dñs Marti. ipse non bene dixit. Legitima dicitur tertia eius, quod qs habiturus esset ab intestato, deducto ære alieno: vt l. Papinianus. §. quarta. de inoffi. testa. ergo apparet quod ista legitima non est hæreditas quia non continet debita & credita. Sicut dicimus in eo, cui legatur certa pars bonorū: vt l. non amplius. §. si. ff. de lega. j. & l. si quis seruum. §. si. ff. de leg. ij. Ergo nō est ratio: quia loco legitime succedit, habet loco hæredis. ¶ Quid ergo? Dico sic, & credo dicere veritatē: quia hæres institutus ex re certa, nō est hæres vniuersalis, nec legatarius sed est tertia species, scilicet hæres singularis institutus ex certa re: vt probatur in l. ex facto. ff. eod. & l. si alterius. ff. eo. ti. Tunc queritur quæ est na-

Ad hoc allegauit istum text. Guliel. in l. precibus. C. de impube. Andreas Barbatias.

e ¶ POMATES. ¶ Cum in libris. Istam l. si. ponderat pro vna notabili deci. Alb. do. Iaf. in l. j. in ij. col. in ver. adde pro ampliacione, quam fecit in ij. l. cc. ff. de vulg. & pupil.

2 tura istius hæredis singularis? Respon. ¶ ista institutio ex re certa partim habet de natura institutio nis vniuersalis, & partim de natura legati: & illud quod habet de natura vniuersalis institutio nis, nunquam respicit ipsam rem seu quantitatem, in qua institutio est facta, sed extrinsecus habet eum ius accrescendi cum instituto vniuersali. Item excludit querelā, licet quo ad ipsas res semper est legatarius. Hoc vult ista lex, quæ dicit qd̄ loco legatarij sunt. Hoc probatur in dicta l. si alterius. & l. ex facto. ff. eodem. vbi res relictas habuit, prout relictæ sunt, tanquam essent relegate. Aliam hæreditatem patiuntur æqualiter, rerum valore non inspecto. Et hoc statim sequitur qd̄ patitur Falcidiam in rebus vt s. probatum est. ¶ Item transmittit ad hæredes illas res: quia in eo sapit naturam legati singularis: non autem transmittitur sine agnitione in eo illud ius accrescendi, in quo sapit naturam institutionis vniuersalis. Item confirmatur tabulæ pupillares. Et ex hoc sequitur, qd̄ confirmatur testamentū hac agnitione: quia non potest testamentum deficere, quin cæteris repudiantibus sibi accrescat.

SVM MARI VM.

- 1 Error in nomine proprio loquentis vitiat.
- 2 Hæres hæredis dicitur testatoris.
- 3 Qui in libello dicit se hæredem patris in solidum, licet sit pro parte hæres patris, & pro parte hæres fratrum suorum, dicit rectè, & libellus procedit.
- 4 Substitutio vulgaris facta verbis affirmatiuis, dicitur vulgariter dubia, & valet.
- 5 Substitutio pupillaris facta extraneo, continet vulgarem.

Cum in libris. ¶ Si testator aliquem esse hæredem tertiæ personæ disposuit valet, si testator illius tertiæ hæres fuerit, vel tertium hæredem instituit. hoc dicit. ¶ No. primò determinationem omnium legum dicentium, qd̄ error in proprio nomine non vitiat: vt l. si in nomine. s. tit. j. & l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. j. quia intelligitur de errore in nomine proprio, scilicet alterius: non in suo loquentis. Secundo notat illam regulam, qui hæres est hæres testatoris est hæres. quod facit ad quæstionem §. quod si aliquis est hæres patris sui pro parte, & ex persona fratrum suorum postea mortuorum pro alijs partibus: rectè dicit in libello se patris sui hæredem in solidum simpliciter: quia qui hæres est hæres, testatoris est hæres. Facit ad hoc ff. de vulg. & pupilla. l. antepenulti. & quod not. ff. de petit. hæredi. l. ij. & in. ¶ Nota tertio, hic casum, in quo + vulgaris fit verbis affirmatiuis: vt Sempronius Plotij hæres esto: & istam substitutionem gloss. appellat vulgarem dubiam: vt ff. de i. vulg. & pupil. l. verbis ciuilibus. in fi. ¶ No. quarto, quod substitutio pupillaris facta extraneo, continet vulgarem. Casus est hic. nam hæc verba. Sempronius Plotij hæres esto: in pupillarem substitutionem sonant, per quam succeditur ipsi pupillo instituto directo, non ipsi defuncto: vt Instituo. de

clxxxv. Petrus de Anchara. consilio cxxij. & Bald. hic, qui dicit, quod si testator mandauit hæredi sub pœna quod faciat monumentum: & hæres decesserit hæreditate non adita, tamen perius deliberandi transmissit hæreditatem ad hæredem suum: iuxta l. cum antiquioribus. j. de iure deliberan. quod iste hæres hæredis non incidit in pœnam. allega. l. multa. in princip. ff. de condit. & demonst. & dicit esse notabile. de quo clarius per Bartol. cõf. lxxiiij. incip. Andreas Martini condidit testamentum. Et quod procedit libellus, de quo hic per Bartol. voluit Ange. cõf. cclxvj.

k ¶ Not. tertio. Adde quid si testator dicat, instituo mihi hæredem fratrem meum: & adiciat, qd̄ si is moriatur, instituo mihi hæredes eius filios, vide Bal. cõf. clj. lib.

P. P. A. V. P.

e ¶ Cum in libris. Circa regulam huius legis qd̄ error nominis testatoris an filij sui vitiet testamētum, vide Roma. cõf. lxxix. in princip.

f ¶ Error in proprio nomine. Adde plenè per Roma. cõsulentem in facto, super materia huius legis, cõf. lxxix.

P. P. A. V. P.

g ¶ Ad quæstionem. Vide in simili Cõmen. cõf. lxxiiij. incip. vno cõpromisso. in princip. Vide duas quæstiones circa istam regulā per Aret. in l. si quis filium. §. si. ff. de acqui. hæredi.

P. P. A. V. P.

h ¶ In libello. An & quando appellatio ne hæredis veniat hæres hæredis vide Bertachi. in tracta. de gabellis, in secūda parte. in viij. col. Vide etiam Iaf. in l. paterfamilias. de vulg. & pup. Item qd̄ si hæres hæredis succedit hæredi ab intestato, ipse autē hæres successerit ex testamento defuncto, an hæres hæredis dicetur hæres testatoris ex testamento vel ab intestato: vide Bar. notabiliter in l. veluti. ff. de petit. hære. Item qd̄ illud quod dicit de errore nominis filij, patris v. vxoris, vide Iaf. in l. si quis in nomine. ff. de verbo. oblig.

i ¶ Qui hæres. Adde an appellatione hæredis veniat hæres hæredis, vltra posita in l. Gallus. & etiam si parente. Oldradus cõf. lxxj. Angel. cõf. lxxj.

Secunda Bartoli super Codice.

- a **POMATES.** De pupillari substi. Et istum textum ponderat ad quod not. l. in. l. j. in prin. in vii. col. ff. de vulg. & pupil.
b **P. P. A. V. P.** Cum auum. Vide aliquid per Ant. de But. confi. l. vii. in ij. col. in prin. Item istam legem repetit do. Signor. de Homod. Itē vide Socin. in l. si Titius. ff. de condi. & demonst.

POMATES.

c **Opponi. j.** Ad a uerte q̄ videtur q̄ ista cōditio debet dici mista ex potestate instituta, in viribus fortunæ: & sic q̄ differentia, quā facit hic Bart. sit verbalis. Nam si cōditio simpliciter dependet a factō tertij, quo ad honoratū dicitur casualis. igitur &c. nisi dicas quod habuit respectum ad effectum qui repugnat, vide gl. in d. l. suus quoq̄. §. puto generaliter. ff. de h̄red. instit.

POMATES.

d **Opp. tertio.** Ad uerte q̄ imò videtur q̄ h̄c solutio nō diuinet, primò quidā not. quia licet in cōtrario effect cōiuncta persona, tamen erat de transuersalibus, in qua non presumitur tāta affectio vt in descendētibz. quod fuit hic. Loquitur enim in auo materno. Secunda etiam licet diuinet ad cōtrarium not. ad textum nostrū: quia si hic in mora fuisset, cōditio nō haberetur pro impleta: tamen mihi videtur q̄ constituat differentia inter ascendentes, & transuersales: licet sit maior presumptio in vno quā in alio non sit statutum, per ea quæ habentur in l. cū rem alienā. j. de leg. Et credo quod ibi valisset legatum ratione coniunctiōis nisi ibi cōditio fuisset appositā fauore filij, quē verisimiliter amabat magis. Istā tamen glossam, vt pote no. vltra Alex. hic adducit Aret. ad istam glossam pro notabili allegat Aret. confi. xciiij. q̄ cōditio mista deficiens casu fortuito, non facit de ficere legatum ad piās causas, tanquam testamentum fauore animæ, quæ cunctis rebus est p̄ferenda. l. sancimus. ij. de sacrosanc. eccle. & aliās etiā esset relicturus. Pro qua opinione est tex. in l. cū ita dat. ff. de condic. & demon. argumento à libertate ad piām causam prout valeat argumentum, vt per Bar. in l. si vnus. §. de testa.

e **Facto tertij iustē.** Adde quod ex hoc infert Bar. q̄ si testator instituit h̄redem, si edificauerit ecclesiam in domibus suis, & episcopus non vult dare licentiā edificandi: nihilōminus h̄reditas debetur instituto. Pro quo facit quod consuluit Roma. consil. cccxix. q̄ si testator mandet h̄redi, vt emat domū intra anuum pro construendo hospitali, sub p̄na priuatiō-

pupil. substi. in princ. tamen h̄c facta extraneo resoluitur in vulgare: licet quidā dicant contrariū per §. extraneo. Instit. de pupil. substi. sed de hac lege nō faciunt mentionē. vbi est casus. Vltimò not. q̄ quis h̄redem extraneo facere, nō potest.

De institutio. & substitutio. Rubri.

S V M M A R I V M.

1 **Cōditio mista si deficiat, quādo deficiat dispositio. & nu. 3.**

2 **Cōditio potestatiua si deficiat, quando habeatur pro impleta.**

LEX I.

Vmauum. Cōditio mista consistens ex factō instituti, & alterius debet impleri, vel ex factō alterius impediri vt institutus possit adire. h. d. **Opp. j.** de cad. tollen. l. j. §. si autem sub conditione. Sol. Ibi loquitur in conditione casuali, quæ quocunq̄ modo deficiat, impedit dispositionem: hic loquitur de conditione mista. Et intelligatis mista, ex potestate instituti, & alterius. Aliud esset, si esset mista ex potestate instituti, & viribus fortunæ: vt not. ff. de cōdi. & demon. super rubrica. Horū est ratio licet Cyn. hic quærat, & nō soluat. nam quādo aliquis instituitur sub conditione casuali, testator solū casus euentū respexit, & nullo modo factum instituti. ideo quocunq̄ modo cōditio deficiat dispositionē impedit. Contra hoc opp. de l. quæ sub cōditione. §. quoties, de cōdi. insti. Sol. Ibi loquitur in cōditione potestatiua, quæ quocunq̄ modo deficiat, absq̄ modo, seu factō instituti, vel alias operati, nō impedit dispositionē. Ideo, quia cū cōditio sit merè potestatiua, testator non respexit nisi factum instituti, quod per eum nō stat, vt ibi patet. Et si tu dicas, Imo illa cōditio est mista, si feruum manumiserit: pendet enim ex potestate manumittentis, & manumisi. Dico, q̄ non est verū: quia manumittendus nō potest libertatē recusare: vt j. de manumif. testa. l. si. Præterea, nec est verisimile, quod recuset, &c. **Oppo. tertio** de l. legatū. j. de condi. infer. Istud est valde difficile contrariū: & gl. soluit pluribus modis: quia quidam dicunt, hic erat aliās relicturus: ibi non. H̄c est diuinitio. Alij dicunt q̄ ibi fuit in mora: hic nō. Diuinitio est. Tu dic, q̄ h̄c est vera, quam glo. ponit hic in fine, vlt. gloss. & hic in principio. Tu debes scire q̄ cōditio merè casualis quocunq̄ modo deficiat dispositio deficiat: vt s. dixi. Cōditio merè potestatiua, nullo modo viciat dispositionem, nisi quādo staret per factum ipsius instituti: vt modo dixi in p̄cedenti contrario. In conditione verò mista, quæ pendet ex potestate instituti, & alterius, eligetur quæ ad media via inter p̄dicta: quia si quidem deficiat factō alterius, non viciatur dispositio: vt hic, & l. in testamento. de condi. & demonstra. sed si deficiat casu fortuito, viciatur dispositio: vt dicta l. legatum. **¶** Circa, id quod dicitur de conditione potestatiua, oppo. de l. inde Neratius. in prin. ff. ad legem Aquil. Sol. Ibi fuit impeditus fa-

ctio alterius, & iniustē. Vnde contra eum cōpetit actio, per quam succurritur instituto: & ideo non est necesse, q̄ cōditio habeatur pro impleta. Sed si per illam actionem non succurritur instituto: vt puta, quia ille impeditus non esset soluendo: tunc cōditio pro impleta habetur: l. ff. de eo per quē factum erit. & l. Titio. §. si. de condi. & demonst.

¶ Contra istud iterum op. de l. si Titius. de condi. & demon. Glo. hic signat, & nō soluit. Ecce solu, videte, ibi fuit impedita cōditio potestatiua, factō tertij iustē: ita q̄ contra eum actio non potest dari: merito habetur cōditio pro impleta. Et ideo circa istam conditionem potestatiuam, habes distinguere tria verba. Aut deficiat casu fortuito, aut factō alterius. Si casu fortuito: tunc aut ille, in cuius potestate erat, fuit in mora, aut non. Si factō alterius, tunc aut ex eius potestate dependebat, aut alterius tertij. Et si ex alterius tertij: aut licitè, aut illicitè. Si licitè, aut erat soluendo, aut non: vt patet ex p̄dictis. **¶** Venio ad aliud, scilicet ad conditionem mistam, de qua loquitur lex nostra. Et opp. ff. de leg. j. l. si fundum per fideicommissum. §. j. aliās l. si Titio. vbi si deficiat per casum, nihilōminus dispositio valet. Solu. Ibi erat modus mistus: hic cōditio. **¶** Contra hoc oppo. de l. Titio. ver. sed cū ante nuptias. de cōdi. & demō. Istud contrarium est valde difficile. Nam dicunt quidā, q̄ ibi loquitur de modo, quando est causa finalis relictū. l. si fundum per fideicommissum. §. j. loquitur de modo, qui non est causa finalis. Ista solutio tenetur per multos doctores. Ego dixi vobis aliter in d. l. versi. sed cū ante nuptias. Nam dico q̄ ibi est idē quod hic, si recte tex. inspiciatur. **¶** Oppo. de l. vter ex fratribz. de condi. insti. Solu. Illa concordat cum ista: quia ibi fuit impeditum matrimonium factō alterius, non casu fortuito. **¶** Oppo. de l. cum ita legatum. ff. de condi. & demonst. Solu. Intellige hic, quando honestè potest nubere aliās secus. **¶** Vltimò distingue plenè in ista materia, vt habes hic p̄ Cy. & Dyn. de reg. iur. in c. imputari. lib. vj. Ego plenè tractaui in l. in testamento. la. de condi. & demon. vbi gl. tractat sicut hic.

S V M M A R I V M.

- 1 **Libello precum statur contra producentem.**
- 2 **Quādo cōditio non impletur, sed pro impleta habetur, quia actione agatur.**
- 3 **Si facta est institutio de monasterio cum conditione, si recipiat talem in monachum valet institutio & cōditio rejicitur.**

LEX II.

Cōditioni. Si conditioni mistæ non paretur factō instituti, institutio locum habere non potest. hoc dicit. **¶** Ex ista lege nota quod statur libello precum, contra producentem: ad idem de liberali causa. l. cum precū. **¶** Circa hanc legem quæro duo. Primò quando cōditio non impletur, sed quando pro impleta habetur, quia actione agatur. Hic videtur casus, q̄ agitur extraordinario auxilio, hoc est, iudicis officio: sed quando esset impleta, ageretur ex testa-

ture, nec de factō, illa clausula habeatur pro nō appositā: an h̄res debeat expectare q̄ fratres habeant licentiā, vel debeatur æstinatio: & quid iuris, vide Feder. confi. clxxv. decidētem q̄ donatio remanet pura.

f **P. P. A. V. P.** Modus mistus. Sequitur Anto. de Butr. consilio xlvij. post prin.

g **POMATES.** **¶** Conditioni. Intra quantū tempus debeat impleri cōditio ista, si nupserit, vide tex. & ibi Bar. in l. ij. §. ad filiorum. j. quando & à qui. quarta pars debe. lib. x. quem refert, & sequitur Alex. reputans nota dignum in l. h̄c cōditio. in prin. in apost. j. ff. de condi. & demonst. Vide etiam ad istam l. Bar. confi. cxi v.

h **POMATES.** **¶** Ex ista l. Vide Alex. consil. cxv iij. in ij. colū. in ij. vol. & consil. cxxxj. in ij. col. eodem volū. Oldra. consil. cxcxj. in j. colum. mento.

litum in aut hen. de ecclesi. tit. §. si quis ædificationem. & ita dicit tenere Bal. in l. j. C. de his quæ p̄cen. no. qui Bald. subdit q̄ dicto casu h̄res nō construēdo, non incidit in p̄enam priuatiōnis h̄reditatis, vt ex testamento, eo quia cum dispositio testatoris commutatur in aliū modum, quā ab eo expressum, p̄pter aliquā causam, non intelligitur ea commutata vel alterata dispositionis p̄na adiecta repetitio. p̄ casum sing. i. l. multa. de condi. & demon. Et hoc idem no. Bar. in d. l. in testamento. licet Ro. non alleget. Dicit etiam ibi Rom. q̄ si ep̄s nullū aliū locū eligat, nec in electo dare velit licentiā construendi, q̄ debet h̄redes, vt p̄ voluntati testatoris, prout testabile est parent, locum illum emptum, vel emendum deputare ad pauperum receptionem: hospitalēq̄ ibi construere, non tamen habens ecclesiæ formā, cū hoc nō possint etiam sine ep̄scopi licentiā. Allegat ita determinare Inn. in c. ad h̄c. de reli. domi. per text. in c. clericos. & c. vnicuiq̄; de conse. dis. j. Quid autem si aliquis donat bona sua alicui, cum hac conditione, q̄ construat vnam ecclesiā in domibus p̄fati donatoris, in qua morari debeāt duodecim fratres minores: & si hoc fieri non possit de

in fine. & Raph. Cu. cōf. lxxiiij. & Alex. cōf. liij. in j. col. vol. iij. Barb. cōf. lxxij. col. v. j. & cōf. lxxiiij. co. volu. Barb. cōf. xij. col. iij. vol. ij. & duabus sequentibus col. Alex. in l. edita, in prin. s. de edendo. Vide bonū textum in l. licet. s. de procur. Ro. cōf. xxiiij. in j. dubio. & cōf. lix. col. v. l. in vlt. dubio & Alex. cōf. xiiij. col. ij. vol. v. Ang. Arc. in §. simus. col. ij. in prin. Insti. de 3 actio. Panor. cōf. xxxviiij. col. ij. vol. ij. & cōf. vlti. col. ij. eodem. volu. Fel. in cap. cū venerabilis. co. v. in fi. Barb. cōf. lxxv. col. ij. xv. & ij. seq. col. & cōf. xxj. vol. ij. & cōf. lxxv. col. ij. volum. ij. & cōf. xxxviiij. col. xj. volum. ij. & cōf. lxxv. col. ij. seq. b & cōf. lxxv. col. ij. eodem. & cōf. lix. col. xv. vol. ij. & cōf. lxx. col. v. j. volu. ij. & Roma. cōf. xxiij. in fine. & cōf. cccxxv. col. penult. ad finem. & cōf. cccxxix. in fi. Panor. in capi. examinata. colum. ij. in ij. notab. de iudic. & in c. fi. col. v. de cōf. s. s. Gemi. in c. fi. co. j. de iureiuran. in vj. & quæ ibi addit Anto. Aret. & Fel. in c. p̄m contra. de probat. Bal. in l. j. de cōf. s. l. si magnū. Cui accusa. non possunt. Alexand. cōf. lxx. col. ij. volum. ij. & Imo. cōf. cccxxv. col. ij. in fi. & Ana. lxxxi. in fi. & Alexand. cōf. lxxxiij. col. ij. volum. j. & cōf. cccxxij. col. ij. in fine cod. & Areti. xiiij. in vlti. dubio. & Bal. in c. ex parte decani. de rescri. col. h. & Areti. cōf. lxxv. col. ij. & Alex. lxxx. col. ij. vol. ij. vbi ponit quid in capitulante. & Alex. cōf. clix. volu. ij. & Fel. in c. ex parte b. de foro compet. & Alex. cōf. xix. col. ij. & cōf. cccx. colum. ij. eod. volu. ibi loquitur in minore faciente positiones. vide etiam Alex. cōf. xvij. col. ij. vol. ij. vbi ponit, quid in respondente positionibus, & capitulis. & in l. Gallus. §. idem credendum. in fi. de liber. & posthu. ff. & cōf. lxxj. colum. j. volu. ij. vbi loquitur in ponente per unperitiam, vel malitiam. & col. ij. & ibi etiam dicit, an libellus probet pro producente. & Alex. cōf. cxiij. volu. v. vbi loquitur in excipiente. & Soci. xlj. col. pen. & fi. vbi declarat pulchrè hic hanc legem in hoc.

in fine. & Raph. Cu. cōf. lxxiiij. & Alex. cōf. liij. in j. col. vol. iij. Barb. cōf. lxxij. col. v. j. & cōf. lxxiiij. co. volu. Barb. cōf. xij. col. iij. vol. ij. & duabus sequentibus col. Alex. in l. edita, in prin. s. de edendo. Vide bonū textum in l. licet. s. de procur. Ro. cōf. xxiiij. in j. dubio. & cōf. lix. col. v. l. in vlt. dubio & Alex. cōf. xiiij. col. ij. vol. v. Ang. Arc. in §. simus. col. ij. in prin. Insti. de 3 actio. Panor. cōf. xxxviiij. col. ij. vol. ij. & cōf. vlti. col. ij. eodem. volu. Fel. in cap. cū venerabilis. co. v. in fi. Barb. cōf. lxxv. col. ij. xv. & ij. seq. col. & cōf. xxj. vol. ij. & cōf. lxxv. col. ij. volum. ij. & cōf. xxxviiij. col. xj. volum. ij. & cōf. lxxv. col. ij. seq. b & cōf. lxxv. col. ij. eodem. & cōf. lix. col. xv. vol. ij. & cōf. lxx. col. v. j. volu. ij. & Roma. cōf. xxiij. in fine. & cōf. cccxxv. col. penult. ad finem. & cōf. cccxxix. in fi. Panor. in capi. examinata. colum. ij. in ij. notab. de iudic. & in c. fi. col. v. de cōf. s. s. Gemi. in c. fi. co. j. de iureiuran. in vj. & quæ ibi addit Anto. Aret. & Fel. in c. p̄m contra. de probat. Bal. in l. j. de cōf. s. l. si magnū. Cui accusa. non possunt. Alexand. cōf. lxx. col. ij. volum. ij. & Imo. cōf. cccxxv. col. ij. in fi. & Ana. lxxxi. in fi. & Alexand. cōf. lxxxiij. col. ij. volum. j. & cōf. cccxxij. col. ij. in fine cod. & Areti. xiiij. in vlti. dubio. & Bal. in c. ex parte decani. de rescri. col. h. & Areti. cōf. lxxv. col. ij. & Alex. lxxx. col. ij. vol. ij. vbi ponit quid in capitulante. & Alex. cōf. clix. volu. ij. & Fel. in c. ex parte b. de foro compet. & Alex. cōf. xix. col. ij. & cōf. cccx. colum. ij. eod. volu. ibi loquitur in minore faciente positiones. vide etiam Alex. cōf. xvij. col. ij. vol. ij. vbi ponit, quid in respondente positionibus, & capitulis. & in l. Gallus. §. idem credendum. in fi. de liber. & posthu. ff. & cōf. lxxj. colum. j. volu. ij. vbi loquitur in ponente per unperitiam, vel malitiam. & col. ij. & ibi etiam dicit, an libellus probet pro producente. & Alex. cōf. cxiij. volu. v. vbi loquitur in excipiente. & Soci. xlj. col. pen. & fi. vbi declarat pulchrè hic hanc legem in hoc.

mento: vide istam glossam. Tu verò dic de hoc vt dicit tex. in l. si peculū. §. i. cur. de statuliber. Ego plenissimè dixi in l. in testamento. in fi. de conditio. & demonst. Quæro secundò quid in matrimonio spirituali, vt si instituo monasterium in heredem, si recipiat talem in monachum, an valeat? Breuiter veritas est, qd non valeat cōditio, imò reicitur tanquam turpis, & institutio remanet pura: quia inuitare monasterium ad recipiendum aliquē sub spe lucri, est simonia: vt extra. de simo. non factis. Nec obstant illæ leges, quæ loquuntur in matrimonio carnali, in quo admittitur, vt sub spe lucri aliquis inuitetur: vt l. Titio. §. j. de condit. & demonst. Et cum hæc quæstio occurrisset de factō semel, ita fuit hic consultum per do. Recuperium de sancto Miniato & ita sensimus nos omnes. Facit ad hoc ff. de hæredib. instit. l. ille autem. b & qd ibi no. & c.

LEX III.

S Mater. Non refert quid ex equipollētibus fiat. h. d. Vel aliter: Institutio collata in vnum casum, refertur ad alium sibi similit. m. h. d. Materiam huius l. tractant docto. & ego in l. Gallus. §. & quid si tatum. ff. de liberis & posthumis.

S V M M A R I V M.

Filius non potest institui sub conditione casuali, vel mista, nisi in eius defectum exheredetur. Testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, valet: sed conditio reicitur. Ista iura hodie sunt correcta. Si posthuma fuit institutio, si intrauerit monasterium, si nata monasterium non intrauit, testamentum est nullum. Filius institutus sub conditione mista, si non stet per eū, quò minus impleatur: institutio vitatur. Hereditas ex testamento, in quo iure filius fuit institutus sub conditione casuali, quo iure adeatur.

S Pater. Hæc est difficilis lex & habet materiam, in qua qui plus scit, plus dubitat. Breuiter dicit: Si filius instituitur sub conditione casuali, vel mista, non valet testamentum, nisi in eius defectum fuerit exheredatus: & hereditas potest adiri ab intestato. h. d. ¶ Not. qd filius non potest institui sub conditione casuali, vel mista, nisi in eius defectum exheredetur. Ratio, quia non esset dare casum, in quo reperiretur præteritus, nec institutus, nec exheredatus. ¶ Op. & modo intro gl. de l. suus quoq; in prin. de hæredib. instituen. Sol. Sub conditione potestatiua potest institui: vt ibi. & probatur ex sequentibus §. alius l.

¶ Titio. §. j. Adde qd ibi Bar. aliter loquitur. tādē dicit qd cautela est qd relinquatur monasterio pro alimentis illius monachandæ. nam tunc bene valet, per gl. in d. e. non satis, & hoc ibi sequitur Pau. de Cast. sed eum reprehendit de eo, quod dixit in consil. incipiente do. Nata Pauli. qd si sit legatum alicui, si ingrediatur monasterium, qd illa conditio reicitur: quia inducit viduitatem, & perpetuam in mansionē in certo loco: quia dicit Pau. quod licet auferat carnalem viduitatem, non auferit spirituales dignitates carnales: & vita æterna est aliorum quam temporalis: nec reputatur contra P. compulsiua: quia animæ sunt præferendæ corporibus. l. sancimus. C. de sacrosan. eccl. tunc bene induceret perpetuam viduitatem, si testator

diceret: nec nubat, nec monasterium ingrediatur: & eo casu conditio esset reicienda: quia esset vita beata, secundum ipsum: latius ibi vide. b **POMATES.** ¶ Lalle autem. Dum Bar. pro illa opin. hic alle. l. ille autem. dic qd illum tex. tenet ipse met Bar. in l. Titio centum. §. j. ff. de condit. & demon. hic alleg. vt hic per do. Alex. pulchrè.

sed non sub conditione casuali: vt hic. ¶ Contra hoc oppo. & hic aduerte: quia est subtile: ego reperio in conditione potestatiua eandem rationē que in casuali: quia erit dare tempus, in quo filius reperiretur præteritus: vt si est institutus sub conditione potestatiua, quæ non potest impleri vltimo vitæ spiritu: nam illo tempore, hoc est, vltimo vitæ spiritu, reperiretur præteritus: ergo testamentum est nullum. Huius timore, dicunt quidam, quod hoc debet intelligi de conditione potestatiua, quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu: vt si dedis centum Titio. Iacob. de Raven. reprehendit illos in l. si libertus. §. si libertinus. de bono. liber. & bene. Non obstat si dicis, quod in aliquo casu reperiretur præteritus: quia imputet sibi: quia hoc factō suo contingit. ¶ Opp. dicitur hic, & in defectum conditionis debet exheredari: contra, exhereditatio debet fieri pure: vt l. in §. pure. de libe. & posthu. Sol. Verum est, quod debet exheredari pure, non quando esset institutus sub conditione: nam tunc potest exheredari sub conditione contraria: vt hic. ¶ Item oppo. de l. sub conditione. de honorum possessio. contra tabu. Solut. Ibi loquitur in filio emancipato, hic in suo. Quæstratio? Do. Cyn. hic tangit, non tamen declarat. Ratio est: quia filius emancipatus præteritus non dicit testamentum nullum: sed oportet quod veniat per contra tabu. Sed cum pendente conditione h. beat secundum tabulas, vt ff. de secund. tab. l. ij. §. si sub conditione. merito tibi non competit contra tabulas. ¶ Vterius oppo. de l. quoniam in prioribus. de inoffic. testa. ¶ vbi dicitur, quod etiam grauamen reicitur de institutione filij, quantum ad legitimam: ergo videtur qd hodie valeat testamentum: quia saltem in legitima videtur pure institutus. Glo. hic tangit, nec firmat: sed in l. suus quoq; ff. de heredib. instit. tenet hoc expresse, quod istæ leges hodie corriguntur. Guliel. de Cun. in dicta l. quoniam in prioribus. dicit, quod hoc non est verum: quia in d. l. quoniam in prioribus. loquitur in istis casibus, in quibus aliquis vocatur ad querelam: & sic filius stabat in dubio: quoniam litis euentus dubius est ideo eius fauore statutum est, vt habeat legitimam sine grauamine: sed eo casu quò testamentum est ipso iure nullum, iura antiqua non mutantur: quia hic non esset fauor filij. Idem hic videtur tenere dominus Iacobus de Raven. Idem tenebat dominus Rayner. Ego iam hic in concursu lectionum, sic recitando processi secundum e

P. P. A. V. P. ¶ Fiat. Vide Ang. cōf. lxxviij. incip. in Dei nomine. ad finem. ¶ Pro concordia aduerte, quando sub conditione casuali, vel mista, filius est institutus & sic non sub conditione potestatiua, & in defectum conditionis, non reperitur exheredatus: in debeat reici conditio de institutione in legitima. & Bar. in l. suus quoque. ff. de hæredib. institui. videtur tenere negatiuam, quod non reiciatur: quia dicit testamentū esse nullum. Et hæc fuit sententia Rayn. de Forliu. qui fuit præceptor Bartol. & communiter tenebatur ante Bartol. Affirmatiuam videtur tenere, scilicet quod sit reicienda in hac l. si pater. Et ex hoc Rayne. appellauit ipsum Bartolucium. Sed quo ad concordiam dic quod non sunt sibi contrarij: quia seipsum emendat in hac l. si pater modo sapientis est mutare consilium in melius. l. manifestissimi. C. de furt. cum sim. Et hæc sufficiant pro saluatione Barto.

P. P. A. V. P. ¶ Si pater. Hanc legē repetit Fulg. & de materia vide Barto. cōf. xiiij. & cōf. cccxxj. ¶ Modernorum. Adde qd sic consuluit consil. xiiij. inci. ex factō proposito. & Ange. cōf. cxv. inci. domina Catharina quondam Blasij. Contrariā opin. qd iura sint correcta, tenuit etiam Imola in l. suus quoq; de hæredib. instit. sed melius in l. ff. de condit. instit. Salic. hic, Pau. de Cast. qui dicit, qd per opin. Bar. sustentatur, & prouidetur filijs: & contraria operatur contrarium. Et hanc sequitur Ange. cōf. lxxiiij. incip. Viuanus de Montepulciano.

P. P. A. V. P. ¶ Volens melius. In istis verbis allegatur Bart. qd magis credendum est doctori in conscribendo, quam in legendo: quia præsumitur qd melius considerauerit. Adde quod dicit idem Bar. in consil. incip. Lapis. dicens qd illud, quod docuit suos s. h. o. l. res legendo, reducitur ad prædicam consulendo. ¶ **POMATES.** ¶ Volens melius. Et qd qui melius considerat, aliquādo consilium mutat est elegans tex. in l. diui fratres. ff. de iure patro. Et ista opi. Bar. hic est communis, vt inquit Pet. & Decius. Et vide Alex. consil. lxx. in ij. col. volu. ij. Barba. in cōf. xiiij. dubio. & cōf. cccx. Quod licitum sit mutare consilium in melius, vide Barba. cōf. ij. col. xxx. vol. j. & cōf. lxx. col. viij. co. vol. & cōf. lxx. col. xix. & cōf. seq. col. vj. co. vol. & col. viij. & Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. col. v. in ij. q. ff. de verb. obl. Barb. cōf.

Secunda Bartoli super Codice.

xviii.col. xxiii. vol. ij. & confi. xx. col. xvij. eo. vol. & confi. xxij. col. vj. eo. vol. & confi. xxij. col. xij. eo. vol. & confi. xxij. col. iij. eo. vol. & confi. xxvij. col. v. in fi. eo. vol. & confi. lv. col. iij. eo. vol. & confi. lx. col. xij. vol. ij. & in c. ecclesia sancte Marie. col. xv. in fi. de confi. & in c. examinata. col. xxiiij. de iudic. & Alex. confi. clxxxiiij. col. ix. vol. ij. Vide etiam Barba. confi. x. col. ij. vol. j. Limi-

ta tamen istud dictum Bart. vt non procedat qm doctior esset sibi contrarius tantum vel consulendo tantum quia tunc non debet audiri. l. j. vbi Bart. s. de furt. Limita tñ istud, vt non procedat inter diuersas personas, & in diuersis iudicijs: quia tunc admittitur cōtrarietas. l. Papinia nus. §. sed nec impuberis vbi gl. s. de inoff. test. per Cyn. in l. j. C. de fur. per dominos de Rota decisio. viij. in titu. de testa. & in anti. quis. Adde etiā q doctor potest consulere, licet nō inueniat decisionem in terminis: dūmodo inueniat rationem naturaliter ab equitate naturali, nō ab horrentem: vt per Pau. de Castr. in l. clodius. ff. de acqui ren. hære.

a ¶ Rayne. de Forl. Adde q Pau. de ca. 4 dicit, q melius consuluit ipse Rayne.

¶ P. P. A. V. P. b ¶ Reprehendenda. Circa regulā huius legis q facto datur voluntas intelligi, vide Rom. alia iura allegantem conlio xxviii.

¶ P. P. A. V. P. c ¶ Favore liberorū. Vide que dicit Barba. consil. xliij. vol. iij. col. iij. & seq.

¶ POMATES.

d ¶ Est extensum. b Vide Alex. consil. xxvij. col. iij. vol. ij. vbi dicit hanc l. & similes exorbitare à iure: & imò nō deberet extendi, & confi. xcij. col. ij. vol. iij. vbi declarat: & ibi etiam ponit quando esset substituta pia causa. & confi. seq.

e ¶ Opp. Adde Bal. in l. j. in princ. ff. de iusti. & iure. Andr. Barba.

f ¶ Pro commūta. Adde Old. confi. clxxxvij. incip. de instit. & substit.

g ¶ Cū aut. Et an legitimatus à patre filio suo legitime non citato, succedat vnā cum legitimo & naturali, do. Pau. in cōsil. quod incipit, habēs spurium filium naturalem, & legitimum, tenet q non. l. ex facto. de vulg. & pup. per Moder. in l. Gallus. ff. de lib. & posthu. Et an appellatione filij veniant naturales. Et an appellatione nepotis veniat naturalis tantum, vide Bar. in confi. xxxvij. cauetur statuto, & in confi. xxxix. & eundem Bar. in confi. lxxxij. incip. in facti contingentia, Andr. Barb.

h ¶ POMATES. ¶ Intelligit. Vide ad istū tex. l. filius fa. §. cum quis. & ibi quæ scripsi. ff. de leg. j. Et amplia istū tex. vt procedat etiam si filius grauatus, esset simul institutus cū extraneo in quota: nam nō subauditur ista cōditio, si sine liberis decesserit: vt per gl. hic, in verb. filius probatur: quia ratio in l. cū acutissimi. & in l. cū auus. militat etiā in casu nostro: &

& dico q casus est expressus s. de inoffi. test. l. sci-mus. §. cum autē si quis. Nam ibi loquitur quādo filio relicto est, cū hères institutus morietur. Constat enim q quando legatum, vel institutio, confertur in tempus mortis hæredis, est cōditio-nale, nec pendet ex filij potestate: & sic de iure anti-quo testamentū esset nullum ipso iure: & tamē cōditio illa reijcitur vsq; ad legitimā: vt ibi patet. Nec obstat quod dicitur, q istud est introductū fa- uore filij: quia fateor, q istud est in fauorem filij, & etiā hæredis instituti, & testatoris, vt eius disposi- tio valeat: vt expressē dicitur in d. §. cū aut. ¶ Iu- xta hoc formo quæstionem de facto mihi occurrit tem. testator dixit sic: ¶ Instituo posthumam, que ex vxore mea nasceretur, si intrauerit monasterium in ducentum: nata est posthuma, nec intrauit mo- nasterium: quæritur an testamentum sit ruptum, tanquam sit præterita. Dixi sic, ista videtur insti- tuta sub cōditione, quæ non pendet ex eius pote- state: & ideo an testamentum sit nullum, sunt opi. quia gl. in l. suus quoq; tenet q ista iura sunt ho- die correctā per l. quoniam in prioribus. quod tam- en in proposito non examino: sed dico hic sim- pliciter testamentum esse nullum. Aduerte, gl. of. que dicit, q ista lex est correctā, loquitur quando filius est institutus sub cōditioe. Sed in lege nostra dicta posthuma non fuit instituta, neq; purē, neq; sub cōditione: ergo testamentū est nullum: nā tes- tator instituit illā posthumā, quæ nasceretur & monasteriū intrauerit. Ista nō est illa posthuma: ergo nō est instituta. Ista sunt verba tex. in l. com- modissimē. de lib. & posthu. licet Rayn. de Forli- uio cōsuluerit contrariū, & non intellexit illud, quod ego dixi. ¶ Quæro circa hanc legē, quid de nepotibus. Dic vt in gloss. aut filius præcessit eos, aut non. ¶ Quæro, quando filius instituitur sub cōditioe mista: & stat per eum, non per casum: an institutio vitietur: Bulga. dicebat q nō. Tu dic contra: vt in gl. & bene, quia ab initio non valet in- stitutio. ¶ Vltimò quæro, hic dicitur q potest hē- reditatē adire, quo iure debet adire? Cyn. dicebat, ex testamento. gl. dicit ab intestato. & bene dicit. Subdit tamē gl. vnum verbum, & c. q si vellet adi- re ex testamento, posset quod nō est verum: quia si vult adire ex testamento, oportet q testamentū approbetur: & testamento approbato non vale- ret de iure ciuili. De iure prætorio ergo deberet pe- tere secundum tabulas, non adire hæreditatem. Præterea, aut pendet cōditio: & non est dubium q hæreditas non potest adiri. Aut deficit: & idem quia est contra dispositionem defuncti & ideo te- neas q hic succedat ab intestato.

Reprehendenda. In- stitu- tio facta sub cōditione turpi, remanet pura, & valida, cōditione reiecta. h. d. Vel aliter: cōditio impossibilis de iure, ex instituo

quādo cum filio grauatus est extraneus: in istis terminis consuluit Cuna. vt refert, & sequitur do. Io. Bap. in l. in testamento. la. j. de testa. mili. li- cet ibi referat Petr. tenuisse oppositum per reg. l. quāuis. & l. hæreditatē. s. tit. j. Sed dic, q illa regula nō procedat, quando est diuersa ratio in vno de terminabilium: vt per docto. & maximē Alex. in l. iā hoc iure. ff. de vulg. & pupil. Pro opi.

tiōe reijcitur. Hic habes de cōditione impossibili, de qua si vt tibi vnā repetitionē in l. j. de condi. inser.

Generaliter. Hæc est nota- bilis lex, & ha- bet vnā tantū, vel duas cōcordantias. Breuiter dicit: Favore liberorum cōdi- iuncta posita inter cōditionē, resoluit in cōiunctā quod ad extraneos est extensum. h. d. vsq; ad §. cū aut. cōcor. huic l. ff. de hære. insti. l. Lucius. & facit ff. de re. dub. l. si is qui duceta. §. pe. ¶ Opp. e de l. si hæredi plures. de codi. insti. Sol. Speciale est pro- pter præsumptā voluntatē defuncti, quæ nō verifi- catur in qualibet parte alternatiuæ: quid dicemus in alijs cōditionibus? Pone, testator dixit: si nauis ex Asia venerit: aut Titius consul fuerit: aut Im- perator in Italiam venerit, talem substituo. Dico q vbiq; inter istas cōditiones alternatiuas est illa, si decesserit sine liberis: q assumitur pro con- iuncta: quoniam apparet q testator liberos insti- tos voluerit præferre substitutis: vt d. l. Lucius. se- cus si illa cōditio nō apponere. Vel aliter pot di- ci, q quicunq; cū disunctiua adiicitur dictio etiam, tūc habet vim cōiunctæ sen copulatiuæ, secūdu Pri- scianū: & est casus hic. Hoc non dico pro cōstanti.

S V M M A R I V M.
1 ¶ Substitutio facta posteris post eorum mortem intelligitur si decesserint sine liberis.
2 Filij naturales non legitimi q excludant substi- tutum.

Cum autem. Substitutio facta libe- ris legitimis, vel natu- ralibus, post mortē eorū, intelligit, si decesserint sine liberis legitimis. h. d. ¶ No. primò q substi- tutio facta posteris post eorū mortem, intelligitur si decesserint sine liberis. Et hac responsione Papi- niani, propter occurrētia tempore mortalitatis, se- ci multas quæstiones in l. auus. de cōdi. & demon. & dicā tibi fortē in l. cū acutissimi. j. de fideicom. & inter cæteras facio vnā talem quæstionem: Di- cit testator, si filius meus decesserit sine liberis, si- lijs masculis. quid si decesserit cum filiabus femi- nis. ¶ No. ¶ q filij naturales, nō legitimi, substitui- tum excludūt. ¶ Op. de l. cū pater. §. volo. & l. Lu- cius. §. si. ff. de leg. ij. Sol. Ibi loquitur in filijs natis in seruitute: & sic in figura matrimonij, qui substi- tutum non excludunt: alijs secus, nisi de mente te- statoris aliud appareat: que mēs ex dignitate per- sonarum colligitur, & alijs iudicijs: vt l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. vbi de hoc dixi ple- nissimē: & feci de hoc multas quæstiones. k

S V M M A R I V M.

1 ¶ Cōditio quando possit impleri post mortem i & ante mortem testatoris.
2 Cōditionem semel impletam esse, q sufficiat, li- cet non duret.
Relictum alicui, si intrauerit monasteriū: an illud habere debeat, si intrauerit, sed non perseueret.

institutus cū filio legitimo: an excludatur substitutus? Cōter tenetur q sic, vt tenuit Io. An. post Ia. de Are. in addi. Spe. in ti. de suc. ab inte. §. si. in fi. Alb. de Ro. & Bart. suo confi. inci. viso instrumento locati. Bart. in l. Gallus. §. seruus. ff. de libe. & posthu. Ant. de But. in c. per venerabile. post mediū. qui si. sint legit. Pet. de Ancha. cōsi. cxv. & cclxxxix. & Pau. de Caf. confi. ccx. & cccxij. Alex. cōsi. lvij. & xciiij. j. vo. Si tamen dictū sit sine fi- lijs, ex legitimo matrimonio procreatis: licet legitimo per subsequēs ma- trimoniū, non excludūt substitutū. Ita consuluit Bal. confi. cccxc. ij. lib. ¶ Quæstiones. Adde quod Pau. de Castr. & do. Alex. propter illa verba, quæ sunt in tex. intestatus, & aut sine testamento: multa dicunt, maximē do. Alex. tu veritatem collige ex Bal. cōsi. xxxij. inci. in Christi nomine. de iu. communi. j. vo. & eo. vol. cōsil. xliij. inci. in Christi nomine: quidam nomine Blasius. & confi. liij. eo. vol. incip. communis opi. & eo. vol. cōsil. lxxvij. & confi. cccxvij. ij. vol. & confi. cclxvij. iij. vol. & confi. lvij. j. volu. & ij. vol. consil. cccxxiiij. Pau. de Castr. consil. cclxxxvij. Ro. confi. iij. & xxxij. alia cōsil. alle. d. Alex. per Ang. cōsi. xxvj. per Abb. cōsi. lxxv. j. vo.

& pupil. Pro opi. domi. Io. Bap. facit quod in famili vult Bar. in l. Titia cum testamento. §. Ti- tia. in ij. co. ver. que ro. pone q. ff. de le. j. alij. An autem quod hic dicit, ha- beat locū tantum in filio legitimo gra- uato. Quidā tenēt q sic: licet videat q in eo nō militat ra- tio in d. l. cū acutissi- mi. quia filius filij mei adoptiui, nō di- citur mea posteri- tas. Sed super hoc considera: & maxi- mē quando esset ta- lis, q trāsierit in po- testatē patris ado- ptatis: etiā disposi- tio huius §. in quo- cunq; grauato de- scendente, etiam si esset ultra prone- potē propter ratio- nem d. l. cū acutissi- mi. maximē ibi vel in rescriptis alim- potestatem. & nun- quid dispositio hu- ius §. procedat, etiā si esset substituta ecclesia, vel alia pia causa, vide Feli. in c. in præsentia. col. j. de prob. & ibi in l. seq. col. j. ponit an procedat, etiā si ha- beat filios tantum naturales, vel spu- rios. Reliqua circa materiam huius §. vide per doc. hic, in d. l. cū acutissimi. & in d. l. cum auus. & in l. ex facto. §. si qs rogat. ff. ad Treb.

¶ Excludūt. Adde qd si aliq; est insti- tutus: & si decesse- rit sine filijs legiti- mis, & naturalib; est sibi datus substi- tutus, decedat que

Si quis

P. P. A. V. P. a
 Siquis heredem. Vide in materia Ang. consil. c. h. inci. Conradus Alber. 1 in iij. & v. col.
P. P. A. V. P.
 Impletā esse. Et sufficit quādocūq; impleri, si non sit determinatū certū 2 repus. Vide Com. b consil. c. lxxiij. in iij. c. dubio. Vide in l. iij. ff. de cōditio. & de mon. Itē dū dicitur hic q̄ sufficit condi- 3 tionē semel imple- tam fuisse, licet nō daret, vide no. Ia- 4 so. hic, & vide oīno eundem in l. fin. in 5 pe. col. de indic. vi- 6 duita. vbi quædam 7 no. ponit post Pau- 8 de Cast.
POMATES.
 Ad q̄stio. Vtrum 9 filij mortui exclu- 10 dūt substitutū stan- 11 te dispōne testato- 12 ris, si habuit libe- 13 ros. vide latē Ias. in 14 l. si substitutus. co. 15 viij. & sequen. ff. de 16 vulg. & pu. Et vide 17 etiā ad hoc Felin. in 18 c. in præsentia. col. 19 xliij. de proba. & 20 Ang. consil. c. lxx. & vi 21 de Alex. consil. xliij. 22 col. fin. volu. iij. & 23 Ang. consil. c. xxxiij. 24 vbi ponit pulchrū 25 casum à contrario, 26 q̄ relictum factum 27 alicui, cum vidua 28 erit: ei cui debet, li- 29 cet postea nubat.
 Dubio. Adde q̄ 30 Pau. de Cast. dicit, 31 nō esse dubitandū: 32 nam aut non fecit 33 professionē: & nō 34 videt intrasse: quia 35 verba testatoris de- 36 bent intelligi de in- 37 gressu, qui fit faciē 38 do professionē: & 39 tūc legatū fuit pu- 40 rificatū, & acquisi- 41 tum monasterio: 42 & licet postea de fa- 43 cto egrediat profes- 44 sio non irritatur: & 45 sic legatum reman- 46 net apud monaste- 47 rium: quoniam etiam 48 si ingredere aliud 49 monasterium licitē 50 de licetia superio- 51 ris remaneret lega- 52 tum penes primum 53 monasteriū. ar. s. de 54 usufru. l. inter anti- 55 quā. & hanc legem 56 vide Bal. consil. c. cccv. 57 iij. vol. vbi consu- 58 luit, an legatum si 59 vidua remanserit,

Iquis heredē. ^a Condi- 1 tio casua 2 lis, siue potestatiua, non facile potest vi- 3 uo testatore impleri. h. d. ¶ Oppo. de l. 4 ff. de condi. & demon. ¶ Sol. Aut cōditio cōsistit 5 in dando: & debet impleri post mortē testatoris: 6 vt l. contraria. Aut consistit in faciendo: & tūc aut 7 conditio est potestatiua, aut casualis. Si potestati- 8 ua est facilis: tunc idem: vt l. contraria. Si difficilis 9 est: tunc ante mortem, vt hic. & idem in casuali. & 10 vide gl. tuam. Et nō etiā ex hac l. q̄ sufficit condi- 11 tionem semel impletā esse^b, licet non daret. Et 12 hoc facit ad q̄. relictum fuit alicui sub tali condi- 13 tione, si tale monasterium intrauerit: ille intravit, 14 postea exiuit: an debeat habere relictu? Hic vide- 15 tur casus q̄ sic: sicut in ea, quæ nupsit, & postea di- 16 uertit. In contrariū videtur casus s. eo. l. reprehē- 17 enda. si bene inspiciatur: vbi fuit relictu sub cō- 18 ditioe, si diuertit. Certē si rediret ad maritum 19 suū, non haberet legatum, nisi ideo quia cōditio 20 sua turpis. Et vide gl. l. reprehēdenda. Ex eo q̄ 21 esse, eo & c. innuit q̄ si diuersis esset nupta, & di- 22 dicitur non duraret, quod hereditatem non ha- 23 uerti. Modo relinquo eam sub dubio^d.
S V M M A R I V M.
 Dicitio secundū, q̄ non facit conditionem. 1 Si testator dicat, secundū conditiones infra scri- 2 ptas: & nullæ sunt conditiones appositæ, volun- 3 tatem tamen est perfecta.
 Vicus, terra, vel castrum, habet proprios fines. 4 Quando quis occupat aliquod castrum, & accusa- 5 tur in accusatiōe debet inferi locus territorij ipsius 6 castri, non particularis locus.
 Conditio apposita in quacunq; parte testamenti, 7 reddit testamentum conditionale.

Intestamentum. Valet 1 testa- 2 mentū, licet testator non inserat condi- 3 tiones, quas inferere pollicitus est: & 4 in quacunq; parte testamenti conditio inseratur, 5 redditur institutio conditionalis. h. d. ¶ Op. ff. de 6 hære. in l. i. l. quoties. §. tantundem. Dicunt quidā 7 q̄ ibi est dictum Marcelli, quod est malè dictum, 8 nō placet: quia debemus euitare correctionē. Alij 9 vt Io. dicunt, q̄ ibi destinauerat, & morte præuen- 10 tus non inseruit: hic secus. Ista solutio posset esse 11 bona in se, vt si sic intelligatur q̄ fuit morte præue- 12 tus, antequam testamentum haberetur pro cōple- 13 to: vt l. furiosum. s. titu. iij. & l. si is qui testa. de tes- 14 ta. Alij dicunt, q̄ hic dicit, secundū conditiones in- 15 fra scriptas: ibi dixit, si conditionem, & c. quæ est 16 bona solutio. & no. Ex qua no. q̄ dicitio, secundū, 17 non facit conditionē: secus in dictione, si. De hoc 18 habemus casum extra, de verb. signi. c. Abbate san- 19 cti Siluani. circa medium. Ita videtur mihi q̄ inci- 20 piat. Et de ista dictione, secundū, dicam tibi aliud 21 alibi, hoc anno. & not. Vel dicas q̄ non est hæres 22 ibi, vt voluit testator, scilicet sub conditione: sed 23 est hæres purè. Alij dicunt, q̄ non est hæres purè: 24 sed est hæres conditionalis, sicut testator sensit, si 25 eius voluntas probetur: vnde hic voluntas, de qui- 26 bus conditionibus senserit non potest probari: ibi 27 secus Tu teneas quam vis de istis solutio, quia quæ 28 libet potest esse bona. ¶ Circa hanc legē volo te 29 facere notare tria. Primò q̄ ista verba secundū 30 conditiones infra scriptas: licet conditio nō sit ad 31 scripta, non declarant voluntatem esse imperfe- 32 ctam: quia si esset imperfecta voluntas, testamen- 33 tum esset nullum: vt d. l. furiosum. s. ti. iij. & l. si 34 qui testamentum. ff. de testa. ¶ Secundò no. q̄ vi- 35 cus, terra, seu castrū, habet proprios fines. Ex hoc 36 dico, q̄ si factus est exercitus contra aliud castrum, 37 vel contra aliquam terram: vel facta est aliqua ca- 38 ualcatio per territorium, & illi, qui fecerunt accu- 39 santur, quis locus confinabitur in accusatiōe? 40 Vel pone, q̄ aliquis occupauit vñā terram, de hoc 41 proceditur contra eum: quis locus confinabitur 42 contra eum in accusatiōe, cum l. liberorum. ff. de 43 accusat. dicat q̄ debet poni locus, vbi maleficium 44 est factum? Respondeo, q̄ debent poni confinia

territorij, quādo fit in ipso castro, vel vico: vt hic. 1 Nec debet poni locus particularis: vt l. libellorū. 2 quod est verum, quando maleficiū respicit illū lo- 3 cū particulariter: secus si totū locū respicit vniuer- 4 saliter: vt l. de pupillo. §. qui nunciant. de ope. no. 5 nun. Dixi plene in l. libellorū. ¶ Vlt. no. ex ista 6 lege q̄ in testamētis in quacunq; parte conditio 7 adiciatur, totam dispositionem reddit conditiona- 8 lem: vt hic, in fi. & importat naturam illorum ver- 9 borū, secundū cōditiones infra scriptas. arg. l. Mo- 10 destinus. ff. de sol. hoc etiā facit natura vltimæ vo- 11 luntatis: vt l. quibus diebus. §. quidā Titio. de cō- 12 di. & demō. licet secus esset quādoq; in cōtraētib;: 13 vt no. in l. iij. circa fi. gl. magna, de in diē addic.

S V M M A R I V M.
 Tacita pupillaris cōprehensa in expressa vul- 1 gari, non admittitur contra matrem. 2 Tacita vulgaris comprehensa in expressa pupilla- 3 ri, admittitur contra matrem. 4 Vulgaris expressa in vnum casum tantū continet 5 pupillarem tacitā, nisi quando mater est in medio. 6 Vulgaris expressa in vñū casum, porrigit ad oēs 7 alios casus, ex quibus quis hæres non elicitur. 8 Vulgaris in casum tacitum non admittitur con- 9 tra matrem.

Vm quidam. Breuiter 1 dicit secū 2 dūm cōmunē opi. ista no. l. Tacita pu- 3 pillaris non admittit cōtra matrē. h. d. 4 Secundū cōmunē opi. dicit hic q̄ tacita pupilla- 5 ris nō admittit cōtra matrē. Contra. ff. de vulg. & 6 pup. l. Lucius. Dicunt quidā: hoc ideo, quia mater fuit 7 instituta. Hæc est falsa: vt l. precibus. j. ti. j. Alij di- 8 cunt, q̄ hæc est melior, q̄ hic loquitur in tacita pu- 9 pillari, quæ cōtinet in vulgari expressa: lex cōtra- 10 ria loquitur in pupillari, quæ cōtinet in breuiloqua. 11 Ista est bona, vt videbitis in l. precibus. j. titu. j. & 12 ibi dicā. ¶ Quærit glo. quid ecōuerso, vtrū tacita 13 vulgaris, quæ cōtinetur in expressa pupillari, ad- 14 mittatur cōtra matrē? Gl. dicit q̄ sic: quia per eam 15 non succeditur pupillo: & optimè dicit: quam gl. 16 vide. Secundū istā lēct. gl. sume ex hac lege vnum 17 notabile, quod forē nescirē tibi alibi inuenire: q̄ 18 vulgaris expressa in vnum casum tantūm conti- 19 net tacitam pupillare nisi q̄n mater est in medio: vt 20 hic declaro. ¶ Vulgaris habet in genere in confuso 21 vñū casum tantūm, si hæres nō erit: hic casus sub- 22 diuiditur plures, si hæres nō erit: quia noluit, vel q̄ 23 nō possit illud, quia nō possit, diuidit in multos ca- 24 sus: vel nō potest, quia non nascitur, vt hic vel nō 25 pōt, propter impotentiā iuris: vt s. tit. j. l. iij. vel pro- 26 pter errorē testatoris: vt l. cū pponas. e. ti. vel pro- 27 pter alios casus, quos omitto hic, fuit facta: ergo 28 vulgaris in vñū casum particulare tm, scilicet si nō 29 nascetur. & tamen ista continet tacitam pupillare 30 secundū lēct. gl. quā no. Licet istius gl. lēct. sit cōis 31 & vera in se, tamen non placet quantum est ad istā 32 l. nam, vt videbitur in dubio istius lēct. dubitauer- 33 runt Vlpia. & Papius. viri excellentiores, sed de 34 ipso dubio est casus in l. precibus. j. titu. j. quæ lex 35 fuit antiqua ante istam: vnde nō est verisimile, q̄ 36 de casu legis dubitauerint Vlpia. & Papi. Vnde 37 videtur gl. nostra aliud dicere quā doct. nostri lo- 38 quēdo intellexerūt, & secundū istā lēct. breuiter di- 39 cit: Vulgaris expressa in vñū casum porrigitur ad 40 aliū nō expressum nisi mater sit in medio, quæ fuit 41 cohæres data institut. h. d. super ver. decessit, post 42 aditā hereditatē secundū hanc lēct. gl. Tu dic ante adi- 43 tā hereditatē secundū hanc lēct. q̄ illa lēct. sit vera, pro- 44 bas: quia non est verisimile, q̄ Papius dubita- 45 uerit de casu l. precibus. j. ti. j. Itē pro hoc facit tex. 46 qui dicit, decessit: nec dicit, ante aditā hereditatē, 47 vel post. Itē qui dicit lucuosam hereditatē: nec 48 dicit de hereditate filij, vel primi testatoris. Item 49 pro hoc facit tex. qui dicit substitutionē quidem, 50 in huiusmodi casu, & sic loquitur de vna substitu- 51 tione, scilicet vulgari, quā in vno casu admittit, scilicet 52 licet cū nō nascet posthumus: in alio respuit, s. cū 53 nascet & moriet. Si em̄ intelligeret de tacita pupil- 54 lari, vt gl. dicit, tūc substitutionē vulgare in omnē

requirat perpetuā vi- 1 ditatem & q̄ bo- 2 na ingressi reman- 3 neāt penes primū 4 monasteriū, tenuit 5 Ang. consil. c. xxxv. 6 q̄ nō fuit obtenta 7 licetia. Alle. Io. in. 8 in c. j. de sta. regu. in 9 vj. & ad plenā cha- 10 ritate huius l. vi- 11 de eundē Ang. cont 12 si. xxxiij. cui se sub 13 scripsit. d. Phil. de 14 Cursuis. & consil. 15 xlix. vbi soluit que- 16 stionem formatam 17 hic, per Bar.

¶ Cōditioe. Adde 1 qd̄ hic facit. q̄ si ali- 2 quis concessit mihi 3 rē aliquā in feudū, 4 vel emphyteusim, 5 vel cōmodū formam, & 6 modū quibus ante 7 cessorib; meis erat 8 cōcessum: licet nō 9 appareat qbus mo- 10 dis, vel formis con- 11 cessumerat eis, non 12 vitia cōcessio mihi 13 facta: imō illud 14 verbū secundū, ponit 15 tur potius casuali- 16 ter & exponitur, 17 id est, quia meis ante- 18 cessoribus erat cō- 19 cessum: vt est casus 20 in d. c. Abbate sanē 21 vt habet per Guli- 22 de Cu. & Bart. in l. 23 eū q. §. Julia. de cō- 24 sti. pec. Tangit in l. 25 admonēdi. de iure- 26 iur. & deciditur per 27 Pau. de Cas. hic: & 28 cōf. cccxxij. in cau- 29 sa decennali. Bald. 30 consil. cccxl. iij. libr.

POMATES.
 Secus. Opp. con- 1 tra tex. de lita sti- 2 pulatus. in prin. se- 3 cundū vnam lēct. 4 vt ibi per Bar. in ij. 5 col. ff. de verb. obl. 6 Solu. vt ibi per eū.

POMATES.
 Cūm quidā. Vi- 1 de vñū nouū intel- 2 lectū ad istū tex. p̄ 3 Bolog. in sua theo- 4 ric. charta xxx. als 5 l. col. j. & seq. & in 6 ista l. ponit casum 7 Bar. in l. j. in x. col. 8 ff. de vulg. & pup. 9 & ibi vide verisim- 10 mum intellectum 11 ad istam l. per do- 12 Ias. & vide Alex. 13 consil. j. col. ij. volu. j.

POMATES.
 Hic declaro. Idē 1 etiā esse in fratre, se- 2 cundū Ang. in consil. 3 cclvij. inci. ex serie 4 testamētis. in vers. 5 tertio hoc probat 6 not. conditionis.

Secunda Bartoli super Codice.

casum admitteret: pupillare verò tacitam contra matrem repelleret. & sic loqueretur de diuersis speciebus substitutionis, cuius contrariū aperte dicit text. loquitur enim de vna substitutionis specie, quæ certo casu admittitur, certo casu respuitur fauore matris. vide tex. ibi nos itaq; vsq; in fi. ¶ Ex

4 ista lect. no. ¶ q vulgaris expressa in vnum casum porrigitur ad omnes alios casus, ex quibus quis hæres nō efficitur. ¶ Secūdo no. q vulgaris in casum tacitū, non admittitur contra matrem. ¶ Cōtra istud op. de gl. si alius l. quæ dicit, q tacita vulgaris admittitur contra matrem. Respō. fallit hic, nam non admittitur contra matrem cohæredem datam pupillo, per rationem positam in tex. ¶ Itē contra istam lec. op. vulgaris substitutio habet locum, si hæres nō erit: sed hic pupillus fuit hæres testatoris statim, quando natus fuit, quia suus hæres erat: ergo, &c. Respondeo, quando suus instituitur cum extraneo, existentia sui hæredis non operatur aliquid circa ea, quæ ex testamento dependent: vt l. apud Iulia. §. idem Iulianus. & ibi per Dyn. ff. ad Trebellia. Ita hic in proposito, hic fuit institutus venter vnā cum matre, quæ est extranea: ideo hic existentia sui hæredis, non potest aliquid operari: quod autem hæreditas fuerit adita, hic expressē non dicit. Tene menti.

De impub. & alijs substit. Rubric.

¶ Continuatio patet per sequen. quia dicto de instituto, in prim gradu: restat videre de instituto in secundo gradu.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Partes adiectæ in institutione, intelliguntur repetitæ in substitutione simplici.
2 Verba præteriti tēporis nō extendunt ad futura.

L E X I.

Um hæredes. Ista

clara: partes adiectæ in institutione, in substitutione simplici intelliguntur tacitè repetitæ. h. d. ¶ Vide, & tene menti, q partes adiectæ in institutione, intelliguntur repetitæ in substitutione simplici: & hoc ex interpretatiōe declaratiua: quia sic testator sensit Ad idem de leg. j. l. si seruus pluriū. §. si. ¶ Itē cōtra fact l. talis scriptura. §. si. eo. ti. vbi videtur, q ex interpretatione extensiuā. ¶ Solut. Illud ideo, quia hoc natura verbi præteriti tēporis, non patiebatur vt extendetur ad futura: ideo non potest dici ex interpretatione declaratiua: hic verò patitur natura verborum. ¶ Venio ad gl. nostram, & op. de l. nonnunquam. ad Treb. Solut. Illud est verum, nisi ex præsumpta voluntate defuncti aliud appareat: quia in substitutione eos nominauit nominibus proprijs vel eos grauauit onere æquali.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Ista verba vos inuicem substituo: non continent nisi directas tantū, scilicet vulgarem, & pupillarem: nisi repugnaret disparitas personarum.

L E X I I.

Hereditatem. Substitu

tio breui loqua facta personis imparibus, potest porrigi ad eum casum, in quo vtrique potest pariter substitui. h. d. Hanc l. habuistis in l. in testamento. §. de testa. milit. vt tractauit tibi de ista materia. Sed vnū volo, quod scias, q nunquā proposueram dicere, q pridie iudicauit siue consului in quæstione de facto. Nonne cuiuslibet extraneo potest substitui post aditā hæreditatem per fideicommissum? Certè sic. Igitur debet intelligi dum dicit, vos inuicem substituo: scilicet si vnus hæres non erit, alter sit hæres: & quancumque hæres decesserit, vnus restituat alteri. Dico q illa verba, inuicē substituo, nō continent nisi directas tantū, scilicet vulgare, & pupillare, nisi repugnaret disparitas personarū, ad fideicommissarium non porrigitur: vt hic, & l. iam hoc iure. §. j. ff. eo. & ibi per Dyn. ideo tene menti, quia consului, vt dixi.

L E X I I I.

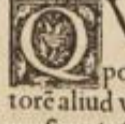

Aeres instituta. Qui

reputat ex testamento, facit locū substituto vulgari, quæ excludit venientes ab intestato. h. d. ¶ Verba, si hæres non erit, in pupillari substitutione comprehensa, taliter debent intelligi, si hæres non erit ex testamento.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Substitutio vulgaris expressa quando nō porrigatur ad tacitam pupillarem.
2 Substitutio vulgaris facta duobus simul & copulatiuè, non habet locum in persona vnus, nisi habeat locum in persona vtriusq;.

Quamuis. Hæc est no. l. valde:

Substitutio vulgaris porrigitur ad tacitā pupillare, nisi testator aliud voluisse probet, vel propter imparitatē personæ infertē cū pupillo, aliud præsumatur. h. d. ¶ Op. ad prin. ff. e. l. iam hoc iure. in prin. Sol. Vulgaris expressa porrigitur ad tacitā pupillare, nisi testator aliud expresserit: vt in l. cū ex filio. §. filio ff. eo. vel nisi aliud voluisse probet vt hic in prin. vel nisi aliud præsumat voluisse: vt hic, in fi. ¶ Secundo no. ex hac l. quod habeo pro singulare multū, & nescio alibi ita clarè, nec fortè aliquo modo.

¶ ¶ No. q qñ substitutio vulgaris est facta duobus simul, & copulatiuè, quod nō habet locū in persona vnus, nisi habeat locum in persona vtriusq;. & ideo in casu huius l. si Firmianus hæres non esset, sed esset hæres Helia, vel econuerso: substitutus vulgariter non admitteret. Vide tex. & glo. super ver. in eū. Tenet ergo ista gl. manifestè, q in casu huius legis ista substitutio nō potest habere locū, nisi haberet locū in persona vtriusq;. Sic etiā intelligebat do. Iac. But. ¶ Ad istā lect. opp. de l. falsa. §. si. de cōdi. & demō. Gl. dicit hic fallit hæc regula: hoc non est verum, & contra l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad Treb. de leg. ij. l. si. §. filiū. & ad Trebel. l. Lucius. §. Caio. ff. de inu. test. l. pe. & l. pater filiā. §. si. ff. ad l. Fal. So. Breuiter quātū ad propositū dico aliud in substitutione vulgari, vt hic: aliud in substitutione pupillari vel fideicommissaria, vt in cōtrario rationem huius dicam vobis in l. pe. j. eodē.

Post aditam. Vulgares substitu

tionones aditam hæreditate expirant. h. d.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Ius accrescendi ad hoc vt habeat locum, oportet q testamentum sit iure factum.
2 Ius accrescendi requirit q multi sint instituti.
3 Substitutio quando impediatur ius accrescendi.
4 Ius accrescendi operatur q accrescit inuitis: & qñ.
5 An quis possit repudiare ius accrescendi vno iure & habere alio.

tos, & inuicē substitutos, est locus iuri accrescendi. h. d. vel Breuius: Substitutio ius accrescendi impedit. h. d. ¶ No. hic q ad hoc q ius accrescendi locum habeat, oportet q testamentū sit iure factū: dicit enim tex. iure factū: Quod intelligo q accrescat ex virtute testamētariæ successiōis potest enim ab intestato, vel rupto testamēto esse locus iuri accrescendi: vt l. j. §. qñ nō per. par. peten. ac cre. ¶ ¶ No. q ad hoc q sit locus iuri accrescendi, oportet q multi sint instituti: vt dixit tex. multis institutis, &c. Quod intelligo q sit locus ex coniunctioe hominis: nam est etiā quædam legalis coniunctio: vt qñ vnus instituit, & ex psona eius deuenit ad plures: vt si instituat vnus seruus pluriū dñorū: tūc vtrū inter illos dños sit locus iuri accrescendi: tunc dic vt l. & Proculo. ff. de leg. ij. & l. seruus cōis ab extero. de acq. hære. ¶ ¶ Not. q substitutio nō impedit ius accrescendi. Dicit enim tex. inuicē substitutis. Quod intelligo, inter eosdē: nā testor substituedo eos inuicē noluit ius eorū diminuere sed magis augere: & sic ius accrescendi nō sustulit. Secus si extraneū substituisset: nā substituedo extraneū, tollit inter hæredes ius accrescendi: vt l. pe. ff. de

d ¶ Quamuis. Vide Bal. consil. cccij. & sequen.

¶ P. P. A. V. P.

d ¶ Quamuis. Circa materiam huius legis q vna determinatio respiciēs plura determinabilia, &c. vide Ale. cōsil. clxxxvj. post mediū. Vide per nouisimos in l. si ad litē. in prin. in xij. col. ff. sol. ma. in l. in testamento. in vij. co. C. de testam. milit. Iac. in l. in testamēto. in iij. col. & vide eūdē in l. contra maiores. post princ. de inoffic. test. vbi etiā dicit q aliquādo secus. Et pro limitatione, quā ponit Alex. in d. l. in testamento. & in l. hoc iure. allegando Benedic. de Plūbino in l. si ita scriptū. de manu. test. vide Soci. in l. quoties. in j. notab. de cōdi. & demō. Itē adde q vbi plures determinatiōes respiciūt vnū verbū, quilibet per se determinat, nec inter se inuicē determinantur, vt declarat Bal. per illū tex. in l. prætor. §. si qs aduentu. ff. vi bo. rap. ¶ Secundo not. Sed aduerte diligenter, q transmissio hæreditatis nō peruenit ex testamento, sed ex legis provisione. Bar. met in l. si fratris. C. de iure delibe. l. si filius hæres. de liberis & posth. & sic in casu nostro: vel quando mater est præmorrua, filius vigore suitatis debet trāsmittere, etiā nō aditā, ad quos vnq; vt in d. l. si fratris. Et sic substitutus debet excludi datione cohæredis extranei. & sic nullo modo procedit ista lec. Et si dicatur, substitutio impedit suita tem: certè non est verum: quia tacita. l. si pater. ff. de priuileg. Et an clausula in fine posita referatur ad omnia & ea determinet æqualiter. vide Barto. in consil. xxxij. And. Barba.

a ¶ Porrigitur. Adde tu ad Bar. hic. & vide Alex. de Imo. in consil. iij. col. vj. circa finē. in ij. vol. POMATES.

b ¶ Continuatio patet. Quæro qs melius rubricauit an Imperator hic, an iuriscōsultus in fi. ff. de vulg. & pup. De hoc per Iaso. in rub. ff. de vulg. & pup. in prin. in ij. lec. vbi etiā ponit, q differētia est inter substitutionem & repetitionē. Itē cū sint quinq; substitutiones, tamen iuriscōsultus in fi. ff. non facit mētionem nisi in duabus. vide per eum.

c ¶ Pariter substitui. Adde q hoc fallit, nisi cū substitutio breui loqua esset iuncta substitutio compediōsa: vt qñ testator dixit, quā docunq; alter vestrū decesserit, vos inuicem substituo: nam tunc propter illud verbum compendiosum, comprehenditur post aditam hæreditatē fideicom. substitutio quæ in compendio continetur l. precibus. in fin. & ca. Ray. de testa. Et ita dicit Alexan. velle Bar. in l. Lucius. in antepe. & pen. q. ff. de vulg. & pup. & in repe. l. si arrogator. ff. de adop. & in l. centurio. ff. eo. per Rayn. Nico. de Neapo. & Bal. in l. iam hoc iure. §. fin. ff. eo.

Nota quarto. Et an illa lex hic alleg. cum hæreditate. habeat locum in eo. qui est institutus, & pupillo substitutus. allegatur Bar. sibi cõtra-

POMATES. ¶ Oppo. No. q. qñ ius accrescendi simpliciter est de per se, absq; substitutione in his, qui adierunt portionē suā, tunc necesse est, si voluerit re-

Pro cõcordia ad uerteq; substitutio compendiosa facta à milite per verba directa, trahitur ad fideicommissamp. s. pupillare ætatem, quando mater filij instituti est in me-

Imperator malè quærèti benignè respondet. Vulgaris expressa expirat adita hæreditate. Pupillaris expressa, excludit matrem in totum.

Compendiosa facta à milite intra tempus pubertatis, valet iure directo, postea obliquatur. Tacita pupillaris continetur in expressa vulgari, sed non habet effectum contra matrem, nisi volũtas defuncti probetur aliquibus coniecturis.

Pupillaris quæ continetur sub compendiosa, vel breuiloqua: an sit tacita vel expressa. Mater excluditur per tacitam pupillarem, qñ frater impubes est impuberi substitutus. & nu. 13.

Quæ utilitas resultat matri, q. compendiosa obliquetur ipsa existente in medio. Substitutio compendiosa facta à milite post aditam hæreditatē, est species substitutionis ab alijs distincta: facta à pagano est adiectio.

Compendiosa dicitur, quia fit sub cõpendio verborum. Effectus substitutionis compendiosæ, in milite, & in pagano.

Substitutio compendiosa facta per verbum commune, an sit fideicommissaria vsq; in finem. Talis substitutio erit directa, quando testator dixit, volo q. omnia bona mea deueniant ad talem.

Si dixit, ad talē perueniant, & q. ipse accipere possit sua autoritate. Quando dixit, volo q. ad talem bona mea perueniant libere.

Verbum, quod potest in pluribus tēporibus verificari, in dubio intelligitur feci. dum quod tempus attulerit. Si testator dixit, si filius meus decesserit sine liberis, talem substituo: quod non valeat semper iure fideicommissi.

Substitutio facta sub distinctione tēporis, intra tēpus pupillaris ætatis valebit iure directo, postea obliquatur.

Recibus. Diuiditur in partes duas. Primò ponit thema, & ponit quæstionē.

Secundò ad quæstionē rñdet p ordinē. Secunda ibi: nã nõ est incerti iuris. Breuiter h. d. Substitutio vulgaris expirat adita hæreditate, nec p-

eti. Vide Bar. consi. l. j. Itẽ limita nisi esset facta substitutio ad pias causa vel pro exoneratione cõscientiæ, vide Iaso. hic, in vj. col. & in simili quæ habes ad Bar. in aut. ex causa. in ij. col. j. de lib. præte.

Cõtra hoc opp. Adde Bar. in cõsi. incip. nullus. q. est xij. in ordine. vbi cõsuluit q. pupillaris facta extraneo cõtinet tacitã vulgare hic. & text. in fi. s. de hære. instit.

Et si tacita vulgaris requirit aditiõnē, & illa substitutio facta per verbũ, quicũq; quæ est cõpendiosa, si cõtinet vulgare: & illa verba quicũq; q. ipor- tãt siue moriantur añ mortē testõris, siue post. vide quæ dixi i cõsilio comitissæ Sclaphani, in regno Siciliæ, & vide Bar. in cõsi. inci. in q. pposita. & vide eundem in cõsil. inci. Ang. in aut. in ordine est quintũ.

Vide ibi oino, vbi alleg. gl. in c. si pater. de testi. li. v. cõtra gl. huius l. Bar. in cõsi. lxxij. incip. vir quidã. Et vide Bar. in cõsi. xlv. inci. homo Accursuli.

Bar. in cõsi. cix. inci. Minoraldus, vbi dicit, testator dixit, quicũq; decesserit: dicit q. intelligi si ue viuo testatore, siue mortuo. & hæc est cõpendiosa. Bar. in cõsi. cxlv. incip. cæcus habens filiã.

Et vide Lud. Ro. in cõsil. cxxxix. quõ allegauit Bart. hic. & vide consi. chij. inci. pupillus, cui extraneus erat pupillariter substitutus. & vide Bar. in cõsi. in ci. p. filio impuberi. vbi loquit de gl. ista. vide ibi oino. & vide Lud. Ro. in consi. cxxxij. & in cõsi. cxxxvj. & vide Bar. in cõsil. cclxij. inci. Titius cõdidit testm. & vide Bar. in cõsi. cclxvij. inci. Thebalduti, vbi egregie tangit, quõ substituit pupillo per verba quicũq; quæ substitutio sit: & si decesserit viuo testatore. Bart. i cõsi. cclxxv. inci. Vanuti, & de verbis directis i pupillari, & de verbo obueniatur, videt Bar. in cõsil. xxxij. inci. homo Accursuli. Andr. Barb.

Quod est valde notandum. Adde aliam coniecturam scdm Ang. si testa-

Contra hoc opp. de l. in testameto. in fi. s. de test. mili. Sol. tacita pupillaris nõ admittit contra matrem: nisi volũtas defuncti i robetur coniecturis aliquibus. Ita tenet glo. no. vide eam super verfi. omnimodo. ¶ Contra hoc oppo. de hac ca. l. in fi.

¶ Opp. nã substitutio cõpendiosa habet in se tacitam pupillare, & tamen matrẽ excludit: vt hac l. Idem in substitutione breuiloqua, quæ cõtinet in se pupillare: & tamẽ matrẽ excludit: vt l. Lucius. ff. eo. Huius timore est videndum hic. ¶ vtrum ista pupillaris, quæ cõtinetur sub cõpendiosa, vel breuiloqua, sit expressa vel tacita. Gl. magna hic post princi. videt tenere q. sit tacita, vide eã alibi. In fi. gl. tenet q. in cõpendiosa, & breuiloqua cõtineatur pupillaris expressa. Vide eã. quæ est verior. Dico q. vtraq; põt esse vera diuersis respectib: nam quædam est tacita pupillaris, quæ nullo modo exprimitur, nec verbis gñalibus, nec specialibus: vt illa quæ continetur in vulgari expressa: nam verbum vulgaris, nullo modo ex virtute verborũ cõtinet pupillare: sed subintelligitur ex præsumpta volũtate defuncti: vt d. l. iam hoc iure. q. s. tit. j. l. fin. & ita matrẽ nõ excludit: vt hic, & s. tit. j. l. fi. Quæ dã est pupillaris tacita, expressa tamen verbis generalibus, vt ea, quæ cõtinetur in cõpendiosa, & breuiloqua. Nam ibi sunt verba generalia, apta comprehendere in se pupillare: & illã matrẽ excludit: vt hic, & d. l. Lucius. ff. eo. Põt ergo substitutio pupillaris cõtenta in cõpendiosa, & breuiloqua, vno respectu dici tacita, s. specialiter. nõ em̃ fuerit specialiter verba pupillaris substitutionis expressa: & ista eade substitutio potest dici expressa, s. generaliter. Fuerunt enim expressa verba generalia apta pupillare sub generalitate cõprehendere. Et ita saluantur istę glo. Vel dic ad l. Lucius. secundũ istã gl. q. ibi tacita pupillaris admittit cõtra matrẽ, f. ex præsumpta voluntate defuncti: quia frater pupilli erat sibi substitutus. quod est valde nõ. ¶ vide istam gl. quæ est glo. vlti. Et nota q. quando fra-

dd

dd

dd

dd

dd

Secunda Bartoli super Codice.

ter substituitet vulgariter pauperes Christi, vel ecclesiā. nā etiā tunc ta- cita pupillaris excluderet matrē: qā verisimile est testatorē plus dilexif- se animā suā quā vxorē: quoniam prima charitas incipit à seipso. l. praelēs. s. de serui. & sequitur Pau. de Ca. hic aut adde per Bal. consil. lxx. v. lib.

POMATES. ¶ Vltimus opp. Aduerte qd vltra multas solut. que dantur ad l. centurio. hic, & ibi est cōsiderandū, qd vbi cōpendiosa est facta ad certū tps: & sic a tempore limitato: hic verò nō. Vnde cogitabis de ratio- ne diuersitatis, cū bonū sit argumen- tum de parte & c. & l. quæ de tota. ff. de rei vendi.

Sed an sit verū, dubito. Adde qd Ange. quem Paul. de Ca. refert, & di- cit non esse dubitū: quia verum est, quando expref se exhæredat: sed qñ grauat de resti- tuendo hæredita- tem, nō cōsens gra- uare in legitimam. Et hoc dicunt vel- le istam glo. argu. l. sequens quæstio ff. de leg. ij. Certē di- cit Paul. videtur, qd idem sit in substitu- tione directā, cum per eam non succe- datur filio, sed pa- tris: ideo non potest dici prouisio filij, sed magis graua- men. & maius quā illud, quod refultat ex fideicommissaria, cum faciat ipsum desinere esse hæredem ipso iure: & ideo videtur quod sicut in fidei commissaria etiā fa- cta à milite non ve- nit legitima filij: ita nec in directā: & sic in directā re- manebit filius hæ- res directus etiam hæres eius, & in re- siduo desinet, & substitutus inci- piat esse.

POMATES. ¶ Apagano, Et hoc est verum conside- rato effectu: consi- derata verò fama verborū, sub qua concipitur, potest dici species de p se. **POMATES.** ¶ Directa. De isto casu vide plenē per Alex. in l. centurio, col. xxix. & ij. seq. ff. de vulg. & pupil. & Bar. consil. ij. & quæstio cxxxvj. **P. P. A. V. P.** Dire. De hoc priō casu vide Pau. de Ca. cōs. cxxxiij. **POMATES.** ¶ Omni tempore valet. Hoc tamen limita, vt per Bal. in l. proximi. penul. char. vers. mirabile est dictum. **P. P. A. V. P.** Per verbū cōmune. Vide de isto articulo plenissimē Bar. in l. si arrogata. in j. & vlti. col. ff. de adop. vbi plenius examinatur quā hic vel alibi. Vide latē do. Fran. consil. clv. vide Bar. cōs. lxxix. vide Pau. de Ca. cōs. cx. vbi ponit qd si sit statutū qd de iure nō succedat: nū-

ter impubes est impuberi substitutus præsumen- dum est qd testator voluerit matrē excludi. Tene- menti istam glo. & similes, qd voluerit valere iure directo. ¶ Vltimus opp. dicitur hic, qd cōpendio- sa vltra tēpora pubertatis obliqua. cōtra, imò vt detur qd omni tempore valeat iure directo in mi- lite; vt ff. eo. l. ceterio. & ff. de testa. mili. l. milites etiam his. Sol. dicebat Pi. qd miles impuberi non pōt directo substituere, per hanc legē. quod est fal- sum per leges alleg. in cōtrariū. Glo. dicit, speciale est fauore matris, quādo mater superest, vt dicta compendiosa post pubertatē obliquetur. modō ha- bes prin. gl. mag. Sed cōtra hoc oppo. qā nihil refert. si iure fideicommissi, siue iure directo valeat in testamēto militis: nā in testamēto militis, non pōt detrahi Trebellianica: vt j. ad leg. Fal. in testamēto. & ff. ad Trebel. l. j. §. deniq;. Vnde mihi refert. an iure directo, vel iure fideicommissi teneat. Quidam dicunt, etiā in testamēto militis detrahi Trebellianicā: vt l. j. §. in filij. ad Trebel. quod est falsum: eo quia loquitur quo ad alia remedia Tre- bell. nō quo ad detractionē quartæ. Dicit ergo gl. qd est cōmoditas matris in hoc, primò quia si restituit iure fideicommissi, apud ipsam matrē rema- nent iura sepulcrorū: vt l. quia perinde. ff. ad Tre- bel. Item bona filij nō veniūt in fideicommissio: vt l. cohæredi. §. cū filij. ff. eo. Certē in primo dicit verū: in hoc etiā secundo dicit verū, sed nō differt in hoc cōpendiosa directā à fideicommissaria: quia in cōpendiosa nō veniūt nisi bona testatis: vt ff. e. l. centurio. Vnde dicit glo. qd est vtilitas matris in alio: qā in restitutione Trebellianicæ nō veniret legitima filij. Sed an sit verū, dubito. Nā in pri- uato testate, hoc verū est sine dubio: sed miles po- test grauari in legitima. qd patet ideo: qā exhæ- redatus nō pōt intetare querelā secūdū ista tēpo- ra: vt l. si. s. de ioffi. test. in quo erit vtilitas matris, vt valeat iure fideicommissi. Rñ. i. hoc: quia in fidei commissaria restitutione nō veniūt fructus perce- pti iudicio testatoris: secus esset in cōpendiosa di- recta: vt d. l. ceterio. Itē si mater deberet aliqd per- cipere à filio naturaliter obligato, ante qd restitua- tur fideicommissum, posset illud retinere: vt l. Sti- chū. §. aliqñ. ff. de solu. qd secus esset, si substituti iure directo veniret. ¶ Sumus expediti de oibz gl. excepto si. magnæ gl. quæ tractat materiā cōpen- diosæ: p qua materia declarada quæro, qd est sub- stitutio cōpendiosa. Secūdò quære dicat cōpendiosa. Tertio, quis sit eius effectus. Rñ. cōpendiosa substitutio qñq; est substitōnis species distincta ab alijs vt qñ sit à milite post aditā hæreditatē, & valet iu- re directo: vt l. centurio. ff. eo. Qñq; nō est substō- nis species: sed est quæ dā adiectio: vt qñ sit à paga- no. Illa enim nihil valet iure pupillaris directæ post pubertatē, & aditā hæreditatē, sed iure fidei- commissi, vt j. videbitis. Vnde tūc nō est substitōnis spēs p se, sed adiectio quæ dā. Quare dicitur cōpen- diosa: ¶ Dic quia fit sub cōpēdio verborū, & con- tinet tēpus, scilicet qñcūq; decesserit. ¶ Quæro quis sit eius effectus? Rñ. si quid sit à milite, & ma- ter nō sit in medio, omni tpe valet iure directo: vt l. centurio. ff. eo. & l. milites etiā his ff. de test. mi- li. Si verò mater est in medio infra pupillare ætatē, valet iure pupillari, postea iure fideicommissi: vt

quid autē substitutio cōpendiosa facta pupillo de bonis testatoris tatum per verba cōia, matre ipsius testatoris & matre ipsius pupilli existentibus, in medio, seu p tēpora pupillaris ætatis sit directa vel obliqua, vide Paul. de Cast. consil. ccxlvj. Item de articulo an cōpendiosa facta à muliere per verbū cōmune fauore matris post pubertatem obliquetur, vide omnino Pau. cōs. cccxxxix.

hic nisi de volūtate defuncti aliud probetur, vt s. de testa. mili. in testamēto. in fi. Si verò hæc sub- stitutio est facta à pagano, vt sit regulariter i quo libet testamēto: tūc gl. distinguit tres casus. Pri- mō, aut sit p verba directā: vt qñcūq; decesserit, talis sit hæres: & tūc infra pupillarem ætatē valet iure directo: postea totaliter expirat: vt l. verbis. & l. in pupillari. ff. eo. Aut sit per verba merē obli- qua: vt, quando cūq; decesserit, tali restituatur hæreditas: & tūc omni tēpore valet iure fideico- missi. Et istos casus gl. ponit tanq̄ indubitabiles: & idē tenet omnes nostri doc. Ego super hoc mo- ui infinita dubia, quæ nō recitarentur in vna die. Quæ dic vt plenē dixi i l. ceterio. ff. eo. & ibi mul- ta dixi, quæ per alios leuiter trāscurrunt: & hoc ideo ppter multos casus, quos me docuit mortalitas.

vide etiā glo. Si verò fiat ista substitutio p verbū cōmune, vt est verbū, substituo: vt qñcūq; deces- serit, talē substituo: tu dic, vt glo. ego interpretor qd sit fideicommissaria, vt ista substitutio intelligat eo modo, quo omni tempore valere potuit: & sic perinde sit, ac si per mra verba obliqua fieret: vt l. quoties. ff. de reb. dub. Quia de isto dubio in hoc doc. nostri multa senserūt: an hæc glo. verū dicat? videtur qd sic. Nā qñ substitutio sit parētibus pso- nis, intelligitur eo modo quo pōt omnibus con- gruere. vt l. hæreditatē. & l. quis. s. eo. & l. in testa- mēto. de testa. mili. & l. iā hoc iure. ff. eo. ergo ita in tempore, substitutio facta diuersis, & imparibz tēporibus intelligitur eo modo quo omni tēpore pōt cōgruere: & sic semper intelligit fideicommissaria. Et ita tenet glo. hic, & ff. eo. l. ceterio. Azo in Sum. huius tit. Odo. Iac. Bald. Mar. Sil. & Ber. de testa. c. Ray. And. de testa. c. j. lib. vj. in gl. antiqua. Cōtrariū videt tenere gl. Insti. eo. §. quarōne in gl. mag. videlicet qd infra pupillare ætatē valet iu- re directo, post iure fideicommissi. qd pbat sic: Sub- stitutio, qd variat p tēpora, debet intelligi secūdū va- rietatē tēporis: vt l. pretia rerū. §. nōnullā. ad legē Falcis. Pro hoc videt casus in l. pater Seuerinā. §. cō- ditionū verba. ff. de cōdi. & de non. & istā opi. te- net multi docto. Secūda fuit opi. Ia. de Arc. qd di- xit sic: Aut ista substō fuit facta simpliciter, si filij meus decesserit, & c. Nec ibi fuit appositū verbū distributiū, qñcūq;: & tunc vera sit opi. glo. vt valeat omni tēpore, tanq̄ fideicommissaria, qā est vna: ergo p toto tēpore debet vno, nō diuerso iure cōsenti: arg. l. eū qui ædes. ff. de vfuca. Sed si ap- poneret verbū distributiū, quādo cūq;, tūc per- inde est, ac si tēpora singulariter enumeraretur: vt l. sicut in annos. in prin. qui. mo. v. usufruc. amit. sed si tempora essent sic singulariter enumerata, infra pupillarem ætatē, valeret iure directo, postea iure fideicommissi: vt j. dicā. ergo & c. Et hæc opin. videt tenere Cyn. & ita dicit se consuluiffe. Quid dice- mus? Domini in hoc inueni notulas multas. Et dico qd debem primò aduertere, an ex psumpta volūtate defuncti possit apparere quid senserit: tunc enim statim volūtati suæ, etiā cōtra matrē: vt l. in testamēto. s. de testa. milit. & habuiffis no.

§. eadē l. in glo. super verbo, omnimodo. ¶ Quid quim si testator substituit fratrem fratri? Certē præsumptio est quod voluerit matrē excludere: vt not. hac l. in fi. vltimæ glo. mag. ¶ Item, quid

ibi pulchrē, quando mater est in medio: & ibi non vult firmare pedes: quia fratres testatoris, & mater pupilli, concurrerant. Eandem opi. tenet Ange. consil. xiiij. & consil. cxxv. vbi refert Bal. ita consuluiffe. Idem voluit Bar. consil. liij. inci. Ange. Matthiæ. & consil. ij. inci. homo Accursul. quod verò infra pupillarem ætatem valeat iure directo, postea iure fideicommissi, voluit Pau. de Cast. etiā si mater sit in medio. consil. ccxlvi. & consil. cx. & cōs. ccc. Oldra. consil. cxxv. R. o. idem videtur sensisse con- sil. cxxxv. & Alex. consil. xij. vbi vide quæ hic dicit eius libro secundo.

¶ Quid enim si testator. Vide pulchrum consil. Bald. consil. clx. in j. lib. & si testator

in vlt. col. vbi tūgit pulchrē intellectū huius legis in hoc passu. Item vide in matra quando est facta à pagano ma- tre extante in me- dio Anto. de Butr. consil. liij. per totū. Item de cōpendio facta à pagano p verbū cōmune an omni tēpore sit fi- deicommissaria, vide Ange. latē disputā tem cōs. lxxvij. in- cip. hoc in testamē- to petri. Et quādo mater est in medio, qd omni tēpore sit fideicommissaria, vi- de Io. de Ana. cōs. lxxix. dicentē istā esse comunem, & Bolog. ibid. in additio.

POMATES. ¶ De isto dubio. In quo dubio com- munis opi. est, qd in tra tēpora puberta- tis, valet iure direc- to, etiam si mater sit in medio: vt per Alex. in l. ceterio. ff. de vul. & pup. & cōs. lxxij. in ij. vol. cōs. xvij. in ij. vol. & consil. xlv. in j. v. l. & consil. xij. in ij. vol. Paul. consil. cxiiij. & cōs. ccxlvi. & cccxxxvij. & cōs. cclij. Barb. consil. xlvi. ij. vol.

¶ Fideicommissaria. Adde qd substitutio facta impube- ri, per verbū com- mune sit omni tē- pore fideicommissaria: voluit Bal. cō- sil. ccl. inci. in cōclu- dēdo semper tenui cōmune opi. quar- to & eo. li. cōs. cl. inci. dicta substitutio. & consil. ccc. lxxvj. inci. quidam nomine A. & cōs. cxlij. in c. pater fe- cit. ij. li. et ibi etiā si foror sit in medio: & consilio cclxxix. incip. pmissis. ij. lib.

Bal. consil. cxxvij. incip. quidā Pet. j. lib. & ibi vnum verbum, quid si fra- ter fuit substitutus tanquā minister pauperum.

¶ Itē quid si. Adde Bald. consil. cclxxxvij. iij. volu. & consil. cclij. j. volu. Auge. conf. cxxv. Roma. consil. cxxx. Bart. consil. xv. incip. in Dei nomi- ne pater habens.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Bona mea libere. a ¶ Vide Comē. q hoc sequitur in consil. iij. incip. testator. Bar. instituit. circa me- diū. & idem in ver. 15 ¶ Ant. de But. consil. liij. de quo supra.

¶ POMATES. 16

¶ Bona mea libere. b ¶ Quid importat istud verbum libere, vi- de text. in cap. de multa. in versu. libe- re. de pręben. vbi Abb. not. in j. colū. Adde Bal. in c. quę in ecclesiarum. in j. col. in ver. liberum. de constitu. & ibi do. Anto. in iij. no- tabili. Adde etiam tex. in c. j. in verbo, libere. & vide Ioā. And. de reg. iur. in vj. & clarius Gemi- nia. Adde tamē q in contrarium consu- luit Rapha. Cu. in cōs. cv. incip. Ant. sed q opi. hęc, q li- bere, exponatur id est propria autho- ritate, est test. in c. cum episcopus. per expositionē Aret. & Io. And. de offi. ordi. in v. not. glof. in c. j. in verbo, libe- re. de testamē. in vj. Facit quod not. gl. in c. cum plures. in verbo libere. de of- fic. deleg. in vj. & 18 glof. in Clemen. dudum. in verbo, li- bere. de sepul. alibi Cardi. in c. ad hęc. d. derelig. domi. facit e quod notat glo. in 19 expositio. ibi com- munitur approbata in c. lator. de homicid. ponit Alex. de ista diētionē in consil. xij. incip. viso themate, in j. & ij. volu. Barb. in c. j. de offic. & domi. Ant. de But. consil. xij. in ij. col. in ij. vol. Facit quod not. Ang. in l. hęc si res. ff. de rei vendic. vbi inquit q si testator dixerit q legatarius non mo- lester per heredem in re legata, videtur data licentia capiendi propria auctoritate: & de verbo, libere, vide Mod. rnos in l. j. in ij. colum. s. de sa- crofan. eccle. in iij. colum. & in v. q. principali. in princip. ibi, Alex. and. in apostillis. Vide de verbo libere, Iaso. in l. centurio. in vj. col. ff. de vulga. & pupilla. De verbo autem plena potestas & libera, vide Felin. in caudi- tis de pręscrip. Barba. in c. pręterea. de offi. deleg. Adde etiam q stat. ū dans potestatem plenam vel liberam procedendi super maleficijs, nō po- terit tamen ponere aliquem ad torturam, nisi pręcedētibz indicijs. Vi- de Ias. in l. similes. in fi.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Sine liberis. Vide quę scripsi in l. centurio. in iij. colum. ad Bartol. & in l. in pupillari. ad finem. & in l. ij. in principi. de vulg. & pupilla.

¶ Reprehenditur. Adde vt per Bal. consil. xlvj. & ccl. iij. vol. & consil. ccj. in ij. vol. per Oldra. consil. cxxix. incip. factum tale, quidam testator. per Bartol. consil. cxxij. incip. homo Accurfuli. per Bald. consil. xlvj. & cclv. iij. vol. & consil. cxxxij. & cclij. lib. ij. vo. ij. & cōs. clij. j. vol. Pet. de Anch. consil. xxvj. & Bal. consil. cclv. iij. lib.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Lib. vj. De intellectu huius cap. si pater. vide do.

Franci. consil. cly.

¶ Aduerte do. Alex. in hac l. humanitatis. alleg. Bartol. sibi contrarium: sed pro saluatione Bartol. vide concordiam quam posui ad l. ex facto. in princ. ff. de vulga.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Humanitatis. An ista lex habeat locum in furio-

so, vide Mathef. notabi. cxxxj. in versu. vltimo oppo. in verbo, solu. circa istā solutionē, vide do. Iaso. in l. ex fa- cto. col. xv. versic. circa quęstionem an testor. de vulg. & pupilla.

¶ POMATES. f ¶ Humanitatis. An ista lex habeat lo-

cum in furioso, vi- de Mathef. nota. cxxxvij.

¶ POMATES. g ¶ Permittitur. Et cogita quid si ef-

sent filij ex diuer- sis maritis, vel vxo- re, qui deberēt sub- stitui, an vtrinq; coniuñti vel etiā alijs, secundū quod testatori videtur. Ex discursu lectu. Bart. collige aduer- tens lector tres dif- ferentias inter exē- plariam. & pupilla- rem: tu verō aduer- te quartā: quia pu- pillus adueniente pubertate, in totū expirat exemplaria verō recedente furore cessat: vt hic in text. & Imo. iterum subueniente furore haberet lo- cum: vt hic per do- cto. licet contra fa- ciat text. in §. qua ratione, in versicul. confirmat. Institi. eod. titul. iure co- gnita: quia aliqua hinc inde potest in- duci.

¶ Mentecaptis. Ad de, quid si mutus, vel surdus, vel pro-

digus, cui bonis est interdētū, Doc. vt refert Paul. de Ca. communiter di- cunt idem esse. Ang. tamen cōtra, vt nec etiam furioso possit substitui: qa lex loquēs de mēte captis, nō extenditur ad furiosos: nisi per principem, vel habentem potestātē legis condendę: vt s. de nup. l. si furiosi. vbi dicit esse casum. tamē dubitanter loquitur. Tu dic q opi. Pau. de Cast. videtur consuluisse Bal. consil. cclij. lib. incip. quidā Pet. vbi oīno vide ad hanc le- gem. Quid autem si mentecapto filio sit relictū minus legitima: an pos- sit ei substitui pupillariter, Bar. in l. ex facto. ff. eo. tenet q sic. & Ang. Sa- li. Paul. de Ca. hic: quia poterit petere supplementū legitimę. & Imo. in c. Ray. dicit q opi. Bartol. est magis cōis, & æquior: licet ipse ibi contra, & in d. l. ex facto. & Raph. & Ang. & Io. Fab. in §. qua ratione. Institi. eo. Sed quid si mater substituendo post mortē filię mentecaptę, voluit sua bo- na distribui & dari per suos fideicommissarios pro anima ipsius testatri- cis: an erit exemplaris, vel fideicommissaria, vide Pet. de Anch. consil. vij. tenentem q sit fideicommissaria.

¶ POMATES. ¶ Ordinē. Sunt qui dubitāt ad istā legē, nunquid si pater habet plures filios mentecaptos, sit necesse, si vult vni substituere, q omnibus substituatur: & dicit ipse q iste text. videtur probare q sic ibi: vel eis quęstio. Ista verba sunt posita cū aliquo mystetio: quia exempla- ris substitutio est inducta ad exemplū pupillaris: vt hic, & in §. qua ratio- ne. Institi. eo. sed in pupillari testator pōt, si habet plures filios, vni, vel qui- bus vult substituere. l. qui plures. ff. de vulg. & pupil. igitur & c.

¶ Mentecaptis. Ad de, quid si mutus, vel surdus, vel pro- digus, cui bonis est interdētū, Doc. vt refert Paul. de Ca. communiter di- cunt idem esse. Ang. tamen cōtra, vt nec etiam furioso possit substitui: qa lex loquēs de mēte captis, nō extenditur ad furiosos: nisi per principem, vel habentem potestātē legis condendę: vt s. de nup. l. si furiosi. vbi dicit esse casum. tamē dubitanter loquitur. Tu dic q opi. Pau. de Cast. videtur consuluisse Bal. consil. cclij. lib. incip. quidā Pet. vbi oīno vide ad hanc le- gem. Quid autem si mentecapto filio sit relictū minus legitima: an pos- sit ei substitui pupillariter, Bar. in l. ex facto. ff. eo. tenet q sic. & Ang. Sa- li. Paul. de Ca. hic: quia poterit petere supplementū legitimę. & Imo. in c. Ray. dicit q opi. Bartol. est magis cōis, & æquior: licet ipse ibi contra, & in d. l. ex facto. & Raph. & Ang. & Io. Fab. in §. qua ratione. Institi. eo. Sed quid si mater substituendo post mortē filię mentecaptę, voluit sua bo- na distribui & dari per suos fideicommissarios pro anima ipsius testatri- cis: an erit exemplaris, vel fideicommissaria, vide Pet. de Anch. consil. vij. tenentem q sit fideicommissaria.

¶ POMATES. ¶ Ordinē. Sunt qui dubitāt ad istā legē, nunquid si pater habet plures filios mentecaptos, sit necesse, si vult vni substituere, q omnibus substituatur: & dicit ipse q iste text. videtur probare q sic ibi: vel eis quęstio. Ista verba sunt posita cū aliquo mystetio: quia exempla- ris substitutio est inducta ad exemplū pupillaris: vt hic, & in §. qua ratio- ne. Institi. eo. sed in pupillari testator pōt, si habet plures filios, vni, vel qui- bus vult substituere. l. qui plures. ff. de vulg. & pupil. igitur & c.

dd ij

Secunda Bartoli super Codice.

a **POMATE S.** ¶ Op. ad fil. l. Appellatioe fratris intelligat etiã foror. Et vltra adducta hic p. doc. probat iste test. hic, nec alia ples descēdē tū. iustal. j. ff. de ver. sig. & ibi tradit. Sed certē videat q. cadē rōne iducta sit & pupillaris. §. qua rōne. Insti. eo. Sed dicit q. ille text. pbat q. Imperator exēplo pupillaris fuit excitat: sup quo cōsiderās pietate inductus, vt hic videt, illa intro duxit: & sic pietas fuit causa p. xima.

b ¶ Ex fratrib. Ad de qd Pau. de Cas. dicit hic, q. de hoc fuit magna cōtentio: q. auidā mēte capto habētū fororē fuit fctā substō: sibi fuit substitut^o extrane^o. Nā dicebat q. illa erat substitutio exēplaris, & p. illā excludere tur mē, ēt à legitima filij, p. illū text. q. parificat exēplariā pupillari: tñ dicit ipse q. consuluit cōtrariū: q. illa substitutio tāq. exēplaris nō poterat valere, ex eo quia foror nō fuerat substituta. Tenet ergo Pau. q. mē possit p. substitutionē exēplariā substituire. Idē tenuit Bart. in l. ex facto. ff. de i. o. Fab. 6 Inst. c. §. qua rōne. a Ang. hic & Imo. in b c. Ray. Et de materia, an pupillaris sit 7 similis exemplari, vide Ale. cōsi. xxviii. vol. ij.

c ¶ Colletiu. Adde qd Pau. de Ca. que rit, qd si frater supstes nō poterat succedere fratri p. morientis ab intestato: q. erāt ex diuersis matrib⁹, & extabat mater primi morientis, q. p. ferebat fratri ex latere p. fctā tū cōiuncti: vt j. ad Tertu. Soluit dicens q. cū cessat rō hui⁹ l. substitut^o statim vocabit ad haredē primi morientis: q. a postq. p. c. exclusionē nō faueretur fratri superstiti, nō debet induci exclusio prout etiã hic dicit not. Bald. scdm Nic. Mathe. in substituo, fideicommissaria in pe. q. huius. l. Et hoc dicit tenere etiã Rapha. hic, & idē esse si quocūq. alio modo frater à successione legitime fratris repellere. Sed quid si in substitutioe nō fuit apposita dictio collectiua. sed dixerit: si filij mei in pupillari etate decesserint, talē substituo: & vnus pupillari etate altero superstiti: an substitutus statim admitteret? Dicit Paul. vide q. sic. arg. huius legis à cōtrario sensu. Item per l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebel. & Bar. vide sententia in d. haredes mei. Bal. dicit ipse, tenet hic cōtrariū: pro quo alleg. glo. ord. in d. l. si pater impuberis. ff. eo. quoniã hoc casu etiã subest ratio, quæ ponitur in isto text. Præterea etiã copulatiua requirit cōcursum vtriusq. copulati, ad verificationē sui. l. si haredi plures. de condi. insti. quod est verū in primo moriē-

ratione. ¶ Secūdo opp. q. nō licet matrib⁹ substituere: vt l. si mater. ff. eo. Sol. Fateor q. nō pōt substituere pupillariter, vt ibi: sed exēplariet sic, vt hic. Et i hoc differt pupillaris ab exēplari. Rō est scdm do. Guli. q. substō exēplaris est itroducta ex quadā humanitate: vt hic dicit text. sed pupillaris est itroducta scdm iuris rigore: vt ff. c. l. ij. in prin. q. humanitas habet locū ita in p. fctā, sicut i matre. Vel possum dicere q. rō est: q. vbi nō p. periculū iminet, ibi cauti⁹ est agendū: sed in substōne exēplaris est mai⁹ periculū ex pte ei⁹, cui sit substitutio: qd fortē nō sperat, q. ad sanos mores vnquā pueniat. Sed i pupillari est certū q. finiret ipe dimētū, adueniēte pubertate: ideo nō p. mittit parētib⁹ ita largē substituere. Itē ex pte eorū, q. substituant, nō est ita magnū periculū nā debet substitui de scēdentes v. fratres: vt hic in si. meritō p. mittit magis patri, & matri, q. faciāt substitutionē. ¶ Opp. ij. dicit hic, q. debet esse instituti, saltē in legitima. Op. de l. j. §. j. ff. eo. vbi pōt substitui etiã filij ex haredatis. Sol. Aliud in pupillari substitutioe, vt ibi: aliud i exēplari, vt hic. q. pōt esse rō: Certē nulla rō magis pōt assignari, q. quia sic placuit statuēti. Vel dicas q. illa substō permittit ex humanitate quadā, quæ cessat q. quis ex here dat filiū: meritō tūc nō permittit hęc exēplaria: sed illa permittit scdm iuris rigore. ¶ Opp. dicit hic, q. hæc cōstitutio cessat cū ad sanos mores p. uenerit: cōtra de l. ex facto. i. prin. ff. c. Sol. Fateor q. hæc suppletur per illā, s. q. cessat, cū talis p. sona liberos substituerit. ¶ Opp. ad fil. l. hic dicit q. debet substitui ex fratrib⁹, v. filij, si sunt, cōtra. ff. c. l. sed si plures. §. quos possum. vbi indistinctē quilibet pōt substitui. ¶ Sol. In hoc differt exēplaria à pupillari. Ratio vrgens nō potest reddi: sed dat persuasio illa, quā s. dixi, q. hæc p. cedit ex humanitate, q. humanitas cessaret, nisi substitueret vnū ex filij, v. fratrib⁹: Illa v. rō pupillaris cōcedit scdm iuris rigore. ¶ Vltimō oppo. hic dicit q. pōt vnū substituere ex filij: cōtra, si illos p. ternt, testamentū esse nullū: vt j. t. ij. l. j. & l. maximū. Sol. Huius timore dicit gl. cōcedo q. debeat ex here redari. Doc. cōiter tenet cōtrariū: q. alij nō pnt cōqueri: per l. Papini. an. §. sed nec impuberis. ff. de inoff. test. Hic nō habetis alia circa hæc l. Cy. hic modicum in ista materia dixit, Guli. multa. & ego plenius in l. ex facto. ff. eo. Dicit ibi dixit.

S V M M A R I V M.

¶ Dicitio vterq. est collectiua, vter & alter, distributiua.

Substitutio q. est facta per nomen collectiuum sub conditione, nō habet locū nisi cōditio substitutionis euenerit in persona vtriusq.

Pluralitas respiciēs vnū finalē effectū, nō resoluitur in singularitates: secus q. diuersos effectus.

Vm quidā. Q. duob⁹ im puberibus fit substō cū adiectioe nois collectiui, ita demū substōni locus est, si in vtraq. p. sona cōditio substōnis verificat. h. d. hęc l. cū l. seq. & magis habet difficilia cōtraria q. sint in corpore iuris. ¶ Op. ergo q. vterq. est dictio collectiua: vter, & alter, sunt dictioes distributiue: & verificat

te: sed si pupillus mortuus esset post pupillare etate, & sic expirasset substitutio pupillaris, quod ad eū in psonā secūdi morientis, extaret cōditio: tūc q. nō extaret psona, q. ex psumpta mēte defuncti excludit substitutū, admitteret de eqtate: & etiã de rigore ad hareditatē vltimi morientis. sed si foret apposita dictio collectiua, tūc nō de rigore, sed æqtate: p. d. §. cū ita. Sed quid si substitut^o est filius maior testatoris, duob⁹ fratribus im puberibus, & vnus moriat in pupillari etate: an sol⁹ substitutus vocabit ad hareditatē illi⁹, excludo supstite pupillo? Breuiter dicit Paul. q. ambo vocabuntur ab intestato: quia nō est verisimile, q. testator fratre impuberem voluerit excludere à parte hareditatis illi⁹ p. morientis. Pro hoc l. cum auus ff. de cōdi. & demō. Tu adde dū Bar. alle. d. §. Caio. volens q. si sit facta substitutio fideicommissaria, sine adiectioe nois collectiui, q. nō est necesse q. cōditio existat in personā omniū. etiã si supstite psona, q. ex psumpta mēte testatoris excluderet substitutū: q. ipse cōtrariū tenet in l. qdā testamēto. ff. de vul. & pup. & in l. haredes mei. §. cū ita. ad Trebe. & id qd i dictis locis dicit, seqtur Paul. Cast. cōsi. ccxxxvj. vbi dicit, q. licet aliā dubitauerit: q. Bart. erat cōtrarius, q. sibi tutū non videtur recedere in consulēdo ab opi. Bart. ibi. & qd hic locutus est p. inaduertētā. sed aduertete: q. idē Pau. conf. ccclv. inci. si contingit circa fi. trāsit cū Bart. hic, & dicit q. Bart. in d. §. cū ita. malē loqur: tamē de Bar. mētionē nō facit in d. l. quidam testamento. vnde est psumendum, quod maturius cogitauerit in dicto consilio ccxxxvj. licet prius in ordine. & vide ad materiā Bal. consilio ccxc. j. volumi. & consi. cxvij. & cxix. ij. volu. per Angel. consil. lxxx. & cix. per Alexand. consil. cxij. & seq. iij. volu. & melius consil. cvij. iij. volu. per Paul. de Cast. consil. ccclv. & per Abb. consi. vij. ij. lib. & per Bald. consil. lxxxij. v. lib.

d ¶ P. P. A. V. P. ¶ In persona cuiuscūq. In contrariū in hoc vide Pau. de Cast. allegantem eundē Bar. in duobus locis consi. ccxxxvj. in iij. col. ad finē, & in prin. seq. & ibi etiā ponit allegando p. p. positum q. substitutus non admitteretur, apud quem debet remanere portio deficientis: & sic an superuiuēs intelligatur ipse substitutus, vide etiā eundem Paul. consi. ccclvij. maximē in vlti. col.

tas respicit

lib. 6

Pro concordia aduerte: si nomen collectiuu non fuit expressum per testatorē, qui duobus hæredibus institutis, per fideicommissum ipsis substituit...

tas respicit diuersos effectus, resoluitur in singularitates: vt l. falsa. §. ff. de condi. & demon. hoc autē cōtingit in substitutione fideicommissaria...

S V M M A R I V M. Plures instituti, cū adiectione nominis distributiu, quilibet vocatur in virilem. Pater & filius censentur vna persona.

Quis duobus. Ista est mirabilis lex. Breuiter dicit. Cū pluribus institutis, tertius substituat cū adiectione nominis distributiu, vocat quilibet in virile...

P. P. A. V. P. Si quis duobus. Quid autē qñ plures vocant cū alio tertio sub noie collectiuo an habeantur loco vnus...

Lex I. S, qui seruus sibi facere neccessarium, nisi esset specialiter obligatus. Lex II. Vm serui. In institutione, quæ dicit esse liberu, videtur libertate relinquere...

P. P. M. A. T. E. S. Vna persona. Vide Barb. conf. x. col. ij. volu. ij. & col. v. & col. xj. & xx. col. vol. ij. vbi limitat etiam aliquid...

Lex III. Tutor. Tutor nō pōt seruos pupilli sibi neccessarios hæredes instituere. Lex IV. Vm quidam. Seruus potest ab instituto libertatem consequi...

P. P. A. V. P. Vna persona. An autē in societate pater & filius censentur eadē in psona, vide Ang. cōf. ex. aliās. cy. inci. & Anto. Et qñ in multiplici alia materia, vide Fel. in c. afferre. extra. de præsump. circa primū. Iaf. hic latē. Itē qñ vbi vnus nōiā rōne maioris præeminētæ vel dignitatis, puta Titius & socij talis negotiationis & Caius promittit centū, Titius & socij capiuntur pro vno.

q. format pmissum: & ideo erit tibi laboriosum, si nō intelligas, & legas eā, dico tibi. Opp. de l. si quis Titio. qñ de usufruc. accre. Sol. verbū vnā, hic positū tollit cōtrariū. Ista sol. reprobatur gl. per l. Titius fundi. & per l. liber homo. §. Titius. & l. interdū. j. rñ. de hære. instit. Vnde dicit gl. ibi. dicit Titio, & hæredib⁹ suis, scilicet defuncti. hic dicit, Titio & filijs, s. ipsius Titij. & ista est vera sol. Quod autē sequitur in gl. intrat in quadā quæstione vide & signa ibi: qualiter inter se. Modō intrat in quadā q. qualiter inter se diuidat cōiuncti: vel ibi: hic redit ad cōtrariū qd̄ primo fecerat. Sequitur: vel refert. redit ad q. quā s. fecerat, siue tegerat. non em̄ hoc est de sol. cōtrarij. Procedo ergo in recitatione gl. Gl. soluit alio modō, qñ hic dicit filijs, ibi hæredib⁹. qd̄ gl. reprehēdit per aut. de iureiur. à mor. præ. nā sicut pater, & filij, censentur vna persona: & ita hæres & defunctus. Tene ergo præcedētē solutionē, qñ ibi loquitur de hæredibus testatorū: hic de filijs ipsius hæredis instituti, vel legatarij. Quæro ergo, & modō intro quæstionē quā glo. format. Isti hæredes simul cōiuncti qui vocantur in vnā portionē, qualiter diuidant illam portionē inter se? Dicit gl. qñ eam diuident pro hæreditaria portionē: vt l. qui cum plures. ff. eo. Vel verius est videndū, quādo Titij miseretur cū pluribus hæredibus. Aut hæredes fuerunt nominati singulariter, aut nō. Si fuerunt nominati habebunt viriles: aliās habebūt hæreditarias. Hic non sunt alia.

De neccessarijs seruis hæredibus instituendis, uel substituendis. Rubri. LEX I. Breuiter dicit: Ille q non est soluendo, potest vnus seruus sibi facere neccessarium, nisi esset specialiter obligatus. h. d.

LEX II. Vm serui. In institutione, quæ dicit esse liberu, videtur libertate relinquere: secus in legato. h. d.

LEX III. Tutor. Tutor nō pōt seruos pupilli sibi neccessarios hæredes instituere. h. d.

LEX IV. Vm quidam. Seruus potest ab instituto libertatem consequi, & pupillo neccessarius hæres existere. h. d.

LEX V. Vidam. Si seruus fuerit hæres institutus in toto, vltima parte, sine libertate, vel tutor datus, erit hæres tutor, vel liber. h. d. vsq; ad §. alio. Op. Insti. de hære. insti. §. seruus. Sol. Ibi alienauit i vita: hic legauit i vltima voluntate. Itē opp. qñ vltima scriptura debeat valere: & sic cū legatū post institutionē fuerit factū, præualeat legatum: vt l. si quis eū, ff. de vulg. & pup. de leg. j. Sol. Speciale est hic. fauore institutionis & libertatis.

LEX VI. Alio. Alias. Illo. Si legatū seruus, sine libertate relinquitur, hæres præstare nō cogitur: sed ad præstandū hortabitur. h. d. Opp. de l. seruus. j. de lega. Sol. Non valet legatū, vt hæres cogatur de neccessitate præstare: tamē de æquitate sic vt hic. Opp. de l. seruos.

LEX VII. c. filius. de cap. qui cu. ven. & in l. non plures. de sac. sanc. eccle. & l. sciendum, qui satis. cog. Bar. in l. cum scimus. C. de agri. & censu. lib. xj.

LEX VIII. f. POMATE S. Si legatum. Istud fallit in casu naturali. l. Lucius. §. j. ff. de testa. milita.

LEX IX. d. d. iij. Si quis duobus. Quid autē qñ plures vocant cū alio tertio sub noie collectiuo an habeantur loco vnus, vide de Ro. confil. xcix. Vide pulchrā quæstionē, quam ponit Soci. in l. vtrū. ad fi. princi. de reb. dub. de substitutione facta de quatuor fratibus noiatis, noie proprio, substitutūe do vnūquēq; pro quarta parte, quomodo intelligatur.

LEX X. P. P. M. A. T. E. S. Vna persona. Vide Barb. conf. x. col. ij. volu. ij. & col. v. & col. xj. & xx. col. vol. ij. vbi limitat etiam aliquid conf. l. xvj. colū. pe. in j. vol. Addē quod nō ab re, Bart. in l. j. §. his qui. ff. de lega. ij. & Bart. conf. x. col. x. vol. ij. in v. col. & vj. & Feli. in c. j. col. ij. de magist.

LEX XI. c. filius. de cap. qui cu. ven. & in l. non plures. de sac. sanc. eccle. & l. sciendum, qui satis. cog. Bar. in l. cum scimus. C. de agri. & censu. lib. xj.

LEX XII. f. POMATE S. Si legatum. Istud fallit in casu naturali. l. Lucius. §. j. ff. de testa. milita.

Secunda Bartoli super Codice.

Ab omnibus gradibus. Adde an exheredat⁹ inter gradus institutionis & substitutionis intelligat exheredatus ab omni gradu, & an ipsius exheredati super existetia faciat deficere fideicommissum, si sine filijs, &c. & an exheredat⁹ certa causa expressa, quæ postea non redditur vera, faciat exheredatione nullã ceteri, & an filius exheredat⁹ veniat in generali nominatione filiorum: & an nati ex filio exheredato excludit substitutum, vide Roma. consil. cccc. xxxviiij.

PO MATES.

No. in princ. sui. Licet omnes hic te neant, q̄ clausula i prin. posita facilius trahit ad sequentia, quæ clausula in fine posita refert ad præcedentia & per gl. in l. quisq. ff. de leg. iij. Sed cõtrariũ decidit text. in c. in quisiõi. extra, de appella.

In medio posita. Adde tu quid q̄ ponit inter diuersa capitula: quia tunc clausula posita in medio, nõ refertur ad oia. Text. est in cõnquisiõi. de appel. & dicit do. Alexan. de Imo. in cõ. filio. xcv. col. pe. in v. volu.

Rupit testamẽtũ. Add q̄ Bal. extra glo. quarit de difficulti q. Si statuto cauetur, q̄ filia dotata nõ succedat patri dotati, quousq; v̄ p̄ donec masculus superuixerit, & cõtingat patrẽ filium instituere, filiã verò dotatã p̄terire, & deinde moriat̄ pater & successiue filio sine liberis masculis, an filia præterita possit tũc dicere testã nullum? Bal. hic dicit q̄ sic post mortũ est frater, & sic filia cõsequat̄ dimidia quã habitura fuisset ab intest. & hoc operatur illa verba donec vel quousq; & istã opi. sequit̄ Bar. in l. fina. ad Tertul. Bal. & Ang. in d. l. Gall. Bal. & Imo. in l. si q̄s post. Hugo. Ang. & Imo. in l. c. qui soluẽdo. de hæredib. insti. vbi dicit q̄ ita cõsuluic collegiũ Bonã. cõsil. inci. proponit. & Bal. consil. ccix. inci. doc. mã. grad. ij. vol. & eod. vol. cõf. cclxxviiij. An aut̄ testã retro fingat̄ fuisse nullũ, vel solũ de p̄senti: maior pars videt̄ inclinare q̄ demũ tunc sit nullũ: cum filia reperit se præterita: quia statutũ p̄t quẽ facere hæredẽ ad t̄ps, & postea eũ desinere esse hæredẽ. Et ita dicit Bal. cõsuluic Frã. Tigri. & collegiũ Florẽtinũ, de q̄bus omnibus pulchrẽ p̄ Pe. de Anch. consil. ccxxj. inci. In Christi nomine hæc quæstio vulgaris est p̄ Abb. cõf. xciij. lib. ij. vbi etiã dixit, q̄ si statutũ dicat

de ali. lega. Sol. Speciale est in legatis alimentorũ. Si serus a primo gradu legatur, & pupillo pupillariter substituatur, si cõditio substitutionis extiterit, hæres erit, & liber: si defecerit, legatum valebit. h. d. §. iste.

Decisione. Si serus pure instituitur, sub cõditio libertatis datur: si quidẽ cõditio potestatiua defecerit, hæreditate, & libertate priuabitur: si casualis libertatem cõsequitur, & hæreditate priuabitur, si soluẽdo fuerit testator; aliã vtrãq; habebit. h. d. ¶ Op. de l. c. u. seruus. ff. de condi. insti. vbi cõditio apposita in libertate, videtur in hæreditate repetita. Sol. Illud, quod hic dicit pure institui: intellige hoc expresso, Aliã si simpliciter videtur institutio facta sub cõditioe, secundũ Richar. Malumbr.

De liberis præteritis, uel exheredatis. Rubrica.

Glos. cõtinuat: quia in testamentis liberi exheredantur, vel præteruntur: ideo de hoc dicit. Vel aliter: Dicitur est de institutione, vel substitutione: verũ quia exheredatio fit quandoq; a gradu institutorum, quandoq; a gradu substitutorum: ideo de his ponit hic.

SVMMA RIVM.

- 1 Exheredatio debet fieri ab omni gradu, ad hoc vt ille gradus valeat.
- 2 Clausula in fine posita refertur ad omnia.
- 3 Clausula in principio posita, refertur ad omnia sequentia.
- 4 Clausula in medio posita refertur ad omnia præcedentia, & sequentia.
- 5 Quomodo dicitur posita in medio.
- 6 Repetitio qualitatis, vel modificationis, quando intelligitur facta remissiue.
- 7 Cõtra præsumptionem huius legis quãdo admittatur probatio in contrarium.

LEX I.

Cum post. Si exheredatio fiat ab oibus gradibus tacite, vel expresse, videt̄ testamẽtũ. h. d. Vel aliter: Clausula in fine posita, refertur ad oia p̄cedentia, si nõ est rõ quare magis ad vñ referat̄, q̄ ad aliud, h. d. ¶ No. q̄ exheredatio debet fieri ab oĩ gradu, ad hoc vt valeat gradus ille. ¶ Not. secũdo, quod dixi in secũdo sumario, q̄ clausula in fine posita, & c. ¶ Opp. ff. eo. l. ij. §. ante hæredis. Gl. huius timore hic distinguit, & ponit totã distinctionẽ, quã fecit ibi tex. ideo dicit vt in gl. ¶ Ex qua no. in prin. sui, q̄ clausula i principio posita, refertur ad omnia sequentia: sicut hic dicit tex. de clausula in fine posita, q̄ refertur ad omnia præcedentia, si nõ potest reddi ratio: quare magis, &c. ¶ Item ex t̄secũdo membro nota q̄ clausula in medio posita, refertur ad præcedentia, & sequentia. quod intellige scdm limitationem, quæ sequitur in gl. quando fit intra gradũ, &c. ¶ Nota q̄ illud, quod dicitur, clausula

q̄ masculo superstitite femina non succedat, nec audiatur agendo, v̄ excipiẽdo quod ipso mortuo admittetur propter illa verba addita, nec audietur agendo, vel excipiẽdo. latius ibi vide. & per Bal. consil. xcix. lib. v.

P. P. A. V. P. ¶ Si quis. Circa regulã huius legis q̄ semp sit attendenda voluntas testatoris, sicut venator leporem, vide etiã ad istã regulã omnino Alex.

posita in medio, refertur ad omnia, debet intelligi in medio, hoc est, inter diuersa capitula. Sed si ponitur in medio vnius capituli, ad illud tantũ refertur, quod perpetuò tene m̄ti. Et ista, que dico, sunt vera quando tractamus de repetitione vni clausule subsistẽtis per se, de qua loquitur. l. talis scriptura. ff. de lega. j. ¶ Sed si loquimur de repetitione alicuius qualitatis, vel modificationis respectu aliud tunc an intelligatur facta repetitio, nõ est nostra materia hic, sed est materia in l. quæ cõdi. ff. de condi. & demon. & de cõdi. insti. l. c. u. seruus. Insti. de l. A. qui. §. ex hoc tamen capite. & de leg. iij. l. in repetendis. Dixi plenẽ v̄ bo. rap. l. prætor. §. erit q̄. ¶ Pro declaratione huius gloss. sunt quærenda duo. Primò vtrum contra præsumptionem huius legis admittatur probatio in cõtrariũ. Glo. hic in prin. dicit q̄ nõ. Vnde ista gl. cõmuniter reprobat: quia imò potest probari cõtrariũ vt l. ij. §. si. ff. eo. & arg. s. de testa. mili. l. in testamẽto, &c. ¶ Quæro t̄ ergo secũdo, quid si primũ gradus est nullus ex causa præteritionis, vtrum testamentum possit incipere a sequenti gradu. Gl. hic videtur dicere, q̄ sic. Tu verò distingue, an primũ gradus rumpatur præteritione posthumi, an verò præteritione iam nati: vt no. in l. ij. in ff. e. & p̄bat in l. nã & si sub cõditione, ff. de iniust. rupto.

SVMMA RIVM.

Qualiter intelligatur quod nepos succedit in locum patris.

LEX III.

Sauus. Nepos, qui per mortem patris incipit tenere primũ locũ, si reperitur præteritus, rupit testamẽtũ per l. Velleia. h. d. ¶ Opp. de l. i. quis posthumos. §. j. ff. eod. Sol. Ibi decesit filius institutus post mortem aui, hic eo viuente. ¶ Opp. secũdo, dicitur hic, sine impedimẽto legis Velleie. Contra, imò Velleius hic permittit q̄ nepos aui, qui tenet primum gradum, si reperiat præteritus, rumpet testamentum: vt l. Gallus. §. nunc. ff. e. Huius timore sunt hic in gl. nostra multæ expositiones: & quelibet est bona. Tu tene primam: quia est magis clara, & eam tenent Vltimõta, vt q̄ dicit, sine impedimẽto legis Velleie. hoc est l. Velleia concedẽte. ¶ Not. ex hac l. t̄ vñ, q̄ licet nepos succedat in locum patris sui, vt dicit hic tex. tamen ex p̄sona sua succedit, nõ ex p̄sona patris sui, quod apparet: quia institutio patris sibi prodest, vel nocet, sed si inspicitur institutio, vel exheredatio facta de eo. Quod ergo dicit, nepos succedit in locũ patris intellige, hoc est, in gradu: vt sicut filius tenebat gradum primum, ita hodie tenet nepos filio subducto, ex p̄sona sua tamen succedit.

SVMMA RIVM.

- 1 Quando sensus est clarus, nõ est recurrendũ ad interpretationem.
- 2 Præterire est de filio nullam mentionem facere.
- 3 Filius cui factum est legatum, dicitur præteritus.

LEX III.

Quis. Qui iubetur esse alienus a substantia defuncti exheredat videtur. h. d. ¶ Nota quod quando sensus est clarus, non est re-

pro intentione: quia verba probata inspiciuntur, & q̄ nullum est mentis maius testimonium q̄ inspecta qualitate verborũ. Verba sunt notanda Bal. hic l. c. j. de cõtrou. inter me & do. de por. fra. Vide omnino circa hoc quæ habes ad Bart. in l. Labeo. in prin. de supel. lega. Itẽ q̄ nedum in vltimis voluntatibus, sed etiam in contractibus: & ideo in alia materia potius attenditur mens q̄ verba. Vide multa per Ias. in l. iuris gentium. §. prætor ait. in ij. colũ. ff. de pactis. vbi dicit istud esse magis expeditum in currendum

lib. 6

vitimis voluntatibus: de quibus vide quæ habes ad Bar. in d. l. in condi- tionibus. ff. de condi. & demon. Item de ratione, quæ magis attendit mens quæ verba, vide per Bal. pulchrè in l. etiã in j. nota. C. de iure delibe. Et ibi etiam ponit declarationem ad regulam istam, vide eũ. Item quod in ultimis vo- luntatibus præcipue attendat voluntas testantis, vide Io. de Ana. consil. ij. incip. visio testa-

mento. in ij. co. vbi a etia, ait omnia iura ad hoc reclamare. Itẽ quod idẽ sit in sta- tutis, magis atten- 2 das mens, vide An- ge. consil. cxlvij. in- u. visio themate & questio. circa med. & consil. clxxxij. incip. in aduertẽtia. in vlt. col. & ad regu- lam, & ad prædi- ctã vide Iaf. hic. Itẽ quod voluntas testato- ris sit seruanda etiã 1 factus redderetur 2 nullus, vide Iaf. in 3 l. verbis ciuilibus. 4 in vj. notab. de vul- ga. & pupil. Vide quæ habes ad Bar. in l. nõ aliter. de le- ga. ij. Aret. id. l. ver- bis ciuilibus. in ij. notabili.

POMATES.

¶ Non est recurrendum. Vide Barba. consil. vij. col. xij. vol. j. & consil. xx. col. vj. eo. vol. & cõ silio. xxvij. col. vij. eo. vol. & aliquid cõ sil. xxx. & sequẽ. eo. vol. & cõ sil. xlj. col. ccv. eo. vol. & cõ sil. lxij. col. j. & v. 1 vol. & consil. x. col. 2 ij. & iij. & vj. volu. ij. & cõ sil. xxx. col. 3 vij. eo. vol. & cõ sil. j. col. j. eod. volu. & 4 consil. lxxvij. col. j. vo. ij. & cõ sil. cxxx. eo. vol. & consil. xj. col. ij. volu. iij. vbi b multa adducuntur, & attenditur mens. & xxj. col. fi. volu. ij. & lv. col. j. & fi. vol. ij. loquitur in te- statore. & ibi decla- rat qualiter intelli- gatur hoc quod de- bet attendi mens te- statoris. & consilio xx. col. iij. vol. ij. vbi decidit quod atten- ditur mens dispo- nentis, & quod in du- bio sit interpretatio longa à fauorabilioribus, sed in pœnalibus stricta.

¶ Non debet esse diuersitas. Adde, & sic fecit, quod statuta quæ excludunt feminas à successione, de iure cõmuni sunt odiosa, & retringenda. Ita decidit Bar. per istã l. in l. cõctos populos. in vj. s. de sum. trini. & fi. cath. & ibi per Bal. & Sali. & Cy. & Bal. in l. nõ sũe. de bo. quæ lib. per Bald. in l. sancimus. s. de nup. & in l. lege. de leg. hære. & in l. certum. s. vnde legi- per Pet. de Ancha. in c. canonum statuta. de consil. maximè in verbo. igitur. Bal. tamen in l. ij. s. de in ius voc. dicit, quod respectu masculinõrum sunt fa- uorabilia, & respectu femininõrum sunt odiosa. vel simpliciter loquẽdo pos- sunt dici fauorabilia: quia debet inspicere id, quod principaliter agitur, non id, quod in consequentiam: & à primo fit denominatio, iuxta not. in l. si quis nec causam. ff. si cer. pe. & in l. qui excep. de cõdi. indebi. Ex parte ergo masculinõrum, quorũ fauore sit vt salua sit agnatorũ dignitas: vt no. Cyn. in

l. j. de adul. ex parte ipsorũ potest fieri extensio, vt statutũ excludens fi- liam propter filium, excludatur etiã propter neptẽ ex filio: ecõuerso vi- detur quod licet excludat filiam, nõ excludet neptẽ. quod videtur verum de nepte ex filio, quæ procedit ex radice nõ exclusã, sed neptis, aut nepos ex filia, bene excluditur: quia nõ potest venire, nisi ex persona exclusã. Et hoc dicit Paul. de

Cast. tenere omnes doc. Sed attenda ra- tione statuti, quod hæ- reditas remaneat in familia, vide etia secundum ipsum quod neptis ex filio ex- cludatur, quia trãsi- tura in aliam agna- tionem. Tamen se- remittit ad Bart. in d. l. liberorum. de qua materia vide per Ange. consilio xiiij. Paul. de Cast. consil. clxix. & ccc- xxxiiij.

¶ Non licet. ¶ Ista autẽ sumi- tur ex authen. vt cum de appel. cogno. Et quæ hic sunt, dic vt in glossa.

SVMMA RIVM.

- 1 ¶ Hæc autẽ venit ad legem Codicis corrigẽdo.
- 2 Dispositio huius autẽ. an habeat locum in præteri- tione paterna. & nu. 4.
- 3 Exhæredatio tripliciter assumi potest.
- 5 Circũscriptio est deceptio facta ab aliquo p dolũ.
- 6 Legata an debeantur rupto testamento, ex causa præteritionis.
- 7 Hæc autẽ. quod habeat locũ in præteritione posthu- mi, qui non est propriè posthumus.
- 8 Dispositio huius autẽ. quod habeat locum in præteri- tione filij emancipati: & sic per eam corriguntur iura vetera.
- 9 Testamento rescisso ex causa exhæredationis, an legata debeantur per authen. istam.
- 10 Quid sit exhæredare, & quid præterire.
- 11 Testamentum ex causa præteritionis, vel exhæ- redationis, quomodo irritetur.
- 12 Testamentum quomodo irritetur, quando de- scendentes sunt præteriti vel exhæredati.
- 13 Quando ascendentes sunt præteriti, vel exhære- dati, quomodo testamentum irritetur.
- 14 Si collaterales sunt in testamento præteriti, vel instituti, quod testamentum irritatur per querelam.
- 15 Institutio ire certa: an remaneat valida testamẽ- to irritato ex causa præteritiõis, vel exhæredatiõis.
- 16 Substitutio an conseruetur per hanc autẽ. & quæ.
- 17 Testator si grauat hæredem, vt restituat hære- ditatem, si decesserit sine liberis: & testame. tum irritetur ex causa præteritionis: & sic hæreditas ad ipsum venit, quãdo teneatur illam restituere.
- 18 Quæ remaneat firma per hanc autẽ. rupto testa- mento in casu huius autẽ.
- 19 Filius, qui rumpit testamentum, ex causa præteri- tionis, vel exhæredationis, quod non habet legatum in testamento sibi factum.
- 20 Legata in casu huius autẽ. petuntur ex testamento.
- 21 Testamentum in casu huius autẽ. quod comprehen- datur in statuto disponente quod testamenta exæ- quantur sicut sententia.
- 22 Si in testamento irritato fuit apposta clausula co- dicillaris, an legata debeantur ab intestato, an per hanc authen.
- 23 Clã codicillaris quod operetur testõ rupto p qrelõ.
- 24 Clausula codicillaris an habeat locum rupto te- stamento ex causa præteritionis.
- 25 Clausula codicillaris, quod operetur vt venientes ab intestato videantur grauari de restituendo hære- ditatem institutis.

¶ Ex causa. ¶ Multum est difficilis materia huius autẽ. Itẽ

nis vel exhæredationis, vide Ange. consil. clxxxij. incip. Bertach. habens vnum. in v. col. Item quod conseruetur fideicommissum vniuersale, vide in antepe. col. ad Bar. An autem ista authen. debeat intelligi: vt legata con- seruentur, ita tamen quod legatarij non plus habeant quàm filius præteri- tus, vide omnino quæ habes ad Bar. i. l. salarium. ff. de leg. præstan.

POMATES. ¶ Ex causa. Authentica, vt dicit Bal. in procmio feudo. in iij. col. referens in autẽ. cassã. s. de sacrosan. fuerunt posita in isto libro autẽ. Fede. iunioris, vt sic possint ab Imperatore Romano compro- bari, & ad decisionem causarum adduci. licet alij alia in hoc sentiant. Et adde quod ista autẽ. satis clarè procedit, quando esset factum solum vnum te- stamentum: sed quid si sint facta duo: quorum primum sit validum, se- cundum non: ipso secundo sint relicta legata & fideicommissa, an ipsa conseruentur, vide Ancha. consil. cciiij. incip. in prædicto themate.

dd iij

Secunda Bartoli super Codice.

¶ In filio præterito à patre. Adde q̄ hanc tenet Old. consil. clxxj. incip. thema tale est. Titius condidit testamentū. & cōsil. cxxxvij. incip. thema tale est. Durādus. Sed cōmūis opi. est in cōtrarium. tamen dicit Paul. de Ca. notandū esse, q̄ in corpore vnde ista aut. sumitur, tria sunt cōsideranda in effectu. Primum q̄ si inseratur causa ingratitudinis, testamentum habeat suam firmitatem, dummodo probetur: vt patet in §. siue igitur. secundū q̄ si causa nō inserat, vel non probet, testū irritet, quo ad institutionē. tertiu est q̄ eo casu quo irritet, cætera firma remaneat. Si ergo queritur, an habeat locū in præteritione paterna, dicit ipse Pau. dicendū est q̄ aut querimus quantū ad vltimum effectum, scilicet eo casu, quo irritet, cætera firma remaneat: & tunc tenēda est distinctio Bar. cum imitatione tamen, q̄ eo casu quo iugurabat se filium habere, an credebat se certum non habere. & tunc inspicitur quæ, & qualia legata sint an magna, ita q̄ verisimile sit patrem talia non fecisse, si sciisset filium habere: & tunc habeat locum opin. Bar. Aut sunt talia, quæ verisimiliter fecisset: & tunc cōseruabuntur per istā aut. Si vero dubitabat: & tunc secundū Angel. similiter valebant omnia legata indistincte: q̄ creditur etiam de casu isto cogitasse, & voluisse quod etiam si uiuat, legata debeantur. l. qui iure militari. ff. de test. mili. Si autem queritur quantum ad primum effectum, q̄ inserta causa testamentum valeat, dic q̄ non loquitur in præteritione paterna: quia insertio causæ non facit vt præteritus habeatur pro exheredato: quoniam talis insertio causæ congruit exheredationi nō præteritioni. & ideo nō obstant tali insertioni, si præteritus sit filius in potestate, testamentū erit nullū, tam de iure ciuili, cōtrario: & poterit cōtrariari, sicut olim erat, est tñ verū, q̄ si causa inserta per heredem probetur: talis filius excluditur à iure dicendi nullum, vel contra tab. sicut excluderetur à querela, sicut dicit ipse Pau. in l. iij. §. eo. secundū Ange. quod notandū est, ex qua colligitur q̄ ista aut. & in corpore vnde sumitur, habeat locū q̄n est inserta causa solū in præteritione materna. & hoc dicit Pau. de Ca. tenuit opi. do. Rapha. q̄ tenet istā aut. nō habet locū in præteritione paterna, dicens q̄ non minus putat hanc opinionē verā q̄ q̄ Deus sit in cœlis: suadendo tamen q̄ opin.

communis seruetur. Sed dicit salua pace do. Rapha. nō considerauit perfectē. nam, vt ex verbis suis apparet, ipse non habuit respectū, nisi ad illum primum effectū, dum ibi dicitur q̄ si causa fuerit inserta & probata, testamentum habeat suam firmitatem: ipse autem dicit, q̄ illud nō potest procedere in præteritione paterna: quia tunc nō posset habere suā firmitatem, propter insertionē causæ ingratitudinis: quia illa est impertinēs ad præteritionem: sed secundū Ang. dicendū est, q̄ nemo potest habere suā firmitatem, si causa fuit inserta, & probata: non q̄ à principio testamenti sit validū, imō est nullum, & perpetuū potest dici nullū: sed quantū ad effectum, quia si probatur, excludet ab intentione sua, & à iure dicendi nullo: per illum §. siue igitur. sed dicere q̄ quo ad vltimum effectum, vt legata nou conseruentur, q̄ non habeat locum in præteritione paterna, est loq̄ sine intellectu. & ipse non potest negare quin posito q̄ testamentum sit nullum, & q̄ filius obtimeat. quod causa non p̄betur quin teneatur ad legata fideicommissi. Dicit Paul. miror q̄ tantum Rapha. in hoc deficit. Adde q̄ Ange. consil. lxxvj. dicit opin. quam tenui legendo, & nūc teneo q̄ aut hē. ex causa, habeat locū in præteritione paterna filij iam nati. Casus est in l. Thais. §. Splendophorus. ff. de fideicom. liber. consilium incipit, in Dei nomine præsupposita. & idem videtur voluisse consil. clxxxij.

exclusio expressē, & solēniter facta: & sic loquitur iste, prout de exheredatione loquitur, scilicet si est facta nominaum: & in testamento interueniunt omnia, quæ habuistis no. s. co. l. j. Alio modo assumitur exheredatio largē: & tunc exheredatio est ab hereditate exclusio facta tacitē, vel expressē secundū testatoris voluntatē. Et isto casu hoc nomē exheredatio, cōprehendit præteritionē factā à testatore sciētē se filiū habere hoc, p̄batur in l. si patronus testamēto. in prin. ff. de bo. lib. & l. Paulus. §. si. & l. si cū vel in vtero. & l. sicut certis. de testa. mili. Ille em̄ q̄ dat hereditatē suā alteri, & de filio nullā fecit mētiōnē, tacitē exheredat eū. Et si tu diceres, leges cōtrariæ loquunt in milite, in quo est speciale, q̄ præteritio habet pro exheredatione. cōcedo q̄ speciale est in hoc, q̄ præteritio militis valet tanquā exheredatio: quia sic voluit in pagano verō non valet. Tamen ista fuit voluntas pagani, q̄ illa præteritio habet pro exheredatione, sicut voluntas militis, tamē in milite valet, propter priuilegiū suum: in illo non vbiq̄. Ergo p̄t dici quod exheredatio sit in vno valida, in alio inualida. Sicut dicimus in exheredatione, q̄ sit sine causa: nā exheredatio est, sed inualida. Tertio modo potest dici exheredatio largissima, ab hereditate exclusio. & hęc cōprehendit præteritionē factā à testatore sciētē, vel ignorante, se filium habere: quæ præteritio pro exheredatione est: vt l. si instituta. §. si. cū l. seq. ff. de inoffi. testa. Et si tu dicis, ibi speciale est in matre cuius præteritio habetur pro exheredatione valida. cōcedo quod habetur pro exheredatione valida, ita q̄ opus est querela: sed in alio præteritio ne inualida tātūm: quia licet verba testamēti talē filium excludant: tamen voluntas testatoris non affuit: vt dicta l. si cū vel in vtero. §. de testam. milita. Et sic breuiter triplex est exheredatio. Vnā largissima, q̄n ex verbis testamenti ad hereditatē non admittitur: licet expressē nō excludatur, neq̄ tacitē, secundū voluntatē, quādo largē assumitur: vt q̄n non excluditur expressē secundū verba, sed tacitē secundū voluntatē. Quādoque sumitur strictē, & p̄prie exheredatio, vt q̄n expressē excluditur secundū verba, & secundū voluntatē. ¶ Nunc ad questionē propositā dico q̄ hęc aut. habeat locum in exheredatione largo modo sumpta: non dico largissime. Et sic distingue, aut filij est præteritus à testatore sciētē: & habeat locū hęc aut. q̄ testamentū rūpitur. quantū ad heredis institutionē, cætera firma manent. Aut est præteritus à testatore ignoratē: & tūc iura anti quare manēt incorrēta: q̄ testamentū nullo iure valebit. Et q̄ hęc distinctio sit vera primo p̄batur ex corpore vnde sumit §. si autem. Nā ex eo quod dicit nullum exheredatis liberis: intelligi exheredationem largē, vt cōprehendat præteritionem à sciētē factam. Et hoc probatur ex rōnibus, quæ statim in tex. annectuntur. Dicit enim, ne filij falsis accusationibus condemnentur, &c. & ista verba comprehendunt filiū exheredatum, vel præteritum cum causa, licet nō vera à sciētē. & sequitur, vel aliquam circūscriptiōnē in parētum substitūtijs patientur, &c. Circūscriptiō enim est

Oldr. consilio cxxxvij. in primo dubio. **¶ P O M A T E S.** ¶ Nullo iure valebit. Et ista opi. Bar. hic est communis: vt per Alex. in consil. xlj. incipit, viso tenore allegati, & producti testamenti. in ij. col. vers. j. qui in primo vol. vbi dicit istam opinionem esse communem. vide etiam eundem in consil. xlviij. in j. vol. & Bar. consil. xiiij. col. iij. & seq. & l. j. & consil. cxlij. & cōsil. cc. & consil. ccvij. & Barba. consil. lx. vol. ij. Ro. consil. cxxij. & consil. clxxxj. & Cardi. consil. xx. Ana. consil. xxvij. col. n. & seq. Areti. consil. xxiiij. col. j. vbi limitat. & col. iij. in r. dubio & duabus seq. col. & Pau. de Ca. in l. sicut certi. col. j. & seq. §. de testa. milita. & ibi etiam Alex. in l. j. & Ang. & Barba. deceptio

POMATE S. ¶ Et videtur q̄ fuit opin. Azo. Istam opinionem tenet Oldra. consil. clix. & ibi eam limitat.

P. P. A. V. P. ¶ Posthumus. In filio posthumus ignoranter præterito non conservantur legata, saluti nisi essent facta pro anima, vel pro exoneratione conscientie, vide Iaf. hic in vj. col. vide Barba. in repeti. l. cum acutissimi. in pen. char. an. in. col. C. de fideic. vide Iaf. in l. precib. in vj. col. s. de impub. vbi etiam dicit q̄ tacita pupillaris excludit matrē, quando est substitutio facta p̄ animam. Et p̄ primo dicto, vide Fran. Aret. in cōsil. xxvij. in vj. col. & in. de lib. & posth. An autē requiratur quod fuit pro restituitioe vsurarum vel malē oblatorū sufficiat simpliciter pro anima relinquere, pondera quæ dicit Iaf. in d. l. precib. in vj. col. & Io. de Ana. in d. cōsil. tenet idē vtroque casu. Bar. autē in l. j. q. v. q. prin. cipalis tenet legata ad pias causas nō conservari præterito filio ignoratē: & q̄ si relinquatur simpliciter pro anima, per hoc non censetur testator pro aliqua obligatiōe vel onere suo reliquisse. vide Barba. in c. dolus. in vlti. colū. de testa. Scripsi ad Iaf. hic.

Posthumus. Adde q̄ Old. cōsil. cl. vj. inci. sup. j. q. tenet, q̄ hæc autē non habeat locū in præteritiōe posthumi. An autē legata debeantur posthumus præterito, Ange. al leg. pxi. cōsil. lxxv. 6 dicit q̄ aut præteritus est sciētē: & legata debeant. Aut ignoranter: & illa debeantur quæ versimiliter testator fuisset facturus, si posthumus sciisset, per l. pe. ff. de iure codic. Bald. verō consil. cccxl. inci. in Christi nomine. dicit q̄ aut testator in aliqua parte sui testamenti fecit mentionem de filijs, & non restrinxit se per nomē propriū, & indistinctive locutus est: & tunc habeat locum hæc autē. Aut in nulla parte testamenti fecit mentionem de

filijs: & tunc non videtur cogitasse de his, præsertim si legata exhauriret hæredatis vires: quia non est verisimile quod testator contra naturalem charitatem voluerit gravare liberos: arg. l. Lucius. ff. de hære. in l. i. Et in hoc ultimo videtur cū Ang. concordare: quia videtur velle, q̄ si fecit aliqua legata quæ nō exhauriret vires hæreditatis, q̄ illa debeantur. Bar. autē

in sua opi. perseveravit: cōsil. cccij. inci. factū tale est: ceus. & cōsil. ccc. inci. omne illud q̄ aliās cōsului, & auctores meos docui & cōsil. cccxxv. inci. Lap. & dixit Alex. q̄ Bal. in l. filio præterito. sequitur opi. Bart. nisi legata essent facta p̄ malē ablatis: quia illa præstabitur etiam si filius esset ignoranter præteritus: quia est verisimile, q̄ etiam si testator sciisset, idē fecisset: cū prima charitas incipiat à seipso. l. præles. de ferui. & aqua. & aīa cunctis rebus est præponenda. l. sanimus. C. de sacrosan. eccle. Tu verō dicq̄ Ro. cōsil. cccij. inci. circa prædicta, refert Bal. in l. Titius. ff. de libe. & posth. saluare Bar. in casu proximè relato: nō autē q̄ ipm sequatur. & Ro. in d. cōsil. tenet q̄ si testator in genere cogitavit de posthumus, vt quia dixit, si non valet, vel valet: q̄ legata debeantur. Item dicit Alex. q̄ Bald. dicit opin. Bart. verā, q̄ testator nullū aliū filiū habuisset, sed si alium filium habuisset, & instituisset, tunc q̄ omnia legata debeantur: quia verisimiliter postquam vnū gravat, alium gravasset, si habere sciuisset. argumē. d. l. Titius. & hoc nisi nominatim reliquisset à filio instituto: quia tunc haberet locum text. in l. pe. de iure codicil. Tu etiam ad hoc vide Bald. consilio cccxxj. ij. libro. & Ro. consil. clxxxj. An autem posthumus præterito tacente fratres possint declarare testamentū nullū, vide Ro. q̄ sic, consil. xxxij. ¶ POMATE S. ¶ Filios habebat.

buerunt dependentiā ab ea. Sed quādo est præteritus posthumus, tūc ab initio valuit testamentū, & legata ab eo dependere coeperunt: merito rupta institutione vitiantur legata: vt dicitur in simili, vt hic, de iniust. rup. & irri. test. l. nā & si. §. si. & not. de lib. & posth. l. in. §. si. Iac. de Are. & do. Cy. tenet primā opi. q̄ leges cōtrariæ, & similes corrigant. Allegat q̄ sit glo. de fideic. lib. l. generaliter. §. ex testamēto. Allego tibi plures alias glof. quæ in posthumus loquunt. ff. de ca. & posth. reuer. l. bona. §. si. & de fideic. lib. l. si pater. §. prin. & de testa. tu. l. j. de leg. ij. q̄ testamēto. & j. de codicil. l. j. Audui do. Ray. tenere cōtra istā opi. & sic plures consuluisse. Audui etiam do. Iaco. But. super hac autē tenentē contrarium, per istam rationem. hæc autē loquitur quando præteritus fit à matre. Sed hæc opinio. s. proximi. reprobavi. Præterea dicebat ipse, q̄ hic loquitur quando præteritus fit à matre ex causa, quod patet: q̄at. c. dicit, ex causa præteritionis, & c. sed in posthumus non cadit causa: vt l. si quis in suo. §. legis. s. de inoffic. testa. Quid dicemus? Dico idem quod s. Aut præteritus posthumus est facta ab eo, qui sciebat se habere vxorē prægnantē: & est vera prima opi. quod iura antiqua sunt correctā, hoc probatur ex text. in corpore, vt s. dixi. Et licet ibi nulla mentio fiat de posthumus: tamē loquitur generaliter de qualibet præteritione. Aut præteritus est facta ab eo, q̄ nesciebat vxorē esse prægnantē: & tunc nō corrigitur: quia text. in corpore de hoc nō loquitur. Hæc opi. probat in simili s. de test. mil. l. si cū vel in vtero. & l. qui iure. ff. de test. mili. Præterea, hoc probat rationē efficacē. Certū est q̄ donatio inter vivos nititur maiori firmitate, quam legata: quia cōsensu duorū fit. ergo & c. no. in l. j. ff. de pac. Itē nō pot reuocari sine causa: vt j. de reuo. do. per totū. Sed donatio inter vivos propter supervenientes filios, de quibus testator nō cogitavit, irritat. ergo multo magis irritantur legata: vt l. si vnq̄. j. de re. do. Facit ad hoc ff. de pac. l. tale pactū. §. si. Præterea, hoc tenere esset contra voluntatem testatoris. Po ne enim quōd testator non habens filios fecit magna legata fratribus consanguineis: quod non est verisimile cum fecisset, si de liberis cogitasset: non enim prætulisset extraneos soboli suæ: vt l. cum auus. de condi. & demon. & de fideic. l. cum acutissimi. Idē iuris est si aliquis filios habebat tempore testamenti. Nam præsumit lex, q̄ si cogitasset plures filios habere, minora reliquisset legata: vt l. is qui. in fi. ff. de iure codic. & sic vno casu est vera opi. Pla. & sequaciū. Alio casu est vera opi. Azo. & sequaciū. ¶ Redeamus ad quasdā rōnes, quas feci pro Pla. in quantum concludunt cōtra Azo. & specialiter ad illam, quā fecit de rit. de leg. præstā. Nam dico, q̄ ibi nulla est differētia inter posthumus, & iam natū, siue sciētē siue ignoranter testator præterierit. Ratio, quia in vtroq̄ est eadem ratio. Quare autē prætor conservavit legata coniunctis personis. Certē, quia prætor rōpebat testamentū, quod de iure civili erat validū. & in hoc in iuriā faciebat legata rōnes omnibus: ideo ex æquitate sua reservavit legata coniunctis personis: vt l. j. in prin. de leg. præst. & ista est ratio vniformis ad posthumus, & iam natum, quoquo modo præteritur: sed hic legata conservantur propter tuendā voluntatē defuncti, quæ voluntas defuncti cessat, q̄ præteritus est ab ignorante. ¶ Nunc respondeo ad istas rationes factas per Azo. contra Pla. non obstat q̄ legata coeperint dependere ab institutione: vt dicā j. in cōtrariis, super verbo, exhæredationis. Nec obstat, quod dicebat do. Iaco. But. q̄ hic loquitur de præteritione, quæ fit ex causa: quia hoc falsum puto: quia inō loquitur indistincte de omni præteritione, per quā præteritus circumscribitur. c

Ista opi. Bart. licet non reperiatur qui communem dicat, tenet Io. de Ana. con. fil. xxvii. & vide ibi Lud. Bolo. in additio. Ista verba posita vide p. Azo. Areti. con. fil. xcii. vbi in ista materia fecit pulchrum consilium.

vt dixi in precedenti contrario. Et quod tex. hic dicit, ex causa prateritionis, debet exponi, i. ex ipsa prateritione: & sic in transitu loquitur. Simile habuit s. de codi. inde. in l. j. Vel dic q. verba hic posita sunt Guarnieri. in corpore aliter iacet. ¶ Sed contra ista opi. qua tenui, ta in precedenti contrario, q. in isto opp. de casul. vlti. ff. de hære. instit. vbi q. prateritio est facta ab ignorate, vitia institutio, & legata firma remanet. Sol. Ibi loquitur quando prateritus est aliquis, cuius prateritio testamentum non rumpebat: sed institutio rumpitur propter defectu causæ, quam testator adesse putabat, quæ causa respiciebat institutione solâ, non legata: merito legata firma remanet: quia in eis non est defectus voluntatis defuncti: hic secus, vt s. dixi. ¶ Contra hoc etiã fortiter opp. de l. c. mater. ff. de inoffi. test. vbi v. q. debeat distingui totu contra ad illud, q. ego dixi s. Aut prateritio est facta a sciente: & licet, & consilio: & legata tunc non debeantur. Aut ab ignorante: & tunc debeant. Ita v. tenere glo. ibi posita, & c. R. rones & opinio. gl. non sunt vera, per rones quas s. dixi. Vnde tene opi. Azo. ibi posita quod dictu in prin. legis corrigat per id quod sequit. Et tunc facit pro opi. qua teneo, quod satis placet. Vel dic subtilius, q. mater praterit filiu, que non credebatur se habere, & alios instituit: filius habet duplicem via. Vno modo, quod dicat testamentum nullum, seu institutionem nullam, propter defectu causæ: quia mater ideo instituit extraneum, quia putabat se filium non habere. quare erit falsa: & tunc vitiaabitur institutio, & remanet legata: vt d. l. c. mater. in prin. & d. l. vlti. de hære. insti. Aut vult irrita re institutione tãq. prateritus, & venire per querela olim, vel hodie, dicendo nullu ipso iure: & tunc legata totaliter non valebunt sic loquitur finis dictæ. l. cum mater, & id quod s. dixi vobis. ¶ Opp. de l. ij. s. eo, tit. & ff. de lib. & posthu. l. Gallus. per tota. Huius timore possunt hic esse alie opi. Vna, q. hæc aut. habeat locum in prateritione posthumi, qui non est proprie posthumus, sed per l. Velleia. subducto eo, q. tenebat primu locum, sequens incipit tenere locum primi. & gl. in l. j. ff. de testa. tute. vide tenere, q. in tali posthumo locum habeat hæc aut. In contrariu videtur. nam talis posthumus non fuit per machinatione prateritus. Nam testator ideo eum non instituit: quia alter eum precedebat: & sic licet fecit. Teneo glo. Ad contrariu respondeo, q. hæc machinatio videt. Sicut enim qui habet vxore prægnante, & ventre non instituit: ita ille, q. habet nepote, & de eo non facit mentione, sed in consiliu. l. Velle. saltu re ipsa circumscribit eum. Huius opi. consonat voluntas defuncti. Si em filiu suu, qui erat in primo gradu, grauauit legatis: multo magis est præsumendu q. grauasset nepote: quia erat in vltiori. ¶ Opp. s. de bono. pos. contra tabu. l. j. & de lega. præstan. l. j. vbi testamento irritato per contra tab. ex causa prateritionis, legata non debentur, nisi certis personis: hic veru dicitur q. omnibus. Huius timore sunt hic opi. nã gl. in d. l. j. s. de bon. pos. contra tab. tenet q. illæ leges hodie corriguntur per ista, vt not. ff. de vsufru. l. si extra neo. Alibi videtur tenere glo. q. hæc aut. non loquatur de prateritione filij emancipati: vt no. ff. de mino. l. si filius. Et secundu hæc solue contraria, q. ibi loquitur in filio emancipato: hic in suo, vel in eo q. non est suus, nec emancipatus: sicut descendens ex linea materna. pro prima opi. facit, q. tunc videtur sublata differentia emancipationis, & patriæ potestatis: q. nullu factu est testm. vt no. s. de colla. l. si emancipati. & in hac aut. & in l. Gallus. s. & qd si tãtu. Iac. de Are. licet sit de illis qui tenet, q. in filio praterito iura antiqua non sint correctæ, tamẽ in filio emancipato tenet q. iura antiqua corrigantur. Nã tex. in corpore in s. causas. ver. si quilibet de predictis. loquitur de liberis, qui possunt ab intestato succedere. sed quantum ad successionem ab intestato, nulla est differentia inter emancipatu, & suu: vt in aut. de hære. ab inte. s. si nullu. ergo & c. probat per ratione: quia hic est fauor filij emancipa-

ti, qui dicit ipso iure nullu, nec habet necesse sub dubio litis pendentie intentare contra tab. Et ista opinione puto veram, si ponimus prateritione facta a patre sciẽte. aliis secus. ¶ Opp. ff. de lega. ij. l. ij. Sol. secundu Dy. & bene, ibi loquitur q. legata relinquuntur ab ipso praterito, a quo ab initio relinquitur non poterat: & sic hæreditas deuenit ad eum ex quoda casu, non ex iudicio defuncti: vt l. sed & sic. s. j. ff. de leg. ij. hæc aut. loquitur in legato relicto ab instituto, a quo ab initio poterat relinqui, quæ conseruantur beneficio huius aut. Ex hoc habes q. Dyn. hic videtur tenere, q. hæc aut. habet locu in prateritione filij sui. quod dixi s. & dic de hoc, vt dixi supra. ¶ Sumus expediti de contrariis, circa verbu prateritionis. Nunc veniamus ad verbu exheredationis, & vide q. d. rescisso testamento per filiu exheredatum, cetera vitiantur: vt l. Papinian. s. si ex causa. ff. de inoffi. testamẽ. Huius timore sunt in hac materia multæ opin. Nam Mar. dicebat, q. contrariu habet locu secundu illa tẽpora, secundu quæ habet locu querela hodie veru non habet locu querela. Cuius opi. reprobatur hic, in gl. & in l. j. ff. de inoffi. test. Ego dixi plenẽ in l. j. ff. de testa. ¶ Alij dicunt, q. lex contraria corrigitur per istam aut. nam hodie si testamentu rumpatur per querela, vel alio modo filio exheredato legata debentur, vt hic. Et hoc tenet glo. in lege contraria. & ff. de inoffi. testa. l. nam & his. s. j. de test. tutel. l. iure nostro. s. j. & de leg. ij. l. cum filius. in prin. & in istis locis glo. tenet istam opi. Et differt hæc opinio ab opi. Mar. quia secundu hanc habet locu querela: sed legata remanent firma. sed secundu Mar. non habebit locu querela. Tertij dicunt, vt Azo in Summa, Aut testamentu est nullu ipso iure, q. d. est q. cã non est inserta in exheredatione, vt j. dicam: & tunc habet locu ista aut. Aut causa fuit inserta: & tunc quia oportet testamentu irritari per querela, secundu cõm opi. legata, & cetera similiter irritant, & iura antiqua non corrigunt. Ista opi. probatur: quia q. testamẽtum est nullu, legata non habent dependentiam ab institutione: sed quãdo est aliquod, & irritatur, secus: vt dicitur in simili in l. nã & si sub codi. s. si ff. de iniust. test. & l. ij. in fin. de lib. & posthu. & ibi nota. Ista opin. placuit Hug. tamen displicuit ei ratio. Nã in eo quod dicit, q. testamentu est nullum legata valent, est contra l. is qui in potestate in prin. ff. de leg. præstan. In eo veru quod dicit, q. quando ab initio valuit, legata irritantur propter dependentiam: est contra l. nam similes. ff. de iniust. rup. Quidã volentes sustinere rationem, multu laborant ad rãdẽdu ad dictas leges. Tu dic breuiter q. non obstat. l. is qui in potestate, quia ibi loquitur secundu tẽpora antiqua, secundu quæ legata non poterant valere, nisi ex testamẽto adiret hæreditas: hodie secus in casu huius aut. Non obstat. l. nã similes. quia ibi valuit testamentum ab initio de iure specialia. Vnde licet tollat non est tãtã potentia, q. ad se trahat accessoriu. Vn ratio Azo, adhuc remanet viua. Hug. tã assignauit aliã rone: quia qui testator infruit causam, delinquit in duobus, i. in exheredando, & falsam causam inserendo: sed q. causam non inseruit, deliquit in vno tãmeritõ minus puni, vt sic quo ad institutione tã irritetur testamentu. Ista ratio reprobatur per doct. Quid em si testator inserit verã causam, sed hæres eã non probauit? Certẽ in nullo delinquit: tã secundu opi. prædictã non valeret legatu. Vnde alij, vt Iac. de Are. tenet opi. istã, p. aliã rone, s. quia hic dicit text. irritu & c. In corpore dicit, euacuato, & c. Et sic intelligitur q. est irritu ipso iure: & ista opin. non placet. Nã verbu irritu, non est i corpore, sed in vno s. dicit, euacuato: in alio dicit, rescisso, & glo. intelligit ibi, euacuato, s. p. sententiã: & sic agebat querela. Quod aut dicit, euacuato testõ, & c. & sic sunt ablatiui absoluti, & resoluunt in conditione, s. si euacuabit, s. per querela: vt l. a testatore. ff. de codi. & demõ. ff. de vsu. l. euctis. & eodẽ modo in alio s. vbi dicit, rescisso testõ. Vnde alij tenentes hanc opi. dicunt q. q. testamentu irritat p. querelam,

¶ Puto verã. Adde q. ita communiter tenetur, ne melioris conditionis sit emancipatus quam suus.

¶ P O M A T E S. ¶ Factam. Cogitamen, nunquã isto casu saltem debetur coniunctis personis, de quibus in d. l. j. de leg. præstã.

¶ P O M A T E S. a

¶ Huius timore. Cõsiderata nunquã hoc sit veru, quod sentit Barto. q. nepos subintret in locu patris, ex dispositione Vellei. quod quidem clarẽ sentit glo. in d. l. ij. hic alle. Sed hoc videt cõtra, in s. f. i. Instit. de hære. quali. & diffc.

¶ P O M A T E S. b

¶ Legatis. Ex isto articulo collige q. idem esset, si esset etiam ignoranter prateritus, & opi. Bar. hic est communis, vt inquit Por. & Imol. in d. l. filio praterito. qui ponderant Bar. hic esse contrariu, dum dicit de exceptione posse fieri absq. do lo. cõtrarium cuius s. in prima opin. in diffinitione ipsius exceptionis. Cogita.

¶ Tu dic breuiter. Vide Ioã. de Imo. in con. fil. ccxxvii. vtrum legatu extendatur ad liberos, quos ignorabat, vide ibi: quia pulchre loquitur. Andr. Barb.

Lim. legata nō debentur quia irritatur iudiciū, tanquā dementis: vt l. Ti-
 tia. ff. de inoff. testa. ¶ Et ista opi. vidi qñq; tenere do. Iac. Bu. dū legeret
 legē cōtrariā: & postea dū legebat hanc aut. vidi eū vacillare, & nil firma-
 re. Sed ista ratio nō placet. nā licet olim testamentū irritare per querelā,
 quasi colore demētis, vt l. colore. ff. de inoff. test. tñ hodie nō irritatur illo
 colore: sed irritatur testamentū per querelā, quasi causa inserta nō fuerit
 vera. Non em̄ pōt dici demēs, qui filiū suū exheredauit ex iusta causa in-
 ferta. Sed pōt dici q̄ causa nō sit vera: & ista rñsio colligit ex dictis Iac. de
 Are. in ista materia circa aliū passum. Vnde alij, vt Dy. sunt in alia opin.
 totū ecōuerso ad præcedentē. Dicit em̄, Aut causa legitima est inserta: &
 per hæredē nō approbata: & habet locū hæc aut. vt licet testamentum ir-
 ritet p̄ querelā, legata firma maneat. Aut causa nō est inserta in exherede-
 datione: & tūc irritat testm̄ in totū: & ita dicebat ipse, q̄ colligit ex corpo-
 re vnde sumit hæc aut. Do. Cy. dicit hic, & audiui eū dicentē, cum legeret
 istā aut. q̄ pluries ipse respicit in corpore, & nūquā sciuit colligere ex ali-
 quo tex. illud quod dicit Dy. Videtur mihi tamen q̄ Dy. hoc collegerit
 ex tex. in corpore, ex altero de duobus locis. primò ex §. sin autē hæc ob-
 seruata nō fuerint. ibi: ne filij falsis accusatiōibus, &c. Nā dicit esse falsa ac-
 cusatio, qñ causa ingratitudinis inseritur, quæ vera nō apparet. Vt pos-
 sumus dicere, q̄ ipse collegit hoc ex §. sin autē hæc obseruata non fuerint.
 alius in §. hæc aut. ex fi. §. in ver. in aliquo aut negotio, &c. vbi tex. hoc ex
 presse videt dicere: ideo eū vidi totū. Hęc opi. Dy. nō placet. Nā licet vna
 sit ratio in corpore, ne falsis accusatiōibus cōdenetur, &c. quæ congruit
 exhereditatis cū causa. statim annectit ibi alia, vel aliquā circūscriptionem
 in parentū substantia liberi patiatur, &c. Quæ ratio congruit exhereditatis
 sine causa, & etiā præteritis à sciētē, vt supra dixi. ¶ Præterea, text. dicit
 sin autē hæc obseruata nō fuerint: & sic loquit gñaliter. siue nō fuerit ob-
 seruatum illud, quod percepit de assertiōe causæ, siue nō fuerit obseruatum
 illud qd̄ percepit, q̄ causa probaret per heredē. Nō ob. tex. in ver. in ali-
 quo aut negotio, &c. Nā Imperator ideo sic pronūciauit: quia reperit testa-
 mentū esse falsum dolo, & machinatione quorundā extraneorū. & sic nō
 deficiebat, ex causa præteritiōis, vel exhereditatiōis, sed ex causa falsitatis.
 & ibi tex. expresse dicit: dolo & machinatione quorundā cōpositā fuisse
 cōperimus. Præterea, posito q̄ tex. hoc expresse dixerit, illa fuit p̄nūcia-
 tio Principis antequā emanaret cōstitutio, vnde hæc aut. sumit, quæ erat
 iusta tūc: hodie post hæc legem esset iniusta. Teneo ergo opi. gl. q̄ iura an-
 tiqua hodie sunt correctā, vt in testamēto rescisso per querelā, vel aliquo
 quoquomodo ex causa exhereditationis legata, & fidei cōmissa firma rema-
 neat. Hoc tenet gl. in multis locis quæ §. dixi. ¶ Expediti sumus de con-
 trarijs, circa verbū exhereditationis. ¶ Oppō. cōtra illud qd̄ dicit hic, cetera
 ra firma manet. ¶ Contra, ex testamēto, ex quo nō aditur hereditas, non
 possunt deberi legata: vt l. si nemo. ff. de testa. tute. & de regu. iur. l. si ne-
 mo. Sol. Ibi loquitur quādo testamētum vitatur ex alia cā. quā ex cā ex-
 hereditatiōis. vel p̄teritiōis. Ratio potest esse, quā quā ex alia causa heredi-
 tas nō aditur, ad alios peruenit hereditas, præter spem, & volūtātē defun-
 ctī: ideo testator eos grauari nō cogitauit. Sed qñ irritat ex causa exherede-
 dationis, vel præteritiōis, testator cogitauit grauari eum, quæ exhereda-
 bat, vel præteribat. in quātū poterat. Sicut em̄ eū priuabat tota hereditate,
 quæ sibi debebatur: ita præsumit lex q̄ multo magis voluerit eum esse
 grauatū legatis: ideo legata cōfirmat. ¶ Oppō. s. de test. l. hac consul-
 tissima. §. ex imperfecto. Sol. Ibi testm̄ erat ex alia ratione imperfectum,
 videlicet p̄pter defectum solēnitatis: hic ex cā exhereditationis, vel præ-
 teritiōis. ¶ Expediti sumus de cōtrarijs, veniamus ad quæstiones. Primò
 10 quæro: ¶ hic dicitur ex causa præteritiōis, vel exhereditationis. Quid est
 exheredare vel præterire? Certē qd̄ sit exheredare, & qualiter possit in-
 telligi, supra dixi in primo cōtrario. Præterire verò quid sit, de hoc est
 opi. Nam Iac. de Are. dicit, q̄ præteritio est, nullā mētionē facere de filio.
 & idē videt tenere glo. in l. iij. §. eo. Ex hoc sequit, q̄ si quis aliquē præte-
 rierit, causa ingratitudinis inserta, vel ei aliqd̄ legauerit, q̄ iste dicitur ex-
 heredatus, nō præterit. ¶ Istud tenet Pet. & Cy. in d. l. iij. ¶ Sed Mar. tenet
 11 cōtrariū, & dicit veritatē. Id enim probat ex tex. in l. maximū. ibi: in in-
 stitutiōe præterit &c. quasi dicit. Ille præterit dicit, de quo in institu-
 tiōe nō est facta mētio. Pro hoc v̄ casus j. de fideic. l. pe. & ff. de le. iij. l.
 ij. Et hoc vult dicere tex. in corpore, prout nos accipimus præteritiōem,
 pro specie distincta in §. aliud quoq; capitulum. vbi dicit q̄ exheredare,
 vel præterire, debet fieri cum causa. Et prædicta vera, prout nos accipi-
 mus præteritiōem pro specie distincta ab exhereditatiōe stricto modo sum-
 pta. Nam si tu acciperes exhereditatiōem largē, tunc talis præteritio vide-
 ret exhereditatio, vt §. dixi in primo cōtrario, & probatur §. de test. milit.
 12 l. si cum vel in vtero. ¶ Quæro scđo, quomodo irritat testamentum ex
 causa præteritiōis, vel exhereditationis. In hoc fuit opi. quod qdā dicūt
 hodie nō esse locū querelæ. qd̄ hic non examino. Dixi in l. j. ff. de test. Te-
 nēdo opi. glo. quod hodie sit locus querelæ: in quæstione proposita, dico
 sic. Quādoq; queritur de descēdētibus præteritis, vel exhereditatis: quādoq;
 13 de ascendētibus: quādoq; de collateralibus. ¶ Circa primū dic, ¶ Aut fuit
 exheredatus, vel præteritus à patre, vel à linea paterna, auo paterno, &
 similibus: aut à matre, vel à linea m̄na. Si à p̄re, vel à linea p̄na: aut erat
 in potestate: aut erat emancipatus: & tunc si in potestate, & fuit præteritus:
 tūc est testamētū nullū ipso iure. Pōt etiā petere cōtrata. vt l. maximum,
 §. pxi. & l. j. §. de bo. pos. cōtratab. siue fuerit inserta cā in præteritiōe, siue

nō: & legata p̄stant oibus, p̄ hæc aut. qd̄ est verū,
 nisi causa præteritiōis inserta, p̄bata ab hærede
 fuisset: quia tūc valet, nec rumpit. Si vero fuit exherede-
 datus: tūc aut fuit inserta causa legitima: & tūc
 oportet cum venire per querelā. Et si causa proba-
 bitur per hæredē, omnino repellitur: vt in aut. de
 hære. & fal. §. exheredatos. Si vero nō p̄babitur:
 tunc testamentū rescinditur quo ad institutiōem,
 vt §. dixi. Si vero causa nō fuit inserta: tūc pōt di-
 cere nullum: vt in aut. vnde hæc sumitur. §. aliud.
 quia causæ incertio est de substantia: vt no. in l. j. ff.
 de test. & p̄ doc. §. eo. l. j. & iij. ff. e. Per querelā au-
 tē nō possit venire: quia nō habet locū, vbi habet lo-
 cū aliud remediū, vt vidistis in l. maximū vitium.
 Per cōtratab. etiā puto q̄ possit venire, licet sit ex-
 heredatus. quia nō est exheredatus ritē, vt l. nō puta-
 uit. §. nō queris. ff. de cōtrata. Si vero queris de
 filio emancipato: tunc aut fuit exheredatus: & idē
 quod in filio in potestate: quia aut fuit cum causa,
 aut sine, vt §. dixi. Si vero fuit præteritus: & tunc
 aut cum causa, aut sine causa. Si sine causa: tunc idē
 quod in filio in potestate: quia potest dicere nul-
 lum & venire per cōtratab. Aut fuit adiecta cau-
 sa in præteritiōe: & tunc in hoc est differentia in-
 ter emancipatum & suum. nam suus dicit nullū,
 & potest venire per cōtratab. emancipatus ve-
 rō habet necesse venire per cōtratab. vt not. in
 d. §. exheredatos. §. in authē. de hære. & fal. Secun-
 do casu, quando præterito, vel exhereditatio fit à
 matre, vel à linea materna: tunc nulla differentia
 est inter exhereditatiōem, & præteritiōem: cum præ-
 teritio sit pro exhereditatiōe. Aut ergo est præte-
 ritus, vel exheredatus cū causa. & oportet eū ve-
 nire per querelā: vt instit. de exher. lib. §. mater.
 Si vero sine causa: tūc dicit nullum: quia causa est
 de substantia exhereditationis, & præteritiōis, vt §.
 dixi. Et prædicta habent locum in filio iam na-
 to. Nam in filio nascituro non potest inseri causa:
 vt l. si quis in suo. §. legis. de inoff. testa. Ex præ-
 dictis patet, q̄ gl. quæ est in §. aliud quoq; capitu-
 lum. quæ videtur illam legē intelligere solū in præ-
 teritiōe materna, non dicit verum: quia habet lo-
 cū etiā in præteritiōe paterna, facta filio emanci-
 pato. Et hoc tenet Iaco. de Are. Quātū ergo ad
 modum rumpendi est differentia inter filiū eman-
 cipatum, & suum: sed quātū ad p̄statiōem legato-
 rum rupto testamēto, nulla est differentia. Quæ au-
 tem sit ratio diuersitatis in modo rumpendi inter
 suum & emancipatū, inter præteritiōem paternā
 & maternā, dixi vobis in l. in suis. de lib. & post.
 Sed cōtra prædicta videt §. de inoff. test. l. si mari-
 tus. vbi suus præteritus venit per querelam. Solu-
 expone ibi, præteritus, id est exheredatus: vt ibi
 13 dicit glo. ¶ Circa secundū, scilicet quando quæ-
 rimus de ascēdētibus præteritis, vel exhereditatis,
 Aut loquimur de matre, v̄ ei⁹ linea: aut de patre,
 vel eius linea. Primo casu, aut p̄tereuntur: aut ex-
 heredantur sine causa. & testamentum est nullū:
 quia deficit in substantiālibus, vt dixi §. Aut cū cā: &
 tūc siue exheredent, siue p̄tereant, idē est: quia sem-
 per habet intentare querelam: quæ eorum præteritio ha-
 betur pro exhereditatiōe: vt Instit. de exher. lib.
 §. mater. Licet ibi loquat in descēdētibus præteri-
 tis: tñ idē est in ascēdētibus: vt §. de inoff. test. l. cū
 filiū. & no. ff. de ioff. test. l. j. &c. ¶ Scđo casu, qñ
 queris de patre, vel eius linea: tūc aut est præteritus,
 aut exheredatus à filio emancipato: tunc si sine cā,
 testm̄ est nullū: quia deficit in substantiālibus, vt §. di-
 xi. Si cum causa, aut est præteritus: & habet con-
 tratab. vt ff. si quis à pa. fu. ma. l. j. Aut exhereda-
 tus: & habet querelā: vt ff. de inoff. test. l. j. & l. pa-
 ter filiū. cū si. Si vero loqueris de filio in potestate
 cōstituto: tūc aut testat extra castrense, vel quasi
 & testamētū est ipso iure nullū: quia nō pōt testari:
 vt l. pe. §. q̄ test. fa. pos. & l. qui in potestate. de te-
 sta. Si vero testat in castrensi v̄ quasi, qd̄ pōt: tunc
 gloss. variant. Nā qñq; dicunt, q̄ tale testamētū
 nullo iudicio suppositū est, nec potest irritari: vt
 §. de inof. test. l. de inoff. Alibi dicunt glo. q̄ testa-
 mentū non rumpitur: sed agitur ad legitimā con-

¶ POMATE S.

¶ Et Cyn. in l. iij.
 Ista opi. probatur
 in l. si cum vel in
 vtero in fin. §. de te-
 stat. mili.

¶ POMATE S.

¶ Si vero queris.
 Quæ præteritio filij
 emancipati, hodie
 reddit testamentū
 nullum, vide con-
 cor. p̄ Alex. in cōfi.
 cxlij. col. ij. in j. vo-
 lu. & in consil. ciiij.
 col. j. volu. iij.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Et dicit nullū. Adde ut hic per Alex. qui format quandā oppositionē. Sed quid cōtra, an testator miles scienter filiū prætens quādo testatur de castrensibus, vel eum exheredans faciat testamentū subiacere q̄ relax. Cy. ut refert do. Alex. dicit q̄ cōis opi. est q̄ sic. Tenet gl. in l. fi. s. de inoffi. testa. & rubri. ff. si quis à pa. fu. ma.

POMATES.

b ¶ Circa tertiū. An autē isto casu debe rētur legata rupto testamento per fra tres ex dispositiōe huius aut. Bar. vide tur hic sentire q̄ sic iunctis p̄cedentibus. & tenent hoc hic Cy. Bal. & Corne. Et facit q̄ si debentur per filiū, ut hic per oēs, tantō magis p̄ fratrem. Secūdo, quia semper vult ratio, q̄ est t̄m iustū pactū. & cōsidera nūqd ista b aut. sit correctā, v̄ p̄ 14 sit limitatoria iuris antiqui. cōtrarium t̄m tenet hic Imol. sed magis placet prima opinio.

c ¶ De fratre. Adde an hęc aut. locum habeat si frater per querelā inofficiosi d rescindat testm̄ fratris turpi p̄sona instituta, ut tūc legata cōseruetur. Angel. in aut. ut cum de appel. cogno. §. si. cōcludit q̄ non: quia tex. in corpore nō loquit nisi de prætentiōe, vel ex hereditatiōe ascēdētiū, vel descendentiū: ergo in transfuersalibus remanēt incorrecta iura antiqua, volētia q̄ rescisso testamento, quo ad hęc in instituta legata non prætentur. l. Papi nianus. §. si ex causa. de inoffi. test. & h l. filio prætérito. & ex idēitate ratiōis vel maioritate, in correctorij nō fit extensio ad aliū casum, iuxta no. in au then. quas actiōes. §. de fac. san. ec. Idē tenet do. Franc. de Rāp. & Imo. id. l. filio. Et cū his trāsit Alex. Bal. verō in l. fratres. §. de inoffi. test. tenet cōtra. & i Sali. hic vide p̄ eos quibus adde Paul. k de Ca. cōsi. lxj. vbi refert vnū dictum Gul. de Cu. de quo non fit mentio. & pōst eum vide omnino Ang. cōsi. cxxj.

d ¶ De institutis ex recerta. do Alexā. dicit q̄ communis opi. est illa. quā tenet Barto.

e ¶ POMATES. ¶ Quæris de substitutiōe. An per istam aut. confer-

uetur substitutio pupillaris, vide Ro. cōsi. cvj. aliās lvj. col. vlt. & Alexā. xlvij. j. vol. col. ij. in fi. Ro. cōsi. xvij. adde etiam Bar. in l. j. in prin. & Ale. & Iaf. ff. de vulg. & pupil. quid autem de substitutione exemplari, vide Ange. cōsi. xcix. col. v. & vj.

f ¶ P. P. A. V. P. ¶ In pupillari. Quid autē de pupillari tacita, quæ cōtinetur in expressa vulgari, an cōseruetur in expressa aut. vide Fulgo. in quadā disputatiōe. in iij. dubio.

18 ¶ P. P. A. V. P. ¶ Conseruant. Seq̄ tur Ant. de Bu. cōsil. xvij. an mediū. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Fideicommissaria. An autē debeatur fideicommissum, antequā cueniat dies vel conditio vide Bar. in l. peculium. §. si. de lega. ij. Pau. cōsil. xix. in iij. col. Itē q̄ cōseruetur fideicommissa per hanc aut. vide do. Anto. cōsi. xv. ad fi. q̄ sequitur Bart. hic. Item de fideicommissis vniuersali vide Ang. cōsi. xcij. incip. Pet. de vrbe. ad fi. vbi etiā alia in materia. Itē de fideicommissis vniuersali, vide Ioā. de Ana. cōsi. cvij. in vlt. col. & Bolo. postea in additio. vide Deciū in cōsi. lxxxv. col. ij.

19 ¶ Fideicommissum. Adde an fideicommissum vniuersale cōseruetur istā aut. iō q̄ filij succedentes ab intestato rupto testō, teneatur fideicommissum restituere. Cōis opi. est q̄ sic: vt p̄ gl. & docto. in l. ita t̄m. §. quoties. ff. ad treb. & gl. iūcto tex. in l. eā quā. j. de fideic. consuluit Petr. de Anc. cōsi. cxlij. i. c. i. p̄fatis noīs. Vide t̄m Ang. cōsi. j. allegato clxxxij. Et q̄ fideicommissum vniuersale cōseruetur, tenuit Bal. cōsi. cix. iij. vol. vbi dicit q̄ p̄ hoc est tex. singulr. not. & Iac. de Are. il. gnāst de fideic. li. §. ex testō. tenuit et Ro. cōsil. §. pxi. alle. clxxxj.

20 ¶ P. P. A. V. P. ¶ Talis conditio. Vide do. Anto. cōsi. ccv. col. vlt. ad fi. dicit istud eē dubiū.

1 ¶ Causa conditionis implendz. Salic. dicit q̄ debet dari prætérito, à quo legatarius debet legatū recipere. Pro hoc dicit esse text. apertum in l. is qui in potestate. §. j. de leg. prætlan. & idem tenet Imol. in d. l. filio prætérito. per d. l. is qui. quam dicit singularem.

tantur

P. P. A. V. P.
 a **Cōdictione.** Magna utilitate refutata ex hac inuestigatione, vide per Ang. cōsi. clxxxij. incipi. Berta habēs &c. in v. col.

POMATES.
 b **Hoc puto.** Etiam tenet Pet. de Anc. in consil. cccij. in ij. dubio. vbi ponit pulchre in materia huius aut.

c **Puto verissimū.** Adde q̄ Alex. dicit etiā cōm conclusionē per tex. in d. s. siue igi. cū sequē. in ver. tanquā nō rescissum. & per alias rōnes, de quibus hic per Bal. & Ang. cōsi. clxxxij. ver. secundō restat igi. col. pe. & seq.

P. P. A. V. P.
 d **Clausula.** Vide oīno quæ habes ad Bar. ff. de iure codicillo.

P. P. A. V. P.
 e **Oēs docto.** Sequitur Comē. consilio cxxvj. incipiē. vīsa copia. post prin. limitat tamē nisi ille qui esset institutus elegisset viā testamenti ad eūdo: quia priuā via fideicommissi. l. si. C. de codicil. vide ibi. Est tñ cōis finā contra Bar. In alio casu vide Alexā. & Mod. hic, Alexā in consil. cxxij. inci. discus. s. hætationibus in vl. col. Vide Ange. cōsi. cxij. incip. ista quæstio præsens habet duo pūta. & in primo casu cōtra glo. hic, vide etiā quæ habes ad Bart. in l. j. in v. q. ff. de iure codic.

POMATES.
 f **Si non valet &c.** Quid si ignoranter præterit pater, an habeat locū clausula codicillaris? Bar. tenet q̄ non. Et p̄ ista opi. Bartol. hic Alexā. licet dicat hic cōm esse in cōtrariū, tñ pro Bart. cōsuluit Aret. cōsi. suo vlt. p. l. cū acutissimi. de fideic. & l. cū au. ff. de codic. & demō. Barba. in cōsi. lx. in ij. parte. Ange. in l. fin. ff. de iure codic. dicit q̄

tatur legata ex isto testamēto rupto ex causa præteritionis, vel exhæredationis? Quidam dicūt, ex testamēto: alij cōdictionē ex hac lege. Et ista vt videtis, fuit opi. Hug. & do. Cy. cā tenet. & glo. vlti. hic tāgit. Quōd agat cōdictione ex hac lege, probatur: quia quando id, quod per se est inutile, confirmatur: agitur ex cōfirmante, non ex cōfirmato vt ff. de iniust. test. l. posthumus. §. si. & ff. ad Trebel. l. si q̄s priore. de hære. insti. l. asse. cū si. Et hoc videbatur tenere Pe. Dy. & alij, vt Iaco. de Ra. dicunt q̄ agitur ex testamento. hoc etiam tenebat Iac. But. & ego hoc puto verissimū. Pro hoc etiā videtur tex. in aut. vnde hæc sumitur: vbi dicit, tanquā nō rescissum obtineat testamentū. Ex quo aperte vult, q̄ testamentum sit validum quo ad legata, vt sic nō nascatur actio ex l. propter testamētum, sed ex ipso testamēto lege corroborato: vt l. obuenire. ff. de verb. signi. Simile videmus in omnibus cōtractibus bonæ fidei, qui cōfirmantur lege: vt l. legitima. ff. de pac. & tamē actio oritur ex cōtractu, nō tamē ex l. Pro hoc do. tex. expressum ff. de hæred. insti. l. fin. Non obstat quod dictum est, q̄ agitur ex confirmante, non ex confirmato: quia illę leges loquūtur quādo cōfirmatum nō poterat validari per se. Nam si quis nō pōt decedere per se, duobus testamentis: ideo secundū testamentum non potest confirmare primum, vt per se fiat validum ex secundo. ¶ Et ex hoc colligitur determinatio questionis. Dicit statutum, q̄ testamēta mandentur executioni, sicut sententiæ diffinitiuæ. Modō petūtur legata, quæ remanent firma, vigore huius aut. Certē si illa peterent à præteritis cōdictione ex lege, nō merent executionē: secus si peterent actione ex testamento: quia tunc merent executionē ex forma statuti. Et ita determinatum fuit per dominū Thaddæum de Pepol. Bononiēn. legum doctorem, qui in sua iuuentute fuit valēs homo in iure. ¶ Quæro, de clausula illa, si non valet iure testamenti de qua glo. quærit hic. Et vt scitis de hoc, ego iam feci vnā repetitionem in l. j. de iure codicil. Ideo breuiter transiens, tangam ea quæ erūt necessaria ad expeditionem gl. latius videbitis ibi. ¶ Quæro ergo, quid si testator dixit, si non valet iure testamēti, valeat iure codicillorum: an tunc petentur legata ex vigore illorum verborum tanquā ab intestato: an petentur ex hac aut. testamēto rupto ex causa præteritionis vel exhæredationis. Gl. hic nō bene declarat, nec do. Cy. Veritas est hæc, & not. q̄ ista verba, si non valet iure testamēti, intelliguntur: id est, quatenus non valet iure testamenti, & c. probatur in l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. j. Cū ergo illud valeat quantum ad legata, quantum ad institutionem non valeat: dico quōd quantum ad institutionem non valebit iure codicillorum: quātum ad legata remanent firma, per hanc aut. ¶ Quæro, vt trum ista clausula, si non valet iure testamenti & c. habeat locum rupto testamento per querelā. Gloss. hic videtur dicere q̄ non, per l. Titia. ff. de inoffic. test. & de lega. ij. l. patronus. §. si. quæ glo. dicit verum, secundū tempora antiqua, secundū quæ in querela rūpebat testamētū, quæstio colore demētiæ. Sed cū hodie ille color nō quæzatur, vt s. dixi, puto q̄ illa clausula operetur rupto testamento per querelam, & c. ¶ Quæro, vt rū illa clausula, si nō valet iure testamēti, habeat locū rupto testamēto ex causa præteritionis. Gloss. hic videtur tenere q̄ nō, sed solum habet locū quādo testamentum est nullum ex defectu solennitatis. & est gloss. singu. hic: & est additio. quam gl. tenent omnes docto. Sed videtur contra casum l. si patroni. §. si. ff. ad Trebel. secundū vnā lect. & l. ex ea scriptura. §. si. ff. de testa. Et hoc tenent oēs doct. c. quando præteritus est iam natus: sed quando præteritus est posthumus: tūc est necesse, scdm Dyn. & alios, q̄ dicatur, si nō valet, vel valebit. Nā si diceret, si non valet, tantūm: tunc rupto testamēto per natiuitatē posthumi nullius esset effectus hæc clausula: quia certū est, testamentū valere, quū testator morit, licet postea irritet: & sic cōditio defi-

ceret. ergo & c. vt l. si ita scripsisset. ff. de leg. ij. & l. cū stipulat. de ver. obl. ¶ Quid si diceret, si nō valet iure codicillorū & c. dic vt dixi in d. l. j. de iure codic. ¶ Quæro, an ex vigore istorū verborū, si non valet & c. venientes ab intestato videantur rogati ad restituendā hæreditatē hæredibus scriptis. Gloss. hic videtur tenere q̄ non. Contrariū est verū: vt l. posthumus. §. si. de iniust. test. Cætera hic, & alia infinita circa hanc clausulam, dic vt dixi in d. l. j. de iure codicil.

De posthumis hæredibus instituendis, uel exhæredandis. Rubrica.

LEX I.
Ipost. Natiuitate posthumi præteriti, testamentū rumpitur, & ex eo nihil debetur. h. d. ¶ Opp. de authen. ex causa. s. tit. j. vbi rupto testamento ex causa præteritionis debentur legata. Sol. Quidā dicūt q̄ hæc corrigitur per illam. Alij dicunt q̄ hic loquitur in præteritione posthumi: ibi in præteritione iam nati: s. quod est valde fortē dubium. quod an sit verum, dixi ibidem in aut. ex causa.

S V M M A R I V M.
 1 **Filius præteritus, tacēdo q̄ videatur approbare testamentum.**
 2 **Posthumus præteritus, & quando iam natus, rumpat testamentum.**

LEX II.
Xoris. Abortiuus partus testamentum nō rumpit. secus si nascitur viuus, licet statim decedat. h. d. ¶ Istud quod hic dicitur in prin. de abortiuo, qualiter intelligat, videbitis in l. proxi. Ad istud autem, quod dicitur, si natus illico decedat, testamentum rumpitur, nec confirmatur. ¶ Oppo. & videtur q̄ testamentum confirmetur: vt l. posthumus. in prin. ff. de iniust. testa. Sol. hæc est veritas, quōd ibi posthumus fuit natus, & decedat viuo testatore: vnde testamentum cōfirmatur ex æquitate prætoria: & ex eo poterit peti bonorum possessio secundū tab. hic verō est natus, & decedat post mortem testatoris. Vnde nō confirmatur neq̄ de iure ciuili, neq̄ de iure prætorio. Ita debetis hoc intelligere. Vnde duæ solutio. q̄ sunt hic in gloss. sunt veræ simul iunctæ, vt vidistis. & vide glo. Et sic est vnus de casibus, qui ponuntur in lege cōtraria, in quibus est necessaria bonorū pos. secundū tab. vt habuistis no. per gl. in l. si. s. vnde legi. & habuistis duos casus. Aut decedit viuo testatore: & confirmatur testamētum. Aut post mortē: & tunc secus. ¶ Ad vtrūq̄ istorum oppo. q̄ si decedit viuo testatore, nō confirmatur testamentum: vt ff. eod. l. si filius qui in potestate. Sol. Dicūt quidā illud ideo: quia præcessit primū testamentum validum de iure ciuili, quod nō placet. Dic ergo q̄ præcedens distinctio est vera in posthumo præterito. secus in filio iam nato præterito, qui si decedat etiam viuo testatore, testamentum non confirmatur: vt Insti. de exhære. lib. in prin. Istā differētiā inter iam natum & posthumum, tenet glo. in d. l. posthumus. de iniust. test. & l. si hæreditas. §. qui filiū. de testa. tute. & in l. si. §. pe. ff. de don. & in l. omnia. ff. de reg. iur. circa fi. titu. licet contrariū videat tenere gloss. & non bene, in l. si. de reg. Cato. nisi etiam intelligas, secū dū quod statim dicā. Cōtra istā distinctionem videt tex. in d. l. posthumus. ver. idē & c. vbi tenet idē in iam nato, quod in nascituro. Sol. Dicūt quidā q̄ ille §. idem & c. loquitur in casu l. filio. eod. tit. Et hoc videtur ibi sentire gloss. Ultramontani dicunt, & melius, quod notandū, si filius iam natus præteritus decedit viuo testatore, aut in testamento illo erāt scripti veniētes ab intestato: & tūc testamentū cōfirmetur: vt ex eo possit peti secundū tab. de iure prætorio. Ita loquitur dictus ver. idem & c. Et ibi tex. hoc exprimit, si bene aduertat-

pro Barto. cōsuluit collegiū Peru. Pau. in d. l. j. & ij. s. eod. & quodā cōsi. alle. per Alex.

¶ Iam nati. Adde Bald. cōsi. cccxiiij. j. vol. & Pau. de Ca. cōsi. ccl. Sed de clausula apposita in testamēto posthumi præteriti, vide Bar. cōsi. cccij. incip. factū tale est, cæcus. & cons. ccc. inci. in Dei noīe, oē quod aliās cōsului, & auditores meos docui. & cōsi. cccxxv. incip. Lap. Paul. de Ca. cōsi. lxvij. cum duobus sequētibus. per Bald. cōsi. xx. & cccxl. j. vol. p. Ro. consil. cxxij. vbi refert Bart. in consil. inci. viso testō dñæ Lucie. per Barba. cōsi. lxij. vol. Angel. cōsi. x. & consil. cvij. plenissimē.

P. P. A. V. P.
 ¶ Illico decedat. Quis dicatur illico decedere, vide Bal. in c. j. §. j. in tit. Episcopi vel Abbate. Et an illico decedens habeat in cōsideratione ab exclusione alterius, vel vt dicat impleta cōditio, vide quod dicit Barba. in c. j. co. xij. de testamen.

¶ Ultramontani. Adde de materia ista plenē p̄ Alex. in l. posthu. s. de cōtra tab. Sed quid si pater fecit donatiōnē oīm bonorū, vel maioris partis, quia non habebat liberos postea suscepit filios, qui mortui sunt viuo ipso donatore: an donatiō reuocalescat, q̄ fuerat reuocata, per l. si vnq̄. j. de reuoc. do. Bar. dicit q̄ nō quia nō reperit iure cautū, nisi in testamento, quod est magis fauorabile, q̄ cōtractus. l. in testamētis. de reg. iur. Et sic debemus stare reglæ, q̄ ab initio. de re. iur. Bal. verō in l. j. s. de inoffic. do. dicit, q̄ si sciuit eū mortuū, & po-

Secunda Bartoli super Codice.

rui aliter disponere, & nō disposuit, recōualecat: quasi videatur voluisse decedere cū eadē donatione. Si autē sciuit, sed interim effectus furiosus, & non potuit disponere de iure, aut nō habuit tps. & sic nō potuit disponere de facto: & tūc procedit opi. Bart. & cū ista opi. transit Pau. de Cast. hic. Tu dic, q̄ Bal. cōfi. cccclxj. l. ij. tenet simpliciter q̄ si posthumus decedat vivo testatore, q̄ donatio irrita non reconualecat, & ad materiam huius legis vide Bald. cōfi. cix. iij. vol. & melius consil. cccc. vij. lib. ij.

- a ¶ **Quod certatum.** Adde quod Paul. de Ca. dicit, q̄ licet posthumus nascatur viuus, tñ certū sit, ipsum non posse viuere: puta quia natus sexto mense, nec tetigit de septimo, q̄ si postea moriatur, q̄ non rumpit, per l. septimo mense. Nam paria sunt nasci viuum, & viuere non posse. Et cū q̄ de facto fuisset in ciuitate dicit q̄ contrarium allegatū fuit dictum Ange. hic, q̄ in d. rumpitur, & dicit se non inuenisse. Verum est, q̄ Ange. hic nō dicit, sed in l. pe. de impu. & alijs substitit. Idē voluit Bald. de nato in octauo mēse, qui similiter viuere non potest, vt rumpat testamentū: quia sufficit q̄ viuat momēto, ei⁹ consil. cxij. inci. ad intelligendū, in. vol. & idem voluit ipse Bal. cōfi. cccc. vij. in fi. vol. ij.
- b ¶ **Cogitasset.** Ad d. quod Pet. de Anc. consilio cxxx. dicit hūc textum facere ad decisionem q̄ in qua consuluit, q̄ si testator legauerit uxori cētum, si nubat intra certū tēpus, puta hinc ad pascha, & testator tātū superuiuat q̄ mulier nubere non potuit, q̄ debet habere legatum: quia si interrogatus fuisset testator de hoc casu, similiter respondisset.
- c ¶ **Contra.** Adde q̄ Salic. querit, vt refert do. Alex. q̄ si testator instituit ventrem vxoris suæ, si masculū pariat, & addat, si in pupillari ætate decesserit, substituit Caurum. si verò pareret filiā, & certum quid reliquit, mortuo testatore vxor pregnans moriatur, & exsecto ventre puer masculus extrahat, q̄ post aliquos menses moritur, an substitutus admittet. Breuiter decidit q̄ sic, secutus Bal. in quodā consil. sed nullus alleg. vbi sit. Ego inueni Bal. consil. cvij. in. vol. inc. In Christi nomine, verba testamenti, vbi dicit hęc formalia verba, falsum est dicere q̄ illa peperit, quæ ante partum decessit: vt ff. de verb. sig. l. anniculus. §. falsum. In cōtrariū est veritas, q̄ peperisse dicit, q̄ in puerperio decessit: vt ff. de sta. ho. l. Arethusa. cū seq. Super hoc casu dubitant aduocati Lucanæ ciuitatis. Ego aliās cōsului, q̄ dicit institutio vēdicat sibi locū, & consiliū meū est ipsa veritas, nō obstantibus quibuscūq̄ opi. cōtrarijs, quia friuolæ sunt. Et cōsideran-

dur. aut erant instituti extranei: & tunc secus. Ita loquitur Inst. de exhe. lib. in prin. ¶ Ad aliud mēbrum, quando filius decedit post mortē testatoris, & sic ad casum huius l. op. de l. filio præterito. ff. de iniust. test. Sol. Ibi loquitur in iam nato: hic in posthumo præterito. Ita dicit gl. hoc nihil est dicere: quia facilius confirmat, q̄ præteritur post humus. q̄ q̄ præteritur iam natus, vt dixi s̄. Vn de dicit gl. hic de rigore, ibi de æquitate. Innuat ergo q̄ hęc lex corrigatur per illā, cū æquitas scripta præferatur rigori: vt l. j. s̄. de leg. quod non est verūm. Dico ergo, & ita tenent doct. nostri Citramontani, & hęc est veritas, q̄ ibi loquitur in filio præterito, qui vixit tātō tēpore, q̄ habuit potestatem approbādi, vel reprobandi testm̄: vnde non improbādo approbare videtur, vt ibi: hic loquitur in eo, qui statim decessit. vt expresse dicit tex. vñ in eo non pot. est cadere probatio: & ista est veritas. Supponit ista solutio q̄ filius præteritus tacēdo approbat testm̄. Doct. Ultramon. tenēt contrarium pl. j. in fi. si quis omis. cau. te. & in hoc refidet d. Cy. Ia. nō examinabat. Ego teneo opi. gl. nostræ, & dico q̄ tacēdo testm̄ approbat, & dico q̄ cū testm̄ illud confirmetur de æquitate prætoris, vt d. l. filio q̄ si filius tacet p̄ annū, & sic tanto tempore, quo excluderetur à bon. poss. quæ competit de iure pretorio: videtur approbare testamētum. Idē est in l. si impubes. §. si ff. ad Carb. vbi est tex. rotundus, cum gl. nec potest aliter intelligi, vt ibi dixi vobis. ¶ Ex his ergo debes distinguere ¶ per te ipsum. Aut præteritus decedit viuo testatore, aut eo mortuo, s̄ eo viuo: aut fuit posthumus præteritus, aut iam natus, & si iam natus, aut erant instituti venientes ab intestato, aut alij. Secūdo casu, q̄n decessit testatore mortuo: aut decedit statim, ita q̄ non habuit tps ad probandum, vel ad probandum testm̄: aut ex interuallo. Si ex interuallo: aut expresse approbat, aut tacuit: & si tacuit, aut post annum, aut post minus tempus, vt ex prædictis patet. Tene menti hanc materiam, quia est difficilis, & quotidiana.

S V M M A R I V M.

¶ **Perfēctē non natus efficitur Christianus, si aliquod membrum baptizetur.**

LEX III.

Quod certatum. ^a Si posthumus nascitur viuus, licet postea statim decedat rumpit testm̄: sec⁹ si nascit mort⁹. h. d. ¶ No. tex. ibi: perfēctē natus &c. Item quia dicit. totus &c. quia nil aliud addit hęc lex, præcedenti. Et Canonistæ hoc ¶ ponunt in tit. de baptis. & dicunt quod sufficit quod aliquod membrum baptizetur, vt sit Christianus.

Quidam. ^b Duas lec. habet. Breuiter dicit, Institutio facta de posthumo in vnū casum, porrigit ad aliū, ad quē testator verifimiliter p̄uidisset, si de eo cogitasset, hoc dicit, se-

posthum⁹. Odo. i. lec. sua, quæ ego habeo, & si expedit mittā, tñ mihi alle gāti aut. doc. debet credi, & cū sim⁹ in filio, q̄ h̄ p̄ iā nato, manifestē cōcluditur ex hoc eū institutū esse, & cōnexē sequit̄ q̄ institutio valeat. Nō oblt. §. falsum. in tex. q̄ ille §. debet intelligi in extraneo, nō ī filio. Verbi gratia: q̄ testator relinqueret matri, v̄ amico suo, sub eadē cōditione, sed q̄ instituit filiū, nō habet locū ille §. p̄ terea. ibi testator nō disposuit circa vterū: hęc sic, hęc eiusdē Bal. verba formalia, & notāda maxime ī fi. ¶ POMATES. ¶ Cū debitū. Et materia hui⁹ legis, vide Pau. de Ca. cōfi. cxx. cū præcedē. adde duas cautelas, q̄bus iudicat hares ad adeundū, vt per Cepol. in cautelis suis char. xxij. col. iij. in. fin. Iste tex. est sing. secundū Mathes. no. xxxv. incip. not. q̄ d̄ & hares in iij. & vide Imo. cōfi. vij. vide Alex. consil. lxxj. in col. ij. & lxxxix. col. j. eo, vol. & Soc. cōfi. lxxxix. col. iij. vbi etiā loquitur in recipien. creditū hereditarium.

dum est, q̄ q̄ testator dixit, instituo vterē, ille, qui est in ventre institutus est, siue nascat viua matre, siue ex vtero excidat. Nā cū testator dicit ventre, p̄fecta est oratio, & quicqd adiungit, quæ dā demōstratio est, quæ nō habet vitare: licet per aliū modū demonstratū, rei demonstratæ verā notitiā habeamus. Iste est casus ff. de lib. & posthu. l. Titius. §. Lucius. Secundo hoc probat:

¶ **De iure deliberandi, & de adeunda hereditate, uel acquirenda. Rubrica.**

¶ **De iure deliberandi, & de adeunda hereditate, uel acquirenda. Rubrica.**

¶ **Diētū est s̄. de testamentis, & de institutionibus, & substitutiōibus: verūm quia ex his acquiruntur hereditas, & in acquisitione hereditatis p̄cedit deliberatio. Ideo primò præmittit in rubr. de iure delibe. post deliberationē sequitur aditio, v̄ acquisitio hereditatis: ideo annexit ī rubrica de adeūda, & acquirenda hereditate. Q̄nq; sequit̄ repudiatio hereditatis: ideo in sequenti titulo ponit de repudiāda hereditate. ¶ Querit gl. quare hic dicit, de adeūda, & acquirenda hereditate. R̄ndet gl. q̄ hoc verbū acquirere, est magis generale: q̄ pertinet ad suos, & ad extraneos. LEX I.**

In patre. ^a Qui nō potest esse hares, nisi de iure præterito, per actū extraiudiciariū nō videtur hereditatem agnoscere. h. d. ¶ Opp. de l. Iulianus. aliās incipit, si pupillus. §. si seruū. ff. de co. Sol. Hic loquitur de filia emancipata: ibi de filio in p̄tate. Ratio huius est euidēs. nā emancipata isto tpe nō vocabatur, nisi de iure prætorio: & ideo p̄ actū extraiudiciariū nō inducebatur agnitio: sed fili⁹ in potestate venit de iure ciuili: & ideo nuda volūtate hares efficitur: vt j. c. l. potuit. & l. si auia. Vide hodie cū per iura Authētoricū sit oblata differētia emancipationis, & patriæ potestatis, & quilibet succedat de iure ciuili: p̄ istū actū extraiudiciariū, de quo lex loquitur, inducere additio. ¶ Op. de l. Iulianus, si pupill⁹. §. si. ff. e. Gl. dat duas sol. Tu tene vitimā: q̄ ibi loquit de eo, qui prius abstinerat. Vel aliter sc̄dm Dy. ibi filius nō manumisit seruū hereditariū, sed propriū emptū de castrensi peculio, quē manū. it tendo nō videtur se immiscere: quia potest fieri citra ius & nomē haredis. LEX II.

Qui aliquid debet. ^d Qui aliquid debet, videt hereditatē adire. h. d. vel aliter. Qui soluit debitū hareditariū, simpliciter videtur adire. h. d. ¶ No. quod d̄ hoc semp̄ r̄ interrogo rusticos, &c.

S V M M A R I V M.

¶ Filius pot. hereditatem adire, clausis tabulis.

¶ Existētia sui haredis operat̄ trāsmisiōnē hareditatis paternæ, etiam nō agnitæ, ad quoscunque.

¶ Qui soluit debitum. Vide Mathes. not. xxxij. Si fratris

ga interdū fit mentio de patru respectu viri generantis, interdum respectu mulieris concipiētis. Primo casu verisimū est dicere q̄ ex semine patris p̄t⁹ p̄duē: est: vñ siue vxor decedat in puerperio, siue post, p̄t⁹ ille eo mō defcēdit à patre, tā naturaliter, quam quo ad affectionē paternam: vt ff. de inoffi. test. l. posthumus. & l. q̄ d̄ dicitur. eo. tit. Si verò referat̄ ad matrem, tūc aut ipsa mater profert sermonem. aut quidā terti⁹ de ipso. Primo casu dicitur peperisse, licet exsecto ventre puer viderit solem: vt C. de inoffi. test. l. ij. Et est ratio naturalis: q̄ eadē est affectio sc̄dm naturā, & idē testādū cōsilij & necessitas, vt testamentū non rumpat: vt hac l. Terti⁹ ratio est, q̄ tractatur de cōmodo posthumi, & in ei⁹ fauorē habetur pro iā nato, etiā dū est in vtero quo ad cōsequēdū institutio nis effectū, maxime propter fauorē testamenti: vt no. ff. de lib. & posth. l. si à primò haredē. l. Galus. §. instituēs. & sic iuris benignitate, primò ille fingi natus q̄ mater decesserit. Hoc tenet exp̄sē. Odo. in d. l. auunculus. §. falsum. super verbo extractus dicit Odo. i. s̄. c̄. & extractus de vterō. & fili⁹ p̄ iā nato h̄: vt ff. de inof. test. l.

LEX III.

Ifratris. Hæc est subtilis lex: Filius in potestate hæreditatem patris non agnitam transmittit ad quoscunq; : secus in emancipato. hoc dicit scdm vtrâ lec. scdm lec. Gl. dicit aliter. Hæreditas adita p filiû trãsmittit: secus si non fuit adita. hoc dicit scdm lec. gl. licet nõ bene. Dividitur in partes duas. Prima loquitur in filio in potestate. Secunda in filio emancipato. Vel secudû gl. prima loquitur hæreditate adita: secunda hæreditate non adita. Secunda ibi: quod si cum iuris sui. **O**ppo. ff. de iur. & fac.igno. l. j. §. fi. Sol. Speciale test in filio in potestate, qui etiam clausis tabulis potest adire, si est hæres ex parte scdm iura antiqua. Hodie verò indistincte est verû: vt j. de cadu. tol. §. cum igif. & in §. in nouissimo. **O**ppo. secundo hæreditas nõ adita nõ trãsmittit: vt l. j. §. in nouissimo. de cadu. tol. & j. eo. l. qm. Sed hic in prin. nõ præsupponitur hæreditas adita. Huius timore dicit glo. quòd speciale est in filijs suis, qui hæreditatem ascendentium, trãsmittunt ad hæredes posteriores. vide glo. Ista solu. displicet, propter multa. Primo, quia præsupponit qd iste filius decedens habebat posteros. quod est diuinare. Præterea, est falsum: qd si haberet posteros, siue esset emancipatus, siue non, iste frater excluderetur, quod illi posteri succederent auctore suo fratre excluso. quod est contra finem nostræ legis. Præterea, secundum hoc, hæc ratio esset: quia posteros habebat: sed hæc lec. expressè dicit. qd hoc ideo est, qd erat in potestate. nã siue haberet posteros, siue non, distinguitur in potestate suâ, vel nõ, hæreditas ascendentis transmitteretur: vt j. de his qui ante aper. tab. l. j. Sol. glo. alio modo qd hic in primo casu huius l. adiuerat hæreditatē, quod est verû, dicit glo. quã vide. Imò istud est oïno falsum: quia si ponimus hæreditatem aditam, nulla est differentia sit in potestate, siue emancipatus, quã hæc lex nõ facit. Est ergo hic ratio, quia erat de suis, & existentia sui hæredis operatur transmissiõne hæreditatis paternæ, etiã non agnitæ ad quoscunq;. Hic est casus hic. licet glo. dicat cõtrarium in l. si infanti. §. j. j. eo. & male vt ibi dicã. **S**ed cõtra hoc oppo. quando quis habet cohæredē existentē, & sui hæredis nihil operatur: vt l. apud. §. idē Iulianus. ff. ad Treb. sed hic habebat cohæredē, cū dicat text. siue ex assē siue ex parte. ergo & c. Sol. In his, quæ dependent ex testamēto existentia sui hæredis, nõ habet locum, quãdo quis habet cohæredem extraneum: vt l. cõtraria, & quod not. per Dyn. sed in his: quæ veniunt extra testamētum, vt est transmittit hæreditatem, datio cohæredis non impedit existentia sui hæredis, & eius effectum. hic est casus in hac lege nostra.

Reliosami. Sufficit matrē volente filio adire, vt inducatur solennis aditio. h. d. **Q**uæ fuit ratio dubitãdi in hac lege. Potest esse duplex. Primò, quia in hæreditate quærenda per filiû, debet præcedere iussus, & sequi aditio: qd nõ probat in casu huius l. sed per hæc legē præsumitur: & ideo dicit satisfactû videre: quasi dicat, præsumit qd iussus præcesserat, & aditio sit secuta: vt l. si quis mihi bona. §. iussus. de acq. hære. & l. si filius. §. de peti. hæredit. & l. qui in aliena. post princ. ff. de acq. hære. Vel potes dicere qd ratio dubitãdi erat, quia hæreditas nõ potest adiri per filium: vt l. Paulus, aliàs, per procuratorē. ff. eo. ergo videbatur qd filiû nõ potuisset adire per procuratorem. quod remouetur hac l. nõ ob. l. Paulus. quia ibi loquitur in his, qui nuda voluntate possunt adire: vnde constituendo procuratorem ad adeundum, videntur adire. Sed filius secudum ista tempora non potest adire nuda voluntate: nisi præcedat iussus patris: ideo ad hoc potest constitui procuratorem, vt hic videbitis.

SVMMARIUM.

Voluntas pupilli requiritur, quãdo tutor hæreditatē adit: & quãdo sola voluntas absq; actû.

- 2 Tutor solus adit pro infante. Si tutor in inuentario bonorum infantis, asserat se inuenisse in bonis ius petendi hæreditatem, ex hoc inducitur aditio.
- 3 Tutor solus pro pupillo quærit bonorum poss. non tamen hæreditatem.
- 4 Pupillus infans potest adire tutore auctore.
- 5 Gerere pro hærede idē est, quod gerere pro dño.
- 6 Pupillus solus adire non potest, nec cum auctoritate curatoris.

Potuit. Pupillus potest adire hæreditatē tutore auctore: nõ tutor solus sine pupillo. h. d. Vos habetis hic tres glo. Arbitror qd prima glo. tuerit noua: quia continet de alijs quæ continentur in alijs antiquis: ideo recitabo primò glo. antiquas & qd postea pl⁹ est, etiã nouas. **O**ppo. de l. pupill. ff. eo. Solu. Fateor qd voluntas pupilli est necessaria, vt hic dicit, licet nõ recte intelligat quo iure deferatur sibi ex testamento, vel ab intestato, vel quo alio iure. Nam defectus intellectus ipsius suppletur p auctoritatē tutoris. **I**tē oppo. hic dicitur, actus & voluntas sufficit. Contra: imò sola voluntas sufficit: vt l. pro hærede. in prin. ff. eo. Glo. dicit, & bene, qd si quidē incipias à primo, scilicet ab actu, est necessaria voluntas, & actus. Si incipias à voluntate, actus nõ requiritur. Ita videtur tenere gl. in l. cõtraria. & istud tenet docto. Moder. & est veritas. Alij dicebant vtrûq; requiri, quod huic gl. non placet: licet hoc videatur innuere: vt l. mutuû. ff. eo. **O**ppo. & videf, quòd tutor solus possit adire. j. eodem. l. si infanti. §. j. Sol. ibi loquitur in infante: & hæc est veritas. & ideo hoc anno cùm decedisset quædam filia infans, & quærebatur vtrum agnouisset hæreditatem maternã: ego feci videri inuentariû factû à tutoribus infantis, in quo ipsi asserbant se inuenisse in bonis infantis ius petenti hæreditatē maternã. Ego dixi quòd ex hoc inducebatur aditio hæreditatis: quia tutor solus habet hoc posse pro infante: secus si esset pupillus, vt hic vides. **O**ppo. ff. de bo. posses. l. si pupillo tutor. & l. tutor. Solu. Dicit glo. hic, in vlti. gloss. & etiam in j. glo. f

- 2 Tutor solus adit pro infante. Si tutor in inuentario bonorum infantis, asserat se inuenisse in bonis ius petendi hæreditatem, ex hoc inducitur aditio.
 - 3 Tutor solus pro pupillo quærit bonorum poss. non tamen hæreditatem.
 - 4 Pupillus infans potest adire tutore auctore.
 - 5 Gerere pro hærede idē est, quod gerere pro dño.
 - 6 Pupillus solus adire non potest, nec cum auctoritate curatoris.
- P**otuit. Pupillus potest adire hæreditatē tutore auctore: nõ tutor solus sine pupillo. h. d. Vos habetis hic tres glo. Arbitror qd prima glo. tuerit noua: quia continet de alijs quæ continentur in alijs antiquis: ideo recitabo primò glo. antiquas & qd postea pl⁹ est, etiã nouas. **O**ppo. de l. pupill. ff. eo. Solu. Fateor qd voluntas pupilli est necessaria, vt hic dicit, licet nõ recte intelligat quo iure deferatur sibi ex testamento, vel ab intestato, vel quo alio iure. Nam defectus intellectus ipsius suppletur p auctoritatē tutoris. **I**tē oppo. hic dicitur, actus & voluntas sufficit. Contra: imò sola voluntas sufficit: vt l. pro hærede. in prin. ff. eo. Glo. dicit, & bene, qd si quidē incipias à primo, scilicet ab actu, est necessaria voluntas, & actus. Si incipias à voluntate, actus nõ requiritur. Ita videtur tenere gl. in l. cõtraria. & istud tenet docto. Moder. & est veritas. Alij dicebant vtrûq; requiri, quod huic gl. non placet: licet hoc videatur innuere: vt l. mutuû. ff. eo. **O**ppo. & videf, quòd tutor solus possit adire. j. eodem. l. si infanti. §. j. Sol. ibi loquitur in infante: & hæc est veritas. & ideo hoc anno cùm decedisset quædam filia infans, & quærebatur vtrum agnouisset hæreditatem maternã: ego feci videri inuentariû factû à tutoribus infantis, in quo ipsi asserbant se inuenisse in bonis infantis ius petenti hæreditatē maternã. Ego dixi quòd ex hoc inducebatur aditio hæreditatis: quia tutor solus habet hoc posse pro infante: secus si esset pupillus, vt hic vides. **O**ppo. ff. de bo. posses. l. si pupillo tutor. & l. tutor. Solu. Dicit glo. hic, in vlti. gloss. & etiam in j. glo. f
- 3 ¶ noua, aliud in bonorum possessione, quã potest quærire solus tutor: aliud in hæreditate, vt hic. & istud est verum: licet glo. videatur dicere cõtrarium in l. bonorum. §. qui admit. ad bon. posses. & ibi dixi vobis. **V**lterius contra prædicta oppo. ff. ad Treb. l. sed nec ipsi. Sol. Aliud in Trebellianica restitutione, quam in bono. pos. ita dicit glo. vlti. hic, & etiam glo. j. noua. **C**irca ¶ legem nostram quærit gloss. primò quid si pupillus infans adiit tutore auctore, vtrû sufficiat. Certè sic. Casus est in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Trebel. sed quidam contra. **Q**uærit glo. quid test dictû, gerere pro hærede. Respondeo, idem est quod gerere pro domino. nam hæres idem est dicere quod dominus: vt instit. de hære. quali. & disse. §. fina.
 - 6 ¶ Quæro vtrû pupillus possit adire solus, sine tutore, hæreditatem. Glo. dicit quòd non, & bene: vt Instit. de auctori. tuto. §. neq;. **Q**uæro, vtrum pupillus possit adire cum auctoritate curatoris. Glo. dicit quòd non, & bene: vt l. cum in vna. §. tutor. ff. de appella. Secus in adulto: vt §. de administ. tuto. l. cum quidam.

Solus animo aditur hæreditas, & sufficit animû ex voluntate ostendi. hoc dicit. **N**o. qd hæreditas potest adiri solo animo. **N**ota quòd sufficit animum declaratum esse in vltima voluntate. Et nota bene: quia millies feci hoc fieri tempore mortalitatis.

Quoniam. Hæreditas extraneorum nõ adita, non transmittitur. h. d. **N**ota quòd dixi in summario. **N**ot. quòd hic dicit, aliquid hæreditatis. ex quo potes colligere, qd hæres institut⁹ ex re certa, illud ius hæreditatis, quod est i illa institutiõne nõ trãsmittit, nisi agnouerit. qd dic vt dixi in l. quoties. §. de hære. insti.

P. P. A. V. P.
Si auia. Circa regulã huius legis qd relinquens aliquid in vltima voluntate de hæreditate sibi delata, dicat adire, vide oïno Ang. consi. lxxvj. incipit. duo fuerunt fratres. vbi ponit an idē sit fitalis res legata esset communis. Et concludit qd non.
P. O. M. A. T. E. S.
Quoniam regulã istius text. fallit si fuerit impeditus adire. l. vtræ. ff. de acqui. hære. l. illud. §. si. de bo. pos. contra tab. & alias fallentias ponit Ang. in repet. l. qui se patris. C. vnde lib. & vide Alex. consilio cxxj. col. ij. volu. j. & Capra. in ij. principali dubio. & Alexan. xxxvij. ad fi. volu. ij.

Codice

Licet. Adde quod Ioan. de Imol. in consil. lxxx. de ista præscriptio-
Andreas Barba.

Licet. Ad de quod Bal. querit, an si filia erat instituta à matre, & stetit
per xxx. annos ante q̄ adiret, & sic fuit excluda ex testamento, an habe-
bit alios xxx. annos ad adeundū ab intestato. Et tenet quod sic, & plus
dicit q̄d Bar. consu-

luit, q̄ filia ab inte- a
stato habeat xxx. a
annos ad adeundū b
de iure civili ex ca-
pite liberorum, &
alios xxx. annos
ad adeundū ex ca-
pite legitimorū, ar-
gu. l. j. sed viden-
dū. ff. de succ. edic. c

Et hoc idem voluit
Ange. hic, & Paul. 1
de Cast. & Rapha-
de Cu. in l. quadiu.
la j. ff. de acq. hære. 2
& refert Bal. etiam
ex prædictis, q̄ si
lapis est primus an d

nus filiar, in hæredi-
tate matris, ad deli-
berandum quē ha-
bet filia, tanquā de
liberis, & decedat
in secūdo anno hæ-
reditate matris nō
adita, habeat secū
1
dum annū ad deli-
berandū: vt de num-
ero legitimorū, in-
tra quē secūda c
annum trāsmittet 2
ad quoscūque hæ-
redes adeundā per
eos intra reliquam f

partem illius secū-
di anni, iuxta l. cum
antiquioribus. j. e.
Et idē dicit in emā
cipato: quia post
primū annū, quem
habet, vt vnus de g

capite liberorum si
decedat in secūdo,
trāsmittet ius deli-
berandi, quod re-
putat not. dignissimum. Ad materiam huius l. vide Bal. consil. xiij. & se-
quenti. iij. vol. & ad primam partem apostillæ Bart. consil. cccxxvij. incip.
quidam habuit vxorem. & Pau. de Cast. consil. cccxxx.

POMATES. Longo tempore. Adde quod hic communiter te-
netur, q̄ ius adeūdi hæreditatem, præscribitur triginta annis, & latē per
Feli. in c. de quarta. col. vj. in fi. de præscrip. Bart. consil. cxxv. Roma. cōsil.
cxlj. Sed quid iuri immiscēdi? Iaso. in l. si filius qui patri. in ij. notabili.
ff. de vulgari. tenet cōtra communem. & Aret. d. col. fi. & Alex. iij. col.
iij. vol. ij. & dxiij. col. ij. vol. ij. & lxxxvj. vol. ij. vbi dicit q̄ ius accrescen-
di præscribitur triginta annis. Vide etiam Capram consil. xl. col. iij. vbi
loquitur quando hæreditas spectabat alicui monasterio. & vide Soci.
consil. lxxxj. in fi. & Bal. consil. clxvij. in v. part. vbi loquitur, an habeat
locum in legato hæc lex.

P. P. A. V. P. Longo tempore. Anno. xxx. Vide Comen. vl-
tra ea quæ hic dicunt per doct. cōsi. xxxix. incip. quidā Gr. tūnus. vbi di-
cit posito q̄ iuri adeūdi vel immiscēdi nō præscriberetur xxx. annos
præscribitur rebus particularibus possessis longo tēpore, puta x. vel xx.
ann. licet hoc non bene format. Et dicunt doct. hic in hoc non consenti-
re. Item adde q̄ etiam tenendo q̄ esset facultas & non ius istis potestas
adeūdi tamen præscriberetur. Vide Ang. consil. cclxxvj. incip. domi-
nus Bernardinus. ad fi. col. Ex cuius verbis habes limitationem ad illam
regulam, q̄ facultas non præscribitur. De quo etiam vide in l. cum notif
fimi. ad Bart. C. de præscrip. xxx. anno. Item q̄ præscribitur xxx. annis
iuri adeūdi. vide remissiuē Feli. in c. de quarta. in vj. col. vtr. sed scias. ex-
extra de præscrip. Vide latē Aret. in l. ij. ff. de acquirend. hæredi. & ibi
etiam an filius exclusus à primo capite per triginta annos, habeat alios
triginta annos ad adeundum tanquam agnatus. de quo per Iaso. hic. &
Alex. consil. lxxxvij. vol. ij. vbi etiam q̄ exclusus à capite agnatorum
per triginta annos, potest venire tanquā agnatus intra alios xxx. annos.

Licet. Iuri adeūdi hæreditatē, non præscribitur longo tē-
pore^b. h. d. In eo quod dicit, ignoran-
tes. sub. maximē. nam idem si sciētes:
vt l. n. j. de præscrip. longi temporis.

Scuratoris. Is, cui desert^d
hæreditas, eā
potest adire: & si de aditione nō con-
stat, interrogabitur, & ad petendum
tempus ad deliberandum^c dabitur. hoc dicit.

SVMMARIVM.
Hæres ultra vires hæreditarias non tenetur
legataris.
Creditoribus tenetur in solidum.
Spoliatus omnibus bonis suis, vel maiori parte,
q̄ possit conueniri de iure civili, antequam resti-
tuatur: secus de iure Canonico.

Ite bonis. Inopia defun-
cti, vel iniuria ter-
tiji, nō excusat hæredē, quin creditori-
bus teneat. h. d. Et sic opponebat duas
exceptiones, scilicet q̄ pater non erat soluendo:
nec ipse hæreditatē possidebat. ¶ Ad primū op-
poni. & videtur, q̄ quis non teneatur ultra vires
hæreditarias. vt l. j. §. si is qui quadringenta. ff. ad
Trebellia. & j. de leg. l. si vniuersæ. Sol. Fateor q̄
nō tenetur legataris, sed creditoribus tenetur in
solidum, secundū ista tempora. quod intelligi-
tur hodie verū, nisi inuentarium fecerit: vt l. si
j. eo. ¶ Ad secūdam opp. ^e ad id quod hic dicitur,
ad secūda exceptionē, de restit. spolia. c. j. lib. vj.
vbi spoliatus om. iibus bonis suis, vel maiori par-
te à nemine potest conueniri, donec restituatur.
Sol. Aliud de iure Canonico^f, vt ibi: aliud de iure
civilis, vt hic. Nescio tibi dicere plus. Tene men-
ti: quia nescio alibi quā hic.

Poenitente. Contradictē
filio, pater non
pōt hæreditatē repudiare, vel seruos
hæreditarios manumittere. hoc dicit.

Puberem. Hic est notabi-
lis casus. Qui ag-
noscit bonorū possessionē, videtur
de iure civili adire, si pōt. ¶ Opp. & vi

Tempus ad deliberandum. Adde quod Paulus de Cast. hic velle vide-
tur q̄ si statuitur terminus extraneo, ad instantiam substituti, quod non
debet dari minus cētū dierum. Et ita dicit procedere posse dictū Bar.
in l. prætor. ff. de iure deliberan. quia sic continetur in edicto de bonorū
possessio. Et si erat de suis hæredibus, debet dari vnus, sicut durat bono.

detur, q̄ liceat vno iure agnoscere, altero repudia-
re: vt l. i. pxima. & l. is qui in potestate. ff. de leg.
præst. an. & l. filio præterito. de iniusto, rupto, irri-
toq; testa. Solu. Concedo cōtrarium, q̄ si aliquis
primò repudiavit de iure civili, & postea agno-
scit de iure prætorio, non est hæres de iure civili.

Idem si alio modo^h de iure civili, non defertur
hæreditas: sed si sibi defertur de iure civili, & de
iure prætorio: agnoscendo de iure prætorio, vide-
tur adire de iure civili, vt hic. & tene menti.

Sum hæredē. Qui re-
pudiā-
uit de iure prætorio, pōt adire de iure
civilis. hoc dicit. ¶ Opponi. del. iij. §.
de impube. & alijs substitu. Gloss. intelligit hanc
legem, quando substitutum non habebat. Doct.
nostri communiter reprehēdunt istam glo. Vl-
tramont. dominus Iac. Balduin. & dominus Iac.
cob. de Butri. dicunt quod lex cōtraria loquitur
quando repudiavit ex testamento, & vult veni-
re ab intestato, quod non potest, donec est locus
substituto. hic verò repudiavit vno iure ex testa-
mento, & vult venire alio iure, etiam ex testa-
mento: vnde cum sit institutus, præcedit substi-
tutum: vt l. quadiu. de acquir. hæred.

Iforori. Hæreditas pōt q̄ri, li^d
cet bona non possi-
deantur, & postea poterūt à possesso-
ribus vëdicari. h. d. in summa hæc lex.

Nonest dubium. In
acq-
renda hæreditate, tēpus aditionis in-
spicitur. h. d. ¶ Oppo. de l. si filius. ff.
de verb. obliga. Solu. Aliud in stipulatione: aliud
in legato, vel hæreditate. Probat in l. quæ lega-
ta. de regu. iur. Rationē videbitis in l. si vxor. j. de
condi. in ser. ¶ Querit in glo. quid in seruo. Certè
idem: vt institu. de hæredi. insti. §. seruus aut em.
facit ff. de stipu. seruo. l. si.

Nec emere. Nō cogitur q̄
inuitis cotrahe-
re adeundo. h. d. ¶ Nota ex hac lege
res regulas, vt in ea habes porcine. q̄
regulæ fallunt, in casibus qui hic notantur in gl.

omnibus bonis à tertio, possit excludere accusatorem. Sed à contrario
sensu probatur, quod in causa civili non possit excludere: sed hic est cau-
sa civilis, & non excludit. Iste tex. concor. cum illo à contrario sensu. &
hic Bar. malè intellexit illum tex. & miror q̄ nullus ponderet. Sed pon-
derez: quia fortè hic habebat alia bona, ibi non. vide c. olim. ij. de restitu.
spolia. & ibi do. Abb. & alios, qui non allegant istum textum, vide quæ
ibi remiss. Andr. Barba.

POMATES. Aliud de iure canonico. Hoc reprehendit Ma-
thef. not. cxiij. vide in hoc zen. in repet. c. primi. acur. in xiij. disse. inter
ius civile, & canonicum.

POMATES. Puberem. Vide Oldradum consil. cccclxij. ad
finem.

POMATES. Sed si alio modo. Bartolus hic reprehendit. Vide
Cepol. caute. xxvj. col. ij. & tenet opi. Bal. hic.

Possideantur. Adde an stante statuto, quod possessio defuncti conti-
netur in hæreditate, & bona hæreditaria detinentur per tertium: posses-
sio verò quæ est ius est penes hæredem ex forma statuti: vtrum talis hæ-
res interdictum adipiscendæ possess. contra detentores habeat ex edicto
j. de edic. diui. Adria. vel interdicto quorū bonorum. Dicit Pau. de Ca-
stro, quod non: quia non dicitur habere perfectē, quousque etiam ha-
beat detentionem corporalem. Et ita dicit determinare Cyn. secundū
Pet. in l. ea lege. §. de conditio. ob causam. Bene facit, quod habetur in
simili in l. in bello. §. si quis seruum. ff. de captiuis, & Institutio. de leg. §.
sed nostra.

POMATES. Nec emere. Nemo cogitur emere sic, nec locare.
I. inuito, §. loca. l. necque ab initio. §. de nupt. quibus probatur ista regula
fallit in casu. Iulianus. §. idem Celsus. ff. de actio. empr. & in l. penulti.
§. fina. §. codem titu. & §. non solum, Institu. de leg. not. per glo. in l. si. j.
de fideicommiss. liber. Item nemo cogitur vendere. l. inuito. ff. de con-
cretionum

trahen. emp. Ista regula fallit vt in casibus s. alle. j. in l. ij. s. de patribus q. fi. h. os. dif. & in l. vnica. de comuni ser. ma. in l. si quis sepulcrum. ff. de religio. & in l. & si equo. de leg. j. s. fi. In sti. de his q. sunt sui vel alie. l. j. s. cura carnis. vbi Bar. ff. de offi. prae. vrb. & per Bal. in l. j. s. de epif. aud. & in l. venditor. s. si constat. ff. comu. p. red. & ibi Bar. & idē alibi per illū text. in l. j. s. de nudi. per Imol. & Ang. in l. Pomponius. aliās incipit. si vim. in fi. de re iudi. & in l. si locus. s. si. quead. ser. amit. & i. l. ij. s. de comu. re. ali. & in l. si fundū. cū sequen. ff. man. da. vt per glossam in l. non enim. ff. rerum amotarū. vbi Dy. & Bar. licet Albericus ibi teneat contrariū. Sed melior est opinio Bar. itē in casu l. in bello. s. si quis seruum ff. de cap. & in l. secūda. de nudi. Itē fallit in casu p. Dy. in l. certi cōdictio. s. si. cum l. seq. ff. si certū pet. in re est. mata data ad vendendū. Adde Lud. Roma. i. l. ij. in prin. ff. sol. mat. vbi enumerat quam plures casus in quibus cogatur vendere: & sic cōtrahere de suo. Alius est casus in re communi cū Principe: q. a Princeps poterit vendere, & sic cōtrahere de suo. Alius est casus in principe q. poterit vendere dādo tñ partē pretij. Feli. in c. ij. in eccle. siarum. x. colum. de constit. Item fallit in casu l. ij. in prin. cip. ff. solut. matri. & ibi Iaco. in v. notabili. Fallit etiam in casu l. si quis sepulcrum. ff. de religio. & sumpti. fu. ne. Vide Felinū in c. j. de re iudi.

¶ Si infanti. Adde Barto. in consi. ccc. xxxv. inci. Vanutius. And. Bar. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Si infanti. Vide Comē. consi. lxxx. vbi vult quod si fuit delata hæreditas materna filio infanti & pater possederit præsumatur adiuisse pro filio: licet nō expresserit. Itē q. ista delatio quæ fit patri excludat substitutū vulgare datū filio, vide Com. consi. cxxix. in prin. inci. Ioannes instituit Ioannē. Quod autem beneficiū huius l. nō habeat locū in matre, vide Com. cōsi. cxxix. in prin. inci. nobilis domine. circa med. & fi. Itē si pater vxorē matrē filij, eo relicto retineat dotē videat hæreditatē filij agnoscere iuxta tenorē huius l. Et nunquā pater post mortē filij retinēdo dotē prædictā videat agnoscere hæreditatem ipsius filij, vide Ang. cōsi. cccxiii. inci. an pater. Vide Are. cōsi. clxj. & seq. & ibi etiā ponit late de materia huius l. Et an vxor trāsmittat bñficiū restōnis in integrū. circa aditionē hæreditatis. Itē quid si infans relinquit patrē matrē, & fratres, an solus pater admittet, an oēs, tangit hic Alex. vide Ang. cōsi. lxxx. inci. hæreditas materna. Itē an solus pater possit adire hæreditatē de linea infantis, & ita solus possit eā repudiare, vide Iaf. q. nō. in l. pœnitētē. s. eo. Itē qd si pater adeat hæreditatē infantis tāquā eius tutor cū nō esset cuius quidē

Retionum. Hæreditas pot adiri quolibet tē pore. h. d.

S V M M A R I V M.

- ¶ Infans dicitur minor septennio.
- ¶ Pater potest nomine infantis hæreditatem adire, debet dicere quod hoc facit tāquam legitimus administrator.
- ¶ Hæreditas non adita per infantem q. transmittatur ad patrem.
- ¶ Pater quando possit hæreditatem adire sine filio, vel filius sine patre.
- ¶ Pater decedēs ante agnitam hæreditatem infantis illam non transmittit: quia capit vt hæres filij.
- ¶ Ratio differentiæ, quare infanti per tutorem acquiritur hæreditas: non tamen furioso per curatorem.
- ¶ Qui potest adire, potest repudiare, scilicet q. adijt nomine proprio, non nomine alieno.
- ¶ Autoritas patris quando sit sufficiens ad obligandum filium.
- ¶ Pater vel auus infantis emancipati, licet nō sit eius legitimus administrator, potest tamen pro infante adire.
- ¶ Hæreditas patris non adita transmittitur per filium in potestate ad quoscunq.
- ¶ Si minor decedit hæreditate non adita, hæres eius potest petere restitutionem in integrum, ex eius persona.
- ¶ Scientia tutoris, quod non inducat transmissionem iuris deliberandi, & ad eundem hæreditatem minori delatam.
- ¶ Iudex an suppleat defectum tutoris in aditione, remissiuē.

Infanti. Ista est vna notabilis lex & est conditio noua. Hæreditatem delatā infanti ascendens per lineam masculinā, potest adire: & ante aditam infante defuncto, ex proprio priuilegio sibi quærere, ascendente non existente tutor potest pro infante adire, sed ea nō adita non transmittitur in maiore infante, ascendens dictum priuilegium non consequitur, & tutoris defectum iudex supplet. h. d. ista no. & singularis lex. Diuide primò loquitur in infante constituto in potestate. Secundò in infante sui iuris, habente tutorem non ascendētē. Tertiò loquitur in habente ascendētē. Quartò in pupillo maiore infante. Secunda ibi, parente verò. Tertia ibi, ea verò. Quarta ibi, sinuāt septem. ¶ Ex prima parte no. q. ¶ infans dicitur minor septē annis. ¶ Secundò no. q. quod pater potest nomine infantis hæreditatem adire: & sic sis cautus quando pater infante viuente hæreditatem adit quod dicat q. hoc facit nomine infantis tāquā eius legitimus administra

tor. ¶ Tertiò nota q. quando hæreditas non adita, per infantem transmittitur ad patrem: & isto casu quando infante mortuo, pater adit, nō debet dicere nomine infantis, sed debet dicere quod proprio nomine adit, & iure sibi competenti per mediam personam infantis. Or expediamus primò istam particulam opponendo. & videtur quod in pupillo maiore infante est idem quia pater adit pro eo, vt nota. infra eadem l. s. fin. Solut. in hoc differt pupillus ab infante: quia in infante nō est necessarius ipsius infantis consensus: in pupillo verò non potest adire pater solus, nisi pupillus cōsentiat, argumē. s. c. l. potuit. & infra eadem l. s. fin. ¶ Contra hoc oppo. infra de bonis quæ libe. l. fina. s. vbi autem puerilis. vbi indistinētē permittitur patri pro puero adire hæreditatem. Solut. expone ibi puerum. id est infantem, secundū gl. & bene. ¶ Contra hoc opponitur infra de bonis quæ libe. l. fina. vbi apparet quod nullus consensus pupilli requiritur: quia si esset maior eo viuente pater potest adire, vt l. cum nō solum. s. primo infra de bonis quæ libe. Solutio. & hic ¶ aduerte. Quandoq. pater vult adire pro filio. Et isto casu non potest adire sine consensu filij, si est maior infante, vt supra proximè dixi. Quandoq. vult adire pro se: & tunc si quidem filius adijt, & adhuc non est exclusus: non est dubium quod pater nō potest: quia ipsi filio pater præiudicare non potest, vt infra eodem l. renitente. & supra de repud. bono. possess. l. filio. & l. is qui hæres. s. fin. ff. eod. ¶ Si autem filius esset exclusus, si quidem repudiat, sine dubio pater potest adire suo nomine, & per se pro iure sibi quæsito. propter personam filij quantumcunq. repudiauerit ex dispositione illius legis, cum non solum. s. primo. infra de bonis quæ libe. Sed si filius esset exclusus. mortuo filio infante potest pater adire, vt hic. In maiore infante quid iuris sit, dicemus in dicta l. cum non solum. s. j. j. de bonis quæ libe. Vidistis ergo modo, an pater possit adire sine filio, an verò filius sine patre. Vidistis in l. prima. C. qui admit. ad bono. possess. ¶ Secundò dicitur hic, quod filio infante defuncto pater capit iure patrio tantquam infanti quæsita. Ex hoc innuit quod non sit opus noua aditione, sed pater occupet iure peculij. ¶ Sed contra: q. quia infans habet hæredem. & omnis filiusfamil. hodie per authen. de hæredi. ab intesta. positam. j. ad Tertulia authen. defuncto. Glo. dicit, fateor quod hodie pater capit, vt heres filij: & sic in hoc corrigitur ista lex. & vide glo. super verbo. infanti quæsita. Istud est vitale scire: q. si pater caperet hic nō vt hæres. non esset apus aditione: & tunc etiā ipse decedēs antequam agnosceret, transmitteret. sed si pater debet capere vt heres infantis, opus est aditione: & ideo ipse pater decedens antequam agnoscat nō trāsmittit. & casus occurrit hoc anno de factō: & sic tenuimus, & iudicauimus. ¶ Sed cōtra hoc facit tex. huius l. j. eod. s. ca. verò. vbi diluit diuidenda: quia cum iure hæreditario defertur, pares in gradu debent æqualiter succedere. & ita dicit tenuisse. hoc dicit eius consi. lxx. libro secundo. Quid autem si hæreditas materna infanti delata sit, qui habet patrem & auum paternum, qui auus superueniens repudiet hæreditatem maternam, an ad illam admittentur sequentes in gradu aui, an proximiores matris, vide Ang. consi. lxxxvj.

vigore tantquam frater adire poterat. vide Soc. in l. multū. in ij. co. in prin. de condi. & demon. Item quando tutor non adiuuit hæreditatē delatā infanti, quomodo postea possit adire hæreditatem, vide Soci. in l. q. duos. in ij. & in char. de re. dub. Item circa istam l. an in tali hæreditate succedent mater & fratres simul cum patre, vide Deci. consi. lxxxvij. col. ij.

¶ Opponendo, & vide. Vide Io. de Imo. in consi. cxxix. vbi cōsultuit tutore posse adire, an cōfectionē muētarij. Vide Bar. i. q. inci. pposita. Bar. in cōsi. homo Accursuli. quod est in ordine cxxij. vide Bar. i. cōsi. cxxvj. inci. in quæstione vertēte inter Seiam. de ciuitate Aretij. & vide Lud. Ro. in consi. lxx. inci. visis naratis. vtrū hæreditas nō adita trāsmittat rōne suitatis dicit q. sic, secundū omnes excepto Bal. allegauit dicta in hac l. vide ibi. & vide Lud. Ro. i. cōsi. lxxij. in transmissione, respectu suitatis. And. Barb.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Pupillus cōsentiat. Requiritur tamen eius cōsensus p. modū authoritatis, secundū aliquos. Vide aret. consilio clx. colū. v. ¶ Iudicauimus. Ad de quod Baldus ita voluit consil. lxxij. libro secundo. inci. pien. factum tale. vbi etiam quid si hæreditas matris sit delata infanti, qui habet patrem qui non adiuuit, habet q. auum paternum, & maternum isque infans mortuus sit, similiter & pater nulla facta aditione, an hæreditas huius infantis pertinebit in totum, ad auum paternum vel maternum, an verò debeat diuidi inter ipsos. Bald. consu-

¶ Et iudicauimus. Vide Comen. ad istam quæstionem. & an requiratur aditio per patrem, & quid si non adiuuit specialiter istam, & filius habeat aliqua alia bona, quæ pater tenuit & possedit, an sufficiat vt dicatur adiuuisse. & sic etiam istam quæsiuisse, vide eundem cōsi. lxx. inci. domina Lucretia. per totum. & ibi etiam non ponit, post quod pater non adiuerit & moriatur, an transmittatur ad proximiores ipsius infantis, quasi esset sibi acquisita vt dicit tex. hic. Et cōcludit q. nō, licet habeat locū ius accrescēdi. & si alius trac. insti. ad ipsum infantē vel ad proximiores ipsius qui instituit infantem. vide ibi per eum.

Secunda Bartoli super Codice

a Cogitabitur, Adde, vt hic per Paul. de Cal. & late per Alex. quibus adde que posui in præcedenti apostilla.

b Alj dicunt qd hic, Vide Bar. in l. ven. ff. de acqui. hæ. & ibi Io. de Imo. & Lu. & Ang. Saly. i. l. apud hostes. Bal. i. l. n. Cad orfi. & in l. j. C. de his q ante ap. tab. sed dubium est, qd si super extat alter filius & m. an pteriti veniant, vide Bal. i. d. l. j. & l. d. l. j. & doct. i. d. l. v. tre. And. Barba.

c Consului, Adde de infante i quo est maior dubiu, Bart. consil. cccxxxij. n. vo. & ibi an transmittat bñficiu. in ste. & cōf. cccxxv. g. vo. i. in Christi noie. pñtus cāe ta his est & ibi et trāsmittat bñficiu re stit. in inte. & consil. cccxxv. eo. volu. & cō. xxj. vol. j. & cō. fil. xcv. & ccc. eo. j. vol. & cō. cccxxx. vij. & cccxxij. eod. vol. & ibi an furio sus & mentecaptus transmittat benefi ciu restitutionis per Ro. q tñ se intelli gere nō sinit consil. cccxcv. sed consil. lviij. clarē tenet cō iuniōe opi. vide per eūdē pulchrum di. ctū, ad hoc cō. cccc. xliij. & p Ang. cōsi. cdxj. & cccxxxvj. Pau. de Cal. consil. lxxvij. pe. de Anch. cclxxxix. & consil. io. ccdxij.

d P. P. A. V. P. Indistincte transmittitur. Sequitur Com. consil. cxv. in prin. Ant. de Bu. cō. fil. lxxvij. circa mediū.

e P. P. A. V. P. Minor decedit. De ista dicit Com. cōf. cxix. post principi. qd adhuc est dubiu vi de qd scripsi in l. Pantonijs. ff. de ac quir. hære. vbi etiā Bart. & alj. Sed idē Cō. cō. cix. inci. no. hils dñā. i. l. vl. col. expresse tenet con trariū eius quod te nuit Bar.

itur, qd illud, quod dictum est hic in filio in pote state, habet locum in emancipato: quādo quidem emancipatum constat de iure antiquo habere hæ redem, & tamē capit iure patris, sicut quando est in potestate. Sustinendo glo. respondet, tex. i. sic si bene inspicatur: quia dicit, iure patrio, quasi iam infanti quæ sita capere ius patrum secundū ista tēpora in filio, qd potestate erat, qd occuparet iure peculij: vt l. ij. ff. de castren. pe. in filio emancipato erat, vt caperet tanquam hæres, & ideo puto qd in emancipato de iure antiquo erat necessaria aditio: hoc enim erat ius patrum, vt tanquam hæres ca peret. Et idē dico hodie, de eo, qd est in potestate, vt tanquā hæres eius hæreditatem capiat pater: vt s. dixi. ¶ Opponitur, quod dies hæreditatis relicte infanti, non cedit in infantili etate: vt ff. de hono. possessio. infanti dela. lege prima. Sol. Dico quod non dicitur quod cesserit dies in præiudicium in fantis, vt ibi: sed in præiudicium ipsius patris sic, vt ipse possit agnoscere & si non agnoscit, ipse excludatur, non infans. ¶ Item opp. quando hæ reditas defertur ei, qui non habet intellectum, nō potest ei quæri: vt l. fin. §. tali itaq. in fin. s. de cu ra. furio. Solutio. Aliud est in furioso: aliud in in fante. dicit glo. quam vide ibi: sed qualiter, vt sibi, &c. ¶ Quæ est ratio differentie inter infan tem & furiosum. Nam per tutorem quæritur in fanti: sed per curatorem non quæritur furioso. Docto. dicunt hic, quod ratio est: quia magis fa uetur infanti, quā in furioso. nam infans restituitur furiosus non. Illud est falsum: quia vterq; restitui tur quando datur: vt l. Marcellus. ff. de fideiuss. licet enim furiosus non restituatur vt minor: tamē restituatur ex clausula generali, si quam mihi iusta causa esse videbitur. Ita enim propter imbecillita tem consilij, ipse regitur per alium, sicut infans. Quæ est ratio? Dico quod tutor habet plus ius ris in pupillum, quā curator in furiosum. Nam tutela est ius ac potestas in capite libero &c. vt ff. de tute. l. prima. & ideo dicitur quod tutor datur psonę principaliter, curator principaliter bonis: vt s. de nupt. l. in copulandis. Sed in hoc remanet dubium mihi. Nam secundū hanc rationem pa ter possit adire pro filio furioso: quia habet ius potestatis in persona filij, & est eius legitimus ad ministrator: quod fortē esset verum, quantum ad aditionē quæ sit quantum ad quærendum ipsi pa tri: sed hoc non dicerem: quia hoc solum reperitur in infante, cōtra regulas iuris communis: ergo non est extendendum: vt lege, quod verō. ff. de le gibus & l. si verō. §. de viro. ff. soluto matrimonio.

¶ Vterius oppo. hic dicitur quod pater potest adire infante ignorāte. Cōtra, pater nō pōt repu diare infante ignorāte: vt supra, eo. l. renitente, et go non potest adire eo ignorante: vt l. is potest, ff. eodem. Solu. hic dicit glo. ¶ hic fallit illa regu la, quæ dicit, is potest adire, qui potest repudiare, Tu dicas clarius quod illa regula habet locum in his qui suo iure adeunt: & tunc procedit regu la, is potest adire qui potest repudiare: sed in eo, qui adiuat nomine alieno vt in casu nostro, regu la non procedit: vt l. ait prætor. §. j. ff. de iure deli berandi. ¶ Item opp. patria potestas non est suf ficiens ad obligandum, vel liberandum filium: vt l. fina. §. j. ff. de verborum obligatio. & Institu. de iuti. stipulatio. §. furiosus. Sed per aditionem filius obligatur creditoribus, quamuis hæreditas non sit soluendo: vt lege si te. supra, eodem. Ergo non potest filius adire patris autoritate. Sol. Di cit glo. hoc est magis commodum, quā damnum. Vide glo. quali circa finem. Si ista solutio esset vera: posset pupillus solus sine tutore, & si ne patre acquirere: vt Institu. de autori. tuto, circa principium. & l. obligari. circa principium, ff. de autho. tuto. hoc autē est falsum: vt Institu. de autho. tuto. §. neque. s. eodē. l. potuit. & j. eod. l. si. ergo ista non est bona solutio. Solue ¶ ergo quod quædā sunt per quæ filius merē obligatur: & tūc patris autoritas non est sufficiens: vt in cōtrario, & ideo aduerte, in causis criminalib⁹, in quib⁹ cō=

stat. quod nihil pōt quæri patri, pater nō pōt legitime p̄stare autoritatē filio minori: quia eius autoritas non est sufficiens ad obligandum, vt su pra. Idem constat in causis spiritualibus, in quibus patri nil potest quæri. de iudi. ca. fin. libro vj. circa finem, sed erit necesse, quod detur curator ad illam litem. supra, de autori. p̄stati. l. clarum. Dicam in l. cum non solū. §. necessitate. de bonis quæ liberis. Quædam sunt, in quibus patri potest quæri, vel est dubium: quia potest esse comodum, & incommodum, vt in hæreditate: & tunc potest esse legitimus administrator filij in potesta te. & eius autoritate filius obligatur, vt hic. Et ita loquitur ista glo. Facit infra, de bonis mater. l. prima. de bonis, quæ libe. l. cum oportet. & l. cum nō solum. & per omnes illas leges. Vnum tamē speciale & singulare est hic, quod pro infante emancipato, quanquam pater vel auus non sit legi timus administrator, nisi detur tutor: tamen autoritate huius l. j. ver sic. ea verō. consequitur causam legitimam administrationis, vt possit pro eo ad hæreditatem, quod est notandum. ¶ Opponitur infra, ad Orfi. l. ij. Solutio, dicit glo. ibi, iam excesserat infantiam, quæ decessit. ¶ Sumus expediti de ista prima parte: circa hanc partem formo tibi vnam quæ stionem de facto, quam habeo pro difficili. Hæreditas infans secundū iura hodierna defertur patri, & matri, & fratribus infantis: vt in authenti. defuncto. infra ad Tertullianū. Modō pone, decessit infans hæreditate non adita, superstitē patre, & matre, & fratribus: pater iure patris autorita te huius legis vult capere totam hæreditatem illa non adita, & vult exclu dere matrem & filios: quia hæc lex solum patri, & auo, & ascendentibus per lineam masculinam dat istud priuilegium. In contrarium dicunt ma ter & filij. Tu pat. r potes capere tanquā quæ sita iam infanti, sed si hæ reditas esset infanti quæ sita per te: nos admittēremur vna tecum: ergo nos debemus habere partem. sicut si iam esset infanti quæ sita. Quid dicemus? Cogitabitur. ¶ Venio ad secundā partem: dicitur hic qd tutor potest adire pro infante. Contra. ff. de appel. l. cum in vna. §. tutor. Solutio. ibi loquitur in curatore pupilli: hic loquitur in tutore pupilli, licet secus esset in cura tore adulti, vt l. cum quædam. s. de administra. tuto. ¶ Opponitur secun dō, dicitur hic, quod si infans decedit hæreditate nō adita, non transmit tit eam: & hoc habet locum in omni hæreditate. Contra s. de cura. furio. l. fina. §. tali, & in §. finautem perpetuus. & s. eod. l. ij. Huius timore dicunt quidam qd ista generalitas quæ dicit, omnes restringit vt non comprehen dat hæreditatem paternam. Alj dicunt qd hic b intelligitur de omni hære ditate: & in hoc videtur hic relidere glo. super verbo, omnes hæredita tes. Contrarium huius videtur determinare glo. j. eo. l. pe. vbi videt tene re qd hæreditas patris non adita trāsmittit, quia dicemus? De hoc sunt opi magne contentions. Do. Tac. de Bel. disputauit qd de hoc quam ponit in aut. de tri. & se. circa prin. ¶ Omisissis truffis: ego consului infinitis vici bus, & in ciuitate ista sic iudicatur per omnes: & sic fuit collegialiter in col legio isto determinatū: quod hæreditas patris nō adita, idistinctē trāsmittit per filium in potestate. Hoc probatur in infinitis legibus, non violā do tex. in d. l. si. §. finautē perpetuus. de cur. fur. & s. eod. l. ij. & j. de suis & leg. l. apud hostes. & ff. de test. anil. l. ex militari. §. fin. cum l. se. de stip. ser. l. liber homo. §. j. de iure fil. l. Lucius. de ca. pec. l. hæreditate. §. filius. de re. dub. l. q. duos. §. cū in bello. ad Tertul. l. j. §. si qd adita. sed m verā lect. Ego hoc probo per rationem, cui iudicio meo impossibile est responderi de iure ciuili nō est dubiu qd filius in potestate est hæres, vclit, nolit, sed per præ torem concessum est tibi beneficium abstinenti in sui fauorem, ne oneri bus hæreditatis teneat inuitus, vt in l. de here. quali. & dif. §. sui. vbi cū qd verō est fauor filij, ne existentia sui hæredis operetur aliquid: & tūc habet locum edictum prætoris de beneficio abstinenti, sed vbi cūq; esset in cō modum filij beneficium abstinenti nihil operat, sed remanet ius ciuile & antiquū in terminis suis. Ita dicit tex. ad literam in l. si filius qui patri. ff. de vul. & pup. Sed nullum est dubium quod hæreditatem nō aditam, hoc est ius adeundi hæreditatem non aditam transmittere est priuilegium, & cōmodum. Nam quibus cūq; personis conceditur priuilegium &c. nullū potest habere incommodū: quia hæres habet in potestate adire, vel nō adire, vt l. si qd filij. §. j. ff. de acqui. here. Cōcludit ergo quod beneficium ab stinenti inductū a prætore, non impedit transmissionē hæreditatis, scilicet propter existentiam sui hæredis. Ad istud respondeo qd contra hoc facit l. ij. §. si quis ex liberis. ff. ad Tertul. Sed tene secundam lec. ibi positā. & facit pro. & dic vt ibi. Non ob. ista lex quæ dicit omnes hæreditates: qd in telligit de hæreditatib⁹ extraneorū: in quib⁹ est necessaria aditio. Et hoc di cit tex. hic primō, ex eo qd dicit deuolutas. Nā hæreditas patris nō dicit deuolui ad filij, sed magis cōtinuari, vt l. nihil. j. pro here. Item ex eo qd dicit agnatas. nam in hæreditate patris nō requirit agnitio de iure ciuili, lo qui ergo de hæreditate extraneorū. Nō ob. j. l. px. in prin. vt ibi dicem⁹. Nō ob. j. de cadu. tol. §. in nouissimo. qd illa etiā loquit de hæreditate ex traneorū. ¶ Vterius opp. ad hūc §. & videt qd deuolua ad hæredes infan tis, vt s. ca. l. in prin. Sol. dicit gl. ibi speciale in patre. Ratio specialitatis: qd hæredes infantis possunt habere regressum contra hæredes tutorū, sed pa ter contra nullum. Glo. rationem istam reprobat: qd tex. hic loquitur etiā quādo nullus est tutor. Dicit glo. qd est speciale in patre priuilegio patris. ¶ Vltimō aduerte ad istam partem: hæc lex prima facie videtur contra duas opiniones quas teneo. ¶ Vna est quod si minor decedit hæreditate nō adita, hæres eius ex persona minoris potest petere restitutionem in in tegrū, ad adeudū hæreditatē, vt l. j. s. de rest. mil. & ibi dixi tibi. ff. de acq. hæ. l. Pantonijs.

lib 6?

hic. & alibi. Et posiro qd trāserat hāres ex dictis suis. & ibi circa finē po- nit duas limitationes, vide ibi per eū & pōdera: vide etiā latē de hoc Arc. cōsi. clxj. an & quādo minor trāsmittat beneficium restitutionis in inte- grum circa restitutionem hāreditatis. Iaf. hic in vlt. col. Soc. in l. qui duos. ff. de reb. dub. in prin. in ij. & iij. char. Arc. in l. Pantonius. in v. co. & seq. de acqui. hāre.

POMATES.

¶ Illi qōnis. Istud tenuit Anch. consi. cccxij. de viribus additionis.

P. P. A. V. P.

¶ Aliud remediū. Et ideo si ad eum trāsmittet ius de liberandi ex bene- ficio l. si in eo non haberet, vide Com. cōsi. cccxix. cir- cāsi. Et si hāres pe- teret aliud tps labi, non posset ad istud redire. vide ibi per eū. Soci. i. l. q. duos. in prin. i. iij. col. de reb. dub. ver. quin- ta difficultas. & oī- no cōsi. clxxvij. co. j. & seq.

¶ Cū antiquiorib⁹. Vide Bar. i. cō. lxiij. inci. dñā Cadea de celsit. & vide Bar. i. consi. lxxxj. inci. fa- ctum proponit sub hac forma. & vide Bar. cōsi. cccxvj. i. ci. in q. vertente inter Scium de ciuitate Aretij, vbi tēgit, si tutor nō cōficiat in- uētariū. vide Bart. i. 12 consi. ccix. inci. qdā noīe Raynuius. & vide Lu. Ro. in cō- si. cccxij.

POMATES.

¶ Cū antiquiorib⁹. an ista lex pcedat i bo. pos. vide Alex. in l. emancipata. s. 13 qui admit.

P. P. A. V. P.

¶ Cū antiquiorib⁹. No. circa istā mate- riā qd ad hoc vt ali- quis possit acqrere hāditatē. Itē qd de- cesserit intra annū à die à quo sibi de- lata fuit, vide Ale. cōsi. cccxj. in iij. col. Itē an aduersus ta- le ignorantē de fre- stitutio in integrū. vide Ale. cōsi. cccvj. i. j. col. Quid autē si statutū diceret qd hā- ditas delata, licet nō c- adita trāsmittet, an intelligat i ista l. vi de Anto. de But. qd non. de quo habes ad Bar. i. l. vnica. s. in nouissima. j. de cadu. tol.

P. P. A. V. P.

¶ Filio minore. Vi de etiā Com. qd sic,

l. Pat. Sed hoc videt cōtra istū tex. qd dicit oēs hādi- tates ita debere intelligi, quali non essent delatae. Sed si non essent delatae, non competeret restituti- o: ergo & c. Et hoc qd restitutio nō cōpetat: te- nuit do. Iac. de bel. circa si. illius qōnis⁹ disputatē quā ponit in corpore de trien. & se. Iac. de Arc. te- nuit cōtra, & bene, vt est casus in l. q. duos. in prin. ff. de reb. du. quā lex nō potest aliter intelligi. Nā ibi frater hēreditatē fratris impossibile est, quōd trāsmittat aliter quā per restitutionem in inte- grū s. eo. l. quoniam sororem. Ad istā legē respon- deo, qd hic dicit quasi ab initio nō essent ad eum delatae: fateor de stricto iure: sed petita restitutioe ex equitate dicti Prætoris. perinde erit ac si ab ini- tio adiuisset. Ad primū tamē aduerte, qd ista resti- tutio, de qua loqmur, nō dat mero fauore mino- ris ætatis. Nam in minori ætate non contingit lē- sio, sed datur: quia contingit lē sio ppter minorē ætatem, & mortis casum, vt dicta l. Pantonius. & sic est vt arbitror, partim ex titulo de minoribus: partim ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. Et ideo si iste hēres minoris posset habere aliud remediū: qd possit agere cōtra tuto- rem negligentē: vel si huic hēredi posset imputari negligentia qd curatorē illi minori tutorem nō ha- bentī nō petierit: tūc nō daretur restitutio sibi: qd non est iusta causa, quare debeat dari, sed perinde si hēreditas tāquā delata nō esset. Ita loquitur iste tex. & ita intelligat opi. do. Iac. de bel. & si nulla potest imputari negligentia: tunc competit eire- stitutio in integ. vt d. l. qui duos. de reb. dub. Et hoc casu idem fit in minore quod in absente. quod te- nebat Iacob. de Areti. vt dixi. & domi. Oldra. se- quendo eum, & do. Iac. de but. licet transfret mult- tum sub nube, & de hac lege mentionem nō face- ret. Ego teneo qd scientia tutoris inducit tran- smissionem iuris deliberandi, & adeundi hāredita- tem, vt j. l. proximi. dicam. quod videtur contra istū tex. dū dicit ita intelligi quasi ab initio non essent delatae, sed respōde vt dicam j. l. pxi. ¶ Venio ad tertiā partem, scilicet ad s. ea verō. Hūc s. nota, & examina vt dixi in prima parte. ¶ Venio ad quar- tam partem. & ad id qd hic primō dicit qd potest authorari filio pupillo, dic vt dixi s. eadē l. in prin- ci. Illud verō qd hic dicit vltimō, qd iudex sup- plet defectū tutoris, dic vt plenē dixi in l. si curato- rē. s. de in inte. resti. mino. & habuistis tacitū in l. bonorum. s. qui admit. ad bono. posses.

S V M M A R I V M.

¶ Filius deliberans decedens qd trāsmittit hā- reditatem patris ad quoscunq;. Ius adeundi quando finiatur anno: quomodo trā- smittitur. Practica quomodo scribatur aditio ex virtute iu- ris deliberandi. Ad inducendum ius deliberandi, sufficit scientia patris pro filio, pupillis non habentibus tutorē, & tutoris pro pupillo.

Vmātiqioribus.

¶ Sciēs hāreditatem sibi delatam, ius deli- berandi: & adeundi hēreditatē, intra annū à tem- pore sciētię, trāsmittit ad quoscunq; hāredes. h. d. Primō ponit quis dedit causam legis conden- dæ. Secundō ponit suum statutum. Tertiō illud repilogat, & declarat. Secūda ibi: ideo qd: tertia ibi, & si quidem. ¶ Nota ex prima particula qd de iure antiquo filius fami. deliberās p paternam hēredita- tem trāsmittat ad posteriores. ¶ Contra videtur ad illud quod determinauī s. l. proximi. & dixi quod trāsmittit ad quos. un. j. Solu. Hic est dictio, &

cōsi. cxix. post pñ. inci. Ioānes instituit Ioānē. Et ibi ēt habes qd ista tran- smissio impediatur substitutū vulgare datū defuncto añ aditionē mortuo. Idē tenet Com. cōsi. cccxix. circa med. dicit qd neutriā opi. firmat in hoc, sed tūc qd ibi non impediatur. & ibi etiā circa prim. Itē de eo qd dictum est de sciētia patris, an pñt filio, & qd si postea moriat pñ, vide Bar. cō. cccxx. Itē

quē est implicatiua, & ponit pro etiā, sed cū hodie ille color nō quærat, vt s. dixi: puto qd illa dictio a s. clausula est ampliatiua: quasi dicat, & i suā po- sterioratē, & in extraneos pōt trāsmittere. Vel ali- ter, licet Paulus cōcederet trāsmisionē in posteri- tatē: nō tñ negabat in extraneos. ¶ Venio ad secū- dā partē dicit hic ex testō, vel ab intestato, vel ali- ter & c. Cōtra: quia impossibile est qd deferaf alio modo quā ex testamento. vel ab intestato. Gl. soluit vno modo: qd possibile est qd aliquis deces- sit nec testatus, nec intestatus, vt ille qui non pōt facere testamentum. Tu dicas qd illa verba, vel ali- ter respiciunt sequentia, quasi dicat, si testamentū fuerit insinuatū, vel ab intestato, vel aliter ei cog- nitum, scilicet quā per insinuationem testamenti.

¶ Opp. & videt qd ius adeundi non finiat anno, nec etiā decēnio, vt s. eo. ti. j. l. licet. Pla. videt velle qd hęc lex corrigat. Tu verō dicas clarius: aut lo- quimur in suo hērede. & ille perpetuō potest adire: & trāsmittit ius adeundi in suos successores: vt hac l. in prin. & dixi s. l. proximi. Eodem modo di- co in infante, qui trāsmittit ad patrē ius adeūdi perpetuō. Illud em̄ ius patriū nō coarctat anno, si cut istud. Si loquimur in hērede extraneo, si qdē decessit ignorās, ius adeūdi nō trāsmittit, vt s. eo. l. qm̄. & l. si infanti. s. j. Si decessit sciēs trāsmittit ius deliberandi intra annū per hāc constitutionem: vnde super his sis cautus: quando facies scribi adi- tionem ex virtute istius iuris deliberandi, quod tu narres. quomodo defunctus sciuit talem hēredita- tem fore sibi delatam: & merito istud probat. a s. de facili succuberes. Quomodo hoc pbat, dixi in l. qui duos. in prin. de reb. dub. & ibi tractaui istam materiam. Si verō non decessit, sed ipse vi- uit, potest adire, vt l. licet s. e. Pla. i. his aliter dicit, & malē. Contra hoc opp. & videtur quōd hāres habeat quatuor menses vltra defunctum, vt infra si penden. appella. mors inter l. si. s. si. Sol. secūdū quosdam, ibi nō loquitur de tempore, quod datur ad deliberandum. & in hoc videtur residere gloss. Alij dicunt qd istud tempus suppletur per illam le- gem. & hoc tenet quidam docto. ¶ Expeditis glo. circa istam materiam essent tractāda infinita quæ

occurrerunt hic propter mortalitatem. Primō tan- ad inducendū ius deliberandi sufficiat scientia pa- tris pro filio minore. Item an sufficiat scientia pupilli non habentis tutorem. Item an sufficiat scientia tutoris pro pupillo infante, vel maiore in- fante. Et breuiter in omnibus istis quæstionib⁹ de termino qd sit argumentum ad istud vltimum l. se- quitur. s. si pupilli. de v. suscipio. & hoc tangit hic Mar. Sil. Dixi multum latē in dicta l. qui duos. & puto quod est no. qd sufficiat scientia tutoris, etiā qui inuentarium non fecit: & ei administratio de- creta nō erat, vt dixi tibi in l. vlti. s. de tuto. & cur. qui fa. nō de. ¶ Sed contra hoc videt s. l. proximi. s. j. vbi dicit ita intelligi, quasi ab initio non esset de- lata: ergo non trāsmittit ius deliberandi. Solutio. Hic est veritas. & ita cōsulimus hoc anno d. Frā. & ego qd l. si infanti. fuit facta per vnū Imperato- rē Theodosiū, antequā esset facta constitutio cū antiquioribus. Vnde de ista lege non cogitabat: quia nō erat: hodie verō per legē istā est inducā trāsmissio iuris deliberandi: & sic per hāc in hoc derogatur illi. Circa hanc materiam dic vt d. l. qui duos. ff. de reb. dub. & c.

3

4

5

S V M M A R I V M.

¶ Quando plures portiones ex testamēto vni⁹, alicui defertur: an si vnā agnoscat, cogatur aliās agnoscere. Si alicui fiūt plura legata in testamento qñ possit vnum acceptare, & reliqua repudiare.

Secunda Bartoli super Codice.

- 3 Qui adiuit hereditatem paternam, quando cogatur accipere pupillarem.
4 Existentia sui heredis q non operatur dato coherede extraneo. secus quando habet fratrem.

Quidam. Institutus pluribus vicibus ex diuersis partibus, si vnam agnoscat, cogitur vtranq; accipere: & qui agnoscat institutionem, cogitur agnoscere substitutionem pupillarem. hoc dicit. Tres habet partes. Primo ponit vnam questionem. Secundo ponit aliam. Tertio determinat vtraque. Secunda ibi, similib; modo. Tertia ibi, vtranque igitur. ¶ Notanda sunt que in sumario dixi. ¶ Venio ad glo. quæ est difficilis. & primo glo. inculcat duo contraria. Vnum de l. si tu ex parte. §. j. Aliud de l. que situm. cod. titu. de acquirend. heredi. & solutionem eorum prosequitur permixtim, ex quo scholares inducuntur in dubietatem: ideo tu separa. ¶ Et oppo. primo ad primam partem huius l. de l. si tu ex parte. §. j. de acquirend. heredi. Glo. istud contrarium non soluit statim, sed infra in medio gloss. hic loquitur quando plures portiones deferuntur iure institutionis: & sic eodem gradu: ibi loquitur quando portiones plures deferuntur diuersis gradibus, vt puta, vna iure institutionis, alia iure substitutionis. Vide gl. ibi, si autem ex testamēto vnus. Tu habes in hac sol. duo mēbra, aut plures portiones deferunt eodē gradu, aut diuersis. ¶ Ad primum oppo. de l. liber homo. §. Titius. l. in. ff. de her. insti. & l. cū heres. §. j. ff. de acqui. heredi. Respondeo, quādo plures portiones deferuntur eodem gradu, purē procedit ista lex, & similes, sed quando vna deferretur purē alia sub conditione, si quidem in portione conditionali, non habet substitutū, nec coniunctum, idem, sed si habet substitutū vel coniunctum: tunc secus, vt l. contraria. ¶ Item contra hoc oppo. de l. si solus. circa finem. ff. de acquirend. heredita. Solu. Quando plures portiones deferuntur alicui in eodem gradu est videndum an deferatur vtraque per seipsum, an vna per se, alia per alium, vel vtraq; per alium. Primo casu, pcedit quod supra dixi, quod vna agnita statim habetur alia. Secundo & tertio casu est differētia: quia vna agnita habetur alia sine noua aditione, vt dicta l. si solus. Ratio huius est: quia subest persona filij, vel serui qui ante aditionem partis potest effici sui iuris: & sic sibi ipse acquirere pot: & sic diuersa alia aditione opus est. ¶ Contra istud opponitur dicens quod vna aditio sufficit quando eadem vtraq; deferretur. Contra. in l. ij. ff. de acquirend. hereditate. Solutio Aliud in repudiatione: quia vna portione repudiata, non videntur alia repudiata: immo non valet repudiatio partis. secus in aditione quæ est favorabilior: quia trahit ad se oēs alias partes: vt not. in d. l. & hoc apparet. ¶ Venio ad secundū membrū, quā vna deferretur iure institutionis, alia iure substitutionis. ¶ Oppo. omnis substitutio est condicionalis institutio, vt l. coheredi. §. coheres. de vulg. & pupil. & l. in rōne. §. si filio. ad l. fal. ergo illud qd supra dictū est quā portio deferretur purē, alia sub cōditione. Dicendum est hic, q vna deferretur iure institutionis, & alia iure substitutionis. male ergo fecit glo. quæ istam separationem fecit. Solu. Ista separatio gl. habet locum quā in vna parte quis est institutus purē, & in alia sub cōditione, nullo dato substituto: ita q nō subest persona respectu cuius acquisitio deferretur, sed quando deferatur vna iure institutionis, alia iure substitutionis, substitutio præsupponit institutum, cui potest primò quæri: & ideo eis respectu acquisitionis deferretur. Sed si ponis institutū illius partis tam defecisse: tunc adhuc est alia differentia. Nam ipse substitutus succedit in locum alterius, vt l. si filius. §. de her. insti. Sic ut ergo ille poterat repudiare, ita & iste: quia quoties plura iura concurrunt in persona vnus, perinde est ac si concurrerent in persona diuersorū, vt l. tutorem. ff. de his quib; vt indig. Et ideo in institutionibus pluribus, repudiatio partis non nocet, vt s. dixi: hic valet repudiatio substitutionis, si a repudiatione incipias: tamen si postea adit ex institutione aliam partem repudiata habebit iure accrescendi, & econuerso. sed si inciperes ab aditione: tunc aditio traheret ad se totum. Ita probatur in d. l. si tu ex parte. in principi. & in fin. ¶ Reassume ergo istum primū passum, & distigue sic. Quando ex testamento vnus, plures portiones deferuntur: distigue. Aut omnes eodem gradu: aut vna iure institutionis: alia iure substitutionis. Primo casu, aut omnes purē, aut vna purē, alia sub conditione. Si omnes purē: tunc aut omnes per se: & vna adita videt adita alia, vt hic, sed vna repudiata, non videtur repudiata alia, neq; valet repudiatio, vt l. ij. ff. de acqui. heredi. Aut omnes per alium: & tunc idem eadē ratione. Aut vna per se, alia per aliū, vt puta filium vel seruū: & tunc opus est noua aditione, si vnam agnouit. ff. de acqui. her. l. si solus. Si verò vna purē, alia sub conditione: tunc aut in partem conditionalem habet substitutum, aut coniunctū, aut nullum. Si habet substitutū, vna agnita nō videt alia agnita, vt l. liber homo. §. Titius. & §. seq. ff. de her. insti. & l. cum heres. §. j. ff. de acqui. her. Sed si habet coniunctum: tunc idem in illa parte quæ potest accrescere coniuncto, vt d. l. liber homo. §. Titius. Si nullum habet: tunc aut omnes deferuntur per se: & tunc vna agnita videtur agnita alia, vt dicta l. liber homo. §. Titius. Aut deferuntur omnes per alium, vel vna per se, alia per alium: & tunc agnita vna, nō videtur agnita alia, sine noua aditione, vt dicta l. si solus. in fin. ff. de acqui. her. Secundo casu principali quā vna deferretur iure institutionis: alia iure substitutionis: aut incipit a repudiatione: & pnt vna repudiare, & alia adire: tñ per aditionē alteri habebit partē repudiatā iure accrescendi. Sed si incipit ab aditione ad eundē vna partem: videtur agnosce-

re aliam, vt l. si tu ex parte. in principi. & in fine. ff. de acquirend. her. Mo-
dò habes expeditum istum passum. ¶ Item opponitur ad hanc primam
partem de l. cum hereditate. ff. de acqui. her. Solu. Lex nostra loquitur
quando vni deferuntur plures portiones ex dispositione defuncti: con-
traria loquitur quā vna ex dispositione defuncti, alia ex dispositione lega-
li per ius accrescendi. Quo casu est distinguendū, aut ante aditionem pro-
priae partis deferretur, alia per ius accrescendi: & tunc qui adiuit vnam, cogit
adire alia, vt l. si duo. ff. eo. & j. de cadu. tol. l. vnica. §. is ita. Aut post aditio-
nem sue partis alia deficit, & tunc aut vna deficit de iure cōmuni: & ha-
bet locū l. cū hereditate. s. allegata. Aut de ipso iure speciali, vt puta pre-
stitutionem in integrū. & habet locū l. si minor. ff. de acq. her. Habes ex
peditū istū primū passum. ¶ Itē prosequēdo gl. ad istā primā partem oppo.
de l. iij. & l. seq. ff. de leg. ij. Sol. Dicit gl. aliud in legatis: aliud in institutio-
nibus in quib; legatis distinguitur breuiter. Aut sunt plura legata re, & nō
mine, vt quā legant diuersę res noiatim. Aut sunt plura legata re: vnum tñ
nomine, vt quā aliquid legatur sub nomine collectiuo, vt puta grex, & si-
milis. Aut sunt plura legata nomine: vnum tñ re, vt quā relinquuntur plura
legata sub cōtemplatione vnus oneris. Quæ mēbra psequere. vt l. ij. & l.
neminē. & l. seq. ff. de leg. ij. & hęc tangit hic gl. ¶ Sumus expediti de pri-
ma parte istius l. Veniamus ad secundā partē q̄ recepit principiū & finem
istius gl. & est multū subtilis. ¶ Ad istā l. oppo. ¶ & videt q si hæc paterna
agnoscat: nō tñ cogit pupillare accipere, vt l. quæ sitū. ff. de acq. her. Sol. di-
cūt quidā speciale est in patre. quod nō placet. Alij dicūt q hæc corrigat il-
las. Tu dic, vt dicit gl. q si quidē substitutus primò adiuit paternā, cogitur
adire pupillare. Si aut nō adiuit paternā, & vult adire pupillare: si quidem
pupillus abstinuit se ab hereditate paternā recusando eā ab initio, pōt sub-
stitutus habere pupillare, si pupillus habeat coheredē, cuius aditiōe cōfir-
met testamentū: aliā nō. Ita dixit gl. Sed si pupillus nō abstinuit se, sed se
immiscuit: nō pōt separare paternā à pupillari, licet pupillus potuerit. qd
est nō scdm lo. & non allegat aliqd aliud. Ratio est: q̄ paterna & pupil-
laris, incipit esse vna hereditas. Casus est in l. sed si plures. §. filio. ff. de vul.
& pup. Subdit gl. p̄dicta vera nisi hic substitutus sit frater impuberis, hic
em̄ & si pupillus abstinuit. Alij habēt in gl. licet nō abstinuit: ipse tñ absti-
nere potuit, vt d. l. quæ sitū. Vide gl. put ista gl. dicit, & si pupillus nō ab-
stinuit, ipse tñ abstinere potuit. intellige p̄ in integrū restitutionē ex p̄so-
na minoris, vt l. si filius q̄ patri. ff. de vul. & pup. de acq. her. l. Iul. as si pu-
pillus. secundū vnā lec. Si verò habes in gl. quod si pupillus abstinuit: ipse
tñ abstinere nō potuit: tūc gl. est falsa: quia existētia sui heredis confirmat
tabulas pupillares, vt j. dicā. Et ideo vt tibi liqueat ista materia, assume si-
ne glo. & distigue quā ex testamento vnus plures deferunt hereditates,
vt puta paterna, & pupillaris: an possit vnā habere & alia repudiare? Di-
stigue, aut pupillus cui facta est substitutio fuit institutus, aut ex hereda-
tus. Si fuit institutus: aut agnouit paternā, aut abstinuit. Si agnouit nō po-
test substitutus habere pupillarem sine paterna. Vna enim hereditas cœ-
pit esse, vt l. sed & si plures. §. filio. ff. de vulg. & pup. Aut pupillus absti-
nuit: & tunc aut coheres: & idem substitutus sibi datus est extraneus aut fra-
ter suus. Si extraneus: tunc aut nō habet coheredē aliū, cuius aditione con-
firmetur testamentū, & non pōt habere pupillare sine paterna, vt d. l. quæ
sitū. ff. de acqui. her. & l. ij. §. adeo. de vul. & pup. Ratio: ¶ quia existētia
sui heredis nihil operatur, quā habet coheredē extraneū, vt l. apud Iulia-
num. §. idem Iul. ff. ad Trebel. Si verò est substitutus frater suus: tunc po-
test habere pupillarem, repudiata paternā ab vtroq; vt probatur per tex.
in l. si filius qui patri. de vul. & pupil. & de acqui. heredi. l. Iul. Ratio: quia
existētia sui heredis operatur quā habet coheredem fratrem suum, nō ex-
traneum vt dictis legibus. Si verò erat exheredatus: tunc aut in paterno
testamento fuit institutus alter filius suus aut extraneus. Si filius suus pōt
abstinere à paterna, & habere pupillare. Nam licet abstinere existētia sui
heredis cōfirmat tabulas pupillares: ar. l. cū quasi. §. sed & si quis. ff. de fi-
deicō. lib. licet iste casus nō sit omnino expeditus. dicit gl. tñ ego habeo p̄
expedito: quia tex. est expressus in l. filius qui. ff. de acqui. her. Facit ff. ad
Trebel. l. ita tñ. §. si pater. & d. l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pup. Si autē
erat substitutus extraneus si non haberet coheredem, cuius aditione testa-
mentum confirmaretur, non posset habere pupillarem sine paterna, vt d.
L. quæ situm. ff. de acqui. her. Vide glo. in fi. Hæc habet locū ex testamē-
to vnus &c. ¶ Quarto, quid si ex testamēto diuersorū, diuersę deferantur
hereditates. Certè tunc non est dubium q̄ possunt adire vnā, & aliam re-
pudiare, vt dicit gl. & plenè dixi in l. si. ff. de acqui. her.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Seruus institutus cum dubitatur, an sit liber vel seruus, cogitur per iudicem adire.
2 Fines plebanatus quando probentur per instrumentum.
3 Quando in relicto facto filio sit mentio patris quando videatur relictum patris contemplatione.

Vmaliquis. Cū aliquis instituitur hæres cum adiectione alicuius qualitatis quæ si vera esset alteri quæreretur hereditas, illius contemplatione videtur esse institutus. hoc dicit. ¶ Nota quod in sumario dixi. ¶ Nota quod seruus cogitur per iudicem hereditatem adire. Contra hoc oppo.

POMATES. Ad questionē. Vide Panor. consi. lxxij. col. v. ad fin. vol. ij. & col. vij. & Barba. consi. vj. vo. ij. & consi. xvij. col. xxij. vo. ij. & Aret. xlij. & aliqd. xxxv. Ale. xxij. col. j. vo. v. & Fel. in c. cam. col. ij. de pb. & Alex. consi. l. col. ij. vo. v. vbi declarat. & Soci. cclxvj. col. v. vbi & ipse declarat. & p. eudē consi. clxvj. & clxxxvj. co. j. vbi etiā declarat. & lxxxix. col. ij. vbi dicit qd ad probandū confines antiquos, sufficit se miplena probatio, & qd admittantur testes de auditu. & ibi et ponit an probent p. famā & instrumēta antiqua. & vide Barb. consi. l. xliij. col. iij. & seq. vol. iij. & xxxvj. eo. vbi ponit quid iuris si talia verba essent geminata, &c. Plebanatus. Ad de qd Pau. de cast. hic sup. gl. arguit cōtra. dicit hic, qd ista vī verior, & spāle in cōfinib⁹ q. pban tur p. indicia: & sic leuius quā alia, vt i. c. cū cam. extra de pba. & no. p. gl. in c. si papa. super ver boprobata. de pri. ui. in vj. dicit tū qd Bal. hic vī regere qd sint plura instrūta de hoc attestantia: qm̄ ex illis resultat publica fama, q. sufficit in antiq. ad p. bationē perfectam, vt no. s. de proba. l. pprietatis. & ff. de neg. gest. l. at q. natura. s. cū me absente. & per eundem Bal. l. cū super ver bis. de rei v. s. Tu de hoc vide pulchre per Bal. consi. 2. ecclij. iij. vol. & cōsi. cclv. vbi dicit qd literę sculptę i mar moribus probāt si sunt iunctę cū t. pis longinqrate. alleg. gl. in d. c. cum cam. & in c. ad audien. tiā. el. ij. de p. scri. & c. cū olim. de cē. & xxiiij. q. ij. fanē. P. P. A. V. P. Alios cōfecta. Istud nō procedit qm̄ essent instrumēta de antiquo in alios cōfecta probent: & postea per totū discursum illius. & quomodo probentur confinia: & quomodo probentur instrumēta inter alios quando de antiquo in alios cōfecta. vide Barb. consi. xliij. vol. iij. col. iij. & seq. Mentio patris. Adde eūdem Bar. in l. si tibi decem. s. si pactus. ff. de pac. per And. de Iser. in c. j. in prin. de succes. seu. In l. scimus. In prin. Et vide Bar. in cōsi. inci. literas vestre magnificētiz. vbi loquit de inuētario. & eūdē Bar. in cōsi. cclv. vbi singulariter loquitur de inuētario. & ibi etiā querit, quid in muliere quę tractat de dāno vitando qm̄ sit inuētariū minus solenniter: & vtrum valeat quo ad p. presentes. De validitate inuētarij, vide Lu. Ro. in consi. lxxxij. inci. circa id de quo queritur. Et vide Lu. Ro. consi. cclxij. de eo qui nō posuit omnia bona hēreditatis in inuētario. And. Barb. P. P. A. V. P. Quod milites. Qualiter istud procedat, vide Ale. consi. c. in iij. col. & in quibus excusetur iuris ignorantia, vide Ro. consi. lvj. vbi ponit quid in militibus nostri temporis. POMATES. Vt sit certus. Vide de materia Fel. in c. cū M. Fer. col. xvij. in fi. de cōsi. & Ale. consi. xl. vo. iij. col. pe. vbi ponit an testōr pos

hoc opp. de l. cū proponas. s. de hēred. insti. vbi dicitur qd seruus potest non adire. Sol. qd dicit gl. veritas est hęc: ibi loquit qm̄ institut⁹ est ille quē cōstabat esse seruū. Tūc em̄ sufficit potestas dnica ad cogendū eū prout pōt: hic qm̄ erat dubiū an esset seruus, vel liber, quo casu de necessitate recurritur ad p. iudicialē, vt eū cogat. Ita loquit hic. Gl. inducit hęc legē in arg. qd qm̄ vtrū fines plebanat⁹ p. bent per instrumētū. Dicit in instrō actū in tali loco plebanatus in domo talis: vtrū p. be ex hoc illā domū esse in tali plebanatu. Certē p. instrumēta inter alios cōfecta, hoc nō p. bat: inter eos dē sic: arg. huius l. & l. optimā. j. de cōtrahē. & cōmit. l. tip. Facit l. p. rēdis. s. Titio. ff. de leg. iij. Vltimō Dy. inducit hac l. in arg. qd quando relinquitur filio fami. si sit mentio patris, videtur relinqui contemplatione patris: & sic fit p. fectitiū. Ego dico contra dictum Dyn. procedere qm̄ fieret mentio patris & patrię potestatis. ita loquor hic. Sed qm̄ sit mētio patris simpliciter: tunc videt adere magis causa demonstratiōis, quā qd eius intuitu faciat, vt l. si. s. de v. usufr. Prędicta latius dixi in l. filio. de condi. & demon.

S V M M A R I V M.

Milites magis arma, quā leges habere debent. Formidolosi homines curant ea quę nulla sunt suspicione digna.

Sciamus. Istā lex tota diuidit in quinque partes. Primo ponit p. cōmū. Secūdo consulit hēredibus, & formā inuētarij ponit. Tertio ponit effectū inuētarij, & consulit creditoribus. Quarto loq. de eo qd petit ad deliberandū tps. Quinto & vltimō ponit suā conclusionē. Secūda ibi, cū igit. Tertia ibi, & si p. rēfatā. Quarta ibi, & hęc qdē. Quinta ibi, circa finē notissimū. Istā p. pars qd ponit p. cōmū nō eget sumario. Nota qd milites magis arma quā leges hēre debēt. Et ex hoc qd dicit magis, nō excludit quin debeāt sci re leges qd cōstringūt hominū vitā: & puniūt maleficia, vt l. leges. s. de leg. & sic cessat contrarium. No. de hominibus formidolosis qd curāt ea quę nulla sunt suspicione digna. Facit ff. si cui pl⁹ quā per legem falci. l. iij. j. in prin. & l. si quis ab alio. in prin. ff. de re iudi.

S V M M A R I V M.

Hæreditas ex cursu triū mensū dicitur repudiata si hæres dixit eam respiciendam credo. Tempus ad conficiendū inuētariū, an currat hēredi à die notitię vel aditæ hæreditatis. Forma inuētarij. Testes quē debeant cognoscere contrahentes.

fit renunciare confectiōni inuētarij. Inuētariū. A D D E quod Alex. & Pau. de cast. hīereserunt Angel. in l. j. s. hęc stipulatio. ff. ad l. falci. dicere qd si simpliciter, expressē vel tacitē hæres adit, & non protestetur de confectiōne inuētarij vel non dicit qd sit dubius de viribus hēreditarij, qd nō poterit postea cōficere inuētarium: quia spe certissimi & sine dubio videtur adiuisse per istum s. verfic. non indiget iuncta expositione Cy. qui dicit, non indiget vt sibi prosit. Qd dictum reprehenditur, vt hic p. Pau. de Cast. de quo latius vide, quam p. Alexan. eius consi. cccij. inci. In Christi nomine passus, de quo queritur.

Inuētarium potest confici per procuratorem. **Cū igitur.** Sequitur secunda pars. Certus de viribus hēreditatis potest adire vel repudiare dubius vt sit certus ne dānum sustineat, debet inuētariū conficere intra tēpora: & ea forma quę traditur hac lege. hoc dicit. Dicitur hic in prin. qd qui sponte adit, tenetur omnibus creditoribus. quasi dicat, nō legatarij. cōtra. j. ea. l. s. si qs aut tēmerario. Sol. Dicit quidā qd hic deficit. supplet per illā legem, vel verius dicit gl. ibi loquit quando delusit legē & creditores, in dilatiōe petēda: hic sec⁹. Et hoc est verū scdm̄ istas leges: hodie verō etiam legata rjū teneretur in solidū, vt j. ad l. Falci. aut hēn. sed cum testator. Opponi. hic dicit, quod intra tres menses debeat repudiare. contra. s. de inoffi. testam. l. scimus. s. fina. Solu. ibi statuitur temp⁹ ad petitionem filij, volens agere quærela: hic ad petitionem creditoris. Opponi. j. ead. l. sed quia quidam. Solu. Hic hæres institutus nō repudiavit neq. adiuit, sed indubitanter dixit eam respiciendam credo. quæ verba cum concursu trium mensū inducunt repudiationem, vt hic. quod est not. Dicam plenius in dicto. s. sed quia quidam. Opponitur quartò hic dicitur quod inuētarium incipi debet intra mēsem à die notitię. Cōtra, imò à die aditę hæreditatis, vt j. e. s. si verò post quā. Glof. fatetur cōtrarium, & hoc supplet, & aditæ hæreditatis. & vide glo. Richar. Malū. videtur dicere contrariū: quia tex. iste simpliciter loquitur. Mihi videtur qd debemus sic dicere. Si quidē hēres malitiosē protulit aditionem hæreditatis, currat sibi tempus etiam ante aditam hæreditatē. Si verò in nulla mora, in nulla culpa: in nulla malitia est: tūc currit sibi tēpus post aditam hæreditatem, vt gl. dicit. Licet enim textus dicat à die notitię: tamen subaudi, & aditę hæreditatis. Tex. est not. ad hoc in l. statuliberos. s. si qs hæredi. ff. de sta. li. Ibi est valde singularis tex. ad hoc. Item oppo. & vide tur quod imò inuētariū debeat inchoari statim, vt l. tutores. s. de administ. tuto. Sol. ibi loquitur in inuētario tutoris: hic in inuētario hēredis. Oppo. dicitur hic, sub p. rēsentia tabellariorum & sic innuit, qd plures sint notarij. Contra, imò videtur qd vnus tantū sit necessarius, vt not. in dicta l. tutores. s. de adm. tuto. & j. ad l. Cor. de falsis. l. si quis decurio. Solut. Exp. me ibi, tabellariorum, id est tabellarj, vt dicit gl. licet aliquando sint necessarij duo notarij, vt statim videbitis. Item oppo. & videtur qd illa solennitas exigatur in inuētario, vt j. ad l. falci. aut hēn. sed cum testator. Solu. Concedo qd per illā aut. aditur inuētario hæc solennitas, quod loco absentium adhibeantur tres testes illius ciuitatis locupletes, & bonę opinionis. Erit

P O M A T E S.

A die notitæ. Adde quæ no. Barbat. in consilio l. colum. iij. volum. ij. Adde tamē multos casus, in quibus ignorati vel impedito non currit tēpus. & per Barba. consil. vij. colum. iij. in j. vol.

M i h i v i d e t.

Adde quod opi. Rich. Malū. tenet Specu. & Ioan. And. in t. de instr. edict. s. fin. in verbo, secundum Vber. & glo. in authen. sed cum testator. in ver. statutum. j. ad legē Falci. Salic. hic: quia inuētarium fieri potest citra aditionem hæreditatis, vt j. s. si autem aliquis. Item quia rationes quę mouerunt Iustinianū, hęc fuerunt, ne deficeret aditio, vt patet hic, & in d. s. fin. autem hoc. Sed si vera esset opi. glo. sequeretur totum, contrarium. Tamen opi. huius glo. est magis cōmunis, & eam tenet Cyn. Ray. Iaco. But. Ange. Bald. in l. filiū quem habentem. famil. ercif. & Bald. hic Paul. de Cast. approbat opi. Bar. hic, Ang. Fulg. idem faciunt & contra opi. Ioan. And. dicit Alexan. facere tex. hic, dum dicit, signo crucis, antea manu hære. p. rēposito. & sic tex. requirit qd faciens inuētariū sit iam hæres. l. pro hērede. s. j. ver. hēres esse. ff. de acqui. hære. ergo antequā sit hēres non currit tempus. Dicit tamen qd in puncto iuris verior est opi. Rich. Mal. & sequacium. & suo motiuo facilis est responsio. & primam opi. videtur sequi Bald. consilio cccxxxij. volumine incipien. In christi nomine. queritur an signum crucis. Roma. tamen sequitur opinio. Barto. eius consilio lxxxiiij. ibi dicens esse communem.

Malitiosē protulit. Vide Roma. consi. xxxij. sequitur Com. consi. cccviii. inci. vtrum inuētarium. & ideo fidei cōmissario datur tempus ante factam sibi restitutionem.

Secunda Bartoli super Codice.

POMATES. ¶ Erit ergo forma inuentarij. De ista forma vide Panor. consil. lxxij. col. iij. n. dubio. vol. ij. & aliquid p Bart. consil. cxlix. vbi multa ponit in materia huius l. & quid si aliqui ex creditoribus, vel legatarijs essent, an possent corā iudice seculari citari, & qualiter, vide Ia so. in l. testm. & l. oim. s. de testa. & Pau. de Cast. cōsi. ccv. vbi ponit an testes debeant se subscribere. & aliquid per Bal. consil. xvj. a. in. n. parte. & Barba. in c. cū causam. col. iij. de offi. dele.

P. P. A. V. P.
¶ Ergo for. Vide Ang. ponentē oēs formas inuentario rum. Itē vide per Mod. hic, circa illa sequiūta & singu. adde q si in confectioe inuētarij nō obseruarent oīa requisita p hāc l. sed solū seruarentur ea quae solent de consuetudine apponi, sustineretur inuētariū. Ita singl. Bal. in hac l. in. n. prin. Itē nota q in confectioe inuētarij nō requiritur subscriptio testium, vide Panor. consil. ccv. Itē circa hāc materiā inuētarij adde d & primō an profit fidei com. & an p. si circa obligatio nes hēreditarias, & quibus est trāfactū vel cōpromissam, vide Ang. cō. xxx. n. inci. vbi laudo, vide ēt Ang. consil. lxxij. inci. quarit. ad fin. vbi dicit q circa grauatum restituere hēreditatē nō mutaret beneficium inuētarij qñ testator pmissit non contrahere trāfactioem sub certa pōena & iurauit, hāeres autē cōtrauenit, an possit cōueniri ad pōenā vltra vires hēreditarias vide Ang. consil. cccxxvj. inci. testator trāsgit vide Barb. in c. j. in. n. col. ad fin. de testa. Quid autē sit in ad eante hēreditatem, in qua sint bona feudalia & allodiada, si adeat cū beneficio inuētarij, an satisfacere debeat creditoribus de bonis feudilibus, vide Praet. p. in forma libelli, quo agit ad reuocationē feudi. in versu. nec superfluis. in. n. col. Nunquid aut nō cōficiēs inuētariū pdat legitimam & rebel. vide Alex. cō. cccclvj. vbi ēt nūqd nō cōficiēs inuētariū teneatur p̄tare alimēta, relicta vltra vires patrimoniū. vbi subijcit singl. verbū q si testator mandet legata nō p̄stari vltra vires hēditarias, q eo casu hāeres nō cōficiēs nō teneat vltra vires. Itē q minori detur in integrū resti. ad uersus nō cōfectioe inuētarij, vide Alex. consil. dxxij. in. n. col. Et quod dā casū, in qb nō nocet omisio inuētarij, vide per d. Frac. cō. cxlvij. Itē cauteli ad excusandū cū, qui nō cōfecit inuētariū, vide per Cep. cautela xix. Nūquid aut inuētariū tutoris de reb. pupillē p̄sit in materia huius l. vide Cepo. caut. cccxlvj. Nūquid autē p nō cōfectioe inuētarij pdat trebel. vide Bar. cō. ij. & cō. l. & Pau. de Ca. consil. xxi. vbi ēt ponit de legitima. & cōsi. c. xij. & cōsi. ccx. & de vtroq. vide Io. de Anna. cōsi. lxx. Nūquid aut mulieri nō cōficiēt inuētariū succurratur, & an legatarij sint in specie citā di. an in genere, & an sufficiat denūciatio. Itē si sine citatione. Item si aliqui fuerint citati, aliqui nō, an valeat quātū ad citatos, vide Bar. cō. cxlix. Quid aut si filia, quae debebat dotari à fratre, ei successit, & ita cōfecit inuētariū, an poterit re. hēre dotē, & an ius reuēdi cōpetere possit hēreditibus eius, vide Pau. cōsi. cxliij. Itē an & qñ nō cōficiēs inuētariū possit deducere debitum proprium, vide Pau. consil. dxxij. in. n. col. & consil. seq. & consil. ccxj. Item quōd in confectioe inuētarij non requireretur subscriptio testium, vide Pau. consil. ccv. Nunquid aut minor nō cōficiēs possit conueniri vltra vires, vide Paulum consilio ccx. Item an p̄ficiat in legatis ad pias causas. & an credatur hēreditibus dicentibus alia bona non fuisse in hēreditate quā comprehendit in inuentario. Item quid si in inuentario sunt descripta bona mobilia, & eorum valor non sit in

scriptus, & quid si hāeres nō obstante inuentario soluerit aliqua legata integre, an sibi p̄iudicet in alijs, vide Paul. de his omnibus consilio. ccxj. vide & in consil. sequen. vbi ponit si hēres adeat simpliciter hēreditatem, vel faciat actum per quem inducitur tacita aditio, vtrum videatur renunciasse beneficio inuentarij, si de ipso non fuit p̄testatum. Item adde quōd de iure canonico cōfectio inuētarij nō operatur quod hāeres teneatur infolidum, vide Barto. in tractatu differētiarum inter ius civile & Canonicum in penultima colum. Item quōd ecclesia non conficiens non teneatur vltra vires, vide Pa normi. consil. xxx. iij. An ecclesia teneatur conficere, vide Barbat. in c. j. in vlti. charta de testamen. & in ca. de his. eodem titu. de quo infra. Item q si quis adeat hēreditatem sine confectioe inuentarij, & ipse postea vendet hēreditatem alteri vel aliter i aliu transferat. restituūtur sibi actiōes suae vide Franc. consil. cxlvij. vbi etiā ponit multos alios casus, in quibus non nocet confectio inuentarij. Itē an bonorū possessor teneatur cōficere inuentarium ad hoc, ne teneat vltra vires hēreditarias, vide Barba. latē in rubrica. C. qui admittit. in xxij. char. in j. ij. & iij. colum. Item an bona quae non erant defuncti: puta commodata vel deposita, an sint ponēda in inuentario, vide Arc. in l. si forte. in j. col. de acqui. pos. Itē quid si ecclesia sit instituta, & adeat nō confectio inuentario, an teneatur vltra vires, vide Barb. in c. de his. in iij. col. ad fin. extra de testa. vide infra.

S V M M A R I V M.

1. Qui fecit inuentariū non teneat vltra vires hēreditarias.
2. Emens ab hērede vendente pro satisfaciendis hēreditarijs creditoribus à quibus & quando possit molestari.
3. Quis eligat pro satisfaciendo creditoribus hēreditarijs, vel vendere rem hēreditariam, vel ex rebus satisfacere.
4. Hypothecaria quando competat, & qñ conditio indebiti.
5. Creditoribus prouideat cōtra legatarios.

Etsi p̄testatam. Hic incipit tertia pars i qua ponit effectus inuētarij cōfecti, & prouideat hēreditibus & creditoribus. & breuiter dicit. Qui fecit inuētariū solēnter vltra vires hēreditarias nō teneat, & Falcidia vtaf, & illis satisfaciatur q primō veniūt de pecunia, vel de reb. hēreditarijs: qb deficientib. & creditorib. cōtra legatarios, qb pri. solutū est v. cōtra creditores posteriores in tpe opportunis remedijs succurrat: cōtra ipm vero hēredē, vel ēptorē, ab eo regressus nō dat. h. d. vsq. ad §. in cōputatiōe. Hāc est notabilis pars multū. Diuidit: qapri

- a. Alijs sufficit mittere proclamationē per ciuitatē. Citatio generalis hoc casu sufficit, de quo per Barba. consil. xxxij. col. iij. j. vo. & Barb. cōsi. c. iij. inci. maritus fecit. in j. col. Adde qd Bar. in l. si eo tēpore. j. de remis. pig. tenet cōtrariū eius qd hic, & vult sufficere citare creditores: & sic illos quorū secundariū interest p̄pelama. Sed melius est hic loquutus Bar. vide per doc. in c. exhibita. de iudi. vbi nouissimi.
- b. Duos testes. Adde quot testes & quales esse debeant, & quot tabelliones, & an sint citandi creditores, & quō, vide Bal. cōsi. xxxv. iij. vol. & ibi etiā dicit q signum crucis nō est de substantia in cōfectioe inuentarij, & idē per plura tenet cōsilio p̄ximē allegato cccxxj. vbi alle. dictū Apostoli, quicquid facitis in nomine Christi facite: & tñ illa verba nō sunt de substantia: quia sufficit dicere, hāeres esto. Itē beneficiū inuētarij prodest Iudeis, & Saracenis: & tamē ipsi non faciunt signum crucis. Latius ibi vide, & etiā an citatio sit de substantia inuentarij, & an sit necesse quōd testis se subscribat & cognoscat testatorem, vide Paulum de Cast. consil. ccvj. & ccxij.
- c. Hāc est forma inuētarij. Istum tex. alle. Bar. & vide per doc. in l. sciendū. s. i. col. fin. de ver. obl. vbi qrit an notarius p̄sumat rogatus ad cōficiendū, si in instrumento nihil dicatur. Et per istum tex. dicit q non p̄sumitur.
- d. In §. & si p̄testatam. Vide Lu. Ro. in consil. cix. de eo q fuit solitus, vt sibi soluat. And. Barb.
- e. P. P. A. V. P. Et si p̄testatā. Vide Com. consil. cxvij. in prin. Et vtrū inuētariū de quo per Bar. & alios in l. in rōne. §. quod vulgo. ante fin. ff. ad l. fal. & ista exceptio facti inuētarij ita q hāeres non teneat vsq. ad vires hēreditarias potest opponi etiā post sententiam in executione, vide Arc. in l. more. in prin. in j. col. ad fin. de acqui. hēre. mō prouidet

mō puidet hēredi. Secūdo puidet creditorib⁹ cōtra legatarios. Tertio puidet creditoribus contra creditores posteriores in tēpore. Quarto reepi logat quēdā quē s. dixit prouidendo hāredibus. Scda ibi, licētia. Tertia ibi, sinverō hāredes. Quarta ibi, cōtra ipm tū. ¶ No. q̄ q̄ fecit inuentarium nō tenet vltra vires hēreditarias. ¶ Ad istud opp. s. eod. l. si te bonis. & l. quē dotis. sol. mat. Sol. Illud est hodie innouatum in hērede conficiente in uētariū legitimē. vt hic videbitis. ¶ Opp. scdō. hic dicit, hēres habet hēreditatem sine dāno. Cōtra imō hēres patit dāna: q̄a periculū rerum hēreditariarū post aditam hēreditatē pertinet ad eū. vt l. in rōne. l. in prin. ff. ad l. fal. Solu. dico q̄ illa lex sit hodie correctā p̄ istā in hērede cōficiēte inuētariū qui oīno debet esse sine dāno. b̄ Ita debetis intelligere hic. ¶ Op. tertio dicit hic q̄ debet satisfacere eis q̄ primō veniūt. Cōtra. ff. ad l. Fal. l. i. dolo. So. Intellige hoc in hērede satisfaciēte bona fide: q̄a alios creditores potiores ignorabat: absset in dolo, si cautiōes nō exigeret, vt l. cōtraria. ¶ Op. iiii. dicit hic q̄ licet satisfacere de pecunia, vel de reb⁹. Cōtra aliud p̄ alio inuito creditore solui nō pōt, vt l. in. s. j. ff. si cer. pe. Sol. spāle est hic in hērede cōficiēte inuētariū, vt hic vides. Tū q̄a tex. hic loquit alternatiuē, vel ex rebus, vel ex earū veditiōe: posset hic dubitari cuius sit electio vēdere, vel ex reb⁹ satisfacere. Ad cuius declarationē est sciēdū q̄ vos habetis hic duo dicta. Primō q̄ hēres debet habere hēditatē sine dāno. Scdō q̄ si hēres veditit ēptor nō pōt inq̄tari. Tū hoc scdō debet intelligi cum hēres veditit vt hēs, & p̄ satisfaciēdis debitis & legatis, vt hic in ver. sinverō creditores. & in ver. cōtra ipsum. Sed si veditit tāquā propriam simpliciter: tunc emptores possunt molestari: arg. j. cre. euic. pig. non de. l. j. Facit qd̄ habuistis in l. in. s. de p̄ed. mu. & l. si quis domum. s. j. ff. loca. Itē illud qd̄ hic dicitur q̄ emptores non possunt molestari, est verum à creditoribus, vel legatariis. sed si alius vellet euicere iure dominij, istud hac lege nō prohibetur. non enim potest factū hāredis p̄iudicare ei q̄ est dñs. ¶ His p̄missis d̄ in quāstio. proposita sic dicas: Aut est certū rem fuisse in hēreditate, & fuisse in dominio defuncti aut nō. Primo casu, aut hēres reperit emptorē q̄ velit emere ab eo tāquā ab hārede pro satisfaciēdis legatis & debitis absq̄; aliqua obligatiōe propria de euictiōe: tunc cogitur vendere: q̄a ex hoc nullū dānū patit: & regula subest q̄ aliud pro alio & c. Si verō talē emptorē non reperit: & tūc pōt satisfacere de rebus: nā vendēdo res posset incurrere dānū, vt s. dixi, sed hęc lex vult eū esse sine dāno: ergo & c. Si verō non cōstat rē esse vel fuisse in dñio defuncti: tunc nō cogit vendere: q̄a posset pati dānū per obligatiōe de euictiōe, vt s. dixi: tene mēri. Venio ad ver. licētia. Dicit hic q̄ plus subuenit creditorib⁹ quā legatariis. Cōtra. ff. de trāfac. l. cū hi. s. planē. Gl. nō soluit. Tu dic q̄ hic in exigēdo plus fauetur creditorib⁹: ibi in remittēdo plus fauet legatariis duplici fauore, scilicet vltimē voluntatis, & alimētōrū. ¶ Itē oppo. dicitur hic quod creditores reuertuntur cōtra legatarios. Cōtra. s. de hēre. act. l. si. Dicit glo. ibi quando hāreditas est soluendo: hic non. Præterea hoc casu nō conueniunt legatarij ea actiōe quā tenebatur defunctus: sed alia actiōe hic prodita, scilicet hypothecaria, & cōditiōe indebiti. Iuxta hoc potest dubitari: quia hic ponūtur actiōes duæ alternatiuē. Quæ q̄n competit hypothecaria, & q̄n cōditiō indebiti. Rñd. hypothecaria habet locū q̄n creditores habent hypothecam & res soluta legatariis extabat: cōditiō indebiti habet locū q̄n nō erat res hypothecata, vel res soluta nō extabat, sed erat cōsumpta: & eā legatarij in suā vtilitatē cōuerterent: cū em̄ legata nō debeant, sed vniuersæ facultates assumunt, vt videbitis in l. si vniuersæ. j. de legi. tamē est solutum indebiti: ideo conuenit cōditiōe indebiti. Nec est nouum q̄ licet hēres soluat, alius repetat, vt ff. de cōditiōe. indebiti. l. nec nouum. ¶ Venio ad ver. sinverō hāredes. Dicit hic q̄ pri-

mi creditores agunt contra secundos: imō videtur quod debeant agere contra emptores, si res extat hypothecata: nam cōditiō ex lege, nō habet locum quando habet locum alia actiō, vt l. j. ff. de cōdi. ex lege. Solu. Quidam fatebantur hic cōtrariū. Sed hoc est cōtra istum textum in quo dicit quod contra emptores non potest agi: & sic cessat contrarium: quia habet locum cōditiō ex lege: ideo q̄a nō cōpetit ista actiō. ¶ Opp. scdō de his quæ in frau. cred. l. pupillus. in fi. Sol. quicquid gl. dicant hanc legem debes intelligere in casibus in quibus anterior creditor potest à creditore posteriore aduocare, quod est q̄n anterior habet hypothecam, vel secundus forte extorsit, vt dicitur in cōtrario. ¶ Quæro, dicitur hic, q̄ habet hypothecariam, vel cōditiōnem indebiti ex lege: quæro igitur quādo competit vna actiō: & quando alia? Respond. hypothecaria habet locum, quando res erat hypothecata, & data in solutū extabat. Cōditiō ex lege habet locū, quando res erat data in solutum, & nō extabat, vel non erat hypothecata: tamen reuocatiōe locus erat secundū ea quæ dixi s. proximē. ¶ Sed contra hoc opponi re perēpta in subsidium cōpetit actiō neg. gest. vt l. mater. s. j. s. de rei vēd. ergo nō est recurrendum ad cōditiōne ex lege. Sol. ibi loquitur q̄n venditur res mea: hic nō: quia loquit q̄n vendit res mihi obligata. qd̄ nō placet, vt no. in l. j. ff. de dist. pi. Dic ergo q̄ l. mater. loq̄ de actiōne neg. gest. dāda cōtra ipm q̄ veditit: nō tū puidet cōtra eū cui facta est veditiō, vel in solutū datio: ideo necessaria est cōditiō ex lege, vt hic videtis. ¶ Venio ad ver. contra ipsum. Dicit hic q̄ creditores nō possunt venire cōtra ipsum hēredē, vel emptores ab eo. ¶ Quæro quis habeat probare hēres ve emptor q̄n istam exceptionē proponit, siue opponit? Respond. hēres habet probare se fecisse inuentarium, & hēreditatem vendidisse p̄ satisfaciēdis debitis & legatis: & creditoribus, & legatariis de illa pecunia soluisse. Hoc probatur in tex. s. in s. sinverō creditores. Hoc etiā probat in isto ver. cōtra ipsum tū. Hoc aut q̄ pro soluendis debitis veditit, apper eo ipso q̄ debita vel legata postea sunt soluta: ar. l. sed Iul. s. & proinde. ff. ad Mace. Itē hoc q̄ dicta pecunia sit soluta creditoribus & legatariis, & p̄bat eo ipso q̄ cōstat p̄pter hoc rē venditā esse, & apparet debita vel legata soluta. p̄sumit enim ex illa pecunia, vt l. si vētri. s. si. ff. de priui. cred.

S V M M A R I V M.

1. Expensæ funeris ante omnia deducuntur.
2. Expensum in recollectione testamēti, & insinuatione detrahatur vt æs alienum. Legatarij quando teneantur conferre ad expensæ factas per hāredem in recolligendo testamentum.
3. Expensæ factæ pro vendendis rebus hēreditariis, in satisfaciēdo creditoribus, in subhastationibus, gabellis, proxenetis, an deducant tāquā æs alienū vel legatarij ad eas contribuant.
4. Quomodo probetur hæc expensa. Expensa magna debet probari testib⁹: parua p̄batur iuramento.
5. Pœna dupli in qua defunctus incurerat erga illū quem sibi hāredem facit, an possit computari cōtra creditores.
6. Fundum venditum à patre an filius cuius erat a patre hāres institutus possit vendicare.
7. Si extraneus fuit institutus hēres à defuncto qui fundū extraneū vendiderat, an possit ipsum fundū ab emptore vendicare.
8. Stāte statuto q̄ quis non possit venire contra instrumentum à se factum, nec hāres eius: quid sit stator vendidit fundum illius quē postea fecit hāredem: quia adiuit & fecit inuentarium: nunquid poterit tunc vendicare fundum.

In computatione Hic est vna glo. quæ conuenit reputari difficilis. Expensa funeris testamēti, & inuentarij, & aliarū causarū necessariarū, & quod debet hēredi, & vt æs alienū deducit. h. d. v. s. q̄

ciuitate. And. Bar. ¶ Cogit vēdere. Vi de etiā p̄ lo. An. in ti. de instr. edi. s. fi. sup ver. nūqd̄ dice mus. i. addit. magna p̄ Ang. in l. j. s. hęc stipulatio. ff. si cui plus quā p. l. fal. & ibi per Io. de Imol. ¶ In cōputatione. Vide Lu. Ro. cōsil. xviii. inci. vifa facti narratiōe. vbi cōsultuit q̄ licet fili⁹ cōfecerit inuētariū: tū v̄ cōfirmasse cōuentionē factā p̄ patrē immiscēdo se hāredirati. And. Barba. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Debet hēdi. Ideo si essent obligata bona feudalia, quæ ad hēredē p̄tinent ex inuestitura maiori, nō esset tālib⁹ bonis satisfaciēdū creditorib⁹ factō inuētariū, vide Com. cō. clxiiij. in iij. dub. Itē in quātū dicitur hic q̄ habēda est ratio eius quod debet hēredi p̄ defunctū, adde q̄ pōt hēres pro credito suo petere à iudice sibi assignari aliquā rē de qua possit literē disponere secundū Pau. post Bald. in l. debitori tuo. C. de pactis. & ibi vide Ias. in ij. col. Itē ad illud quod dixi s. de bonis feudaliib⁹ q̄n factū est inuētariū, vide Ale. consi. xviii. in v. volu. in pe. co. & consi. xix. in iij. col. eo. vol.

POMATES.

¶ Nota q̄ qui fecit. Adde tū cautelam excusandi hāredē nō cōficiēte inuētariū p̄ Cep. cau. inci. hāres si non fecit. ¶ Sine dāno. Adde quod hoc putat verū Pau. de ca. si ante aditā hēditatē petierit: q̄a nondū erat obligat⁹ legatariis solidū. sec⁹ si post: q̄a p̄ aditiōne cōpit eis solidū obligari ex quo vires hēreditatis patiebatur: ideo nō libere s̄uitu rerū, si legata cōsistebāt in quantitate. l. incendium. si cer. pet. secus si in specie. ¶ Primō veniunt. Hoc est limita vt refert Pau. de ca. secū dū Archi. xiiii. q. v. c. nō sanē. nō hēre lo d cū in hārede vsura q̄ nō debet solue re primo veniētib⁹, nisi recepta cautiōe de restituēdo: quia scit vel scire potest alios subesse: & si esset in dolo nō haberet locū hñficiū hui⁹ s. & idē est se cūdū ipm Pau. si testator reliq̄set certā quantitatē p̄ male ablati. De quo vide l. si. cōf. sui cc. xj. & Ab. cō. lxxx. in ad hanc in. opp. Barro. ¶ His p̄missis. Adde bal. l. si pecunia ff. de le. ij. & ibi do. lo. de Imo. q̄ dicit de facto se dixisse, q̄ hēs tūc nō cogit exburfare pecuniā & qd̄ erit i dote restitueda, si i hāreditate nō sunt nisi bona imobilia: & mulier repetit dotē in pecunia quā dederat viro, p̄ hoc qd̄ d̄ hic cogit accipere res hēditarias, si hēres cōficiat inuentariū. ista q̄ nūc pendet de facto in ista

Secunda Bartoli super Codice.

Causas. Adde qd si heres accepit pecuniam mutuo a mercatore: & postea in continenti mortuus est & expense de quibus hic repunt facte p hunc de, sed non constat qd de pecunia mutuo accepta fecerit creditores petunt bona hereditaria sibi assignari: mercator petit deduci pecuniam quam mutuauit, dices p ex illa facte fuerunt expense, & ipse succedit loco huius: ar. l. hmoi. q. po. j. pi. ha. Creditores replicat qd non constat. qd iuris, Barto. vt hic refert Pau. de ca. in l. si uere de pri. cre. dicit qd qnq. facit aliquam expensam p se, vel suis qd pertinebat ad ipm, si aliud non probet, presumit qd fuerit facta de pecunia quam ille mutuo accepit l. si. j. de pig. vbi dicit ee casum singularē. sed si illa expensa ad se non pertinebat, et sic ille mercator deducere poterit sicut poterat heres. idē not. ipse Barto. in l. Imperator. in si. ff. de le. ij. qd Pau. hic limitat verū si tps et quāti tēs patiunt, als nō. per l. su. ff. de exer.

Debitum suum tm. Contra hoc doc. hic volūt cōt. facit qd etiā qm emptor nō erat habitus regressum de euietione repellat filius p tota pte p qua est hēs: nō aut solū quatenus vltra legitimā habeat. Dicit Ale. pb. i. d. l. cū a mfe. i. ver. sciēte. i. d. l. si fundū sciens. j. de euiet. & hoc tenet Fulg. hic & voluit Bal. i. d. l. cū a mfe. et ipse refert. p quo facit qd ē p legitima debet obstarē filio exceptio fundata in regula tradita i. d. l. ex qua psona. q. de legitima iudicāi regule vt de lu

ad s. licentia. Nota quod expensae funeris ante omnia deducunt. Simile habetis l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffic. testa. Secundō nota quod illud quod expenditur in testamenti recollectione & insinuatione, detrahatur vt res alienū, vt hic quod not. Pro hoc habes determinatam questionem de qua saepe dubitatur: haeres qui recolligit testamentum, vult quod legatarij contribuunt in recollectione istamētū. Certē hic habes textum, ex quo colligitur quod si quidem hereditas est soluendo debeat soluere totū ipse haeres sicut res alienū. sed si hereditas non esset soluendo: tunc diminueretur legata propter istam expensam, sicut propter aliud res alienū, quod perpetuō tene mentū. Nota tertio quod illud quod expenditur propter alias necessarias causas detrahatur vt res alienū: & propter hoc de facto pluries vidi vendere res hereditarias pro satisfaciendis debitis, & legatis: in hoc fit expensa in subhastationibus, soluitur gabella pro ista subhastatione: in venditione permittuntur lites & pecunia quae promittitur alliciendo emptores, vt plus promitterent, expenditur in proxenetis & similibus: haec omnia deducuntur vt res alienū. Casus est hic, & in l. j. in si. & l. ij. ff. ad l. fal. Et eadē rōne dico de his qd haeres expendit, vt habeat instrumenta institutionis vide licet de eo quod soluit. Hec est tota expensa in causis necessarijs, vide tex. casus est hic. Quero, dicit hic, pbauerit: quāsi hoc debeat pbare. gl. valde notabiliter dicit quod debet pbare testibz, vel forsan suo sacramēto. Vide gl. quam no. & figura. Doc. alibi in simili dicit qd si quidem est expensa magna, hoc debet probare per testes, vel instrumenta. Expensas minutas debet probare suo sacramēto: arg. l. si quis pro redemptione. de dona. Item refert Cy. in l. id quod pauperibus. s. de epis. & cleri. Vltimō possumus dicere quod si expensa facta est magna, fiet probatio eo modo quo habuistis in simili. s. de ali. pu. p. ff. l. si. Vel forte etiā iudex taxaret inspecta qualitate causae, in qua expedit, vt dicit in expensis lit. Modo habetis primū.

Venio ad glo. magnam, quae quæro quid si defunctus Titio tenebat de euietione in duplū, & illum Titio re euieta fecit haeredē, vtrū cōtra creditores computabitur duplum. Videtur qd nō, vt ff. ad legem Falcid. l. cū emptor. sed forte ibi nō fecerat inuentarium. Dicit glo. & in hoc doct. resistent: certē ibi sine dubio inuentarium non fecit: quia inuentarij cōfectio ab haerede erat incognita, secundū illa tpa. Vnde puto qd solū simpliciter debeat computare: nam verē per aditionē actio confunditur, sed fingitur non confusa, ne haeres in damno moreretur. Non autem videtur pati damnum, si nō consequitur pēnā quae est lucrū odiosum. Et pro hoc facit ff. de euiet. l. si ei. Vnde dicta l. cū emptor. nō est correctā. Itē quæro, quid si defunctus vendidit fundum filij sui, & eūdem filium fecit haeredē qui adiuit cū beneficio inuentarij, vtrum iste filius poterit istam fundum a patre venditum vendicare ab emptore? Gl. in ista q. hic, licet inordinate pcedat, sic distinguit. Aut hereditas est soluendo: aut non. Primo casu aut filius fecit inuentariū: aut non. Si fecit inuentarium: aut habet debitum bonorum subsidium tantū: & tunc poterit suam rem vendicare: quia illud debet habere sine onere. Aut habet vltra debitū bonorū subsidium: & tunc vendicās repellitur exceptione eatenus quatenus habet vltra debitum bonorū subsidij facta computatiōe, respectu quātitatis: & nō respectu quotæ. Et hoc profecit glo. tua vsq; ibi. Item quid si est extraneus, ibi omittit & assume infra ibi, vbi verō nō fecit. Si verō inuentariū nō fecit: tūc aut habet tantū bonorū debitum subsidium, & in solidū repellit, vt hic in glo. secundū vnam lec. Alij dicūt quod in nihilū repellitur, vt hic in glo. secundū aliam lectū, quae sit verior, infra dicam. Si verō habet vltra debitum bonorum subsidium: tūc patitur exceptionē respectu quotæ in qua est hēs, nō respectu quātitatis quae sit vltra, dicit glo. Secundō verō casu, qn hereditas nō est soluendo, nō est tractandū

de debito bonorum subsidio: quia illud intelligitur aere alieno deducto, vt l. papinianus. §. quarta. j. de inoffic. testa. Nec obstat ff. de inoffic. testa. l. Papinianus. §. si quis impubes. quia ibi debet intellegi quando est soluendo hereditas: & hoc casu si ne dubio si fecit inuentarium, totum fundum vendicat. Ita dicit glo. tua. Contra istam glo. habes aliam glo. s. de rei vendica. l. cum a matre. & illam communiter tenent doct. Nam illud quod hic dicitur, qd quando habet legitimā, non repellit exceptione: quia eā debet habere sine grauamine: nō est verū. Nā legitimā debet habere sine grauamine, s. legatorū & fideicō. Debita autē & credita deducunt ante, vt l. Papi. §. quarta. de inoffic. testa. Preterea nō est dubiū qd legitima potest a filio euinci, licet possit habere regressum cōtra alios haeredes, vt sibi reficiat, vt l. scimus. §. j. ff. de inoffic. testa. Iac. tñ volēs sustinere istam gl. dicit sic, & optime: ego intelligo istam gl. quādo pater vendidit fundum filij, hoc actio qd de euietione non teneatur ad pretij restitutionem. Vel pone qd donauit: & licet expresse gl. dicat vendidit, verbū vendidit, est generale. Vnde emptor filium agentē nō nitēbat repellere tāquā creditor hereditarius per illam regulam, quem de euietione tenet actio & c. Sed nitēbatur eum repellere per illam regulam. Ex qua persona lucrū sentio & c. vt l. ex qua persona. de reg. iur. & l. si cū doctem. §. si pater. sol. matris. Et hoc satis placet mihi. Si verō emptor haberet regressum de euietione: tunc haberet locum gl. quae est in l. cum a matre. & opinio doctorum quae est contra istam glo. Modō venio ad illud membrum, quando filius non fecit inuentarium, & habet debitum bonorū subsidium, sed m vna lec. in totū repellitur scdm aliam in nihil. Dico quod si poneremus emptorē habere regressum de euietione, in totū repelleret. Si poneremus eum non habere regressum de euietione, in nihil repelleret, non obstat quod est heres defuncti. Istud probatur in l. j. & ij. si i. frau. pa. Nō enim videtur sentire lucrum ille qui habet debitum suum tantū, vt ibi vidistis. Possemus etiam istam glo. sustinere alio modo, qd hic loquitur quando filius est institutus in debito bonorū subsidio, non sub nomine quotæ: tunc enim sicut non potest conueniri a creditoribus, vt l. quoties. s. de haered. insti. ita non posset repelli illa exceptione. Quem de euietione tenet actio & c. quare ipse de euietione teneat, vt no. in d. l. cū a matre. Tñ non est verisimile gl. istam hoc casu loquutam esse, cū de inuentarij cōfectione mentionē faciat: & etiā propriē in heredē particularē non cadit, cū onera non subeat. Quærit glo. quid si est institutus haeres extraneus, cuius rem defunctus vendiderat. Dicit glo. quod tunc etiam si faciat inuentarium, & habebat quartam tantū debitā iure institutionis, repellitur exceptione pro ea quarta: quia illa quarta potest dari cum onere: vt ff. ad Trebell. l. Lucius. §. maritus. & ad l. fal. l. si debitor. licet sit arg. cōtra. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. Titio. Dicit gl. & non soluit. Sed certē ille §. cōcordat, si bñ inspicia. Vide glo. ibi, item quid sit & c. Ista questio potest intelligi quādo emptor habebat regressum de euietione: tūc non est dubium quod dicitur in hac gl. sed si emptor non haberet regressum de euietione, & heres haberet quartam tantū iure institutionis patitur exceptionem, etiam in ea quarta, ita demum si testator hoc dixit. Et ita loquuntur leges alleg. in gl. alias secus. In eo verō quod habet vltra quartam, non est dubium quod exceptionē patitur. Venio ad vltimā questionem positā in gl. pone quod statutum est in ciuitate, quod nemo veniat contra instrumentum factum a se, nec heres eius: & testator obligauit fundum eius, quae postea fecit heredē qui adiuit & fecit inuentariū: nunq. poterit vendicare fundum a creditore. Gl. dicit quod sic, vt hic, & infra §. proxi. Quidā doc. putant verba statuti esse interpretanda strictē, ne quis indebitē dānum patiat, vt l. ij. s. de noxa. & l. adigere. §. quāuis. ff. de iure pat. & de pub. l. Cesar. Sed hic si heres qd fecit inuentariū de suo proprio grauari dicitur,

cro. l. ij. cū gl. sibi Bar. s. de iur. & fac. ign. Nō ob. qd hñ d. l. ij. s. si qd in frau. pat. qa vt dicit Cy. & alij ibi post glo. qd illud est ex eo qd donatio facta fuerat a defuncto in fraudē heredis. & alta rñsio data ibi p gl. esset cōtra d. l. cū a matre. vt dicit Cy. in l. ij. & cū hac opinione trāsit Alexan. P. P. A. V. P. Dānū patiat. Vide Cur. i. l. pperandū. §. sin autē alterutra. C. de iudic. & Alex. post alios ibi in illo articulo qd si statutū dicat qd victus victori cōdēnetur et in expensis, pcedat et si habeat iustā cām litigandi, vide et in alio subtili casu Com. cō. c. vij. ad fi. & cōsi. c. xvj. p totū. maxime aū mediū. inci. visa copia. Itē p intelligētia & limitatiōe huius dicti, vide dūm Frō. consi. c. vj. in pe. col. & eūdē in cōsi. c. xxxij. ad fin. vide Ias. hic in vlt. colū. istius §.

Secunda Bartoli super Codice.

si constaret ex confectioe creditori vel legatario, q̄ res non sufficiant, an hæres non conficiens inuentarium nihilominus teneat in solidum, vide Soci. q̄ sic, in l. j. §. si quis. ad Treb. contra Bal. & alios vt per eum, qui etiã ponit an fideicommissarius vniuersalis in solidum teneatur non confecto inuentario. Item an ecclesia vel fiscus teneant conficere inuentariũ, aliã teneantur, vt hic. & an in foro cõficientis a reneatur, vide Barbat. in c. j. extra, de b. solu. col. pe. & vlti. De istis vide Aret. 3 latẽ in Rubr. de acquir. hære. vbi etiã an hæres non conficiens inuentariũ teneatur vltra vires ad restitutionẽ ablatorũ, vel aliã ex delicto debitoris, & quã de patre vel monasterio, in quem transeunt bona ex persona filij vel monachi & qd si defunctus habeat bñficiũ ne conueniatur, nisi inquantũ facere possit, & quãdam alia vide ibi per eũ per discursum, & per Soci. in l. debitor. C. de furt. an grauetur per fideicom. post tempus si adducit non confecto inuentario possit ad ducere sibi debita & quid de dotibus maternis.

POMATES.

Tempus conficiendi. Quid autẽ sit in hærede vsurarij: an ipse propter non f. q̄tum inuentarium teneatur in restituendis vsuris, vltra vires hæreditarias, vide de hoc Bal. cõfiliõ cclxx. viij. in prima parte. Vide Cum. cõfiliõ lxxxiij. & aliqd per Feli. in cap. primo, colum. xij. de constit. & in cap. quoniam, colum. xvj. vers. fallit q̄to de probat. & in cap. quanto, in col. secunda, vers. fallit primo, de præscrip. Roma. cõfiliõ cclxxvj. in decimo dubio. Anchara. in cap. canonum statuta. col. xi. de constit. & in cap. possessor malæ fidei. col. vij. de regu. iuris. in vj. & col. viij. & seq. & in c. peccatum. col. xvij. eod. tit. & vide Feli. in cap. cum contingat. col. ij. de offic. deleg. Aret. c. lviij. col. ij. in fin. & Ang. in l. in testamento. supra, de testa. mili. C. po. caute. sua. xxiij. Paul. de Cast. cõfiliõ cxliij. in primo dubio, vbi ponit, an hæres non conficiens inuentarium, teneatur fideicommissario vltra vires hæreditarias, vide Roma. cõfiliõ cclxxvj. in x. dubio.

POMATES. Secundo nota pœnam. Nota tamen q̄ istæ pœnæ nõ haberent locum contra hæredem vsurarij non conficientis inuen-

tarium: quia non tenetur vltra vires hæreditarias. Ita Ancha. cõfiliõ cccxij. incip. prima facie videtur quod sic. & Feder. cõfiliõ xxj. & ad istud no. Bar. hic vide Alexan. cõfiliõ lxx. volu. iij.

Magis equa. Adde q̄ idem voluit Bald. cõfiliõ ccccxiiij. iij. vol. & ibi etiam ponit quod si hæres nescit scribere, quod sufficiat generalis subscri-

ptio notarij, p ipso hærede. Adde etiã quod Bal. cõfiliõ clxj. libro primo. cõfiliõ: si mos patriæ est non seruare laqueos legum, innouando hæredes per imprudentiam, scilicet non subscribere inuentarium, & quod nõ sint testes adhibiti loco legatariorum, & creditorum, & q̄ non fuerint nominatim citati, qd tamen non tenentur hæredes vltra vires hæreditarias, si aliã sine fraude fecerint inuentarium secundum morem patriæ.

P. P. A. V. P. Modica solemnitas. Vide quã habes ad Bar. in l. j. in fi. de ventre in spic.

Ecclesiasticas. Ad de Alex. hoc in cõfiliõ cclxx. vult, q̄ ecclesia non conficiens inuentarium non teneatur vltra vires: & quod possit petere restitutionẽ in integrum quod cõtrarium voluit Abbas cõfiliõ xxx. iij. j. volumi. & ij. volu. cõfiliõ lxx. iij. in fi. in quo cõfiliõ cõcludit etiam clericum teneri ad confectioem inuentarij: dicit tamẽ videri text. in c. ecclesia. vt lit. pen. & ibi probare Io. an. & Hof. q̄ constitutiones legales generaliter disponetes, licet pœnam adijciant, habeant locũ in foro canonico, etiam contra clericos, & ecclesias, ex quo cõtrarium nõ reperitur cautũ de iure Canonico: & præsertim dicit hoc procedere, quando

Lex ista q̄ non deroget l. cum antiquioribus.

Dispositio huius legis in milite non cõficiente inuentarium, q̄ non teneatur vltra vires hæreditarias, an corrigatur remissiuẽ.

Notissimum. Hęc est vltia pars in qua Imperator ponit vñ suã cõclusionẽ: breuiter dicit. Hęc lex omnia quã in alijs cõstitutionibus cõtinebantur, cõplectitur & priuilegium militum in suo robore remanet. h. d. ¶ Quæro, vtrũ per hanc cõstitutionem sit derogatũ l. cum antiquioribus. s. eo. Veritas est, q̄ nõ quando tempus ad deliberandũ non est expresse petitiũ, vt dixi vobis supra, in §. proxi. & pbat. j. de cad. tol. §. in nouissimo. ¶ Quæro, vtrum quod hic dicitur, quod priuilegiũ militis durat, hodie sit correctum. Glo. videtur dicere quod sic, per authen. de hære. & Falci. §. fin. Quod an sit verũ, dicam vobis in authen. sed cum testator. j. ad l. Falci. Istud est vtile scire propter ecclesiasticas personas: quia ecclesiasticæ personæ debent habere priuilegium militis: vt l. sacrosancta. §. de epif. & cler. & no. i. miles. in prin. ff. de re iudi. & secundum hoc, si ecclesia, vel presbyter fadi-

lex pœnalis potest se habere, quo ad ecclesiam, quo ad commodum & incommo- dum. & quod leges loquentes de inuentario habeant locum de iure Canonico. dicit esse text. in cap. Raynaldus. de testa. tamen, vt dixi, dicit esse speciale in ecclesia, vt non teneatur, eo quia hæreditas intelligitur delata ecclesie, in quantum non sit onerosa, ne indirec- te alienentur bona ipsius. argu. authen. sicut supra de sacro sanc. eccle.

P. P. A. V. P. Vel presbyter. Vide Barba. in c. j. de testa. in vltima charta.

Lex ista q̄ non deroget l. cum antiquioribus.

Dispositio huius legis in milite non cõficiente inuentarium, q̄ non teneatur vltra vires hæreditarias, an corrigatur remissiuẽ.

Notissimum. Hęc est vltia pars in qua Imperator ponit vñ suã cõclusionẽ: breuiter dicit. Hęc lex omnia quã in alijs cõstitutionibus cõtinebantur, cõplectitur & priuilegium militum in suo robore remanet. h. d. ¶ Quæro, vtrũ per hanc cõstitutionem sit derogatũ l. cum antiquioribus. s. eo. Veritas est, q̄ nõ quando tempus ad deliberandũ non est expresse petitiũ, vt dixi vobis supra, in §. proxi. & pbat. j. de cad. tol. §. in nouissimo. ¶ Quæro, vtrum quod hic dicitur, quod priuilegiũ militis durat, hodie sit correctum. Glo. videtur dicere quod sic, per authen. de hære. & Falci. §. fin. Quod an sit verũ, dicam vobis in authen. sed cum testator. j. ad l. Falci. Istud est vtile scire propter ecclesiasticas personas: quia ecclesiasticæ personæ debent habere priuilegium militis: vt l. sacrosancta. §. de epif. & cler. & no. i. miles. in prin. ff. de re iudi. & secundum hoc, si ecclesia, vel presbyter fadi-

lex pœnalis potest se habere, quo ad ecclesiam, quo ad commodum & incommo- dum. & quod leges loquentes de inuentario habeant locum de iure Canonico. dicit esse text. in cap. Raynaldus. de testa. tamen, vt dixi, dicit esse speciale in ecclesia, vt non teneatur, eo quia hæreditas intelligitur delata ecclesie, in quantum non sit onerosa, ne indirec- te alienentur bona ipsius. argu. authen. sicut supra de sacro sanc. eccle.

P. P. A. V. P. Vel presbyter. Vide Barba. in c. j. de testa. in vltima charta.

ptio notarij, p ipso hærede. Adde etiã quod Bal. cõfiliõ clxj. libro primo. cõfiliõ: si mos patriæ est non seruare laqueos legum, innouando hæredes per imprudentiam, scilicet non subscribere inuentarium, & quod nõ sint testes adhibiti loco legatariorum, & creditorum, & q̄ non fuerint nominatim citati, qd tamen non tenentur hæredes vltra vires hæreditarias, si aliã sine fraude fecerint inuentarium secundum morem patriæ.

P. P. A. V. P. Modica solemnitas. Vide quã habes ad Bar. in l. j. in fi. de ventre in spic.

Ecclesiasticas. Ad de Alex. hoc in cõfiliõ cclxx. vult, q̄ ecclesia non conficiens inuentarium non teneatur vltra vires: & quod possit petere restitutionẽ in integrum quod cõtrarium voluit Abbas cõfiliõ xxx. iij. j. volumi. & ij. volu. cõfiliõ lxx. iij. in fi. in quo cõfiliõ cõcludit etiam clericum teneri ad confectioem inuentarij: dicit tamẽ videri text. in c. ecclesia. vt lit. pen. & ibi probare Io. an. & Hof. q̄ constitutiones legales generaliter disponetes, licet pœnam adijciant, habeant locũ in foro canonico, etiam contra clericos, & ecclesias, ex quo cõtrarium nõ reperitur cautũ de iure Canonico: & præsertim dicit hoc procedere, quando

Lex ista q̄ non deroget l. cum antiquioribus.

Dispositio huius legis in milite non cõficiente inuentarium, q̄ non teneatur vltra vires hæreditarias, an corrigatur remissiuẽ.

Notissimum. Hęc est vltia pars in qua Imperator ponit vñ suã cõclusionẽ: breuiter dicit. Hęc lex omnia quã in alijs cõstitutionibus cõtinebantur, cõplectitur & priuilegium militum in suo robore remanet. h. d. ¶ Quæro, vtrũ per hanc cõstitutionem sit derogatũ l. cum antiquioribus. s. eo. Veritas est, q̄ nõ quando tempus ad deliberandũ non est expresse petitiũ, vt dixi vobis supra, in §. proxi. & pbat. j. de cad. tol. §. in nouissimo. ¶ Quæro, vtrum quod hic dicitur, quod priuilegiũ militis durat, hodie sit correctum. Glo. videtur dicere quod sic, per authen. de hære. & Falci. §. fin. Quod an sit verũ, dicam vobis in authen. sed cum testator. j. ad l. Falci. Istud est vtile scire propter ecclesiasticas personas: quia ecclesiasticæ personæ debent habere priuilegium militis: vt l. sacrosancta. §. de epif. & cler. & no. i. miles. in prin. ff. de re iudi. & secundum hoc, si ecclesia, vel presbyter fadi-

lex pœnalis potest se habere, quo ad ecclesiam, quo ad commodum & incommo- dum. & quod leges loquentes de inuentario habeant locum de iure Canonico. dicit esse text. in cap. Raynaldus. de testa. tamen, vt dixi, dicit esse speciale in ecclesia, vt non teneatur, eo quia hæreditas intelligitur delata ecclesie, in quantum non sit onerosa, ne indirec- te alienentur bona ipsius. argu. authen. sicut supra de sacro sanc. eccle.

P. P. A. V. P. Vel presbyter. Vide Barba. in c. j. de testa. in vltima charta.

Lex ista q̄ non deroget l. cum antiquioribus.

Dispositio huius legis in milite non cõficiente inuentarium, q̄ non teneatur vltra vires hæreditarias, an corrigatur remissiuẽ.

Notissimum. Hęc est vltia pars in qua Imperator ponit vñ suã cõclusionẽ: breuiter dicit. Hęc lex omnia quã in alijs cõstitutionibus cõtinebantur, cõplectitur & priuilegium militum in suo robore remanet. h. d. ¶ Quæro, vtrũ per hanc cõstitutionem sit derogatũ l. cum antiquioribus. s. eo. Veritas est, q̄ nõ quando tempus ad deliberandũ non est expresse petitiũ, vt dixi vobis supra, in §. proxi. & pbat. j. de cad. tol. §. in nouissimo. ¶ Quæro, vtrum quod hic dicitur, quod priuilegiũ militis durat, hodie sit correctum. Glo. videtur dicere quod sic, per authen. de hære. & Falci. §. fin. Quod an sit verũ, dicam vobis in authen. sed cum testator. j. ad l. Falci. Istud est vtile scire propter ecclesiasticas personas: quia ecclesiasticæ personæ debent habere priuilegium militis: vt l. sacrosancta. §. de epif. & cler. & no. i. miles. in prin. ff. de re iudi. & secundum hoc, si ecclesia, vel presbyter fadi-

P. P. A. V. P. De repudianda. Circa istam materiã nota casum in quo qui repudiat hæreditatem, nõ solũ priuatur hæreditate, verũ etiam omnibus bonis, quousq; titulus ad eum deuolutis per institutem favore fisci, vide Bart. per illum tex. in l. hæredes. C. de omni agro. deser. l. b. xj. & ibi etiam Alex. in addit. ponit au repudiata hæreditate, intelli

gatur tacite repu- gnatum officiu ex- eutionis vel econ- tra. In domo patris. Adde q̄ Odofr. & Bald. explicauit in filio, qui tenebat domum obligatam pro dote matris. q̄ Paul. de Cast. itelli- git verũ, si filius propria au horita- te poterat accipe- re vt quia esset da- ta licentia apprehẽ- dendã in instrumẽ- to, iuxta l. in. j. de pig. sec. si non po- terat: quia tunc vi- detur tãquã hæres fecisse, & vt credi- tor occupãdo pro- pria au horitate de- liquisset. l. q̄ r. ff. de pig. acti. Sed qd̄ sibi statuerat, put est Florẽtia, q̄ si il- le, cui delata est hæ- reditas etiam pater- na, non aliqua bo- na tenuerit, etiã & alia causa, & nõ ob- stante q̄ aliam cau- sam habeat, dicat̄ aduulse: dicit Pau- lus hic, q̄ debet adi- re iudicẽ, & facere

ret hæreditatẽ sine beneficio inuentarij, nõ tenet̄ vltra vires hæreditarias, sicut miles: ideo est vidẽ- dum, an lex sit correctã. Dicã tibi in auz. sed cum testator. si recordabor.

De repu. uel abstine. hæredita. Rub.

LEX I. Ipaterna.

S in domo patris ex iusta causa moratur, non videtur sua abstentio- nem reuocare. h. d. ¶ Nota q̄ ha- bitando in domo patris, videt̄ se gerere pro herede: nisi probetur q̄ ex alia causa fecerit. ¶ Cõtra hoc opp. s. tit. j. l. j. Glo. dicit hoc speciale est in filio suo: secus in extraneo, seu filio emancipato. Istud non est verum sic simpliciter. Nam ille actus, qui in extraneo inducit aditionẽ, ille actus in suo inducit immisionem: vt l. eũ bonis. ff. eo. Vnde possidere domum, eodem modo in suo, & in herede extraneo inducit p̄ herede gestionem. Non obstat l. j. s. tit. j. quia ibi loquitur in emancipato, qui non poterat adire de iure civili: vnde per nullum actum extrajudicialium potest induci agnitio bonorum possissionis: vt ibi dixi. ¶ Opp. postquã filius repudiãuit, nullo mō potest esse heres: vt l. sicut. j. eod. Solu. Cõtrarium loquitur in extraneo: sed filius suus potest suam abstentionem reuocare: vt j. eo. l. fin. & istud est quod facit dubium in l. nostra. ¶ Oppo. ad l. nostra. de l. si seruum. s. preter. ff. eo. Sol. Ibi loquitur in filio, qui aliquid surripuit, q̄ priuatur beneficio abstinenti: secus si non surripuit.

S V M M A R I V M. ¶ Filius, qui se abstinit ab hæreditate paterna, si postea emit fundos paternos, quando videatur suam abstentionem reuocare. Mala fides filij bona paterna emētis, ex tribus cognoscitur. Filius, q̄ primò emerat fundos paternos, si se postea immiscuit hæreditati paternæ, potest hypothecaria conueniri.

LEX II. Ipaterna.

S in bona fide emit, nõ videt̄ suã abstentionem reuocare. h. d. ¶ Oppo. ff. cod. l. si is qui in bonis. So. Sit filius se abstinit ab hæ- reditate paterna, emendo postea res paternas bona fide, non vñ suã abstentionẽ reuocare, vt hic: se- cus si mala fide, vt ibi à contrario sensu colligitur, quæ mala fides præsumit̄ ex tribus. Primò si emit omnia bona: vt d. l. si is q̄ bonis. ff. eod. & l. oēs. s. Lucius. ff. de his quæ in frau. cre. Item si emit per interpositã personã: vt ibi, & arg. s. de na. l. l. in. Item si hoc factũ fuerit incõtinenti post abstentionẽ: vt l. si veteri. s. ff. de priui. credi. Tene mē- ti: q̄ quotidiana sunt ista. ¶ Quæro quid si immi- scuit se paternæ hæreditati ille, qui fundos pater- nos antea cõparauerat à creditoribus. Glo. arguit pro & cõtra. finaliter determinat q̄ possit hypo- thecaria conueniri: q̄ in pprio nulla fuit emptio: vt l. sicut. s. illud. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Cer- tẽ illa lex modicũ facit, nisi eã intelligas sic q̄ hæ- res qui adiuit, præsumit̄ retro fuisse dñs à tpe mor- tis: vt l. hæres quoq; ff. eo. & l. si ex re. s. fin. de si pu. scruo. de regu. iur. l. omnia fere. Ergo apparet fictione harum legum, quod ipse emit rem pro- priam: plenẽ dixi in d. l. si is qui bonis. ff. eo.

S V M M A R I V M. ¶ Qui dicit test. mētum nullum, videtur adire. Inutilis transactio non habet vim pacti.

cõ. l. d. xxxvij. in. vol. & oino vide Ange. cõ. l. xij. inter cõsilia Bal. v. lib. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Causa fecerit. Ad hoc faciunt not. per Alex. per illum tex. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. possel. ¶ Omnia. Adde q̄ Ang. idem dicit, si solũ melior. alleg. text. in l. summa cum ratione. in prin. ff. de pecu. sequit̄ Fulg. hoc idem no. Ang. in l. oēs. s. Lucius. ti. de his quæ in frau. cre. & meli- us probat̄ ex not. per glo. & Bar. in l. nomen. s. j. de le. in. & per Bald. in l. j. s. si quis in fraud. pa. & in l. si vniquã de reuoca. do. & in l. j. qui bon. ce. pos. vbi concludunt, q̄ per alienationem maioris partis bono- rum, etiam particu- lariter factã, resul- tat suspicio in casu quæ resultaret per alienationem om- nium bonorum. Et de istis fraudibus, vide per Bal. hic, & per Bar. in l. post cõ tractum. de don. & per Bal. cõ. xxxij. in. vol. vbi etiã dicit, q̄ per vendi- tionem omnũ ho- norum, vel maio- ris partis, inducitur fraud.

LEX III. Eruus hæres.

S lū, vñ adire: & inutilis transactio nõ ha- bet vim pacti. h. d. ¶ No. duo, q̄ dixi in sumario: Primò, q̄ q̄ dicit nullũ, videt̄ adire. Concor. sunt ff. de bon. pos. l. cũ quidã. quod ple- nẽ dic, vt ibi dixi. ¶ Secũdo no. q̄ transactio, q̄ non valet iure substitutiõis, nõ habet vim pacti. Vidi istis s. de transactio. l. si cã cognita. ¶ Oppo. de l. postquã liti. s. de pac. Gl. ponit hic plures sol. Bre- uiter tex. soluit cõtrariũ: ibi renũciãuit volēs re- mittere & donare: hic verò voluit transigere: quæ transactio cũ nõ valeat, nõ habet vim pacti: vt d. l. si causa cognita. & quod ibi Cyn. no. s. de transact. S V M M A R I V M.

¶ Ratio differentie inter repudiationem, & cõ- fessionem. Qui repudiãuit, quando possit adire, vel nõ: regu- la cum fallentijs. Repudiatio quando præiudicat repudiãti.

LEX I. Sicut maior.

Sicut maior tam nõ potest quis adire: ita nec aditã repudiare. h. d. Hæc subtilis lex pro- pter hoc vtilis. ¶ Quæro est rō differentie inter repudiationem & cõfessionẽ. Glo. assignat plu- res solu. tene illam: quia confessio fit cõtra se con- fititẽ: ideo sibi præiudicat. Secus si fieret pro se: vt l. de q̄ tate. s. j. de interroga. actio. Sed hæc repu- diatio, de qua loquitur hic, fit pro se repudiãte: ideo nõ sibi præiudicat. Ita loquitur hic. ¶ Hoc præmissõ oppo, ad primã partem j. eo. l. h. Sol. hæc est regula, q̄ q̄ repudiãuit, nõ põt adire. fallit in filio suo: vt j. eo. l. h. Item fallit fauore vniuer- salis fideicommissi: vt l. nã quod. s. j. ff. ad Trebel. Item fallit ex speciali priuilegio, per restitutionẽ in integrum: vt s. si min. ab heredi. absti. l. j. & per totum. Item fallit in casu l. eũ hereditate. ff. c. ha- buitis no. s. titu. j. in l. quidã clogio. ¶ Venio ad secũdam partem, & videtur q̄ hæc repudiatio præiudicat repudiãti: vt l. postquam liti. s. de pac. Sol. Gl. fatetur cõtrariũ, q̄ ei præiudicat, respectu eius, cum quo liti gabat, cui renũciabat, vt in ex- traneo, vt in cõtrario: secus respectu aliorum cre- ditorum. Vide gl. & eam Iacob. de Aret. reprhẽ- dit. Aliud enim est renunciare liti, vt l. cõtraria: aliud repudiare hereditatẽ, vt hic. Tu dicas esse ad- uertẽdum ad quid fit hæc repudiatio: nam si qui- dem fit hæc repudiatio ad commodum repudiã- tis, puta ne conueniatur à creditoribus: interroga- tus an esset heres, dixit nõ, imò repudio: tunc nõ præiudicat. Non enim voluit sibi præiudicare, nec alijs p̄desse: vnde vim pacti nõ habet. Ita loquit̄ hic, quod apparet ex q̄. gl. quam suprã dixi. Sed si ipse repudiãt ad commodum aduersarij: vt pu- ta agebat petitione hæreditatis, & pendente iudi- cio dixit, renũcio huic hæreditati: certẽ videt̄ pã- etũ, sicut renũciare liti: vt d. l. postquã liti. et ita lo- quit̄ gl. hic posita. Ratio, quia hoc facit ad cõmo- dũ aduersarij: nam aduersario prodest, & sibi præ- iudicat. ¶ Item oppo. de l. si filius. ff. de interroga. actio. vbi confitẽdo se hæredẽ, sibi præiudicat: li- cet prius repudiãuerit. Sol. Ibi cõfessio fuit facta ad commodũ aduersarij, ideo sibi præiudicat quã- tum ad aduersariũ. hic verò fiebat repudiatio ad commodum sui repudiãtis. Ita etiam debetis in- telligere quod not. in l. v. lti. ff. de interroga. actio.

LEX I. Pupillorum.

Pupillorum pupillus si- ne tutore re- puliãre non põt. hoc dicit. ¶ Oppo. in l. cum pupillus. j. rñ. ff. de condi. & de- monstra. Sol. Ibi loquitur de repudiatione tacita, hic de expressã.

¶ Qui dicit test. mētum nullum, videtur adire. Inutilis transactio non habet vim pacti.

P. P. A. V. P. ¶ Sicut. de materia huius legis vide Ce- pol. cautel. cõ. l. x. ¶ Sicut. Adde qd̄ lex est bona, secun- dum Pau. de Catr. pro puellis quæ ma- ritantur à fratribus, qui faciunt sibi renũciare hæredita- tem paternã in locis, in quibus for- minæ succedunt, si- cut masculi: nam si filia aduerat, vel se manifestauerat. Nam si postea dicit, repu- dio ad instantiã fratris: nihil valet repudiatio, & ea non obstante po- test partem suã à fratre auocare: sed si dicat renuncio, & dono tibi partẽ meam, & omne ius quod habeo in hæ- reditate paterna, he- ne tenet renuncia- tio, & hoc dicit mē- titenẽdũ. Et idem voluit in l. si actio- ne. s. de pac. & in l. pactum. s. de coll. vbi dixi, q̄ si sunt plures fratres, & vnus renũciat al- teri: q̄ per illam re- nũciationem vide- tur aduulse, & suc- cessitẽ donare: ar- l. illud. ff. de acquir. hære. & idẽ voluit cõ. l. cccviii. incipi.

Secunda Bartoli super Codice.

In Christi nomine, viso puncto, sed in hoc ultimo dicit Alex. q. 103. an-
sentit contrarium in addi. ad Spe. in tit. de test. §. j. in addi. incip. Vbert. &
idem sentit Bald. in l. si defunct. §. de suis & legi. per l. fuit quaestio. ff.
de acquir. here. Tu de primo dicto Paul. de Caltr. vide Bald. cōsil. xlvj.
in lib. inci. verba institutionis.

* P. P. A. V. P.

a ¶ Si quis. An ista fa-
cultas reuocandi trāf
mittatur ad hære-
des, vide Alexā. in
l. si filius qui patri.
in pen. colum. ff. de
vulga. & pup. latē
Iaf. l. qui se p̄ris. i.
vj. char. C. vñ lib.
& hic Are. in l. vē-
tre. in vj. col. de ac-
quir. hær. quod ad
inducēdū hanc re-
uocationem abstē-
siois sufficiat actus
qui fieri nō potest
cōtra ius & nomen
hæredis, nō aut re-
quiri expressa re-
uocatio. Vide Ale-
xan. & Moder. in
l. j. §. de iure delib.
cōtra ang. & Paul.
de Cast. Itē an post
terminū pōt reuo-
cari quātū ad legi-
timam, vide Alex.
in l. quia poterat.
col. pen. ad trebel.

b ¶ Testamentum. ad
de quod Paul. de
Ca. hic dicit qđ no-
tarius rogatus de
testō nuncupatio
potest cōpelli per
iudicē ostēdere te-
stamentū illis q pe-
tunt: si est retinens
dūmō iurent q pu-
tāt sua interesse &
allegēt aliquam in-
stam cōm: ita quod
non petunt aō ca-
lūniandi: vt j. eo. l.
iij. & dabitur eis p-
ticularē copia parti-
nentis ad eos: vt d.
l. iij. & iij. de fid. in
stru. & hoc qa pu-
tat habere locū fal-
tem vtile remediū
huius edicti, cum
sit eadem ratio.

c ¶ Inspicitur locus
adde quod Bal. &
Ange. tangunt, an
in testamentis con-
ditis extra Roma-
num imperium re-
quirāt septem te-
stes, put requirūt
leges Romanorū:
si testator erat sub-
iectus Roma. im-

Hæreditas materna repudiata per filiū. an pos-
sit reuocari sicut paterna.

Filius emancipatus, an habeat in repudiatione be-
neficium sicut suus.

An idem, sit in hereditate auita, quod est in pater-
na. vbi quod sic.

Si quis. Suus hæres maior repu-
dians, potest suam abstē-
sionem reuocare intra triēnium, ante
bona vedita: sed minor. vel in vtili tē-
pore cōstitutus, potest etiā post triēniū, & post
bona vendita. hoc dicit hæc notabilis, & singula-
ris lex. ¶ Opp. de l. doli exceptio. versi. d. iur. sum.
ff. de noua. Sol. Regula est, quod de eo qđ faci-
cit intra quadriēnium, quod datur ad restitutio-
nem petēdam non potest restitutio peti. fallit in
casu huius l. qui casus singularis est secūdum. Dyn.

¶ Quæro hic dicit de hereditate paterna. quid
de materna? Glof. dicit, quod ille, qui repudiavit,
pōt reuocare intra annum: vt ff. ad Tertul. l. filij,
communiter tenemus contrarium: nam ibi loqui-
tur quando non repudiavit: sed dixit, nolo adire:
quæ verba sunt extensua: & inducūt repudiatio-
nem cursu anni. Secus si simpliciter repudiaret vt
vidistis §. de iuris & facti igno. l. secunda. ¶ Item
quæro quid in filio emancipato. Glossa tua dicit
idem vt ff. de col. bon. l. nonnunquā. Veritas est in
contrariū: vt l. iij. de iu. & facti igno. Non obstat.
l. non nunquam. quia ibi nō loquitur in repudia-
tiōe, sed in eo q nolebat adire, vt ibi dixi. ¶ Quæ-
ro hic loquor de hereditate paterna: ¶ quæro qđ
in hereditate auita. Gloss. videtur dicere idem: vt
d. l. nonnunquam. de colla. bo. & ego idem teneo:
quia l. si quis. ff. de iur. deli. loquitur generaliter
in quolibet suo: vt ibi plenē dixi, & materiā hu-
ius legis explicauit tibi. ergo dic vt ibi.

Quemadmo. testa. aper. Rubrica.

L E X I.
Testamentū.
Testamentum b petitur aperi-
ri, per officium iudicis. hoc dicit. Ma-
teriam huius legis dic vt ibi di-
xi §. de eden. l. j.

S V M M A R I V M.

- 1** Aliud est publicare, aliud aperire.
- 2** Quando testamentū in scriptis aperitur, testes ad-
hiberi debent si haberi possunt.
- 3** Testamentum in scriptis, quam fidem faciat, si tes-
tes sunt mortui, vel aliter haberi non possunt.
- 4** In solennitate testamentorum, inspicitur locus in
quo actus fit.

L E X II.

Testamenti.
Testamentum debet aperi-
ri secundum consuetudinē fori, vbi fit
apertio: & absentibus testib⁹ fit cōrā
viris honestis. hoc dicit. ¶ Ad euidētiā debes scire
qđ aliud est publicare de quo loquit lex, publica-
ri. §. de testa. aliud est aperire, de quo loquitur hic.

- 1** ¶ Primō quæro hic vtrū testes quando apertio
fit, debeant adhiberi: certē sic si possunt haberi: vt
l. sed si quis ex signatoribus. ff. eod. titu. ¶ ¶ Quæ-
ro qđ si testes haberi nō possunt, qa mortui sunt,
Respondeo: illud nō probat aliquid: quia est pri-
uata scriptura. vide glo. videbitis, vt aliās dixi vo-
bis, testamentum factum in scriptis antequam ve-
niant testes, & cognoscant sua sigilla & deponant
se interfuisse, est priuata scriptura: & nihil pbat:
sed postquā testes venerint, & fuerit facta publi-
cacio scđm formā. l. publicari. §. de test. tunc semp

perio? an verò sufficiat, esse seruatos mores illius loci. Bar. in l. qui à latro-
nibus. de testa. dicit qđ testm factū in loco hostili Romani imperij, vt in-
ter Saracenos, nō valeret, secundum illas cōsuetudines nisi solēnitas iuris
civilis perficeret. Sed Bal. dicit hic cōsuluisse super quodam testō facto
inter Saracenos, dūmodo habeat illa, quæ sunt de iure gentiū, quod vbiq;

pbat. Prædicta sunt vera, si testamētū est scriptū
manu priuata: fec⁹ si manu publica, licet sit in scri-
ptis: vt ff. e. l. tabularū. ¶ ¶ Vltimō nota qđ in solē-
nitate testamentorū inspiciē locus, in quo fit ille
actus, de cuius solēnitate querit. Dixi plenē in re-
petitione l. cunctos populos. §. de sum. tri. & si. ca.
Dixi etiam §. de testa. in l. si non speciali.

L E X III.

Leus quod.
Facienda est co-
pia testamenti
eius partis, quæ pertinet ad petētam
sine die & consule. hoc dicit.

Quod dicitur.
Codicillo petitur
aperiri eodem mo-
do, quo testamenta. hoc dicit.

d De edicto diui Adri. tollen. Rubr.

¶ Post apertum testamentum, & aditam heredi-
tatem, petit scriptus hæres se mitti in possessio-
nem: quod olim fiebat ex edicto diui Adriani, qđ
est sublatum: ideo ponitur hic titu. de edict. diui
Adria. tol. & quemadmodum scriptus hæres in
possesionem mittatur.

L E X I.

Cum inter.
Instituit⁹
mittēdus
est in possessionē antequā substi-
tutus h. d. vel aliter. In adificē
da possessione, instituit⁹ substi-
tuto præfertur. h. d. ¶ Oppo. in-
stitutus sub conditione habet honorū possessio-
nem secūdum tabu. sed substitutus est sub condi-
tione institutus: ergo debet habere bono. pos. pro-
batur in l. ij. §. si sub cōditiōe. ff. de secun. tab. So-
lutio: ibi loquitur in eo, qui est institutus sub con-
ditiōe in primo gradu: vnde non est aliquis, qui
eum præcedat. Facit ad hoc l. si quis instituat. cir-
ca prin. ff. de hære. insti. ¶ Opp. de l. ij. §. si de lib.
& posth. ibi substitutus instituit⁹ præfertur. Solu.
Dicit glo. ibi primus gradus institutiōis erat nul-
lus præteritiōis: hic secus. ¶ Contra hæc solutio.

opp. quod vitium præteritiōis, nō impedit mis-
sionem in possessionē: vt infra, l. proximi. & sic etiā
à primo gradu filius sit præteritus: tamē instituit⁹
in primo gradu deberet mitti in possessionem. Sō-
lu. l. proximi. infra loquit⁹, & debet intelligi, nisi vi-
tium præteritiōis appareat ex ipso testamēto: vt
statim dicam j. proximi. & j. l. fina. sed in casu l. con-
trariæ, ex ipso testamento apparebat, quod ex pri-
mo gradu erat præteritus: à secūdo filius erat ex-
heredatus: vnde ipso testamento fiebat mentio
filij: & sic apparebat filiū præteritum à primo gra-
du. ¶ Vltērius opponi. Instituit⁹ de vulga. substitui-
tio. §. fina. vbi admittitur instituit⁹, & substituit⁹:
vt l. si paterfam. ff. de heredib⁹ instituen. Sol. Ibi
est specialis casus, in quo admittitur cōcursum in-
stituti, & substituti. Ratio ibi patet, & dixi in l. cū
proponas. §. de hære. instituen. Præterea, ibi lo-
quitur in petitorio: hic in possessorio. ¶ Quærit
glo. quid in proprietate? Dicit glo. certē idē: quia
quando locus est institutiōi: non est locus sub-
stitutiōi: vt l. quandiu. ff. de acquir. hære. ¶ Quid
in legato? Dic idem, vt habes in glossa tua.

S V M M A R I V M.

- 1** Quæstiones requirentes altiore indaginē,
an impediāt hoc edictum,
- 2** Falsi exceptio, quod non impediāt iudicium pos-
sessorium.
- 3** Persona litigantis in iudicio, quantūcunq; sum-
ma, plenē legitimari debet.

Quamuis.

viget: quia ius gen-
tium vbiq; est bo-
nū, & æquū. Et cū
hoc trāsit. Paul. de
Ca. nec al. cōf. ego i
ueni vbi ipse Bal. cō-
suluit sup quodam
testō facto in Da-
masco à quodā an-
chonitano cum sex
testibus, vbi dicit
primō videri q te-
stamētū valeat: de-
inde dicit Jacob. de
Are. & Oldr. dicit
q aduena q à casu
inter fideles testaf,
debet secūdum ius
Roma. testari, si de
imperio Roma. est.
Ideo hunc passum
dimitto, & dico qđ
vbi negat testm fa-
ctū, nō sufficit sex
testes, nec quo ad
testm, nec quo ad
legata testf, & c. la-
tius ibi vide, f. cōsil.
clxiij. iij. lib. incip.
in Christi noie, in
Damasco non ser-
uatus Romanum;

P O M A T E S.

d De edicto. Ad-
ita hereditate restat
vt hæres institutus
mittatur in posses-
sionem rerū hære-
ditariorū, & super
tali missiōe tractat
edictum diui Adr.
tollē. Imperator tū
non ponit hic, de
conseruādo sed tol-
lendo. dicebat, nisi
script⁹ hæres postu-
lasset se mitti i pos-
sionē, non aliter
fieri, nisi Reipubli-
cæ daretur vicesi-
ma pars heredita-
tis: & multæ essent
interpretatiōes, &
distinctiones, circa
dictū factū hodie,
sublato edicto fit
missio in possessio-
nē rerū heredita-
riarū, sub distiō-
nē tñ l. si. eo. titu.

¶ Instituit⁹. Sed qđ
si primō est script⁹
substituit⁹ quā insti-
tutus Specul. dicit,
nihilō minus hære-
dem prius mitten-
dum in tit. de testa.
§. si. verficu. quid si
primō.

P. P. A. V. P. ¶ Paratus incontineti probare. Vide Ang. in cōsil. cccviii. in iij. dubio.

¶ Altiozem. Quando exceptio dicatur requirere altiozem indaginem, & quæ possit probari incontinenti, & quæ nō, vide p. Bar. in d. l. si is à quo. & in extrauag. ad reprimēdū. in verbo, summariē per Bal. in l. iij. ff. ad exhib. & in l. j. v. in

possef. leg. in l. si ex falsis. s. de transact. & in l. fin. j. de ord. cogni. & Angel. in l. ille à quo. §. si de testō. ff. ad Trebel. per Cano. in c. veniens. de testa. per do. Car. Flo. & Io. de Imola. in c. cum in iure. de offic. de a legati per Roma. i cōf. c. xliij.

¶ Possessorio. Ad de, hoc etiam procedit, quando quæstio falsi esset mota ante aditā hereditatem secundum glo. in l. cū falsum. in fin. ff. de acquir. heredita. quam sibi appropriat Barto. Ang. & Fulgo. hic volentes hoc esse speciale in possessorio: vt istud non impediatur ppter dictam quæstionē falsi notarij an additionē: quoniam talis quæstio requirit altiore indaginem, & non debet impedire, vt hic: & dicit Pau. de Cast. in d. l. cū falsum. q. istud est singulare. Et p. f. opi. Bar. & sequa. cū dicit Alex. qd glo. singulari in l. he

res institutus. de acq. qui. her. qui simili ter illud dicit, qd illud quod dicit in tex. de except. per quam opponerebā cōtra testamentū, qd testator erat feruus, procedat etiā si de hoc dubium erat apud heredem

ad dicto tempore: quia licet talis dubietas impediatur adire, quo ad hoc, vt possit effici dominus: vt d. l. hares institutus. in fin. tamē quantum ad petendum istam missionem non obstante per illum text. & illam glo. sequitur Bal. & Raph. Cu. ibi, qui Raph. hic dicit esse singulare, & mirabile, qd instituitur inducatur in possessionem, & prius efficiatur possessor quam hares. Et cum hac opi. transit Alex. licet Cyn. & Imo. in l. cū falsum. velint qd illud, quod dicit tex. hic cum gloss. solum procedat quando mota est quæstio falsi post aditam hereditatem.

¶ Ad hoc opp. facit Felstū de isto dicto d. Flo. i. l. iij. §. sciēdū. ad exhib. & vide de qd habet, & ibi dixit exhibita. de iud. c. j. de accu. & vide Io. de Imo. in l. si queramus. in prin. ff. de testa. vbi non allegauit istā gl. Andr. Barb.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Debet legitimari. Adde qd debet a principio legitimari, nec sufficeret legitimatio superueniens. vide Alex. cōf. cccxviii. in vlti. col. Et ad istud dictū vide do. Frac. cōf. lxxiiij. ex viij. col. & quæ scripti in Rub. de edē. in prin. maximē. in apost. vide Bart. in l. nō oportet de leg. n. vide quæ scripsi in iudicib. C. de iudic. vide Alexā. in l. a diuo pio. §. si super rebus. in j. col. C. de re iudic. Item qd istud procedat solum in psonis, ex quibus fraudā iudiciū, nō autē in alijs quæ incidenter veniunt in iudicio vide Bar. cōf. xviiij. Item adde qd a suā iudicis pronūciantis super legitimatiōne personę potest semper appellari. ait pretor. §. permittitur. ff. de mino. quē allegat. Ang. i. arbitrio. ff. qui satidā. cogā. sed vide Iaſ. in cō-

LEX II.

Vamuis. Hæc est notabilis lex. Vitium testamēti inuisibile, qd requirit altiore indaginē, nō impedit scriptū heredem mitti in possessionē. h. d. Cōtra l. nostrā opp. Primō ad primū, de reg. iur. c. dolo facit. ff. de doli ex ce. l. dolo. Sed si testm̄ esset nullū ex cā prætentionis, scriptus hæres deberet restituere ista bona: ergo dolo facit, quia petit. Gl. optimē soluit hoc est verum, vbi nō sit paratus incontineti probare.

Istæ enim quæstiones, quæ requirunt altiore indaginē, non impediunt istud iudiciū possessorii, quādo agitur summariim: vt l. iij. §. ibidē. ff. ad exhiben. & l. si is à quo. in prin. ff. vt in possef. leg. Habiſtis no. j. quo. bo. l. si. & in l. cū quereret, vnde vi. vbi etiā habuistis not. facit l. ille à quo. §. si de testamēto. ad Trebel. ¶ Secundō oppo. qd exceptio falsi, habeat impedire. vñ videf. obſtare s. de ordi. iudi. l. pe. & fi. & l. diu. §. si. & l. seq. ff. de pe. hære. Solu. Ibi cum agitur petitorio: hic quā agit possessorio. ¶ Vterius oppo. de l. Pap. §. si filius. ff. de inoffi. test. vbi querela potest opponi in modū exceptionis. Solu. ibi quando agitur petitorio: hic quando agitur possessorio. ¶ Vterius oppo. de l. j. proximi. vbi etiā in possessorio potest opponi de vitio testamenti. Solu. Ibi loquitur de vitio visibili, quod apparet ex ipso testamento: hic verò de vitio inuisibili, quod requirit altiore indaginem. ¶ Oppo. s. de pet. hære. l. liber. Solue eodē modo: ibi opponebatur de statu defuncti, in iudicio petitorio: hic i possessorio. ¶ Ad hoc opp. de l. si res. j. de ordi. cog. Sol. & habes optimā gl. ibi dicebā seruus ille, cū quo agebatur: & sic erat in iudicio. Vnde persona, cum quo litigatur, ante omnia debet legitimari. Sed p̄sens lex loquitur quando defunctus dicebatur seruus. ¶ Ex hac solutiōe nota qd in iudicio quātuncunq; summario, persona, cum qua litigatur, debet plenē legitimari, licet ipsa causa requirat summariā cognitionē. s. quod tene menti.

S V M M A R I V M.

¶ Florentini quando habet guerram, imponit magnas gabellas. LEX III.

Dicto. Ista est singularis lex, & non est alibi. Edictū diui Adria. cū sua viceſima est sublatū, & scriptus hæres ex sola inspectione testamēti mitti in possessionem, si nō apparet legitim⁹ cōtradictor: & si apparet, mitti cā cognita, & angustie t̄pis sunt sublatę: nisi res legitime sint præscriptę. h. d. Ista l. nostrā hoc mō diuide. Pri-

trarium in d. l. arbitrio. vide ad istud dictum Barto. hic moder. in l. iudices C. de iudic. & vide Bal. qui ponit exēplū in filio, in l. ne quicquā. §. de plano. in vlti. quæst. de offi. proconſul. & leg. Alex. cōf. c. j. incip. viſo pro cessu. Et quod in quocunq; iudicio, etiā extraordinario & improprio fit semper legitimanda persona, vide Bar. in rub. qui admit. in j. col. Item qd

in omni iudicio, et criminali, prius sit legitimanda perso na, vide Aretm. in c. j. de accusat. in j. not. vbi etiā in j. col. ad fi. & seq. an ista exceptio in habitationis persone opponi possit post litem contestatam quando ante p̄babili ter ignorabatur & an processus sit nullus, si non oppo natur. ¶ Legitimari. Idem voluit Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo figura. in j. colum. & Bal. in l. iij. §. ibi dem. ff. ad exhib. & in l. nec quicquam. §. de plano. ff. de of fic. procu. ¶ POMATES. ¶ Cognitiō. Ad deno. Aretm. in c. j. in prin. de accus. & Iaſ. post Barba. in rubric. s. qui ad mit. in prin. & non ab re in l. j. colum. iij. de testam. Vide etiam Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo summariē. et Bald. in l. iij. §. abidem. ff. ad exhiben. Feli. in c. veniens. l. ij. col. v. ad medium de testibus. ¶ Edicto. in prin. Et vide Bartol. in consilio c. j. incip. quidam magister Ioannes instituit heredem. Et pro intellectu huius l. vide Barto. in cōf. incipit. Dyambra. porrexerint. & in consilio. xxi. & in præallegato cōsilio incipien. in quæstione vertente. vi de an iudicium habitum cum clerico coram iudice seculari sit nullum: an clericus non in edens in habitu clericali, condemnatus à laico, non opponens in principali, si appellauit, an sententia sit nulla: vide Barto. in consilio. xx. incipien. clericus non sub nomine. an beneficium huius legis habeat fideicommissarius utilis, Bartol. in consilio. xxi. incipien. missus in possessionem, & an indirecte admittatur distinctio, an habeat expressum errorem iuris vel non, vide ibi. & quando decretum est nullum, non est necesse qd iudicium nullitas intentetur, vt ibi. & ibi vide, si quis ingreditur possessionē alterius, vigore iniusti decreti excusetur. & vide Io. de imo. in consilio. cx. & vide Barto. in consilio. j. incipien. in q. vertente in curia dñi Capitanei. & in consilio. missus in possessionem est. cccxxxix. & vide Lud. Roma. in consilio. cccvii. vbi dicit, qd immisio huius legis reuocatur sine libello, vide ibi, & in consilio. cccxxij. & vide Barto. in consilio. cccxiij. incip. visa quadam petitione Andre. Barba.

- 1 Ex qua p̄scriptioe causatur dominium d̄ rectum, ex qua vitale, & ex qua paratur exceptio.
- 2 Defectus p̄rtitionis filij, apparens ex testamēto, impedit missionem in possessionē ex hac lege.
- 3 Ratura, vel cancellatio in instrumēto, quando vi tict instrumentum.
- 4 Verba rationem materię impropriantur.
- 5 Quæ sit differentia inter hæc legem & interdētū, quorum bonorum.
- 6 Differentia inter hanc l. & petitionē hereditatis.
- 7 Hæres quo iure petat se mitti in possessionem. Edictum diui Adriani in totum sublatum.
- 8 Hęc lex quā habeat locum in instituto. in re certa.
- 9 Beneficium huius legis: quando habeat locum in fidei commissario vniuersali.
- 10 Substituto directē, siue pupillariter, siue vulgariter, competit beneficium huius legis.
- 11 Hæres hæredis qd habeat beneficium huius legis.
- 12 Episcopus & executor testamenti, qd habeat beneficium huius legis.
- 13 Iudex competens in remedio huius l. quis sit.
- 14 In remedio huius l. an requiratur libellus.
- 15 Differentia inter tria remedia, quæ cōpetunt heredi. h.
- 16 Pars quā citanda sit in remedio huius legis.
- 17 Hęc lex qd habeat locum in testamento nuncupatiuo in scriptis redactō per notarium.
- 18 Beneficium huius l. qd habeat locum in testamēto imperfecto, in illis casibus, in quibus valet.
- 19 Dispositio huius l. qd habeat locū in omni successione, siue de iure ciuili, siue p̄torio. Bonorum possessor, quod continetur appellatio

conſilio. xxi. & in præallegato cōsilio incipien. in quæstione vertente. vi de an iudicium habitum cum clerico coram iudice seculari sit nullum: an clericus non in edens in habitu clericali, condemnatus à laico, non opponens in principali, si appellauit, an sententia sit nulla: vide Barto. in consilio. xx. incipien. clericus non sub nomine. an beneficium huius legis habeat fideicommissarius utilis, Bartol. in consilio. xxi. incipien. missus in possessionem, & an indirecte admittatur distinctio, an habeat expressum errorem iuris vel non, vide ibi. & quando decretum est nullum, non est necesse qd iudicium nullitas intentetur, vt ibi. & ibi vide, si quis ingreditur possessionē alterius, vigore iniusti decreti excusetur. & vide Io. de imo. in consilio. cx. & vide Barto. in consilio. j. incipien. in q. vertente in curia dñi Capitanei. & in consilio. missus in possessionem est. cccxxxix. & vide Lud. Roma. in consilio. cccvii. vbi dicit, qd immisio huius legis reuocatur sine libello, vide ibi, & in consilio. cccxxij. & vide Barto. in consilio. cccxiij. incip. visa quadam petitione Andre. Barba.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Edicto. Adde ad hanc l. repet. Bald. ¶ POMATES. ¶ Edictum diui. Ad istam l. vide Bar. cōsilio lv. col. xiii. & duabus seq. volu. ij. & Imo. consilio. cv. & Bal. in c. cificitatus. colum iij. de rescrip. & cōf. l. in vlti. parte. An autē ista lex habeat locū in causa testa, vide Ludo. Roma. consilio. xliij. Ad istam l. etiam vide Roma. cōf. l. cccxxv. in fi. col. j.

Secunda Bartoli super Codice.

ne hæredis.

- 20 Contradictor legitimus in casu huius l. quis sit.
- 21 Remedium huius l. qd sit adipiscendæ possessionis.
- 22 Fideicommissarius vniuersalis quādo sit legitimus contradictor.
- 23 Quando apparent duo testamēta eadem die confecta, nec apparet de prioritate: remissiuè.
- 24 Missio in possessionem debet probari per instrumentum, non per testes.

* P. P. A. V. P.

a ¶ **Sinautem aliquis.** An ut officiu huius l. habeat locū in ecclesiæ vel monasterio nondū constructo sed ad cōstruendum instituto hærede vel eius noīe antequā constructa possit peti missio in possessionem ex hoc edicto, vidē Angel. simp̄r̄ consil. cxxvij. i. j. dub. vbi pulchrè loquit. Itē qd illud bñficiū cōpetat etiā curatori dato bonis, nec antequā, vide Alex. i. cōsi. in. in. j. vol. in. ij. col. Item not. qd tñ operat existētia sui hñdis, quātū ad hoc vt qd mitti debeat in possessionē quantū opat bñficiū huius l. ex testō. nūqd aut bñficiū huius l. habeat locū in feudis vide Bal. in c. j. in v. col. an agna. vel filius. Alex. hic in fi. Iaf. & alij in ij. col. Itē qd stante statuto qd possessio cōtinuetur i hæredē possit veniēti ab iestato mitti in possessionē ex hoc edicto vide quæ scripsi in l. cū hæredes. ff. de acquir. pos. ad. Bar. ibi et de præced. cū decisio b. Bal. habes. Itē quid si asserat de iustia testamenti, quorū vnū eēt cācellatū aliud non, an habeat locū hoc edictū, vide Bal. consil. cxxij. in iij. pte vbi et quid si protocollū esset cancellatum.

b ¶ **Cācellatio.** Adde videndū Bal. in terminis cōsil. xj. inci. punctus. ij. lib.

Sinautem aliquis. Hic incipit tertia pars.

Ad cuius cōditiā debetis scire, qd quædā est prescriptio, quæ causatur ex vna parte tantū, vt puta fauore prescribētis, qui titulū habet, & bonā fidem: vt vsuscipio triēn. Quædā ex alia parte tantū: vt puta odio negligentis: vt prescriptio xxx. annorū currit tantū ex negligentia nō petentis, in qua nō requirit, nec titulus, nec bona fides possidētis. currit enim solū ex negligentia non petentis. Quædā est prescriptio, quæ oritur ex vtraq; parte, scilicet fauore possidētis, & negligentia nō petentis: vt prescriptio x. vel xx. annorū. Per primā querit dñum directum: vt l. traditionibus. de pact. Per secundā nō querit dñum directū, nec vtile, sed paratur ei exceptio: vt l. si quis emptionis. de prescrip. xxx. anno. Per tertiā querit dñum vtile: vt videbitis no. j. de bo. ma. au. nisi. no. per Dy. in c. possessor. de regu. iur. lib. vj. & hoc colligitur ex tex. & glo. ¶ Quo præmisso, pone casum sic. Quid si contra eū, qd petit se mitti in possessionē auctoritate huius legis, opponatur exceptio prescriptionis? Rñdet Imperator: & dicit, qd siue sit prescriptio, quæ causatur ex vna parte, siue quæ causatur ex vtraq; exceptio admittit: vt patet ex tex. quem no. & tene mēti. Notabilia collige p te. ¶ Venio ad cōtraria, & priā ps nō habet: iō venio ad secundā ptē & op. qd ex vitio testi nō impediatur missio: vt s. l. pxi. Sol. Ibi loquit de vitio inuisibili præteritiōis, vel simili: hic de visibili, vt si esset abolitū, vel cācellatum, & similia: & ideo puto qd si apparet præteritio ex ipso testō: fortē quia de filio facit mentionē in ipso testō nō instituēdo, neq; ex heredado: talis defectus impediret missionem ex hac l. arg. de si. deicom. l. pe. dixi s. l. j. ¶ Contra hoc opp. videt qd vitium visibile nō impedit: vt l. si ex fal. s. de trāsa. Sol. Intellige hoc, qd erat vitium rasure, vel cācellatio, tñ loco suspecto: vt puta circa an. Dñi vel circa institutionē hæredis. sec. si esset vitium in loco nō suspecto: vt puta in aliquo legato: arg. l. cōtrarie. Ita dicit gl. Itē secus si illa rasure esset bene correctā, ita qd oīno apparet de manu eius dē notarij: vt hic dicit glo. sup ver. prima figura. vel si notarij in sua publicatiōe dixisset, qd suprà casum vel cācellatum est, vel additū in tali loco, manu meā propria feci: vt probat in l. j. ff. de his quæ in test. delē. Vel si illa rasure, vel cancellatio sic deberet stare, vt ex pcedētib; vel sequētibus colligit: vt probatur extra, de reli. do. c. cum venerabilis. & in gl. quæ hoc ponit ad literā. Si enim illud, quod deficiat, ex pcedētib; & sequētibus subintelligit, vt infra. de fideicom. l. verbum, volo. no. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. cum imperfecta. multo magis illud quod est aliquāliter vituperatū pōt coadiuari: arg. l. j. post prim. s. de rei vxo. act. Habetis expeditas duas glo. videlicet glo. super verbo, vitium, & gl. super ver. prima figura. ¶ Opp. dicit hic, qd dispositionibus testiū &c. Contra, testes debent examinari parte citata, & causa plene cognita: vt l. si quādo. s. de tes. & habuistis no. s. de tes. l. hac consultiissima. §. si qd aut. Sol. Intellige hic de depositionibus: hoc est solēnis numerus testiū apparet subscriptus in testō. Non cū loquit hic de testiū examinatione fienda coram iudice: quia tūc haberent iura cōtraria locū. & habetis expeditū principium gl. super verbo, depositionibus. ¶ Itē oppo. dicitur hic, qd earū rerū, quæ testatoris mortis tēpore fuerunt. & sic videt qd hic querendū sit de proprietate defuncti: sed causa proprietatis requirit plenam cognitionem: vt l. iudices. s. de iudi. ergo non debet fieri missio ex sola inspectione testamenti.

Sol. Dicit quidā, qd debet mitti in possessionē rerum, quæ a defuncto possidebāt tempore mortis Et pro rato hic dicitur fuerat: quia possessor præsumitur dōs. Hoc aut an sit verū, videbitis in l. ij. s. de proba. Vnde tu expone hoc aliter: quæ testatoris mortis tēpore fuerūt, s. quo ad possessionē vel detentationē. Sic ergo ista verba accipiūt improprie, rōne materiæ in qua prolata sunt: licet enim sit in petitione hæreditatis: vt l. & non tantū in prin. ff. de peti. hñre. & ita tenet gl. hic habetis expeditam glo. super verbo, fuerunt. ¶ Item oppo ad istam partē: in iure nostro nihil debet esse superfluum: vt s. in prima constitutione. §. quibus. Sed ista lex est superflua: quia habemus aliud iudicium possessorium, scilicet interdictū quorum bonorū, quare malè. Huius timore tñ glo. hic ponit differentiam inter hanc legem & illud interdictū: vt ex hoc appareat hanc legem nō esse superflua. Prima differentia est secundū Oldra. quæ hæc lex est generalis in omni successore: sed interdictū quorum bonorum, solū in successore, de iure prætorio. Hæc non est bona differentia: quia illud interdictū cōpetit successoribus de iure ciuili, vt vultis in l. j. j. quorum bono. & no. ff. quorum bo. l. j. Itē est alia differentia secundū quosdā: quia illud interdictum est temporale: hoc est perpetuū. qd gl. reprobatur: quia illud est rei psecutorii: ergo perpetuum: vt l. in honorarijs. ff. de acti. & obl. Est & alia differentia: quia illud non dat nisi aduersus eū, qd possidet pro hæredē, vel p possessore: hæc lex datur aduersus omnes, etiā qui titulo possidēt: hæc pōt esse bona differentia: vt infra, videbitis. Adde, qd beneficiū huius legis cōpetit, etiā nemine possidente: quod nō est in illo interdicto. Itē est alia differentia secundū glo. qd hic obtinet quis possessionē: etiā si non doceat se hæredem, ex sola testamēti ostēsiōe: ibi verò oportet qd doceat se hæredem, licet summam: vt dixi in l. j. quo. bo. Itē est alia differentia secundū quosdā: quia per hanc non efficit possessor: licet in possessionem mittat p illud interdictū efficit possessor. Et hoc nō placet gl. quæ p vtrūq; possessor efficit. qd apparet ex illo ver. sinaut aliq; contradictor. ibi & ei possessio acquiri, qui potiora iura, &c. ¶ Opp. eodē modo quia hæc lex videt superflua per petitionē hæreditatis. Huius timore glo. tñ ponit differentiam inter hanc legē & petitionē hæreditatis: nā ihac veniūt corporea tantū: in illa etiā incorporea. Itē illud petitorium illud possessorii. Modo habetis expeditum finem gloss. magna. quæ est sup verbo, legitimo. ¶ Venio ad tertiam particulā: sed ad ver. sinaut aliquis. dicitur hic, qd quis venit ad contradicēdū ei, qui missus est. Contra: postquā quis est missus in possessionē, aut quis vult cōtradicere de facto: & non pōt: vt l. addictos. j. de appel. aut de iure: & similiter nō pōt: quia cū sit ista causa momentanea possessionis, nō pōt appellari: vt j. si de momen. pos. fue. app. l. j. & cal. est in l. si. ff. de app. recipiē. Huius timore tex. iste legitur duob; modis. Vno modo, vt exponamus, missus est, i. mitti desiderat & sic apparet contradictor ante missionem. Secundo modo vt stet proprie: & tunc exponit, cōtradendum putauit: scilicet verbo, dolendo se, quare ille missus est, non qd ista cōtradictio aliqd operetur. Vide glo. super verbo, missus, qd pōt esse verū, si iste fuit citatus. si enim citatus nō esset: etiā post missionē posset cōtradicere: vt j. dicam. Modò habes expeditum principium gloss. illius super verbo, missus. ¶ Venio ad quartam partē, & illa non habet contraria. vnde transeamus ad quintā. Et opponi, contra. Petitio hæreditatis prescribitur spatio. xxx. anno. vt l. hæreditatis. s. de peti. hæredita. Malè ergo hic dicit tex. qui dicit eā excludi spatio longi temporis. Solu. dicit gloss. quādo ille, qui conuenitur petitione hæreditatis, nō possidet titulo: tunc procedit lex contraria. sed si possidet titulo, petitio hæreditatis excedit suos terminos: quia cum eius natura sit, vt non detur contra titulo possidentem: & tunc datur cōtra possidentem: iō excedit à nō suis terminis: quia cōtra eam.

* P. P. A. V. P. ¶ Nō suspecto. Vi pe Iaf. in l. Si vnus. s. de testi. in ij. col.

* P. P. A. V. P. ¶ Dicitur hic. An aut sufficeret pba re an mortem fuisse possessum p defunctum vide quæ dicit Aret. consil. cñ. col. iij. qui tñ loquitur in petitione hæreditatis in isto autē remedio contrario contrariū videt velle Bar. hic in co. vlti. vt ponit ipse Aret. in l. pōponi §. accessiones. col. ij. ff. de acqui. poss.

¶ Officium iudicis. Adde qd idē tenet Bal. hic i vi. qo. pri. & Paulus de castr. Sa. & Alex. & vide Spec. in tit. de test. §. sequit. vers. ultimo sequit. cum duobus versic. seq. **P. P. A. V. P. 7**

¶ Secūdo. An autē habeat locū in veniente ab intestato sicut statutū quod possessio cōtinuet in hæredes ipso iure, vide Com. sentent. q. sic. consil. xliij. ad fin. Et q. filius suus hæres ab intestato possit petere se mitti in possessionē ex officio, sicut si esset in testō institutus propter fraternitatem, vide Bal. in cōs. j. & cōtro. inter mascul. qd si possessio vacat, qd ista lex non habet locū in venientib⁹ ab intestato, vide Aret. hic. colū. viij.

¶ Secūdo quæro. Adde q. cū decisione Bal. dicit Pau. de Ca. rāfite doc. rōnib⁹, de quibus per Bar. sed an fili⁹ institutus in legitima habeat beneficium huius l. Bal. tenuit qd sic, sicut habet vtilitacionē fa. etc. ut l. ij. §. si quarto. fa. etc. & vide Spe. & lo. And. in addi. c. in tit. de test. §. si. et vers. sed nunqd is. Bal. cōs. l. xxxij. v. lib. & ibi an possit cediti semel possederit et fuerit intro missus p. prætorē: quia inordinate p. cedit, an habeat beneficium hui⁹ l. & qd istud possessoriū ē, nō solū ad ipse d. & cōfirmandā, & continuandā multa pulchra ibi vide.

¶ P O M A T E S.

¶ Tu verò dicas. Vi de Ange. consil. iij. col. v. volū. ij. ibi in specie tangit, qm fit testō ipso iure: de quo j. p. Bart. & vide Alex. cōs. xl. volū. iij. & vide Aret. cōs. l. xxxvii. col. fi.

¶ Vniuersali. Adde Bar. cōs. inci. in curia capitanei. & in cōs. inci. missus. e Ang. cōs. cxxxvii. f inci. in deci. & c. p. mto ad euidentiā.

¶ Quæritur. Adde

eam præscribit spatio longi tps. Ista est satis bona sol. vel aliā dicūt quidā, ibi loquit de directa petitione hæreditatis: hic de vtili. Ista est eadē cū prima: quia semper cū petitio hæreditatis dat cōtra titulo possidētē, dat vtilis. Alij dicūt, q. hic loq̄ de rei vendicatiōe quod nō placet: ideo tene primā. ¶ Sumus expediti de contrarijs huius l. veniamus ad quæstiones, & ex his declarabit ista lex, & est vtilis materia multum: & p. qo. poterit apparere. ¶ Quæro, quo iure petat missio in pos. p. hæredē? Glo. dicit duplici iure pōt peti. Primō cō dictione ex lista. Item ex edicto diui Adri. Illud enim nō est sublatū, nisi in eo quod malē dicebat. Ita dicit gl. huius l. quā vide. In eo qd gl. tenet illud edictū nō esse sublatū, reprehēdit p. moder nos. Primō p. rubricā, q. dicit, de edi. di. Adri. tol. & glo. j. sup. rubrica hoc videt tenere. secūdo per istum tex. ibi: penitus quiescēt. innuit in totum esse sublatū. Itē ex eo qd text. dicit ibi: et in alijs oib⁹, quæ circa r. pletionē, &c. Istud cōiter tenet, q. sit sublatū istud edictū. Item in eo quod gl. in nuit missionē fieri p. cō dictionē ex l. Ista videtur malē dicere: nā cō dictione ex l. est psonalis actio: & sic præsupponit aliū obligatum, quod nō videtur posse dici hic, eo casu quo nullus est cōtradictor: & ideo dicebat do. Iaco. But. q. propriē cō dictione ex lege habeat locum qm est cōradictor: aliās nō esset cō dictione ex lege: sed esset officii iudicis auctoritate hui⁹ l. qd satis placet. ¶ Secūdo quæro, vtrū hęc l. habeat locū in hærede instituto ex re certa vt ipse habeat beneficium huius l. Gl. tua hic in prin. dicit q. non: quia habet loco legatarij nisi qm aliū nō sit hères institut⁹ in testō: vt l. quoties. §. de hære. instituen. Istam glo. intelligo verā quādo aliū hères institutus vniuersaliter iā hæreditatem adiuit. Si verò adhuc nō adiuit: tūc q. illa hæredis institutio sapit naturā hæredis vniuersalis, propter spem iuris accēscedi: vt dixi in d. l. quoties. Item quia nō est aliū, de cuius manu capiat, satis putare q. auctoritate huius legis possit mitti in possessionem illius rei. ¶ Itē quærit gl. quid de fideicommissario vniuersali: vtrū possit mitti in possessionem auctoritate huius l. Gl. dicit q. non, & nihil allegat. Pro hoc videtur casus in l. h. infra. de codi. vbi videtur dici q. ille, qui petit bonorum posses. ex hac lege, videt se asserere hæredem directo. Tu verò dicas: secūdum nostras do. Aut restitutio nō est facta, neq. re, neq. verbo: & tūc nō habet beneficium istius legis: quia non habet ius in bonis. Aut est facta restitutio i re: & tūc non habet locum beneficium huius legis, vt constituatur possessor, quia iam est constitutus: sed possit habere locum hoc beneficium, vt possessor cōfirmetur: vt lege j. §. ad Carbonia. & l. ij. §. missum. ad Carbonia. Aut est facta restitutio verbo tātūm: & tūc habet locū beneficium hui⁹ legis saltem vtile, ex persona hæredis: cū ad ipm fideicommiss. transferint omnia iura & actiōes: vt l. j. circa p̄ci. ff. ad Trebel. Ita tenebat dñs. Marr. Syl. & do. Iac. Butr. Adde etiam, q. quando nulla est facta restitutio in casibus, in quibus transeunt iura, & actiōes, sine restitutione: quos videbitis j. ad Trebel. l. pe. §. fi. competit beneficium huius legis fideicommissario vniuersali, eadē rōne quā §. proxi. dixi. Ad vnum tamen aduerte, q. in quibusdam casib⁹ dixi fideicommissario vniuersali d. beneficium huius legis competere: illud non habet ex sola inspectiōe testamenti. Licet enim primus hères ex sola ipsa testamēti inspectiōe habeat: illud est ideo, quia ipsum testamentum fit notoriū iudici ipsum ponendo in possessionē. quod non est in fideicommissario: & ideo habet ostēdere sibi factam restitutioē, vel aliquem de casibus esse, in quo restitutio non sit necessaria: vt dicā statim in proxi. quæstione. ¶ Quæritur, vtrum substituto pupillariter competat beneficium huius legis. Gl. dicit q. sic, in omni substituto directo, siue vulgariter, siue pupillariter: vt colligitur supra. e. l. j. Dicit gl. hic aduerte, q. hoc non consequitur substitutus ex sola testamēti ostensione. Ratio, quia

per hoc nō sit notorium siue liquidum iudici substitutum mittendum esse in possessionem: imò in stitutus præferri debet: ergo substitutus vulgariter ostendere debet testamētū, in quo substitutus est, & repudiationem primi hæredis, vel aliquid aliud propter quod sit exclusus primus hères. Idē dico in substituto pupillariter. Debet enī ostendere testamētū, in quo est substitutus, & mortē impuberis & hæreditatem esse aditā ex testō paterno, ita q. sit locus substitutioni pupillari: aliās non efficeretur notoriū iudici ipsum esse ponendum in possessionē. Et fidē dico i hærede hæredis, qui petret se mitti in possessionē ex vigore istius legis. Nam debet ostendere primū testamentum: & se esse hæredem primi instituti: & primū institutū adiuisse eo casu, quo esset necessaria aditio ad transmissionē, ita q. iudici liqueat ipse esse ponendū in possessionem. Sed dicis tu: ergo eadem rōne ex sola inspectiōe testamēti nō liquet iudici, primū hærede mittendū in possessionē: nā non apparet ex testō, testatorē esse defunctū. Respondeo: q. ea ipso q. hères habet testm, ista est quæ dā præsumptio q. testor sit defunct⁹ nā nō daret viuio testatore: vt l. ij. §. si dubite. quæ ad. test. ap. Quidā tñ etiam contra hoc obseruat: qui querūt probationē de morte defuncti, saltē iuramētū hæredis: puto tñ q. non sit necesse. ¶ Quæro, qd in episcopo, qm sunt instituti pauperes: vtrū habeat locū beneficium hui⁹ legis & idē quæro de executore vniuersali testamēti, qm sunt instituti pauperes? Doc. tenet q. habet beneficium huius l. arg. l. si quis ad declinandā. §. de episc. & cler. ¶ Habetis expeditā tertā glo. venio ad sequentē gl. dicit, cō petenti iudici: quæro q. sit cōpetēs iudex? Dicit glo. q. cōpetēs iudex inspicit circa duo. Primō circa iurisdictionē: quia est necesse q. sit talis iudex q. habeat merū imperiū. nō em̄ pōt hoc expediri per magistratū municipale: vt l. i. libere cauere. de iur. om. iud. Itē inspicit circa territorij: quia oportet q. sit ille iudex, q. habet in suo territorio: aliās nō possit mittere i possessionē sed p̄nunciare de mittendo, & scribere ad iudicē loci: vt ff. de bo. auth. iud. pos. l. cum vnus. §. pe. de re iudic. l. a diuo Pio §. j. Primū dictū gl. quæ dicit q. requiritur, q. habeat merū imperiū, debet intelligi saltem mistū: vt d. l. i. libere cauere. pōt etiā esse q. pōt exerceri p. quilibet magistratū, & etiā p. iudicem delegatū vt puta, qm superuenit legitimus cōradictor: tūc expeditur cō dictione ex lege ista, vt §. dixi. & sic p. viam actionis: sed ea, quæ iure actionis expediti sunt iurisdictionis: vt no. in l. nec quicq. §. vbi de cretū. ff. de offic. procō. ergo cōpetit cuiuslibet magistratui, & pōt delegari. Quando verò nullus est cōradictor, & sic expeditur p. officij iudicis: tūc est mistū imperij: vt dicit glo. qd intelligo de executione: sed cognitio fortē possit demādari: vt l. cognitio. ff. de offi. eius cui mā. est iurisd. ¶ Circa secundū not. quod gl. dicit, q. oportet q. sit eiusdē territorij: aliās pronūciat, & mittit literas de mittendo in possessionē: puto sic dicēdū, q. si quidem appareat legitim⁹ cōradictor, cuius persona sub est illi iudici, qui pronūciat: tūc ratione p̄sone potest p̄nunciare, & executionē remittere ad iudicem loci. Ita dicit glo. Facit §. vbi in rē a. l. fina. Sed si nullus esset cōradictor, nō video quō iudex vnus territorij possit de rebus alterius territorij pronūciare. Non enim ratione personæ litigantis: quia nulla est persona, contra quam petitio dirigatur. Itē nec ratione rei, in qua fienda est missio: quia nō est de suo territorio: & ideo erit necesse q. pronūcietur per iudicem loci, in cuius territorio res est. ¶ Sumus expediti h. de gl. quæ est super verbo, competentem. Extra glo. prosequēdo ordinem textus quæro: dicitur hic, competentem iudici testamētum ostenderit, vtrū sit necesse q. super hoc detur libellus. Videtur q. sic: quia hic agitur cō dictione ex lege, sed qua actione quis velit agere, eam pri⁹ edere debet: vt l. j. ff. de eden. Doc. omnes cōiter tenēt contrariū. Non enim est iudicium ordinariū illud quod ex lege ista defecdit:

eudē Bar. cōs. inci. uici. vifa quadā petiōe ne per ser Cechū.

¶ P O M A T E S.

¶ Quærit vtrū substit. In fideicommissa non habeat locū beneficium hui⁹ l. vt p. Bar. cōs. l. xcj. alias ix. inci. in nomine Domini amen.

¶ P O M A T E S.

¶ Substituto pupillariter. An beneficium huius legis habeat locū in cā intestati. Vide eū. cōs. l. xliij. ad istam l. & Rom. cxxxv. colū. iij. Et an beneficium huius legis habeat locū i substituto vulgariter aut cōpendiosē aut fideicommiss. vid. Bar. cōs. l. v. inci. v. i. sa quadam.

¶ Rūdeo. Adde q. Rap. Fulg. dicit q. non probatur opinio Bart. in d. l. ij. & qd putat debere probari, saltē de iura mēto caliniq: vt in casu l. pe. §. tit. j. qui cas⁹ secundum ipm cōparat istū. q. §. j. quorū ap. nō reci. Alex. etiā dicit, q. requiritur: liqualis probatio. Tu vide Bald. cōs. l. xv. iij. lib. Sed qd sit testor possedit rē: quia hères non possedit, an hères hæredis possit petere se in illius possessionem mitti? Spec. q. sic, in tit. de teste. §. si. ver. pen.

¶ Ep̄o. vide etiam p. Bal. in addi. Spec. in tit. de testi. in fi. & in l. si qs ad declinandā. §. de episc. & cle. Quid aut in filio instituto iuxta casum l. ij. §. d. inof. fic. test. Bal. ibi renet quod sic. Et ad Bartol. hic adde tu Alexan. de Imo. in cōs. l. iij. col. v. ver. recepta. in ij. vol.

¶ P O M A T E S.

¶ Sumus expediti. An autē ista lex habeat locū in cā intestati, vide eū cōs. l. xliij. & Roma. cōs. l. cxxxv. in ij. col.

lib. 6

bal. in rub. de cau- fa pos. & proprie- col. fi. vbi ponit, an intentanti remediū huius legis possit opponi exceptio dominij, maximē stāte statuto, quōd confessio defuncti, &c. & Alex. c. j. col. f. vol. v. vbi ponit, an dicēs testamētū nullum, vel falsum a sit legitimus cōtra- dictor.

sefionē, vel titulū solū, non est legitimus contra dictor: quia per hoc nō excludit ius agentis. Sed si probaret possessionē & titulū, fortē probaret se vel authorē suū fuisse dōm: tunc esset legitimus cōtradictor, & impediret missio: quia in hoc iudicio pōt opponi exceptio, dolo facis, vt s. dixi, & l. proximi. s. no. tamē ab initio nō est admittendus ad probandum, nisi sit paratus probare incontinenti vt s. dixi. Si verō pbat titulū, & possessionē: vtrū autem defunctus possederit tēpore mortis, vel nō dubitatur: tunc non esset mittendus, non propter cōtradictionē aduersarij tantū: sed quia hāeres nō probat illud, quod est causa suae intētionis, scilicet defunctum possidere tempore mortis, quod requiri debet a lege. ¶ Quādoq; quis venit post iustum de mittendo ante missiōem: tūc si quidem ipse fuit citatus, hic est aduertendū. Si enim primus iustus fuit factus citata parte: tūc si superuenit quidā tertius non citatus, puta aliquis, qui dicit se hāere de, & se potius mittendū, quā illū, pro quo pnu- ciatū est: dico qd missio est retardāda: & de iurib; istius cōtradictoris erit cognoscēdū: vt l. ita tamē §. quoties. ad Tre. & ibi dixi. Facit extrā. de testa. c. veniēs. & ibi per Inno. Quādoq; tpe primi iustus nullus est citatus: & tūc idē multo magis, qd au- diaf ille cōtradictor superueniens: ille verō, qd fuit citatus tpe primi iustus, si quidē cōparuit, & ei cō- tradictio fuit repulsa: nō est dubiū, qd non pōt au- diri: cū nec possit appellari i hoc iudicio momentā ne possessionis: sed si ex sua cōtumacia, talis licē- tia fuisse cōcessa: tūc ipse veniēs audiret refectis expēsis, scdm formā auz. & qui iurat. j. de bo. auz. iu. pos. Quādoq; cōtradictor apparet post missio- nem iam factā. & hic aduerte. Quādoq; nō venit directō ad cōtradictorē primae missiōis: sed ipse principaliter postulat se mitti, apportans suū tes- tamentū: tunc iste primō missus audiret secūdū cōtradictionem legitimā, secūdū ea, quae s. dicta sunt. Si verō venit directō per es callari illā immis- sionē iam factā: si quidē allegat se possidisse, & ci- tatum nō esse: statim illa sentētia pronūciabit nul- la, tanquā possessore nō citato: vt l. meminerit. j. vñ vi. & si per vim vel alio mō. l. si. Si verō nō alle- gat se possidisse, vel dicit se possidisse, tū fuit cita- tus: tūc si quidē allegat aliquid, qd est exclusiuū beneficij istius cōstitutiois: vt quia dicit testamētū cuius vigore facta est immisio, habuisse vitium visi- bile: vel dicit testatorē nō possidisse tpe mortis: tunc immisio irritabit: vt l. j. §. hāc verba. ne vis fiat ei. l. cū verō. §. subuentū. ff. de fideicō. lib. & l. Fulcini. §. qd si in diē. q. ex cau. in pos. ea. & i hac cōtradictioe nō erit necessarius libellus, sed pce- det summarie iudicis officio, secūdū formā l. a di- uo Pio. §. si super reb; ff. de re iud. Si verō nō alle- garet aliquid, quod esset exclusiuū iuris agētis: tunc nō fieret reuocatio. Sed si quidē ius haberet, deberet recurrere ad iudiciū petitoriū, & ordinariū. Dices tu, quō, si fuit citatus, & cōtumax, postea au- diaf aliquo modo: nōne istud est cōtra l. si eo tpe. j. de remis. pi. Rñ. abi vterq; creditor habebat ius, sed vnus ius erat potētius alio: hic verō vnus ius habebat, alius nō: vñ per cōtumaciā non vñ ei ius concessum, qd nō habet, &c. ¶ Quādoq; vtrū fi- deicōmissi. vniuersalis sit legitimus cōtradictor. Glo. hic videt dicere qd sic. Tu dic breuiter. Aut fi- deicōmissarius nō possidet, & nō est legitimus cō- tradictor: vt ff. ad Tre. l. filiā fratrib;. Aut possi- det: & tūc aut est paratus de iure fideicōmissi pro- bare incōtinēti: & est legitimus cōtradictor. Ita de- bet intelligi ista gl. & ar. eius, quod no. s. e. l. pxi. Aut nō est paratus incōtinēti probare: & tūc se- cus: vt s. l. proximi. & no. in d. l. filiam fratrib;. ff. ad Tre. l. j. §. j. per Rostr. i. tit. de bo. pos. secundū tab. bu. l. j. §. j. per Rostr. i. tit. de bo. pos. secundū tab. per Cy. Dic pleni; vt dixi in d. j. ¶ Vltimō, tdi- cit hic tex. & eā cum testificatione publicarū per- sonarum accipiat, &c. Ex quo nota qd ille qd possi-

det ex licētia iudicis, debet probare immisisionem per publicum instrumentū: nec videt qd sufficiat p- bare per testes: vt hic dicit tex. sicut cetera a cta debēt probari per scripturam: vt c. quoniā con- tra. extra. d. pbat. Vidistis s. d. arb. l. nec arbitris.

Si quis aliquem testari prohibuerit, uel coegerit. Rubrica.

¶ Continua vt in glo. vel aliter. Dicitur est. s. de acqui. hāere. verū quia quādoq; hāreditas ac- quisita aufertur ab hārede, vt ab indigno: ideo se- quitur videre de his quib; vt indig. Sed qd est cau- sa specialitatis quare quis reputa. vt indignus, sci- licet si quis aliquem testari prohibuerit, vel coe- gerit: ideo ista p- mittit.

- SVMMARIVM.
- 1 Poena prohibentis aliquem testari, extraordi- naria est, arbitrio iudicis.
- 2 De qua actione civili intelligatur ista lex.

Civili. Qui aliquē testari p- hibuerit, vel coege- rit, criminaliter puni- tur: & hēredi- tatei vt ab indigno aufer- rit. h. d. cū l. seq. ¶ Circa istā l. quāto t quā est poena istius compellentis ali- quem ad testandū. Gl. respōdet, & bene poena ex- traordinaria arbitrio iudicis, cū poena nō sit limi- tata: vt l. sanctio legum. ff. de poen. & qd ibi not. ¶ Scdō qro, circa istā legē, t qd est ista actio civilis? Respō. de duplici civili pōt intelligi. Primō de pe- titione hāreditatis, per quā hāreditas defertur in fisco: vt videbitis j. tit. l. j. Item pōt intelligi de actioe, quae dat ad duplū ei, cui testator relinque- re volebat: de qua habes in auz. vt nulli iudi. d. §. & hoc puenit. & not. per doc. s. arbi. tut. l. qd.

Posqui. Opp. & videt qd hēre- ditas non applicet fi- sco. ff. eo. l. j. §. fratris. Sol. qnq; aliqs impedimētū pstitit alicui, vt nō faciat testamētū: tūc si quidē est proximior in gradu, qui suc- cedit ab intestato, auferat ab eo hāreditas, & appli- cat fisco: vt hic. Si verō erat vltior, & ali; cū p- cedebat, nō applicat hēreditas fisco: vt l. cōtraria. Si verō cōpulis aliquē ad testandū, si quidē fecit se- ipsum institui: nō est dubiū, quin applicet hēredi- tas fisco: vt s. l. proximi. & ff. e. l. j. & ff. de his qui. vt indig. l. eū qui. §. fin. aliās l. si scriptis. Sinaut fecit aliū institui: tunc est quāstio, vtrū ab alio auferatur hāreditas, tanquā ab indigno. Hugo tenet hic qd nō. Glo. & ff. eo. super Rubri. tenet contrariū: & illam tenet ibi Dy. & hic Pet. & Cy. &c.

Iudicium. Licet blāditijs p- rovocare testā- tem, vt sibi pvideat. h. d. Vide plenē gl. ibi: & de inoffi. test. l. nō est. Sed ibi circa prohibita: hic circa permissa. ibi. l. j. & iij. in prin. sed ibi cōstāte matrimonio, ne aliter efficiat pauperior: hic verō dispō cōfert post mortē. ibi. s. de sta. & imagi. l. j. ibi circa prohibita. Ibi l. captato- rias. sed hic nulla est deceptio. Non enim cōfert ipsa vxor suprcmam voluntatem in arbitrium al- terius: sed ipsamet declarat, &c.

De his qui. ut indi. hāreditates aufe- runtur. Rubrica.

- SVMMARIVM.
- 1 Hāreditas tunc aufertur ab indigno, & applicet fisco, qn quis est indignus propter suum delictū.
- 2 Quātū tps debeat trāire, vt vidēta dicat omisā.
- 3 In maleficijs, quae committūtur in non faciendo, sufficit qd tantū tempus p- tereat intra quod fa- cere potuit, non qd desinat posse facere.
- 4 Dispositio legalis magis aequiparatur vltimae vo- luntati, quam contractui.
- 5 Practica huius legis ad hoc vt non vindicās necē ff

pronio. ff. de leg. ij. vide quō teneatur ille qui phibet ali- quē testari. Ant. de But. consil. lxxvij. incip. inquātū Pau- lus. vbi cōcludit qd possit actioe de do- lo teneri ad interes- se ei cui nocuit vi- de aliqua in mate- ria ad Bart. i. rub. ff. eo. tit. in l. si. An au- tem possit agi ad poenā de qua i auz. vt nulli iudic. §. pe- nul. ponit Ant. de But. in d. cōsil. vide ad Bart. in l. j. j. eo. Item in materia vi- de Barba. in c. ij. de pecu. cler. qn quis inducit aliquē ad si- bi relinquendū qd alijs erat relinquiturus. vide etiam in mate- ria Iaf. in l. dedi. §. quanquā. ff. de cō- dict. ob causam.

Vt nulli. Iudic. An ista poena solū procedat in admi- nistratore ciuitatis de quo loquitur tex. in illo §. pen. an ve- rō in quolibet pro- hibente, vide oīno Iaf. hic post prin- ciplentē qd ha- beat locum in quo- libet phibente sed de hoc dubitat An- to. de But. & sentit contrarium consil. lxx. inci. inquātū. ¶ Blanditijs. Adde qd Paul. de Ca. dicit hanc legē procede- re, nisi pbarent mi- nax prius facte per maritū: quia tunc licet postea p blan- ditias institueret ma- ritū: quia adhuc du- rat cāmetus, cense- retur fuisse coacta, & haberent locum quae dicta sunt su- perius i d. l. si. & in l. j. §. quae onerāda quarū rerū act. non dat. & qd no. Inn. in c. tāta est vis ma- trimoniij. qui si sint legi. Tu dic, qd in terminis idem con- suluit Bald. consil. cccxij. j. volu.

Secunda Bartoli super Codice.

✽ P. P. A. V. P.

a ¶ Heredes. An ista materia procedat a vbi occisorem percipit, vide Panor. 1. c. accusasti. extra de accus.

b ¶ Qui sciuit. Adde qd Pau. de Cast. refert Gul. de Cu. dicere. per hunc text. qd si vasallus commisit feloniam, propter quam possit priuari feudo: vel clericus delictum, propter quod beneficium venit priuatus: licet habeat ius in re quousque sint priuati, postquam tamen erant priuandi, tenentur restituere oēs fructus, quos perciperunt a die felonie commissa, vel quos percipere potuerunt, quod extensiuè sint consumpti, siue sint effecti locupletiores, siue non, quod Pau. de Cast. dicit singulariter notandum: quia melius alibi vix reperitur.

c ¶ Vindicta. Adde qd ex glo. qd vult, quod vindicta accipitur pro actu licito, accusando in iudicio infert Pau. de Castro ad q. de eo, qd recipit iniurias, & dicit famulo, si redeas domum, nisi feceris vindictam: vel ipsemet dicat, ego faciam vindictam de illa iniuria: & postea ille mortuus reperiat: quod per hanc gl. non presumatur occisus: quia illa verba potest intelligi de vindicta licita, secundum Gul. de Cug. ipse vero dicit quod iudex ex qualitate personarum, habebit extimare. ar. l. famosi c. j. ff. ad l. Iul. ma. Facit. l. j. si quis Imperator male. non quod ex dictis verbis possit eum condennare, sed faciunt indicium ad torturam. tñ Bart. in l. si quis mihi bona. de acqui. hære. de eo qd dixit famulo, vade & c. tenet quod dominus teneat de homicidio mandato. Itē tenuit Pau. de Ca. cōsil. cclx. qd limitat Ro. & Cu. nisi offensa illata domino fuisset vna alapa, et non offensa cum ferro: quia verba do-

defuncti, priuetur hereditate.

LEX I.

HAEREDES. Qui necem testatoris non vlciscit, hereditate cum fructibus restituat: & ad vsuras tenet a tempore motæ litis. h. d. Diuidit in duas partes. Primò loquitur de rebus ex quibus fructus percipiunt naturaliter. Secundò loquitur de rebus, ex quibus non percipiunt, nec potest percipi, nisi vsuras. Secunda ibi: ex hereditate autem hæc est difficilis lex, & habet gl. multum inuolutam. totus titulus est difficilis. ¶ Opp. hic dicit quod debet vlcisci mortem. Contra, vindicta non est permessa: vt l. sciētia. §. qui cum aliter. ad l. Aquil. Sol. intelligit hic de vindicta, quæ fit accusando homicidas: vt l. j. §. de p̄ci. Impe. offe. non autem licet sua autoritate occidere. ¶ Vltimò opp. dicit hic quod ista hereditas aufertur, & applicat fisco. Contra. §. de hære. insti. l. si pater. & l. nec apud. Dicit glo. fallit ibi. Tu dic quod non est proprie fallere: sed est regula per se. Nam quod aufertur ab indigno, applicat fisco, quod quis est indignus, propter suum delictum: vt hic, & §. tit. j. l. ij. & per totum illum tit. & ff. e. & gl. tenet quod quis est indignus absque suo delicto, non applicat fisco: vt l. cōtraria. ¶ Item opp. j. d. leg. l. penul. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic quod illa lex non facit exceptionem a regula: sed facit aliam regulam per se, quæ est quado quis est indignus, & respicit offensam certæ personæ: tunc quod aufertur ab indigno, applicabitur illi personæ, non fisco: vt lege cōtraria. hic vero loquitur quado certam personam non respicit. ¶ Vltimò oppo. ff. de petitorio. hære. l. itē veniūt. §. cum prædixi. Sol. Dicit gl. hic loquitur in eo qui sciuit, & sic est malæ fidei possessor: lex cōtraria loquitur in eo, qui ignorauit: quia cum sit bonæ fidei possessor non tenetur, nisi in quantum locupletior factus est: vt in cōtrario. Ista gl. dicit veritatem in genere, non autem referendo ad casum huius legis: nam ille, qui ignorauit occisores defuncti in aliquo esse occisum, non tenetur: vt ff. ad Syl. l. ij. §. qd ad eam. & l. si ante. & j. eo. l. si ideo. ¶ Itē oppo. ad secundam partem, dicitur hic, quod tenetur ad vsuras post motam litē. Contra. imò vt quod a tempore motæ: vt l. item veniūt. §. petitā. ff. d. pet. hære. Sol. vt i. gl. tene mētī. ¶ Quæro dñr hic heredes, quos necesse testatoris inultum omisisse cōstitit. ¶ Quæro, quātū tempus debeat transire vt dicatur omisa vindicta. ¶ Dicit quidam, tempus est statuendum a iudice. Simile in autē. de hære. & fil. §. illud. & in autē. hoc amplius. j. de fidei cōmis. Alij dicit, quod sufficit quod tantum tempus transierit, intra quod potuerint occisores accusari, arg. ff. de verb. obli. l. si ita stipulat. Vide istam gl. ij. & nota quod ex maleficio negatiuis, seu quæ cōmittuntur in non faciēdo, non est necesse quod quis desinat posse facere, vt maleficio dicatur perfectum: sed sufficit quod transeat tantum tempus, quod facere potuit: vt hic, & dixi tibi anno. Et sic dispositio legalis magis æquiparatur vltimæ voluntati, quā cōtractui: vt colligitur ex hac gl. cōiuncta d. l. si ita stipulatus. Tene mētī ppetuō, non recordor vbi dixi tibi anno. ¶ Sed quæro, postquam quis omisit necesse testatoris inultum, quō aufertur sibi hereditas. Ista glo. videt velle, quod de hoc accusetur, vt puniat in amissione hereditatis. Et dicit quod ista accusatio potest fieri intra quinquēniū vt l. in cognitiōe. ff. ad Sylla. & vide istam gl. in fi. Erīt ergo cōclusio libelli, vt innuit ista glo. dico quod omisit inultam necem defuncti: quare peto te condennari in amissione hereditatis. Istud non videtur de mētē illius legis: imò videt quod hoc sit iudicium ciuile. Ista est veritas. Erīt ergo practica hoc modo: quia cum heredes neglexerint accusare occisores alios eos accusauit coram præfide prouincia: quibus occisibus condennatis de homicidio. illa sententia lata cōtra homicidas habebit effectum confiscandorum bonorum, contra heredes negligentes intra quinquēniū, vel perpetuō, vt d. l. in cognitiōe. ff. ad Syl. quo factus, debet agi petitione hereditatis cōtra heredes, in qua habet ratio fructuum, & vsurarum: vt

hic dicitur in text. & ista causa agitabit coram procuratore Cesaris, qui est iudex inter fiscum, & priuatum: vt l. j. §. vbi causæ fisci. & hoc videtur tenere glo. ij. huius l. & in gl. p̄c. & l. j. §. tit. j. vide glossam.

S V M M A R I V M.

- 1 Factum defuncti, non retractatur ex persona heredis maioris.
- 2 Tutor accusat nomine pupilli, & tenetur de calumnia, nu. 4. de euidenti. nu. 6.
- 3 Delictum tutoris nocet pupillo.
- 5 Syndicus accusat nomine syndicario: remissiuè.
- 6 Accusans testamentum de falso, & succubens, perdit ea, quæ sibi per testamentum sunt relicta.
- 7 Qui dicit testam nullum, vel non iure factum, si succubuit, an perdit relicta in testamento: remissiuè.

LEX II.

POLLA. Factum defuncti maioris, non retractatur ex persona heredis minoris. Item, si tutor in accusatione falsi succubuit pupillum hereditate perdere facit, & ipse ei tenebitur: & de calumnia punietur. h. d. Diuiditur in partes tres. Primò, ponit vnum dictum, ex eo quod factum fuit a defuncto maiore. Secundò ponit aliud dictum, de accusatione instituta pro pupillo: qualiter ipsi pupillo præiudicet. Tertio qualiter præiudicet ipsi tutori. Scdā ibi: sed si pupilli. Tertia ibi: & de calumnia tua. Ista lex cōsuevit reputari a iuuenibus difficilis. ¶ No. ¶ primò, qd dixi in summano. Secundò no. quod non potest accusare tutor, nomine pupilli. ¶ Tertio nota quod qui in accusatione succubuit, priuabitur eo quod sibi relictum est in testamento. ¶ Item nota quod delictum tutoris nocet pupillo. ¶ Item nota quod tutor accusans, tenetur de calumnia. ¶ Opp. ad primū dictum: nam licet pupillus succedat maiori, priuilegio suo non priuatur: vt l. sicut. §. sed pupillari. de præscri. xxx. an. Gl. hic non soluit. Tu dic quod hic loquitur de iure iam firmato in præteritū: ibi loquitur de præscriptione firmata in futurū, ex negligentia heredis non petitis: ideo inspicit eius conditio. Facit ad hoc de iure fisci. l. fiscus. ¶ Secundò opp. & videt quod tutor non possit accusare: vt l. ij. §. qd accu. non pos. Sol. Dicit gl. exponit nomine pupilli, i. propter pupillum, vel ad eius utilitatē: nomine tñ proprio. Idē no. in l. tutorē. ff. e. tit. vide gl. Ego semper dixi, & reperi, quod erat dictum do. Richar. Malū. quod tutor poterit accusare, nomine pupilli, tutorio nomine: vt dicit te. hic, & in l. tutorē. ff. eo. Non obstat l. ij. qui accu. non pos. quia ibi non prohibet quæ alieno nomine accusare: sed prohibet quæ alieno nomine inscribere se, ad poenam talliōis: sed debet quis se inscribere nomine proprio. Nec est nouū, quod alterius nomine quis accuset, & alterius nomine se inscribat: vt infra, de iur. l. si. & ista est veritas. Et per hoc notand. ¶ est quæstio, an syndicus possit accusare syndicario nomine, vel non. De quo videbitis in l. ij. qui accu. non pos.

¶ Vltimò opp. & intro gl. mag. de l. tutore. ff. eo. Solu. non perditur, quod relictum est ipsi tutori, vt ibi: sed quod relictum est pupillo, vt hic. Sed contra hoc opp. factum tutoris non debet nocere pupillo: vt l. neq. interd. ff. de reg. iur. & l. meminerint j. vñ vi. Solu. vt no. in d. l. neq. & in l. si dolo. ff. si quis omis. cau. test. ¶ Itē videtur quod ætati pupillari parcat: vt l. post legatū. §. ætati. ff. eo. Gl. videt hic ponere quatuor solutiōes: sed in veritate non sunt nisi duæ. Prima est, cōcedo quod pupillus habet duo remedia, vel restitutionem in integrū, si vult: vt lege cōtraria, vt agere cōtra tutorē in indēnitate: vt hic, ar. §. si tutor vltura. interue. l. j. & l. etiā. Scdā sol. est, quod hic loquitur quod potest habere regressum contra tutorē: ibi vero, quod cōtra tutorē non potest habere regressum. Hoc autem potest contingere tribus modis: vel propter defectum facultatū, quia tutor non est soluēdo: vel quia tutor fecit insurgere matrem, & cōsanguineis, vel quia pupillus perdidit instrumenta, propter quæ poterat agere cōtra tutorē. Tamen gl. facit de istis tribus casibus, de quolibet per se vnam sol. tamē omnes isti tres casus comprehendunt in vna sol. tripartita: placet solu. quod potest eligere pupillus, vel remedia istius legis vel illius.

mini debet intelligi de simili offensa. argu. corum quæ no. in l. j. vnde vi. & vide ad hoc Bal. cōsil. lxxxij. volu. in. Sed qd si mortali- ter vulnerat a fratre, filios fratris vulnerantis instituat: an tenebunt necesse testatoris vindicare contra patrem vulneratē. Ioā. An. in addi. ad Spec. in ru. de suc. ab intest. de cidit quod no. alle. l. si. ff. de cōdi. insti.

✽ P. P. A. V. P.

EX maleficijs, ex quo infert Angel. hic quod pena appositae per statutum syndicis non denunciatis maleficia coniunctim quā primū potuerunt denunciare, & non denunciauerunt.

✽ P O M A T E S.

¶ Quam cōtractui. Vide etiam in hoc Alex. l. si ita stipulatus. ff. de ver. ob. & in l. ea demū §. de colla. & Alexā. cōsil. xxx. in ij. col. in princ. vol. ij. Ro. cōsil. lxxv. col. ij. Barba. consil. lxxvj. col. v. vñ. vol. j. Ro. cōsil. cxxij. & Barba. in c. cum oēs. col. vj. de cōsti. & in rub. col. fi. Arc. in cōsi. xxxij. co. ij. & lxxxix. Itē vide Bal. in c. inter ceteras. col. j. de rescrip. vbi dicit quod litteræ gratiæ, æquiparantur tam vltimis voluntatibus, quā cōtractibus. Arc. cōsil. xlj. col. ij. Feli. in c. j. col. viii. de sponsa. ad fi. Aret. lxxxix. & Alex. clxxxij. col. ij. vol. ij. ¶ Priuilegio. Adde quod gl. reprobat pau. de Ca. in quātū vult quod Abb. succedens laico in iure patronatū, non habeat nisi quatuor menses ad præsentandū, put habet laicus: quia imò vtetur priuilegio suo. & habebit sex menses, vt habet in c. j. de iur. patro. in vj. ¶ Syndicus. Adde an syndicus possit accusare nomine vniuersitatis, Io. And. in titu. de actore. in addi. ad Specul. §. j. versic. itē excipit. & procurator habes

illius. ¶ Vterius opp. dicitur hic qd tutor de calumpnia punietur: cōtra ff. eo. tit. l. tutorē. Sol. Intellige, qd punit de calūnia euidēti, nō aliās. ¶ Item opp. de prin. istius l. ad fi. Nam in prin. dicit contrarium, quod non potest retractare gesta per maiore in fi. dicit contrariū, ibi: cum retractas ea, &c. Sol. Glo. exponit retractas. i. iterū tractas. ¶ Quæro, dicit hic, qd perdit qd partem pupilli: quæro, quid de parte Pollæ. Ex. innuit qd nō. In cōtrarium facit ff. de bo. quæ libe. l. qui in seruitute, & de his qui. vt ind. l. post legatū. §. si pater. & l. si filius. So. ¶ Veritas est hæc: quādo quis accusat testamentū de falso, & succumbit: ea quæ per testatorem sunt relicta in testamento, perdit, & ideo si erat relicta filio, vel seruo eius, videbat sibi relicta in testō: quia ex dispositione defuncti, sibi debet acquirere: merito illo priuatur: vt in l. allegata in contrario. Sed hæc portio Pollæ, non debetur pupillo ex testamento defuncti: sed ex eo, qd Polla pupillū fecit hæredem, ar. pro hoc, quod habes in l. & etiā. ff. de inofficio. testa. & ibi not. ¶ Quæro, quid si aliquis dixit testamentum nullum, vel non iure factū, & succumbit: an perdat relicta in testamento. Dic vt plenē in l. post legatū. in prin. ff. eo. titu.

LEX III.

Iea quæstio. Si ante habitam quæstionē de seruis tabule sunt apertæ: & hereditas adita, auferat ab hereditate quæ ab indignis: nisi essent pupilli. h. d. ¶ Opp. de l. si quis in grau. §. non tantū. ff. ad Syl. & l. necessarios. §. non aliās. eo. tit. Sol. Istam intellige, secundū illam: quia supple hic a pte sunt tabule, & hereditas adita. ¶ Opp. qd sufficit apertura tantū: vt l. lege Cor. §. si. ff. eo. Sol. quāu ad pœnā cētū aureorū, sufficit sola apertura: vt lege cōtraria: sed quo ad amissionē hereditatis requiritur apertura & aditio: ita loquitur hic. ¶ Quæro, qualiter debeat haberi ista quæstio de familia. Gl. qd est hic, dicit in domo, nō in iudicio. Vide gl. Istā gl. semper reprobaui: quāimō in iudicio cū debeat esse publica quæstio, vt ff. ad Syl. l. in prin. Præterea ante aditā hereditatē nō potest seruus torqueri à futuro hærede: vt ff. si quis testa. l. esse ius. l. j. §. quid tamē si sub conditione Vnde de necessitate debet haberi quæstio in iudicio.

SVMMARIVM.

- 1 Quando instituitur spurius, ad quem hereditas perueniat.
- 2 Incapax quando non capit ex defectu testatoris, ad quem hereditas perueniat.
- 3 Quando heres est incapax ob defectū sui, ad quem perueniat hereditas.
- 4 Si heres est incapax ob defectum testamenti, ad quem deueniat hereditas.

Hereditas. Ista lex cōsuevit reputari difficilis. Breuiter dicit. Hereditas non potest dari in codicillis: sed si in ea hæredes reputantur indigni, hereditas applicatur fisco. h. d. Ad literā opp. & videtur qd hereditas possit dari in codicillis: vt j. ti. j. l. j. So. potest dari per fiduciam, vt ibi dicitur: nō vt hic. ¶ Opp. qd de l. pe. §. si. de condi. insti. Sol. Ibi in vanū cogitauit. ¶ Opp. qd & videtur qd hereditas possit trāsferrī ad aliū: vt l. ex parte. ff. de adimē. lega. Huius timore gl. quæ est hic, exponit istā literā tribus modis. Tu tene vltimā expositionē, quæ dicit, nō videtur ad aliū trāslata: id est, nullo modo trāslata. Nunc intro gl. magnā, & est vtilis, & difficilis: & oppo. quod non applicat fisco, sed remaneat penes hæredes: vt l. ex parte. ff. de ad. le. Sol. plures sunt. Primū qd hic expressē adimit: ibi tacitē. Ista nō est vera: quia etiā qn adimit expressē, remanet apud eū: vt l. militis. §. veteranus. de testa. mi. Dic ergo qd hic adimit expressē, & cum dixit indignū. Et secūdu hoc collige tres casus. Aut adimit tacitē: & habet locū lex parte. Aut adimit expressē, & tūc hæredē dixit indignū: & habet locū ista lex. Aut nō: & habet locū l. militis. §. veteranus. de testa. milit. ¶ Opp. ff. si tate. nul. exta. l. j. §. pe. vbi dicit deferri veniētibus ab intestato. So. dicit gl. aut ille, qd reputat indignū, erat in primo gradu, aut nō. Ista so. nō est vera, neq; bona: nam sine dubio gradus institutorius est prior gradus. Vnde nō cadit ista distinctio, aut erat &c. Vnde dicit gl. distingue, aut mutauit voluntatē circa omnes, aut circa vnū tantū: & etiā ista est vna truffa. Tu dic, qd hic peruenit ad actū verbi, reputādo eos indignos: ibi peruenit ad actū factū, incidēdo tabulas, vt decederet intestatus: & ita videtur sentire glo. tua infra, in distinctione quā ponit. ¶ Itē opp. §. de test. l. hac consultissima. §. pe. So. Ibi primū hæredes nō reputauit indignos: sed ad alios nō trāslatū. Itē opp. & modū intro distinctionē gl. & videtur qd nō veniat fisco: sed primū vocent quidā cōiuncti: vt §. de secū. nup. l. j. §. præterea. & §. omniū. de incest. nup. l. si quis incesti. de na. lib. l. j. in fi. So. Ibi loquitur qn heres institutus ab ipso initio est indignus defectu testatoris: hic verò loquitur qn ab initio erat dignus, sed postea p testatorē reputatū est indignus. Vide istā gl. in j. distinctione. Antequā veniamus vterius. ¶ Pro ista declaratione quæro si testator instituat spurium, qui omnino est nō capax: vt habuistis in aut. licet. in fi. §. de nat. lib. & de incest. nup. aut. ex complexu. cui defertur hereditas. Gl. hic videtur dicere, qd primū quibusdā personis, postea fisco. Et ita sentit Azo in Summa, in tit. de nat. libe. Reperi qd Rich. Malum. cōsuluit contrariū, & ego etiā cōsului aliās, qd quando ille, qd est omnino incapax, instituitur hæres palam: hereditas apud cohæredē remanet, vel apud veniētes ab intestato: vt l. non intelligit. §. si quis palam. ff. de iure fisci. Hoc etiā notabiliter dicit gl. in l. Lucius. §. in testamēto. ff. de le. j. Sed nullus spurius est capax portiois, & proponit qd sit institutus palam: ergo &c. Facit de iur. fisci. l. in metallū. & de his quæ pro non

scrip. l. si in metallū, & quod vidistis in l. j. §. de heredi. insti. Facit l. ij. eo. titu. & quod ibi habuistis. ¶ Not. præterea, posito qd spurius dicat indignus, tamē est indignus absq; suo delicto: vt l. legē. §. de natu. libe. Sed istud, quod auferat ab indigno absq; suo delicto, remanet apud veniētes ab intestato, vel cohæredes, si sunt: vt l. si pater. & l. nec apud. §. de herē. insti. no. in laufer. in prin. ff. de iur. fisci. ergo &c. Nō obstat l. j. de secū. nup. & de incest. nup. l. si quis incesti. & de nat. libe. l. j. quia in specialibus casibus loquuntur in natis ex coitu incestuoso, vel improbato, ratione dignitatis: vnde nō est extendendum ad alios nō capaces: sed standū est regulis præcedētibus. ¶ Reintro gl. & ad istud dictū glo. oppo. qd quando quis nō est capax, propter defectū testatoris, videtur qd pertineat ad fiscū indistinctē, prout vidistis in l. eius. §. j. ff. de test. Solu. Tres casus debes aduertere. Aut quādoq; hæres non potest capere, propter testatoris defectū: aut est ideo, quia testator cū nullo potest facere testamentū: & tūc si quæ bona sua nō sunt publicata, est locus veniētibus ab intestato. vt l. j. §. j. & §. planē. ff. de suis & legi. Si verò bona sua essent publicata, propter delictū, indistinctē succederet fisco: vt l. ei qui. §. j. ff. de testa. Si verò cū quibusdā potest facere testamentū, cū quibusdā nō, vt in eo, qui habet filiū spurium: cū eo non habet testamenti factionem: cū alijs sic. Regula est, qd si relinquitur palā, debet remanere apud cohæredes, vel veniētes ab intestato. Fallit in quibusdā casibus. vt §. dixi. Modò habetis expeditū prin. huius distinctionis, & si. glo. ¶ Quæro p declarationē secūdi membri distinctionis gl. qd quādo heres nō est capax, propter defectū sui: vtrum applicetur fisco, vel veniat ad veniētes ab intestato. Glof. hic plenē nō declarat. Tu verò dicas, aut instituitur hæres omnino nō capax: aut instituitur capax, sed est indignus. Primo casu, locus est veniētibus ab intestato: vt l. j. §. de heredi. insti. secūdo opi. veram l. si in metallū. ff. de his quæ pro nō scrip. de iur. fisci. l. in metallum. quod debet intelligi, si fuit institutus palam, vt §. dixi. Si verò instituat heres capax, tamē indignus: tunc aut indignus est absq; sui defectu, vel delicto: & non est locus fisco: vt l. si pater. & l. nec apud. §. de herē. insti. Aut est indignus suo delicto: & tūc aut illud delictū respicit iniuriā certē psonæ: & nō est locus fisco, sed applicabitur illi personæ: vt l. pe. j. de leg. Aut nō respicit offensam, seu iniuriam certæ psonæ: & tunc regula est, qd illud, quod auferat ab indigno, applicatur fisco: vt l. Papinianus. §. meminisse. de inoffi. testa. §. eo. titu. l. j. cum multis similibus. ¶ Quæro, pro declarationē tertij membri distinctionis gl. quid si heres nō est capax propter defectū testamenti, cui applicabit hereditas? Distingue, aut fuit defectus testamenti ab initio, quia testator nō obseruauit solēnitatem testamenti: & tunc veniūt veniētes ab intestato, vel qd erāt aliās instituti, in alio testamento solēni: vt Insti. de herē. qd ab intest. de te. in princip. & ff. de adi. leg. l. ex parte. Aut testamentum deficit ex postfacto, & tunc aut deficit propter casum, aut propter factum testatoris, circa ipsum testamentū. Si propter casum, vtpote propter posthumi natiuitatē, vel quia dedit se ad arrogandū testatori, vel simile: tunc sine dubio veniunt veniētes ab intestato: vt §. de posthumis herē. insti. per totum. & ff. de lib. & posthu. per totum. & j. tit. j. l. j. Secūdo casu dico, aut testator peruenit ad actū verbi, faciendo aliam voluntatē: aut ad actū factū cancellādo primū. Si testator peruenit ad actū verbi: tūc si quidē in alia volūtate valida, de iure cōi, vel de iure specialia: venit ad illos, quibus in secūda volūtate reliquit: vt l. hac consultissima. §. si quis aut. §. de testa. Si aut in alia voluntate inualida: tunc aut hæredes reputauit indignos, & est locus fisco: casus est hic, aut eos non reputauit indignos: & tunc aut postea superuixit per decennium: & est locus veniētib; ab intestato, cū primum testamentū irritetur vt l. sancimus. de testa. Aut nō superuixit per decennium: & tūc remanet apud primos in

mandatū ad accusandū, non potest accusare, nisi in mandato sit tempus & locus commissi delicti, vt consuluit Rom. confi. xl.

¶ Ego cōsului. Adde Bart. in cōf. scip. Dominicus. & cōf. fil. inci. thema tale, legatū factū est. & Bal. & Io. de Imo. in l. ij. ff. de test. per Bart. in l. si pater. §. de herē. insti. si filiū autē occidit patrē, dicit Cy qd hereditas non ibit ad veniētes ab intestato, sed ad fiscum. & dicit esse casum in l. cū ideo. §. fin. ff. de bo. dā. Adde l. foro rē. j. eo. & tex. not. in l. Lucius. ff. de iur. fisci. vbi etiā pbat qd nedum occidens phibet cū effectu succedere occiso, sed etiā hæredi ei. De his etiā vid per Bal. l. codicillis. §. matre. ff. de leg. ij. vide Bal. cōf. cccx. ij. in fi. j. volu. Autē substitutus alicui causam mortis admittat, si interficiat illum, cui fuit substitutus: et si nō quis succedat, vide Bal. cōf. l. iij. volu.

deducat ad aliquē aētū: licet non perficiatur, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Qui stant in eodē loco, in quo possunt clamorem exaudire, dicuntur sub eodem tecto.
 - 2 Impuberes cāduntur ferula, ad inquirendum, nō ad puniendum.
 - 3 Impubes in maleficijs examinatus facit indicium.
 - 4 Vicini dicuntur quo ad usq; vox exaudiri potest: & remissiuē.
 - 5 Si ex forma statuti poena duplicat in delictis commissis post sonū cāpanæ, & committat delictum in iure, vbi cāpana nō auditur: quid iuris. remissiuē.
- T**alis. Sub tecto dicitur, qui stant in eo loco, in quo possunt clamorē dñi exaudire. h. d. ¶ Op. de l. j. §. impubes. ff. ad Sylla. Solu. Hic loquitur de seruis maioribus: ibi de minoribus, & impubribus, qui impuberes solēt ferula cādi, ad inquirendū, non ad puniendū. vide gl. tuā, quā not.
- ¶ Not. qd licet impuberes non sunt idonei testes in maleficijs: vt l. in testimoniū. ff. de testi. hoc est verū ad plenā pbatōnē, sed ad indicium bene possunt examinari. Et sic nota quōd dictum impubris est sufficiens indicium. ¶ Nota quid est dictum sub eodē tecto: facit ad q. t. qui dicant vicini, et illi dicuntur vicini, quo ad usq; vox potest audiri. De hoc dixi plenē in l. si tertius. de aqua plu. arc. et ibi scripsi & est tractat⁹ valde lōgus: quia ista dicitio, vicini, accipitur diuersimode: qd aliter accipiunt vicini in ciuitate, aliter in rure. Itē aliter vna ciuitas est vicina alteri, &c. ¶ Item facit ad quēstionē de campana, qd si statutū dicat, post primā pulsationem campanæ, poenā duplicent. quid si maleficiū committit in comitatu, in tali loco, ad quē sonus cāpanæ non protendit: quid iuris. Istam quēstionem disputauit do. Iaco. but. & eam dixi in l. j. §. eodem autem tecto. ff. ad Syllan.

De codicillis. Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Autē ex causa, qd habeat locum in prætēritōe posthumi, & paterua, remissiuē.
- 2 Voluntas inualida coram quinq; testibus confirmatur, voluntas obscura coram duobus testibus declaratur.

LEX I.

Rupto. Posthumi agnatione rumpit testamentū, & codicilli testō confirmati: & qd testm ruptū corā quinq; testibus confirmat, facit de iure codicillorū valere. h. d. ¶ Opp. de l. si qs cū testm nullū. ff. rñ. ff. eod. & l. q. graui. & l. ab intestato. So. Qñq; quis facit codicillos, q non dependet ex testamēto: quod est qñ nullū factū est testamētū: tunc posthumi natiuitate nō rūpuntur, vt in cōtrario. Quandoq; quis facit codicillos pertinētes ad testamētū, quod est qñcunq; testm est factum, siue pcedat: siue sequat: tunc rupto testō rumpunt codicilli. Ita loquitur hęc lect. & l. si quis cū testm nullū. ff. eo. ¶ Opp. ij. & videt q rupto testō debeant legata: vt in autē. ex causa. s. de l. & posth. Sol. Dicit gl. hodie corrigi ista lex: qd quo ad legata remanet firmū testamētū, & codicilli. Vide glo. tenet ergo ista gl. q autē. ex causa. habet locū in prætēritōe posthumi. & in prætēritōe paterua. quod qualiter intelligat, dixi i autē. ex causa. Item opponi. & videtur qd testamētum nō possit confirmari corā quinq; testibus: imō requirunt septē, vt l. hac cōsultissima. §. j. s. de test. Sol. Dicit gl. hic debet vt ex codicillis, nō vt ex testō. ¶ Cōtra istud dictū gloss. opp. duobus modis. Ad cōfirmādū primū testm requirunt quinq; testes, dicit gl. idē tenet in l. qui ex liberis. §. testō. ff. de bono. pos. secūdū tabu. Cōtrariū dicit alibi, q sufficiant duo: vt l. heredes palā. §. j. ver. qd vero qs. in verbo. posse. de test. ¶ Sol. Qñq; quis vult cōfirmare voluntatē inualidā: tūc requirunt quinq; te-

stes: vt hic, & no. in d. §. testō. Qñq; qs vult voluntatē obscurā validā tm declarare: tūc sufficiunt duo testes. Ita intelligat i d. ver. qd vero qs et ibi p Dy. quod tene mēp̄ perpetuō. ¶ Secundō opp. ad hęc gl. dicit ista gl. q agit ex voluntate cōfirmata, tanquā ex codicillis. Cōtra, videt in d. l. q ex libe. §. testō. videlicet qd agit ex voluntate cōfirmata, vt ex testō. Solu. Qñq; testm primū fuit ruptū, propter defectū superuenientē in persona testatoris: quo defectū cessante cōfirmat primū: tunc agit ex voluntate cōfirmata, de iure p̄torio: vt l. cōtraria. Qñq; testm rumpit propter alium casum superuenientē extrinsecū, vt ppter natiuitatē posthumi: tūc si impedimentū, durat, quia posthumi viuit, nō pōt confirmari vt testamētū, sed ageť ex hac voluntate confirmata, vt ex codicillis: vt hic. Sed si impedimētū cessaret: qd viuo testatore posthum⁹ deccederet, cōfirmaret ip̄o iure, absq; cōfirmatione expressa: vt l. posthum⁹. in prin. ff. de in iust. testa. Dixi tibi in l. j. §. de posthu. hære. insti.

LEX II.

Hereditatem. Hereditas nō potest dari, neq; adimī in codicillis directō: sed per fideicommissum sic. h. d.

S V M M A R I V M.

- 1 Si reperiuntur codicilli, eodem die confecti, & nescitur de prioritare, & in vno dicatur, lego fundum: in alio, non lego: legatum propter incertitudinem non debetur.
- 2 Si in vno legat⁹ fundus Titio: in alio Sempronio legatur: debetur ambobus.

LEX III.

Vmproponas. Codicillos nō derogabatur pcedētib⁹, nisi quatenus inuicē sunt cōtrarij. h. d. ¶ Not. qd dixi tibi in summario, per sequētes codicillos, &c. ¶ Opp. de l. querebat⁹ de test. mil. So. Aliud ī testamētis: qd per scđm tollitur primū in distinetē: aliud in codicillis: vt hic. Rō est. ppter heredis institutionē, quę est dispositio vniuersalis. Quæritur qd si reperiunt⁹ duo codicilli. in quorū vno dicat⁹ fundū lego. in alio. fundū nō lego: nec reperitur quis prior, vel posterior. Dicit gl. qd propter incertitudinē non debet. ar. l. si fuerit. de reb. du. & bene dicit. Quærit gl. t. qd si in primo codicillo fundus legat⁹ Titio: in scđo legat⁹ Sempronio. Domini, cerē isti codicilli nō sunt cōtrarij, sed diuersi: ideo nō tollit vnus codicillus per alium, sed ambo admittunt⁹, & faciūt sibi partes per concursum: vt dicit glo. & bene. Tene menti.

Non idcirco. Mater pōt face re codicillos absente filio. h. d. In multis ciuitatibus tm sunt statuta in contrariū, scilicet qd mulieres non possunt testari, sine præsētia coniunctorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Qualiter quis probetur non sanæ mentis, & quis hoc probare debeat, & qualiter sint formadi articuli, ad probandum furorem.

Nec codicillos. In negatiua naturæ, verē ei, q negat, incūbit on⁹ pbatō. h. d. ista l. ¶ Opp. qd negatiua nō possit pbari: vt l. actor. & s. de pba. sed affirmati incūbit pbatō: vt l. ij. ff. de proba. Sol. Hoc ideo, quia ista negatio habet pro affirmatione: tm enim est dicere, ipsum nō esse sanæ mentis, quantū est dicere, ip̄m esse furiosum. Ista est vna trussā: ideo nō curo, vtrū in oratione sit negatio, vel nō: sed solū vtrū oratio significet priuationē, v l. p̄positionē: illa quę significat priuationē, est negatiua: illa quę significat positionē, est affirmatiua: vt l. si. & ibi no. ff. de doli excep. pbat⁹ in l. in ter stipulantem. in prin. de ver. obli. Dicēdum est ergo, quōd ideo neganti incūbit probatio: quia pro aduersa parte est p̄sumptio naturæ, scilicet q quis sit sanæ mentis. ¶ Probat⁹ autem q quis nō sit sanæ mentis, ex sermonibus, & actibus, & similibus, vt l. quidam in suo. ff. de condi. insti. &

¶ Dari neq; adimī. Adde qd Alex. qrit an institutio facta de re certa in testō, in quo alius est vniuersaliter institut⁹, possit in codicillis adimī. Rñ. secundū Bal. i l. oimodo. in prin. in q. s. de inof. fi. test. qd sic si extraneus erat institutus in re certa: secus si filius. & dicit not. dum diligēter. Sed quid si fuit filius institutus hæres vniuersalis: & filia exclusa à statuto in re certa instituta: an poterit pater in codicillis institutionē factā filie de re certa reuocare, & confirmare testm, quo ad reliqua. v l. dicitur qd sic, secundū Alex. quia filia exclusa à statuto habet pro extranea: quia prætērita non rūpit testm: vt hñ in l. maximū vitiū. §. de libe. p̄te. & extranea institutio in re certa pōt reuocari institutio in codicillis, vt in se dicit: & tm consuluit Ro. cōsili. clxxxix. in amplissimē doct. q institutio rei certæ, filie exclusæ p statutū non possit in codicillis adimī. Et hoc nota: quia ferē vbiq; doct. tenēt, qd filia exclusa à statuto habet pro extranea. ¶ Sanæ mētis. Adde quō p̄betur qd qs nō sit sanæ mentis, vltra loca vulgaria, vide Pe. de Arch. cōsili. v. & Alex. cōsili. clxj. vult.

P. P. AV. P. De codicillis. An & quādo rumpant rupto testamēto, vi de Alexā. cōsili. ciiij. Itē qd tutius sit aliqd relinquere p codicillos quā per testamētū vide Cel. cautela. c. & clxxx. Itē qd sit differentia inter codicillos expresse factos & clausulā codicillarē quæ sit per illa verba si nō valet iure testamēti & vidē bar. cōsili. cccxxij.

Hæreditatem. Et vide Bar. in cōsili. cccxxij. inci. factū est tale, sub ānis. & vide Lud. Ro. in cōsili. clxxxvij. an possit reuocari hæreditas ī codicillis & d nulitate codicillorū. Andr. Barb.

Secunda Bartoli super Codice.

de tu. & cu. da. ab his l. his q. §. fi. Et hoc anno feci articulos ad pbandū aliqū esse furiosum, et feci, vt dixi vobis §. de bo. pos. secundū tab. l. ij. scilicet q. testes dicerent, q. ipse fecerit tantū semel istum actum testādi: & q. tunc non erat in recta, & sana mēte: sed dicebat, &c. quia postea facilius probatur. & hoc sic feci: quia testes vt plurimum de die non recordantur, & sic non probarent: quia posset esse, quod aliud testamentum fecisset.

Sue in initio. Codicilli possunt confirmari, ante & post hoc dicit.

Sidem codicilli. Diuersitas nominum, & cōtractū, inducit diuersitatem effectus. h. d. Nota rationem, quare in codicillis non potest institui heres, & in testamento sic. Aliam meliōrē reddit Iurisconsultus in l. quod per manus. ff. eo. Oppo. diuersitas vocabulorū non inducit diuersitatem effectus, vt vidistis: vt §. de test. l. testamentū. Glo. dicit, diuersitas nominū, & diuersitas cōtractū, bene habet inducere diuersitatem in effectu: secus in diuersitate nominum tantū.

SVMMARIVM.

- 1 Possessoriuū quomodo præiudicet petitorio.
- 2 Si in testamento est clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum: an habeat locum ista lex.
- 3 Clausula, si valet iure testamenti, valeat iure codicillorum: resoluitur in disiunctiuam.
- 4 Clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum: an operetur quod vna via electa, ad aliam possit redire.
- 5 Legatum ex codicillis petitur actione vtili ex testamento.
- 6 Rogati testes dicuntur, qui fuerunt adhibiti.
- 7 Fœmina potest esse testis in codicillis.

Siquis agere. Ista est bona lex, et singularis: Nō potest ex eadē scriptura petere hereditatem, vt ex testamento, & vt ex codicillis. & ista via electio tolluntur: nisi sit de cōiunctis personis: & testamentū imperfectum non habet vim codicillorū, nisi sit dictū: & in omni vltima voluntate excepto testamēto sufficiunt quinque testes. h. d. Diuidit. Primō ponit dictum. Secundō, illud declarat. Tertiō, ponit aliud dictum. Quartō, ponit exceptionē à primo dicto. Quintō, ponit vniū dictū generale ad oēs vltimas voluntates. Secūda ibi: tantū em. Tertia ibi: illud quoq;. Quarta ibi: si qs verō. Quinta ibi, in omni autem. Modō venio ad apparatus. in prin. habes quod qui eligit petere hereditatem electio, nō potest aspirare ad petitionē fideicommissi: cōtra, qñ est diuersa causa agendi, vna actio nō tollitur per aliam: vt l. & an eadem. in prin. & §. actiōes. ff. de excep. rei iudi. Solutio. Nō obstat exceptio rei iudi. hic: sed exceptio contrarietatis. vide glo. super verbo, cupiēs. Ad istud oppo. fortiter extra gl. de l. Aurelius. §. fi. de lib. lega. vbi etiā nō obstat, si aliquis sit sibi contrarius in iudicijs diuersis. Sol. & istud teneas pro fundamentum omnium dicendorum infra: hoc ideo, quia hic nititur tã cōtrarijs modis ex eadem scriptura, vel ex eodē factō: ibi erat sibi cōtrarius in diuersis iudicijs habentibus originem ex diuersis fontibus. Oppo. §. de inoffic. testa. l. eum qui, glo. respōdeti, bi quolibet modo impugnabat testamētū: hic vtroq; modo dicebat valere. Quæ est ratio huius? Ratio est, quia ibi causæ propter quas testamentū impugnatur, veniūt ex testamento, & habent originem ex diuersis principijs: hic verō ex eodē factō, nititur tamē cōtrarijs modis. Vterius opponitur, dicit hic in secūda particula, q. cogit eligere vnam. Cōtra ff. quo. lega. l. j. §. quia aut. Sol. plures ponunt hic in gl. & plures aliz ponuntur in l. quod in heredem. §. eligere. de tributo. Illa est vera, q. ibi qs erat incertus factō aduersarij: hic secus. Opp. de peti. hære. l. hereditas. Solue eodē modo quo dixi §. ibi petit

ex testamento: postea petit ab intestato: & sic nō nititur cōtrarijs modis ex eodē actū, seu eadē scriptura: hic petit primō directō, & postea per obliquum ex eadē scriptura: sed si petere ex diuersa scriptura, tūc potest optime, argu. legis cōtrariæ. Sed cōtra prædictam solu. facit ff. de excep. rei iudi. l. si mater. in prin. & l. ex sextate. Sol. Ibi loq̄ quādo petit hereditatem simpliciter, nō exprimēdo ex testamēto, vel ab intestato: vnde totum ius suū videt in iudiciū deduxisse: q. d. diximus, loquitur quādo expressit causam quare petebat. Oppo. de peti. hære. l. legitimā. Solue eodē modo hic ideo, quia nititur tã cōtrarijs modis ex eadem scriptura. Vterius opp. dicitur hic, q. qui petit possessionem, præiudicat sibi, si postea vult petere iure fideicommissi. Cōtra possessorium non præiudicat: vt l. & an eadē. §. fi. ff. de excep. rei iudi. hic dicit contrariū. Solu. Possessorium nō præiudicat petitorio, ratione exceptionis rei iudicatæ: sed ratio electionis sic. Nam cum istud possessorium sit præambulum petitionis, quæ fit iure directo: nam fideicommissarius non potest iure suo petere bonorū possessionē, vt l. si. ff. de edi. di. Adri. tol. ij. præiudicat iuri electionis. ita loquitur hic. Quod nō, quia proponendo præparatorium alicuius, videtur illud eligere, cuius est præparatoriuū, seu præambulum. De hoc tamē vidistis tactū §. de repu. hære. l. sius hære. plenius in l. cum quidā. ff. de bo. pos. Venio ad quartam particulā: ille, cui relinquitur debitum, non potest onere fideicommissi grauari: vt l. ij. §. si. ff. de lega. ij. Si ergo ista hereditas est debita personis hic enumeratis: ergo nō possunt onere fideicommissi grauari. Hoc autē est falsum: quia possunt grauari in eo, quod est vltra debitum bonorum subsidium: vt §. de inoffic. test. l. quoniam in prioribus. Sol. hic intellige debitū improprie. Simile habuistis not. in l. ij. §. de iur. & fac. igno. Venio ad q. Ista lex loquitur quando testator dixit valere iure testamēti, & codicillorū. Quæritur, q. si dixit, si nō valet iure testamenti, valeat iure codicillorū: an erit tūc locus huic legi? Videtur q. non: quia isto casu non potest valere, nisi vno iure tantū: ergo nō habet locū electio, de qua loquitur lex: quia electio cadit inter plura: vt l. cum illud aut illud. ff. quā. dies leg. ced. Gl. tua de terminat cōtrarium, q. sit locus isti legi: & hoc tenet gl. huius l. in gl. super ver. præclusisse. in fi. & vide glo. Pro declaratione istius legis, debetis scire differentiam, quæ est inter istas duas clausulas. Primō, quādo copulatiuē ponit, q. valet iure testamēti, & iure codicillorū. illa videt cōtinere repugnantiam: quia est impossibile, q. valeat iure directo, & iure fideicommissi: vt hic vidistis: & ita oratio copulatiua resoluatur in disiunctiuam: vt l. si Titio fundus. de vsufr. leg. valet ergo iure testamēti, vel iure codicillorū, & est electio heredis instituti quā via eliget: vt l. recusare. §. Titius. ff. ad Trebel. vñ si eligit vñā, nullo modo ad aliā potest redire ita loquitur hic. Secunda verō clausula quæ dicit, si nō valet iure testamēti, valeat iure codicillorum: facit vno iure tantū valere, nec est in electione heredis instituti, sed in potestate iuris: quia si potest valere iure testamēti, nō valet iure codicillorū. Isto casu si qs elegit viam cōpetentē, nō est dubiū q. non potest trāsire ad viā incōpetentē: sed si eligit viā incōpetentē, seu ius incōpetēs, possit redire ad ius sibi cōpetens, nō ipso iure, per hanc l. cū istis glo. sed per viā restitutionis in integrū, de causa iusti erroris: arg. ad hoc ff. de inofficio. testa. l. mater. & l. eū. §. eo. tit. Ita debetis intelligere hic. Quæro, qñ quis petit legatū ex codicillis: qua actione petat. Rñ. q. petit vtili actione ex testamēto. Vltimō venio ad si. huius l. Ex isto si. fno. qui dicitur testes rogati, & q. nō. Illi q. ad hoc adhibiti sunt, dicuntur rogati, quod apparet: quia illi dicunt nō rogati qui sunt fortuiti, & trāscentes. Quæro t̄ circa istā partē, an fœmina possit esse testis in codicillis. gl. hic nō determinat q. sic: quia nō reperitur iure prohibitum. Vide gl. quā not. & tene menti. Vltimō, de ista clausula, & si nō valet iure testa-

Restitutionis in integrum. Adde q. Bal. Iac. bu. & ang. hic volunt, q. si fuit error p̄babilis facti, non requirebat restō: vt d. l. mater. Si aut fuit error iuris: tūc dicit Ange. q. habet locum lex ista cōtra Bart. etiā tenet Ful. dicit etiā Alex. cōtra Bar. facere tex. hic, in ver. nup. qui videt voluisse q. fiat præiudiciū scientibz, tollerātibz in iure: quia facit differentiā inter illos, q. tractant de lucro, & illos q. de dāno: inter quos bene est differentia quo ad errorē iuris l. j. & l. error facti. & l. iuris. ff. de iur. & fa. igno. Et cū ista lex specialiter non loquat de errore in facto, videt secundū ipsum dicendū hanc legē esse intelligendam secundū regulam positā in d. l. error. Paul. de Ca. tñ hic, & in l. Clodi. de acq. hære. transit cum Barto.

POMATES. Testes rogati. Ex quo inferit vñ q. si testator dixerit i presentia horū qñ q. testiu nō rogatorū, volo relinquere Titio decē, q. d. tale verbū non induceret dispositionē: ex quo em nō sunt rogati testes, nō censet deliberatē fecisse codicillos: q. d. requiritur ad hoc, vt verbū inducat dispositionē secus effect in testō, in quo testes rogantur. In codicillis. Ad de quod idē tenent Bal. cōsil. cclxxxij. in j. volu.

P. P. A. V. P.
a Si idē. Circa hoc an codicilli in effectu sint idem q. testamentū vide pulchram quest. tactā per Angel. consil. ecc. aliās. cccij. inci. Ludouicus.

P. P. A. V. P.
b Si qs. Circa materiam huius l. & an mulier excusetur de oīno Roma. cōsil. cxxxv.

P. P. A. V. P.
c Petere hereditatem. Circa principium huius l. an habeat locū in legato cui loquitur de hereditate, videt Com. consil. xciiij. & ibi etiā an procedat in iure quæritio siue inquirendo dū ponit quæritio limitatio ad istā l. vt per Alex. hic in vlt. col. q. nō procedat in iure quæritio siue inquirendo, itē dū ponit quæritio limitatio hic ad istā l. vt per Alex. hic in vlt. col. quod nō procedat qñ volens agnoscere est incertus, an ex testō, an ab intestato experiat, videt Iac. in l. controuersiz. colū. iij. ad fin. & princ. seq. ff. de transac. q. reprobatur eam.

er Codice

Delegatis.

menti, &c. tangitur in aut. ex causa. s. de libe. & posthu. & feci vnam tantum lectione de hac clausula in l. j. ff. eo. &c.

De delegatis.

Rubrica.

¶ Continua vt in gl. quia in testamentis, & codicillis, legata relinquuntur: ideo de his dicit.

SVMMARIVM.

¶ Dictiones quoad, quandiu, donec, & dum, quod faciunt conditionem.

¶ Condicio ista, quoad steterit in domo, an fauore hæredum, vel fauore legatarij, dicitur apposita.

L E X I.

Quamuis Breuiter dicit. Condicio mista deficiens per casum, non facit relictum alimentorum deficere. h. d. ¶ Opp. & videt qd legata nō debeant: vt l. seio. in prin. de an. le. Sol. Dicit gl. distingue, cui cōtēplatione ista legata sunt relictā. Aut cōtēplatione legatariorum: & habet locū ista lex sine dubio. Aut cōtēplatione hæredū: & tunc habet locū lex cōtraria. Aut dubitatur: & habet locū etiā hæc lex: quia in dubio legatariorū cōtēplatiōe vidēt relictā. Ita dicit gl. optime hucusq; ¶ Cōtra hoc op. qñ cōditio mista deficit per casum, legatū non debet: vt l. legatū. j. de condi. infer. Glo. soluit duobus modis: alio modo secundā sol. ubi loquitur in cōditione: hic in modo. Vide gl. ¶ No. ex ista glo. qd dictio ¶ quoad, & dictio quādiu, & donec, & dū, & similes, nō faciunt cōditionē secundū istā sol. Istud nō est verū: quia istę dictiones faciūt cōditionē. casus est in l. pater Seuerinā. §. fideicommissa. de cōdi. & demō. no. in l. iij. in gl. mag. de ser. Et sic ista sol. nō est vera. Pro hoc facit tex. in l. pe. ff. de exc. tu. Dixi plenē in l. j. ff. de cōdi. & demon. Gl. ergo soluit alio modo, qd hic sit speciale fauore alimentorū. Dy. extra. de reg. iur. c. imputari. nō tenet gl. imō idē dicit esse in quolibet alio legato. Et ideo distinguit ipse. Aut cōditio mista apponit fauore legatariorū, aut fauore hæredū, aut dubitā. & hoc dictū in omni legato. Pe. verō, hic distinguit aliter, aut est cōditio successiua, aut momentanea. Si successiua, loquitur hæc lex. si momentanea, loquitur l. legatū. Quicqd dicit Pet. & Dy. gl. dicit verū: ¶ nam dictū Dy. non pcedit. Nunquā em̄ est reperire, qd ista cōditio fauore legatariorū apponat, sed semper fauore hæredis: qd facilius est præstare hæredi alimentā in domo sua, quā præstare extra domū: vt l. iij. si. de ali. & cib. leg. l. j. in fi. cū l. seq. ff. de in die addic. Hoc etiā apparet: quia testator grauat hæredē per ista verba, ad restituēdos, seu recipiēdos legatarios, in domo sua: quia hoc ponit in cōditione: vt l. si quis sub cōditōe. ff. si qd om̄. cā. te. Vnde parcat inhi Dy. illa dist. Aut cōditio, apponit fauore legatariorū, aut hæredū: nō est vera: sed illa distinctio, quā gl. facit: aut legatū est fauore legatariorū, aut hæredum: ista est vera, vt vidistis in pcedētī cōtrario. Præterea qd Dy. nec Pe. dicāt verū, hoc pbo per casum l. q. cōcubinā. §. v. xori. de leg. iij. vbi si istud legatū per hæc verba, nō esset factū in causa alimentorū nō deberet. Vera est ergo sol. gl. qd spē est fauore alimentorū. Dixi in l. illis libertus. ff. de cōdi. & demon. Dicit vt ibi.

L E X II.

Quamuis Veditio hæreditatis, hæredē nō liberat: licet cōtra emptorē regressum habeat. h. d. ista lex.

L E X III.

Qui post Per cōstitutionē pignoris rei legatæ nō extinguitur legatū. h. d. ¶ Opp. de l. fideicommissa. §. si rē. ff. de leg. iij. So. Di-

stinctio illius legis pcedit in alienatione hic loquitur in pignore. ¶ Contra hoc opp. de dona. inter vir. & v. x. l. cum hic status. l. si maritus. & s. de do. inter vir. & v. x. l. si maritus. So. aliud in donatiōe facta inter cōiuges, quæ cū sit contra ius cōmu-

ne, facilius irritatur.

Seruis. Quādo legatū est nullū, mista cōsideratione legatis, & legatarij, regula catoniana impedit confirmari illud impedimento cessante. h. d. ¶ Opp. de l. quidā. §. j. de necess. her. h. d. in sti. Solue vt ibi. ¶ Item opp. qd per hoc videatur seruo relicta libertas: vt l. ex his. s. de test. mili. So. Fallit in milite, qui in legato factō seruo enūciati uē appellauit eū liberū. ¶ Itē opp. de l. seruo legato. ff. de leg. j. Sol. Intelligit illud verū, nisi seruus alij legaret, vel manumitteret. ¶ Vltorius opp. de l. nō intelligit. §. diuus. aliās, quando aut. ff. de iur. fis. & de leg. præstā. l. interuenit. So. Dicit gl. hic, qd hoc ideo quia impedimentum cessauit post mortē secus si impedimentū cessauit in vita. quod nō placet, per regulam catonianā: vt l. j. ff. de re. ca. & l. cætera. circa prin. de leg. j. Nam regu. catoniana habet locum, quando legatum est nullū mista cōsideratione legantis & legatarij. Quod intelligit vt dixi d. l. j. de regula catoniana.

Non est dubium. Si legatarius rem legatā capiat cū vitio, perdit legatum. h. d. ¶ Opp. de l. j. §. rediguntur. ff. quo. leg. Solu. Quidā intelligunt hic in hærede subtrahente, qui perdit Fal. & Trellianicam. Idem dic, vt dixi in l. scimus. §. illo. s. de iur. deli. Alij intelligunt in legatario subtrahente: & tunc obstante contraria. Sed intelligunt, quando accepit rem vacantem, & sic sine vitio: hic quādo accepit rem iam ab hærede possessam.

Substituta. Substitutio facta in legato, extinguit pagnitionem primi. hoc dicit.

Sententia Fortidianum. Cōstiti re, sibi partes faciūt p concursum. hoc primo, & error sententiæ nō nocet si cōstet de errore. h. d. ¶ Opp. Insti. de adi. leg. §. trāsferri. Sol. Quādo res vni legata legat alteri, aut testator habuit animū adimēdi à primo: & loquitur cōtraria, aut non habuit: & tunc faciūt partes per cōcursum. Ita loquitur hic. Aut dubitā: & tunc Dy. dicit, aut scdm legatū fit cōmēmoratione primi, & videtur adimere: vt l. sicut. de adi. leg. aut non: & tunc secus, vt hic, cū simi. Et ista distinctio videtur approbari secundū eū, in l. non ad ea. de condi. & demon. Ego tamen tenui istud in repetitione l. re coniuncti. ff. de leg. iij. & dixi in d. l. sicut. de adi. & trāsferri. leg. ¶ Item oppo. & videt, qd cuilibet debeatur infolidum: vt l. si pluribus ff. de leg. j. Sol. Illud est verum, quando testator hoc expressit: vt ibi dixi, in textu.

SVMMARIVM.

1 ¶ Condicio impossibilis, in contractibus vitiat dispositionem: in vltimis voluntatibus vitiat.

De administratiōe.

A Condicio impossibilis de iure legatum non vitiat. h. d. Vidistis simile in l. reprehendenda. de insti. & substi. ¶ Opp. de l. si militē. s. de condic. ob cau. Solu. Gloss. ponit ¶ plura verba: illa verba, ibi loquitur in contractibus, in quibus condicio impossibilis vitiat dispositionē: & sic facit locum conditioni ob causam, quasi causa cessante: hic verō in vltimis voluntatibus, in quibus condicio impossibilis vitiat: & non vitiat: vt ff. de condi. insti. l. j.

Sin fraudem. Cautio hæreditate euiستا legata reddi, committitur si controuersia mouetur. Sed cautio reddi quod vltra legem Falcidiam accipitur, interponitur, etiam si controuersia non mouetur. hoc dicit. Ista lex loquitur de duplici cautione, vt videt. quod nota.

d ¶ Legatam capit. Sed qd de fideicommissario generali, an possit propria autoritate sibi solueri. Ioan. Andre. qd sic, in §. cōpēdioso. in ver. sed pone qd finita l. & vide Old. consi. cvij.

¶ Ab administratione. Adde in fi. l. vbi et cū vellet notare, qd nō nocet nolle ei, qd non posset velle. Ex quo Ia. But. infert. ad q. qd stante statuto, qd si quis declinauerit iurisdictionē Potestatis, sit extra ptectionē cōis. & sic clericus declinet, non erit extra ptectionē cōis: quia si voluisset, non potuisset: vt c. si diligenti. de foro cōpe. d. Alexā. dicit, qd Iac. But. iaur. statum. plenius tangit istā q. ubi dicens, quod clericus debet com parere, & dicere, domine ego libenter cōsentirem litigare corā vobis: sed quia Decretalis phibet non possum. Allegat in argu. istum tex. & l. cum filius. §. nō iure. de leg. ij. Sed Bal. cōtradicit ibi, cum quo transit Pau. de cast. & vult qd eo ipso quod se allegat clericū, dicatur declinare, vn de dicit ipse, cautela est, quod compareat in habitu, & tonsura: quia tunc non excipit, licet habitus tunc eundem demōstret esse clericum. c. si iudex laicus. de sentē. ex. com. Vel est alia cautela, qd episcopus eum repetat à iudice seculari. Nā hoc non est declinare: quia non est in potestate clerici facere, quod episcopus eum repetat, vel non repetat sed est in arbitrio superioris. d. c. si iudex. Et idem dicit domi. Alexan. vel Bal. hic, & in l. filiū ff. de his qui sunt sui vel alieni. iur. Sed contra hæc cautelam cōsuluit Angel. eius consilio xlvij. incip. statuto ciuitatis Florentiæ. vbi dicit quod

a ¶ Faure hæredis. post Alexan. vide Bal. consi. cccxxx. i in. in fi. ij. l. Ang. consi. cl. Abb. consi. 2 lxxvii. q. li. Pe. de Ang. consi. clxxxv. & cccxxxvij.

b ¶ In alienatiōe. Ad defcōm Dy. i. l. Strichū q me erit. i. pū. de leg. j. qd sicut idu cifreuoatio legati p alienationē a testatore spēte facta: ita idu cifreuoatio donatiōis cā mortis, qd legatis cōparatur. l. Marcell. §. j. ff. de de. cā. mor. qd dictū Bal. d. l. Strichū. dicit mirū: & illud seqt Ro. consi. cccxxix. qui p hoc dicit casum i l. marcellus. §. Paulus. de do. causa mor.

P. P. A. V. P.

c ¶ Nō est dubiū. fecit i hēde instituto sub cōditōe si ppropria autoritate apphēdat vt dicit Bal. i. l. iter oēs. ff. qd sati. cog. & sequit Iaf. ibi & Ang. Itē nō videt pcedere vbi detractio falcidiæ phibita esset: vt p Com. consi. vj. in v. l. 2. ti. dubio. vbi habes ad Bar. in l. j. ff. quod a rum leg. in l. titia. §. lucius. ff. de lega. ij. alias limitatiōes vide per Iaf. hic, ad uerte tñ qd nō loquitur quoad pœnam huius l. sed quoad interdētū quorū lega. & in casu suo erat facta apprehēfio ante aditam hæreditatē vel apprehensam possessiōnē, vt in casu consi. lñ apparet, & idem est in fideicommissio vnuerfali tex. in l. Pau. la. j. vbi Bart. Alexā. & alij. ff. ad trebel. de quo vide Soci. consi. xxxiiij. col. vlt. vide in materia c. in. in fin. vbi etiā an habeat locū in pœuidiciū ecclesie si pstat apphēderet ppropria autoritate legatum.

Secunda Bartoli super Codice.

ex quo utitur beneficio literarum episcopi, videtur declinare, & si nolebat declinare, debebat contradicere literis episcopi. & ex illo consilio potest colligi decisio huius. Statutum enim est Florentie, quod declinantibus iurisdictione consilii Florentie pro se, vel pro alio, non reddatur ius. Captus fuit quidam presbyter pro excessu, episcopus sentiens misit literas inhibitorias Potestati quatenus dictum presbyterum relaxaret. Potestas relaxavit: deinde dictus presbyter fecit quendam debitorem carcerari, ille debitor dicebat presbyterum non audendum: quia declinauerat iurisdictionem consilii Florentie ipse excipiebat quod episcopus ipsum repetit. a

Consuluit Angelus presbyterum non audiendum, et illum debitor relaxandum. voluit ergo Angelus sine sit clericus, siue laicus, ligetur statuto: sic concordare videtur cum Tac. But. in aut. statuimus. cum quo concordat Salic. & idem videtur velle Alexandan. hic licet Angelus hic non alleget. 3 & an legatarius perdat legatum, cum tutelam filij non assumit, vide Ang. consil. clxvi.

¶ Cum rem alienam adde Lud. ro. in consil. cccxxxij. Andre. Barba.

POMATES.

¶ Cum rem alienam. Limita ut per Roman. singu. cly. item late ut per eundem in repet. authen. similit. in. x. speciali pię cause & vltimum voluntatum. s. ad legem falcidiam. & pro declaratione huius legis vide Pau. de Ca. in l. si a substituto. §. primo. ff. de lega. j. Panormi. consilio xlv. in primo dubio. vo. secundo. Roma. consil. cccxxvj. col. secunda. & Bologna. in additionibus ad tertium consilium. Anast. arguit tertio in secundo principali dubio, & quarto, in tertio dubio, primi dubij principalis. & Ro. sing. decxxxij. & qualiter probetur. quod testator sciuerat esse alienam, vide Alexand. consil. xix. columna penulti. volu. secundo.

a ¶ P. P. A. V. P. ¶ Cum rem alienam. Limita istam legem quod haeres teneat saltem ad estimationem quam legatur scienter res aliena ut non procedat quam quis legaret rem quam potest sperare futuram suam ex casu mortis alterius, videtur. Roma. sin. decxxxij. i. c. lex. an autem ista l. procedat in legante rem feudalem quam legare non potest, videtur praeter. pa. i. forma lib. quo agitur ad reuocationem feudi i. ver. nec superstitibus. v. co. & ad hoc videtur quod habes ad l. vxor. ad Bar. j. c. ite quod valeat legatum rei alienae factum ecclesie siue sciēte siue ignorate fiat vide Ro. consil. cccxxv. in iii. col. quid autem si fiat legatum rei alienae vide Barto. in tract. differ. inter ius civile & canonicum in xj. colum. Barba. late in capite. filius, de testa.

S V M M A R I V M.

¶ Legatum rei alienae valet. Res legata aliena potest peti. Legatum rei alienae factum coniuncte personae debetur. Si testator legat talem fundum, debetur totus, etiam si sit communis. Practica huius legis. Haeres quando teneatur legatarij de cuius ditione. Coniuncta persona quam dicat, statum iudicij arbitrio.

¶ De rem alienam.

¶ Legatum rei alienae valet, si fiat a sciēte, vel coniuncte personae. hoc dicit. ¶ No. ¶ quod valet legatum rei alienae: & sic videtur iste text. quod ista res potest peti. ¶ Secundo no. ¶ quod legatum rei alienae factum coniuncte personae, debetur. Ad primum op. quod sine vlla distinctione valeat legatum rei alienae: ut l. vnū ex familia. §. si rem ff. de leg. ij. Sol. Ibi legauit rem alienam scilicet heredis instituti: hic legauit rem alienam simpliciter scilicet cuiusdam extranei.

¶ Item opp. de l. serui electione. §. sin. ff. de leg. j. Sol. Ibi testator legauit rem communem: unde i. dubio videtur relinquere partem suam quam habebat: hic rem alienam simpliciter praedicta ¶ vera in dubio. Secus si dixisset totum fundum. quia etiam si esset cois cum alio totus debetur: ut l. Iul. in principi. ff. de leg. ij.

¶ Vltimus opp. de l. si domus. §. si ff. de leg. j. Sol. Ibi testator habebat ius in re. unde illud videtur legare. Idem si non habebat sed habere credebatur: ut j. eo. l. vxor & ibi vidistis. ¶ Vltimus opp. dicit hic quod res peti potest. Contra. immo videtur quod haeres teneat redimere, & dare: & sic libellus debet concludere peto quod haeres condēnetur, ut redimat, et det: ut l. non dubium. §. si ff. de le. ij. Gl. videtur hic tenere quod petatur hoc modo, quod cogatur redimere, vel prestare quod si non potest prestare estimationem quod satis potest sustineri. Sed quoniam ipse legatarius redemisset & sic rem haberet. quod sit in petitione, variat gl. Instit. de le. §. si res, dicit vnū. in l. plane. §. quod si rem. de leg. j. dicit aliud. Dic ut ibi dixi. ¶ Oppo. ff. ad Trebel. l. quidam. §. si quis filium. & de fideicom. lib. l. Paul. rādit. Sol. Ibi speciale fauore libertatis. ¶ Itē op. de l. cum pater. §. cuic. ff. de leg. ij. Glo. dicit. Spāle est, ne crescat invidia inter fratres, Doc. Vltimus, & Citramō. dicunt quod ibi sit speciale inter cohæres des: non curo si sint fratres, vel non: maxime quando testator legauit rem, quam possidebat, ut ibi patet.

¶ Itē opp. ¶ & videtur quod haeres teneat de cuius ditione indistincte. ut l. si domus. §. j. de le. j. Sol. Ibi loquitur, quando testator legauit rem in genere: quia tunc teneat haeres eam facere accipientis: ut l. si a substituto. §. hères. de leg. j. hic quoniam legauit rem in specie An autem teneat ibi de cuius ditione, distigue ut plenē dicit per glo. in d. l. si domus. §. j. ff. de leg. j. ¶ Item opp. de l. si is qui de cui. Solu. Ibi loquitur quoniam testator legauit rem alienam, quam non possidebat: ibi legauit rem, quam possidebat. An autem de cuius ditione teneat, dic ut d. l. si domus. §. j. ¶ ¶ Quæro quod dicat coniuncta persona. Vltimus, dicit secundum formam l. octau. ff. vnū

Itē quod illud quod hic dicit de coniuncta persona habeat locum in ecclesia dicit Bal. in addi. ad cōsi. ij. Ioan. de Ana. & ibi etiā quod in dubio testator praesumitur scire quod habeat in patrimonio suo. Item limita istam legem. non procedere quando quis legaret rem alienam quam ipse legas bona fide possidebat & praetendebat: quia completa postea praescriptio per haerem debetur legatario indistincte nec isto casu seruatur distinctio huius legis. vide Ang. Pau. & Iaso. post eos in l. vij. §. si. prope si. ff. de eo per quem factum erit.

cog. & secundum ea quae habuistis non in l. vlti. §. vnū legi. Glo. dicit aliter, & melius iudicio meo, quod in hoc statum arbitrio iudicis. ¶ Quod magis placet: quia text. non requirit solum quod sit coniuncta persona: sed quod sit talis, cui testator reliquisset, si sciussset: ut hic videtur.

¶ **L**ia. Si pater primo legauit, & postea dotauit, legatum extinguitur. h. d. ¶ Opp. & vlt. quod legatum dulicet: ut l. quinquaginta. ff. de proba. Rū. ad istud breuiter haec est veritas: Quando testator legauit b

¶ **P. P. A. V. P.** ¶ L. Si domus. vide Com. consil. cccix. per cuius verba limitatur ista lex in quantum loquitur de legato factum coniuncte personae, quod etiam si credebatur testator rem esse suam debeatur ut non procedat quando ex aliqua certa causa putabatur esse sua, quae causa erat erronea, quod etiam voluit Bar. in d. l. si domus §. j. circa si. ff. de lega. j.

¶ **Q**um responso. Haeres, qui hereditatem repudiat, integrum praeter legatum conseruatur. h. d. Materiam huius legis vide in l. qui filius. §. si in l. filio. ff. de lega. j.

¶ **R**oprias. Quod meum est, non potest, amplius fieri meum. h. d. Intelligitur pure, vel vbi testator non haberet aliquod ius in re.

¶ **M**onumenta. Res religiosae non potest relinqui, sed ius, quod habet quis in eis. hoc dicit.

¶ **S**in vniuersa. Mala da chi non habet san Pedro. hodie antequam factum esset inuentarium, debentur: ut vidistis in ant. sed cum testa. j. ad l. Falcid.

¶ **D**atum. Sicut potest legari, ita potest adimi. h. d. An autem legatum extinguitur per ademptionem ipso iure, vel ope exceptionis, gl. dicit hic bene: & ideo dicit ut in ea.

¶ **E**x legato. Ex legato nominis non transeunt directae: sed vtilis actiones competunt. h. d. ¶ Nota quod dicit, vtilibus suo nomine: quia directae intentantur nomine alieno. Dixi tibi in l. q. stipendia. s. de pecu. & sic ex libello potest colligi, vtrum intententur directae, an vtilis. ¶ Vltimo no. hic sex casus in quibus transeunt vtilis, sine cessione quae gl. vide & signa. ¶ Videbitis in l. j. s. de act. & oblig.

¶ **N**on tantum. Breuitas temporis, quo matrimonium durat, non impedit maritum capere ab vxore.

S V M M A R I V M.

¶ Legans fundum ephyteuticum, legare videtur ius, quod habet, non quod haeres teneatur illud redimere, si emphyteusis finiebatur.

¶ **P. P. A. V. P.** ¶ Proprias. vide Roma. consil. cccvij. in principi. ¶ Ex legato. ad quod autem haeres tali legatario, vide Roma. consil. cccxix. col. si. & quod teneatur tradere instrumenta crediti. vide ad Bar. in l. instrumenta. j. de fideicom. l. si nomen ff. de haered. vel act. vendi.

¶ **P. P. A. V. P.** ¶ Non tantum. Vide bonum textum. & ibi Pau. de Ca. in l. cum fuerit. ff. de condi. & demonstra.

Xor. Qui legat res, in quibus habet ius, qd morte finit, videt voluisse illud ius legasse, vt vltra heres no te...

Nlegatis. Non est curandum quibus verbis exprimatur legata. h. d.

Nannalibus. Appellatio heredum, in dubio intelligitur de omnibus hereditibus in perpetuum. h. d.

SVMMA RIVM.

Omne totum diuisione legali, diuiditur in duodecim partes.

Vm quaestio. Quando vni relinquit totum, alteri pars: illud, quod secundo relinquitur, videt a primo ademptum. h. d. Ad euentiam huius glo. debet...

POMATES. Vxor. Vide §. j. ff. de le. j. ibi Alex. Are. & Mod. & vide Alex. ibi limitat istud in cōsi. inci. viso themate. in Spe. in vlti. col. vo. ij. Aret. cōsi. clv. vbi ponit rationē huius tex. & cōsi. seq. col. iij.

P. P. A. V. P. Alicui fundum. Vide Alex. cōsi. xxx. in vj. col. & latius in materia eundē cōsi. xc. in ij. vol. col. vj. & duab' seq. vsq; ad fi. vi. de etiā aliquid in l. alimēta. ad Bar. s. e.

Non bene. Adde qd idē tenuit Bart. Bal. & Pau. de Caf. i. l. qd i rerū. alle. & Gul. de Cug. in l. si dña est. de vsufr. & Bal. in l. habitatio. eo. tit. Bal. & Ang. in l. dotalem. ff. de test. mili. Bal. in c. j. §. donare. in ti. qua liter olim feudū. & Inno. in c. pastoralis. de do. licet in l. qd in rerū. tene rit contrariū, & ibi etiā Rapha. Cu. vi. de ibi per nouissimos.

POMATES. In annalibus. De ista materia vide bar. cōsi. lxxij. & seq. & Feli. p totū. in j. vo. Ale. cōsi. xxx. iij. col. ij. vol. ij. & cōsi. clxxxvij. col. pe. eo. vo. vbi loq' in emphyteusi ecclēsiastica concessa pro se, & heredi bus. & cōsi. xxx. vj. vol. iij. vbi loq' in eo, qui substituit heredes tertij. & xliij. vol. iij. vbi loquit in eo, cui aliqd cōcedit, vel relinquit sibi & heredibus suis ex se descendentibus.

Si legatarius. Vide qd pulchrē dicit Lu Ro. in cōsi. cccxxij. vbi singulariter loquitur, qn tutor amittat legatū. Allegauit Iaco. de Bel. & Bar. & refert antiquos ibi. Andr. Barba.

Ego reperio. Ad de qd idē consulendo tenuit Ro. cōsi. ccvij. & cccxxv. Quid aut si fiat legatū tutori testa mētario, q sit con iunctus & creditor testatoris, vide pulchrē per Bal. cōsi. cclvij. iij. lib.

P. P. A. V. P. Illud quod. Vide aliquid p Com. cōsi. xxxiij. an si vide qd dicit Bart. in l. titia. §. fi. col. j. de legat. ij. quid si heres prius reperiretur mortuus eo tempore.

Indignus. respicit fauorem certae personae, quod aufertur ab indigno, applicabitur illi personae. hoc dicit. V. Oppo. j. de l. si in fraudem. s. eod. Solu. Ibi de laude non constabat: praeterea poterat poenitere vsq; ad sententiā: vt l. alia. supra de his quib. vt indig. Vltorius oppo. de l. ab administratione. supra eodem. Sol. Ibi fallit in milite: quia tutor nō poterat esse. V. Oppo. de l. Nefenni. ff. de excu. tu. Sol. Fallit ibi. Ratio: ga als testator erat relictus. Tñ ego reperio quod do. Ia. de bel. in aut. de herē. & fal. §. his omnibus. tenet qd hodie etiā si als relictus erat ille, qui cētēnit implere illud, qd testator iussit, pdit omne commodū sibi relictū in testamento. & loquitur expressē de casu huius l. V. Oppo. de l. cum filius. §. nō iure. ff. de leg. ij. Sol. Ibi fallit ideo, quia tutor esse non poterat.

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Vm quidā. A substituto impuberis, vel ex hereditate nō potest legatum, vel fideicommissum relinqui. h. d. V. Oppo. qd a filio ex hereditate, cui relinquit, vel legatū est relictum, potest legari: vt l. coh. heredi. §. cum filia. de vulga. & pupil. si potest legari ab isto: ergo ab eius herede. l. v. quē incipit, si fuerit. §. j. ff. de lega. iij. Solu. speciale est hic, in substituto ex hereditate: nec potest bene reddi ratio specialitatis.

Legatarius. Quando causa quare quis est indignus, respicit fauorem certae personae, quod aufertur ab indigno, applicabitur illi personae. hoc dicit. V. Oppo. j. de l. si in fraudem. s. eod. Solu. Ibi de laude non constabat: praeterea poterat poenitere vsq; ad sententiā: vt l. alia. supra de his quib. vt indig. Vltorius oppo. de l. ab administratione. supra eodem. Sol. Ibi fallit in milite: quia tutor nō poterat esse. V. Oppo. de l. Nefenni. ff. de excu. tu. Sol. Fallit ibi. Ratio: ga als testator erat relictus. Tñ ego reperio quod do. Ia. de bel. in aut. de herē. & fal. §. his omnibus. tenet qd hodie etiā si als relictus erat ille, qui cētēnit implere illud, qd testator iussit, pdit omne commodū sibi relictū in testamento. & loquitur expressē de casu huius l. V. Oppo. de l. cum filius. §. nō iure. ff. de leg. ij. Sol. Ibi fallit ideo, quia tutor esse non poterat.

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Lud quod. Proprietas potest relinq ad tempus, vt post tēpus redeat ad heredē. h. d. V. Opp. legatū nō pōt finiri tēpore: vt l. obligationū fere. §. placet. de ac. & ob liga. ff. de leg. j. l. nemo potest. Dicit gl. qd ibi relinquebatur quātitas annua: hic certa res. Dic qd hic post tempus, finitur ope exceptiōis, non ipso iure & sic concordat cum cōtrario. Tu dic qd ista est veritas, qd in legato subest prima obligatio personalis: & ista tempore nō finitur ipso iure, sed ope

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Prædij. limita leg. ista, nisi in legato esset signum vniuersale, secundum Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vlt. leg. Alex.
- b ¶ Fundo. Queritur enim vtrum. Not. differentiam inter &, & cum adde Bart. in l. iura textores. §. j. de lega. iij.
- c ¶ Quæro quando fundus &c. An alienato fundo transeant instrumenta. Quid autem si pu-

blicatur domus, an veniat suppellectilia, quæ ibi sunt ad vsum domus, vide Bal. in l. cum ancillis. in ij. colum. de inec. nupt. & adde quæ habentur in l. si quando. & ibi Bart. de bo. va. lib. x. vbi quid si vendit, vel lego rem cum integro statu: quid importet. & Bald. ponit hic. & adde istis Barto. in l. ij. de fun. instru. & quid si vendo fundum cum iuribus suis, an videantur vendita ea quæ sunt de natura rei venditæ. an ea quæ per accidens ibi sunt. ita voluit Innoc. in c. ex literis. de iure pat. alleg. l. si mercedem. de act. empti. & l. fundi. in 2. princip. eodem titu. quæ verba allegat Bald. in rubric. de contrahenda empti. in vij. columna. & reputat elegantia verba Bald. in l. a procuratore. i. c. manda. & si vendit castrum cum suis pertinentijs, vide in lege secunda. ff. de verborum signi. ADDE, an legato campo, videat legata demus quæ est in campo, Bald. consil. cxxv. iij. volumi. & venditum castro, vel villa cum pertinentijs, quid venditum intelligatur vide pulchrè per eundem consil. cccxlvj. j. volumi-

exceptionis, vt in contrario. Itē, transfertur dominium in legatariū, cui relinquitur species: & istud potest ipso iure finire: vt sicut ipso iure transit in legatarium, ita ipso iure post tempus transeat in heredem. Nam iura realia non ita in herent ossibus nostris, sicut personalia. ff. de pecu. l. quis ergo casus. & ff. pro socio. l. iij.

De verbo. & re. significa. Rubrica.

LEX I.
Rediis. Legato fundi instrumenti non cedunt ea quæ ibi sunt ad rps: sed quæ sunt cā ppetui vsus. h. d. ¶ Opp. de l. j. §. si defunctus. ff. de reb. eo. Sol. ibi erat præsumptio tacitæ voluntatis: cui non statuitur in præiudicium pupilli: hic vero statuitur in præiudicium legatarij, vel heredis. ¶ Vltimus op. de l. si ita. §. domo. de fundo instru. quidam distinguunt, quod aut fructus colliguntur ex illo fundo, aut aliunde. Istud nihil est dictū. Tu vero dic, vt glo. h. d. in secunda sol.

S V M M A R I V M.

¶ Legatum factum de fundo instructo, de fundo & instrumento. & de fundo cum instrumento, in quo differant inter se.
Fundo vendito, quoniam dicantur vendita instrumenta fundi.
Fundo locato, veniunt instrumenta.

LEX II.
Vendo. Legato fundi instrumenti, cedunt instrumenta fundi, & instrumenta patrisfamilias. h. d. Gl. hic format vnam quæstionem, quæ in veritate non bene declarat. ¶ Querit enim, vtrum inter ista tria legata sit differentia. lego fundū instrumentū: & lego fundū & instrumentū: & lego fundum cum instrumento. & gl. hic nihil boni dicit. melius declarat in l. si cui fundum. ff. de fun. instru. & ibi plenissimè dixi. ¶ Hic breuiter dico, & assumo primò, duo indubitabilia inter hæc duo legata, fundum & instrumentū: & fundū cum instrumento: est duplex differentia. Primò, in plenitudine accessionis: quia quando lego fundum & instrumentum: cedit legato instrumentum fundi, & instrumentum patrisfamilias. Sed quando lego fundum cum instrumento: cedit instrumentum fundi tantum, non patrisfamilias. Istud probatur in l. quæsitum. §. sed si fundus. & §. seq. de fund. instru. ¶ Secundò, est differentia, in modo durationis. Nam quoniam lego fundū, & instrumentum, alienato fundo per testatorem remanet legatum instrumenti. sed quoniam lego fundū cum

- d ¶ Sancimus. Vide aliquid per Bar. in l. v. ff. de verbo, oblig. Alex.
- d ¶ P. P. A. V. P. ¶ Sancimus. Quid autem iuris quando fit mentio de cautione sufficienti, vide Alex. consil. ccccxxiij. in v. col. vbi dicit quod intelligitur cum fideiussoribus nisi proferatur in tali materia in qua non esset necessaria cautio cum fideiussoribus vt ibi per eū. quæ autem hypotheca non dicatur idonea cautio, vide Pau. de Cast. consil. cccclxxv. quis autem proprie dicatur seruus & quomodo intelligatur promissio de asseuerando vide Frā. consil. clx. in xj. col. quis autem dicatur idoneus fideiussor vide Ro. consil. lxxij. Item quid importet promissio faciendi aliquem securū, vide Iaf. post Bal. & Alex. in l. j. in prim. ff. qui satisf. cog. vbi est quid importet verbum satisfacere. Item an in casibus in quibus tenet quis præstare fideiussorem si ipse sit militū idoneus facultatibus releuet ab ista necessitate præstadi fideiussorem Alex. fuit sibi contrarius in lecturis & consilijs suis, vide Iafonem in l. j. in tertia & iij. columna. ff. qui satisf. cogantur. & in lege, diuortio. §. interdum. ff. soluto matrimonio. concludentem quod tunc releuatur. & respondet ad fundamenta eorum qui tenent contrarium. dicit

tamen quod est cauendum isto casu de hypotheca bonorum. & ibi etiam super glo. in verbo datis fideiussoribus post alios, ponit an qui tenetur satisf. dare liberetur dando pignus. Item in materia ponit multa Iaf. hic, & vide multa etiam per Fel. in c. ad nostrā. in ij. & iij. col. de iureiur. quomodo verbum cautio, intelligatur de nuda promissione. & de verbo facere secu-

rum, de quo §. vide latè Bart. quomodo intelligatur rubr. extra. de sag. & ibi etiam quod cautio non debet esse nuda à voluntate obligatorum bonorum. ¶ Oppo. ff. de colla. Adde Bart. in l. diuortio. §. interdum. sol. matrimo. ibi sequendo Petrū, videtur tenere quod verbum, cautio, prolatum à lege ciuili, non intelligitur de nuda promissione. l. in omnibus. ff. de iudic. & in l. si creditori. ff. de priuile. credito. Cuius contrarium tenent hic glo. Bar. Ange. hoc idem. Sed tu dic, secundum Imol. in d. §. interdum. quod opinio, de qua hic, est verior. Fallit secundum eum, nisi lex ultra procedat. l. si constate. §. quoties. secundum vnam lectu. ff. sol. matr. Secundò fallit, si dicatur causa cognita cauendum. d. l. in omnibus. & si hoc iudici videbitur: vt ibi, secundum vnum intellectum: qui tamen alium potius facit pro eo. Tertio fallit, si proferatur cum adiuncto: vt sufficienter, vel idoneè. l. si debitori. cum ibi notatis. de iudicij. & l. si mandato Titij. §. fin. ff. manda. Et aduerte, secundum eum, quod licet proferatur de nuda, quando profertur à lege ciuili: tamen tenebitur cum poena promittere: quia est sibi facile: vt no. glo. singu. reputata. secundum Ang. in l. ij. §. si dubitetur. de nudi. & no. Bar. in l. si. de preto. stipu. & Imo. in l. si prius. de ope. noui nuncia. circa finem tenebitur etiam sub hypotheca, vel obligatione bonorū promittere: cum similiter sit facile, per ea, quæ habentur in l. filio. ff. vt lega. no. ca. Et ex hoc patet, quod vbi fit mentio de cautione idonea, non sufficit tantum hypotheca, nisi dentur fideiussores, vel pignora actualiter: licet glo. sentiat contrarium, in l. si mandato Titij. §. fin. & malè. & vide Barto. in l. prætoriz. ff. de stipu. la. seruo. ad finem. Quid autem si dicatur, recitè caueatur. Dic quod non intelligitur de nuda. l. j. §. iubet. ff. de colla. bonorum. & ibi Bart. & communiter intelligitur quod sit speciale in cautione prætoriz. Et dum dixi supra, in verbo, idonea: vide tex. no. in l. ergo. §. adicitur. de fidei commif. l. i. ber. & in l. j. §. penulti. quo leg. Sed adde quod pro opinione Petr. in d. §. interdum. videlicet quod verbum, cautio, prolatum à lege ciuili, intelligatur de non nuda. videtur tex. in l. heredes. §. cautio. de verb. signi. licet contra ibi teneat glo. Quid autem si dicatur, caueat mediocriter. Text. in l. filio. præallega. videtur dicere, quod sufficit cautio cum hypotheca bonorū, quod non credo: quia imò requiritur pignus, vel fideiussor, sicut in cautione sufficienti vel competenti dictum est, cum mediocriter nihil aliud sit dicere, nisi sufficienter & competenter. Et hoc videtur tenere Bart. in d. l. prætoriz. vbi dicitur

S V M M A R I V M.
1 ¶ Verbum, cautio, prolatum à lege ciuili, intelligitur de nuda: à prætoriz. cum fideiussore.

LEX III.
Ancimus. Verbum cautionis, prolatum à testatore, vel à lege, intelligitur de nuda: nisi aliter sit expressum. hoc dicit. Glo. j. huius legis intelligit eam duobus modis, in verbis prolatis à lege: aut à testatore. vide gloss. ¶ Oppo. de l. si mandato Titij. §. fin. ff. man. Solu. Ibi est verbum, idonea. hic verò dixit de cautione simpliciter. ¶ Opp. ff. de coll. bono. l. j. §. caue-

uili: tamen tenebitur cum poena promittere: quia est sibi facile: vt no. glo. singu. reputata. secundum Ang. in l. ij. §. si dubitetur. de nudi. & no. Bar. in l. si. de preto. stipu. & Imo. in l. si prius. de ope. noui nuncia. circa finem tenebitur etiam sub hypotheca, vel obligatione bonorū promittere: cum similiter sit facile, per ea, quæ habentur in l. filio. ff. vt lega. no. ca. Et ex hoc patet, quod vbi fit mentio de cautione idonea, non sufficit tantum hypotheca, nisi dentur fideiussores, vel pignora actualiter: licet glo. sentiat contrarium, in l. si mandato Titij. §. fin. & malè. & vide Barto. in l. prætoriz. ff. de stipu. la. seruo. ad finem. Quid autem si dicatur, recitè caueatur. Dic quod non intelligitur de nuda. l. j. §. iubet. ff. de colla. bonorum. & ibi Bart. & communiter intelligitur quod sit speciale in cautione prætoriz. Et dum dixi supra, in verbo, idonea: vide tex. no. in l. ergo. §. adicitur. de fidei commif. l. i. ber. & in l. j. §. penulti. quo leg. Sed adde quod pro opinione Petr. in d. §. interdum. videlicet quod verbum, cautio, prolatum à lege ciuili, intelligatur de non nuda. videtur tex. in l. heredes. §. cautio. de verb. signi. licet contra ibi teneat glo. Quid autem si dicatur, caueat mediocriter. Text. in l. filio. præallega. videtur dicere, quod sufficit cautio cum hypotheca bonorū, quod non credo: quia imò requiritur pignus, vel fideiussor, sicut in cautione sufficienti vel competenti dictum est, cum mediocriter nihil aliud sit dicere, nisi sufficienter & competenter. Et hoc videtur tenere Bart. in d. l. prætoriz. vbi dicitur

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Propinqui : fi-
nes. Qui dicantur
ppinqui, vide etiā
i l. j. C. vnde vir. &
vxor. Qui dicantur
coniūcti, vide in l.
cui eorum. §. affini-
tatis. & ibi Bart. ff.
de post. Et scias q
vxor est coiūcta p
sona. l. si. §. si. & ibi
Bald. §. de fur. Dixi
in l. cū alienā. §. de
leg. An aut sol. ma.
dicatur adhuc affi-
nes, vide l. cui eor-
rū. §. j. & qd ibi no-
ta. de postu. & glo.
nor. in l. sed hoc ita
ff. de re iudica. & q
vxor dicat coiūcta
tenet Bald. in l. fin.
circa med. ij. col. §.
de indi. vidui. & vi-
de in verbo, proge-
nie, qui dicantur af-
fines. Adde an stan-
te statuto, q inter
affines fiat cōpro-
missum, si soluto
matrimo. mulier li-
tigit cum affimibus
viri, teneat ad com-
promissum. Paul.
de Cast. con. lxxviii.
vbi de statuto Ve-
ronæ.

b ¶ P. P. A. V. P.
¶ Si omilla. Circa
materiam huius ti.
vide omnino Frā.
consil. clx. in penul-
tima col.

c ¶ De eo p que fac.
erit. Adde q si ille
text. bene pondere
tur, nō facit ad hoc
ppositum. Nā ibi
ille cōtra quē agit i
subsidiū, nō fue-
rat in dolo, sed age-
batur in subsidiū
cōtra illum ad quē
lucrū peruenit ex
dolo alterius.

d ¶ P. P. A. V. P.
¶ Instituti. Et ideo
si aliquis instituat
qui fuit capax ex
testamento poterit
ab intestato succe-
dere p istū tex. di-
cit Com. cōf. lxxx.
iij. qui loquitur de
forensi.

monio. &c. Isto casu non dubitarem bastardum
contineri verbis statuti. Nam appellatio famil. in-
telligitur pro agnatione, quod est nomē iuris ciui-
lis: quæ agnatio nō cadit in bastardū: vt dixi. Sed
cum dico de nobili patrimonio: hic significat na-
tura. q. d. natus ex patre nobili. Nam patris & ma-
tris noia sunt significatiua naturæ: vt dicit tex. in
l. tutel. ff. de capi. dimi. sed secūdu naturā, ita ba-
stardus est filius, & eius pater est pater, sicut legiti-
mus: cū iure naturali oēs sunt legitimi: vt i. aut. q.
mo. na. effi. legi. §. liceat. ver. bella verō. ¶ Quæro,
popularis t mulier nupta in domo nobilis vtrum
dicatur nobilis. Videtur indubitanter q sic: vt l.
fœmine. ff. de senat. Sed quid si effecta est vidua.
Hic vide casus, q idē. Nā de iure communi, mor-
tuo viro, adhuc dicitur de familia: ibi si matrimo-
nium morte, &c. pro hoc videtur tex. in l. filij. §. vi
dua. ad munic. ¶ Tertiō dubitatur, an popularis
accipiens in vxorē nobilem, videatur nobilis siue
de domo nobilium: hic videtur text. q sic: quia si
gener accepit filiam alicuius, videtur de familia il-
lius. Ita videtur hic. Sed, vt dixi, non est verum de
propria significatione: vt d. l. prouociatio. §. fa-
milix. de ver. signi. Non obstat hæc lex: quia hoc
est ex psumpta mente defuncti. ¶ Itē facit ista
lex ad statuta, q dicūt q minor nō possit cōtrahe-
re sine licētia duorū propinquorum: vtrū dicant
propinqui affines: hoc est consanguinei vxoris,
hic est text. q nō. ibi: nō solū propinquos. sed his
deficiētibus &c. Apparet ergo, quōd gener & nu-
rus, & alij affines, non dicuntur propinqui, vt vi-
distis. §. vnde vir & vxor. l. j. ¶ Vltimō est vidē-
dum quomodo cognoscatur, vtrum appellatio fa-
milie referatur ad personas, an referatur ad res. Re-
spondeo q qn profertur à testatore: aut dispositio
sit familie, aut de familia, si sit familie, referatur
ad psonas: vt hic i prima parte. si de familia referat
ad res: vt hic, in secunda parte. vt l. nam quod. §. si.
cum l. seq. ad trebel. ita etiam colligitur in d. l. pro-
nunciatio. de ver. si. Predecessorū ratio est: quia de fa-
milia, prout referatur ad personas, non potest testa-
tor disponere. nam cum liberæ personæ sint: non
possunt relinquī alteri, sed si appellatio familie p-
fertur à lege, quæ potest non solūm disponere fa-
milie, sed etiam de familia: tunc esset necessē q re-
curramus ad antecedentia, & sequētia: & sic intel-
ligemus qualiter lex intellexit vt l. si feru. plurīū.
§. fin. ff. de leg. j. & debemus accipere intellectum
qui esset sine vitio: vt l. ambiguo. ff. de reb. dub. &
de regu. iur. l. quoties.

e ¶ Si omilla sit causa testamenti. Rub.
¶ Cōtinua vt in gl. & i quibz casibus habeat locū
edictū, si quis omilla causa testamēti: dic vt in gl.
nō est verū: quia edictū, si qs omiff. cau. testa. nō est
inductū, nisi solūm qn qs omittit ex testō, & adit
ab intestato. Illud aut q est itroductū, qn vadit
ad substitutū, vel vadit ad legitimū, nō est per edi-
ctū si quis omiff. cau. testa. sed est per cōstitutiones
Principum, vt apparet ex legibus hic allegatis, &
hoc est vtile scire propter formationē libelli, &c.

f ¶ S V M M A R I V M.
¶ Repudians in casu huius l. qui non accepit pec-
cuniam, num teneatur in subsidiū: ibi querit.

S i in-
stitutus
dimittit hereditatem, vt vadat ad
substitutū, legata debent à substi-
tuto: & si pecuniā, ob hoc institu-
tus accepit etiam ipse teneat. h. d.

¶ Opp. q n aliquis dat substitutum vulgariter vi-
detur instituto permittere, q repudiet: vt l. Cor-
nelius ff. de hæ. insti. not. in l. Pap. §. quarta. ff. de
mol. te sta. Si ergo permittitur repudiare, ex volū-
ta redefuncti: non incidit in hoc edictum vt l. qui
autem. in prin. ff. eo. So. concedo quōd testator vi-
deat hoc permittere q fiat bona fide: nō autē q fiat
in fraudē legatorū. ar. l. j. §. deniq. ff. de aqua plu-
ar. ¶ Op. ij. & vide qd indistinctē relictā abinsti-

tuto, debeant à substituto, etiā si nulla sit fraus: vt
l. licet. de leg. j. Dicit gl. & bene, intellige q hic te-
stator noluit, q essent repetita à substituto. & di-
cit bene, intelligo testatorē noluisse hoc, qn ab in-
stituto nominatim reliquit: vt l. si plures. de legat.
iij. & l. j. §. id qd ex substitutiōe. ad l. fal. ¶ Querit
glo. in primo casu huius legis t qn institutus repu-
diavit, nec accepit pecuniā: vtrū etiā ipse in substi-
dū teneat: Finaliter glo. determinat q nō: & hoc
cōmunitè tenēt doc. Do. Ia. But. sic simpliciter re-
citando contrariū tenuit. Nā cū ipse repudiās par-
ticipauerit fraudē, debet in subsidiū teneri: vt l. si.
in prin. de eo per quē fact. erit. Sed hoc nō placet:

quia hic loquitur de acquirendo, sed dolus commif-
sus in nō acquirendo, nō facit in subsidiū quē tene-
ri: vt l. q aut. in prin. ff. q in fraud. cred. teneas ergo
gl. tuā. ¶ Venio ad secūdā partē, & oppo. de l. si à
substituto. ff. eo. Sol. Die plenē, vt hic in vlti. glo.
¶ Vltimō hic distinguit. & Cyn. hic refert distin-
ctionē magnā, quā Dy. ponit ff. eo. tit. iō vide Cy.
hic, vel Dy. ibi tū ista distinctio eget suppletionē
in multis: & in alio anno incepti, & non perfecti.

E v m qui. Si omittit ex testa-
mento, vt adeat ab
intestato, legata & libertates debent:
sed si ex testamēto non pōt adiri ex de-
fectu testamēti, vel hæredis instituti: d tūc sec. h. d.

S i Proculiana. Etiā si lega-
ta debeantur
ex hoc edicto, est locus Falcidia: h. d.

*De indicta viduitate, & lege Iulia
Miscella tollenda. Rubrica.*

LEX I.

L egatū. Indictio viduita-
tis in psona tertij
nō reprobat. h. d. Habes hoc in l.
mulieri & Titio. ff. de condit. &
demō. ¶ Opp. de l. auia. §. Titio.
ff. de cōdi. & demon. l. hæres. ff. e.
dol. in prima legatū erat peruētū ad mulierem: in
secūda erat legatū relictū cuiusdā cōiunctæ personæ
mulieris, in cuius fauorē præsūmebat mulierē de-
sistere à matrimonio: ideo conditio spernitur.

S V M M A R I V M.
1 Lex Iulia Miscella quid indicebat.
2 Conditio indicens viduitatem spernitur.
3 Mulier præsūmitur habere animum procreandorum liberorum.
4 Via malitijs non debet aperiri.
5 Cautio Mutiana, solū in casu huius l. est sublata.

LEX II.

A mbiguitates. Conditio
q viduita-
tē indicit, spernit: & lex Iulia Miscel-
la, & cautio, & iuramentū, qd per eam
indicit, est sublatū. h. d. Debetis scire, q de iure an
tīquo Digestorū & Codicis, cōis cōditio, quæ indi-
cit viduitatē, spernit: & legatū capīt tanquā purū.
Post illud ius Digestorū supuenit tūli⁹ Miscel-
lus, qui fecit legē circa hoc, per quā statuit q mu-
lier, cui sic reliquit, qn accepit legatū, intra annū
debet iurare de nō nubēdo: vt hic tangit per gl. f.
& pleni⁹ p Azo. in summa. ¶ Nota t q spernitur
cōditio, q viduitatē indicit. ¶ Nota q in dubio
præsūmit mulierē habere animum procreandorū libe-
rorum. ¶ Nota t q non debet aperiri via malitijs.
¶ Pro declaratiōe legis, qrit qd indicebat lex Iul.
Miscella. dic vt dixi §. ad euidentiā: vt tāgit hic p
glo. & clarius p Azo. in Sum. huius tit. ¶ Quæro,
quid indicebat cautio Mutiana. Quia dñi, ille tra-
ctatus de cautione Mutiana, est satis lōgus: habe-
tis in l. Mutianæ. de cōdi. & demō. & glo. hic tāgit:
dic vt in ea, q bene dicit. ¶ Quæro, t vtrum cautio
Mutiana in omnibus sit sublata per hanc legem.
Glo. hic dicit, & bene, q nō, nisi in casu hui⁹ legis.

S V M M A R I V M.
1 Correctio legum nō inducitur ex idētitate ra-
tionis, nisi quatenus in lege sit expressum.

Cui relictum

P. P. A. V. P.
¶ Viduitatē indi-
cit. Limita istā reg.
non pcedere qn in
casu quo nuberet
esset relictum lega-
tū alicui personæ ma-
gis priuilegiatæ.
tex. est sing. in l. ti-
tio vsusfructus. §.
ferui. ff. de condi. &
demon. vbi Barto.
post Guil. de Cu-
neo, insert idē esse
qn esset relictū le-
gatū alicui ecclesie
vel piæ causę quod
bene probat in illo
tex. arguendo à li-
bertate ad piā cau-
sam, vt per Bart. &
alios in l. si vnus. §.
de testa. de hoc etiā
vide Francis. consil.
lxxvii. in ij. colū. &
ibi etiā dicit q con-
ditio tēporalis pōt
apponi. vide Iaso.
hoc tit. in l. j. in vlt.
col. quid autē si fiat
legatū alicui cum
hoc q intret reli-
gionē, an talis con-
ditio reñciat, vide
Bar. consil. clxxvij.
contra quem tenet
Pau. de Cast. in au-
then. nisi rogati. in
vltimis verbis. C.
ad Treb. Sequitur
Deci. in repet. c. in
præsentiā. in ix.
char. versicu. & qn
superius dicta ex-
tra. de probat. vbi
alia allegat & seq
Paul. de Cast. vide
Iaso. in aut. cū reli-
ctum. in ij. colū. in
isto titulo. vide ad
Bart. in l. Titio cen-
tum. §. Titio cētū.
ff. de cōditio. & de-
monstra.

Cui relictum. Vide Bar. in consi. cxxxvij. quomodo allegavit hanc athen. inci. lator præsentis schedulæ. Andr. Barba.
Cui relictum. Quid autem si relinquatur mulieri sub conditione, si monasterium ingrediatur: an dicatur indicere viduitatem, & spernari: Bar. qd sic, in consi. inci. dña Miniata. & Bal. hic ad istâ aut. in sec. nup. an relictu

indicens viduitatē teneat: vide Bar. in a. l. j. versic. sed pone, prior. de secū. nup. & not. hic qd qñ qñ non pōt cauere, stat ut iuratoriæ cautioni. Vide glos. & Barto. & doct. in l. v. l. i. de usufr. & ibi dixi. & qd dixi i. tit. ij. l. fancimus. & adde, qd si qñ nō pōt dare fideiussorem, excusat a tute l. l. si quis inter. §. Imperator. de exc. tu. & l. si. in fi. ff. de usufr. secūdū Bal. in l. j. in fin. §. quod cum eo. & per con- sequens tunc non sufficit iuratoria cautio. Ad idē vide qd not. Bald. in l. fin. §. quod cū eo. & habes post Bar. b. tol. in l. fater. §. de excu. tut. Adde qd hic dicitur, in prima parte apostille, qd illud per Pau. de Caltr. reprobat in l. Titio centum. in princip. quia illa non indicit spiritualem viduitatē, licet auferat carnalem: quia vita contemplatiua altior est, quā tempora lis. nec reputat cōtra Rempu. qd aīz sunt pferendę cor. e. porib. l. fancimus.

de sacrosan. eccle. & do. Alex. in apostil. in d. l. Titio. dicit Bononiæ fuisse iudicatum contra Bar. in casu d. consilij incip. d. Miniata.

Legem Iuliam. ¶ No. qd in correlatiuis, vno correcto, corrigi & reliquū. Vide tñ de hoc Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in x. char. ver. v. l. i. r. quæro vtrū ista correctio. & ibi refert Bal. hic, quæ sequitur. Vide tñ no. per glo. Bar. & Bal. in aut. qui semel. j. quomodo & qñ iud. Et in correlatiuis, quid sit prius, an actiuū vel passiuū: vide Bal. in rub. §. de reb. cre. Et ad materiā correlatiuorū vide vñ qd dixit Bar. in l. ij. ff. qd met. cā. vbi di cam post eū. & vide dictū Bar. i. l. liberorū. §. notāter. ff. de his q no. isa. & adde vñ, qd dicit Bar. in l. multū interest. de ver. obl. Adde qd in correlatiuis dispositum in vno, dispositū intelligitur in alio. Bal. consil. xiiij. §. lib.

POMATES. ¶ Intelligit. Etiā circa illud no. de correlatiuis, vide copiosē qd alibi Feli. i. pœ. Decr. i. ix. col. cū trib. seq. Et qd dispositū i vno correlatiuorū nō sit dispositū in alio, facit id, qd no. doc. in l. ij. §. fin. & ibi d. Ias. i. v. no. i. l. ele. ff. so. ma. rñde vt ibi p eū: q assignat rōnē diuersitatis.

POMATES. ¶ Ecōtra. Hic vide Ancha. in c. canonū statuta. colū. xvij. de costi. & Panor. ibi addita in c. j. de locato. colū. ij. & Caprū consi. j. col. j. & iij. & Fel. in c. fi. de iud. Ias. in l. ij. in iij. no. ff. de in ius voc. Barb. in c. ceterū. col. pe. de iudi. Ro. consi. cclxvi. Bal. consi. vj. in v. parte. Bart. in l. ff. & qd ibi addidi, de accep. Are. consi. lvij. col. ij. Panor. in c. ex multa. col. ij. in ver. vlt. quæro. de voto. Are. consi. lxxij. col. ij. Ana. in c. de iudi. col. ij. & Ias. l. qui se patris. col. xvij. ad fi. §. q admit. & col. pe. & in l. si emācipati. col. j. de coll. Feli. in c. debitores. col. pe. de iureiur. Are. in l. si filiū. §. patri. col. iij. de vul. Ias. in rub. ff. de acqui. pos. Bal. nouellus in tract. de dote in vj. parte. in ij. priuilegio. charta vij. col. iij.

¶ Et per hoc semel dixi in q. de facto. Itē no. q. istā, & adde Bar. in l. fi. de accel. & l. j. de cupres. lib. xj. & no. in l. cum venerit. ff. de pac.

¶ In cōtrariū facit, qd no. Bart. in l. inuit. §. j. de reg. iur. & vide quod ibi dixi. & adde no. per Bald. in rub. j. de re. iur. & adde tex. ibi, Bar. in l. si ab eo. j. de le. hęc. & facit, an si statutū excludat sororem à successione fra-

trum, an idem erit e contra: Bald. qd non in l. lege. in fi. j. de le. hęc. & vide de materia Bald. in rub. §. de reb. cre.

P. P. A. V. P. P. ¶ Puniatur emptor. Panor. in c. j. in j. co. extra. loca. tenuit expressē cōtrariū, qd in pœnalibus nō fiat extensio & correlatiuis ad aliud, vide Ias. hic qui format cōtrariā sententiā & latē tangit hanc materiā correlatiuorū per tres principales cōclusiones, vide eū & vide latē de materia Feli. in pœmio greg. in j. colū. circa fi. cum duab. seq. & qd ēt in pœnalibus habeat locū hęc reg. vide & declara vt per Ias. in l. j. C. de in ius voc. Item ad reg. & quatuor limitatiōes, vide Feli. in c. fin. extra de Iudic.

S V M M A R I V M.

1 Si relinquunt vixori centum, quādiu in domo testatoris manserit, & ad secunda vota nō tranferit, an videatur indicēta viduitas.

2 Mulier, quæ nupsit, dicat castē, & honestē viuere.

3 Edquia apud

tibus. Circa legē nostrā quærit gl. qd de

eo qd quotidie relinquunt mulierib., videlicet quādiu in domo mea remāserit, & ad secunda vota nō tranferit: an p hęc cōditionē videat idici viduitas?

Glo. nō rñdet. Vide gl. in fi. Et aduerte, dicunt doc. qd per hęc verba nō indicit viduitas: imō dictū legatū pro præsentī tpe est purū, pro sequēti cōditionale: vt donec erit vidua, capiat sine satisfatiōe: cū deserit esse vidua, desinet capere: vt ff. de an. le. l. filij. Facit de cōd. & demō. l. pater Scurinā. §. fi. Ad vnum tñ aduertat, ne decipiariis. Cl. hic formādo q. ponit verba cōditionis sic: Quādiu in domo mea castē, & honestē vixerit. Certē illa,

2 t quæ accepit virū, dicat viuere castē, & honestē:

h vt l. mulier. §. cū pponeret. ff. ad Treb. Vñ consiliū est, qd adde in verbis testamenti illud, & qd ad scđa vota nō tranferit: atq p hęc verba mulier non ipediret tranfire ad scđa vota, & capere relictu, &c.

De his quæ poenæ nomine, in testamento, uel codicillis relinquuntur. Rub.

S V M M A R I V M.

1 Pœna adiecta legato, si excedit debitum modum v furarum, reducit ad legitimum.

2 Legatū sub cōditione impossibili, & turpi, qñ valeat?

3 Angustia temporis subducitur de contractib., bonē fidei, & de vltimis voluntatibus.

5 Sed quia apud

Hanc legē pro singulari allegat Lud.

in athen. similiter. j. ad leg. Falcid. quōd quando vna lex corrigi aliam, debet fieri specialis mentio de lege, quam corrigi. Ibi gloss. non respondet, adde quōd contrarium videtur velle gloss. in l. cum tale. de cōditio. & demonstratio. & ista est verior. & vide Iaco. de Bel. in §. quia verō. in fi. aut hen. de nupt. & Bal. hic in princip. in l. cum filius. §. qui Mutianam. de lega. ij. Ibi ad vnum tamen aduerte no. quōd mulier transiens ad secunda vota, dicitur castē viuere, & honestē. Adde Bart. in aut hen. hoc locum. si secundō nupsit. vide tamen Bald. contra. & Imol. in l. cum filius. §. qui Mutianam. de leg. ij. & Bal. in l. Deo nobis. in iij. columna, de episco. & cleri. & ibi, an dicatur vidua viuere, quæ ingreditur monasterium: & quid habeat facere hęc mulier? Vide Bald. in dicta l. decreto. §. de infra. & hic adde Bald. in l. j. in iij. colum. §. de raptu virg. & ibi generaliter ponit, quomodo sumatur pudicitia, per Baldum hic, in j. colum. & ad materiā adde dictū Bald. in l. voluntatis. C. de fideicom. & vide repertorium in verbo, castissima.

ADDE quōd nec legatum amittit mulier secundō nubens, si testator dixerit, donec in hospitio meo vixerit, & virum secundum ducat in hospitio primi: vt consuluit Oldr. consi. cccxij.

h POMATES. ¶ Dicitur viuere castē, & honestē. Istud consiliū Bartoli hic reprehendit Paulus de Castro, in lege eum qui probabilem. C. de episcopis & clericis: quia maritus non præsumitur cogitare de tali castitate, cūm dicat lex quōd eius anima tristatur per secundas nuptias: sed intellexit de castitate viduali. Vide etiam Fclinum ex isto consilio Barto. hoc in principio declaratur super gloss. prima in tertia columna. ibi. & Imol. & in Grego. in princip. secundæ columnæ. Vide pulchra verba Bald. in lege Deo nobis. in tertia columna prope finem. de episcopis & clericis. Et quota lex sit castitas, vide Nicolaum de lya Matthæi xiiij. in gloss. in ver. & dabatur. Barba. consi. vj. columna vij. volumine j.

titulo. Itē super eo non potest transigi pretore inconsumto. l. cū hi. §. in his. ff. de transac. quod non reperitur in dote. Et per multas alias rōnes, de quibus ibi per cū. Tamen tene opin. Bart. quæ est cōis. Primò, qā dicitur post, qā causa dotis sit causa pia. l. cum his. §. si mulier. ff. de condi. indebi. & not. Bart. per illum text. in l. si ego. in prin. ff. de iure dotium. & Bal. in repeti. l. j. in vñ. colū. de sacrosanct. eccl. & in l. sicut. de act. & oblig. in l. mandatu. s. mandati. & æquiparatur causæ alimentorū: vt colligitur ex not. per glo. in l. ob æs. s. de prædij. mino. & not. Bart. in l. si. ff. de his qui. vt indi. cum sumi. & phantura allegata p. Bar. in d. l. si certis annis. Et rōtionem ad alia qā dicit & obijcit Salice. vide per Alexā. de Imol. in d. l. si certis annis. in ver. præterea ego video in libertatibus. Nota qā libertates sunt ita fauorabiles, sicut alimenta: vt probat text. in ca. causam matrimonij. de offic. deleg. Adde latus videndum per Alexandr. in d. l. si certis annis. & quæ ibi posui.

dicat, si præstitit statim. Huius timore hæc l. j. legitur hic, in ij. glo. duobus modis. Primò, quòd in l. j. ille, qui soluit, fuit ignorans: hic fuit sciens. Hæc nō est vera, vt j. videbitis. Alij dicunt qā in l. j. & ij. fuit solutū à sciēte. qā solutio statim præiudicat, in eo qđ soluitur: in eo vero qđ est soluendū, nō præiudicat, nisi fauore alimentorū, qñ præcessit præstatio p. trienniū: vt l. j. & ista est vera opi. quā tenent oēs doct. secundū hoc l. j. intelligit, qñ solutio est facta à sciēte. Idē intelligit gl. l. ij. in sol. vltimi cōtrarij. in alijs variat, vt statim dicam. ¶ Veniamus ergo ad glo. l. j. & oppo. à diuisione. Nā aut hæc voluntas fuit solennis: & tūc sine dubio statim pōt peti: nec curat de p̄statiōe triēnali. Aut ista voluntas fuit inutilis: & tūc aut solutio fuit facta à sciēte, & statim præiudicat, nō spectata solutiōe triēnij: vt j. l. proxima. Aut ignorauit: & tūc etiā si in finis vicibus soluiisset, in futurum non præiudicaret: vt l. obligationum fere. §. placet. de actio. & obli. & sic videtur, qā ista lex nullo casu locum habeat. Solu. Dicit glo. qā hic nō agnoscitur scierit: sed est speciale, vt soluendo tanto tēpore videatur agnouisse. & sic intelligitur ista gl. in eo qui soluit ignoranter. quod est contra illud, quod tenet hæc eadē glo. in fi. & j. l. proxima. Præterea, ego video in libertatib⁹, qā sunt ita fauorabiles sicut alimenta, qā præstatio per errorem nō præiudicat: vt l. cū testamentum. s. de iur. & fac. igno. ergo nec in alimentis. Vñ alijs soluiunt, qā hic fuit voluntas solennis: & qđ hic dicit de præstatiōe triēnij, subaudi, maximè. Istud nō est verū: qā secūdū hoc lex nō esset facta in casu dubij. Dic ergo qā ista est veritas, qā hæc solutio fuit facta à sciēte, qā præiudicat statim i eo qđ soluit: sed in eo, qđ est soluendū in futurū, nō præiudicat, nisi p̄cedat p̄statiō triēnij: & est speciale fauore vltimæ voluntatis, & alimentorū, vt statim dicā. ¶ Itē opp. s. de vsur. l. creditor. Sol. Ibi loquitur in contractibus, vbi præstatio triēnalis nō præiudicat: hic fallit fauore vltimæ voluntatis, & alimentorū. Itē opp. ff. ad l. Fal. §. l. qđ de bonis. §. ij. Glof. dicit qā ibi nō soluit tribus annis. Tu dic qā hic est speciale in alimentis: ibi loquitur in alio relicto, quā alimentorum. ¶ Item opp. s. de pac. l. si certis annis. Sol. Dicit gl. qā ibi constat pactum nudum intercessisse, & sic dispositionem esse etiam inualidā: hic autem erat dubium, vt voluntas fuerit solennis, vel non. Vnde in dubio præsumitur solennis. Vide ergo istam gl. quæ intelligit hanc legem qñ erat dubiū, vt voluntas fuerit solennis aut nō. & sic glo. in seipsa variat istam legē tribus modis. Vna, qā intelligatur in nesciēte: alia, qā intelligatur in dubitante: alia, qā intelligatur in sciēte. Ista sol. non placet: quia nesciens, & dubitans pari passu ambulant: vt l. si. s. de cōdi. indebi. & l. manifestissimi. §. si autem. s. de furt. Solue ergo qā hic est speciale fauore alimentorum, & vltimæ voluntatis: & lex contraria loquitur in contractibus, nō in vltimis voluntatibus. & hæc est vera. ¶ Item opp. & videtur qā maius tēpus requiratur, scilicet decē annorum: vt l. cū de in rem verso. ff. de vsur. Sol. Hic constat, voluntatē esse inutile: tñ ppter præstatiōe triēnij validatur, vt in futurū præstetur: ibi erat dubiū, an titulus p̄cessit: ad cuius probationē inducebatur præstatio lōgi t̄pis. ¶ Ad l. j. opp. vltimo modo: dicit hic qā agit vt in futurū præstent. Contra, iudiciū non pōt esse in futurū: vt l. non quædam modum. ff. de iudi. & de vsu. l. j. §. j. Sol. Hic pro futuro agitur ex iure p̄senti: ibi ex iure de futuro. Vide gl. Istud dictū nō videtur p̄cedere in obligationibus ex testamēto: sed i obligationibus, quæ ex cōtractu procedūt. nā stipulatio annua vna est p̄ toto tēpore, & statim nascit actio, & obligatio: vt l. si Stichū. §. stipulatio. de verb. oblig. & l. senatus. §. siua. de do. cau. mor. Vnde meritò potest dici, qā ibi agit ex iure de p̄senti: sed in obligationibus annuis, vel mēstruis ex testamēto, quot sunt tempora, tot sunt obligatiōes: vt d. l. senatus. s. de dona. cau. mor. & l. cū in annos. de annu. leg. Vnde non potest dici, qā pro futuro tēpore agatur ex iure de p̄senti, cū de p̄senti nullum sit ius

de tempore futuro. Sustinendo glo. possum dicere qā in hac lege non agitur ex testamēto, sed agit ex neg. gest. hoc est, ex vltima illa voluntate inutili, cum præstatiōe triēnij oritur quædam obligatio: & agitur conditione ex hac lege. Vñ magis videtur ex cōtractu quā ex testamēto. Vel aliter, & puto melius, qā illud, qđ gl. dicit hic, qā agit ex iure de p̄senti, hoc est, occasione iuris de p̄senti, agitur etiam pro futuro tempore: ideo ne cogatur singulis annis, vel singulis mensibus agere de iure suo: arg. l. malè agit. j. de præscript. xxx. annorum. & hoc plus placet. Ratio, quia ista præstatio triēnij, licet inducat vt magis sit cautum: nō tñ inducit vt plus debeatur, quā primitus debebatur: arg. l. Titius rogatus. ff. ad Trebel. Sed primitus naturaliter debebantur alimenta, pro primo tēpore purè, pro secundo tēpore sub conditione, ex hac inutili voluntate: nūc ppter præstatiōem debeat iurè ciuilitate eodē modo. Fateor tñ, vt arbitrator, qā hic sit agendū cōditiōe ex ista lege: arg. l. b. si peculii. §. j. de statulib. Qualiter aut pro futuro tēpore possit agi, dixi tibi in l. j. de sentent. quæ sine certa quan. De hoc ibi dixi hoc anno: & ibi tex. & glo. tangit. Dixi etiā alijs de dam. in fec. l. si finita. §. si cum l. seq. Tamen singulariter not. istū tex. in obligationibus annuis, & mēstruis: qā pōt quis petere vt aduersarius condemnetur ad præstatiōem de p̄senti, & vt præstet in futurum. Expedita l. j. super l. j. gl. facit vnā quæstionem, vtum ei, qui soluit vnum, præiudicetur in alijs. Glo. de terminat qā non. & dic vt in ea habes.

S V M M A R I V M.

1. Fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredem ante restitutionem.
2. Fideicommissum vniuersale an transmittatur fideicommissario defuncto ante aditam hæreditatem, sicut transmittuntur legata particularia, quòd sic.

LEX III.

Vm secundum. Fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredes ante restitutionem: & si debitor creditori succedit, extinguuntur actiones. h. d. Vi de ergo, & notat qđ dixi tibi i summano qā fideicommissum & c. Simile videbitis j. eo. l. si in p̄sona. & l. apud Iul. §. vtrū ad Trebel. & l. cogi. §. idē Metianus. eo. tit. licet gl. tua dicat cōtrariū, & male, in l. à testatore. de condi. & demon. & l. cum filio. de leg. j. & ibi reprobatur per Dyn. ¶ Quæro, an ista puella poterat cogere istos hæredes adire hæreditatem. Glo. quæ est hic, distinguit: Aut testator relinquit libertatem & hæreditatē, per fideicommissum seruo hæredis, aut seruo testatoris. Et si seruo testatoris: aut ab omnibus relinquitur libertas & hæreditas, aut ab alio libertas, & ab alio hæreditas. Adde ibi: & sibi restituere, & c. hic iunge finē istius glo. ibi: secus tñ si ab vno, & c. ¶ Quærit glo. secundò, quid si testator vnū instituit ex dodrante, aliū ex quadrante: ipsi tñ sunt hæredes puellæ æqualiter. Certè isto casu, dicit glo. ista, qui fuit institutus in maiori parte, cogit restituere tertiam partem suæ partis: vt in glo. Istud qđ gl. dicit, pōt procedere, si ponimus istā puellā fuisse seruā hæredū p̄ æquali portione: & ideo cū ad eos æqualiter pertineat ius patronatus, æqualiter succedūt. Sed si ponimus ipsam fuisse seruā testatoris, tunc ad hæredes pertinet illa seruā pro hæreditaria portione, hoc est, ad vnū p̄ nouē partibus, ad secūdū p̄ tribus, & easdē partes videt habere in iure patronatus. vñ nō succedit æqualiter, sed respectu portionū dñicarū, & ius patronatus: arg. Insti. pro soc. §. illud. Et ita dicebat Ia. Bu. & sic reprobatur hanc glo. ¶ Quæro, licet fideicommissum vniuersale transmittatur ad hæredes ante restitutionem: vtrū transmittatur fideicommissario defuncto ante aditam hæreditatē, sicut transmittuntur legata particularia. Gl. vñ tenere qā nō, in l. qdā. ff. ad Trebel. Ego tñ cōsueui tenere cōtrariū, qđ plenè examiabo i l. cū filio. ff. de leg. j. vbi vide & c.

¶ Opp. ff. ad legem Falc. Bald. in d. l. si certis annis. vide dicit qā expediat officio iudicis. dic vt ibi.

¶ In futurum. An quis possit agere pro futuro ex iure p̄senti, ad hoc vide Bar. in l. vbi autem. §. pen. de ver. oblig. & quòd notat Bart. per illum textū in l. libertos quos. in fin. §. j. de alimen. legatis. & probat textus, & ibi not. Barto. in l. malè agit. de præscriptio. xxx. annorum. & quæ no. Bart. in l. pecuniar. ff. de alimen. lega. per Imo. in l. si stipulatus. §. cū stipulatur. de ver. obli. per Cyn. & alios in l. prima. ad finē. s. eod. & Bar. & Bal. hic, & i l. j. de sentent. quæ sine certa quanti. & Ange. in repetitione l. j. s. de iure dot. Barto. expressè tenet, qā agatur conditione ex hac lege. vide quæ ibi dicam.

ff. de leg. ii. vbi est text. & gl. quod perpetuo tene meti. ¶ Ad idem opp. ff. ad Treb. l. sed & si ante. vbi ante diē nō pōt restitui. Soluit gl. tibi illi ut purē erat rogatus restituere sub cōdōne casuali, hic sub cōdōne, q̄ erat omnino extitura. Vide istā gl. Istud, quod dicit gl. hic, q̄ cōditio esset omnino extitura, nō esset verū si ponerem hāredem rogatū restituere, cū moreretur fideicommissarius. Sed si ponimus hāredē rogatum restituere post mortē suā hāredi, vt tex. sonat, cū ista cōditio nō esset omnino extitura, q̄ pōt fideicommissarius decedere ante hāredē: ideo sic nūq̄ veniret dies fideicommissi: vt l. si cū hāres. ff. q̄ di. leg. cc. Et hoc tenet gl. tua j. hic posita. Solue ergo, & hāc veritas est, ad hoc vt facta restōne trāscant actiōnes per Treb. ita q̄ hāres nō possit cōueniri: oportet q̄ fiat restō, secundū quod testator voluit. Sed si restituit ante diē, vel cōditionis euentū nō restituit, vt testator voluit: ideo actiōnes per Trebellianicā nō transeunt: vt hic est casus: & in l. sed & si ante. ff. ad Treb. Sed bene pōt fieri restō vt habeat vim cuiusdā donatiōis. & hic est casus in l. nō. Vñ fateror, q̄ hic hāres, qui restituit ante t̄ps, poterit cōueniri a creditorib⁹, sicut alius v̄dēs, v̄p donis hāreditatē testatore nō disponēte: vt l. ij. §. de hāres. v̄. & l. hārecita tem. ff. de dona. & istud est verū. ¶ Sed contra p̄dictā iterum opp. extra gl. v̄ etiam q̄ si certae personae debeat fieri restō, nullo mō possit fieri ante diē: vt l. filius. §. diuus Seuerus. ff. de leg. j. Sol. Illud, quod hic dicitur, habet locū q̄ quis est rogatus restituere certae personae vñ tantū: tunc oīs restitutio interim facta, valet iure donationis, vt dixi: & adueniēte conditione cōfirmatur per Treb. & transeunt actiōnes. Sed q̄ restō debet fieri pluribus, licet psonis certis, restituēs nō liberatur: quia poterat esse q̄ tpe existentis cōdōnis, ex illis pluribus nō superit nisi vn⁹, cui deat fieri restō in solidū: nec reperitur facta, nisi pro parte: vt in d. §. diuus. Itē hoc, q̄ dicitur hic, habet locū, q̄ restō fit vñ certae personae sui iuris. Nā si fieret personae, quae esset in potestate alterius, vt puta, seruo, filio, monacho: ista tūm quæritur ei, in cuius potestate est: & possibile est q̄ tpe existentis cōdōnis, ille reperiretur sui iuris: vñ deberet hodie fieri sibi restitutio. Cū igitur ipse non habeat, nec potest confirmari per Treb. ideo restituens non est liberatus. Hoc etiam probatur in d. §. diuus Seuerus. Tene menti, rogo te.

Voties

Relicta legata a gradu secundo non debentur, si illis gradibus locus non est. h. d.

S V M M A R I V M.

- 1 Casus, in quibus si hāreditas non adeatur ex testamento, legata non valcant.
- 2 In testamentis quando sunt relicta ad pias causas, an requiratur aditio hereditatis, vt legata debeantur.
- 3 Hāreditate non adita ex delicto hāredis, an legata debeantur.
- 4 Hāres hāredis q̄ cogatur adire, si hāres potuit adire, & non adiuit.
- 5 Si est institutus hāres, qui non est capax, & rogatus restituere, an cogatur adire.
- 6 Si capax institutus nō cogitur adire, & restituere: an ille, apud quem remanet hāreditas, remanet cum onere istius fideicommissi.
- 7 Quae dicantur verba directa, & quae obliqua.
- 8 Verbum simpliciter, quomodo accipiatur. remissiuē.

Am, quam

hāc lex reputatur secunda difficilior legum Codicis. Sed nō est verū, vt vobis patebit. Lex ista habet duas lecturas, & diuidit in partes tres. Primo videt quærenti. Secundo videt tacitæ obiectioni. Tertio suā r̄sionem adaptat ad q̄. propositā. & hoc secundū vnam lecturam. Secunda ibi: tunc enim. Tertia ibi: quod rescripsimus. Dñi, hāc lex habet duplicē lecturam. Vna est lectura antiquorum, quæ ponitur in prima glo. quæ ponit casum. Secunda est lect. Azo. q̄ ponitur in gloss. iij. quæ est super ver. simpliciter. Vtraq̄ lect. est vera in se. Glo. simul prosequitur vtranq̄. Ego prosequar primō lecturam antiquorū. secundō lect. Azo. q̄ est verior. ¶ Quantū ad text. legis nostræ, permittit ad euidētiam, quod est arg. ad vtranq̄ lect. q̄ q̄ testator erat in coniunctiōe personæ, vt puta, quia filiu putat, vel fratrem illum, q̄ nō est, siue esset in cōiunctiōe naturali, siue civili, nō valet instō: vt habuit in l. p̄. & l. nec apud. §. de hāres. insti. ¶ Hoc præmissis secundū lecturam antiquorū. breuiter hoc intēdit: Legata & fideicommissa ab instato repetita, debentur ab instituto, si adiuit: alias a venientibus ab instato. hoc dicit secundū lect. Pla. casum in terminis ponit gl. j. Secundū istā lect. nō habetis notare aliud, nisi secundū quod dixi in sumario. ¶ Op. de l. veritas. & lex testō. j. eo. Sol. istud cōtingit: quia fideicommissum est repetitū ab instato: secus si nō esset repetitū, vt in cōtrario. Et q̄ hoc sit verū, probatur ex text. isto ibi: tūc em locū habet. Dñi, ista lect. est verissima in se. vt l. ex testō. j. c. & l. si. j. de codi. l. j. ff. eo. cū multis si. Vñ per hāc l. nō habem⁹ q̄d noui, secundū istā lect. nec fuisse cōsulendus Princeps, cū de hoc multi casus eēt, tā de iure florū, q̄ de iure Codicis. Præterea ista lect. nō cōgruit huic l̄. Dicit em tex. cū simpliciter an q̄ xij. ætatis annū, &c. ¶ No. q̄ dicit fideicommissum relictu est simpliciter: sed secundū lect. antiquorū eēt relictu dupliciter, hoc est i duplici casu: ab instituto, si adeatur hāreditas a venientibus ab instato, si nō adeatur: & sic diceretur dupliciter: vt l. j. ff. de vul. & pup. & sic nō cōgruit huic lect. & tex. huius l. in j. partenō pbat, q̄ fideicommissum fuerit repetitū ab instato: sed alium intellectū habet, vt j. dicā. Pone ergo casum secundū lect. Azo. verū, secundū quā breuiter hoc intendit. Q̄ hāreditas nō pōt adiri ex testō, ppter errorē defuncti in cōiunctiōe personæ, legata & fideicommissa simpliciter relicta, debentur a venientibus ab instato. h. d. secundū lect. Azo. no. a nec est alibi, & est singularis, & est verissima, vt j. dicā in terminis. ¶ Nota quod dixi in sumario. ¶ Ad istā lect. op. de l. si veritas. & lex testō. j. c. Sol. Hic loquitur q̄ hāreditas non pōt adiri ex testō, propter errorē defuncti in cōiunctiōe personæ. Sec⁹ si i alio casu nō fuerit adita hāreditas: vt in contrario, secundū lect. Azo. quæ ponitur in j. gl. super verbo, simpliciter. quā vide. Sed q̄ de ratione huius lect. doc. dicit. Rō est, quia si defunctus voluit legata deberi ab instituto, quæ p̄ diligebat: multo magis debentur a venientibus ab instato, quos minus diligebat: arg. ad hoc ff. de codi. & demō. l. Publius. §. si. Istud nō placet: quia secundū hoc vbiq̄; nō adiretur ex testō, deberentur legata a venientibus ab instato, eadē rōne. quod est cōtra l. ij. §. si quis omis. cau. test. cū infinitis similibus. Rō igitur vera, secundū quod puto est hāc: nā ab eo, ad quem hāreditas vadit casu nō debetur legata, neq̄ fideicommissa: vt l. si fuerit. §. si. ff. de leg. iij. Credo q̄ sit lex quinta in ti. sed debentur legata ab eo, ad quem vadit hāreditas ex dispositione defuncti, vt ibi dicit. Modō q̄ testator errat in cōiunctiōe personæ: quia putat filium, q̄ non est: hāreditas auferitur ab eo, & trāsit ad venientes ab instato, ex præsumpta voluntate defuncti: quia lex p̄sumit q̄ testator voluerit potius habere venientes ab instato, q̄ ille instituit: vt §. de hāres. insti. l. si pater. & l. nec apud. merito ab eis debentur legata & fideicommissa. Sed q̄ testator aliā deficit, quia hāres nō vult adire, vel nō pōt hāreditas vadit ad venientes ab instato, ex quodam casu: merito ab eis nō debentur legata, nec fideicommissa. & ita loquitur regula ḡnalis. q̄ dicit: si ex testō nō adeatur, relicta nō debentur. Et hoc clare dicit tex. huius legis dū dicit ibi: tūc enim, &c. In quo tex. patet vtrumq̄; mem̄ ram: & per hoc patet q̄ iste text. non facit pro lect. antiquorū. Et quod hęc lectura sit vera, probatur p̄ tex. in similibus. ff. de hāres. insti. l. si. ¶ Op. de l. si. §. de codi. & ff. de leg. secundo. l. codicil. §. si. Sol. Dicit gl. j. quod illa regula, si ex testamento non adeatur hāreditas, legata nō valent, fallit in xij. casibus, quos gl. ponit per ordinem: & nos videamus eos. Primus casus est istius legis, secundū lect. Azo. Rationem modo vidistis. Secundus, quando legata fuerūt repetita a venientibus ab instato: vt in cōtrariis modō signatis, & hac l. secundū lect. antiquorum. Tertius casus est, quando omittitur ex testamento in fraudē: vt si q̄s omis. ca. test. per totū. & ff. e. tit. per totū. Quartus casus est, cā p̄teritionis: vel ex hāredatiōis: vt in auz. ex ca. de lib. & posth. ibi videbi. is. Quintus est in legatis, quæ debentur ex contractuatis personis: petita honorū possessione cōtra tabu. per tit. de leg. præstan. Sextus casus est in l. cum p̄. §. filius. ff. de lega. ij. Sed possum⁹ dicere, q̄ hic casus est idē cū secundo casu §. posito. Nam propter iur̄m, videtur rogari venientes ab instato. Septimus, q̄ testator cancellauit tantū in stōne: vt l. proxi. ff. de his q̄ in testa. delen. quod intellige, q̄ cancellauit hāredes reputādo indignos: vt habuistis no. in l. nostrā. §. de test. & l. hāreditas. §. de his qui. vt indi. Octauus, in casu legis vltimæ. ff. de here. inst. & habet illa lex eadē rōnē, q̄ ista, si bñ inspiciatur. Nonus casus est. fauor libertatis: vt l. Antoni. ff. de fideicō. liber. & Insti. de eo. cui bo. lib. cau. addic. §. j. & p̄ totā illā cōstōnē. Decimus. fauore pietatis: vt ff. de fideicō. l. l. i. testō. Et eadē rōne possum⁹ addere ad gl. casum l. j. §. eod. vt ibi vidistis. Vndecimus q̄ hāreditas auferitur ab indigno, & applicatur fisco. Sed certē possum⁹ dicere, q̄ hęc hāreditas adit, v̄p ab ipso indigno, cui auferit: vel a fisco, cui succedit in loco eius. Duodecimus est ff. si q̄s ali. te. p̄. l. j. §. sed si legatū. & iste

q. Bar. accidisse Paduæ: tñ nihil decidit. Tu vide Bal. cōf. cccclvj. vo. ij. & cō si. xxv. ij. li. & melius p̄ Pe. de Anc. cōf. cccij. q̄ aperte tenet cōtra Bar. q̄ hoc sit fauore animæ testatoris, nō pauperū, & quātō citi⁹ fit, tāto meli⁹ Ro. dicit, q̄ ipse tenet cōtra Bar. eius conf. cclij. tñ ibi stat cum Bar. Abb. conf. xj. ij. lib. sentit idem, quod Pet. de Anch. & dicit esse casum in l. cum

pponas. §. d. pactis. ¶ Sub conditione. Adde videndum. Vide Bal. consilio liij. j. lib. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Eam, quam. Circa materiā huius l. vide oīno Barb. in repe. c. Raynaldus. extra, de testam. in lx. ch. rt. cū tribus seq. vbi ponit xxxj. limit. ¶ Sext⁹. Adde Bar. in l. si quis in principio test. de le. iij. in fi. vbi p̄ illū tex. in §. filij. multa pulchra dixit. Et pro intellectu illius §. vide q̄ dixit Bar. in l. ij. j. cōmu. de leg. Et ad id, quod hic dixit Bart. adde cū in l. si q̄s pro eo. ff. de fideiuf. in vers. septē. & not. Bar. in locs populi. in iij. q̄ in prin. i. ver. sed an iuramentū. vbi omnino vide. & v̄ illū tex. dicit Bald. in l. verbis ciuilib⁹. de vulg. & pup. q̄ dispositio iuramentū quæ nō valet iure directo, valet iure obliquo: licet alius regulariter secus. l. centurio. & l. verbis ciuilib⁹. ff. de vulg. & pup. & idē Bal. in d. l. si iure. j. de testa. manu. mis. & Bald. hic. in v. col. de illo tex. v̄ de etiam Bar. in l. j. §. si quis ita. de verbo. obli. & ibi per moder. ¶ Vndecim⁹. Adde videndum Old. consil. xxxix. in ch. thema.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Tertiusdecimus. a casus. Et ultra hos xiiij. Bart. hic addit aliū casum, scilicet si testator hoc expf se pūdit in testō. b De quo per Bal. in l. j. in pe. col. C. si qs omif. cauf. testa. & sic perinde, ac si essent repetita ab in testato: quo casu debet, vt s. in secūdo casu, in tū qre quiritur aditio. no. ff. de here. insti. in l. qui filio. §. seruus. **b** ¶ Ego addo alium casum. Idem dixit Bar. in aut. sed eum testator. in prin. & ibi dixi ad l. falc. & Bal. in l. nemo pōt. de le. j. & in l. j. C. de fac. sanc. ecc. in iij. q. v. q. principalis. ibi adde aliū. Vide de hoc Bar. in l. j. s. eod. in pen. charta. **c** ¶ Ad pias cās. Vide Ro. consil. cccc. xxvj. in prin. & cō s. cccc. xxiij. **d** ¶ Pōt induci. Adde qd idē tenet Bar. l. j. s. de fa. san. ec. in lect. ordinaria. sed i eius repetitione tenet contra. in iij. q. v. q. prin. Sed tenē dū est, quod tenet Bar. hic: qā hoc cōi ter non impugnaf. Dixi latē post Bar. in d. l. j. i repe. & p. Bal. hic in iij. col. & no. eqparari cau fam libertatis, & le gatorū ad piā cau. sam. Cōtra hoc tū indistinctē vī text. ind. j. in prin. s. si qs omif. cauf. testa. Ad de que posui in d. l. j. de sacrosan. ecc. post Alex. **e** ¶ Institutus. Vide in l. non iustā. j. ad Treb. vbi vī casus cōtra istā distictio nē, & ibi Bart. non tū est cōtra: qā ibi decessit hæres, & post iustum trans mifit ius deliberandi: secus si decessif fet an iustum: quia tūc non trans mifit ius deliberandi. **f** ¶ Quæro quartō. Vide vnū casum per d. Ant. consil. xxiiij. in vlt. col. in prin. qd si quis lega tarius sit incapax legati, oē onus in uētarij est sibi sol uendū per hæredē

vī quasi idē cū precedētī. Tertiusdecimus casus est in hac l. sed certē istū casum supra numerauimus pro primo. Addit Odof. tres alios casus. Primus s. de epif. & de. aut. si capti. Secūdus s. de epi. aud. aut. liberi furiosi. Tertius, de here. aut. idē de nestoriatas. Ego addo aliū casum nota. & menti tenendum, qn testator vetuit detrahere Falcidiā, & propter hoc hæredes omiserunt adire hereditatem, hæreditas vadit ad personas enumeratas. j. c. aut. hoc amplius. & de hæ. & fal. §. si verō expref sum. Adde alium casum l. ij. v. e. Possumus secundū quosdā addere terciū, scilicet in legatis ad pias causas. Ita tenet Spe. i. ti. de testa. §. j. ver. po ne q nullus. quod pbo. Qn vetuit testator deira hi Falc. legata debentur, hæreditate etiam non ad ita, vt modo dixi. Sed i legatis ad pias causas, inest tacita illa clausula, ne detrahaf Falcidiā: vt in aut. similiter. & ibi not. j. ad leg. Falcidiam. ergo & c. Pro hoc etiam pōt induci d. s. de sac. sanct. eccle. l. j. vbi dicitur, liber sit sty lus, & licit⁹ quasi dicat, Iudicium ad pias causas sit liberū ab alijs iuris solēni tatibus. & sic nō requiritur hæreditatis aditio. Tu tius tamen putarem, qd sicut libertatū seruandarū causa sit bonorum aditio, p. ti. Insti. de eo, cui bo. libe. cau. & per l. vltimam. j. de manu. test. & ff. de fideicom. lib. l. iij. ita hic cā consruadorū legatorum ad pias cās fiat bonorū aditio, qn nemo repe ritur qui velit adire, quod est notandū. ¶ Opp. qd error in qualitate personæ institutionē nō vitiet: vt l. cum proponas. s. de here. insti. Sol. Hic erraf in coniunctione personæ: ibi errabatur in aliqua qualitate, videlicet vtrum sit seruus vel nō: inter quos errores magna est differētia. l. iusto, in prin. ff. de v. fufca. ¶ Opp. ad Treb. l. cogi. §. hi, qui in so lidum. Istud contrariū venit examinandū j. in qstionibus. ideo omitto hic. ¶ Venio ad quæstio. & primō quæro. hic loquitur qn hæreditas nō po tuit adiri, propter errorē in coniunctione personæ: quid si nō potuit adiri propter alium casum, vt pu ta propter delictū hæredis? Glo. hic dicit, qd idē in gl. q est super ver. hæreditas. vide glo. illud quod gl. dicit, qn nō potest adiri delicto hæredis, intelli gat tali delicto, quo hæreditas auferaf tāq ab in digno: vt innuunt hic leges allega. in glof. Secus si propter delictū auferatur hæreditas, tāq a nō ca pace: vt l. si in metallū. ff. de his qui pro non scrip. hab. & de iure fisc. l. in metallū. ¶ Quæro secundō quare hic nō valuit adoptio istius filij. Gl. hic sup ver. adoptata, ponit triplicē casum: vel propter de fectū ipsius filij adoptatæ, quia erat liberta alie na, vel propter defectum iudicis corā quo: vel pro pter defectum istius adoptantis, qā erat foemina. Vide gl. super ver. adoptata. ¶ Quæro terciō, qn hæres institutus potuit adire, si ipse nō adiuir, an hæres eius possit cogi ad adeundum. Glo. determi nat quōd possit cogi, si ad eū trāsmiffum fuit ius deliberandi p. l. cum antiquioribus. s. de iure deli be, alias secus, Nec obstat ff. ad Treb. l. nam quod. §. j. quia ibi fuit exclusus repudiatione. Vn adhuc est persona, quæ potest cogi: secus in eo q exclu ditur morte. Tu verō lat⁹ dicat, aut loquimur in ca sibus, in quibus hæreditas nō adita transmittitur, qui ponuntur in l. ventre. ff. de acqui. hære. & tūc non est dubium, quin possit cogi hæres, sicut pote rat defunctus: vt l. hære dē. ff. de reg. iur. & ad Tre bel. l. postulāte, in prin. Aut loquimur in alijs ca sibus; & tūc aut defunctus fuit iustus adire, non ta men adiuir, & hæres eius poterit cogi. l. non iustā. j. ad Trebel, aut non fuit iustus, nec adiuir: & tūc aut transiuit ius deliberandi ad hæredē: & pōt co gi adire, vt hic in gl. Eodem modo puto, si ad hære dem transiret ius petendi restitutionē in integrū ad adeundam hæreditatem: quia deberet cogi illā intētare, vt fic ad ear. arg. ad hoc in l. Pantonia. de acqui. hære. & l. j. s. de in integ. resti. cōiuncta l. cū plures. §. messlem. ff. loca. & l. ij. §. idē Labeo. ff. ne quid in loco publico. vbi quis cogitur agere pro pter alium. Si verō ius deliberandi, vel petendi re stitutionem in integrum non trāsfret: tūc non co gitur adire, imō fideicommissum extinguitur: vt l.

ille à quo. §. si de testō. ff. ad Trebel. nisi in casib⁹, in quibus valent legata, & fideicommissa etiam si g nō ad ear hæreditas, vt s. dixi. ¶ Quæro quartō, quid si institutus & de restituedo rogatus, nō est capax, & sic non potest adire? Gl. hic facit tres ra tiones pro, & tres contra: finaliter determinat, qd non cogitur adire, & respondet ad cōtraria. Alij distinguunt inter fideicommissum vniuersale & singulare: & hæc distictio non est bona: quia idē in vtroq; quia relictū a non capace non valet: vt no. in l. codicil. in princ. ff. de leg. ij. & videbitis j. de cadu. tollen. l. j. §. in primo. Distinguo ergo istā materiam sic. Aut ille à quo fideicommissum relin quitur, est capax, sed ab eo aufertur, tanquā ab in digno: & tūc cogitur adire, & restituere: vt l. Mar cellus. §. si. ff. ad Trebel. Aut nō est capax: & tūc h aut pro parte, & tūc idem: quia cogitur adire, & restituere: vt l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. Aut non est capax in totum: & tūc fideicommissum dicitur pro nō scripto: nec cogitur adire, nec restituere: vt l. si in metallum. ff. de his qui p nō scrip. habentur ad legem Corneliam de fal. l. filij. §. fina. Sed hic insurgit dubium: licet ipse non co gatur adire & restituere: an ille, a quo quem rema net hæreditas, remanet cum onere istius fideicom missi. Dic sic. Aut ipse nō est capax propter deli ctum suum fideicommissum circa istud testamen tum, & remanet cum onere suo: vt l. si. ff. de his q pro non scrip. habent. & dicta l. filius. §. fina. ad le gem Corneliam de falsis. & ff. si quis ali. test. pro hi. l. prima. §. sed si legatum. Si verō nō est capax propter errorem defuncti, idem: vt hac lege. Si ve rō non est capax propter delictum suum commif sum circa aliud: tūc nō cogitur adire, nec restitue re, & a nemine debetur: vt l. si in metallum. de his q pro non script. de iure fisci. l. in metallū. Quod tamen intellige de hereditatibus, secundū quod dicā infra de cadu. tollē. l. prima. §. his ita. & dixi de conditio. & demōstrā. l. quæ conditio. Item il lud, quod dixi in casu huius legis, quando hæredi tas non potest adiri propter errorem defuncti cir ca cōditionem personæ, quod legata, & fideicom missa debentur: intellige de legatis, & fideicom misis simpliciter relictis: vt dicit textus in princip. le gis: quasi dicat, si nominatim a persona instituti: nam si nominatim esset relictum, non deberet ar gumē. de legatis in l. j. §. si. & de leg. ij. l. Celsus. §. si. ad leg. Falcid. l. j. §. id. quod ex substitutione. & ff. de leg. ij. l. si plures. §. ¶ Quæro vltimus, pro de claratiōe huius legis quæ dicantur verba directā, & quæ dicantur verba obliqua. Gl. videtur decla rare hic satis bene. Verba directā dicuntur, quādo diriguntur ad certam personā instituti seu substi tur: vt ipse de manu sua capiat. Verba obliqua, seu pcaria dicuntur, quæ diriguntur ad aliū: vt sic ille, cui reliquit, capiat de manu alteri⁹. Hoc vide tur velle gl. hic super verbo, directis. Vide tex. & gl. Plenē de hoc dixi in l. centurio. ff. de vul. & pu pil. ¶ Vltimō possit hic dici, de significatiōe hu ius verbi simpliciter. dixi in l. manifestissimi. in prin. s. de fur. ibi: simplicior sententia placuit. **h** ¶ **Q**uamuis. ¶ Qui vult antece des vult cōsequēs, sine quo cōsequēs nullius est effect⁹. hoc dicit. ¶ Not. quod dixi in summa rio. Facit ff. de serui. rusti. prædi. l. item sic. §. q ha bet. & §. fin. ¶ Quæro, an pater rogatus de emāci pōdo possit cogi emācipare? Dic vt in gloss. & me lis in l. cogi. §. si pater. ff. ad Trebellia. **S V M M A R I V M.** **i** ¶ Si intētio alicuius est ipso iure fundata, potest tamen illud clarius probare per testes, vel instrā. **i** ¶ **Q**uamuis. ¶ In fideicō miffo verbis generalibus relictō veniūt prælegata. hoc dicit. ¶ Opp. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. §. si. & l. seq. Sol. Ibi loquitur in dona tionibus:

vt per eum ibi. ¶ Quid si institu tus. An hæres non capax possit cogi adire hæreditatem, & fideicommissario restituere, vide Bal dum in l. ab eo. in pe. co. s. co. & vide in l. in tps. in. col. ff. de hæ. insti. p. Ang. Imol. & doct. in l. hi qui in solidum, hic alleg. **P. P. A. V. P.** ¶ Quāuis. Inqētū solet ponderari gl. in ista l. q vbi vni ca rō pōt assignari habeat expressā, vi de q habes ad Bar. in l. Lucius. §. pluri bus. ff. ad Trebel. quē exclamat Ro. siug. clxxxij. **P. P. A. V. P.** ¶ Cum virū. Limita vt per Bart. in l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebel. quem exclamat Ro. sin gul. ccccclxxxij. ¶ Cū virū. Limita legē istā, q veniūt prælegata, nisi præle gata phibita sint alienari, l. Lucius. §. pluribus. ad Treb. Ego dico q ibi nō est rō, qā phibenē alienari: sed qā reci pit legata illi⁹ fun di solū ppter phi bitionē alienatio nis factam: vt ibi patet. Adde an præ legatum veniat in fi deicommissū vniuer sale Bald. cōsi. cccc. liiij. in lib. Old. cō. si. xij. incip. thama tale.

Epistola. Adde q Pau. de Ca. dicit hic & insto inter liberos, nec in pia causam, pot nutu fieri, per id quod no. gl. in l. in fraudē. §. de test. mil. vbi etiā miles in hoc non est priuilegiatus, & quodā modo ad paria procedūt.

Instrumenta. Nam interest haredis, apud quem debeat esse instrumentum. Adde Bal. in l. si praeiorum. j. ad leg. Falcid.

Ex hac glo. Adde Barto. in l. praeior. §. j. ff. de eden. nisi tamen de inter esse creditoris apparet: vt qd sub pena erat obligatus liberare. & vide Barto. & Bald. in l. si plures. §. de fi de instru. & Barto. in l. controuersia. ff. de transact. Adde secundum Pau. de Cast. quod hanc gloss. facit qd si testator legauerit liberationem debitori suo, qd instrumentum debiti sit tradendum debitori. allegat l. dissolute. §. de condi. ex lege.

Fideicommissum. Qualiter probetur voluntas mutata, vide de hoc plenē per Bartolum in l. haredes palam. §. si quis post. ff. de test. & ibi per Pau. de Cast. qui dicit qd ista opinio quam ponit hic, est uerior, quam illa, que ponitur in d. §. si quis post.

Pro concordia aduerte quod Pau. de Cast. allegat in l. haredes palam. §. quis post. ff. de testa. Bart. ibi uel le quod inimicitiae debent probari per quinque testes. Contrarius allegatur per ipsum Paul. hic in l. fideicommissum. vbi uult quod possint etiam probari per duos testes. Solutionem dat ipse Pau. vt loquatur Bart. in d. §. si quis post. quando agitur de reuocando legatum expressē propter ipsas inimicitias, & sic circa vltimas voluntates, iuxta no. in l. cum proponitur. ff. de leg. ij. Secus in dispositionibus inter uiuos, vbi regulariter sufficiunt duo. l. vbi numerus. ff. de test. cum simili.

Notabilis q. Adde Bar. in l. j. ff. de his q. vt indig. Quid aut si nō adulterauit, sed eā duxit in vxorē? Bal. q. nō, in aut. ex testō. in prin. j. col. de sec. nup. Adde Pau. de Ca. q. ista gl. facit qd sicut mulier debet perdere dotem

propter adulteriū, ita propter stuprū. & ita consuluit Ange. consil. cxxx. Cum acutissimi. Adde Bar. in consil. lxxxij. inci. facti contingentia. & in consil. cxxvj. inci. proponitur quod Ioā. Festutij. And. Barba. Cum acutissimi. Hunc tex. singulariter limita per l. qui filiū. §. Sabinus. ff. ad Treb. vbi vide. Adde quod Pau. de Ca. dicit Bal. tenere in hac lege

ista praeidia erāt legata pro parte, nō in totū: ideo debēt esse apud haredē p sua parte. Vide gl. Idē vī tenere Spe. de instr. edi. §. nūc verō. ver. sed qri tur an hares. Doct. tenēt cōtrariū, per l. Titius hares. de act. emp. Nam interest haredis qd instra sint apud eum. Nā si est de casibus, in quibus hares de euietione tenetur: nō est dubiū qd ad eū pertinet, ppter periculū euietionis. Sin autē nō est de illis casibus saltem interest haredis, vt instrumēta sint apud eū, vt ex illis possit pbare qd defunctus illū fundū credit esse suū. & sic de euietione nō tenetur: vt l. cum rē alienā. §. de leg. Opp. de libe. cau. l. sicut datam. Quidā dicit speciale vel uerius, ibi loquitur in instrumēto manumissionis. Vide istam glo. Nota arg. ex hac gl. qd instrumentū quietationis, & liberationis, videtur esse in totū liberati debitoris. vnde notarius non deberet id restituere creditori. Et dico qd est arg. ad illud.

A heredum. Potest quis legare rem haredis, vt propriam hoc dicit in summa. Repudiatione. Repudiatione perditur legatum: & repudiatio patris non nocet filio. h. d.

SVMMARIUM. Ex sola poenitentia testatoris, legatum reuocatur: & quomodo probetur poenitentia. Si legatarius aliquid comisit, quod si testator sciuisset nō legasset, quando repellatur exceptione.

Fideicommissum. Ex sola testatoris pnia, reuocatur legatum. h. d. Quare quare debet pbare ista poenitentia. Rn. Aut tu vis pbare poenitentia ex psē: vt sic vltima volūtas tollat p alia volūtatē: & est necesse, qd pbetur per solēnē numerū testiu: vt l. haredes palā. §. j. ff. de test. Si ergo velles probare aliquos act, ex quib, psumat: vt puta, qd interuenit inimicitia, sufficeret probatio p testes duos. arg. l. ij. §. si. & l. seq. ff. de adi. leg. Quare gl. & est no. q. quid si legatariū comisit aliquid, qd si testator sciuisset, tibi nō legasset, tñ ignorauit: vt qd vxorē eius adulterauit: an legatariū repellat exceptione? Hanc gl. vide dicere qd sic. Vide gl. Si nos ponim, legatariū hoc comisisse viuo testatore: tūc hanc gl. pcedit sine scrupulo. Sed si ponim eū hoc comisisse post mortē testatoris: tūc habet magis dubiū: qd non pōt dici qd testator reuocauit tacitē, cū cā nō fuerit comissa eo viuo: & ideo tūc puto dicendū qd legatū tūc nō extinguit: sed à legatario auferit, tanq, indigno: vt habuisti no. in l. sororē. §. de his qui. vt indig. Et qd ex delicto comisso, post mortē testatoris, quis efficiatur indignus, habetis in l. j. §. de secū. nup. & §. de his quib. vt indig. l. j.

Ex inuti-li testamēto non debentur legata, nisi sint repetita ab intestato. h. d. Vide glossam.

Vm acutissimi. Descēdetes ro gati restituere post mortē, intelliguntur si decesserit sine liberis. h. d. Rūsum. Papiniani ha

tuta, & grauata restituere post mortem, vide Bald. consil. l. j. v. lib. Cum acutissimi. Hanc l. repetit latissimē Barb. Item pro limitatione huius l. vide pulchrum consilium Raph. Cum. consil. ij. in j. dub. in ij. colum. circa med. vbi concludit transuersales ex linea masculina excludere descendentes ex linea foemina qñ testator substituit filio, & dixit quod sibi deberēt succedere ex hareditate linea masculina, quando non solūm intelligitur de linea masculina descendentium, sed etiā transuersali descendenti ex linea foemina. vide ibi not. per cum. Item pro limitatione huius l. vide Alex. consil. xxxviij. in ij. colū. Item quod non procedat in transuersalibus, vide Alex. consil. cccxxvij. in vij.

Secunda Bartoli super Codice.

col. Item quod procedat in legato particulari vide d. Franci. consi. clvj. in vj. col. Item quæ sit ratio huius l. vide d. Franci. consilio vlti. in j. col. Item quod non procedat vbi testator sciret institutum filios habere, & illi simpliciter substituere vide Roma. consi. clxx. vide omnino Com. in l. generali. §. cum autē. s. de insti. Item quæ testator haberet filias & faceret talē substitutionē filio

instituto non verificaretur conditio si institutus haberet filiam feminā. vide Paul. consilio cclix. Item quæ ista tacita conditio intelligatur etiam in donatione cā mortis. Itē an ista dispositio procederet, quæ filij postea suspecti remaneret diuites, vide Felin. in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. in xxxix. col. extra de costi.

Item an ista conditio subintelligatur quando grauatus relinqueret filios qui ex dispositione statuti excluderentur ab honorato, vide Socyn. in l. heredes mei. §. cum ita. ad Treb. in pe. & vlti. col. & ibi etiā in v. a col. an autē habeat locum hæc substitutio in substitutione pupillari, quid aut si pater filio instituto substituatur ei post mortē nepotis ex eo tunc nato demū nascantur alij, an deficiat substitutio. vide hic nota.

Pau. de Ca. col. vlt. quid si esset substituta pia cā, an intelligatur conditio si sine liberis. Petr. de Ancha. consiluit quod non, consil. xlvi. & ista opin. sequi videtur Ias. in l. generaliter. §. cum autē. s. de Insti. post Barb. in repeti. huius l. b

Cōtrarium voluit Bal. & Paul. hic, & istam opinionem tenet Socyn. in l. cum auus. col. xxj. & seq. de conditio. & demonstr. Com. hic. Felin. in ca. in presentia. in prin. de probat. vbi cum breuiter tangit.

¶ **Questionem.** Et secundum istam lectu. determinatur omnes leges Mundi, disponentes quæ nemo potest facere quod leges in suo testamento non seruentur, quod vbi voluntas non est solennis, ex ea nihil debetur, etiam si sit relictum ad pias causas: cum saltem tunc requiratur presentia duorum testium: vt s. cod. l. si veritas, & l. ex testamento. l. nemo potest. de lega. j. limita secundum ff. de test. l. codicil. §. fin. de lega. ij. quod omnia prædicta vendicant sibi locum, nisi testator noluerit disponere solenniter, sed suam intentionem puram po-

hemus in l. cum auus. de conditio. & demonstr. & ibi dixi multa circa illud responsum.

S V M M A R I V M.

¶ Legata, & fideicommissa ad præterito non conferuntur per autē, ex causa.

Si filius non est institutus, licet sit facta mentio de eo in testamento, tamen dicitur præteritus.

Vidam. A præterito non potest legata, vel fideicommissa, relinqui. h. d. ¶ Quæro, vtrū sit correctio per autē, ex cā. Rñdeo, non. nā legata remanent firma, s. relictā ab instituto: sed relictā a præterito, nullo modo valent: vt hic, & l. ij. ff. de le. ij. ¶ Vltimo no. ¶ licet testator faciat mentionē de filio tñ dñ præterito ex eo, quod non est institutus, vel, ex hæredat. Dixi tibi s. de lib. pte. l. ij.

S V M M A R I V M.

¶ Ex voluntate minus solenni, quando debeatur legata & fideicommissa.

Quomodo practicabitur hæc lex.

Hæres tenetur ad legata ciuilitate, & naturaliter, quando testator de sua fide confidit.

Testamentum nuncupatiuum probatur per instrumentum.

Si testator dixit, lego ea omnia, quæ continentur in schedula, quam reliqui apud guardianum fratrum minorum: an legata debeantur.

Questionem. ¶ Ista est singularis lex, nec habet nisi vnā cōcor. Insti. de fideicommissis. §. si. Diuidit in partes tres. Primo ponit dictū. Secundum rñsonē. Tertium rñdet tacitē obiectioni. Secūda ibi: cū ipse. Tertia ibi: cū em. Iste tex. habet duas lec. & q̄libet est bona. Et nota secūdu primā breuiter dicit, Qui primū negauit relictū, nō potest postea cōfiteri relictū esse, & se tueri ex min⁹ vtili voluntate. h. d. primū. Secūdu aliā lect. breuiter dicit, Quæ testator noluit solenniter testari, sed in fide hæredis ponere, hæres debet iurare nō esse relictū, vel soluere. h. d. ¶ Nota ¶ quod ex voluntate minus solenni debeat legata, vel fideicommissa. ¶ Opp. s. e. l. si veritas. & l. lex testō. Solu.

Multæ dantur sol. inter alias ponuntur duæ, quarum quælibet potest esse vera. Prima est Ioā. q. hoc fit in odiū hæredis, primū negātis. Et istā tenet gl. hic, & s. eo. l. si veritas, & Insti. eo. §. si. qd̄ videt probari ibi per tex. Pro hoc etiā facit text. istius l. in fi. ibi: cū & in leges, & c. qualis dicit, hoc statuitur in poenā hæredis negātis: sicut olim in eū poenā statuit cū voluntatē testatoris nō implet. ¶ Sed practica istius legis erit hæc, quæ primū hæres interrogabitur, si testator reliquit fideicommissum, vel legatū, & si quidē ipse negauerit: tunc iterū deferatur sibi sacramētū. & si quidē ipse iurauerit nō esse relictū, vel se nō auduisse relictū esse, erit secur⁹, & liber. Si verò noluerit iurare: tunc fideicommissarius dabit libellū, & aget cōditione ex lege ista.

In quo libello narrabit sic. Dico quod talis hæres interrogat⁹ negauit, & quod delato sibi sacramētū prestare recusauit: quare peto eū cōdemnari, & c. Et ista est vna lect. no. & solennis. ¶ Alij verò nō exigunt illud quod hæres ab initio negauerit: sed dicunt quod hæc lex loquitur quæ testator noluit solenniter testari: sed voluit ponere in fide hæredis. Et istud videtur probari per tex. Insti. eo. §. si. & hæc lect. licet gl. hic nō firmit eā, approbat Franci. Accur. Mar. Sil. & alij Moderni doct. Secundum hæc ergo erit

1 ¶ Voluntas si est certa, non curatur de ordine.
2 Tempus, quod habet hæres ad implendam voluntatem defuncti, quando incipiat currere.
3 Hæres monitus a iudice implere voluntatē defuncti, qua poena puniatur, & quæ monitio requiratur.
4 Ex hæredatus quod non admittitur ad hæreditatem defuncti cum alijs quando hæres priuatur hæreditate ob non impletam defuncti voluntatem.
5 Hæreditas in casu huius autē, quæ remaneat apud hæredē, quæ hæredes, in quos peruenire debebat, ob non impletam voluntatē defuncti illam nolunt.
6 Hæres non implens voluntatem testatoris quod non incidit in poenam huius constitutionis, quando specialis executor est datus.
Et ibi quid, quando executor desijt: quia vel renunciauit, vel est mortuus.

¶ Testamentum nuncupatiuum. Vide not. in l. hæredes palam. ff. de testamen. per Baldum post Bartol. in l. j. in ix. quæstio. s. de testamen. vbi idem tenent.

¶ Facit in argumen. Et vide Bart. in authentica quod sine. s. de testamen. & Bartolum in l. si ita scripsero. de conditio. & demonstratio, & ibi vide Imolam.

nere in voluntate hæredis: quia tunc hæres obligatur hac voluntate non solenni. quod est nota dignum. Et allego hanc legem pro singulari, quod de iure ciuili non dicitur decedere intestatus, qui vltimam suam voluntatem committit in alterius dispositionem expressam. Non credo esse alibi nec doct. aduerterunt secundum vnam lectu. & ideo male dicunt

ad capi. cum tibi. quod secus est de iure canonico, vt hic. And. Barb. ¶ **Questionem.** Nota istam legem si. & vide no. per Bar. in l. nemo. in princ. de leg. j. qui dat alium intellectum ad legem istā. & ibi per Imo. & adde Bart. in l. post legatum. in princ. ff. de his quib. vt indign. in ver. item oppo. de hoc ibi: secūda ibi: cū ipse. Et pro intellectu istarum lect. sumas conclusionem, aut hæres a principio cōfiteretur relictū, sed vult se tueri ex inutili voluntate: & potest, & tenetur fideicommissarius seu legatari⁹ probare solennitatem voluntatis. Aut a principio negat esse relictū, demū delato sibi iuramento iurat, & confitetur sibi relictū esse: sed vult se tueri ex inutili voluntate: & non potest in odium negātis. Hæc habentur ex gloss. hic in verb. subire. in vlti. solu. & Insti. eo. §. si. quando testator noluit solenniter testari, sed ponitur in fide hæredis: tunc nullo casu potest hæres se tueri ex inutili voluntate: cum testator noluerit solenniter testari. Ad hanc lectu. glo. vide Paul. de Cast. hic.

¶ Sed practica. Nota practica huius legis, not. ad quam vide quod not. Barto. alias Bal. in l. ex hac stipulatione. in vltima columna. et quod ibi dicitur. ff. de donatio. Et ad hoc vide quod no. Bald. in l. actor. in princ. s. de probat. Et hanc materiam huius legis diffusè examinat Iaco. de Bel. hic.

¶ **Questionem.** Et vide Bart. in authentica quod sine. s. de testamen. & Bartolum in l. si ita scripsero. de conditio. & demonstratio, & ibi vide Imolam.

¶ **Questionem.** Et vide Bart. in authentica quod sine. s. de testamen. & Bartolum in l. si ita scripsero. de conditio. & demonstratio, & ibi vide Imolam.

¶ **Questionem.** Et vide Bart. in authentica quod sine. s. de testamen. & Bartolum in l. si ita scripsero. de conditio. & demonstratio, & ibi vide Imolam.

¶ **Questionem.** Et vide Bart. in authentica quod sine. s. de testamen. & Bartolum in l. si ita scripsero. de conditio. & demonstratio, & ibi vide Imolam.

¶ **Questionem.** Et vide Bart. in authentica quod sine. s. de testamen. & Bartolum in l. si ita scripsero. de conditio. & demonstratio, & ibi vide Imolam.

Hoc amplius. Et pro ista aut. vide Bar. in cōsi. cxxxvij. inci. statuto cōis. & in cōsi. cclxvij. inci. testator post instōnē dixit. Si prædicta nō obscruentur, prius hæres hæreditate. Mō hæres tenuit bona hæreditatis, & anquā obscruetur, est mortu⁹: an sit priuat⁹ hæreditate? Decidit q̄ sic, & vadit ad cohæred. s. vel institutos. vide ibi. & vide eūdē Bar. in cōsi. inci. testōr fecit certalegata. cxxxv. vbi pulchrē loquitur. & vide eūdē in cōsi. cxxxij. incipiē. 7
 8 Agens cōdictione ex hac lege, debet primò præstare cautionem de implendā voluntate defuncti. Si hæredes diuidentes inter se, renūciant omni iuri, quod alter habet, vel habere possit in parte alterius, vtrum si vnus ex hæredibus est negligēs, alter, cui defertur, repellatur: quod non.

Hoc amplius.

Hideo bñ nota cā. Opp. dicit hic q̄ substituitur admittit. Cōtra s. de ipu. & alijs substitutis: sed admittit ex vi istius cōditiōis cōditiōe ex hac lege. ¶ Sed o. op. q̄ de ordine nō curat: nō curam de ordine, sed qñ est dubia. Ita loquitur hic. ¶ Primò q̄ro, qd hoc dicitur, iudiciū defuncti nō representatū. Dic vt in gl. ¶ Quæritur secūdò, qñ incipiat currere tps positū in hac cōstitutione. Glo. dicit, & etiā tex. à die monitionis facte p iudicē: vt hic, & i corpe vñ sumit. & istud vñ verū. ¶ Cōtra hoc opp. & vñ q̄ monit⁹ à iudice negligēs, puniā. Pœna dupli. nō in amissione totius hæreditatis: vt Inst. de act. s. itē mista. de obl. que ex quasi cōtractu na. s. fi. Itē vñ q̄ nō sufficiat vna monitio, sed requirantur duæ: vt in aut. de eccl. ti. s. si q̄ aut. & aut. licet. posita super l. nulli. s. de epi. & cle. Sol. Aduerte, rogo te, aut loquor in relictis ad nō pias cās: & loquitur hæc aut. Aut in relictis ad pias cās: & tūc aduerte. Aut q̄ vult vt negatiōe sola, i qua hñes stetit vsq; ad sniam: tūc hæres puniet solū pœna dupli: vt Inst. de act. s. item mista, de obl. q̄ ex quasi cōtractu na. s. fi. Aut q̄ vult vt i cōtra hæredē ex negligētia tantum, nō ex negatiōe: tunc aut negligētia cōmittit minori tpe quā sit annus: & requiruntur tria monitio: vt d. aut. licet. & in corpe vñ sumit. Aut fuit negligens per annū: & tunc sufficit vna monitio. Casus est istius aut. posset tē cōtra hæredē exerceri remediū vt interdicta sibi administratio bonorū hæreditatis: vt in c. si hæredes. extra. de test. ¶ Quæro, dicit hic q̄ nō p̄dit bonorū subsidiū: qd in eo, q̄ omisit inuētariū: Gl. tua dicit, idē dicem⁹ in aut. sed cū testōr. j. ad l. Fal. ¶ Quærit gl. hic, qd de ex hæredato, vtrū

requirat monitio, & an si hæres veniat priuatus hæreditate, an hæreditas debeat applicari institutis in re certa, cū hoc q̄ p̄petere possint: an verò ad illos, in quorū fauorē est apposita pœna: & vide etiā per Abb. ad hanc aut. cōsi. xl. j. lib. & per Ro. cōsi. cccix. Ang. cōsi. clxvij. p. Abb. cōsi. lvij. j. lib. vbi dicit q̄ annus datus ad exequendum, non currit nisi negligētib⁹. & ad hanc aut. vide quod pulchrē consuluit Ang. cōsi. clxix.

P. P. A. V. P. ¶ Hoc amplius. Limita regu. hic positam, q̄ hæres nō implens volūtate defuncti priuatur hæreditate vt solum procedat qñ est pressus facere aliquid quod concernit commodū pecuniariū alicuius, aliās secus. glo. est sing. in l. non oportet. s. de his quib. vt indig. quæ tñ limita vt ibi p Paul. & Moder. hic. ex verbis, quorū habes etiā aliā limitationē. vide Moder. hic qui limitat, & qñ hæreditas est lucrosa: sec⁹ si dānosa. Itē de materia & au applicetur talis hæreditas, vide d. Frā. cōsi. lxxvij. in ij. col. vbi etiam ponit an & qñ ille qui venit cōtra voluntatem defuncti, non solum priuetur parte sua sibi relicta, sed etiam fideicommissio relicta in parte alterius, qui similiter contrauenit voluntati defuncti, & ibi etiam in fi. dicit quod non requiritur monitio episcopi per suas consuetudines synodales mouerent exequutores qui exequerentur vltimas voluntates. & de prædictis & an & qñ interpellatio, vide Bar. cōsi. xxvij. Item an pupillus & ignorās excusentur ab hac pœna priuationis etiā qñ testator expressē priuauit in testō, vide Pau. de Ca. cōsi. xx. vbi etiā ponit an & qñ lapsus termini expressi in testō cōstituatur grauatū in mora, & de effectu huius monitionis: & an & qñ sup ea regatur pronunciatio, & multa alia. de materia vide Pau. de Ca. cōsi. iij. in pen. & vlt. col. & cōsi. lxx. ad fi. vbi dicit q̄ annus non currit nisi negligētib⁹. Ideo si aliquis ex aliqua iusta causa impeditus non exequatur, non incurrit has pœnas. Itē q̄ ignorantia non currat tēpus. & quid si quis sit iussus aliquid facere intra certum terminū à die mortis, subintelligatur aditē hæreditatis, vide Ro.

cōsi. cccix. in j. dub. Itē circa illud quod dicitur est supra, an sufficiat monitio generalis epi ad incurrēdā pœnā huius aut. vide latē Barb. in c. nos quide. in ix. col. & seq. extra. de test. vbi etiā alia de materia, & aliqua ibi in vlt. col. & de monitiōe vide eūdē in c. tua nobis. prope fi. e. ti. Itē q̄ gli bet possit petere vt legata pia executioni mādent vide Barb. i. c. si hæres.

admittat iter veniētes ab itestato? Dic q̄ nō: vt in gl. Itē an admittat vt extrane⁹: Gl. vñ q̄ sic, Doc. cōiter tenēt q̄ nō nec etiā vt extrane⁹ possit admitti, rōne cōtrarietatis: q̄a testōr voluit ipm hæreditate eē priuatū. Itē ergo hæreditatē, & priuari hæreditate, ista sunt cōtraria. ¶ Expedi ist gl. circa istā aut. q̄ro, qd si psona ista, ad quas defuncti hæreditas, nolūt eā: an remaneat hæreditas apud hæredes? Gl. vñ dicere q̄ sic: q̄a hoc cōstitutū est in pœnā hæredis. Vñ nō pōt hoc allegare in sui fauorē. Ita nō i corpe vñ sumit hæcaut. de le. j. l. si seruus pluriū. s. j. & ita tenet Odo. & hñ de hære. isti. l. si q̄ solidū. Extra c. gl. ¶ q̄ro quid si testator decit spālē executorē ad ea, q̄ in testō reliq; vtrū hæres nō ip̄lēs incidat i pœnā hui⁹ cōditiōis. Dico q̄ nō. tex. est ex p̄ssus i l. multa. i prin. de cōdi. & demō. Et p hoc facit: q̄a testator dādo spālē executorē, videt voluisse q̄ de hoc hæres se nō intromittat: vt in aut. de eccl. ti. s. si quis autē. p̄dicta vera, nisi hæres fuerit monit⁹ à iudice, post q̄ prim⁹ executor desijt esse executor, renūciatione, vel morte, vel alio mō: tūc em̄ perinde est, ac si dat⁹ nō fuisset. arg. p hoc j. ti. j. l. si. s. sed si q̄. ¶ Quæro, q̄s habet p̄bare iudiciū non esse i p̄letū, vtrū ille, q̄ agit cōtra hæredē negligētē cōditiōe ex lege ista, an vero ip̄s i cōtēto sit ip̄so iure fundata. & ille cōtra quē agit, debet p̄bare se i p̄leuisse. & breuiter ille, q̄ agit, debet p̄bare istā negatiuā: vt no. Inn. i simili, extra. de accu. c. super his. & p Cy. i l. ij. s. de iure emphy. Probabit aut ista negatiua per exploratores, qui interrogabūt hos, quib⁹ erat relictū, vel iudex mittet aliquos ad explorādū, an eis sit solutū, vel nō: qd explorabit ab eis, q̄ verifimiliter scire debēt: vt l. hoc iure. de ver. obl. & ibi hñc passum de p̄batione istius negatiuæ plenē examināuit. ¶ Itē mēnetote, q̄ cum ageris cōditiōe ex hac aut. q̄ille, q̄ agit, debet primò p̄stare cautionē de implendis his, q̄ testator iussit: aliās nō posset obtinere: vt hic, & in corpore vnde sumit, vbi clarius est. ¶ Vltimò q̄ quæro, hæredes diuiserūt hæreditatē, & renūciavit alter alteri, omni iuri, qd habet, vel habere possit, in parte alterius: vtrū si vnus ex hæredib⁹ est negligēs, postea secūdū formā istius aut. al: er, cui defertur: an repellatur ex vigore pacti, vcl renūciationis. Dico q̄ non: quia

& ibi etiā q̄ si sint deputati executores an hæres eximiat. & q̄ debet seruari negatiua, s. nō impletā volūtate defuncti per allegatē, & quædā alia vt per eū, & pœna huius aut. etiam locū habet in legatario si facta monitio ne nō obscruat voluntatē. vide Alex. in l. sed legatarius. ad fin. C. de leg. Adde Bar. in l. post legatū. s. j. de his quib. vt indig. & circa illud cōsi. Bar. cxxxvij. vide omnino Ro. cōsi. cxxxvij. col. ij. & seq. Item q̄ vbi tēpus est præfixū à testatore cū priuatione, nō requiratur alia monitio, nec etiā restituatur in integrum minor vel ecclesia, vide Barb. cōsi. xxxij. vo. ij. ¶ Secundò opp. Ad intellectu horū vide hic Bal. latē profrequentē, & vide Moder. Insti. de act. s. ex maleficijs. circa fi. & vtrum sufficiat vna monitio, vide glo. in corpore, de hæ. e. & fal. s. si quis autē non implens quæ incipit scilicet, semel & c. quā alleg. Bal. in l. qui crimem. in vij. q. j. qui ac. cu. pos. & quod pro negligētia, de qua hic, in aut. hac non per datur legitima. & ista not. gloss. hic, & doct. in c. si hæredes. extra. de test. & glo. in ver. expedit. Adde quod de hoc est glo. no. in l. ea sola. ff. de reg. iu. quam alleg. Bald. in l. eam. s. cod. in vij. colū. Item adde, q̄ iste hæres negligens non definit esse hæres, si hoc effect sibi damnosum, scilicet habere hæreditatem. Ita not. voluit Pet. de Ancha. in c. intelleximus. de iudi. Facit l. si quis in solidum. ff. de hære. iust. & ibi hoc expressē Bar. & Imol.

¶ Extra gl. Ad q̄ dicitur Bar. dicit Bal. eē verū, qñ hñes nihil facere poterat sine executore: vt q̄ p̄ceptū erat icertū declarādū p executorē: puta q̄ distribuere iter paupes arbitrio executoris. Sinaut erat icertū, poterat hæres exeq; & executorē p̄uenire. l. si libert⁹ sub cōditiōe. s. j. de bo. lib. puniretur pœna huius aut. secūdum ipm Bal. quē Pau. de Cast. sequitur. ¶ Ex lege ista. Adde Bar. in l. hoc iure. in fin. ff. de ver. oblig. & vide latē Bar. in l. in illa. ff. de ver. oblig.

P. P. A. V. P. ¶ Istam negatiuam. Contrarium tenet Bald. con. fil. xcij. in ij. vol. scd ad Bar. tenet Pau. de Ca. cōsi. xx. ad fi. & doct. hic

Secunda Bartoli super Codice.

Renunciatio non refert ad illud, quod quis postea amittit culpa sua, & negligentia: ut l. dani. §. j. ff. de clam. infest. & in l. qui Rom. §. duo fratres. ff. de verb. obli. & ibi plenè dixi in ista materia: & ista omnia habui semel de facto, super ista authentica.

Comunia de legatis, & fideicommissis, & de in rem missione tollenda. Rub.

Continuatio ponitur in gl. quia dictum est s. de lega. & fideicom. singulariter: verum quia hodie legatarij, & fideicommissarij suat æqualiter æquati: ideo ponitur hic tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Prolegatis & fideicommissis competunt tres actiones, si natura rei legatæ hoc patitur.
- 2 Legatarius particularis quando detrahat Falcidiam, quod non est ex persona sua.
- 3 Ille, cui aliquid commodi affertur, quando possit onere fideicommissi grauari.
- 4 Res hæredis quando sint obligatæ pro legatis.

LEX I.

Um hi. Reiectis legandi varietatibus pro legato competunt tres actiones, si personalis in rem, & hypothecaria, in rebus tatum, quæ a testatore ad grauatum perueniunt. h. d. Diuidit in partes quinque. Primò ponit proœmiu. Secundo ponit statutum. Tertio ponit rone sui statuti. Quarto suum extendit statutum ad certas personas, a quibus relinquitur. Quinto restringit circa res, in quibus hypotheca conceditur. Secunda ibi: omnibus verò. Tertia ibi: cum enim. Quarta ibi: & hoc disposuimus. Quinta ibi: in omnibus autem. Ad euidetiam debetis scire, primò quod antiquitus erat quædam dña in modo legadi: aut em relinquebatur per sinedi modum, aut per alios modos, ut hic dñ in secunda gl. Itē debetis scire, quod antiquitus pro legato non cōpetebat rei vëdicatione, Pro legato em primò fiebat missio in rē, hoc est, in rei possessione. Hoc præmissis satis patet casus in prin. prima pars non habet contraria, Veniamus ad secundum, opp. & videtur quod omnia legata non sunt ex æquata. Nam legata ad pias causas differunt ab alijs: ut Insti. de act. §. itē mista. & de obl. que ex quasi cōtra. §. si. Sol. Hic ponit gna singulorū, uō singula generū, quasi dicat, omnia genera legatorū, siue per vëdicationē, siue per sinendi modum, siue alijs generibus legatorū, ex æquata sunt: non autē æqui parat omnia legata singularia. nā quædam differūt inter se, ut s. vidistis. Item opp. quia per fideicommissum non cōpetit vëdicatione, nisi facta restitutione: ut l. facta, in prin. ff. ad Treb. sed pro legatis competit incōtinenti adita hæreditate: ut l. si tibi homo, §. cū seruus, ff. de leg. j. malè ergo dicit hic. Solut gl. quod hic æquiparatur legata, & fideicommissa particularia, non legata particularia, & fideicommissa vniuersalia. Ita dicit glo. Tamē dic breuius duobus modis, vno modo ex æquata sunt legata fideicommissis particularibus, & pecuniarijs: & cessabunt omnia cōtraria, secundum Dy. Nā ideo dico, particularibus: ut excludā fideicommissum vniuersale. Itē ideo dico, pecuniarijs: ut excludā legata libertatis: ut videbitis no. j. l. pxi. Alio modo dicas, ex æquata sunt legata fideicommissis, in quibus circuitus erat inutilis: in quibus verò circuitus erat utilis, adhuc dñia durat. Erat aut utilis in fideicommissis vniuersalis: quia heres potest retinere quartam: merito recta via non transit in fideicommissarium. Itē in libertatibus, propter ius patronatus, quod est remansurū penes manumittentē. Item opp. del. cum rē alienā. s. de le. Sol. quod hic dñ, quod cōpetit actio in rē: intellige cū res legata erat testatoris: secus si erat aliena: ut plenè j. l. proxi. in fi. Item opp. de l. j. §. si debitori. ff. vt in poss. lega. Sol. Spāle est in legato liberationis, in quo non habet locū actio in rē, nec hypothecaria. Ratio est, quia iure quodam modo fit executio. Nā legatario incōtinenti cōpetit exceptio: ut s. tit. j. l. si creditoris, Vel dicas breuius, d vt tollas multa cōtraria. Pro legatis, & fideicommissis, cō-

petunt tres actiones, si natura rei legatæ hoc patitur: secus si natura rei legatæ repugnet. Ita debetis intelligere istā materiā: & propter hoc dico, quod quod est legatum cōtitatis, vel generis, non potest cōpetere rei vëdicatione: quia non est res certa quæ vëdicetur. Idē, quod legatur res alienata, vel legat certū factū: ut l. fideicommissa. §. fin. ff. de leg. iij. & eodē modo quod legat liberatio. Nā rei legatæ repugnat: quia cōpetat rei vëdicatione: quia non habet amplius quod querat pro sua cautela. Item oppo. pro eadē re non potest cōpetere personalis, & in rē: ut Insti. de actio. §. sic itaq; Sol. gl. Insti. eo. §. nostra aut. dicit quod si eligitur personalis, non habet locum actio in rem: si eligitur in rē, non habet locū personalis: & sic pro eadē re, vtraque non competit simul. Alij, ut do. Alber. de Salinis, qui fuit quidā doctor Vltramont. qui fecit quædam suas distinctiones, dicebat quod non competit pro eadem re personalis, & in rem, quādo quis habet dominiū de iure cōi: sed quādo quis habet dominiū, seu vëdicationem ex speciali priuilegio, sicut est in legatis, in quibus dominiū transit recta via sine possessione: tunc rei vëdicatione actione personalē de iure cōmuni non tollit: ut l. in bello. §. si qs feruū. de capti. & possli mi. reuer. Facit j. de condi. q sub modo. l. quoties. Oppo. res sua nemini potest esse obligata: ut l. nec pig. ff. de reg. iur. Sed hic conceditur actio in rem, & hypothecaria, quæ præsupponit quod res propria sibi ipsi sit obligata. Solut gl. optinē, quod actio in rē competit pro re legata: actio hypothecaria cōpetit pro alijs rebus testatoris, quæ ad grauatum perueniunt, & sic non pro eadē re. Procedo ulterius: dicitur hic, quod non potest onere fideicommissi grauari ille, ad quē aliquid lucri non affertur. Contra: quia legatarius cogitur aliquid restituere, si legata, etiā nulla deducta Falcidia: ut l. lex Falcidia. §. nuncq; ff. ad l. Falc. Et sic apparet quod apud eū non remanet aliquod lucrum. Huius timore glo. recitatur opi. Mar. & aliorū doctorū legatarius particularis detrahit Falcidiam: hoc non intendo examinare hic, quia esset multū longum. Dic vt in d. l. lex Falcidia. §. nuncq;. & l. j. §. antepe. ff. ad Treb. veritas est breuiter, quod legatarius particularis nūq; ex persona sua deducit. Nec obstat iste tex. nā est necesse, quod aliquis habeat lucrum ab initio: nec est necesse, quod apud eū remaneat, vt possit grauari. Cōtra hoc opp. de l. planē. la. §. si. ff. de leg. j. Sol. Ille, cui aliquid relinquit, potest onere fideicommissi grauari: est verū, si ei relinquitur commodum pecuniariū: aliā secus. Vnde ei, ad quē ius patronatus peruenit ex dispositione defuncti, non potest onus imponi: quia non peruenit commodum pecuniarium. Item in alio casu l. iij. §. si rem. ff. de le. iij. vbi legatum affert commodum, non tamen tale, quod ex hoc possit grauari. Item illud quod hic dicitur, quod est necesse quod habeat aliquod lucrum ille, quod potest grauari: intelligatis quod habeat ex dispositione defuncti vel in modum dispositionis: ut l. ab eo. s. i. j. & hic. vel in modum cōditionis: ut l. quidam. §. si. ff. de leg. j. Fallit in casu l. cum quidā. s. de leg. in substituto ex hæredati. Secus si ad aliquē peruenit commodum defuncti casu fortuito: ut l. v. §. j. ff. de leg. iij. Dixi in l. cam quā. s. tit. j. Item oppo. ad fi. nostræ legis, & videt quod nostra hypothecaria cōpetat in solidū diuersis cōtra quilibet hæredum: ut j. si vnus ex pluribus hære. l. ij. Solu. Specialis casus est hic. Simile in l. fi. j. de debi. ciui. li. xi. Item oppo. vltimò quod videt quod etiā res hæredis si sit obligatæ vt j. vt in pos. leg. l. certa est forma. Sol. Glo. fatetur contrariū, quod post sex menses bona hæredis sint obligata. Vide glo. Tu dic quod hinc ad mille annos, bona hæredis non erunt obligata, obligatione tacita pro legatis, quæ inducuntur per legem istam: sed bene fateor quod post sex menses potest in rebus hæredis fieri immisio: & sic obligatæ erunt pignore prætorio.

S V M M A R I V M.

- 1 Verbum, mando, non est præceptiuum: verbum, iubeo, sic.

Vcrba

Cum hi. Adde quod potest peti legatum sub conditione relicto ex causa, secundum Spe. de act. & peti. §. sequitur. ver. illud no. dignū. cum seq. vbi ponit eam de istis actionibus, & formam libellorum in titu. de testa. §. j. in prin. & aliquid per Bald. hic. & potest etiam interdum implorari iudicis officium, vt hic per Bal. in ij. co. & per Bart. in l. j. ff. de lega. j. ibi tu dic breuiter. Vide Bar. in l. traditionibus. s. de pact.

P. P. A. V. P.
Tres actiones. Circa istam materiam vide Alex. cō sil. iij. in ij. vol. Ita nota quod hypotheca specialis data per testatorem non derogat hypothecæ generali datæ per hanc l. secundum Ro. sing. ccccxcix. incip. legatarij & ibi allegat tex. sing. in l. creditoribus. ff. de separat. quod etiam de iure fforum legatarij habeant hypothecam in bonis testatoris.

Si debitori. Adde quod Cy. hic cōtra gl. tenet. sed d. Ioā. in l. j. de leg. j. tenet gl. & vide glo. in l. prox. in ver. in rē actiones. & eā not. Breuius. Adde Bar. in l. j. ff. de le. j. Et rē. An actio ex testō concurrat cū rei vëdicatione. Bar. in l. nemo rem sua. ff. de ver. oblig. & Imo. tenet contrariū in l. j. de leg. j. in Specu. in tit. de act. & peti. §. sequi. ver. illud verò nor. dignum & cōse. Et nota quod ista actio in rem, videtur utilis, vt est glo. in l. si. in verbo, etiā in rem. s. de fact. fan. eccle. Et adde not. per Bar. in l. j. in vlti. col. ff. de dona. & Bald. in l. ea lege. in j. q.

Obligata. Adde Bar. in l. fi. s. de fac. fan. eccle. sed contrarium videtur tenere in l. j. in fin. ff. de lega. j. & vide Bald. in d. l. fin.

P. P. A. V. P.
Specialis casus. Vide Areti. in l. ij. §. ex his. de ver. ob. in l. ij. C. de nego. gest. regulariter aut tē contra vide Bar. in l. apochis. i. prin. ff. de iure fis. allegat text. in l. creditoribus. ff. de distrac. pign.

P. P. A. V. P.
Res hæredis. Vide etiam Com. con sil. lvi. & idē etiā in bonis hæredum tutoris vt ibi per eum ad Barto. in l. properandū. §. fin. s. de iudic. etiam si defunctus bona hæredū obligasset vt habes ad Bart. in fi. j. qui pot. in pign. habe. etiā habes ad Bar. in l. obligatio. gñali. ff. de pigno.

¶ Quod verbum. Vide Bart. in l. serui. ff. de leg. j. P. P. A. V. P. ¶ Verbum mado. Vide Alex. in l. mor. in pen. col. ff. de iur. om. iud. l. a. hic, gl. & Bart. in l. saepe. ff. de offi. p. si. gl. i. e. cu aliquo in ver. concedim. facultate. de rescript. in vj. & vide oino q̄ addidi ad Bartol. in d. l. saepe. ff. de offi. praesid. ¶ Iurō defuncti. Nota hic intellectu l. cupi. s. fili. matrē. de le. n. Sed Bart. in d. s. fili. matrē. tenet q̄ habet locum tū in iurō heredis, q̄ testōris: & sic est sibi cōtrari. & illū i. s. cōmo. quod iuramentum habet vim casus ex p̄si. ¶ Opp. de l. cū verō. Adde Bart. in l. legatorū. i. prin. de le. n. i. ver. q̄o p̄rō sit testōr. Nota hanc gl. q̄ reprobat per Bar. cui op̄i. verio rē credo. & contra istā gl. eēt alia gl. i. l. p. diuersas. i. v. rbo seures. s. mād. & illud eēt sequit Bart. in vlt. col. & Bal. in l. heredu. s. de fidei cō. p. Bal. in l. i. j. vj. co. s. e. & sunt gl. a. lic. quas hic allegat Bar. i. cōtrariū ff. de ser. l. pa. no. & c. Et in q̄tū dicit gl. hic, q̄ si legat̄ à legatario eadē res sibi legata scōdō legatario an primo legatario immediatē cōpetit sibi rei vindicatio, vide p. Bal. in l. j. s. eo. ver. q̄o si à legatario circa vlti. col. & sequit Butr. hic, q̄ eēt reprobat glo. reprobatā per Bal. Adde q̄ Bald. cōsi. cclxxxvij. in. l. in fi. antepe. col. dicit q̄ dā gl. q̄ est i. l. ij. C. cōia d. leg. dicit q̄ testator legat̄ do rē heredis, trāsfert dñū. quasi herede ad eūdo hereditatē videat̄ i hoc cōsentire, & ratificare. Et pro hoc argu. optimū ff. q̄. mo. pig. vel hypo. fol. l. ficur. s. ven. P. P. A. V. P. ¶ Si duobus. Circa istud, an & q̄n possit decidi forte, vi-

2 Verba directa & obliqua, sumuntur in iure tribus modis. 3 Differentia fideicommissariae, & directae libertatis, quod hodie etiam durat. 4 Quando legatur res heredis, vel legatarij, non competit actio in rem. 5 Ad legatum relictum in codicillis, competit utilis ex testamento. 6 Legatum vniuersale, vel quando legantur omnia bona, vel maior pars bonorum, an equiparetur fideicommissio vniuersali, remissiuē.

LEX. II.

Quod verbum. Verborū reiecta varietate exequata sunt legata, & fideicommissa, adeo q̄ sunt effecta quasi synonyma. h. d. ¶ No. q̄ verbū, mado, nō est verbū p̄ceptiuū: & sic habes q̄ est longa differentia inter iubeo, & mado: vt hic patet. & gl. ponit in l. saepe. de offi. p. si. vbi dicitur, quod mandatum est gratuitū. secus in verbo, iubeo. ¶ Opp. quod adhuc remanet d̄tia inter verba directā, & obliqua: vt s. tit. j. l. eā quā. & l. cohæredi. s. cū filiē. de vul. & pup. Sol. Debes scire q̄ verba directā, & obliqua sumuntur in iure nostro tribus modis. Primō, dicuntur verba directā illa, quæ sunt p̄ceptiuā: non directā, verba p̄ceptiuā: vt hac l. in prin. Et ista differentia est hodie sublata: vt hic. Q̄nq; dicuntur verba directā, ea, q̄ ponunt in nominatiuo casu: obliqua, q̄ in alijs casibus: vt vidistis i. l. q̄n indignū. s. de test. Tertio mō dicuntur verba directā, q̄ sonant vt quis capiat de manu sua: nō directā, vt quis capiat de manu alterius. Et ista d̄tia in relictis vniuersalib⁹ ad huc hodie durat: vt d. l. cam quā. & l. cohæredi. s. cū filiā. & plenissimē dixi i. l. cetero. de vul. & pup. & tetigi s. de impu. in l. p̄cedibus. In legatis v̄ rō p̄ticularib⁹ est relicta ista d̄tia, vt hic. Quo ad id tñ possemus dicere, q̄ adhuc hodie durat, l. quo ad modū nācificēdi possessionē: vt l. Titia cū testō. s. j. ff. de leg. ij. secūdu tertiā lect. ibi positā. ¶ Opp. q̄ adhuc sit d̄tia, vtrū legata relinquāt per iuramentū, vel nō: vt l. cū pater. s. filius. de leg. ij. So. Qui cqd gl. dicat, ibi loquitur de iurō defuncti, quod adhuc hodie d̄tiam importat. Facit quod vidistis s. de proba. aut. quod obtinet. hic loquitur, q̄n testator iussit herede iurare: de cuius heredis iurō dic vt plenē in l. que sub conditione. de cōdi. insti. ¶ Vltimus op̄. & videtur, q̄ etiam ista d̄tia sit hodie sublata de iure antiquo: vt l. j. ff. de leg. j. Variæ sol. dātur ibi. tene illam, q̄ ibi loquitur secundū mediā iuris prudentiam: hic fit mētio de iure antiquo, ante tēpora Digestorū. ¶ Oppo. de l. cum verō. s. apparet. ff. de fidei. li. Glo. quæ est hic in sol. istius cōtrarij. vide v̄ variare. ¶ Nā primō v̄ dicere, q̄ libertatibus sit sublata illa d̄tia libertatis directæ, & fideicommissariæ: postea dicit cōtrariū. Veritas est, q̄ nō est sublata. ¶ Nec obstat ista lex: quia exequata sunt legata fideicommissis, i q̄ bus cir. uit⁹ erat inutilis: vt dixi s. l. prox. ¶ ¶ Que ro primō, quid si testator legauit rem heredis, vel legatarij: an cōpetat actio in rem Glo. hic tenet q̄ sic. Vide istam gl. q̄ est singularis. Contrarias glo. habemus in multis locis ff. de serui. l. Papinianus. de leg. j. l. si heredis serui. ad l. Falc. l. hereditatū. s. fi. & illæ cōtrariæ sunt veræ, & istæ reprobat̄ur ab omnibus. Facit l. si quis inquit. s. j. ff. de leg. j. & l. si tibi homo. s. cū fundus. de le. j. ¶ Quæro, q̄n legatū est relictum in codicillis, quæ actio cōpetat. Quidā dicebant officium iudicis. Gl. determinat, & bene, quod competat utilis ex testamento. ¶ ¶ Vltimō, esset vidēdum in hac materia, vtrū legatum vniuersale, q̄n legatur omnia bona, vel maior pars bonorum, equiparetur fideicommissio vniuersali. De hoc dic vt l. statuliberū. s. fi. cū l. seq. ff. de leg. ij. & l. mulier. s. fi. ff. ad Treb.

S V M M A R I V M.

¶ Incertitudo: seu varietas inter plures quando

forte dirimatur. LEX III. **I**duobus. Incertitudo, seu varietas inter plures, quæ in commodum ipsorum agentium respicit, forte dirimitur. h. d. Vide. ¶ Cōtra j. de don. l. sancim⁹. s. sin autē in hmōi. Sol. Fateor q̄ hic loquitur, q̄n omnes habebāt æquale ius. Secus si vni esset relicta pars maior, seu portio, quā alteri. ¶ Op̄. & videtur, q̄ alter dirimitur: vt l. huiusmodi. s. fi. ff. de leg. j. & Inst. de satisf. tuto. s. sin autē. Sol. ¶ Quandoq; actores plures discordant in iudicium rei: & tunc non dirimitur forte: sed p̄torē cogūtur concordare ad petitionem rei. Q̄n q̄ concordant in p̄iudicium eorū proprium: & tunc habet locum materia nostra. Nam si quidem pōt apparere ex iuris dispositione qualiter hæc cōtētio dirimatur: vt quia vni plus relinquatur q̄ alteri: tūc illo mō debebit dirimi: vt l. sancim⁹. s. sin autē i hmōi. j. de do. Et si nō apparet, & tūc, aut neuter actorum petit q̄ dirimatur forte: & nō dirimetur, sed inuicē se impediūt: vt ff. quib. mo. v. usufr. amit. l. n. s. fi. Sin autem alter eorum petit: tunc forte dirimatur, vt hic.

S V M M A R I V M.

1 ¶ In legatis receditur à persona: secus in cōtractibus. 2 Electio, q̄n est commissa in tertium, si tertius non elegit, quādo transfertur ad arbitrium boni viri. 3 Ius eligendi, competens alicui, q̄n perdatur anno. Sed & si quis. Hic est bonus & singularis casus. Si relinquat res eligenda pet tertiū, illo nō eligēte, v̄ negligēte per annū, trāsfertur electio in legatariū, s̄ dūmodo eligat rē mediocrē. ¶ Not. ¶ q̄ in legatis recedit̄ à persona: secus in cōtractibus: vt s. de contrahē. emp. l. si. quod plenē dixi in l. si quis arbitratu. de ver. obl. ¶ ¶ Opp. & videtur q̄ electio transferat̄ in arbitriū boni viri, non in ipsum legatariū: vt l. j. ff. de leg. ij. Sol. Hic loquitur q̄n relinquat̄ electio rei certæ. cōsistētis in specie. In cōtrario loquitur, q̄n relinquat̄ q̄ritas æstimāda per alium. v̄n declaratio quantitatis nō cōsistētis in specie, remanet in arbitrio boni viri. ¶ Itē opp. & videtur q̄ ille, q̄ qui habet ius eligendi, non perdat illud per cursum anni: vt l. cūm quidā. ff. de leg. ij. Sol. Q̄n q̄ cōmittitur electio alicuius p̄sonæ, seu aliquarū p̄sonarū, quibus legatur: & tūc nō pditur ius illud per cursum anni, sed perditur, cū ille talis fuerit super hoc p̄lit. cōtēst. interpellandus: vt l. contraria. Et ideo dixi pluries, q̄n relinquatur aliquibus pauperibus eligendis per talem: tunc illud ius eligendi non perditur. anno. ¶ Si verō persona legatarij est certa, sed alicui committitur electio rei: tūc illud ius eligendi permittitur anno. Tene menti. Sed quia. Legata & fideicommissa pura, vel in diem certā relicta, nō possunt alienari vel obligari. h. d. ¶ Opp. de l. Titius. ff. ad Treb. de pet. her. l. sed & si lege. s. quod aut. Gl. dicit, illæ sunt veteres leges, quæ permittebāt alienationem, quæ per hanc legē sunt correctæ. In q̄tū innuit gl. dictas leges corrigi. malē dicit: quia ibi loquitur, q̄n quis erat rogat⁹ restituere qcqd supererit ex hereditate: quo casu erat olim p̄hibita alienatio. Hoc verō hodie est limitatū: vt i. aut. contra, cū rogatus. j. ad Treb. sed hæc lex loquitur, q̄n qs erat rogatus restituere quicqd puenit. Expone ergo tex. istius legis secundū veterē dispositionē & c. quasi dicat, quia etiā veteres dispositiones alienationē p̄hibebant. ¶ Opp. ff. ad Treb. l. Marcell⁹. s. res quæ. Sol. dātur plures. Illa est vera, q̄ pōt alienare de rebus, q̄ subiacent restitutio ni vsq; ad Trebellianicam. ¶ Op̄. de l. si hæres in i. stitutus. s. si hæres. ff. ad Treb. Sol. Fateor q̄ in rebus alienatis nō est necessaria restō: vt videbitis j. prox. s. tñ alienatio nō tenuit, vt hac l. ¶ Oppo. ad Treb. l. quidam. s. si qs filium. Sol. ista est vera. gg iij

de latē Fel. in c. capitulū. in pe. & vlt. col. extra de p̄ba. vide tex. quē ponit Ang. & alij ibi in l. à diuopio. s. sed & illud in princ. ff. de re iud. Itē in materia fortis, & an possit appellari à diuisione facta p fortēs v̄ p̄tēstō in integrū, vide Philip. de Peru. in rubr. extra de appe. col. iij. ¶ Sorte dirimitur. Q̄d remediū vertatur inter s̄p̄ discordes. & adde q̄ vbi eēt timor, ne veniret ad arma, v̄ q̄ iudex possit compellere ad cōcordiā. Ad uertas tñ q̄ tūc aliqd dirimit̄ forte, cū incertū est de iure: sec⁹ si sit incertū de factō. Ista est gl. ele gās l. j. i. ver. p̄hibebit. j. vti. pos. q̄d est valde no. & no. Imo. i. l. hmōi. in fi. de le. j. & in l. in tribus. ff. de iudic. Dicit tñ vt p. Archi. xxviii. q. j. circa princ. & p̄dicta eēt ponit Bart. in l. si duob⁹. i. iij. co. ff. vti. pos. & Bald. in l. iubeamus. in colū. iij. de sacro san. eccl. an electio Papæ possit cōmitti fortib⁹. Bald. hic q̄ non. Et de forte adde hic Bart. in l. meminim⁹. j. q̄n & q̄. quarta ps deb. & de materia vide Bart. in l. duobus. de leg. j. ¶ In legatariū. Nota tñ q̄ si duo p̄nt eligere, & vnus negligit, v̄ flatrat, alij poterit eligere. l. si legatario. & ibi Barto. ff. de fideicō. li. & nota hunc s. nō h̄re locū in p̄sonarū electione, sed rerū tm. Bal. not. in l. fi. s. de cōtrahē. em. v̄ velle q̄ duret donec partes ab eo velint recedere, p̄ aut. si tñ. j. de temp. appel. ¶ Perd̄ anno. Adde de Bart. in l. execu. j. de execu. rei iud. & Bal. in l. captatorias in vlt. col. s. de testa. nulli. ¶ Sed quia. Adde ad materiam huius s. Bar. i. l. quidam. s. fi. ff. ad Trebel.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ *P. P. A. V. P.* ¶ Sin autem. Circa materiam huius §. q. res subiacēs fideicommissio nō possit alienari, quid si testator instituat fideicommissum & alium, an videatur intellexisse in alijs bonis nō aut in subiacentibus, quasi subiacentia voluerint esse fideicommissaria, an in parte quasi sibi debita. vide Io. de Anna. q. non. confi. xxx. incip. v. iso testō per totum, an aut substitutus pupillaris possit reuocare alienata p. pupillū & tutorem, si casus substit. post ea euenit fit institutio aut alienatio si cum cā, aut sine. vide Ias. in l. si arrogator. in xj. colū. ff. de adopt. vide eundē in l. inter oēs. in ij. colū. ff. qui satisf. cog. vbi dicit secus esse in vulgari & si deicommissaria substit. vide eundē in l. si a substituto. in prin. de leg. j. Itē a q. in istis nō sit necessaria aliqua restitutio realis vel verbalis. vide Ioan. de Anna. cōsil. xij. an autē si fideicommissarius esset presens alienatiōi, & nō contradiceret sibi iudicaret vide Ias. in l. cum proponas. C. de pact. Item limita regu. huius §. non procedere in b. cōditō. potest. se. cundum Imo. in l. qui heredi. §. si ps de cōdi. & demon. vbi vide Socy. in l. fin. & in l. Marcellus. §. res que. in ij. colū. ad Trebel. & ibi etiā quid si subiacet recēt. per substitutionem pupillarem & multa alia in materia alienationis rei prohibet alienari v. ex p. se. vel quia subiacet restitutiōi. Itē quid si res sit prohibita alienari, an ille cuius fauore est prohibita alienari, possit propria auctoritate apprehendere. vide Ias. in §. diui. colum. vj. de legatis primo. & ibi ad Bart. quid autem si ille qui alienauit esset soluendo, an possit agi contra possessorem bonorum. vide Ang. in authen. de restit. col. viij. prope fi. Item dum dicitur quod nō prohibetur res taliter alienata, limita vt per Iaso. in aut. res que. j. cod. in prin. vbi etiam alias limitationes. vide Com. in materia huius §. consilio lxxvj. vbi loquitur etiam de hypotheca, an autē agatur rei vendica. vel petitione heredi. vide Ang. confi. cclxij.

b ¶ Dicit statutum. De contractu, nullo non soluitur gabellatidē tenet Bar. in l. nō dubium. s. de legi. in prin. & in l. ij. in fi. s. de eunu. vbi est tex. & p. Bald. hic. in §. pe. & Bart. in §. si testator. alle. hic. & Ange. in l. Marcellus. §. res que. ad Trebel.

c ¶ Item oppono extra gloss. Nota quod fictio non trahitur retro, & licet gl. hic dicat quod trahitur retro, etiam quo ad fructus, communiter reprobat: quia illi fructus spectant ad heredem: vt hic plenē dicunt doct. & glo. sing. in l. emptor. de rei vendi. in l. in fundo. eodem tit. in ij. colū. post Barto. & vide hic in l. penult. & Bal. & Imo. in l. in insulam. ff. sol. matr. Vnum tene menti, quod ista bona subiecta restitutiōi, in aliquem euentum, possunt capi per creditorem ex primo decreto, & etiam ex secundo: & ita possit dari fraus & cautela. Ad omnia ista iura textus est nota. in l. peto. §. pradium. ff. de legatis secundo. & ibi hoc Barto. & Bald. & Imo. Item hanc regulam quod subiecta restitutiōi sub euentu cōditionis, nō possunt interim alienari: hoc est verum, si talis cōditio erat casualis: fecus si potestatiu: quia tunc imputatur non implenti: & interim alienatio vālet. Ista est nō limitatio, quam fortē nō reperies alibi in l. qui heredi. §. si pars. cum gloss. in verbo, vsucapta. de condi. & demon. & ibi hoc multū not. Imol. in dicto §. pradium. Item text. istum limita vt post Imol. in l. cum pater. dixi in l. cum pater. §. liberis. de legatis ij. Adde secundum Pau. de Castro aliam vtilitatem, quæ resultat ex isto §. dum irritat aliena-

tionem quæ est nūc. Nam non solūm conditione pendente cessat vsucapio, vel præscriptio: quia adhuc fideicommissarius agere nō potest: & nō valenti de iure, nulla currit præscriptio. l. j. in fi. de anna. except. sed etiam postquam conditio extiterit, non poterit emptor incipere vsucapere, vel præscribere longo tempore: quia in tali præscriptione requiritur titulus. l.

3 tur retro nulla veditio. ¶ Cōtra in legatis, adueniēte cōditione fictio non trahitur retro: vt l. j. §. j. ff. ad Syllania. Sol. Verum est, q. retro non trahitur, quantum ad dominium, & ad cōmoda rei legatę, vt ibi: sed quantum ad rescindendā venditionem sic: vt hic. ¶ Op. dicitur hic, q. ille, cui debet restitui, pōt rem alienatam vendicare. Contra, fideicommissarius vniuersalis nō habet vendicationē, nisi facta sit restitutio: vt l. facta. ff. ad Tre. Sol. Fateor cōtrariū regulariter: sed in rebus alienatis, nō est restitutio necessaria: & sic est hic casus specialis: vt gl. dicit, & bi. Videbitis no. j. ad Tre. l. pe. §. fi.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Dos, & donatio propter nuptias, dicitur congrua secundum qualitatem personarum.
- 2 Res, quę subiacent restitutiōi, pōt alienari, & obligari, tā pro dote, quā aliquis dat, q. etiā pro dote, q. exigitur in casu restitutiōis. vide tñ nu. 4.
- 3 An istud habeat locū, q. quis constituit dotē pro s. ipo, vel pro persona, pro qua hoc facere tenetur: an etiam q. constituitur pro alijs. & nu. 4.
- 4 Mater tenetur alere filios, q. pater esset inops, & ipsa esset diues.
- 5 Pater potest dotare filiam in testamento, in rebus prohibitis alienari.
- 6 Filia si est maritata, sed non dotata, an pater teneatur eam dotare.
- 7 Pater pōt alienare de rebus, quę subiacent restitutiōi pro filia, quam vult ponere in monasterio.
- 8 Filia si tempore mortis patris dotem a viro recuperauit, an veniat in restitutiōnem fideicommissi.
- 9 Sumpus alimentorum an possint fieri de rebus, quę subiacent restitutiōi.
- 10 Quid in redemptione filij capti a latronibus.
- 11 Quid pro redemptione vitę vel membri filij, qui propter delictum est condemnandus.

Res quę subiacent.

Ista aut. venit ad legē. C. determinādo cā, in casu. Nā cū sup. phibeet alienationem...

- non est neces.
- d** ¶ Res quę subiacent. Not. quod hęc aut. habet locū in dote restituenda: sed quid si vir consumpsit tantū de bonis, quod sufficit ad legitimam & Trebellanicā: an vxor poterit recuperare dotem in istis bonis subiectis restitutiōi? Do. Pau. dicit hic, q. sic: & ita vidit cōsuli, & iudicari: quia illa consumptio viri non debet præiudicare vxori. Item, quia ista authē. etiā emanauit in fauorem mulierum. & vide Ludo. Roma. in confi. cccxix. & in cōsi. cclxiiij. vbi consuluit, si alimenta & dos æquiparatur in casu isto. Andr. Barba.
- d** ¶ Res quę subiacent. Vide Alex. in l. qui Romę. §. cohæredes. de verbo. obligat. An autem hæres rē subiectam restitutiōi, possit sibi eligere in quartam. Dic quod non: quia debet eligi arbitrio iudicis, secundum Bal. in l. iubemus. ad Trebel. & in l. si pater. in antep. col. de insti. & subst. & in l. non amplius. de leg. j. & in l. filium quem habentē. in xij. col. s. fa. erci. di xi in l. Marcellus. §. res que. ad Trebel. Nota tñ q. ista aut. nō procedit in re prohibita alienari per cōtractū: quia talis res nō poterit dari in dotē secundum gl. & Bal. in l. nulla. in fi. s. de iur. do. Facit quod dixi s. in alia apostilla. & de materia huius apostillę, vide per Ange. in l. si. s. de dot. promiss. Adde etiā quod sing. dixit Bar. in c. j. §. donare. qualiter seu. olim alie. pote. vbi dicit, q. ista aut. non habet locū in re feudali, vel in alia, quę de sui natura nō possit alienari, vt emphyt. heusis, & c. Et adde Bal. in c. j. in prin. cip. de prohi. feu. alie. per Feder. & q. quis feudum non possit dari, vel promitti in dotem, per mulierem pro alia: vt d. §. donare. pro se tamen potest: vt in c. a Sempronio. de inuest. quam Titius de re alien. fecit. & in c. j. an maritus succedat vxori. & ibi Bal.
- ¶ Prædictis adde etiam tex. in c. j. de eo qui sibi & heredi. suis. & vide i. c. nuper. de dona. inter virū & vxor. Sed contra domi. Bart. in dicto §. dona re. tenet ipse Bal. & Sali. in l. nulla. s. de iure do. & vide Pau. de Cast. in cō sil. cclxij. incip. v. isa facti narratione. & Ange. in l. si. C. de do. promiss. gloss. & Bald. in dicta l. nulla. quod res prohibita alienari per cōtractum non potest dari in dotem. & idem in re expressa prohibita alienari, secundum natio, &

Secunda Bartoli super Codice.

a * P. P. A. V. P. ¶ Vtrum sumptus. Vide Ro. consi. cclxvij. de quo habes s. in apostilla magna. vide per Alex. & Moder. hic.

b ¶ Determinat. Cui adde no. per Ange. in l. Marcellus. §. res que. ad Trebellia. & quod not. gloss. in aut. contra. in versi. gloss. vltima querit &c. & super text. in versi. captiuo.

¶ In aut. res qua. Quæro, vtrum qn pupillo est facta substitutio pupillaris, an res subiecta restitutioni, eo casu possint alienari p. pupillum. Angel. in l. Marcellus. §. res qua. tenet quod sic quando substitutio pupillaris fit testamentum pupilli. l. ij. ff. de vulg. & pupilla. Sed quando testor facit testamentum filio pupillo, non videtur admittere sibi alienam potestatem ipso filio viuentis: ergo &c. Sed i hoc b

Bal. melius loquitur in l. nec ei. §. eorum. de adop. scilicet quod substitutus pupillo non poterit reuocare alienata per impuberem, si alienata fuerint iusta causa. l. j. §. sed nonnullos. ibi: vel subtilius. ff. de tute. & ratio. dist. tra. & Ludo. in l. Marcellus. §. quidam. ad Trebell. & ista opinio magis mihi placet, per dictum textum. l. j. Ad istam q. potest ponderari textus in l. ij. §. sed quia nra. in ver. substitutio. ni Et de hoc etiam videtur text. in l. si a substituto. i. principi. de legat. j. & l. qui filium. in fine. vbi pupillus educanda. debe.

c ¶ Redimendo. Vide Alexan. late in l. quis. in ij. colum. ff. solu. mat. in consil. xxij. in fin. & in l. Marcellus. §. res qua. ad Trebellia. Bart. in l. quemadmodum. C. de agri. & cens. lib. xj. ¶ Sed quid si propter delictum. Hac q. reliquit do. Bartol. in decisam. Sed vide dominum Baldum decidit quod non in aut. contra cum rogatus. Ad Trebellia. Et adde, quod in filio videtur q. possit se redimere captiuum ex suo delicto: quia id verisimiliter pater confisset: arg. l. isti quidem. ff. quod met. cau. Facit l. Lucius. §. Lucius. de libe.

¶ Emptor. Emptor rei, q. subiacet restitutioni sciens, re euicta habet actionem ad pretium, non ad duplum, etiam si fuerit stipulat. h. d. ¶ Not. q. d. dixi in summario. ¶ Op. j. de euict. l. si fundum sciens. & c. i. vtriusq. iu. l. si fratres. vbi qui sciens stipulatur, habet actionem de euictione: hic secus. Itē ibi si sciens stipulatur habet actionem prout stipulatus est, hic dicitur contrarium. Sol. Speciale est hic. Ista est bona solu. & vera. Alij dicunt, q. hic quis sciebat rem subiacere restitutioni, non aut sciebat alienam: ibi loquitur q. quis sciebat alienam. Et istam sol. tenet quidam. & gl. videtur tenere hic: sed non est vera: quia §. fit metio de eo quod subiacebat restitutioni pure: vt in §. sed quia nostra. quo casu non constat rem esse alienam. Dic ergo q. hic est speciale, &c.

De falsa causa adiecta legata, vel fidei commissio. Rubrica.

¶ Quia in legatis, quandoq. modus, quādoq. demonstratio, quādoq. causa adijcitur: ideo hic in frequenti tit. ponitur. Quid autē sit, gl. tangit de his in rubrica de condi. & demon. & ego de quolibet istorum feci vnam repetitionem: vide ibi per me.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio facta in testamento, parte absente, an probet solutionem.
- 2 Qualiter excipiet debitor, contra quem agitur.
- 3 An ista confessio preiudicet intra triginta dies.
- 4 Falsa causa quando vitiet legatum.

L E X I I.

Verba enūciatiua principaliter ppter se emissa dispositionē iducūt, nisi ppter testatorē errasse. h. d. hęc lex, & l. si dotē. j. c. ¶ Op. & videtur, q. d. verba enūciatiua, dispositionē non iducūt in testō pagani: vt lex his. §. de testa. mi. Huius timore gl. j. huius legis dicit, quod hic

& posth. vbi id seruandum est, quod testator verisimiliter disposuisset. Et adde Ange. & Imo. in l. Marcellus. §. res que. vbi tractatur de preiudicio tertij, non debet ex suo delicto se redimere. Facit tex. lxxxvj. distin. non satis: Sed i contrarium facit glo. xij. q. ij. sacro. cum suis iuribus allegatis in ea vbi res ecclesie pnt alienari pro redemptione captiuorum ex suo delicto.

fuerūt verba dispositiua, scilicet: & ideo exigi nolo. Vide gl. primam. Certē secundum hoc nullū est dubiū. Tu dicas, quod hic fuerunt verba enunciatia: quia testator dixit sibi solutum esse. Quo casu non obstat lex contraria: quia ibi verba enunciatia fuerūt emissa propter aliud: hic principaliter ppter se. ¶ Opp. ij. & videtur q. d. confessio facta in testamento, non probet solutionem: & quia fuit facta absente parte. ergo & c. vt certum. §. si quis absente. ff. de confessis. & de interro. actio. l. finali. Gl. hic vic videtur fateri contrarium. Dicitur quod huius alternatiua secunda pars est vera, scilicet quod ista verba inducūt fidei commissum, non quod probent solutum. Hoc dicit secunda gloss. huius legis quam vide per l. si donationibus. j. de donatio. & l. Lucius. §. quisquis. de legatis secūdo. quod mihi placet: licet quidam aliter dicāt, vt dicam in l. generaliter. de non numer. pecu. ¶ Vnū tamen nolo omittere, arbitror quod debitor, contra quem agitur, possit sic alternatiue excipere: dico quod dicta pecunia fuit soluta, secundum quod testator dixit in testamento: vel si soluta non esset, videtur mihi relicta liberatio. arg. istarum duarū legum quod tene meti. Facit ad hoc ff. de excep. l. nemo. & quod ibi no. secus esset in agēte: vt l. Aurelius. §. si. de lib. leg. ¶ Vltimus opp. & intro gl. magnam, & videtur quod ista confessio non præiudicet intra xxx. dies: vt l. in contractibus. §. super. c. §. de non numer. pecu. Sol. Illud habet locum in contractibus, non in vltimis voluntatibus. ¶ Itē oppo. de l. Titia. §. Caius. ff. de leg. ij. Gl. variat in sol. huius contrarij. Illa est vera, quod vbi res non erāt penes vxorem, sed essent in eius potestate. vbi ibi verba enunciatia non inducunt dispositionē vltra illud, quod natura verborum prolatorū significat, vt ibi dixi. Materiam de istis verbis enunciatui dixi in l. ex hac scriptura. ff. de do. ¶ Vltimo oppo. ad finem huius legis. Istud contrarium non tangitur per nostros doctores maiores, nec modernos: de quo miror. ¶ Dicitur hic quod falsa causa non vitiat legatum, nisi testator errauerit: Contra non debemus inspicere, si errauerit, vel non: sed si aliās esset legaturus, vel non: vt l. cum tale. §. falsam. de condi. & demon. Breuiter dicas sic. Quædā est causa, q. inhæret legato: quia ex ea illud quod venit i dispositione, sequitur de necessitate: vt si dico mihi solutum esse: de necessitate sequit, si hoc est verū: ergo non petatur. tunc ex solo errore vitatur dispositio. Casus est hic. Quædam est causa, quæ non inhæret legato, vt quando ex necessitate dispositio non sequitur ex causa. Verbi gratia: quia mihi seruiisti, ideo lego tibi centū. Vel quia mihi tale quid fecisti, ideo lego tibi centum. non sequitur de necessitate: quia licet hoc feceris, debeā tibi aliquid dare: & ideo tunc si causa est falsa, non curatur de errore testatoris: sed an aliās legaturus fuisset, vel non: vt in contrario.

Et adde que scripti ad Bartol. in l. Stichus. de pec. leg. in l. quamuis. fol. ma. & ibi alle. text. pro hac opi. & ibi scripti. Adde q. d. Bald. consil. clxxxvj. §. vo. etiam dicit, quod filius ob maleficiū, vel debita sua culpa contracta, non pot res subiectas restōni alienare, nisi vsq. ad legitimā. Idem vult Paul. de Cast. hic. Si autē p. dixit in testō quod posset ppter suas necessitates alienare: & semel alienauerit prodigaliter, q. si iusta necessitas supueniat, non impediit denuo vendere, ibi vide incipit, qd importet.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Emptor. Vide oīno circa istum. §. Com. cōsil. xxxij. vbi ponit an iste §. pcedat in re subiacete restōni de præfenti, & dicit esse cōm. sniam contra Bar. hic i. i. Itē ponit an iste §. locum hēat si iule cui deat fieri restō succedat ei q. emit, an talis heres quasi emēs semel possit repetere ptiū & q. d. aha in materia, vide Cōlatē cōsil. xx. vo. ij. vbi etiam an firmet iuro pactū, in terminis huius §.

¶ Emptor. Adde no. per Bar. in l. qui Romæ. §. fin. in xj. & xij. q. de ver. ob. ¶ Verba testamenti. De materia huius legis. & vide l. verba. §. de test.

¶ Solutionem. Ad hoc vide quod notat Bartolus in l. ex hac scriptura. in principio. ff. de do. vt not. gl. hic, quæ est singula. vt dixi post Bartolum in l. si ex cautione. §. de non numer. pecu. & sequitur Bald. hic.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Voluntatibus. De hoc vide Alexand. in consil. xlv. persona

L E X I I.

Itam si Falsa demonstratio que non perimit substantiam rei legatæ, legatum non vitiat. hoc dicit. ¶ Opp. de l. si sic. §. j. ff. de leg. i. de lib. leg. l. legam. Gl. tua distinguit hic. Aut testator locutus est in prima persona: vt lego decem, quæ debeo: & procedit ista lex. Aut locutus est in secūda, vel tertia persona: vt lego tibi quod debes: aut, lego tibi quod Titius debet: & tūc legatum vitiat. Ita loquuntur contraria. & gl. dicit verū. h tamen hoc non inducit prima, secunda, vel tertia

in tertia columna. ¶ Dare. Adde Bar. in l. demonstratio. §. j. de condi. & demon.

¶ Si non designata. Et no. gl. si. dū soluit l. virilis. quia ex ea dixit hic Ange-
gel. sub dubio forte, q̄ cū legata debent aliquo iure speciali nō intelligit̄
de legato factō sub falsa demonstratione: vt hic dicit glo. ex quo dubia
tue tū dicebat, q̄ aut. ex causa. nō cōfirmat legata facta sub falsa demon-
stratione. quod an sit verū, vide Floria. hic & Mod. & Cy. tenet id quod

dixi s̄. per istam gl.
Bald. aliter soluit
contrarium. Iacob.
But. hic etiam fe-
quitur gloss. Vide
Barth. in l. iis qui in
potestate. §. ei qui.
de leg. p̄. l. i. n.

¶ P. P. A. V. P.
¶ Si non. Limita vt
per Alexan. consil.
xlv. in iij. col.

b ¶ In legatis. Ex
his, quæ hic dicunt̄,
collige aliud esse
cōditionem, aliud
esse modum: & sic
aliud est, esse tale:
aliud, haberi pro
tali. l. si autem. l. a
ij. §. j. de adu. &
ibi vide Barthol. no-
ta. hic. Adde q̄ con-
ditio. & mod⁹ æqui
parantur in contra-

ditibus innomina-
tis. l. periculi. de
nau. foeno. secūdū
Bald. in l. petens. a
in xij. co. & in xvij.
§. de pact. Et vide
de materia ista in-
ter modū & cōdi-
tionem Bald. in l.
cum nemo. j. de ac-
qui. poss.

c ¶ Differt. Vide Bar-
thol. in l. qui absentis.
§. si. ff. de dona.
alias de sent.

d ¶ Ex his. Vide no-
ta. per Imol. in le-
ge huiusmodi. in
prin. de lega. j.

e ¶ Liberis. Adde qd
si aliquis dicit, si de-
cesserit sine liberis
masculis: an nepos
ex filia contingat.
Videtur quod
sic: quia de liberis,
vt hic. Item mascu-
lus, vt in v. lib. feud.

in tit. de his, qui sibi
& hæredi. suis ma-
scu. & fœmi. Con-
trariū voluit Spec.
in titu. de emptio.
§. nūc verò aliqua.
versicu. cxlvj. pro-
pter illud verbum,
masculis, Paul. de
Cast. dicit, quod in
cōcessione feudi &
emphyteusis, tenē-

da est sentētia Spe-
cu. in terminis autē
huius legis tenēda
fit prima sentētia,
q̄ comprehendatur nepos ex fœmina. Quid autem si fiat concessio feudi,
vel emphyteusis, pro se, & suis descendētibus vsq; in tertiam genera-
tionem & ille decedat cū nepote, vel nepte ex filia. an dicatur ex sua ge-
neratione. Paul. de Ca. dicit se consuluisse q̄ sic: quia ita tenet Spec. in ti.
de emphy. §. nunc verò aliqua. ver. clv. seu vij. & per tex. in verbo, suscep-
erat, per quem dicit Bald. si testator diceret, si decesserit sine liberis ex

¶ Si non designata. Fal-
lax demonstratio, quātitate nō expr. l. i. de
iur. iur. h. d. ¶ Oppo. & videtur qd legatū nō valet,
quando debitor legat creditori. ff. de leg. j. l. si cre-
ditori meo. Sol. hic valet propter representatio-
nē: quia cū deberet restituere annua, bima, trima die
olim, hodie post annu: ppter legatū a modo debe-
bitur incōtinēti. Itē opp. de lega. j. §. sed & si dotē.
de dote præle. Sol. vt in gl. ¶ Opp. ff. de leg. præst.
l. virilis. §. si quid vxori. Sol. vt in glo. ¶ Querit
glo. vtrū quādo dos est legata, ille, q̄ eā restituere
tenetur possit facere deductiōnē impensarū. Glo.
hic distinguit quis protulit verba, an maritus, an
extraneus, vt l. Marzio. §. à me. ff. de leg. ij. Breui-
ter non est bona distinctio: quia idem est in ma-
rito, & extraneo. Sed est distinguendum an quis
legauerit dotem simpliciter: & intelligitur dedu-
ctis expensis: an quis legauerit quicquid ad eum
peruenit: & tunc intelligitur sine deductiōne im-
pensarum: vt dicto §. à me.

¶ Si dotem. Hanc legem tibi legi
s̄. eodem tit. l. j. Dic vt
ibi dixi.

¶ Resert. Ista lex dicit idē, qd lex
si nō designata. sed in mo-
dico differt. & hoc breuiter dicit: Fal-
sa demonstratio, quantitate non ex-
pressa, vitiat legatum: secus si quantitas exprima-
tur expresse vel per relationem ad aliud instru-
mentum.

De his, quæ sub modo lega. uel fidei-
com. relinquantur. Rubrica.

SVMMARIUM.
¶ Modus, & cōditio secūdū quid æquiparātur.
¶ Cōditio qualiter differat à modo.

persona: sed inducit illud qd dixi in summario.
Si ergo relinquo tibi decē, quæ debeo: siue nota-
rius scribat in prima, vel secunda, vel tertia perso-
na, nō curo: tunc falsa demonstratio nō vitiat. Ra-
tio quia legatur certū, & sic ipsa quātitas. Vtrum
ergo sit debita, vel nō debita ipsa quātitas per hoc
substantia nō alteratur. ¶ Sed quādo testator legat
tibi quod ei debes: quocūq; modo notarius scri-
bat non curo: tunc falsa demonstratio legatū vi-
tiat: quia tūc nō legatur quantitas, sed liberatio: si
liberatio autē nō potest reperiri, si debetū, non est.
ergo falsa demonstratio vitiat substantiam rei le-
gatæ: merito legatum nō valet. Idem, quando tes-
tator legat centū, quæ seuis sibi debet, nō legat
quantitatē, sed legat actionem. Si ergo actio non
reperitur, non valet legatum: quia relinquit illud
quod non est in rerū natura. Quādo autem non
exprimeretur certa quantitas, tunc non esset du-
bium quod talis demonstratio falsa vitaret lega-
tum. Et de hoc dixi plenē in d. l. si sic. §. j. de lega. j.
& l. legauit. de lib. leg.

SVMMARIUM.
¶ Quando dos est legata, an ille qui tenetur res-
tituere possit expensas deducere.

LEX III.
¶ In non designata. Fal-

la de
monstratio, quātitate nō expr. l. i. de
iur. iur. h. d. ¶ Oppo. & videtur qd legatū nō valet,
quando debitor legat creditori. ff. de leg. j. l. si cre-
ditori meo. Sol. hic valet propter representatio-
nē: quia cū deberet restituere annua, bima, trima die
olim, hodie post annu: ppter legatū a modo debe-
bitur incōtinēti. Itē opp. de lega. j. §. sed & si dotē.
de dote præle. Sol. vt in gl. ¶ Opp. ff. de leg. præst.
l. virilis. §. si quid vxori. Sol. vt in glo. ¶ Querit
glo. vtrū quādo dos est legata, ille, q̄ eā restituere
tenetur possit facere deductiōnē impensarū. Glo.
hic distinguit quis protulit verba, an maritus, an
extraneus, vt l. Marzio. §. à me. ff. de leg. ij. Breui-
ter non est bona distinctio: quia idem est in ma-
rito, & extraneo. Sed est distinguendum an quis
legauerit dotem simpliciter: & intelligitur dedu-
ctis expensis: an quis legauerit quicquid ad eum
peruenit: & tunc intelligitur sine deductiōne im-
pensarum: vt dicto §. à me.

¶ Si dotem. Hanc legem tibi legi
s̄. eodem tit. l. j. Dic vt
ibi dixi.

¶ Resert. Ista lex dicit idē, qd lex
si nō designata. sed in mo-
dico differt. & hoc breuiter dicit: Fal-
sa demonstratio, quantitate non ex-
pressa, vitiat legatum: secus si quantitas exprima-
tur expresse vel per relationem ad aliud instru-
mentum.

De his, quæ sub modo lega. uel fidei-
com. relinquantur. Rubrica.

SVMMARIUM.
¶ Modus, & cōditio secūdū quid æquiparātur.
¶ Cōditio qualiter differat à modo.

suo corpore descendētib; quod non comprehendetur nepos ex filia,
quia auus dicitur ipsum suscipere ex filia: sicut instrumentum facit do-
mum, nihilominus est faber. Latius hic vide per ipsum Paul. aliquas ra-
tiones eorum, qui contrarium consuluerunt. Quid autem si testator insti-
tuit filium hæredem vniuersalem, & fœminam in re certa, filio autē sub-

LEX I.
b ¶ In legatis. Mod⁹ &
cōditio æq
parantur secūdū qd. h. d. ¶ Op-
& vt q̄ mod⁹ & cōdō nō æq̄pa-
rant: vt l. si tibi. ff. de leg. ij. & l.
si fundū p fidei cōmissum. §. j. ff.
de le. j. Dicit glo. q̄ mod⁹ & cōdō æquiparantur secun-
dum quid: q̄a sicut in cōdōne ea deficiēte legatū
quis nō capit: ita i modo ea deficiēte q̄s legato pri-
uat. ¶ ¶ Querit, nūquid cōfert cōdō à mō. Dicit
glo. cōditio fit p si, cā p quia, modus fit p vt: vide
glo. Istud quod glo. dicit, vt plurimū est verū, sed
nō semp: vt plene dixi in repetitione l. j. de cōdi.
& demō. & ibi de cōdōne tantū: de modo di-
co plenē in l. quibus diebus. §. si. co. ti. De causa di-
co plenē in l. demonstratio. §. j. co. tit. de demon-
stratione dico plenē ea. l. in principio. quod nota.

LEX II.
d ¶ Ex his. Hæc est bona & nota. lex.
& breuiter dicit: Illud, qd
in vim modi relinquit, pōt peti: & vltra
q̄ honoretur, non pōt grauari. h. d. ¶ Opp. q̄ etiā
secūdū veteres leges nascēbat actio: vt l. fidei-
cōmissum. in prin. de leg. j. & l. Imperator. i prin.
de leg. ij. Solu. Quq; simpliciter relinquit legatū,
seu fidei cōmissum: & certū est, q̄ in omni tēpore
nascēbatur actio: q̄nq; relinquebat in vim condi-
tionis: vt lego fundū, si decē dederis Titio: tunc
nec olim, nec hodie nascēbatur actio: vt l. si q̄s sub
conditione. si quis om. cau. testa. Quq; relinqui-
tur in vim modi: & tunc olim nō nascēbat actio,
nisi in libertate: hodie sic, p hæc legē quod plenē
dic vt clarius dixi in d. l. quibus diebus. §. si. de cōdi.
& demō. ¶ Opp. ad hæc l. de ver. vt etiam vbi
innuitur q̄ relictum in vim conditionis possit
peti: sed expone siue pro, & vt dicit glo. in sua se-
cunda distinctiōne: & sic non obstat.

De conditionibus insertis, tā legatis,
quām fidei cō. & libertatibus. Rub.

LEX I.
c ¶ In vim testatorē.
Nō vidēt sine liberis decessisse,
qui vnicū nepotē reliquit ex fi-
lia. h. d. ¶ Querit, quid si aliquis
decedit cum filio, quem nō insti-
tuit hæredem, an videatur cum liberis decessisse.
Glo. hic in prima glo. dicit q̄ sic: quam vide per l.
filiusa. §. cum quis. ff. de leg. j. Dic vt ibi.

LEX II.
c ¶ In vim patrē.
Argumētū à con-
trario sensu non
pōt sumi, q̄n resultat prau⁹ itellec⁹. h. d.

LEX III.
¶ Si ea. Si conditio multa deficit facto
tur legatum. h. d.

¶ Legatū. Si conditio mista defi-
cit per casum, nō debe-
tur relicū. h. d. ¶ Opp. de l. j. §. de inst.
& substi. Solu. Ibi conditio deficit fa-
cto alterius: hic casu. & dic plenē vt ibi.

SVMMARIUM.
¶ Filia nupta est in potestate patris & mariti
quo ad illa, quæ sunt necessaria marito.

filij ex proprio corpore natis, & etiam eius filij substituit hospitale.
quod si decedat filius cum nepote ex filia, quod hospitale non admitte-
tur: & quando appellatione liberorum veniant nepotes ex fœmina, vi-
de Bald. consilio ducētesimo decimo sexto, in fine primi volumi. & quod
appellatione filiorum ex corpore natorum, veniant filij ex fœmina, vo-
luit Baldus consilio. xlix. quarto libro.

stituerit locupium,
si decesserit hæc li-
beris, filius deces-
sit cum nepte ex fi-
lia: an pius locus
admittetur: an ve-
rò filia proprie-
tatoris? Paulus de
Castro dicit, quod
collegium Floren-
tinum, & aduocati
Romanæ curiæ cō-
sulerunt pro pio
loco. & Romę etiā.
Bono. v. ro. & Pe-
rulini cōsulerunt
pro alia parte: ideo
facta fuit trās. etio.
Et in secunda parte
videtur residere
ipse Paulus: quia
dicit, quod postea
fuit requisitus, &
noluit consulere.
Pro qua parte facit
quod cōsuluit Bal-
dus super quodam
testamento, in quo
testator instituerat
sibi hæredem fra-
trem, & filias pro-
prias instituerat in
certa quantitate,
casque substitu-
erat fratri, si dece-
deret sine liberis
masculis: ille de-
cessit relicto nepo-
te ex filia filix: si-
militer testatores
decesserunt relictis
nepotibus ex ea-
rum filijs vel filia-
bus: quærebatur,
an nepos ex filia
fratris testatoris ex-
cluderet nepotes
ex filiabus proprijs
testatoris? Consu-
luit Baldus quod
non excluderet: q̄a
nullus prudens tes-
tator filios ex fœ-
mina fratris præpo-
neret filijs & filia-
bus proprijs: vt ipse
consuluit consilio
cxxxvij. primo
libro. Et hoc etiam
mel⁹ facit pro sen-
tentiā Specula. pri-
mòrelata. Sed Pau-
lus contra. & facit
etiam quod ad su-
pra dicta consuluit
Rom. consilio cxl-
viij. quod si testa-
tor instituit filium,
& si decederet sine

Secunda Bartoli super Codice.

¶ Si vxor. Nota q̄ a
fida nupta, remanet in p̄tate patris: t̄
& vide gl. in l. sicut
patronius. de oper.
liber. quaz dixit, q̄
vxor mortuo viro
debet alimētari in
domo viri: & ibi
operari debet. q̄
not. Vide Bal. in c.
j. an mari. suc. vxor.
in bene. inue. vbi
dicit q̄ licet de iure
Longobardorum
vxor sit in potesta-
te viri: t̄ secus est
de iure Romanorū
nisi ad debitū car-
nis: vt hic no. & no-
tatur Insti. ad Ter-
tul. in princ. & s. de
ser. fug. l. si. & vide
Bar. in l. j. fin. per
illum tex. ff. de in-
iur. & Bal. in l. si in-
iur. de nup. & vi-
de Bart. & Imol. in
l. rei iudi. §. fin. cum
l. seq. ff. sol. mat. &
vide text. not. in l.
pe. aliās si. ff. de his
quib. vt indig. vbi
videtur esse etiā in
p̄tate soceri quo ad
reuerentiam.

¶ P. P. A. V. P.
¶ Si plures. Circa
istā mater ī vide
omnino Bart. con-
sil. clxxxviiij.
¶ Cū quidā. Cir-
ca no. hic per Bart.
adde Bar. in l. in te-
stamē. la. x. ff. de cō-
di. & demō. & Bal.
hic. & in l. j. s. de in-
sti. & substi. sub cō-
di. fact.

Ivxor. Quo ad acquisitionē
legati, inspicit t̄ps quo
dies legati cedit. h. d. ¶ Nota. q̄ licet
aliqua sit vxor alteri, t̄n dicit in p̄tate
patris: est t̄n in potestate mariti, quo ad illa, quaz
sunt necessaria viro: vt gl. hic dicit, & Inst. ad Ter-
tul. §. j. in fi. prin. q̄d no. Opp. de l. filius. de verb.
obli. Sol. Aliud in cōtractib⁹: aliud in vltimis vol-
untatibus. Rationē ponit gl. quā vide & not. be-
ne. Sed aliter dicam in d. l. si filius. de verb. oblig.

Svmmarium.
¶ Quaz sit conditio diuidua, & quaz indiuidua;
& quomodis assumatur.

¶ Conditio indiuidua relata ad plures, quando di-
uidi possit.

¶ Conditio indiuidua adiecta pluribus, quando de-
beat per omnes impleri.

¶ Implementum vnus, quādo profit nō implenti.

I plures. Pluralitas gemitat
singularitates, & im-
plementū cōditionis prodest imple-
ti, & non aliq. h. d. Ad euidentiā, m̄ scias
t̄ q̄ quē dā est cōditio diuidua, quē cōstitit in dādo
quātitatē: & de ista nō loquit ista lex. Est quē dā
alia cōditio indiuidua, & de ista loquitur hic. In cō-
ditio ista indiuidua pōt assumi duplici modo. Pri-
mō cōditio indiuidua, quē pōt esse vna & cōis omni-
bus: exemplū, si feceritis domū, lego cētū. Quēdam
cōditio est indiuidua, quē est p̄prie in p̄sona cuiuslibet:
vt si ascēderitis Capitoliū, ista est indiuidua:
qa nō pōt fieri p̄ p̄sced est p̄prie in p̄sona cuius-
q̄; qa aliq̄ est ascēsus tu⁹, aliq̄ ascēsus me⁹. & de istis
duab⁹ pōt intelligi hęc lex. Et Cy. hic recitat repe-
titionē Pe. q̄ est multū subtilis, vtilis & pulchra.
Opp. de l. si qs legata. §. fi. de cōdi. & de Sol. Hic
loquit in cōditioe indiuidua: ibi in ea q̄ est diuidua.

In t̄ quā dic, aut ab initio app̄iē ī p̄sonis pluriū:
& pōt diuidi. vt l. cōtraria. Aut apponit in p̄sona
vni⁹, licet ex post facto deueniat ad plēs: & nō p̄t
diuidi: vt l. cui fund⁹. §. si. ff. de cōdi. & de Fallit q̄n
legatū scinditur: qa tūc scinditur cōditio: vt l. Plau-
ti⁹. de cōdi. & demō. Fallit q̄n ex post facto cōepit
esse impossibile impleri totā: vt l. pe. circa prin. ff.
de cōdi. & de. ¶ Circa cōditioe indiuidua adiectā
plurib⁹, q̄ro primō, an dēat p̄ oēs impleri. Breuiter
dic, aut cōstat de mēte testatoris qd̄ senserit: & sta-
m⁹ certo. In dubio p̄sona vni⁹ nō habet impedire
alium implentem: vt l. si ita fuerit. de manu. test.
¶ Quzro secūdō, vtrū si vn⁹ adimpleat, p̄sit alteri
nō impleri. Dic aut cōstat de mēte testatoris: & sta-
mus certo, aut nō & in dubio videtur velle q̄ p̄-
sit tantū impleri: vt hic, & d. l. si ita fuerit. de ma-
nu. test. Vide glo. j. in fi. dic ibi diuidua, & sepa-
ratim cōferetur in p̄sona cuiuslibet: ipsa t̄n de se est
indiuidua. & de hoc tamē potest intelligi ista lex.

Svmmarium.
¶ Conditio de dando, si deficiat per casum, qn̄
habebatur pro impleta.
¶ Conditio de dād pecuniā, vel aliā rē, dicē mista.
¶ Si creditor est in mora recipiendi, quando possit
iterum petere.

Cum quidam. Cōditio in
dādo liberta-
tē adiecta, si casu, vel facto ei⁹, cui d. beat
dari, deficiat, p̄ impleta h̄r. secus si facto fer. i. ser-
uus t̄n ad dād remanet obligat⁹, qn̄ casu deficiat.
h. d. ¶ In primo dicto habetis q̄ si illa conditio
deficit, q̄d deficiat p̄ casum, h̄r p̄ impleta. cōtra. s. e.
l. legatū. Gl. hic v̄r dicere, q̄ speciale est hic in li-
bertate. & vide gl. sup. verbo heredē. & vide etiā
gl. q̄ incipit. aliud est in cōtractib⁹. q̄ v̄r idē dice-
re, & hęc est specialitas in hoc. qa cōditio mista regu-
lariter deficiēs p̄ casum, facit dispositionē defice-
re: vt l. in testō. de cōdi. & de. & l. legatū. s. c. Doc.
Vltimō, dicit, q̄ hoc nō est verū: nec est cōditio
mista, sed potestatiua t̄m; nā cū cōstitat in dādo,
lex habet p̄ certo q̄ ille, cui debet dari, recipiet:
vū debet dici potestatiua: & iō si deficiat p̄ casum, de-
bet haberi pro impleta: vt l. q̄ sub cōditioe. §. quo-
ties. ff. de cōdi. insti. & habuistis no. l. j. s. de insti.

& substi. sub cōdi. fact. Sed gl. dicit meli⁹, q̄ dixē
runt ipsi: quia cōditio in dādo pecuniā, vel aliā rē, di-
citur mista. Casus est in l. cum ita da. ur. de cōdi.
& de non. Secus in cōditioe de dando libertatē: vt
d. §. quoties. ¶ Opp. secūdō, dicitur hic in vltima
parte legis: q̄ seruus remanet obligat⁹ datus hęc
di. Contra. s. an seru⁹ ex suo facto. l. j. Sol. cū liber-
tatis pōt seru⁹ obligari dno: vt l. p̄missa. s. an ser-
uus ex suo facto. Sed cōtra hoc instat, illud, quod
est in cōditioe, nō est in obligatione: vt l. si qs sub
cōditioe. ff. si quis omis. cau. test. habuistis no. s.
ti. l. si. Sol. Specialis casus ē hic, vt illud, q̄d est in
cōditioe, fit in obligatione. Rō, quia cū seruus

¶ cōsequit libertatē fauore sp̄li cōtra regulas iuris
cōis, in hoc grauaf, vt teneat cōditioe implere, cō-
tra regulas iuris cōis. ¶ Itē opp. ad hoc, casus for-
tuitus liberat debitore speciei: vt l. cōtract⁹. ff. de
de reg. m. & l. si vt ex. o. §. nūc videndū. ff. cōmo.
hic in fi. dicit contrariū. Sol. si p̄ casus specialis est,
hac eadē rōne qua s. ¶ Vlt. r̄us oppo. dicit hic, q̄
qn̄ stetit per heredē, ipse nō poterit de cetero pe-
tere. Cōtra. ff. de sta. lib. l. si peculii. d. i. prin. Sol. Il-
la lex nihil ad propositū: quia ibi loquit qn̄ dādū
erāt alitero, nō heredē impediēt. ¶ Itē oppo. ad
hoc, t̄ istud est magis no. si creditor est in mora
recipiēdi vna vice, nihilō min⁹ pōt iterū petere: vt
l. qui decē. i. prin. ff. de sol. & l. si debitor. Sol. dicit
quidā, aliud in cōtractib⁹, vt ibi: aliud in vltimis
voluntatib⁹, vt hic. & hoc tenebat Io. Alij dicūt,
q̄ imō ibi & hic: quia hęc res, q̄ semel recusauit, ite-
rū poterit petere, nisi res sit amissa. & i hoc videt
refid. re gl. tua. Istud cōtra reprobat per nostros
doct. & bn̄. Nā debes scire, q̄ qn̄ aliqd est in obli-
gatione, tūc si creditor est in mora recipiēdi, non
exinguitur obligatio propter hoc: & ideo volēs,
iterū petere potest, nisi res sit amissa, vt in cōtra-
rio: siue ponamus debitū ex cōtractu, siue ex vlti-
ma voluntate, nō curo. Qn̄q; aliqd nō est in obli-
gatione: sed in cōditioe: tūc offerendo ei, cui dari de-
bet, statim est impleta cōditio. Vn̄ nūc q̄ ille cui de-
bebat dari, poterit de cetero petere. hic est casus
hic. Rō quia deficiat actio, & obligatio. Sed an per
viā exceptiois possit illud cōsequi, est aduertēdū:
nā, vt dixi, cōditio habet p̄ impleta, si stat p̄ eū, q̄
nō vult recipere. Aut ergo p̄ impleta habita cō-
ditioe dispositio trahit secū executionē, quo ad ius
& quo ad factū, ita q̄ nō expectatur aliqua execu-
tio. alia hominis, vt in libertate: & tūc etiā p̄ exce-
ptionē non pōt sibi soluere. hic est casus hic. Sed si
dispositio egeret alicuius hominis executionē: pu-
ta testator legauit mihi librū, si darē decē: licet hęc
rede nolēte recipere, & cōditioe habita p̄ imple-
ta fiat executio p̄ ius qa trāsit in mediū libri: tū
adhuc est necessaria executio hoīs, f. q̄ mihi tra-
dat: & tūc fortē ope exceptionis pōt hęc cōseq̄
illud, q̄d semel repudiavit: & hoc casu pōt dicere
verū ista glo. arg. d. l. q̄ decē. de solu. Istud q̄d ego
dixi videt cōtra istū text. f. nā hic, q̄d relinquit in
vim conditionis, est in obligatione, vt dixi. R̄nd.
in obligatione ex vno casu tātūm, scilicet quādo
seruus fuit impeditus casu fortuito: aliās non.

P. P. A. V. P.
¶ Pro impleta. Ca-
sus est in l. si hęc res
cui. ff. d. leg. fal. fe-
cundum Ro. ex cla-
mantē siug. cccc.
xxxij. i. i. est ma-
gna questio.
¶ Istū tex. In cō-
trarium l. si hęc res
cui. circa fi. ti. & ibi
p̄ Imo. ff. ad l. Falc.

De usu. & fru. leg. uel fideicō. Ru.

LEX I.

Hegatorum. In lega-
tis, & si §
deicōmissis, tenet hęc res de vfu
ris, & fructib⁹ a tpe morz, si iu-
stā cām nō habuit litigādi. h. d. e.
ti. ¶ Opp. de leg. j. l. si qs seruo.
& l. l. itia deo. §. vsuras. Sol. Intellige hic à tēpo-
re litis contest. nō quando mora p̄cesserat: quia a
tunc tenetur à tempore morz: vt in glossa.

LEX II.

Duersus. Teneatis mētī hęc le-
gē & modū faciendi
istās estimationes, & istās calculationes:
qa qn̄q; eligunt arbitri ad hoc faciendū à partib⁹,
vt l. hac ediētiā. §. his illd de secū. nup. & ibi dixi
vobis.

¶ Si peculium. Ad
intellectū huius le-
gis vide Barto. in l.
cui fund⁹. ff. de cō-
di. & demon. & q̄d
not. in l. pater. §. fi.
eo. air. & per Cy. in
l. si plures. in vlti-
col. & ibi Bald. cir-
ca vlti. col. & Bald.
post Bar. in l. accep-
tam. in v. & vj. q.
de vfu. & hic adde
Bald. in l. j. ad fi. de
insti. & substi.

¶ Pro impleta. Ca-
sus est in l. si hęc res
cui. ff. d. leg. fal. fe-
cundum Ro. ex cla-
mantē siug. cccc.
xxxij. i. i. est ma-
gna questio.
¶ Istū tex. In cō-
trarium l. si hęc res
cui. circa fi. ti. & ibi
p̄ Imo. ff. ad l. Falc.

P. P. A. V. P.
¶ De vsur. & fruct. Vnde in hac mate-
ria Franc. in consil.
clvj. in ix. col.

¶ In legatis. De in-
tellectū huius tex.
vide Bar. in l. seruo
legato. ff. de lega-
& ibi per Imo. con-
tra Bart. per istū
tex. & gl. in l. Herē
nius. ff. de vsur. ¶

In iuxta hic not. per Barto. adde quæ not. in l. si quis bonorum. de lega. j. per Barto. latè in l. in fideicommissa. ad Trebel. & vide Bal. in l. fina. §. sed quia. s. communia de lega. & Barto. in l. grege. ff. de lega. j. & Angel. in d. l. si quis bonorum. tenet opi. Cyn. hic, quod adita hæreditate, fructus rei testatoris debeantur: nisi hæres legata ignorans fructus consumpserit.

Si ex senatus. Vi a de Bar. in l. fed & si posses. ff. de iureiu. c. Hæreditatè. an & quando æs alienum abstulit patri monium extinguitur fideicommissum vniuersale, Ro. in l. Mareel. in prin. ff. e. dicit qd per istã gl. est casus in l. si hæres ab eo. ff. eod. d. Non iustam. An semper præferatur fideicommissarij substituto, vide Barto. & doc. in l. ij. de vulg. & pup. substi. in ij. q. in prin. & in verbo, dubitatur.

Ad senatusconsultum Trebellia. Rub. S V M M A R I V M.
Qua actione repetatur solutum creditoribus ille, qui hæreditatem restituit.

LEX I.

Senatusconsultum. Qui hæreditatem restituit, repetit quæ creditoribus soluit hoc dicit. Quærit gl. qua actione possit repeti. & gloss. videtur dicere actione negotiorum gestorum. Vide gl. Doc. hoc non videtur sequi nisi quædo hæres soluisset post restitutionem. Nam si ante factam restitutionem: tunc non gessit negotium fideicommissarij sed suum proprium. ideo deberet repetere per actionem in factum: vt l. prætor. in prin. ff. de bo. au. iudi. pos.

S V M M A R I V M.

Hæres an possit cogi ad soluenda legata, si portio fideicommissarij non sufficit. Hæres an teneatur restituere, quædo æs alienum absorbet totam hæreditatem.

LEX II.

Onera hereditatis inter hæredem, & fideicommissarium diuiduntur pro rata. h. d. Oppo. & videtur qd hæres nõ debet sustinere onera legatorum: imò quartã suam debet habere sine aliquo onere: vt ff. eo. l. j. §. penul. Solu. Intelligit quòd hic restituit rem, vt puta dimidiam hæreditatis. Vnde apud hæredem remansit vltra quartã. & hæc potest esse satis bona: & de necessitate oportet sic intelligi, vt dicã j. Si verò dicas quòd quartã tñ retinuerit hæres: tunc dicas quòd apud hæredem remanent onera debitorum, pro tota portione non legatorum: tamen tex. non potest intelligi sic: quia expressè dicit de oneribus legatorum, Quæro vtrũ hæres possit cogi ad soluendũ legata, si portio fideicommissaria non sufficit. Gloss. hic videtur dicere quòd sic, quòd intellige dum tamen apud hæredem remaneat quarta integra, sine onere. Item quærit glo. quid si tantum est æs alienũ, quod totam hæreditatem absorbet. Glossa dicit qd tunc nihilominus valet fideicommissum vniuersale, licet hæres possit conueniri in solidum. Hoc aduertite, vos debetis scire quòd legata, & fideicommissa particularia, si æs alienum absorbet totã hære-

ff. ad l. Falci. & ibi doct. & hæc lex procedit etiã si filius fa. fuit in mora restituedi, secũ. glo. no. & ibi Imo. in l. in fideicommissaria. in prin. ff. eo. vide ibi in c. Ray. in gl. in ver. à tẽpore lit. cõte. & ad istã l. vide Imo. il. scribit. ff. e. Bal. in l. balista. Bar. in l. in fideicommissaria. & in l. si patroni. aliã in l. postulante Stich. §. j. ff. eo. Adde dum hic dicitur: qd quĩ filij sunt rogati restituere hæreditatem filijs, non computantur fructus. quod Paul. de cast. dicit idem puto, & multò fortĩ quĩ extraneus. nã si aduersus proprios liberos habent hoc priuilegiũ; multò magis debet hĩe aduersus extraneos: & dicit mirari qd docto. hoc nõ tãgant sed hoc suũ dictũ non vñ precedere, p ea, qd cõsuluit Abb. cõf. lxxxvij. li. j. qd licet filij rogati restituere filijs nõ pset satisfactio nem, tñ si sit rogat⁹ restituere patro, debeat satisfacere: cũ contrariũ videbatur dicendũ ex maioritate ronis: quia extraneus erit magis ingratus: & ibi refert, qd hoc motium fecit vacillare Cyn. hic. & qd nõdẽ qd lex nõ debet extendi vltra personas nominatas, pro qua opi. ipse Abb. allegat duas gl. vnã in l. j. ff. vt leg. noie. in verbo, semp. aliam in l. filio. eo. ti. Scias etiã qd illud, qd dicitur, qd filius rogat⁹ de restituendo sub conditione, detrahit duas quartas: illud est verũ: nisi filio dõ legitima sit prouisum p patrẽ. Ita dicit Bal. intelligẽda esse iura de hoc loquentia, eius consi. lxxxvij. lib. j.

LEX III.
Si per fideicommissũ.

Non iustam. Istã l. pro singulari: & nescio huic legi dare cõcordantiã. & h. d. Hærede rogato decedente ante aditam hæreditatem post iustum, fideicommissum potest peti tanq̃ ab eo adita fuisset hæreditas. h. d. Oppo. qd iste fideicommissarius nõ poterit cogere auã adire: quia sua non intererat. Nam eodẽ modo poterat petere à substituto, quẽadmodum ab ea: vt hic in fi. dicitur. Rnd. imò intererat sua: quia fortẽ substitutus erat grauatus debitis. Itẽ substitutus poterat legitime retinere ex psona sua quartã, quod nõ posset institutus: vt hic in fi. dicitur. Oppo. ille, qui habet substitutũ vulgarem potest repudiare ex præsumpta volũtate testantis: vt l. quia aut ff. si quis omif. cau. testa. Sol. Hic repudiavit in fraude: vt vidistis in l. j. §. si quis omif. cau. test. Itẽ op. dicit hic, qd relicta ab instituto videtur tacitè repetita à substituto: cõtra. ff. de leg. ij. l. Celfus. §. pe. Sol. Ibi hæreditas fuit non scripta. qd dic vt dicã j. de cadu. tol. §. his ita. Itẽ opp. ff. de leg. ij. l. j. §. fi. Solu. Ibi hæreditas venit ad alios venientes ab intestato, nõ ex dispositione defuncti. Itẽ opp. & videt qd hic substitutus pöt adhuc retinere quartã ex sua persona: quia ipse nõ fuit coactus. Glo. soluit, qd coactio facta de instituto, nocet huic substituto. Cõtra hoc opp. qd institutus decedit ante aditã hæreditatẽ, fideicommissum non potest deberi ab eo: vt l. ille à quo. §. si de test. ff. eo. Si igitur non debetur ab eo: ergo eius persona non nocet substituto. Rnd. qd illud, quod dicitur, qd hærede decedente ante aditam hæreditatem fideicommissum extinguitur, est verum ante hæreditatẽ, & ante iustum de adeundo. secus si post iustum, licet ante aditã hæreditatẽ, vt hic. & dixi ibi in l. eam quam. §. de fideico. in illa q. quando hæres hæredis possit cogi. Et sine. Etia ab intestato pöt relin f qui fideicommissum & loc⁹ est de ductio ni quartã. h. d. Quærit gl. qua actione cogatur quis restituere. Breuiter ista est veritas. Per officiu iudicis cogitur quis adire, per actionem ex testamẽto restituere. Ita tenet glo. hic, & ff. eo. l. si legatus. in prin. & l. postulãte.

Volumus. Istã l. val de, & singularis: volo eã legere p particulas. Breuiter dicit: Quando filij rogatur pro hæreditate restituenda fratribus, vel eorũ filijs, fructus non computantur in quartã Trebellianicã: sed eam debent habere de defuncti substantia. h. d.

In suprãdictis. Inter fratres, & iter patrẽ, & filium, cef sat satisfactio de fideicommissio præstando adueniente conditione, nisi testator iussit, vel parens ad secunda vota migrauerit. h. d.

Sin autem. Is non videtur sine liberis decessisse, qui vnicũ filium, vel nepotem relinquit.

P. P. A. V. P.
Iubemus. De intellectu huius legis & an hodie sit correctã, vide omnino Com. consil. xxv. in penulti. col. vbi plura dicit. & quòd iste textus non habeat locum in legitima, & quòd etiã fit correctã, vide pulchrè Com. consil. li. j. incip. ad primũ quæsitũ. in prima & secunda col. Item quòd fructus percepti per filium ante aditã hæreditatem computentur in Trebel. vide Paul. hic in l. in fideicommissaria. ad

P. P. A. V. P.
Iubemus. De intellectu huius legis & an hodie sit correctã, vide omnino Com. consil. xxv. in penulti. col. vbi plura dicit. & quòd iste textus non habeat locum in legitima, & quòd etiã fit correctã, vide pulchrè Com. consil. li. j. incip. ad primũ quæsitũ. in prima & secunda col. Item quòd fructus percepti per filium ante aditã hæreditatem computentur in Trebel. vide Paul. hic in l. in fideicommissaria. ad

lit 6

¶ Quæro qd. Et vi-
de Bar. in confi. in- a
ap. Parmenis fi-
lium instituit. vbi
tenet qd monaste-
rium succedit in lo-
cum liberorū, si te-
stator dixerit sine b
liberis ex se natis.
vbi omnino vide.
Andr. Barb.
P. P. A. V. P. 1
¶ Contra rogat. V
de qd dicit Imol.
circa istā aut. nam
qđ si hodie taliter
grauatus alienaret
in fraudē fideicom.
non valeret vsq; ad
dodrāntē, in cōtra-
rium pondera. Bar.
i. Imperator. §. fi.
col. n. & Alex. latē
in d. l. si titius, col. u.
pen. quid autem si
alienatio fieret in
testamēto nō inter
viuos Bart. hic te-
netq; talerelictum
nō venit in fideicō.
vide i. cōtrariū Cō.
hic ad fin. pro opi-
niōe Bal. vide Ale-
xā. in l. a filio ad fi.
ff. ad treb. & aliqd
per eū in l. si titius.
eo. titu. ad fi. vbi vi-
detur tenere cōtra
Bal. vide et qđ dicit
Alex. cōfil. xxxvj.
vo. n. col. pe. vbi di-
cit quod tres ptes
pōt alienare et dila-
pidando & qđ vbi
haberent facultatē
alienādi a testatore
et in totū nō habe-
ret locū ista refer-
uatio quartæ. vt p
cum.
¶ Casib. Adde his
trib. alium casum,
videlicet i fideicō.
ad pias cās est text.
mirabilis secundū
Bar. in l. si. in verb.
vēdicari. s. de sacro
san. eccle. & ponit
Bal. hic cum cōcor.
P. P. A. V. P.
¶ Trib. casib. Vidē
Soc. i. l. j. s. sed quo-
ties i. j. col. ad fi. ad
tre. i. pti. Itē d. istis
casibus vide in l. j. i
s. sed quoties. ad
trebe. vbi etiam po
nit Moder.

est vera ratio, quā text. ponit in corpore, de sanct.
episc. §. sed & hoc præfenti. ¶ Quæro, qđ si dix-
erit, si decesserit sine liberis ex se natis. Istā quæ-
stionem tangit Dy. in l. si ita quis. §. j. ff. de lega. n.
& ibi dixi. ¶ Quærit glo. quid si cappellam secula-
rem intrat: vel quid si instituit monasteriū & non
intrat: dic vt in glo. & bene.

Contra rogatus.

Contra cum rogatus. Habes in lege Codicis
qđ rogatus restituit dodrātē & retinuit
quartā. hic econtra: quia potest retinere dodrātē,
& restituere quartā: ideo dicit cōtra rogatus. ¶ Op-
po. primò de l. iubemus. Sol. Dicūt quidā illā cor-
rigi per istam. Breuiter in nullo corrigi: nec in eo
qd dicit de restitutione quartæ: sed ibi fuit rogatus
restituere hæreditatē simpliciter: hic verò illud qđ
supererat. Item nec in eo qđ ibi dicit de cautione:
nā hic debet intelligi qđ erat rogatus restituere tā
alteri quā descendentī, vel fratri. ¶ Opp. ff. ad Tre-
l. Titius rogatus. & l. sed & si lege. §. qđ aut. de pe-
hære. Sol. Omnes ille leges debēt determinari per
istā aut. qđ nō pōt hodie diminui, nisi secundūm
modū hic traditū, &c. ¶ Opp. & vide qđ istæ que-
tit cautionem, sit sollicitus de hæreditate viuentis.
Contra. l. n. §. interdum. de vulga. & pupilla. Sol.
dico qđ hic est sollicitus de hæreditate mortui hoc
est, illius, qui fideicommissum reliquit ista est vera.
¶ Quæro quid si hæres habet tm, qđ pōt aliunde
dare dotē, & donationem propter nuptias: vtrum
poterit diminui quartā. Dic vt in glo. & in aut.
res quæ. s. cōia de leg. vnde qđ nihil diminuit statū
iuri antiquo. ¶ Vlti. no. istū si. de eo qđ expendit
in redemptionem captiuorum, vel in alimentis.
Dixi vobis s. communia de leg. aut. res quæ.

SVMMAARIUM.

¶ Restitutio fideicommissi quando fieri possit
soli tutori, & simplici procuratori.
Procurator in rem suā, non potest constitui ad re-
cipiendum fideicommissum.

Sancimus. Tutoris infantis
vel absentis, &
curatoris furiosi rectē sit hæreditatis
restitutio: & ipsi alteri rectē restituūt
sine cautioe. h. d. ¶ Opp. de l. si mulier. §. ex asse. ff.
de iud. do. Sol. ¶ Soli tutori pōt fieri restitutio in ca-
sib; hic positis, et cui libet simplici procuratori vt l.
restitu. in prin. ff. eo. Non aut procuratori in rem
suā vt dicit §. ex asse. vide istā gl. qđ ille §. ex asse.
nō est alibi. ¶ ¶ No. qđ procurator in re sua non pōt
constitui ad recipiendā restitutionē fideic. qđ no. Ita
tenet gl. hic: & ita dicit gl. i. l. restitu. circa pri. ff.
eo. Itē l. quāuis. & l. seq. & l. qita. §. j. ff. e. & i mul-
tis alijs locis tene mēti. ¶ Opp. ff. e. l. seruo iuito. §.
si pupillo. Sol. Fateor, qđ etiā infanti cū authorita-
te tutoris pōt restitui hæreditas. ¶ Opp. de l. resti-
tuta. §. pupillus. ff. e. Sol. ibi erat præsens, hic erat
absens. ¶ Vltius op. dicitur hic qđ tutor & cura-
tor solus pōt restituere alteri. cōtra. ff. eo. l. j. §. fuit
quæsitum. Solu. tutor potest restituere alteri, non
autem sibi ipsi: vt legibus contrarijs.

SVMMAARIUM.

¶ Iudex in contumacem diffinitiuē pronunciat
quando petitur aliquid, quod non potest esse con-
sultū per missionē ex primo vel secundo decreto.
Practica huius legis.
Decedere sine hærede dicitur, qui statim, cū mo-
ritur, non habet hæredem.
4 Quæ differentia sit inter hæredem, & primum
de commissarium.
5 Rō differentie iter primū fideicommissariū & hēdē.
6 Casus, in qbus actiones trāseunt sine restitutione.
7 Fideicommissarius in casibus, in quibus actiones
trāseunt sine restitutione, habet remedium l. si.
C. de edic. diui Adriani tol.

Cum autem Per trebel. transeunt
actiones in fideicom.
sine restituōe, in trib; casibus hic expressis. h. d.
Primus casus est in eo, qui se contumaciter absenta-
uit. Contra lit. non contest. non pōt fieri diffiniti-

ua: vt l. si. §. illud. j. de tempo. app. Dicunt quidā,
qđ hic est casus specialis, in quo peruenit ad diffini-
tiuam sententiam: & hoc sentit gl. quæ est sup
verbo illo, per contumaciam. secundū istū modū
legēdi, habes hic casum, qđ illa opi. quā dixi s. si mi-
nor se ab hæred. absti. aut. si omnes. ¶ quōd quādo
1 petitur aliquid, ad quod non potest esse consultū
per missionem ex primo, vel secundo decreto, vt
pura liberationē, vel cessione actionis, vel cassatio-
nē insti, & similia tū iudex in contumacem de-
bet diffinitiuē pronunciare: hic videt casus secun-
dum istā lect. quod an sit verum, dixi plenius in l. j.
si finita. §. Iulianus. de dan. in se. et. & est vnus mo-
dus practicandi hanc legem in isto casu. Vel aliter
d secundū gl. & melius dico, qđ nō aufertur diffini-
tiua in casu huius legis, sed iud. x. ¶ facit redigi in a-
ctis qualiter, & pro quo, & ad cuius petitionē ille
2 est vocatus: & secundū hoc absq; aliqua pronun-
ciatione trāsbunt vitiles actiones aut horitate hu-
ius l. & ista est secundus intellectus. vide gl. ista
practica est melior. Tamen, vt nō decipiari, oportet
te inspiciere tex. in quo dicitur, qđ de dolo malo
se contumaciter celauerit: vñ sis cautus, qđ ipse cite-
tur personaliter, vt p. appereat in actis quomodo
citatio ad eius notitiam peruenit: ita quod iudex
possit pronunciarī ipsum latitare, vel dolo malo
se occultare: non tamen sufficret, si iudex pronū-
ciaret simpliciter contumacem, sed debet esse ve-
rus contumax. ¶ Venio ad secundum casum. Vltē-
rius, secundus casus est, quando quis restituendo
c rogatus decessit sine hærede. Cōtra, videtur qđ nō
possit esse qui saltem fiscus succedat: vt l. j. §. vñ
vir & vxor. & j. de bo. vacā. l. j. libro x. & l. j. ff. de
iur. fil. Sol. Dicit gl. hic, qđ hic fiscus nolēbat heredi-
tatem: & secundū hoc esset necessē qđ cōstaret, qđ
omnes propinqui, & etiam fiscus istā hæreditatē
repudiāt. & ista est practica multūm certa: sed est
3 dura. Vnde alij dicūt, & hoc dicit gl. ¶ qđ ille dicit
f decedere sine hærede, qđ statim, cū moritur, nō
habet hæredē. Vide istam gl. no. super verbo, nul-
lo hærede. quod puto verum: puto tñ qđ ad hoc qđ
debeat aliqua discussio fieri, vt fiat saltem aliqua
proclamatio, si est aliquis, qđ velit esse hæres talis:
arg. j. de remis. pi. l. si eo tpe. tūc nemine cōparen-
te & transeūt actiones ipso iure authoritate huius le-
gis. ¶ Venio ad tertium casum: tertius casus est, qđ
4 primus fideicommissarius est rogatus de restituē-
do. ¶ Opp. qđ tūc sit necessaria restitutio: vt l. j. §.
de illo. ff. e. Gl. hic, & ibi ponit multas solu. Quidā
dicūt, qđ hic loquitur quando primus fideicommis-
sarius fuit in mora: ibi secus. Istam reprehēdit gl.
quia secundū hoc nō esset dīa inter primum fi-
deicommissariū, & hæredē. quod vult hæc lex, & su-
5 stinet istā, & dicit qđ dīa est iter heredē, & fidei-
commissariū primū: qđ i hærede nō sufficit simplex
mora: sed debet latitare dolo, in primo verò fidei-
commissario sufficit simplex mora. Alij dicunt, qđ
hęc lex corrigit illā. & ista placet magis. Modò ha-
6 betis cōtraria pricularia huius legis. Sed dices tūc qđ
est rō differentie iter heredē, & primū fideicom-
missariū: Gl. dicit: Primus fideicommissarius solūm
habet vitiles, quas trāsfert p restitutionē: sed hæ-
7 res habet directas: ideo in fideicommissario primo
nō est necessarius ille circuitus. Istud nihil ad pro-
positū: quia etiā hæres vitiles trāsfert. Alij dicūt qđ iō
est: quia hæres pōt restituere quartā, nō primus fi-
deicommissarius. Sed certē hoc, quod de primo fidei-
commissario dicitur simpliciter nō est verum: quia
saltem in casibus retinet, qđ not. in l. j. §. inde Nera-
8 tius. ff. eo. Tu dicas, qđ ratio pōt esse, qđ etiam resti-
tutio postqđ est facta scemel, & sic actiones coepe-
runt transire de vno in alium, magis de facili transe-
unt: vt l. pater. §. quindecim, de leg. iij. & qđ resti-
tutio facta primo per hæredem, prodest secundo:
vt videatur hæres restituisse sibi primo pro se, &
pro secundo, cū casus secundi fideicommissi ad-
uenerit. arg. l. j. §. de illo. ff. eo. & l. cogi. §. Metia-
9 nus. ff. eo. ¶ Quæro, ¶ vtrum sint alij casus, in qbus
trāseunt actiones sine restitutione. Gl. ponit ali-
quos, primò quādo rogatus de restituēdo alienat:

¶ Practicandi. Nota istā practica. & no. Bart. in l. si finita. §. Iulia. in vñ. col. lū. de dan. in fec. & nota istā gl. pro fin gu. in ij. lectu. quia facit ad q. positam in l. stipula. §. hic aut. ff. de oper. no. nunc. per Moder. Instit. de actio. §. si quis & vide Bald. in aut. sed hodie. de act. & oblig. ¶ Hærede. Not. hic qđ qs dicatur deede sine hærede. & adde, quod ille nō dicitur decedere sine hærede, vel successore, cui fiscus succedit: vt l. habe- relicere. de cui. vbi est tex. aureus, quē perpetuò nota licet Ang. in l. ergo. ff. de fideicō. lib. cōtraria partē secutus sit & malè: & vide tex. cum gl. sing. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebel. & dicit Bal. qđ vniuersitas, & cōitas, quæ non pōt habere hæredē secundū eū in l. generaliter. in princi. de re. decre. Et de ista practica, qđ cōstet bona defuncti vacare vide nota. Bart. in l. si bona. s. de bon. autho. iud. pos. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Cum moritur. vi de Io. de Anna. cō. fi. x. in prin. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Nemine comparente. Vide Areti. confi. xxxvij. in vlti. colum.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Quidam. Et vide Lu. Ro. in cõsil. cc. lxxij. Andr. Barba.

b ¶ Colligitur. Vide quod no. in l. c. u. q. s. de iur. & fact. ign. 7 Alexand.

c ¶ Falcidia. An de mortis causa capione detrahatur Falcidia, vide omnino in a l. pe. i. eod.

d ¶ In testõ. Hæc lex est hodie correctã.

e ¶ P. P. A. V. P. P.

d ¶ In testõ. Authentica similiter posita super ista l. repetit late Roma.

e ¶ Alij casus. Et in quãtu hic dicit gl. de legato dotis detrahi falcidia, est cõtra glo. in l. talis. ff. de iure do. Pro illa facit: quia legatum dotis æquiparatur legato ad pias causas: sed de legato ad pias causas, & c. aut. similiter j. eod. tex. est bono in l. is cui. ff. de condi. & dem. alijs de cond. inde. Hoc tamẽ verũ est qũ dos constituit pauperi personã, & imò in õibus non æquiparatur. De quo vide l. cum dotẽ. alleg. in glo. & per Bal. in l. ij. j. de falf. caus. & vide in l. eũ dotem. & in l. v. suff. ff. co.

f ¶ Quinquã. Et ad istũ text. q̄ probat quòd ius defalcãdi transit ad hãreses, vide & adde simile in l. j. j. quo. leg.

f ¶ Quinquã. Vide Lu. Ro. in cõsil. cc. lxxij. & in cõsil. ccc. ix. vbi loquitur de duabus quartis detrahẽdis. Andr. Bar.

e ¶ P. P. A. V. P. P.

g ¶ Et consuetudo obseruat. Vide A. c. l. xlv. ad finem. Franci. cõsil. clx. in antepen. co. Ro. cõsil. ccvj.

h ¶ Comuni. Adde Bart. in l. j. §. interdũ. ff. si cui plus q̄ p. l. fal. Sed, quid in ascẽditibus: quia c. Rayn. loquit in de scẽditibus. Bal. dubitat i. l. si a milite, §. pater. ff. de testa. mili. & hic adde in l. iubemus, in prin. per illum tex. s. tit. j. & latius in ij. col. per Oldr. in cõsil. clvij. incip. factum tale. & Ang. in cõ.

tunc enim in rebus alienatis non est necessaria restitutio: vt habuistis in l. si. §. si autẽ sub cõditione. s. cõia de leg. Item est alius casus ff. eo. l. j. §. sed & quoties. Itẽ est alius casus secundũ quosdã. ff. e. l. ata. §. si pater. Sed certẽ ibi sit restitutio, sibi inspiciatur. ¶ Vltimò not. q̄ in omnibus istis casibus, in quibus actioes transeunt sine restitutorie: indubitanter puto, q̄ fideicõmissarius habet remediũ l. si. §. de edic. di. Adria. tol. vt ibi dixi. Tenementi ista, quia sunt bona.

Quidam. Legata & fideicõmissaria relicta simpliciter, in dubio à fideicõmissario sunt p̄standa. Opp. ff. e. l. cogi. §. inde q̄rit. Sol. Ibi iussit restitui deductis legatis. ¶ Itẽ op. de l. Marcellus. in prin. ff. e. Sol. Ibi reliq̄ legata ab hãrede nominatim: hic simpliciter. Dic vt ibi. ¶ Opp. ij. de l. ij. §. eod. Solu. Ibi fuit rogatus restituere partem: hic totũ.

Ad legem Falcidiam. Rubrica.

S V M M A R I V M.

¶ Quod per legem Falcidiam defalcatur, est naturaliter debitum.

LEX I.

Sicere debes. Si Falcidia nõ detrahatur, donatio nõ videtur: imò iussus impletur. Hic est casus, & videtur per gl. nostrã, & eam allegauit in l. cum quis. s. de iur. & fac. igno. Ex hac lege colligitur secundũ vltimã rationem dubitationis positã in gl. q̄ illud, quod per falcidã defalcatur est naturaliter debitum: si enim nullo iure debetur solutio, esset donatio: sed si naturaliter debetur solutio, nõ est donatio: vt l. hoc iure. §. pe. ff. de dona. & l. donari. de regu. iur. & l. cui. per errorẽ. ff. eodẽ titulo.

LEX II.

Alcidia. Falcidia refecat õia legata p̄ rata. h. d. Gl. querit i hac lege vtrũ Falcidia possit detrahi de vna re. & disputat hic: & Cy. etiã. & etiã dico in l. in quartã. ff. e. tit. & fortẽ dicemus in l. filium quem habentem. s. fa. circif.

LEX III.

Tiam. Etiã quãdo hæreditas aufertur ab indigno, locus est Falcidia. h. d.

Tin legatis. Cõtra principem est locus Falcidia. h. d.

S V M M A R I V M.

¶ Falcidia an detrahatur de mortis cã capione.

Simortis. De mortis causa donatione detrahatur Falcidia. h. d. Hoc est clarum. q̄ de mortis causa donatione detrahatur Falcidia. Sed quid de mortis cã capione, vtrũ detrahatur falcidia: Gl. dicit melius q̄ alibi in l. q̄ ptio. ff. de do. cau. mor. & ibi ego plenẽ dixi. etiã dixi multum plenẽ in l. j. §. item si ita. ad l. Falc. & ibi recitaui etiam opi. Moder. cõtra gl. & Dy. finaliter hoc teneas tu inuenis, q̄ de mortis causa capione proficiscente ab hãrede, de voluntate defunãti detrahatur Falcidia: vt j. eo. l. pe. Secus si absq̄; volũtate defunãti procedit: vt d. l. qui pretio, de don. causa mor. Tu vide in d. l. j. §. item si finita.

Nimponenda. In ratione legis Falcidiaẽ æs alienũ deducitur, etiã quod hãredi debetur. h. d.

Ntestamento. In testamento falcidia nõ detrahatur, nisi æs alienũ deducatur: vt j. eo. l. pe. ff. ad Trebellianica. Sol. gl. & bñ, quo ad remediũ deducendi quartã non habet locum in testõ militis: vt

hic, cum si. sed quò ad alia remedia sic, vt ibi. Quæ aut sunt remedia. Trebellianicã. glo. melius hic dicit, q̄ alibi: & vide gl. quam tene menti. & no. dixi tibi i. l. nõ iustam, s. tit. j. ¶ Quæro, vtrũ sint aliq̄ casus, in quib⁹ Falcidia cessat, q̄ in testamẽto militis. gl. hic enumerat. Vide & nota. Sequitur aut. sed cum testator, quam legam in fine.

Rritum. Grauat⁹ de restituẽdo, impediã testari, licet fideicõmissum, vt æs alienum, veniat deducendum. h. d.

Rror. Indebitum per Falcidã solutũ per facti errorem, repetitur: secus si scienter, vel ab errante in iure, soluitur.

S V M M A R I V M.

¶ Filius purẽ de restituẽdo grauatus detrahit vnã quartã: si autem sub conditione, detrahit duas.

Quanquam. Frater grauatus de restituẽdo, quod pot detrahere per Trebe. ad suos hãreses trãsmittit. h. d. ¶ Quæro vtrũ sint detrahendã duẽ quartę: hoc est, legitima debita iure naturæ, & Trebellianica. Gl. disputat hic, & ff. de iof. test. l. Papinian⁹. §. meminisse. i. si. in aut. de hære. & fal. §. si q̄ aut nõ implẽs. Hodie habem⁹ casum decre. in c. Raynuti⁹ & i. c. Raynaldus. extra. de testa. & hoc est verũ. & consuetudo obseruat, s̄q̄ possent duẽ detrahi, & c. illa loquitur qñ q̄ est rogat⁹ de restituẽdo sub cõditione, si decesserit sine liberis, v. p̄ alia: nõ tũc legitima habet ab initio Trebellianicã detrahit, cũ restitutiõ est loc⁹. Sed qñ rogat⁹ de restituẽdo purẽ: tũc est stãdũ iuri cõi, hoc est, iuri nro, scdm quod in veritate nõ detrahatur nisi vna quartã: vt l. j. §. pe. si cui p̄ q̄ p. l. fal. Præterea, in legitima cõputatur q̄qd puenit ad aliquẽ d bonis defunãti: vt l. qm nouella. s. de inof. test. Ergo si detrahet primò trebellianica, illud, quod habet iure Trebellianicã, cõputat i legitima, vt ibi. Istud aut, quod purẽ rogatur sæpe accidit, propter clausulã apposita i testõ, si nõ valet iure testamẽti, valet iure codicillorũ: tũc em si ex alia cã testm est nullũ, videtur rogati venientes ab intestato de restituẽdo purẽ: ideo filius, seu filia non detrahit nisi legitimã.

Sivt allegas. Si testator p̄ Falcidia species relinquit, sunt species examinandã: & quod ad Falcidiam deficit, est hãredi supplendum. h. d.

Ndonationibus. In donationibus, quæ morte confirmantur, loc⁹ est Falcidia. h. d.

Sileã. Glo. tua prima hic ponit casum, & nihil aliud facit. Relictũ pro libertate, vsq; ad serui pretium, nõ defalcatur, sed in residuo: & qui relictũ agnouit, seruũ suum cogitur manumittere. h. d.

Icet. Per successionem extinguitur actio pro hæreditaria portioẽ, tamẽ in ratione legis Falcidiaẽ, vt æs alienum deducitur. h. d. ista lex leuissimã.

Sipradiorum. De instrumẽtis prãdiorum Falcidia nõ detrahatur, vel aliter. De chartis relictis Falcidia non detrahatur. h. d.

Vccessores. Quod relinquitur ultra vires patrimonij, non valet. h. d.

Cohæredibus. De legitis incerto cohãredi, detrahatur Falcidia. hoc dicit.

Siquisquadringẽtorũ fortẽ. De mortis cã capioẽ, quæ pficiã ab hãrede restõre disponẽtẽ, detrahit falcidia. h. d. hæc singlaris lex. Circa legẽ nostrã

fil. cxxvij. & Old. in cõsil. cxx. & hic vide Bart. in l. Papinianus. §. meminisse se de inoffic. testa. & Bal. in l. filia. in fi. s. fa. circ. vbi vult, q̄ filius possit detrahere vnã quartã, & alterã, quatenus in ea plus esset. Idem vbi esset rogatus sub cõditione potestatiua: & per eũdẽ plenissimẽ in l. filium. in xij. col. & xij. s. fa. circif. & ibi dicit, q̄ sicut institutus i re certa licet grauat⁹ sub cõdõne, nõ detrahit duas quartas: & q̄ debet, si est grauatus sub hac cõditione, si testamentum nõ valet, vel non valet iure testamenti, valet iure codicillorũ. Et vide Bald. in d. l. Papinianus, §. meminisse. v. extẽdere id, q̄ dicit in Trebel. ad omnem quartã q̄ accipitur iure instõnis, & sic ad l. falc. adde qũo fili⁹ detrahit duas quartas. Bal. cõsil. c. j. vol. Old. cõsil. cccv. Pe. de Anc. cõsil. xxv. i. eo vol. q̄ d. Alex. indecisum reliquit, an ascendentẽ possint detrahere duas quartas: dicas tu quod Ro. cõsiluit ascendentẽ duas quartas detrahere posse, ei⁹ cõsil. cxxxix. ¶ In donationib⁹. Pro hac l. vide Lu. Ro. in cõsil. lxxij. an detrahãt Falcidia. & in cõsil. lxxv. an de donatione cã mortis possit detrahi falcidia: incipit torum fundamentum, Andr. Barba.

Cum certu. Vide Bal. hic per istu tex. infert ad no. q. qn promittit ma- ritus restituere integra dotē, an possit retinere partē, quæ sibi defertur ex forma statuti: qualiter hæc lex intelligat, vide Bar. in l. qd noie. ff. de cod. inde. & ad supra dicta q. Bal. vide gl. & ibi Ang. in aut. de hæred. & fal. §. si verò expressim. & quæ dixi in l. si patronus. ff. de don. Bar. in l. cetero.

P. P. A. V. P.

Cum certum. Vi- de de hac reg. Feli. in ca. veniens. in ij. col. extra de testib.

Pro concordia ad- uerte, q. doc. quæ- runt in pluribus lo- cis in iure, an igno- rantia in rebus suis præsumat. & Bart. tam i l. q. quàm in l. quisquis. C. de re- sein. ven. tenuit q. sic. Contrarium ta- men tenere allegat in hac aut. sed cum testator. verfi. que- ro, dicit hic. volens hæc regulā solūm procedere in vlti- mis voluntatibus, nō in actibus inter viuos. Et hoc ense- rūt nouissimi in §. itē si quis in frau- dē. Insti. de act. Tu- dic indistinctē, Bar- to. non sibi cōtradi- cit, si videat cōcor- dia sua in sua distin- ctione in hac aut. a quam subiicit post specialitatē prædi- ctā: q. sunt bona nobis de proximo obuēntia: & præ- sumitur ignorātia, vel maxime si sunt mobilia: & ista lo- quatur in d. l. quis- quis. & in d. l. ij. Si autē sunt bona no- stra de antiquo, & maxime immobili- lia: & tunc præsu- matur scientia.

P. P. A. V. P.

Sed cū testator.

Adde circa istā pro- hibitionem Falcidiz quod requiri- tur q. expresse pro- hibeatur, vt p. An- ge. in §. si verò ex- pressum. in aut. de hæred. & falc. adeo q. nō intelligeret pro- hibita si testator iu- beret solui legata omni exceptioe re- mota, vide Com. cōsil. cxxx. inci. ma- gister Ioānes ad fi.

Item circa istam materiam detractiois Falcidiz, vide Fran. consi. xij. vbi ponit an in testamento militis donabatur. & quid de relicto factō filiis, & quid de legato factō matri pauperulæ. & quid quando est dictum re- linquo omnia mea bona, nunquid autē de donatione causa mortis & de alijs donatiombus quæ firmantur morte detrabi debeat Falcidia, vide Ro- ma. cōsil. lxxv. quid autē si testator instituit aliquē in usufructu, & graue- tur post mortem restituere hæreditatem, an poterit detr. here Treb. vide Roma. consi. ccvj. Item nota quod si extraneus sit institutus vt sit custos nomine filij filius ipse dicitur institutus, & ideo non detrabitur Treb. se- cundū Bald. in c. j. in ij. col. in tit. an agna. vel fil. rep. hæred. pos. quid autem si testator institutus pluribus inuicem substitu- it vltimo loco &

stram venirent quæda duo, vel tria. Primò, vt rñ iste hæres possit adire hæreditatem, antequā istā cōditionē pro solido impleat. Tex. hic videtur di- cere q. sic, ibi: sancimus hæredē si adierit. Pe. dicit contrariū: nam cōditiones debent ante omnia im- pleri in forma specificata, secūdū iussum testato- ris: vt l. qui hæred. in prin. de cod. & dem. & l. mu- lier. §. j. de cōdi. insti. Nec obstat iste tex. q. gl. ex- ponit, adierit. i. adire voluerit. Contrariū huius te- net gl. in l. huiusmodi. in princ. de lega. j. vbi videt dicere q. post aditā hæreditatē, siue post additionē, ista cōditio adimpleat: sed hoc nō placet, p. tex. hic, ibi: pri⁹ eo dato, vel retēto, &c. Dic ergo q. hoc vi- detur de mēte gl. hic, q. siquidē illud, quod debet dari causa cōditionis implendæ, nō excedit dodrā- tem, ante oīa debet dari, vt ibi: prius eo dato, &c. Si verò excedit dodrantē: tunc illud in quo exclu- dit, nō licet dari, sed per heredē retineri: vt in tex. ibi: vel retēto, &c. Nec est verū quod dicit Pet. q. imò debet primò totā cōditionē implere, & post- ea residuū repetere: quod est cōtra istū tex. ibi: re- tento. Præterea, sicut legata refecant per Falcidiam ipso iure: ita istud relictum in vim cōditionis in eo quod excedit Falcidiā refecit ipso iure, &c. Secūdo est querendum, an de mortis causa capione detrahatur Falcidia: tetigi in l. si mortis. §. eo. & ple- nē in l. j. §. itē si ita. ff. eo. tit. Tertio esset querē- dum, an illud, quod datur hæredi causa cōditionis implendæ computetur in Falcidia. Glo. tangit hic & plenissimē ff. eo. l. in quartam.

Incertum.

Paria sūt promitte- re, & dare. h. d. Nota, vbi est eadem ratio, ibi est idem ius.

S V M M A R I V M.

- 1 Testator quod possit Falcidiam prohibere.
- 2 Portionem debitam patrono, testator prohibere non potest.
- 3 Trebellianicam prohibere potest testator, ne detrahat.
- 4 Per legē antiquam possimus extēdere legē nouā.
- 5 Testator quando præsumatur scire vires sui patri monij, vel ignorare.
- 6 Clausula apponenda in testamēto, quando testa- tor prohibet Falcidiam.
- 7 Solutum indebitē per Falcidiā, quando repetatur.
- 8 Falcidia non detrabitur inuentario non confecto, & integra legata præstantur.
- 9 In cōfectione inuentarij citantur etiam creditores.
- 10 Si hæres in cōfectione inuentarij non adhibuit te- stes, loco creditorum absentium, an inuentarium sit nullum, quo ad absentes, & præsentēs.
- 11 Et sic an inuentarium præiudicet non citatis.
- 12 Legitima quod non perdatur per non confectio- nem inuentarij.
- 13 Trebellianica quod non perdatur per non confe- ctionem inuentarij.
- 14 Ecclesia hæres instituta non conficiens inuenta- rium, an incidat in pœnas statutas, contra non fa- cientem inuentarium.
- 15 Inuentarium factum ab hærede an prosit fideicō- missario, remissuē.

deficientibus de domo sua substituatur piam causam, an eueniente casu pri- mæ substn. possit detrahi Trebel. vide Alex. cōsil. ccclxxxvii. ad fi. Item q. ille qui negat fideicō. vel legatū, vel negat aliquā rem subiectā esse fidei- cōmissō, vel aliter querit subuertere fideicō. priuētur iure detrahendi Fal- ci. vel Treb. vide notata Bar. in l. rescripta. in prin. ff. de his quib. vt indig.

Ed cū testator.

Primò ponit quādo Falcidia cessat pro- pter defuncti prohibitionē. Secūdo po- nit pœnam propter hæredis cessationem. Tertiò dicit Falcidiam cessare propter solidi legati præ- stationē. Quartò addit solemnitatē testū ad inuē- tarij cōfectionem. Quintò limitat tēpus statutū instātiæ. Secūda ibi: & si hæres. Tertia ibi: itē si hæ- res quidā. Quarta ibi: hæc quoq. quinta ibi: nulla aūt. Expediamus primā partē: & videt q. testa- tor nō possit prohibere Falcidiam: vt ff. eo. l. quod de bonis. §. j. ij. & fin. Sol. Aliud olim, aliud hodie: & sic illa iura corrigunt. Istud est certū: sed vnū fe- cit me iam dubitare, s. ratio d. l. quod de bonis §. j. quæ dicit q. ideo testator non pot prohibere, quia est contra publicā vtilitatē: si illa ratio esset vera, videtur q. adhuc hodie non possit prohibere. Do- mini, pro certo ista nostra iura moralia variant ex parte, secūdū morū varietatē. l. qd de bonis. fuit fa- cta tēpore quo erāt pagani, nec vita in alio seculo sperabat: sed aliud cogitabāt, nec aspiciabāt meri- ta animæ: & ideo cogitauerūt, q. si hæres nō lucraretur ex additione hæreditatis, omitteret hereditatē: & sic testm remaneret nullū. qd esset cōtra pu- blicā vtilitatē: vt l. vel negare. ff. quædam modo. test. ape. postea tēpore huius aut. Romanū imperium erat Christianum, & Imperator Iustinianus fuit Christianus: & sic ipse cōsiderabat aliud seculū, & salutē, & merita animæ: vnde cogitauit q. licet he- res nō lucraretur aliquid comodi pecuniarij: tamē ex eo solo q. facit istum piū actum, q. adimplet vo- luntatem defuncti, habet meritum apud Deū: & propter lucrū istius meriti, cogitauit q. nō omitte- ret additionē hæreditatis. Præterea Imperator sta- tuit q. in casu isto, quādo testator prohibuit detra- hi Falcidiā, si hæres repudiat hæreditatē, nihilo- minus testamentū remanet validū, & vadit ad per- sonas enumeratas in aut. hoc amplius. §. de fideicō- mis. vt expresse dicit tex. in aut. de hæred. & Fal- §. si verò expressim. & ideo hodie hæc prohibitio non est contra publicā vtilitatē: quia nō tendit ad interitū testamenti. quod tene menti: & iste fuit vnus de casibus. quem addidi vobis ad gl. in l. eam quam. §. de fideicommiss. q. valent legata, & debentur ex testamento, ex quo non aditur hæreditas. g. Opp. de inof. testa. l. quoniam in prioribus. & l. fcimus. Sol. Ibi loquitur in debita iure naturæ, quæ nō pot prohiberi: hic in Falcidia debita iure insti- tutionis. Et hoc etiam verum apparet: quia etiā portionē debitam patrono nō possit testator pro- hibere: vt in aut. de hæred. & Fal. §. pe. Oppo. de l. si vt allegas. §. eo. Insti. de fideicom. hæred. §. sed quia dicit glo. hic ibi loquitur in Trebellia. hic in Falcidia. quasi dicat, testator nō potest prohi- bere Trebel. idem nō. in d. l. si vt allegas. §. eo. Con- trarium tenet glo. in aut. hē. eadem, vnde sumitur. & Insti. de fideicom. hæred. §. sed quia. do. Iaco. de Bel. in aut. hē. eadem, tenet istas glo. quia non est nostrum legē extēdere. Præterea non inducitur le- gis correctio, nisi in eo quod est in l. corrigente ex- pressum. l. præcipimus. in fi. j. de appel. Ego dixi h.

Testator. Vide Bar. consi. vj.

P. P. A. V. P.

Ego dixi. Ad a-

postul. Alex. ibi po- sitā, vide etiā Com- consi. xxv. incipiē. Fraciscus instituit. in pe. col. & in alijs cōsi. & in l. Marcellus, vbi etiā Bar. ad Trebel. in prin. vi- de Bar. consil. vj. & Ro. singu. dccxcij. incipien. est dubiū vbi dicit q. ista du- bitatio cessat in fi- lio qui habet duas quartas, posito q. in alijs sit dubium retento tamen q. possit prohiberi stet solēne dubium in dicēdo grauo te restituere totam hæreditatem videatur prohibere Trebel. vide Alex. consi. v. in vlti. col. in ij. dub. Roma. consil. lxxvj. vbi etiam ponit quid si dixit pleno iure & vide omnino eundem consi. lxxxix. & cxxxxix. & ibi dicitur communem opinionem q. possit te- stator prohibere Trebel. vt non procedat in filio. de quo vide Alexand. exclamantem consilio lxxvj. in ij. colum. & sequen. Quid autem si testa- tor dixit restituas integram hæreditatem, an videatur prohibere Trebel. vide Angel. in addit. ad Bartol. in l. ij. & quomodo & quando quart. pars deb. lib. x. Alexan. in l. centurio. in xxxvii. colum. de vulg. & pupil. & la- tius Aret in. quid autem si iussit solui. legata omni exceptione remota.

Secunda Bartoli super Codice.

vide Com. confi. exxx. de quo habes s. in alia apostil. parua. Item per quæ verba dicatur prohibita Falcid. vel Treb. vide signanter Paul. consil. cl. & hoc vbi etiam ponit an possit prohiberi in donatione causa mortis, ite per quæ verba videantur prohibita, & quid de verbo totam, vide Pau. confi. cxxxij. in ij. col. Item de eo qd dictum est quando testator dixit totam hæreditatem vel similia verba, an videatur prohibita, vide 4 Arct. in l. centurio. in v. char. de vulga. & pupil. iij. col. faciunt quæ habes in reper. in verbo dicto. circa dictionem integre vel integraliter. quæ vide o-

2 P. P. A. V. P.

3 ¶ Vtrum presumat. Vide omnino contra hoc Arct. in consil. xlvij. in ij. col. b

4 ¶ Testator. Et generaliter an testator presumat ignorare vires patrimonij sui, vide per Bal. in l. ij. in ij. questio. 6. de rescin. v. ed. & per Ia. de Bel. in d. l. quisquis.

5 ¶ In ciuitatib. Ad de tu ad Barto. hic do. Alexan. in consil. iij. col. ix. in prin. cip. in ij. volumine.

6 ¶ Præiudicat. Sed quid in legato annuo quod solutum est per vnum, aut duos annos, & non plures: an sibi præiudicat in alijs præstationibus annuis eidem sciendis, vide singulariter Bal. distinguentem in l. non dubium. C. de 7 testa.

7 ¶ Venio ad quartam. Sed an hoc sit verum vide omnino Barto. in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. eo. & singulariter Bal. in l. filiū. in xvij. col. s. fami. ereiscun.

8 ¶ Et bene. Et idem tenuit Bal. in l. si omnes. C. si vt se ab hære. absti. & Imo. in c. quoniam frequenter. in fi. prin. vt lit. non contest. & Bald. hic, & in l. fin. in j. colum. §. de iur. doli. & per Ange. in l. j. hæc stipulatio. ff. si cui plus quam per legem Falcidiam per Ludou. i. l. j. §. penul. de verbo. oblig. per Barto. in consil. incipien. maritus fecit.

9 ¶ Quæro, vtrum per non confesionem. Adde Bald. in l. si. §. penul. ff. de iur. deliberan. & in l. filium. in penul. col. C. fami. ereisc. Ange. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. Sali. contra. in l. si. §. j. de iure delib. & vide Ioan. de Imo. in l. j. ff. si cui plus. And. Barba.

semper cõtrariū, qd etiā Treb. possit prohiberi. Et si dicas, qd non est nostrū legē extēdere. cōcedo: sed lex antiqua bene pōt extēdere legē nouā: vt habuisti l. si quis seruo. de fur. Clarius no. in l. sed & posteriores. ff. de leg. Sed legē habemus, quæ dicit, qd in quibuscunque testamētis cessat Falcidia, in illis cessat Trebellianica: vt in testamēto militis, & si qui sunt alij: vt l. Marcellus. circa prin. versic. qd aut. ff. ad Treb. ergo & c. ¶ Quæro, dicit hic, sed cū testator hoc expressit, & c. nō ignarus, & c. ¶ qd in dubio vtrū presumat scire testator vires sui patrimonij, an ignorare? Gl. dicit, qd presumat scire: vt s. de rescin. v. l. quisquis. licet sit arg. cōtra Instit. qui manu. nō pos. §. in fraudē. vide primā glo. Circa hoc dicas: Aut loquimur in actibus morientii, & generaliter testator presumat ignorare vires sui patrimonij: vt i. aut. ea. §. si verō. ver. nō aut. & Instit. qui manu. nō pos. §. in fraudē. & arg. s. qui tes. si. pos. l. hac cōsultissima. §. at cū humana. Aut in actibus viuētiū: & tūc aut iste habet bona, qd ad eū de nouo peruenerūt: & presumat ignorare vires: vt s. de hære. v. l. qui nondū. Aut puenerunt ab antiquo: & tūc aut erāt bona immobilia & presumat scire: vt l. quisquis. §. de rescin. v. l. Aut erāt mobilia: & tūc si quidē erant presentia, presumat scire sed absentia presumat ignorare: vt l. in fraudē. ff. qui & à q. Prædicta, qd dixi qd in actibus morientii presumat ignorare: intelligo, nisi ex aliqua qualitate aliqd presumat: vt puta si detrahi vetuit Falcidia ex hoc presumat sciēs, vt hac aut. cū glo. sua. ¶ tūc cõsiliū est, qd in testamēto ista verba ponantur qn testator vetuit detrahi. Falcid. sciēs vires sui patrimonij, & nō ignorās. Itē in ciuitatibus istis, in quibus sit cataltrū debet qs assignare oīa bona sua mobilia, & immobilia: & de his soluunt collectæ. Ego in his presumerē sciētia: nō em̄ esset tolerabilis ignorātia facti, in suo proprio, quod ita sepē rediret. ¶ Venio ad secundā particulā, quæ nō habet cõtrariā: ideo trāseō ad tertiā. ¶ Op. §. de fideic. l. ij. vbi nō præiudicat, nisi in solutis. Sol. Ibi legata erāt inutilia, ex aliā cā, quā p Falcidiā. ¶ Oppo. de l. error. j. e. Sol. Distingue, ¶ qn legatum est in debitū per Falcid. si quidē hæres soluit ignorāter ignorātia facti, in nullo præiudicat, ¶ quia etiā solutū repetit: vt d. l. error. Si verō soluit sciēs in debitū ignorātia iuris, nocet in eo quod soluit, & nō in alijs: vt d. l. error. Si verō soluit sciēs ius & factū præiudicat in eo & in alijs, vt hic: sed si esset in debitū per aliā cām quā per Falcidiā, solutio facta in vno, nō præiudicat in alijs: vt l. si. §. nevxor p ma. & habuisti no. §. de test. l. nō dubitū. ¶ Oppo. de l. quod de bonis. §. nō idcirco. ff. eo. Sol. Illa corrigi tur per istā. ¶ Opp. de l. si ex pluribus. e. ti. Sol. Ibi nullū legatū fuit integrē solutū in secūda parte illius legis, in prima parte p istā corrigi. ¶ Venio ad quartā partē in qua no. multū quod dixi illā solēnitatē illorū testiu. qui adhibent loco absentiu. ¶ Itē no. qd inuētario nō cōfesto, nō pōt detrahi Falcidia: sed præstant solida legata, etiā si excedat substātia. ¶ Op. de l. successores. j. eo. tit. & de leg. l. si vniuersæ. & ff. ad Treb. l. j. §. pe. Solu. Iura antiqua in hoc corriguntur. Huius ratio est: quia qn hæres non facit inuētarium, presumitur qd res hæreditarias subtraherit: & sic hæreditas esset solutē do, vt probatur ex text. in aut. eod. vnde sumitur. ¶ Quæro circa istam partem de pluribus: primò hic dicitur qd debent citari legatarij quid de creditoribus: Gl. dicit idem, & bene. dic vt in glo.

g ¶ Confectionem. Adde Bal. in l. cum à matre. in v. col. §. de rei vend. & in l. j. de bo. autho. iud. pos. & in l. j. in fi. vbi per gl. §. de iur. delib. & Jac. But. in d. aut. hoc amplius. & ibi etiam ponit quid refert, & plenē per Paul. de Cast. in confi. ex. & Specu. & Io. And. in titu. de instr. edit. §. fin. versicu. quid de suo.

10 ¶ ¶ Sed quæro, ecce qd hæres nō adhibuit testes loco absentiu, de quibus dicitur hic, inuētarium est nullū, an sit nullū quo ad omnes etiā presentes an tantū quo ad alios etiā absentes, in quorum locū debuerunt adhiberi testes? & tex. hic videtur sonare, qd sit nullū in totū. Contra videtur in l. de vno quoq; in prin. ff. de reg. iur. & l. Fulcinius. §. quod si aduersus. ff. quib. ex cau. in pos. eatur. & in l. nō idcirco. de iud. & sic fortē debet intelligi iste text.

11 ¶ ¶ Quæro vtrum per nō cōfessionē inuētarij perdat debitū iure nature Dicit gl. qd nō in aut. hoc amplius. §. de fidei. quod puto verū per tex. in corpore eo. §. pen. vbi dicit, qd debita patrono nō perdūt. Diceres tu quid re leuat hoc cū ipse debeat prestare solida legata, etiā de suo proprio, vt hic dicitur. Rñ. dicunt doc. hic. Rich. Malumb. & etiā Cyn. qd legitima diminetur legata: & ista legata sic diminuta per legitimam præstabitur solida, etiam si excedunt vires patrimonij. Ita intelligunt istā aut. ¶ ¶ Quæro, an per non cōfessionem inuētarij, perdat Trebel. h

12 ¶ ¶ Istā questio nō mouetur à nostris gl. sed à Moder. doc. sic do. Cy. videtur hic tenere qd perdat. do. Tac. de Bel. videtur tenere cõtrariū, principaliter per illam rationē: non est nostrū legem extēdere. Ego aliās de facto dixi pluries, qd Trebellianica nō perdatur propter nō cōfessionem inuētarij. Ratio, quia non debet induci correctio legum: nisi in casu legis corrigentis: vt j. de app. l. præcipimus. in fi. sed hoc non reperitur expressum. dices tu: imò videtur expressum in d. l. Marcellus. §. quod autē. in eo quod dicit, in omni testamento, in quo cessat Falcidia cessat Trebellianica, vt in testamento militis. & si qui sunt alij. Respō. illa lex loquitur, qn Falcidia cessat ratione ipsius testamenti: sed in casu nostro, non cessat propter testamentū, sed propter delictū hæredis postea cõmissum, in nō conficiendo inuētariū: & nos nō habemus regulā dicentem, in quibus casibus hæres perdat Falcidiā, propter delictū perdat Trebellianicā: ergo nō est nostrum legē extēdere: & ita obseruatur cõmuniter.

13 ¶ ¶ Quæro circa istā partē quid si ecclesia¹ vel aliud hospitale instituitur hæres: an patiatur pœnas statutas cõtra non facientē inuētariū. Tex. videtur qd sic, in aut. eadē. §. fin. vbi dicit, istas pœnas habere locū, siue sit institutus Imperator, siue per sona aliqua posita in clericatu, siue pupillus: licet pupillus possit petere restitutionē. In cõtrariū facit de iure fil. l. j. §. an bona. l. nō possunt. vbi fiscus non pōt teneri nec creditoribus, nec legatarijs, vltra vires patrimonij. nescio quid dicā, dubito modo. Cogitabis. ¶ ¶ Quæro, circa istā partem, vtrū inuētariū factū ab hærede profit fideicommissario: & vtrū fideicommissarius teneatur facere inuētariū & vtrū inuētariū factū à pupillo, profit substituto suo: dic plenē vt dixi in l. in rōne. §. quod vulg. ff. eo. ¶ Opp. & vide in l. stantia litis debeat esse triniū: vt l. properandum. ff. de iudi. Sol. Specialis casus est hic, qd no. & tene mēti ista: qa vitia sunt.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Relictum pro anima, dicitur ad pias causas.

2 In legatis ad pias causas, cessat Falcidia: & est oñis hæredis, & legatariorum.

3 De fideicommissis vniuersali non detrahitur Trebellianica.

4 Legata ad pias causas, qd minuuntur propter diminutionem patrimonij.

5 Legata ad pias causas, minuuntur propter debi-

xxxiii. j. lib. & lxxiii. ij. libro. tenuit speciale esse in ecclesia, qd non incurrat pœnas statutas contra non conficientes inuētarium: quia esset indire ctè alienare bona ecclesie. Clericos autem dixit subijcere pœnis illis: quia illæ pœnæ habent locum de iure Canonico, vt dicit ipse per c. Raynaldus. de testa.

2 P. P. A. V. P.

¶ Confectionem. Sequitur Ioan. de Ana. consilio xlij. in fine.

¶ Perdat Treb. Communis opi. omnium est, quod per non cōfessionem inuētarij Trebel. non perdat. Contrariū cōsuluit Barto. in consil. quod incipit, Nicol. Mat. & hoc idem tenet Lud. in aut. similit. j. eo. allegat text. in aut. de hære. & Fal. §. si verō non fecerint. ibi: & fideicommissa. quod perpetuo not. & ita vide de facto seruari: & pauci habent illud consilium optimè facit: sed reperio eund. Bartolum cōsuluisse in alio consil. in ci. Quæsitū est an hæres, qui omisit inuētarium. qd non perdat Trebel. Dixi post Imo. la. in l. j. hæc stipulatio. si cui plus quam per legē fal. Adde an per non cōfessionem inuētarij perdat Trebel. quod Bal. pulchre examinat, cōsil. xxvij. ij. lib. & dicit, qd de iuris rigore perdat, nō de æquitate canonica, de qua vide etiam per eundem consil. cxxxix. ij. lib. Ol. dra. consil. cxxxiii. Pau. de Cast. confi. cc. & Roma. consil. cclxxvj.

¶ Quid si ecclesia. Vide Bart. in l. j. §. de fac. sanc. eccle. & in l. fin. §. fina. j. de iure delibe. vbi hoc firmatur, licet hic dubitauerit. & vide Moder. in c. j. de solutio. & in rubric. ff. de acqui. hæredita. & vide Imol. in l. j. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus quam p l. Falcid. & Barto. etiam in aut. de her. & falci. tenet primam partem in fi. adde Abba. consil.

xxxiii. j. lib. & lxxiii. ij. libro. tenuit speciale esse in ecclesia, qd non incurrat pœnas statutas contra non conficientes inuētarium: quia esset indire ctè alienare bona ecclesie. Clericos autem dixit subijcere pœnis illis: quia illæ pœnæ habent locum de iure Canonico, vt dicit ipse per c. Raynaldus. de testa.

tum

Similiter. Nota ad hanc autenticam, similiter, & si reliquit vni centum ad...
P. P. A. V. P.
Similiter. Circa his duas aut. quas Barto. solenniter legit. Adde primo circa aut. sed in ea...

tum iure naturæ.

Similiter. Opp. ff. eo. l. j. §. ad municipium. Dicitur quidam, qd ibi fuit relictum p anima, non autem fuit relictum ad pias causas...

De caducis tollendis. Rubrica.

Gl. continuat: quia legata, & fideicommissa, multis modis efficiantur caduca, & inualida, seu perditata. Imperator tollit multos casus, in quibus habentur caduca, & ideo ponit de caducis tollendis.

LEX VNICA.

Tnomen. Primo, ponit suum pæmium. Secundo illud exequit. Secunda ibi: & cum lex Papi. In isto suo pæmio Imperator primo ponit causam, quare fuerunt introducta ista caduca. Secundo ponit vnam rationem iniquitatis eius: quæ dicitur, erat odiosa. Tercio ponit aliam rationem iniquitatis: quæ erant contra voluntatem defuncti. Secunda ibi: & quemadmodum. Tertia ibi: sed & ipsi. In isto principio non habetis alia.

SVMMARIVM.

Dies legati, quando cedat quo ad transmissionem. Quando dies legati cedat quo ad obligationem. Dies legati quando cedat quo ad translationem domini.

Et cum lex. Hæreditas potest adiri à morte testatoris: dies legati, & fideicommissi: purè, vel in diem certum relictum.

ij. volu. Frac. conf. lxxvij. col. pe. vbi fortius dixit istud videri procedere in eo qd immediatè relinquatur pauperibus. Item an & quâdo relictum non mediâtè, sed immediatè peruenit est in piam causam impediât detractionem Treb. vide Roma. conf. cvj. circa fi. Item quid etiam si relinquatur alicui hospitali non pio loco, qd tamè non detrahatur Treb. nec Fal. vide Pau. con. fil. cccxcix. Item an de legato factò à filio patri vel extra...

à die mortis cedit quo ad transmissionem, sublata iniquitate legis Papiæ. hoc dicit. Primò ponit iniquitatè legis Papiæ. Secundo illam corrigit. Secunda ibi: primum hoc corrigentes. Oppo. j. eo. tit. §. sin autem sub conditione. Solu. Hic loquitur in legatis relictis purè, vel in diem certum: ibi in legatis relictis sub conditione. Opp. j. eodem titu. §. in nouissimo. Solu. fallit in casibus ibi positis. Oppo. de l. hæres meus. ff. de conditio. & demon. str. Sol. licet ibi dies incerta sit: tamen quia omnino extitura in vita legatarij, habet pro pura. Oppo. de l. si dies. §. fina. ff. quando di. leg. ced. Solu. Ibi erat conditio tacita, quæ non habet suspendere legatum. Venio ad glos. super verbo, cedere: quæ est difficilis, & seipsam malè explicat. Op. & videtur, quòd dies legati non cedat, nisi ab adita hæreditate: vt l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega. j. & l. & eleganter. §. item si seruum. ff. de dolo. Gl. quæ est hic, dicit quòd istud, quod hic dicitur, quòd dies cedit à tempore mortis est verum quo ad transmissionem: non quo ad inducendam obligationem, vel transferendum dominium: vide gloss. si dicit hoc. Oppo. de l. eum qui Calendis. ff. de verbo. oblig. Solu. Dicit glo. aliud in contractibus: aliud in vltimis voluntatibus. Sed certè hoc non est verum simpliciter: quia quo ad obligationem, idem est in contractibus, quod in vltimis voluntatibus, vt statim dicam. Tria sunt ergo hic examinanda. Primò, quando cedat dies legati, quo ad transmissionem: & in hoc non est dubium, siquidem legatum est purum, vel in diem certum, cedit à tempore mortis, vt hic. Fallit in casibus, qui ponuntur j. eo. §. in nouissimo. Si verò legat. est conditionale, vel sub die incerta, cedit ad euentum conditionis, vel die incertæ: vt j. §. sin autem sub conditione. Fallit, quando dies est incerta omnino extitura, viuente legatario: vt l. hæres meus. j. respò. ff. de condi. & demon. Item fallit in conditione, quæ tacite inest: vt l. si dies. §. si. quando dies leg. & l. conditiones extrinsecus. ff. de condi. & demon. & l. in. ff. de lega. j. Secundo est videndum, quando cedat dies legati quo ad obligationem. Respon. ante aditam hæreditatem non potest cedere quo ad obligationem: quia non est persona, quæ obligetur. Item obligatio illa oritur ex quodam quasi contractu, qui contrahitur aditione: vt Institut. de obligat. quæ ex quasi contractu. §. hæres. & l. ex maleficijs. §. hæres. de actio. & o. c. b. l. g. & l. apud Iul. in fin. quib. ex cau. in pos. ea. d. vnde ante celebratum istum quasi contractum, non potest dici obligatio: post aditam verò hæreditatè si quidem legatum est purum, statim contrahitur obligatio: quia hæres obligatur. Si verò legatum est in diem certum: & tunc idem regulariter, quia statim nascitur actio, licet obliet exceptio. l. j. in fi. ff. quando dies vsufu. leg. ce. Fallit in vsufu. vt ibi dicitur: & sic quo ad obligationem est idem in contractibus quod in legatis: vide gloss. hic, in hoc non bene dicit. Si verò legatum est sub conditione, vel die incertæ: tunc cedit quo ad obligationem adueniente conditione: vt l. cedere diem. de verb. signi. etiam si conditio sit tacita: vt no. in litè quia ff. de pac. Tercio est videndum, quando cedat dies legati quo ad translationem domini. Respon. siquidem legatum est purum cedit ab adita hæreditate verè: à tempore mortis factè: vt l. si tibi homo. §. cum seruus. de leg. j. & l. à Titio in fin. ff. de fur. & ibi no. Si verò est relictum in diem: tunc non transfertur dominium nisi die adueniente vt l. Sempronius attalus. de vsufu. leg. & l. si ferui. vsufu. quemadmo. ea. Si verò est relictum sub conditione, non est dubium qd non cedit, nisi conditione adueniente: vt l. si. §. sin autem sub conditione. §. tō. mu. de legat.

Secunda Bartoli super Codice.

Folii

- a ** P. P. A. V. P.* ¶ Et cum triplici. Circa declarationem istorum omnium quid sit pro non scripto, quid caducum, & quid quasi caducum, vide Ceko. caute. lxxi. de quo scripsi in rub.
- b ¶ In primo. Hic §. notanter limita per tex. in l. si. & ibi no. Bart. ff. de his quæ pro non scrip. haben.
- c ¶ Pro secundo. Limita istum text. in eo quod dicit, q substitutus præfertur coniuncto per casum l. quavis. §. de impu. & l. quidam re statim. devulg. & pup. vide Bart. in l. j. in prin. in vlti. q. ver. item quæro. ff. de vulg. & pp.
- e ¶ Pro secundo. Et de iure accrescendi vide Lud. Ro. in cõs. lxxix. inci. quod reliqua hæreditas, Andr. Barba.
- * P. P. A. V. P.*
- d ¶ Cum onere suo. Vide late Socin. in l. quæ conditio. ff. de condi. & demõ. in iiii. col. & pluribus sequen.
- e ¶ Decedit in potestate. Adde Bar. in l. si duobus. in prin. de leg. j. & gloss. & doct. in l. si. in ver. dabit. ff. si pars hære. per.
- f ¶ Dicat. Hic Bart. tenet cõtra. in l. si sub conditio. & in l. quæ conditio. ff. de condi. & demon. vi de hic Cy. & j. eo. l. vbi autem.
- g ¶ In nouissimo. De ista dictione nouissime. vide Barto. in rubri. ff. de no. op. nuncia.
- h ¶ In nouissimo. ad de Bart. in cons. clix. incap. proponit qd domina Cuciarel la. & vide Lud. Ro. in consil. cccxii. de legato non agnito transmissio: vtrum legatum debeat ad substituto si relinquitur ab hærede: & vide eundem Lud. Ro. cõs. cxxxii. n. dr. Barba.
- * P. P. A. V. P.*
- i ¶ In nouissimo. An autem ista regula q hæreditas nõ ad dita nõ transmittatur habeat locum in monacho, ita q si non adeat ecclesia priue, vide Ange. cõs. lxxvj. inci. in dei nomine super primo puncto. in iiii. dub. & de hac transmissione hæreditatis, vide Alex. cõs. cccclii. nunquid autem fidicom. quod debeatur ex clausula codicillari rupto testamento transmittatur non aditum, vide Barto. consil. xii. & in consil. seq. circa si. vbi ponit quid de fideicom. Item plures casus in quibus transmittatur hæreditas non adita, vide per Barto. & alios in l. ventre. ff. de acquir. hæred. Item quid si statutum diceret q quælibet hæreditas delata transmittatur non adita, quæ intelligi-

Et cum triplici. ^a Legata aut sunt pro non scriptis, aut quasi caduca, aut verè caduca. h. d.

S V M M A R I V M.

^b Legatum pro non scripto, quando accrescat coniuncto.

^c In primo. ^d Hic incipit exponere primu: & breuiter dicit: Pro nõ scriptis vadunt ad substitutu, vel coniunctu, vel remanent apud eum, à quo relinquuntur sine aliquo onere. h. d. ¶ Op. de l. si quis eum. ff. de condi. & demon. Sol. l. bi legatu primu valebat: sed onus ei iniunctu erat inutite. ¶ Opp. ff. de le. j. l. codicil. in prin. Solue eodem modo. ¶ Op. de l. si duobus. §. si. ff. de leg. j. Plures sunt sol. Illa est vera: quia ibi persona eius, cui relinquitur, licet in rerum natura nõ esset, tñ sperabatur esse: hic nõ erat, nec esse sperabatur. ¶ Op. ff. de leg. j. l. plane. §. si coniunctim.

Gl. quæ est hic, dicit q regula est, q pro non scriptu accrescit cõiuncto. Fallit in quibusdã casibus, in quibus nõ accrescit cõiuncto. Gl. ponit hic tres casus, quos vide Dy. in d. l. plane. §. si coniunctim. ponit vnam suã distinctione per vnu modum. Distinguit enim: aut legatu est inutile ratione personæ legantis, aut legatarij, aut mista consideratione vtriusq; &c. quæ distinctio infert vltatem casu suu, nõ ratione eorũ: & ideo sic ex ea nil vtilitatis potestis perpẽdere. Tu ergo dicas sic: Quãdo legatu est omnino pro nõ scripto, coniuncto accrescit, ita loquitur hic: sed quãdo legatum est aliquo respectu validu tunc nõ accrescit coniuncto. ita loquitur omnia contraria. Primu, quãdo testator legat Titio, & seruo suo: nam legatum serui licet mero iure nõ teneat, tenet tñ de quadam æquitate: quia nõ debet esse hæres ita impius, quin det. Ita loquitur. l. pe. §. de necel. ser. hære. insti. Itẽ secundus casus. qñ testator legat mihi & Titio seruum meũ: legatum meum nõ est invalidum quia saltẽ ego habeo ius retentionis in parte mea. Tertius casus est, quũ legat mihi, & nõ capaci, non est omnino inualidũ: quia debes intelligere in tali incapace, à quo auferatur tanquã ab indigno, & applicetur fisco. alias dictũ glo. non procedit. Planẽ dixi in d. l. plane. §. coniunctim. ¶ Op. j. eo. §. his ita. & ff. de leg. j. l. cuij ratibus. §. Lucius. Solue vt dicam d. §. & c.

Pro secundo verò. ^e Quasi caduca ad dẽ ad substitutu, vel cõiunctum, vel remanent apud eum, à quo sunt relicta cũ onere suo. h. d. ¶ Opp.

ff. de adi. lega. l. filio. §. matri. Dicit quiedam, q illa corrigi. Alĩ dicũt q ibi mater fuit eicta, vt nuda ministra: qd esset cõtra illũ tex. licet gl. sic videatur tenere vbiq; Dicit Pet. q ibi, ideo quia deficit ibi legatu ex voluntate testatoris: hec lex loquitur q deficit casu, ¶ Itẽ opp. & videt, q substitutus nõ admittatur: vt ff. de capti. l. quod si filius. Sol. l. bi loquitur in pupillari substitutione, quæ nõ pot hæbere locũ in filio decedẽte in vita patris: nam cũ pupillaris substitutio sit testamẽtum filij, oportet q filius sit talis conditionis, q possit testari, nisi impediret propter ætatẽ. sed si decedit in potestate, est ibi aliud impedimẽtum: meritò nõ potest hæbere locum in decedẽte in vita patris: hic loquitur in substitutione vulgari. ¶ Op. & videtur q nõ sit de nouo inuentu: quia erat de iure antiquo: vt l. si Titio & Mauius. §. Iulius. ff. de leg. j. Breuiter, quic-

gatur, & an opus sit q ipse sciat sibi delatam, & quãdo delata dicatur si fortẽ erat relicta sub conditione, quæ in rerũ natura sub conditione erat purificata, sed institutus ignorabat vide Anto. de Bur. consil. lxxix. vbi cõcludit q sufficit esse delatam licet hæres ignoraret, & multa alia vt per eum. Item de materia & de pluribus rationibus an hæreditas nõ adita nõ trãmittatur, vide Iaf. in l. emancipata. in v. & vj. col. vbi per discursum multa alia ponit de materia trãmissionis hæreditatis v pbo. pos. & c. C. qui admit.

quid gl. dicat, dic q hoc fuit inuentum de iure antiquo Digestorũ: postea erat correctum per l. Papi. hodie verò per hanc constitutionem reditur ad ius antiquum Digestorum. ¶ Op. de hære. insti. l. sub conditione. Dicit gl. ibi loquitur in conditione casuali, quæ nõ dicitur onus. Tu dic clarius, ibi loquitur in conditione, cuius existentia non habebat alteri inferre cõmodum: hic verò erat talis conditionis, quæ alteri cõmodum inferebat: meritò intelligitur repetita. ¶ Op. de l. Celsus. §. pe. & si. de leg. j. Solue vt dicam j. eo. §. his ita. ¶ Vltimò querit gl. quid si legatu tenet, sed non tenet onus sibi annexum? Dic plenẽ vt l. codicil. in prin. ff. de leg. j. vbi glo. ibi ego plenẽ dixi.

S V M M A R I V M.

- 1 Legata in quibus casibus transmittantur hæreditate non adita.
- 2 Quare in casibus hic expressis non cedat dies legati, nisi ab adita hæreditate.
- 3 Quid in seruitutibus realibus.
- 4 ^b Innouissimo. Legatu purè, vel in diem certũ, cedit à tẽpore mortis quo ad trãmissionẽ, exceptis casibus hic expressis: hæreditas verò nõ adita nõ trãmittitur. h. d. ¶ ¶ Op. ff. ad Syl. l. si q; in graui. §. elegãter. Sol. Fallit in casu illo, in quo hæreditate non adita transmittitur: & in alijs, qui not. in l. ventre. ff. de acqui. hære. Quæro, q quæ est ratio, q in casibus hic expressis nõ cedit dies, nisi ab adita hæreditate. Ratio est, quia quando legatario non expedit q cedat dies à tẽpore mortis, nõ cedit. Hoc autẽ contingit in istis tribus casibus: nõ libertas nõ pot trãmitti ad hæredẽ: & ideo non pot dici, q cedat dies quo ad trãmissionẽ. Item, quãdo relinquitur aliquid seruo, nõ expedit sibi q cedat dies legati à tẽpore mortis: quia cũ reperiret ipsum seruu acquireret domino suo, & sic ipsi hæreditati, quæ interim est domini: meritò expectatur hæreditatis aditio: quia tũc erit liber, vel alterius. Item in usufructu: quia usufructus nõ transmittitur: meritò non dicitur q cedat dies eius quo ad trãmissionẽ. Ex quo apparet solu. cuiusdam q. quã facit gl. ¶ ¶ Quid in seruitutibus realibus? Gl. videt dicere q cedit dies sicut in usufructu, quod est falsum: quia cessat illa ratio, quæ est in usufructu. Facit ad hoc ff. de ser. l. si fundũ. Vide circa hoc quod no. in l. j. & n. ff. qñ dies lega. ced. vbi glo. dicit idẽ quod hic.

Sinautem aliquid. ⁱ Legata relictã sub conditione, vel in diem incertũ, cedunt à die adueniẽtis conditionis, vel diei incertũ: & si efficiãtur caduca vadũt ad substitutu, vel substitutos, vel cõiunctos, vel remanent apud eos à quibus relictu est, si sunt hæredes pro hæreditaria portione: si sunt alij, pro virili cũ onere suo. h. d. ¶ Oppo: de l. hæres meus. in prin. ff. de cõdi. & demõ. & l. si cũ hæres. ff. quãdo dies leg. ce. Sol. Breuiter, quod hic dicitur de cõditione, intelligo nisi sit talis conditionis, quæ inficitur tacite: vt l. iij. de leg. j. & l. cõditiones extrinsecus. de cõdi. & demõ. vel nisi sit omnino extitura in vita legatarij: vt in legibus cõtrarijs. ¶ Opp. ff. de acq. hære. l. qui patri. Sol. Ille est mirabilis casus, & singularissimus ibi. Ratio: quia ius substitutionis erat vnitũ cũ iure accrescẽdi, vt ibi plenẽ dicitur.

Ne autem hoc. ^k Quod dictũ est, q legata transeũt, i cõditione transmittatur, vide Bal. in l. j. in ij. col. §. vt ac. ab hære. & contra hæred. Ad intellectu i istius tex. vide Bar. in l. quandiu. la. ij. ff. de acq. hæredita.

- i Sinautem, Vide Bar. in consil. clix. inci. proponitur q domina Cuciarel la. & in consil. clxx. inci. Rich. condidit testa. Andre. Barba.
- k Ne hoc autem. Vide eum in l. si decesserit. qui fatif. cog. quando aliquid videatur commissum conscientie alicuius, præsumitur ex qualitate facti vel

& personæ: vt est
tex. licet in alijs ter
minis q̄ hic. q̄ tex.
videt̄ melior de iu- a
re. in c. fin. vbi hoc
declarat̄ per glo. &
doct. de offic. dele.
Plus dicit̄ hic Imo. 2
q̄ si Papa in literis
delegatorijs dixit. 3
& in hoc tuâ cōsci-
tiâ oneramus. q̄ vi-
detur electa indu- 4
stria personæ text.
est vbi no. d. Card. 5
in de. j. de iure iurā.
Facit l. p̄batorias. 6
j. de diuer. offi. lib.
xij. & l. per hanc. j.
de ero. mili. lib. xij.
Sed vide gloss. in l.
eos. i. princ. j. de ap-
quæ intelligit̄ tex.
istū. qui dicit. pri-
ma sentētia habet
locū. sicut fuerit la-
ta per delegatū videt̄
tex. in l. vel singu- 1
los. ff. de test. in ver-
fic. proprio chiro-
grapho. cū gl. quæ
videt̄ dicere cōtra-
riū. Itē si requirit̄
q̄ alijs interfit. &
requirit̄ præsentia
in aliquo actū. nō
potest vices suas al-
teri cōmittere: vt di-
cit Bal. in c. quāuis.
de offi. deleg. & ibi
aliquid p̄ Moder.
& Bal. in l. j. i. fi. C.
q̄ admitt. Adde quā-
do testator commi- c
sit. q̄ stetur cōscien-
tiz alicuius quid
importet. Ro. cōsi. 2
ccclix. per Angel.
consil. xcij.
P. P. A. V. P.
a Personæ coheret.
Vide in materia le-
gatorū q̄ quādo te-
stator apposuit ali-
quod onus alicui.
quod censet̄ onus
coherere personæ.
nec transit ad suc-
cessorem. vide An-
to. de But. cōsil. xl-
vij. i. abscq; diffu-
sione allegationū. 3
b Contra pro non d
scripta. Et est diffe-
rētia iter s. istum.
& s. in primo. s. c.
quia hæreditas ia-
cens resp̄sentat per-
sonam defuncti. &
sic si hæres institu-
tus est mortuus. hæ-
reditas manet iacēs
quia tenetur ad o-
mnia onera ad quæ
tenebat̄ defunctus.
cū ipsum represen- 4
tet. vnde ad quem-
cūque transit cum
onere. legatū verò 5
defunctū in aliquo

vel remanent cum onere suo. intelligitur de onere
quod consistit in dando. vel faciendo. id quod po-
test per alium explicari: fecus si consistat in facto.
quod certæ personæ coheret.
S V M M A R I V M.
Legatum pro non scriptum. non transit cum
onere.
Ius accrescendi habet locum. etiam si ille cui acce-
scit. sit defunctus.
Portio vnus ex hæredibus deficiens. quare acce-
scat coheredibus inuitis: & quod aliud sit in lega-
tis. & numero i.
Coniuncti verbis. dicuntur illi. qui vna & eadem
oratione ponuntur.
Disiuncti verbis. dicuntur illi. qui ponuntur in di-
uersis orationibus.
Quando copulacedit inter duas orationes. nō in-
ducit coniunctionē verbalem.
Hic ita. Ista est bona materia. Portio vnus
ex hæredibus deficiens: coheredibus
inuitis. accrescit pro hereditaria portioe. si omnes
sunt coniuncti vel disiuncti: coniunctis primo. post-
ea disiunctis accrescit cum onere suo. h. d. Nota
istū tex. ibi: hoc ita tam variæ & c. qui dicuntur con-
iuncti verbis. & qui disiuncti. de quo facio magnū
festū in l. re coniuncti. de leg. iij. Dicitur hic. q̄ por-
tio hæreditatis. quocūq; modo deficiens. vadit ad
coheredes cū onere. Contra pro nō scripta non
trāseunt cum onere: vt s. eo. s. in primo. Sol. Dicit
gl. aliud in legatis. vt ibi: aliud i hereditate: vt hic.
Ratio. quia legatū pro nō scriptū ab initio est nul-
lum. cū nō sit persona. in qua fundet̄. neq; verē.
neq; si cō: achæreditas habet personā represen-
tā: vt l. nouatio. ff. de noua. & l. hæres quādoq; de
acqui. hære. & l. si ex re. s. fi. de stipu. ser. & l. omnis
hæreditas. & l. omnia ferē. de reg. iur. Sed cōtra
hoc op. ff. de leg. ij. l. Celsus. s. pe. & si. glo. videtur
dicere. q̄ hic corrigat. Tu dic. q̄ ibi hæreditas fuit
pro nō scripta: tamē legata erāt relicta ab herede.
cuius portio deficit noiatim: meritō quia tunc est
eadē ratio. quæ in legato non accrescit cum onere.
& istū passum glo. examinat. & ibi plenē dixi in l.
quæ cōditio. in prin. ff. de cōdi. & demō. Oppo.
de l. j. s. fi. de le. ij. Sol. Ibi vadit hæreditas ad aliū
veniētem ab intest. to. præter spem defuncti: hic
verō vadit ad coheredes succedentes ex dispositio-
ne defuncti. Secundō habet hic. q̄ ius accrescēdi
habet locū. etiā si ille. cui accrescit sit defunctus. Si-
mile de cōdi. & demō. l. hæc scriptura. s. fi. & ff. de
suis & legi. hære. l. si ex pluribus. Insti. ad Orfi. s.
fi. Cōtra istud op. ff. de vul. & pup. l. sed & si plu-
res. in princ. & s. ea. l. s. in nouissimo. vbi dicit̄. q̄
hæreditas nō adita nō trāsmittit̄. siue sit institutio
siue substitutio. Sol. Aliud in iure accrescēdi. vt
hic. & similibus: aliud in iure instōnis. vel substitu-
tionis. Ratio. quia ius accrescēdi in omnibus. præter-
quā in usufructū. dicitur inesse portioni. nō perso-
næ: vt l. Titio. s. j. de usufructu. & l. & an eadē. s.
j. & ibi no. de exce. rei iud. meritō trāsit portio hæ-
reditatis: vt l. si totā. ff. de acq. hære. Ius verō insti-
tutionis. & substitutionis inest personæ: meritō añ
aditionem nō trāsmittitur. Tertiō habet hic q̄
accrescit inuitis. Cōtra. j. proxi. s. Solu. Aliud in
legatis: aliud in hereditatibus. Ratio patet: nam nō
potest qs decedere p̄ parte testatus. & pro parte
intestatus: vt l. ius nostrū. ff. de regu. iur. quod nō
accidit in legatis. etiā nemine volēte legatū: cū
sint hæres. apud quos remanet. Et istū passum.
vtrū hæreditas accrescat inutilis: dic vt dixi s. de
iure deli. l. quidā eulogio. in illa q. q̄ vna portio
deserat̄ à testatore: alia ex legis dispositioe. Ad
vltimū dictū oppo. & habetur hic. q̄ primō vocā-
tur cōiuncti. quā disiuncti. Cōtra. ff. de hære. insti. l.
item quod Sabinus. s. j. Istud est difficile cōtrariū.
Breuiter ista est vera so. q̄ ibi omnes sunt disiuncti.
& nullus est ibi cōiunctus. Vltimō. rogo te. &
teneas mēti istas duas regulas. quæ ponunt̄ hic in
vers. hoc ita tam variæ. q̄ illi dicunt̄ cōiuncti ver-
bis. qui in vna & eadem oratione ponuntur: illi & di-
cuntur disiuncti verbis. q̄ qui ponuntur in diuersis

6 oratiōibus: quia alibi nō habet ita clarē. Ex hoc
dico ego. q̄ quādo copula cadit inter duas oratio-
nes. non inducit coniunctionem verbalem Text.
est in l. sicut in annos. s. j. ff. qui. mo. v. usufru. amit.
S V M M A R I V M.
Coniuncti re. dicuntur illi. quibus ex expres-
sa dispositione testatoris. tota res assignatur.
Legatarij sunt cōiuncti verbis. & disiuncti re. tūc
portio vnus deficiens. remanet apud alios. sine o-
nere per ius accrescēdi.
Quando plures sunt coniuncti verbis tantū: tunc
est locus iuri accrescēdi cum onere. & nu. i.
Quando plures sunt re coniuncti tantum: tūc est
locus iuri non decrescēdi sine onere.
Si sunt coniuncti re. & verbis: an crescat. seu non
decrescat cum onere vel sine onere.
Vbi autem. In legatis portio defi-
ciens accrescit cōiunctis
cum onere suo: sed si legatarij sunt disiuncti verbis.
& coniuncti re. & omnes acceptant. sibi partes faci-
unt per cōcursum: nisi testator aliud expressē dif-
posuit: & si vnus portio deficit. apud alios rema-
net per ius nō decrescēdi. sine onere. h. d. Ex isto
1 s. no. singulariter istud. q̄ illi dicuntur re coniun-
cti. quibus expressa dispositioe testatoris tota res
assignat̄ cui libet. Vide tex. quia sermo testatoris.
& c. Simile habetis in l. idē Neratius. de usufru. ac-
crescē. Op. ad istud prin. & videt̄ q̄ nō accrescit
cum onere: vt s. eo. s. j. Sol. Ibi in pro nō scriptis:
2 hic in caducis. vel quasi. Oppo. j. eo. vers. si nau-
tem ad deficiētis. quem modo legi. Sol. ibi loquit̄
in coniunctis verbis. & disiunctis re: qui cū ve-
niant per ius non decrescēdi. remanet apud eos
sine onere. Oppo. dicitur hic. volentibus: contra
3 s. proxi. s. Sol. Aliud in hæredibus: aliud in legata-
rijs. Venio ad s. si nau. & ad deficientis: & oppo.
4 s. eo. s. pro secūdo. & s. in nouissimo. Solue vt mo-
do dixi: hic veniunt per ius nō decrescēdi: ibi per
ius accrescēdi. Circa hanc legem formo q. nos
5 habemus: quando plures sunt coniuncti verbis
tantum: tunc est locus iuri accrescēdi cum onere.
6 Item: quando plures sunt re coniuncti tantum: tūc
est locus iuri non decrescēdi sine onere. Quæ-
ro. quid si sunt coniuncti re. & verbis: vtrum ac-
7 crescat. seu non decrescat cū onere vel sine onere.
Gl. hic dicit. cum onere. Vide eā super verbo. non
sentiat. in fi. Pet. de Bel. per ti. dicit cōtrariū. Cū
enim sint coniuncti re & verbis. ex eo q̄ sunt con-
iuncti re. veniunt per ius non decrescēdi: appa-
ret q̄ debet remanere sine onere. dicit ipse. Glo. te-
net contrarium: & ego. vt videtur mihi. teneo gl.
nostram in l. re coniuncti. de leg. iij.
Quæ autem. Quæ dicta sunt de hæ-
8 reditatibus. quæ aufe-
ruatur ab indignis. intacta permanent. h. d.
Cū autem. Hæreditas non adita
9 vadit ad coheredes. vel ad venientes ab intestato
vel ad fiscum.
S V M M A R I V M.
In donatione causa mortis. habet locum ius ac-
crescēdi.
Quæ profunt omnibus. debent præferri vtilitati-
10 bus priuatorum.
Hæc autem omnia. Hac lege
11 statuta lo-
cum habent in testamentis. codicillis. & donatiōe
causa mortis. h. d. No. ex isto tex. q̄ in donatio-
ne causa mortis habet locum ius accrescēdi: quia
formauit quæstionem de hoc. quādo repeti l. re cō-
iuncti. de lega. iij. & eam dimisi in decidam. sed hic
12 habet tex. Vltimō no. q̄ quæ profunt omnibus.
debent præferri vtilitatibus priuatorū: vt in aut̄.
res quæ. s. communia de leg. & c.
De his. qui ante apertas tabulas. Ru.
S V M M A R I V M.
13 Filius. vel alius in potestate decedens. hæredi-
tatem sui parentis non aditam. & ignorans. tranf-
mittit ad quos cunque.

nō representat. Et
ita vult hic sentire
Bal. & melius in l.
re cōiuncti. de lega.
iij. vbi dicit hanc ra-
tionem esse nouam
nec tactam ab ali-
quo alibi.
De lega. iij. Vide
Bar. in l. si duobus.
s. j. de lega. j. & ista
lex Celsus. hic alle-
gata facit magnā li-
mitationem ad ea.
quæ dicuntur in d. l.
si quis à filio. i. prin.
de lega. j. vbi relicta
ab instituto cōsentē
relicta à substitu-
to. Illud est verū ni-
si nominatim ab hæ-
rede fuerint legata:
vt puta à te Titio
lego: quo casu ita
videntur relicta so-
lum. si ille sit heres.
d. l. Celsus. videt̄ Bar.
in l. non iustam. ad
Tre. s. adde Bart. in
terminis in l. Titia
la iij. de lega. ij. & in
s. j. & ibi per gl. In
isti. ad l. Falci.
Accrescit inuitis.
Ad istū s. vide Bar-
to. in l. j. s. quando
non pe. par. & vide
Cyn. melius loquē-
tem. & Bal. in pro-
xi. s. in prin.
Disiuncti verbis.
Vide hic per Bald.
in s. prox. per Bar.
Vbi autem. Vi-
de Bar. in cō. clxxj.
inci. pro examinan-
da veritate pro s.
vbi autem. si habet
locum ius accrescē-
di in fideicommiss-
so. Andr. Barba.
P. P. A. V. P.
g s. si nau. Cir-
ca istum s. dum di-
citur in eo. & alle-
gat quod si testator
idem voluisset in
vno q̄ in alio vtiq;
expressisset. vide
Alexā. cōsi. clv. vo.
ij. col. vlti. & consi.
cij. vo. iij. ad fi.
Hæc autem oia.
Et vide Bart. in l. si
michi & Titio. de
verb. obli. & Bald.
in l. j. in fi. s. quādo
non pe. par. & Bar.
in l. cū hi. in prin. ff.
de tranf. act.

Secunda Bartoli super Codice.

a *P. P. A. V. P.* Per hanc, Beneficium huius l. habet locum etiam si tractetur de hereditate non adita per descendentes transmittenda in nepotes, vide Rom. consil. cccxliij. ad si. quid autem si statutum diceret quod existerentibus masculis femina non succedat, an filius isto casu transmitteret totam hereditatem non aditam ad filiam suam feminam, an vero transmitteret quae sibi de iure communis spectant. ubi vero non esset tale statutum quasi in ea sola sit sua haeres, non in portione feminae quae ei auferatur in masculum, vide omnino & lae l. aso. in l. si arrogator. in viij. & ix. col. ff. de adop. An autem ex beneficio huius l. a transmittatur bonorum poss. non agnita, vide l. aso. lae in l. emancipata. in penul. & ante penul. col. C. qui admitti.

a Per hanc. Vide Bar. in consil. clj. in cap. proponitur domina Cuciarella. Aud. Barba.

a Per hanc. Vide Bart. in l. si auia. per totam l. s. de iure do. sed utrum ista lex habeat locum in transmissioe bonorum poss. de iure praetorio, gl. & Bar. in l. emancipata. s. qui admittit. dicit quod sic, sed Bal. ibi dicit, quod fallit in bonorum poss. contra lae. & ibi post Bal. dixi quid in iure dicendi testamentum nullum, de quo per l. in l. filio praetito. in antepen. charta.

P. P. A. V. P.

b Contra praedicta opp. Vide in l. ij. s. ad officianum.

b Contra praedicta opponit. Vide hic Copo. & Ni. Mat. quem refert Bal. in l. cum antiquioribus. circa penulti. vel vlti. colum. de iure delibe.

c Quae gl. vide de Bart. in l. ij. ff. de leg. j.

P. P. A. V. P.

d Circa hanc legem. Sequitur domi. la. d. so. in l. cum filia. mil. col. iij. in fin. ff. de leg. j.

e Fideicommissum conditionale. Vide f. gloss. & doc. in l. is cui. ff. de act. & oblig. Adde quod gl. sequutus est Bald. consil. cccix. ij. volumi. & eod. volum. consil. cccxxx.

f Habeat locum. Vide text. not. in l. Titius. ff. de suis & legi. & text. in l. Paulus. s. penulti. & ibi gloss. ff. de bo. lib. & hoc sequitur Bal. in d. l. s. qui filium. Vide quod no. Barto. in l. fin. in ver. quaeero quid si filia. ad Trebel. & Bald. in l. qui se patris. ad finem. & quod no. Barto. in l. item praetor. ff.

Descendentes, qui non sunt in potestate, hereditatem ascendentes non agnitam transmittunt ad descendentes, non ad extraneos.

Hereditas non adita, an etiam transmittatur ad ascendentes.

Fideicommissum conditionale relictum ab ascendentes non transmittitur ad descendentes, fideicommissario defuncto conditione pendente.

An ista lex habeat locum, siue isti descendentes fuerint nati in vita illius de cuius hereditate agitur, siue postea.

LEX VNICA.

Rer hanc. Hereditas ascendenti non adita, transmittitur ad descendentes, nisi repudiata sit. Idem in legato non agnito. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo ponit vnum statutum, quod continet ius speciale. Secundo ponit aliud, quod continet ius commune. Tertio ponit rationem. Secunda ibi: quod scilicet. Tertia ibi: si quidem. Haec est singularis constitutio, & noua. ¶ Oppo. s. de iur. delib. l. iij. Dicunt quidam, quod hic loquitur de filio, qui erat in potestate: ibi de emancipato. hoc est falsum per istum text. qui loquitur de matre, & auia. Dicit ergo quod hoc est speciale in descendentes, ut hereditas ascendenti non adita transmittatur ad descendentes. Contra hoc opponitur, quia descendentes transmittunt hereditatem ad quoscumque: ut in hereditate. s. filius. de castrensi. pecu. Dixi plenè s. de iure delibe. l. si infanti. Solut. ¶ Filius vel alius in potestate decedens, hereditatem sui parentis non aditam, & ignorans transmittit ad quoscumque: ut dixi in l. si infanti. & hoc operatur existentia sui heredis: ut videbitis j. titu. iij. l. apud hostes. ¶ Descendentes vero, qui non sunt in potestate, hereditatem ascendentium non agnitam transmittunt ad descendentes, non ad extraneos. Hic est casus singularis illi. vero, qui non sunt de descendentes, hereditatem non aditam non transmittunt regulariter: ut in d. s. in nouissimo. s. titu. j. Item, qui sunt de descendentes, & non in potestate, si non habent descendentes ex se hereditatem non aditam non transmittunt, secundum regulam in d. s. in nouissimo. Ita debetis istam materiam intelligere. ¶ Contra praedicta opponitur, & videtur, quod etiam ad ascendentes hereditas non adita transmittatur: ut j. titu. iij. l. apud hostes. Glossa quae est hic, hoc fatetur, & male: quia contra casum l. ij. s. si quis ex liberis. ff. ad Tertul. Non obstat l. apud hostes j. titu. iij. qui ibi loquitur de suis, qui transmittunt ad omnes. ¶ Quae gl. quid si isti descendentes, non sunt instituti haeres ab illis, quibus fuit delata hereditas non agnita. Dicit gloss. non admittuntur, argumen. ad hoc de coniu. cum eman. lib. l. j. s. ij. Item quae gl. quid si hereditas non fuit delata ex testamento, sed ab intestato. Glossa dicit idem: quia eadem est ratio. Hoc tenent omnes. ¶ Quae gl. circa hanc legem, d. vtrum fideicommissum conditionale relictum ab ascendentes transmittatur ad descendentes, fideicommissario defuncto, conditione pendente. Certè gloss. tua determinat quod non, & bene. dic. vt in gloss. ¶ Quae gl. vtrum ista lex habeat locum siue isti descendentes fuerint nati in vita illius, de cuius hereditate agitur, siue postea. Dyn. tenet quod

de suis & legi. & Bal. in d. l. si in personam. Bar. in d. l. si quis à filio. de iniur. flo. testa. & ibi Angel. & Cyn. in l. fin. j. ad Orfi. & ibi vide gloss. & Barto. aliàs in l. si quis filium. s. de mos. testa. & per Barto. in l. si cui. in princ. ff. de legatis j.

g Nascitur. Et si legatarius moritur vxore prae-grante, valet legatum nato posthumo. ff. eo dem. l. is cui.

fic, & Cy. hic ponit eam: & facit de ea magnum festum: quia dicit, quod ipse habuit eam de facto. Et allegat dictu Dy. in l. Gallus. in magna distinctione, & ponit ipse hic, & in l. qui se patris. s. vnde libe. & l. si quis filium. s. de inoffi. test. & gl. ordinaria hoc videtur velle, referendo illam gl. ad illum text. s. de fideicommiss. l. si in persona, & c.

Quando dies legati, uel fideicommissi cedit. Rubrica.

LEX I.

Sic competenti. Dies anni legati, etiam quo ad exactionem cedit in principio cuiuslibet anni. hoc dicit. ¶ Oppo. de l. qui hoc anno. ff. de verb. oblig. Sol. Ibi debet ante anno, vnde erat annua praestatio: hic debebatur singulis annis. ¶ Oppo. de l. lecta. ff. si cer. peta. Solu. Ibi dies fuit adiecta causa differendae solutionis, hic vero causa multiplicandae obligationis. Plenissimè dixi in l. qui hoc anno. de verbo. obliga.

LEX II.

Arum. Substitutio facta, quae deueniat in superuiuentem, non habet locum in persona vltimi superuiuentis. h. d.

LEX III.

Sic Pontionilla. Dies legati relicti in tempore certae aetatis, cedit adueniente aetate.

Vuxori. Dies relicti in tempore liberorum, cedit statim cum filius nascitur. hoc dicit.

Xhis verbis. Cum tempore certae aetatis adijcitur praestationi legati, legatum conditionale non facit, & legatarius descendens transmittit: expectabitur tamen dies. hoc dicit. ¶ Oppo. de lega. primo. l. si cui legatur. in princ. Solu. Ibi dies fuit apposta legato, hic praestationi: ut dicta l. si cui. de leg. primo. & ibi plenè dixi: & Cy. ponit hic vnam distinctionem laco. de Arena. quam ponit hic, & de manu. test. l. si ita. & illa distinctio deficit in multis: sed supplè vt dixi in dicta l. si cui.

Sic fideicommissum. Legatum à legatario ignorante ab intestato relictum, transmittitur. h. d.

Vt in possessionem legatorum. Rubrica.

LEX I.

Quoniam. Cum petitur satisfactio, debet adhiberi summaria cognitio.

tertia est differentia. ff. de condi. & demonst. quid iuris quando conditio adijcitur dispositioni, & quid quando executioni, & quando per distinctionem cum, & quid in vltimis voluntatibus, & quid in contractibus, vide no. Pau. de Cast. in l. quibus diebus. s. quidam titio. ff. de condi. & de vbi vero loquitur & assignat rationem differentiae inter contractus & vltimas voluntates, vide etià oino Bar. in d. s. quidam titio. qui etià aliter loquitur.

to posthumo. ff. eo dem. l. is cui.

¶ Nascitur. Adde quod Pau. de Cas. quae rit quid si grauato heredem de restituendo, si liberos non habuerit: ipse autem habuit, & mortui sunt eo viuentem: an habebit locum substitutio. Videtur quod non, per istum text. quia verum est dicere ipsum liberos habuisse. Contrarium dicit ipse: quia illud est in casu huius legis. cum habuerint liberos: quae statim purificata est conditio: aliud est grauare sub conditione negatiua, si non habuerit: quia debet intelligi tempore mortis, siue si cur si dixisset, si decesserit sine liberis: quo casu non sufficeret habuisse si tempore mortis liberos non habebat. Lex facta. s. penul. ff. ad Trebel. Sita men testator dixerit, si filios non procreauerit, vel ei non nascantur, & nati sunt: & mortui viuentem ipso grauato, & substituto, euanciscit substitutio. Et ita consuluit Bal. consil. cccxij. ij. volu. ubi ex eius verbis potest colligi confirmatio huius dicti Pau. de Castro.

P. P. A. V. P.

h Hic praestationsi. Sequitur Cō. consil. cccxvij. vide omnino eundem consil. clxiiij. in ij. dub. ubi ponit quando aliquid adijcitur executioni, suspenditur executio, seculi si verba expresse non suspendant executionem, sed inducant necessitatem solum aliquid faciendi: vide ibi exemplum per eum, vide per Bart. in l. ij. in ij. colum. verfic. Ipsi,

a Ipsis. Vide Bar. in confi. cxlix. inci. literas mag. vestrz. quomodo alleg. istam legem. Andr. Barba.
b Si postquam. No. hic casum, qd pignus pratorium per dominum alienari potest. Ad idem est text. quem ibi not. doct. secundum vnam lect. in l. si quis missum. §. si. ff. de dam. infec.

c Cū Archimedo. Vide in materia liter omnes. & ibi a doc. ff. qui fatif. cogā. Sed vtrū hodie heres cogā cauere fideicommissario de fideicommissio prastando iure nouis si.

b no. Auf. vide glos. & doc. omnes in l. cum tale. §. j. ff. de codi. & demō. Adde, & intellige secū dum Pau. de Ca. qd Archimedo non erat filia testatoris: aq̄ cū habuisset restitueret fratribus, nō potuisset compelli ad prestādam cautionem: vt s. ad Trebl. i. iubeamus.

d Qui legati. Adde quod Pau. de Cast. dicit. qd phanc legē patet qd listatum dicit, qd habens instrumentum possit petere executionē realiter & personaliter ad sui volūtatē: qd si creditor fecerit se mitti in possessionem debitorū, & debitor non soluit, qd potest facere personaliter ipsum deheri, & econuerso: quia per electionē vnius vix nō preiudicauit sibi in alia. alle. l. j. §. qd ergo. de v. inspic. & qd not. Barto. in l. cōsentaneo. j. quomodo & qñiu. Archi. in rub. de eo qd mit. in pos. causa rei fer. li. vj. & liter. §. cre ditor. cū ibi not. de fideiuss. Aliqui tñ tenet cōtrariū per l. rescriptū. §. fin. de dis. pi. & l. que special. j. co. ti. & l. fideiussores magistratuū. §. pro Aurelio. ff. de fideiuss. Tu dic qd primam partem tenet Ro. confi. cxxxij.

e Scire debetis. De hac materia vide Bart. in l. pactū inter heredem. ff. de pact. & in l. nemo potest. de leg. j. circa prin. & per Bar. in l. j. §. de usufru.

* P. P. A. V. P. Scire debetis. Vide Alex. c. si. cccc. xxv. inci. in iij. col. lū. Pau. confi. cxcj.

L E X I I. **U**psis. Cautionem de legato prastando, potest testator remittere. h. d. Quæru gl. vtrū testator possit remittere hypothecā, & dicit quod sic arg. huius l. & bene. Dic vt in glos.

L E X I I I. **S**i postquam. Quando cōcurrit pignus pratorium, & conuentionale, qui prior est in tempore, potior est in iure. h. d.

Vm Archimedo. Ante euentum dici incertū, non potest fideicommissum peti: sed cautio de eo prastando. h. d.

Quilegati. Missio in possessione causa legato rum, solū pignus cōstituit, & actionē ex testamēto impedit. h. d. in summa.

S Y M M A R I V M.

¶ Sentētia lata contra possessorem in rei vindicatione mādatur executioni contra alium possessorem, quando primus dolo desit possidere.

Certa est forma. Legati cā, potest fieri missio in res hereditarias, quas hæres possidet, vel dolo desit possidere, & in res proprias post sex menses. h. d. ¶ Nouum est quod dicitur, & not. in l. Dicunt doct. per istam l. & similes, licet nō allegēt istā, qd si est lata suā in rei vindicatione cōtra possessorem, sit executio cōtra alium possessorem, quādo primus possessor dolo desit possidere: vt hic, & l. is cui §. qui in possessionem legatorū, & l. si legatorū. ff. eo. Ita refert Cy. in l. j. §. de ali. iu. mu. cau. fac. in vj. q. per l. j. ff. si mu. ven tris nomi. in poss. missa sue. & eadē pos. do. ma. ad alium transmissi esse di. Dico ibi plenē in §. necessario. & in repetitione l. creditores. j. de pig.

Circum debetis. Cautio legato rum potest remitti per testatorem, nō cautio fructuaria. h. d.

Contra eos. Administratores Reipub. poterunt conueniri, si satisfactionem de legato prastando non exegerunt. h. d.

De suis & legitimis. Rubrica.

¶ Dicitur est suprà de successiōibus ex testamēto: sequit videre de successiōibus ab intestato verūm quā primus gradus est liberorum: ideo ponit de suis & legitimis: verū quā in nepotibus ex filia seruantur quædam specialia: merito annexitur, & ex filia nepotibus &c.

L E X I. **S**ifratri. Succedenti de iure ciuili non est limitatum tempus centum dierum.

L E X I I. **N**epotes. Nepotes succedunt auo in stirpes, non in capita. h. d.

L E X I I I. **N**intestato. Nepos ex filio defuncto, succedit æqualiter auo cū superstitie filio. h. d.

Nintestato. Filius etiam posthumus, præfertur foro ri. hoc dicit.

Ad te parens. Filius adoptiuus succedit cum filiis naturalibus, & legitimis. hoc dicit. & hoc videbitis in l. cum in adoptiuus. j. de adoptioni.

in prin. vbi etiam ponit de remissione inuentarij. **E**x libera. Ad hanc legem vide no. Insti. de gra. §. illud. a. Mas est in rub. de ser. cog. in prin. Adde qd Pau. de Ca. refert hoc Cy. cōsultasse per l. Paulus. de stat. ho. qd licet super matrimonio à principio inualido, fortè ratione consanguinitatis. Papa dispenset, qd filij prius concepti, licet postea nati, non efficiuntur legitimi. Et cū hac decisione transit ipse de cuius decisionis veritate, & in fortioribus terminis, vide Pe. de Anc. cō. si. cccc. inci. viso & diligēter inspecto. ¶ Apud hostes. Istā legē limitat Bal. in l. qui se patris. §. vn de lib. in iij. colum. quod an sit verum, ibi vide Alex. & Sa li. & vide etiā Bal. in l. qui se patris. in x. co. & vide etiā de materia s. in l. si. de acqui. hare.

Ex libera. Conceptus ex patre seruo est spurius, & ei non succeditur. h. d. ista lex.

Liberum. Libertus potest habere filium in potestate: & eum potest habere suum hæredem. h. d.

Apuhostes. Hæc est bona lex. In primo anno, quo legi Codicem, tractauit materiam iustitiam, quam tractauit post ea plenius in l. si filius qui patri. de vulga. & pupil. Existencia sui hæredis, operatur transmissionem hereditatis non agnitæ, etiā in filio ignoratē. h. d. De hoc dic vt dixi in l. si infanti. §. de iure de libe. Ratio huius est, vt dicit hic tex. quæ est sua materia.

Idefunctus. Nepotes ex filia succedunt cum diminutione certæ partis, siue ab intestato, siue contra testamentum veniant. h. d. Est hodie hæc lex correctæ, vt habuistis s. de col. ut. quæ tertiæ partis.

Vbrauiarum. In successione feminarum, emancipatio non attenditur. h. d.

Simater. Descendentes excludunt ascendentes. h. d. Iste tex. Iure ipso succedunt: non intelligitur ipso iure, qd non sit opus aditione: quia hoc nō est verum in hereditate materna. Videbitis j. ti. j. l. ij. & ff. ad Tertul. l. ij. §. si quis ex liberis. Sed intelligitur ipso iure, si voluit: sicut dicitur in compensatione. quæ fit ipso iure: scilicet si opponatur ab homine vt no. in l. si cōstat. §. de cō. pensa. & l. si quid à fideiussore. ff. de cō. pensa.

Quoties. Descendentes, licet nō habeant vnde liberi, ceteros agnatos in toto excludunt. h. d. Ad euidentiam scias qd cum tractat de successione feminarum, non habet locum honorū possessio cōtra tabulas nec honorū possessio vnde liberi: vt l. illud. §. ad testa. ff. de cōtra tab. & ff. si tab. te. nul. extat. l. j. §. reitē. & §. liberos. Hic habemus vnam auz. cui istam potius, quam toti isti titulo.

S Y M M A R I V M.

- 1 ¶ Filius factus. hodie in aduentitijs habet hæredem, i & quid in dote profectitia remissimē.
- 2 Edictum de coniungendis cum emancipato liberis, an sit correctum.
- 3 Cognati vsq; ad decimum gradum admittuntur.
- 4 Dominus an succedat cognato serui sui.

In successione. Nota qd hodie filius factus, habet hæredem. Certe hoc erat etiā de iure Codicis: vt videbitis j. de bo. quæ lib. l. iij. in prin. qd est verū in aduentitijs. In profectitijs nō reperitur hodie immutatum: vt no. in auz. vnde hæc sumitur: tamē an hoc sit verū simpliciter: & sic an filius factus possit habere hæredē in dote profectitia: plenē dixi in l. post do tē. ff. sol. mari. ¶ Quæro, quid est hoc dictum, sola naturali causa inspecta. Quidam dicūt qd remouet adoptiuos. Alij dicunt, & istud est verū, qd remouet distinctionem emancipationis, & patriæ potestatis. ¶ Iuxta hoc queritur, an edictum de coniungendis cum emancipatis, sit hodie sublatū? Glo. quæ est hic, dicit qd sic. Docto. Ultramon. dicunt contrarium. Videtur mihi qd ego tenuerim vobis glo. ff. de coniungendis cū emancipatis. l. j. circa prin. in gloss. magna. ¶ Quæro, vsq; ad quem gradum admittatur cognatio. Respondet gl. & bene, vsq; ad decimum, cum ex æquati sint cognati agnatis.

* P. P. A. V. P. In successione. Vide Com. confi. cxxxij. inci. qualiter. circa med. & confi. lxxxvij. circa fi. & ideo etiam in eo requiritur aditio sicut in extraneo, vt ibi per eum.

- 1 ¶ Filius factus. hodie in aduentitijs habet hæredem, i & quid in dote profectitia remissimē.
- 2 Edictum de coniungendis cum emancipato liberis, an sit correctum.
- 3 Cognati vsq; ad decimum gradum admittuntur.
- 4 Dominus an succedat cognato serui sui.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ In successione. Quærit gl. Vide in simili Barto. in l. j. ff. de leg. j. & glo. & Bart. in l. fi. s. unde cog.

b ¶ Matres. Vide Io. An. in addi. Spe. in tit. de tu. verfi. an matri. & Imo. in c. ex parte. de app. Bal. hic. & in l. precibus. verfi. quid si mater. s. de impu. & alijs subltit. & ibi vide plures q. in hac materia per Bald. in v. j. & vij. col. & vide Bald. in l. sancimus. de adm. tuto.

c P. P. A. V. P. ¶ Matres. Ista materia de matre non petente tutorem nõ habet locum. si intra annum moriatur pupillus. Item est articulandum & probandum hoc qd non petierit. vide Com. cõfi. cxv. post prin. incip. domina Catharina qd aut si mater esset minor. tamẽ efficeretur maior ante annũ & nõ petierit vide l. inf. in l. minoribus. ad fi. C. de his quib. vt indig.

d ¶ Mater excusat. Et qd in matre tutrice transeunte ad secunda vota. an etiã per hoc excusetur. vide Bal. in aut. iñ. d. in ij. col. s. de fecũ. nup. & vide in d. l. ij. s. qd si pater. ff. ad l. tert. & ad gl. hic bene facit text. in l. cum mater. & ibi Bal. s. qui petu. & his adde Bart. in l. ij. ff. qui pet. tuto.

e ¶ Mater hodie. Vide omnino Lud. in rub. s. unde lib. vbi pulchre probat qd etiam vbi tractatur de successione femininarum. cõpetit bonorum possessio unde liberi. Ad de Pet. de Ancha. cõfi. iij. Bal. cõfi. cclxv. lib. ij. Et an si mater fuit negli gens. priuatur auia. vide etiam Pet. de Ancha. cõfi. cccij.

f ¶ Mater. Vide pro intellectu huius legis. mater. Bar. dicit hic qd est correctã per d. aut. ex testamento. & istud dicit esse verius hic Bal. Sed hic Ange. dicit eam non esse correctã. & alleg. s. hinc nos. in aut. de nup. & idem voluit in d. aut. ex testamento. sed pendet nunc de facto. Pater instituit duos filios sibi hæredes. & natum ex alio filio defuncto. & substituit sibi matrem. decessit iste filius relicta ipsa matre. quæ post secundo contraxit relicta ipsius patris. modo d. s. hinc nos. dicit qd proprietates remanet penes fratres ipsius filij defuncti: stat dubitatio quid in istis patris. vtum sit idem accusare que siui: & vtum sit idem dicendum. Et videtur qd sic: quia cõcurrat duo in odiũ matris transeuntis ad secunda vota: ipsa lucratur bona venientia ex substantia patris. concurret aliud: quia ista bona relicta sunt ab auo paterno ipsorũ patruorum: & ista mater contra voluntatem ipsius auo lucratur dicta bona. & licet d. s. hinc nos. loquaer in fratribus fuit facti frequentia. idem erit si sunt patris. arg. l. tale pactũ. s. j. ff. de pac. & maxime si iste auus cogitauit dictam mulierem non transire ad secunda vota: vt singulariter dixit Bal. hic. & ista pars est æquior. ne bona transeant in extraneos. Andre. Barba.

g ¶ Mater. Sed ista lex habeat in locum in patre. vide gl. Bart. & doc. in l. fi. s. de fecũ. nup. Adde an habeant locũ in patre. quæ posui in d. l. foeminã.

h P. P. A. V. P. ¶ Si fuerint. Vide Ioã. Dama. cõfi. lxxij. in ij. dub. vbi dicit istud procedere quando extarent sorores vel fratres defuncti. in tract. succes. ab intesta. in v. & vj. char. ver. Item omnia prædicta. & vide eundem cõfi. xcij. in ij. dub.

i P. P. A. V. P. ¶ Omnem. Circa materiam huius. l. vide Com. cõfi. lxxij. vbi vult quod quando mater transit ad secunda vota. & petit tutorem dari filio. iudex debet dare illum quem mater petit. & sic locus est dationi. etiam si adessent legitimi. qui etiam non sunt de necessitate citandi & talis potest dari etiam sine inquisitione. & ibi etiam quod si mater non redderet rationes. priusquam transeat ad secunda vota iuxta formam hu-

ius legis. per hoc vitatur dario tutoris. vide in authen. sacramenta. quando mul. offi. tutel. fung. potest. per Bart. & alios cui sit locus datio. & an debeat de necessitate. quando mater petit. Item ista lex procedat etiam de iure canonico. secundum Panormi. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in v. col. circa si. extra de constit. limita not. per Paul. cõfi. cclxij. in vlti. col.

succedit. quousq; alius supererit. hoc d. Iste pœne hodie sunt correctæ per ius Canonicum: vt dixi vobis in l. ij. s. de secun. nup.

MAter. Mater. quæ ad secunda vota nõ trãsiuit. eorũ. quæ per filij mortẽ q̄siuit. siue adquisierit. si fuerint paterna. vsum fructũ: si aduentitia. retinet plenũ ius. h. d. ¶ Opp. in aut. de non eligen. secundo nubens. s. cũ igitur. Sol. Illa auth. corrigi istam l. sed postea illa aut. corrigitur per aut. de nup. s. hinc nobis. vbi redditur ad distinctionem huius l. Ita dicit glo. quod intellige verũ. in his. quæ obueniunt ex testamento. non redditur ad distinctionem huius l. imo ista lex remanet correctã: vt in aut. ex testamento. s. de secun. nup. quã authenticã tenere debes in ista materia.

Matrem. Mater. q̄ assumpta filij tutela ad secunda vota tranferit. antequã aliũ tutorẽ dari fecerit. & rõnem reddiderit. ab omni filij successione excluditur. h. d. ¶ Quærit gl. vtrũ ista lex habeat locũ. si mater est tutrix in testamento. Tene opi. Ioan. q̄ sic: vt in glossa.

S V M M A R I V M.

¶ Per mortem filij non extinguitur vsus fructus. cõpetens patri.

SI quis. Ista lex est hodie correctã. nisi in vno casu tãtũ: & ideo nescio qd dicat: habet tres partes. Primõ. qn̄ decessit reliquit matrẽ. & fratres. Scdõ. qn̄ decessit superstitie patre. & matre & fratribus plurib⁹. Tertiõ loquit qn̄ qd decessit superstitie patre & matre. & fratribus: & erat emãcipatus. Quartõ loquit qn̄ decessit superstitie p̄e & matre: & erat in ptãte. Secũda ibi: ita tñ. Tertia ibi: sicut defuncta. Quarta ibi: si nõ defuncta & hoc tibi sufficit pro summario. ¶ Nota hic. ¶ p mortẽ filij nõ extinguitur vsus fructus cõpetens patri. qd hodie nõ est correctũ. licet oia. quæ hac leg. dicuntur sint correctã. Habetis hic tres authenticas.

instit. de acti. & idem Abb. in c. vxoratus. & alij in d. ant hen. sacramenta. & idem Bald. in consilio. cccix. in ij. parte. in contrarium est glos. in d. s. fin. in authen. de nupt. tamen aduertit quod quantum ad hoc. vt desinat esse tutrix videtur procedere decisio Iaco. de Butri. & seq. quod sit eadem ratio. scilicet quia illa est suspecta quando committitur stuprum in tutela filij. sicut si secundo nubere. vt declarant Bar. & alij in aut. matri & auix. C. quando mul. tute. Sed quãtum ad alias pœnas præsertim vt priuatur successione filij videtur militare fundamentum glo. in d. s. fi. sed quia nulla lege cauetur. ideo priuatio iudicij non potest. s. cum igitur. in authen. de non eligendo secundo nub. pro quo vide Alex. & Inf. in l. fideicom. C. de fideicom. contra Pau. de Cast. nec militat eadem ratio. quæ in secundo nubente quod talis potuerit prouideri facere filio vel tutori vt dicit text. in d. s. si autem tutelam. quod stuprum committens non debuit allegare turpitudinem suam & potuit pudori suo parcere. l. quæritur. ff. mandat. non detegendo stuprum quod detegere oportuisset si voluisset & propter illud prouideri debet tutor filio. videtur tamen quod mater excludatur propter stuprum etiam si non fuisset tutrix vt decidit Iacob. de Butri. quem sequi videtur Barto. in l. ij. argumen. à contra. s. cum igitur. in fi. in ant hen. de non elig. secundo nub. sed istud non puto verum quia in contrarium est lex. vbi not. Angel. in s. primo. in ant hen. quibus mod. nã. effi. legi. vbi etiam si esset meretrix succedit quocũque iure proximitatis. licet præcti. Papi. in form. libel. quando petitur hæreditas ab intestato sequatur simpliciter dictum Iaco. de Bellaperti. de quo. s. sed in contrarium stringit. & ratio Barto. allegata vbi s. contra opinionem Iacobi de Bellaperti. Sed opinionem primam tenet Ludou. Bolo. in additione ad Mathesi. in tract. succes. ab intesta. in ij. chart. in ij. articu. princi. qui tamen nõ loquitur in matre tutrice. sed generaliter excludatur. prout excluderetur. si secundas nuptias contraxisset. eandem opinionem tenet Barba. cõfi. xj. volu. in ij. dub.

¶ Excluditur. Et alias pœnas subit mater in isto casu. quæ ponuntur in authent. eisdem. de secundis nuptijs. & ibi vide Baldum in materia huius legis.

Et cum

Tu dicis. Vide Bar. in rubri. ff. si quis à pa. sue. manu. P. P. A. V. P. Sunt hodie correctæ. Vide in aut. successione. s. de suis & legiti.

Defuncto. Adde intelligendum hanc aut. secundum Pau. de Cast. de patre naturali & legitimo, ut cõcurrat in success. filij cum matre: sed si pater est adoptivus, præfertur matri: ut l. ij. §. obij. ff. co. Itẽ intellige in successione hæreditaria, sed in feudali, vel emphyteutica non succedunt parẽtes, sed descendentes: ut in c. j. de gra. suc. in feud.

Defuncto. No. q. in casibus in quibus fratres succedunt vna cum parentibus vel filijs nõ quã partiũ attingentiũ eos, acquirunt vñ fructus parentibus in quorũ sunt potestate, vide Ange. Aret. in trac. testa. ingl. in verbo volens intestatus decedere in v. col. & idẽ est vbi relinquitur simul patri & filio, vide eundem in d. tracta. in verbo, itẽ relinquitur Scio filio Ganj decẽ libras bon. vide quã habes in aut. excipif. j. de bonis quã lib. ad Bart. Item circa illud quod vult la. co. Bur. hic, q. mater non præferatur auiæ paternæ, vide in contrarium Io. Dama. consil. lxxij. & latẽ Barba. consil. l. volu. iij. vbi etiã de auo paterno & ibi etiam ponit de interpretatione cuiusdam statuti.

Prima solu. Vide Bar. in l. si matre. s. de suis & legi. Si qua. Nec ex testamento, nec ab intestato not. probat in c. si. de clã. despõ. & c. cum haberet. de eo qui dux. in v. xo. quam pol. & ibi zabar. hoc dicentẽ. & per Bart. Andr. Barba. P. P. A. V. P. Si qua illustris. Istam l. repetit latẽ do. Ioã. Bapti. Cacialup. & ibi latissimẽ tangit materiam spuriorum & naturalium & eorum successione, & qui dicuntur spurij & qui naturales, & multa alia in materia naturalium, vide omnino ibi per eũ, & perquire in tabula directæ repet. vbi habes per ordinem materiam positam per eum in ista l. vbi etiam latẽ ponit quomodo puniatur communitas inter omnes personas. Item quid de natura ex damnato coitu & incestuosis vtrũ succedat, vide Io. de Dama. consil. xcv. P. P. A. V. P. Ex coitu reprobato. Vide Paul. de Cast. consil. cccxvij. in iij. col. vide Soci. in l. gallus. §. quid si is. in penul. col. de libe. & posthu. vbi ponit pulchram quæst. de qua vide latissimẽ eundem consil.

T cum. Ista l. corrigi legẽ Codicis, quã dicebat, q. cõfororibus defuncti mater habebat dimidiam, aliã exceptionem.

I ntestamẽto. Ista lex non venit ad legẽ Codicis corrigẽdo, sed magis addendo. Et aduerte, & forma casum sic, vt adaptes ad tex. Video q. pater succedit filio ab intestato: sed vtrũ possit pater venire contra testamẽtũ filij, ad hoc videt Imperator ibi, in testamẽto quoq; & c. Op. aut tu dicis filij fuisse testatũ de aduẽticio: & nõ valet: vt s. qui testa. fa. pos. l. pe. Aut de castreũ, vel quasi: & tũc tale testamẽtum nõ subiacet retractationi: vt l. si. s. de inoffi. testa. Solu. Prout loquitur de filio emancipato, põt stare: sed prout loquitur hic de filio in potestate, dicas q. leges antiquæ sunt hodie correctæ. Ita tenet gl. hic: & quia sunt gl. contrariæ dicant tibi plenẽ in aut. ex causa. de lib. præte. S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Auum in successiõẽ excludit fratrem defuncti. Hec aut. magis præteritica, quã alia. Gl. querit: dicitur hic, vocant cum ascendentibus in gradu proximis: vtrũ frater defuncti excludat auum defuncti: Quidam dicunt q. sic, per hunc tex. qui dicit, in gradu proximis. Alij dicunt cõtra: quia proximus est ille, quẽ nemo præcedit. hæc est opi. Ioã. quã cõiter tenet.

Ad senatuscon. Orficianum Rubri. LEX I.

I ntestata. Filij excludunt patrem, & fratres. h. d. LEX II.

N onpro. Hæreditas ascendens, in cuius præte q. non est, nõ adita nõ trãsmittit, etiã ad descendẽtes. h. d. Et ista lex loquit magis clarẽ quã possit, nisi quod gl. destruit eã. Op. & vide q. hæreditas nõ adita penitus trãsmittat: vt l. j. s. de his qui ante aper. tab. Sol. Fateor q. trãsmittit ad posteros. sed hic nõ erat posteritas: meritõ nõ põt trãsmitti. Ista est prima solu. quã ponitur in gl. & est veritas. Alij dicũt q. hæc corrigi illam, quã est prior. Alij dicũt, q. ibi loquitur de hæreditate obueniẽte ex testamẽto: hic ab intestato. Ista est falsa: vt ibi dixi vobis. Alij dicũt q. hic filij defuncti repudiauerũt. Ista tenet gl. in fi. Nam prima solu. ei nõ placet: quã ita fit trãsmisso secundũ gl. ad ascendentes, sicut ad descendẽtes: sicut hic erat pater, qui erat de ascendentibus: ergo & c. vt l. apud hostes s. de su. & leg. Ista gl. nõ placet mihi: quã est cõtra istũ tex. qui vult q. propter hæreditatẽ non aditã excludant illi: & de repudiatione nulla fit mẽtio. Nõ obstat l. apud hostes. quia ibi loquitur in filia sua, quẽ trãsmittit hæreditatẽ nõ aditã: hic vero loquitur in filijs, quibus deserit hæreditas matris, quam constat non habere suos hæredes. Op. de de l. cum antiquioribus. s. de iure deliber. Solu. Fateor q. hic transmitteret ius deliberandi, si sciisset. Oppo. j. de bon. quẽ libe. l. cum non solum.

exlvij. vide no. Alex. cõsil. clxxij. vol. v. vbi etiã dicit q. nati ex eo qui tenebat duas concubinas, vel ex concubina alterius, non dicatur ex damnato coitu, cuius cõtrarium hic vult Cacialup. de Mathes. in tract. success. ab intesta. & idẽ videtur sequi Ange. Aret. in §. nouissimẽ. ad si. in fi. de atil. adde domi. Nicol. de Vbal. in tract. suc. ab intest. in v. col.

§. j. Solue vt ibi dicam, & c. LEX III.

Q uoties. Filij excludunt patrem & matrẽ. hoc dicit. breuiter. Matri succedit filius per Orficiam. h. d. S. V. M. M. A. R. I. V. M.

I qua illustris. Illustri non succedit filius spurius, extrantibus legitimis secus si ex coitu cõcubinario filij habuerit. h. d. Quæro, vtrũ filij spurij succedant matri: Ad hoc respondet gl. tua no. quã tenet mẽti: quã semp. remittit ad eã. Quidã sunt spurij, qui habet patrẽ incertum, vt natus vulgo ex coitu meretricario: q. coitus nõ est dãnatus: isti succedunt æqualiter cũ legitimis: vt Insi. de suc. cog. §. vulgo. Fallit in matre illustri: vt hic. Facit Insi. eo. §. nouissimẽ. Si verõ est spurij natus ex coitu reprobato, vt adulterino, vel incestuoso: tunc isti tales nõ succedunt, neq; patri, neq; matri: vt in aut. qui. mod. na. effi. sui. §. h. Nati verõ ex cõcubinario coitu, succedunt matri cum legitimis, vt hic: patri vero non succedunt nisi secundum formam positam in aut. licet. s. de natu. lib.

V idam. Nati ex ancilla moram passa in libertate sunt ingenui: & tã matri, quã filijs, succedunt. h. d. Glo. querit hic vnã q. vtrũ nepotes cõcepti post mortẽ auiæ possint succedere auiæ: Et determinat q. nõ: q. d. intelligo verũ ex persona sua: ex persona patris, vel matris sic vt per tit. de his qui ante aper. tab. Dic vt ibi.

De legitimis hæredibus. Rubri. LEX I.

I n successione. Fratres, & sorores ad successiõnem pariter admittuntur. LEX II.

S i eius. In hæreditate quærenda, tẽpus aditionis inspicitur. h. d. LEX III.

C on sanguinitatis. Frater & soror excludunt fratris filios prius mortui, tam de iure ciuili, quã de iure prætorio. h. d. Ista lex est hodie correctã per authẽ. cessante. quẽ sequitur. S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Filij diuersorum fratrum qualiter succedant. Queritur hic, vtrum filij diuersorũ fratrum succedat in stirpes, vel in capita. Azo dicebat quõd in capita. Domi. Accur. si. q. in stirpes: & fuit vna de opi. suis, in qua consulu. Credo dõ. Accur. dicere veritatẽ: probatur in aut. eodem. vnde hæc sumitur, versicu. illud i qui præcedit. §. si verõ. vbi dicitur, q. etiam quando sunt soli sine patris, succedunt in locum patris eorum. Ego istum punctum examinaui multum clarẽ, & latẽ in l. post cõsanguineos. §. j. ff. ec-

tia agnatiõis, & cognitiõis limita vt scripsi ad Bar. in aut. de hære. quã ab intesta. in prin. in j. col. Itẽ q. licet sit sublata talis differentia tũ statutu loquens de agnatione, non haberet locum in emancipato, vel nato ex eo, vi de Aret. consil. xij. vers. filios sororis licet iura cognationis, vide Iaf. in repeti. l. omnes populi. ad si. ff. de iustit. & iure. Item non habet locum in ciuilitate coniuictis puta in agnatione vel adoptione, secundum Aret. in tracta. testimonij. in ver. volẽs intestatus decedere. col. xj. Item habet locum in successione ab intestato. secus ex testamento, vide Bar. in authẽ. de hæred. quã ab intesta. in iij. not. in prin.

P. P. A. V. P. De legitimis hæred. Statutu facies mentionem de legitimis hæredibus quomodo intelligatur, vide Alexã. cõsil. cxcviii. incip. visoprocessu. co. ij.

Cessante. Vide Bar. in cõsil. lxxxj. incip. factũ proponit sub tali forma, vide eundẽ in cõsil. lxxxvj. vbi de filio fratris non est dubium, dicit per istã aut. sed de nepote videtur secus. ideo dicit q. amita succedit, vide ibi. & Ludo. Rema. in consil. xvij. incip. visa facti narratione. & vide eundem Ludo. Ro. in cõsil. cxcij. de auunculo, quomodo succedat cũ nepotibus defunctæ personæ. And. Barba.

Cessante. Et no. in hac aut. sublata esse differentia agnationis, & cognationis: q. d. est verũ in modo succedendi ab intestato, non quo ad modũ rumpendi testamẽtũ. I. fratres. & ibi hoc Bal. post Odo. s. de inof. fic. testa. & illud q. dicitur hic, q. filij succedant ex persona patris, & dicas quãtum ad gradũ, quo ad alia, non. Ita dicit Bar. in l. j. §. si tibi. de col. do. Adde quidem quod accur. fuis, cõsuluit Bald. cõsil. lxxxij. v. col. & consil. cccxcvij. & ibi quid de bonis feudalibus, & quomodo succedat, & quomodo patruelles. j. volumi.

P. P. A. V. P. Quod in stirpes. Vide Alex. consil. cccxcxliij. in iij. col. & Alexand. hic in apost. dum dicit q. est sublata differen-

Secunda Bartoli super Codice.

a *P. P. A. V. P.* Habui consulere. Vide ad istam authenti. Alex. consil. v. in fi. volu. in Dec. consil. j. & consil. lxxix. versic. Secundo principaliter Bar. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de lega. ij.

b *P. P. A. V. P.* Post fratres. Vide quod dixi post Bal. in authent. cessante. §. eo. & ibi per Cy. in fi. & Bal. in l. ij. §. eo. & vide Bar. in l. j. §. sed si quis. de suis & legi. Et semper tene mēti q in istis regibus, a & dignitatib⁹, sem per seruanda est cō fuetudo. Text. est i not. in c. fin. de alie. feud. quem ita no. b alleg. Bal. in c. j. de feud. mar. in hac q. ita concludunt in c. de nat. suc. feu. in q. quæ incipit, quæ c rit gl. nunquid ne. t pos. & in c. j. §. pre. d terca de prohi. feu. alie. p Fed. in ij. col. lū. & in c. j. de suc. ces. feu. & in c. j. de eo qui sibi & here. c suis. & Archi. xx. iij. q. j. c. fi. & Imo. & do. Dicitur in ca. grandi. de supplen. f negli. prela. & Pau. de cas. in cōsilio qd incipit, in Christi nomine videtur cla rum dictum mino rem debere præferri dictis masculis.

Summam. Quis præferatur in successione regni, an filius primò genitus an secundò genitus, & sic patruus.

Post fratres. Hic est casus, iudici respondendi pro opi. glo. quæ est in l. qui se patris. §. unde lib. vbi suis repudiandibus, sequens in gradu non potest succedere de iure civili. h. d.

Patruo. Ista lex idem dicit. Patruus vel agnatus, præfertur materteræ cognatæ. h. d. Correcta est hæc lex.

Suis de quorum. Decedentibus apud hostes succedit p leg. Cor. h. d.

In successione. Soror agnata, præfertur auix matris. h. d. & est correctata ista lex.

Summam. An tutor statim sit petendus, vel sufficiat, q in tra annum.

Scient. Ista est bona lex, & mententi tenēda. Qui tutorem pupillo intra annum nõ petit, excluditur ab

mum vitium. & ibi latē per do. Paulum, & Bart. in l. liberorum. ff. de verbo. signifi. Adde Bal. in c. j. per illum tex. de fil. na. ex lib. ven. ad mor. contra Bal. in l. ij. §. de suis & legi. Bal. in l. ex hoc iure. in vj. q. ff. de iusti. & iure, Bal. in l. j. j. quando non peten. par. in xij. col. Pet. de Ancha. in c. licet. de voto. & in consilij. consi. cclxix. Bal. in l. tutela. ff. de legi. tute. Old. cō. si. cccxij. Adde Bal. consi. cxliij. j. vol. vbi similiter tractat an succedat filius primò genitus, vel secundò genitus, in Marchionatu, Ducatu, & in alijs dignitatibus: & Pet. de Ancha. consil. xxj. incip. in Christi nomine dicta facti narratio. illud quod alleg. do. Alex. in meo est cccxj. Vide etiam Old. consil. xciiij. & no. secundū Jac. de Bel. in corpore vnde sumitur ista aut. quam Pau. de Cast. hic refert, & sequitur, dicit illum text. & hunc, q pluralitas vinculorū, de qua loquitur aut. cessante. non attendit vltra fratres, & filios fratrum: quia tex. in vltiores nõ considerat, nisi propinquitatem gradus, & illa pluralitas facit quæ esse in propinquiori gradu: & ideo si quis decefferit sine ascendentibus, & descendibus, & sine fratribus, & filijs fratrum, superstitiæ vno patruo, vtrinque coniuncto, & altero patruo parente coniuncto tantum: vtrinque coniunctus non excludit alterum non vtrinque coniunctū, sed cōcurrunt. quod Pau. dicit perpetuò menti tenendū. Idē voluit Bar. in l. post consanguineos. §. hæreditas. ff. de suis & legi.

incip. sigismundus. in iij. dub. & circa istam materiam succedēdi in regno, vide etiam aliquid per Bertach. in versic. regnum. & quod addidi, & de quæ stione Bar. hic, vide Ias. in l. maximum vitium. in iij. no. C. de liber. præter. vbi multa refert ad partes, & non decidit.

P. P. A. V. P. Apulix. Regnum Apulix est feudum Romanæ ecclesiæ, vide Bar. in l. is pōt. de acqui. he. redi. in illo articulo, q ius succedendi liberorū dicitur separatim à iure filiationis. & per Bald. in l. cū antiquioribus. §. de iure delib. Sed in quibusdā lectu. nõ habet & Bal. in l. liberti libertatē. §. de oper. libe. & videtur inclinare in partē nepotis. Et etiam pro ista pterefert Paul. de Castro, se confu luisse. & adde Cyn. secundum Richar. Malum. in l. si viua matre. & ibi Bald. C. de bo. ma. & ad de quod no. Bal. in l. is qui in potestate. C. de in ius voc. & quod no. Bar. in l. ij. §. videndum. ff. ad Tertul. & Cy. in l. j. j. quæ sit long. cō sue. & in d. l. maxi

Agnati præferuntur cognatis. h. d. Est correctata hæc l. quia sublatata est differentia agnationis, & cognationis, vt habuistis. in aut. cessante. §. eo.

Defunctis. Hic est casus, iudici respondendi pro opi. glo. quæ est in l. qui se patris. §. unde lib. vbi suis repudiandibus, sequens in gradu non potest succedere de iure civili. h. d.

Patruo. Ista lex idem dicit. Patruus vel agnatus, præfertur materteræ cognatæ. h. d. Correcta est hæc lex.

Suis de quorum. Decedentibus apud hostes succedit p leg. Cor. h. d.

In successione. Soror agnata, præfertur auix matris. h. d. & est correctata ista lex.

Summam. An tutor statim sit petendus, vel sufficiat, q in tra annum.

Scient. Ista est bona lex, & mententi tenēda. Qui tutorem pupillo intra annum nõ petit, excluditur ab

num vitium. & ibi latē per do. Paulum, & Bart. in l. liberorum. ff. de verbo. signifi. Adde Bal. in c. j. per illum tex. de fil. na. ex lib. ven. ad mor. contra Bal. in l. ij. §. de suis & legi. Bal. in l. ex hoc iure. in vj. q. ff. de iusti. & iure, Bal. in l. j. j. quando non peten. par. in xij. col. Pet. de Ancha. in c. licet. de voto. & in consilij. consi. cclxix. Bal. in l. tutela. ff. de legi. tute. Old. cō. si. cccxij. Adde Bal. consi. cxliij. j. vol. vbi similiter tractat an succedat filius primò genitus, vel secundò genitus, in Marchionatu, Ducatu, & in alijs dignitatibus: & Pet. de Ancha. consil. xxj. incip. in Christi nomine dicta facti narratio. illud quod alleg. do. Alex. in meo est cccxj. Vide etiam Old. consil. xciiij. & no. secundū Jac. de Bel. in corpore vnde sumitur ista aut. quam Pau. de Cast. hic refert, & sequitur, dicit illum text. & hunc, q pluralitas vinculorū, de qua loquitur aut. cessante. non attendit vltra fratres, & filios fratrum: quia tex. in vltiores nõ considerat, nisi propinquitatem gradus, & illa pluralitas facit quæ esse in propinquiori gradu: & ideo si quis decefferit sine ascendentibus, & descendibus, & sine fratribus, & filijs fratrum, superstitiæ vno patruo, vtrinque coniuncto, & altero patruo parente coniuncto tantum: vtrinque coniunctus non excludit alterum non vtrinque coniunctū, sed cōcurrunt. quod Pau. dicit perpetuò menti tenendū. Idē voluit Bar. in l. post consanguineos. §. hæreditas. ff. de suis & legi.

P. P. A. V. P. Aui vel patruui. Vide Io. de Dama. consi. lxxxix. in vlti. col. in contrarium vide Bar. in l. ij. §. j. ff. de suis & legi.

P. P. A. V. P. Defunctis. Varios intellectus ad istum text. ponit Gonza. in repet. l. qui se patris. col. xxvij. in prin. C. vnde libe.

P. P. A. V. P. Scient. Ista legem mirabiliter limita per Spe. in tit. de tut. §. nondum. in ver. quid si mater suscepit tutelam. Vbi dicit q si mater assumpta tutela sui filij transit ad secundas nuptias, & sic priuata est tutela, & successio, & dominio. Item eū effecta vidua velit istam tutelam reassumere, q potest hoc facere, si res est integra, quasi pupillo non sit prouisum de tutore: aliàs autem secus, per tex. in l. fi. de repu. hæred. Idem dico, si stetit per annum q non petit tutorem. Et dixi in aut. matri & auix. & Bal. in aut. sacramentum. quando mul. tute. offi. fun. potest. Item singulariter limita, nisi alleget se nõ perisse tutorem, eo quia filius habet multa debita, & noluit petere tutorem, vt filius remaneret in defensibus: & sic non posset condemnari, & contra eum nõ agi, seu aliquid fieri tanquā in defensibus, q excusatur mater, nec perdit successione filij sui: vt est casus multum singularis in l. ij. §. tractari. ff. ad Tertul. quod no. perptuò. Adde quid si nubit intra annum, tñ antequā carnaliter copuletur, petat tutore: an priuē successione filij, vide Bal. cō. cclxvj. lib. iij. Ad materiā, vide Bal. consi. lviij. lxx. & cccij. secūdo volu. An aut pœna nõ petiti tutoris transeat de gradu in gradū, vide per Bal. cō. xc. ij. vol. per Pau. de Cast. hic, per Bar. in q. in ci. habes filij adultū, per Pet. de Ancha. cō. celj. & Ange. cō. lxxxv. & per Pet. de Ancha. cō. ciii. vbi de limitatiōe vltima hic posita per Alex.

sonem Bar. in l. interdu. ff. de iudic. & in l. ij. §. cōfessim. ff. ad Tertul. vbi vlt. dicit requiri nomen dies, vide aliam decionem per Alex. in l. si de-

cesserit. in si. ff. qui satisd. cog. vide aliam in l. sciendum. §. possessor. el. ij. ff. qui satisd. cog. per eund. vide Rom. sing. cvj. vide etiā Rom. sing. cxxiij. incip. tu habes. vbi ponit quid si mater tempore mortis testatoris sit minor, deinde efficitur maior, an excusetur p. l. ij. supra si aduer. de hic. Item vide de materia huius. l. ple nissimē Bar. in l. ij. ff. qui per. tur. Bal. in l. precibus. C. de impub. vide singu. Ang. cōsil. xxxvj. a vbi limitat istam. l. procedere in illis q ad successioneē pupilli intestati vocatur, tamē quia propter imbecillitatē p petuā, vt quia mulieres. in alijs autē dicit iposibile esse hanc. loqui, quod bene nota. vide tamen in hoc in contrariū eundē Ang. consil. c. incip. in Dei noīe. Ista quæstio habet duo pūta ad si. vbi allegat Bart. hoc expresse dicentem in l. nepotibus. C. qui petant tutores. vide Romanum consil. ccvj. vide etiam omnino Angelum consilio. cxj. inci. piē. auia pro nepte vbi etiā ponit quid in substitutione. de quo etiā vide Roma. cōsi. ccvj. quid aut si mater sit per-

empta, quia alius assumpserit tutelā? dic q mater nō excluditur secundū Angel. consil. clix. incip. an legatarius circa si. vide practi. Papin. in forma libelli in quo agitur ad reddendum rationē tutelæ in verfic. in suo vlti. ad si. j. col. vbi dicit pænam huius. l. proce dere etiam de iure canonico. Item extēde istam dispositionem etiā pro cedere, si mater eēt expresse substitu ta filio in testamen

to paterno. text. est expressus in §. sin autem tutel. m. in authen. de nupt. Quid autem sit in auia paterna vel materna, vide Barto. consil. xvij. nū quid autem procedant in matre non petente curatorem ventri, & vtrum procedat quando sunt legitimi tutores, vide Barto. consil. xxj. circa fin. in consil. xxix. quid autem si mater non petat, an auia & alij teneantur petere, ad quos non pertinet prima causa successioneis, vide Bart. consil. xxxvj. nunquid autem mater nō petens incurrat infamiam, vel aliam pœnā. vide Roma cōsil. clxxxv. & quid si filius moriatur intra annum, vide Ioan. de Dama. consil. xlv. & vide Roma. consil. ccvj. & latius in consil. cxxj. vbi ponit de substituto. quid autem si mulier tempore mortis sit minor, & effecta maior non petat, an priuetur successione, vide Roma. consil. cclxxxix. de quo etiam habes §. in principi. apo. quid autem si pupillus moriatur intra annum, sed tamen non superfit tantum tempus q potuisset

eius successione iure intestati, vel substitutionis pupillaris. h. d. Et aduerte: quia tota die occurrit de facto. ¶ Oppo. quod nō detur ad tutorem petendum tempus, sed cōfessum debet peti: vt l. ij. §. cōfessim. ff. ad Tertul. Solu. Dicūt quidam q illa lex loquitur in matre: hic in alijs. Hoc non placet: quia tex. hic dicit, Tutorem enim secūdm legem non peterit intra annum. vnde de petēdi a iure antiquo nō recedatur. Vnde Rich. Malū. dicebat, q est petēdus cōfessim: hoc est, quatenus comode potest, dum tamē nō transcēdat annum: vt d. §. cōfessim. In dubio autē dicebam intelligi eos negligētes, intra quinquaginta dies: sicut dicimus in tēpore pponēdæ excusationis: vt l. scire oportet. §. j. ff. de excu. tu. ¶ Opp. dicitur hic, iure substitutionis. Contra. ff. qui pe. tut. l. si. §. si verō maritus. Dicit gl. ibi loquit in fideicommissario singulari: hic in substituto vniuersali. Tu dic q hic loquit in substitutione directā, per quā pupillo succeditur: merito ea priuatur. Ibi loquit in substitutione fideicommissaria, per quam succeditur defuncto, & tanquā de bonis defuncti capis, cōtra quem fideicommissarius non deliquit, ideo ea non priuatur.

SI ab eo. Si ius agnationis referuatur emancipato, videtur referuatum emancipatis, & ceteris agnatis. hoc dicit. Facit hæc lex ad illud, quod dixi. §. in l. vlti. de indicta viduitate. q dispositio facta in vno de correlatiuis, videtur facta in alio.

S V M M A R I V M.

Lex quando fieri debeat de raro contingētibus. Ioan. Baptista natus fuit miraculosē secundū naturam.

SI maior. Natus ex quinquagenaria, est legitimus, & succedit. h. d. ¶ Oppo. de his quæ raro contingunt, nō debet fieri lex: vt l. nam ad ea. ff. de legi. Glo. non soluit. Breuiter dicunt doc. Quædam cōtingunt raro, naturaliter tamē: & de his debet fieri lex, vt hic. Quædam contingunt raro & miraculosē, supernaturaliter, vt q mortuus resuscitatur: & de his nō debet fieri lex. Cōtra: secūdm hoc sequeret q beatus Io. Baptista nō fuit natus miraculosē. Theologi dicūt contrarium. Breuiter ¶ Ioā. Baptista secūdm naturā miraculosē natus est, vt dicit Euangeliū Luca. j. c. Erat enim Helizabet sterilis, & processerat in diebus suis: vnde in ea erat duplex impedimentum: quia erat sterilis, & processit in diebus suis. hæc autem processit in diebus suis: non tamen erat sterilis: & ideo naturaliter potest contingere.

S V M M A R I V M.

Statuta in muliere contrahente secundas nuptias, habent locum in viro contrahente secundas nuptias. Vterini præferuntur in rebus maternis. Consanguinei in paternis. In aliunde quæsitis, æqualiter succedunt.

mater petere tutorem, vide Paul. de Cast. consil. lxxv. vbi etiam ponit si sit mater vel auia, an auuus currat in ambabus petendi tutorem, & nunquid mater & alij habeant integrū annum, an verō teneantur petere intra quinquaginta dies si non sunt impediti, vide latē Pau. consil. cclxxxij. & latius consil. cclxxxvj. An autem onus probandi incumbat dicenti matrem vel

Emancipatis. Hæc lex est correctā, nisi in vno, quod est hic singulare, nec est correctā. Emancipatis contracta fiducia, succedunt fratres in proprietate, & pater in usufructu fratres vterini in bonis quæsitis a matre, præferuntur fratribus cōsanguineis. h. d. Prima pars huius legis corrigit per aut. defuncto. Secunda remanet incorrectā. ¶ No. istum tex. abi: siue priorem thorum seruauit, siue ad secundas nuptias migravit. Facit quod pœnæ quæ notantur in casibus, qui ponuntur in l. foemina. de secund. nupt. non habeant locū in patre, secundas nuptias contrahente. tamen contrarium est verū, vt ibi dixi: & allegaui tibi hunc tex. abi. ¶ No. ex isto tex. q in rebus maternis præferuntur vterini: in rebus paternis præferuntur consanguinei: in rebus aliunde quæsitis succedunt æqualiter. Hoc non est hodie correctū. Ita habuistis no. §. cod. aut. post fratres. & j. ti. j. aut. itaq. ibi plenē per glo. & plenius in corpore de consang. & vte. fra. §. quæstio igitur. ver. si. col. vj. & etiam §. fin.

Egexii. tabula. Fœminæ iure agnationis succedūt, sicut masculi, sublato iure, quod contrarium inducebat. Itē filij sororis cōsanguineæ, vel vterinæ, ius legitimum agnationis huius legis autoritate nō cūsum. h. d. a

- 1 Filius emancipatus succedit ad similitudinem suorum.
- 2 Nepos ex filio emancipato necessariō institui nō debet.
- 3 Successorium edictum, quod habeat locum inter agnatos.

Meminimus. Lex præcedēs hic cōfirmat, & filij emancipati tanquā sui succedūt inuicem: & pater, & frater, & sorores vterini, iura agnationis legitima nanciscunt, & inter agnatos est locus successorio edicto quod locū habet etiā in tutelis. h. d. ista lex. ¶ Not. tex hac lege q filius emancipatus succedit ad similitudinem suorum, de iure civili. Ex quo nō. q nō est necesse, q nepos ex filio emancipato instituat: quia filius tanquā suus præcedit. Dixi plenē in l. Galus. §. & quid si tantū. ff. de libe. & posth. ¶ Vlti. nō nō. q inter agnatos est locus successorio edicto: vt habes Insti. de leg. agna. suc. §. placebat.

Communia de successioneibus. Rubri.

LEX I.

SCire. Ad successioneem fratris emancipati, alius emancipatus, & in potestate retentus, pariter admittuntur. h. d. ista lex.

LEX II.

SI pater. Qui est hères heredis, potest hères hereditatem primi defuncti vindicare. h. d. ista lex.

Tertul. Adde quod Bal. hic dicit si statutum loquitur de agnatis, in materia successioneis nō debemus ipsum extendere ad filium sororis germanæ, vel vterinæ: licet per istam l. æquiparentur agnatis: quia propterea nō dicuntur agnati: licet dicamus, q statutum debeat intelligi secundū ius cōmune: vt no. §. de iur. delib. §. in computatione. illud debet intelligi de iure communi, ordinariē disponente: nō autem extraordinariē, vt hic: quia ista lex extra ordinem statuit, q personæ, quæ non sunt agnatæ, sed cognatæ habeant iura agnationis.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Filij sororis. Si succedant tanquā agnati ex dispositione huius l. tamen dicitur improprie agnatus, ideo nō comprehenderetur in statuto, q agnati vsq; ad quartum gradum præferantur cognatis. Ita practi. Papi. in for. libel. quo agitur petitione hæredit. ab intesta. in vlti. col. vbi allegat duas autoritates.

auiam fuisse negligentem vel temporis probare diligentiam, vide Ioan. de Dama. de quo scripli ad Barto. in aut. matri & auia. C. quando mul. tutel. offic. Item q etiam auia priuetur sicut mater si non petijt etiam si mater erat viuua, vide Ioan. de Dama. consil. c. j. Itē quod nō priuentur substit. fideicōmiss. cū per hoc nō succedant filio, vide Ioan. de Dama. consil. c. j. Bartol. in d. quæstio. vlti. in prin. solutio. Item quod etiā si priuetur pater, quando mater erat in eius potestate & fuit negligēs, vide Bart. in l. quid ergo. §. j. ff. de infat. ¶ Richar. Malum. Idem tenet Bar. in dicto §. cōfessim. Sed Barto. est contrarius in l. ij. q petu. vbi facit distinctionem inter matrem, & alios. vide Imo. in c. ex parte. de appellatio.

De emancipatis. Nota singulariter, & vide in authent. itaque. & per hanc legem limita §. reliquum. in authent. de hæred. ab intest. Nec mirum: quia iura noua debēt limitari, & distinguui, per iura vetera: vt l. non est nouum. & l. seq. de legi. & authent. offeratur. de litis contestatio.

¶ Isto text. Adde no. per Bart. in l. ij. in §. legitima. ff. de suis & legit.

¶ Lege xij. tabula. Et facit ad quæstionem de qua dixi in l. j. post Barto. ff. ad

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Omnes peregrini. Idem tenet Angel. in l. ij. §. legatis. ubi etiam dicit gl. ff. de iudi. Andre. Barba.

a ¶ Omnes peregrini. Nota ibi: liberam habeant facultatem, secundum Ange. quem refert Pau. de cast. q. peregrini possunt testari cum duobus testibus: sicut milites propter liberam facultatem eis datam. q. intelligit Paul. de Castr. si ibi moriatur. Si autem alibi, dicit ipse cessare eam privilegij.

¶ P. P. A. V. P.

b ¶ Itaq; Ad regulam huius aut. q. duo vincula magis ligant quā vnū adde c. j. de treug. & pac. c. & si Christus. de iureiur. text. singu. in c. ij. de præbend. in vj. ubi cōsuetudo cōcurrēs, cū iure cōi non dissoluit illud vinculum nec ius ex cōsuetudine proditum per quē tex. confundit glo. Io. And. in c. j. de cōsuet. in vj. in ver. facti post med. & illum tex. contrariam glo. ponit Gem. in d. c. ij. de pb. in vj. tenēs cōtra prædictā gl. cū faciunt mentionē de illo tex. nec etiā docto. in d. c. j. de const. in vj. faciūt etiā c. cōcessis. de test. c. venissent. de instit. c. venerabilem. de elec. ubi concurrēs cōsuetudo cū iure cōi, fortificat ius cōe, vide etiam pro regu. quæ dicit Ias. in l. cohæredi. §. qui discretas. in ij. no. de vulg. & pup. & in l. filiuffamil. §. diui. in iij. & v. col. de leg. j. Item quomodo & quando in successione consideretur pluralitas vinculorum, vide Alexā. consil. clxvj. volu. v.

c ¶ Suprà tit. j. Hoc sequitur Franc. de Curte in l. quæstiu. quæ est l. ij. & male, in tracta. de suc. ab intesta. addens q. idem est in bonis quæstis à matre, i quibus præfertur vterinus, vt est casus siag. in l. de emācipat. s. tit. j. hical leg. & ibi per Bart. Quid in duobus paternis, quorū vnus est vteriq; coniunctus, alter non quis præfertur? Vide in l. post consanguineos. §. legitima. ff. de suis & legit.

d ¶ P. P. A. V. P. ¶ Matris præferuntur. Vide omnino Com. latè re probantem istam opinionem Bar. in consil. cxxxij. per totum. Vide ad Bar. in l. ij. §. de bonis quæ liber. vide Bar. in consil. xvij.

c ¶ Latere patris. Et sequitur Bar. in consilio, in causa nauis. Adde Bar. in l. post dotem. in fi. ff. sol. mat. & scripsi post Bar. d. l. ij. Adde Roma. consil. xl. & dicit Paul. de Cast. se consuluisse q. stante statuto q. frater ex latere patris præferatur vterino: & frater defunctus habeat bona quæstia à iure cōmuni, communia inter ipsum & vterinum, quod in his bonis frater ex latere patris tantum non excludit vterinum: quia resultat magna iniquitas & sufficit q. statutum præferat fratrem consanguinei, vt ipse solus succedat in bonis aliunde quæ sitis, absq; eo quod extendat vires ad bona materna, latius hic vide per ipsum.

e tere patris: vt j. titu. j. l. ij. qui casus singularis est. Itē deficit distinctio Dyn. in alio, q. qn parēs trācunt ad secūda vota: & habēt filios ex diuersis matrimonijs: quia tūc filij præferunt in lucris, habitis ex illo matrimonio: vt vidistis. s. de secun. nupt. l. cum alijs. Deficit etiā in quibusdam alijs, & credidi eam supplere: sed non potui scribere.

De bonis maternis, & materni generis. Rubrica.

¶ Continua vt in glo. duobus modis, dictum est s. de iure quod habemus in bonis mortuorum &c. vt habes in glo.

S Y M M A R I V M.

1 Pater potest constituere procuratorem in bonis filij, etiam ante litem contestatam.

2 Quando pater agit, vel conuenitur nomine filij, in cuius persona formabitur libellus.

3 Pater litigans tanquam administrator filij, facit expensas litis de fructibus.

4 Maritus exigens dotem, vel debitores dotales, si expendit, tales expensæ minuent dotem.

LEX I.

f *Res quæ.* No. est lex ista. In rebus maternis filio cō-

petit proprietate: patri v. usufructus, cū plena administratione, excepta alienatione. h. d. Diuiditur. Primò ponit, quod ius habeat pater: & quod filius in bonis maternis. Secundo, ponit cui competat administratio. Tertiò, interdicat alienatione. Secūda ibi: parentes aut. Tertia ibi ita vt. ¶ Opp. quicquid quærit filius quærit patri: vt ff. de acqui. her. l. placet. & si à pa. quis sue. ma. l. j. in prin. insti. per quas perso. no. acqui. in princ. So. illud est ius antiquū: istud est nouū, secundum quod in bonis maternis patri nō queritur proprietate: fuerit tamen quidā qui dixerunt hoc etiā fuisse de iure antiquo per l. filius in prin. ff. de inoffi. testa. quorū opi. reprobatur in l. is qui hæres. §. ff. de acqui. her. dixi vobis. & ibi Cyn. refert in l. j. §. qui admit. ad bon. pos. licet nō alleget istā glo. in l. is qui hæres. ¶ Opp. ij. s. de procu. l. neq; dicit glo. fateor, q. pater nō potest constituere procuratorem, in bonis filij: nisi post li. contesta. sicut tutor. vide gl. ij. quā not. Ista gl. reprobat per omnes doct. imò pater potest constituere procuratorem ante lit. contesta. sicut dicimus in episcopo, vt no. in l. j. in prin. ff. de procu. habet em plus iuris pater, quā tutor: quia habet usufructū. ¶ Ego reperi, q. do. And. de pifis semel cōsultuit istā. q. & determinauit cōtra istā gl. & bñ. iudicio meo, h. tribus rationibus, quas sumebat ex isto tex. Primò, ex eo quod dicit per se, vel per procuratorem posse petere: nam istud petere, seu poscere, fit in ipsa contestatione, vt lamplius. ff. rē ra. ha. Si ergo nō posset dare procuratorem, nisi post li. cōte. nō posset poscere per procuratorem, qd est cōtra istū tex. Secūdo in isto text. qui dicit, & omnia agere, tāquā solidū perfectū; dominiū haberet & c. Nam nō est dubium q. si perfectum haberet dominiū q. posset constituere ante li. conte. Tertiò, hoc probat ex eo quod dicit, personā gerat legitimā: vñ auctoritate huius le. est legitimus administrator etiā ante li. cōte. & istud pu-

to verū. ¶ Oppo. & vide q. nō possit exercere actionē, q. nō pot alienare: vt l. ait prætor. §. est em ff. de iur. deli. Gl. nō soluit, sed regula quæ posita est in l. cōtraria. loquitur in eo q. agit nomine suo: sed in eo qui agit nomine alieno, non procedit: & ita loquitur hic. ¶ Vterius op. hic Imperator docet mētiri cōtra. l. n. in fi. ff. de indi. vidu. Sol. fallit hic ita vide velle gl. tua. nā si pater vult viderē rē filij debet mētiri, & dicere ipsam esse propriā. Iste intellectus nō placet nostris docto. imò aliud vult dicere tex. hic. q. d. pater si ipse vedit eā tāquā p̄p̄riā tenebitur

guit cōtra istā gl. & bñ. iudicio meo, h. tribus rationibus, quas sumebat ex isto tex. Primò, ex eo quod dicit per se, vel per procuratorem posse petere: nam istud petere, seu poscere, fit in ipsa contestatione, vt lamplius. ff. rē ra. ha. Si ergo nō posset dare procuratorem, nisi post li. cōte. nō posset poscere per procuratorem, qd est cōtra istū tex. Secūdo in isto text. qui dicit, & omnia agere, tāquā solidū perfectū; dominiū haberet & c. Nam nō est dubium q. si perfectum haberet dominiū q. posset constituere ante li. conte. Tertiò, hoc probat ex eo quod dicit, personā gerat legitimā: vñ auctoritate huius le. est legitimus administrator etiā ante li. cōte. & istud pu-

to verū. ¶ Oppo. & vide q. nō possit exercere actionē, q. nō pot alienare: vt l. ait prætor. §. est em ff. de iur. deli. Gl. nō soluit, sed regula quæ posita est in l. cōtraria. loquitur in eo q. agit nomine suo: sed in eo qui agit nomine alieno, non procedit: & ita loquitur hic. ¶ Vterius op. hic Imperator docet mētiri cōtra. l. n. in fi. ff. de indi. vidu. Sol. fallit hic ita vide velle gl. tua. nā si pater vult viderē rē filij debet mētiri, & dicere ipsam esse propriā. Iste intellectus nō placet nostris docto. imò aliud vult dicere tex. hic. q. d. pater si ipse vedit eā tāquā p̄p̄riā tenebitur

¶ Plus iuris. Pater habet plus iuris in bonis filij, quā tutor in bonis pupilli: ideo potest ante litem contestatam procuratorem constituere. Et idem tenet Bald. hic. Imo. hoc dictum limitat quoties pater agit

LEX III.

Vitricus. Vitricus, & priuignus, si- bi inuicem non succedunt hoc dicit.

Seruus. Seruus non potest habere successorē. Fallit in casibus hic positīs in glo. h. d.

Mitæ. Priuignus nō potest succedere nouerca per se, sed per mediam personam filij, qui priuigni sit frater. h. d.

Vunculo. Hæc est bona lex, nec est correctā. Avunculus præfertur consobrino. h. d.

Affinitatis. Inter affines nulla est successio. h. d. Fallit in viro, & in vxore: sed ipsi nō sunt affines, sed principium affinitatis: vt s. vnde vir & vxor. l. j.

Ntequam. Quādiu est spes testamenti, non habet locum successio ab intestato. h. d.

Vtritoribus. Glo. quādam singularem, que est in l. quo tutela. ff. de regu. iur. dicit q. omnibus deficientibus, vltimò succedit ille, qui fuit tutor pupilli. Illa gl. non probatur: imò credo q. sit contra hanc legem, & rationem: quia si iste, qui nutriti pupillum, ratione huius nutrimenti non potest vendicare successione: & multò minus ille qui administrat tantū patrimonium eius.

Ancimus. In bonis maternis frater succedit fratri patre excluso, v. usufructu ei in regre referuato. h. d. & est correctā ista lex per aut. defuncto. s. ad Tertul. quia pater succedit vna cum fratribus. Habemus hic duas aut. vna incipit, omnes peregrini: & fuit facta per Romanos, licet ipsi teneant contrarium, & maximè anno Iubileo: & fuit constitutio Federici.

Peregrini non possunt capi pro repræsalijs. per hoc dicit peregrini, & aduena, liberè hospitentur vbi voluerint: dicitur q. peregrini, qui vadunt in peregrinatione, nō possunt capi pro repræsalijs: quia vult Imperator, q. liberè hospitentur, vbi velint. quasi dicat, nullus potest eis inferre molestias. & ideo in signum peregrinationis, portant scarfellam, & burdonem.

Dux rationes vincunt vnam. Parentes ex linea paterna, præferuntur in bonis paternis: in maternis parentes ex linea materna. Filij ex diuersis matrimonijs succedunt in lucro habito ex illo matrimonio.

Taque. Nota q. dux ratiões vincunt vnam: & tota die allegatur in aut. de cōsan. & vte. fra. vnde hæc sumitur. Gl. que est hic, distinguit, & addit ad istā distinctionē l. de emancipatis. s. ti. j. ¶ Vltimò do. Dyn. facit vnam suā distinctionē in materia de suc. ab intesta. quā do. Cy. refert hic de verbo ad verbū. & illa distinctio in aliquibus deficit, specialiter in vno, s. q. vniūt ad successione frater vterini & fratres consanguinei, in bonis maternis præferunt vterini: & in bonis paternis præferunt cōsanguinei: ita q. vniūt ad successione parēs: parēs ex parte matris præferunt in bonis quæstis ex materna linea: parēs ex parte patris, præferunt in bonis quæstis ex la-

consensu filij maioris, infante consentiente: ita dicit de procu. ca. accedens & sic saluabitur ista gl. Potest etiam dici secundum Bal. q̄ ista glo. est vera, q̄n pater agit nomine filij, non cōi: vt puta, quia pater possidet naturaliter filius ciuilitate, & cadit à ciuili, & pater recuperat: & hoc quia in iudicio nō venit ventilandum nomine patris. Et vide Bal. in l. j. & n̄. cum l. seq. ff. de

procura. secundum Spe. in ti. de procu. §. j. vers. si quando. & etiā Iac. de Are. tangitur hic, etiam per Cyn. & Guliel. allegat Pau. in l. omnes. de epis. & cleri. Spe. in loco p̄alle. videtur dissensisse q̄ supervfusfructu loquatur opin. Bar. hic, super proprietate loquatur opi. glo. & Ray. de For. vt refert Bald. in l. fin. §. vbi aut. j. ti. j. tenet dictū Inno. secundum Bal. hic. & ibi Ang. hic tenet contra Inno. secundum Imo. in l. si ff. de ver. obli. tenet pro Inno. & pro eo dicit esse casum in d. §. vbi autem. Pro opi. Bart. & sequentiū, facit id quod dicitur in prelato in hoc videtur acquirari vt no. Bart. in l. nesc. §. de procura. & quod ibi dixi. Et posset dici ad dictum. §. vbi aut. vt ibi not. per gl. & docto. Item quod possit constituere procuratorem ante litis contestationē Fateor tū q̄ postea requireretur in agēdo cōsensu filij. §. vbi autem. & aliquid per moder. in §. actionum instit. de actio. Et ista gl. dicit esse falsam Bal. in l. j. detur. & cura. bo. dan. & an requiratur consensus filij Bald. hic in c. in. col. tenet q̄ non. Sed an pater tāquā d legitimus administrator bonorum filiorum minoris, possit interponere autoritatem, vt diuidat bona communia, vide Bal. in l. generaliter. in vlti. col. §. de secun. nupt. Sed an in alienatione rerum filij, quam facit pater requiratur decretum iudicis, vide l. iij. & ibi Bal. §. de p̄adi. mino. Sed an filius cum cōsensu patris vendere possit, vide no. in l. si. §. filij autem. j. ti. j. Imo videtur q̄ solus pater vendere possit. in ver. si pater. in §. vbi autem. & vide Ang. in consil. clxxxviij. Item, pater potest alienare pro vtilitate filij. Glo. est not. & ibi Bal. in l. quicunq̄. j. ti. j. & an pater bona aduentitia filij & filiar. possit filius viuo patre vindicare, vide Bal. in l. si. j. titu. j. Et an si pater alienauit res filij, possit filius viuo patre vindicare, vide Bal. in l. si. §. in computatio ne. §. de iure deliberan. Et quod dixi, an requiratur decretum iudicis, vide quæ scripsi in l. si. §. vbi autem. j. eo. Bal. in alleg. §. consil. clclxxx. in. vol. laudat q̄ decretum iudicis interueniat, no. etiā Pau. de Cast. ex hac l. dum dicit, nullam p̄scriptionem. iuncta glo. q̄ si statutum dicat nulla possit opponi p̄scriptio, q̄ debet intelligi de p̄scriptione minoris temporis, quā xxx. annorum. allegat text. in vlti. feu. in tit. de lege Corradi. §. p̄terea. & de prohi. feu. alie. per Fede. post principium. Et adde quod Ioan. And. in additione Spe. vbi §. refert Odo. Iac. de Are. Pet. Cy. Dyn. & Guliel. de Suza. quos ipse sequitur. q̄ etiam super proprietate, pater ante litem contesta. potest procu. constituere.

tenebitur de euietione, cū debeat in causa euietionis docere rē fuisse propria. ¶ Op. ff. de euiet. l. al. lud. Sol. quis nō cogitur dare fideiussorē de euiet. fallit hic, quasi imminet euietio in limine contra ctus: vt l. si post. j. de euiet. Ita dicit gl. Doc. repro. bant ista glo. Nam cum filius est in potestate, non pōt agere: vt l. j. in fi. de an. ex. ergo nō pōt inimere euietio. Aliud ergo vult dicere iste text. f. q̄ pater in causa euietionis tenebitur docere rem esse propria. Itē ab ipso initio pōt emptor conuenire cū eo q̄ sibi det fideiussorē de euietione. ¶ Circa legem nostrā quæritur, quando pater agit, vel conuenitur nomine filij, in cuius persona formabitur libellus. ¶ Gl. arguit pro & cōtra. allegat optimā. l. vt habes in ea, quā vide. Breuiter ista est veritas: si quidē filius est infans, in personā patris debet cōcipi libellus, administratorio tū nomine filij, vt hic dicitur in tex. Si est maior infante, & absens, idē si ve rō est p̄sēns. pōt fieri quomodocunq̄; vult, vel vt formetur libellus in personā filij, cū autoritate patris: vel in personā patris administratorio nomine filij: vt d. l. j. §. sufficit. ff. de admi. tut. & auct. causa. de epis. & cleri. Cōis practica obseruat, quā agitur cōtra filiūsa. & cōtra patrē, & similes, q̄ ponatur vtraq̄; persona: ago contra talem filium, & contra patrem eius administratorem legitimum. ¶ Quæro, quis iurabit de calumnia: dic vt in glof. ¶ Vltimo, no. ¶ & teneas menti istum text. q̄ pater debet facere expēsas blitis de fructibus. ibi, & sumptus ex fructibus impigrē facere &c. Simile habetis. j. ti. j. l. eū nō solū. §. vbi aut in vni. volūtās. ¶ Et hoc facit q̄d quæritur, vtrum maritus qui exigit debitores dotaales, teneatur facere expēsas de suo proprio, seu de fructibus dotis: vt illæ expē sæ minuunt dotem: & hic videtur casus, q̄ de fructibus dotis. Istam. q̄ tangit gl. in l. j. §. ff. de impen. in re. do. fac. Spe. ponit eam in tit. de do. inter vir. & vxo. post diuor. rest. §. si. ver. illud etiā. Finaliter, videtur mihi, q̄ teneat, q̄ sit idē in marito q̄ in patre. Ego determinauit contrarium in d. l. j. Pri mo, quia expensæ necessariæ minuunt dotem: vt l. quod dicitur. ff. de impen. P̄terea, expensæ quæ fiunt in exigendo, omnino faciunt videri tāto minus esse in nomine: vt §. man. l. per diuerfas. & ibi no. in vlti. gl. magna. nec obstat quod dicitur de patre. nam maritus habet fructus dotis propter onera matrimonij, pater habet fructus istorum bonorum ex causa lucratiua, nō propter onera filiorū.

S V M M A R I V M.

¶ P̄scriptione an acquiratur dominium?

Nisi tricennale. Quæritur in aut. ista, an per p̄scriptionē aliquis efficiat dominus

¶ P. P. A. V. P. ¶ Iudicio meo. Debet tamen interuenire cōsensu filij, aliās non valeret secundum Roma. consil. clxj. in iij. col. a ¶ Circa legem nostram. Fallit nisi pater esset dissipator. De quo vide Bar. in l. iij. §. quod si in patris. ff. sol. matri. & in l. si. j. de sen. & in l. Imperator. ff. ad Trebellia. & quod ibi dixi. & in l. generaliter. in fi. prin. & ibi Bal. §. de secūd. nupt. Adde qualiter sit formandus libellus cū pater agit, vel conuenitur nomine filij. Spec. in tit. de libel. concep. §. iam tunc. circa princip. ¶ Expenfas. Adde tex. in l. si. §. vbi autem in vni. j. titu. j. Quid in alijs expensis, vide Bal. omnino in authen. excipitur. j. tit. in ver. sic. fi. vide ad hunc tex. in veritate quæ habes per Bart. in l. Imperator. ff. ad Trebel. vbi habetur an per istam v̄ditionē perdat pater vsum fructum aliarum rerum maternarum. Aliqui ponunt in l. si constante. in ix. quæstio. ij. quæstio. prin. cip. solut. matri. & in l. fin. §. ne autem j. de bonis quæ liberis.

Glo. hic distinguit, aut loquimur de p̄scriptiōe triū annorū: & efficiat q̄s dominus. Aut de p̄scri p̄tiōe. xxx. vel. xl. annorū: & efficiat dñs, si habeat bonā fidē: aliās nō. Aut de p̄scriptiōe longi tēporis: & tūc acquiritur dominium vtilē. Idē tenet Dyn. in c. ij. de regu. iur. lib. vj. vbi optimē declarat istā gl. Pe. videtur dicere, q̄ per qualemcunq̄; seu per quamlibet p̄scriptionem, acquiratur dominiū directum & est vna de nouitatibus suis contra cōmunē opi. propter plures rationes, quas hic refert Cyn. quas non curō referre: quia de facili r̄spondetur. Pro opi. nostra videtur casus in l. j. §. si de aqua plu. arcen. & Dy. inducit illam ad hoc.

LEX II.

Quæ supra, dicta sunt proximē ī bonis maternis, locū habent in bonis materni generis. h. d. ¶ Hic dicitur, defuncto eo. quæritur hic de quo loquitur, an de patre: an de filio. Placē. dicebat de filio: & sic morte filij, dicebat extinguī vsum fructū patris. Glo. determinat contrarium, & q̄ hic dicitur, mortuo eo. f. patre. Nam morte filij, non extinguitur. allegat glo. §. ad Tertu. l. si. in aut. de her. ab intesta. circa prin. & §. tit. j. l. si. addo. j. ti. j. l. iij. & iij. quod nota.

LEX III.

Iviua. In bonis maternis: filijs emancipatis delatis, pater succedit in vsum fructu, si sunt in potestate, in totū. Idem in nepotibus. h. d. tota lex istano. & singularis. Tene menti.

Mnem. Per transitum ad secūda vota, nō perdit pater vsum fructum in bonis filij quæsitum h. d. No. tex. q̄ ille, qui non transit ad secūda vota, dicitur stare in priori matrimonio. ¶ De hoc etiam no. gl. in l. j. §. exaetio. §. de rei vxo. actio. & c.

De bonis quæ liberis. Rubrica.

S V M M A R I V M.

¶ Aduentitium est, quod lucratur filiūsa. ex dote, vel donatione propter nuptias, ex forma statuti: & sic non venit fratribus conferendum.

LEX I.

Vm venerādā. Sicut bona materna, ita lucra nuptialia filijs, quo ad proprietatē patri quo ad vsum fructum quærun. h. d. ¶ Op. j. l. pxi. Sol. Ibi loquitur in lucris nup. q̄ a patre p̄cesserūt, vt statim

Bal. hic, & Sali. plenē in dicta. l. traditionibus. per Ioan. An. in regula, possessor. in mercu. per gl. & docto. in l. vsusca. de vsuscapio. Et idem hic dicitur, q̄ per p̄scriptionem longi temporis acquiritur vtilē dominium tamen limita, nisi quis p̄scriberet ex forma statuti: quoniam vt statutum aliquid operetur, acquiritur directum dominium, secundum Bartolom singulariter in l. ij. ff. de vsuscap. Item limita, nisi p̄scriberet iudicis autoritate, secundum Bal. in l. possessio. §. fina. de bonis autho. iudit. poss. Et ita intelligatur l. si finita. §. Iulianus. & quod not. Bart. in l. p̄tor. ff. de damno infecto. Item limita, secundum aliquos, nisi p̄scriberetur cōtra scientem: quoniam scientia, & p̄sēntia, inducūt consensus, & consensus directum dominium. quod tamen non confirmo. Item limita, nisi quis p̄scripsisset tanto tempore, cuius in contrarium memoria non existeret. Textus est singulari. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana. & aelli. vbi longinuitas temporis habet vim constituti: & constitutum habet vim consensus, & consensus inducit directum dominium. Facit in simili c. super quibusdam. §. p̄terea. de verbo. significatio. & vide Bal. & docto. in l. traditionibus. C. de pact. & Ludo. & Bal. in l. in possessionem. j. de bo. autho. iudi. pos.

¶ In priori matrimonio. Qui ad secūda vota nō trāsit, dicitur stare in primo patri. & idē post Bar. à l. diuortio. post prin. ff. so. ma. i. l. vnica. §. exaetio.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Nisi tricennale. Not. tamen q̄ licet ex p̄script. non acquiratur possessio, vide omnino in materia Alex. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dā. infecto. Felin. latissimē de quo scripsi ad Bart. in l. pen. j. de p̄scri. xxx. anno. vol. iij. ¶ Efficatur dominus. Vide Bar. expressē in l. si. §. quibus ex causa ma. & Bald. & alios post gloff. l. traditionibus. §. de pac. Imo. in c. si. de p̄scrip. in ij. colum. & per

Secunda Bartoli super Codice.

§. de rei vxo. act. imò in iuriam confanguinei viri defuncti, si vidua comititit stuprum, sicut si comitteret adulteriū. l. si mulier. & ibi Bart. j. de adult. limita vt hic per Bar. nisi mulier luxuriosè viuat: quia tūc nō gaudet priuilegio prioris matrimonij. Tex. est, quē ibi ponderat Bald. ad hoc in l. his solis. j. de reuo. do. Vide Alex. in l. cum quaedam puella. ff. de iurisd. om. iudi. Adde q̄ P. Paul.

de Cast. consultuit, q̄ vidua comittens stuprum perdit dotē, quemadmodū si esset in matrimonio. eius cōsil. cxx.

a ¶ Data est dos, Per istam. l. dos quam filius lucaat a statu a to dicit aduentitia. Idēno. Bal. in aul. ex testamento. in vii. col. s. de colla.

b ¶ Constitutionis. Et adde. l. si. s. cōia vtriusq; iudic. quā tū ad verfi. nullius. positum hic. ¶ Quod scitis. vtrū secundū ista iura filiū. l. iusta. habeat hāc dē de qua per Bar. in l. post dotē. in iij. q. ff. sol. ma. & Bar. in l. pater qui. ff. de castren. pecu.

b ¶ Constitutionis. Et adde. l. si. s. cōia vtriusq; iudic. quā tū ad verfi. nullius. positum hic. ¶ Quod scitis. vtrū secundū ista iura filiū. l. iusta. habeat hāc dē de qua per Bar. in l. post dotē. in iij. q. ff. sol. ma. & Bar. in l. pater qui. ff. de castren. pecu.

c ¶ P. P. A. V. P. Quod scitis. Quo modo istud procedat de iure C. & qd addat de iure aul. vide Comē. vt scripsi in aul. in successione. C. de suis & legit.

d ¶ Sin autē. Et vide qd ling. p istū text. dicit Bart. in l. post dotem. in fi. ff. solu. matr. vide p Bal. in aul. de fūcto. ad Tert. & Cy. hic de clarauit. Adde melius p no. cōsil. xl. & vide Bal. cōsil. cxij.

d ¶ P. P. A. V. P. Sin autē. Istā intel. reprobat Comē. vt scripsi in aul. Itaq; s. tit. i. vide ad intel lectū huius §. Ro. cōsi. xl. vide do. Pē. Philip. Cor. qui tenet contra Bar. Alex. in l. post dotē. prope fi. ff. sol. ma. nō sēmat, sed ipse n cōsi. c. l. vo. ij. co. ij. dicit istū esse magis cōmunē intellectū & in d. l. post dotem. per totū. circa veritatē istius opinionis cōtra Bar. vide de Com. cōsi. cclxvj. pro opinione Bar. vide Anchar. cōsi. cccclix. vide Cap. in tracta. dotis. in iij. par. quāst. vbi decidit, sed refert verba Alex. in d. l. post dotē. ad fi. eo. tit. declarat tamen & restringit opinionē Bar. vt per Pau. in aul. post fratres. la. j. s. de legit. hāred. vt non procedat nisi in casibus à iure expressis.

e ¶ Quæcunq;. Gl. in hac l. malè intellexit istum text. & eam reprehendit Bar. in l. post dotem. ff. solu. matr. in iij. q.

c ¶ P. P. A. V. P. Quæcunq;. Intellige vt per Ias. in l. ij. §. quod si patris. col. viij. ff. solu. matr. qui intellectus fuit Cor. in aul. quod locū. C. de colla. vt refert Lancil. Deci. cōsi. clxj. col. iij.

dicā. ¶ Vltimò per istā legem ego dico, q̄ portio, quā lucaat filius. ex dote vel donatione propter nuptias, ex forma statuti ciuitatis illud est aduentitiū: & p cōsequēs nō venit fratribus cōferendū: vt §. ti. j. l. ij. in fi. & s. de colla. l. si. nō obstat eo qd dicit Dy. in l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. ff. solu. ma. & ibi dixi, nō obstat eo qd dixit Cy. in l. j. s. fa. er. & dixi vobis in l. dotē. ff. de castre. pe. vbi text. & gl. tūgūt. ¶ Quæro. filiosa. data est dos, quæritur vtrū constante matrimonio, patri quærat vsusu fructus. dixi vobis in l. cōtra nūrū. §. j. ff. re. amot. vbi gl. tangit. Et de hac q. nihil reperies in hoc titulo.

LEX II.

Constitutionis. ^b Luca nuptia-
lia, ex bonis patris profecta, pleno iure quis cogitur filijs reseruare: vt in aul. sed quāuis. §. de rei vxo. actio.

S V M M A R I V M.

¶ Quod secundū iura C. filiū. l. iusta. habeat hāc dē.

LEX III.

Quod scitis. ^c Hæc lex habet duas partes & secunda pars est multū singularis nec scio alibi: & breuiter dicit Filio decedente succedunt liberi: nec potest pater bona eius occupare iure peculij. h. d. Tene mentem hanc l. quia secundū iura Codicis filiū. l. iusta. habeat hāc dē: vt vidistis in l. si. ad Ter. & s. tit. j. l. ij. & c.

S V M M A R I V M.

¶ In successione morientis, pater præfertur auo. Pactum de lucrando dotem viro præcedente, sicut non valet, ita eodem modo nec pactum de lucranda donatione ante nuptias præcedente muliere.

Sin autem. ^d Breuiter dicit, secundū vnā lect. quā glo. vide ē ponere: Nepote decedente, in bonis que sitis à matre, vel linea materna auus maternus præfertur paterni. h. d. Ille est singularis casus, de quo nec glof. facit ibi mentionē. ¶ Not. istū casum, quia nescio eū alibi, nec scio in textu nec in gl. nec p aliquos doct. dixi tibi §. ti. ij. aut. itaq; Alij legūt istū §. alio modo: & secūdū eos hoc intendit. ¶ In successione morientis, pater præfertur auo. h. d. Idē habetis in aul. de fūcto. s. ad Ter. secūdū istā le. sic forma casum. Quod vir filiū. l. iusta. dedit vxori donationē ppter nuptias pacto apposito q̄ siue præcederet ipsa, siue præcederet vir, lucraret partē ipsius donationis decedat ipse: & sic lucrata est: quærit q̄ præferat in successione. Et dicit q̄ pater aliter non posset hic poni tenendo istā lect. ¶ Sed cōtra hoc op. q̄ pactū de lucrando dotē, viro præcedente nō valet: vt ff. de pac. dota. l. j. & ij. ergo nec pactū de lucranda donatione ante nuptias præcedente muliere, cū inter eos debeat esse æqualitas: vt §. de pac. cōuē. aut in æqualitas. Huius timore tene primā lee. quæ vide tur rōnabilis fundata ratione. l. de emancipatis. in fi. §. de le. hāre. Si velles tenere secundam, dicas q̄ in hoc est in æqualitas per hāc l. nō tū bene pba. ¶ In bonis, q̄

Quæcunq; ^e In bonis, q̄ runt moriēs trāsmittit primò ad filios sē dō ad fratres: tertio ad parētes. h. d.

P. P. A. V. P. ¶ Cum oportet. Circa istam l. q̄ pater potest in istis aduentitijs propria authoritate apprehendere & possidere, & si nepos vel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere, & si non posset potest adire iudicē qui ipsum coarcebit, vide Com. cōsil. lxxxvij. in versi. ad tertiu, & circa istam materiā de lucro mercatorum aduocatorū notariū & similiū psonarū quæ dicunt aduentitiā vel castrētia vel quasi, vide quæ scripsi in l. si. s. de inof. testa. Peru. inc. licet. §. j. de sepul. in vi. Itē q̄ vsusu fructus acquiratur patri & antequam apprehēdat, vide Anto. cōsi. vij. circa finem.

Non sine ratione. ^a Ap-
pella
tione vxoris continetur sponsa, ex interpretatione extensua. h. d.

S V M M A R I V M.

1. ¶ Profectitium quid sit, & qualiter intelligatur ex substantia patris proficisci, & nu. 2. & 6.
2. Aduentitium est quod quis quærit ex laboribus & industria & quid sit aduentitium. vide nu. 6.
3. Filius, si ex pecunia patris fecit vsuras, vel aliā mercantiam, an hoc dicatur profectitium.
4. Filius si iit in Franciam pro mercantia cum pecunia patris, & eius occasione captauit beniuolentiam Regis: qui aliqua sibi donauit, hoc non erit profectitium.
5. Filius, an præsumatur diues ex bonis patris, vel aliunde.
6. Peculium castrense quid sit.

Utrum oportet. ^f In aduentitijs quæri
tur filio proprietati, patri vsusu fructus exceptis castrētibus. h. d. vsq; ad §. nō autem. ¶ Oppo. ff. de acqui. hēre. l. placet. & ff. si à prē q̄ sue. ma. l. j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentū est ad omnia aduentitia, ne patri quærat: vt hic videbitis. ¶ Venio ad q̄. & intro glo. magnā hic posita, quæ est valde nō dicitur hic, q̄ in profectitijs nihil mutatur. ¶ Et profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur. vide text. ibi, nō ex substantia eius in cuius potestate & c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligat ex substantia proficisci: glo. dicit, quod hic accipitur dictio, ex largē: vt cōprehēdat omne quod occasione patris aduenit: vt l. aditio. ff. de acquire. hāre. de vulg. & pupil. & l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largē. Alibi accipitur ex substantia strictē: vt l. sancimus. §. repletio nem. §. de inofficio. testa. De significatiōe propria istius dictionis, ex tetigi vobis in l. non dubium. §. de leg. Iuxta illud formo. q. h. ¶ Ponere, quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est: an istud dicatur profectitium? glof. dicit quod sic: quia dicitur ex re patris & c. ff. ad Treb. l. balista. de vsuris & fruct. lega. l. in fideicommissi. §. nonnunquā. vide gl. ibi. Itē, si pater. ¶ Ego intelligo istam glof. in fundo qui datur colono. Nā si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructibus: vt ex opera sua esset aduentitium: quoniam illud quod quis querit ex laboribus, est aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præterea, istam leg. intelligo de illo quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si enim de fructibus illis quandam negotiationem fecit: & ex hoc lucratus est, tūc esset lucratus ex sua industria nec diceretur profectitium: vt l. iij. in princip. ff. ad l. fidei. ita hic intelligo. ¶ Quæro, si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius inde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere, quod sic, quā vide ibi. Sed quid istud quod glo. de vsuris dicit si procederet secundū iura ista, secundū quæ iura, vsura est permissa: sed secundū iura hōderna, l. secundum quæ vsura est prohibita, nihil

P. P. A. V. P. ¶ Cum oportet. Circa istam l. q̄ pater potest in istis aduentitijs propria authoritate apprehendere & possidere, & si nepos vel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere, & si non posset potest adire iudicē qui ipsum coarcebit, vide Com. cōsil. lxxxvij. in versi. ad tertiu, & circa istam materiā de lucro mercatorum aduocatorū notariū & similiū psonarū quæ dicunt aduentitiā vel castrētia vel quasi, vide quæ scripsi in l. si. s. de inof. testa. Peru. inc. licet. §. j. de sepul. in vi. Itē q̄ vsusu fructus acquiratur patri & antequam apprehēdat, vide Anto. cōsi. vij. circa finem.

Non sine ratione. ^a Ap-
pella
tione vxoris continetur sponsa, ex interpretatione extensua. h. d.

Utrum oportet. ^f In aduentitijs quæri
tur filio proprietati, patri vsusu fructus exceptis castrētibus. h. d. vsq; ad §. nō autem. ¶ Oppo. ff. de acqui. hēre. l. placet. & ff. si à prē q̄ sue. ma. l. j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentū est ad omnia aduentitia, ne patri quærat: vt hic videbitis. ¶ Venio ad q̄. & intro glo. magnā hic posita, quæ est valde nō dicitur hic, q̄ in profectitijs nihil mutatur. ¶ Et profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur. vide text. ibi, nō ex substantia eius in cuius potestate & c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligat ex substantia proficisci: glo. dicit, quod hic accipitur dictio, ex largē: vt cōprehēdat omne quod occasione patris aduenit: vt l. aditio. ff. de acquire. hāre. de vulg. & pupil. & l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largē. Alibi accipitur ex substantia strictē: vt l. sancimus. §. repletio nem. §. de inofficio. testa. De significatiōe propria istius dictionis, ex tetigi vobis in l. non dubium. §. de leg. Iuxta illud formo. q. h. ¶ Ponere, quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est: an istud dicatur profectitium? glof. dicit quod sic: quia dicitur ex re patris & c. ff. ad Treb. l. balista. de vsuris & fruct. lega. l. in fideicommissi. §. nonnunquā. vide gl. ibi. Itē, si pater. ¶ Ego intelligo istam glof. in fundo qui datur colono. Nā si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructibus: vt ex opera sua esset aduentitium: quoniam illud quod quis querit ex laboribus, est aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præterea, istam leg. intelligo de illo quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si enim de fructibus illis quandam negotiationem fecit: & ex hoc lucratus est, tūc esset lucratus ex sua industria nec diceretur profectitium: vt l. iij. in princip. ff. ad l. fidei. ita hic intelligo. ¶ Quæro, si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius inde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere, quod sic, quā vide ibi. Sed quid istud quod glo. de vsuris dicit si procederet secundū iura ista, secundū quæ iura, vsura est permissa: sed secundū iura hōderna, l. secundum quæ vsura est prohibita, nihil

P. P. A. V. P. ¶ Cum oportet. Circa istam l. q̄ pater potest in istis aduentitijs propria authoritate apprehendere & possidere, & si nepos vel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere, & si non posset potest adire iudicē qui ipsum coarcebit, vide Com. cōsil. lxxxvij. in versi. ad tertiu, & circa istam materiā de lucro mercatorum aduocatorū notariū & similiū psonarū quæ dicunt aduentitiā vel castrētia vel quasi, vide quæ scripsi in l. si. s. de inof. testa. Peru. inc. licet. §. j. de sepul. in vi. Itē q̄ vsusu fructus acquiratur patri & antequam apprehēdat, vide Anto. cōsi. vij. circa finem.

Utrum oportet. ^f In aduentitijs quæri
tur filio proprietati, patri vsusu fructus exceptis castrētibus. h. d. vsq; ad §. nō autem. ¶ Oppo. ff. de acqui. hēre. l. placet. & ff. si à prē q̄ sue. ma. l. j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentū est ad omnia aduentitia, ne patri quærat: vt hic videbitis. ¶ Venio ad q̄. & intro glo. magnā hic posita, quæ est valde nō dicitur hic, q̄ in profectitijs nihil mutatur. ¶ Et profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur. vide text. ibi, nō ex substantia eius in cuius potestate & c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligat ex substantia proficisci: glo. dicit, quod hic accipitur dictio, ex largē: vt cōprehēdat omne quod occasione patris aduenit: vt l. aditio. ff. de acquire. hāre. de vulg. & pupil. & l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largē. Alibi accipitur ex substantia strictē: vt l. sancimus. §. repletio nem. §. de inofficio. testa. De significatiōe propria istius dictionis, ex tetigi vobis in l. non dubium. §. de leg. Iuxta illud formo. q. h. ¶ Ponere, quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est: an istud dicatur profectitium? glof. dicit quod sic: quia dicitur ex re patris & c. ff. ad Treb. l. balista. de vsuris & fruct. lega. l. in fideicommissi. §. nonnunquā. vide gl. ibi. Itē, si pater. ¶ Ego intelligo istam glof. in fundo qui datur colono. Nā si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructibus: vt ex opera sua esset aduentitium: quoniam illud quod quis querit ex laboribus, est aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præterea, istam leg. intelligo de illo quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si enim de fructibus illis quandam negotiationem fecit: & ex hoc lucratus est, tūc esset lucratus ex sua industria nec diceretur profectitium: vt l. iij. in princip. ff. ad l. fidei. ita hic intelligo. ¶ Quæro, si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius inde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere, quod sic, quā vide ibi. Sed quid istud quod glo. de vsuris dicit si procederet secundū iura ista, secundū quæ iura, vsura est permissa: sed secundū iura hōderna, l. secundum quæ vsura est prohibita, nihil

P. P. A. V. P. ¶ Cum oportet. Circa istam l. q̄ pater potest in istis aduentitijs propria authoritate apprehendere & possidere, & si nepos vel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere, & si non posset potest adire iudicē qui ipsum coarcebit, vide Com. cōsil. lxxxvij. in versi. ad tertiu, & circa istam materiā de lucro mercatorum aduocatorū notariū & similiū psonarū quæ dicunt aduentitiā vel castrētia vel quasi, vide quæ scripsi in l. si. s. de inof. testa. Peru. inc. licet. §. j. de sepul. in vi. Itē q̄ vsusu fructus acquiratur patri & antequam apprehēdat, vide Anto. cōsi. vij. circa finem.

Utrum oportet. ^f In aduentitijs quæri
tur filio proprietati, patri vsusu fructus exceptis castrētibus. h. d. vsq; ad §. nō autem. ¶ Oppo. ff. de acqui. hēre. l. placet. & ff. si à prē q̄ sue. ma. l. j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentū est ad omnia aduentitia, ne patri quærat: vt hic videbitis. ¶ Venio ad q̄. & intro glo. magnā hic posita, quæ est valde nō dicitur hic, q̄ in profectitijs nihil mutatur. ¶ Et profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur. vide text. ibi, nō ex substantia eius in cuius potestate & c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligat ex substantia proficisci: glo. dicit, quod hic accipitur dictio, ex largē: vt cōprehēdat omne quod occasione patris aduenit: vt l. aditio. ff. de acquire. hāre. de vulg. & pupil. & l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largē. Alibi accipitur ex substantia strictē: vt l. sancimus. §. repletio nem. §. de inofficio. testa. De significatiōe propria istius dictionis, ex tetigi vobis in l. non dubium. §. de leg. Iuxta illud formo. q. h. ¶ Ponere, quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est: an istud dicatur profectitium? glof. dicit quod sic: quia dicitur ex re patris & c. ff. ad Treb. l. balista. de vsuris & fruct. lega. l. in fideicommissi. §. nonnunquā. vide gl. ibi. Itē, si pater. ¶ Ego intelligo istam glof. in fundo qui datur colono. Nā si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructibus: vt ex opera sua esset aduentitium: quoniam illud quod quis querit ex laboribus, est aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præterea, istam leg. intelligo de illo quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si enim de fructibus illis quandam negotiationem fecit: & ex hoc lucratus est, tūc esset lucratus ex sua industria nec diceretur profectitium: vt l. iij. in princip. ff. ad l. fidei. ita hic intelligo. ¶ Quæro, si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius inde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere, quod sic, quā vide ibi. Sed quid istud quod glo. de vsuris dicit si procederet secundū iura ista, secundū quæ iura, vsura est permissa: sed secundū iura hōderna, l. secundum quæ vsura est prohibita, nihil

P. P. A. V. P. ¶ Cum oportet. Circa istam l. q̄ pater potest in istis aduentitijs propria authoritate apprehendere & possidere, & si nepos vel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere, & si non posset potest adire iudicē qui ipsum coarcebit, vide Com. cōsil. lxxxvij. in versi. ad tertiu, & circa istam materiā de lucro mercatorum aduocatorū notariū & similiū psonarū quæ dicunt aduentitiā vel castrētia vel quasi, vide quæ scripsi in l. si. s. de inof. testa. Peru. inc. licet. §. j. de sepul. in vi. Itē q̄ vsusu fructus acquiratur patri & antequam apprehēdat, vide Anto. cōsi. vij. circa finem.

Utrum oportet. ^f In aduentitijs quæri
tur filio proprietati, patri vsusu fructus exceptis castrētibus. h. d. vsq; ad §. nō autem. ¶ Oppo. ff. de acqui. hēre. l. placet. & ff. si à prē q̄ sue. ma. l. j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentū est ad omnia aduentitia, ne patri quærat: vt hic videbitis. ¶ Venio ad q̄. & intro glo. magnā hic posita, quæ est valde nō dicitur hic, q̄ in profectitijs nihil mutatur. ¶ Et profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur. vide text. ibi, nō ex substantia eius in cuius potestate & c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligat ex substantia proficisci: glo. dicit, quod hic accipitur dictio, ex largē: vt cōprehēdat omne quod occasione patris aduenit: vt l. aditio. ff. de acquire. hāre. de vulg. & pupil. & l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largē. Alibi accipitur ex substantia strictē: vt l. sancimus. §. repletio nem. §. de inofficio. testa. De significatiōe propria istius dictionis, ex tetigi vobis in l. non dubium. §. de leg. Iuxta illud formo. q. h. ¶ Ponere, quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est: an istud dicatur profectitium? glof. dicit quod sic: quia dicitur ex re patris & c. ff. ad Treb. l. balista. de vsuris & fruct. lega. l. in fideicommissi. §. nonnunquā. vide gl. ibi. Itē, si pater. ¶ Ego intelligo istam glof. in fundo qui datur colono. Nā si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructibus: vt ex opera sua esset aduentitium: quoniam illud quod quis querit ex laboribus, est aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præterea, istam leg. intelligo de illo quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si enim de fructibus illis quandam negotiationem fecit: & ex hoc lucratus est, tūc esset lucratus ex sua industria nec diceretur profectitium: vt l. iij. in princip. ff. ad l. fidei. ita hic intelligo. ¶ Quæro, si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius inde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere, quod sic, quā vide ibi. Sed quid istud quod glo. de vsuris dicit si procederet secundū iura ista, secundū quæ iura, vsura est permissa: sed secundū iura hōderna, l. secundum quæ vsura est prohibita, nihil

P. P. A. V. P. ¶ Cum oportet. Circa istam l. q̄ pater potest in istis aduentitijs propria authoritate apprehendere & possidere, & si nepos vel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere, & si non posset potest adire iudicē qui ipsum coarcebit, vide Com. cōsil. lxxxvij. in versi. ad tertiu, & circa istam materiā de lucro mercatorum aduocatorū notariū & similiū psonarū quæ dicunt aduentitiā vel castrētia vel quasi, vide quæ scripsi in l. si. s. de inof. testa. Peru. inc. licet. §. j. de sepul. in vi. Itē q̄ vsusu fructus acquiratur patri & antequam apprehēdat, vide Anto. cōsi. vij. circa finem.

Utrum oportet. ^f In aduentitijs quæri
tur filio proprietati, patri vsusu fructus exceptis castrētibus. h. d. vsq; ad §. nō autem. ¶ Oppo. ff. de acqui. hēre. l. placet. & ff. si à prē q̄ sue. ma. l. j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentū est ad omnia aduentitia, ne patri quærat: vt hic videbitis. ¶ Venio ad q̄. & intro glo. magnā hic posita, quæ est valde nō dicitur hic, q̄ in profectitijs nihil mutatur. ¶ Et profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur. vide text. ibi, nō ex substantia eius in cuius potestate & c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligat ex substantia proficisci: glo. dicit, quod hic accipitur dictio, ex largē: vt cōprehēdat omne quod occasione patris aduenit: vt l. aditio. ff. de acquire. hāre. de vulg. & pupil. & l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largē. Alibi accipitur ex substantia strictē: vt l. sancimus. §. repletio nem. §. de inofficio. testa. De significatiōe propria istius dictionis, ex tetigi vobis in l. non dubium. §. de leg. Iuxta illud formo. q. h. ¶ Ponere, quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est: an istud dicatur profectitium? glof. dicit quod sic: quia dicitur ex re patris & c. ff. ad Treb. l. balista. de vsuris & fruct. lega. l. in fideicommissi. §. nonnunquā. vide gl. ibi. Itē, si pater. ¶ Ego intelligo istam glof. in fundo qui datur colono. Nā si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructibus: vt ex opera sua esset aduentitium: quoniam illud quod quis querit ex laboribus, est aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præterea, istam leg. intelligo de illo quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si enim de fructibus illis quandam negotiationem fecit: & ex hoc lucratus est, tūc esset lucratus ex sua industria nec diceretur profectitium: vt l. iij. in princip. ff. ad l. fidei. ita hic intelligo. ¶ Quæro, si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius inde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere, quod sic, quā vide ibi. Sed quid istud quod glo. de vsuris dicit si procederet secundū iura ista, secundū quæ iura, vsura est permissa: sed secundū iura hōderna, l. secundum quæ vsura est prohibita, nihil

lib 6

ad Spec. in ti. de iudi. §. sequit. versi. quid si alter filiorum. vbi refert Cynū ita tenere in l. per seruum. de acqui. re. do. quia cū tale lucrum sit restituendum, non quæritur patri.

* P. P. A. V. P. Ex delicto. Vide de hoc & quibusdam alijs Ant. consil. xxxij. ante med. Vide Aret. in l. quod seruus. in vlt. col. de acq. pos. & ibi etiā quid de

acquisitis in ludo. a

b Facies mercantiā. Adde omnino qd no. Bart. in l. si tibi decē. §. si pactus. ff. de pact. & in auth. vñ si parēs. §. de in iust. testa. & vide Bal. in l. certū. in fi. §. fam. erciscū. & in

tracta. duorum fra- b

trum. Bart. in l. sed si plures. §. in ar- guto. de vulg. & pu pil. in versic. quæro quid in dubio. vide per Spe. in ti. de ac. §. j. versic. quid si de peculio quasi. et ad de Bal. in l. ij. C. de

patr. po. & latē Bal. in aut. ex testamen to. in vij. colū. §. de colla. & ibi etiā cui incumbit probare. & Bald. in l. iube- mus. §. j. ad Tre- bel. & ibi etiā dicit qd confessio patris in hoc nihil operaf.

c Quæro quid iuris. Adde vt pulchrē p Abb. consil. xxxv. incip. in Dei nomi- ne. circa primū du- bium. ij. lib.

* P. P. A. V. P. Quid iuris. In hac quæst. de filio vide oīno. Alexan.

6 consil. xxxij. in prin. & consil. cccxxxv. & cccccc. in pen. col. & qd præsuma- tur ex armis patris, vide Anto. consil. ix. in ij. dub. in ij. col. & in l. circa argumenta secundi dub. & de istis. qd præsumatur acquisi- uisse de terris alicuius, vide per Barba. in c. ad nostram. in pen. colū. extra de empr. & vend. & de elect. eund. in c. cum in officij. in iij. colū. & seq. de testa. & vbi infra.

d * P. P. A. V. P. In vxore. De vxore vide multa quæ habes ad Bar. in l. quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. quid aut in officio reipub. & prelato. vide Bar. in l. facultas. ad fi. C. de iure fisci. lib. x. Barb. late in c. j. de pecul. cleric. & in c. j. in ij. no. extra. de testa. vbi etiā de vxore, filio fa- mil. & alijs similibus, & de clerico vide Io. de dama. consil. lxxxvij. Barb. in d. c. j. de testa. & consil. xxxix. col. iij. vbi etiā de alijs similibus.

e Excipitur. Vide text. cum gloss. in lege si vsumfruct. §. si ita. ff. de vsumfruct. lega.

* P. P. A. V. P. Excipitur. Noc habet etiā vsumfruct. quādo suc- cedit pater cū filio. in penul. col. de legat. j. vbi vult qd requiratur expressā prohibitio testatoris sed eum reprehendit ibi Soci. quem vide. Itē in quan- tum glo. in aut. Item hæreditas. sequen. concludit qd quando pater insti- tuitur cum filio, non habet pater vsumfructum in parte filij adde qd eam reprobant latē Sali. & Pau. de Cast. hic. Bart. consil. cxvij. in iij. colum. vi- de etiā gloss. in §. agitur. in versic. vsumfruct. insti. per quas perso. & ibi. Aret. in tract. testa. in glo. in versicū. Item reliquit scio filio gaij lib. xj. ad quod vide etiā quæ scripsi ad Bart. in authen. defuncto. §. ad tertu. vide Anto. Rosel. in arbore confang. in lxxxij. col. & quid autem in clerico, si acquirat aduentitia, an vsumfructus acquiratur patri, vide omnino Barba. in c. tua nos. in ij. colum. de testa. vbi loquitur etiā in clerico priuil. ton- suræ: & concludit qd non acquiratur vsumfructus patri: & multa refert vt per eum.

f Quærit gloss. Et ideo si filius pacifcitur ne à patre petatur, patri nihil

acquiratur. Tex. est secundum vntum intelletum glo. in l. filiuffa. de dona- tio. aliās, de dam. infecto.

g Conditionem adijcere. Vtrum possit imponi legitimæ grauamen hoc, videlicet qd patri non acquiratur vsumfructus, Bal. tenet contra. in l. filium §. famil. erciscun. in fi. & adde Bar. in tracta. duo. fra. in versic. septimò quæ- & Ange. in corpo- re, sequitur opi. gl. & ibi Bal. etiam in l. filijs matrem. ad fin. si bene ponde- retur, videtur velle contra Bar.

2 In relicto facto monacho, an possit adijci condi- tio, vt non quærat monasterio.

c Excipitur. Vos vidistis, qd pater habet vsumfructum in omnibus bonis quæ sitis, ex- ceptis duobus casibus qui ponuntur in

f tex. & alijs positus hic in aut. excipit. Quærit gl. f h in aut. vt lic. ma. & auiz. in prin. vnde hic sumitur

1 tan ista conditio possit adijci in legitima? & vide de dicere qd sic. Veritas est in contrariū, vt probat ex tex. vnde sumit: & etiā ex rōne posita in tex. cum enim mater, vel auus maternus habeat filio istā le- gitimā relinquere de necessitate, nō pōt sibi istam conditionē adijcere: vt no. patet in tex. Quæro

g Quæro quid. Vi de Bartol. in consi- lio ccj. incip. quidā donauit aliquam rē monacho. Et vide pro hoc dicto do. Abbatem in c. ij. de statu monac. sequi- tur Angel. hic Bal. in c. clerici. de iudi. Andre. Barba.

2 Quærit si relinquatur monacho sub cōditōe hac: vt nō quærat monasterio. Istud videtur, qd cōti- neat impossibile, & repugantiā. Nam monachus non potest habere aliquid: sed totū est monasterij i vt in aut. ingressi. §. de sacrosan. eccle. vnde si dici- tur, qd sit monachi, & nō quærat monasterio, est quædā contraditio: & quædā in seipsa perplexi- tas, quæ habet vitare legatum, & contractum: vt l. si Titius de condi. insti. & l. vbi repugnātia. ff. de reg. iu. Puto aut ista verba sic debere intelligi: re- liquo monacho sub conditione, ne quærat mo- nasterio: hoc est, qd monasterium patiatur illud ha- bere eo modo, quo potest conuenientibus oculis: vt l. iij. in prin. ff. de manu. & sic nihil quærat mo- nasterio, s. facti. Facit ad hoc. ff. ad Trebel. l. Lucij. §. tres hæredes. & qd ibi no. Sed quid si expref- se dicit, qd nihil iuris quærat monasterio: respō- deo eodem modo, nihil iuris, s. afferens vtilitatem sibi: sed vt patiatur monachum illud ius exequi.

h Item hæreditas. Tur alia exceptio: hoc fortē melius sta- ret in fi. præcedentis leg.

SVMMARIUM.

1 Pater ingrediēs monasteriū, an retineat vsum fructum in bonis filij. & nu. 2.

2 Patria potestas, quando perimitur absq; facto pa- tris, tunc non extinguit vsumfructus in bonis filij.

3 Decē casus in quibus nō quærit patri vsumfructus.

1 Dem est. Circa hanc legē pri- mō quærit, an pa- ter ingrediēs monasteriū, retineat vsum-

fructum in bonis filij. & ibi Bald. vide quæ dixi in c. cum scimus. de regu. vide Bartol. in l. j. §. idem rescripserunt. ff. de li- be. agnoscend. vbi allegauit Specul. vide omnino. & vide Bal. in authen. nouo iure. C. de adulter. vbi dat eandem doctrinam nulla facta mentio- ne de Bartol. & vide quæ dixi in c. in præsentia. de probat. Andreas Barbatia.

k Hæreditas. No. qd de portione, in qua succedit frater fratri cum ascen- dente, non acquiratur vsumfructus patri: & adde glo. & ibi Flo. in aut. de- functo. per istum tex.

k * P. P. A. V. P. Item hæreditas. Circa istam aut. vide pulchrum casum per Aret. consil. lxxxij. in iij. col.

1 * P. P. A. V. P. Idem est. An autem morte filij finiatur vsumfru- ctus, & quid si pater transeat ad secunda vota, vide Francif. consil. lxxxij. in princip.

m Primò quæritur. Idem ad hanc quæstionem adde quòd Cyn. in l. cum filio. de lega. j. dum ibi tenetur secundum opi. & maxime Angel. quòd fi- lius instituitur hæres ab extraneo, est hæres nomine, & tamen emolu- mentum hæreditatis acquiratur patri l. placet. cum si. de acquirend. hære- dicit Cyn. istud facit ad quæstio. de vsumfructuario ingresso monasterium, vt vsumfructus non extingatur, licet monachus nihil possit habere pro- prium, cap. ad monasterium. de sta. regul. aut henti. ingressi. §. de sacrosan- ctis ecclesijs. quia non est alibi, quòd monachus retineat vsumfructum, cum commodum transeat ad monasterium. Ita tenet glo. hic. de quo per docto. in authenti. ingressi. & in cap. in præsentia. de probatio. nec plus di- cunt docto. in dicta l. cum filio. & Barto. in dicta aut henti. ingressi. in fin. & Specula. in titul. de statu monacho. in versicul. quintò quæritur. & versicul. xlvij.

Secunda Bartoli super Codice.

- a *P. P. A. V. P.* ¶ Ingrediatur monasterium. Vide Alexan. consil. cclxxxij. in ij. col.
- b *P. P. A. V. P.* ¶ Patria potestas. Vide Alexan. consil. cclxxxij. in princip.
- c ¶ Istam gl. Et circa pe. casum hic no. in gl. vide quod no. Imo. in l. possessio. §. j. ff. de acquirend. possess. & adde gl. in aut. vt lic. mat. & auic. Ad de alium casum secundum Bal. si pater fuit bñitus de ciuitate vt rebellis, & filio obuenciat hereditas durante rebellionem qd pater restitutus non recuperabit vsumfructum quia illud non perdidit, cum tempore rebellionis non haberet & per restitutionem non recuperet quæ non perdidit: post restitutionem tamē habebit vsumfructum. de quo eius consil. ccc. xxxix. lib. iij.
- d ¶ Oppo. j. eo. l. fin. Pater non tenet redere administratio nē, vide Bal. in l. si superstitē. §. de do. & Bal. in l. vsumfructu. & quod dixi in l. Imperator. ad trebel. in l. filij. in vlt. col. §. famil. creif. & ibi etiā quid in matre: & de vtroq; vide gl. & tex. & Bar. in l. si qs prioris. §. illo. de secūdis nu. & Bal. in l. Gallus. §. instituens. in j. colū. & in l. licet. j. ad l. fal. Et an teneat pater facere inventariū, vide Cyn. hic tenentē qd non. & Bald. idē tenet hic. Et quid si pater est tutor filij, an teneat reddere rationē, vide Bal. j. ea. l. §. fin. & ibi etiā quid in matre.
- e ¶ Oppo. j. de sen. pal. Adde Bar. in l. si constāte. in ix. q. ij. q. prin. fo. mat. vide tñ Bal. hic. Ad Bal. cōsi. lxxv. li. v.
- f ¶ Hoc dico. Vide Bal. in aut. excipitur. §. co.
- g *P. P. A. V. P.* ¶ Sin autem. Quod istud non procedat in profectiōis & rebus patris. vide Panor. consil. xij. col. pen.
- h ¶ Donare. Nota casum, in quo valet donatio inter patrem & filium, absq; confirmatione mortis. qui tex. est singu. secundum Bal. hic. & vide Bart. in l. si. ff. de condi. inde. & quod no. Bar. in l. ij. in princ. ff. de dona. & in l. j. §. de inofficio. dona. post glo. ibi & videtur tex. in c. ij. de alie. feu. paterni. recētē inducendo, vt post Bal. in aut. ex testamento. in vj. col. de cola. versi. nouum & c. vide Bal. in §. proxi. Adde quid dicendum si pater filio donanti rem, in qua pater habebat vsumfructum, consensit: an videatur remittere vsumfructum, & an illum possit remittere in præiudicium creditorum: & an valeat donatio talis facta socero ipsius patris, vide Pet. de Ancha. consil. cvj.
- i ¶ Cum autem. Nota quod Guli. de Cug. limitat hūc. §. si coactus propter delictum emancipauit, non habet dimidiam. argu. l. si lenones. §. de episc.
- fructum in bonis filij? Gl. dicit, Aut pater ingreditur monasteriū, nō vt efficiatur monachus, sed ibi fortē ponitur in pœnam propter adulterium commissum: vt in aut. sed nouo iure. j. de adulte. tunc retinet vsumfructū in omnibus rebus, præterquā in his quæ quaruntur filio, qñ matrimoniū dissoluitur vt hac aut. Si verò ingreditur monasteriū vt monachus efficiatur: tunc videtur qd extinguatur vsumfructus, quia habetur pro mortuo: vt §. de epif. & de. l. Deo nobis. in fi. sed nō quo ad comedendum. Dicit gl. ideo determinat qd vsumfructus non finitur. Certē in vsumfructu debito simpliciter procedit ista glo. quia pōt esse vsumfructuarius seruus: eodem modo monachus: vt l. vsumfructus. de stip. ser. & l. si. §. de vsumfructu. Sed in vsumfructu debito ratione patriæ potestatis, est dubium: nā per ingressum monasterij liberatur filius à patria potestate: vt no. in l. si ex causa. §. nunc vidēdum. ff. de mino. Ratio patet. Nam cū ipse efficiatur alterius potestatis, non pōt aliū habere in potestate: vt ff. de adulte. l. sic eueniet. Insti. de pa. po. §. fi. ¶ Sed qñ patria ptas perimitur absq; facto patris, tūc est certū qd vsumfructus nō extinguitur: vt habuistis plenē no. §. ti. j. l. ij. Qñ verò vsumfructus extinguitur facto patris: tunc ipse debet habere medietatē vsumfructus, & medietatem perdit: vt j. eo. §. cum aut. Sed qñ pater monachatur, perdit patriā ptas facto suo: ergo videtur qd perditur dimidia vsumfructus. ¶ Vñ in iō quærit gl. quot sunt casus, in quibus patri nō querit vsumfructus. Et gl. enumerat decē & vide & no. totā istam gl. & signa eam.
- S V M M A R I V M.*
- ¶ Filius potest corrigere patrem in iure.
- Administratio an possit interdici patri dissipanti bona filij?
- Pater, qui est talis conditionis, qd ei administratio bonorum filij interdicitur in vita & qd ei non poterit pupillariter substituere.
- Non autem.** Administratio paterna est libera ab hypotheca ab onere reddendæ rationis ab omni contradicōne: & alienatio est ei tantummodo interdicta: & de eo, quod querit de fructibus, potest tanquā de proprio disponere. h. d. ¶ Oppo. j. eod. l. §. sin. autē æs alienū. Solu. l. bi loquitur de mala administratione culpabili, vel aliter, vt dicā ibi. ¶ Itē oppo. j. ea. l. §. fi. So. Filius non habet hypothecā pro mala administratione culpabili, vt hic: sed si pater res filij nō redderet, secus, vt in cōtrario. ¶ Opp. & videt qd que filius possit corrigere patrem: vt ff. de cōdi. ob cau. l. ij. §. si quis quasi. So. Filius corrigit patrem in iure, vt ibi: non in administratione vt hic.
- ¶ Contra hoc oppo. j. de sen. pal. §. l. fi. & istud est bonum contrarium: & vide gl. super verbo, patria potestas. in fi. vbi gl. dicit, fallit ibi. ¶ Tu dic, vbi cū que pater dissipat bona filij: si quidem filio ad ipsa bona possit dari regressus, quia vendit res immobiles, quæ non consumuntur: tunc filius nō potest

- audientia. Andre. Barba.
- i ¶ Cum autem. Contra hoc vide tex. in l. j. in fi. §. de inoffi. testa. alias offi. præt. & adde Ange. & Imo. in l. vtrum. ff. de verbo. obli.
- i *P. P. A. V. P.* ¶ Cum autem. Istud procedit si pater emancipat filium sponte, secus si cogat, quia malē & contra pietatē trahat filium, vide Com. cōsi. lxxxij. in cip. casus talis est.
- P. P. A. V. P.* ¶ Acquirere. An autem istud habeat locū in hæreditate profecta cū loquatur solum hic text. in aduentitia, vide Com. consil. lxxxij. in j. colū. & ad reg. de aduent. vide ali. quid per Com. cōsi. lxxxvij. ante fi. & ista lex pcedit etiā in filia maritata, qd si mortuo marito relicto filio moriatur postea filius & eius hæreditas defertur matri quæ habet patrem, si repudiat hæreditatem filij pater, potest tamen adire beneficio huius l. vide Cō. cōsi. cxv. licet filia maritata videatur esse in potestate mariti, sed illud est quod ad debitum carnis & opera, item in quantum dicit hic quod patre nolente se intromittere potest filius adire, & ei decerni curator. adde qd debet istud constare euidenter, quia in dubio presumit qd pater vellet administrare, vide Anto. cōsi. xvij. post prin. An autē pater possit adire, filio in extremis existēte, qñ filius nō expressisset voluntatē suam an vellet ipsam hæreditatem adire, vide Bar. in rubri. qui admit. in xxj. char. in iij. colum & duabus seq. An autem hodie ex quo pater potest inuito filio adire, & contra filium inuito patre, poterit eorum iusu adire. ponit ibidem Barb. & ponit gl. Bar. & Moder. in l. j. §. qui admitt. vbi vide. & vide ibi Iaf. in vj. & vij. col. qui tenet opinionē Ange. contra omnes alios, item in illud quod dicitur hic patrem posse adire inuito filio locum habeat in abbate vel prælato inuito monacho instituto. vide latē Iaf. in l. cum proponas. in antepe. col. C. de heredi. insti. concluditur qd sic. Item an illud quod hic dicitur in hæreditate habeat locum in contractibus, si contractus fieret nomine filij, qui non vellet eum acceptare, vide Are. in l. qui in aliena. in prin. ff. de acqui. heredi. in j. colum.
- ¶ Acquirere. Nota quod ista lex habet locum in contractibus, secundum gloss. not. hic, quod facit, qd si per stipulationem quæ sita est actio filio pro consequenda donatione, & ipse filius nolit eam acceptare, acquiritur patri actio. quod est notandum, licet videatur quod talis actio ex stipulatu debeat reuerti ad stipulantem, reuente filio per legem absentie: & quia stipulatio personam extraneam non comprehendit. l. si ita stipulatus. §. Chryzognus. de verbo. obli. & l. si pro te. aliis, pro te. §. de dot. promif. contra:
- reprehendere patrem. Ita loquitur hic. Si verò disparet res mobiles, quæ non possunt apparere, vt pater soluendo nō esset, & esset homo malē vitē: tūc potest ei administratio interdici: vt d. l. fi. j. de sen. pal. facit ff. ad rebel. l. Imperator. Et per hoc dico in materia substitutionis pupillaris, qd pater, qui est talis conditionis, qd ei administratio bonorum filij interdicitur in vita, qd ei nō poterit pupillariter substituere eadem ratione vt sicut nō potest de rebus disponere in vita, ita nec in morte.
- ¶ Quærit gl. vtrum interitu rei extinguatur vsumfructus patris: Dic vt in glossa.
- Sin autem.** Si pater patitur filium tenere, & vsumfructum percipere de rebus, quibus ipsi patri queritur vsumfructus ei videtur fructus donare. h. d. gl. Tex. hic nō aperit, an teneat remissio, vel ista diutina donatio: sed dicit qd morte cōfirmat, nec gl. declarat. Quid dicemus? breuiter puto qd teneat remissio ista diutina, hoc est, quatenus patris voluntas viuētis durat. arg. l. ex anno. ff. de do. inter vi. & vxo. & ideo postea dicit morte cōfirmari qd, postea reuocari.
- S V M M A R I V M.*
- ¶ Pater emancipans filium debet à filio præmiari. Donatio facta filio in præmium emancipationis, est simplex donatio.
- i **Cum autem.** Si pater emancipauit filium, in præmiū emancipationis sibi retinet dimidiam vsumfructus: nisi aliud sit expressum. h. d. ¶ No. qd pater, qui emancipauit filium, debet à filio præmiari: & ideo verba, quæ opponuntur quotidie in emancipatione: quia pater donat, filio in præmio emancipationis, ponuntur improprie: quia illa est simplex donatio, vt dixi in l. vt liberis. in fi. §. de colla.
- Sed cum.** Pro rebus filij in quibus pater habet filius hypothecam à tempore administrationis inchoatæ. h. d. ¶ Opp. §. eo. §. non autem. Solu. Dic vt ibi. Vel dic qd hic loquitur in mala administratione dolosa: ibi in culpabili: & c.
- Vm multa.** In reb⁹, quas vel Augustus donat filiofami. patri vsumfructus nō queritur. h. d. ista lex.
- S V M M A R I V M.*
- ¶ Filius in aduentitijs adit hæreditatē, patre ignorante, & etiam inuito.
- ¶ Filio hæreditatem repudiante, cui datus fuit substitutus, patre superexistente, pater ad hæreditatem admittitur, excluso substituto.
- ¶ Si filius mori ante quā adeat, pater nō pōt adire.
- ¶ Quod hic dicitur, habet locum etiam si filio deferratur hæreditas ab intestato.
- Vm non solum.** Si hæreditatem vel alias res, quæ filio deferunt, filius adire non vult, pater pōt ea plenō iure acquirere. & c.
- ¶ Acquirere. Nota quod ista lex habet locum in contractibus, secundum gloss. not. hic, quod facit, qd si per stipulationem quæ sita est actio filio pro consequenda donatione, & ipse filius nolit eam acceptare, acquiritur patri actio. quod est notandum, licet videatur quod talis actio ex stipulatu debeat reuerti ad stipulantem, reuente filio per legem absentie: & quia stipulatio personam extraneam non comprehendit. l. si ita stipulatus. §. Chryzognus. de verbo. obli. & l. si pro te. aliis, pro te. §. de dot. promif. contra:

Quinimo ista lex est correctoria: ideo fortè non debet extendi de vltimis voluntatibus ad cõtractus: & vide gl. hic, in verbo, cõtractu. & text. j. e. ad fi. Adde Bar. in l. cõ proponas. s. de hære. instit. & ibi Flo. sequitur opinio. Bar. hic, & ibi vide Bal. Et pro ista opinio. bene facit text. j. e. a. l. s. simili quoq; modo. in ver. quali ab initio instituit. & ibi pōderat Bart. Sed an pater

possit repudiare hereditatē sine filio delatā filio cõtemplatione p̄ris vidē gl. q̄ nō. in l. is qui hæres. s. ne filius. ff. de acq. heredi. sed Bal. ibi dubitat. Et adde q̄ ista lex in princip. non habet locum ad pias causas, scēdū Bal. in l. iij. xij. col. in ver. sup vno s. de sacrosanctis ecclesijs.

¶ Quæro pone. Ad de quod Angel. vt refert Paul. de Castro in l. j. de hære. instit. in hac questione tenet cõtra Barto. dicens q̄ hic textus loquit̄ q̄ instituit̄ ad eundem, facit aliū herede: tunc est verum q̄ d̄ excludit substitutum. Sed in q̄stione ista repudiatur, & non facit patrem hæredem per suam repudiationē: sed aperit viam, cum pater veniat ex dispositione l. substitutus. nō ex dispositione testantis, debet fieri q̄ p̄missio hominis tollat provisionem legis, & etiam potentior in his, quæ homo potest: vt in l. si. s. de pactis conuentis. vbi substitutus p̄fertur coniuncto, qui venit per ius accrescēdi, ex dispositione legis in l. iij. s. si duo in fi. de bono. pos. secundū tab. Et credit dominus Pau. q̄ ista opinio sit de iure verior, vt notatur, licet communis opinio sit in contrarium, à qua non est recedendum. dicit tamen consuetudo, & per Imo. in l. si pater. de hæredi. instit. & hic plenē per Iaco. de Belui. in disputatione sua, qui etiam tenet contra opinio. Bar. p. Bar. in l. iij. supra, de hæredi. instit. Et certè verior videtur opinio Iaco. de Belui. & Ang. per p̄dicta, & per allegata per Iac. de Belui. hic licet vtraq; opinio videtur sustentabilis: quia filius factio suo, ita dicitur factio suo facere patrem hæredem iuris dispositione sicut quando hæres institutus decedit, & transmittitur ius deliberandi, quo casu secundū communem opinionem excludetur substitutus, vt in dicta. l. iij.

¶ Tenet contrarium. Credo tamen patrem posse adire beneficio iuris deliberandi, per filium in vnum transmissio. Nam per istud ius deliberandi excluditur substitutus vulgaris: vt tenet Bar. in l. cum proponas. s. de hæredi. instit. Et adde quod no. Bal. in l. j. qui admit. in vñ. op. & allegat in l. si infanti. circa pe. col. & Bal. in l. j. de vulg. & pupilla. in q. iij. prin. cipali. & Bal. in l. iij. supra, ad Orphi. & Imol. in l. si is qui hæres. s. neque filius. de acq. heredi. hære. & hic lat è per Iac. de Bel. in sua disputatione, & per Cyn. in d. l. j. ad Orphi. Adde vt per Old. confi. xxxiij. inci. quidam accepit vxorem.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Necesitate. Vide etiam pro limitatio. huius s. Ange. de Aret. insti. de tutor. in principi. in gl. j. & in s. in personā. insti. de act. Item circa materiam istam adde primò an ista exceptio, tu non potes esse in iudicio sine consensu patris, potest opponi ante litem contestat. an vero potest semper opponi. vide Alex. in l. sed si de sua. circa fi. ff. de acq. heredi. nota tamen q̄ licet filius non possit esse in iudicio sine cõsensu patris, posset tamen impetrare rescriptum, & obtinere iudicem delegatū sine consensu patris, dummodo postea in agendo p̄stetur consensus, ponit ad hoc tex. quem ibi notat Abb. ad illud propositum simile in c. causam quæ. in ij. col. extra de iu. & de ista materia maximè in exequuti uis requirit consensus patris, & de pluribus alijs maximè si filius fami-

lit minor, vide Alex. confi. ccj. in prin. & an separatus à patre possit esse in iudicio sine patre, vide Bal. in l. ij. s. quod obseruari. in iij. col. C. de iura. cal. in l. iij. col. ad macedo. Item nota quod in casibus in quibus minor potest stare in iudicio sine consensu, & autoritate tutoris vel curatoris, in illis potest filius sine patre. gl. sing. in c. fina. in ver. regulariter.

flamēto. co. ti. Ego idē dico esse. Pro hoc est casus in l. si infanti. s. de iure delibe. vbi per filiū morientem ante aditam hereditatē, non queritur patri hereditas, nisi fuerit filius infans: vt s. ad Orfi. l. ij. ¶ Quæro, an illud, quod hic dicitur, habeat locum si filio deferatur hereditas ab intestato. Gl. dicit q̄ sic, & bene. Item an illud, quod hic dicitur in filio, habeat locum in seruo. Gl. dicit quod nō vt l. cum proponas. s. de hære. instit. Item an hæc lex habeat locum in querela. Dic vt in glo.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater cogitur filio litiganti consentire, & iudicium sine eius voluntate est nullum.
 - 2 Consensus patris, an requiratur in omni iudicio.
 - 3 Patri nolenti consentire, quomodo imponatur necessitas.
 - 4 Si pater noluit consentire, & iudex p̄cedit in causa, quando valet iudicium.
 - 5 Filius si agit vt procurator, consensus patris non requiritur.
 - 6 Filius tutor agit sine patris consensu.
 - 7 Præceptum in confisum factum filio sine patris consensu an valet.
 - 8 Ex sententia interlocutoria contingente aliquid dari, vel fieri, oriatur actio in factum.
 - 9 Filius an possit esse coram arbitrio, sine patris consensu.
 - 10 Filius fami. p̄t cõpromittere sine patris cõsensu, consensus patris requiritur ab initio.
 - 11 Si pater ab initio non consensit, sed postea, an iudicium conualidetur.
 - 12 Filius in casu castrensium peculij, vel quasi agit sine patris consensu.
 - 13 Filius in publicis criminibus: q̄ possit esse in iudicio sine patris consensu.
 - 14 Filius agēs cõtra patrē, agit sine eius consensu.
 - 15 Pater p̄t cõsentire filio p̄ epistolā, vel p̄ nūciū.
- ¶ Necesitate.** Et est notabilis s. & etiam singularis, scēdū lect. quam reputo verā, breuiter h. d. In reb. in

expensas, vide Ant. confi. xvij. post prin. & ibi loquitur etiam si per errorem fuisset decretus curator illi filio. quia omnia sunt nullius momenti. Item q̄ filius sine patre possit implorare officium iudicis sine licentia patris, & qualiter istud intelligatur, vide Iac. in l. nec q̄quā. s. vbi decretum. in antepe. col. ff. de offi. proconsul. & leg. in l. j. C. qui admit. in iij. col. Item an sufficiat in fine iudicij allegare quæm filium. vbi iudicium reddatur nullū, licet aliter non probetur q̄ sit filius sine patre. p̄sumat adhuc viuere, vide Cepol. cautel. cxliij. Aret. latē in l. sed si de sua. col. iij. de acq. heredi. Item an vbi proceditur summarie & sine figura iudicij requiratur. Bal. in s. de plano. de quo s. tenet q̄ sic, sed contrarium sentit ipse in l. ij. s. sed vtum. de minor. vide Natam in d. l. s. p̄. in s. in antepe. char. in v. quæst. prin. ad fi. Item q̄ de dote aduentitia filius sine patre possit esse in iudicio sine consensu patris & idem in his in quibus non requiritur vsusfru. patri, vide Iac. in l. ij. s. q̄ si in patris. in iij. col. ff. sol. matri. Item q̄ in peculio profectitio possit filius sine patre esse in iudicio sine consensu patris, vide Bar. in c. q̄ quibusdam. in j. col. de fide instr. Item q̄ in materia dotis filius sine patre possit esse in iudicio sine consensu patris, vide Barb. in confi. xlvj. in parte col. xij.

¶ Necesitate. In materia huius s. dicas istum s. non habere locum, quando filius habito consensu patris in iudicio, fuerit demum condemnatus: & actio in factum intentatur contra eū pro exequenda sententia. quo casu nullus erit necessarius consensus in hoc iudicio. Secundo glo. est de hoc multum no. in l. ij. s. sed vtum. in gl. olim. aliās in gl. nō fraternalē. ff. de mino. & ibi dixi. Item limita, nisi iure extraordinario ageretur, secundū gl. l. j. & ibi Barto. s. qui admit. Facit l. si filius. si cer. pet. Item limita, in omnibus casibus, in quibus minor potest esse in iudicio, sine cõsensu patris, secundū Specu. in titu. de actore. s. j. ver. sed nunquid in casibus. de quibus in c. fi. de iudi. in vj. vide gl. ibi in verbo, regulariter. Et de materia huius s. vide Iaco. de Bel. in sua disputatione. in sumario ibi: cõsentire. & non sufficit in hoc casu p̄sentia cū taciturnitate, scēdū Ioā. And. in c. fi. de iudi. in vj. Adde q̄ Bal. quæ sequitur Pau. de cast. dicit, q̄ pro opi. glo. & Alex. & antiquorū est casus in d. c. fi. de iudi. Nam ibi datur regula quod filius sine patre non potest esse in iudicio sine cõsensu patris. &

Secunda Bartoli super Codice.

illa regula generalis non potest intelligi, nisi in casibus, in quibus ipse filius agit, & agere potest: quia sibi competit exercitium actionis. Et sic quoniam pater non habet usufructum, qualitercumque non habeat, siue quia a nolit, siue quia non possit: quia si haberet, exercitium actionis competere patribus non sibi: ut j. eo. §. vbi autem & postea ab illa regula excipitur casus. scilicet in causis beneficiaribus, de quibus pater non habet se intrinsece: quia non habet usufructum. Et ratio est, quia talia consentur potius castrensia, vel quasi, & illis dicitur militare deo, nec requiritur consensus patris in alijs non beneficiaribus, quae non reputantur castrensia, & in quibus filius non militat, posito quod pater non habeat usufructum, nec sit legitimus administrator, sicut debet intervenire ad interrogandam eius personam, per illud c. fi. et dicit Pau. de Cast. se verum putare quod hunc fuerit mens Imperatoris. de quo vide per eum, eius consil. lv.

a ¶ Ad secundum oppo. Vide Bar. in l. j. §. qui admit. Doc. in l. q. aliena. de acq. here.

b ¶ Glof. dicit aliud. Vide Inst. de acti. §. actionem autem de pecu. alias est §. actiones autem de pe. per Bar. in l. ne quae. Vide Bal. autem, quod locum, in j. col. de colla. Et in materia huius §. scias quod vbi cumque filius constituitur curator alicuius adulti, & huic constitutioni pater praedicti curatoris consentit, & tunc sine consensu patris poterit dicitur filius agere. Ista est gl. multum fing. in l. Titius Lucius Caius. §. admi. tu. in glof. ij. secundum Bal. no. in hac l. fi. quod tene menti perpetuo. Item limita hunc §. proce-

quibus patri non queritur usufructus, quia non vult cogitur pater filio in iudicio consentire. Hoc dicit secundum lectam. quam intendo tenere. Vel aliter secundum lectam communem. Filius non potest esse in iudicio, sine consensu patris. h. d. ¶ Not. ¶ quod pater tenetur filio consentire in iudicio. ¶ Not. ¶ quod iudicium sine patris voluntate est nullum. ¶ Ad primum oppo. quando quis compellitur litigare, non valet iudicium: ut l. in principi. ff. de iudic. Sol. Pater hic non cogitur litigare, sed cogit litiganti consentire. Ad secundum oppo. ¶ et vbi quod filius possit agere sine consensu patris: ut §. de collat. authen. quod locum. Sol. ibi est casus specialis. ¶ Oppo. ff. de mino. l. denique. §. sed vtrum. vbi fit executio filiofamiliae sine consensu patris. Gl. dicit aliud in actione in factum, quae datur pro executione: aliud in actione principali. Ratio, quia cum pater primo consentit, & postea videtur consentire in executione. certe nec ibi, nec in aliqua lege Digestorum reperitur quod pater teneatur filio consentire. unde poterimus solvere, ut solum inferiora contraria. ¶ Oppo. ff. de noxali. §. noxali. & sequen. & Insti. de noxali. §. si. Sol. Glossatores nostri communiter dicunt. ¶ quod in omni iudicio requiritur patris consensus. & sic illa iura corriguntur per ista. Et est ratio, quam glo. ponit hic, circa principium: quia filiusfamiliae non videtur integer homo: & ideo requiritur patris consensus, ad eum integrandum. Quidam alius glossator antiquus, qui vocatus est dominus Otto, intelligit istam legem aliter, & eius lect. ponitur in glo. mag. in fi. & dicit quod haec lex non dicit quod in omni iudicio requiritur patris consensus: sed dicit hic, quod in rebus, in quibus patri non queritur usufructus, quia non vult potest aduersarius dicere filio agenti, vel defendenti, volo quod pater tuus consentiat iudicio in signum repudiationis: ne possit postea venire, & dicere iudicium nullum: quia sibi competat usufructus, & exercitium, cum de repudiatione in iudicio non constet: & dicit Imperator quod cogetur pater in hoc filio consentire, in signum huius repudiationis. Hic est verus casus huius legis: & probatur primo ex continuatione textus. ut potes videre aperte, & secundum hoc iura antiqua remanent in correctis. Probo, de iure antiquo poterat agere filius sine consensu patris, ut d. l. §. noxali. & Insti. de noxali. §. si. de iudi. l. omnem. & l. tam ex contractibus. & sic de iure antiquo erat integer homo filiusfamiliae. sed per iura Codicis persona filij non est diminuta, nec ius eius, imo augetur: quia sibi queritur proprietas, quae olim non querebatur. Vnde non est dicendum quod hodie non sit integer homo, cum olim esset. Per hanc rationem tenebat Jacob. Butt. opin. Otto. quam tenebat Jacob. de Aret. do. Rich. Mal. & dominus Cyn. eam videntem tenere. & ego puto esse veram. Probo primo per §. sequentem, vbi quando filius est minor, & patri non queritur usufructus, datur filio curator, qui potest actionem exercere. Vide text. in §. sin autem in secunda. Sed si esset verum quod filiusfamiliae non esset integer homo, requireretur consensus curatoris, qui supplet defectum aetatis. Item consensus patris, ut redintegraretur persona filij diminuta per patriam potestatem, requireretur, sed hoc est falsum: quia consensus solius curatoris sufficit. Ratio, quia quando datus est curator hereditatis illius filij, constat de patris repudiatione: ideo non est necessarius eius consensus in signum istius repudiationis. Pro hoc est text. in authen. ut l. mat. & auic. in principi. vbi in rebus, in quibus patri non queritur usufructus, quia non potest filius maior habere omnimodam administrationem: ergo non requiritur patris consensus in omni iudicio, sed solum in isto, ut patri non queratur, quia non vult, requiritur consensus in signum repudiationis. Pro hoc est text. in auth. ut l. mat. & auic. pro hoc etiam est casus extra, de iudi. c. j. lib. vj. vbi in casibus in quibus non queritur patri usufructus, quia non potest, non requiritur patris consensus: & sic puto opin. Otto. esse veram & verissimam. Dic ergo, aut loquimur de

iure antiquo, aut hodierno. Primo casu aut loquimur in casibus, in quibus actiones per filium queruntur patri pleno iure: tunc non potest filius agere sine consensu patris, quia non habet actionem: ut l. si pupilli. §. videamus. de neg. gest. Posset tamen agere tanquam coniuncta persona patris: ut l. sed & haec. in principi. ff. de procu. Aut loquimur in casibus, in quibus actiones remanent apud filium, sed exercitium patri competit: tunc aut pater est praesens & non potest filius sine consensu patris. Aut est absens: & tunc fecus: ut l. si longius. ff. de iudi. & l. si vnus. §. si filio. ff. de mino. Aut loquimur in casibus in quibus actiones remanent apud filium pleno iure: & tunc patris consensus non requiritur: ut l. miles. §. j. ff. de castren. pecu. & hoc in agendo: sed defendere potest filius sine consensu patris indistincte: ut l. in §. sed vtrum. de mino. & l. oem. & l. tam ex contractibus. de iudi. & d. l. si noxali. & l. seq. ff. de noxa. Si vero loquimur de iure hodierno: tunc aut loquimur de profectiis: & iura antiqua non sunt immutata: ut l. cum oportet. in principi. §. eo. Aut loquimur in aduentibus: & tunc aut patri queritur usufructus: & filij nullo modo potest agere nec defendere: quia sibi non competit administratio, sed patri: ut §. ti. j. l. j. & j. eo. l. vbi autem. & §. filij. Aut patri non queritur usufructus: tunc aut quia non vult: & requiritur patris consensus in signum repudiationis, ut hic. Sed si de repudiatione alias non constaret in iudicio, ut quia esset datus tutor, vel curator: propter patris repudiationem non requiritur patris consensus: ut j. §. p. xi. Si vero patri non queritur usufructus, quia non potest sibi queri: tunc patris consensus non requiritur, ut j. §. proxi. & in authen. ut l. ma. & auic. in principi. & extra, de iudic. c. fin. libro. vj. Hoc etiam apparet in castrensibus, vel quasi, in quibus patri non potest queri usufructus, nec eius consensus requiritur: ut l. j. §. ff. de castren. pec. & §. de epis. & cleri. l. sacrosanctae. Idem in alijs iudicijs, quae agitantur super rebus, in quibus nullus cadit usufructus: ut d. l. si noxali. ff. de noxali. & in alijs casibus, in quibus ipse filius conueniretur. Ita debes intelligere hanc materiam. ¶ His opin. expeditis, veniamus ad glof. nostras. Primo ¶ quod qualiter imponeretur ista necessitas patri. Dicit glof. pignoris captis, & multa indicta, & alijs remedijs praetorij: ut l. j. §. quid ergo. de vent. in spi. in contrarium facit Insti. de acquisi. per arro. §. si. Sol. ibi pater non cogitur defendere, sed bene cogitur filio consentire. ita loquitur hic. Quae ratio ¶ secundum, quid si pater interpellatus non consentit, & iudex procedit in causa: an valeat iudicium. Videtur quod sic, quasi sufficiat interpellatio super hoc: ut l. j. §. exegit. ut in possel. leg. In contrarium videtur, quod non sufficiat: quia debet cogi cum effectu consentire: ut l. j. §. fin. ff. quod quisque iur. Gl. non determinat. Dicunt quidam quod debet cogi cum effectu consentire. Nam interpellatio bene sufficit ad constituendum quem in mora, non ad inducendum consensum: mihi videtur quod debeamus sic dicere: Aut filius agit, aut conuenit. Primo casu requiritur consensus verus: nec sufficit, patre super hoc interpellari. Nam cum ipse pater sit legitimus administrator, vel sicut de hoc dubitatur, nisi filius legitimet suam personam, non debeat audiri: cum ante omnia debeamus inquirere de persona: ut l. si queramus. ff. de testa. Sed si pater esset vili persona: tunc non putarem interpellationem sufficere: ut l. si cum dotem. §. eo autem tempore ff. sol. mat. Idem si ipse esset absens tanta absentia, quod haberi non possit: arg. l. si longius. ff. de iud. Sed si filius conuenitur, tunc puto interpellationem factam patri sufficere: siue dicamus Patris consensus requiri ad perficiendum personam filij, secundum opinionem glof. ar. d. §. eo autem tempore. siue dicamus eius consensum requiri in signum repudiationis: nam non veniendo videtur repudiare: ut l. si eo tempore. j. de remissi. pigno. ¶ Quae ratio tertio, ¶ quid si filiusfamiliae agit ut procurator, an requiratur patris consensus? Glof. videtur dicere quod sic: & secundum

dere in peculiariibus, quando est concessa ipsi filio administratio per patrem. Ista no. dixit ang. in l. filiusfamiliae. ff. de da. infec. facit in ar. c. qui generaliter. de procur. in vj. Item alias dixi, quod iste §. limitatur non procedere in filiofamiliae. xxv. annorum, qui in iudicio fuisset, & processus, & sententiam consecutus esset in fauorem eius: quoniam non reddetur processus, vel sententia nulla propter defectum consensu patris: quia in hoc sunt privilegiati minores, ut consensus, vel auctoritas, quae alijs eis erat necessaria, non requiratur in his, quae sunt fauorabilia eis: ut nota. Cy. Sal. Ful. l. non eo minus. §. de pro. glo. in l. j. q. legi. perso. Et haec limitationem in specie ab aliquo scriptam non inuenio, & est de mente Spe. in tit. de actore. §. j. verfi. sed nunquam in casibus, in quibus minor & ca. iuncta de cif. Cy. praedalle. Ad de dicto do. Alex. dicit quod hanc limitationem ab alio scriptam non inuenit. quod idem voluit Pe. de Anch. consil. lxxij. pro quo facit quod consuluit Ro. consil. cccliij. quod state statuto, quod minor non possit contrahere, nisi seruaata certa solennitate: quod si tamen contrahit in eius utilitatem, contractus valet, & tenet.

*** P. P. A. V. P.**
¶ In quibus patri. Contrarium in hoc tenet Bar. in tract. differ. inter ius civile & cano. in pe. colum.

Tenent contra. Filius fa. potest agere vt procurator alterius, sine cōsensu patris. In cōtrariū facit tex. in l. quæ sitū. & ibi per Bal. & doct. de hoc ff. de in ius voc. & ideo est decisio in c. qui generaliter. in ij. rñso. de pcur. in vj. q. non requiratur consensus patris, & quod no. glo. in l. lis nulla. ff. de iud. in simili, ibi dū dicit. nisi hoc faciat alieno, &c. Adde q. hodie est ap probatum in c. qui generaliter. §. j. de procu. lib. vj.

Quæro quid si. Et quid si sententia 6 est lata contra filiū an possit exequi 7 contra patrem. Vide Lud. Ro. consil. clj. And. Barb.

Sententia interlocutoria. Et per Barto. in l. ij. §. ij. idem scribit. ff. de pecu.

Consensus patris. Vidē gl. Bar. & do. & Bald. in l. si quis mihi. §. i. iussum. de acqui. hære. & vide Bal. in l. j. in ij. op. §. qui admit. vbi dicit. q. non requirit in preparatorij iudiciorum cōsensus patris, sed in lit. cōtesta. & cū glo. hic concordat Bald. in c. l. si cū dotē. §. si pater. ff. sol. ma. & ibi requirit cōsensus alieni agentis, vide quod requiratur in lit. cōtest. l. si cū dotē. §. eo aut tempore. sol. mat. & ibi doc. maxime Paul. de Castr. quem omnino vide. Quando autē debeat apponi, vide Bart. in l. licet. C. de procu. & ibi dixi.

P. P. A. V. P.

Ab initio. Vide Alex. in l. si cū dotē. §. eo autē tempore. ff. solu. ma. fa. cit decisio Inno. in c. cū consuetudine. extra de consuetu. dinc. Ang. in l. fundum. ff. de seruitu. ruit. prædi. & Bal. hic sequitur Fran. 12 Aret. consil. xij. vi. de Pau. latē consil. liij. vbi etiam ponit an sufficiat cōsensus p̄stitus ante 13 litem cōtestatam. Item an ratihabitio patris validet iudicium, vide Ant. consil. xvij. Item de eo dictum est de litem generali, vide etiam Are. in l. si quis mihi bona. §. iussum. in vlt. col. de acqui. hæredi.

Contrarium tenui. Vide hic per Ia. de Bel. in disputatione per Bar. in linter liberos. §. j. de adul. per Dy. & Imo. in l. ille a quo. §. filius. cum sequen. ff. ad Treb. Iac. de Are. Bar. & Bal. Ang. & Sali. hic tenent contra glo. & etiam Iaco. Butri. Sed Cyn. hic tenet gloss. adde Specu. in titu. de actio. §. j. vers. item cū agit. & ibi Ioan. Andr. qui refert alios ita tenere per d. l. miles.

Ab initio. Et pro hoc facit, quod no. Bal. in l. j. §. de sacrosan. eccl. in re. pe. in vij. col. vbi dicit sufficere generalē licentiam datā filio per patrē, q. testes ad pias cās, ad hoc quod no. Bal. in l. ij. §. quod obseruari. in ij. col. de iura. calum. & Bal. hic, Bal. in §. proxi. Sed an iste consensus p̄stitus in causa principali, trahatur ad cām appellationis, Vide Cy. & Bald. & Sal. in l. inuitus. §. de procur. Adde an pater, qui in iudicio satisfecit, videatur pro filio cōsensisse. Io. andre. in addi. ad Spec. in tit. de act. §. j. vers. sed quid si præsentepatre litem cōtestatus est.

P. P. A. V. P.

Per epistolam. vide Alex. in l. si cū dotē. §. si patri. in ij. co. ff. solu. matri. & in l. si quis mihi bona. §. iussum. in princ. ff. de acqui. hære.

P. P. A. V. P.

Secus in autoritate. Quod sit differentia inter autoritatem & cōsensum in patre quando præstat filio maiori vel minori, vide Aret. consil. clx. in ij. col.

Sinautē. De materia huius. §. vide plenē Spe. in tit. de actore. §. j. ver. sed & filius. ver. in p̄missis. & vers. sed nunquid.

P. P. A. V. P.

Dicamus. Idem sequitur & refert Ang. Arc. in st. de tute. in prin. i. gl. j.

Similiq; modo. Vide Imol. in l. si quis mihi. §. iussum de acquiren. hære. Cy. & Bal. §. ea. l. in prin. & Cy. hic, & Lud. Ro. in l. is qui heres. §. si. eo. titu.

Vbi autem. Sed de vno quæro, an ex his, et de alijs casibus, quibus pater alienat bona filij, q. filij est minor, sed in tali alienatione requiratur decretū iudicis. & Azo in Summa huius tituli, tenet q. non. & doct. in l. de rebu. ff. detra. fac. vbi etiā dicit q. pater p̄t etiā super relictis compromittere, super rebus aduentitij filiorum: si loquamur in compromisso necessario ex forma statuti secus dicit in tutore. l. si plures. & ibi dixi. Et illud dictū Axo. refert Bal. in l. præses. §. de transact. & per istum tex. decidetur facti q. q. si quis est obligatus ad quin quaginta annua: habēs duo milia in bonis, instituit vxorē in vsu fructu omnij bonorum, & Titij hæredem vniuersalem, non debet ante oīa deduci de hæreditate quātū valet actio ad quin quaginta, sed salua debet remanere tota proprietate duorum milliū, & de fructibus soluendum est

Secunda Bartoli super Codice.

ante omnia debitum annuum, & de reliquis vxor percipiet vsum fructum. & ita etiam sequitur Mat. in vñ. not. & vide not. Bart. in l. cum alimentata. ff. de ali. lega.

a *P. P. A. V. P.* ¶ Administratiōe. Quid aut si pater faciat aliquas impensas in talibus rebus, an filius teneatur, an verò cōteatur pater donare, vide Bar. in tra-

cta. de duob. fratri. in vlti. col.

b ¶ Committi. An pater agēs pro filio caueat de rato? Et aduerte, quòd in hoc vltimo casu, in quo Barto. videtur dicere, qd si agit nomine pprio, teneatur cauere, nisi hoc inducat cōio actio nis, vt in dote. Ad de qd hoc nō videtur posse procedere inter terminis istius legis, & similitum: qd impossibile est qd agat nomine proprio. Nam ille solus potest actionē nomine pprio mouere, qui potest alienare, & non alius l. ait p̄tor. §. est enim ff. de iure delibe. sed pater non potest alienare. l. j. §. de bo. mat. igitur &c. Sed hoc videt

senlisse Bart. in d. l. j. §. tit. j. & ideo hoc simili modo posset intelligi, quādo pater esset reus: quia quilibet pōt defendere etiā inuitū l. j. ff. de sol. sed in agēdo nō videt. Et ita videtur intelligi qd notat Bart. in d. l. si filius, qui satisf. cogā. vel nisi itelligas res in casu d. §. vo-

luntatem. propter communionē actionis. qd hic videtur velle Bar. & plene per istū tex. dicit hic notāter Ang. qd in aduētitijs nihil pōt facere pater sine cōsensu filij. qd intelligit, nisi forte esset iufans: p̄ ea, qd dixi §. tit. j. l. j. & est tex. hic, & adde Bar. in l. j. in ij. col. tit. j. ergo &c. Et aduerte ne hæc apostilla te decipiat: quia non est regula illa, qd qui nō potest alienare, nō possit agere: sed loquitur in suo casu. cū hæres deliberatam adeat hæreditatem, non potest alienare rem hæreditariā, nec eam in iudicium deducere. Dicendū est ergo generaliter, qd quicūq; habet de cōsuetudine, vel ex cōstitutione, vel ab ipso, vel alio iudice ordinario administrationē is pōt agere & cōueniri sine cōsensu alteri: vt ff. qd cuiusq; vniuersi, nomine l. fi. & vñ. q. j. quia sunt. Et, vt meis detur audacia scriptis, hæc sunt verba Spe. in ti. de actō. §. si. ver. quid de clericis. vbi specificē de patre mētionē facit, & dicit qd pōt actionē mouere per se. data opi, Alex. pro vera, sequeretur qd sacer dotes capellarū, qui non possent alienare, non possent agere sine cōsensu episcopi: cuius contrariū est verum: vt per Spe. vbi §.

c ¶ Filij aut. Vide Bar. l. i. ff. solu. ma. An filio possit solui sine patre in casibus, in quibus patri nō acquiritur vsum fructū. & adde Bal. in l. qui aliena. §. vno ff. de neg. gest. & in l. j. in prin. si ser. ven. Adde qd Dyn. confi. xxj. refert Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de cef. ac. §. j. ver. sed nūquid minor. dicit qd si filius actionem quæsitam ex suo contractu, sine cōsensu patris cedat, patre postea ratificante, qd valet cessio: licet principio non valeret: quia cedere est alienare, & alienare non potest vt hoc. §. & ratificare à principio, & ex post facto sunt paria, cum confirmet etiam à iure prohibito: vt l. si. C. ad Mace. & l. sed Iulianus. §. pe. ff. eo. & quia pater facta per filium confirmat non solum expresse, sed etiam tacite, vt ff. de acquir. hære. l. qui aliena. secundo & tertio responso.

d *P. P. A. V. P.* ¶ Disponere in contractu. Circa istam materiā in quantū glo. hic format quæst. an talis alienatio firmetur iuramento, aduerte quia Bal. Ang. Socy. & Pau. de ca. in l. & hæredi. §. filius fa. ff. de pac. &

quæritur, patri vsum fructū cū plena administratione, & excepta alienatiōe: & nisi i casib⁹ necessarijs hac lege expressis. h. d. ¶ Opp. & videtur, qd fili⁹ possit agere sine cōsensu patris: vt in aut. quod locū. §. de colla. Sol. Sp̄alis casus ē ibi. ¶ Quæro qd pater agit, vtrū debeat satisf. dare iudicatū solui, & rem ratam haberi. Glo. distinguit, aut hoc facit vt legitimus administrator: & non teneatur cauere vt l. si. §. defensionē, de admittur. Aut hoc facit vt extraneus: & cogitur satisf. dare vt l. si filius. q. satisf. dare cog. vbi gl. h. d. Idē videtur tenere Dy. in ca. ratum, de reg. iur. lib. vj. Cōtra hoc facit ff. soluto matr. l. j. §. volūtate. Ideo dñs Iac. But. distinguebat tres casus. Aut agit pater vt legitimus administrator: aut hoc facit vt extraneus: & dicit vt in ista gl. Aut agit nomine pprio, nō vt legitimus administrator, sed requiritur cōsensu filij, propter cōmunionem actionis: & tunc cogitur cauere de rato: vt d. §. voluntatem. ¶ Sed contra hoc oppo. de isto tex. qui dicit, adhibeatur etiam filiorū cōsensu. ergo apparet quòd debet cauere de rato p̄ eo aliās nō est tutum aduerf. parti, sicut in d. §. voluntatē. Solu. quod hic dicitur, adhibeatur filiorū cōsensu. do. Iaco. de Belui. dicit, scilicet tacitus, quod satisf. placet. Nam eo ipso quòd filius ab initio consentit patri aduētiti, videtur cōsentire ei qd semper actionem moueat, & defendat tanquam si perfectē esset domin⁹: vt l. j. §. tit. j. Preterea, nō animaduerto, qd ista cautio de rato posset cōmitti. Nam aut filius non habet ratum: & pater teneatur ipse tanquam filio repudiāte: & sic iudicium est validum, vt in sua persona. Aut filius veniens habet ratum: & tunc non potest committi. Alia, quæ sunt in hoc. §. sunt clara.

e *Filiis autem.* Filij nō pōt de aduētitijs absq; patris voluntate disponere in contractu, nec in vltima voluntate. h. d. Gl. mouet hicaliquas quæstiones satis faciles. ¶ Vltimò glo. signat contrariū, & nō soluit. Vide gl. super verbo, dominiū. in fi. gl. Sed hic loquitur, qd alienatiō erat prohibita propter alium ibi, ppter seipsum, vt patet in d. l. si pign. ¶ Quæro, licet filius nō possit alienare, an possit suā per-

poneret in vtilitatem suam & patris valeret, vide Bal. in l. quecūque. §. e. & per gl. ibi. Iason in l. i. iurandum quod ex conventionē. §. pupullus. in fine de iur. iurando. & de eo quod dicitur est. §. de patre consentiente, an videatur renunciare vsum fructū. vide Ancha. consilio cxvj. in j. dubio aduerte tamen quòd si filius familiā debite contraheret, posset fieri executio in talibus bonis aduētitijs, etiam in præiudicium vsum fructū, cum sit data administratio talium bonorum filio per patrem, vel in proprietate tantum si non concessit administrationem, vt per Alexā. post Bart. in l. si finita. §. si. si de vectigalibus. in penultima charta, de da mmo infecto.

f ¶ Obligare. An filius possit suam personam obligare obligatione personali: & sentit Bar. in l. si. §. j. de verborum obligationibus. Adde tu text. in l. si. §. si. cōmunia de lega. & Alex. in consil. xvñ. col. ij. in principi. in ij. volumine.

g *P. P. A. V. P.* ¶ In seruis. Vide in simili quæ habes ad bar. in l. qui sic. ff. de sol. vide Ias. in l. quoniam contra. circa fi. C. de testa. & quæ ipse ponit in l. non tantum. C. de lega. prope fi. vide etiam ibi alia in cōtrariū & ibi in fi. quid dicatur momentum. Item an & quando ius momentaneū habeatur in cōsideratione, vide Bal. in ca. j. in ij. col. extra de causa pos. & proprie.

h ¶ Si quis nauicula. Si decedit aliquis de consiliarijs sine hærede, Et facit ad no. in l. j. vnde vir & vxor. & per Mat. in tractatu successiois ab intestato. in vlti. arti. principi. Item adde quod dicit Bal. in l. repetita in fine. §. de consti. pec. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, quæ habet ibi, non in alijs. & allega. tex. in argumen. optimum in l. diuus, ff. de iure fisci. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, an eis succedat. Baldus hic notat quòd sic.

ibi vide Cur. & alios moder. faciunt quæ dixit Pau. confi. ccc. xvj. & ista videtur vera sententia licet aliqui senserint contrarium. vide in d. §. filius fami. & procederet etiā ista pars, si staret statutum qd filius fa. separatus à patre posset ex quolibet contractu se obligare tanquā pater fa. quia deberet intelligi de contractu valido. scdm Bal. in l. j. C. de euic. & ita aliās cō-

sonam obligare obligatione personali. Text. & gl. videntur velle qd sic, in l. & hæredi. §. filia. & §. seq. ff. de pac. dic vt ibi.

Vbi autem. Hæreditatem infanti de latam potest pater pro infante adire, vel repudiare restitutione in integrum filio reseruata: & semel restitutus, iterum non restituetur. hoc dicit.

f *In seruis.* In his quæ momento pmanura sunt penes filij, patri nō quæritur vsum fructū, h. d.

De hæreditatibus decurionum, nauiculariorum, &c. Rubrica.

LEX I.

g *Quis nauicula.* Hæreditas eorum, qui in hac rubrica nominantur, si successores ab intestato non habent, quæritur illis qui sunt de eorum collegio. h. d. totus iste titulus. Hoc, quod dicit de decurionibus, nota quod qn decedit aliquis de consiliarijs sine hærede ab intestato, non succedit fiscus: sed ordo consiliariorū de illo consilio.

Incipit liber septimus.

De vindicta libertate. Rubrica.

SUMMARIUM.

1 ¶ Decretum interpositum ex falsa causa, fauore libertatis non rescinditur.

LEX I.

h *Orum qui.* Vno modo in decretis interpositis, ex causa falsa in iure vera tamen in facto alio modo legitur contra: & secundū vtranq; lect. breuiter hoc videtur dicere: Decretū ex falsa causa interpositū fauore libertatis nō rescindit. h. d. secundū

poneret in vtilitatem suam & patris valeret, vide Bal. in l. quecūque. §. e. & per gl. ibi. Iason in l. i. iurandum quod ex conventionē. §. pupullus. in fine de iur. iurando. & de eo quod dicitur est. §. de patre consentiente, an videatur renunciare vsum fructū. vide Ancha. consilio cxvj. in j. dubio aduerte tamen quòd si filius familiā debite contraheret, posset fieri executio in talibus bonis aduētitijs, etiam in præiudicium vsum fructū, cum sit data administratio talium bonorum filio per patrem, vel in proprietate tantum si non concessit administrationem, vt per Alexā. post Bart. in l. si finita. §. si. si de vectigalibus. in penultima charta, de da mmo infecto.

c ¶ Obligare. An filius possit suam personam obligare obligatione personali: & sentit Bar. in l. si. §. j. de verborum obligationibus. Adde tu text. in l. si. §. si. cōmunia de lega. & Alex. in consil. xvñ. col. ij. in principi. in ij. volumine.

f *P. P. A. V. P.* ¶ In seruis. Vide in simili quæ habes ad bar. in l. qui sic. ff. de sol. vide Ias. in l. quoniam contra. circa fi. C. de testa. & quæ ipse ponit in l. non tantum. C. de lega. prope fi. vide etiam ibi alia in cōtrariū & ibi in fi. quid dicatur momentum. Item an & quando ius momentaneū habeatur in cōsideratione, vide Bal. in ca. j. in ij. col. extra de causa pos. & proprie.

g ¶ Si quis nauicula. Si decedit aliquis de consiliarijs sine hærede, Et facit ad no. in l. j. vnde vir & vxor. & per Mat. in tractatu successiois ab intestato. in vlti. arti. principi. Item adde quod dicit Bal. in l. repetita in fine. §. de consti. pec. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, quæ habet ibi, non in alijs. & allega. tex. in argumen. optimum in l. diuus, ff. de iure fisci. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, an eis succedat. Baldus hic notat quòd sic.

h *Libertatis.* In qua rubrica nihil dicit: ideo sequitur alia, videlicet.

vtranque

Adita. Vtrum ad confirmationem codicillorum requiratur aditio hę

restituti: vide Bar. in l. is qui in testamento. de fideicom.

Reliquorum. Vide Bar. in l. si is cui in libertate. de cōdi. indebi.

Præuenit. Vtrum hæres possit præuenire executorē, vide q̄ no. Bart.

in l. i. seruus. & s. eod. & etiam potest præuenire episcopum, secundū

Bal. in l. nulli. i. in j. vtranque lecturam.

De testamentaria manumissione. Rub. SVMMARIUM.

Ad confirmationem codicillorum, an requiratur quod sit adita hæreditas.

Vtrum appellatione reliquorum, contineatur liber rationum.

LEX II. X testamento.

Quæro, vtrum ad cōfirmationem codicillorū, requiratur q̄ sit hæreditas adita. Textus est in l. si. in prin. j. eo. & est tex. in

l. in j. de fideicommiss. l. i. Quæro vtrum appellatione reliquorū contineatur liber rationum. Text. est in l. si ita fuerit. §. quæstio. de fideicō. lib.

De fideicommiss. libertatibus. Rubr. LEX VI.

Eberi. Hęc est bona lex, qd si discordat in p̄tione? Certè iudicis officium debet interuenire in cōcordia. Casus est in l. alieno. §. si. de fideicommiss. lib. & de communi ser. manu. l. j. circa prin.

SVMMARIUM. Quid importet verbum placuerit.

Vmp roponas. Op. datur quod istud relictum libertatis sit captatorium: vt l. nonnunquam. de conditio. & demonstratio. Solutio hic confertur in voluntatem hæredis. ibi in voluntatem extranei. Item opp. quod videtur quod in voluntate hæredis nō possit cōferri: vt l. senat⁹ §. legatū. de leg. j. Sol. ibi fuit collatū in liberā voluntate hæredis, si voluerit: hic nō in liberā voluntate, licet fuit dictū, si placuerit: nam intelligit arbitrio boni viri. Casus est in l. Thais. §. sorore. de fideicō. l. i. q̄ est no. ad hoc. Facit pro statutis: cōfuevit dari libertas certis hominibus faciendi qd placuerit. ibi est tex. no. de alijs verbis, putauerit. & simile habetis in l. si sic. ff. de leg. j.

SVMMARIUM. An executor habeat actionem, cum hæres p̄uenit soluendo legata ad pias causas.

Vm quidam. Quæro, si hæres p̄uenit in soluendo legata ad pias causas, an executor habeat actionem. Text. est no. in l. si libertus sub conditione. §. j. de bo. lib. & ibi Dy. tangit.

De latina libertate tollenda. Rubrica. SVMMARIUM.

Ex lege correctā potest argumentum sumi, si sit in corpore iuris inclusa: alias non.

LEX vnica. Vm dedititii.

No. gl. super verbo, imaginem, quæ dicit q̄ ex lege correctā potest argu. sumi, si sit in corpore iuris inclusa. nō alias: vt gl. in l. j. in prin. de coniun. cum eman. li. eius. & in cap. auctoritate. de concess. prab. lib. vj.

De communi seruo manumiss. Rubr. SVMMARIUM.

Regula, vt quis non cogatur inuitus vendere, in quibus casibus fallit.

verbum, venditio, non comprehendit in se donationem neque permutationem: per Bar. in l. si. C. de prædi. cur. lib. x. contra l. statulib. & in l. voluntas. de fideicom. concludit q̄ vbi fit commemoratio pretij, verificatur tantum in venditione vulgariter, & strictè sumpta: vt l. si. de præd. curia. Sed vbi nō fit mētio pretij, tunc capitur largo modo, nisi in materia odio

2 Regula, vt quis non cogatur inuitus emere, quibus casibus fallit.

LEX I.

N communes.

No. bene regulā nec emere. §. de iur. deli. q̄ q̄s nō cogat emere, nec v̄dere. Ista regula fallit hic fauore libertatis. Sisi rōne fallit in l. in fin. de pa. q̄ si. distra. Itē fauore vltimæ voluntatis: vt l. si equo. secūdū vñ casum. ff. de leg. j. Fallit etiā in odium dñi atrocitantis seruum: vt Insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. si. Itē fallit in odium mētientis: vt ff. de acti. emp. l. Julia. §. si Titius. Itē fallit etiā in l. quāuis. ff. de pig. act. sed improprie: nā fallit, q̄ creditor ibi nō cogit vendere, sed ostēdere pignus debitori, qui vult illud vendere. ¶ Alia verò regula, vt quis non cogatur inuitus emere, fallit in casibus specialibus. Primò in l. Iulianus. §. idē Celsus. ff. de actio. em. & l. cōmuni diuidundo. §. si. ff. cōi. di. & in l. cū in fundo. §. si fundus. de iu. do. Et in istis casibus est rō fallē di. ne quis inuitus in communiōne viuat: contra l. si non sorte. §. si cētū. ff. de cōdi. inde. & l. fund⁹ ille. cum gl. sua. ff. de contrahen. emp. Fallit etiam fauore vltimæ voluntatis, in d. l. & si equo secundū aliū intellectū. Fallit fauore ecclesiæ in au. de alie. emphy. §. si verò. sed m̄ p̄dictū. Itē fallit fauore fiscij: vt l. cotē ferro. j. ff. de pub. iud. quod nota.

De seruis Reipub. manumittendis. Rub. SVMMARIUM.

1 In creatione syndici vniuersitatis, q̄ debeat interuenire autoritas superioris.

LEX I.

Sita. Lego hanc legem & l. i. de decur. in l. nulli. ff. q̄ cu. vni. no. ¶ No. q̄ in creatione syndici vniuersitatis, debet interuenire autoritas superioris. Aliter dixi de hoc in l. a. etor. ff. rem ra. ha.

De vsucapio. pro empt. uel pro transactio. Rubrica. SVMMARIUM.

1 Res, quæ nō p̄nt ex dispositione legis alienari, vel ex dispositione defuncti, nō p̄nt vsucapi.

2 Venditione prohibita per testatorē, videtur prohibita donatio.

LEX II.

1 Contra. Nota ex hac lege q̄ res, q̄ nō possunt ex dispositione legis alienari, v̄ ex dispōne defuncti, non possunt vsucapi. ¶ No. etiā primā gl. huius. l. quā allegauit, q̄ quod prohibita venditione per testatorē, videtur prohibita donatio. Ita tenet gl. hic Ita videt tenere tex. in l. voluntas. de fideicom. vt ibi dixi.

Venditioni. Hic nota primò, quod probo nō reprobo. Secūdò nota q̄ vsucapio absorbet dominium. h. d.

Sipatrem. Nota ex isto fine, q̄ res vi possessā, nō potest vsucapi, donec in potestate domini reuertatur. h. d. Hoc tamē quod dicit, domini, intelligo, id est eius qui est expulsus: vt probatur, ff. de preca. l. certē. §. pe.

Vmsit. Ista legē intelligo, qd res est turtiua, secundū ius creditoris: & isto respectu nō p̄t vsu

fa. Sed propter cōmuniem vsum loquendi, qui regula riter attenditur, & cōtra propriam vocabuli significatiōem. l. libellorū. §. quod tamen Cas. sius. & l. Labeo. de supel. lega. c. ex lictris. de spō. capietur verbū, v̄ditio, pro specie distincta ab alijs contractibus, vt capitur ibi, & i. d. c. Et istis adde Baldū hic, & quod post eū scripsi. ad hoc qd not. Bal. in l. j. in j. col. §. de rerum permu. Adde circa principii apostolicę, dū alle. Bal. quod pro illa parte facit, qd consuluit Ro. cōsi. cclxxx. & .cccxc. in j. quod stante statuto quod mulier non possit alienare sine consensu duorum propinquorū, qd nihilominus poterit getare maritū de fructibus bonorum paraphernaliū. Et adde quod Bal. cōsilio ccc. xl. q̄ l. j. huius tit. j. q̄ præceptum factum filiis minorib⁹ ne diuidant, non est nudum: ideo non valet diuisio si contra fiat.

De communi seruo manumiss. Rubr. SVMMARIUM.

Regula, vt quis non cogatur inuitus vendere, in quibus casibus fallit.

1 Res, quæ nō p̄nt ex dispositione legis alienari, vel ex dispositione defuncti, nō p̄nt vsucapi.

2 Venditione prohibita per testatorē, videtur prohibita donatio.

LEX II. Contra. Nota ex hac lege q̄ res, q̄ nō possunt ex dispositione legis alienari, v̄ ex dispōne defuncti, non possunt vsucapi. ¶ No. etiā primā gl. huius. l. quā allegauit, q̄ quod prohibita venditione per testatorē, videtur prohibita donatio. Ita tenet gl. hic Ita videt tenere tex. in l. voluntas. de fideicom. vt ibi dixi.

Venditioni. Hic nota primò, quod probo nō reprobo. Secūdò nota q̄ vsucapio absorbet dominium. h. d.

Sipatrem. Nota ex isto fine, q̄ res vi possessā, nō potest vsucapi, donec in potestate domini reuertatur. h. d. Hoc tamē quod dicit, domini, intelligo, id est eius qui est expulsus: vt probatur, ff. de preca. l. certē. §. pe.

Vmsit. Ista legē intelligo, qd res est turtiua, secundū ius creditoris: & isto respectu nō p̄t vsu

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Nihil. Iste tex. est singu. secundū Bal. & adde simile in l. ij. §. fi.
- a ¶ P. P. A. V. P. ¶ Nihil. Vide Alex. in l. si filius qui patri. in vltima. col. ff. de vulg. & pupil. & in l. q. se patris. in iij. col. C. vnde lib. Iaf. in l. j. in x. col. in prin. C. qui admit.
- b ¶ Ad heredē. Vtrū mala fides auctoris noceat successori: tu vide Bar. in l. cum heres. & quæ ibi dixi ff. de diuer. & temp. præ script.
- c ¶ Et bona fide. Et de ista bona fide. quomodo intelligatur. vide Bart. in l. iudicabit. §. sed si nūmi. ff. de condit. inde. Vide Bar. in l. si de eo. §. j. ff. de acqui. pos.
- d ¶ Mala fides. Et sic videtur q. glo. in l. item si res. de alie. iud. mu. cau. fa. per quam solet limita ri aut. mala fidei. non procedat iure canonum. vt hic in gl. vide Instit. de acti. in §. sed ista.
- ¶ P. P. A. V. P.
- e ¶ De iure canoni. co. Aduerte tamen quod licet de iure canonico mala fides superueniens interrumpat præscriptionem. iecus est si superueniat du bietas vide Alerā. & Areti. in l. ij. §. genera. ff. de acq. pos.
- f ¶ Per liberam. No. ta istum tex. qui vi a detur requirere fa ctum eius cui per præscriptionem ac quiritur. De quo i c. accedens. in gl. de præben. qd. no. Io. and. in ti. de te ste. §. nūc videndū. versi. ad hoc oppo nit. & quæ sit rō. quod vsucapiendi conditio hæc non acquiritur ignorā ti. vide Rap. & Ol dra. in l. j. §. per p curatorem. ff. eo. & per Imo. in l. pos sessio. §. si. ff. eodē.
- g ¶ Minus. Et de hac l. minus. vide quæ habentur in l. ij. i prin. ff. de acquir. pos.
- h ¶ Tradita. Quo ad probandū tradi tionem possessio nis. sufficit pbari me possidere sciē te venditore. Ad d Bal. in l. indicias. s. de rei vend. vbi idē post Iaco. de Are. Secus si ab eo non habuisset titulum. per no. Bal. in l. fo lenibus. de rei v g di. p Bar. in l. celsus

capi. Sed si extraneus furrupisset. esset furtiua. etiam respectu domini. Ita probatur. ff. pro socio. l. fi. & de vsucap. l. sequitur. §. si rem.

LEX III.
EX causa. Intelligi secundū veram opinionē de eo. quod datur ex causa transactiois. non de eo quod ex causa transactio nis: retinet: tunc in eo nō transfertur dñum. nec vsucapiendi conditio: vt l. si pro fundo s. de trās. act. quod tamen intellige. vt perfecte dixi ff. e. l. j.

De usucapione pro donato. Rubrica.
LEX III.

LRitam. De ista materia vide plenē in l. Celsus. ff. de vsucap.

De usucap. pro dote. Rubrica.
SVMMARIUM.

¶ Maritus est dominus rei dotalis. Maritus possidet rem dotalem.

LEX VNICA.
RES. Ex hac lege apparet q. maritus est dominus rei dotalis: quia si in eum transfer ret dominium. nec vsucapiendi conditio secundum regulam po sitam in clauibus. ff. de contra hen. emp. & l. Pomponius. §. si iussu. cū sua glo. de acqui. pos. Item apparet. q. maritus possidet rē dotale. Si enim nō possideret. nō vsucaperet. Pro batur in l. Pomponius. §. si in dote. de acqui. pos.

De usucapione pro heredē. Rubri.
LEX II.

Nihil. In suis heredib⁹ cef. sat vsucapio p hære de. h. d. tex. & gl. Rationē ponit gl. & no. gl. ibi: itē hoc dicunt q dam &c. In hoc vtrū existētia sui heredis operetur aliquid. qñ habuit heredē. Dy. tāgit in lapud iulianū. §. idem Iulianus. ff. ad Treb. in l. ij. s. de iu. deli. plenius in l. si fili⁹ qui patri. de vulg. & pup. ¶ Querit gl. an mala fides defuncti trāseat ad heredem. Dy. de hoc plenē in c. possessor. de reg. iur. lib. vj. Ego te rigi vobis. & gl. tangit in l. Pomponius. §. cū quis. de acqui. pos.

Communia de usucapionibus. Rubri.
SVMMARIUM.

¶ Colonus an possideat.

LEX I.
Vi ex cōducto. Gl. trat materiā hic. vt vtrū colonus possidea. Et cōstāt q nō sed nūqd admittatur posses sio. si colonus de nciatur. vide bi tus in l. si. j. de acqui. pos.

LEX II.
Ampridem. Res fiscales non possunt vsucapi. h. d.

Simala. Mala fides auctoris. nocet succes sori vniuersali. h. d.

De usucapione transformanda. Rub.
SVMMARIUM.

¶ Ad præscriptionem. & q. requirantur titl⁹. & bona fides. & possessio continuata. & quod idē

in vj. col. de vsuca. & vide Bal. hic. & quod ibi dixi. Vide Bal. in l. pen. in xj. col. de excu. rei iudi.

i ¶ Scire. Per Bar. in l. cum solus. & in l. Celsus. de vsucap. Ita intellige si possidens pro parte sua adimplet contractum. alias secus. Ita nota. di xit Bal. in l. super longi. in pe. col. de præscri. longi temp.

fit in vsucapione.
2 Mala fides superueniens non interrumpit præ scriptionem: secus de iure Canonico.

LEX VNICA.

CVm nostri. Reiectis aliorū tē porū curriculis. vel circulis. res mobilis vsucapiebat triennio. a possidente titulo. & bona fide: nec superueniens mala fides eā in terrūpit: & sublata est differentia rerū italicarū. & puincialū. h. d. Tene mēti. Qd. tad p̄scriptio nē requirunt titl⁹. & bona fides. & possessio cōti nuata idē in vsucapione. ¶ Itē no. q. mala fides d superueniens non interrumpit præscriptionem. Secus de iure Canonico vt in c. de rei. i. lib. vj.

De acquiren. & retinenda pos. Ru.
LEX I.

PER liberam. Per li beram personam quærit possessio igno ranti: vsucapiēdi cōditio demū scienti. h. d. Gl. tua tractat quā dā materiā. & essent duæ mate rix. Primo. qualiter debet hoc intelligi: an vtroq; gerēte in animo. ab altero tm. an q̄ratur dño. Ha buistis tex. in l. si. s. si quis alteri. vel sibi. & proba tur in l. qui mihi donatū. ff. de dona. ¶ Scd o gl. in trat hic materiā. quō possessio qdā habet multū facti. & parū iuris. qdā multū iuris. & parū facti. &c. q. plenē examino i. l. si is q. p̄ p̄ptore. ff. de vsu.

SVMMARIUM.
1 ¶ Possidens scientē venditorē. præsumitur qd ei fuerit possessio tradita.
2 Si præcedit titulus. & postea sequatur possessio: in dubio p̄sumit possidere ex titulo præcedēti.
3 Testis interrogatus de possessione. rectē assignat rationem sui dicti per hæc verba. dico Titū pos sidere: quia vidi eum locare. fructus recolligere. & alia. vt dominus facere.
4 Traditio possessiois. an possit probari per instru mentum.

LEX I.
MInus. Hæc est bōa lex. In his. ad quæ quis tenetur. pa tientia habetur. p cōsensu. h. d. ¶ Op. de l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. vbi in dubio quis præsumit contradicere. Sol. Hoc est verū. nisi in his. q. q. tenetur facere. hic est casus hic. ¶ No. ergo q. qui possidet scientē venditorē. præsumitur q. ei fuerit possessio tradita. vt hic Et istud. q. tex. dicit. diu. denotat facti acciden tiam. non iuris ministerium. secundū glo. & be ne: hodie tamen in instrumento venditionis po nunt illa verba. quam rem constituit se suo no mine possidere. Item quia dedit ei licētiā appre hendendi. & c. Item debet scire q. si præcedit ti tulus. & postea sequatur possessio. in dubio p̄su mitur possidere ex titulo præcedenti: vt no. in l. qu. dam. ff. de rei ven. ¶ Nota illa verba quæ di cit tex. omniaquē vt dominum gessisse. Et ex hoc habes. q. testis interrogatus de possessione. rectē assignat rationē sui dicti. per hæc verba. Di co Titū possidere: quia vidi eum locare. fruct⁹ recolligere. & alia. vt dominus facere solet. ar. hu ius l. facit ff. de fol. l. Titia. Pl⁹ dicit gl. nostra hici quia etiā si nō sit dominus. in dubio isti act⁹ p̄su muntur fieri tanquā à domino. ¶ Querit hic. vtrum possessio tradita possit probari per instru mētū. Hic tex. facit quod sic. dū dicit: licet cō instrumento. & c. Tu dic quod traditio possessio nis civilis bene potest approbari per instrumentū Dū dicit. constituit se suo nomine possidere: sed traditio possessiois naturalis. seu corporalis ita de mum

¶ P. P. A. V. P.
¶ A non domino. Vide Alex. cōsil. cxxxvj. in ij. col.

k ¶ Eum locare. No ta pro teste. & hæc regula itelligē. vt per Bartol. in l. qui vniuersas. §. q. col onum. de acq. pos. & quod no. voluit Bar. in l. ad proba tionē. s. locati. & ad probandū domi nium. dixi. saltem remissuē. in l. rem quæ nobis. post Bar. ff. de acq. pos. & vid. no. Initi. de acti. §. sic itaq; & dixit Bal. in l. indi cia. s. de rei ven. q. non in per perce ptionem fructū probatur possessio sed etiam probādo quod ego iui per locum possessiois agendo aliquid. j. postulatio. §. hoc quoq; de ver. obli. Item dicit Bal. pro gl. ibi quod si pro bo q. feci femina re. arare. & colere. quod probata est possessio in l. si q. s. sin. reg. licet non probetur de recol lectiōe fructuum. Dixit tamen Bal. in l. post sentētiā. in ij. col. s. de sentē. quod p̄ iē in pos sessionem. non p̄ bat possessio: sed per recollectiōnē fructū. Adde qua liter probetur pos sessio. Bald. cōsil. lxxij. & cōsil. ccc lxxvj. & Qualiter antiqua possessio probat cōsil. cccc. xlij. Et qualiter re ceptio possessionem cōsil. cclxxx. o. mnia. in. vo.

lib. 7

Possessio. Et adde quæ habes in l. creditor. j. de pig. & in l. si ex stipula. ff. eo.

Donatarum. Per hoc dicit Lud. in l. j. in prin. de verbo. obl. q. in iocalibus infans potest stipulari, si dari potest, ex quo circa ea habet affectionem. Et vide Bar. in l. quavis. §. infans. ff. eo. tit.

P. P. A. V. P.

Cum nemo. Adde, quod de iure canonico mutans sibi eam possessio. nis priuatur iure suo. vide Bartol. in tract. differentiarum inter ius civile & cano. in xvj. col.

Vitia. De hoc vide qd habes post Bar. in l. c. hęc res. de diuer. & tē. præscri. Canonistas omnes in c. vigilati. in c. si. de præscri. vbi vide, & adde Imol. in l. si qua. §. tucias. & §. seq. ff. de v. fuscip.

Ex libris. Adhuc legem vide omnino Guil. de Cu. in l. licet. §. eo.

P. P. A. V. P.

Ex libris. An autem & quando præscriptio contingens ex fratre colono no ceat domino, vide Roma. consil. cccc. lxxvij. ad fi.

Transcunt. Nota limitationem ad id, qd dicit, quod vitium litigiosi durat perempta instantia: & est sententia gloss. hic. Et adde quod licet duret vitium litigiosi, quo ad quædam perempta instantia: tamē res potest alienari, vt hic, & no. bar. in l. fin. j. de litigio. & ibi vide melius per Ang. in §. j. in fin. adde Bar. in l. cum mota. §. de transf. actio.

P. P. A. V. P.

Malæ fidei. Vide Aret. in §. iste. in ij. col. Instit. de actio. ponentē decem seu duodecim limitationes, & Aret. in cōs. liij. vbi vult qd ista dispositio non habeat locum in debitore q hypothecauit alteram suā & post.

mum potest probari per instrumentum, si instrumentum esset cōfectum in cōspectu fundi. Ita possit intelligi l. prædia. ff. eo. & ibi dixi post Ia. de Are. & doc. hic tagūt. Ex illis ergo verbis instrumenti, quæ dicit, vendidit, tradidit: non probatur possessio. traditam nisi in cōspectu fundi tūc essent prolata illa verba. Vide do. Ia. de Are. in d. l. prædia. quod est notandum, q. per illa verba, tradidit, vendidit: videtur cōcedere autoritatē, seu licentiam accipiendi possessionem sua autoritate: vt d. l. prædia.

Donatarum. **I**nfanti quæritur possessio rei ubi traditæ. h. d. **O**pp. de l. j. §. adipiscimur. in si. ff. e. Multæ sol. datur finaliter Dy. dicit. Quædam sunt res in quibus infantis cadit affectio, vt in aliquo iocali: & tunc ei quæritur possessio, vt hic. Quædam sunt, in quibus non cadit eius affectio: & tunc statur contrario.

Licet. Possessio nudo animo non quæritur: sed nudo animo retinet: & qui ad possessionē non accedit metu personæ, possessionem non perdit. h. d. **C**irca legem nostram esset videndum, quid sit possessio, & quod duplex, & qualiter acquiratur, & qualiter perdat, & quid sit possessionis effectus. Ista omnia examinantur ff. e. l. j. in prin. in illis gl. mag. Qui volunt repetere, trahunt hic: & ibi ego dixi plenē.

S V M M A R I V M.

An emēs a colono, qui rem tradat, præscribat.

Nemo potest sine causa possessionem mutare, nulla causa superueniente legitima. h. d. Hæc lex legitur in gl. nostra duobus modis, vel tribus. Primo q. colonus meus rē meā alteri vendidit. quod non placet: q. per hoc dñs priuaret possessioē: vt l. p. egre. §. quibus. eo. ti. Secundò modo legit, q. sibi primò voluit possidere, postea alteri vendidit, & tradidit. Ista lex laborat eodē morbo cū pcedenti. Alij dicit q. hic colonus emit ab eo, quem sciebat non dñm terre, licet habeat titulū, non tamē habet possessionē. non em potest mutare causam possessionis suæ. Hic est verus casus, & no. in hac l. Circa istā legē primò est quærendū, quot modis mutetur causa possessionis. Dic vt in gl. **S**ecundò quæritur, quid si aliquis emit a colono, & colono sibi tradidit: vtrū iste talis emptor poterit præscribere? Et determinat gl. tua q. sic per l. non solū. §. qd vulgò. ff. de v. fuscip. Difficultas huius quoniam pedit ex hoc, q. ab vno habet titulū, vt a colono: ab alio habet possessionē, vt a dño. & tex. in l. eū qui. §. pe. ff. de publi. vide regere q. q. habeat titulū & possessionē, ab eo. Gl. tagit ff. de v. fuscip. l. cū sol. & ibi pfectissimè examinavi.

Sine causa. Qui occupat possessionem sine causa, tenetur eam restituere. h. d.

Improba. Possessio vitiosa non prodest ad v. fuscipio nem. h. d.

Rer procuratorem. Hanc legem habuisti §. e. l. j. Dic vt ibi.

Ec ex vera. Iustus titulus & improba possessio ad v. fuscipionem non sufficiunt: vt l. si ex stipulatione. ff. eo.

Nemo. Possessio non prodest ad v. fuscipionem. h. d.

Vitia. Vitia realia trāsēūt ad quælibet successorē. h. d. Hoc est verū in vitis realibus, & quasi realibus: vitia verò psonalia, vt est mala fides, trāsēūt cū vniuersali successorē, non ad singularē. Videbitis j. ti. l. j. de iure tamē canonicorū aliud: vt not. per Dy. in c. possessor. de reg. iur. lib. vj.

Ex libris. Ista est vna de cōstitutionibus, quas Roff. commendat. **O**ppo. de l. ij. §. quod si seruus. ff. e. & l. peregrē. §. qui

bus. eo. ti. Sol. Quator sunt casus. Primus, quando seruus, vel colonus deijcitur. Secundus, qn seruus, vel colonus vendidit, & tradidit: Et istis casibus dominus possessione priuatur, vt legibus contrarijs. Quandoque seruus vel colonus derelinquit possessionem, vel perdit: & istis casibus non priuatur dominus possessione. Ita loquitur hic, & c.

De longi tēporis præscriptione. Ru.

S V M M A R I V M.

Vitium litigiosi purgatur transatione facta super re, seu super causa: secus si super instantia.

LEX I.

Vitium litigiosi, qd ad singularē successorē non trāsit, q. ad miniculo authoris non vtif. h. d.

Oppo. vitia trāsēūt ad successorē: vt s. tit. j. l. vitia. Sol. Ibi de vitis realibus: vt no. in d. l. vitia. **O**ppo. s. de pac. l. postquā liti. So. & est no. Si quidē instantia perit trienio, vel cōsen sup partū, q. renunciauerunt tantū instantiæ durat vitium litigiosi, vt hic: secus si renunciauerūt liti. Hic est casus in d. l. postquā liti. q. tūc res desinit esse litigiosa. Ita tenet ista gl. quā vidē, & signa. **N**o. ergo q. per transationem super re, seu sup causa, purgatur vitium litigiosi: secus si tm fiat sup instantia. Facit ad hoc quod habuisti no. s. de iudi. in l. properandū. §. & si quidem. & quod habuisti no. j. de fur. & lit. expen. l. ij. **O**ppo. de aut. vt spon. largi. §. rursus. vbi videtur q. vitium personale nocet singulari successori. Sol. Fateor quod in hoc est illud immutari, p. d. §. ideo vide ant.

Malæ fidei. Hic est casus, in quo ad præscriptionē longi tēporis requiritur scientia eius, cōtra quē p. scribit: quod est contra regulam j. eo. l. si. Cætera dic vt ibi in glo.

S V M M A R I V M.

An exceptio præscriptionis impediatur litis ingressum.

Emptor. Hęc est bona lex. Exceptio præscriptionis potest opponi in initio, sed post litem contestatā probari. h. d. Hic videt casus, q. quod exceptio præscriptionis non impedit litē contestari. In contrariū dicunt doct. quia præscriptio est inuenta, vt sit litium finis. ff. p. suo, l. si. ergo impedit lit. contest. vt s. de transf. l. fratris. & ibi retigi. & ff. de verbo. sig. l. trāsacta finita. & per Gul. in l. eleganter. §. si quis poss. ff. de condi. indebi. Non obstat hæc lex, quia non apponebatur ad impediendum processum, sed ad instantiam causæ. Postulabat enim se absolui a petitione, non ab instantia. h. d. text.

Nec bona. Memento qn facis articulos sup pro. bandam præscriptionē, q. cōcludant tēpus præscriptionis, ante litis contestationē vt hic dicit tex. & dixi plenē de hoc de v. fuscipio. l. Celsus. & per doct. hic.

Vper. Illud, qd dicit glo. nota, verū est. Bona fides probatur eo ipso, quod non probatur contrarium: sed possessio debet probari. Qualiter autem probabitur possessio continuata, doc. dicunt, hoc probatur ex præsumptionibus: nā si possederam iam sunt xx. anni, & possideo hodie: præsumor medio tempore possedis: quia possessio solo animo retinetur. Dixi plenē in d. l. Celsus. de v. fuscipio, & ibi per doctores.

Vin longi. Præsentēs sunt de eadem prouincia: & debet inspicere vbi partes habent domicilium, non vbi res est sita. Item ad præscriptionem, scientia eius, contra

ea alteri eam vendit scienti & dolo se vide per eum. & circa istā materiā vidē bar. post Ale. in l. pōponius. §. cū quis. ij. col. & tribus seq. ff. de acq. pos. vbi ponit octo limitationes ad hanc aut. & in x. col. vbi ponit an procedat de iure canonico. vide Alex. in l. rē quæ nobis. in v. col. ad fi. de acq. pos. Item q. ista aut. non habeat locū in rebus mobilibus, vide Alex. consil. cccc. lxxvij. circa fin. in materia Fel. i. c. si diligenti. in v. col. de præscri. Itē aliqua in materia huius aut. vide per Aret. in l. ancilla. C. de iur. in ij. col.

Malæ fidei. Et ista aut. vidē bar. in consil. cccc. lxxvij. inc. quidā nomine Titius vendidit. vtrū quis possit vti tempore sui authoris in præscriptione. And. Barb.

Malæ fidei. Ad intellectū huius aut. then. vide Bal. in l. ancillæ. s. communia de suc. & Can. in c. si diligenti. de præscri. & bar. in l. Pomponius. in prin. de acq. pos. vbi vide Alex. Ad de huc aut. quinq. limitationes, quæ hic dat Pau. de Ca. & quæ pulchrè voluit Oldra. consil. xix. Et an præscriptio liberet cōscientiā, vide Bal. consil. cccc. lxxix. cū duobus seq. ij. vol.

Exceptio præscriptionis. An exceptio præscriptionis impediatur litis ingressum, & vide q. dixi post Bar. l. si. ff. pro suo. & vide Bar. in l. non solū. §. morte. in ij. col. de ope. no. nun. & hic adde Bar. l. si. §. allegata.

P. P. A. V. P.

Super. An autem in præscriptioe in corporalium, præsumatur bonorū possessio, vide præctam Pap. in forma libel. in act. consil. col. pen.

Cū in lōgi. Vide

Secunda Bartoli super Codice.

Alexan. in l. cum filius. §. in hac. in ij. col. de verb. obl.

a * P. P. A. V. P. ¶ Contra que prescribitur. verum est quantum ad hoc vt iure currat prescriptio sed ignorantibus datur restitutio in integ. super quo vide o n n i p o q u a r h a b e s a d B a r. in l. j. §. si quis autem propter inundationem. ff. de itin. act. pri. vbi vide. Item istam l. repetit Bal. in qua plura tãgit de materia prae scripti. Itẽ quando b istud quod hic dicit q̄ cõtra ignorãtem currat prescriptio. vide Fel. in c. vigilati. in ij. & in ij. col. extra. de prescrip. & multa que addidi ad Bar. in l. j. §. si quis autem ppter inundationẽ. de iti. act. pri. & adde circa illud qd dicit gl. in ista l. si q̄ ciuitates lombardie habent ius ad instar provincie vt tenet etiã Cy. & silyc. hic. adde Bal. p glo. ibi in c. j. in tit. hic finitur lex cor radi. Bal. in c. j. §. ad hæc. de pace iu. fir. in aut. & omnino. in iij. col. C. ne vxor pro mar. Item inquãtũ in ista l. si. tãgit de prescriptioe vsusfructus. ponit latẽ in l. ij. §. ex contrario. de acquirẽ. pos. vbi vide Aret. in xij. col. qui dicit q̄ requiritur d

titulus in prescriptioe vsusfructus. licet secus sit in alijs seruitutibus prescribentibus. Itẽ in quãrum dicitur q̄ decẽ annis inter presentes & xx. inter absentes. adde q̄ fundans se in prescriptioe decem annorũ. debet probare possessionem cum illa qualitate inter presentes. aliã succumbit. Vide Alex. omnino consi. xxi. in v. volu. ad fi. & omnino in consi. cxvii. in iij. col. contrarium tenet Bal. & Ang. in l. emptor. s. eo. vi de omnino in repet. in ver. prescriptio.

b ¶ Not. gl. Et ad gl. que est hic. vide no. verba Bar. in l. infamẽ. in finalibus verbis. ff. de pub. iu. & Bar. in l. ij. §. si. circa fi. ff. de metrop. lib. x. & Ioan. de Imo. in l. si heres. §. vicis. de leg. j. q̄ ibi scripsi. & dũ dicit hic. de prescriptioe quod currit contra ignorantem: fallit in prescriptioe annali. que non currit contra probabiliter ignorantem l. cũ sex. de edi. edi. & q̄ vbi cunq̄ lex notat culpam. annus non currit. nisi à die scientie: vt no. in nouella. in c. seruorum. de ser. or. dixit Bal. in c. fi. de proxi. feud. ali. & vide Bar. in l. j. §. si quis propter. de iti. act. pri. vbi vide. Adde not. in l. si. ff. si quis testa. lib. esse iustus sue. & plenẽ Bal. in l. j. in x. col. C. qui admit. Et hoc limita notabiliter per tex. & ibi Bar. in l. j. §. si quis propter. de iti. act. pri. vbi vide. Adde an prescriptio currat ignorantibus. Bald. consi. cccclv. in iij. volu. & consi. xij. in iij. volu.

c * P. P. A. V. P. ¶ In seruorum. Circa l. j. huius tit. vide Aret. in l. si de eo. §. seruum. de acqui. pos.

d ¶ Hereditatem. Ad hanc l. adde Ang. in fi. & ibi vide gl. ff. de leg. vbi tenet q̄ petitio hereditatis quo ad rem mobilem tollatur trienni o. quo ad rem immobilem tollatur longo tempore.

e * P. P. A. V. P. ¶ Diuturnum. Vide Bal. consi. clxxxvii. volum. iij. sed Bar. in l. cum notissim. in fi. prin. j. de prescrip. trigin. anno. vbi videtur velle contrarium vide ibi. Item adde pro extensione Commen. cõsil. liij. incip. Leonardus circa med. vbi vult q̄ ista prescriptio contra hypothecam habeat locum etiam si statutum dicat q̄ possit creditor petere rẽ sibi hypothecatã à quocũque possessore. perinde ac si alienata non esset. & sine aliqua excusatione principali. & sic tale statutum ad hoc tribuit actionem personalem. vbi vide per eum vsque ad fi. & pondera Cremẽ. de quo infra in contrarium. & vide singularem cautel. ad finiendum q̄ non currit ista decennalis prescriptio contra creditorem. quam ponit

Cremẽ. sing. l. xij. Item quod hodie attempta dispositione iuris nouissimi. secundũ quẽ non potest agi contra ternos possessores. nisi prius excussa principali authen. hoc si debitor. de pigno. vide Alex. consi. lviij. in j. vol. circa illud vide Moder. bono. in repet. l. si is qui pro emptore. in pe. char. in iij. col. in prin.

prescriptio. **Rubrica.** f ¶ Omnes. Idem si qs emat à vicario generali principis vide Commen. cõsil. diij. ad fincip. ad primũ responsum quod sic. **g** * P. P. A. V. P. ¶ Vel princeps vel eorum procuratoribus. Circa istam l. vide Fel. ponentem v. limit. in c. eccliarum. in xiiij. col. extra de rescri. Iason. in aut. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. Barba. cõsil. xxvij. vol. iij. Item an ista l. habeat locũ in re eccliar. vide Cano. in c. j. extra. de reb. ecclie. non alie. vide Roma. sing. cccccc. xl. inci. lex bene à zenone. vide Bart. in ta. d. dif. inter ius civile & cano. in xij. col. Barb. i. d. consi. xxvij. Item an ista l. habeat locum in vicariis papæ. vide Roma. cõsil. cccx. faciunt que habes in berta. in versi. locum tenes. seu i versi. vicariis. Itẽ quod in dubio princeps presumatur remputare suã esse. vide Roma. cõ

LEX I. **Tempus.** Iste totus titulus ponit quãdam personas. que iuuantur prescriptioe decem vel xx. an. ppter absentiam. vel aliam causam. vt sunt minores. milites. medici. qui stant in prelio ad curandas plagas. & similes. & hæc sufficiant modõ. **Rubrica.** **Si aduersus creditorem.** **LEX I.** **Diuturnum.** Cõtra hypothecã prescribitur longo tpe quolibet possidente: excepto à debitore cũ eius hærede. h. d. cum l. se. ¶ Quærit gl. quæ est ratio. q̄ vsucapio triennij non impedit hypothecã. iusto. §. non mutat. ff. de vsuc. de pigno. l. vsucapio. Rationem dicit in gl. quæ est notabilis.

De quadrienni prescriptioe. **Rubrica.** **LEX I.** **Notum est.** In quibus rebus fisco denunciatis habet locũ prescriptio quatuor annorũ. h. d. **LEX II.** **Omnes.** Qui emat à fisco aliquã rem. tanquã fisci. nõ potest pro ea re conueniri: sed cõueniendus est fisco intra quadriennium. nõ postea. **LEX III.** **Bene à zenone.** Quã summe statutu est in ijs. qui emerũt à fisco. habet etiã locũ in his. qui emunt. vel alio titulo receperũt ab Augusta. vel principe. vel corũ procuratoribus. h. d. Arguit q̄ rescripta

fil. cccx. ad fin. Itẽ q̄ ista lex nõ habeat locũ in reb. dotalibus. tenet Bal. in consi. cccxxij. & ccclix. in iij. vol. incip. quemadmodum imperator. ad quod vide nouissimos in l. j. in ij. no. ff. sol. ma. Item adde pro restitutione quod requiritur q̄ princeps aliquid tradat domino in cõpensationẽ rei suæ. vide Ang. consi. cxxxix. incip. visis omnibus statutis. in iij. col. vbi ita restringit istam l. illegat aliquas defensiones vt per eũ. que tñ nõ videntur bene probare eius decisionem. Imõ bene vide & considera. vide etiã pro limitatione Roma. cõsil. cccxvii. vbi dicit q̄ non procedit in principe vel donante duobus. faciunt que habes per moder. in l. quoties. C. de rei ven. vt voluit Bal. in pace consti. in versi. detrimẽtũ. & in c. j. §. ad hæc. de pace iura. fir. in iij. col. Item q̄ requiritur q̄ princeps possideat tempore alienationis. secundũ Cy. in l. omnes. in addit. huius tit. Bald. in l. j. C. de hæ. vel act. ven. in l. j. C. de cõmuni rer. alie. & ibi etiã Angel. post Pet. nisi princeps alienaret etiã de plenitudine potestatis secundũ Bal. in d. l. ij. C. de cõmuni rer. alie. circa med. adde q̄ ista dispositio huius l. procedit etiam in ciuitate obtinente vim principis. secundũ Rom. consi. cccx. in prin. & in fi. & sing. dclij. inci. anno. preterito dedi tibi. in l. bene à zenone. Item aduerte q̄ ista dispositio non videtur procedere. quando princeps donasset alicui primo. propter benemerita. secundũ Pap. de cast. in consi. lv. incip. casus est iste. Federicus de senis in cõsil. vij. q̄ tñ nõ videt procedere vbi esset clausula cõcessa ex certa sciẽtia. & de plenitudine potestatis etiã plena facti narratiõ. & hoc p notata p Alex. consi. cccclj. incip. in causa que vertitur. in pen. col. Item aduerte q̄ requiritur traditio ad hoc vt procedat ista dispositio. secundũ Bal. in c. j. §. j. in ij. col. de noua for. fidel. de quo tamen vide no. ad Bar. in l. cesar. ff. de publica. Item vide aliquid de materia p Bar. in c. ij. de rebus ecclie. non alie. vbi ponit an habeat locum de iure canonico in rebus donatis ecclie. & an procedat de suprema potestate principis. Item quando habeat locũ in duce mediolani donante ecclie. & an procedat in suprema potestate principis. vide Roma. sig. xxxj. incip. lex bene à zenone. Item in ista materia aduerte ad gl. in l. j. C. si aduer. fil. que solet allegari vt non procedat ista lex in rebus minorũ. sed illa gl. hoc non dicit licet in alio cõsili principis

quat differentiam inter res minorum & maiorū, ideo vide ibi Bal. & Mo- der. & melius Cy. Itē an procedat si donatur res ecclesiastica vel ecōtra si donatur ecclesie, vide Iaf. in authē. quas actiōes. in ij. col. C. de sacrosan. eccle. Itē an procedat in rebus ecclesie, & quid in inferioribus ab Impera- tore, & quædā alia. circa istam l. vide per Barb. consil. xxv. ij. vol. iij. Itē qd nō procederet ista lex quando prin- ceptus aliqua iusta causa moueret ad dandum vel ad alie- nandum, secundūm Cy. in addit. in hac l. & in l. omnes præ- sident. ad quod ad- uerte, quia in prin- cipe videtur sem- per presumi iusta causa &c. Itē qd procedat in duce me- diolani, vide Bald. consil. ccclix. in iij. parte post prin. vi- detur semper pro- cedi iusta causa &c. Item qd non procedat in principe sciē- te rem esse alienā, a vide Abb. in c. ij. ad fin. extra. de rebus ecclesi. non alie. & an præiudicium do- tis pcedat hec lex tūgit Bal. in d. cōsi. b. ccclix. vide Iaf. in l. j. in iij. not. ff. solut. mat. & in d. consil. dicit etiā Bal. quod habet locū in pro- curatore Cesaris a- lienante. P. P. A. V. P. De præscrip. xxx. c. vt xl. anno. Plura d in materia præscri- ptionum habes per Bal. de Vbal. q. re- petit l. si filia. s. de præscript. lōg. tēp. & ibi habes ad Bar. habes etiam multa per Alex. in quadā sua disputatiōe in- cipit. sigismundus. in j. & ij. dub. latissi- mē tangit an merū impetū possit præ scribi, & an ciuita- tes Italie potue- rit præscribere me- rum imperium & circa materiam præ- scriptiōis maximē a circa iura interpo- sita. de quibus iuribus b maximē in usufru- ctu, vide qd scripsi in l. h. C. de præscrip. long. temp. ad Bar. circa fin. apostillæ magnæ. c Cūm asseueras. Et quō vendicaf, vide eū in l. à diuo Pio. §. in venditiō- ne. de reiudi. c Cōtra. qd. Et no- ta qd sequitur, res fuit subhastata: er- go iusto p̄tio vendi- ta. contrariū tenuit

principis nō valeat añ coronationē. Vide de hoc hic per Cy. & Spe. ti. de rescrip. præsen. §. rōne aut cause. ver. item quod obtentum. Sed hoc non est nostrū disputare: sed quod Imperator velit dici.

Nerei dominicæ uel temporum uenditatio, temporis exceptione submouetur. Rubrica.

LEX II. **V**Niuersas. Ego dico qd hic est casus expressus cōtra gl. in l. si. de iure emphy. que dicit qd prædium emphyteuticum, licet nō possit vendi, possit donari. Quæ glo. posito qd alias esset vera: tamen in re emphyteutica eccle- się cōmunitē non est vera: quia nullo titulo pōt alienari, vt hic videmus, & hic nullus tangit.

De præscrip. xxx. uel xl. ann. Rubr. SVMMA RIVM.

Quot requirantur, vt valeat venditio propter tributa.

LEX I. **V**m asseueras.

Res vendita, propter tributa nō soluta, nō obseruatis omnib⁹ sollemnitatibus, vendicaf, nisi xxx. anno. præscrip. interuenierit. h. d. Quæro, quot sunt necessaria, vt valeat venditio propter tributa nō soluta. Dicit gl. quinta quā vide, & signa. Solūm ergo hic videt, qd retractet veditio: quia facta est vili pretio. Contra, quia si res est subhastata d, vt hic, videtur præsupponi qd non, pro vili pretio: quia fuit vedita pro eo quod reperiri pōt: sed non sequit, subhastata est: ergo iusto pretio vendita: vt vidistis casum in re mobili, in l. si quos s. de rescin. ven. Itē oppalle, qd emit à fisco, est securus: vt s. tit. ij. l. ij. & l. bene. Sol. Il- lud est verum in fisco vendete rem, vt propriam: hic vendidit vt alienat am. Item op. de l. ij. supra, quod metus causa. vbi oportet quod dille, qui ven- dicat, restituat pretium. Sol. Ibi pretium fuit con- uersum in eius vtilitatē: hic nō: & eodem modo soluit contrarium. j. si vend. pig. l. j. & l. emptor. ff. de rei vendi. & l. vt re. supra, de præd. ani.

SVMMA RIVM.

Feudatarius, vel emphyteuta, licet proprio no- mine possideat, tamen cōtemplatione alterius. Possidens præcario quando possideat. Colonus si per xxx. annos nō soluit pensionem, non præscribit. Colonus licet non præscribat rem, præscribit ta- men actionem personalem. Debitum annuum vna præscriptione peti po- test, pro præfenti, & pro futuro.

Malē agitur. Qui pro alio possidet, nul- lo tempore præscribit. h. d. Cōtra l. nostrā quærit: dicit hæc præcario pos- sidentibus. de quibus intelligitur. dicit gl. ego in- telligo largē de omni eo qui possidet nomine alie- no, vt puta colonum, emphyteutā, feudatarium, & similes. Dices tū hoc nō est verum in emphy- teuta, & feudatario, qui possidet nomine proprio naturaliter tantūm. Solu. Fateor, qd licet nomine proprio possideant, cōtemplatione tamen alte- rius possident: quia sc̄mp̄er alium in dominū re- cognoscunt. Quæro, quid in eo qui præcario prop- riē accepto possidet? Gl. distinguit, t̄ aut recipit præcario, vt detineat, vel naturaliter tantūm possi-

Ange. in l. sciendum. ff. de verbo. ob. licet non alleget Bar. Andr. Barba. d Quæro, subhastata. Hoc idem voluit Imo. in l. pretia rerum. ff. ad leg. Fal- ci. Lud. in l. si quis cū aliter. ff. de ver. ob. licet Ange. hic in l. pretia. & in l. sciendum. de verbo. ob. aliter dixerit. Et vide ad materiam Bal. in consil. quod incipit, quæritur quod aliter debeat æstimari.

deat, & idē: aut vt possideat naturaliter & ciuili: & tunc præscribit. Docto. nostri dicūt cōtra istā gl. Nam licet præcario possidens, vtroq; iure possi- deat: tamē semper dominū recognoscit, vt nō præ scribat: sicut dicitur in emphyteuticario colono. Præcario talis recognitio interrumpet præscriptio- nem iā cōceptam: vt j. eo. l. cū notissimi. §. pe. mul- tō magis inchoari eā impedit ab initio: & tunc di- citur qd si colonus per xxx. ann. nullā pensionē sol- ueret, non præscriberet. licet Mar. antiquus glossa- tor dixerit cōtrariū. Hoc tenet hic gl. pe. qd est est verū, nisi colonus interuenerit possessionē, nō f admittēdo dominū venientē, & incipit sibi pos- dere: tunc enim qd nō recognoscit dñm, ista præ scriptio incipit currere. & hoc sentit gl. vlti. hui⁹ legis. Quæro, licet colonus nō præscribat rē, tan- tū præscribat actionē personālē, ne ab eo possit peti pensio, seu merces. Certē gl. dicit qd sic xxx. ann. à die qua peti potuit, quod puto verum, vt infra l. proxi. Vltimō nota istum tex. quia nō est cō- ueniens, vt quis cogatur super iure suo singulis anis publicē protestari: & sic facit qd in debito an- nuo, vna petitio potest peti, vt pro præfenti. t̄ & pro futuro tempore condemnatur: vt vidistis. s. de fideicom. l. j. vbi fecit te notare.

SVMMA RIVM.

Officium iudicis tollitur spatio xxx. annorū sicut actio. & nu. 3. Præscriptio quotuplex sit. Possidens bona fide, respectu dominij, sed in ma- la fide, quia credit rem obligatam: an dicatur bo- nefidei, vel malefidei, remissuē. Hæc præscriptio currit contra adultum, & con- tra absentem, licet restituatur. Præscriptio xxx. annorum an requirat possessio- nem respectu præscribentis.

Sicut. Omnes actiones, que mi- nori tpe non tollunt xxx. ann. tollunt: que præscriptio tēpore pu- pillaris ætatis, cessat & dormit. h. d. i hæc lex. Vide glo. super verbo, persecutione. f. x qua nota t̄ qd officij iudicis tollitur spatio xxx. an- norū, sicut actio. h. Opp. & videt qd per missio- nem executoris, actio non perpetuetur: vt ff. de eo per que fac. erit. l. si. in prin. & ff. ex quib. cau. malo. l. ait prætor. in fi. cū l. seq. Sol. Gl. dicit hic, aliud de iure antiquo, aliud de iure hodierno. Alij soluent alio modo. nec ibi gl. soluit bene istud cō- trarium. Tac. de Are. soluit optimē. & etiā do. Tac. Burr. Quædā præscriptio est odiosa, quæ cur- rit solum ex negligentia nō petentis, nullo atten- to fauore præscribentis: nā præscribit, siue sit bo- næ fidei, siue sit malæ fidei: & ista interrumpitur per solam executoris missionē: vt hic, & l. cum notis- simi. in principio j. eod. Ratio, quia cū sola ne- gligentia currat: cessante negligentia, debet cessa- re præscriptio: ista autem negligentia cessat per solam executoris missionē: ergo &c. Quædā est præscriptio merē favorabilis, vt præscriptio trien- nij, quæ currit fauore possidētis propter titulum, & bonam fidem: & ista non interrumpitur per ci- tationem, nec per litis contest. nisi in effectu: vt l. si post acceptū. de rei vendi. Ratio, quia litis con- testatio nō tollit fauorē rei. Ita loquitur l. si post acceptum. ff. de rei vendi. Quædā est præscriptio mista: quia currit tã fauore possidētis, quã odio negligentis: vt præscriptio x. vel xx. annorum. & in ista eligitur quædam media via: vt non in- terrumpatur per solam executoris missionem, sed per lit. contest. Ita loquuntur iura allegata in contrarium hic per glo. & l. more. s. de rei vendi. & ff. pro empt. l. ij. §. fin. Quæro, que sunt actio- nes in rem, & que in personam, & que sunt vni- uersales, & que speciales, dic vt in gloss. Quæro, l. que sunt actiōes.

Malē agitur. Et an emphyteuta, feu- datarius, & similes possideat, vide gl. & Bart. in l. iij. §. ex cōtrario. de acqui. pos. & an præscribat, vide Bart. in l. com- perit. j. c. Adde an emphyteuta possi- deat. Bal. cōsi. cxliij. iij. lib. Quæro. Licet co- lonus præscribat solutio uercedis adde quod no. bar. in l. cōperit. j. eod. Sicut in rem. Et licet regulariter actio psonalis duret spatio xxx. an. l. j. §. de cōsti. pe. tū fal- lit in actiōe psona- li scripta in rē. Ista est gl. & ibi Bar. in l. j. §. q. met. causa, Quid in prodigo, an ei currat præscri- ptio, vide Io. And. in addi. Spe. super ru. vbi dicit qd nō. Sicut actio. Quod intelligo officio iu- dicis. qd cōpetit p aliquo p̄terito, sec⁹ si pro aliquo futu- ro. Ita limitat Bar. in l. præ. r. §. hoc interdictum ff. de noui ope. nun. Opp. & videtur. Vide per gloss. & Imo. in c. j. de libe. ob. & dixi in l. cum notissimi. in princ. j. eod. Et ad hanc l. sicut. vide quod ha- bes per moder. in ru. ff. de in ius voc. P. P. A. V. P. Missionem exe- cutoris. Vide post Bar. in l. ex edicto. ff. de eo per quem fac. erit. vbi etiam habes an interrup- tio contra princi- palē, operetur etiā contra fideiussorē. Quod autem hoc iē quælibet præscri- ptio interrumpat- tur per solam inter- pellationem, vide ad Barto. in l. ij. §. si rem alienam. ff. pro empto. vbi etiam habes quid si cita- tio esset nulla.

Secunda Bartoli super Codice.

Adiones autem personales in rescripto tolluntur eo tempore quo actiones mere reales. vide Commen. consil. liij. & quæ scripti in l. omnes.

Certè sic. Hic ergo habes, quod officium iudicis præscribitur xxx. annis. hoc fallit in officio iudicis, quod datur ad restituendum fructus: quoniam spatium annorum illi præscribitur officio. Hæc est gl. singularis in l. sequitur. §. fructus. ff. de usufructu. & adde quod 3 quouscunq; verba diriguntur ad iudicem, semper oritur officium iudicis. Gl. est multum singulari in l. si foror. §. de colla. in l. si res obligata. in fin. de leg. j. Quærela tame, quæ intetatur, ut not. glo. & Bart. in l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inofficio. test. in fine. Item iuri inquiri dicitur licet fiat per officium iudicis non præscribitur eo modo quo regulariter præscribitur officio iudicis: ut no. dixit Bart. in l. quærela. j. de fal. & not. gl. ibi limitat hanc regulam, quod officio iudicis præscribitur xxx. ann. Singulariter limitata ut per Bart. in l. prætor. §. si de oper. no. num. 2 videlicet quod sibi non præscribitur, quando non habet causam de iure prætorio; sed ex iure quod semper istat, ut est videre in nuntiatione noui operis fienda, per emptorem, & similes. 3 quod tene menti. Adde etiã casum, in quo anno præscribitur, ut si volo petere catastum emendari: quia in eo sui læsus. Ita dixit not. Bart. in l. forma. ff. de cens. per l. qui se grauatos. de cens. lib. xj. Item videtur quod finiatu anno, à die gamentis, & taciturnitatis, in casu quando cõsanguineus vult reuocare feudum alienatum à cõsanguineo, per tex. no. in c. Titius. si de feud. fue. controuer. Et idem per hoc videtur dicendum in vicino volente reuocare rem alienatam in vicinum remotiorẽ, ex forma iuris, vel statuti. & idem in emphyteusi vel re ecclesiastica incidete in commissum, quæ finita per generationem extinctam, possint ut descendentes petere eam sibi confirmari, intra annũ tantũ. Et ita intelligitur quod dixit Bart. in l. j. §. sumitur. ff. de aqua quoti. & æsti. & in l. j. in fine. ff. de priuile. credi. & videtur vel. le Bar. in d. l. prætor. §. si de oper. noui nuncia. Adde, quod quoniam officium iudicis præscribitur spatium decem dierum, quando succedit in loco appellationis ut in casu legis, arbitrio, secundum vnam lect. ff. qui satisda. cogã. & ibi voluerunt aliquid: licet secundum opinionem istã ibi relatam in princ. per glo. Bal. videtur quod non præscribitur spatium decem dierum, prout in appellationibus: imò videtur diuersificare, de quo ibi per doct. ad quod bene facit, quod not. dicit Angel. & ibi per doct. in l. j. §. si quis tutor. ff. quando appel. sit. & dicit Bar. in l. quod iussit. ff. de re iudi. & intra quantum tempus possit interlocutoria reuocari. & hanc glo. allegat pro singulari Bal. in l. etiam intra. de executio. rei iudic. Quanto tempore præscribitur iuri dicendi sententiã nullam, vide Bal. hic, & latius in l. data opera. in xxv. col. Adde in quantum domi. Alex. hic in apostilla dicit, quod in casu, in quo cõsanguineus vult reuocare feudum à cõsanguineo alienato, quod taciturnitas vnus anni ei præscribit: quod hic Baldus non videtur simpliciter fateri: sed esse considerandum, an agnati veniant ex successione vel ne. Ita dicit ipse eius cõsilio cxvj. in fine. primo vol. & quod officium iudicis præscribitur spatium triginta annorum, tenuit Baldus consil. cccxv. secundo volumi.

tan iudicis officium præscribitur? Certè sic, ut hic patet in tex. dũ dicit persecutione. Dic vt in d. l. licet. j. de exceptio. ¶ Quæro, aliquis possidet bona fide respectu, domini, quia putat se dominũ: sed malafide respectu creditoris: quia putat rem obligatã: an ista dicat bonafidei, aut malafidei. Glo. dubitat hic. Tex. est ff. q. po. in pig. hab. l. qui balneũ. §. fin. Dixi vobis in l. si quis fundũ. in ff. de acquir. pos. vbi etiã istud tangit. ¶ Quæro, dñ hic, quod hæc præscriptio currit cõtra adultũ, & contra absentẽ: an restituatur? Glo. tenet quod sic, & bene, per titu. §. si aduer. v. usufructu. ¶ Quærit glossa, qui sunt isti casus, in quibus hæc præscriptio locũ non habet. Dic vt in gl. ¶ Quæro, an ad istã præscriptionẽ xxx. ann. requiratur possessio ex parte possidentis? Glo. dicit quod sic. Et si tu dicis, quomodo ergo debitor nõ præscribit cõtra actionem personale, cum nihil possideat? dicit gl. imò quasi possidet. Hoc dicit gl. hic super verbo, vel ius. Or domini, ad præscribendũ rẽ, vel aliquod ius requiritur possessio, vel qualis: quia sine possessione præscriptio nõ pcedit: vt l. sine possessione. ff. de usufructu. cap. not. in c. sine possessione. de reg. iur. lib. vj. sed ad præscribendã liberationem ab aliquo iure, vel ab aliqua actione, non requiritur aliqua possessio vel qualis: sed sufficit solummodo negligẽtia non petentis: vt l. sequitur. §. si viam. ff. de usufructu.

S V M M A R I V M.

Exceptio præscriptionis xxx. vel xl. annorum impedit contestationem. & nu. 3. Obligatio hodie tollitur tempore.

Omnes actiones, quæ non tolluntur xl. ann. spatium tolluntur. h. d. Hic vñ expressus casus, quod exceptio præscriptionis triginta, vel quadraginta annorum impedit lit. contest. ibi: nullum, ius priuatum vel publicũ, &c. quod extinctũ est moueat: & sic impedit moueri in iudicio litẽ, & super eo agitur & sic innuit tex. 3. eo. l. proximi. in ff. ibi: nulli mouendi. Item per hanc legem dicunt Ultramon. quod hodie obligatio tollitur tempore: licet olim secus: vt l. obligationũ fere. §. placet. ff. de act. & obliga. & hic colligitur ex ista lege ibi: si liber, & ex præsentis saluberrimæ legis plenissima munitione secun-

Omnes. Adde tamen, quod actio, quæ oritur ex varijs figuris causarum, tollatur longo tempore. Idem in actionibus realibus, & in rem scriptis. Idem in actione personali iuncta reali. l. ij. & ibi hoc Bald. quod metus causa.

P. P. A. V. P. Omnes. Circa hoc quod actio personalis in rescripto tollatur intra decem vel viginti ann. sicut mere realis, & ratione vide per Com. in consil. liij. incipiẽ. Leonardus Merzarius. officio autẽ iudicis præscribitur xxx. ann. vel biennio res tempore vitæ. Iason. in l. prætor. §. si aliquando in penult. & vltima colũ. de oper. noui nuncia.

Pro hoc supra l. proximi. circa princ. ibi: viuẽdi vltius non habeant facultatem. quod dicit plene dixi in l. ff. rã. hab. Cetera dic vt in gl. & c.

Præscriptio. Curiales non præscribunt libertatem quadraginta annis.

An emphyteuta præscribat tam liberationem pensionis, quam ius emphyteuticum.

Comperit. Præstatio tributũ, quæ fit in recognitione vniuersalis domini, tempore nõ tollitur. h. d. Est argumen. quod contra præstationem decimarum non posset præscribi. ¶ Quærit glo. an idem sit in emphyteuta.

Dicit glo. quod sic vt j. eo. l. cum notissimi. in fine. ¶ Quærit glo. an idem sit in emphyteuta. Istã quæstio potest intelligi duobus modis. Vno modo, an emphyteuta non soluendo pensionem liberationẽ præscribat: & tunc si gl. diceret quod non, malè diceret: quia omnis actio, & omnis petitio tollitur tanto tempore: vt s. eo. l. sicut. Nec obstat hæc lex: quia loquitur de præscriptione, quæ fit in recognitione vniuersalis domini. Itẽ posset intelligi hæc quæstio, an idẽ sit in emphyteuta, soluente pensionẽ: vt non præscribat dominiũ. Hoc modo glo. diceret verũ. Itẽ posset intelligi, an idẽ sit in emphyteuta, scilicet in soluendo canonẽ per xxx. annos, vel xl. præscribat ius emphyteuticũ, licet ab initio iura emphyteutica nõ fuerũt ei concessa: & tunc diceret verũ: sicut hac lege permittitur præscribere dominiũ salua præstatione tributũ: ita emphyteuta potest præscribere ius emphyteuticum, salua canonis præstatione. Hoc not. s. de iure emphyteu. l. ij. in fine magnæ glossæ.

S V M M A R I V M.

Quando præscriptio interruptitur per citationem, an actio perpetuetur in xl. annis. & nu. 2.

Creditor possidet pignus, præterquam quo ad præscriptionem.

An iuri offerendi possit præscribi.

Cum notissimi. Hæc reputatur bona lex: quæ actioni hypothecariæ ab extraneo possessore xxx. ann. præscribit, nisi fuerit interrupta à debitore, vel ei hñ de xl.

ij. §. ex contrario. ff. de acquirẽ. possess. in j. col. Adde post apostillam an emphyteuta soluendo canonem pro re, quæ non erat emphyteutica, sibi præiudicet: vide Bald. consil. xx. ij. volu. & ibi etiam an talis emphyteutis præscripta sit realis sicut pactum, & quam naturam habeat, & an possidens bona emphyteutica vt in spatium quinquaginta annorum præscribatur: vide eundem Bal. consil. cccxl. ij. volu.

Cum notissimi. Pro intellectu huius legis facit vnũ dictum in clem. ij. vt lite pendente. vbi dicitur quod per citationẽ inducitur litis pendentia. Sed ibi quærunto docto. nunquid etiam citatio inducat pendentiam, licet nuncius citans nõ fecerit relationem iudici. Et concludunt quod nõ. Et hoc dicebat esse singularissimum dictũ Pet. de Ancha. per quod arguebat illud, quod hic dicitur, interrupti præscriptionem per nunciũ, est verum, si de citatione fit relatio iudici, & redigatur in scriptis. Et istud dictũ dicebat se audiuisse à domino Baldo, qui allegat Gulielm. hoc tenuisse, & dicit Bald. in quodam repertorio super Innocen. quod præscriptiones, quæ sunt mere odiosæ interruptuntur per solam citationem. l. sicut. s. eodẽ, nisi citatio secum non poterit trahere suum effectum: vt quia circūducatur propter contumaciã actoris: tunc enim est imperfecta citatio: quia non constat ex suis partibus, sed est in causa caduci. Allegat Gulielmũ in d. l. sicut. & facit quod not. in l. pater. supra. ne de statu defunct. & in authentica offeratur s. de litis contestatione. & idem Bal. in l. fin. de eo per quem fact. erit. & in l. & post editum de iudic. Sed an propter exceptionem obiectam perpetuetur actio: vide Barto. in l. omnes. de regulis iuris. Et de hac q. de qua hic, vide Angel. in l. sicut. in princip. s. eodẽ & in penult. colum. & vide quæ hic post Bal. circa interruptionem, quæ fit per litis cõtestationem. Item casum adde, in quo quælibet interruptio, etiam extraiudicialiter perpetuat actionem: puta si tempus sit appositum causa limitandæ obligationis, & ex hoc conuenit pro tanto. Ita dicit Paulus anno.

de Cast. in l. eum qui ita. §. qui ita de verb. obli. per textum in l. si mada-
to. §. ille. ff. manda. Adde huic apostillæ Barto. consi. clxvij. j. vol. inci. in
Christi nomine proponitur. vbi videtur velle quod sola citatio nõ suffi-
ciat ad interruptendum præscriptionem licet appareat de relatione, nisi
statutum diceret, quod relationi nuncijs stetur: tunc licet nõ appareat de
commessione iudi-

cis: quia præsumit
pro officiali, dicit
citationem interrū-
pere præscrip. licet
etiam esset genera-
lis, & indiscreta. Et
an ex legato debiti
interrupatur præ-
scriptio, vide Bald. a
consi. cxv. iij. vol. 2

¶ Quærit gl. quan-
do præscriptio. Vi-
de Barto. & moder-
nos in l. edicto. ff.
de eo per quem fa-
ctum erit.

¶ Statuto cauetur.
per decennium & c.
An si per solā cita-
tionē perpetuetur?
an illud statutum
valeat, vide Bart. in b
l. sequitur. §. si viā.
ff. de vsu. & de hac
quæstione per Bal.
in q. statuto cauet
q̄ tenentor. in fin.
& c. per Bart. in l.
is qui reipu. circa fi.
ff. quib. ex cau. ma.
& fact. l. si is qui p
empt. cum ibi not. c
per Bart. ff. de vsu-
capio. & idē tenet
quod hic Barto. in d
l. in in prius. de eo
per quem fac. crit
& Ang. & Imol. in
l. si seruum. §. sequi
tur. de verbo. obli-
ga. & Salyce. in l. si
j. cod. Adde an stā-
te prædicto statu-
to, si contra aliquē
de restituendo gra-
uatum ecclesiæ sit
præscriptum vigo-
re talis statuti an ec-
clesiæ erit præiudi-
cium, vide Petr. de
Anch. consil. cdix. f

¶ Quæro vtrum.
Vtrū creditor pos-
sidedat pignus, Adde per glo. & doct. in l. sciendū. §. creditor. ff. qui satisd.
cog. Et videtur, q̄ si loquamur respectu ipsius pignoris, creditor possidet
civiliter, & naturaliter, quod patet: quia ei competit, scruiana, seu hypo-
thecaria: quæ possessionem auocat in l. cum venditor. de cuius. secus si
respectu dominij. l. si vendidero. §. cum autem. de furtis. & l. si mulier. §.
in possessione. quod met. cau. sed repræsentat imaginē debitoris, vt hic
& vide Bald. pro hoc vide l. j. & ij. §. si aduersus creditorem.

¶ Quæro, vtrum iuri offerendi. An iuri offerendi, vel facultati, præscribi
possit: quod facit an iuri aduendi, & c. sic cum sit quædam facultas secun-
dum quosdam, vt Sali. & Bal. in l. pignori. ff. de vsucap. Et adde q̄ quædo
in pignoribus est appositum pactum legis commissoria: tunc odio credi-
toris iuri offerendi nõ præscribitur. Ita singulariter no. tex. & Bal. in eo.
j. de seu dato in vicem l. commissoria. licet aliqui, vt ipse refert, apponant
illum tex. aliter, qui dicunt q̄ præscribitur iuri offerendi xxx. annis, si
creditor est in possessione. Sed si debitor est in possessione, & cōueniatur
hypothecaria, iuri offerendi nunq̄ præscribitur. l. pure. §. si. ff. de doli ex-
cep. Alii dicunt aliter, vt ibi, etiam per Bald. dicit etiam Immo. in c. nõ est
confue. in vj. q̄ illa, quæ sunt in mera voluntate non sunt præscriptibi-
lia. dic vt ibi per eum. Faciūt ad hæc, quæ no. gl. in l. j. aliās fi. de anna. ex-
ceptio. vbi arbitrio nõ præscribitur, secundū Bald. in l. petens. in iij. col. §.
de pac. vbi etiā dicit, q̄ stipulationi nõ liquidæ vnq̄ præscribit. Ad quæ-

an. à secundo verò creditore, viuo debitore simili-
ter xl. annis. Idē eo mortuo, si ei⁹ adminiculo vta-
tur: aliās xxx. Idē in iure offerendi. h. d. vsq; ad §.
illud. Dicitur hic in fi. q̄ præscriptio per solā con-
uentionem interrūpitur. Cōtra: imò etiā per exe-
cutoris missionē: vt §. eo. l. sicut. Solu. Hoc verbū,
solā, excludit lit. cōtestationē, nõ executoris mis-
sionē. & dicit bene, & c. ¶ Quærit gl. q̄n præscri-
ptio⁹ interrumpitur per citationē, vtrum actio
perpetuet in xl. annis: an debeat inchoari de no-
uo prima præscriptio: Gl. hic dicit diligēter aduer-
tendū, quia p solā lit. cōte. actio ppetuat in lōgi⁹
tēpus: vt j. eo. l. si nõ per citationē. quod est notā-
dū: licet gl. de hoc dubitauerit §. eo. l. sicut. in fi. gl.
quæ est lūp verbo, per executorē. & istud qd̄ glo.
dicit, est verum ex parte actoris, sed ex parte rei,
eo casu quo exceptio est tēporalis, exceptio ppe-
tuat p solā cōuentionē: vt l. si in intra. §. de non nu-
pecu. & hanc gl. tenuit dñs Richar. Malū. in qua-
dā q̄stioe, quā disputauit. Et facit ad q̄nōē, q̄ fuit
in ciuitate ista, ante q̄ veni huc. Statuto hic cauet,
q̄ qui nõ petijt debitū per decennij, nõ audiat vl-
terius. Modo quidā petijt debitū p solā citationē:
& exinde sunt elapsi decē annian sufficiat? Cer-
tē nõ sufficit creditori: quia illa citatio interrūpit
præscriptionem primam, nõ autem perpetuat. &
vide glo. super verbo, solā conuentionē. quā nota
& tene menti. ¶ Quærit gl. quomodo potest du-
rare actio hypothecaria, cum psonalis extinguat
xxx. annis. Dic vt l. intelligere. de lui. pig. ¶ Que-
ro, vtrū creditor possideat pign⁹. Gl. hic dispu-
tat. Veritas est, q̄ possidet præter quā quo ad
præscriptionem: vt l. serui nomine. ff. de vsucap.
¶ Quæro, vtrū iuri offerendi⁹ possit præscribi.
Tex. est hic q̄ sic. Glo. vñ hic tenere contrariū. &
glo. in l. si rē. §. omnis. de pig. act. Doct. nostri cō-
muniter dicūt, q̄ est quoddā ius offerēdi, qd̄ com-
petit per modum iuris: vt puta secundum creditor
habet ius offerēdi, & cōfirmari sibi pignus: hoc
tollitur spatio xxx. vel xl. annorū: vt hic. Quod-
dam est ius offerēdi, quod competit per modum
cuiusdam facultatis. Verbi gratia: debitor potest,
quandocunq; vult, offerre debitum creditori, &
pignus reluere. Ista facultas nunq̄ potest præ-
scribi: sicut nec alia facultas emdi per viam publi-
cam: quia licet per mille annos non iueris, semper
poteris ire: vt ff. de via publi. l. viam publicam.

Illud autem ¶ In obligationibus in
diem, vel sub conditio-
ne incipit currere tempus adueniente die, vel con-
ditione, & p possessionē rei obligatæ p secundā
cautionē, vel debiti agnitionē, fit interruptio p-

scriptionem Bar. hic vide per Moder. in §. actionum. Institu. de actio. Adde
huic apostillæ Bal. consi. cxij. j. volu.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Offerēdi. Vide Ang. cōsi. lv. inci. Gulielmus. vi
de quoddā consiliū Franci. post consi. Ang. incip. diligenter. & consi. se-
quens Bar. inci. In Christi saluatoris nostri nomine. vide Berta. in versi-

scriptionis. hoc dicit. ¶ Glo. hic quærit, quot sunt
modi, & de effectu interruptionis, de qua feci tibi
vnam petitionem in l. naturaliter. ff. de vsucap.
& ibi vide. & nota hanc glossam.

S V M M A R I V M.

¶ In obligationibus annuis, vel mēstruis, à quo
tempore incipiat præscriptio currere. & nu. 2.

In his etiam ¶ In obligationibus an-
nui, vel mēstruis, non
initiū obligationis, sed initiū tēporis, in quo obli-
gatio cessat, inspicitur. h. d. ¶ Quæro, ¶ & reuoco
in dubiū, in obligationibus istis annuis, vel mē-
struis, à quo tēpore incipiat currere præscriptio.
In hoc sunt tres vel quatuor opiniones: vna est
q̄ à die cessationis incipiat currere pro illo anno,
in quo est cessatū: in secūdo, pro secūdo: in tertio,
pro tertio, & sic de singulis: & sic quot sunt præ-
scriptions, tot sunt tēpora: quia ab initio, quo cœ-
pit cessare, incipit currere pro toto tēpore, & sic
pro sequētib⁹ annis. Tertij distinguūt: & ista est
opinio Io. & gl. etiā, q̄ ista opinio secūda sit vera
in stipulatione: cum stipulatio annua sit vna pro
toto tēpore, in legatis verò sit vera præcedēs opi-
nio: quia quot sunt anni, tot sunt legata. Doct. Vl-
tramont. reprehendunt hanc opi. Nā licet stipula-
tio annua sit vna: tamen cōstat q̄ pro sequētib⁹
annis est in diem: ergo ante diem nõ currit præ-
scriptio pro annis sequētib⁹: vt §. eadē l. §. illud.
Ego volens h̄ sustinere opinio. glo. nostram dico
quod licet pro annis sequētib⁹ obligatio sit in
diem: tamen quia pro eo quod est de præsentī, po-
test agi etiam de futuro: vt l. j. §. de fidei cōmis. &
dixi §. eo. l. malē agitur. in fi. quod currit præscri-
ptio pro toto tempore: sicut pro toto tempore po-
test agere. Nec obstat §. illud. quia ibi loquit̄ de
obligatione in diem, quod nõ poterit statim agi:
in legatis verò dico idem quod glo. quia cum ante
diem non sit nata actio, non potest tolli. Sed si po-
neres ante diem natam actionem, sed executio-
nem esse dilatam, vt §. quando di. ce. l. ex his. &
ff. quando dies leg. ce. l. si cum præfinitione. tunc
dico idem in legatis, quod in stipulationibus. &
ita potest intelligi hic.

Nulla scilicet danda.

Emphyteuta, vel colonus, nullo tēpore præ-
scribit. hoc dicit.
Idem dicit. l. malē agitur. §. eodem.

Si quis ¶ Per præscriptionē lon-
gi tēporis quærit ius ven-
dicandi: idē per præscriptionē longis-
simi tēporis bona fide facta: sed malæfi-

consil. lv. etiam vide quæ habes ad Bart. in l. j. ff. de vsucap.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Habet ius. Vide de hoc ad Bart. in l. j. §. si aduer. cred.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Vel conditione. Vide Aret. in l. quandiu vlti.
col. vj. in fi. & seq. de acquir. hæred.

¶ In his etiā promissionib⁹. Vide quod not. Bar. in l. sicut in annos. qui.
mod. v. usufr. amir. latius in l. de pupillo. §. si plurib⁹. post gl. ibi. de ope. no.
nū. & qd̄ not. Bal. in c. si inter pares. §. j. de lege cō. vide per Spec. in tit. de
loca. §. nunc aliqua. ver. cxlj. & Ange. in l. si Stichū. §. stipulatio. de verb.
oblig. vbi limitat ista procedere, nisi in promissione annua est adiectum
distributum: quia tunc sunt plures. Et in legatis limita notabiliter per
Bal. in l. j. ad fi. in ver. modō quæro. j. de sent. quæ sine cert. quant.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Ego volens. Vide Alex. latē in l. de pupillo. §.
de pluribus. de ope. no. nun. & alios post Bar. ibi vide Fel. in c. auditis. col.
vj. de præscrip. post Abb. ibi col. fin. vide Barb. latē consil. ix. vol. iij. in j.
dub. vbi loquit̄ in statuto inducētē præscriptionē per decē annos vel vi-
ginti, & in secūdo dubio ponit an per solutionē factā alicui annis præce-
dētib⁹ sit perpetua actio ista vt talis præscriptio locū habere nõ possit.

¶ Nulla, sc. dāda. Adde l. neq; & ibi Bal. §. de vsufr. & Bar. in l. cōpetit. §. eo.

¶ Si quis. Hoc procedit in violento. non in clandestino. Casus est sing. in
l. si de eo. §. si. ff. de acqui. poss. And. Barb.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Si quis. An requiratur decretum vel vile dñum;

præscriptio. quo-
modo in iij. col. vi-
de Bald. in cap. j. de
feud. da. in vi. l. cō-
missio. & in c. fin. ad
fi. eo. tit. & in c. j. §.
porro qualiter o-
lim feud. alia vide
pro limitatione re-
gulæ, quod facultati
nunquā præscri-
bitur Ang. in d. cō-
sil. de quo habes ad
Bar. in l. licet C. de
iure delib. Item an
facultati seu iuri de
clarādi aliquid præ-
scribatur, vide Ias.
in l. petens. in iij.
col. C. de pact. vide
quomodo facultati
seu iuri declarandi
aliquid præscriba-
tur, vide Ias. in l. pe-
tēs. C. de pact. Are.
in l. ij. & iij. de acq.
hæred. Fel. omnino
in c. cū accessissent
col. xij. de consti-
t. vide q̄ iuri offeren-
di nõ præscribatur
de quo per Barfol.
hic & in l. pignori
ff. de vsuca. vbi as-
gnat pulchram ra-
tionem, vide etiam
Aret. in §. actionū.
in vij. char. Instit.
de act. vide Pet. Al-
uarot. i repe. §. si pa-
cto. & in l. rescri-
ptum. de pact. in ij.
char. Item an iuri
offerēdi vel implē-
di cōditionē pote-
statiuam præscriba-
tur, vide Aret. in l.
quādiu, vltima. col.
vij. de acq. hæred.
& dum suprā dicit-
tur de iure offerēdi
in pacto de retro-
uendendo, de quo
loquitur Angel. in

Secunda Bartoli super Codice.

vide latissime Fel. in Rub. extra, de prescrip. in vit. char. vide etiam que habes ad Bar. in l. si. de prescrip. long. temp. & in aut. nisi tricennale. de bonis mater. Item quod dominium acquiratur. vide Ias. in l. traditionibus. in ij. col. C. de pact. & in l. ij. §. ij. in x. col. de verb. obliga. & ibi etiam an beat locum contra heredem.

a ¶ Sed & si qs. Hoc verum nisi primò latitavit, secundum glo. mirabilem cōiunctam cum l. si priusquā. de oper. no. nū. vbi alia singularis limitatio datur ad hūc §. quod non au. liatur intra annum ad reuocationem cautionis, si cuiusmodi ex primo decreto, que est modici præiudicij. Aud. Barb.

a ¶ Sed & si quis. De intellectu huius singularis versic. vide que in Barto. in l. sciendū. in prin. ff. sol. ma. & Imm. in c. ad aures. de prescrip. & Bald. in l. si quis ad se. in ij. not. j. ad l. Iul. devi. vide qd dixi in l. si. in prin. ff. de eo p. que fac. erit. & Bal. in l. ij. in ver. xij. quæro. de scrui. & aqua. & in l. vis eius. C. de proba. & Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. de acq. poss.

b ¶ Super annali. Qualiter intelligat hæc regu. & nō volenti agere, nō currit prescriptio, vide notabiliter Bar. in l. Senatus. de of. præsi. & Bal. in l. in rebus. in ij. col. de iur. dotium.

c ¶ P. P. A. V. P. Potest agere. vide que habes post Bar. & Alex. in l. senatus cōsulto. ff. de offi. præsi. & ad Bart. vbi habes, qd si quis impeditus facto suo.

d ¶ Non currit prescriptio. Intellige est impedimentum g. iuris: secus si facti, quia tunc currit prescriptio. Ita dicit Bal. in l. j. in xxij. opp. in vj. col. §. g. admit alleg. in ra. que vide per eum in xxij. & xxiii. op. Et primam limitationem sequitur Bar. in l. j. §. si quis autem. ff. de itin. actuque priu.

e ¶ Circa hanc l. & an quis restituatur propter impedimentum facti, vide Bal. & Ang. in l. sicut. in vltima col. & quod ibi dixi §. c. & Bal. in l. reb. in ij. col. §. de iure dotium.

f ¶ Nascatur actio communi diui. Vide quod no. in l. si non fortem. §. si ceterum. ff. de condi. inde. Et adde similem glo. in l. si. s. communi diuidun. & Bal. in l. si. s. finium regū. tenet idem quod Bart. hic, & vide per moder. in §. quædam. Inst. de act. & Io. And. in additio. Spec. in tit. de iudi. in quarta parte. in §. sequitur. in additione, que incipit, in §. ad hæc. &c.

g ¶ P. P. A. V. P. Actionibus prescribatur. Adde tamen quod in casu in quo prescribitur xxx. anno. istud fallit in feudis. vide Rom. sing. cccccclxxxvij. incip. actione communi diuid.

h ¶ Ut perfectius. Vide ad l. istam, que habentur per doctores & Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de oper. noui nunc. & in l. non solum. §. morte. in ij. col. co. titu. Et hanc legem limita per gloss. singu. & ibi Barto. in l.

dei possessor solam exceptionem acquirat. ¶ Item violentus inuasor non potest referre questionem dominij. hoc dicit vsque ad §. sed & si qs. ¶ Nota istum ver. sed hæc cōtra. super verbo, ille quia nescio alibi, & singularis est. Tene menti hanc legem quia tota ista lex est singularis, & notabilis: & distigue vt tex. dicit.

Sed & si quis. ¶ In reali ille, contra quem est facta missio ex primo decreto, eam recuperat intra annum: post annum non auditur, nisi de proprietate. h. d.

Aepe. ¶ Per lris contestationem actio in xl. annis perpetuatur. hoc dicit.

De annali exceptione. Rubr.

Si prescriptio fuerit interrupta per inundationem: cessante inundatione bonæ fidei possessor prescribens non restituitur in integrum, & nu. 2.

Actio communi diuidendo, & fami. erci. nascitur ex quasi contractu.

An actionibus communi diuidendo, & fami. erci secundæ prescribatur.

Quando nascatur actio pro socio.

Pignoratitia actio.

Depositi actio.

LEX I.

Vper annali. ¶ Ex lege annali sublata omnes personales actiones triginta annorum spatito tolluntur, nisi super his lis fuerit contestata: hypothecaria verò quadraginta ann. & illi, qui non pot. agere, nō currit prescriptio. h. d. Dicitur hic, quod omnes actiones personales tolluntur xxx. an. excepta hypothecaria: cōtra s. i. j. l. omnes. Solutio. Fateor qd sunt aliqui casus in quibus prescriptio xl. an. habeat locum, vt in l. cōtraria, & quod not. in duabus legibus sequentibus ad illam. ¶ Circa hæc legem format glo. multas questiones. ¶ Quæro, quid si bonæ fidei possessor prescribens perdidit possessionem per inundationem: & sic fuerit interrupta prescriptio: an in integrum restituatur inundatione cessante.

Glo. determinat quod nō, & bene: quia nō debet quis restitui ad lucrum faciendum, cum aliena iactura: vt l. sciendum. ff. ex quibus causis ma. de furtis. l. si is qui. Vnde quod dicitur finis istius gloss. que dicit, sed arguitur contra &c. Illud est verū. ¶ Quæro, vnde nascatur actio communi diuidendæ & fami. erci. Mar. dicebat quod ex voluntate. Glossa quod ex quasi contractu. ista est vera. ¶ Quæro, ¶ vtrum illis actionibus prescribat & Mar. dicit, qd demū ei prescribitur, qui non possit.

¶ Quæro, vnde nascatur actio communi diuidendæ & fami. erci. Mar. dicebat quod ex voluntate. Glossa quod ex quasi contractu. ista est vera. ¶ Quæro, ¶ vtrum illis actionibus prescribat & Mar. dicit, qd demū ei prescribitur, qui non possit.

¶ Quæro, vnde nascatur actio communi diuidendæ & fami. erci. Mar. dicebat quod ex voluntate. Glossa quod ex quasi contractu. ista est vera. ¶ Quæro, ¶ vtrum illis actionibus prescribat & Mar. dicit, qd demū ei prescribitur, qui non possit.

¶ Quæro, vnde nascatur actio communi diuidendæ & fami. erci. Mar. dicebat quod ex voluntate. Glossa quod ex quasi contractu. ista est vera. ¶ Quæro, ¶ vtrum illis actionibus prescribat & Mar. dicit, qd demū ei prescribitur, qui non possit.

cum hæredi. ff. ad Treb. & Bal. & Ang. hic, in prin.

i ¶ Generalitate. Adde tamē, qd non procedit libellus generalis productus corā aliquo, cui attributa est iurisdictio, incerto & determinato casu: quia non procedit libellus coram eo productus, nisi in eo fiat specificata mentio de illa qualitate iurisdictiois. Et ita consuluit Ange. in consilio data est sententia. & tenet Io. And. in ca. cum sit generale. de foro cōpet. & dixit Bald. in l. edita. in xxiii. colum. & libellus generalis cōcludit iudici, dummodo probationes sint specificæ. Et adde in materia §. dixi ff. de rei vendicatio. l. j. §. armenta. & etiam executio instrumenti generaliter petita valet, vt hic, secundum Baldum in l. age cū Geminiano. supra, de transactio. & quod dicitur, libellus defectiuus nō procedere, vbi opponatur, intellige lite non contesta. secundum Baldum in lege exceptionem. in quarta columna supra de probationibus. Et ista lex non procedit in criminalibus, secundum Baldum in lege prima i duo decima columna. de confes. & vide not. per Iacob. de Belui. in disputa. tionem, quam ponit in lege finali. de requi. reis. & de hac l. not. in l. edita. circa princ. §. de edend. in vj. colum. & habetur in capitulo. ij. de lib. ob. Vi de Bald. in l. per hanc. C. de tempo. appel. l. cum quidam. vbi est post eum, de fideicom. lib. Sed quid si libellus est incertus, per relationem ad aliud, vt puta, petijt quod sibi debetur ex testamento: an debeat admitti. Paulus de Cast. quod non, si est oppositum. Ita dicit ipse in l. v. §. si iudex. ff. de re iudic. Sed quid si dico, peto omnes res meas, quas possides: vide Barto. in l. rei appellatione. ff. de verbo. significa. & Paulum de Cast. in l. §. si iudex. vbi dicit illud, quod libellus incertus, non valet, si opponatur: est verū in re principaliter petita: secus in accessorijis: vt puta, peto domum cum massarijs, vel fundum cum fructibus. Allegat Bart. in l. ij. §. armenta. de rei vendi. & ibi per eum. & vide Cyn. & Bal. C. de secun. nupt. l. j. seu aut. ibi posita. & ibi quarunt, nunquid procedit libellus, peto castrum cum suis pertinentijs. Item valet iste libellus, dico te esse meū cum sanguineum. licet non exprimam gradum consanguinitatis. Est tex. in c. series. de test. dicit tamen Spe. in tit. de lib. cōcep. §. si. ver. caueat. qd si quis opponit non esse procedendum in causa, quia libellus est obscurus, qd tunc iudex debet libellū reijcere. Probat in c. si. de lib. ob. Et istud ibi voluit Ant. de But. secus si petitur declarari: quia tunc potest sup tali libello procedi: & est declarandus, & ita intelligit ipse. Et vtrū libellus incertus procedat, quando incertitudo pendet à tertio per alterū, vide in l. vbi aut nō apparet. §. an illud. de verb. obl. Ad primū dictum vide Alex. in l. j. ff. de pchendi.

det. Glo. videtur dicere cōtra. & sic, si ego steti in comunione tecum per xxx. annos, non potero agere cōtra te, vt diuidamus, secundū gl. Doct. mo der. sunt in cōtraria opinione. Nam donec stamus in comunione, & in simul possidemus, vnus aliū cognoscit in focum: & sic cessat prescriptio: vt §. tit. proxi. l. cum notissimi. §. sed & si quis. Præter ea, actio communi diuidendo, & fami. erci. cōmunitur etiam ratione doli: vel culpæ: sed nō est dubium, qd ea die, qua tu non vis diuidere, cōmittis dolum: ergo eadem die nascetur ista actio: & ei non esset prescriptum. & istud doctores cōmuniter tenent. ¶ Quæro, quādo nascatur actio pro socio, Glo. ponit hic. Dic vt l. corruptione. §. de vsufru. & §. pro soc. l. tandiu. ¶ Quæro, ¶ quid de pignoratitia actione. Dic vt in l. si. §. omnis ff. de pignoratitia actione. ¶ Quæro, ¶ quid de actio. depositi. dic vt l. si stipulatus sum mihi. §. j. ff. de so. & ibi plenè per me.

LEX II.

Vt perfectius. ¶ Si possessor prescribens est absens, vel furiosus, vel infans vel in potestate positus, potest ei fieri interruptio prescriptiois per denūciationem factam presidi, vel episcopo, h. d. Aduerte: quia hæc tota lex loquitur in reali. ¶ Oppo. vsucapio triēn. & prescriptio longi tēporis, nō interrumpitur, nisi per licis contest. vt l. si post acceptū. ff. de rei vendicatio. Sol. Corrigitur in quatuor casib⁹ hic expressis: in alijs remanēt iura antiqua incorrecta. ¶ Quæritur, an per hanc legem tollatur beneficiū restitutionis, quod in istis quatuor casib⁹ cōpetit. Dic vt in glo. que dicit qd nō. Idē not. in l. Iulianus alijs incipit, non solum. ff. ex quibus causis maic.

SVMMA RIVM.

- 1 Libellus procedit, si exprimat quantitas, licet non exprimat causa.
- 2 Libellus procedit, licet non exprimat quantitas, neq. causa: si tamen simpliciter dicam aduersarium mihi obnoxium.
- 3 Libellum generaliter producens in personali, videtur omne ius suum in iudicio deduxisse.
- 4 Petitio generalis sufficit ad interrompēdū prescriptioem in omnibus, quæ sub illa generalitate comprehenduntur.
- 5 Faciens aliquem citari generaliter, hoc modo vt veniat ei responsurus de iure non interrumpit prescriptioem.

LEX III.

Slex multis. Hæc est singularis lex. ¶ Citatio facta, seu libellus oblati, sup vna summa, vel sup obligatione, nō exprimitur ea, vel summa, sufficit ad interrumpēdū oēm prescriptioem, qd sub illi petitionis gñalitate pot. cō-

cludi. ¶ Quæro, vnde nascatur actio communi diuidendæ & fami. erci. Mar. dicebat quod ex voluntate. Glossa quod ex quasi contractu. ista est vera. ¶ Quæro, ¶ vtrum illis actionibus prescribat & Mar. dicit, qd demū ei prescribitur, qui non possit.

eden. An iudex officio suo possit petere sibi decl arari, vide post Bar. in l. iiij. §. hoc autem. ff. de damno infecto. Et hanc limita non habere locum in criminalibus: nam & si non opponatur, non valet l. libellorū. in princ. iuncto ver. quod si libelli. & ibi Bar. ff. de accu. & Alex. in l. j. ff. de eden. Item valet rescriptū incertū, in noie rei: vt voluit Io. And. in addi. Spe.

intitu. de cita. §. j. ver. quid si ego. Et in citatorio debet post exprimi. vide Moder. in c. confu. a luit. de offi. deleg. & istum tex. qui loquitur in actioe generali, quod non procedat ad executionem, vide Bar. in l. prima. §. La- beo. ff. de flu. Ad- de de libello gene- rali Bal. consil. liij. iij. vol. De incerta rone rei, & quanti- tatis, & quando à iudice sit laceran- dus, vide etiā Bald. con. cxj. j. volu.

Exp. p. A. V. P. Exp. primatur qua- titas. Extende ista reg. q. procedit li- bellus incertus par- te non opponente vt procedat etiam si libellus non ex- dudatur de iure cō- muni vel municipa- li, sed solum aliquo iure speciali. Ita Pa- nor. in ca. ex parte. v. in ij. col. extra de foro compet. Item duos casus in qui- bus non procedit libellus generalis, etiam parte nō op- ponente, vide per Alex. consil. dxxxj. in ij. col. an autem in exequutiuis, & in quibus procedi- tur sine figura iudi- cij procedat libel- lus incertus, seu pe- titio seu praeceptū. vide omnino quae habes addita in Ber- tachi. verfic. clausū la rescriptorum, & in verfi. sine figura iudicij. vbi multa habes. Item multos casus in quibus procedit libellus generalis, & de reg. huius. l. vide Ias. in l. j. in prin. in ij. col. ff. de eden. Item quod possit iudex etiam parte nō petente cogere auctorem declarare libellum suum, & similiter reū declarare exceptiones, vide Ias. in l. age. in iij. no. C. de trā- act. Item q. si opponatur partē non posse sequi sententiā suam, licet de- clararetur, secus si petat declarari, vide Soci. in l. edita. & Ias. ibi in ij. no. vide ad reg. etiā pro limitatione Dec. in c. Dilecte. col. vlt. de iudic. vide latē Fel. in c. ij. in ij. co. & seq. de libel. oblat. vbi etiā quid in criminalibus.

Incertus. An libellus incertus procedat, vide Barto. in l. edita. in tertia col. s. de edendo. & ibi Bar. in primo genere cumulationis. vide Barto. & ibi glo. in l. prima. in prin. in ij. col. de ope. noui nuncia. Quae. it glo. An autem libellus sit nullus, licet generalis: vide glo. not. ibi: de debet. in l. si rem. ff. de rei vendica. & ibi hoc tenet Ia. Butrig. vide licet, q. sit nullus. & ibi vide Ang. & respon. huic legi: quia huic loquitur de libello captatorio, ad interrompendam praescrip. sed contra: est verum quod tenet Specu. in tit. de iurisd. omnium iudicum. §. deseruit. ver. quid si libellus est de elect. & in c. dilectus. de ordi. cog. Innoc. in c. j. de libel. oblatione. Andreas Barbatias. Non semper. Vide cum Barto. in l. quod iussit. in tertia col. de re iudi- ca. Vnū dixit singulariter Bald. in l. Gallus. in princip. de libe. & posthu-

prehendi. h. d. notabilis, & singularis lex. Not. q. procedit libellus si exprimat qualitas, licet non exprimat causam. Secundo no. pcedere libellū, licet nō exprimat quantitas, neq. causa: si tamē simpliciter dicam aduersarium mihi obnoxium. Tertiū not. q. qui in psonali libellū generaliter produxit, videtur omne ius suū in iudicio deduxisse. Hodie multū clarē est declaratū per tex. c. abbate sane. de re i. l. j. v. Vltimō no. q. gñalis petitio sufficit ad interrompēdū pscriptioē in oī- bus, q. sub illa gñalitate cōprehendunt. Oppo. q. talis libellus incertus nō debet admitti: quia per eū nō redditur certus aduersarius, an velit cedere, vel cōtendere. Sol. Fateor q. nō debet procedere, donec declaretur: tū quātū ad interrompēdā praescriptionē sufficit, vt hac lege. Quae. it glo. quid si quātitates essent diuersae: vt puta. ex vna cā de- cem, ex alia xx. & ex alia xxx. & c. tūc dic vt i. gl. Quero, t. pone aliquis fecit aliquē citari gñaliter vt veniret ei respondurus de iure: vt trum sufficiat hoc ad interrompendam praescriptionem. Puto q. non: quia necesse est q. dicat quantitatem sibi debitam: vel eum dicat sibi obligatum. Vnde de hoc saltem debet esse certus reus, vt rum agatur personali, vel in rem, vel vt rum agatur de quantitate, vel de specie: vt ex hac lege colligitur.

Quomodo & quando iudex sententiam proferre debeat. Rubrica.

Hac rubrica cōtinuat per gl. vel aliter. Quaedā sunt solēnitates, quae praecedūt sententiā quaedā requirūt in ipso actu sententiā: quaedā sequūt post sententiā. De primo loquitur iste tit. De secundo. j. tit. proxi. De tertio. j. de excep. rei iudicat. SVMMARIVM. Negatio praeposita signo vniuersali, facit aequi pollere contradictorio suo. & nu. 2. Iudex an & quando cogatur pronuntiare contra absentem. & nu. 5. & 6. Subscriptio principis probat, quando redacta est in corpore iuris, aliā fecus. Iudex malē iudicans facit litem suam. Verbum, solere, in quot vicibus verificetur, & an inducat necessitatem. & nu. 8.

LEX I. Non semper. Quicquid iudicis potestati committitur, necessitati nō subijci. h. d. vel aliter. Verbum solere in his, q. habet rationē difformē, nō inducit necessitatē. h. d. Diuide: quia primò ponit solutionē quæstio-

& ibi lex, vel statutu procedit dādo formā, vel regulā, importat necessitatem per illum textū: vnde facit ad statuta disponentia, q. potestas possit inquirere de maleficijs: quod tenetur hic facere, aliā puniatur: quod non videtur verū: vt l. nō quicquid. ff. de iudi. & ibi expressē Ange. vide tēne contrariū: nō obft. tex. quia ibi nō inducitur per illū tex. sed per alias leges.

nis tacite intellectae. Secundo ponit vnde oriebatur dubium quæstionis. Tertio ei respondet, vel illud soluit. Secunda ibi: propter subscriptionē. Tertia ibi: id enim. Nota quod dixi in summano. con- cor. l. nō quicquid. ff. de iudi. Secundo nota q. ver- bū, solere, nō importat necessitatē. Tertiū nota quod dicit, nō semp. cōiuncto cū glo. q. negatio praeposita signo vniuersali, facit aequi pollere cōtra- dictorio suo. Simile habes in l. legitimos. §. an ergo. ff. de leg. tur. & l. bello. §. j. de ca. & postli. reuer. Venio ad cōtraria, & opp. q. iudex cogat pronuntiare cōtra absentē: vt s. de iud. l. pperandū. §. sin autē ex gestis. Sol. Dicit gl. hac lex pot. intelli- gi in reo absentē: & tūc illud qd dicit, nō semp. ponit casualiter, nō tēporaliter, quasi dicat, aliquo ca- su coget: puta si cōtra reū absentē liquet de cā: fecit si nō liquet: vt hic, & l. cōtraria. Pot. etiā itelligi in auctore absentē: & tūc nō semp. ponit casualiter, vel tēporaliter. Casualiter eo mō quo supra: cōpellit enim qn de cā liquet cōtra absentē: & secus si nō liquet. Tēporaliter, q. cōpelli solū iuxta finē trien- niij & nō añ, vt l. pperandū. §. j. s. de iud. & ibi not. Opp. de l. absentē. ff. de pce. Sol. gl. hinc loquitur in civilibus: ibi i criminalibus, i q. b. distinguit, an pœ- na sit maior relegatiōe, vel infra: vt ibi, & l. seruū quoq. §. publice. ff. de pecu. Opp. tertio q. v. q. subscriptio principis non pbet: vt s. de leg. l. ij. & in. Solu. hic loquit qn redacta est subscriptio in corpore iuris: q. tūc pbat: aliā fecus. Extra gl. reci- tabat do. Ia. But. gl. l. saepe. de offi. p. si. sed cā omit- to. Venio ad q. da alia: dicitur hic q. iudex qnq. cō- pellitur iudicare. q. pro p. quē cōpelli iudicare: Rū- de. quaedā est cōpulsio p. p. verecūdiā. est enim sibi verecūdiā si nō facit qd debet: & de hoc lo- quitur Quintus. ff. manda. & l. pecunia. ff. de ali. & cib. leg. Quaedā est cōpulsio vera, q. afficit psonā: & sic dico q. cōpelli p. superiorē imposita pœna, si neglexerit. De hoc hētis rub. specialē: vt in auct. vt dis. iud. §. j. in prin. Quaedā est alia cōpulsio cau- fatiua: si em iudex nō iudicat, tenet parti ad in- teresse. Non dico q. faciat litē suā: q. illud habet locū i iudice malē iudicāte, nō in negligēte. Itē lo- quitur Inst. de oblig. q. ex quasi delict. nā. i. prim. & lex maleficijs. §. si iudex. de actio. & oblig. & de varijs & extraord. cog. l. vlt. & de iudi. l. si fili. Sed cōtra negligētē p. dita sunt remedia. in casib. spāl. vt videbitis vnū in l. mācipia. de ser. fugi. alia in l. si qn supra, de testib. & l. properandū. §. sin autem vtraq. s. de iudic. de magistra. conue. & per totum tit. de dam. inf. l. iij. §. in eum. Quae- ro q. secundò, dicitur hic solere, quot vicibus indu- catur istud solere, h. nunquam fui bene clarus de isto verbo: de verbo consuetum est, vel vilita-

Non semper. Ista lex vnū dicit singu- lariter, sed contra- rium dicit Barto. in cōsil. v. incip. vifo cōpromisso in iij. col. & refert Bald. ibi dicere cōtrariū, & ita ipse tenet, & vide ibi in viij. col. in subscriptioe ful- vbi vult vnū singu- lare pro limitatio- ne in l. nō quicquid. & in hac l. q. qn ali- quid committitur po- testati iudicis vel arbitri quia aliā te- nebatur facere. Illa verba inducunt vt intelligat remissa necessitas, si aliā talia verba nihil operarent. vide ibi p. eū vide etiā eūdē Cō. in consil. lxxvij. incipit. in presenti quæst. ante fin. vbi sing. vult allegādo etiā Bal. in d. l. Gal- lus. q. qn iudex ex potestate sibi attri- buta à lege vel à principe non arctatur, tamē negari nō potest ipsum errare, si mentem statu ti diligētē nō ob- seruaretur, suppo- sita enim potesta- te, sequitur neces- sitas dicendi & c. vt ibi per eum nota. & vide etūdē cōsi. cxlvij. incip. vene- rabilis vir. i. ij. dub. vbi allegat etiā Bal. in d. l. Gallus. quia qn lex, vel statutū aliquid inducit pro forma, inducit etiā necessitas, si vtatur verfic. post tamen. postea arguit in cō- trarium in illo casu. vide per eum. Item q. verbū post relatū ad iudicē im- portat necessitatē, vide Ias. in l. ad egregias. in ij. col. ff. de iureiu. & p. eundē in l. Gall. in prin. in v. col. de libe. & posth. vbi etiā qd in alia materia. Quod dicit. Adde Bal. in l. si necessarias. §. si annua. de pig. actio. Quaedā alia. Vide Bar. in l. prima in prin. ff. de iurisd. om. iudic. Posset etiā cōpelli iudex propter finē instātiæ ferre sententiā, secūdum Bart. in extrauagā. ad reprimēdā. in verbo, pcedat. allegat hic not. Facit qd ha- betur in l. Seius & Augerius. ad legē Fal. & quod ibi dixi. Et ad id qd s. dixi adde Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infamibus. & vide Bal. hic in ij. col. & in auct. ei qui. in penul. col. de temp. appel. Compulsio causatiua. Vide Bal. in l. mācipia. s. de ser. fugi. & in l. fin. ff. de va. & extraord. cogm. & ibi dixi in l. quod iussit. s. de rei iud. vide Ioā. And. in additio. Specu. in tit. de disputa. & allega. §. si. & vide Bald. in ca. primo. §. iudices. de pace iura. firmā. & hic, & in l. mācipia. C. deser. fu- gi. & vide Bart. in l. fina. s. de magist. conue. & Bar. ff. de Fal. l. Paulus. & Bal. in l. iubemus. s. de testa. & in l. qui accusare. de eden. & Inno. in c. fu- per eo. quod met. cau. Solere. Et dicit Cyn. in l. ij. s. de reb. credi. q. si quis bis, vel ter, blasphe- mauit, non dicitur cōsuetudinariē blasphemare. Facit quod habetur in l. capitalium. §. famosus. ff. de pœnis.

Secunda Bartoli super Codice.

P. P. V. P.
a ¶ Mela, vide ibi per Alex. i apostil. & quod etiam addi a di ibi.
b ¶ Necessitatē. Ad 8 de ea quæ not. Bar. b in l. creditores. in j. col. j. de pig. in rep. Vide Bal. in ca. j. de milite vas. qui con- tu. est vbi dicit, nō habere locū in feudis. Andr. Barb.
c ¶ Monitio. De monitione iudicis, quæ habet vim peremptorij, quod no. vide etiam quod nota in ca. si post præstitum, de confes. et 3 de isto etiā est glo. cōmuniter appro- 4 bata in ca. cōsultuit. de offi. delega. licet non alleget istum 5 text. idem dicit hic Bal. esse si nuncius 6 citat partem præ- 7 sente iudice apud acta mādato ipsius 8 iudicis, ipsa parte citata præfente, quod 1 habet vim peremptorij, secundū id quod no. in d. c. cōsultuit. in l. si procurator. ff. de ver. obl. & quod ibi not. & adde quod ibi not. Bald. in ca. j. de mil. 2 vas. qui contu. est. c. sup. ver. terminat. & dicit Inno. in ca. 3 tua nos. de coh. cle. & mulie. q. monitio iudicis, qua monet q. satisfaciat, nō habetur pro citatione. Dic vt ibi per eum late, & not. q. 4 non solū iudex poterit citare, sed etiā notarius, secundū Bald. & Ang. in l. vt perfectius. in vlti. colū. de an. except. Bart. in l. si finita. §. Julian. ff. de dā. in fec. Adde q. citatio 5 peremptoria requiritur in tribus casibus, vel quatuor, secundū Pau. de Cast. cum peruenitur ad diffinitiuā. l. peremptorium ff. de iudi. 6 Item cum ad interlocutoriam ab obseruatione iudicij, vt l. properandum. §. & si quidem. §. de iudi. Item cū admisionem ex primo, vel secundo de creto: vt l. presenti. §. de his qui ad eccl. confug. in alijs 7 autē actibus nō requiritur perempto-

tum est, determinat in l. de quib. ff. de legib. & j. quæ sit lōga cōsuetudo. Sed istud, solitū est, vel solere, est nomen vniuersale, qd verificatur ex vno actu tantūm. Tex. est in l. Mela. §. j. de ali. & cib. lega. quod tene menti. ¶ Quæro, & reuoco in dubiū virū verbū, solere, prolatū à lege, inducat necessitatē, vcl nō. Breuiter, qnq; verbū solet, si induceret necessitatē à lege, incidere in cōtrarietatem: & tunc exponitur solet, id est potest: vt l. & post edictum. ff. de iudi. Si verò in cōtrarietatem nō incidere: & tūc aut illud, cui adijcitur, habet rationē vniuersalem in quolibet sui casu: & inducit necessitatē: vt not. ff. de ali. & ci. l. iij. & l. ij. §. merito. ne quid in loco publi. Si verò habet difformē: tunc exponitur, solet, id est potest. Hic est casus hic: nam in quolibet casu absentia, non est eadem ratio, vt ex prædictis apparet.

S V M M A R I V M.
¶ Monitio facta à iudice habet vim peremptorij licet non exprimat. nu. 5.
Sententia non valet, nisi peremptorium, vel peremptorio æquipollens præcedat. & nu. 1. 2. 4.
Quando fiunt tres citationes, quæ habent vim peremptorij, non est necesse q. in vltima dicatur, & peremptoriè.

Monitus à iudice si nō venit, est verè contumax, nec auditur appellans.
Dilationes quæ dicantur peremptoriæ.
Vna citatio tantum, non habet vim peremptorij, nisi dicatur, & peremptoriè, vel æquipollens.
Peremptorium debet dari ad petitionem partis.

LEX III.

Essante. ¶ Valet sententia, licet peremptoriū nō præcedat. si tū præcedat alia monitio, tantūdem importat. h. d. hæc lex secundū communem lect. ¶ In gl. nostra legitur ista lex quatuor modis. Primò secundū vltimā lectū, quæ est verissima: nec scio eā alibi. & quod dicit admoniti, scilicet à iudice, secundū vltimā lect. magis no. ¶ ¶ No. q. monitio facta à iudice habet vim peremptorij, licet nō exprimat. Facit optimè ex i. r. de offi. deleg. c. cōsultuit. ¶ Venio ad apparatus. opp. ¶ Sententia non valet, nisi præcedat peremptorium: vt ff. de iudi. l. ad peremptoriū. cū l. seq. hic dicitur cōtrariū: quare male. Huius timore sunt hic in gl. quatuor lect. Vna q. non p̄cessit peremptorium, per edictum positum in albo sed fuit ei citatio peremptoria missa per nūcium. Ista est bona solutio. ¶ Secunda. q. non fuit per edictū peremptoriū: ¶ sed fuerūt factæ tres monitiones quæ habent vim peremptorij: & ista est bona. Ex qua habes q. quando fiunt tres citationes, nō est necesse q. in vltima dicatur, & peremptoriè. ¶ Tertia. q. nō fuit propositum peremptorium, hoc est tres citationes, vna post aliā, sed vna pro omnibus. & ista etiā est bona: vt ff. de iudi. l. nōnunq. ¶ Quarta & vltima est illa, quā posui, q. nō præcessit peremptoriū per modum peremptorij, vel citationis: ¶ sed monitio fuit à iudice, q. habet vim peremptorij. Et dicit glo. quod plus est, si nō venit, est verè cōtumax, nec auditur appellās: vt ff. ex qui. cau. in possessio. ea. l. Fulcini. §. si. vide gl. ¶ Duo nota ex ista lege. No. vnū, q. in monitione quæ fit à iudice, nō est necesse q. in actis describatur, & peremptoriè. Contra de l. si. ff. de feri. Sol. ¶ Quædā sunt dilationes, quæ dantur ad probandum; & ibi omnis dilatio est peremptoria: vt l. contraria, etiā si nō dicatur. Quædam est dilatio, quæ datur ad allegandū: & ista nō est peremptoria, nisi dicat: vt §. de iudi. auē. iubemus. Quædā est dilatio expectatoria ad veniendū. & hic aduerte: si quidē ista dilatio datur à iudice, semper intelligit peremptoria, etiā si non dicatur: vt hic secundū vlt. lect. Si verò datur per nūciū, vel per epistolā, vel per edictū: tunc si qdē sunt tres monitiones, & habet vim peremptorij, etiā si nō dicat: vt j. co. l. tres. & hoc secundū vnā lect. ¶ Si verò præcedit vna citatio tantū: nō habet vim peremptorij, nisi dicatur, & peremptoriè, vel æquipollens: ¶ vt hic, in ista glo,

& ff. de iudi. l. ad peremptoriū. cum l. seq. Acqui- pollens autem dictio est, vt si dicat iudex: cito te hac vna citatione pro omnibus: vt l. nōnunq. ff. de iudi. & hoc secundū vnā lectū. vel si iudex dicit in citatione: Alias procedam cōtra te ad sententiam: vel similia verba, ex quibus pars certificatur q. iudex non expectabit eum: vt probatur ex text. in l. ad peremptorium. cum l. seq. Sis ergo cautus, q. in citationibus apponatur, peremptoriè, quando expedit. ¶ Itē aduerte quod non obli- uiscaris q. istud peremptorium datur ad petiti- nem partis: alias non valet ¶ vt probat tex. in dicta l. ad peremptorium. & ideo mementote, q. scriba- tur, talis iudex ad petitionem talis.

- S V M M A R I V M.**
1 ¶ Qui non appellat intra decem dies, videtur consentire sententiæ.
2 Sententia lata contra eum, qui est citatus ad domum, valet, licet ad eius notitiam nō peruenerit.
3 Absens, contra quem fuit pronunciatū, qn restituitur ad appellandū, & quādo ad totā causam.
4 An ex sententia condemnatoria oriatur obligatio naturalis.
5 Qui non appellat, si tē consentire.

LEX III.

A Beo. Hæc lex est aliquantulum difficilis. Non pōt infirma re sententiā, qui cōgruo iure nō uti- hoc dicit. hæc lex. ¶ ¶ Not. q. qui nō appellat intra decem dies, videtur consentire sen- 1 tentiæ. ¶ Not. etiā q. sententiā lata cōtra eum, qui est citatus ad domum, valet, licet ad eius notitiā nō peruenerit: vt colligitur ex hac l. & dicā in so- lutione contrariorū. In hac lege habetis dictiōnē querelam. ¶ Querela potest intelligi tribus modis. Vno modo per modū nullitatis: vt dicendo sen- tentiam nullā: & isto modo non pōt intelligi hic: quia sententiā nulla, taciturnitate nō cōfirmatur: vt ff. de appel. l. si expressim. Itē pōt intelligi de querela, quæ proponitur per modū restitutionis in integrū. Itē, de querela, quæ opponitur p. mo- 2 dū appellationis: & istos duos intelletū insequē- tur duæ istæ gl. Primus nō pcedit sine difficultate: secundus est clarus. ¶ Opp. sententiā cōtra non ciatum nō valet: vt j. eo. l. ea quæ. ff. de re iudica. l. de vnoquoq; Sol. intellige q. hic fuit citatus, scilicet ad domum, & nō fuit inuentus, Ita intelligit hic tex. ¶ Secundò opp. contra absentem ante lit. contest. nō potest pronunciarī diffinitiuè: vt l. si. §. illud. j. de tēp. appel. Solu. Intellige q. hic se ab sentauit post lit. contest. Ita intelligit prima glo. & bene: & ista opp. facta vnaquāq; lec. respiciūt. Sed illæ, quæ sient respicient illam lect. prout lo- 3 quitur de querela, quæ proponitur p. modū resti- tutionis in integrū. Idem opp. absens nullo modo restituitur: vt ff. quando appellā. fit. l. j. §. fina. ¶ Sol. Ibi loquitur in absente, qui fuit defensu p. g procuratorē: & tunc si pcurator nō appellauerit nullo modo restituit: hic loquit in absente ex cā probabili, qui nullo modo fuit defensu. Et intel- lige qui nō reliquit procuratorem, vel reliquit, & non defendit vnde de iure cōmuni pōt appellare, nisi defendat. Posset intelligi in absente ex causa probabili, & necessaria, qui ad totā cām restituit. Ista lec. nō videtur bona: quia absenti ad petēdū restitutionē currit tēpus finita absentia, nō à tpe sciētia: vt l. si. §. de tēp. in integ. rest. Sed hic loqui- tur de tpe, qd currit à tpe sciētia, vt ibi: cognoui §. h. & sic de tpe, qd currit à tpe sciētia: ergo nō est tēpus restitutionis in integrum: quia illud currit à tēpore absentie. Sed sustinēdo istam lect. debemus dicere, cū primū cognouistis, scilicet & in reuersione fuistis. Melior ergo est alia lectū. vt hic loquat de querela, quæ proponit p. modū ap- pellationis. Et secundū hoc opp. absens ex causa voluntaria, & pbabili, nō pōt appellare, nisi resti- tuatur: vt l. si. ff. de in inte. rest. ergo sibi nō currit tempus ad appellandū à die notitiæ. Sol. Intelli- gitur hic de absente ex causa voluntaria, qui pōt appellare suo iure statim cūm scit. vel intellige de 4 absente

rium: imò vnica ci- tatio sufficit, vt in dilatione data ad probandum, & alios actus. Ita Imol. in ca. ad petitionem. de accu. Item adde secundū Paul. q. Bal. dicit in proces- su qui fit corā Prin- cipe non est neces- saria citatio. quod Sali. reprobat. Ad- de quod melius lo- cutus est ipse Bald. consil. cclvj. j. volu. Et de virtute per- emptorij, & quo- modo differat ab edicto, vide Oldr. consil. iij.
¶ Peremptoria. V- trum omnis dilatio sit peremptoria, adde Bar. & ibi est tex. in l. j. §. de dilatio. & qd dixi post Lud. in l. si finita. §. Ju- lianus. in addi.
¶ Vel æquipollens. Sed quid si dicat, aliās procedemus quātū de iure po- terimus: an habeat vim peremptorij? vide Bald. in rub. j. commi. vel episto- las. Et in simili ad- de Bal. in l. nō igno- rat. in fi. §. de fruct. & lit. expen.
¶ Non valet. Not. Bart. in l. Julianus. in prin. sui. & sequi- tur Pet. de Ancha. in c. j. de foro cōpe. & vide Bar. in auē. qui semel. j. eod. in princip.
¶ Pro saluādo Bar. in hac l. ab eo. & in quo videatur con- trariari, vide cōcor- positam ad l. cum quis. C. de iur. & fact. igno.
¶ Quærelā. Quot modis dicatur quæ rela, vide quæ ha- bes in l. si arbitrio. ff. qui satisfda. cogā. vbi habes quæstio- nem de statuto di- cete, quod querelæ bannitorum non audiuntur.

¶ Obligatio naturalis. An ex sententia oriatur naturalis obligatio, adde Barto. & glo. in l. ij. ff. de iur. iur. & Barto. in l. j. in vij. colum. ff. de condi. indeb. & in l. cum quis. s. de iur. & fact. ignoran. Sed contrarium ipse tenet in l. Iulianus verum debitorum. in x. colum. & ibi dixi ff. de condi. indebiti. & cum opi. Barto. tenet Bal. hic.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Consentit. Vide de Areti. in l. j. C. de postul.

¶ Si vt proponis.

Vide q̄ dicit Barto. in l. properandum. a s. de iudicij. per istum tex. post Cy. & Oldra.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Iudicis delegati. Istud procedit etiā in delegato principis, licet Angel. tenuerit contrarium, vide Alex. in Rub. ff. de offic. eius cui mandata est iur. in j. & ij. colū. & quae scripsi in l. si exprefsum. de appella. ad Barto.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Ad primū. Adde ad hoc quod iudex delegatus non possit amplius iudicare, nec suam sententiam dicere nullā, sed nec quidē alius ordinarius admitti pōt super illa causa quādo princeps delegauit, sed habere debet recursū ad principem vt alij deleget, secundū Bal. hic in verficū. quāto papa. vi de quae scripsi in Bertachi in verficū. delegatus a principe. ad fin. vbi vide quae scripsi de appella. vbi habes limitationem ad hoc, & alia in ista materia.

¶ Ad primū oppo.

Idem Barto. arguit ex isto text. in l. quod iussit. ff. de re iudica. Solue vt ibi.

¶ Quod sententia.

Vide Bar. in l. si exprefsim. ff. de appella. in j. col.

¶ Extinguit. Hō limita esse verum nisi delegatus sit ad vniuersitatem causarum, secundū

Ang. in l. iudex postquam. ff. de re iudi. & do. Ant. & Imo. in c. qualiter. extra. de accu. & idem Bal. hic. licet Imol. videatur tenere contrarium in d. l. si iudex. & ibi vide ad hanc materiam. Alex.

¶ Ex hac responsione collige q̄ sententia lata a delegato, quantumcūq; nulla finit officium iudicis delegati: nisi tulerint eam cōtra formā mandati delegati: quia tunc nō dicitur functus officio suo. Ita voluit Oldra. & Iac. de Arc. secundū Ang. in l. iudex. ff. de re iudi. & ibi hoc etiam tenuit Imol. & idē tenet S. li. hoc idē voluit Ia. Butri. Cy. & Sali. in l. si accusatoribus. j. de accusa. & Cy. & Ia. Butri. & Bal. & Ang. hic, & Bal. in l. arbit. ff. de arbi. & Imo. in l. si exprefsim. ff. de appella. & Pau. de Cast. in l. cum quarebas. ff. de re iudic. licet Io. Cal. in c. qualiter. extra. de accu.

absente ex causa probabili, qui non potuit relinquere procuratorē: aliā si potuisset relinquere, & nō reliquisset, haberet necesse petere restitutionē vt plenē nō. in d. l. si. de in te. rest. ¶ Extra gl. p. doc. inducit in arg. vtrū ex sentētia cōdēnatoria oriatur obligatio naturalis. ¶ Et dicit quidā q̄ sic, per istū tex. quia qui nō appellat a sentētia, consentit: vt hic, & l. cum antea. s. de arbit. sed ex consensu oritur naturalis: vt l. j. ff. de pact. ergo & Sol. dicebat do. Iac. But. q̄ quādo quis appellare non potest, oritur obligatio naturalis: vt hic. Sed si appellat semel, & bis, & succūbit, nō potest plus appellare: tunc nō oritur naturalis, quia tacet inuitus. Ita dicebat in l. Iulianus. de cōdi. indebiti. Dominus Cy. in l. cum quis. s. de iuris & fact. ign. ibi alle. hāc l. Ego credo q̄ ex sentētia nunq̄ oritur obligatio naturalis vera. Probo, sentētia non tollit naturalem obligationē: vt l. Iulianus. ff. de condi. inde. ergo eam nō inducit: quia facilius tollitur, quā inducatur: vt l. si vnus s. pactus ne peteret. ff. de pact. ¶ Ad illud, quod dicitur q̄ qui nō appellat, videtur consentire: respond. & dico q̄ qui non appellat, videtur consentire sicut, nō tamen consentit verē. quod apparet ex eo, quia non sponte facit: non enim commōdē quis appellare potest, & appellationē p̄sequi iustā. Iusta est eīm causa, qua quis nō appellauerit propter vexationem iudiciorum, seu quia quis vexationē iudiciorum timet. Hic est tex. in l. itē si res. in fi. de ali. iudi. mutat. causa fa. Vnde praesumēdum est, quod non appellauerit propter vexationem iudiciorū. Facit ad hoc s. de his quib. vt indig. l. minoribus.

S V M M A R I V M.
 ¶ Sententia lata die feriata est nulla. & nu. 2.
 ¶ Sententia nulla extinguit iurisdictionem iudicis delegati: & an idem in ordinario.
 ¶ Causa nullitatis deuoluit totam causam ad iudicem superiorem, vt possit sententiam reformare: sicut causa appellationis.
 ¶ Iudex, cui causa committitur de nouo, an debeat iudicare ex eisdem actis.
 ¶ An debeat pronuciari prima sententia nulla, vel saltem de eius nullitate cognosci anteq̄ sententietur super casu principali.

¶ Vt proponis. *Hæc est not. l. Bre*

uit dicit: ¶ Sentētia nulla iudicis delegati iurisdictionē extinguit & causa poterit alteri delegari. h. d. ¶ ¶ Nor. q̄ sententia lata die feriata, est nulla. ¶ No. secūdo q̄ sentētia nulla extinguit iurisdictionem iudicis delegati. ¶ Ad primū opp. de l. j. ff. de fer. Sol. Intellige q̄ hic fuit dies feriata, ob honorē dei, vel ob necessitatem hominum, cum pars nō fuisset praesens: ibi vtraq; pars consentit. ¶ Oppo. q̄ ipse primus iudex debeat iudicare, q̄ sentētia fuit nulla: & ideo debet haberi perinde, ac si lata nō esset: vt l. quoties. ff. qui fatid. cog. Sol. Fateor quod sententia est nulla. quantū ad partē: sed quātū ad extingue dum iurisdictionē iudicis, est aliqua. ¶ Cōtra hoc oppo. q̄ ipse idē iudex debet cognoscere, & iterū sententiare: vt j. co. l. si praes. & j. tit. ij. l. in fin.

& Pet. de Ancha. in clemen. j. extra, de re iudic. & Imol. in c. in literis. de offi. delega. contrarium tenent, & minus bene. Adde an per sententiā nullam delegatus sit functus officio suo, Bal. consil. eccv. lib. vj.

¶ Ordinarius. Sed in eo casu quo ordinarius malē iudicauit, puta absoluen do, poterit iterū iudicare condēnando. Tex. est not. q̄ sic, secundū Bal. ibi, in l. si. j. de

sentē. quae sine cer. quan. & de materia ista per docto. in ca. j. de re iudi. & ibi per do. Abba. in vlti. char. per Bald. in addi. Spec. in tit. de sentē. prola. in j. col. plenē per Imb. in c. in literis. de offi. deleg. Sed vtrū si delegatus nulliter iudicat, an intermpossit sibi cōmitti. Gloss. & ibi Bald. in l. j. tit. j. tenet quod non. Vnde not. Angel. & Imol. in d. l. si exprefsim. de appella.

¶ Ex quo habes. Adde Bartolum in l. si exprefsim. ff. de appella. & consil. xxxvj. And. Barba. ¶ Ex quo habes. In causa nullitatis, etiā tota causa deuoluitur ad superiorem: sicut in causa appellationis. & dicit hic Barto. q̄ nullus alibi dixit vnū verbum, in dicta l. si exprefsim. circa finem. & in l. j. circa finem j. quādo pro uo. non est necess. & vide no. do. Anto. in ca. dilecti. in vj. col. de appella. & ibi sequitur hic do. mi. Abba. & not. Abba. in c. cum Ioānes eremit. in fin. de fide instru. & limita vt per Petrum de Ancha. & Imo. in c. cum dilecti. de empti. & venditio. in prin. Hoc dictum etiam reaf. sumit Imo. in l. iudex postquam. in vj. colū. de re iudicata. & hanc limitationem, quam ponit Imo. in dicto c. cum dilecti. sentit etiam Baldus in l. ij. in xij. quaestio. ne j. de rescandenda venditione. vi-

de Modernos in dicta l. iudex postquam. ¶ Iudicare ex eisdem. Vide Bald. in d. l. edita. in vj. & vñ. quaestio. qui sequitur hæc dicta Petr. de Ancha. in clemen. j. de re iudic. & adde Specul. in tit. de sent. §. iuxta. verfic. si causa. & vide Bald. in l. j. de sent. ex breuic. reci. ibi quid si perempta erat instantia. Et vide quae not. in l. si exprefsim. ff. de appella.

¶ De re iudic. Per Bar. & Specu. & Ioan. Andr. in tit. de senten. §. iuxta. verficū. sed si causa. doc. post gloss. in c. ad probandum. extra. de iudi. do. Anto. & Imol. in c. in literis. de offic. delegat. quod ibi omnino vide ad limitationem dictorum hic per Bartol. & vide in l. iudex postquam. ff. de re iudicata.

¶ Quæro, vtrū iudex, cui de nouo causa committitur, debeat iudicare ex eisdem actis. Glo. dicit hic q̄ sic: vt l. si exprefsim. de appella. Cōtrarium no. in l. cū quarebatur. de re iudi. ¶ Veritas est ista: Quandoq; defectus, ex quo sentētia est nulla respicit vniformiter acta, sicut sniam. verbi gratia: Si litigatū est cū minore nō habēte curatore: certē tunc oīa acta debēt reintegrari. Ita potest intelligi d. l. cū quarebatur. cum sua gloss. Quādoq; causa nullitatis respicit solū sententiam, vt hic: quia die feriata fuit sentētia lata: tūc iudicabitur ex eisdem actis: vt hæc glo. q̄ no. in l. si exprefsim. Quādoq; est talis defectus, qui respicit sententiā, & partē actorū. verbi gratia. Deceffit reus post lit. cōtest. & p̄cessum est cōtra mortuū vsq; ad sententiā: certē sententia est nulla, & omnia acta a die, qua mortuus est: vt l. pe. & si. ff. quae sentē. sine appella. re. Et ideo acta, q̄ sunt nul-

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ **Causa principali.** Vide Bar. in l. eū quæbatur. ff. de re iud. & Ia. But. in l. si accusatoribus. j. de accus. & Sal. in l. si præf. s. j. eo. & Bald. in l. j. de senten. ex breuic. reci. & Bal. in l. si aduersus. s. si aduersus rem iudicatam.
- b ¶ **Si vt proponis.** Vide ad materiā huius legis & intellectuū Rapha. in l. iudex postquam. de re iudi. & ibi do. Ange.
- c ¶ **Inferi locus.** Et adde quod no. Bar. in l. j. de sentē. ex breuic. reci. & hic adde gl. pe. iuncto 6 tex. & no. extra. de a rescrip. Bal. & Ange. in l. vt perfect. in pe. colū. s. de an. na. excep. Sed quid de iudicibus, q non habent determina tum locum, sed vbi inueniunt malefa- ctorem suspendūt. Dicit tamen Inno cē. quod si per prin cipem est eis deter minatus locus, non possunt eum mu- tare. subde, nisi de patrium volūate. Vide Inno. in c. cū contingat. de fo. cō pe. & vide glo. no. de hæreti. in vj. in ca. cū per hoc. Et quid de arbitris iuris, qui succedunt in iurisdictione iudicis ordinarij vtrū debeant sedere pro tribunali in audien- tia illius iudicis: dic q non: sed possunt ibi eligere locum si cut alij arbitri. Ad- de glo. no. j. de sen. in l. cōsentaneum. & aliam glo. no. in materia. in l. j. de sentē. quæ sine cer- quanti. & vide etiā text. in l. si q̄ duas. b de excu. tuto. Bald. in ca. j. s. præterea. de prohi. teu. aliena. per Fede. ibi la- tius per eūdem, & habetur in l. pe. de iust. & iure. Bald. hic & glo. in l. cū sententia. j. de sen- ten. Et ibi quid de cōsensu partiū ad- de an arbitri possit prorogare com- promissum in alio loco, vbi factū est, Bal. consil. ccxviij. lib. j.

d ¶ **Si præfes.** Nota quod per istū text. & per l. ij. vt intra certum tempus. di- cit Bar. in l. prope- randū. s. illo. quod licet instātia sit per emptā: tñ officium iudicis durat, vt possit partem, per quam hoc contin- git, in expensis cō- demnare. & not. & idem tenet in di-

la, debent rescribi, seu recēferi. Ita potest intelli- gētiā l. cū quæbatur. queritur alias, vtrū acta facta in vno iudicio, probent in alio. dicemus in l. is apud. s. de edē. ¶ **Quæro** vtrū antequā senten- tiet super causa principali, secundo debeat pro- nunciari prima sententia nulla, vel saltem de nul- litate cognosci. Vide q̄ nō, vt s. eo. l. ij. & j. tit. ij. l. si. In contrarium videtur d. l. cū quæbatur. de re iudi. hic aduertē. Quandoq; nullitas senten- tiæ apparet manifestē, nullo probato extrinsecus, Exemplum: quia lata die dominico, vt hic: vel ga- lata præfente procuratore, & cōdēnatus est domi- nus: vt j. tit. ij. l. j. vel quia in sententia nō apparet quota, vel quantitas: & tunc iudex poterit de no- uo iudicare, sine alia cognitione: quia notū est sibi, ex dicta sententia, vt dictis legibus. ¶ **Quandoq;** nullitas sententiæ non apparet ex ipsa, nisi probetur extrinsecus, vt si esset lata cōtra minorem, vel mortuum, quod nō apparet ex sententia lata: vel si contra infirmum, aut laborantem morbo fonti- co: vt l. quæsitum. de re iudic. tunc debet præcede re cognitio de nullitate, antequam sentietur iterū. probo primō per tex. in dicta l. cū quæbatur. de iudi. Secūdo probo per rationem. Iudici debet li- quere de causa, antequā proferat sententiam: vt j. tit. j. l. ij. Si q̄ hoc excipiat, nō liquet sibi: ergo ista cognitio de necessitate debet præcedere. Pro hoc etiam facit j. eodem. l. si præfes. & quod ibi videbi- tis. Dixi & debet præcedere cognitio: sed an debeat præcedere sententia super nullitate? Respondeo: modus procedendi potest esse duplex. Primo, q̄ petat sententiā principaliter pronunciari nullam esse: tunc super hoc debet primo pronunciari esse, vel nō: vt l. de qua re. ff. de iudicij. Si verō hoc nō peto principaliter, sed peto principaliter sententiā ferri de nouo: quia prima fuit nulla: tūc cognosci- tur incidēter: & super hoc incidenti non est neces- se q̄ pronunciatur nulla: vt lege prima. de ordine cognitio. De materia nullitatis dicam plenē in l. j. infra. quando prouoca. non est necesse.

S V M M A R I V M.
¶ **An in citatione debeat inferi locus.**
I vt proponis. Mutatio loci, excusat quē a cōtumacia, ex qua reddi- tur sententiā nulla. h. d. Dicitur hic. per obreptione: quæro cui sit obreptio. Duæ sunt opi- niones. Vna, q̄ obreptio fit iudici: secundū istam posui casum, & ista est vera. Alia, q̄ obreptio fue- rit facta parti: quæ actor iuit ad reū, & dixit, & c. & propter mēdaciū pars inde iuit ad locum: vnde sententia est nulla. Alleg. gl. l. arbiter. in fi. de arb. De ista secunda lect. nō placet: quia mendaciū dictū à parte parti, non facit processum nullum licet pariat exceptionē: vt l. j. s. si reus. ff. de eo per quem factum erit. Sed mēdaciū dictū à parte iudici, facit nullum processum cōtumacis. Hic est casus. quod no. in l. si prætor. s. Marcellus. ff. de iu- di. Non obstat l. arbiter. in fi. de arb. quia ibi lo- quitur in arbitrio quod totum à partis voluntate dependet: secus in iudicio: arg. pro hoc in l. j. s. fin. ff. de præf. stipu. & ibi dixi. ¶ **Quæro**, tan in cita- tione debeat inferi locus. Respon. quidam est iu- dex ordinarius, qui habet locum maiorum depu- tatū ad reddendum ius: tunc non debet inferi locus, sed de illo intelligitur vt l. penulti. de iustitia & iure. Quidā sunt iudices, qui nō habent locum maiorum: quales sunt iudices delegati: tunc si qui- dem ab initio deputatus est locus in citatione non debet inferi locus: quia de illo intelligitur. Casus est hic, & ideo practica est, vt quando tibi delega- tur quæstio vel assumis arbiter, primō debes as- sumere locum, & depurare locum determinatum & tunc omnes citationes intelliguntur relatæ ad

eta l. ij. & Bald. in hoc dixit singulare verbum, in materia appellationis: de quo vide quod scripti post Barto. in l. j. quando prouoca. non est necesse. & hanc legem limita, & declara vt per Bald. in l. nostr. m. in iij. co- lum. s. de test.

c ¶ **P. P. A. V. P.** ¶ Potest ferri. De hoc vide Barb. in consil. xxxj. vo- lu. iij. in j. dub. ¶ **Minores indefen- sos.** An sententia lata contra mino- res indefensos va- leat, vide Bart. in l. contra pupillum. ff. de re iudic. & ibi doct. si iudex pro- nunciat appellatio- nem esse desertam, an sit interlocuto- ria, vide do. Lud. in rub. de re iudi. post Bal. hic, & Bal. in l. ij. s. de epif. audi. & ibi an ab ea possit appellari? Et not. hic q̄ sententia la- ta contra minores indefensos non va- let. Fallit in causa, per quam pronun- ciatur, quem mitem- dum in possessio- nem. Itē valet sen- tentia diffinitiuā in causa appellatiōis contra minores in- defensos. not. in l. alienam. s. de pro- cu. Adde an sentē- tia lata contra mi- nores indefensos sit nulla, Angel. con- sil. cclv.

S V M M A R I V M.
¶ **Contra minores indefensos non potest ferri sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, per quam pronunciat appellatiōem desertam.**

d ¶ **Præfes.** Breuiter dicit: Sen- tentia nulla non im- pedit ordinariū iterū super eodem cognoscere. h. d. Ad euidentiā præ- mitte tu iuuenis, q̄ quādo aliquis est tutor, vel cu- rator, & impeditur administrare aliqua de causa: sibi datur coadiutor, vel cōstituitur actor. l. de re. ff. de administra. tut. & l. solet. ff. de tute. & Insti. de cura. s. si. & habes ti. specialē. s. in quib. cau. tu. hab. ¶ **Not.** ex hac l. primō quod dixi tibi in sum- mario. ¶ **Not.** secūdo tex. qui dicit, repetitus no- tionem suā exhibe. cum enim constat de nullita- te sententiæ ex ipsa sententia: quia in ea nō appa- ret, minores non habere curatores, apparet q̄ iu- dex debet cognoscere, vt dixi in l. si vt pponis. s. eo. Et hoc modo potest intelligi hæc lex, pōt etiā intelligi q̄ cognoscatur de principalibus. ¶ **Not.** ¶ **¶** Sententiā absolutoria ab obseruatione iudicij, per quam pronunciat appellatiōem esse deser- tam, nō potest ferri contra minores indefensos: f vt no. in l. cū & minores. s. si aduer. rem iudi. illud est verū in interlocutoria, per quā perueniē ad pri- mum, vel ad secundū decretū: secus in alia interlo- cutoria vt hac l. quæ hoc probat duobus modis. Nam sententia absolutoria ab obseruatione iudi- cij est interlocutoria, secundū vnū modū intelli- gēdi: vt gl. t̄agit in l. Titia. de accusa. & ibi plenē dixi. Itē hoc probat tex. ex generalitate: quæ dicit quicquid eo tēpore, & c. & sic ex generalita- te patet. ¶ **Opponitur** q̄ iste idē iudex nō pos- sit cognoscere: vt s. eo. l. si vt proponis. Sol. Ibi in delegato: hic i ordinario: vt ibi plenē dixi. ¶ **Quæ- ro**, quomodo contingit hoc, q̄ isti adulti nō ha- beant curatorem. Dicit glo. pluribus modis: vel quia nunq̄ minori fuerunt dati: vel quia mortui. Dices tu: Si nunq̄ fuerunt dati, q̄ fuit datus co- adiutor vel actor? Respon. Coadiutor seu actor fuerūt dati tutoribus, & tutela finita est. Hoc mo- do oportet intelligi, si dicas q̄ curatores nunq̄ fuerunt dati. ¶ **Quæro**, vtrum actor possit profe- qui post causam appellatiōis, si vult. Glo. dicit q̄ non, per l. si actor. j. de appella. & ibi dicam.

S V M M A R I V M.
1 ¶ **Sententia lata pro absente non legitime cita- to, non valet.** & nu. 2.
3 **Cōtumacia ficta eius, qui ad domū citatus nō ve- nit, sufficit vt sententiā lata contra absentiē valeat.**
4 **Sententia lata contra absentem infirmum, legiti- mē citatum, quem iudex sciebat febricitare, est iure nulla.**
1 ¶ **Aquæ.** ¶ **Sententia lata cōtra absentiē, non solēnitur citatum, est nulla.** h. d. ¶ **Circa** hanc l. quæritur tria. Primō q̄ quid si est lata pro absente. Glo. dicit idē notabiliter, q̄ nō valet: vt l. furioso. ff. de re iud. & vide gl. no. ibidē not. h in l. quæsitum. ff. de re iudic. Contra hoc videtur, ff. de iudi. l. & post edictum. circa prin. s. de iud. l. properandū. s. fin. autē reus. Respondeo, pro absente nō legitime citato nō valet. vt ista gl. & proba- tur in l. furioso. Sed pro absente legitime tamen citato

¶ **Idem iudex.** Ad de q̄ in casu huius legis, etiam delegatus possit cogno- scere sup causam prin- cipali: quia senten- tia lata ab obserua- tione iudicij vel rati- one percipit in stantia, non expira- tur iurisdictionem etiam delegati quo minus possit super negocio principali cognoscere. Ita vo- luit Spe. in ti. de of. iu. s. deseruit. vers. quid si proponens. & Angel. & Imol. Pau. de Cast. i. l. iu- dex. ff. de re iud. & Bal. in l. j. s. si à non compe. iudic. in ij. col. Ioā. And. in c. examinata. de iudi. & ibi per do. Ant. in v. l. col. & Innoc. in ca. consuluit in princ. de of. dele. & Paul. de Leaza. in ele. j. de re iudic. & do. de Rota in con- clu. lxxvj.

¶ **Furioso.** Vide ibi dicta: & circa prin. huius legis ad- de, q̄ si statutus es- set terminus, in quo debet ferri sententiā,

no requiritur citatio, ve dicit Bal. in aut. ei q. C. de tēp. app. & in c. j. §. faucum. quod tē. mil. qd̄ sequitur Pau. de Ca. in l. admōnēdi. de iure iurā. Bū facit qd̄ dicit Bal. in l. admōnēdi. vbi dicit qd̄ terminus p̄fixus dicit p̄emptorius: an snia lata p̄ ab-
3 sente vel febricitate valeat, vide Bar. in l. & post. ff. de re iud. Bal. etiā tenet, qd̄ etiā si nō est legitime citatus nō valeat. Quā aut̄ qs est
4 p̄sens, nō requiritur p̄emptoriū, se quidūm Bal. in l. j. in si. §. eo. adde aut̄. frōs. & ibi p̄ Bal. §. si vt se ab hāre. a
absti. Ang. aut̄ in l. j. §. de lon. tēp. p̄. 1
script. tenet qd̄ snia interlocutoria lata in fauorē absentis,
2 etiam nō citati, te-
3 neat qd̄ not. alleg. Inn. in c. audi. de p̄. cu. Et qd̄ valet snia
4 lata p̄ absente non citato, tenet Bal. in
5 l. si accusatoribus. in pe. colū. de accu. 6
vide Bart. & Ang. in l. properandū. §. finat̄ reus. fallit
in summarijs iudi- 7
cijs, secundūm Bar. in extrauag. ad re- 8
primēdū. an ver. si- gura. in si. adde do. Anto. in c. causam. de iudi. gl. i. d. §. fin
autē, in verb. con- 12
tradicturi. & i §. fin autem alterutra. in
13 ver. vtar. tenent cōtrariū eius, qd̄ hic notat gl. q̄tū opti
14 p̄cedere possit in criminalibus: quia
15 etiā in accusatore absente, possit pro eo non citato ferri
16 sententia. l. quāuis indubitat. infra de adul. Ita no. Ange. in d. §. finat̄ reus.
17 & Bal. in l. si accusatoribus. de accus. Itē limita cōmunē
18 opi. p̄ Ang. & Imo. in l. devno. an prin. ff. de re iudi. vide
Cy. & Ia. But. in d. §. finat̄ reus. in in. q. & ibi Salic. in
19 vlt. col. & glōf. hic vltimo not. Fed. de Se. in cōf. lxxx. & Oldr. in §. hoc aut̄
iudiciū. de decur. in si. Adde quā re-
quirantur ad hoc,

citato, bene valet: quia rei absentia repletur per Dei presentiam: vt s. de iud. l. properandum. §. finat̄ tem. ¶ Item contra hoc facit: quia qd̄ quis citetur est in eius fauorem. ergo non debet retorqueri in eius læsionem: vt l. non eo minus. de procura. & l. quod fauore. de legi. Respon. istud non est inuentum principaliter in fauore absentis: sed ad rigorem iuris conseruandum, qui rigor est: vt per act̄ ciuiles alteri per alterum non quærat̄, nisi sit p̄sens. Cum igitur non fuerit p̄sens, p̄ eo id ibi non quæritur. Facit ad hoc l. quæsitum. de re iud. ca. ff. dicam infra tit. ij. l. j. & tene menti istam glō.
¶ Quæro secundò, quæ contumacia requiritur ad hoc vt valeat sententia: an vera contumacia, quādo inuentus fuit, & non venit, an ficta quando nō fuit inuentus. Hic quæ dicatur vera contumacia: & quæ ficta, examinat glōf. latius in l. h. de in. teg. restit. & l. ex consensu. §. fin. de appel. Doct̄o. ponunt in l. properandū. §. fin. autem reus. s. de iudi. & ibi dico. ¶ Quæro tertio, quid si absens erat infirmus, fuit tamen legitime citatus. Glōf. dicit quod tunc sententia est ipso iure nulla. Illud intel-
lige verum, quando iudex sciebat absentem febricitare: sed si ignoraret, valeret tūc sententia: vt nō in l. quæsitū. de re iudi. idem in qualibet absentia necessaria: vt dicam vobis in l. penul. infra eod.

S V M M A R I V M.
¶ Absenti citato debent statui tempora ad veniendum, decem dierum, pro quolibet termino. & num. 4.
Citationes possunt fieri per literas. ibi & nu. 9.
In preceptorio fit cōminatio, vt si citatus peremptorie nō veniat, procedatur contra eum ad vltiora secundūm partis petitionem.
Iudex successor potest expedire, quod nō est expeditum per primum iudicem: ibi. & nu. 11.
Lite nō contestata non potest ferri sententia diffinitiuā, nisi in casu l. si. §. illud. j. de tem. app.
Citationes, & preceptorium, eo modo quo hic dicitur etiam lite non contestata procedere debet, qñ p̄ruenit ad interlocutoriam, hoc est, ad primum, vel secundum decretum. & nu. 5.
Vel ad interlocutoriam, quæ quasi exhaurit vires totius negotij.
In interlocutorijs non ponderosis, non debet p̄cedere preceptorium.
Citandus amplius nō est, qui semel citatus dixit, nolo venire.
Delegatus non potest realiter citare capiēdo personam.
Iudex, exceptis duobus casibus hic positis, quādo vult potest quem facere capi personaliter: sed nō potest cogi a parte, nisi prius reus in contumacia constituatur solenniter.
Actore p̄sente, quomodo procedatur contra reum absentem.
Reo reuerso qualiter succurratur.
Citatus ad vnum actum, non potest per suam contumaciam in alijs grauari.
Actor si elegit mitti, & missus est in possessionē bonorum rei, contumaciter absentis: ibi non p̄ iudicat, quin possit facere reum personaliter capi.
Ad hoc, vt quis dicatur contumaciter abesse, requiruntur primò tres citationes, vel vna æquipollēs illis, vt in hac lege & quod altera pars se p̄sente in termino, & licentiat̄ recedat.
Consentaneū. Ista lex ē difficilis in uenibus in text. & in glōf. & materia est quotidiana, & utilis. Breuiter hoc intendit secundūm vnam lectū. Reus conuentus reali absens post litem contestatam debet in cōtūmācia solenniter constitui: & tunc contra eum poterit alterum de tribus remedijs exerceri, vel per sonæ captio, vel possessionis translatio, vel sententia diffinitiuæ prolatio, hoc dicit, ¶ Diuiditur in tres partes. Primò, quādo & qualiter debet in cōtūmācia constitui. Secundò per quē. Tertio quid sit iudicis officiu cōtra absentē. Secūda ibi: vel quod successum. Tertia ibi: ac quoties citatus. ¶ Itē de-

betis scire qd̄ ista lex intelligit̄ per quosdā in conuēto, actione reali cōtumace post litem cōtest. & istam teneo: quidam intelligunt in cōuēto reali, vel personali. Quidam aut̄ intelligunt in absente ante litem contestatā vel post. Quidam alij intelligunt in reo absente, siue in actore. Ista lectū. tangam priam p̄sequar. & aduerte casum in terminis. Egi cōtra aliquē reali. lite cōtestata ille se absentauit: iudex post eius absentiam semper tenuit me in verbis. quēro a vobis, dñe Imperator, qualiter iudex debet procedere. Respondet Imperator, cōsentaneū iuris fuit, hoc est, cōueniēs iuri: vt ei absentī statuantur tempora ad veniendum, & respondēdum solenniter, qd̄ fit expressē eo citato tribus literis, vel vno p̄ceptorio pro omnibus, in quo ponatur quod veniat & sciat quod si in eadē cōtumacia perseuerauerit iudex, procedet cōtra eū scdm̄ allegata, & petitiones p̄sentis. h. d. Prima pars instat, quærens ille maledicus iudex, vel mortuus est, vel recessit: vt puto poterit ne hoc facere successor suus. Respōdet Imperator, qd̄ v̄ ipse, v̄ successor suus hoc facere curabit, si hoc nō est factū. Sequitur a quo ter citat̄ instat quærens, si erit iste in contumacia, qualiter prouidebitur mihi cōtra eum. Respondet Imperator, Iudex officium suum contra talem contumacem exercebit, quod est vt faciat alterum de tribus: vel quod mittat familiam, & faciat eū personaliter venire: vt qd̄ rei petitæ possessionem: quā reus habebat trāsferat in auctorē, & efficiatur de possessore petitor: vel iudex examinet omnia acta & p̄ferat diffinitiuā sententiam. hoc dicit. ¶ No. quod debet absentī statui tempora ad veniēdum decem dierum pro quolibet termino: vt hic tex. cum glōf. & de iud. l. nonnunq̄. ¶ Nota ¶ qd̄ quis citatur per literas.
1 ¶ Nota ¶ quod in preceptorio fit cōminatio: b
2 vt si non veniat procedet cōtra eum ad vltiora, secundūm partis petitionem. ¶ No. quod non est
3 expeditum per primum iudicem, potest expediri per successorē. ¶ No. ¶ vltimò tria remedia, contra
4 contumacem. ¶ Veniamus ad gl. opp. & videtur, quod dilatio sit xxx. dierum: vt in aut. q. semel. j. eodem. Gl. dicit, qd̄ iura antiqua in hoc corriguntur. qd̄ an sit verum dicam tibi. ¶ Oppo. secundò. in si. dicit qd̄ potest p̄rueniri ad diffinitiuam sententiam. Contra, ¶ lite non contestata non potest
5 ferri diffinitiuā sententia: vt l. fina. §. illud. de tem. po. appel. sed hic nō dicitur, quod fuerit cōtestata ergo, & c. Sol. dicit gl. qd̄ hic intelligitur post litem contestatā. Alij dicunt, qd̄ hic ante litem contestatam in reali fit missio: tamē reus absens auditur intra annum de possessione, vt l. si quis emptiois. §. penul. s. de p̄scrip. xxx. ann. Sed hic dicitur, quod transferet possessionē: & fit de possessore petitor, & sic nunq̄ auditur, nisi de p̄prietate, ex quo apparet, quod ante litem contestatam non loquitur. ¶ Scd̄ d̄ est videre, an ante litem contestatam debeāt p̄cedere citationes, & preceptorium eo modo quo hic dicitur. Gl. hic tenet quod sic. Dominus Iac. But. dicebat qd̄ hoc non reperitur lege cautū. Omnes em̄ leges, quę loquuntur de preceptorio, loquuntur quādo quis vult p̄ruenire ad diffinitiuam sententiam, nō quando ad interlocutoriam primi vel secūdi decreti: vt patet ex omnibus legibus huius titu. & l. ad preceptorium. de iud. & l. cōtumacia. de re iud. Mihi videt qd̄ gl. dicat veritatem, ¶ Pro hoc habemus tex. in l. p̄senti. §. sed si hoc faceret. de his, qd̄ ad ecclē. cōsu. Hoc tenet gl. in l. si finita. §. Iulianus. de dā. infec. in glo. magna. hoc etiam obseruat consuetudo, & omnes tenet.
k k

vt sententia ferri possit cōtra absentē, tanq̄ contra cōtumacem. Ang. cōfi. viij. & qualiter snia lata cōtra absentem possit retractari, per eundē consil. dxxxvj.
¶ Absentia necessaria. Vide Bald. in l. n. an fin. an j. q. j. de cust. reo. & Barto. in extrauag. ad reprimendū. i verbo ne glexerit, & c.
¶ Cōminatio. Adde in l. preceptorio. ff. de iud. & no. gl. & doc. in c. causam quæ. extra. de rescript. vide tamē Bar. in l. si finita. §. Iul. de dā. infec. in vñ. col. in verbo. q̄ro virū postq̄ est cōtumax p̄emptorie. & aliqd̄ etiā in in. col. & Bar. j. ca. l. in penul. col. vbi tenet contrariū eius, qd̄ ipse ponit in §. Iul. & idē in qualibet citatione nō p̄emptoria, quæ fit quā p̄cedit ad sententia cōtra absentē, scdm̄ gl. & Bar. in l. si apparitor. C. de appar. libr. xij. sed Bald. hic in in. col. vñ tenere contrariū cogit, & plures formas p̄ptoria vide p̄ glōf. in c. cōstitut. de sentē. excom. in sexto. in verbo, vna pro omnibus.
¶ Dicat veritatem. Vides ergo quod in istis requirit̄ p̄emptoriū, sin diffinitiuā missioe in possessionē, etiam ex primo decreto: & sententia ab obseruatione iudicij: sed ad alia merita causæ, quælibet citatio dicit̄ p̄ceptoria: vt hic p̄ Bar. hic tenet Aegid. & post eum Io. And. in c. consuluit. de of. dele. & sec. Io. And. in c. ad petitionem. de accu. &

Secunda Bartoli super Codice.

Barto. in §. Jul. & in extrava. gan. ad reprimendū. in verſi. ſuper dicto crimi-
nate. & Ang. in l. j. §. ſtipulatio. ff. ſi cui plus q̄ per l. fal. Sed Spe. in titu.
de dilā. §. videndum. poſt prin. in ver. terminā. dicit quod nō meminiſſe
legiſſe. p̄ citatio ad iudicā dicat̄ peremptoria ad alios actus paris. vel vi-
loris p̄. et iudicij. illis qui ſupra primo ſunt expreſſi. vt puta in ſententia.
de citatio. bono. l. j.
ff. de requirē. reis. 6

¶ Aduerte tamen. & notabis q̄ ꝓ ꝓ hanc gloſ. intelli-
go quādo ſit citatio vt perueniatur ad diffinituā.
vel ad interlocutoriā. hoc eſt. ad primū. vel ad
secundū decretum. Sed quando quis citaretur
ad aliquam interlocutoriā. ſuper aliquo incidē-
ti. vel emergēti. eſt aduertendum. ꝓ ꝓ ſi quidē illa
interlocutoria quali exhaurit vires totiꝝ negotij:
vt quia erat proferenda ſententia abſolutoria ab
obſeruatione iudicij. vel alia ſimili: puto quod de-
beat p̄cedere peremptoriū. arg. s. c. l. ſi p̄ſes. &
l. Titia. ff. de accu. ꝓ In his autē interlocutorijs nō
ita ponderoſis. vel quando quis citaretur ad ali-
quem actum. vt ad videndum iurare teſtes. vel pu-
blicationem teſtium: tūc nō debet p̄cedere per-
emptoriū. Sufficit em̄ quod ſit requiſitus: vt ſ.
de teſt. l. ſi quando. argu. ad hoc j. tit. j. aut. niſi bre-
uiiores. ff. de accu. l. leuia. & ita cōmunis practica
obſeruat. quod tene mēti perpetuō. ¶ Oppo. ad
aliud ꝓ ꝓ dicitur. quod citatio ſit literis. cōtra in
aut. de lit. §. omnem. & s. de iudi. l. ſancimus. in fi.
Reſpondeo. quādam eſt citatio verbalis. quā ſit
per nūcium. vel per epiſtolam vel per ſeipſum iu-
dicē admonētē. & iſta poteſt fieri à quolibet iu-
dice ordinario. vel delegato. vt hic. Quādam eſt
citatio verbalis. quā ſit per edictum propoſitū in
albo: & iſta nō poteſt fieri per delegatum: quia al-
bum non habet. Ita loquit̄ cōtraria. Citatio verō
realis non poteſt fieri. niſi per ordinariū: vt in
aut. de exhi. re. §. ſi etiā verō qdā. Tangā j. & hoc
modo loquit̄ hic. & hoc modo habetis aliā gl.
ſup ver. literis. ¶ Vtcrius op. ꝓ dicit̄ hic. qd̄ debet
at ter citari: cōtra. q̄ ſufficit ſemel. vt l. Fulcini.
§. ſi. ff. q. ex cau. i. poſ. ea. Solu. Ibi dicit̄ expreſſe.
nolo venire vñ ampliꝝ nō debet citari. ¶ d̄ hic nihil
dixit. Et vide gl. ſup ver. cōtumaciā. ¶ Op. ad ſecū-
dā partē. ꝓ dicit̄ hic. vel ꝓ ſucceſſor eiꝝ facere cura-
bit. Cōtra. imō ſucceſſor debet nouū edictū pro-
nere. & etiā nouā citationē facere: vt ff. de re iud.
l. edictū. Sol. Iſta debet intelligi ſcđm illam. q̄ ſi
primus p̄ſcit oīa edicta. ſucceſſor dabit nouā ci-
tationē. aliās ipſe p̄ficiat primas citationēs. & vide
gl. ¶ Sequit̄ tertia pars: dicit̄ hic quod cogē ꝓ ſo-
naliter venire. Cōtra in aut. de exhi. reis. §. ſi verō
etiā qdā. Sol. ꝓ Ibi loquit̄ in delegato. quō poteſt
realiter citare. capiēdo ꝓ ſonā: hic loquit̄ in ordina-
rio. ¶ Cōtra hoc oppo. de l. j. & aut. ibi poſita. §. de
offi. duer. iud. ff. de ius voc. l. pleriq;. de reg. iur.
l. nemo. de domo. Sol. ꝓ Dicit̄ glo. regulariter ordi-
narij pōt capere ꝓ ſonam quādo vult. Fallit ra-
tione perſonē. vt ſi eſt mulier. quā nō poteſt ca-
pi ꝓ ſonaliter: vt d. l. j. de offi. ciuili. iud. & aut. ibi
poſita. Itē ratiōe loci: vt ſi eſt i domo: vt i alijs le-
gibus §. allegatis in cōtrariū. Idē no. in d. l. pleriq;. &
ſic innuit iſta gl. quod iudex poteſt ſemp̄ quē

requiritur peremptorium. tenet Bald. per illum text. in l. properandum.
§. & ſi quidem. Et iſtis adde Bald. not. in l. tres. j. cod. Et p̄dictis adde
Bald. j. commi. vel epiſtolas. in rubrica. & quā dicta ſunt in l. ſi opus. de
ope. no. nunciatio. & per Bald. in additio. Specu. in tit. de ſenten. in xvij.
column. In cauſis autē ſummatijs non requiritur peremptorium ad au-
diendum ſententiam. Ita dicit Abbas in c. cum olim. de teſti. de quo vide
tex. & glo. in clemen. ſape. de verb. ſigniſ. in verbo: peremptorie. & quod
nota. in c. conſuluit. de offi. deleg.

- a ¶ Quis citaretur. Adde Bart. in l. ſi finita. §. Julia. & quod ibi dixi. de dam. infect.
- b ¶ Interlocutorijs. Nota an in interlocutoria requiratur peremptorium. & vide Inno. in c. ad petitionem. de accu. & vide qd̄ dixi poſt Bart. in l. ſi opus. de ope no nun.
- c ¶ Vel delegato. An delegatus poſſit citare. adde Bartol. in l. pleriq;. poſt glo. ibi. cum ſequen. ff. de ius voc. & ad reprimendam. in verſi. per edi-
ctum. & vide in aut. qui ſemel.
- d ¶ Citari. Adde quod idem voluit Barto. in l. ſi. ff. de in integrum reſtitu-
tio. & Spec. in tit. de leg. §. j. Inno. & Hoſtien. in c. ad petitionem. de acu.
& Barto. in l. ſi finita. §. Julianus. in iij. columna. de damno infect. & do.

Auto. in c. fi. de eo qui mittitur in poſ. cau. rei ſeruandæ. & Specu. intit.
de citatione. §. viſo. in verſic. item poteſt teſtari. & in verſic. ſit ergo per
emptorium. Sed Petrus. & Cy. in aut. qui ſemel. infra eodem. & Io. And.
in additio. Specu. in titu. de procu. in §. j. tenuit contrarium. & Ang. in l.
ad peremptorium. ff. de iud. & do. Anto. i cap. cōſuluit. de officio delega.

facere capi ꝓ ſonaliter. niſi in duobus caſibus: hic
p̄ ſitis. ¶ Iſtud videtur cōtra iſtū tex. in quo dicit̄
tur. quod debet prius in cōtumacia cōſtitui: & tūc
poteſt ꝓ ſonaliter capi. ¶ Solu. Hic loquit̄. ſi de
vrbantate velit. quod tene mēti ꝓ ꝓ. Iſta eſt
veritas. quod ſemp̄ qñ iudex vult. poteſt quē face-
re capi ꝓ ſonaliter: ſed nō poteſt cogi à parte. niſi
prius reus in cōtumacia conſtituatur ſolemniter.

Hic eſt caſus in hac l. & ideo ſi pars petit à iudice
familiā. & iudex denegat. ꝓ ꝓ ꝓ hoc nō poteſt iu-
dex tēpore ſyndicatꝝ cōueniri de hoc: q̄ licet poſ-
ſet tñ nō cogebat̄. ſed poſt q̄ pars eſt cōtumax. vt
hic dicit̄. tūc ſi iudex denegaret familiā: tūc poſſet
cōqueri pars tēpore ſyndicatꝝ: q̄ cogit̄ tūc: quod
no. Alias aut̄ qñ poſſet quē facere capi ꝓ ſonaliter
dixi ſi. ad l. Iul. pec. l. ſacrilegij. & ibi plenē dixi:

& etiā qñ q̄ poſſit facere detineri. Vtcrius oppo.
dicit̄ hic quod ſcđm remediū eſt trāſferre poſſeſ-
ſionem. cui reus incumbit in actore. Contra: ſi eſt
abſens. & non inuenitur. quō poſſeſſioni incumbit.

¶ Huius timore glo. exponit duobus modis. Pri-
mō incumbit animo. q̄ retinet̄ animo: ꝓ ꝓ ꝓ
per familiā ſuā. & vide gl. Poſſemus etiam dicere
q̄ incumbit poſſeſſioni corpore ſuo: & qd̄ hic di-
cit̄ q̄ eſt abſens. & cōtumax: intellige à iudice: tñ
in poſ. reperiebatur. ¶ Venio ad gloſ. mag. & oppo-
dicit̄ hic. q̄ hic loq̄t̄ reo abſente. actore p̄ſente.

tex. vt cōtra. i eo qd̄ dicit̄. auditis de ſenſioibꝝ tuis:
ex eo qd̄ dicit̄. de ſenſioibꝝ. inuit q̄ reꝝ erat p̄ſe-
ſens. Sol. tenēdo lec. quā teneo. expone de ſenſio-
ibus. i. i. tētionibus. Ponunt̄ em̄ iſta. qñ q;. vnū ꝓ
alio: vt l. j. §. de iuris & fac. igno. Alij timore huius
cōtrarij dicit̄. q̄ hęc lex noſtra ponit tres caſus: vt
loquat̄ qñ agit̄ reali. put̄ dicit̄ poſſeſſionē trāſferri.
I. tē loquit̄ qñ agit̄ ꝓ ſonaliter. in eo quod dicit̄ au-
ditis de ſenſioibꝝ. I. tē prima duo remedia habēt
locū ante lit. cōteſt. Tertiū poſt lit. cōteſt. I. tē prima
duo remedia loquit̄ reo abſente. Tertiū in acto-
re abſente: & iō ponit̄ hic bene hęc aut. q̄ ſemel. q̄
loq̄t̄ in actore abſente. Dñ. licet iſtæ lect. poſſint
eſſe veræ in ſent. ad iſtā l. nō adaptat̄. Nā hic con-
tinuat vnū reſpoſum Principis factū vñ ſup vna
q̄ſtione: & ideo oīa iſta remedia debēt adaptari ad
vnā & eandē cām. De alia i. terrogabit̄ Princeps.

& iō poſui caſum in cōuentu reali. actore abſente
poſt lit. cōteſt. ¶ Procedo vltcrius in gloſ. dicit̄
hic q̄ ſit de poſſeſſore ꝓ ꝓ. Cōtra: imō vnū qd̄
audiat̄ de poſſeſſione intra annū: vt l. ſi q;. §. pe-
de p̄ſcrip. xxx. an. Huius timore gl. ponit vnā
ſuā diſtinctionē. & diſtinguit tres caſus. Aut reꝝ
abſt poſt lit. cōteſt. aut ante lit. cōteſt. vel quaſi: aut
nō eſt iſt cōteſt. vꝓ quaſi: vt patet i gl. quā ſigna. &
no. ¶ Circa primū membrum habemꝝ aduertere
duo: quando eſt abſens poſt lit. cōteſt. ¶ Primō.

quod eſt minus in criminali. requiritur ſecundū eum arbitrio iudicis.
in authen. vt nulli iudic. §. ſi quis verō comprehenſorū. Facit quod no-
tat Innoc. in cap. verum eſt. de ſenten. excom. & vide Bald. hic in prima
quæſtione. & adde Bald. in l. ſi quis curialis. ſuprà de epiſco. & de. in prin-
cip. & in l. quod euit. adi. ad finem. ſuprà de condi. ob turpem cauſ. & ipſe
Barto. idem tenet. cū l. ea. §. cod. aliās eſt §. Labeo. ff. ad legem Iuliā & di-
cit̄ Pau. de Caſt. in d. l. pleriq;. in fin. q̄ iudex non debet per capturam co-
gere ad comparandum ꝓ ſonaliter. niſi ex cauſa. per l. ſi. cum ibi not. §. de
procura.

¶ ADDE qualiter iudex poſſit facere capere debitorem: & quādo cre-
ditor propria auctoritate capere poſſit debitore. Bal. cōf. xij. lib. j. & quā
requirantur ad hoc vt quis dicatur legitimē carceratus. per eundem codē
lib. conſ. xj. & conſ. xlix. eo. lib.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Capi ꝓ ſonaliter. Contra iſtud conſuluit Com-
latē conſ. clv. n. incip. in cauſa benedicti. in j. & ij. col.

¶ Poſt litem conteſtatam. Et ſic nota ex iſto textu. quod poteſt ꝓ ꝓ
ri ad primū decretum lite conteſtata. Et hoc firmat gloſſa in l. properan-
dum. §. ſi nautem reus. §. de iudicij. in verbo. abſente. & Bartol. in l. ſi fini-
ta. §. Julianus. ff. de damno infecto. in verſic. quarto. dixi quod regulari-
qu. d. iter

ter. & vide concordantias per Alexan. inductas in §. finautem reus. ¶ Tertium modū. Ex his nota qm in actionibus realibus habet locū secundum decretū. Ad quod vide Bal. in l. ij. ff. si ex noxa. cau. aga. & in aut. ei qui. de bon. autho. iud. pos. & vide Ang. l. a quo. ff. de dam. infec. licet in contrarium videatur glo. in l. ij. §. genera. ff. de acquir. pos.

b ¶ Si pecuniar. Et ibi vide Bart. & idem tenet Bart. in l. pro perandū. §. finautē reus. §. de iudi. l. & l. finita. §. Iulianus. in vj. col. de dā. infec. vbi vide. Quā sententiā limita vt per Angel. & Moder. in l. si finita. §. item videamus. ff. de dam. infec.

c ¶ Opp. vno. Et nota hic qd contumacia in vno articulo non nocet in alio. Idē tenet Bar. in l. a si prius. in j. oppo. secunda partis. de op. no. nū. De quo est gloss. not. in c. j. de do. & contu. in vj. Et facit qd not. gl. in d. c. co. tit. Io. And. in c. ecclesia. el. ij. de elec. Quod limita secūdu Angel. nisi citatio sit gualis. l. q. ante. de verb. obli. vbi vide Andr. Barba.

d ¶ Grauari. Ad hoc bene facit, qd dixi post Barto. in l. de vnoquoq. de re iud. di. Tu vide no. Barto. in l. statuliberos. §. sanus. de statuli. be. & qd dixi in d. l. aut qui aliter. & qd not. Bart. in l. si prius in prin. secūda partis. de op. no. nun.

e ¶ Allegationum. Quid contineat in ver. allegationibus. tene mēti ad hoc, quod not. do. Ant. in ca. pastoralis. de cā pos. & propriē. Angel. in aut. iube mus. §. de iud.

f ¶ Aliter proponi. Vide Bart. §. in ca. l. in j. col. & Bart. in l. Iulianus. Sed contra hoc quod hic dicit, sed hic loquit Bart. qm erat trina citatio in vno verbo, & peremptoria. §. Presentis aētoris. & istis add. Bal. in l. in prin. in ij. col. ff. si quis ius dī cō. non obtēpe. & ibi vide p. Bart. & omnes doct. in fi. c. P. P. A. V. P.

h ¶ Possit redire. Idē tenet hic Bald. in l. qui legati. p. illū text. C. vt in poss. leg. & in aut. quā supplicatio. C. de p. p. im. offer. meli. in l. qui restituer. C. de rei v. d. vbi limita nisi pignora essent data in solutū, vide Alexan. in l. si finita. Iulianus. in xxxv. col. ff. de dā. infec. l. i. §. j. circa fi. ff. si quis ius dī cō. non obtēpe. & cōf. dcxix. in ij. col. ad fi. vide Ang. & Alex. ad.

qualiter succurratur p. presentem, cōtra absentem. Secundo, qualiter succurratur absenti reo, cōtra p. presentem. ¶ Venio, & assumo qd reus cōuetus reali est absens: isto casu p. presentem cōtra eum sunt p. dita tria remedia alternatiuē, quæ ponūtur in hac lege. Absenti autē reuerso, si quidē aētor elegerit primū modū, quia fecit eū capi personaliter, rēma manēt integra omnia sua iura: quia est purgata cōtumacia: tamen expensas reficere debet, vt l. fancimus. de iudi. si aētor eligit secundū modū, scilicet de translatione possessionis, reus non audiet, nisi de proprietate: vt hic. & l. ij. vbi in rē actio. & gl. dicit hic, est verum, nisi sit interpositū secundum decretum, per quod statuat reo absenti certū tempus, intra quod de proprietate doceat: quia tūc elapsō tempore nullo modo audietur: vt l. a quo fundus de dā. infec. si verō aētor eligit tertiū modū, scilicet qd pronūcietur. & pronūciatum est cōtra absentē tūc eo reuerso per appellationē, succurrit per restitutionem in integrum, secundū glo. quæ hic est, & l. i. ff. de integ. resti. si verō reus erat cōuetus personali: tunc etiam aētor habet tria remedia. Primō qd capiatur personaliter per hanc legē: & erit per omnia idē quod in reali, si aētor istū modū elegerit. Item habet secundū remediū, scilicet quod mittat in possessionē bonorū ex primo decreto: vt §. de iudi. l. properādū. §. finautē. & illud nō est illud remediū, de quo ponit hic: quia fit de possessore petitor: in casu verō, quem pono non efficitur possessor immiffus: & reus reuersus semper auditur refectis expēsis, & recuperat possessionē: vt in aut. ei qui. de bo. autho. iud. pos. Itē habet tertiū remediū, qd proferat diffinitiuā sententiā, si liquet de causa: vt d. l. properādū. & hic, in fi. ¶ Reo autē reuerso, qualiter succurratur est aduertendū, si quidē reuersus vult petere qd sibi succurrat cōtra ipsam sententiā, nō potest, nisi p. appellationem, vel restitutionem: vt not. in d. l. si de integ. resti. Si verō vult petere qd sibi succurratur cōtra miffionem factam ex vigore sententię, hic est aduertendū: si quidem sententiā lata est cōdemnatoria in quātitate, & pro quātitate fuit facta miffio in possessionē: & tūc semper auditur ad recuperādum possessionē ante interpositum secundū decretū: vt in d. aut. ei q. Ita dicebat d. Iacoco. But. Ad quod aduerte. Est tamē differētia: quāquādo miffus est ante sententiā, veniēs paratus defendere recuperat possessionē. Ideo enim erat facta miffio, quia nō defendebat: vt d. aut. ei q. Sed quādo miffio fit post sententiā, nō recuperat possessionē, nisi soluat. Ideo em facta est miffio, quia nō soluit. Hic est text. not. nec est alibi: vt l. si pecuniar. b. in fi. ff. vt in pos. leg. quod perpetuō tene mēti. si verō lata esset sententiā cōdemnatoria super aliqua specie, si miffio esset facta in alio, qd in ipsa specie, idē quod §. Si verō miffio esset facta in ipsa specie: tūc ipse nō posset recuperare possessionē, vel proprietatē, nisi faceret rescindi sententiā per appellationē, vel restitutionē, secundū formam l. si. de integ. resti. ¶ Secundus verō casus est hic quādo reus est absens, lite quasi cōtestata in causa. Dicam de hoc plenē in l. n. §. vbi in rē act. Tertius casus est, quādo fuit absens ante litem contestatā vel quasi. & ista est p. p. materia primi, vel secundi decreti, quam Cy. ponit in l. cum proponas de bo. autho. iud. pos. si. & ego latissimē tractaui in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infec. Venio ad quādam extra gl. ¶ Opp. vno modo extra gloss.

in apostil. in l. nemo carcerem. C. de exacto. Iaf. in l. in prin. in pe. & vlti. col. ff. si quis ius dī cō. vbi allegat alias concordantias ad doct. Barto. hic. & vide Iaf. in l. j. in prin. in pe. cōf. ff. si quis ius dī cō. & vide eundē limitant em in ead. l. j. §. j. in primo not. Item vide eundem in l. nulli. in ij. fal. C. de iudic. vbi etiā ponit an possit corā diuersis iudicibus i. exequi ius agi. vide etiam in ij. reperto. in versicul. exequutio. ¶ Velle qd sic. Nota bene & adde qd dixi in l. heres. §. pe. ff. de fideiuf. & no. Bald. in l. ignorare. §. de test. mili. dixit tamē Bal. in l. si creditor. ff. si cer. peta. qd hæres pignori nō pōt impetrare captūrā: sed fortē nō procedit in peremptorio sententię. Itē fortē hæc intelligenda sunt, qm pcedit cōtra cōtumacem: vt voluit Bal. in l. sancim. in ij. col. ff. de iudi. & idē dicit Bal. in l. j. in vlti. col. post gloss. de phi. seq. quod cōtra cōtumacē quis nō pōt vti miffiōe in possessionē, & sequestrationē. & vtrobq; vide Bal. in aut. qd supplicatio §. de p. p. i. Imper. offe. vide Bald. in l. quilegati. C. vt in pos. leg. & Ang. in l. nemo carcerē. de exact. trib. lib. x. adde quod creditor, licet elegerit vñ vñ, tamē possit debitorem facere detineri. Roma. cons. cxxxiii. ¶ Quero tertio. Ad de Ioā. de Lig. in c. n. de dol. & contu. & Io. And. ibi, vbi allegat Bar. hic. Andre. Barba. ¶ Contumaciter. Quid requirat ad hoc, vt quis dicat cōtumax: adde Bar. tol. & ibi dixi in l. qui ante Col. das. ff. de verb. obli. & in l. si finita. §. Iulianus. in ij. col. vbi optimē. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Absentiā incusante. Circa hoc an necessariū sit qd accusetur cōtumacis non cōparens. vide Iaf. in l. properādū. §. j. in v. not. C. de iudic. ¶ P. P. A. V. P. n ¶ Licentiatu recel sit vide Deci. in c. j. in v. notabi. extra de iudic. ¶ Quæ sitū. ff. de re iud. & ad hoc vide ibi dicta. Adde p hoc dicto Bar. qd voluit Pet. de Anch. cōf. xvj. qd stātē statuto, qd reo nō cōparete intra terminū habeat p cōtumacē & exbānito quo ad miffionē in pos. & captūrā, quod si aētor nō accusauerit cōtumaciā, qd nō habeat p. pro contumace. k k ij

16 & quero duas q. Opp. p. sic, Citatus ad vnum actū, nō potest grauari in alijs, per suam cōtumaciā: vt laut qui aliter. in prin. & §. j. & §. seq. quod vi aut clam. Facit §. c. l. si vt pponis. la. ij. Sed hic in peremptorio fuit dictū, vt veniat: & si nō venit, iudex audiet allegationes p. presentis. Vnde videt, p cōtra absentē nō potest procedi ad aliquid, nisi vt audiatur allegationes partis: sed infra dicit qd ad istā tiam istius fiducialiter pcedit, secundum ista tria remedia hic posita: ergo & c. Sol. Dico, qd hic dicitur allegationes: intellige petitiones, seu positiones, & allegationes omnes, quæ hoc vocabulo cōprehendunt: & hoc de iure cōmuni. Sed cōmuni consuetudo iudiciorū se habet, quod hoc vocabulum allegationū, intelligat tantū de allegationib⁹ iuris, ideo hodie peremptoriū debet aliter proponi: vt dicat, qd si non veniat, procedet contra eum ad sententiā, iustitia intercedete, vel procedetur ad vltiora iustitia mediāte, & c. ¶ Quero, hic ponitur tria remedia, in qbus erit electiōe eligere. ¶ Respondeo, in electione p. presentis aētoris: vt l. qd in hæredē. §. eligere. de trib. & l. ij. §. si quis. de eo quod cer. loc. Hoc etiā apparet ex l. ad peremptoriū. ff. de iudi. quæ dicit, vt primō quis petat: ergo debet p. cedere partis petiō. ¶ Quero secūdo, ¶ si aliquis vñ ex istis vñs elegit: vtrū per hoc p. h iudicetur sibi, qm possit redire ad alias. Verbi gratia: Fuit in aētorē trās lata possessio: nunc vult facere reum capi personaliter: poterit ne. Tex. vide i velle qd sic. i in l. j. §. quid ergo. de v. inspi. Facit l. nemo carcerē. j. de exact. tribu. lib. x. & quod no. dixit Archid. extra. de eo qui mit. in possess. causa rei seruā. c. j. lib. vj. ¶ Quero tertio, dicitur hic, a quo tēpore citatus, si cōtumaciter p. presentia sui facere neglexit. ¶ quero, qd requiritur ad hoc, vt dicatur quis cōtumaciter labesse? Respondeo, requiruntur primō tres citationes, vel vna pro omnib⁹, vt hic. Secūdo requirit vt pars, scilicet aētor, p. presentet se in termino. Nā si aētor se non p. presentaret, & re⁹ se nō p. presentaret, nō esset cōtumax: vt l. ij. in fi. si quis ius voc. & l. arbiter, calēdis. §. de arbi. & de iud. l. properandū. §. j. ibi: parte in stāte. & eius absentia incusante. ¶ Et ideo est p. p. ca: Talis cōtra talem, qd se in termino p. presentauit, & eius cōtumaciā accusauit. Item requirit aliud, qd illicētiatus nō recedat: & ideo ponitur in p. p. ca. & licētiatus recessit: hoc ideo: si enim me p. presentare, & nō starem per totam horā, quam habet reus ad veniēdum: & tūc nō videt venisse, qui nō 1 stetit. vñ debet stare tota hora. vt inuit l. & post edictū. ff. d. iud. nec sufficit venire, & recedere statim: vt tex. inuit in l. quæ sitū. ff. de re iud. & In no. plenē dixi in c. calumniam. de p. extra quod not. & tene menti toto tempore vitæ tuæ. S V M M A R I V M. 1 ¶ Contra cōtumacem debet procedi ad petitionem p. presentis. & nu. 2. 2 ¶ Quando cumq; potest perueniri ad diffinitiuā contra absentem, tūc potest iudex supplere de facto, & perquirere veritatem inducendo testes, & alias probationes. 3 ¶ Contumax reuersus non auditur, nisi refectis expensis. 4 ¶ Contumax in primis dilationibus, licet veniat intra terminum vltimæ dilationis, tenetur tamē expensas reficere. 5 ¶ An quis possit emendare, & mutare libellū, ante litem contestatam. & nu. 5. fit vide Deci. in c. j. in v. notabi. extra de iudic. 6 ¶ Quæ sitū. ff. de re iud. & ad hoc vide ibi dicta. Adde p hoc dicto Bar. qd voluit Pet. de Anch. cōf. xvj. qd stātē statuto, qd reo nō cōparete intra terminū habeat p cōtumacē & exbānito quo ad miffionē in pos. & captūrā, quod si aētor nō accusauerit cōtumaciā, qd nō habeat p. pro contumace. k k ij

etiam in ij. reperto. in versicul. exequutio. ¶ Velle qd sic. Nota bene & adde qd dixi in l. heres. §. pe. ff. de fideiuf. & no. Bald. in l. ignorare. §. de test. mili. dixit tamē Bal. in l. si creditor. ff. si cer. peta. qd hæres pignori nō pōt impetrare captūrā: sed fortē nō procedit in peremptorio sententię. Itē fortē hæc intelligenda sunt, qm pcedit cōtra cōtumacem: vt voluit Bal. in l. sancim. in ij. col. ff. de iudi. & idē dicit Bal. in l. j. in vlti. col. post gloss. de phi. seq. quod cōtra cōtumacē quis nō pōt vti miffiōe in possessionē, & sequestrationē. & vtrobq; vide Bal. in aut. qd supplicatio §. de p. p. i. Imper. offe. vide Bald. in l. quilegati. C. vt in pos. leg. & Ang. in l. nemo carcerē. de exact. trib. lib. x. adde quod creditor, licet elegerit vñ vñ, tamē possit debitorem facere detineri. Roma. cons. cxxxiii. ¶ Quero tertio. Ad de Ioā. de Lig. in c. n. de dol. & contu. & Io. And. ibi, vbi allegat Bar. hic. Andre. Barba. ¶ Contumaciter. Quid requirat ad hoc, vt quis dicat cōtumax: adde Bar. tol. & ibi dixi in l. qui ante Col. das. ff. de verb. obli. & in l. si finita. §. Iulianus. in ij. col. vbi optimē. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Absentiā incusante. Circa hoc an necessariū sit qd accusetur cōtumacis non cōparens. vide Iaf. in l. properādū. §. j. in v. not. C. de iudic. ¶ P. P. A. V. P. n ¶ Licentiatu recel sit vide Deci. in c. j. in v. notabi. extra de iudic. ¶ Quæ sitū. ff. de re iud. & ad hoc vide ibi dicta. Adde p hoc dicto Bar. qd voluit Pet. de Anch. cōf. xvj. qd stātē statuto, qd reo nō cōparete intra terminū habeat p cōtumacē & exbānito quo ad miffionē in pos. & captūrā, quod si aētor nō accusauerit cōtumaciā, qd nō habeat p. pro contumace. k k ij

Secunda Bartoli super Codice.

**¶ Qui semel. Hæc aut. allegat, q̄ iudex debet iudicare ex verisimilibus: plenè p̄ Pet. de Anch. in cōsi. cccxvii. q̄ d̄ incipit, i cā. q̄ vertit. Et de materia huius aut. vide plenè in c. put. de do. & cōtu. & aliqua p̄ Inn. in c. j. circa fi. vt lit. nō cōte. Et ad hæc aut. vide Bar. in l. si pri. i in opp. tertize partis. de op. no. nū. Dicā statim. Hæc aut. limita in quātū necessitatē imponit, q̄ fiat p̄secutio p̄ a-
6 **Agere nemo cogitur ante porrectionē libelli: sed post porrectionem cogitur, nisi renunciet.**
7 **Citatio per edicta fieri non potest, nisi ab ordina-
rio, & delegato principis.**
8 **Actori absenti post litē contestatam, & liquidato negotio, debet statuti tempore decem dierū p̄ singula dilatione, & dari annus ante q̄ perueniat ad diffinitiuam. & nu. 13.**
9 **Sed negotio liquidato dantur dilationes triginta dierum, prout in hac authen.**
10 **An lite non contestata possit perueniri ad diffinitiuam contra auctorem absentem.**
11 **Lis cōcepta, & lis contestata est idem.**
12 **Quid facere debeat actor, qui iudicem delegatum impetrauit.**
13 **Practica contra auctorem contumacem.**
14 **Dilationes triginta dierum, de quibus in hac authen. non possunt de iure abbreviari, sed de consuetudine.**
15 **Absens potest citari per nuncium, vel per literas personaliter, vel ad eius domum.**
16 **Differentia inter manifestum, & notorium**
17 **Actore absente hæc aut. tria iura de antiquo immutat.**
18 **Reo absente, non est aliquid immutatum.**
19 **Reus p̄sens non potest cogi litem cōtestari: sed peruenitur ad missionē in possessionē, ex primo decreto: & quādo possit pro motu iudicis puniri.**
20 **Actor in casu huius aut. in fi. cadit ab instantia omni actione: nō ipso iure, sed per sententiam.**
21 **Quod tunc non requiratur nouus libellus: sed ex officio iudicis deseruente primæ actioni proposi-
tæ hoc fiet.****

¶ P. P. A. V. P. 1
¶ Reo succurrat. vide q̄ scripti in l. nō ignorat. j. de fruct. & lit. expen. Itē aliquas limitatiōes ad istā aut. vide p̄ Alex. in l. si prius. in xiiij. col. i. in prin. ci. seq. ff. de op. no. nunci. & in l. edita C. de edē. in vj. col. Fel. in c. j. de libel. 2 obla. col. xj. Itē an c. dispositio huius aut. p̄cedat de iure cano. vide Rom. cōf. 3 cccx. incip. aut. qui semel. & inquantū dicit in ista aut. Limita & declara vt p̄ Are. cōf. cx. in v. col. ad fin. in princ. seq. Itē ad declaratiōem huius aut. in d. quātū. vult q̄ vno porrecto libello debeat in eo p̄secutiari, nō aut in alijs d. ri. vide Paul. cōf. xvij. in iij. colū. Itē an ex cōicatus possit practicare dispositiōem huius aut. vide Fel. in c. cum inter priorem in vj.

¶ Visemel. ^a Dicitur est in lege Codicis de reo cōtumace: est videndum de auctore cōtumace, qualiter reo succurrat ^b cōtra eū ideo posita est hic hæc aut. Et diuide eam sic: ^c Primo ponit quid debeat facere actor. Secūdo qualiter cōstituat actor in contumacia. Tertio p̄ quē iudicē. Quarto quo casu. Quinto quod sit officiu iudicis, auctore cōstituto in cōtumacia. Secūda ibi: qui si caus. m. Tertia ibi: quæ citatio. Quarta ibi: q̄ d̄ & locū. Quinta ibi: q̄ si vocatus. Ista quinta particula subdividit̄ i tres partes. Primo q̄ sit officiu iudicis, auctore nullo modo veniente. Secūdo quid sit officiu iudicis auctore veniente. Tertio qd sit officiu iudicis auctore veniente admissio, & post ea desistere. Secūda ibi: sed nec. Tertia ibi: his quo que. Et ista diuisio sufficit p̄ summario. ^d ¶ Nota q̄ quandoq; procedit contra contumacē, debet fieri ad petitiōem p̄sentis: vt hic, ibi reo postulante. Simile in l. properandū. §. j. de iud. & l. ad peremptoriū. ff. eo. tit. ¶ Secūdo nota q̄ quādoq; potest perueniri ad diffinitiuā, cōtra aliquē absentem: tunc iudex p̄t sup̄plere de facto, & perquirere veritatem inducēdo testes, & alias probatiōnes. Tex. est hic, ibi: & perquisita veritate & c. Pro hoc facit quod videbitis j. de appel. l. ampliorē. §. j. secūdu verū intellectum. & ibi dicam. Nota tertio, q̄ cōtumax reuersus nō auditur, nisi refectis expensis: ^e vt hic, & l. sancimus. §. de iudi. ¶ Et aduerte ad vnum quod est hic not. q̄ licet omnes dilatiōes nō sint elapz: sed fortē venit itra terminum vltimæ dilatiōis: tamen tenetur expensas reficere: quia fuit cōtumax in alijs primis dilatiōibus. Tex. est hic rotodus. Nā venit intra terminum, qui est vltima dilatio. Tenetur em̄ reficere expensas factas antē: aliās non audiat: vt hic patet in tex. ¶ Opp. ad primū, & videtur q̄ quis possit mutare libellū, vsq; ad litis cōtest. vt l. edita. §. de edē. hic dicit cōtrariū: quare male. Glo. dicit p̄ istā aut. derogatur in hoc illi legi: cum latio tamē

col. extra de except. & in pen. col. ad fi. Item nō procedit ista reg. quando reus esset cōuentus. vide Alex. in l. quamuis. in ij. col. ff. de edē. vide & limita reg. huius aut. per Fel. in c. ij. col. xlvj. & seq. de libel. obla.
¶ Cōtumacem. Adde Bar. & Bal. in d. l. p̄perādū. §. j. & hic adde Bart. no. in l. ij. de sen. ex breui. reci. & in l. di. finita. §. Julianus. i. ij. col. & tex. & ibi Bart. in aut. ei q̄ cū aut. ut em si appellationē. de tēp. app. & Bart. in l. j. in i. n. §. cod.
¶ Expensis. Adde Bar. i. l. cōtumacia. ff. de re iudi. & q̄ ibi dixi.
¶ Expensas reficere. Adde q̄ idē Bar. in l. sancimus. §. de iudi. & in l. cōtumacia. ff. de re iudi. & in l. j. §. is v. ff. si quis ius dic. & in l. q̄ an calēdas. ff. de verb. obli. & Spe. in tit. de cita. §. viso. ver. qd si tres. & Ang. in l. ij. C. de ann. exce. & do. Ant. post In no. in c. si litibus. de do. & cōtu. & vide Imo. in l. si finita. §. si plures. ff. de dā. infec. & in l. q̄ ante calēdas. ff. de verb. obli. Adde limitandū Barr. & p̄ Ang. i. l. debitores. C. de pigno. quē etiā sequitur Imo. in c. n. extra. de accu. in fi.
¶ Emendare libellū. Vide de emendatione libelli in d. l. edita. in ij. & in col. latius.
¶ Differre. Spec. in tit. de peti. & pos. §. j. ver. potest etiā agi petitorio. Et Bal. in l. ij. §. de fal. caus. dicunt q̄ ista aut. procedit in cōtumace in nō procedendo. & vide quæ dixi sup̄ra.
¶ Edicta. Qui possunt citari p̄ edicta vide glo. & Barr. in l. pleriq;. cum seq. ff. de in ius voc. Et an reall̄ citari possit vide Bart. in l. ij. ff. de iurisd. om. iudi. & Bar. in d. l. pleriq;. Adde qd̄ habes in l. contumacia. ff. de re iudi.
¶ Dicit hic. Vtrū aut. corrigat, vt reo dentur dilatiōes triginta dierum, vide Bar. in l. consentaneū. in iij. col. & in pen. & quod not. Bart. in l. inter accusatorē. de publi. iudi. & glo. in l. ad peremptoriū. & vide Sali. in l. properandum. §. si autē re. in prin. & ibi Cyn. nitur

a in j. q. **¶** Diffinitivam. Li. 10
 te nō cōtestata, p-
 uenitur da diffiniti-
 uam cōtra aētorē,
 non cōtra reū. Ad-
 de glo. in l. quia ab-
 sente. & ibi doct. s.
 de procu. dixi post
 Bart. in rub. s. de in-
 ius voc. & assignat
 Bart. in l. naturali-
 ter. s. nihil commu-
 ne. multas ratiōes,
 de acqui. pos. & vi-
 de Bart. s. de lit. cō-
 test.
¶ Rescriptū præ-
 sentare. Et hæc præ-
 sentatio rescripti,
 habet vim produ-
 ctionis libelli, secū-
 dū Innoc. in c. du-
 dū. & tex. hic, & s. 12
 de dila. l. iij. aliās l. i.
 Et adde inquitū b
 Bart. dicit in copia
 rescripti: qā Inno-
 in c. qm cōtra. de p-
 ba. dixit qd de lega-
 tio pēt pbari p si-
 gillā delegātis. Et
 eē eo qd dixit hic
 Bart. adde omnino
 ipsum in l. iij. s. si q
 in ius voc. non ier.
 Adde qd Paul. de
 Ca. dicit audiuisse
 semel dnm Paulū
 fratē do. Bald. alle-
 gatē istū text. qd ex
 quo iudex in cita-
 torio apposuit cop-
 iam rescripti, non
 est amplius clausus
 terminus parti ad
 dicendum contra.
¶ Libello. Quid si
 reus fuit cōtumax
 in tota cā, an post-
 ea in sententia de-
 beat citari? Dic qd
 sic, secūdū Inno. in
 c. cum olim. in fi. de
 testi. not. gl. in c. ij.
 de dol. & cōtu. lib.
 vj. & videt glo. etiā
 in aut. iubemus. in
 verbo, expectet. s.
 de iudi. Et vide pul-
 chrē Innoc. in c. ad
 petitionē. de accu-
 sa. Si quis autem à

nitur ad diffinitiuā. ^a secus in reo contumace. Ita
 loquitur lex contraria. Et notes hic unum, quod
 idem est dicere, lris cœpta est: & qd his est cōtestata.
 & ideo in quibusdā partibus dicitur, qd his est cœ-
 pta per negationē &c. ut fit Pilis. & probatur per
 istam aut. ¶ Procedo ulterius, & venio ad quintā
 partem: dicitur hic, aliud enim spatium indulgetur.
 & sic innuit qd alium annū habet. quod est contra
 istam aut. quia primò non habuit nisi tres mēses.
 Glo. dicit qd hic nō implicat, ut & alibi: ut in l. nō
 solūm. s. quaritur. ff. de procu. ¶ Item opp. & vi-
 detur qd non debeat dari annus, sed decē dies: ut in
 aut. quod fixi. s. de dila. Sol. plures dantur in glo.
 Vna ibi: in odium eius, qui impetrauit rescriptum
 ad iudicem extraordinarium. i hæc non est bona:
 quia hoc licitè fuit impetratum ad iudicem ex-
 ordinariū. Alia est vera, ibi volebat absolui ab ob-
 seruatiōe iudicij: hic diffinitiuē. & hæc vera. ¶ Itē
 oppo. dicitur hic, quod auditis & refectis expēsis.
 contra. imò debet satisficere: ut in aut. ei qui iurat. j.
 de bo. aucto. iudi. possid. Solu. Hæc lex supplēt
 p illam: quia debet reficere expēsas, & satisficere:
 ut ibi dicitur. ¶ Expeditis cōtrarijs venio ad quæ-
 stiones. Primò quæro, ¶ quid debet facere aētor,
 qui impetrauit iudicē delegatum? Respondeo, de
 bet rescriptum p̄sentare b iudici, ut hic: & statim
 p̄sentationem facere debet itra annū: ut extra,
 de rescrip. c. plerunq. tunc iudex debet citare reū,
 & etiam in citatione debet ei mittere copiam re-
 scripti: ut hic patet in principio, ibi: & per eū ad-
 uersario cognitis. Et per hoc dicunt Canonistæ qd
 si reus postea veniens peteret copiam rescripti, non
 debet habere: quia eam habuit in citatione: ut ex-
 tra, de dila. c. ij. vbi per Inno. & c. ¶ Vtē, venio
 ad secundam partem: ¶ quæro, quæ est practica a-
 ctore contumace. Et hic aduertē: reus veniēs quā-
 doq; est contentus solūm qd cassetur citatio facta
 de eo scilicet peremptorium factū de eo: hoc obti-
 nebit indubitatē sine alia citatiōe, seu sine aliqua
 cognitione, eo ipso, quod aētor nō reperitur in die
 termini. Hic est tex. in l. & post edictum. s. j. ff. de
 iudi. Sed per istam cassationem non plene consul-
 tum est reo: quia aētor veniens refectis expēsis,
 possit facere iterum citari sum super eodem libel-
 lo: ut l. sancimus. s. de iud. & ideo quandoq; reus
 petit plus, scilicet quod absoluat ab instātia: &
 istud nō potest fieri, nisi aētor iterū citetur in tra-
 talem terminum: aliās reus nō absoluetur ab in-
 stantia iudicij. Ita dicit Inn. in c. consuluit, extra,
 de offi. deleg. quod est verum: quia absolutoria ab
 obseruatione iudicij non debet fieri, nisi præcedē-
 tibus citationibus argu. l. si præses. s. eod. Hoc tñ
 intelligo secūdum communem vsum curiarum.
¶ Sed si aētor promisisset d exercere litem, secūdum
 formam illius aut. offeratur. s. de lit. cōtest. tūc nō
 esset opus noua citatione: quia sufficeret expecta-
 re eum aētozem per decē dies: quibus elapsis, re-
 absolueretur ab instātia iudicij: ut d. aut. quod fie-
 ri s. de dila. Sed quia per hoc nō est plene consul-
 tum reo, quia potest aētor de nouo dare libellum,
 & incipere nouam instātiā: ideo reus quādoq;
 petit plus, scilicet quā pronuncietur diffinitiuē
 tūc habemus præticare istā aut. isto casu debent
 præcedere tres dilationes, & postea debet dari an-
 nus secūdum formam huius aut. elapso anno nō
 debet plus citari aētor, sed iudex debet veritatem
 perquirere: ut hic dicitur. Istud autem quomodo
 faciet, dic qd faciet requirendo amicos, & notos rei
 absentis. quod hodie practicum per proclama generalē,
 videlicet quod quicunq; vult aliquid dice-
 re vel allegare pro tali. & cætera: ut l. hæc autē. s.
 j. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Facit l. si eo tempore. j.
 de remis. pign. Et si iudex poterit liquidare nego-
 tium, quod inueniat aētozē habere iustitiā, vel nō
 habere, pronunciat diffinitiuē, secūdum quod in-
 ueniet: aliās absoluet ab obseruatione iudicij, secū-
 dum formam l. properandum. s. & si quidē. Hæc
 habetur in glo. magna. ¶ Quæro, an istæ dilatio-
 nes possint abbreviari? Iac. de Arc. de hoc posuit
 vnam suam distinctionem s. de dilat. l. j. & ibi eā

refert Cy. quam posuit idem Iac. in l. ff. de reiu.
 di. & ibi plene dixi. Quantum ad propositum di-
 co quod glo. dicit verum, qd minui non potest de
 iure: quia tex. in corpore dicit, non minus triginta
 dierū. quod intellige causa cognita: ut l. ff. de re
 iudi. Ad causæ autē cognitionem puto sufficere
 illud, quod dicitur in gloss. scilicet qd consuetudo
 hoc obseruet, quod manuat istas dilatiōes. Debet
 enim obseruari cōsuetudo prout est in foro: ut ff.
 de test. l. iij. in fi. ¶ Vtē, ulterius oppo. dicitur hic, qd
 debet citari per edictū, non per præconem: tan pos-
 sit citari per nunciū vel per literas? Puto quod sic:
 quia cessat ratio, quæ ponitur in hac aut. Nuncius
 enim, & literæ destinantur ad personam p̄p̄riam.
 vel eius domum. Sed præco hoc clamādo dicit in
 platea, vel in alijs publicis locis: & ita de facili nō
 venit ad eius notitiam. Et istud cōsuetudo obser-
 uat, ut gl. videtur innuere. ¶ Et ex hoc nota vnū,
 quod potest hic colligi differentiam inter mani-
 festum, & notorium, quæ tangitur per glo. in l. ci-
 ues. j. de appel. Nam notorium proprie transit il-
 lud, quod habeat causam manētem: ut edictū pro-
 positum stat ibi, ut omnes transeuntes possit il-
 lud legere: ut hic, & l. sed & si pupillus. s. profcri-
 bere. ff. de instito. Manifestū potest dici, quod ha-
 bet causam transeuntem, licet fiat coram multitu-
 dine gētū: ut puta præconium. Et ita colligebat
 domi. Iaco. But. ex hac authen. Ego autem dicam
 in l. ciues. vbi glo. tangit de hoc. ¶ Quæro: ista
 authentica quid immutat de iure antiquo? Respō-
 deo, aētozē absente reperim⁹ tria iura. ¶ Primū,
 ius Digestorum, secūdum quod per absentiam a-
 ctoris non contrahatur eremodiciū: nec po-
 terat perueniri ad diffinitiuā sententiam, etiā eo
 absente post lit. cōtest. ut l. & post edictum. ff. de
 iudi. Hoc fuit immutatum per l. properandū. per
 quam eo absente post lit. contesta. cōtrahitur ere-
 modiciū: & potest perueniri ad diffinitiuā sen-
 tentiam, sine negotio eo tempore fuerit liquidatū:
 ut l. properandum. s. & si quidem. sed per illam le-
 gem nihil disponebatur aētozē absente ante litē
 contestatam. Itē eo absente post litem contesta-
 tam, si negotium non erat liquidatum, illa lex nō
 permittebat liquidari aētozē absente. ideo super-
 uenit illud ius tertium istius aut. Secūdū, quod
 aētozē absente, ante litem cōtestatam, siue post,
 negotio non liquidato, permittitur liquidatio eo
 absente: & contrahitur eremodiciū, ut peruenia-
 tur ad diffinitiuam sententiā: ut hic habetis. ¶ Pro-
 cedo ulterius, & quæro, ¶ nunqd reo absente ante
 litem contestatam, per istam auth. si aliquid im-
 mutatum? Mart. dicebat quod sic. Omnes nostri
 doctores & alijs doctores Moder. tenent contra-
 rium, quod in reo nihil est immutatum, sicut ap-
 paret per l. consentaneum. quæ per istam authen. s.
 in nullo corrigitur: sed additur, quā illa loquebat in
 reo absente: hic in aētozē absente. ¶ Quæro, qd
 si reus est p̄sens, & non vult cōtestari litem an
 poterit compelli? ¶ Glo. dicit quod non: sed per-
 uenitur ad misionem in possessionem ex primo
 decreto. Vide istam glo. magnam post mediū ibi.
 & idem dico, si reus est p̄sens, &c. Quod nota
 valde bene: quia iam feci vercundiam aduocatis
 multis iuuenibus. Et ideo si iudex præcipit parti-
 bus, quod cōtestetur litem, anteq̄ recedant: si re-
 recedat, poterit contra eum interponere primum
 decretum, sine alia citatione: quia eo ipso apparet
 quod non descendit. velut in gl. & tex. nota in l.
 quoties. s. prætor. de noxa. & l. nemo. ff. de regu.
 iur. Tene menti perpetuō. Dices tu: quare sunt ne-
 cessaria tot remedia: nōne sufficit remedium illi
 ritū. si quis ius dicen. nō obtempe. quia iudex po-
 test multare reum. Respōdeo, fateor quod iudex
 potest hoc facere, ut gl. hic subdit: tamen illud re-
 medium non tangit negotium, de quo agitur. Si h
 enim mille florenos solueret ille p̄ multa, tamē
 aētor nō haberet suum: ideo sunt prodita ista alia
 remedia, ut aētor ad suum perueniat. ¶ Venio ad
 vltimam partē: dicitur hic in fine, post edictorū
 trium & anni vnius obseruationē, &c. ¶ Quæro,
 k k iij

principio causæ sit
 citatus ad totū p-
 cessum, postea fera-
 tur interlocutoria,
 q̄ alias requirit cita-
 tionē: isto casu nō
 debet citari, secun-
 dū Inno. in c. con-
 suluit. de offi. dele.
 Et p̄dictis adde gl.
 not. in l. fi. de in in-
 terg. rest. & qd no.
 Bart. in l. iij. in ij. co-
 lum. ff. de appell. re-
 ci. & p̄ dictū Inno.
 i c. consuluit. & hoc
 sequit Bal. hic, & in
 l. statuliber. s. Sti-
 chus. de statulib. &
 p̄ Bar. in extrauag.
 ad reprimendā. in
 verbo, dicto crimi-
 ne. & hic adde Bar.
 in l. non ignorat.
 de fruc. & lit. expē.
 & in l. certa rōne.
 & p̄ Bal. j. qm̄ pro-
 uo. non est necesse.
 ¶ Promississet. No-
 ta singularē tex. in
 quo ferri s̄nt absol-
 lutoria, absq; cita-
 tionē: & sequit do.
 Ant. in c. cam q̄. de
 dolo & contu.
 ¶ Consuetudo. De
 consuetudine dila-
 tiōes expectatorię
 diminuuntur: adde
 Bal. & Ang. in l. v̄
 p̄fectus. in ij. col.
 de anna. excepti. &
 hic latius in ij. col.
 ¶ Colligi differen-
 tia. Pro declaratio-
 ne huius articu. vi-
 de hic Bald. omni-
 no in fin. ij. colū. in
 verbo, adde dicit
 Butr. & c. differentiā
 iter notoriū & ma-
 nifestū: quā etiam
 ponit in l. si verō.
 s. j. ff. qui satis. cog.
 ¶ Immutatum. Per
 hanc aut. nihil indu-
 citur i reo: nec cor-
 rigit l. cōsentaneū.
 Vide q̄ dixi post
 Salu. in l. p̄cedū.
 s. j. ad fi. s. de iudic.
 ¶ Poterit cōpelli.
 An quis possit cō-
 pelli litē cōtestari?
 & adde q̄ dixi post
 Bart. in l. j. s. de lit.
 cōtest. Bar. in l. lu.

Secunda Bartoli super Codice.

lianus. in v. col. & no. Cy. in l. j. & ibi Bar. s. de lit. contest. Tenet ergo ista singularis glos. quæ non est alibi, quæ non potest quis compelli præcise ad contestandum litem: sed ratione contumaciæ possit aliquis mulctari. Et per hoc videtur pererrant iudic. s. qui mandant partibus quòd non discedant de palatio aut eccl. his contestetur. Et hoc etiam videtur fuisse de mente Bart. Sed contra hoc facit: quia iudicium redditur in iudicio. Responde ut per Imo. in d. s. Julianus. & in c. fi. in fi. de lit. contest. Et vide Bal. hic. ad fi. & d. Io. And. in c. except. de reg. iur. in mercuria. & Bal. in c. si vasallus. si de feu. defun. sue. contro. dicit vasallum præcise compelli ad contestationem litem. Et vide aliquid per Modern. post Bal. in c. præterea. de offi. deleg. Adde q. Pau. de Cast. in cõsil. cccij. incip. in Christi nomine amen. in causa, quæ vertit in curia domini Potestatis. vi delict q. quis pos. adde text. in l. j. s. b. quid ergo. de ven. inspi. Adde quod consil. Pau. de Cast. in l. i. n. i. noua est cccij. & d. Alex. se ali. no. vellere in duit. d. adde text. in l. j. de ven. inspi. quia in dicto consil. Pau. de Cast. dicit Bart. dixisse contra casum illius s. quid ergo. Opi. tamen Bar. tenet Ioan. And. in addi. Spe. tit. de lit. contest. s. j. ver. & nota in addi. incip. an iudex præcise.

a. P. P. A. V. P. Tres. Dum dicitur hic q. potest fieri vna p. omni bus. vide Fel. in c. consuluit. in v. col. de offi. deleg.

b. Peremptorij. Ad materiam huius legis, videlicet quæ habeant vim p. emptorij, vide Bart. & docto, & quæ ibi dixi in l. si finita. s. Julianus. de dam. infec. in penul. charta. Quibus adde quod not. Inno. singulariter in c. ad petitionem. de accus. quòd ybicunq; aliquis fuit citatus personaliter. siue respondit, non veniam: siue nihil respòdit: illa dicitur citatio p. emptoria. quòd dictum videtur sequi domini de Rota, & Francif. de Rampon. hic. qui dicit se ita consuluisse. Sed istud dictum communiter solet reprobaj in eo, qui nihil respondit, p. istum text. & in l. contumacia. s. j. de re iud. & c. consuluit. de offi. deleg. & patet ex nota. per Barto. in d. s. Julianus. & per Ioan. And. in addit. Specu. in tit. de contu. s. j. super versic. & nota. In eo verò, qui dicit nuncio se nolle venire: communiter tenetur dictum Innoc. quòd ille amplius non est citandus pro illo actu: q. nò habet vim p. emptorij. Et cum Innoc. tenet gloss. xxxij. q. iij. de illicita. & l. ex consensu. s. fi. ff. de appel. & l. fin. ff. de restitu. in integ. & glo. Post hoc reperio d. Ioan. in d. s. Julianus. dicentem quòd pro dicto Inno. in prima parte facit argu. in l. continuus. s. cum ita. ff. de verbo. obli. videlicet quòd inuentus personaliter, non debet amplius citari. Et hoc ibi refert tenuisse recolendæ memoriæ Francif. de Ramponi. sed dicit q. communi ter tenetur contra. & bene, secundum eum, quando citatus nihil dixit, vel dixit se venturum: ut patet per gl. & docto. in l. fin. Et est ratio, secundum eum: quia in dubio nò debemus præsumere in deteriorem partem, sed in benigniorem. Cum ergo possit esse, q. ille nò venit: quia etiam sciebat se ulterius debere citari: & sic ulterius habere aliam citationem, nò debet dici q. dicitur scisse eo animo, quia nullo modo velit comparere: nò quia potius sciebat ius suum saluum ubiq; durare: arg. l. sicut. s. non autem. & l. si debitor. s. j. qui pot. in pign. habe. & per consequens cum alia coniectura possit capi, non debet capi coniectura contumaciæ: arg. l. si cum aurum. & ibi not. ff. de sol. Et ita circa hoc transit domi. Ioan. & vide ad supra dicta Moder. in l. ex consensu. s. fin. de appel. Adde etiam differentiã esse: inter citationem hominis, & legis. Primo, quia nunquam citatio hominis arctat citatum ad diffinitiuam audiendam: nisi specialiter de ea sententia in citatione fiat mentio: in c. consuluit. de offi. deleg. de iudi. l. ad per-

20 vtrum proponantur noua edicta, & nouæ dilationes. In glos. sunt opi. Odofr. tenet illam, q. proponantur noua edicta, & nouæ dilationes: & sic isto casu habebit duos annos, & sex menses. ¶ Vltimo quæro: dicitur hic ab instantia cadet actor. an hoc fiat ipso iure, vel per sententiam. docto. tenent q. per sententiam: quia dicit, cadat in futuro, nò in præterito, vel presenti. Facit quod nota. in l. iube rous. ij. s. sane l. œconomus. de sacrosan. eccle. vbi tagã. Dixi plenè ff. de iur. fil. l. imperator. ¶ Quæro, vtrù ad hoc vt pronuncietur ipsum perdere actionem, requiratur nouus libellus, & noua instantia. Puto q. nò: sed ex officio iudicis, deseruiente primæ actioni propositæ hoc fiet: arg. l. ædiles. s. item sciendum. de ædili. edi. quod not. in l. si ff. de rei vèdi. & quod not. de trië. & femif. s. illud quo que. vnde sumitur aut. item possessor. j. q. pot. in pig. habe. & ibi dicam.

S V M M A R I V M.

Post tres denunciations, quæ habent vim p. emptorij: an debeat etiam sequi peremptorium. Si reus in vna denunciatione dixit, nolo venire, nò citabitur ulterius ad sententiam.

Quòd de hoc credatur relationi nunciij.

TRes denunciations habent vim p. emptorij. hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur q. post tres denunciations debet sequi peremptorium: vt l. ad peremptorium. cum l. sequè, ff. de iudic. Gl. ibi dicit, quòd iudex potest hoc facere: nò tamen habet hoc necesse. Sed istud communiter obseruatur, & istud teneatis. Alij dicunt q. hic loquitur quando citatus fuit inuentus. Sin autè non esset inuentus: tunc debet vltimum peremptorium proponi: vt lege contraria. quod diuinare est.

emptorium. & ibi Barto. est text. in clemen. s. æpe. in verbo, ad id. s. fin. de verbo. sign. & ibi not. & ideo citatio ad audiendum iudicis voluntatem, & cætera, cum verbo peremptorio, non valet ad hoc vt ferri possit diffinitiu. & hoc etiam tenent domini de Rota in conclusionè xxxij. Sed citatio legis peremptoriæ non sufficit ad omnia acta vsq; ad diffinitiuam in clusue. Probat in c. æpe. de appella. & ibi per do. Anto. in c. j. de elec. in vj. iuncto eo quod ibi nota. per Ioan. And. in nouella. in verbo, procedat. & in ca. cordi. de app. in vj. iuncto eo q. ibi habetur per Innoc. in fin. apparatus. ¶ Item secundo differt citatio hominis & legis: quia prima, vel secunda citatio iudicis, cum hac comminatione, quòd si non comparuerit, procedetur quantum de iure poterit: nec habet vim peremptoriæ citationis, ita q. sufficiat ad missionem in possessionem ex primo decreto. Barto. in d. s. Julianus. & Specu. in s. vi. fo. versic. queritur an clausula de citatione. Sed citatio iuris cum tali comminatione habet vim peremptorij, licet in citatione nò dicatur, & p. emptoriæ, vel æquipollens: vt probatur in d. c. cordi. iuncto eo quod not. per Innoc. in fin. in c. j. de elec. in vj. Sed hoc non videtur: quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine. l. Celsus. de arbi. Sed hoc dico, quia citatio legis fit solum in certis casibus specialibus ex magna causa, & cum magna deliberatione. quòd nò facit quod dicit Angel. & docto. in l. x. consensu. s. cum qui. ff. de app. Et an quodlibet tempus statutum à iure, habeat vim peremptorij, vide in d. cap. s. æpe. & in d. c. accedens. vt lit. non contest. ibi dicitur q. sic. & Barto. no. in auth. iubemus. s. de iudi. Facit quod dicit in l. magnam. de contrahen. & commit. stipu. Et hoc not. glos. in Clem. j. de dol. & cont. & vnum dixit Ioan. And. in nouella. in d. c. de cætero. de re iudic. q. citatio generalis nominatorum, nò nominatorum, & c. Sequitur Bald. in c. j. de mili. vasal. qui coitu. est. quod not. Item ad prædicta vide do. Anto. in c. quoniam frequenter. in s. quia verò. vt lit. non contest. Et dum allegauit s. in clementi. s. æpe. in verbo, ad id adde quòd idem voluit Ludo. in suis not. cccxxvj. Allegat pro hoc l. aut qui aliter. s. si quis quod vi aut clam. & dictam decisionem Rotæ præallegatam cclv. & fact. text. in c. cum olim. de testi. in verbo, ad audiendam sententiã. & in c. ij. de dol. & contu. lib. j. & do. Anto. in c. s. æpe. de appel. & do. Dominic. in c. cõtumacia. de hæreti. in vj.

S V M M A R I V M.

2. Sententia lata contra eum, quem iudex sciebat abesse causa necessaria, est ipso iure nulla.

Vmm non. ¶ Sententia lata contra absentem ex causa probabili, & necessaria, nò debet citari nocere. hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur quòd ibi noceat ipso iure, sed restituatur: vt l. fin. ff. de in integ. resti. Solu. Glo. fatetur contrarium.

3. Tu dic, si iudex ignorauit absentiam necessariã verum dicit gl. Sed si iudex sciebat absentiam suam sententia esset ipso iure nulla: sicut dicimus de sententia lata contra infirmum: vt not. gl. s. eod. l. ea que. & l. quæ situm. ff. de re iudi. Et ideo est consilium, vt vadat ad iudicem aliquis, & ei notificet istam iustam causam absentie: quam iudex debet audire, & sententiam retardare: vt l. pen. s. ad crimen. ff. de publ. iudi. & ille est excusatus. De quo facit mentionem glos. in l. seruum quoq; s. publicè. ff. de procur. & c.

f. Vm præsentibus. Hęc lex dicit idem, quod l. ab eo. s. eo. ¶ Nò potest venire contra sententiam qui de procuratore legitimo tempore non conuenitur. hoc dicit. Examinaui hanc legem, & dixi s. eod. l. ab eo. ergo & c.

¶ Nò potest venire contra sententiam qui de procuratore legitimo tempore non conuenitur. hoc dicit. Examinaui hanc legem, & dixi s. eod. l. ab eo. ergo & c.

¶ Nò potest venire contra sententiam qui de procuratore legitimo tempore non conuenitur. hoc dicit. Examinaui hanc legem, & dixi s. eod. l. ab eo. ergo & c.

¶ Nò potest venire contra sententiam qui de procuratore legitimo tempore non conuenitur. hoc dicit. Examinaui hanc legem, & dixi s. eod. l. ab eo. ergo & c.

prore, vel æquipollens: vt probatur in d. c. cordi. iuncto eo quod not. per Innoc. in fin. in c. j. de elec. in vj. Sed hoc non videtur: quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine. l. Celsus. de arbi. Sed hoc dico, quia citatio legis fit solum in certis casibus specialibus ex magna causa, & cum magna deliberatione. quòd nò facit quod dicit Angel. & docto. in l. x. consensu. s. cum qui. ff. de app. Et an quodlibet tempus statutum à iure, habeat vim peremptorij, vide in d. cap. s. æpe. & in d. c. accedens. vt lit. non contest. ibi dicitur q. sic. & Barto. no. in auth. iubemus. s. de iudi. Facit quod dicit in l. magnam. de contrahen. & commit. stipu. Et hoc not. glos. in Clem. j. de dol. & cont. & vnum dixit Ioan. And. in nouella. in d. c. de cætero. de re iudic. q. citatio generalis nominatorum, nò nominatorum, & c. Sequitur Bald. in c. j. de mili. vasal. qui coitu. est. quod not. Item ad prædicta vide do. Anto. in c. quoniam frequenter. in s. quia verò. vt lit. non contest. Et dum allegauit s. in clementi. s. æpe. in verbo, ad id adde quòd idem voluit Ludo. in suis not. cccxxvj. Allegat pro hoc l. aut qui aliter. s. si quis quod vi aut clam. & dictam decisionem Rotæ præallegatam cclv. & fact. text. in c. cum olim. de testi. in verbo, ad audiendam sententiã. & in c. ij. de dol. & contu. lib. j. & do. Anto. in c. s. æpe. de appel. & do. Dominic. in c. cõtumacia. de hæreti. in vj.

ADD E quòd citatus, qui dixit se nolle venire, non est amplius citandus. Oldra. consil. lxxj. incip. hic de duobus.

c. Dixit nolo venire. Vide quod scripsi circa hunc articulum. s. co. & in l. consentaneum. in fi. ij. col.

d. Credatur relationi nunciij. Nota, q. credatur relationi nunciij, probat in l. j. cura carnis. s. de offi. præfe. vrb.

ADD E an credatur relationi nunciij, Roma. consil. cccxcv. ij. & Paul. de Cast. consil. cclxxv.

e. Cum non. Vide quæ dixi in l. & qui data opera. ff. ex quib. cau. maio. Nam dico quòd id, quod dicitur, & ibi in l. vniuersi. C. de leg. lib. xj. secundum vnam lectionem, videlicet quòd absens causa Republicæ ex affecta causa, non gaudet privilegio concessio ambasiatoribus, & alijs absentibus: tamen scio, quòd ille, qui abest causa Republicæ in officijs per viam valoris, presumitur affectasse causam absentie. Tex. est singularis in l. spandonem. s. fin. ff. de excusa. tuto. Idem tenuit Barto. in l. fin. de in integ. resti. & Bald. hic, in fin. & dominus Anton. in cap. quærelam, extra, de procurato.

f. Consilium. Vide Barto. in l. quæ situm. ff. de re iudi. & in extrauagan. De senten.

Secunda Bartoli super Codice.

Regula est. Limita singulariter hoc esse verum, nisi pro quo lata est sententia, confiteatur sententiam: esse iniquam quia tunc ipsemet iudex poterit ipsam retractare: ut voluit Innoc. in c. quia pleriq; de immu. eccl. & Bal. in aut. ad hac. de vsu. Item limita nisi post sententiam, quae in rem iudicatum transiit, admittantur probationes, in contraria parte non opponente: quia tunc idem iudex poterit sententiam retractare. Ita voluit Innoc. in c. cum dilecti. de re script. in ca. cu Bertoldus. de re iud. & in ca. fraternitatis. de frigi. & malefic. Item limita, nisi in sententia excommunicationis: ut in c. faero. extra. de sent. excō. Adde quando iudex possit suam sententiam corrigere, Specu. & Io. And. in addi. in ti. de sententia. §. qualiter. versic. hoc quoque.

P. P. AV. P. 5

Sententia interlocutoria. Circa istud an in sententia interlocutoria requiratur descriptio recitatio, vide Iaso. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. in xj. & xij. col. de offic. pro consu. vbi ponit qd de sententia condensationis expensarum an requiratur ut sciat in scriptis ut dicit Alexā. hic in apost. stil. quod tamen limitat qn fit condensatione expensarum iudicis officio. fecit si principaliter pererentur iure actionis, ut ibi per eum. quē vide, & de interlocutoria qd non fit necessario scienda in scriptis, vide Io. de Dama. cōsil. xc. in. in. in. in. col.

Interlocutoria. Vide Barto. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. & ibi dixi ff. de offi. procō. & vide Bal. in l. terminato. j. de fruc. & lit. expen. & vide Bald. & Ang. in l. patris & filij. ff. de vulga. & pup. & vide glo. singu. in c. fi. in ver. inanes. de elec. lib. vj. & vide Bald. s. l. proxi. & vide Bar. in l. in. ff. de appel. recip. & vide plenē Bal. in l. in. col. s. eo. & vide Imo. in d. l. patris & filij. vbi dicit qd si condempnatoria expensarum non requiritur scripturā in qua etiā non requiritur iudicē sedere pro tribunali. & ponit Bart. hic etiā in fin. in taxatione expensarum. idem secundū Bal. in l. in. in. col. de fruc. & li. expē. Vide aliquid per do. Alex. in l. iuste. ff. de acqui. pos. & vide in l. fi. C. de priuile. s. cho. lib. xij. & vide quae habes in l. Paulus. ff. de re iudi.

Scriptis recitari. Idem tenet in l. j. ff. de iudi.

lus. ff. de re iudi. Aut circa alia: & tunc regula est qd non potest, ut hic: nisi per viam restitutionis in integrum: ut ff. de integ. resti. l. diuus. & per totū illū tit. & s. si aduer. re iudi. per totū. Item per viā supplicationis: ut in aut. quae supplicatio. §. de praeci. Impē. offe. & s. tit. ij. l. j. Item per viā ppositae exceptionis, in casibus in quibus, exceptiones possunt operari post sententiam: ut no. plenē in l. §. de iur. & facigno. Si verō qris, an possit interpretari. distinguere, aut esse iudex, qui habet merū imperiū: & potest. aliāspō: ut l. ab executore. ff. de app. Venio ad tertiam partē, dicit hic, exceptis tam viris, & c. Quero, à quo fiet hęc exceptio. Dicit quidā à proximo. quasi dicat, isti maiores iudices possunt istā suā sententiā corrigere. Hoc non est verū. non enim permittit nisi principi: ut l. j. §. de qua. de postul. & l. j. in fi. ff. de qstio. Dicendū est ergo, qd hic intelligit quod fiat exceptio à primo dicto, qd non legant per se, sed per suos ministros. hic loquit de sententia diffinitiva. Quero, qd in sententia interlocutoria, debet ne recitari in scriptis? Breuiter puto qd nō. nam solū in diffinitiva est positus iste ordo: in alijs ergo remanet regula, qd tātū valet, si fiat sine scriptis, quātū in scriptis: ut s. de pac. l. pactum. An aut iudex debeat sedere p tribunali, qn interlocutoria fertur, est distinguendū. Aut illa interlocutoria requirit causae cognitionē: & debet fieri iudice sedente p tribunali: aliāspō: ut l. à procedente. s. de dila. & ff. quis ord. an bo. pos. ser. l. ij. §. dies. & not. per Dyn. in l. quod iussit. ff. de re iud.

SVMMARIUM.

- 1 Sententia debet ferri, & recitari in scriptis.
- 2 Sententia nulla, non habet nomen, neq; effectum sententiae.
- 3 Interlocutoria, quae non requirit causae cognitionem, potest ferri per alium iudicem.
- 4 An laici illiterati possint esse iudices.
- 5 Si in sententia non dicatur, in his scriptis: an praesumatur in scriptis lata.
- 6 Sententia in qua non apparet aliquod verbum, ex quo colligatur quod fuerit lecta, est nulla.
- 7 Promulgare, est sententia liter legere, ex scripti recitatione.

LEX III.

Statutis. Summaui in pcedē. ti. Primò recitat lecta pcedētē. Secundo illi addit. Quod nota qd sententia debet ferri, & in scriptis recitari. Secundo no. qd qn sententia est nulla, non habet nomē, neq; effectū sententiā. Et ideo dicit aduocari, cōtra talē sententiā, si sententia dici potest: quod tamē negat, vel cōtra tale instrumentum, si instrumentū dici potest. Circa hęc legem quærūt gl. vtrū sententia interlocutoria possit ferri per aliū. Glo. dicit qd sic: ut l. diem. in prin. ff. de arbi. & l. sed & si interpellatur. §. j. e. tit. Quod intellige quādo sententia non requirit causae cognitionē: aliāspō: ut no. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. de offi. procō. & leg. & l. omnia quaecūq; ff. de reg. iur. Secundo quærūt gl. vtrū laici illiterati possint esse iudices. Videtur, qd non: cum em ipsi habeāt ferre sententiā ex scripti recitatione, si nesciunt literas, non poterunt legere, nec iudicare. Glo. determinat cōtrariū: ut videmus tota dje, qd Potestates terrarum sunt milites illiterati, & hoc verū est in his, qui vident esse de maioribus iudicibus, qui recitant per alios: ut l. proxi. in fi. Præter-

Per alium. Et vide hic an possit committi alteri, ut legat sententiam vide Bal. s. co. in l. j. ad fin. & in interlocutoria, vide Bart. & Bald. hic.

Illiterati. Vtrū illiterati possint esse iudices & potestates, adde quia est tex. & ibi Bart. in l. ex parte. j. de decur. lib. x. & p notariū possint pronūciare: adde Bar. in l. j. §. j. de postu. & per Cy. in l. certi iuris. s. de iudi. & ibi glo. & vide gl. aut. de iud. §. j. & aliqd p Ang. & Imol. in l. quidā cōsulebāt. ff. de re iudic. adde Spec. tit. de iudi. de leg. §. excipit. versic. itē qd est illiteratus, & dicitur ei referat Bald. in l. hac cōsultissima. & ibi vide do. Alexā.

Nō dicitur lecta. Quid si nō dicitur lecta: sed solū data fuit, vel sententia liberis promulgata. Idē dicit Bart. in d. l. sciendū. §. si de verbo oblig. vide etiā Bal. in l. j. in. col. s. eod. & Bal. in l. si is qd. ff. de testa. per Spec. in d. §. iuxta. versic. nō valet. glof. in c. fi. in prin. i verbo iniusta. de regu. iur. i. vj. & vide Bal. in l. fideicomis. §. j. de leg. iij. & doct. in c. fina. de re iudi. & Ang. in repe. l. sciendum. in fi. de verbo oblig.

Breuiores. Secundū Bal. in l. in. in. col. s. de peda. iud. Intellige de causis à cētū aureis infra. vide Bart. in l. diu. ff. de ho. dam. Et fama in istis causis habet vim plenā probationis: ut p Bar. & habes post eū. in l. de minore. §. tormenta. in vlt. col. ff. de qstio. & ad hęc aut. adde not. dictū Mathesi. in suis nota primo & secundo. & Bal. in l. Imperiū. ff. de iurisdic. om. iud. post Bart. in l. iubemus. §. sane. in fi. de sacrosanc. ecclē.

Dicit hic. Adde qd not. glo. magna in §. sancim. i aut. de exhib. re. & no. glof. i cap. si. de regu. iur. i. vj. adde quod not. Bart. in l. mediterraneæ. C. de anno. & trib. lib. x. & quod not. gl. & doct. in c. appellatio

ea, ciuitas eligēdo talem illiteratum, videtur velle qd per aliū legat: ut l. quidā cōsulebat. ff. de re iudi. Et propter praedicta dicebat semel in ciuitate ista, in sententia erat scriptū, data lata sententia, p dictum iudicem iustitiae, & lecta per me notariū, de mādato dicti iudicis, & c. an valeat? Dico qd sic. Nā iudex iustitiae huius ciuitatis, iudex est appellationis, & à Potestate appellat ad eum: ergo ipse est superior Potestate, sed Potestas habet vt de maioribus iudicibus: ut hic gl. ergo & c. Sed qd ro. quid in sententia non dicatur, in his scriptis: an praesumatur in scriptis lata. Spec. ponit istā questionem in tit. de sentē. §. iuxta. ver. nō valet. ibi distinguit, an prolata est sententia in prima persona, an in tertia: & dicit vt ibi. Quero, qd nō dicitur, lecta: sed dicit solū, data fuit dicta sententia per dictum iudicem. Breuiter puto qd nisi appareat aliquod verbum, ex quo colligatur qd sententia fuit lecta, erit nulla: ut s. eo. l. j. & aliāspō: vidi quādam sententiam, vbi nō erat appositum nomen, lecta: sed erat ibi dictum sententia liter legere. Promulgare enim, est sententia liter legere ex scripti recitatione: ut hic videtis. Vnde verba sic prolata hoc importāt: vt in l. sciendum. de verbo oblig. & ibi plenē scripti.

SVMMARIUM.

- 1 Causae dicuntur breuiores arbitrio iudicis.
- 2 Processus in casu huius aut. potest fieri sine scriptis, & nume. 3.
- 3 Et in qualibet graui causa, excepto libello, & sententia proceditur sine scriptis: licet postea in scriptis redigatur.
- 4 Processus quando fit sine scriptis, creditur simpliciter informationi iudicis.
- 5 **N**isi breuiores. Primò qd sunt istae causae breuiores. Gl. ponit multas opin. Illa est vera, qd inspecta qualitate personarū, hoc committatur arbitrio iudicis: argum. ad hoc in l. sed & si susceperit. §. ij. ff. de iudi.
- 6 Quero, dicitur hic, & maxime vilium. qd est hoc dictum, Quidam exponunt, vilium: scilicet per sonarū. Alij vilium, scilicet rerū. Alij, vilium, scilicet causarum. Tene quā vis. Quero vtrum sint aliae causae, in quibus debeat procedi, & cognosci sine scripto. Glo. dicit qd sic: vt in aut. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. colla. ij. Tu adde casum in l. leuia. ff. de accus. & quod ibi no. Quero, hic dicitur qd sententia debet ferri sine scriptis, qd de processu. Tex. videtur dicere idē, qd sine processu. scripto cognoscatur: vt i d. §. necessitate & in aut. vt cle. apud propr. epif. §. j. Quod potest intelligi duobus modis. Vno modo sine scripto, hoc est, qd nō detur libellus in scriptis, secundū quod aliāspō: requiritur: vt i aut. offeratur. de lit. cōtest. tñ bene redigatur in scriptis per notarium. Sed hic intellectus non placet: quia excepto libello, & sententia, in qualibet graui causa proceditur sine scriptis, licet postea in scriptis redigat: vt in c. quoniam contra. extra. de proba. & l. scire oportet. §. oportet. ff. de excus. tut. Et ideo intelligo sine scriptis, qd inde nulla fiat scriptura. Credit ergo simpliciter informationi iudicis, etiā inspectis causis breuioribus. Nec est mirū: quia aliāspō: creditur soli relationi nunciij, secundū ea, quae not. an l. quidā. j. de accusa. & l. magis puto. §. nō tātū. de reb. eo. multo magis creditur ipsi iudici, in istis leuioribus. & mibus. extra. de appella.
- 7 Nec est mirū. Et adde qd hoc dictū refert Bal. in cōsi. incip. citatio cum fit facti iusti. Et phoc vide quae dixit Bal. in l. iubemus. s. de sac. san. ecclē. adde qd d partiū cōsensu sententia potest ferri sine scriptis: ut voluit Io. And. post Spe. in tit. de senten. §. iuxta. versic. nō valet etiā quod alleg. Gui. de Suza. ita tenere per l. iudicem. ff. commu. diui. & l. fin. j. de tempo. appella. hac not.

lib 4

¶ Pro compromissis. Et istud dictū Bar. alleg. pro not. Lud. in suo no. lxij. not. mirabile dictū qd qñ datur potestas arbitratori procedēdi in scriptis, & sine statuto eius simplici relationi de gestis corā eo: & sic poterit esse testis. Et de hoc dicto facit magnū festū do. Ant. in c. cū ad sedem. de restit. spol. & in c. quintauallis. quod tene menti. Sed an ista potestas dari possit arbitris. Vide Bar. in aut. offerat. a in fi. s. de lit. cōtes. Sed aduerte: qd cōtra illud notabile dictū Barto. tenuit hic Lud. in l. sciendū. de verb. oblig. & dixit Bal. in l. fi. in v. col. s. de cōtra. hē. emp. qd arbitror nō tenet p̄nunciare i scriptis. Cōtra istud dictū Bar. tenet Ange. hic: qd propter hęc daretur modus, qd quis nunquam obtineret in causa reductionis. **¶** Itē quia vbi acta requirunt scripturam, nō possunt probari per testes, nisi probent acta facta & deperdita: in c. 7 cū olim. de priuile. in ca. Albericus. de testi. & cōtra. Bart. tenet do. Ant. in c. Quintauallis. circa vj. chartā. de iureiur. & Lud. in l. sciendū. in pen. chart. de verb. obl. & Ange. ibi in repeti. sequitur dictū Bart. hic. vide Alexā. in d. l. sciendū. & vide Pet. de Anch. in c. cū a nobis. de test. vbi dicit do. Anto. & Abb. in c. ex literis. de probat. & Imo. in c. j. de iudi. 1 Adde an acta præsumentur intercessisse, Paul. de Cast. 2 consilij. & an per testes probari possint, consilij. 3

¶ Sententia nulla debet iteratō cognosci, & an ex eisdem actis. & nu. 3. Procurator si fuit semper in iudicio, verba sententię debent referri ad eum, si tenor sententię patif. & quid si non semper fuit in iudicio. Si dominus litem contestatus sit, postea iudicium agit per procuratorem: an ipse debeat cōdemnari, vel procurator. Litigium si agitur per procuratorem, & dominus est præsens, tempore sententię, in quē debeant proferri verba sententię. Si dominus præsens, sententię tempore, vult ut iure instantię vtili sibi competenti ipso iure, poterit in eum ferri sententia. & nu. 10. Quid si dominus tempore sententię mittit nouum procuratorem. Si lis est agitata per procuratorem, & tēpore sententię non fuit citatus procurator, sed dominus, quā sit contumax, sententia non valet. Si lis agitata est per procuratorem actoris, debet reus condemnari ipli procuratori ad dandum, & soluendum domino, & non procuratori. Quid in defensore rei: an ipse condemnatur. Iudicium si agitur per tutorem pupilli, vel syndacum ecclesię, debent verba sententię referri ad ipsum pupillum, & ecclesiam.

Non videtur. Hęc est bona lex & singularis valde breuiter dicit. ¶ Dñia, i qua nō cōdēnatur procurator, sed dominus, qui in iudicio non interfuit, est ipso iure nulla. hoc dicit. ¶ ¶ No. primo qd si sententiā est nulla, debet iteratō cognosci. Secundō nota qd debet cōdemnari procurator, qui litigauit, nō dominus. ¶ Ad primum opp. ¶ dicitur hic, qd re integra debet cognosci. Contra, imō ex eisdem actis: vt s. titu. ij. l. i. vt proponis. la. j. Sol. Fateor. & intellige vt ibi dixi. ¶ Ad secundum opp. j. de iniur. l. fi. Sol.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Simpliciter informationi. Adde circa istam defensionem Barto. quod creditur arbitratori, sequitur Com. in consilij. v. in ii. col. incipien. viso cōpromisso. & ideo si dicat in laudo quod partes scpe & sapius audierunt ex decisione negotij sibi creditur, & ibi postea in eadem colum. ad finem. & in princip. sequen. dicit aliud notabile, quod etiam posito qd nō creditur arbitratori, tamen opus est qd opponatur hoc per pactum reductionis alijs incūbit, & ibi in vlti. col. habes qd creditur per do. Flor. de sancto Gemi. in subscriptione sua. Quod tamē creditur arbitratori intellige quantum ad ea quę exiguntur, quantum ad modū procedendi ad solennitatem, secus quantum ad continentiam meriti & instantiam causę quia nō creditur sibi, nec præsument nisi appareat puta si dicat, visis testibus & habitis informationibus & tali re & c. Vide Com. consilij. l. incip. stante statuto ciuitatis Vincentię. in vlt. col. post med. circa prin. Anto. de But. consil. xxiiij. in iii. colū. & de hoc an & quando creditur arbitratori, vide in l. ne in arbitris. s. de arbi. vbi etiam scripsi de veritate istius singularis decisionis, Barto. hic, an creditur simplici dicto arbitratoris & c. vide not. Feli. in c. quoniam contra falsam. in j. & ij. col. extra. de proba. post Abb. ibi, qui dicit qd cōmuniter non tenetur istud dictū & ponit vnam saluationē ad ipsum vt ibi per eum, quem vide omn no & ibi etiam in princip. ponit qd in causis breuibus, de quibus hic nō requiritur solennitas, & quę dicuntur cau-

sa breuiores & leues vt per eum ibi, quem vide postea in vj. colum. super glos. Secundō dicit quod in istis causis requiritur saltē qualis qualis fides actorum, & qd relinquitur arbitrio iudicis quę dicantur causę breuiores. Vide quę dicit Barb. in c. si in ij. col. de dona. Felm. in c. j. in ij. colū. de lib. obla. & vide Auto. consilij. cccxxj. qui sequitur simpliciter dictū Barto. hic, ideo vide ibi

Ibi tenor sententię non patitur, vt verba referant ad procuratōrē: & ideo referunt ad dominū, licet absentem: vt not. in l. nihil. s. de procura. & bene. ¶ Ex p̄dictis sumas aliquos casus indubitabiles ¶ Si tenor sententię non patitur, verba nō referuntur ad procuratōrē: si tenor sententię patitur, & procurator fuit semper in iudicio, verba sententię debent referri ad eū, vt hic: alijs sententia est nulla. Si autem nō semper fuit in iudicio, verba sententię debent referri ad dominū: & hoc etiā non est dubium. Sed si in iudicio partim fuit dominus, & partim procurator, tunc est dubium. ¶ Pro cuius declaratione quærō, ¶ quid si dominus cōtestatus est litem per se, postea iudicium agit per procuratorem: vtrū ipse, vel procurator debeat cōdemnari. Et videtur qd dominus: vt l. furti. s. si quis alieno. ff. de his q notā. in fa. & hac lege à cōtrario sensu. c. Bul. & Ioā. cōtra: quia siue dominus fuit cōtestatus litem, nō debet cōdemnari procurator, qui est præsens tēpore sententię. Et allegat ff. de neg. gest. l. liberto. s. si. & l. licet. s. si plures. s. e. ff. de procu. & l. nihil. s. eo. Et istę allegationes sunt hic in gl. c. Allegatur etiā ff. de procu. l. si quis cū procuratorio. in prin. & l. qui proprio. in prin. c. tit. & in qualibet earum not. Nō obstat l. furti. s. si qs alieno. quia ibi subaudi maxime. Nō obstat hęc lex: quia hic notatur facti accidētia, qd dominus nunq̄ fuit in iudicio. Vt expone, nō fuit in iudicio: scilicet aliquādo. Subdit glo. qd de cōsuetudine vterq; condemnatur, vt opi. omnīa seruet. Sed de iure cōmuniteneo opi. Io. & Bul. quę est vera, sicut Deo est i. cœlis. & ostēdo rationē. Regula generalis est, qd quęcūq; gerimus, nisi in nostra persona in iudicio sumat, etiā inutiles actūs efficiunt: vt l. quęcūq;. ff. de act. & oblig. & ideo in cōtractibus, si procurator est præsens, & tu promittis domino, nō procuratori præsenti, cōtractus est nullus: vt not. in l. stipulatio ista. s. si quis in sulā. ff. de ver. obl. & de sti. pu. ser. l. j. Tex. est in l. eum qui. s. Ioā. in ij. de cōsti. pecu. Ita in proposito, cū iste quasi cōtractus, qui celebratur p̄ sententiā: vt l. iij. s. adē scribit. ff. de pecul. & ibi not. Ideo si agatur p̄ ipsum procuratōrē, requiritur qd in eius persona in iudicio sumat: alijs actus est inutilis. & ista est veritas. ¶ Modō intelligatis hanc legem. & propter hoc dico in quolibet actu, qui celebratur in ipso iudicio, idem dicendū est. Nam si fiat litis cōtesta. in qua lit. cōtest. etiam quasi contrahitur, vt not. in l. ij. s. fi. de p̄cto. stipu. verba litis cōtestatiōis debent referri ad personas ipsorum cōstantiū litē. & sic in quolibet alio actu: & hoc est fundamentū istius materię. ¶ Modō procedo, quid cōuerfo: t̄pone qd litigium est agitātū p̄ procuratōrē, tamē dñs est

circa medium. & vide ad Bartol. in s. arbitratorum. in ij. charta. Item istud quod dicitur hic qd iudici, intellige in actis ordinarijs. secus in probatorijs vide Franci. consilij. cxxiij. in vj. colū. vide Feli. in c. j. col. iij. de lib. obla. vbi etiā dicit qd in istis iudex, notarius, potest esse rogatus de actis coram se. ¶ Nō videtur. De materia vide Alexā. in l. j. ff. de re iudi. & in l. j. ff. de verbo. oblig. ¶ Non videtur. vide Bart. in cōs. cxxviij. incip. procurator in iudicio litigauit vbi disputat d̄ casu huius l. j. & vide qd latē loquitur. Andr. Barb.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Non videtur. Circa materiam huius legis adde primō qd ista regu. non procedit de iure canonico: quia non considerat istam subtilem differentiam, an condemnatur dominus vel procurator secundum meritam veritatem & effectū ipsum text. est in ca. querelam. de elec. vbi latē Panor. vide Ange. cōs. fil. xxiij. incip. in De nomine procurator litigauit. secundō adde quod ista lex non procedit etiam in foro civili, quando proceditur sine figura iudicij secundum Ioā. de Imol. in d. c. sep̄. de verbo. signifi. quod exclamat Roma. singu. xxj. incip. quod lex prima. C. de sentē. vide quę dicit Alexand. in l. furioso. colum. penul. ff. de re iudi. Quid autem in iudicio vniuersali vel in iudicio, vide Paul. consilij. cccxx. An autem in sententia absolutoria debeat proferri particularis persona, vide Roma. concludentem quod sic. singu. cccclij. incip. tex. in l. j.

d ¶ Declaratione. Sed si in iudicio partim fuit dominus & partim fuit procurator: tunc est dubium. Vide Baldum & Salice. in l. procurator. Adde quod Ioannes Andre. in additionib. ad Specula. in titulo, de sententia. s. qualiter. versicul. porro. dicit tutius esse sententiam concipi in personam vtriusque. **c** ¶ In proposito. Item fallit hic in summarijs. & not. Barto. in extrauaganti. ad reprimendum. in verbo, figura iudicij. ad fi. Sed vtrum ista lex procedat de iure canonico: dic quod non: vt legitur & not. in c. querelam. de elect. & quod dixit glo. in cap. cū causam. de dol. & contu. & not. Bart. in l. stipulatio ista. s. penul. de verb. oblig. **f** ¶ Agitatum. Si iudicium est agitatum per procuratorem, & dominus est præsens tempore sententię, vide Bartolum in lege, si furioso. ff. de re iudicata.

Secunda Bartoli super Codice.

præfens tempore sententiæ: in quæ debent proferri verba sententiæ. Videtur quod in dominum. ut hic videtur sentire gl. respondendo ad hanc legem, in secunda responsione. In contrarium facit l. procuratoribus. §. de procu. & ff. de procur. l. mutari. vbi dicit glo. quod dominus superueniens omnia ex integro debet agere, ut in eum transferatur iudicium. ad idem ff. de procu. l. in causis. §. si ex parte. vbi dicit glo. quod procurator debet cedere domino ius instantiæ, ut ipse possit litigare. ¶ Breuiter, pro huius declaratione debet scire quod ad hoc ut sententia valeat requiratur, quod verba sententiæ referantur ad eum, qui tunc est præfens: ut §. dixi. Item requiritur quod ille, in quem fertur sententia habeat ius instantiæ: alias reperiretur sententia lata sine instantiâ, quæ esset ipso iure nulla: ut l. prolatâ. §. e. ¶ Hoc præmissis scias, quod dominus superueniens quandoque vult habere ius directum instantiæ nomine suo: & tunc oportet, quod omnia de nouo fiant, secundum glo. quæ est in d. l. mutari. quod fiat vnico actu dicendo sic, do libellum prout dedit procurator, litem contestor, ut fecit ipse, & similia. & sic vnico actu omnia repetent. Quandoque dominus directum ius instantiæ vult habere ex persona procuratoris: & tunc oportet quod fiat cessio, secundum quod not. in d. l. in causis. ff. de procu. §. si ex parte. ¶ Quandoque dominus vult ut iure instantiæ vtili sibi competenti ipso iure. Nam scias, quod omnium quæ in iudicio aguntur, querit domino vtilis sine excisione: ut l. in causis. in fin. de procu. & in l. in omnibus de præto. stipu. Facit optime ad prædicta quod not. in l. iij. §. si ex conuentione. vlt. gl. ff. de re iudi. tunc si dominus vult ex vigore istius vtilis instantiæ, poterit i cum ferri sententia, & valebit. & sic verba sententiæ in eius persona debebunt proferri, per rationes prædictas. Non obstat l. procuratoribus. §. de procu. quia fateor, quod iusto procuratore, non potest dominus assumere iudicium: sed eo volente & tacete, sic: ut l. quæ omnia. in prin. & ibi not. ff. de procu. Item non obstat mutatio, quæ fit de directo, iure instantiæ ad vtilit. l. quæq. §. Julianus. de aqua plu. arc. & quod ibi not. per Dy. Iuxta prædicta quæro & retento eo themate, procurator prosecutus est litē, dominus tempore sententiæ mutavit nouum procuratorem. Certè idem in ipso procuratore nouo, quod dixi in ipso domino per easdem rationes: quia ille erit in iudicio procurator nomine domini, pro illo iure vtili instantiæ quod competit domino. ¶ Itē quæro, retento eodem themate: lis est agitata per procuratorem tempore sententiæ fuit citatus dominus ad audiendam sententiâ, non procurator & dominus fuit contumax: an valeat sententia? Videtur quod sic: quia contumax per præfenti habet: ut l. per adu. §. si autē reus. §. de iudi. Sed in præfenti valeret, ut dixi: ergo & c. Contrarium in consilio determinat dominus Lābertinus de Rāponibus, antiquus aduocat. Boni. & egregius doctor, per l. procuratoribus. §. de procu. Hoc ostēdo per rationes, quæ mittit procuratorem ab initio, videtur dicere quod ipse non vult litigare per se: ut l. j. circa fi. ff. de procu. Itē quod non potest cogi personaliter venire: ut l. si. §. de procu. Dominus igitur, qui ab initio misit procuratorem, videtur dixisse quod non vult litigare per se: ergo non debet citari ipse, non procurator: sed procurator, qui erat dominus litis, non fuit citatus. Apparet ergo quod talis citatio non fecit dum contumacem: merito sententia in eum lata, est ipso iure nulla. ¶ Quod igitur dixi, quod sententia potest ferri in dominum præfente, ex vigore vtilis instantiæ: est verum, si ipse vult ut illo iure vtilis instantiæ: non enim potest compelli, ut est dictum. Et ideo in quæstione præcedenti oportet intelligi, quod dominus erat ibi præfens ad sententiâ audiendam: alias esset necesse quod ex alijs actibus colligatur, per ipse vultur illa instantiâ: alias simplex præfentia non sufficeret, per ea, quæ sunt dicta. ¶ Venio ad illud quod dictum est in glo. ut omnium feruet opti. vterque contumax: vtrum hoc sit bene dictum. Dominus Rayn. dicit quod non: immo ex hoc omnino destruitur opti. quia per hoc tollit reo beneficium l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infra. vbi dicitur quod qui condēnat per procuratorem, non est infamis. Hic igitur infamaretur dominus, quandoque litigauerit per procuratorem. Et in hoc re-

f fidet do. Cy. Pro eis induco, æquiparando sententiam ad contractum: si aliquis stipularet Titio absentem, & sibi valeret stipulatio pro parte, & pro parte non: ut l. si mihi & Titio. de verb. obl. ergo quoniam procurator condēnatur, & dominus, valet pro parte præfente, & pro parte absente non. Cōsuetudo obseruat opti. gl. & ego eam sustineo de iure, & dico quod verba ista debent sic intelligi, quoniam procurator est præfens, condēno procuratorem & dominum, hoc est, procuratorem & dominum in persona procuratoris. Pro hoc intellectu facit l. aduersus. & l. si duo. ff. de arbi. & per hoc cessant obiectiones factæ in contrarium. ¶ Quæro, quid sit contra in procuratore actoris: procurator actoris est in iudicio, reus condēnatur, in cuius personam debent referri verba condemnationis. Respon. in personam procuratoris: quia reus debet condemnari ipsi procuratori: ut l. licet. §. si plures. ff. de procura. & l. accipietis. de aut. ho. tut. & hoc per rationem prædictam: quæcumque gerimus & c. Aduerte quod hoc, quod dico, est verum in verbis condemnatorijs: verba autē executoria debent referri ad dominum, non ad procuratorem, verbi gratia: Condēno Titium tali procuratori actoris ad dandum, & soluendum ceterum, petita ipsi domino, non procuratori: nisi haberet ad hoc speciale mandatū: ut l. hoc iure. §. ff. de sol. & l. sed si tantum. ff. de pac. Et idem dico in coniuncta persona, quæ agit pro coniuncta: quia verba condemnationis referuntur ad ipsum: verba exceptoria condemnationis debent referri ad dominum: quoniam ipsa coniuncta persona non potest solutionem recipere: ut l. iij. §. j. iudi. fol. & l. vero. procuratori. de solu. & l. iij. ff. sol. mat. Ex hoc habes qualiter tu procurator actoris, formes libellum: quia debes petere condēnari reum tibi procuratori nomine, ad dandum, & soluendum domino, non tibi: nisi de hoc habeas speciale mandatū. ¶ Quæro, quid in defensore rei. Breuiter, quidam est defensor, qui venit ad allegandum causas absentis: ille non condēnatur: ut l. liberto. in fi. ff. de neg. gest. Quidam defensor venit ad plenam defensionem: & tunc aut venit ad defendendum animo nouadi: & tunc sine dubio ille condēnatur: ut l. delegare. de noua. & de nego. gest. l. soluendo. de sol. l. solutione. Quandoque vero venit non animo nouadi: & tunc siquidem domino præfente, & patiente, videtur habere mandatū: ut l. qui patitur. ff. mād. & ideo est idē quod supra dixi in procuratore, si dominus est ignorans, ita quod non est mandatū tacitū, vel expressum: tunc condēnat ipse defensor, & in eum fiet executio: ut l. Plautius. ff. de procu. & condēnatur ipse defensor nomine Titii. Ita no. imm. in c. causam. qui fil. sint legi. ¶ Quæro, quid in tutore, & curatore, & similibus: Breuiter expedio. Nos dicimus quod verba contractus celebrati, debent referri ad pupillum. l. eum. §. si actori. i. de consti. pecu. Ex hoc concludo, quod si verba sententiæ referantur ad ipsum pupillum, licet iudicium ageretur per ipsum tutorem, quod valet eadem ratione, & per hoc idē dico etiam in syndico ecclesiæ, quod si verba sententiæ referantur ad ipsam ecclesiam, licet litigium ageretur per procuratorem, quod valet: & hoc de iure civili: nec in hoc est discordia inter ius canonicum, & civile, per rationem prædictam, quod plenè examinavi in l. stipulatio ista. §. si quis infulam. alias si stipuletur. ff. de verbo. obli.

SVMMARIUM,

- 1 Si iudex est excōcatus, vel infamis, & reputatur contrarium, eius sententia valet. & num. 2.
 - 2 In defectibus non publicè notis, ex quibus detegitur aliquem non esse iudicem, sufficit eum esse in quasi possessione illius iurisdictionis, ut sententia valeat.
 - 3 Exceptio contra iudicem, qualiter debeat formari.
- LEX II.
- A**rbiter. Ista lex habet duas lectiones. Secundum primam hoc dicit: ¶ Communis error excusat, secundum secundam hoc dicit: Casus superueniens in personam iudicis, sententiam non extinguit, hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur quod ex hac

- a ¶ Ibi no. vide omnino Bar. in l. si procurator præfentis. ff. de verb. oblig.
- b ¶ Iuxta prædicta. vide Bar. in l. liberti. ff. de nego. gest. & in l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infra. & in l. qui proprio. & in l. si quis cum procuratore. ff. de procur.
- c ¶ Themate. Quid si agitur iudicium cum procuratore: postea citatur dominus ad sententiâ audiendam, an valeat talis sententia hanc quæ tetigit idē Bartol. ff. de re iudi. l. furtio. & hanc legem limita, ut per Bald. in l. nihil. C. de procu. vide quod not. Bart. in l. mutari. in fi. ff. de procur. & quod dixi in l. meminerint. j. vñ vi. & adde Bar. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. de verbo. obli. & vide el. & Bar. in d. l. nihil. & not. Bar. in l. mutari. ff. de procura. adde Pe. de Anch. confi. cxij.
- d ¶ Dicta §. Vnde per intellectu huius legis, vide Bartol. in l. furti. ff. de re iudi. & Bal. hic omnino in in. colum.
- e ¶ Venio ad illud. Hanc legem limita non procedere in criminalibus: casus est notatus in l. f. j. de iniur. Sed de illius intellectu, vide Bartol. in prin. huius legis, & quid in criminalibus & in di. vid. Bald. hic in penul.
- f ¶ Induco. & illud quod tenet glo. tenet etiam gl. in l. que relam. in glo. iij. de elec. secundum quod dicitur debet condemnari.

¶ L. hoc iure. Adde quod vnus casus est specialis, in quo procurator potest agere iudicati: ut est textus & ibi Bartol. in l. actor. ff. de procur. & vide Ludo. in l. iij. in prin. ff. de re iudi. ut ibi habes clarè per Moder.

¶ In defensore rei. Quando quis venit ut defensor sine mandato, quis debeat condēnari: adde Bartol. in l. liberti. in fi. ff. de nego. gest. Adde an valeat sententia lata contra syndicum, qui litē contestatus non est. Paul. de Ca. consil. cccxviij.

¶ Si actori. Adde quod d. §. si actori. non videtur bene probare hanc opti, quia ille textus loquitur in stipulatio pro pupillo, vel adulto. Sed melior est, secundum Bal. hic text. in l. si ideo. §. j. ff. de cuius. q. text. est singu. secundum Bald. hic.

¶ Syndico. Vtrum verba sententiæ referantur in personam tutorum, curatorum, & syndici ecclesiæ, & vide in d. l. stipulatio. §. penul. & ibi Ange. & comuniter docto, tenent contra Bart. & vide quod dixi post Imol. in Lex contractu. ff. de re iudi. & d. §. pen-

Reputatur. An valeat sententia iudicis infamis & excommunicati: ad de quod Bar. in l. quidam confulebat. de re iudi. allegando ista legem, videtur fortius dicere quod valeat sententia, & quod istud de infamia, intelligitur de delegato, non in ordinario: ut per doc. in c. cum super. de offi. dele. Vide glo. xiiij. q. j. in sum. & in q. viij. videntur dicere quod ista sententia lata ab excommunicato valeat, donec detegatur infamia: post non. Vide tex. in ca. ad pbandu. de re iudi. in ver. publice. Et cum opi. Bart. hic videtur trāsire Io. And. & do. An a to. & Abb. in c. fraternitatis. de test.

Apprehende. Ad de Bart. i. l. j. de testib. & dicitur quod exceptio hic polita non esset congrua, nisi deponeret ea quare est infamis: ut extra, de testi. presentiu. in vj. & quod not. Bar. in l. iij. ff. de testi. & in l. ad testiu. b. quod dictum. ff. de testa.

Cōtinet. Imò hic non obstat. dicimus quod valeat sententia lata simpliciter supra facti declaratoria aliter non continens cōdēno vel absoluo: & hoc in criminalibus criminaliter intētatis. l. j. §. j. ff. ad Turpil. Idē etiā in criminalibus civiliter intētatis. l. vi. ro. & ibi Bar. ff. sol. lu. mat. Idē esset in actione psonali ex contractu. l. qd tū. §. j. ff. de arbi. & l. si ptor. in princ. ff. de iudi. Idē in reali. l. & ex diuerso. §. j. d. rei vend. l. Pomponius. §. sed & is qui. ff. de pcura. §. nota ad intellectu huius legis. Quā autē snia sultetur, si nō est verbū cōdēno, vel absoluo: vide Bal. hic, & dixi in l. in summa. ff. de re iudi. Adde secundum Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de sen. §. qualiter. ver. quid si iudex. quod valeat sententia, si iudex dicat, pronuntio prout talis iudex pronuntiauit in tali causa. De eo qui dixit, pronuntio secundum consilium sapientis: vide Ang. consi. cccxxix.

Contra iudicem. An valeat sententia iudicis infamis & excommunicati: ad de quod Bar. in l. quidam confulebat. de re iudi. allegando ista legem, videtur fortius dicere quod valeat sententia, & quod istud de infamia, intelligitur de delegato, non in ordinario: ut per doc. in c. cum super. de offi. dele. Vide glo. xiiij. q. j. in sum. & in q. viij. videntur dicere quod ista sententia lata ab excommunicato valeat, donec detegatur infamia: post non. Vide tex. in ca. ad pbandu. de re iudi. in ver. publice. Et cum opi. Bart. hic videtur trāsire Io. And. & do. An a to. & Abb. in c. fraternitatis. de test.

Apprehende. Ad de Bart. i. l. j. de testib. & dicitur quod exceptio hic polita non esset congrua, nisi deponeret ea quare est infamis: ut extra, de testi. presentiu. in vj. & quod not. Bar. in l. iij. ff. de testi. & in l. ad testiu. b. quod dictum. ff. de testa.

Cōtinet. Imò hic non obstat. dicimus quod valeat sententia lata simpliciter supra facti declaratoria aliter non continens cōdēno vel absoluo: & hoc in criminalibus criminaliter intētatis. l. j. §. j. ff. ad Turpil. Idē etiā in criminalibus civiliter intētatis. l. vi. ro. & ibi Bar. ff. sol. lu. mat. Idē esset in actione psonali ex contractu. l. qd tū. §. j. ff. de arbi. & l. si ptor. in princ. ff. de iudi. Idē in reali. l. & ex diuerso. §. j. d. rei vend. l. Pomponius. §. sed & is qui. ff. de pcura. §. nota ad intellectu huius legis. Quā autē snia sultetur, si nō est verbū cōdēno, vel absoluo: vide Bal. hic, & dixi in l. in summa. ff. de re iudi. Adde secundum Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de sen. §. qualiter. ver. quid si iudex. quod valeat sententia, si iudex dicat, pronuntio prout talis iudex pronuntiauit in tali causa. De eo qui dixit, pronuntio secundum consilium sapientis: vide Ang. consi. cccxxix.

Contra iudicem. An valeat sententia iudicis infamis & excommunicati: ad de quod Bar. in l. quidam confulebat. de re iudi. allegando ista legem, videtur fortius dicere quod valeat sententia, & quod istud de infamia, intelligitur de delegato, non in ordinario: ut per doc. in c. cum super. de offi. dele. Vide glo. xiiij. q. j. in sum. & in q. viij. videntur dicere quod ista sententia lata ab excommunicato valeat, donec detegatur infamia: post non. Vide tex. in ca. ad pbandu. de re iudi. in ver. publice. Et cum opi. Bart. hic videtur trāsire Io. And. & do. An a to. & Abb. in c. fraternitatis. de test.

Apprehende. Ad de Bart. i. l. j. de testib. & dicitur quod exceptio hic polita non esset congrua, nisi deponeret ea quare est infamis: ut extra, de testi. presentiu. in vj. & quod not. Bar. in l. iij. ff. de testi. & in l. ad testiu. b. quod dictum. ff. de testa.

Cōtinet. Imò hic non obstat. dicimus quod valeat sententia lata simpliciter supra facti declaratoria aliter non continens cōdēno vel absoluo: & hoc in criminalibus criminaliter intētatis. l. j. §. j. ff. ad Turpil. Idē etiā in criminalibus civiliter intētatis. l. vi. ro. & ibi Bar. ff. sol. lu. mat. Idē esset in actione psonali ex contractu. l. qd tū. §. j. ff. de arbi. & l. si ptor. in princ. ff. de iudi. Idē in reali. l. & ex diuerso. §. j. d. rei vend. l. Pomponius. §. sed & is qui. ff. de pcura. §. nota ad intellectu huius legis. Quā autē snia sultetur, si nō est verbū cōdēno, vel absoluo: vide Bal. hic, & dixi in l. in summa. ff. de re iudi. Adde secundum Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de sen. §. qualiter. ver. quid si iudex. quod valeat sententia, si iudex dicat, pronuntio prout talis iudex pronuntiauit in tali causa. De eo qui dixit, pronuntio secundum consilium sapientis: vide Ang. consi. cccxxix.

Substantialis ordo iudicij si omittitur, vitiat id quod agit.

Quare sint de ordine substantiali iudicij.

Citatio non est de solemnitate substantiali iudicij.

Causa cognitio fit partibus presentibus, vel absentibus, per contumaciam.

Sententia lata sine causa cognitione, est ipso iure nulla.

Sententia si est lata parte presente, vel contumaciter absente, presumitur lata causa cognita: nisi ex temporis breuitate aliud presumatur.

Probatam. Sententia lata contra ordinem iudicij est nulla. hoc dicit. Et pone exemplum: si fuit omissa litis contestatio, vel omissus libellus: & sic sententia est nulla. Modo aduertatis. opp. j. de appel. l. j. Huius timore quod debetis scire quod quidam est ordo vnus causae ad aliam causam: & iste si peruertatur, non reddit sententiam nullam: ut lege contraria. Ad hoc s. cōmu. diui. l. ij. & l. si incipium. §. j. ff. de iur. Et ideo ex hoc habes quod si prius esset conuentus fideiussor, quod principalis, vel prius possessor, quam debitor principalis, nec de hoc esset opposita exceptio, teneret sententia: quia peruertitur ordo vnus causae ad aliam, non vnus causae ad seipsam. Quodam alio ordo est vnus causae ad seipsam: & hic est multiplex: nam quidam est ordo sententiae: & iste si peruertitur, reddit sententiam nullam, ut s. tit. j. l. ij. Idem si peruertatur substantia sententiae: quia non continet absolutionem, vel cōdemnationem: ut s. l. proxi. Et de istis non potest poni exemplum in hac lege. Et ideo glo. h. in princ. sui reprehendit opi. quorundam: & bene. Quidam est ordo instatiae ad sententiam, seu formam iudicij: tunc loquitur lex nostra: & ideo ponunt exemplum, quod omissa fuit litis contestatio, qui ordo peruersus sententiam reddit ipso iure nullam. Quare, pro huius declaratione, quis est ordo iudiciorum. Glo. tua ponit hic multa, quam vide: & vtrum bene dicat, statim dicam: ubi solemnitas omiffa, in ipsa sententia, non in iudicio. Pro glo. huius declaratione, debetis scire quod ordo substantialis si omittitur, vitiat id, quod agit: secus in ordine, qui non est de substantia: ut l. j. circa si. de ven. inspi. C. de test. l. praposteri. Modò videndū est, quod an omnia, quae ponuntur in gl. sint de ordine substantiali. Specu. in secunda parte sui libri, in princ. & Host. in summa. de re iud. videtur dicere quod non sint omnia illa substantialia, sed de substantia est libelli oblatio, huius contestatio: & iuramentū de calūnia, citatio: & postea quod sententia feratur in scriptis congruo loco, seruatis solemnitatibus positus s. tit. j. Sed hic examinatio, & publicatio, non sunt de ordine substantiali: licet hic gl. aliter dicat. Quid dicitur nulla, vide Bald. in l. j. C. de eden. & vide in l. j. ff. de fer. per Alexand.

Et iste si peruertitur. De peruersione hac vide etiā quae not. scripti post Bart. in aut. si quis. s. de testi. & not. Bart. in l. si queramus. ff. de testi.

Et ideo glo. Vide Bart. in l. properandum. in princ. C. de iudi. Adde tamen, quod in causa liberali, & monachali non est necessaria lit. contest. Tex. est, & ibi Bald. in l. iusta. s. de libe. cau.

Ordo substantialis, si omittitur, vitiat processum: aliis hoc non est verū in ordinario. Si enim certus ordo datus sit, debet ad vnguem seruari, licet non sit substantialis, secundum Inno. in c. ex tenore. in glo. j. circa prin. de appel. & est gl. not. in de. j. de iure pat. & est text. in l. certe. j. quando pro uo. & ibi per doct. per Bald. in l. prescriptione. C. si contra ius vel vtj. publ. Dixi in l. vniuersa. & Bald. hic. Adde an ordo vitiet processum, Bal. conf. cccxxvij. in ij. volu. Et adde quod voluit Specu. in titu. de petit. & poss. §. j. ver. quid si primo, vbi tenet quod licet lata sit prima sententia super proprietate, quod non per hoc est, quin valeat. Et hoc clarius sequitur Abb. in l. cum dilectus. extra de causa posses. & proprietate.

De ordine substantiali. An publicatio testiu omiffa reddat processum nullū, vide Fel. latē c. cū I. & A. extra de re iud. Ade.

ne vnus causae ad seipsam. & nu. 3.

Substantialis ordo iudicij si omittitur, vitiat id quod agit.

Quare sint de ordine substantiali iudicij.

Citatio non est de solemnitate substantiali iudicij.

Causa cognitio fit partibus presentibus, vel absentibus, per contumaciam.

Sententia lata sine causa cognitione, est ipso iure nulla.

Sententia si est lata parte presente, vel contumaciter absente, presumitur lata causa cognita: nisi ex temporis breuitate aliud presumatur.

Probatam. Sententia lata contra ordinem iudicij est nulla. hoc dicit. Et pone exemplum: si fuit omissa litis contestatio, vel omissus libellus: & sic sententia est nulla. Modo aduertatis. opp. j. de appel. l. j. Huius timore quod debetis scire quod quidam est ordo vnus causae ad aliam causam: & iste si peruertatur, non reddit sententiam nullam: ut lege contraria. Ad hoc s. cōmu. diui. l. ij. & l. si incipium. §. j. ff. de iur. Et ideo ex hoc habes quod si prius esset conuentus fideiussor, quod principalis, vel prius possessor, quam debitor principalis, nec de hoc esset opposita exceptio, teneret sententia: quia peruertitur ordo vnus causae ad aliam, non vnus causae ad seipsam. Quodam alio ordo est vnus causae ad seipsam: & hic est multiplex: nam quidam est ordo sententiae: & iste si peruertitur, reddit sententiam nullam, ut s. tit. j. l. ij. Idem si peruertatur substantia sententiae: quia non continet absolutionem, vel cōdemnationem: ut s. l. proxi. Et de istis non potest poni exemplum in hac lege. Et ideo glo. h. in princ. sui reprehendit opi. quorundam: & bene. Quidam est ordo instatiae ad sententiam, seu formam iudicij: tunc loquitur lex nostra: & ideo ponunt exemplum, quod omissa fuit litis contestatio, qui ordo peruersus sententiam reddit ipso iure nullam. Quare, pro huius declaratione, quis est ordo iudiciorum. Glo. tua ponit hic multa, quam vide: & vtrum bene dicat, statim dicam: ubi solemnitas omiffa, in ipsa sententia, non in iudicio. Pro glo. huius declaratione, debetis scire quod ordo substantialis si omittitur, vitiat id, quod agit: secus in ordine, qui non est de substantia: ut l. j. circa si. de ven. inspi. C. de test. l. praposteri. Modò videndū est, quod an omnia, quae ponuntur in gl. sint de ordine substantiali. Specu. in secunda parte sui libri, in princ. & Host. in summa. de re iud. videtur dicere quod non sint omnia illa substantialia, sed de substantia est libelli oblatio, huius contestatio: & iuramentū de calūnia, citatio: & postea quod sententia feratur in scriptis congruo loco, seruatis solemnitatibus positus s. tit. j. Sed hic examinatio, & publicatio, non sunt de ordine substantiali: licet hic gl. aliter dicat. Quid dicitur nulla, vide Bald. in l. j. C. de eden. & vide in l. j. ff. de fer. per Alexand.

Et iste si peruertitur. De peruersione hac vide etiā quae not. scripti post Bart. in aut. si quis. s. de testi. & not. Bart. in l. si queramus. ff. de testi.

Et ideo glo. Vide Bart. in l. properandum. in princ. C. de iudi. Adde tamen, quod in causa liberali, & monachali non est necessaria lit. contest. Tex. est, & ibi Bald. in l. iusta. s. de libe. cau.

Ordo substantialis, si omittitur, vitiat processum: aliis hoc non est verū in ordinario. Si enim certus ordo datus sit, debet ad vnguem seruari, licet non sit substantialis, secundum Inno. in c. ex tenore. in glo. j. circa prin. de appel. & est gl. not. in de. j. de iure pat. & est text. in l. certe. j. quando pro uo. & ibi per doct. per Bald. in l. prescriptione. C. si contra ius vel vtj. publ. Dixi in l. vniuersa. & Bald. hic. Adde an ordo vitiet processum, Bal. conf. cccxxvij. in ij. volu. Et adde quod voluit Specu. in titu. de petit. & poss. §. j. ver. quid si primo, vbi tenet quod licet lata sit prima sententia super proprietate, quod non per hoc est, quin valeat. Et hoc clarius sequitur Abb. in l. cum dilectus. extra de causa posses. & proprietate.

De ordine substantiali. An publicatio testiu omiffa reddat processum nullū, vide Fel. latē c. cū I. & A. extra de re iud. Ade.

Secunda Bartoli super Codice.

in l. diuus. col. j. ff. de re iudic. q̄ nō etiā si sit petita publicatio testiu, vi-
de Barba. contil. lxxxiij. in iij. vol. in iij. colū.

a ¶ Desubstantia. Vide notata per Bald. de vindi. lib.

b ¶ Remouemus. nota quod omisio publicationis processus, & testium
non vitiat processum. Quod limita secundū glo. in c. in. de hæreti. in vj.

in verbo, iudicia-
nisi fuerit petum a
quod videtur tene
re Innocen. in c. cū
I. & A. extra de re
iudi. q̄d. no. & ad-
de quod Bal. in c. j.
si de ius. inter do. b
& vasa. is oria. cō-
cludendo dicit, q̄
publicatio testium
omissa, non reddit
iudicium nullum,
secundū glo. sed ta-
men sentit contra
hic. Nam sine illis
testibus sententia
lata est aliqua: &
maximè absoluto-
ria. & l. cū putarem.
fami. c. r. & l. eo
tempore, de pecu. 6
& l. si non fortem
§. hæredi. & q̄d. ibi
glo. de condi. inde.
& vid. Bal. in præ-
alleg. lo. o. conclu- 7
dentē, q̄ vna pars
potest cogere aliā
ad cōcludēdū in cā

mus: Dico quod illud dicitur esse de substātia il-
lius rei, quo cessante res esse nō potest: vt l. pacta.
ff. de contrahē. emp. vbi dicit q̄ res & p̄sum sunt
de substātia emptiois. Nā emptio sine his esse nō
potest: & euidētior est de naturalibus emptiois: alia
aut dicitur accidētalia. Modō ad propositum, si
remouemus^b examinationē testiu, vel publica-
tionē: snia est, & esse pōt. Nā nō est de necessitate
q̄ probetur per testes: quia multa possunt p̄bari
per confessionē, & instrumenta, quæ sufficiunt
ad sententiam. Et ideo si testibus non scriptis, vel
nō publicatis, est snia lata: tūc dicitur lata cōtra ius
litigatorum non contra substātialem ordinē iu-
diciorum. Idem tenebat do. Iac. Bu. & idē dico in
iuramēto calumniæ, cū ipsum possit omitti: vt
l. n. §. sed q̄a veremur. de iura. ca. & extra, de iura.
calum. c. j. lib. vj. meritō non est de ordine substā-
tiali: quicquid gl. & dicti doct. dicit: & ideo puto
q̄d si pri⁹ iure de calūnia postea cōtestes⁹ lis, non
erit sentētia nulla: cū em nullo modo esset iuratū
teneret sentētia: vt dictis iuribus. ¶ Quæro t̄, vtrū
citatio sit de solemnitate substātiali. Prædicti do-
cto. dicunt quod sic: vt dixi s. & credo quod ha-
beāt bonum intellectum. Vos autē dicatis aliter:
de substātiali solemnitate iudiciorum est causæ co-
gnitio. Nam sentētia lata sine causæ cognitionē, est
nulla: vt j. eo. l. ex stipulatione. & cōmi. vel episto.
l. si. ¶ Causæ autem cognitio^d dicitur fieri, e quando

& multa allegat, & inter cætera alle, Inno. in c. pastoralis, de caus. pos. &
alia iura, quæ ibi vide pereum latē, & maximè quia est de ordine iudicia-
rio, in c. quoniam contra, de proba. & latē vide per do. Ant. in c. pastora-
lis. Et de dicta publicatione adde ea, quæ dixi in l. j. §. si. de præto. stipu. vi-
de tam in ad prædicta glo. & Barto. in l. solam. s. de testi. & vide Barto. ad
reprimendā in verbo, figura iudicij. & ibi etiā de conclusione in causa. &
per doct. in d. c. cum I. & A. & per Imo. in l. diuus. ff. de re iud. in iij. colū.
& an publicatio testium sit de substātia, & vide gloss. in l. solam. s. de te-
sti. & ibi Bart. & Bald. in l. gesta. j. de re iud. & quod not. Barto. in aut. at
qui semel. s. de proba. vers. circa tertium. Et de istis publicationibus vide
quod not. Inno. in c. Albencus, de testi. & vide quæ dixi post Barto. in l. j.
ff. de in ius vocan. & not. Inno. in c. j. de iudi. & Abb. in c. cum dilectus. de
fide instru. Adde, q̄ omisio publicationis testium, non vitiat sententiam:
maximè si aperte non fuerit petitum, consuluit Petr. de Ancha. consil. l. ij.
incip. omisio publicationis,

e ¶ P. P. A. V. P. ¶ Vtrū citatio, ad alid substātialem videlicet dilatio
ad deliberādū: vel, cedere vel contendere. quæ si non datur petenti iu-
dicium, iudicium erit nullum, gl. not. in c. vxor felicitis. in v. ij. quæst. & in
clem. sepe, in ver. necessario. & melius in ver. litiscōtestatio. de verb. sig.

d ¶ P. P. A. V. P. ¶ Causæ autem cognitio. Adde Bar. in l. cū iudex.
Com. consil. l. incitante statuto ciuitatis Florētiae, in iij. dub. vbi dicit idē
esse in arbitro, & arbitratore. quāuis habeant plenissimam potestatem. in
dubio tamen p̄sumitur interuenisse causæ cognitio in arbitratore secun-
dū eum sentit gl. secus tamen est in iudice per rationem quam ibi assignat,
quicquid dicat non discedas a Bart. & quod probationes non sunt
de substātia, licet sine eis reddatur sententia iniqua, vide Com. consil. c. ij.
in v. dubio. & quod idem sit in arbitratore, vt propter breuitatem tempo-
ris reddatur laudū nullū, tenet Laur. in tract. de arbi. in v. j. char. ad fi. ver.
xxij. Item in quinto, an sentētia sit nulla q̄ nō præcessit causæ cognitio
vide latissimè Fel. in c. ecclesia sanctæ marie. in vj. colū. cum viij. seq. extra
de consti. vbi latissimè ponit de materia eij q̄d fit sine causæ cognitione.
Item q̄ q̄n fertur sententia sine causæ cognitionē, vel non admisis proba-
tionibus sit nulla, vel saltem retractanda, vide Anto. consil. xxvij. ppe
fi. Itē de snia lata nō visis actis vide Ias. post alios in l. si is apud quem. in
iij. col. ad fi. & sequen. C. de in ius voc. & in l. iudices. C. de iudic. vbi etiā
loquitur quando tam pro breui tempore &c. & vide in c. si pro delibera-
to. in v. col. de offi. de lega. vbi idem dicit in consilio præstito ab antiquo,
præcipitatur contra limitationes vj. ibi. vide per cum. & adde q̄ si iudex
in sentētia attestaretur se summariè cognouisse etiā vitaretur senten-
tia, cum requiratur plena cognitio, vt per Bartolum in extrauaganti, ad
reprimendū. in versiculo. summario, ad finem. & quod non sit in laudo,
vide Barba. consil. xxxvij. in vlt. col.

e ¶ Dicitur fieri. An præses debeat citari adde quæ dixi in l. j. ff. de in ius vo-
can. & dixit Bald. in cap. j. de mili. vasa. qui contu. est, quod si præsens, &
iustructus, & aliās comparuit, non est citandus: abs pōt declarare mādātū,

quod sit sibi ex p̄uisione. Allegat Ioan. And. in nouel. in c. j. de iudi. Et
ad Bart. hic adde cum in l. cū iudex. j. eo. & Bal. in l. cū fratre. in fi. de
his quib. vt indig. Et adde in rub. s. de in ius voc. Adde q̄ præsentēs sen-
sententiæ sint citandæ laudat Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de senten-
tia. §. vt autem. ver. & nota.

fit partibus præsentibus, vel partibus contumaci-
bus, & absentibus: vt ff. de min. l. an causa. §. causa
cognita. Et ideo si partes semper essent sponte p̄-
sentes, nō requireret citatio. Et illud, quod dicti
doct. dicunt, q̄ citatio est de necessitate, est verū,
ad hoc vt parte absente cōstituat ipsa in cōtuma-
cia: vt l. cōsentaneū. & aut. q̄ semel. s. q̄o & q̄n iu.

8 ¶ Quæro iuxta prædicta t̄ reperit libellus lite con-
testata iuramētū de calūnia, citatio ad sentētia, &
sententia lata. Opponit q̄ sentētia est nulla ipso
iure, quia nō præcessit causæ cognitio: an sit iusta
ista oppositio? Vide q̄ sic, ex p̄dictis: quia causæ
cognitio nō apparet: quia non apparet datus ter-
minus ad probandū, nulla data dilatio adiurium
productionem & nō sit cognitū de causa. ¶ Cōtra-

f rium puto. ¶ sufficit eum, sententiam esse latā præ-
sente parte, vel contumaciter absente: vt dicat fa-
ctum causa cognita: aliās causæ cognitio p̄sumet

9 ex hoc. vt d. l. an causa. §. causa cognita. ¶ Prædicta
vera, nisi ex breuitate tēporis, aliud p̄sumat. Quid
enim si statim post li. contest. intra modicos dies.
iudex dedit diffinitiuā sententia? Certè ex hac
breuitate temporis pōt p̄sumi q̄ iudex non fuit

g iustructus: & tunc puto istā sentētia nullā, tanq̄
h latā subito^h, & sine causæ cognitio: vt s. tit. j. l. n.
i ¶ & terminari deberet scdm causæ cognitionē: vt
j. e. l. ex stipulatioe. & d. l. si. cōmi. vel epist. p hoc
i plenē extra, de rest. i integ. c. cū ex lris. circa med.

g ¶ Instructus. Nota, ex breuitate temporis, p̄sumitur non interuenisse
causæ cognitio. Istud dictum sequitur dominus Anto. & Moder. in d. c.
ij. de re iud. & in c. post electionem, de concess. præben. & in c. vestrā. post
post medium, de cohabi. cle. & muli. & in c. ecclesia sanctæ Marie. de cōst.
per Pet. de Ancha, in cap. j. de re iud. in vj. & vide aliqua pulchra dicta in
simili in c. si pro debilitate. in x. col. de offi. deleg. pe Moder. in l. cum qui.
ff. de iurisdic. omn. iudi. vnde omnino Bald. in consil. incip. dominatio-
nibus magnificis, & illustribus. circa fin. Adde Bald. consil. cccclij. j. volu.
incip. longum thema. vbi dicit, quod sententia lata breui tempore in con-
fessum etiam, nullis dilationibus præcedentibus, tenet Pet. de Anchā.
consil. cclvj. & de sententia lata breui spatio, vide Paul. de Castr. consilio
cxvij.

h ¶ P. P. A. V. P. ¶ Latam subito. Vide Alexand. multa ad hoc alle-
gantem consil. cclxj. in iij. colum. Item vide Iason. in l. properandum.
§. primo. in ix. notabili. vbi limitat non procedere in actis probatorijs &
iudiciarijs.

i ¶ Pro hoc plenē. Pro hoc etiam facit, quod not. Bal. in l. captatorias. s. de
testa. mili. quod si executor testatoris, vel legis, festinanter exequatur, de-
trahetur. Ideo dicit Ioā. And. in c. si pro debilitate, de offi. deleg. quod si
consultor repentē consultat, consiliū est nullum ipso iure. Limita tamen,
nisi prædicta fierent in confessum: quoniam tunc nullæ sunt partes iudi-
cis: vt not. in l. proinde, ad legem Aquil. ij. q. j. nos in quenquam. His ad-
de quod glo. in cap. ecclesia sanctæ Marie. in glof. fina. de constitu. dicit,
quod sententia lata nō præcedente probatione est nulla, quam ibi tenet
domi. Anto. Et si feratur per iudicem non visis actis, per ca. cum Bertol-
dus. de re iud. vel non expresse sit denegata defensio. Facit ij. q. j. prima-
tes. Idem dicit, si reiciatur exceptio peremptoria, non subsistete p̄sum-
ptione contra opponentem: vel si subsistat, offeratur probatio incontine-
ti: per not. in c. post electionem. & per Inno. de concess. præben. Sed aliās
videtur tenere contra dictum glof. quod extra prædictos casus sentētia
sine probatione teneat: & imputet sibi pars, quæ non appellauit: & quia
etiam probatio non videtur de substātia iudicij pro hoc facit, quod
actore non probante ferri debet diffinitiuā. l. qui accusare. s. de edend. &
quod not. in cap. causam. & in ca. prout de dolo & contu. & in cap. vt no-
strum, vt eccl. benefi. Sed dom. Ioan. And. in d. cap. ecclesia sanctæ Ma-
rie. tenet quod etiam in prædictis casibus, in quibus tenet dom. Ant. esse
sententiam nullam, nisi præcedente probatione, quod sit falsum, per not.
per Bart. hic. Et respondit ad primum casum, in quo alleg. c. cum Bertol-
dus. quia ibi non dicitur sententia nulla, sed inepta. Item ad secundum ca-
sum, in d. c. primates. ibi dicitur, sententia iniustā. Et pro hoc etiam, quia
iudex potest interdū denegare iusticiā, seu audientiam. l. sed & si per præ-
torem. §. sed & si dum decreto. ff. ex qui. cau. ma. Et ideo nō videtur q̄ ex
illo reddatur sentētia nulla: sed potius videtur imputādū parti, quia non
appellauit. Vide Ang. in l. iudices, de iudi. & per hoc etiam patet, respon-
sum ad vltimum casum, quando expresse apparet quod non visis actis

Quæsto

pronbciasset: qa tunc potest dici, quod ab in experto, & non precedente deliberatione debita, prout debuit, iuxta l. j. & n. s. de sent. ex breuic. reci. satis tunc dicitur apparere eam latam sine causae cognitione: & tunc esset nulla. Et possumus exponere tunc uerbum, irritandum, id est, irritu nunciandum. d. c. cu Bertolous. sicut qnq; fit, vt patet ex his quae habentur in c. auditis. de ele. in l. j. in ver. ifirma te. ff. de feris. secū- 2

du do. Io. in d. c. ecclesia sancta Maria. Et ad not. per Bar. & hic vide do. Anto. in ca. veftra. in xvij. col. de coha. de. & mulie. & in d. c. post electione. de concef. prae. ben. & Inn. in c. ad audiētiam. de app. & doc. in c. ij. de re iudic. & Bal. in l. cū & minores. s. si ad. 2 uer. rem iudic. & in l. pen. s. de tēpo. in integ. restit. & in l. n. s. de iudi. & in l. properādū. s. & si quid. in lect. & in sua addi. s. de iudi. & in l. cū nō oīs. s. de dila. & in l. n. in n. colū. de eden. & Bal. hic in j. col. & ad Bar. hic adde gloss. in l. sed si per prae. torem. s. quoties. ff. ex qui. causis. ma. & not. Cyn. argu. illius tex. ibi Bal. in proce. Dige storū s. in secundō uerō anno. in fi. & est text. no. in c. cū ex literis. de in in te. resti. Facit xxx. q. vlti. iudicantē. & l. dist. ponderet. & vide no. in c. fin. de elect. in vj. Et cum 2 Bar. trāsit hic Ant. de Bu. in c. iuramētum. vbi vide de iu 3 re iur. Idem tenet Pet. de Anch. in c. cū aeterni. de re iu. b dian vj. & per do. Anto. & Imol. vbi 1 vide in d. c. ecclesia sancte Marie, & in c. cū ex literis. & c sequitur Anto. de Bur. i. c. veftra. post 2 mediū. vide Imol. in d. c. post electio nem. & Ange. in l. iudices. s. de iudi. 3 vbi dicit, quod sen tentia est iniqua. Pro hoc facit tex. in l. si finita. s. non autem. aliās s. notā dum. ff. de dam. infec. Et ista faciunt ad id quod singulariter dicit Cyn. & Saly. in l. j. s. si aduer. do. De quo per Moder. Insti. de act. s. tripli. Item ad hoc bene facit, quod no. Inno. in c. j. in fi. & no. Ang. in l. n. s. sed si dubite tur. per illum tex. ff. de iudi. & Bar. in l. ex stipulatione. j. co. & hic hac lege, quod quaedā est sententia diffinitiva: quaedam interlocutoria: & quaedam preceptiua. & quaelibet istarum requirit iuris ordinem: quae si fuerint late omisso ordine, dic vt not. glo. n. q. j. in prin. quod autem nullus. Et de materia huius l. j. dicit Hostien. in Summa, de senten. & re iudic. s. qualiter pferri debeat. uerfi. vel potes distinguere, qd ordo iudicialis substantialis est, quod partes citentur, quod libellus offeratur, quod lis cōte stetur, iurent de calumnia, qd sententia sit absolutoria, vel condēnatoria. lata cōgruo loco, & tempore, à competentī iudice, sedente, in scriptis, &

SVMMARIVM. Questio priuatorū si dependeat à causa fiscali procurator Caesaris est iudex.

Vmeorum. Valet sententia lata sub mō, nisi per appellationē rescidat. h. d. ¶ Opp. Inia nō debet ferri sub cō ditione: vt l. j. s. biduū. ff. qn app. sit. Gloss. soluit. Hic fuit data sub modo, vel causa: ibi sub cōditio ne. ¶ Quēro, vtrum iste iudex bene pronunciaue rit? Gl. dicit qd sic: quia sic debuit facere. Vide gl. super ver. prae. starent. si est uerū dicitū gl. hęc sen tentia non possit rescindi per appellationē, vt hic text. vide in nuere. & secundū hoc ista lex nullū habet dubiū. Pro huiusmodi. debes scire qd hęc lex pōt habere duplicem lect. Prima ¶ qd questio fuit inter duos priuatos. Nam procurator Caesaris, primō cōdēnauit fideiussorē fisco, in prima intātia. Secūdo qd cū ipse fideiussor peteret, qd pignora debitoris sibi traderent ab ipso creditore, ipse pro curator hoc pronūciauerit. Et si tu opponis, quo modo procurator fisci erit iudex inter duos priuatos: imō debet esse praesens, puinciē: vt l. ij. s. li aduer. si. Rūdeo, si quāstio priuatorum dependeret à causa fiscali, procurator Caesaris est iudex: vt l. cū vendente. s. vbi cau. fisca. scdm hoc hęc lex nō ha beret dubitationem. Secūdo modo potest intelli gi, qd questio erat inter fiscū & priuatū hoc modo petebat fiscus à fideiussore quāti itatem: fideiussor dicebat, sum paratus soluere, si pignora mihi tradant: iudex pnuiciat sibi pignora tradēda, & fisco indēnitatem pręstet. Ista sentētia est lata cōtra ius litigatoris: nam procurator ecōuerso debuit pro nunciare, scilicet condēnare fideiussorem fisco, & iubere quod sibi tradant pignora. vnde possit sen tentia per appellationē rescindi, quae non rescindi tur, si non fuit appellatum. ¶ Sed ad istud oppon. quomodo sententia lata inter fiscū, & fideiussorē, preiudicat illi debitori, cuius erant pignora? Rū deo: ista pignora à fisco possidebantur, vel ille de bitor erat praesens, arg. l. saepe. de re iudi.

SVMMARIVM. Officiales, an debeant esse praesentes, quando profertur sententia, seruanda est loci cōsuetudo, & numero 4. Acta causae debent scribi per officiales. Officialis, qui incipit scribere causam ab initio, debet scribere vsque ad finem.

Vm in sentētiam. Sntia, quae nō est lata in loco maiorū, nec praesentibus officialibus, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Not. qd non valet sententia, quae est lata in alio loco, quā in loco maiorū, quod dicit vt dixi in l. si vt proponis. la n. s. titu. j. l. j. ¶ Quae ro, tan officiales debeant esse praesentes, quando profertur sententia? Gloss. quae est hic, dicit quod non. Dicebat domi. Iac. But. fortē quod officiales de iure debēt esse praesentes: non dico omnes, sed quod notarij, qui scribunt in causis. ¶ Nam acta de

gratis: ritē id est, nō expresse contra iura pronunciet, aliās sentētia est nul la. Ordo uerō iudicialis, & iudicialis videt cōsistere in his, qd agunt inter iuramentū calūniar, & sentētia, scilicet qd fiant rāsiones, etiā & positiones testiu & instrumētōrū pductiones, publicatiōes, renūciationes, cōclusio nes, & allegatiōes. Et si qd iudex nō seruauerit hęc, mero iure, vt sentētia

tenere potius con tra litigantis ius, qd cōtra ius eōe. Nā si nihil est pbatū, vel semiplenē, iudex, ex quo lis est cōte stata, & iurātū de calūnia, condēnare pōt: sed appellādū est. j. qn puo. non est neces. l. n. in fi. Nā & nō appella re facit ius iter par tes. Et subdit Ho sti. quodmistiū, siue anomalū, pōt dici id qd dicit, qd in p sentia partium pcedat. qd not. Et de dicto Hostiē. facit mētionē Bart. hic. An datio dilatiōis fit de solēnitāte, vi de Bald. qd nō, in l. petēda. C. de tem po. in integ. restit. ¶ Cumeorum. Ex hac lege dicit Butr. qd si fideiussor capi tur pro debito, po terit per eundē iu dicē facere capere reū principalem: li cet alias non esset su iudex. qd Bal. limitat hic esse uerū in fideiussore iu dicij: secus aut in fi deiussore cōtra dē: qd fortē minus bene loquit ppter l. cū uedente. s. vbi cau. fisco. nisi saluādo eā, dicas ibi esse spāle in eo, qui fideiussit ibi apud fisum. ¶ Cū si. iam. Vide in hac pte C. de p xi. sac. scri. Faciunt not. in l. diu. s. itē Senatus. de fal. Dixit tū Bal. in l. hō gius. p illū tex. qd si not. rurs diu ablu turus esset, & peri culū esset, in mora pōt alius subroga ri. Et no. Bal. in l. q dā. s. nihil. de e dē. & ad Bar. hic, adde Bald. in l. j. qnō & qn iud. & in l. ge sta. & adde quod not. Inno. in c. quoni. de proba. tenet, qd acta ualcant: licet non sint scripta à notario: si cōprobatur de consensu partis, vt pro testatione, vel alio modo, & quod dicit de officio, dicit Guid. de Suza. in l. n. C. de eden. quod priuata persona potest facere acta, &c.

SVMMARIVM. Non omnis vox iudicis est sententia. Sententia lata non precedente causae cognitione, est nulla.

LEX stipulatione. Verba iudicis prolata causae cognitione nō pcedente, nō habent vim sententiae. h. d. ¶ Nota qd non omnis vox iudicis est sententia. ¶ Nota qd nō, secūdo qd sentētia lata nō pcedētē cau sae cognitione, est nulla. ¶ Circa istud opp. sentē tia lata partibus praesentib; videtur lata causa co gnita: vt l. in causae. s. causa cognita. ff. de mino. & dixi s. eod. l. prolatam. sed hic fuit huiusmodi: ergo &c. Sol. Ideo super hoc, hic nō psumitur causae cognitio: quia super hoc non praecessit petitio. Non enim petebatur à praefide per libellū, vt fa ceret eos pacifi. Item fortē ex breuitate tempo ris colligitur hic, qd nō praecessit causae cognitio, vt dixi s. eod. l. prolatam.

SVMMARIVM. Emptor, sicut debet denunciare uenditori litē esse motam: ita ille, qui recipit rem in solutum, re in solutu data, & cuieta, an agatur uti lex emptor: an uerō durat actio prima ad debitum.

Libera. Sententia, per quam res euincitur, non rescinditur nisi appellatione: sed ei, qui perdit, cōtra suū auctorē succurrat. h. d. ¶ Nota qd sicut emptor debet denunciare uenditori litē esse motam: ita ille, qui recipit rē in solutu. quod tene mēti: quia alibi nō habes ita expresse. ¶ Nota secūdo qd re data in solutu, & cuieta, durat a ctio prima ad debitum. ¶ Contra hoc oppo. in c. b videtur agēdum uti lex empto: quia in solutum datio similis est emptioni: vt lelegant. in prin. de pigno. act. & l. ij. ff. pro empt. Sol. duobus mo dis. Primō hic fuit actum, vt à priori obligatione non recedatur, nisi res pscētē fuerit creditoris. & vide ista sol. No. ista sol. est uera in se, licet diuina tionem contineat: quā nota, plures dedi cōsilū per istam gloss. & nota similes in l. si quis aliam. ff. de sol. dixit creditor, quando rem accepit in so lutum: ego nolo perdere ius meum, si res euince ref. Ideo dixi apponere illud pactū, quod alio mo do non vis recedere ab actione tua, nisi res sit tua irreuocabiliter. quod nota. Dat gloss. aliam solu tio. Ista uera est, & uerissima, quod hic fuit data in

sta. & adde quod not. Inno. in c. quoni. de proba. tenet, qd acta ualcant: licet non sint scripta à notario: si cōprobatur de consensu partis, vt pro testatione, vel alio modo, & quod dicit de officio, dicit Guid. de Suza. in l. n. C. de eden. quod priuata persona potest facere acta, &c. ¶ Alio loco. Hoc limita esse uerū, secundum Bal. hic not. nisi de cōsensu partium, talis iudex ferat sententiam in alio loco: quia tunc vigore proro gationis talis sententia ualebit: dum tamen locus sit honestus: quae tamē prorogatio non habet locum, nisi in actibus iudicij: in ceteris uerō secus: vt hic per Bald. not. ¶ In solutum. Nota qd accipiens rem in solutum, debet ita denunciare litē fore motam, sicut emptor, quod alibi habes. Vide Bart. in l. iis aestima tio. s. pro empto. ¶ Creditor. Vide plenē Bart. in l. si quis aliam. aliās, si alicnā. ff. de sol. &c.

tenere potius con tra litigantis ius, qd cōtra ius eōe. Nā si nihil est pbatū, vel semiplenē, iudex, ex quo lis est cōte stata, & iurātū de calūnia, condēnare pōt: sed appellādū est. j. qn puo. non est neces. l. n. in fi. Nā & nō appella re facit ius iter par tes. Et subdit Ho sti. quodmistiū, siue anomalū, pōt dici id qd dicit, qd in p sentia partium pcedat. qd not. Et de dicto Hostiē. facit mētionē Bart. hic. An datio dilatiōis fit de solēnitāte, vi de Bald. qd nō, in l. petēda. C. de tem po. in integ. restit. ¶ Cumeorum. Ex hac lege dicit Butr. qd si fideiussor capi tur pro debito, po terit per eundē iu dicē facere capere reū principalem: li cet alias non esset su iudex. qd Bal. limitat hic esse uerū in fideiussore iu dicij: secus aut in fi deiussore cōtra dē: qd fortē minus bene loquit ppter l. cū uedente. s. vbi cau. fisco. nisi saluādo eā, dicas ibi esse spāle in eo, qui fideiussit ibi apud fisum. ¶ Cū si. iam. Vide in hac pte C. de p xi. sac. scri. Faciunt not. in l. diu. s. itē Senatus. de fal. Dixit tū Bal. in l. hō gius. p illū tex. qd si not. rurs diu ablu turus esset, & peri culū esset, in mora pōt alius subroga ri. Et no. Bal. in l. q dā. s. nihil. de e dē. & ad Bar. hic, adde Bald. in l. j. qnō & qn iud. & in l. ge sta. & adde quod not. Inno. in c. quoni. de proba. tenet, qd acta ualcant: licet non sint scripta à notario: si cōprobatur de consensu partis, vt pro testatione, vel alio modo, & quod dicit de officio, dicit Guid. de Suza. in l. n. C. de eden. quod priuata persona potest facere acta, &c.

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Momentaneæ. Per. Moder. in rub. ff. de re iudi.
b Quòd fuerit. Quæ interlocutoria possit reuocari, adde Bald. in l. dicere. ff. de arbi. & vide Bal. in l. si p̄ses. s. quò & qñ iud. & adde dictū Bart. in l. j. s. de p̄to. sti. & vid̄ Bar. in l. terminato. i. ver. quoties i. gl. j. de fru. & li. exp.
c ¶ Nulli. vide Alex. ad. in l. j. ff. de iuris. om. iud.

* P. P. A. V. P.
d ¶ Cū iudex. An autē & qñ suā lata sub conditione valeat, vide Fel. in c. cū ad cōsultationē. in princ. extra de re iudic. & quæ habes ad Bart. in l. j. s. biduū. ff. qñ ap. pel. sit. secus autem est in laudo arbitratōris: quia proferri pōt sub cōditione tex. est in c. quinta uallis. & ibi Abb. in iij. not. extra de iureiur. de quo etiā vid̄ Car. cōf. xxix. in pe. colū. in prin. & in si. præced. Itē q̄ pōt iudex i. finia referuare ius con. a demnato casu quo appareat de iure suo in futurum per aliquod instrumentum, vide Doc. cōf. sil. xliij. in vlti. dub.
e ¶ Sūmā. Istud tñ an iuramentum possit p̄stari post sententiam, vide Bar. in l. generaliter. in princip. & in Ladmonendi. ad fin. ff. de iureiur. & ibi plenē per Lud.

f ¶ Sub conditione. Vide eundem in l. b. ait prætor. s. j. ff. de re iudi.
* P. P. A. V. P.
g ¶ Actor probauerit. Vide Alex. cōf. silio cccxl. in vlti. col. vide Fel. in ca. qd̄ ad cōsultationē extra de re iu. vi de no. Ant. cō. l. vt eti p̄supponit quod possit iudex app. p̄nunciare suā nullam & si sit aliqua iniusta.

h ¶ Scd̄o. Cū ver. se. cōtrariū videlicet hæc sūmā, scilicet cōdēno si a. r. p̄ba uerit, tenet, & voluit Spe. i. tit. d̄ sen. pla. als. d̄ exc. sen. s. iuxta. ver. sed et̄ & i. s. species. ver. qd̄ si iudex. vbi Io. An. i. add. & hical. le. tex. i. c. cū venif. sent. de isti. & voluit Ang. i. l. iudex. ff. de re iu. Bal. in l. d̄ nō dubiū. C. de legi. Et q̄ valeat sentētia sub cōditione intrinseca, vide nota. exemplum per

solutū species pro specie: ideo emptio esse nō potest. In cōtrario fuit data in solutum pro pecunia res. & vide hanc solu. nota. ¶ Sed contra hoc oppo. extra glo. quòd etiā vbi datur res pro pecunia, durat actio prima vt l. qui res. in prin. ff. de solu. Solut vt ibi plenē tractauit istam materiā in l. si quis alienam. ff. de solu.

S V M M A R I V M.

¶ Sententia lata in causa momentaneæ possessionis, est diffinitiuā.
Interlocutoria per quam causa principalis nō deciditur, potest reuocari: secus si tota causa per eā deciditur.

Post sententiam. Glo. casum in terminis, & breuiter hoc d. ¶ Sūmā diffinitiuā nō pōt retractari: secus in interlocutoria. h. d. Primò ponit dictum. Secundo respondet duabus obiectionibus. Secunda ibi: nā oppositiones duæ sunt in tex. & soluunt, vt vid̄ distis. ideo non infulto. ¶ Quæro vtrū sententia lata i. causa momentaneæ possessionis sit lata diffinitiuē, an interlocutoriē. Respondeo: diffinitiuā est: vt hic tagit gl. & l. j. si de mo. pos. fu. ap. ¶ Quæro quare dicitur hic plerumq. Dicit glo. hoc dicit propter iudicium momentaneæ possessionis. qd̄ nō placet: quia tūc est diffinitiuā, vt supra dixi. vel aliter videtur dicere gl. Quæ dā est sentētia interlocutoria. quæ nullā causam decidit: vt si datur alicui dilatio, si testes publicantur, & simili. Quæ dā sunt interlocutoria, per quas aliqua causa deciditur, vt puta alijua emergens. Exemplum. Actor producit vnum testem: reus dicit nō esse admittēdū: vel reus petit dilationem: dicit actor eam nō esse dādā: tūc interlocutoria, quæ super hoc fertur de cidit illam causam: hoc est, illam incidētem, seu emergentē positionem. Ita videtur velle gl. vltima. hic posita. Videte, nō concedo quòd fuerit de mēte literæ: sed credo q̄ fuerit. & ista est veritas, sicut Deus est. ¶ Sentētia interlocutoria per quam causa principalis nō deciditur, illa potest reuocari: sed interlocutoria, per quam causa ipsa tota deciditur, nō potest reuocari: sicut nec ipsa diffinitiuā. hic est tex. Hoc etiā probatur in l. dicere. ff. de arbi. & plenē dixi i. l. quod iussit de re iu. & ideo sentētia iudicis, per quam absoluit aliquē ab obseruatione indicis, vel pronūciat nō esse procedēdum, vel se nō esse iudicem istam non potest reuocari: quia perimit causam principalem, cuius est illis. Sed si perimeret quandam causam incidētem, seu emergentem, optime possit reuocari: quia adhuc durat iudicis officium in illa causa: vt d. l. dicere. & de præto. stip. l. j. in fi.

Vlli.

No. q̄ qui nō habet merum, vel mistum imperiū non potest aliquid relegare.

S V M M A R I V M.

¶ Sentētia potest ferri sub cōditione intrinseca, quæ tangit ipsum negotium.
Sentētia, per quam iudex cōdēnat reum actori, si probauerit intētionē suam: an valeat. & numc. s. Sententia lata sub cōditione extrinseca, & continet in se certū, valet, nisi rescindatur per appellationem.

Ad sententiam sufficit partem fuisse præsentē, vt dicatur factum causa cognita.
Si iudex dixerit si viceris sententiam pro te dabo: valet sententia: sed est interlocutoria.

Quom iudex. d. ¶ Sentētia quæ nō continet absolute cōdemnationē, vel æquipollens, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Opp. s. de re. cre. l. generaliter. s. j. Sol. dicit gl. ista l. corrigitur per illā legem. vel aliter, si iuramentū est p̄-

Inn. in c. G. ppetuus. de fi. instr. & reassumpit Bald. in l. n. s. vt lit. p̄d. & vtrū valeat ista sentētia, cōdēno ad cētū: quæ si nō solueris intra tempus, mado q̄ patiaris tale poenā. Bal. tenet q̄ sic in l. ij. in pe. colū. s. de infā. Dixi in l. j. in fi. ff. l. quis ius die. nō obtēpe. Adde q̄ not. Imo. in l. iudex maximē. in pe. colū. ff. de re iudi. Et cū dicto Barto. hic, q̄ nō valeat sentētia

sub cōditione si p̄ba ueris, & c. transit Pau. de Ca. in l. cōtinuus. in princ. de vrb. obli. & Imo. in q̄ Romæ. s. augerius. de ver. obli. licet Ang. ibi contra. & Imo. & adde ad materiā quæ habes post Bar. i. princ. ff. de fru. & li. exp. & adde ad Barto. hic, qd̄ habes p̄ Moder. i. l. ait prætor. s. si iudex. ff. de re iudi. Adde iquā tum Alex. dicit, q̄ Io. And. alleg. tex. in ca. tū venissent. dic verū. sed Io. And. ibi dicit, q̄ nō facit: quia loquitur de interlocutoria, & ta li. q̄ nō continet dari vel fieri. & de apostil. vide per ipsum cōf. lxxij. i. fi. in. lib. q̄ nō valeat sententia, si reus fuerit absolutus, saluo q̄ si actor p̄bauerit, tūc sit cōdēnatus: tenuit Bal. eius cōf. cccxxv. in. li. & Io. And. i. loco præ alleg. dicit q̄ tūc est differre suā: & an valeat sentētia lata sub cōditione ne vide Pau. de ca. cōf. xv. & Abb. cōf. sil. lxxij. lib. j. Sed qd̄ si iudex absoluit reum, si iuret se nō debere, vide Io. And. i. addi. ad Spe cul. i. dict. s. iuxta ver. sed ecce iudex & inquātū Alex. tagit an valeat sentētia, nisi tale qd̄ feceris, incurras itale poenā. adde. Spe cu. in tit. de sen. p. la. s. j. ver. sed nūquid iudex.

¶ Rū verū est. Ad de q̄ idem tenuit Bart. i. l. j. s. biduū. qñ app. sit. & Sal. hic. & Cy. in l. non dubiū. s. de legi. & Ang. i. l. à diuo Pio. s. in veditiōe. ff. de re iudi. cōtrariū tenuit hic Bald. & Pet. & Bato. i. l. nō dubiū. s. de legi. & Bald. in addi. Spe. i. titu. de sent. prola. in n. col. ¶ Latinos. Sed an sententia. inter vul

stitum, statim post diffinitiuā sententiā valet: vt lex cōtraria. Secus si ex iteruallo sit p̄stitū, vt hic. Dñi, mēs isti. legis fuit dicere, q̄ suā sit nulla: quia nō continet absolutiōem, vel cōdemnationem: nō ideo quia iuramentum præcedat sententiā, vel sequatur. Istud tamē quantum ad hoc de iuramento debes scire, aut præcedit sentētia interlocutoria, per quam iudex mandat iurari & postea sequitur iuramentum, vt valeat: vt l. ge. neraliter. s. de iureiur. Aut præcedit diffinitiuā sententiā: & tūc aut iudex nihil declarat, quid succedat secuto iuramento: & sentētia nō valet vt hic. Aut declarat hoc: & tūc aut iuramentum sequitur statim post, & valet: vt d. l. generaliter. s. j. ex iteruallo nō valet: vt hic, secūdū gl. hic posita, & bene. ¶ Item opp. sententia nō debet ferri sub cōditione: vt l. j. s. biduum. quando appel. sit. Sol. ¶ Sententia non debet ferri sub conditione extrinseca: sed sub cōditione intrinseca, quæ tagit ipsum negotium, bene potest ferri, vt hic. & vide gl. not. quam mēti tenebis: & not. bene. ¶ Contra hoc opp. de l. à diuo Pio. s. in veditiōe. de re iudi. vbi profertur sentētia sub cōditione, vt primò capiant mobilia: si mobilia nō appareant, deueniā ad immobilia. ergo & c. Gl. ponit hic multas sol. inter alias ponit vnā, q̄ ista est conditio de præsentī, quæ nō suspendit: vt i. cum ad p̄sens. ff. si cer. pet. Induco arg. ad quæstionē, Iudex dicit sic: condemno reum, si actor probauerit intētionē suam: si non probauit, absoluo reū. valet ne ista sentētia? Certē valet: quia cōditio est de præsentī: vt d. l. à diuo Pio. Item tagit negotiū, de quo agitur: vt in hac gloss. ¶ Secundo h̄ quæro, ¶ pronūciat iudex, condemno reum actori, si probauerit intētionē suam, valet ne ista sentētia? videtur q̄ sic: quia tangit negotium, de quo agit: vt hic. In cōtrarium videtur, q̄ ista conditio non venit verificāda statim post sententiā: quod requirit in hac lege, secūdū gloss. Dices q̄ hoc nō est verum. ¶ nam sentētia lata sub conditione, valet nisi rescindatur per appellationē. Respō. verum est, i quando sententia continet in se certum, & est cōditio extrinseca: vt si nauis ex Asia venerit ¶ Sed si contineret quādam conditionem intrinsecam, nō valeretur, nisi impleatur statim post sententiā, vt s. dixi. & gl. hic tenet. Itē ex hac lege patet. q̄ ad sententiam sufficit partem fuisse præsentē vt dicatur factum causa cognita, vt apparet. & hoc quia primò iudex fert. sententiā per iuramentum: postea liquidatur, an sit debitū. ¶ ¶ Vltimò quæro, quid si iudex dixerit per verba futuri temporis: si viceris, sententiā pro te dabo, vel aduersarium tibi cōdemnabo, an valeat? Gl. hic videtur inuere q̄ sic, quam vide in eo quod dict̄ absoluiam. videtis, ista sentētia est interlocutoria, nō diffinitiuā: quia verba prolata de futuro dispositionem nō inducunt: vt l. Fitta cū testamento. in princ. de leg. ij. & l. si quis stipulatus fuerit Stichū, aut Pamphilū. vtrū ipse volet, ff. de verbo. oblig.

S V M M A R I V M.

¶ Sententia inter vulgares debet ferri in vulgari: tamen seruandus est mos iudiciorum.

Vdices. Nō eget summa rio. Debes itelligere gl. Latinā inter Latinos: k̄ Græcā inter Græcos, ita q̄ itelligat. ¶ Sed q̄ ro, ¶ tan inter Græcos debeat ferri sentētia i vulgari. Vide q̄ sic: quia debet proferri verbis intelligibilibus: vt hic, in gl. Facit ad hoc in l. decreta. de reiudi. Puto tñ p̄dictis seruandum morem iudiciorum: arg. ff. de testi. l. iij. circa fi.

S V M M A R I V M.

¶ Non debemus sequi consilium Imperatorum k̄ si videtur nobis quòd non sit bene latum.

Sententia

gares debeat pfer. 2
ri vulgariter: adde
docto. in l. j. §. fi. de a
ver. obl. & Bar. in l.
de certa. ff. de re iu.
1 ¶ Nō exēplis. Intel
lige, nisi sint exem-
pla principis appro-
bata. Text. est not.
quem Abb. in c. af-
ferte. de presum. &
adde glo. xxx. dist.
c. fi. & vide Abb. in
d. ca. afferte. q. dicit
q. exemplis veteris
testamētī recētē
iudicam: maximē
si sint diuina. alleg.
c. qualiter & qn. el
n. de accus. & n. q. j.
domin. oipotens.
Adde qd. no. Bald.
i. l. j. qn. puo. nō ē
necel. & no. Mod. i.
l. si ex p. s. ff. de
app. in n. charta.
b ¶ Op. ad si. Not. q. b
iudicari oportet se-
3 cū dū suam diffini-
tiua Principis: fecit
i alio actu p. cipis.
Vide Bal. & doct. c.
in l. j. §. de leg. Bar.
& Innoc. in l. apud
Iulia. §. v. trū. ff. ad
Trebel. plenē in c.
in causis. de re iudi. 1
c ¶ Op. de l. minimē.
Vide Bald. in l. j. in
ij. col. in ver. extra
q. j. qn. puoc. nō
est necel. & glof. &
Bal. in rub. quā sit
lon. consue.
d ¶ Non possit. Vide
in l. est receptū. &
ibi Ang. ff. de iurif.
om. iud.
1
e ¶ P. p. AV. P. d
e ¶ Et consequenter.
Circa istā materiā
in quantum dicit in
ea q. coram iudice
delegato habet lo-
cum reconuentio, an
ille q. ipetruit pos-
sit renūciare, vide
Alex. latē i. l. ij. cir-
ca fin. ff. q. q. iur.
e ¶ Et consequenter.
Istam aut. extēdit
Gul. habere locū, si
solū rescriptū im-
petratū est, vt quis
possit cōueniri co-
ram iudice aliquo,
puta delegato. Nā
tunc etiā antequā
conueniatur impe-
trans poterit reco-
ueniri. Ita dicit ipe

Sententia diffinitiva an faciat ius.

Nemo iudex. ¶ Non exem-
plis. sed le-
gibus est iudicandum. h. d. Diuidit in
duas partes. Primò loquit de exemplis
Imperatorū. Secundò de exemplis aliorum iudi-
cum. Secunda ibi nec cognitionales. ¶ Nō. q. non
debemus sequi cōsiliū Imperatorum, si videtur
nobis quòd nō sit bene latum. & hoc est cōtra eos
qui iudicāt secūdm dicta nostrarū glo. Vnde nō
est mirum, si recedatur à dictis glo. si veritas est in
contrariū, aut ratio, vel lex. ¶ Opp. de l. ij. §. de le-
gib. & s. titu. ij. l. j. vbi rescriptis Imperatorum est
credēdum. Sol. Ibi erant inserta in corpore iuris:
hic nō. ¶ Opp. secūdo & videtur quòd hic tex. ha-
beat superfluum. Nam primò dicit sententias emi-
nentissimorum p. aef. torum. In secundo, in fin.
repetit illud idem: sed in isto Codice nō debet esse
superfluum: vt in prima cōstitutione s. §. quib. Sol.
Primò loquitur in sentētis Principis latis ad con-
sultationē p. aef. torum p. aetorio. Secundò loqui-
tur in sentētis ipsorum p. aef. torum. ¶ Itē opp.
& videtur, quòd sit iudicandum exemplis: vt ff. de
postu. l. j. §. casum. ver. nūquid ergo & magistrat.
Gl. nō soluit. Dic quòd ibi nō inducunt exēpla, vt
exemplis iudicet: sed vt ex eis veritas cōprobetur.
¶ Oppon. ad si. b. huius legis & videtur quòd sen-
tētia diffinitiva faciat ius: vt s. de legi. l. fi. Sol. Hic
est sentētia diffinitiva Principis: hic in fine alteri
iudicis. & princ. huius legis loquitur de responso,
seu cōsultatione Principis: nō de diffinitiva sentē-
tia. ¶ Opp. de l. minimē. c. & l. si de interpretatiōe.
ff. de legi. Sol. Ibi iudicatur ex consuetudine indu-
cta per exempla, non exemplis ipsis.

S V M M A R I V M.

Iudex nō potest pronunciare de eo, quod non est petitum.

Conventionis non habet locum exceptio iudicis incompetentis. hoc dicit. Primò ponit dictum Papinianus. Secundò illud extendit. Tertiò rationem annectit. Secunda ibi: huiusmodi sententiam. Tertia ibi: cuius enim in agendo. ¶ Not. quod dixi in sumario. ¶ Not. secundò regulam positā in fine ibi: cuius enim in agendo. ¶ Opp. & videtur, q. iudex non possit pronūciare de eo, quod non est petitum: vt l. x. dile. §. item sciendū. ff. de adili. edi. Sol. Fateor contrarium: & intellige hic, quod reus petebat. ¶ Quæro, in quo augetur dictum Papinia. respondet gl. Papi. per mittebat reconuentionem ex eadem causa tātūm: vt tutelæ vel nego. gest. sed Iustinianus hic per mitte reconuentionem ex alia causa: p. aeterea rationem annectit. Examinem, primò dicit gl. q. Papinianus solūm in eodem negotio per mittebat reconuentionem: sed contra. ff. de iurif. om. iudi. l. idē cum eo. §. quod si mutua. de iudi. l. ij. §. sed & si agant. & l. si non cogitur. vbi etiā in alia causa per mittebatur reconuentione de iure antiquo. Sol. possumus dicere, quòd ibi fuerūt alij iurif. consulti, à quibus fuit inuentū vt in alio negotio fiat reconuentione: non à Papi. veriò quod etiā & Papi. per mittebat reconuentionē in alio negotio. arg. dictarū legū. sed in quo addit Iust. & extēdit dictum Pap. respōdet gl. in eo quod dicit, nulla opponēda exceptione. In cōtrariū facit hic tex. in si. qui dicit in eodem negotio: & sic videtur, q. in eodem negotio permisit Iust. & solūm rationē addit quòd nō placet: q. vt dixi per iura antiqua, erat reconuentione permissa in alijs casibus. Nec obstat tex. qui dicit hic in eodem negotio: quia idem negotium dicitur, ex quo sunt egedē partes: & idem iudex scdm quòd gl. tua no. hic dicit: quid ergo Iustinianus addidit Papinianus? Respondeo, iure antiquo per mittebatur reconuentione, coram iudice reconuentioni in totum vel in partem declaro. Conuenio te corā iudice, qui habet cognitionem causarum vsque ad cētum libras nō vltra. Tu coram eodem potes me reconuenire ad dūcen-

tum: quia in cētum erat meus iudex: vt d. l. si idē. §. quod si tua. & sic erat iudex reconuentioni, in partē, non in totum. Verbi gratia: ego, qui sum legatus, cōuenio te Romē: tu potes me ibi reconuenire: ideo quia es meus iudex: licet ego habere exceptionē propter priuilegium legationis. Sed quando erat iudex penit. nō suus: hoc nō reperitur permissum de iure antiquo, vt possit reconueniri in alio negotio. Istud addit hic Iustinia. vt corā iudice penit. nō hō possit reconueniri: dum dicit, nulla opponēda exceptione. Ita debetis intelligere hanc materiā. ¶ Oppo. & videt, quòd istud statutum non fuerit necessarium: quia potest reus obijcere compensationem: vt Insti. de actio. §. j. in bonæ fidei. & s. de compensa. l. si. Sol. Hoc est verum: quando hinc de debebatur quātitas: sed etiā tūc est vtile habere plura remedia. per viā actionis: ista est reconuentione: & per viā exceptionis: & ista est compensatio. ¶ Vltimò esset videndū quomodo aut. & consequenter habeat se ad hāc legem quod dicam super ea: licet gl. vlt. hoc tangat

S V M M A R I V M.

- 1 Conuentio, & reconuentio, quando fiunt super eodem negotio, vel super eadem re, debent fieri coram eodem iudice.
- 2 Quid si fiunt super diuersis rebus, vel causis.
- 3 Actor contra reum reconuenientem, nō potest opponere exceptionem declinatoriam iudicij, Et quid si actor ex natura causæ, ad alium iudicē de necessitate iussit.
- 4 Quæ sit natura conuentionis, & reconuentionis. & nume. 2.
- 5 Reus nō potest reconuenire actorem de causa p. aetudiciali: de qua aliās: ideo iudex cognoscere non possit, etiā vtraq. parte volēte: secus si partib. v. o. lentibus, alias possit. nu. 6.
- 7 Actor an possit reconueniri de causa criminali.
- 8 Actor reconuentus non potest reum per modum reconuentionis reconuenire.
- 9 Actor in causa reconuentionis priuilegio causæ potest recusare iudicē: nō priuilegio q. eximat personam actoris ab illa iurisdictione.
- 10 Accusans criminaliter quod interim nō possit reconueniri. & nu. 7.
- 11 P. aetia in causa conuentionis, & reconuentionis, habent locum tam in iudice ordinario, quā de legato.
- 12 Iudex ordinarius, licet recusari nō possit: petitur tamen quòd alius ei associetur.
- 13 In causis summarijs, locus est reconuentioni licet eadem sententia terminari non possint.
- 14 Quādo agitur officio iudicis, habet etiā locum reconuentionis.
- 15 Quid in causa appellationis.
- 16 Reus si conuenit actorem coram alio iudice, contra formam huius aut. & sic delegatus, p. cessus est ipso iure nullus.
- 17 Si coram iudice ordinario, processus est aliquis, nisi opponatur.
- 18 Vtroq. tamen casu, siue processus est nullus, siue quando opponitur exceptio, reus cōdemnatur in expensis.
- 19 Clericus agens contra laicum, coram iudice laico, potest reconueniri.
- 20 Coram arbitris, non est locus reconuentioni.
- 21 Et an idē sit i. delegato, de cōsensu vtriusq. partis.

Et consequenter.

Ista aut. sumit in corpore de executio-
ribus: & de his q. cōueniunt, & reconue-
niunt. §. fi. coll. v. ij. Et diuidit i. tres partes. Nam
primò sicut p. legē Codicis auferat actori exceptio
declinatoria iudicis si reconueniat: ita p. hāc aut. cō-
ferat actori priuilegiū, ne possit corā alio iudice in-
terim conueniri à reo. Scdō p. mittit reo, ab initio
recusare iudicē. Tertiò dicit qd. de iuris, qn. non
vult recusare, nec reconuenire corā eo. et istud sit p.
declaratiōe tex. Scdā ibi: q. si displiceat. Tertia ibi:
alioquin. Casum in terminis pone per te: notabi-
lia sunt clara. ¶ Pro declaratione huius materiæ,

in l. ij. in princ. per
illū tex. si. qd. q. iur.
Alex. & qd. si con-
uentio non tenuit
aliqua de causa: an
quis possit recon-
ueniri. Gloss. quod
non, in c. j. de rescr.
in vj. Ad materiā
huius aut. vide ali-
quas remissiones,
quas habes in l. si
idem cum eodem.
§. quod si mutua.
ff. de iurisdic. om.
iud. Aliqua in ma-
teria cōuentionis,
& reconuentionis,
vide per Bald. in c.
j. de controuer. feu.
in pares termini. &
vide Bald. in cap. j.
§. p. aeterea. v. i. de
prohi. feud. alie. p.
Fed. vbi quæsiuit,
an coram paribus
habeat locum reco-
uentio super re nō
feudali: vbi vidē
omnino. Et ad in-
tellectū huius aut.
vide c. dispēdia. de
rescri. lib. vj. & no.
in cap. si. cod. titu. in
antiquis. & in cap.
de mutu. pet. Et ad
intellectum huius
materiæ vide not.
p. Bal. in l. edita. in
xxxij. col. in ver.
vndecimò quæritur
an possit cumu-
lari & c. quādo reus
possit super exce-
ptione reconueni-
re actorem, & con-
tra eum petitionē
porrigere. Et nota
quòd reconuentione
est species exceptio-
nis: & reconpen-
satio est species re-
conuentionis: vt
no. Bal. in l. si con-
stat. in vlti. colū. de
cōpen. & vide eum
in l. eius. eo. ti. vide
tū in l. in rebus. §.
fi. & ibi Bar. ff. cō-
mo. & in quo diffe-
rat exceptio com-
pensationis à reco-
uentione. Dicit Bal.
in l. cum Papinia-
nus in fi. s. eo. quòd
compensatio dedu-
citur per modum
exceptionis, recon-
uentio per modū
actionis. Et q. com-
pensatio sit species
reconuentionis, est
gloss. in l. neque.
suprà de compen.
not. Bald. in l. j. de
arb. & Bald. hic. &
in l. vel Papia. ali-
qui habent in l. ne-
mo. ver. q. nūqd

Secunda Bartoli super Codice.

exceptio, s. cod. Et an coram iudice, cuius iurisdicção prorogata est, habeat locum reconuentio: vide gloss. & Bartol. in l. est receptum. l. si. ff. de iurisdic. om. iud. alleg. Bald. in l. nam postea. §. si autem. ff. de iur. iur. ad. & quod compensatio sit species reconuentionis, ponit Bald. in l. si cum dies. §. sed si forte. de arbi. & dicunt docto. in cap. ij. de mu. peti. quod si impetrauit iudicem, cum hac qualitate quod cognoscat summarie de plano: quod ego possum reconueniri eo modo. Vide gloss. in de. sape. de ver. bo. sig. & idē si aliquis impetrauerit iudicem appellatione remota: quia eo modo potest reconueniri, vt est tex. in c. ij. de mu. peti. ¶ Quid si pœnitet, quem conuenisse aliquē coram iudice & defistat à lite, an locum habeat hæc aut. vide Cy. hic, in pen. q. & Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de recouē. §. fina. in fine. cum concordantibus quas habes per Alexand. in l. 3. iij. in fin. princi. ff. quod quisq. iur. & ibi vide. Sed dubitatio est si per viam reconuentionis aliquis conueniri possit qui aliās nō possit: an possit ab omnibus conueniri an à conuento: vide glossam in l. ij. §. sed si agant. ff. de iud. tenet quod ab oibus, per l. qui nō cogit. eod. titu. & per suam rationē, hanc opi. sequit Inno. in c. fin. de so. compe. alia fuit opi. Guli. in dicto §. sed si agat, quā sequitur Cy. Ia. Bu. & Dy. q. solū fiat reconuentio à conuento p. tex. in §. reuerēdissimi. alle. in gl. p. dicta. Pro eis bene facit in l. Fulcinius, in §. q. si aduersus. ff. ex q. cau. in pos. ea. Sed Ang. in d. §. sed si agant, tenet primā opi. glo. & Inn. p. l. non distinguemus. §. si qs. & ibi expresse gl. de arb. nisi talis reconuentio fuerit corā arbitro: vt not. ibi gl. Non obstat scdm eū. d. §. reuerēdissimi. q. a respondeo vt dicit gl. in d. §. sed si agant. ¶ Itē no. ob. d. §. q. d. si aduersus, q. ibi tractat de conseruādo iure cō: sed ī casu nostro loquimur ī priuilegio cōcesso cōtra ius cōe. & ī casu d. §. sed si agat ī p. abusum tale priuilegiū perdit ī totū. & ad hanc sol. vide Bart. in l. si. ff. de cōstit. prin. & adde q. d. Iac. de Are. in d. §. sed si agant, dicebat q. p. opi. Iac. Butr. faciebat: quia pœna nō debet excedere delictum. l. rescriptum. ff. de his qui. vt indig. & facit l. loci corpus. §. competit. ff. si seru. u. v. d. Sed pro opi. gloss. Innoc. facit l. ij. §. illud. ff. quod quisq. iur. nec plus dicit. Adde quod cōtra opi. gloss. & Innocen. Angel. & sic pro opin. Ia. Bu. & sequacū, videt q. certē cōsiderād? si tex. iūta gl. i. ver. experit. & ibi no. in l. si qs. §. hæc pœna. ff. q. d. q. iuris. De quo no. gl. in d. §. illud. eo. tit. & hic, non bene video responsū: cogita. & hæc opi. Iac. Butr. est æqor & forte verior. Et ad materiā q. rit. aliq. imperauit iudicē, super reconuentione: postea impetrationi renūciauit: vtrā renūciatio talis sufficiat ad faciendum cessare reconuentionem coram eodem iudice. Est tex. in l. ij. in princip. vbi sufficiat impetrasse, licet nō vtatur. ff. quod quisq. iuris videtur facere quod non possit reconueniri. Ad quod probandum iuncto dicto tex. facit l. si quis posthumos. §. j. & quod ibi per Bart. ff. de lib. & posthu. Raphael. in dicta l. ij. tenet cōtrarium, quod non possit reconueniri: & dicit non esse dicendum à verbis loquentibus de reconuentione: ibi autem est conuentio, non autem reconuentio, igitur & c. Et dicit quod non obstat ille textus: quia loquitur in rescripto iniquitatis, & iniu. stitiz. & sic in casu speciali, ratione cuius habet locum reconuentio. Quæ stio autem nostra loquitur in rescripto iustitiz. quæ ergo opi. sit verior: ibi vide per docto. Et do. Floria. in d. l. ij. & latius & melius in l. arbitriū. famil. existit, videtur approbare primam opi. vt veriorē, maxime quā do talis impetratio fuerit contra iuris formam facta: tunc si fuerit apposita illa clausula, quæ solet apponi: scilicet, nō obstante, & c. Sed vbi fit im-

est videndum quomodo habeat se ista aut. ad iura antiqua. & doct. nostri minus perfecte tradiderunt, sciendū est igit, q. qñ conuentio, & reconuentionio sunt super eodē negotio, vel super eadē re, iūc oī iure est idē: q. corā eodē debet fieri: nec debet causa cōtinētiē diuidi: vt ff. ex qb. cau. ad eū. i. u. ea. l. j. §. de iud. l. nulli. ¶ Qñq. conuentio, & reconuentionio fit sup diuersis reb?, vel causis: & tūc aut actor conuenit reū corā iudice ipsius actoris in certa quātitate: & tūc idē omni iure: q. reus poterit reconuenire actorē corā eo iudice, de illa quātitate vel ratione: nō aut pōt corā alio: vt l. si idem eū eodem. §. q. d. si mutuz. ff. de iu. om. iud. Qñq. actor conuenit reū corā iudice ipsius actoris, als rei, quē tū re? pōt aliquo priuilegio declinare: tunc idē est omni iure q. a apud eūdē pōt fieri reconuentionio: vt l. ij. §. sed & si agat. & l. q. nō cogit. ff. de iudi. Qñq. actor conuenit reū corā iudice penit? non suo, sed ipsius actoris: tūc de iure antiquo non pmittebat reconuentionio: sed p legē Codicis, p l. cū Papi. pmittebat reo reconuenire volēt: nō aut imponebat ei necessitas nec phibebat ire ad aliū iudicē. Hodie p iura Authenticorum imponit ipsi reo necessitas vt corā eodē iudice reconueniat, si velit agere lite pedē. vt hic videt. ¶ Secundō quæro quæ est ratio istarū constitutionū. Rñ. vna est ratio pro reo contra actorem, q. ponit ī l. cū Papi. ¶ vt actor cōtra reum reconueniētē nō possit opponere exceptionē declinatoriā iudicij: q. ipse actor eū in agēdo eligit: ergo nō debet dedignari habere eū iudicē contra se: vt manifestē dicit tex. l. cū Papi. Est ergo hoc cōtra actorē: q. ipse iudicē eligit. Vbi ergo ipse actor nō elegisset sed necessitate ad aliū iudicē iuisset: tunc cessaret ista opi. Idē si de voluntate vtriusq. partis vt j. dicā. quā rationem no. bene, & pōderasolūm enim actori tollit exceptionē, q. nō fit cōpetens iudex ipsius agētis: & vult q. ipsius actoris persona ipsum iudicē non dedigne. Sed si na-

petratio secundum formam iuris, tunc si vera opi. Ray. secundū. Angel. in d. l. ij. & ipsum vide & vide gl. in d. c. ij. & Imo. hic, & do. Inno. in d. c. ex conuentione. de restitu. spo. & vide Bal. in l. ij. §. j. & quæ not. do. An to. in c. j. de rescrip. in vj. in nouel. Itē ad materiam not. secundū Cy. in aut. habita. quod si conuenio scholarē corā rectore, ex necessitate: ego non

possum ibi reconueniri. Quod sequit do. Ion. in c. j. ad fi. de mu. peti. Quid autem quando artifex conuenitur sub suo massario per alium, qui non est de sua sorte. Et dixit do. Io. in d. ca. j. secus esse: imō arguit etiam cōtra dictū Cyn. de quo et vide Bal. in d. aut. habita in xiiij. col. in vers. quaro. vbi hoc limita, nisi reconuentionio fieret ex eodem negotio, ita quod ventilatio sit connexa, per l. j. de qui. re. ad eund. iudicē catur. quo casu, dicit etiam clericus poterit coram laico reconueniri. Et alleg. ibi Bald. q. talis actor sponte non elegit iudicem secularem: sed non trahitur ex necessitate quæ non est generalis. Et vide quod not. Bald. in l. cum Papina. in fin. §. eod. vtrum petitio in causa reconuentionis habeat vim exceptionis in principali, vide de no. Bal. in l. viro. in fi. ff. sol. mat. & ibi Paul. de Cast.

a ¶ Contra actorem. No. an reus habeat necesse reconuenire actorem coram eodem iudice. Et vide Bal. in l. cum Papi. in ij. col. Aliqui habent in l. nemo supra eod. & limita per Barto. in prox. col. & quod dixi in fine dictæ col. tenet tamen processus in ordinario, si non apponatur. nota ista j. co. in vlt. col.

b ¶ Terminabuntur. Adde quod dicit Bal. in l. viro. solu. matri. quod quando causa conuentionis, & reconuentionis, semper vniuntur in casu d. l. viro. secundum intellectum Iaco. de Are. & Bar. ibi, tunc reconuentionio habet vim exceptionis: & est necesse simul pronunciarī super vtraq. sec? si nō vniunt, sed sunt separatæ itaq. ex vna non inducatur exceptio in alia: nā tunc scdm eū nō est necesse, q. vnafententiā dirimat. De quo p. Imo. in l. j. in fi. quæ sen. sine app. rescrip. Et adde, q. licet debitū tuum sit liquidum, nō tñ procedet incōtinētē ad exactionē, si reconuenio te: sed debet expectari finis vtriusq. causæ, per sniam. q. d. est verū si de facili, & citō reconuentionio pōt liquidari: alias secus, scdm Bald. no. in l. neq. §. de cōp. & tenet Inn. in c. ij. de ord. cog. in gl. viciisim. Ad quod etiam vide quod not. Bal. in fi. j. qui. ad li. procla. non li. Adde quod not. Bartol. in l. naturaliter. §. nihil commune, in vlti. q. de acquir. pos. & Bal. in l. cum Papi. in ij. colum. §. eodem.

c ¶ P. P. A. V. P. ¶ Primō quæro. Circa istam materiam reconuentionis nota primō q. reconuentionio non habet locum in causa quæ desiderat celeritatem: vt per Roma. sing. deccxxv. incip. reconuentionio. Item q. reconuentionio nō habeat locū corā arbitris iuris vide Spe. tit. de recusat. §. esse? ver. sed nunquid corā istis. Rom. sing. deccxxvij. incip. reconuentionio. Item si per statutum sint deputati aliqui iudices qui habeant cognoscere de causis pauperum agentium, an si pauperes agant in ipsos iudices possunt reconueniri, vide Bald. in c. j. in ij. col. de controuer. feud. & ibi etiam q. nullus iniuriatus agens de iniuria vel de furto vel de alio malo potest reconueniri coram alio nō suo iudice. Nunquid autē coram paribus curia habeat locum reconuentionio in materia feud. vide Bal. in c. j. in §. si. in ij. col. de prohib. feud. alie. p. fed. & ibi etiam ponit iudex q. est reconuentionio q. d. p. iudicialis & ostentatiua q. d. scdaria & simplex vt ibi p. eū. Itē q. reconuentionio habeat locum coram iudice progato, vel cui maior vel æqualis se submitit & q. non coram arbitro: & de actione diuersitatis & pro limitatione vt §. de

eius quod dicitur de arbitris, vide la sonē, in l. est receptum. in gl. ff. de iuris. om. iudi. Itē an si princeps videt et iudicem alicui smotu proprio, an tūc possit fieri reconuentionis coram eo, vide Iaf. p. illū tex. ponderantē q̄ non in l. si quis iniquum. prope ff. quod q̄sq; iur. Itē q̄ causa reconuentionis eadē instantia terminari debeat, qua causa cōuentionis & eisdē priuilegijs & prorogatijs gaudeat, Vide Ioan. de Dama. consil. xcij. in 6 vj. col. & ibi etiā p. Bolog. in addit. in ij. col. quod si clericus conueniat laicū corā iudice seculari, poterit coram eo ridi ipse clericus reconueniri, vide Aret. in c. si clerici. in vj. col. extra, de iudic. & ibi latē Decū, in iij. char. Itē quādo q̄s petit imponi perpetuū silentiū alicui super aliqua re, q̄ procedatur solum super reconuentione, vide Aret. in c. in presentia. in ij. col. de proba. & ibi etiam Fel. in ij. col. Item wide in materia reconuentionis latē Maria. Soci. in ti. de mut. peti. vbi corā quo, & inter quos, & de quibus causis locū habeat, & multa alia. Item an rocedat reconuentionio coram arbitro vel arbitratore, & a quō, vide Barba. consil. ij. volu. iij. in vlti. char.

a ¶ Criminali. Et hic per Bald. duo verba quæ indistincte tenet. & Bald. in l. j. in princi. qui accu. per Bar. Imo. & in l. is qui reus. ff. de publi. iud.

b ¶ Querit glo. Nota q̄ actor conuentus non potest reconueniri: sed quid si actor ipetrait iudicē delegatū sup. supdo. reus recōuenit ipsum super do. mo: quo casu vult etiā actor corā eo-

vt s. de iudi. l. quoties. Vide gl. super ver. eundem. Innoc. Hosti. & Ber. & alij Moder. extra, de mut. peti. c. j. tenent cōtrariū. Idē Spec. in tit. de cōuen. & recōuen. & dicūt q̄ recōuentio nunquā potest fieri in causa, de qua aliās iudex cognoscere non potest. Et sic conuentus corā iudice laico de causa pecuniaria, non possit reconuenire aetore in causa spiritali. Allegat extra, qui si. sint legi. c. lator. de ordi. cogni. c. tuā. cum simi. Ad l. quoties. respondet Spec. q̄ iudex incidenter cognoscit: non autē de hoc pronunciat. Pro gl. nostra videtur casus. ff. de iuris. om. iud. l. si idē. §. quod si mutuz. vbi potest recōueniri actor in maiori summa, quā aliās sit iudicis iurisdicō. Item videtur pro hoc tex. in cor. vnde hæc sumitur: quia ibi lex eum cōpetentem facit iudicem, in vtraq; causa. Quid dicemus? Respōdeo. Quandoq; reus recōuenit aetore super eodē, de quo iudex non poterat alias cognoscere, nisi partibus volētibus prorogare iurisdicōnem: tunc reconuentionis potest fieri: vt d. §. quod si mutuz. & l. ij. §. sed & si agāt. de iudi. Ratio, quia per electionem actor sibi preiudicat: debet igitur pati eum esse iudicē cōtra se, vt dicit tex. in lege Codicis. Sed hoc casu pati potest: ergo, & c. ¶ Si verò reconuenitur actor super re, vel causa, de qua iudex nō potest cognoscere, etiā vtraq; parte volēte: tūc nō est locus recōuentioni. Et ita loquitur opi. Canonistarū, quæ est vera. Nam tūc cessat ratio cōuentionis, & reconuentionis. Vult enim lex, q̄ actor patiatur ipsum esse iudicē contra se. Sed hic licet actor patiatur, nō patitur natura causæ: & sic cessat ratio posita in l. cum Papinianus. & s. dixi. & per hoc in quæstione posita, de causa præiudiciali, statim nō poterit fieri recōuentio corā iudice pedaneo: quia priuilegiū causæ est, vt cognoscat a maioribus iudicibus: nō priuilegiū psonæ. text. vide in l. nō distinguem. §. de liberali. ff. de arbi. Non obstat. tex. in corpore vnde sumit ista aut. vbi facit eū iudicē vtriusq; causæ. q̄d intelligo, scilicet remouēdo exceptionē, q̄ nō sit iudex aetoris. Secus si natura causæ nō patiat, secūdū q̄d dicit l. cū Papinianus. nō enim est verisimile q̄ ex illo verbo Princeps voluisset, q̄ propter naturā reconuentionis iudices cognoscerēt de causis maximis. hæc enim esset res magni p̄iudicij. Possent enim partes iniuicē cōponere, & habere sup. causa stat. vel monachus, vel matrimonij, vñ iudicē minimū, qui sentētiaret secūdū eorū voluntatē. quod esset absurdū: vt d. §. de liberali. Preterea, natura cōuentionis, & reconuentionis est, vt simul tractentur, & eodē tpe finiātur. Si intelligeres de actione p̄iudiciali, per quā impediret exercitiū aliarū actionum interim, vt in q̄stione seruitutis, & libertatis, vt l. ordinata. ff. de lib. cau. nō possit habere locū reconuentionis: quia simul tractari nō possunt. Istus aut. ratio melius j. declarabit. ¶ Secūdō quæro, q̄ vtrū possit actor reconueniri de causa criminali. ¶ Dicit gl. q̄ sic, eadē ratioe, qua s. dixi de p̄iudiciali. vide gl. sup. ver. eudē. Pro declaratione istius q̄ est videndū, q̄ aut actor accusauit criminaliter: & tunc an reus possit ipsum reaccusare: est materia l. is q̄ reus. de pu. iudi. & j. qui accu. nō pos. l. negāda. Ad vñ tamē aduerte: q̄ tota illa materia loquit, q̄ quis accusatorē reaccusaret corā iudice suo: sed si per modū recōuentionis vellet accusatorē suū accusare corā iudice nō suo, hoc nō possit. Ratio, quia actor illū iudicē nō elegit, nec spōte iuit ad eū, imō quādā necessitate, scilicet p̄pter maleficiū, vel iniuriā sibi factā: vt l. ij. §. sed & si agāt. ff. de iud. ¶ In de nō est cōueniens vt malignitas aduersarij mei, p̄pter quā cogor eū accusare, faciat vt ego possim recusari corā iudice nō cōpetenti: vt d. §. sed & si agāt. Quæ ratio cessat in eo q̄ agit cōtra aliquē ex aliquo cōtractu celebrato ab ipso agēte, vel ipsius factō: sic eo casu quo accusat, cessat ratio l. cū Papinianus. q̄ ipse accusator iudicē nō elegit spōte. Si verò agat actione civili, descendente ex aliquo maleficio, vel factō cōuēti, absq; sciētia, vel cōsensu accusatoris: tūc idem, eadē rōne: vt d. §. sed & si agāt. Quæ dicta sunt tam in civili, quā in crimi-

nali, intelligo q̄ actor conueniret, reū corā iudice ordinario. Si enim cōtra eū iudicē delegatū impetraret: tūc crederē q̄ possit fieri recōuētio, p hanc aut. & in cor. vnde sumit. & q̄ subest ratio, quia ipse eū elegit: & cessat ratio impedimenti, de qua loquit §. sed & si agāt. Si verò agit actor actione civili descendente ex suo facto, vel cōtractu: tunc si reus vult eū reconuenire ciuilitur: siue actio descendat ex crimine, siue non: pōt indistincte, per istas leges. Sed si p modū recōuentionis velit eū criminaliter accusare: tūc si iudex ille, corā quo fit cōuētio, aliās de illa causa criminali cognoscere nō potest, non fiat recōuētio: q̄ hoc est priuilegiū causæ nō psonæ. Et hoc nō potest fieri etiā vtraq; parte volēte: vt l. nō distinguem. §. Julianus. ff. de arbi. Sed si iudex possit cognoscere de illa causa criminali: tūc videt q̄ possit fieri recōuētio: sicut potest fieri prorogatio, per l. j. s. vbi de cri. agi. opor. Hoc etiā videt tenere Inn. tamē in hoc est aduertēdū. Nā causa criminalis habet istud priuilegiū, vt e pendēte suspedeatur in qualibet civili: vt l. si. s. de ord. sign. Modō si qdē ille, qui reaccusat p modū recōuentionis, vult vt hoc priuilegiū, q̄ interim su p̄iudicē p̄iudicet, suspēdat, nō possit cōuenire: q̄ hoc nō patitur natura cōuentionis, & recōuentionis, q̄ est vt simul p̄cedat, & simul terminetur. Et q̄ p hoc p̄iudicaret actori, cui est priuilegiū: vt q̄ prior appellauit, primò agat. Hoc tamē casu nō puto reū cōuentū impediri, quin actorē accuset corā iudice cōpetente alio: nec impediretur per exceptionē, q̄ introducitur p aut. hanc. Nā hæc aut. aufert reo suos iudices ideo, q̄ dat sibi alium, scilicet hūc in casu recōuentionis. Eo ergo casu, quo nō pōt reconuenire, vel nō pōt sine priuilegio, & p̄iudicio sui iuris, vel suæ causæ: tūc non aufert ista aut. iudices suos: vt hic manifeste colligitur ex tex. & in corpore q̄ vult q̄ reus tunc debeat suspedere: nec agat corā alio, quin ei liceat agere corā eodē: aliās fecit, vt p̄bat ff. eū qui app. in puin. debe. defen. l. pe. & j. dicā. ¶ Querit gl. qdē si actor recōuētus velit reū p modū recōuentionis reconuenire? Glo. dicit q̄ non pōt: vt in ea habes. Idē tenēt oēs Legistæ & Canonij. ¶ Quæro, vtrū liceat actori in causa recōuentionis recusare iudicē, corā quo recōuenitur: Quidā dicūt q̄ sic. Et ita intelligunt istā aut. gl. nostri: sed oēs doc. dicūt cōtrariū: q̄ postquam actor semel elegit eū, nō pōt eū recusare: vt in l. cū Papinianus. & in aut. offerat. s. de lit. cōte. Quā intellige, q̄ actor nō pōt eū recusare priuilegio aliquo, qdē eximat psonā actoris ab illa iurisdicōne: sed priuilegio causæ bene pōt recusare recōuentionē. Verbi gratia: Ille, q̄ agit de spoliatione, & petit restitutionē, si reconueniat, pōt opponere, q̄ nō pōt reconueniri donec restituat: vt l. si q̄ ad se fundum. j. ad l. Jul. de vi. & extra, de ord. cog. c. cū dilectus. & c. sup. spoliatiōe. Idē in causa depositi. l. j. s. depo. Idē in causa criminali: q̄ quia accusans criminaliter nō pōt interim reconueniri: vt l. si. s. de ord. cog. In istis priuilegijs causæ excludit recōuētio. ¶ Procedo vltēr. sed in ordinē gl. Quæro, q̄ vtrū ista aut. habeat locū in iudice ordinario, & delegato? Et dicūt qdā, q̄ solū loquitur i delegato: quia hic loquitur de recusatōe: & ordinarius recusari nō potest. Sed oēs gl. & doc. dicunt q̄ habet locū tam in iudice ordinario, quā in delegato: & licet iudex ordinarius recusari non possit, petis tamē q̄ alius ei associetur: vt in aut. si verò contigerit. s. de iudi. ¶ Querit gl. quō istæ causæ tractabuntur simul, & eadē sententia terminabuntur. Dic vt dixi s. circa prin. & j. declarabo clarius. ¶ Sed iuxta hoc quæro, q̄ quādo debet fieri ista recōuētio. In hoc sunt opi. ¶ in gl. Quidā doc. dicūt q̄ ab initio incōtinēti, vt innuit tex. in ista aut. & in corpore vnde sumitur. Alij dicūt, q̄ pōt reconueniri quācuq; vsq; ad sentētiā, vt dicimus in denunciacione, q̄ fit veditori. Et istud vltimū tenet Bar. de mu. peti. c. j. & dicit q̄ est casus extra, de resc. in c. dispēdia. li. vj. Idē videt tenere Inn. Hosti. autē videt tenere contrariū. Diceret sic: Ratio reconuentionis, q̄ facit pro reo cōtra aetore, est: q̄ actor illū elegit iudicem in

dem iudice reconuenire sup vinea: an audiat? Et text. videtur q̄ non. & ibi ita tenet Gul. in l. j. ff. quod q̄sq; iur. & Spec. in titu. de repu. §. fin. ver. nūquid possim. & quod not. Imol. in aut. habita. Et hoc modo videt mihi q̄ sit intelligendus tex. in d. j. ff. & no. gl. hic, & expressē Spec. in titu. de reconuen. §. nunc dicamus. ver. fin.

¶ Spoliacione. In interdico spoliatorio, & in causa depositi, nō habet locū recōuētio: cōtrariū videtur not. Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. in penulti. q. ff. de acq. pos. iuncto eo quod dicit text. in l. j. vltra mediū. j. quo. bo. & in l. ij. §. fin. s. vbi in rem acti. Adde q̄ primā opi. tenet Spe. in tit. de reconuen. §. nunc videamus. in prin.

¶ Habeat locū. An ista aut. habeat locū in ordinario, & in delegato: licet Bal. in l. cū Papinianus in ij. col. aliqui habent in l. nemo. s. eo. in versicu. quæro vtrū prius antiquū videt velle q̄ solum habeat locū in delegato. Adde tamen quod si talis delegatus fuisset datus de non consensu, non locū habet ista aut. secūdū Bart. hic, ad fin.

¶ Sunt opi. Et cum opin. Hosti. contra Bar. & Inno. tenet glof. Ioan. And. in cle. sape. de verbo. signi. in ver. exordio. secūdū Io. And. in addit. Spe. in tit. de reconuen. versu. quādo fit reconuentionis non habet locum priuilegium prorogationis iurisdictionis, cōtra Bart. hic: sed do. Anto. & Imol. in c. j. de mu. peti. tenent opin. Bart. hic: licet Io. Calde. teneat opin. Ioan. Andr. & vide Bal. hic, in v. col.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Habet locum. Sed quid si reus confitetur delictum, an possit reconuenire actorem: vide Bal. in l. j. in fi. C. qui ad li. procla. non lic.

b ¶ Summarijs. Sed quod non sit locus reconuentioni, tenet Bal. in l. j. vbi cau. sta. vbi idē dicit, quod vna causa esset preparatoria alterius. quod nota. Adde gl. in cle. sepe. de ver. sig. & plenē p. do. Ant. & Inno. in c. j. de mu. peti. & Bald. in l. naturali. ter. §. nihil cōc. in pe. q. de acq. pos. & a ibi per Imo. & quod not. Bal. in l. si sine. §. ad Trebel.

c ¶ Pro cōcordia aduertere: in reconuentione debet pcedi secundū formam cōuentionis, & vna sentētia terminari, quā agūt petitorio, & reconuenit possessorio, vel ecōtra pro eadē re: intellige in illis casibus vbi in possessorijs requirit lit. cōtest. habetur per Bart. in l. naturaliter. §. nihil cōc. ff. de acq. pos. Cōtrariū tū alleg. in hac aut. & cōsequenter iuncto eo, quod voluit ipse Bar. in l. j. C. quo. bo. & in l. in. C. vbi in rē act. vbi voluit quod oīa iudicia possessoria sunt summaria. & in extrauag. ad reptimendū. in verbo, summarie. Tu dic. Bar. nō negat in dictis suis, in hac aut., si bene videat, tenet affirmatiuā tā in j. col. ver. sciendū est igit. quā in pen. col. ver. iuxta hoc q̄ro. Et sic nō meret argui de contrarietate.

c ¶ Appellationis. Sed quod si appelletur in causa conuentionis primæ: an possit iudex procedere in causa reconuentionis? Dic secundū Imo. p. sic: in c. cum nobis. de elec. & vtrū in causa appellationis habet locum reconuentionis? Cy. videtur tenere quod non, in d. l. per hāc. in vj. q. Idem Inno. in c. j. de mu. peti. Pro hoc text. in l. ad cognitionē. ff. ex quib. cau. in pos. ca. Sed Spec. in tit. de conuen. & recon. §. nūc dicamus. Sed nunquid corā iudice relinquit hoc dictū in appellatione ab interlocutoria: scilicet in appellatione à diffinitiuā. Sed tamē non respondet ad tex. in l. j. §. legatis. ver. ei quoq. ff. de iudi. qui probat indistinctē opi. primā. Sed Ang. in d. §. legatis. dat aliā limitationē ad hoc, & veram: nam debet, secundū eū, limitari nisi appellatio exerceat in domicilio appellationis: quia tūc cessat ratio d. §. legatis. quod no. vide Bal. in d. l. p. hāc. in vlt. col. & vide glo. in l. sed si restitua. ff. de iudi. & Bal. in l. & sine. §. ad Treb.

d ¶ Clericus agens. Et hæc est communis quod clericus possit reconueniri; & tenet etiā gl. in c. j. de mu. peti. Sed aliqui, quos sequitur do. Anto. in d. c. tenent contrariū: & cum communi ibi transit do. Io. facit etiā quod singula. notat Imo. in l. si cum hominē. de fideiuf. vbi instantia transit in clericū, etiā corā seculari: vno tamen casu posset clericū conueniri indistinctē, quoties reconuentionis fieret ex eodem negotio, & ventilato esset cōnexa, secundū Bal. in aut. habita. in xiiij. col. in ver. quæritur. Alij ibi inducūt arg. contra opi. Barto. sic: Reconuentionis procedit virtute conuentionis: fundatur enim super electione factā à iudice, vt patet in c. cuius in agendo. sed prorogatio non potest fieri de specie ad speciem penitus diuersam, sicut est iurisdictio clerici, & laici: vt patet xcvj. dist. & l. j. §. j. ff. de iudic. ergo talis reconuentionis fieri non potest. Confirmatur ista ratio ab ipsis: & quod non posset fieri expressē, non potest fieri tacitē: vt non intelligitur. §. fin. ff. de iure fisci. Sed aliquis clericus non potest expressē prorogare iurisdictionē in laicū: ergo nec tacitē. Sed huic rationi respondet Ioan. Calde. & alij, quod ista ratio non concludit: quia sequeretur ex ista ratione vltima, quod sicut clericus non potest expressē consentire in iudic-

cem ecclesiasticum non suum: vt c. significasti. de for. compe. ita non possit reconueniri coram iudice non ecclesiastico. Hoc argu. est contra c. j. & ij. & ibi not. de mu. peti. Sed ab hac impugnatione defendit do. Anto. dicitam suā opi. dicens quod illa prorogatio fit secundū naturam iuris: & tunc aliquid permittitur fieri tacitē, & in consequentiam, quod non permittitur fieri expressē:

14 uentioni. ¶ ¶ Quæro, nūquid quādo agitur officio iudicis, sit locus reconuentioni. Text. est quod sic, in l. j. in fi. ff. de var. & extraor. cog. ¶ ¶ Quæro, nunquid in causa appellationis sit locus reconuentioni? Specul. tractat istā q. & c. Cy. ponit eam in l. per hanc j. de temp. app. Breuiter omittis verbis corū, veritas est ista: quod quando ille, qui appellauit, appellat de necessitate propter iniuriam, quam arbitratur sibi factā à iudice: & sic ipse sua sponte iudicē non elegit: non potest corā iudice appellationis reconueniri: sed debet in prouincia sua apud suum ordinarium iudicē conueniri, vt ff. eum qui ap. in propin. defen. d. l. j. & l. j. §. ci. quoq. ff. de iu. Ex quo patet, quod ista aut. solū impedit reū agere corā alio iudice, quādo dat sibi iudicē in causa reconuentionis: alias cessat ista exceptio. ¶ ¶ Quæro, quid si reus cōuenit actorem corā alio iudice, contra formam huius aut. Respondeo, si quidem corā iudice delegato, processus est ipso iure nullus. ¶ Si coram iudice ordinario processus est aliq. nisi opponat: vt d. c. dispēdia. de rescri. lib. vj. ¶ ¶ Vtroque; tamen siue processus est nullus, siue quādo opponitur exceptio, reus vocās actorem corā alio iudice condēnatur in expensis: vt d. c. dispēdia. & quia temere eum vocauit, & c. leum qui temere. ff. de iu.

15 ¶ ¶ Quæro, vtrū clericus agēs contra laicū, coram iudice laico possit reconueniri. Glo. in c. at si clerici. extra. de iudi. tenet quod sic. Quidā doct. iuris civilis, vt Pet. & Iac. But. tenēt quod nō: quia hoc nō potest fieri per modū prorogationis in c. si diligenti. extra. de fo. compe. & §. de epif. & cler. aut. statutus. Breuiter puto cōtrariū, scilicet quod possit reconueniri. Nec ob. quod nō potest fieri prorogatio: quia factor, scilicet ab homine: sed à lege hoc fit, vt omne priuilegiū, p. qd psona subducit, iurisdictionē tollat in causa reconuentionis: vt l. cum Papinianus. & in corpore vnde sumitur hæc aut. Nec ob. si dicas, ille est fauor totius cleri: quia fateor, eodē modo priuilegiū, ne legati cōueniatur. est fauore publicæ utilitatis: & tamē cessat in causa reconuentionis: vt d. §. sed & si agat. ¶ ¶ Quæro, vtrū corā arbitris sit locus reconuentioni. Text. est quod non, extra de arbit. c. cum dilectus. quod est verū: quia tunc cessat ratio l. cum Papinia. Non enim actor illum

vt patet in d. c. dilecti. de fo. compe. Vnde dicit Bald. not. in l. nulli. C. de iudi. quod in conuentione cognoscit iudex in incidenti ad causam principalem, & contra naturam ipsius, nec principa liter, & expressē, nec tacitē: sed in consequentiam potest iurisdictio in alterum prorogari: vt patet in capitulum. de ord. cogn. & in calator. qui filij sint legitimi. Hoc autem est contra materiam iurisdictiois ecclesiasticæ, quod clericus subdit seculari iudici, vel quod iudex secularis habeat talem iurisdictionē: maxime per rationem, quæ redditur xcvj. dist. in c. deniq. ergo nec tacitē in consequentiam potest ista iurisdictio prorogari. Tunc autem contra istā rationē, quæ est difficilis, dicas quod assumptum est falsum: quia licet subiectum, in quo est iurisdictio, verbi gratia: clericus nil profus retinet ad iurisdictionem seu iudicē temporalem:

cum tamē ipse dicatur esse temporalis, & secundū naturā suā non est bonum simile de causa spiritali, in qua habilitas ratione personæ, non faceret actū propriē cōtra naturā faciētis, sicut in habilitas materiæ, vt patet in l. is qui duos. in fi. & quod ibi Bar. ff. de lib. leg. & licet clericus non sit de iurisdictioe iudicis secularis: tamen propter hoc ratione subiecti, non debet dici quod prorogatio, quæ fit in iudicē secularē fit contra naturā iurisdictiois, sed contra priuilegiū personæ, quæ nullo modo pertinet ad laicum. Sed per Bart. adducas nouā rationē: nam actor & reus sunt personæ connexæ: vnde quod statuitur in vno, maxime vbi ratio est expressa in lege, extenditur ad alterū. l. si. C. de fru. & li. exp. & tex. in aut. de execu. §. j. cogit reum inuitū agere coram eodem iudice: ne propter diuersitatem tribunalis lites implicentur, & non possint finire: & hoc circumscripso omni cōsensu actoris, in persona ipsius, habet locū ratio prædicta: & cogitur in iure respondere: Cū ergo lex generaliter dicat, quod agens tenetur respondere reconuentioni: ergo, & c. Adde quid iuris si clericus accusat laicū corā iudice laico, & accusatus ipsum clericū corā epō, quod falso fuit accusatus per clericū: an epō poterit inhibere iudici seculari ne interim pcedat. Vale Federe. de Sen. consil. cxij. Et quod clericus poterit reconueniri coram laico, videtur tenere Spec. in tit. de cōuen. & recon. §. j. ver. sed quid si laicus.

c ¶ Coram arbitris. Sed de iure civili habet locū reconuentionis. Non distinguemus. §. item si quis. in fi. iuncta gloss. in l. si de meis. ff. de arbi. & sicut non habet locū reconuentionis, ita nec exceptio reconuentionis. Secus coram iudice delegato: vt per Bal. in l. neq. j. de compen. & in l. j. §. de arbi. adde Bald. in l. si cum dies. §. quod si forte. ff. de arbit. vbi dicit quod sicut non habet locum reconuentionis, ita nec exceptio reconuentionis: aliā compensationis. Adde quod hæc apostilla est falsa: nec credo eā fuisse Alex. nam Bart. in l. non distinguemus. §. item si quis idem tenet quod hic, & idem tenet Spec. in tit. de recon. §. j. in princ. reprobās opi. aliquorū tenentium quod coram arbitro electo ad omnes controuersias, sit locus reconuentioni.

arbitrum

arbitrū elegit magis quā re: imò vterq; simul. Et ideo puto, qd si aliquis esset delegatus de cōsensu vtriusq; partis, corā illo delegato non esset locus recōuentioni eadē ratione, qua de arbitro s. dixi.

S V M M A R I V M.

- 1 Ante litem contestatam potest in aliquibus casibus appellari: & qui sint isti casus. & nu. 2.
- 2 Recusatio iudicis potest fieri quādoq; post litem contestatam, si noua causa superuenit.
- 3 Nemo, nisi Princeps, potest committere causam, remota appellatione à diffinitiuā: sed bene ab interlocutoria.
- 4 Appellatio & recusatio iudicis, quando simul ponuntur: hinc appellatione remota ante litem contestatam etiam recusatio remoueri videtur.
- 5 Si in literis delegationis remoueat solū appellatio, non intelligatur remota recusatio.

Vm solitū. *Nota* est singularis lex, nec scio esse eam alibi. Breuiter dicitur: Quādo duo vocabula veniunt ad determinationē eiusdē verbi, debet intelligi vt vniformiter operetur. h. d. l. d. Primò Imperator repetit illud, super quo dubitat. Secūdo quorūdam ponit opi. Tertio dat consiliū. Secūda ibi: quidā putabāt. Tertia ibi: caueat. Nota qd dixi i summario. Idē habes in l. in testamento. s. de testa. mili. & de impu. & ali. sub l. h. z. hereditatē. & l. quāuis. & de vulg. & pu. l. iam hoc iure. Dicit hic, caueat itaq; Quēro, qua distinctione debet vt iudices? Glo. dicit, qd debet verbū appellationis accommodari post sententiā, & verbū refutationis, seu recusationis ante lit. cōte. Vide glo. sup. ver. sine certa. Vult ergo gl. ad hoc vt ista clausula aliqd operetur, qd opponat eo tēpo re, quo inducat aliqd cōtra ius cōmune: sed de iure cōmuni post sententiā potest appellari: ergo post sententiā remoueat appellatio ante lit. conte. pōt reculari ante lit. cōte. remoueat recusatio. ista opi. non est vera: quia nullus iudex præter principem potest appellationē post sententiā remouere: vt l. j. s. fi. ff. à qui. appel. non li. Do. Rich. Malū. intelligit totū cōtra, vt iudices remoueat appellationē ante sententiā, & recusationē post lit. conte. Et est hæc distinctio: quā tenere debet iudices, secūdū eū, vt hic: & hoc placet. Sed contra hoc opp. expressio eius, qd tacite inest, nihil operatur: vt j. de fideiuf. l. non rectē. & ff. de leg. j. l. iij. sed istud est etiā tacite, de iure cōi, ergo & c. Solu. Dicit Richa. fateor cōtrariū qd nihil operat: sed fit causa dubitationis tollēda: vt l. q. mutuā. ff. man. & l. que dubitationis. ff. de reg. iu. Hoc nō placet: qa vanū esset cōsiliū Principis hic. & ideo dico qd ante sententiā & etiā ante lit. conte. qnq; pōt appellari: vt puta si iudex pñciauerit se esse, vel nō esse iudicē: vt not. in aut. habita. ne si. pro pa. & in casu l. arbitror. ff. qui satisd. cog. & de mino. l. intra vtile. Itē recusatio pōt fieri qnq; post lit. cōte. si noua causa superuenit: vt l. nō distinguemus. s. cū qdā. ff. de arb. Vnde cum iudex remouet appellationē ante sententiā, ista remotio operat illis casib; in quibus poterat appellari: & cū remouet recusationē post lit. cōte. operabitur secūdū qd dicimus de ordinario: vt s. de iud. aut. si verò cōtigerit. Et secūdū hoc sic opp. nemo pōt committere causam appellatione remota, nisi Princeps: vt l. j. s. fi. à qui. appel. non li. Rñ. verū est remota appellatione à diffinitiuā: sed bñ pōt remoueri appellatio ab interlocutoria. Et hic est casus no. hic: & hoc sentit glo. qua in si. multū no. quam vide. Secūdo quēro, qn ista verba simul ponunt, qualiter intelligantur put in prin. l. præsupponitur. In hoc sunt opin. Quidā dicūt qd ante lit. cōte. nō poterit recusari. Et qd hic dicit in tex. qd minimē vetitū est, scilicet à lege & hoc tenuit Io. Alij dicūt contra. & dicūt qd dictis verbis nō obstantibus poterit recusari, p hunc tex. dū dicit, quod minimē vetitū, & c. Ego teneo opi. Io. per rationē quā dixi in summario: scilicet qn duo vocabula veniūt adde terminationē vni; verbi, debet intelligi vt vniformiter operent. Sicut ergo appellatio est remota ante lit. contest. vt

P. P. A. V. P. 1
 Duo vocabula. 1
 Vide Iaf. in l. contra maiores. post principi. ff. de inoffic. testamen.

P. P. A. V. P. 2
 Quid si in literis. Nota qd imo remota appellatione nō intelligitur remota nullitas, quia sunt diuersa. Vide Comen. consil. xvij. & an remota appellatione & contra dict. dicat sublata nullitas, vide Comen. consil. lx. incip. in Christi nomine. vbi etiam ponit an intelligatur remota reductio in laudo & qd etiam si remoueret appellatio, nihilominus querelæ supplicatio possit dici de nullitate, vide Prædic. Pap. in forma exe. sententiæ diffi. in iij. col. Itē quod remota appellatio ne non censetur remota appellatio

6 dixi: ita eodē modo recusatio. Quēro, qd si in literis delegationis remoueat solū appellatio: an ex hoc videatur remota recusatio? Gl. hic tenet qd sic. Alleg. extra, de app. c. sup. eo. In cōtrariū facit j. nelic. in vna ea. cau. l. j. in fi. Glo. sol. Ibi loq; qn remouetur à iure: hic qn ab homine. Contrariū huius determinat gl. in d. l. j. s. fi. ff. à qui. appel. nō li. Et illā opi. sequuntur cōmuniter doc. qa quādo sunt duo iura separata, remoto vno, nō sequit remotio alterius: vt l. si domus. ff. de ser. vrba. prædio.

De sententijs, quæ sine certa quantitate prolatae sunt. Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius merè de futuro, nō pōt deduci in iudiciū.
- 2 Si ius est de presenti habes dependentiā de futuro, venit in iudicio qn aetori nihil pōt imputari.
- 3 Quid si ius est de presenti propter interesse, quod speratur de futuro.
- 4 Quid si aliqd ius de pñti sperat recedere i futuro.

LEX I.

Vm iudicē. Valet futuro si dependeat à iure, qd est de pñti. h. d. secūdū v. l. lec. hic positū in gl. qd est vera. Opp. & videtur, qd cursus futuri tēporis, non spectat ad iudicē: vt ff. de v. fur. l. j. s. j. Hui; timore sunt in glo. quin; lec. quatuor primę redūt ad hoc, vt ostēdat iudicē pronūciasse de v. furis pteritis. Vt ita ad hoc tēdit, vt si iudex pronūciauerit de futuris. Primę quatuor lec. nō habēt dubitationē: ideo non psequor eas. vide gl. Ad qntā lec. quā posui vobis obstat fortiter l. j. s. j. ff. de v. furis. Rñ. Qnq; nihil est, qd possit imputari creditori: vt puta, repeto sortē, & facio quātū possum in ea exigēda: tūc tractat futuri tēporis, in quo currūt v. furis, & iūto aetore, spectat ad iudicē: vt hic. Qnq; est aliqd qd pōt imputari creditori: vt puta, nō curat sortē habere, sed vult qd debitor condēnet sibi de futuro ad v. furas: & hoc non spectat ad iudicē, vt l. cōtraria. Opp. de l. nō quēadmodū. ff. de iu. Sol. Ea, qd sūt merè de futuro, nō spectat ad iudicē, vt l. cōtraria: sed ea, qd sūt de futuro, & habēt dependentiā à iure de presenti, & sic loq; hic. Nā fors petebat de presenti: & ab isto debito fortis habēt dependentiā v. furis: & hoc spectat ad iudicē. & ita loquitur hæc lex. Cōtra hoc opp. de l. in lege. Aquilia, si deletū. ff. ad leg. Aquil. Hui; timore debes scire breuiter, qd qnq; est ius merè de futuro: & hoc non pōt deduci in iudiciū: vt d. l. non quēadmodū. Quādoq; est ius de presenti, qd habet dependentiā de futuro: & tūc distingue vt dixi: Aut potest actor aliqd imputari: & nō venit in iudicio: vt l. j. s. j. ff. de v. fur. Aut nihil pōt ei imputari: & venit in iudicio: vt hic, & l. j. de fideic. & l. malē agit. de præscrip. xxx. an. Quādoq; est ius de presenti, ppter interesse, qd speratur de futuro: & tūc aut illud interesse speratur ppter culpā: & loquitur l. i lege Aquilia, si deletū. ff. ad leg. Aquil. Aut ppter dolū: & loquitur l. locū. s. condēnatio. de tab. ex hi. Quādoque est aliquod ius de presenti, quod speratur recedere in futuro: & isto casu loquitur l. si seruus. in prin. de condi. fur. Istam materiam tetigim in d. l. locum. s. condēnatio. plenius in l. si finita. s. fi. cum l. seq. ff. de dam. infec.

S V M M A R I V M.

- 1 Quādo proponitur actio vniuersalis, vel generalis: tunc procedit petitio incerta, & sententia incerta, sed in executione certificatur. & nu. 2.
- 2 In obligatione alternatiua, si electio est creditoris, debet dari libellus certus, & sententia certa sequi.
- 3 In simplici obligatione, quando procedat petitio incerta, & sententia certa, & quā etiā sententia incerta.
- 4 Sententia incerta habebit executionem paratam, facta liquidatione.
- 5 Et quomodo fiat liquidatio etiam in instrumentis non liquidis, quæ merentur executionem. & nune. s.

ratione euidenti. sine iniquitatis & q non videatur remota nullitas, vide Abb. consil. lv. in ij. partē, in ij. co. Item q remota appellatio censetur remota querela v. supplicatio, vide Barb. in c. j. de offi. deleg. in ij. co. Iaf. in aut. que supplicatio de pñci. imper. offer. Item remota appell. vel querela, non censetur remota nullitas & quēdam alia, vide per Are. consil. lxxv. in pen. col. & in c. dilecto. in ix. quaest. de appel. Item an statutum remouēs appell. in aliqua causa, an censetur solū à diffinitiuā nō ab interlocutoria vel grauamine, vide Paul. qd sic, in c. pastoralis. in prin. in vj. quaest. de appel. Item an remota appellatione dicatur remota querela apud eundem iudicem, vide Alex. in l. si. col. xj. s. de edicto diui Adria. tol. post Paul. de Cast. ibi. Futuri temporis. Quando tractus futuri temporis spectet ad iudicem, vide de not. per Bart. & doc. in l. vbi autem s. qui sortem. ff. de ver. ob. Quid i fructibus futuris, vide Baldum in l. j. si fecerit. nupt. mu.

P. P. A. V. P.

a ¶ Quamquam. vide a quæ habes ad Bart. tol. in l. j. in fine. ff. 1 de legat. ij. & in l. b. proinde. ff. ad legē Aquil.

b ¶ Pro siluatiōe Bar. in hac l. ij. & in quo uideatur inuolutio vitio contradicōnis, vide cōcordiā, quam posui in l. j. ff. de eden.

c ¶ Sententia incerta. Quando ualeat sententia, & libellus incertus, vide etiā Innoc. in c. fina. in gl. in ver. omni. de excel. prelat. vide Innoc. in c. ij. de lib. obl.

d ¶ Veterem. Idem tenet in l. ait. p̄tor. §. j. ff. de re iudi.

e ¶ Interesse. Iudex debet in sententijs taxare ite esse. Ad de l. cū propria. & ibi Bal. s. si qsal. v. sibi. vbi idem dicit in fructibus.

f ¶ Intelligere. In his, & in vniuersalibus vide etiā no. Bald. in l. filium. in c. xvij. co. j. ver. alterius queritur. s. fa. erisc. p. gl. & doct. in §. j. de re iudi. & Ann. in c. fi. & Bal. in l. in. in n. col. de re iudi. & Innoc. in c. fi. de excel. prela. Et adde, qd ualeat cōdenatio expensarū, etiā incerta, sine reservatione taxationis, secundum Bart. in l. terminato. verfic. venio ad quartū. j. de fruct. & lit. expen. & ibi per Bart. qui tenet hoc esse verum in omnibus accessorijs: & idem dicit in arbitro, & arbitrate.

g ¶ Præctica hodie. Vide Bart. in l. j. ff. de eden.

P. P. A. V. P.

h ¶ Hæc sententia. Quod sententia incerta non ualebit, nisi certificetur per relationē ad aliud, vide Com. consil. vij. in v. col. & seq. & ibi in vj. col. non dicit qd vbi sententia est incerta super eo de quo principaliter nō disputatur non vitia. Vide per eū, & subtiliter loquit & ibi etiā ponit qd reci-

LEX II.

Vanquā pecuniā

Quādoq; petitiū incertū, valet sententia, h. d. Vides ergo qd sententia incerta valet. ¶ Contrarium vides in l. proxi. & l. si. Solut. gl. Quādoq; petitur incertū: & tūc valet sententia incerta, vt hic. Sed si petitur certū: & tūc debet ferri sententia certa, per se, vel p relationē ad acta: vt l. seq. ¶ Cōtra istud oppo. Inst. de act. §. curare. Huius timore gl. intrat hanc materiā veterem. Quādoq; ¶ proponit actio vniuersalis, vt petitiō hereditatis. Quādoq; actio gñalis, vt petitiō tutelę, vel neg. gest. & in istis pcedit petitiō certa, & sententia incerta: sed in executione certificatur. Ita tenet hic glo. mag. & plenius in l. j. in gl. mag. ff. de eden. & plenē per Inno. in c. conquerente. in gl. pe. de offi. ord. Quādoq; ¶ proponit actio singularis: & ista pprie est materia nostra: & tūc aut obligatio erat alternatiua, aut simplex. Si est alternatiua, pcedit libellus, & petitiō alternatiua & incerta, vt d. §. curare. & de verb. obli. l. eū qui certarum. in fi. Quod intellige, qñ erat electio debitoris. ¶ Si enim esset electio creditoris: cum sit in eius potestate, debet dare libellū certū: & sententia ferretur certa: vt l. vbi. §. qui illud aut illud, de verb. obli. ¶ Quādoque obligatio est simplex. Et hic aduerte: aliquñ in libello nō pōt declarari certa quantitas, sed pōt declarari in sententia: vt cū petitur interesse, quod interesse stat æstimatione iudicis, vt j. tit. j. l. j. tūc pcedit libellus incertus, secundum verā opi. no. per gl. in l. certi cōdictio. in prin. ff. si cer. pet. dic. j. tit. j. l. j. Quñque nō pōt declarari nec in petitione, nec in sententia: & tūc pcedit libellus incertus, & sententia incerta. Hic est casus in l. nostra. Nam debes hic intelligere qd aliqui pmisserat incōnitatē: & iā si fuis incurrerat aliquod dampnū, & maius dānū poterat incurrere in futuro: vnde cū nō possit certificari id, qd dependet ex futuro, iudex pronūciabit de incōnitatē sup futuro t per & hic p pterito cōdenabit: vt §. l. p. x. i. ¶ Sed quero, ¶ qd est effectus istius sententię incertæ: Rñ. qd habebit paratā executionē facta liquidatione, quæ fiet hoc modo: qd actor petet sententiā executioni mādari in qua talis est cōdenatus ad idēnitatem præstāndā. Ad probandū qd sit dānificatus, faciet incōnitētī articulos: nec est necessaria libelli oblatio, nec lit. cōtesta. & sic pcedetur summarie secundum formā lā diuo Pio. §. si sup prebus. de re iud. Sicut dicimus in simili, in sententia lata in iudicio vniuersali, in qua est cōdenatus ad restitutedū hereditatē simpliciter: quid aūt sit in hæreditatē, in executione declarabit. Et nota clarē gl. in d. l. j. de eden. ¶ Et ista est præctica hodie in partibus istis, qd instrumenta, quæ sunt garantigionata, vel cōfessionata, merētur executionē, sicut sententia diffinitiuā. Si ergo est aliquod instrumentū nō liquidū, peto executionē summarie, & facio articulos ad probandū id, secundum ea, quæ dicta sunt §.

S V M M A R I V M.

¶ Sententia quādo fertur per relationē ad aliqua acta, valet, si in illis continetur certa quantitas: non distinguendo quæ sint illa acta. & nu. 2.

Sententia simpliciter prolata: vt, condemno te ad id, quod debes: valet si certa quantitas reperitur in actis probatorijs.

LEX III.

Aec sententia

Aec sententia, nō cōtinet certū per se, vel p relationē ad aliud, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Nota illū h. huius legis p declaratione glossarū hic positarū. ¶ Quero in quibus actis debeat cōtineri certa quantitas, vt sententia ualeat, dicit gl. in attestationibus, vel cōfessionibus. In contrariū vide qd sufficiat cōtineri in libello: vt l. quid tamen. de arbit. & de re iudi. l. ait. p̄tor. §. j. Solut. breuiter ¶ quādoq; sententia fertur per relationē ad aliqua acta: tūc valet sententia, si in illis actis: ad quæ sententia refertur, cōtinetur certa quantitas, non ha-

bita distinctione, quæ sint illa acta, vt l. contraria. ¶ Quādoq; sententia profertur simpliciter, scilicet condemno te ad id quod debes: tūc est necesse quod certa quantitas reperitur in actis probatorijs: vt in dictis testimonijs, cōfessionibus, vel instrumentis: nec sufficeret cōtineri in actis assertorijs, vt in libello, & petitionibus. ita requiritur hic glo. S V M M A R I V M.

¶ Etiā in dote nō valet sententia incerta. & nu. 4.

Potest ferri alia sententia, etiā antequam pronuncietur de nullitate primæ.

Qui non appellat, confirmat sententiam.

Aec sententia

Aec sententia, nō impedit aliā ferri sententiā. h. d. ¶ Nota qd etiā in dote nō valet sententia incerta. ¶ Secundo nota qd pōt ferri alia sententia etiā antequam pronuncietur de nullitate primæ: vt hic, in fi. Et de hoc dixi in l. si vt pponis. §. quomodo & quādo iud. ¶ Tertio nota qd qui nō appellat, cōfirmat sententiā: vidistis in l. ab eo. §. quomodo & quādo iud. ¶ Nota quod dixi: qd alibi nō reperies: ideo tene menti. ¶ Opp. cōtra. hoc iudiciū de dote est iudiciū vniuersale, sicut in petitione hereditatis, & familia. Ita probatur in l. quod dicit. in prin. ff. de imp. ergo pcedit libellus incertus, & sententia incerta, sicut in petitiōe hereditatis. Et ita determinauit vobis sol. mat. sup. pub. Hic vide casus in cōtrariū. Sol. Hic fuit sententia omnino incerta. ¶ Nam pronūciāuit iudex, qd bona fide accepisti, solue. si enim pronūciasset hoc modo, cōdemno te ad restitutionē dotis, quia cōstat eam te habuisse: licet non declarē quantitas, v. qualis esset dos, valeret sententia, sicut in petitione hereditatis. Et quod hoc sit verū, videtur velle hic tex. in eo quod dicit, qd petitiō incerta procedit sup dote. Et ita intelligo hæc legē.

De senten. quæ pro eo, quod interest, proferuntur.

Rubrica.

¶ Continua rub. ad pcedentē hoc modo: supra dictum est de sententijs, quæ sine certa quantitate proferuntur. verū in quia super interesse proferuntur quæ sententia incerta: ideo subijcitur rubrica de sententijs, quæ pro eo, quod interest. Ista cōtinuatiō nō est vera: quia sup interesse debet proferri sententia certa: vt Inst. de act. §. curare. & dicimus j. in p̄cessu materię. Debet ergo aliter cōtinuari, & sic dictum est §. de sententijs in genere, & in specie de sententijs, quæ sine certa quantitate: verū quia in ferendis sententijs super interesse, consueuerunt oriri plura dubia: ideo ponitur hic rub. de sententijs, quæ pro eo, quod interest, proferuntur.

S V M M A R I V M.

- ¶ Interesse singulare in casibus, qui habent certam quantitatem, vel naturam, non potest excedere duplum communis, vel interesse conuenti, vbi non reperitur commune. & nu. 6. 7. & 20.
- ¶ Qui sint isti casus certi, & qui incerti.
- ¶ Contractus illi dicuntur certi, qui habent certam quantitatem, vel naturam respectu sui vel adiuncti.
- ¶ Incerti dicuntur, qui non habent certam quantitatem, vel naturam respectu sui vel adiuncti.
- ¶ Interesse quid sit: vide plures opiniones, & diuisiones.
- ¶ Interesse strictè sumptum, prout in materia huius legis, & secundum Bart. est æstimatio alicuius utilitatis non habitæ propter alicuius factum iniustum, vel cessationem iniustam.
- ¶ Interesse est triplex, scilicet singulare, commune, & conuentum. & nu. 11.
- ¶ Interesse singulare quādo sit affectionis tantum, & quando sit affectionis continentis utilitatem.
- ¶ Interesse intrinsecum debet dici illud, quod est ipsa res, seu eius æstimatio: & illud, quod est immediatè ex ipsa re.
- ¶ Ea verò, quæ veniunt occasione rei, non ex ipsa re, debent dici extrinsecum.
- ¶ Interesse intrinsecum, hoc est ipsius rei æstimatio, semper venit in iudicio.

pit declarationem partis etiā quo ad ipsos ex p̄se se non refert. & vide Com. consil. xxxij. in prin. Itē vide etiā qd sententia incerta quæ nō declaratur per relationem ad acta nō valet, licet fecus sit si declaratur ex certificatiōe nisi in certis casibus quos ad Bart. habes in l. Paulus. la. j. ff. de re iudi. & qñ incertitudo vitiet sententiā, vide Feli. in c. cum venere rabilis. colū. xvij. extra, de excep.

¶ Nota istū. Idem quod hic dicitur, qd sententia lata p verba obscura, debet declarari per verba probatoria, etiā si ad alia nō fiat relatio expresse, debet intelligi, qñ sententia esset nulla propter obscuritatem: nisi declaret p ipsa acta probatoria. Sed vbi sententia pōt in se valere verba eius tunc debent strictè intelligi p acta probatoria. Est tex. in l. j. si plu. vna sen. & l. Paulus. la. j. ff. de re iudi. qd tene mēti. & vide Bart. in l. ait. p̄tor. §. j. de re iud. & quod not. Barto. in l. j. si plures vna sen. Et an incertitudo temporis vitiet: vt puta si iudex dicit: relego te ad tempus. & nō dicit quantum tempus. Tex. est qd nō, in l. si sine p̄finito tēpore. ff. de p̄enis. vbi vide quō in telligat ad tempus. Et aduerte: qd ille tex. loquitur in criminalibus. adde qd Bal. consil. xxxiii. dixit in l. sine p̄finito. esse vnicū in iure, & facere qd si iudex simpliciter bāniat aliquem, qd intelligat bannitus vsq; ad decēniū.

¶ Hęc sententia. Nota ex isto tex. secundum Bald. qd iudex potest in sua diffinitiuā esse sibi contrariā, si prima sententia p eū lata erat nulla: qd est notandum secundum eum.

¶ Iudiciū de dote. Procedit libellus generalis in dote: Quid

vide Bart. etiam in 16 l. j. de ede. post glo. 17 & vide s. eod. l. in. & Bald. hic tenet cõtra Bart. quando res particularis est data in dotem.

- 16 Quid si interesse est ex ipsa re, vt fructus & part. Interesse extrinsecu quando agitur propter non factum: si sequitur rem penes quẽcunq; vadat, habetur ratio eius in iudicio.
17 Quid si non sequitur rem penes quẽcunq; vadat. Interesse extrinsecum, quando agitur propter malefactum scienter, venit in iudicio. & quid si ignoranter.
21 Pœna legalis non potest excedere quadruplum. & quid in pœna conuentionali.
22 In interesse habetur ratio lucri, quod contingit circa ipsam rem: vt frumentum modo valet, &c.
23 Et idem in lucro, quod venit extra rem, quando percipitur sine alterius iniuria, & sequatur rem penes quemcunq; vadat.
24 Si verò non sequitur rem penes quemcunq; vadat, & in eo lucro natura rei plus operatur quàm hominis industria, eius ratio habetur.
25 Et si in eo lucro vt plurimum operatur industria, & ille, cui debebatur, non consuevit mercari, non habetur ratio istius lucri.
26 Illud, quod dicitur, qd interesse non potest excedere duplum, habet etiam locum in maleficijs.
27 Interesse vsq; ad quam quãtitatẽ possit ascendere.
28 Qualiter interesse in iudicium deducatur.
29 Interesse conuentum probatur per instrumenta, vel per testes.
30 Interesse comune probatur per testes, qui dicunt quòd res cõmuniter tantum valet, & qd cõmuniter cuiusq; interest tantum dictam rem habere.
31 Articulus pretij & interesse communis temporis præteriti, nõ debet referri ad vnũ diem, vel duos: sed ad quam plures in loco publico & consueto. Interesse singulare qualiter probetur.

P. P. A. V. P. 32 Cum pro eo. Circa materiam interesse mercatoris qd iuste petatur & statutum possit illud estimare, vide Comen. cõsil. cxxxix. incip. Laicus circa fin. Itẽ nota quòd interesse lucri cessantis debet iudex estimare ex suo officio, secundũ Bar. in l. j. C. de collig. illici. lib. xj. ad qd vide Iaf. in l. in. s. fin. in h. colũ. ff. de eo quod certo loc. vbi etiã dicit qd tale interesse probatur per coniecturas & verisimilitudines.
Materiam. Et de materia huius legis vide Inno. in c. sacro. de sen. excom. & hoc statim alle. Barto. in h. colũ. in vers. exemplum, dedisti mihi damnũ. ibi ad rationẽ Iac. de Arc. tunc cõcludit, an in contractu emptionis & venditionis veniat factũ? per Bar. in l. stipulationes nõ diuiduntur xxij. colum. de verb. obli. & in l. j. in pen. colũ. de act. empt. & in l. certi conditio. in princ. si cert. peta. & vide not. per Bald. hic in xij. col.

LEX VNICA.

Vmpro eo. Domini, hæc lex est vna de difficilioribus totius Codicis, & habet materiã profundissimã, & lögissimã. Diuiditur in partes quinq;. Primò ponit procemiũ suũ. Secundò ponit statutũ suũ. Tertio illud probat, remouedo absurdũ. Quarto illud probat à simili. Quintò ponit duo alia dicta generalia ad alia præcedẽtia. Secũda ibi: sancimus itaq;. Tertia ibi: nedum. Quarta ibi: cum scimus. Quinta ibi: & hoc nõ solũ. Breuiter hoc intendit: Prolixitates antiquæ circa interesse cessant per hæc legẽ: & in casibus certis venit interesse singulare vsq; ad duplum interesse cõis: in casibus verò incertis venit i totũ qd interest, & habetur ratio lucri, & damni. h. d. tota lex. Venio ad casum in terminis: & aduertat iuuenes: qd hæc lex in princ. videt facilis: sed postea videt difficilis, & expediti nõ posse hoc manere: expediã hoc fero totã legẽ: ideo incipio p particulas. Et primò opp. qd infinitas tolleretur de do. excep. l. pure. s. si. Soluti. Ibi loquitur seu tractat de obligatione tollẽda, quo casu tolleratur infinitas: hic verò de obligatione inducenda. Istud brocardũ recitat hic Cy. & Dyn. in l. qui bona. s. fin. ff. de dam. infec. & ibi ego plenius examinaui: ideo hic nõ insisto. Venio ad secũdam partẽ, & ex ea habes notare qd in casibus, qui habet certã quantitãtẽ, vel naturã, interesse nõ potest excedere duplũ. In casibus verò incertis, prestatur totũ interesse. Venio ad cõtraria. antequã faciã aliqua, videamus qui sunt casus certi, & qui incerti. Glo. dicit: Dicuntur certi secundũm quod ponuntur in l. certũ. ff. si cer. pet. vt puta si est in obligatione certa quãtitas vel certa species: quã certa quãtitas, dicitur habere certã quantitãtẽ: quã certa species, dicitur habere certã naturã. Istud nõ videtur verũ gl. nostrã. Nam appellatione certæ quantitatis, cõtinet certã species: vt l. quisquis. ff. de leg. in. & l. cum stipulamur. de verb. oblig. ideo glo. intelligit aliter: vt illi casus dicantur continere certã quantitãtẽ, in quibus venit certa quantitas, vel certa species. Vbi verò promittitur aliquid in genere, vt homo, vel equus: tunc dicatur habere

certã naturã. Et hoc est quod tex. dicit, certã quantitãtẽ vel naturã, vt hic. Et vide gl. no. in ver. certã quantitãtẽ vel naturã. Incerti verò casus sunt, dicit gl. qn in obligatione venit factũ, vel non factum, quæ sunt incerta: vt ff. de verb. obli. l. vbi autẽ. s. qui id quod. & ita dicit gl. in verbo, in alijs autem casibus. Ita etiã dicit Inn. in tit. de sen. excõ. in c. sacro. vbi tractat materiã de interesse. Dy. idem tenet quod ista gl. in c. mora. de reg. iur. lib. vj. Quiddam, vt do. Frã. Acc. cum semel fuerit aduocatus pro rege Angliæ in studio Tolosano, repetijt istã legẽ, & recitauit: & tenuit opi. patris sui, prout iacet do. Iaco. de Rau. qui erat ibi magnus doctor, in forma discipuli surrexit cõtra eum, & opp. sic. Istud dictũ gl. videtur cõtra tex. huius legis. Nam tex. dicit qd contractus emptionis, & venditionis, habent certã quantitãtẽ, vel naturã. Sed in actione empti venit factum: vt l. ex empto. in prin. de act. emp. & l. si stipulatus. de vsuris ergo falsum est dicere, qd obligatio facti dicatur incerta cõtra hanc legẽ. Et istud retulit Pet. de Bel. perti. dũ in anno Iubileo veniret Romã ad indulgentiã, tanquam peregrinus, & Bono. repetijt istã legẽ. Do. Cy. etiã refert hic. vnde Iaco. de Raue. in expositione istorũ verborũ recedit ab opi. gl. & dicit qd illi dicuntur casus certi, qui habet interesse comune: vt scribere mihi librũ, facere mihi domũ, & similia. Et illi dicuntur casus incerti, qui nõ habet interesse comune, vel comunẽ æstimationem: vt ire pro me Romã. Nam tantũ potest mea interesse, ita qd nõ alterius: sed liber iste, apud quẽcunq; esset, valeret tantum. Pe. de Bel. perti. nõ stat in eius opi. quia dicit qd loquit sine lege. Præterea ego reprobo qd ipse non dicit verũ aliter. nam possibile est qd in contractu locationis, & cõduccionis, ex parte cõduccẽtis, nõ reperiat æstimatio cõis. Verbi gratia: conduco operas tuas, vt vadat pro me Romã pro centũ: licet ex parte eius, qui locat operas, sit certũ, quod debet habere centũ: si istud interesse habet certã quantitãtẽ ex parte cõduccẽtis, nõ est certũ: qd forte alterius nihil interest. vnde non reperit æstimatio cõis: & sic iste cõtractus esset incertus secundũ eũ. quod est cõtra istũ tex. quare Pet. de Bel. perti. exponit ista verba, vt dicamus sic: Illi contractus dicuntur habere quantitãtẽ certã, vel naturã, in quibus hinc inde orit obligatio: & sic cõtrahẽtes obligantur ppter mutuã relationẽ: vt in emptione, venditione, & in alijs cõtractib. Cõtractus incerti dicuntur, in quibus cõtrahẽtes obligantur absq; mutuã relatione: vt pmitto tibi p stipulationẽ ire Romã: licet iste ppric nõ dicat cõtractus, vt l. Labeo. s. cõtractũ. de ver. sig. & ideo Imperator nõ repetit in cõtractibus: sed dicit, in alijs autẽ casibus, &c. qd ille ppric nõ est cõtractus. Sed ista opi. Pet. nõ videt vera. qd enim si ex vtraq; parte promittat mutuẽ, vt puta, pmitto pro te ire Romã: & tũc tu pmittis pro me ire Parisios: hic obligatur cõtrahentes propter mutuã relationẽ: tamẽ certũ est qd iste cõtractus ex vtraq; parte cõtinet incertũ. Iac. de Arc. reprehẽdit gl. nostrã p aliã rationẽ in prin. vbi dicit, qd certa natura cõtinet, qn promittit homo in genere. quõ potest hæc esse vera, cũ hic tractet de singulari interesse, qd nõ potest excedere duplũ interesse cõis: in hoie debito in genere, interesse singulare nõ potest cadere: qd nõ est res ad quã habeã affectionẽ? Nam dicit Iac. de Arc. in eo qd dicit gl. in cõtractib. incertis, sto cũ ea. Cum ergo dicit certã quantitãtẽ, vel naturã, dicit ipse: intelligo vt dicamus certã quantitãtẽ, scilicet factõ hois. vt domus, fundus, & similia: vt l. quod in rerũ. s. si. ff. de leg. j. Certã naturã, vt qn debet aliqua spcs qd habet certitudinẽ à natura: vt homo, & equus, & similia, qd habet certã speciẽ. Certẽ ab ista obiectione potest defendi gl. nostrã. Nã qn debet homo in genere, videt deberi homo mediocris: vt ff. de leg. l. legato generaliter. Nam nõ est aliquod imaginatũ, in quo cadat affectio. Præterea, interesse singulare nõ est affectionis tantũ, sed vtilitatis, vt j. dicã. Vnde in hoie debito in genere nõ soluto, nõ potest cadere interesse singulare, hoc est, aliqua vtilitas singula

Fuerit aduocatus. Hic locus non habet sensum: quare crederem legendum, Fuerit euocatus pro legendo. vel, vt aliqui antiqui codices habent, fuerit aduocatus pro rege Angliæ, videq; totam hanc repeti. ingenti cura restitutam. Alexã. Losaus.

Secunda Bartoli super Codice.

ris deficiēs, vt videbitis j. ¶ Alia fuit opi. do. Nicolai de Ma. qui dicit sic: Illi dicuntur casus certi, qñ ab initio nō venit in obligatione interesse: sed ex postfacto venit in obligatione, vel condemnatione, propter morā, vel propter aliud: vt apparet in omnibus contractibus, vt hic. Vbi verō interesse ab initio debetur. exēplum in delictis: dedisti mihi damnum: statim teneris mihi ad interesse. Vel intulisti mihi iniuriā, vel vim, & similia: tunc illi casus dicuntur continere incertū, & sunt incerti: vt dicebat ipsa. Ista sua opi. nō est vera: nā duplū nō pōt dici, vbi nō reperit simplū: vt l. in testamēto. ff. de cōdi. & demō. l. quidā. §. si tibi. ff. de leg. j. sed vbi debetur factū, nō est illud simplex certū, ergo duplū nō pōt esse certū. Do. Iac. Bu. tenebat opi. Pe. do. Cy. tenet opi. gl. nostrē. Ad rationē Iac. de Rau. rñdet sic: In cōtractu emptionis, & vēditionis, venit factū, dicit ipse, verū est: sed non est merū. est enim tale factū, qđ vno momento expedit, scilicet tradere. Gl. in l. nostra loquitur de factis, que habēt causam successiuā: vt ire p me Romā, & similia. ¶ Ista solutio, posito qđ cōcludat in cōtractu emptionis, & vēditionis: tamē in cōtractu locatiōis & cōduccionis nō concludit. Nam in eo, qui locasset operas suas, ille debet factū, qđ habet causam successiuā. Itē ille, q locauit fundū, debet factū, scilicet patiētā, id est pati: scilicet vt fruatur: vt l. ex cōducto. ff. loca. & sic habet causam successiuam. ¶ Quid dicemus: Dico qđ in cōtractu emptionis, & vēditionis, defendendo gl. nostrā aliter quā Cy. & sic dicit Iac. de Rau. in cōtractu emptionis & vēditionis venit factū. Dico quoniam est verū simpliciter. Nam vēditor tenet ad tradēdū, & ad faciendū emptorē dñm: & sic est datio, si ipse est dñs. Si nō est dñs, debet trāsferre yfucapit di conditionē: vt l. in cōventionalib⁹. in ff. de ver. obl. ibi: causam bonorū, &c. Et hoc etiā videt tenere gl. mag. in l. certi cōdictio. in prin. ff. si cer. pet. vbi dicit, qđ in vēditione, & emptione, nō est factū meū, tamē ista defensio non sufficit ad euadendū de cōtractu emptionis, locatiōis, & cōduccionis, vbi venit merū factū. ¶ Et ideo ego dico sic, glo. nostra dicit verū, cōiuncta tamē opi. Pet. hoc modo: ¶ Illi cōtractus dicuntur certi, q habēt certā quantitatem, vel naturā respectu sui, vel respectu adiūcti: & alij dicuntur incerti, q nō habēt certā quantitatem, vel naturā respectu sui, vel respectu adiūcti. Declaro istud: Respectu sui, cōtinet certā quantitatem vel naturā: vt in exēplo gl. qđ p mittit certa quantitas, vel certa species, in genere, vel in specie respectu adiūcti, vt in cōtractibus respectiuis, vel correlatiuis. Verbi gratia: in locatione & cōduccionē, in emptione & vēditione: licet enim factū, quod venit in cōtractu, sit incertū: tamē pretiū seu merces est certa: & ideo tantū videtur illud factū cōtrahentes aestimare: vnde ratione adiūcti, dicunt cōtinere certū. ¶ Incerti dicuntur, q nō habēt certā quantitatem, vel naturā, respectu sui, vel adiūcti: vt qđ p mittit simpliciter factū: vt ire p me Romā. Vel etiā si promittat simpliciter ex vtraq; parte: vt, promittis pro me ire Romā, ego promitto pro te ire Parisios: qā nullū est adiūctū, cuius respectu certificent: & ideo isti cōtractus dicuntur incerti. Modō habes expeditū istū textum. ¶ Vterius quēro pro declaratione tex. dicit hic, dupli quantitatem minimē excedere, &c. ¶ Quēro, qđ est istud simplū, cuius non pōt excedere duplū: Gl. j. hic dicit, qđ hic debet intelligi duplū, scilicet interesse cōis: & vide gl. j. hic: sed alibi in gl. sup ver. dupli. gl. ponit opi. Quidā, vt Pla. dicit, qđ non pōt excedere duplū pretij cōuenti. Alij dicunt, nō pōt excedere duplū pretij cōis, vt dictum est. Finaliter gl. determinat qđ nō pōt excedere, nec vnū, nec aliud, neq; duplū pretij cōuenti, neq; cōis. Et vide gl. vt intelligas quid ista glo. dicat, dicas q loquitur in diuersis casibus. Nam vbi reperit interesse cōmune, nō pōt excedere duplū huius cōis interesse: de interesse cōuentio nō curat eo casu: quia illud pōt excedere. Sed vbi non reperit interesse cōe, sed cōuentū: tunc nō pōt excedere duplū interesse

cōuenti. Et ita debet intelligi ista gl. aliās diceret malē, vt in cōtrariis dicā. ¶ His expeditis veniam⁹ ad aliqua cōtraria p declaratione legis: postea intrabimus materiā. ¶ Opp. dicit hic q in casib⁹, qui habent certam quantitatem, venit interesse. Contra, imō nunquam succedit obligatio ad interesse: sed semp ipsa quantitas, vel species debita debet peti: vt l. si seruū. §. si. de ver. obl. & l. vbi autē. §. si. eo. tit. Istud tangit in gl. sup ver. cōtractibus. circa si. Dicit q glo. debet intelligi, qñ in obligatione est rem tradit: secus in cōtractibus rem dari. quo casu nō succedit obligatio ad interesse: sed in cōtractibus, scilicet innominatis, sic, Reassumā j. tamē quantū ad propositū dico etiā, vbi est rem dari in obligatione, venit interesse non iure actionis, vel obligationis, sed officio iudicis: vt l. vnum. ff. si cer. pet. & l. in hac. de tritica. Tangā j. in illa q. qualiter interesse in iudiciū deducatur. ¶ Secūdo opp. & hic aduerte, & ista opp. quas formabo, tanguntur in glo. super ver. dupli. post prin. ¶ Opp. igitur de l. ratio aliās, datio. §. si per vēditore. de act. emp. vbi qst tenet quāti plurimi res fuerit. Duæ sol. dantur hic in gl. Prima qđ ibi subaudiat, dū tamē excedat duplū. Alij dicunt, qđ ibi loquitur de interesse communi, quod totū est simplū: & ideo pōt excedere pretiū rei in multum: & ista est vera. Ex qua solutione illud habes quod dixi tibi in n. q. ¶ q interesse singulare nō potest excedere duplū interesse cōuenti: sed qñ nō reperitur cōmune interesse, sed cōuentū tantum. nam ipsum cōmune interesse, potest excedere interesse cōuentum. ¶ Opp. tertio de l. Iulianus. in prin. ff. de act. emp. Dicunt quidā, qđ ibi loquitur de interesse extra rem: quia pōt excedere duplū: hic loquitur de interesse circa rem. Istud non placet gl. nostrā. sic est interesse circa rem, nō potest excedere: multo minus extra rem: quia tardius venit, & in minori quantitate. & ideo gl. c. soluit eodē modo quo pcedens contrarium: quia ibi loquitur de cōmuni interesse, licet extra rem, quod totū est simplū. & ideo pretiū potest excedere in multā quantitatem. & vide gl. sup ver. dupli. ibi: Itē in eo, &c. Dices tu, quō in casu l. Iulianus. loquitur de cōmuni interesse: imō in singulari. pone exēplū: Emi à te tignum vitiosum, & posui in domū: domus propter vitium tigni cecidit: Certē agā cōtra te ad totū interesse meum domus destructe, qđ excedit pretiū tigni vēditi in multam quantitatem. Illud est interesse singulare: quia alius, qui non emisset tignū, non fuisset passus: vel si emisset, non habebat domū istam, vel fuisset v sus ad aliū vsum. & sic videtur qđ ibi loquitur de interesse singulari. Respondeo. glo. nostra videtur hic intelligere interesse singulare illud, quod venit propter aliquā qualitatem inhærentē personē, tanquam ad aliā transire nō possit. Verbi gratia: habui librū, in quo habui memoriā meam, & posui additiones de manumea, & audiui in illo libro: propter hoc liber iste est mihi carior singulari aestimatione, quā non possit transire ad alium: non enim mea memoria pōt esse alterius: & studiū meū factum in hoc libro, nō possit esse alterius: vt l. j. §. ne autē. §. de cad. toll. & de duo. re. l. nemo est qui nesciat. Sed illud qđ pōt ad aliū trāsire, dicit interesse cōmune, vt in exēplo proposito. Si enim domus, in qua illud tignū apposuit, non erat mea: illud idē dānū potuisset esse alterius: & ille alius, qui habuisset, fuisset passus idē dānū: ideo quia est trāsibile, dicit cōmune interesse, & non singulare. ¶ Vterius opp. ad illud qđ dixi, qđ venit interesse extrarem. Contra de l. si sterilis. §. cū per venditorem. ff. de act. emp. Solutio aut interesse petit, ppter maleficiū: & venit interesse extrarem, vt dictū est §. qñ tradidisti mihi tignū vitiosum. Aut propter nō factū: & tunc nō venit in teresse extrarem: vt d. §. cū per vēditore. ¶ Itē opp. dixi, qđ nō debet excedere duplū, scilicet interesse cōis: pōt tamē excedere duplū, scilicet interesse cōuenti. contra in l. cū fundus vti optimus. ff. de euic. Sol. Dicebat Pla. qđ ibi interesse cōe erat minus, quā interesse cōuentum. vel melius secundūm gl. non agitur actione ex empto ad interesse: sed agit de euictione ex stipulatione duplā, quā referat ad duplū pretij conueni, vt ibi. ¶ Itē opp. de l. Titius. §. si. cū l. seq. de act. emp. vbi dicitur qđ interesse nō pōt excedere duplū pretij conuenti. Sol. Dicunt quidā, qđ illa lex corrigitur pl. seq. qđ inci. idēq; & Iulianus. qđ placet mihi, qñ traditio facta est a sciēte: sed qñ est facta ab ignorāte, non corrigi: vt d. l. idēq; & Iulianus. §. in oibus. Dicendū est ergo, qđ illa lex eo casu cōtinet vnū casum singularem, & mirabile: vt j. dicā in distinctione. ¶ Dumus expediti de prima parte circa cōtraria: modo venio ad q. & intro istā materiā, quā expedito p quinque. q. vt j. patebit. Primo qđro, qđ sit interesse. Secūdo, qualiter interesse diuidatur. Tertio, vsq; ad quā quantitatem possit interesse ascedere. Quarto, qualiter interesse in iudiciū deducatur. Quinto, & vltimō qualiter interesse probetur. ¶ Ad primū qđ sit interesse. Gl. dicit qđ interesse singulare, rei pretij est scdm quosdā. Non est bona diffinitio: qā nō cōprehendit nisi interesse singulare. Vnde gl. dicit, interesse, dānū est emergētis. & lucrum cessans, ex eo, qđ aliqd fieri cessat, & vide Inn. in d. c. sacro. de sen. ex com. vt §. dixi. Sed istā etiā diffinitionē ponit gl. in verbo, possibile. Iac. de Rau. insurgit contra istā diffinitionē sic: Tu dicis qđ interesse est dānū: ergo qui petit interesse, petit dānū: ego dabo dānū quātū voles. p̄terea dū gl. dicit, ex eo qđ fieri cessat, malē dicit: qā venit interesse qñq; ex eo qđ fit, qđ fieri nō debet. Vnde Iac. de Rau. ipse diffinit aliter: & sic dicendū est qđ interesse secundūm Iac. de Rau. est estimatio dāni emergētis & lucri cessantis ex eo, qđ nō fit, qđ fieri debet: vel fit, qđ fieri nō debet: vel non dat, qđ dari debet: vel datur, qđ dari non debet. Ista est diffinitio sup. Doc. nostri cōiter dicunt qđ diffinitio est bona, & Iac. de Rau. bene dicit. tamen etiā gl. bene sentit: & reprehēso Iac. est verbalis magis quā effectualis. Quod enim gl.

- a ¶ Dico sic. Oppo. Barto. in p̄missis ad istum tex. Quid tamen de hoc sentit Bald. vide per ipsum. in n. & in colum.
- b ¶ Opp. tertio. Vide Bald. hic in vñ. colū. in ver. quarto oppo.
- c ¶ Glof. solu. Interesse singulare non potest excedere duplū cōuenti, interesse cōuentū, interesse cōuenti: & vide in princ. huius colū. & j. prox. in ver. item opp. dixi etiā latius j. ead. l. in xi. colū. in n. q. princ. & per Bald. hic, in iñ. colū. in ver. quarto vtrum ista ratio, &c. cum vers. seq. interesse non tantūm intrarem, sed extrarem, non potest excedere duplū. & vide in pxi. col. & Bald. hic in vñ. colū. in ver. oppo. & vide Bal. hic in vñ. colū. in vers. quanto.
- d ¶ Extra rem. An veniat in consideratione interesse extrarem, vide latius per istum j. ead. l. in vñ. col. & ix. Et an isto casu quando res malē traditur, interesse possit excedere triplū, vide Bald. in vñ. colū. & in vñ. oppo.
- e ¶ Lege, Titius. Vide j. in vñ. colū. & aliter videtur illum textum intelligere Bald. hic in vñ. colū. in vers. sexto oppo.

lit: 9

glof. dicit. Interesse est dānū emergēs: ita locuta est scdm cōem vsum, & modū loquēdi. Dicit em̄ hoies, emēda, vel restitue dānū meū: & intelligitur de æstimatione dāni. Itē ex eo qd̄ gl. dicit, q̄ fieri cessat: cōprehēdit etiā illū, q̄ facit qd̄ facere nō debet: q̄ faciēdo qd̄ nō debet, cessat facere qd̄ debet. Et ita tenet Cy. opi. gl. n̄ æ declaratā p̄ lac. de Ra. Et ita tenet Lac. But. mihi videt, q̄ nullus tetigit qd̄ sit interesse. Pro huius ergo declaratione debes scire, q̄ ipsi dicūt, interesse est æstimatio, & cōtra ego reperio quoddā interesse æstimabile: vt ff. so. ma. l. j. & ibi not. p̄ gl. & l. nō est singularis. de reg. iur. & l. libertas. Vnde ista definitio nō cōgruit cuilibet earti sui definiti. Præterea, ipsi dicūt q̄ interesse est æstimatio dāni emergētis & lucri cessantis. Ego reperio totū ecōuerso, q̄ dānū cessans, & lucrū emergēs, dicit interesse. Exēplū, hostis, vel alii mihi dat dānū in fundo meo: & interest mea dānū nō fuisse datū: est interesse: vt Insti. de his q̄ sunt sui vel alie. iur. §. fin. l. n̄. ff. eo. tit. & legatū tibi relicū dicit interesse: quia interest tua habere: vt l. si creditor. ff. de lega. j. & l. si fideiuf. & ff. de leg. ij. si cui fundo. Pro huius declaratione scias, q̄ est quoddā interesse in genere generalissimo, qd̄ diuidit̄ in suas species, vel in gēne subalterno. In gēne gñalissimo interesse est iusta alicuius utilitas. & hoc pbat̄ oēs leges s. alle. contra doc. & gl. & istud interesse subdividit̄: nā quoddā est interesse in æstimabile: quoddā æstimabile. In æstimabile interesse, est alicuius iusta utilitas iustimabilis: vt ff. de his q̄ deie. vel ef. l. j. §. sed cū liber. so. ma. l. j. de reg. iur. l. nō est singularis. in fi. & l. libertas. Interesse etiā æstimabile subdividit̄. Nā quoddā est nō petibile, & quoddā est æstimabile petibile. Interesse nō petibile & æstimabile definit sic. Est iusta alicuius utilitas æstimabilis nō petibilis, habita vel nō habita, sine alicuius factū iniusto, vel cessatione iniusta. Quare dixi alicuius utilitas iusta: q̄ si habes iniustā, nō dicit̄ p̄prie continere alicuius interesse: vt Litaq; fullo. ff. de furt. Quare dixi æstimabilis: Ad differentiam interesse in æstimabilis: de quo dixi s. Nō petibilis, dixi ad differentiam petibilis, de quo j. dicā. Habita, dixi, vt cōprehēdā oēs illos casus, in quibus aliq̄s habet aliquod æstimabile, quod h̄re sua interest. Vel nō habita, dixi p̄ l. Proculus. ff. de dā. infe. vbi obscurant̄ lumina domus, vel auferat̄ aqua putei mei: & sic dānificor, & perdo qd̄ mea interest habere: tamē hoc petere nō possum: q̄ puenit mihi absq; alicuius factū, vel cessatione iniusta: ideo nō est interesse petibile. & de istis nō loquit̄ materia ista. Est quoddā aliud interesse æstimabile: & istud p̄t accipi duobus modis. Vno modo large: & tūc est iusta alicuius utilitas petibilis, æstimabilis, nō habitū p̄pter alicuius factū iniustū, vel cessationē iniustā. Ista definitio oīa cōprehēdit, vt euidenter patet. Hic tamē aduerte: q̄ aliq̄n sumit̄ interesse large: vt si peto qñcunq; rē mihi debitā: peto interesse meū. Nam dicit lex q̄ stipulationes sunt factę, vt qsq; stipulet̄ qd̄ sua interest: vt l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obl. & Insti. de inuti. stip. §. alteri. & de ver. obl. §. vlt. Vnde si stipulor librū, stipulor qd̄ mea interest, vt est ille liber: ille ergo liber est interesse meū large modo. Itē si stipulor factū, istud factū est interesse meū: & hoc modo hic nō sumit̄. Secūdo modo sumit̄ illud interesse strictē, & p̄prie in nra materia. & illud sic definit: Interesse est æstimatio alicuius utilitatis nō habitę, p̄pter alicuius factū iniustū, vel cessationē iniustā. Ideo dico æstimatio, vt differat̄ a p̄cedēti interesse, qd̄ respicit̄ ipsam rē debitā, seu factū debitū. Nā de interesse, p̄t in quātitate deducit̄, loquit̄ ista tota materia. Istud est vtile scire ad definitionē. Ideo dixi æstimatio utilitatis nō habitę: vt cōprehēdā dānū emergens, & lucrū cessans. His ergo visis, venio ad secundā q̄. & q̄ro quatuorplex sit interesse. Gl. tua dicit, q̄ triplex est, scilicet singulare, cōe, & conuētū. Et appellat̄ singulare interesse singulare pretiū rei. Cōe interesse, cōe pretiū rei. Cōuētū, p̄tiū cōuētū circa rē ex partiū cōuētiōe. & hoc tenet gl. alia sup verbo. dupli. Idē tñ gl. ff. de act. emp. l. j. circa prin. & fundat̄ se p̄ illū tex. do. Iac. de Rau. tenet contrarium, q̄ non sit nisi vnicū interesse: & istud etiā tenebat do. Iac. de But. & do. Dy. disputauit̄ istā q̄. solēnter, & posuit̄ cū multis solēntibus rationibus illā disputatiōem in c. mora. de reg. iur. l. j. Qd̄ sit vnicū interesse tñ, pbat̄ primò ex hac lege, excedēs, & excessum, nō sunt idēs: sed interesse nō p̄t excedere duplū æstimationis cōis. ergo æstimatio cōis nō est interesse, vt hic. Inducit̄ eodem modo de act. emp. l. j. Dy. tenet cōtra gl. in vn̄, qd̄ dicit̄ p̄ gl. q̄ pretiū rei cōe, est cōe interesse: p̄tiū cōuētū est cōuētū interesse: singulare interesse, est qd̄ singulr̄ interest.

b Sed falsum dicit Dy. Nā p̄tiū rei nō est interesse. hoc pbat̄ in l. hec verba quātū eā rē. ff. de ver. sig. & l. j. §. cōsiderādum. de tut. & ra. distr. & ff. de fur. l. in fur̄i actiōe. Sed Dy. dicit & triplex est interesse. nā interesse æstimatum singulr̄, est singulare interesse. vt l. libert̄ q̄. circa fi. de bo. li. Interesse æstimatū cōiter, est cōe interesse: vt l. j. de act. emp. Interesse æstimatū cōuētū, vt qñ partes cōueniūt in certa quātitate p̄ interesse, est cōuētū interesse: vt l. si. de p̄to. stip. & l. pcurator ad exhib. §. si. rē ra. ha. Ita dicit Dy. lac. Bu. vt dixi, tenebat opi. Vltramō. q̄ vnicū sit interesse. Nā interesse semp̄ referit̄ ad psonā actoris: vt de act. emp. l. j. ibi: emptoris rem habere interest, nō vedoris. & sic de singulari interesse loquitur. & de reg. iur. l. quatenus. ibi: cuiusq; & c. Nota ibi: cuiusq; nā in psona cuiusq; est singulare interesse. & illud qd̄ dixit Dy. q̄ qñ pmittit̄ certa quātitas pro interesse, est interesse cōuētū: nō est verū. p̄bo reducēdo in practica: p̄missi pro interesse cētū: si petā illa cētū, q̄ mea interest, succūbā: quia illud instm̄ pmissiōis nō pbat̄ q̄ mea interest: sed qd̄ p̄ interesse pmissum est: vt l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obl. Insti. de inuti. stip. §. alteri. vbi dicit̄ q̄ qñ pmittit̄ certa quātitas, nō inspicitur an interest. vñ quātitas pmissa

p̄ interesse, nō est interesse, sed pmissa pro interesse. Ego dico q̄ do. Dy. dicit veritatem & purā, si bene intellexillis distinctionē, quā s. dixi quoddā est interesse large modo sumptū, qd̄ cōprehendit illud qd̄ debet: & hoc modo nō loquitur nostra materia, nec dicit̄ Dy. Aliud est interesse, hoc est æstimatio eius qd̄ interest: & hoc modo hic sumit̄ interesse p̄ æstimationē eius qd̄ interest gñaliter sumēdo. ¶ Nūc ad p̄positū, illud qd̄ interest, p̄t est imari singulariter, & est singulare interesse: & p̄t est imari cōmuniter, & est cōmune interesse. Et de hoc est casus l. f. de ac. empr. restē intelligēdo. dicit tex. si res vedita nō tradat̄ ad id qd̄ interest, agi potest. Sed dicit aliq̄s: ergo petet̄ ipsa res: q̄ ipsa res est illud qd̄ interest. Rndet̄ ibi Iurisc. hic est quāti emptoris rē habere interest singulariter, qd̄ excedit qñq; p̄tiū cōe, quanti res valet: pretiū cōuētū vel quātū res empta est. Nūc ad rationes do. Iac. de Rau. dicit ipse, interesse semp̄ referit̄ ad psonā actoris. Cōcedo: sed psona p̄t cōsiderari cōiter, tāquā glibet, & p̄t cōsiderari singulariter p̄pter aliquā singularē qualitātē inhāretē sibi: tūc si consideretur cōmuniter, erit interesse cōmune: vel singularē, si singulariter. Ad illud. qd̄ dicit̄ de pecunia in §. alteri. vbi pecunia pmissa p̄ interesse nō est interesse: dico q̄ pecunia pmissa p̄ interesse, nō est interesse gñaliter sumptū: q̄ est aliqd̄ distis ab eo qd̄ erat pmissum: sed est æstimatio illius interesse p̄t hic sumit̄ in materia nra: ideo si illā quātitatē tāquā interesse petet̄, ego vincet̄. ¶ Vidim̄ s. q̄ triplex erat interesse, l. singulare, cōe, & cōuētū.

12 ¶ Iuxta hoc q̄ro, vtrū interesse singulare sit affectionis, vel utilitatis. Et videt̄ q̄ affectionis tātū: vt l. libert̄. in fi. de bo. lib. In cōtrariū, q̄ sit utilitatis, seu affectionis, cōtinētis utilitatē: vt l. videam̄. §. j. de in lit. iur. Et iō circa hoc dicas: si q̄ris de interesse affectionis, & nō utilitatis: aut q̄ris, vtrū ex eo cōdenatio augeat̄: & dic q̄ nō: vt l. si seruū. ff. ad l. Aql. & l. p̄tia rerū. ad le. Fal. Aut q̄ris, vtrū actio det̄, q̄ aliās nō daret̄: & tūc i cōtractibus bonę fidei dat̄: vt l. cū seruū. ff. an. In cōtractibus verò stricti iuris, regula est q̄ non dat̄: vt l. fideiuflores. ff. de pac. & ibi no. in quadā gl. Fallit, si minor q̄tas interueniat: vt l. si in ēpt. ff. de mino. Si verò q̄ris de interesse affectionis, qd̄ cōtinēt utilitatē: & tūc actio dat̄, & cōdenatio augeat̄: vt l. videam̄. ff. de in lit. iur. & hac lege, p totā. Debet ergo hec lex intelligi de interesse singulr̄, q̄ cōtinēt utilitatē pecuniariā. ¶ Itē q̄ro iuxta p̄dicta, vtrū interesse diuidat̄ in intrinsecū & extrinsecū, seu intra rem & extra rē: & certū est q̄ sic: vt l. si sterilis. & cū p̄ vedorē. de ac. empr. & gl. in multis partibus hoc dicit: & maximē hic in gl. sup verbo. dupli. Circa hoc est vidēdū, qd̄ sit interesse intra rē & extra rē. ¶ Vltramō. dicit q̄ illud dicit̄ eē intra rē, qd̄ sequitur rē penes quēcūq; vadat. Et ideo si seruū est hēres institut̄, tota hēre ditas videt̄ interesse intrinsecū: vt l. vedor. ff. de eui. & l. inde Neratius. in prin. ad l. Aql. Sed si non sequitur rē penes quēcūq; vadat, vt i tigno vitioso, cuius errore domus emptoris p̄t: & tūc dicit̄ interesse extrinsecū: vt l. lul. i prin. de act. emp. Idē in lucro, qd̄ aliq̄s facit tāquā mercator: vt d. l. si sterile. §. cū p̄ vedorē. de act. emp. Sed dñi, illud interesse de seruo h̄re d̄ instituto, p̄ gl. vocat̄ extra rē, seu extrinsecū: vt ff. de eui. l. vedor. & hic in gl. sup verbo. dupli. Dico q̄ gl. nostrę meli⁹ loquātur. Cui⁹ gratia debetis scire: sicut dicimus in d̄ctiōe ex, q̄ denotat causam p̄ximā: d̄ctiō verò p̄pter, & d̄ctiō ob, eā rem remotā: vt l. nō dubiū. §. de legi. & l. j. §. si ser. exte. & Leo tempore. circa fi. ff. de pecu. ita in proposito. Intrinsecū interesse, debet dici illud, qd̄ est ipsa res, seu eius æstimatio: p̄t accipi in hoc ti. Itē illud, qd̄ est immediatē ex ipsa res

14 vt fructus, & partus, & similia. Ea verò q̄ veniunt occasiōe rei, nō ex ipsa re, debēt dici extrinsecū, ad similitudinē eius, qd̄ dixi in d̄ctiōe ob, & de d̄ctiōe p̄pter: & ideo verū dicit̄ gl. q̄ hereditas, ex qua seruus est hēres institut̄, est interesse extrinsecū: q̄ nō ex ea re, sed occasiōe rei cōtingit. Nec est verū qd̄ dicit̄ Vltramō. q̄ ideo dicit̄ extrinsecū

¶ Et quæro quatuorplex. Quatuorplex est interesse, cōcludit sequendo opin. Dy. triplex, l. singulare, cōmune, & cōuentum. Quomodo autem intelligatur interesse singulare ab interesse cōmuni, vide Bald. s. ea. l. in fi. in col. Et quatuorplex sit interesse, vide hoc in princ. p̄ Bal. & Bal. in l. traditio. in iiii. q̄. s. de act. empr. & ibi de quo interesse intelligatur, si in libello peto interesse.

¶ Pretium rei. Bal. hic in j. col. saluādo glof. dicit q̄ large modo dicitur interesse, per eundem in l. j. s. de his q̄ a non do. Item an exp̄se dicantur pretium, vide Bar. & ibi scripsi in l. quidam. §. quibus. de condi. & demonst. in §. quidam ita. & Bald. in l. terminato j. de fruct. & lit. expen.

¶ Extra rem. Nota quomodo cognoscatur interesse intra rem ab interesse extra rē, seu intrinsecum ab extrinsecum. & Bald. hic in xvij. col. in verbo. tertio oppo. & in xj. col. & ibi ponit qd̄ differt interesse intrinsecum à qualitate intrinsecum. Ponit etiā ibi in verso. quæro igitur nunquid quod dicatur interesse extrinsecum. qd̄ not. & vide,

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Extrinseci. Vtrū
debeat haberi ra-
tio in iudicio in-
teresse extrinseci: 15
adde quod not. ca.
l. in iij. col. & per
Bar. hic. in x. col. 16

b ¶ Quoddā est. Ex
his que hic Bar. di-
cit, colligitur quidā
moderni de prato 17
duo valde not. qd b
l. liber homo. §. fi. c.
hic alleg. nō habet
locū in specie de-
bita, sed solū in
quāitate. Secūdo 18
pro l. ij. §. fi. de co.
quod totus ille ti-
tulus nō habet lo-
cum, quando certa
species esset certo
loco reddenda: sed
solum quādo quā-
titas. & sic inter-
esse ratioe loci, non
habet locum in in- 19
teresse extrinseci
in specie: sed so-
lū in quantitate.
quod not. Andr.
Barb.

c ¶ Nō factum. Ad-
de l. nūmis. de in
lit. iur. & hic adde
Bart. in l. si pōna.
de verb. obli. & no.
etiam Bal. in l. cum
allegas. in pen. col.
s. de vsuris. Vide
Bald. hic, in ij. col.
in versu. qro quare
glof. & Barto. in l.
Iulianus. in principi.
d ij. col. de act. empt.

d ¶ Transfertur do-
minium. Vide ple-
nē Bart. in l. rebus.
§. itē qui. ff. cōmo.

e ¶ P. P. A. V. P.
¶ Interesse extrin-
secum. Et q nō ha-
beat ratio talis in-
teresse extrinseci,
nisi in pecunia, non
in frumento, vino,
& similibus, vide
Ias. in l. nūmis col.
j. ad fin. de in litem
iur. & per hęc de-
ciditur quæstio de
eo qui erat debitor
alicuius in corbes
centū frumenti cer- 20
to die, & quia non
soluit, creditor eo
recidit de iure em-
phyt. quia non po-
tuit eos solvere do-
mino vt teneba-
tur, non potest tale
interesse peti.

quia sequit rē, penes quēcūq; vadat. Nā seruitutes
sequunt rē, penes quēcūq; vadāt, tñ nō dicuntur in
bonis: vt l. j. ff. de vsufru. leg. l. rē in bonis. de acq.
re. do. ¶ Hoc pmissio, vidēdū est vtrū debeat ha-
beri ratio in iudicio huius interesse extrinseci. Gl.
quā modo legi tibi, dicit duo verba tm: Aut agit
ppter nō factū, aut ppter malefactū: vt vidistis.
Doct. hoc minus pfectē examināt. & est in eo vi-
dere passus valde difficilis. ¶ Ideo dic, quoddā est
interesse intrinsecū, hoc est ipsi rei æstimatio: &
ista semp venit: vt l. ratio. §. si p venditorē. de act.
emp. & l. vinū. si cer. pe. & l. in hac. de trit. ¶ Quod
dā est interesse ex ipsa re: vt fructus, & part: & de
hoc dic vt l. si stipulat. & l. videam. p totā. l. ff. de
vsur. & in l. si filius. §. j. de ver. obli. vbi dixi. & l. si
fundū certo die. eod. tit. ¶ Quoddā est b interesse
extrinsecū: & in hoc dic, aut agit ppter nō factū,
aut ppter malefactū. Primo casu, aut est tale inter-
esse, qd sequit rē penes quēcūq; vadat: & ei habe-
tur ratio: vt l. pe. s. de his qb. vt indi. & facit d. l. vē-
ditor. ff. de eui. & l. inde Neratius. §. j. ff. ad l. A qui.
¶ Aut nō sequit rem. penes quēcūq; vadat: & tūc
aut peti talis res, i qua nō pōt cadere affectio, seu
interesse intrinsecū: vt in pecunia, in qua nō cadit
affectio: & tūc venit interesse extrinsecū: vt l. nū-
mis. de in lit. iur. & l. ij. aliās iij. §. fin. de eo qd cer-
lo. l. si pōnā. de verb. obli. l. liber homo. §. fi. cō. ti.
Aut peti res, in qua pōt cadere interesse intrinse-
cū: & tūc nō habet ratio interesse extrinseci: vt d.
l. si sterilis. §. cū p vēditorē. de act. emp. qd tamen
itellige secūdū distinctionē, quā j. ponā in vltima
parte, an in interesse habeat ratio lucri, vel nō. ¶ Si
verō agit ppter malefactū: & tūc aut fuit malefa-
ctū sciēt, aut ignorāt. Si sciēt, venit interesse
extrinsecū: vt l. Iulianus. circa prin. & l. idēq; §. i
oib. de act. emp. Si verō ignorāt: & tūc agit cō-
tra aliqū, qā res est euidēt: & isto casu venit inter-
esse extrinsecū, nō tamē in totū, sed vsq; ad duplū
ptij cōuēti: vt l. i. tit. in fi. & l. seq. de act. empt. &
est singularis casus. Aut igit ppter aliud dānū, ex
ipsa re emergēs: & tūc aut loqmur in cōtractibus,
ex quorū natura cōsuevit trāsferrī dānū, vel vsuca-
piēdi cōditio: & tūc nō venit interesse cōtra ignorā-
tē: sed agit quāto minoris: vt l. Iul. in prin. de act.
emp. & ibi gl. dicit, fallit i vase vitioso vedito: sed
in l. teneat. §. sed si vas. eod. tit. dicit q debet seruari
eadē distinctio. Et illātenebat do. Iac. Bu. Si verō
loqmur in cōtractibus, ex quorū natura nō trāsfert
dānū: & tūc aut ille cōtractus celebrat grā vtriuf-
q; vt locatio: & tūc si tradat res ināiatā, distinguif,
Aut res est, cui cōditionē q nō poterat pbabilif
ignorare, vt cōditionē vasis: & teneat etiā ignorās
ad interesse extrinsecū. Aut pbabilif poterat igno-
rare: & tūc secus: vt l. sed adde. §. j. ff. loca. Aut lo-
cat res aiata, vt puta seruus: & nō teneat ad interesse
extrinsecū, nisi fuerit sciēs: vt l. cū i plures. §. seruū.
ff. loca. Ratio est in prōptu: qā rei aiata vitiū pōt
pbabilif ignorari magis, quā alteri rei. Si verō cō-
tractus celebrat grā alteri tātū, l. grā recipiētis, vt
in cōmodo: tūc si tradat rē ināiatā, nō teneat nisi
fuerit sciēs: vt l. in rebus. §. itē q sciens. ff. cōmo. Si
verō tradat res animata, ignorās teneat eatenus, vt
dānū emēdet, vel seruū p noxa dimittat: vt l. pe.
ff. cōmo. Si verō cōtrahit grā dātis tm: vt in depo-
sito, & in mādato: & tunc in deposito dico teneri
dātē, siue fuerit sciēs: siue ignorās ad istud interesse
extrinsecū: vt l. si seruus. §. qd verō. ff. de fur. In mā-
dato verō distingue: vt l. inter causas. §. si cū seruus.
ff. man. Iuxta pēdictā qro, vtrū istud interesse di-
cat singularē, vel cōe. circa hoc dic vt dixi §. circa
cōtraria. ¶ Sum expediti de ista secūda parte ve-
nio ad tertiā particulā. Ex qua nota ¶ interesse nō
pōt ascēdere in infinitū. Cōtra de i. lit. iur. l. vide-
mus. §. j. vbi dicit, q in infinitū iuraf. Sol. Fateor
q in infinitū iuraf, sed iudex taxat ita q duplū nō
excedat p hęc legē. ¶ Venio ad quartā particulā,
ex qua no. q pōnē sunt in iure limitatæ. Contra
Instit. de inuti. stipu. §. alteri. & l. stipulatio ista. §.
alteri. de ver. obli. Sol. Huius timore est hęc posita
gl. in ver. pferūtur, qponit opi. Finalit gl. distin-

21 guit, q pōna legalis nō potest excludere quadru-
plū. Pōna verō cōuēntionalis aut ponit per verba
multiplicatiua: vt duplū triplū, quadruplū, & simi-
lia: & idē. Aut per noia simplicia: & tūc etiā in tm
pōt ascēdere, iquātū cōtrahētes voluerūt. vide gl.
q hoc dicit & est clara. Vltimō. reprobāt istā gl.
q facit dīfferētiā, vtrū pōna apponat p noia mul-
tiplicatiua, aut per noia simplicia: qā dicunt, q est
imponere legē verbis. Ego dico sic breuiter. Aut
ista noia duplū, triplū, & similia, referunt ad certā
& taxatā quāitatē: & tūc pōt ascēdere pōna, in-
quātū voluerint cōtrahētes: qā eadē est ratio, sicut
qñ pferit per nomia simplicia: tm enim est dicere
sub pōna mille, quātū si diceret sub pōna quātupli-
cū ducta sint pmissa. Si verō ista verba referunt
ad quāitatē incertā: sub pōna dupli, vel quadru-
pli, eius qd res plus valuerit, vel sub pōna dupli,
vel quadrupli: tūc interesse: non potest excedere
quadruplū, scdm quod gl. dicit: imō fortē qd plus
est, nō pōt excedere duplū. arg. huius legis: qā for-
tē multū vltra ascēderet, quā scēserint cōtrahē-
tes. ar. huius. l. i. f. i. b. i. n. e. dū in infinitū, & c. Hunc arti-
culū plenit examināui in l. stipulatio ista. §. alteri.
de ver. obli. ¶ Venio ad vltimā partē: dicit hic, q
in interesse habeat ratio lucri. Cōtra l. si sterilis. §.
cū per vēditorē. ff. de act. emp. Gl. dicit, q olim nō
habebat ratio lucri, nisi in qbūdā casibus speciali-
bus, q hic p gl. enumerant. Vltimō. reprehēdūt
istā gl. per tex. ibi: qā ex eo veteres, q interest sta-
tuerunt quasi dicat, q antiq in interesse habebat
ratio lucri. Sed gl. poterat respōdere: istud olim in
quibusdā casibus: hodie gñaliter. Doc. nostri tenēt
cōtra hoc, q p hęc legē non sit immutatū de
iure antiquo. Ideo Cy. posuit olim dictum Pet. in
ista materia, scdm qd ipse inuenit. Postea su pue-
nit Gul. de Cug. q de hoc posuit vnā distinctionē
in l. ij. aliās iij. in fi. ff. de eo qd cer. lo. postea illam
addidit Cy. de verbo ad verbū, licet de eo mētio-
nē non faciat. Iac. de Arc. etiā circa hoc posuit vnā
suā distinctionē. Ego autē visis oib. in ista mate-
22 ria, dico sic. ¶ Quoddā est lucrū, q contingit circa
ipsam rē: vt modo valet corbes frumētū decē, hinc
ad quinq; mēses valebit xx. & istud lucrū de iure
antiquo & de iure hodierno, sem p venit æstima-
tione interesse: vt l. vinū. ff. si cer. pe. & l. in hac. de
trit. & d. l. ratio. §. si p vēditorē. de act. emp. Quod
dā est lucrū cōtingēs ex re ipsa: vt partus & fructus:
& de hoc nō ptinet ad nostrā materiā. Dic vt l. si
stipulat. & l. videamus. de vsu. & l. si filius. §. j. &
23 qd ibi no. ff. de ver. obli. Quoddā est lucrū qd ve-
nit ex re: & tūc quinq; illud lucrū venit cū alterius
iniuria: vt lucrū vsurarū vel vsucapionis: & nō ha-
bet ratio huius, nec de iure antiquo, nec de iure ho-
dierno: vt l. si is qui rē. §. fi. ff. de fur. & l. si qs vxori.
§. pe. co. tit. & ibi no. Aut nō picipit cū alterius
iniuria: & tunc aut illud lucrū comitat rem penes
quēcūq; vadat: & habeat ratio eius tūc de iure anti-
quo, quā de iure nouo, siue sit iudiciū bonæ fidei,
siue sit iudiciū stricti iuris: vt d. l. vēditor. de eui.
& l. si qs vxori. §. pe. de fur. & l. inde Neratius. in
24 prin. ad l. Aq. & l. pe. de his qb. vt indi. ¶ Quoddā
est lucrū, qd nō sequit rem penes quēcūq; vadat:
vt lucrū quod percipit ex mercatū, vel ex alterius
hominis industria. Et hic aduerte. nā quoddā est
lucrū, in quo natura rei plus operat, quā hominis
industria: vt in lucro, qd percipit ex fundo, si co-
latur: & eius ratio habet: vt l. si fundus. §. j. ff. loca.
25 & l. si in lege. §. colonus. co. ti. ¶ Quoddā est lucrū,
in quo industria vt plurimū opat: tunc quinq; illud
lucrū est incertū: qā ille, cui debebat, nō cōsuevit
mercari: & tūc nō habeat ratio isti lucri: vt l. si ste-
rilis. §. cū p vēditorē. de act. emp. Si verō cōsuevit
mercari: & ex eo q ex alia sua pecunia cōsuevit
mercari, apparet quasi pro certo, q ex ea lucratus
fuisse: tūc habeat ratio lucri ei: vt d. l. ij. aliās iij. in
fi. de eo qd cer. loco. & sic videt q iura antiqua ab
26 isto iure in aliquo nō discordāt. ¶ Quæro iuxta
pēdictā, vtrū illud, qd hac lege dicit q interesse nō
h potest excedere duplū, habeat locū in maleficiis.
Glo. hic tenet q sic. Vnā est gl. paruula, super ver-
casibus.

¶ Arg. huius l. vide
glo. & Bart. in l. sti-
pulatio ista. ff. de
verb. oblig.
¶ Lucri. ¶ Vtrum in
interesse habeatur
ratio lucri, vide qd
not. Bald. in l. fina.
in princip. s. de fur.
& per Barto. hic in
v. col. versu. sequit.
glo. super ver. vete-
res. Bart. in l. mini-
mis. de in lit. iur. &
hoc etiam Bald. in
xij. oppo. adde qd
Petr. de Anchar. in
de. j. de vsu. §. fa-
ne. refert q Ludo-
ibi quærit, si quis
tenetur mihi dare
centū in termino,
& nō soluat: an da-
mnū emergēs pos-
sim petere ratione
moræ? Et dicit q
sic: non aut lucrum
cessans. Subdit e-
tiā do. Petr. q imō
etiam credit de lu-
cro cessante, si ta-
lis erat mercator, q
cum pecunijs con-
suevit negotiari:
aliās secus, si perso-
na esset talis, quæ
retinuisset in arca.
alle. not. per Cy. in
authēt. ad hęc. s. de
vsur. Tu vide not.
hic, & quando ha-
beatur rationes lu-
cri cessantis adeo
quod agi possit: vi-
de per Barto. in l. si
cōstāte. §. quoties.
ff. solu. mat. & vide
casum not. in l. so-
cium qui in eo. j.
pro so. q fortē non
est alibi, secundūm
Imo. in l. insulam.
§. vsuras. ff. sol. ma.
Ioan. Cal. in repet.
c. nauiganti. in ij.
col. de vsur. Et ad-
de hic quæ habes
in l. ij. §. Labeo. de
acquir. pos. & vide
l. si. §. fin. vbi hæ-
res. ff. de vsur. adde
vt p Rom. confi. cj.
¶ In maleficijs.
Vtrū in criminali-
bus, & maleficijs,
interesse possit ex-
cedere duplū, facit
quod no. Bald. hic,
in vlti. col. in versu.
restat quærerē.

casibus in prin. l. Alia gl. dicit idē super verbo cōtractibus. circa mediū. ¶ Cōtra istud videt̃ l. inficiādo. §. j. ff. de fur. propter quā legē aliqui recedunt ab ista gl. Tu dic ista gl. bene dicere, per gñalitē istius literæ. Non ob. l. inficiādo. §. j. ff. de fur. quia ibi nō peti interest: sed petitur pœna, quæ est vt ipsum interesse, etiā extra rē duplicet: & etiā si est singulare, dū tñ vtilitatē cōtineat: vt l. in furti. in prin. & qđ ibi no. de fur. ¶ Nūc venio ad tertiam

a ¶ Quam quantitatē. Vsq; ad quā quantitatē interesse possit ascendere, adde quod not. istud s. in ea. l. in iij. colū. ad hoc vide Bald. hic, in iij. col. & vide in versic. quid si promitto. & versic. quæro si centum. b ¶ Ratio differentiar. Rationem differentiar quare interesse non possit ascendere duplum. in glō. ibi: continētibus certā quantitatē, vel scientiam, de quibus hic in text. in j. & ij. col. sed in contractibus continentibus certam quantitatem, & naturam, potest excedere. c ¶ Officium iudicis. An interesse petatur per actionem, vel officium iudicis, adde quod no. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in x. & xj. opp. de ver. obli. & vide omnino in l. j. ff. de act. empt. & quæ ibi Bar. & doctō. in iij. col. d ¶ Obligatione dādi. An in obligatione dandi succedat obligatio ad interesse per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur in xj. & xij. opp. cum seq. de verb. obli. per Bald. hic, in iij. colū. in ver. secundo quæritur. & in viij. colū. ver. sed oppo.

q. principalē, & qđ vsq; ad quā quantitatē interesse pōt ascendere. Istā q. tāgit gl. hic super ver. dupli. In verō dicas latius, aut qđ de interesse conuento: & venit inquantū est conuentū: vt l. fin. de præto. stipu. & de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. Aut quæris de cōi: & tunc regulariter totū venit: vt l. Iul. in prin. ff. de act. emp. Fallit in casu singulari: vt l. Titius. in fi. cū l. seq. eo. tit. vbi non potest venire vltra duplū pretij conuenti. Aut quæris de interesse singulari: & tūc aut illud, qđ debetur cōtinet certā quantitatē, vel naturā respectu sui vel adiuncti, & non ascendit vltra duplū interesse cōis vel interesse cōueti, intelligēdo in diuersis casib; vt dixi s. circa prin. secundæ partis. Aut nō continet certā quantitatē, vel naturā, respectu sui, nec respectu adiuncti: & venit intātū inquantū illud fuerit: vt in verbo, in alijs. ¶ Quæro circa hoc, quæ est ratio differentiar: b Gl. tāgit hic, sup ver. damnū. & ponit duas rōnes. Prima est: quia in cōtractibus, q habēt certā quantitatē, vel naturā, facili; pōt apparere simplū, quā in cōtractib; q cōtinēt incertū. & ista ratio placet. Alia ratio ponitur: quia facili; est alicui facere, quā dare: & ideo plus grauat. ar. l. hæ opera. de ope. li. Vide gl. sup ver. danū. Istā rō se cūda reprobat p doc. quia nō pcedit nisi in hominib; auaris, q facili; sustinerēt oēm laborē quā darēt aliquid de pecunia. Nā de iure cōi, & de natura, facilius est dare: q oīs labor corporalis quantum; paruus, maior est aliqua datione pecuniaria. ar. l. in seruorū. in fin. ff. de pœnis. ¶ Venio ad quartā q. principalē, s. qđ qualiter interesse in iudiciū deducatur. Cy. tāgit hic, & i multis errat. Aduerte ergo, & primō est vidēdū, an deducat in iudiciū per viā actionis, an p officii iudicis: ¶ Et per hoc apparebit declarata gl. tua quæ ponit hic, sup ver. cōtractib; circa fi. Et qđ gl. dicit, q p officii iudicis: vt l. si quis ab alio. in fi. ff. de re iud. & l. cū stipulat; sim. §. si. ff. de ver. ob. Dy. reprobat illā gl. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. ob. & extra, de re. i. l. vj. in c. mora. Ideo gl. hic videtur dicere: Aut in obligatione est fieri: & interesse venit iure actionis: vt l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. de ver. ob. l. si quis stipulat; sit Stichū. §. si. & l. quoties p aliu. e. ti. & l. si. ff. si quis in ius vocat. nō ierit. Aut in obligatione venit dari: & tūc si qđ in cōtractib; noiat, interesse venit offō iudicis: vt l. pmissor. de cōsti. pe. l. v. in i. si cer. pe. & l. si seruuum. in fi. de ver. ob. Si ex cōtractibus innominatis tūc venit interesse p viā actionis: vt hic in gl. p l. j. §. si. ff. de re. p. mu. A signat Cy. rōne: qā sicut illi cōtract; innotati, nō sunt faciles in obligatione cōtrahēda: quia requirit q implētur ab aliqua ptiū: nec implentur solo cōsensu, & ita de facili nō cōtrahitur obligatio: ita nec de facili sustinet. Pet. cōtra, vt refert Cy. s. de re. p. mu. l. cū precibus. Sed veritas est illud, qđ dicit Cy. probatur in l. natura lis. §. j. ff. de præscri. ver. ¶ Sed cōtra prædicta opp. q etiā in obligatione dādi ex cōtractib; noiat, succedit obligatio ad interesse: vt l. liber homo. in fi. ff. de ver. ob. gl. i. l. Iul. in mag. gl. de act. emp. dicit, Aut quis stipulatur dari sibi: & nō succedit obligatio ad interesse. Aut stipulatur alteri: & succedit obligatio ad interesse. Pet. aliter dicit, cuius opi. recitauit in d. l. liber homo. i. fi. ff. de ver. ob. Et Cy. ibi refert in illa q. circa fin. de interesse intrinsecō, & extrinsecō. Ego dico q gl. tua dicit veritatem cuius occasione debes videre rationem. Quæ est ratio, q in obligatione facti succedit obligatio ad interesse, in obligatione dādi nō. Dico tibi stipulationes sunt inuentæ: vt vnusquisq; stipulatur sibi, pro eo quod sua interest modo in obli-

gatione dādi, si pmitto equū, interest tua habere equū simpliciter, quātū valet: & ideo illud sine dubio est in obligatione. sed si promisi tibi aliqd facere, fortē nō interest tua, quātū illud factū valeat aut cōstaret: & ideo nō potes me precisē cōpellere ad factū: quia sic cōpelleres me vltra quā interest tua: ideo succedit obligatio ad interesse: quare dādo tibi interesse liberor. Nūc ad ppositū, si ego reperio obligationē dādi talē, in qua sit eadē ratio quæ in facti: succedit ibi obligatio ad interesse, sicut in obligatione faciēdi. Exēplū, vt si stipulat; sum alij dari: nō interest mea fortē in totū: forte, qā nō sum debitor illius, nisi in modica quantitate: ideo succedit obligatio ad interesse: vt l. liber homo. in fi. Itē si stipulat; sum mutuari, & nō mutuatur. Nam licet mutuari sit dare: qā mutuū est. quod de meo fit tuum: vt l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. nō tamē interest mea simpliciter, & in totū ideo succedit obligatio ad interesse: vt l. si pœnā. de ver. obli. Et circa ista dic plene: vt dixi in l. stipulationes nō diuiduntur de ver. obli. ¶ Veniam; ad cōtraria secundē partis. Iuxta prædicta est vidēdū, quādo succedit obligatio ad interesse, an succedat statim post morā, an expectet interitus rei. Dic vt in d. l. stipulationes nō diuiduntur. in v. & vj. c. Itē est vidēdū vtrū succedat obligatio ad interesse, ita q prima tollat, aliā duret vtraq;. Et si duret, vtrū alferatiuē, vel copulatiuē. vel quō? Dic vt d. l. stipulationes nō diuiduntur. de ver. obli. in vii. q. Itē est vidēdū, vtrū qsprecisē possit cōpelli ad factū. Istā q. tāgit hic glō. sup ver. in alijs. & malē loq. Dic vt d. l. stipulationes nō diuiduntur. in viij. q. Itē est vidēdū, qualiter sup interesse forme libell;. Istā q. ponit glō. ff. de act. empt. l. j. in prin. & ibi ponit gl. triplicē formā libelli. & hoc ponit etiā in l. ij. §. itē si in facti. de ver. obli. Ego plenissimē examinavi in l. stipulationes nō diuiduntur. in ix. q. ¶ Modo restat videre, de v. & vlt. q. s. qualiter est interesse pbe;: ¶ Circa q breuiter dic, q quoddā est interesse cōueti: & istud pbat p instā, vel p testes: vt l. si de pto. stip. ¶ Quoddā est interesse cōmune: & istud pbat p testes, q dicit q res cōmuniter tm̄ualet: & q cōmuniter cuiusq; interest, tm̄ dictā rē habere: vt l. ij. §. de rescin. v. c. & q ibi no. Aduerte tñ ad duo, posito q nō faceres nisi articulū de cōmuni valore rei, p hoc nō pbares interesse directō, sed pbares revalorē seu ptiū: nā ptiū rei nō est interest, vt dixi. Tamē ex hoc seq; pbatio interesse, qā si res cōmuniter valet: ergo cuiusq; cōmuniter tā interest eā habere. ¶ Itē aduerte ad vnū: & videt q si vis pbare ptiū, vel interesse tps pteriti, nō debes te referre ad vnū diē, vel duos dies, sed ad quā plures. Et ideo si faceres articulū, q frumētum valuit isto anno, die primo Ianuarij tm̄: nō est pbata intentio. Nō em̄ debet pbari ex momento. sed debes ponere i articulo, & ante, & post plures dies, vel ate tātū. ¶ Istā pbat i l. ptiā rerū. §. nōnūquā. aliās §. nōnullā. ff. ad l. Falc. & ibi plenissimē. Itē aduerte, q i articulo ponas etiā de loco publico, vbi talia cōsueuerūt vdi: vt plene dixi in d. l. ptiā rerū. in prin. & i fi. ¶ Est etiā certū interesse singulare. Et hic est aduertēdū q qdā sunt casus, i q b; iurā i litē, vt i actiōib; arbitrarijs, & in hōsfidei cōtra doloſū: & tūc pbat p iuramētū i litē: vt l. i. actiō nib;. de i lit. iur. cōtra nō dolosum: dic vt dicā. j. in alijs. Quādoq; sunt actiōes neq; arbitrarię, neq; hōsfidei: & tūc qnq; veni; ad petitionē interesse, ppter cōceptā iudicis autoritatē: & idē: qā pbat interesse p iuramētū: vt ff. ne qs eū. q i ius voc. l. pe. §. j. & l. q restituere i fi. de rei v. Quādoq; verō de uenit ad interesse ex alia iusta causa: et tūc cōtra doloſum pbat p iuramētū: vt l. semp. §. in hoc interdito. ff. q vi aut clā. & l. si qñ. j. vñ vi. Si verō agi; cōtra nō dolosum: tūc oportet q interesse verē pbe; vt hac l. Sed qualiter; pbat. gl. q est hic, hoc nos docet in gl. sup ver. subtilitatē. & vide glō. istā Gl. vult q dictū testis referatur ad hōies, q essent eiusdē cōditiōis, cui; est ille, q petit iter; sler: & sic sunt cōtestes. & optime dicit glō. Et habemus p ea rationē nota in l. cōtinuus. §. cū ita de ver. obli.

¶ Probetur. Vide Bal. hic in v. colū. ver. quæro quomodo probetur interesse. cū seq. Et adde in hac materia, q aliud est interesse, quod etiam contra non dolosum probatur per iuramētum: vt no. Bar. in l. j. in princ. in v. q. ff. quæ ad. te. ape. vide quod ibi scriptū. & per Bart. hic, in ix. col. ¶ Temporis præteriti. Ad probandum valorem frumēti in præteritū, adde Bart. in l. ij. §. de rescin. ven. ¶ Vel ante tātum. Hęc verba in omnibus exemplaribus, quæ vidi tam scriptis, quam impressis habentur. Quæ tamen meo iudicio ex Bart. in legibus, quæ hic adducuntur, abradi debent. Alexan. Loseus. ¶ Actiones. Qualiter autem probetur lucrum cessans, vide Bald. hic in x. colū. in ver. sextō quæritur qualiter probetur, & c. ¶ Sed qualiter. Nota de interesse singulari probādo per testes, adde Bart. in l. nemo. i. fi. de duore. & vide quod no. post Bar. in l. in hac. ff. de dā. in facti. & dicit hic Bal. in x. col. quod reddere debet testis causam, etiam non interrogatus. Facit quod no. Bar. in d. §. cū mīta.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Idētatē. Adde Bar. in l. ij. in vlt. col. s. de rescin. ven. & sequitur hic etiam Bald. in v. col. in ver. quāro qualiter probetur singulare interesse. Vide tamen eundem Bal. in x. col. in vj. q. in ver. pone.

b ¶ Ad duo. Et tenet Bar. hic, quod licet interesse sit probatum per vnum testem: non poterit deferri iuramentum.

c ¶ Procederet. Contrariū videtur sentire Bar. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis.

d ¶ Scire. ¶ Nota qd licet non probetur directo: tamen index ex officio potest condemnare: quod bene nota & sic not. qd vbi difficilis est probatio sufficit per coniecturas. Et ita allegat Bal. in authen. 33 quas actiōes. C. de sacrosan. eccles. & Imol. & dicit Bal. in l. si quis in hoc gen. de epi. & de. c. qd tortura facta in camera. pbatur p̄ indicia & cōiecturas. Imō alibi videtur dicere Bald. qd vbi est magna difficultas probationis, statur iuramento: maxime si est parui p̄iudicij secundum cum in l. qui accusare. d. edē. Et ad dictū Barto. bene facit l. si id qd ex P̄phila. s. fi. de leg. ij. & ibi Barto. & idem Bald. in l. traditio. s. de actio. empt. vbi vide. & ibi dixi etiā qd probatur interesse per coniecturas vt no. Bald. in d. l. semper; p̄ Bal. hic in x. col. in ver. sextō qualiter. vide tamen qd dicit Bald. hic, in e. fin. in vltimis verbis. & dixit Bal. in l. si ad fin. de fruct. & lit. expen. qd m̄teresse etiam fructuum, probat per coniecturas p̄dictas. Adde per Ferd. in cons. exix. adde not. per Bart. per illum text. in l. nō ignoret. de fruct. & lit. expen. & tex. & Barto. in l. si traditio. s. de acti. 3 empt. & Bald. ibi aliter loquitur. Adde quod per vnum testē de visu, & plures de aditu probatur met̄, seu iprefilio. secundū Bal. cō 1 fil. xlix. iij. lib.

e ¶ Iudex. Limitatum istam titulum, nisi esset captus suspectus de fuga. Ita dicit Alex. vbi vide in l. cui iurisditio. de iur. om. iu. Adde scdm Pau. de Ca. qd si delegat cā appellatiōis censet delegata cā nullitatis sn̄a: vt dicit no. Arch. in c. j.

Sed si qlibet testis interrogatus, quō scis? Rn̄. quātū meā interesset, si essem illius cōditionis: tūc qlibet testis esset singularis in dicto suo, & qlibet deponeret de seipso. Debet ergo deponere in genere, de quolibet homine, qui esset illius conditionis, cuius ipse est. Tac. tamen de Arc. videtur dicere, qd si qlibet testis deponeret de seipso, probatus esset articulus: nam p̄pter identitatem artis, videt deponere de eodem: ar. l. nemo est qui nesciat. de duo. re. Sed certē hoc nō placet mihi: quia illa lex, qd dicit, qd idētas artis facit videri idem factum, non habet locū, nisi qm̄ inter cōtrahentes sic est actū: alias etiā eiūsdē hoīs factū, quātūcunque simile, nō videt idē: vt l. si nō fortē. §. libertus. ff. de cōdi. inde. ¶ Ideo aduerte, i ista materia ad duob qm̄ formas articulum de interesse singulari: tūc referas te ad vtilitatem, non ad actionem tantum, hoc modo qd considerata qualitate tui actoris, tibi vtile est h̄c dictū librū plus q̄ h̄c centū. Nō em̄ p̄cederet articulus, qui diceret qd nollet carere dicto libro p̄ centū: quia illud cōcludit in affectione, nō in vtilitate. Et istud interesse singulare ad hoc vt deducat in cōdenationē debet continere vtilitatem, vt s. dixi. Item aduerte, qm̄ tu facis articulum sup̄ interesse singulari, qd tu facias articulum de interesse cōi, vt sic liqueat iudici qd interesse singulare qd petis, non excedit duplum interesse cōis: vt hac l. ¶ Vltimō debes scire, qd etiam si de interesse nil esset probatum directo: sed tamen ex aliquibus coniecturis, ex officio suo iudex perpendet illud interesse: possit in isto interesse facere cōdenationē. Hoc tenet Cy. & hoc p̄bat hic in text. in ver. in alijs aut casibus. Hoc probat i. de fruct. & lit. exp. l. nō ignoret. & in fin. exprefissimē in l. semper. §. in hoc interdico. ff. quod vi aut clam.

Si a non competenti iudice iudicatum esse dicatur. **Rubrica.**
S V M M A R I V M.
¶ Sententia lata a iudice, non super eo quod est sibi commissum, sed super alio quod pertinet ad causam, incidenter valet.
¶ Si verō res est prorsus extranea: tunc iudex non potest recognoscere, nisi per modum reconuentionis, vel prorogata iurisdictionis.

L E X I.
Iudex. ¶ Cōtinua rubr. qd qm̄q; sn̄a est nulla p̄p̄ defectū iudicis incompetētis: ideo de hoc hic ponit. Dñi, tunc iste titulus istud intēdit. ¶ Sententia a nō suo iudice lata, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Opp. de l. ædiles. §. itē sc̄edū. de ædil. edic. & s. de ordi. iudi. l. j. de iudi. l. quoties. Huius more gl. dicit hic, qd iudex iudicat super alio quā sup̄ eo, qd est sibi commissum, est aduertēdū: quia qm̄q; illud p̄tinet ad causam commissam incidēter, vel per modū antecedētis, vel per modum consequētis: & tunc iudex de istis potest pronunciare, vt contraria: & hoc est, quod vult hic text. dicere ibi, quā qd ad eā rem p̄tinet: sufficiat em̄, vt p̄tineat ad rē sibi commissam. ¶ Si verō est res prorsus extranea: tūc iudex non potest cognoscere, nisi in duobus casibus per modū reconuentionis, vt l. cum Papinianus. auē. & cōsequenter. s. tit. in. Itē p̄ modū prorogata iurisdictionis, vt l. ij. §. sed si iudex. s. de iudi. & l. de qua re §. j.

S V M M A R I V M.
¶ Delegatus super proprietate, nō potest cognoscere super possessione: nisi aliter de proprietate

de capel. mo. lib. vj. sup verbo, partiū. nō sic ecōuerso. Et p̄dicta. habent locū in sn̄a diffinitiuā. Sed si appellat ab interlocutoria, & cōmittat alicui cā appellatiōis nō censet commissam negotiū principale: nisi dicatur exprefse. & ita dicit se vidisse scriuari in Romana curia.

f ¶ Et in priuatorū. Inn. in c. per inquisitionē. de elec. limitat qd tenetur illi stare, nisi probet errorem. Ioan. And. limitat, iurisditio illius iudicis erat talis, quā nō poterat prorogari: alias secus in ti. de cōt. §. sequitur. versic. quinto credo de ista confessione. Andr. Barba.

L E X II.
Iudicis. Sub p̄cedenti sumario continetur: & reuoco in dubiū. ¶ An iudex de legat. sub p̄prietate possit cognoscere sup̄ possessione. Inter gl. nostros fuit cōtentio. Finaliter glo. determinat, & bene. dic vt in glo. not.

S V M M A R I V M.
¶ Litigantes corā nō suo iudice credant ipsum esse suū iudicē, prorogatio iurisdictionis impedit.
¶ Confessio facta corā nō suo iudice an valeat.
¶ Excommunicatus ab aliquo iudice si appellauit, an desinat esse excommunicatus?

L E X III.
In priuatorum. Sub eodē sumario cōtinet. ¶ Opp. liti q̄do corā nō suo iudice, vt p̄rogatio iurisdictionis: vt l. ij. circa prin. ff. de iudi. ergo valet sn̄a. So. Intelligit qd hic litigabāt credētes ipsum esse suū iudicē: & sic error ipedit p̄rogationē, vt d. l. ij. ¶ Quāro qd in confessione facta coram nō suo iudice: an valeat? De hoc habem̄ tex. in c. at si clerici. extra, de iudi. & dicit qd nō glo. inducit hāc l. in arg. ad q̄dōnē, qd ille, qd est excōicatus ab aliquo iudice, & appellauit, desinat esse excōicatus, quā p̄ appellatiōnē desinat esse suū iudex sn̄a ergo eū nō adstrigit: vt l. j. in fi. ad tur. Nec ob. qd dicit gl. qd qdā dicūt, qd sn̄a excōicatiōis trahit secū executionē, & ideo nō potest appellari: quā etiā sn̄a vltimi supplicij trahit secū executionē: & tū potest appellari & extinguūt effectus sn̄a, scilicet quo ad statū: vt l. q. vltimo. ff. de p̄c. Et ff. de iniur. test. l. si qs filio exheredato. §. irritum. de tes. l. j. Ista gl. dicit cōtra casum. c. pastoralis. extra de app. Non ob. qd dicit gl. de sn̄a vltimi supplicij. qd trahit secū executionē: sicut sn̄a excōicatiōis: quā natura eorum est diuersa: quā sn̄a excōicatiōis nō est perpetua, sed dicit cōditionalis, seu medicinalis: donec quis purget cōtumaciam, vel emendet offensam: vt in c. cū medicinalis. de sen. excō. lib. vj. Sed sententia vltimi supplicij est perpetua: & mortalis: ideo facilius permittitur appellatio.

L E X IIII.
Pastoralis. Et ibi per Innoc. & Io. Andr. in c. p̄terea. eo titu.

L E X V.
Constitit. Adde Bal. post Bartol. in l. j. C. de Iust. Cod. confir. quōd valet sententia lata contra verum intellectū legis vel statuti: & p̄ciō obscuritate, vel varietate, & qm̄ sunt opiniones hinc inde, vide Bald. in l. mancipa. C. de seruis fugi. & in l. p̄ciō. in xiii. col. C. de impub. vbi dicit, qd non audeat recedere ab vfta. docto. quia illos sequit post terga colligendo spicas. Et an opi. doct excuset iudicem, vide Bald. in c. j. iudices. de pac. iura. fir. Et quōd mens consulētis nō debet attendi, vide Fe. de in cōsil. cccxxix. inc. Quod plus sit seruanda opinio doctorum antiquorū, quam modernorū. vide ca. de quibus. xx. dist. & ibi not. qd est verum nisi dicta Modernorū videant magis rōnabilia. xix. dist. ita Ant. & vide qd ibi dicit do. Abb. post do. Anto. in ca. tua. de vfu. & in ca. j. de cōlli. And. Barb.

L E X VI.
Constitit. Hęc est lex subtilis et vtilis. Breuiter dicit. ¶ Qui corrumpit iudicem, vel aduersarium non principalem, perdit actionem. hoc dicit. ¶ Nota l. iudicē. Sed vtrum ista lex penes corruptentem habeat locum in corrupto pretio sed etiam procedit qd not. secundum Bald. in l. proxi. & quid si corrumpat notarium actorum, die idem secundum Bald. in l. si. j. eod.

De p̄na iudicis, qui malē iudicauit. Ru.
¶ Continua vt in gl. Sicut rubrica habet duas partes: ita in tex. ponuntur duę leges. De sc̄da parte rubricę loquit l. j. & l. ij. loquit de prima parte rubricę: sed aut nouo iure. loquit de vtraque: ideo legimus eam in fine.

S V M M A R I V M.
¶ Aduersario principali potest dari pecunia: vt patiat cōtra se ferri sn̄am, si litiget per calumniam.
¶ Reus corrupens iudicem, vel procuratorem actoris, amittit causam, sicut econtra in actore.
¶ Quā eā amittat ipso iure & p̄ sn̄am. & nu. 6.
¶ Sententia lata a iudice pecunia corrupto, nō valet: si verō precibus valet.
¶ Qualiter succurratur ei, cuius aduocatus vel procurator est corruptus.
¶ Quā erit practica, quando aduersarius non principalis vel iudex fuit corruptus.
¶ Si corrupēs decessit an latā sn̄am, nō trāsbibit hęc p̄na in hæredes.

L E X VII.
Constitit. Hęc est lex subtilis et vtilis. Breuiter dicit. ¶ Qui corrumpit iudicem, vel aduersarium non principalem, perdit actionem. hoc dicit. ¶ Nota l. iudicē. Sed vtrum ista lex penes corruptentem habeat locum in corrupto pretio sed etiam procedit qd not. secundum Bald. in l. proxi. & quid si corrumpat notarium actorum, die idem secundum Bald. in l. si. j. eod.

L E X VIII.
Constitit. Hęc est lex subtilis et vtilis. Breuiter dicit. ¶ Qui corrumpit iudicem, vel aduersarium non principalem, perdit actionem. hoc dicit. ¶ Nota l. iudicē. Sed vtrum ista lex penes corruptentem habeat locum in corrupto pretio sed etiam procedit qd not. secundum Bald. in l. proxi. & quid si corrumpat notarium actorum, die idem secundum Bald. in l. si. j. eod.

quod

Et fiscalis. Not. qd differt Respu. a fisco. vide Bal. in l. f. & Jac. But. & Sali. in l. properandū. de iudi. & vide Bar. in rubri. j. de iure fise. lib. x. in prin. & ibi scripsi post eum s. qui dro sua iurisd. l. j. & Bal. hic il. f. & q. no. Cyn. in l. j. & q. no. Cyn. in l. j. Vltorius opp. An in ciuilibus liceat corrumpere aduersarium, vt patiatu cōtra se ferri sententiam: adde Bar. in l. j. sed & constitutio. ff. de calum.

q corrūpit iudicē vel aduersariū nō principalē, amittit causam. ¶ Opp. qd idem sit causa publica, et fiscalis. ergo hoc est superfluum contra. s. quib. in prima constitutione huius libri. Huius timore exponit gl. publica ciuitatis alicui. Ista expositio videtur contra l. eum qui vctigal. de ver. sig. vbi publica dicitur proprie ciuitatis Romanę. dic qd hic publica ponit improprie. Vel dicit quidā, publica ciuitatis Romanę, qd differt à fiscali, postquā fuit trāslata potestas in principē. Aliud est Respublica Romanorū, s. illi. ciuitatis: aliud est res fiscalis, s. toti. Imperij: vel hic ponit publica, i. criminalis: tene quā vis. ¶ Vltorius opp. b. & videt qd licet dare aduersario meo pecuniā: vt l. fratris. s. de trāact. Dux sunt opi. in gl. Vna, qd ibi loquit de aduersario principali: hic verō nō loquit de aduersario principali, sed de procuratore, vel aduocato, quē nō licet corrumpere: ibi dabit aduersario principali. & ista est verissima. Alia ponit i fine vt distinguamus: Aut dat aduersario, vt à lite recedat, & desistat: & licet, vt in cōtrario. Aut vt patiatu se succubere: & non licet, vt hic: & vide gloss. Est ne vera ista solu. Azo in titu. de collu. detegē. tenet qd regulariter licet corrumpere aduersariū principalem. fallit in causa libertatis: vt in illo titulo, & tit. ad l. viscef. Item fallit in causis popularib: vt l. eū qui. s. in popularibus. de iureiuran. Itē fallit in causis spiritalibus: vt extra, in tit. de collu. dete. in alijs casibus licet aduersarium corrumpere, vt patiatu contra se ferri sententiā: imō debet iudex ferre sententiā, secundū qd partes volunt. Tex. est in l. si conuenerit. ff. de re iudi. & prædicta vera in ciuilibus, in criminalibus. j. tangā. ¶ Redeo ad ordinē & gl. oppo. qd aduersario principali non licet dare, vt l. in summa. ff. de condi. inde. Solu. Illud, quod dixi, est verū secundū gl. nisi aduersarius litiget per calūniā: quia tūc sibi nō licet dare. & vide gl. ista sol. & contrariū nihil ad hanc legem. Nam si quidē querit vtrū aduersario liceat dare, ita qd dans incidat in poenā istius legis vel nō: ista lex nihil ad factum: quia & si aduersarius litiget per calūniā, ego possum sibi dare, nec habeo pro cōuictō. Sed si queratur quo ad effectū repetitionis, vtrū possit datū repeti vel non: loquitur l. in summa. & ideo nihil ad propositū. ¶ Opp. de l. trāfigere. s. de trāfac. Solu. gl. ibi loquit in causis criminalibus, in quibus an dās habeat pro conuictō: dic vt ibi dicemus: quia nūc nō est nostra materia. Et modō habetis expeditā primā gl. ¶ Ve nio ad aliā gl. difficilē, & quero: hęc lex loquit in actore corrūpente iudicē, vel procuratorē rei: quid in reo corrumpente iudicē vel procuratorē actoris? Gl. dicit idē: quia eadē est ratio: licet quidā cōtra. Et vide gl. cōtrariā. Gl. habetis in l. & eleganter. s. pe. ff. de dolo. do. Iaco. Butr. me audiēte qd legebat istam legē tenebat illā gl. dū legebat illā legē tenebat illā gl. Ego dico, qd ista gl. est vera: & illa est falsa. Ratio est tex. in l. eius qui delatorē. ff. de iure fise. Et si dicis, ibi loquitur in causa fiscali: fateor, quia idē est in fiscali qd in priuata: vt hic in tex. l. fenatus. eo. ti. Item pro hoc est tex. in l. j. in si. ff. de cōdi. ob tur. cau. vbi simpliciter dicit quicūq; dederit pecuniā iudici amittat litē: nec distinguit, an sit actor vel reus. ¶ Secundō quero, dicit hic, amittat actionē: quero, an perdat ipso iure, vel per sententiā. Dicit gl. qd pecunia est data iudici, amittit actionē ipso iure, per l. venales. j. qd prouo. non est necesse, qd est data aduersario, dubitatur, vt j. dicā. Ista gl. dicit contra casum l. in d. l. eius qui delatorē. ff. de iure fise. & s. de iura. calum. aut. principales. in fi. Item dicit cōtra rationē, qd lex loquit p verba futuri temporis, amittat actionem, perdat causam, priuetur iure suo, & similia: semper intelligitur per sententiā. Dixi vobis in aut. qui semel. in fi. quo. & quando iudex. Tangit gl. in l. iubemus. s. œconomus. de sacrosan. eccle. & dixi in l. Imperator. de iure fise. hic tex. loquit in verbo futuri temporis, amittat actionem: ergo & c. Non obstat l. venales. quam gloss. alleg. ibi enim queritur de viribus sententię, an valeat vel

non: hic verō queritur de viribus totius causę. & ita tota distinctio, quę hic ponit in gloss. non facit aliquid ad questionem propositam. Quero ergo: quia gl. hic tangit an sententia est lata p corruptelam an valeat vel non. Gloss. respōdet multū bene. Aut iudex est corruptus pecunia: & nō valet: vt l. venalis. aut precibus: & valet: vt l. seruo inuito. s. cū prator. ad Treb. Si verō est corruptus procurator, vel aduocatus: tūc an sententiā valeat: gl. hic se non firmat in l. j. de admo. diuer. iudic. distinguit idē qd in iudice: aut corruptus pecunia, aut precibus: vt ibi dicemus. ¶ Quero, qd dat pecunia procuratori, an quis amittat actionē ipso iure, vel per sententiā. Respōdeo idē, qd qd datur iudici, vt hic in tex. & d. l. eius qui delatorē. de iure fise. ¶ Quero, qualiter succurrit ei, cuius aduocatus, vel procurator est corruptus. Gloss. hic distinguit, & bene: aut est corruptus procurator rei, ita qd passus est se vinci: & tunc habet doli exceptionem, si cōueniat iudicati: & habet regressum cōtra procuratorē. Si verō est procurator actoris, qui est corruptus, & passus est aduersariū absolutū actor potest agere actione prima. Et si excipiantur de sententiā, replicabitur de corruptione: habeat etiā exceptionem de dolo propter expensas: vt l. & elegāter. s. pen. ff. de dolo. & ibi posui plenius, & proprius istā materiā quā hic. & vltorius dixi, qd actionem amittat p suā. ¶ Quero, que erit practica huius legis? Rñ. potest esse duplex. Vno modo per modum exceptionis: quia si actor agit actione iudicati, vel petit executionem sententię: reus poterit excipere de corruptela: & tūc secuta hac suā, qd actor est corruptus: tunc statim sequit poena à lege imposita, qd amittit actionē: vt l. j. s. j. ad Turpil. hic est tex. in d. l. eius qui delatorē. iudex tamē super crimine pronūciat: vt ibi dixi. Secundus modus est per modū actionis. & hic est duplex. Vno modo qd ego principaliter petā pronūciari, qd ipse actionē amittat, eo qd corrūpit aduersarium vel iudicem. Secundō modo in actore, in cuius perniciē iudex vel aduocatus erat corruptus. Nā agat prima actione sua: & ad probandum, qd reus debeat haberi pro cōuictō faciat probationem de corruptela. Ita debetis intelligere hanc materiā. ¶ Quero, quid si corrūpens decessit ante latam sententiā: vtrum hæc poena transibit ad hæredes. Tex. est no. quod nō, in d. l. eius qui delatorē. ff. de iur. fise.

S V M M A R I V M.

- 1 Quantum ad poenam iudicis, non fit distinctio, an sit corruptus pecunia, vel precibus.
- 2 Si iudex male iudicat propter dolum, tenet in totū.
- 3 Si propter impritiam, tenebitur quantum religioni iudicantis videbitur.
- 4 Si iudicauit expresse contra causam legis difficilis, & obscurę, punietur minus.
- 5 Si facilis & aperta, punietur plus.
- 6 Si errauit in eo, in quo sunt opiniones ita fortes, quod quandoq; seruetur vna, & quandoq; alia: tunc iudex excusatur.

LEX II.

De eo qui pretio. Hęc lex loquitur de prima parte rubricę. ¶ Oppo. de l. seruo inuito. s. cū prator. ff. ad Treb. & qd tibi dixi s. l. proxi. quia differētia est, vtrū pretio vel precibus aliquis corrūpat: sed hic dicitur, qd idem est: quare malē. ¶ Sol. breuiter quantum ad hoc vt sententiā valeat bene distinguit, vtrū sit corruptus pecunia, vel precibus. quātū verō ad poenā iudicis, non habetur distinctio, vtrū sit corruptus pretio, vel precibus: sed quātū ad poenā partis, an distinguat vtrū sit corruptus pretio, vel precibus: & dico qd sic, nā qd corrūpit iudicē precibus, nō reperit qd actionē amittat: imō cōtra. l. furti. s. pactus. ff. de his qui no. infra. ¶ Itē oppo. & videt, qd iudex aliter puniat: vt ff. ad l. l. iul. repetū. p totū. Huius timore dicit gl. qd cōtra iudicē corruptū darētur plura remedia, que ponunt hic, & l. j. ff. de calū. ¶ Op. & videt qd iudex, qd male iudicauit, te

Ipsio iure. Vtrum corrūpens iudicem, vel procuratorē, perdat causam ipso iure, vel per sententiā, adde Bart. in l. is qui delatorē. in princ. & in l. j. sed & constitutio. ff. de calū. & Imol. plenius in l. diuus de re iudi.

Quero qualiter. Adde not. i. l. j. s. de aduo. diuer. iudi.

De eo qui pretio. Et adde qd error ex causa probabili, facit qd iudex non tenet in aliquo parte lesę. gl. est no. x. q. iij. temerarium. ¶ Opp. & videtur. Et not. qd si iudex interponat decretū actui, ipso iure nullo, nō facit litē suā, secundū Bal. in l. j. de tut. & ra. dist. vi de tamē quod nec. Bal. in l. exigēdi. in iij. col. de procu.

Reo corrumpente. De poena rei hic corrumpentis iudicem, vel procuratorē aduersarij vide Bar. in l. & generaliter. & in l. j. sed & constitutio. ff. de calum. & plenē per Imol. in l. diu. ff. de re iudica.

Secunda Bartoli super Codice.

¶ Religioni iudicantis. Hoc est verum, nisi illius sententię facta esset executio: quo casu tenebitur etiam in toto interesse, & in tota æstimatione litis, per id quod no. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. in xxj. qđ. quod dixi in l. j. ff. de appel. posuit & Bald. in l. pe. in vlti. colū. §. de pac. quando iudex teneatur, si eius sententia est nulla. & vide j. & ibi ita no. & vide Bal. & Bartol. si iudex

exceptionē admittat debite, vel indebite pronunciat sed iudicem competentem: an teneatur ad interesse totius causę. Prædictis adde quod dicit Bart. in consi. in 4. cip. in quæstione præsentis considerandum. & per interlocutoriam ipso iure nullam, dicitur pars granari, saltem de facto: & per appellationem ab ea causa deuoluitur ad superiorē. alleg. Innoc. & Io. Andr. in c. dilecto. de appel. & dixi §. quando sententia est nulla. vide Bal. in l. si vt proponis. in iij. colū. quo. & qđ iudex. Et adde hic, quod vbi sunt opin. non est recedendum ab opin.

glo. saltem in consi. fulendo. & in iudicando. Et ob hoc dicit Bal. in l. j. de vulgari & pupilla, & ibi Imol. se sapius consuluisse pro gl. & not. Iaco. Butr. in l. j. §. qui pro sua iurisdicção. & Bal. hic in l. fin. & quod not. Cy. in l. j. C. de act. & obli. in j. oppo. in fin. & Angel. in l. j. ff. de accusa. & Bartol. in consi. incip. Andreolus. & Ioan. And. in c. j. extra. de constit. & Innoc. in c. ne innitaris. eod. titu. Et dicit Bal. in l. j. in princ. §. de sent. qđ sine cert. quãtita. quod in dubijs ordinaria opinio est tenenda. Et de materia vide per do. Abba. in ca. j. in ij. charta. de re iud. Et adde Bald. in c. j. §. iudices. de pa. iur. fir. Multa ponit in hac materia, vbi vide: & adde qđ in dubijs cõis opinio est sequenda nisi notorie malè dicat, vel rationabiliter conuinci possit. quod iudex bonus acutissimi ingenij æstimabit, secundū Ioā. An. in c. j. de cõsti. per c. capellanus. de feri. & ibi ad hoc Abba. Moder. alleg. l. j. C. de veter. iur. emu. & qđ no. Inno. in c. cū speciali. de app. quam partē tenere debet iudex, quando sunt opin. hinc inde: quod dicit Bartol. in l. quod Nerua. ff. de positi. in viij. col. & adde Barto. in l. cum prolatis. ff. de re iud. & latius per Barto. in quæstione sua iudex per imperitiã. Adde ad hoc qđ not. dixit Bart. quod sententia lata inter opiniones dubias, valet: & per appellationē rescinditur, si contrariã cõscientiã iudex appellationis habeat. Ita dicit no. Bar. in l. iij. §. hoc autem iudicium. in vlti. ver. ff. de dam. infect. Bene facit l. fi. & ibi gl. Bar. & Bal. ff. quod cõ. & adde qđ not. dicit in l. cū prolatis. post Inno. in c. innitaris. de constit. & not. Moder. in l. si expressim. de appel. in fin. ij. char. Adde quæ no. Moder. & do. Abb. in c. j. de re iud. dicit Ioā. And. in c. capellanus. de ferijs. per tex. amē tenet ibi glo. qđ facit cõtra legis præceptū, in cuius intellectu sunt opi. non peccat, imò excusatur ab omni culpa. quod not. & hic adde Bald. in l. mancipia. §. de fer. fugi. Et

netur inquantū religioni iudicantis videbit, non in tota æstimatione litis, vt Inst. de obli. qđ ex quasi delic. in prin. & l. ex maleficijs. §. si iudex. de act. & obli. & l. si. ff. de var. & extraor. cog. ¶ Sol. Qñq; iudex iudicat malè, propter dolū: tunc tenet in toto: vt hac l. & l. si filius. ff. de iudi. ¶ Qñq; iudex iudicat malè, ppter imperitiã: & tunc tenet quãtū religioni iudicantis videbit: vt in cõtrario. Ista aut imperitiã potest esse duob; modis. ¶ Vno modo, si iudicat expressè cõtra casum legis. & in hoc casu distingue, aut errauit in l. difficili, & obscura: & mitius puniet: aut in facili: & aperta: & puniet plus: vt no. Insti. de obli. qđ ex quasi delic. in prin. ¶ Qñq; errauit in eo, in quo fuerunt opi. qđ elegit malam opi. & tunc qñq; inter omnes opi. est vna, qđ ab omnibus cõmuniter approbatur: & cõmuniter obseruat: & tunc si elegit aliã opi. non bonã punietur eodem modo quo dictum ē. quia minimè sunt immutãda, & c. vt l. minimè. ff. de legi. & l. si de interpretatione. ff. eo. tit. Si verò sunt opin. ita fortes qđ quandoq; obseruatur vna, & qñq; seruat alia, vt in materia, qua est materia compendiosa facta per verbum cõmune: tunc iudicē putarem excusandum, quia errauit errore pbabili: imò propter opi. lex dicitur incerta: vt habuistis nota. in prima consi. C. §. quibus. Et pro hoc tunc facit quod no. in l. j. §. de iur. & facigno. ¶ Vltimò quærit gl. an istud, quod datum est iudici, possit repeti: dicam statim super ista aut. quæ sequitur.

S V M M A R I V M.

In delictis non est locus pœnitentię, nisi sint occulta: vt facilius manifestentur.

Periurium non potest argui, nisi iuramentū fuerit necessarium.

Qui dedit pecuniã iudici vt iudicaret pro se vel vt eum secundū iustitiam expediret, non potest eã de iure nouo repetere.

Quid si quis promisit seruare iudicem indemnem tempore syndicatus, & non dedit, nec promisit pecuniam.

Quo iure. Diuidit in duas partes principales. In prima loquitur, qđ aliquis arguit iudicem de corruptela, & probat. Secundo qđ arguit, & non probat. Secunda ibi: sed si datū. Prima subdiuiditur in duas partes: qđ primò dat modū arguēdi. Secundo, punit corruptum. Secunda ibi: sed qui accipit. Secunda pars subdiuiditur in tres partes. Primò, ponit qualiter puniatur ille, qui nō pbauit. Secundo qualiter puniatur ille, qđ sacramentū purgationis subire noluit. Tertio, permittit partes post sacramentū de nouo cõueniri. Partes videbitis in litera. Secunda ibi: Sed si persona. Tertia ibi: sed si quis litigantium.

id quod dixi §. quod sententia lata inter opi. dubias tenet. Dic quod etiam tenet, etiam si post constitutionem fuerit declaratum talem opinionem malam esse. Ita dicit Bald. in l. fina. ff. de iusti. & iur. Et dum dixi opinio. sequendam, allego primò illud Catois, Iudicium populi nunquam contempseris vnus. l. j. ff. de officio quaest. in ver. si crebrior. apud veteres opinio est. & l. j. ff. de na. & l. athletas. §. j. ff. de his qui not. infra. c. in charitatis. xxvj. dist. c. de quibus. xx. dist. c. quidam. de pœnitent. & remis. & Innoc. in c. ne innitaris. de constit. gloss. in c. j. de postula. prela. in vj. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. procon. & in d. l. athletas. & Ange. in l. cum prolatis. ff. de re iud. Et in dubio est tenenda opin. per quam omne curatur peccatum, clem. exiui. de verbo. signi. c. iuuenis. de sponsa. c. vnico. de scruti. Et dum §. dictum est, quod tenenda est opinio gl. Adde quod de accusa. dixit Bartol. in l. j. ff. de concul. & ibi dixi post eum. & vide de communi opinione in consi. l. ij. & char. c. lxxvj. & etiam de limitatione communis opinio quando non fit tenenda, vide in consilio collegij Papi. Et adde qđ licet licet Bart. in l. ambiguo. ff. de reb. dub. qđ quando vna lex habeat plures lectu. non licet sumere argu. ab ea, nisi ab alia lege vel opinione firmetur. tamen dixit Barto. in prima consi. Codic. & c. in ver. item oppo. dicitur hic, ceteras. quod iudex sententiam do secundū opi. non dicitur cõtine-

¶ Primò opp. ¶ qđ in delictis nō sit locus pœnitentię: vt de fur. l. qui ea mente. Sol. Fallit in casu huius aut. vt ista delicta ita occulta manifestentur facilius. ¶ Item oppo. dicitur hic, confiscatis bonis. contra de bo. dam. aut. bona damnatorum. & in aut. vnde sumitur. vnde dicit glo. fallit hic. Tu dic qđ ibi loquitur in his, qui post sententiam moriuntur: hic in alijs qui superuiuant post sententiã: vt j. dicā. & dixi in l. j. de bo. dam. ¶ Item opp. dicitur hic, qđ ille, qui probare non potuit, punitur cõtra. ff. ad Turpil. l. j. §. j. Solue vt in glo. ¶ Vltimò glo. oppo. & videtur qđ periurium non possit argui: vt l. j. §. de reb. cre. Solu. hic fallit in isto iuramento necessario. Simile in l. admonendi. ff. de iur. reur. ¶ Vltimò quæro, ¶ vtrum pecunia data iudici possit repeti. Hoc examinat gl. in l. j. in si. ff. de condi. ob turp. cau. Tu dic tria verba, si loqueris de iure antiquo aut quis dedit pecuniam iudici, vt iudicaret pro se: & non potest repetere: quia etiã ex parte sua versatur turpitudine: vt l. ij. Si pecuniam dedit iudici, vt eum secundū iustitiam expediret: tunc turpitudine versatur ex parte iudicis: sed ex parte dantis, non: merito repeti potest: vt l. pe. ff. de condi. ob turp. cau. Sed si quæris de nouo iure: tunc nullo casu habet iudici dare: vt in aut. vt litigantes iurent. circa prin. tunc non liceret repetere: quia etiam ex parte sua versatur turpitudine. ¶ Hic dicitur. dedit, vel promisit. ¶ quæro, quid si non dedit vel promisit pecuniam: sed promisi eum seruare indemnem tempore syndicatus: Cogita tu de Digesto nouo: quia hoc anno dixi & fortè in l. si qs vxori. §. si fugitiuū. ff. de fur. dixi: in l. si a reo. §. illud qđ vulgò. ff. de fideiuf.

Sententiam rescindi non posse. Rub.

S V M M A R I V M.

Nemo potest proprio motu sententiam suam reuocare, nisi sit interlocutoria.

LEX I.

MEquæ suam. ¶ Sen- tētia, p quæ rescindit propria, vel prædecessoris, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Opp. supra, si aduer. rem iudi. per totū de preci. Impe. offe. aut. quæ supplicatio. Dicit qđ qñq; quis vult reuocare sententiam proprio motu: & tunc nō potest. Et ita loquitur hic: nisi sit sententia interlocutoria: vt l. post sententiam. supra, de senten. & ff. de re iudi. l. quod iussit. Sed si vult omnia reuocare, remedijs proditis à iure, potest. Sunt autem illa remedia, in integrum restitutio, supplicatio, & appellatio, & nullitas, & exceptionis obiectio. Et vide gl. quæ hic ponit notab.

re expressum iuris errorem. vide per eum.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Communiter approbatur. Qualiter istud procedat vide omnino multa quæ habes addita in Bertach. in ver. commune.

¶ Nouo iure. Vide Bar. in l. transactio. C. de transactio. & per illū textū. dicit Barto. in l. ij. §. fina. ff. de condi. ob turpē causam. & in l. non omnes. §. fin. ff. de re iudi. & quod potest fieri statutum valet, quod pœna remittatur consocijs.

¶ Possit repeti. Et quid in testamento, vide Barto. no. in l. j. in princ. ff. de fal. adde glo. in l. ij. §. cod.

¶ P. P. A. V. P. ¶ Non liceret repetere. In contrarium vide Ias. in l. j. in ij. colū. ff. de condi. ob turp. cau. vbi etiam ponit de eo quod dicit Barto. in fine de promissione constet iudicem iudicem.

¶ Seruare indemnem. Tene mēti singulariter dictū, qđ iudex pōt petere sibi cauere, de indēnitate, ppter syndicatū. vide Balan l. j. §. de cōdi. ob turp. cau. & ibi habes post Bar. remissiue. ff. de condi. ob turp. cau. in l. j.

¶ Neq; suū. Istum titulū limita, secundū Inno. in c. sacro. de sen. excō. & dixi post Barto. in l. quod iussit. ff. de re iudica. Et limita quod sententia, quæ est lata ex priuilegijs probationibus, nunquam transit in rem iudica. Ita dicit Angel. hic alleg. Innocen. in c. tua nos. de cohabitatio. Exceptio

derie. & mulie. Idē si lata ex p̄sum. p̄tione l. si qs adul. m. infra, de adul. ter. Romanus p̄nderat esse casum in ladmonendi. in iij. col. ff. de iureiuran. & ibi vide. Idem si sit talis, quæ si fer. uaretur, uerteretur in periculum ani. ma. Glo. est singu. a inter monaste. rium. de re iudi. & Roma. vbi s. a Rescinditur. An sententia possit rescindi, vide in l. qd̄ iussit. ff. de iudi. in prin. & in l. eleganter. §. si post. de cō. di. indebi. b Secundō oppo. An exceptio peremptoria possit opponi post sententiam, vide Bart. & ibi dixi in l. si duo. §. si quis iurauerit. de iureiuran. vide Specu. in tit. de exceptio. & replica. §. dicto. verfic. post sententiā. cum sequenti. & ad hunc potest opponi de l. si queramus. ff. de testi. vbi vide not. Et quando debet opponi exceptio peremptoria, ibi vide. & not. verbum per Barto. in l. p̄scriptio. j. de exceptio. Adde Pet. de Anchara. consil. vj. vbi de exceptione inuentarij. & Paul. de Cast. consil. clxij. c Opposui exceptionē. Vide Bart. in simili, per istum tex. in l. properandum. in princ. s. de iudi. & adde Barto. in l. officium. de rei uendicatio. d P. P. A. V. P. Impetrata. An autem si lata sententia quæ trāsiuit in rem iudicatam petatur remissio, & princeps concedat sine tamen clausula non obstante, an valeat p̄suppositio, quod in suppositione sit significatū principi eam transiuisse in rem iudicatam, video. 2 minno quæ scripsi ad Barto. in l. idem Vlpianus. §. fin. ff. de excusat. tur. 3

SVMMARIUM. Exceptio peremptoria potest opponi vsq; ad sententiam. & nume. 3. Si omittatur, nō propter hoc sententia est nulla, nisi rescindatur per appellationē, vel restitutionē. Si opposui exceptionem, & in ea succubui: an illud idem possim post in iudicio deducere, per modum actionis.

LEX I. **Peremptorias**. Exceptio peremptoria si nō admittitur, sententia nō rescinditur: nisi restitutionis, vel appellationis remedio. hoc dicit ista l. Nota quod exceptio peremptoria potest opponi vsq; ad sententiā. No. q. si omittatur, propter hoc sententia nō est nulla, nisi rescindatur per appellationē, vel restitutionē. Not. quod dixi in sumario. Oppo. de l. si. j. de excep. de l. Pomponius. §. rati. ff. de procu. Sol. Aliud in exceptione dilatoria, vt ibi: aliud in peremptoria, vt hic. quod dic vt plenē dicam in l. exceptionem. s. de proba. Secūdo oppo. b & videtur quod post didicita testificata nō possit opponi exceptio: vt in auth. at qui semel. s. de testi. Glo. fatetur: & hoc est verū in exceptione, quæ probatur in instrumento: sed si deberet probare per testes, non admitteret post didicita testificata. vide glo. Hæc glo. non dicit verū: quia exceptio siue debeat probari per testes, siue per instrumenta, potest opponi post didicita testificata. Nec obstat aut. at q. semel. q. verū est, quod post didicita testificata non admittuntur testes super eisdem articulis, sed in alijs sic: quia non est ibi timor subornationis: vt dicam ibi. & l. per hanc. j. de temp. appella. t. Quæro, quid si opposui exceptionem, & in ea succubui: an illud idem possim post in iudicio deducere, per modum actionis glof. & Cy. tagunt hic: ergo dixi plenius in l. q. Rom. x. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.

LEX III. **Impetrata**. Nota quod per rescripta nō possunt rescindi sententia: iā lata. Simile habetis in l. causas. s. de transac. Et per hoc dico, quod est notandum, quod quādo fiunt statuta in ciuitate, & postea additur in fin. quod habet locum in p̄teritis, & p̄sentibus, & futuris: illud non extenditur ad ea, quæ per sententiam sunt determinata, per hanc l. & per similes. Plenē dixi in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur.

De fructibus, & litium expensis. Rubrica.

Continua vt in glossa. SVMMARIUM. Colonus, qui pro fundo ei locato promissit redere medietatem, non deducit expensas.

LEX I. **De fructuū**. Not. quod fructus intelliguntur deductis expensis. Quid dicā? Aliquis locauit fundū colono, & ille promissit redere medietatem fructuū: an colonus ante omnia deducat expensas? Hic videtur casus quod sic. Cōtrarium est veritas. Nam hoc videtur actum, vt illam medietatē fructuum habeat pro opere, & labore suo: vt l. cum duobus. §. si in coetunda. ff. pro soc. & tangit hic per Iac. de Aret. & in l. in fructus. ff. de rei ven.

SVMMARIUM. Hæres vniuersalis succedit i mala fide defuncti. Lite contestata, si perēpta est prima instantia, & initietur de nouo iudicium, possessor habet tantquam in mala fide, etiā in nouo iudicio. & nu. 4. Instātia perempta, q. effectus durēt, & qui perēt? Per litis contestationem an quis efficiatur malē fidei quo ad omnia.

LEX II.

Litigator. Hæc est no. lex breuiter dicit: Post litem conte. possessor tenetur de fructibus perceptis, & percipiendis. Idem in hærede eius. h. d. Not. ex hac l. q. dixi tibi in sumario. Secūdo no. q. hæres vniuersalis succedit in malam fidē defuncti. Habes in l. cū hæres. de diuer. & tem. p̄scrip. & not. s. de p̄scrip. lō. temp. l. j. Opp. de l. fructus. ff. de rei v̄. Sol. Ibi loquit in eo qui semper fuit malæ fidei: hic in eo, quia ab initio fuit bonæ fidei. vnde post contestationem efficitur malæ fidei. Secūdo opp. dicit hic tenet de fructibus quos ipse percipere potuisset Contra imō de fructibus quos percipere potuisset actor: vt l. si nauis. de rei ven. Huius timore gl. exponit, hic percipere potuisset, actor vt concordet cū contrario. Prout habes in litera, potuisset: procedit hæc gl. Sed si habes in tex. potuisset: de necessitate intelligitur de reo: nec gl. possit p̄cedere. quid dicemus? Breuiter possumus dicere, quod quā; aliquis est malæ fidei possessor verēset tūc loquitur l. si nauis. Quā; est possessor malæ fidei fidei, per lit. contest. tūc loquitur hæc lex. quod factis placet. Facit ad p̄dicta l. domū. s. de rei. ven. Mihi videt quod debeat inspici, qd̄ potuisset percipere reus sed ibi dicam. Item oppo. de l. in fidei cō. in prin. ff. de v. sur. Sol. dicit gl. fatet quod intra quadrimestre tēpus nō tenetur de fructibus: & sic concordat cū contrario. vide gl. Hoc, qd̄ dicit de quadrimestri tēpore, non habet locū in actione reali, de qua loquitur ista lex, tunc enim habet tēpus officio iudicis: vt Insti. de offi. aud. in princ. not. j. tit. ij. l. si. Et ideo illud quod gl. dicit, excepto tēpore quadrimestris: intelligas, excepto eo tēpe, qd̄ h. e. id est officio iudicis post finiam. Ita debetis hoc intelligere. Opp. quod per contestationem non efficitur malæ fidei: vt l. si post acceptū. ff. de rei vend. Sol. quātū ad fructus restituendos, efficitur malæ fidei, vt hic. quātū ad v. suras, & alia nō efficitur malæ fidei sine distinctione, quā dicam vobis in continēti, vna questione p̄missa. Quæro igit prius, & hic aduerte multū: lite cōt. fl. perēpta est instātia prima, post demū de nouo iudicaf sup eadem re: vtrum habeatur tōquā malæ fidei possessor in nouo iudicio? Gloss. dicit quod non. & videt gl. valde no. & sing. & est prima. Breuiter pro ista gl. facit. ff. iud. l. l. cū lite mortua. In cōtrariū k facit l. fiscus in q. ff. de iur. fis. secundū vnā lec. secundū aliā non facit. Item contra istā gl. facit qd̄ alibi determinat, quod perempta instantia adhuc durat vitium litigiosū inducētū per contestationem. Idē no. glo. in l. properandum. de iudi. §. siquidē. in gl. super ver. iudici. Idem tenet Inno. extra de testi. c. causam quæ. & istam partem ego puto veram. t. Pro huius declaratione debetis scire, qd̄ l. cōtestationis quidā sunt effectus iam consummati, & perfecti. Quidam sunt consummandi in futurum. Effectus perfecti quidam sunt, qui respiciunt ipsam causam: quidam respiciunt instantiā. Causam respiciūt, vt puta quod efficiatur malæ fidei, & sic tenetur de fructibus: quod res sit litigiosa, quod p̄scriptio sit interrupta: & tūc etiam perempta instantia duret effectus iam cōsummatos, per iura. s. alle. & s. de p̄scr. xxx. an. l. cū notissimi. per totam legē: maximē in §. sed & si quis. & in l. si. eo. ti. Nā in alia cā, vel inter alias p̄sonas illa cōtestatio seu effectū nō produceret: vt d. l. dū notissimi. §. sed & si qs. & est casus in d. l. fiscus. in q. de iur. fis. & secundū verā lec. quā ibi tenui. qd̄ p̄batur ratione: quia sicut snia diffinitiuā nō habet effectū, si agat ex alia cā, vel inter alias personas: & ita cōtestatio facta ex vna cā vel ex vna persona: vt l. cū ḡritur. ff. de exe. rei iud. Quidam sunt effectus, qui respiciunt instantiam, vt nō petant cautiones post conte. quod non concedatur dilatio, cū si. vt l. Pomponi. §. rati. ff. de procura. & de proba. l. exceptio. Et isti effectus per consequentiā consummati iam extinguunt perempta instantia: vt l. hos accusare. §. hoc bñficio. ff. de accu. Nec ob. s. de p̄cu. lita demū. quia ibi nō fuit pempta instātia

Colono. De colono adde Bart. & Bal. in l. fructibus. ff. sol. ma. & Specu. idem sequitur in titu. d. lo. §. postquā. ver. quid si tibi locauit. alle. Bald. in d. l. fructus. in fin. & adde Bald. in l. si in aduenda. in re. por. antiquis. & in l. si a domino. §. si de peti. here. et Cy. in l. j. s. pro soc. in fi. & quod ibi Bal. in iij. q. & Inno. in c. tua nos. d. deci. Scilicet actor. In hac materia vide Bartol. plenissimē in repetitione l. ex diuerso. de rei ven. & Bartol. in l. apud Iul. §. fructus. de leg. j. cū cōcordan. Non efficitur. Omnia tamen ista limita, & itellige vt not. dixit Bartol. in l. cum mota. j. de transact. P. P. A. V. P. Instantia adhuc durat. Vide Arc. in l. ff. de duo. reis. Iac. in l. ij. col. pe. C. de eden. declara vt per Alexā. in d. l. ij. col. viij. & per. Bar. to. in l. si. j. de litig. Vitium litigiosū. Intellige tamen vt not. per gloss. & Bar. in l. j. s. de p̄scrip. lon. temp. Quidam sunt. Vide Bartol. in l. ij. & ibi not. s. de eden. & limita hæc dicta, vt per Barto. in l. cum mota. s. de transact. P. P. A. V. P. Efficiatur malæ fidei. sequit Areti. in consil. cix. col. i. circa fi.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Quæro utrū. Et vide bonam glo. in d. l. qui si. §. si. ff. de vsur. per Barto. in l. ex diuerso. in vlt. col. ff. de rei ven. vbi plenè quo ad fructus.

*** Pro concordia aduerte. ius declarandi sententiam obscurā, non transit ad successorem in officio Bar. & Alex. in l. inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de verbo. obliga. allegatur Ang. in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. Berta. in suo repertorio alleg. Barto. tenere contrarium in hac l. terminato. & in l. ab executore. ff. de appel. alle. Bald. in l. fina. ff. de leg. a Ang. in d. §. si Stichum. vbi Ioan. de Imo. & Rapha. & do. Alexan. cōcordant opi. & Andr. & Imol. in d. l. ab executore. vtpri-
ma opin. procedat in interpretatione sententiæ latæ ex mera voluntate iudicis: vt si condemnat in amputatione manus: quia non potest declarare successor, de qua manifestat iudex quo casu debet intelligi de manu minus vtili. Alia autē opi. procedit quā declaratio est fienda ex actis.**

b ¶ Terminato. Vidē de Barto. in l. nam postea. in §. si dāetur. ff. de iureiurā. 6 & Bar. in l. prope-
randū. §. si autem. 7 §. de iudi. & limita not. per Ange. & Imol. in l. Paulus. la. in j. col. ff. de re iudi. Vide Bart. ad illum tex. in l. j. §. fina. ff. si quis ius dicenti non obet. Et de quibus expensis, ista lex intelligat, vide Bar. in l. j. §. si na. prope si. ff. de alie. iudi. mu. cō. sic. post gloss. vide in l. j. §. si quis ius dicent. non obet. & vide gloss. & Bart. in l. prope-
randum §. si de iudi.

b ¶ Terminato. Et vide doct. in c. de plus peti. vbi dixi ad limitationē huius legis si statutum dixit quod victus condemnatur victori in expensis, quod poterit peti condemnatio expensarum post latam sententiā super principali condemnatione statuti, vide Bar. in l. ij. §. si rem. de leg. iij. Ange. in aut. de exhib. re. in prin. & vide plenè do. Abb. in c. j. de sequest. pro eo quod hic dicit Bar. Andr. Barba.

c ¶ Venio ad quōnes. Adde quod licet expensæ, quæ debentur rōne victoriæ, nō pōt peti lite finita, vt hic: quia debent iudicis officio: scētū in his quæ debentur rōne cōtumaciæ: quæ illæ petunt actiōe in factū. Ita tenet doc. per ea quæ habentur ibi in l. j. §. si. ff. si quis ius dicent. Facit quod no. in l. iij. §. si rem. de le. iij. vbi idem in expensis conventionalibus. & statutaris.

d ¶ Præctica est. Et de reseruatione taxationis expensarum, vide Barto. in l. ab executore. in prin. de app. & per do. Ant. in c. de seq. pos. & fruct. & vide Bal. hic in prin. & idē quod hic in primo modo, expressè tenet Inn. in c. si de do. & cōtu. & Bal. in addi. Spe. in ti. de sen. in xij. col. & Ang. in l. si homo. ff. de re iudi. & quæ dixi post Imo. in l. Paulus. la. j. ff. de re iudi.

e ¶ In gloss. parua. Quæ voluit tenere, si iudex suam dicat, pronuncio sic

sed fuit iudicatū, & appellatū, vt ibi patet. Quidā sunt effectus cōsummādi in futurū, vt ex vigore cōtestationis perueniat ad diffinitiuā. Isti effectus perimunt perempta instantia: vt l. cū lite. ff. iudi. sol. ¶ Quæro, utrū per cōtestationē quæ efficiatur malæ fidei quo ad omnia. Distingue. Aut quæris quo ad fructus, aut quo ad periculū interitus, aut quo ad vsucapionem, vel præscriptionem. Primò casu, aut quo ad fructus faciendos suos: & non videtur malæ fidei: quia eodē modo facit suos post lit. contest. sicut prius, vt l. qui scit. §. j. & si de vsu. & de acqui. re. do. l. quæ situm. Aut quo ad hoc, an teneatur ad restitutionē fructuū: & eodem modo tenet post lit. cōt. ac si fuisset ab initio malæ fidei: vt hic, cum si habita in percipiendis illa distinctio ne, an potuerit percipere reus vel actor, vt §. dixi. Secūdo casu, de periculo interitus: dicitur habitū iustā causam litigandi, vel nō. dic vt l. illud. de peti. hered. & de rei ven. litem si verberatum. §. fin. cū l. seq. vbi no. Tertio casu, de vsucapione, & præscriptione, dicit quod præscriptionem longi temporis interruptit: vt l. amore. §. de rei vend. Vsucapionē verò triennij interruptit quo ad effectum, nou ipso iure: vt l. si post acceptum. de rei vendi.

SVMMARIUM.

Reseruatō expensarum fit in suā, si iudex cōdemnet in expensis, licet non taxet quantitatem, vel pronūciat posse peti expensas in futurū & nu. 3. Iudex si de aliquo casu non cognouit, pōt de illo non pronūciare. & nu. 3. Post sententiam interlocutoriam, quæ totam litem dirimit, non durat petitio expensarum. Iudex si dicat, cōdemnamus in expensis, reseruatā nobis taxatione, poterit eius successor taxare. Si talis declaratio reseruat iudici, vt priuata personæ non poterit eius successor taxare. & nu. 6. Delegatus, qui potest exequi sententiam, potest in sententia sibi reseruare taxationem expensarū. Et mortuo legato, poterit delegans taxare.

LEX

III.

Erminato. Post diffinitiuam sententiā nō est de expensis tractandū: nisi iudex hoc in suā reseruauerit. h. d. Primò ponit dictū. Secūdo exceptionē. Tertio ratio nem. Partes patent in litera. ¶ Not. quod dixi in summario. ¶ Opp. j. quæ pmo. nō est necesse. l. si dicit gloss. dico quod nō pōt peti per actiōne, vt hic: sed officio iudicis sic, vt in cōtrario. Ista est falsa per l. iij. §. de positi. quia officium iudicis nō durat post sententiā. Vel dic quod ibi negotiū non erat finitum: quia erat appellatū: & etiam hæc vera. ¶ Opp. de l. Paulus. ff. de re iud. Sol. hæc intelligitur secūdu illam: quia potest pronūciare eodem die de sumptibus, vt ibi: non pōt, vt hic. ¶ Opp. de l. quod in diem. §. si rationem. ff. de cōpen. Rñ. potest oriri post sententiam noua lis, quæ non attinet pri-

saluo eo quod j. dicam. Itē dicit Spe. & Io. And. in tit. de senten. §. species ver. quid si iudex percepit, quod tenet sententia, condēno te in centum, nisi intra decē dies probaueris te soluissē: licet tutius sit expectare, per c. sub orta. de re iudic. per hoc quod no. dixit Bar. in l. qd tñ. §. adē si arbiter. & quæ dixi post Bart. in l. ille à quo. §. si de testamēto. ad Treb. & in l. ait prætor.

mæ: vt in cōtrario hic verò prohibet oriri ex natura primæ litis. ¶ Venio ad quæstiones quæro qualiter fiat ista reseruatō. gl. ponit duos modos. Primus modus est, quod cōdēnet in expensis, licet nō taxet quantitatem. Secūdo, quod pronūciat posse peti expensas in futurū. Primò, quod cōdēnet in expensis, licet quātitatē nō taxet, est indubitabilis. Nā cū expensæ certæ in iudicio non sunt petiæ, pōt ferri snia incerta in expensis: vt §. de sen. §. sine cer. quanti. l. ij. & licet iudex non reseruauerit sibi taxationē, postea pōt taxare, vt ibi dixi. cōis tñ præctica est quod reseruet sibi taxationē. ¶ Secūdo modus est, quod nō cōdēnat, sed reseruat petitionē expensarū, est dubitabilis. Pro gl. ista facit l. Modestinus. quā allegat. Facit etiā l. idē Labeo. §. j. ff. fami. er. cis. & quod ibi no. in gl. parua. In cōtrariū facit: quia iudicis officiū post sniam extinguit: vt l. iij. §. de po. ergo nō pōt sibi reseruare petitionē, cum nulli supersit actio. Præterea iudex nō pōt sniare parte, & parte nō: vt in l. in hoc iudicio. fa. er. Sed hic pro parte snia sup sumptibus, non diffinit negotiū ergo & c. Istā opi. tenet do. Cy. & Inn. in c. sine litibus. extra. de do. & contu. Debet ergo secūdum eum in expensis cōdēnare, & reseruare sibi taxationē. Sed si reseruet sibi petitionē, vel cōdemnationē, hoc nō valet scdm eū. Ego puto quod gl. dicat veritatē. Primò p tex. huius legis vbi est casus ibi: nisi iudex. Præterea, hoc esse verū apparebit in respōdēdo ad cōtraria. Mō obft. quod dicit, iudicis officium nō durat lata snia: quia illud, quod erat in officio post iudicis pronūciationem, incipit posse peti iure actiōnis. Text. est in l. si finita. §. elegāter de dā. infe. & hic est casus in hac l. ¶ Nō ob. quod iudex pro parte pronūciat, & pro parte nō: quia illud est verū, quod iudex cognouit de oibus, debet pronūciare de oibus: sed si de aliquo casu non cognouit, pōt de illo nō pronūciare: vt l. licet. §. d. iu. ita hic plenè nō cognouit de expensis. Fateor tñ quod prima præctica est cōior, & seruetis eā. ¶ Quæro extra gl. utrū post sententiā interlocutoriā duret petitio expensarū. Rñ deo, si post illā speratur diffinitiuā, & sic durat officium iudicis, sup illa re vel causa: scdm poterit de expensis pronūciare: & non est dubiū. Sed si esset talis interlocutoria, quæ dirimeret totā litē: esset idem quod in diffinitiuā: vt l. meret totā litē: & inter locu. de hoc vide per Inn. in c. sepe. extra. de appell. ¶ Quæro quid si iudex dicat cōdēnam in expensis reseruata nobis taxatione. Quæro, an poterit taxare successor eius. Dico quod sic. arg. ff. de iud. l. pponcha. Sed contra hoc facit ff. de rei vē. l. idē Pōpo. scribit, §. si frumētū. §. si. vbi dicit, quod declaratio voluntaria nō trāsit ad heredē: vt l. inter stipulatē. §. si Stichum. & quod ibi no. de verbo. obl. Sol. Hęc declaratio reseruat iudici, nō vt priuata personæ: ideo reseruat sibi licet, quia idē iudex, & eadē dignitas: vt l. proponebatur. ¶ Ibi verò nō vt iudici, sed vt priuatae pso-

§. si iudex. ff. de re iud. Et ad prædictā glo. Spe. & Io. An. optimæ facit quod notat gl. & ibi Bartol. in l. obligatiōnū fere. §. conditio. ff. de act. & obliga. Idē ad not. p Bart. in l. iudex post quā. prope fin. de re iud. & quæ no. in §. curare. Institu. de act. in fin. & quid in reseruatione pœnæ, vide quod not. in aut. interdicitus p bal. ad fin. §. de episcop. & cle. & hic per eū quid in reseruatione fructuum? Ad de an valeat sententia lata sub conditio. Pau. de Ca. cō. fil. xv. Bal. cō. ccc. lxxv. lib. iij. Abba. cō. lxxv. lib. j. ¶ Sententiæ pro parte. Ego puto quod gloss. contra. tenet ipsemet Barto. in l. Paulus. la. j. ff. de re iudic. & Bal. in aut. generaliter. in vj. colū. & hic in princip. in fructibus limitat tñ, nisi non liqueret. Adde Inn. in c. si. de do. & contu. Et vide Bald. in l. iij. §. de sen. quæ sine cer. quanti. & hic in iij. colū. Adde an iudex possit addere, vel mutare sententiā, respectu expensarū. Roma. cō. cclxj. & Pe. de Anch. cō. fil. c. lxxxij. Et an iudex possit sibi aliquam reseruationem facere: vide Paul. de Ca. cō. fil. cccxxxv. Et an possit sibi reseruare declarationē, seu interpretationē sue: vide de eū cō. cccxxviii.

d ¶ Duret petitio. Adde Bar. in l. sancimus. §. de iud. Et not. quod licet iudex in interlocutoria nō cōdēnet: tñ sem pōt ante diffinitiuā sniam. & vide quod dicit Bart. in alia q. in l. si pignore. in fin. in prin. l. si. de pig. ac. & ad hoc quod no. Abb. in c. ex parte. in fin. extra. de reser. & Bal. in l. j. in fin. ff. si quis ius dicent. non ob. bene facit quod not. voluit Cy. in l. prope-
randum. circa fi. §. de iudic. & cum Bart. hic post Innoc. concor. Spe. de excep. §. viso, ver. aliud quoq. & per Archid. q. j. certū. & latius per doc. in l. eum quem temere. de iud. Et cū Inn. trāsit Bal. in l. prope-
randū. §. si aut alterutra. §. de iud. & ibi vide no. an in expensis interlocutoriæ habeatur rōniquid habeat iustā causam vel non, etiam de expensis interlocutoriæ, & de condemnatione, vide Bar. & Bal. in l. sancimus. §. de iud.

h ¶ Quæro quid. Istud dictum est contra Hostien. & Ioan. Andr. in c. no. uit. de officio lega. & Abbas ibi allegauit hoc contra eos. Andreas. Barba.

i ¶ Ideo reseruat. Vide Bart. in d. l. ab executore. & Ange. & Imol. in l. inter stipulantem. §. j. de verbo. obl.

Taxatio expensarum. An autem arbitri possint referuare sibi taxationem expensarum, vide glo. sing. in l. quia arbiter. ff. de arbi.
Non ignoret. Vide quod per istum tex. dicit singulariter. Cyn. in l. j. s. post prin. vt quæ defunt aduo.
P. P. A. V. P. Non ignoret. Contra actorem nõ prosequetem ad debita instantia prouidet etiam statutu habes in xvij. statuto vbi etiam disponitur qd con demnatur in dñis inter esse & expen sis reo fatigato, & q de iure commu ni deberet produ cere aliquod instru mentum vel ali quas exceptiones teneatur in expen sis, vide Iaf. in l. p. perandum. §. sin. autem alterutra. in vj. colu. ver. secundo quæro. C. de iudic. loquentem de produ ctione instrumē ti. de qua loquitur etiam Bal. in c. excep. in prin. de excep. de non oppo nēte exceptionem loquitur text. in d. c. excep. & ibi Abba. & alij vide quæ dicit Fel. ibi prin. de clerico differen te opponere excep. clericatus.

Et videtur Et vi. de Bart. in l. edita. in vlti. colu. s. de e den. & vide Bartol. in l. properandum. §. & si quidem. s. de iudi.
Probantur iudi. ci. Adde q no. Bar. post gloss. in l. j. §. si. circa fi. ff. si quis ius dicē. & clarius in l. j. de aliena. iu. b mu. causa fac. & in i eū quē temere. ff. de iudic. & ad hoc quod not. Barto. in l. j. in fi. s. de sen. q pro eo qd interest. in l. cum seruus. de c ver. ob. cum cōcor. Et de materia ex pensarum vide glo. n. q. j. in princ. & ad de Bar. in lab. ex. cutore. in vlti. ver. princ. ff. de appella. 3
Proximitate. Per d Fed. in cōsil. cxviii. incip. nulli dubiū. per Bartol. in l. j. §. fina. circa fin. ff. si quis ius dicen. non obtem.
Criminali. Et vide Ang. in l. si vacantia. in vlt. q. de bo. vac. Et scias qd condemnatus in contumacia in causa criminali nõ tenetur parti ad inter esse, ex tali sententia. l. cunctos populos. post medium.
P. P. A. V. P. Quæro qn. vide omnino Fel. in c. ad audientiam. in pe. char. ver. cogitabam. extra. de rescript. vbi per sex notabilia dicta comprobatur ista decisio, q vbi aliquis in aliquo articulo succumbit, debet statim in expensis condēnari, nõ expectata snia diffinitiuā, etiam minor si non allegauerit: vt p Bar. hic. vide Bal. in l. sancimus. in iij. opp. C. de feudis. & ibi Iaf. circa fi. & idē Iaf. in l. properadū. §. sin autē alterutra.

næ: nec distingua, vtrū referuauerit expresso p prio nomine, vel nõ expresso, vel vtrum pcedat propriū nomē, vel sequat: quia l. si quis seruus. de stip. ser. loquit, qn dispositio pcedit sup aliqua re, sup qua potest haberi respectus ad personā, & ad officiū. Sed si non pōt haberi respectus, nisi ad officiū tm: tūc illa distinctio nõ habet locū: vt l. cū post. §. j. de admin. tuto. ¶ Quæro, iudex delegatus referuauit sibi taxationē, vtrū possit referuare. Item an eo mortuo, possit taxare delegas. Ad primum dico, q quidā est delegatus, qui pōt exequi sententiam: & ille pōt sibi referuare taxationem, cū hoc veniant in executione: vt dixi §. in l. ij. quæ senten. sine certa quantita. Sed si ei nõ cōpetit executio, non valet referuatio: & sic illa verba debent intelligi referuata sibi taxatione, hoc est, iurisdictioni suæ. Sua enim iurisdictione est vna & eadē cū iurisdictione delegantis: vt l. j. §. qui mā datā. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. & ideo delegas poterit taxare postea. Sed si delegatus taxaret, illa taxatio nihil valeret: cū taxatio expensarū cōpetat ei, ad quē cōpetit executio de iure cōmuni. Qn delegat pōt exequi, & qn nõ: no. in l. a diuo Pio. in prin. in gloss. mag. ¶ Circa illud an eo mortuo delegas possit taxare? Istā quæstionem disputauit do. Iac. de But. tū ex pcedētis credo, q habeat modicum dubium. Nam eadem est iurisdictione delegantis & delegati: vt §. dixi, & no. in l. vbi cōceptum. ff. de iudi. E acit §. de iudi. authē. ad hæc. Preterea, vt dixi, posito q nulla esset facta referuatio, ad eum competit.

S V M M A R I V M.

Proponēs aliquam exceptionē, vel replicationem dilatoriam, vt differatur iudiciū, debet condēnari in expēsis, & damnis, quæ probatur iudici. In his verō q nõ probantur iudici, vt in expensis factis in hospitio, vel aduocatis, seu notarijs: iudex ex officio suo condēnat, cōsiderata quantitate postulatorum, & temporis prolixitate. 2.
In cā criminali victus victori condēnat in expensis. Succumbens in interlocutoria condēnatur victori in expensis.

Actor contumax, qn condēnatur in expēsis, an debeat citari ad audiendū sententiam expensarum. Breuiter dicit: contra actore nõ psequente, vel differentem, vel perdente, profert snia calūnię dānorū, & expensarū. h. d. ¶ Not. quod habuisti in summano, quædā alia notabilia colligā prosequēdo. ¶ Oppo. s. de dila. aut. quod fieri. Sol. Ita debet intelligi secundū illam. ¶ Opp. & vide q ille, qui nõ probat, eo ipso videat calūni. r: vt l. j. §. j. ff. ad Turpil. Solu. Hoc debet intelligi, put ibi no. ¶ Pro declaratione tex. quæro, quid vult dice re hic, considerata quantitate postulatorū, vel medio tēporis intervallo ¶ Rñdeo: nā quædā sunt expensæ quædā sunt dāna, quæ probant iudici: & in illis sine dubio iudex condēnat. ¶ Quædā sunt quæ non probant iudici, vt de qualibet minima expensa, quā faciebat in hospitio ille, q litigabat, nõ poterat docere. Itē de qualibet pecunia, quam dat aduocatis, vel notarijs: tamē iudex ex officio suo

Non ignoret. Breuiter dicit: contra actore nõ psequente, vel differentem, vel perdente, profert snia calūnię dānorū, & expensarū. h. d. ¶ Not. quod habuisti in summano, quædā alia notabilia colligā prosequēdo. ¶ Oppo. s. de dila. aut. quod fieri. Sol. Ita debet intelligi secundū illam. ¶ Opp. & vide q ille, qui nõ probat, eo ipso videat calūni. r: vt l. j. §. j. ff. ad Turpil. Solu. Hoc debet intelligi, put ibi no. ¶ Pro declaratione tex. quæro, quid vult dice re hic, considerata quantitate postulatorū, vel medio tēporis intervallo ¶ Rñdeo: nā quædā sunt expensæ quædā sunt dāna, quæ probant iudici: & in illis sine dubio iudex condēnat. ¶ Quædā sunt quæ non probant iudici, vt de qualibet minima expensa, quā faciebat in hospitio ille, q litigabat, nõ poterat docere. Itē de qualibet pecunia, quam dat aduocatis, vel notarijs: tamē iudex ex officio suo

in vñ. colu. vj. quæst. C. de iudic. & vide etiam quod dicit ibi in vñ. quæst. vide Fel. in c. col. vlti. de libel. obla.

Interlocutoria. Vtrū q succūbit in interlocutoria, debeat condēnari in expēsis, vide Bar. & Bal. in l. sciēdū. ff. de re iud. & q dixi §. e. l. terminato. & in l. q in alteri. ff. de reg. iur. p do. Ant. in c. si. in iij. col. vel in v. de do. & cōtu. & Salic. in l. properadū. §. sin. autē alterutra. An qñ actor cōtumax condēnat in expēsis debeat citari ad audiendū sniam expensarum, vide q dixi in l. sancim. s. de iudi. & ibi p Cyn. in xñ. q. & c. Quid autem de alia mulcta, vide Bart. no. in l. j. circa fi. ff. si quis ius vo. nõ ic. & in l. j. in fin. prin. ff. si qs ius dicē. nõ obtēp. & pulchrē p Bart. i l. iij. §. si ad diē. ff. de re mili. & facit qd not. Io. An. i c. qm. §. porro. super prin. magnæ glo. vt lit. nõ cōtest. In pœna aut excōicatio nis dicit q pōt fieri cōtra cōtumacē, ex antiqua contumacia, sine noua citatiōe. Text. & ibi p doc. in c. j. de iud. & dixi ante post Bart. i d. §. si ad diē. per Inno. in c. si calūniā. de pœ. p Io. An. in c. finē litib. de dolo & cōtu. & Bal. s. l. px. & tex. in c. cōstitut. et il. querelā. de pœ. & vide ad hoc quæ habes post Barto. in l. statuliberos. §. Stichus annua. ff. de statulibe.
Vtrū debeat. vide de Cy. & Bald. in l. sancim. s. de iudic. vbi tenet q non. & vide do. Ant. in c. j. de iudi. vbi tenet q sic. vide quod not. in c. qrelā. & c. cōstitutus. de pœ. vide do. Abba. in d. c. j. de iudic. ibi allegauit Bart. hic. Io. de Imo. reducit ad cōcordiā. vide ibi oī. no. Andr. Barba. ¶ Cum qdā. & istæ tex. ibi, qm non est ibi seruandum, & c. qualiter seruāda facit ad not. q. de qua dixi post Bar. in l. si de meis, in prin. ff. de arb. & adde l. die sabbati. & qd ibi Bar. & doct. s. de iud. c. ij. de mutu. peti. & facit ad no. Bal. in l. ea quidem. de accu. xvj. col. in ver. itē qro, dicit statutū. Itē secundū vnā lec. facit ad quæstionem, de qua per Bal. & Cy. in l. neq. & seq. s. de hære. insti. & de materia huius l. vide Barto. & Bal. in l. properandum. §. j. s. de iudi.
P. P. A. V. P. Cū qdā. Regulā huius l. q æqualitas sit seruāda in iudicijs, limita vt pcedat quo ad psonā actoris & rei, secus in testibus & glo. & Io. Andr. in cle. j. vers. in contrariū. de testi. de quo vide Fel. in c. In nostra. in iij. col. extra. de testi. Itē amplia vt non solū pcedat in iudicijs, sed etiā in arbitratorib. vide Pau. de Caltr. cōsi. cxxvj. in vñ. colu.

S V M M A R I V M.
Restituto minore i integrū, restituif aduersari.
Priuilegium respiciens litis ordinationem concessum vni, transit ad aduersarium. & nume. 2.
Quid si respiciat litis decisionem.
Heres, qui ex priuilegio non potest intra tempora confectiois inuentarij conueniri a creditoribus, an possit alios conuenire.
In crialib. victus victori condēnat in expēsis.
Aduocatus, qui vicit in causa propria: an possit petere salarium, quod habuisset in simili causa.

Vm quidam. Secundū breuiter. h. d. ¶ Priuilegiū cōcessum super litis expensis, porrigif ad aduersariū, ppter æqualitatē seruandā in iudicijs. h. d. secundū secūdā lec. hoc intēdit: victus victori condēnat in expēsis, quas fecit nõ in his, q ex priuilegio remittūt. h. d. hæc singularis. nec habet cōtrariū, secū l. dū primā lec. cōcordat j. de px. s. l. in sacris. l. xñ. ¶ Circa hoc oppo. q ex hoc sequitur q labor iudiciorū non remunerabitur quod est iniquum.

dixi post Bar. in l. si de meis, in prin. ff. de arb. & adde l. die sabbati. & qd ibi Bar. & doct. s. de iud. c. ij. de mutu. peti. & facit ad no. Bal. in l. ea quidem. de accu. xvj. col. in ver. itē qro, dicit statutū. Itē secundū vnā lec. facit ad quæstionem, de qua per Bal. & Cy. in l. neq. & seq. s. de hære. insti. & de materia huius l. vide Barto. & Bal. in l. properandum. §. j. s. de iudi.
P. P. A. V. P. Cū qdā. Regulā huius l. q æqualitas sit seruāda in iudicijs, limita vt pcedat quo ad psonā actoris & rei, secus in testibus & glo. & Io. Andr. in cle. j. vers. in contrariū. de testi. de quo vide Fel. in c. In nostra. in iij. col. extra. de testi. Itē amplia vt non solū pcedat in iudicijs, sed etiā in arbitratorib. vide Pau. de Caltr. cōsi. cxxvj. in vñ. colu.

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Privilegium datum. Vtrum privilegium concessum vni ex legatoribus, transeat ad alium: & quid si dicitur, cui concessum est a lege, nollet eo uti: & dicitur, ut per bal. in l. ij. §. in quibus, de consue. rec. feu. & vide Dy. in regula, in iudicijs non est, de regu. iur. in vi. &c.
- b ¶ Merito. Vide Bar. in die sabba. §. de iud. & in l. fin. §. donec. §. de iure delibe. & vide Bal. in c. sacramentum §. in quibus, de consue. re. feud. vide Dyn. in regula, quod ob gratiam, de regu. iur. lib. vi.
- c ¶ Eadem causa. Contrarij no. doc. in c. ij. de mu. pe. de quo per gloss. etiam ibi sed certe ibi non loquitur in decisiois.
- d ¶ Inventarij confectiois. Vide Barto. in l. fin. §. donec. §. de iure delibe. & text. & ibi Bart. in l. die sabba. §. de iud.
- e ¶ Aduocat. Vtrum aduocatus in causa propria recuperet salarium suae aduocationis, per Bald. in addi. Spec. in titu. de sen. prola. in xv. colum.
- f ¶ Aduocatum. Vide de Gul. in l. si verò non remunerandi. in fi. ff. mand.
- g ¶ Differat. quomodo differat sententia a re iudicata, vide Bart. in l. ij. ff. eo.
- h ¶ Res iudicata. An possit sententia a parte valere, & pro parte non valere, l. in qua est erratum: adde Bar. in l. ij. §. si aduer. rem iudic. & in l. j. §. si tutor vel curator, & Bald. in l. ij. §. de erro. calcu. vbi vide Alexand. Adde Specu. & Io. And. in addi. in tit. de senten. §. iuxta, ver. item est nulla ratione quantitatis. Fede. de Senis consil. cxxvij.
- i ¶ Si pecuniā. Hanc l. cū gloss. intellige, quod per istos actus videtur appellatio renunciatum est verum si iudex, a quo, istos casus ac-

ceptavit: alijs secus gloss. est perpetuo menti tenenda: & ibi do. Anto. in c. gratum. de offi. de leg. quod not. nec obliuiscaris, rogo. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Sub specie. Not. tamen quod licet sententia non possit retractari per instrumenta nouiter reperta, poterit tamen peti restitutio ex clausula generali aduersus eam. vide Alexan. in consil. lxxxij. in ij. col. & consil. cccxxx. vj. in ij. col. & consil. lxxix. no. iij. volumi. iij.

¶ Admonendi. Intellige, nisi per confessionem partis, quia tunc probatur contra sententiam. Ita videtur tenere & sentire Innoc. in cap. quia plerisque, de immunita. ecclesi.

¶ Ad solutionem. Pro declaratione & limitatione huius l. vide Alexand. in l. iij. §. si quis condemnatus. ff. de re iudic. & nunquid etiam in hoc renuncietur nullitati. vide Alex. in d. l. iij. §. condemnatus. in v. col. versi. tertio limita. ff. de re iud. Item de materia huius l. vide latè Fel. in c. quod ad consultationem. in v. & vj. col. extra. de re iudic. Perus. in c. sollicitudinem. col. v. versu. sed pro declaratione de appel.

¶ Ad solutionem. Limita istam legem per Imol. in l. iij. §. si quis condemnatus. ff. de re iudic. quae tamen limitatio est contra gloss. hic: & contra dñm Ange. & magis communit omnes in c. quod ad consultationem. per illū tex. de re iudic. De quo vide not. per doct. in c. significauerunt. de testi. & in capitu. sollicitudinem. & quod ibi Innocen. de appella. & do. Ant. in c. quarenti. de offi. ci. deleg. & domi. de Rota, decisio-

De re iudicata. Rubrica.

S V M M A R I V M.

¶ Sententia proprie dicitur res iudicans.

- 2 Illud, quod est determinatum in sententia, & ille effectus, dicitur res iudicata.
- ¶ Dicitur est. §. de sententijs: sequitur videre quod dicitur res iudicata & de eius autoritate. Ita dicit gloss. Pro declaratione huius rubricae & habemus videre in quibus sententia differat a re iudicata. Canonistae dicunt, quod res iudicata dicitur, postquam transiit tempus datum ad appellandum: antequam dicitur sententia. Gl. tangit ff. eo. l. j. & l. litigatoribus. j. de appel. Veritas est ista: sententia dicitur res iudicatas proprie. & illud autem, quod est determinatum in sententia, et effectus ille, dicitur res iudicata: ideo ponitur hic rubrica de re iudic. quae dicitur est §. de sententijs, & modis sententiarum: hic de effectu ipsius sententiae, qui continetur in ea.

LEX. I.

Rebus. ¶ Contra sententiam potest opponi exceptio, quod petis intus habes. h. d. ¶ Nor. quod dixi in sumuario. Querit gloss. quid si ante soluites, & post solutionem res puenit ad dominium. Glossa respondit, & bene dicit: hic est casus in l. in commodato. §. finali. ff. de comoda. Habes de hoc per Dy. in c. possessor. in q. v. de regu. iuris. libro vj. glossa tua tangit satis bene in l. si fullo. ff. de condi. sine causa.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Si in vno capitulo sententiae est expressus error valet sententia in alijs capitulis.
- 2 Si verò sententia continet vnum capitulum tantum: tunc in totum est nulla.

LEX. II.

Res iudicata. ¶ Oppo. de l. ij. §. j. ff. §. m. ¶ Ad solutionem. Pro declaratione & limitatione huius l. vide Alexand. in l. iij. §. si quis condemnatus. ff. de re iudic. & nunquid etiam in hoc renuncietur nullitati. vide Alex. in d. l. iij. §. condemnatus. in v. col. versi. tertio limita. ff. de re iud. Item de materia huius l. vide latè Fel. in c. quod ad consultationem. in v. & vj. col. extra. de re iudic. Perus. in c. sollicitudinem. col. v. versu. sed pro declaratione de appel.

¶ Ad solutionem. Limita istam legem per Imol. in l. iij. §. si quis condemnatus. ff. de re iudic. quae tamen limitatio est contra gloss. hic: & contra dñm Ange. & magis communit omnes in c. quod ad consultationem. per illū tex. de re iudic. De quo vide not. per doct. in c. significauerunt. de testi. & in capitu. sollicitudinem. & quod ibi Innocen. de appella. & do. Ant. in c. quarenti. de offi. ci. deleg. & domi. de Rota, decisio-

LEX. III.

Specuniam. ¶ Et si sententia continet pecuniam, standum est ei: nisi appellatur. hoc dicit.

Sub specie. ¶ Opp. de l. Imperatores. ff. de cod. Dicit gloss. fallit in Republica & in ecclesia, & in pupillo: vt in glo. habes. ¶ Opp. de l. admonendi. de iure iuran. Sol. Fallit ibi quod sententia est lata praetextu iuramenti delati seu quod debet fieri in de f. quod probatione. Facit ad hoc quod habuistis in aut. nouo iure. in fi. §. de pœ. iu. q. ma. iu. & tene menti hanc sol. licet gloss. ponit aliam, quae non est vera.

Ad solutionem. ¶ Qui appellat ad solvendum, videtur approbare sententiam. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Acta quae fiunt coram iudice publico, & palam, dicuntur publica.
- 2 Acta, quae fiunt in occulto, & secreto, non faciunt fidem, nisi facta publicatione per pronuntiationem iudicis.

Dicta

ne cccxxj. & circa istam legē adde q̄ si quis videt renūciare appellatio- ni, per talem petitionē dilationis ad soluendū: sed an istud sit verum q̄ videatur per talem actum renūciare appellatio- ni etiam interponendē, & nondum interpositā. Tenet hic q̄ sic, sc̄dm Inn. in ca. sollicitudinem. de appel. & in ca. quod ad cōsultationē. de re iudica. & in ca. significatē rant. de testa. & ibi

Ioā. Andr. tenet q̄ solum habeat locū in appellatio- ne interposita. Sed con- trarium tenuit do. Pet. in l. cū ex ca. ff. de appella. Item intellige hanc legē si hęc dilatio peti- ta fuisset ex certa scientia: fecit si p̄ errorem: vt l. sed si quis. cum ibi nota. ff. si qs. cau. Et idē in similibus casib⁹ secundū Bal. & Sa- licetum hic: & ad de quā dixi post Bar. in l. si quis se- paratim in fi. ff. de appella. Item limi- ta hanc legem, quā do terminus ad sol- uendū fuisset peti- tus post appellatio- nem interpositam: fecit si intra decem dies appellādi: q̄ tunc poterit bene appellari, secundū Innocen. in d. c. q̄ ad cōsultationem. Quod dictum no- ta. est secundū do- minum Anto. in c. gratum ad fi. de of- ficio delegati. & notat Imola. in l. iij. §. si quis conde- mnatus ff. de re iudicata. Et an per oblationem cautio- nis de stando iuri, videat appellatio- ni renūciatum: dic quod non, in capi- cum venissent. de eo qui mit. in pos- sessio. causare ser- uā. & vide aliquos casus cum lator p̄ do. Ant. in d. c. gra- tum. per quos quis videtur appellatio- ni renūciare & per Innocen. in d. §. si quis condemnatus. Et per gl. hic facit: quia vbi cūque facio aliquid, quod est incompatible cū actu sequenti vel p̄cedenti videor renū- ciare illi actui, qui se non compatitur cum primo. c. de mulēta, de p̄bē- dis. Bene facit quod not. Bartolus in lege naturaliter. §. nihil commune. & vide ibi in iij. colum. ff. de acquirenda possessione. Sed hic iste termi- nus solu. non se compatitur cum appellatio- ne, vel iure appellandi: ergo videor illi renūciare. & vide Hostien. in capitu. significauerunt. de tes. qui dicit, quod si pendente appellatio- ne intra tempus decem dierum, iudex dat mihi terminum: & ego accepto, quod videor renūciare facultā- ti appellandi: & sic concordat. De quo se remittit Abbas ad not. per Ioā- nem Andre. in capitu. fina. de re iudica. in sexto. & adde domi. de Rota decisio. xlvij. Adde, & limita, sc̄dm Innocen. vt refert Paulus de Castro hic, non habere etiam locum in eo, qui obtemperat sententię ex cōm- municationis latę post appellatio- nem: quia non censetur appellatio- ni renū- ciasse, sed censetur fecisse ex scrupulo conscientię & ad cautelā magis, quā animo renunciandi. Vide quod habetur p̄ Ioā. And. in ca. signifi- cauerunt. de testi. de illo qui intra terminū appellādi à grauamine re- cepit aliquem terminum à iudice, ad aliquid aliud faciendū. an videatur acquiescisse. vide etiam quod nota. in c. gratum. de offic. delega. per Mo- der. An soluens videatur sententiam approbare vide Ang. cōsi. cccxiiij.

4 Dicta testiū nō publicata corā iudice, q̄ eos exami- nauit, poterunt publicari ab eius successore, non ab alio. 5 Acta scripta à notario coram iudice licet nō sint publicata per notarium, faciunt fidem coram eo- dem iudice. 6 Coram alio iudice non faciunt fidem, nisi ha- beant substitutionē: vel testimonium alicui⁹ of- ficialis positi ad acta publica custodienda. 7 Publicatio actorum debet fieri parte p̄sente, vel legitime citata. 8 In actis scriptis per notarium in curia, non requi- ritur p̄sencia testiū.

Esta. Acta publica faciunt fidē, etiam mortuo iudice. h. d. Pro declaratione huius legis quæ- ro quomodo ista acta publicent seu in publica documenta redigantur: quod idem est. In glo. duæ sunt opinionēs contrarię. Est & ter- tia quæ eas reducit ad distinctionē. Hic aduerte quia est effectus vnius opinionis, q̄ acta dicantur publica eo ipso, quod sunt scripta à tabellione, co- ram iudice. & vide gl. in prin. Alij dicunt q̄ ita de- mum dicitur publico, si iudex mādāt ipsa esse pu- blica, dicendo sic: visis omnibus dictis actis, pro- nunciamus ipsa esse publica: vel mandat notario, vt publicet. & vide gl. j. Tertia opinio est, q̄ eo ipso q̄ scripta sunt à notario, nō facta illa noua pu- blicatione per sententiam in iudicio, faciunt fidē corā eodē iudice, vel eius successore: vt in primā opi. posita in gl. non coram alio: vt in secūda opi. & sic reducuntur ad concordiam. Pro hui⁹ de- claratione debes scire q̄ quædam sunt acta, q̄ fiunt coram iudice publicē, & palā: & ista nō req- runt nouam publicationē. sufficit em̄ q̄ sint scri- pta per notarium ad hoc deputatū. Itē loquitur pri- ma opi. hic posita. Probatur in c. quoniā cōtra fal- sam. extra. de p̄ba. & s. de dol. in do. Quædā sunt acta, q̄ fiunt in occulto, & i secretō vt exami- nationes testiū, quæ in secretō recipiuntur à iudice. & à notario scribunt. & ista nō faciunt fi- dē nisi facta publicatione p̄ nunciationē iudi- cis. Ita loquitur hic, sc̄dm sc̄dam lec. facit s. de p̄- bat. aut. at qui semel. & q̄ no. per Innoc. extra, de test. c. Albericus. & in ca. cōstitut⁹. & ita obser- uat consuetudo. Modo habes vnum modū legen- di, p̄puto tamen, quod si dicta testiū non sunt publicata coram iudice, qui examinauit eos, pote- rūt publicari ab eius successore, nō aut ab alio: vt s. in iij. opinio. gl. & extra de testi. in c. cōstitut⁹. Et hoc, prout tu intelligis hic publicationem de

dubitatur de exemplo. de re. cred. & adde gl. & Bar. in l. solam. de testi. & Bar. & quæ ibi dixi s. de sen. l. prolatam.

b ¶ Legendi. Sed Bar. videtur tenere, q̄ à quocunq; iudice possint publica- ri, vt ipse no. in l. ij. ff. iudi. sol. & illud est tenendū secundū Imol. in c. cau- san. de testi. ne probandi facultas angustetur. l. quoniam. s. de hære.

c ¶ Intelligim⁹. Ad- de tamen q̄ in casu fidem faciunt atte- stationes, etiam si- ne publicatiōe. De quo vide Bar. in aut. si quis ab ali- quo. s. de test.

d ¶ Partis p̄sencia. In publicatione te- stiū, requiritur p̄- sencia partis: vide gl. in l. solam. s. de testa. & Bald. in l. si quando. in ij. colū. hic allega. & Bald. hic, in j. col. ¶ Quod non. Sed gl. in l. solā. s. de te- sti. vult, q̄ in publi- catione testiū corā iudice, requiritur p̄sencia aliquo- rum testiū. Seq- tur Bal. in d. l. iuris iurandi. in fin. s. de testi. & Bald. hic in ij. col. & vide Ab. in c. coram. de test.

f De executione rei iudicatae. Rubri.

¶ Continuatio patet de se vt in glossa. S V M M A R I V M. 2 ¶ Exceptio nullitatis potest opponi post sentē- tiam. 3 P̄ceptum iudicis cum clausula, si senseris te gra- uatū, compareas & c. est nullum: & q̄ habeat vim cuiusdam citationis. 4 Libellus, in quo petitur cogi, & compelli, nō p̄ce- dit, nisi etiam petatur ad p̄dicta condemnari. L E X I.

Nimis. ¶ Exceptio nullita- tis potest opponi in exe- cutione. h. d. vel aliter: ¶ Nō est inchoandū ab executione. h. d. No. q̄ exceptio nullitatis po- test opponi post snā. Simi- le in l. si cum nulla. ff. de re iudi. & ibi dixi. ¶ No. secundū q̄ nō est inchoandum ab executione. Simile in d. l. si cum nulla. ff. de re iud. & j. cōmi. vel epistol. per totum. ¶ Sed facit contra literas, quæ fiunt saepe in istis curijs Romanę ecclesię, in terris Marchiæ, & Ducatus, in quibus prius p̄ce- pit soluere antequā sententia detur: tñ addunt

h ¶ P. P. A. V. P. ¶ Not. secundo, Circa istam regu. q̄ ab executio- ne seu p̄cepto executio non sit regulariter inchoandum, quatuor limi- tationes vide ad eā per Ias. latē in l. ne quicquā. §. vbi decretū. in l. ij. iij. & iij. co. ff. de offi. procō. Alex. latē in l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nūc. vide Pan. in c. ij. in xij. col. extra de litis contest. Item nota q̄ vbi proceditur siue figura iudicij procedente conditione super petitiōe qua- li quali porrecta, potest iudex omitta snā icipere ad executionē. vide sin. g. Bal. in extrauag. ad reprimendū. in vers. sine figura. ad si. sequi Natā in d. c. s̄pe. in pe. char. in xxx. quæstio. de ver. signi. referens ita tenere alios relatos per eum. Fel. in c. sane ad fi. de offic. deleg. Item p̄ declaratiōe & limitatiōe reg. vide Fel. in ca. ij. ad fi. de offic. deleg. Item ad reg. vide Ale. consi. xij. in j. col. in iij. vol. vbi vult eam etiam procedere si habent cō- missiōes, diceret illico, consequat ius suū. per l. si quis. vbi bar. de possi. sed aduerte quia Bar. in d. l. si quis. quæ est l. si. vult cōtrariū in sc̄do di- cto, in primo dicto videtur dicere vt dicit Alex. Itē aduerte quod ipse Alex. dicit contra limitationem quam dixi supra allegādo Bar. in verbo sine figura iij. col. & vult lex idem esse in causis summarijs, si in petitiōe incipiat ab executione: quia petat actor cogi & cōpelli. Item an si qs actor petat simpliciter cogi aduersariū, possit sustineri petitiō, vide Fel. in c. examinata. in pe. col. extra de iudi. tenet q̄ sic, post Anto. de Butr. & Bal. per eum relatos, & est etiā decisio Panor. in c. olim. in iij. col. p̄ il- lum tex. extra de cōsib. vide Alex. in l. si nulla. ff. de re iud. in rub. C. qui

Secunda Bartoli super Codice.

admit. & est cōis ista opi. cōtra Bar. hic secundū dec. in c. ij. col. ij. de offic. deleg. Item q̄ vbi proceditur sine figura iudicij, & q̄ vbi est clausula ius & iustitiam ministrari, nō nocet incipere ab executione vide Aret. in l. ij. §. prius. in ij. col. ad h. de vulg. & pu. etiā q̄n est clausula. s. vide, Alexā. post Imol. in l. cū nullā. ff. de re iudica. vbi etiā alia. Itē q̄ etiā si cōueniā sit inter ptes vt

procedat executi-
uē non possit, vide
Alexā l. alia. §. ele
ganter. in ij. colū.
ff. solu. ma. vbi re
spondet ad eā que
no. in l. ij. §. de pig.
& ad idē vide Cur.
in tract. seq. quest.
xxij. Moder. Bon.
in l. nemo pōt. de
legat. ij. vide que di
cit Fel. in c. qm. se
cus esse in arbitro
& arbitratore.

Grauatū. Nota
de clausula, si sen
se ris te grauatū, &
per Moder. late In
stit. de acti. an §. cu
rare. in fi. Adde q̄
Bald. no. per illum
tex. in l. defendēte.
ff. de autho. tut. te
net q̄ possit in ap
pellatione, & prae
ceptio de soluēdo,
simpliciter facto:
& hoc in exequen
do sententiā latam.

Formā libellū.
Vide Bal. in simili
in l. si pacto, §. de
pac. & ibi not. vide
Insti. de acti. §. pri
mo. sed do. Ant. in
c. ex annata. dicit
q̄ talis libellus su
ffinet: q̄ tacite in
re litigatur condēna
ri, ex quo aliās nō
pōt peti cogi. l. co
gi. de petitio. h. q̄
etiā ibi videt sequi
Imo. Adde Bar. in
l. si cū nulla. de re
iud. & ibi dixit Bal.
in l. conuenticula.
C. de epis. & cle. &
Bal. in j. cōst. Cod.
§. quib. & in l. edi
ta. & hic, & in au.
dos data. in fine. de
dona. ante nupt. Et
de claus. peto cogi,
vide in ad. Spec.
in tit. de sen. vide
Bal. in j. cōst. Codi.
in ij. col. in vers. v.
terius nota.

Executionē. Sen
tentia habet execu
tionē paratā quō
intelligat. & in hac
materia adde text.
no. & q̄ ibi Bart.
secundū vnā lec. &
in l. tale pactū. §. q̄
prouocauit. ff. de
pact. & q̄ ibi no.
Bar. in l. ff. iud. sol.
Quando implo
ratur. Adde quōd
not. Bal. in l. in ij.

Quando implo
ratur. Adde quōd
not. Bal. in l. in ij.

vnū verbum, si si senferis te grauatū, compa
reas coram nobis. Vnde illz literz habēt vim cu
iusdā citationis, & praeceptū, q̄ ita continet, est
nullum. Et istam formā citandi tangit gl. in l. de
pupillo. §. meminisse. de no. ope. num. ff. & ibi di
xi. Itē nota contra eos, qui formant libellum,
& concludunt aliquem cogi, & cōpelli ad soluē
dum. nam iste libellus non procedit. Antequam
enim cogatur, debet cōdēnari: & ideo libellus de
bet concludere, peto eum cōdēnari ad dandū,
& soluendum, & cogi, & cōpelli. Nam si peteres
tū cogi, & cōpelli, & nō peteres cōdēnari istud
non procederet. Puto etiā q̄ si quis in libello
vteretur istis verbis, peto eum cogi & cōpelli, &
ad prae dicta cōdēnari: credo q̄ libellus sustine
retur, non obstante prae posteratione. arg. ff. de hē
re. in l. i. l. talem. & l. nec enim. de sol.

SVMMARIUM.

Stipulatio nouans sententiam, non habet pa
ratam executionem.

Pro executione suā, cōpetit officium iudicis.

LEX II.

I causam. Sententia habet
paratam executio
nem, nisi sit nouata. h. d. ¶ No. q̄ sti
pulatio nouans suā, non habet pa
ratam executionem. Nota q̄ sententia habet pa
ratam executionem. ¶ Quāro, quid est illud q̄
habet paratam executionem: vtrum sit actio iu
dicis, quae descendit ex sententia an sit officium
iudicis, quod competit pro executione? Glo. in l.
minor. xxv. an. cui fidei commissum, ff. de mino.
videtur tenere q̄ sic. Idē in l. qui de inofficioso.
ff. de inoffi. test. In contrarium videtur l. ij. in pri.
ff. de eden. ibi: qua quis actione agere vult, eā pri
edere debet. & de peti. h. d. l. itē veniunt. §. idem
re. vbi gl. tangit vnde deberet dari libellus,
si intentaretur actio iudicis. Sed quando implo
ratur officium iudicis: tunc nō est necessarius li
bellus, nec ordo iudicarius: vt l. qui restituere. de
rei ven. ita loquitur hic, & ita dicit Spec. in tit. de
execu. rei iudi.

LEX III.

Rdo rei. Si non reperiat em
ptor pignoris, dabit
creditori in solutum. h. d. An autē ista
datio debeat in solutum fieri pro toto
debito, an secundum rei valorem? Glo. hic tāgit,
& plenus in l. a diuo Pio. §. si pignora, ff. de rei iu
di. vt ibi Barto.

Stipendia. Simile habes in
l. commodis. ff.
de re iudi. Quāro, an idem sit in prae
bendis clericorum. Gl. dicit q̄ sic, nō
allegat aliquid. Dic de hoc vt extra, de fideiuf. c.
ij. & tertio.

Tiam nomen. De no
mie de
bitoris dic vt l. a diuo Pio. §. sic quoq;
de re iudi. & §. quando sis, vel priua. l.
j. & ij.

Vt proponis. Pronun
ciatio ex
ecutoris, non infirmit suā, hoc di
cit. ¶ Opp. §. si contra ius vel vtili. pu.
l. & si nō cognitio, vbi dicit tex. si non cognitio,
sed executio mandetur, oportet inquirere de ve
ritate precum. & c. Et sic videtur, q̄ de omni nego
tio potest cognosci. Breuiter de intellectu illius
litere, & si nō cognitio, tāgit gl. in d. l. a diuo Pio.
in principi. l. magna. de re iud. Et vide de hoc ex
tra de offi. & po. iud. de lega. c. significat. & melius
in c. pastoralis. §. q̄ verō. vbi habes, an iudex da
tus ad exequendū possit de viribus suā pronun

col. quando sis, vel priua.
Stipendia clericorum. Praebendae clericorum nō possunt adiudicari in
solutum: vide l. commodis. ff. de re iudi. Sed contra hanc l. est casus in l. p
hanc. C. de croga. mili. lib. xij. sed intellige illam secundū istam.
Eligere pauperes. Adde Bal. in l. captatorias. §. de testa. mil.

Quando non potest fieri executio in re, fit in
aestimacione.
I longis. Mortua specie de
bita, fit executio in
aestimacione. h. d. ¶ No. q̄ quādo nō
potest fieri executio in re, fit execu
tio in aestimacione, & c.

SVMMARIUM.

Si executores vltimarum voluntatū cessant
in executione per annum: tunc executio ex con
stitutione episcopi deuoluitur ad episcopum.

Si testator relinquit centum danda illis pauperi
bus, quos elegerit titius, quem fecerit executore
suū: & titius cessauit per annum, poterit post an
num eos cogere.

Executorem. Ego allega
ui istam le
gē semel in vna qōne valde difficili.
li. Dicit cōstitutio ep̄i, q̄ si execu
tores vltimarū voluntatū cessant in executione per
annū: executio deuoluit ad ep̄m. ¶ Cōtingit, q̄ te
stator relinquit centum danda pauperibus, quos
elegerit Titius, quem fecerit suum executorem:
titius cessauit per annum: quāritur, an post annū
possit eligere pauperes? Videtur q̄ non, per con
stitutionē. Ego dicebam, q̄ aliud est officium exe
quendi: aliud est officium eligendi pauperes. Of
ficiū exequendi bene aufertur ei post annum:
electio vero non: q̄ nō est de executione: q̄ alius
est iudicans alius est exequēs, vt hic dicit tex. cla
rē. ¶ Quāro, an sit de iure cōmuni ei interdētū
post annum? Videtur casus §. cōmunia de lega. l.
fi. §. sed & si quis. Contrarium tamē determinat
tex. in l. cū quidam, de leg. ij. vbi facultas elegen
di personas non perimitur, donec quis nō sit con
stitutus in mora, per contestationem. & de hac q̄
est ibi textus.

SVMMARIUM.

Quando agitur ad pecuniam, datur condemna
to quadrimestre tempus ad soluendum.
Illud quadrimestre tempus non abbreviatur per
iudicem, nisi causa cognita.
Idem quando agitur ad speciem actione merē p
sonali, & nu. 5.
Si ad speciem agitur actione reali, condem
natus habet tempus ad soluendū arbitrio iudicis, & nu
mero, 4.
Idem quando agitur personali in rem scripta,
Idem in actione quod metus causa.
Quid si agatur actione mista vt petitione hāredi
tatis.
Venditio pignoris intra quantum tempus fiat.

Os, quos. Post lapsū tē
poris, quod datur
iudicatis, debent capi pignora, & di
strahi. h. d. ¶ Opp. & videtur, q̄ con
fessus debeat cōdēnari: vt j. de confes. l. j. Sol.
Dicit gl. quod dicit cōdēnari, referas ad con
iunctam personam. Dicam in, d. l. j. Circa istam le
gem quāritur duo, quā expediantur in gloss.
Quāto primo, quantum tempus habeat con
demnatus ad soluendum. Secundo, quanto tēpo
re debeat differri venditio pignoris. Gl. quae est
hic, mirabiliter loquitur. Circa primū dic, aut agi
tur ad pecuniam, aut ad speciem. Ad pecuniā, ha
bet quadrimestre tempus: vt j. titu. j. l. ij. nisi p iu
dicem causa cognita abbreviatur, non enim po
test, nisi causa cognita: vt l. ij. ff. de re iudic. & lege
iij. §. si quis cōdēnatus. ¶ Si verō aditu ad spe
ciem: tūc aut agitur actione reali, aut personali, si
reali,

Aduerte j. q̄d not.
Ias. in §. omniū. Ia
stit. de actio. arguit
Bar. in contraria te
te in hac l. j. de exe
cu rei iudi. Sed pro
saluando Bar. & in
quo videatur con
trariari, vide cōcor
diam quam posui
ad l. & ex diuerso.
§. ij. ff. de rei vendic.
Pro concordia.
Aduerte in conti
nētī debet fieri exe
cutio, sicut in actio
ne reali, in actio
ne personali in rem scri
pta, vt est actio q̄d
me. cā. Ita Bar. alle
in hac lege fi. Con
trarius in ini. iur
in l. si cū exceptio
verfic. quod si ho
mo. ff. quod metus
causa. Iu dic. Bart.
in d. versic. quod si
homo. loquitur in
actione merē plo
nali. Prima autem
opi. loquit de plo
nali in rem scripta. &
hanc sol. voluit de
directo ipse Bar. in
hac l. fin. ideo rectē
ponderari debent
verba ipsius Bart.
Differri venditio.
Quantum tempus
habeat condemna
tus ad soluendū, ad
de quod habet j. ti
tu. j. l. ij. & quod ibi
dixi, vt per Bald.
hic in vlti. col. quae
ponit etiā q̄ in cri
minalibus & in ob
ligato ad faciendū.
Spec. in tit. de dila.
§. j. in vers. execu
tore. glo. & Imo.
in c. quēretū. de of
deleg. Cyn. in l. j. §.
de dila. in vers. ix.
quid si quis fideiuf
sit in causa crimina
li pro Titio, & con
demnatus soluit in
continenti: quia in
criminalibus nō ha
bet locum quadri
mestres postea agit
cōtra Titium, & ob
mittit Titius ha
beat quadrimestre
vide Bald. in addi.
Spe. in tit. de sentē.

lib: 4

a ¶ De officio iudi. Sed contrarium tenuit glo. in l. ij. s. de fru. & lit. expen. de quo ibi vide Barto.

b ¶ Quidam docto. Et no. q. si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id, quod venit in prima sententia, pro illa habet nouā dilatio- nem, quæ datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptioe. §. quatenus. ff. quod met. causa. q. nota.

c ¶ Scripta. Contra- a rium tenet Bart. in l. si cū excepti. §. q. si homo. Vide Bal. in l. facultas. j. de iur. fisci.

d ¶ In glo. Et ad limi- rationem hic dicto- rum, vide q. habes in l. debitoribus. de re iudi.

e ¶ Venditio. Vide 6 Bal. in l. ordo. s. eo. & ibi dixi. & hic adde Bald. in addi. Spec. in tit. de sent. in ix. col.

f ¶ Eos qui. No. istū tex. dum dicitur q. datur quadrim- stre, limitat Bal. in d. l. qm̄ nonnulli. j. de 8 appel. quem sequit̄ Roma. in l. j. §. qui præfens. de verbo. obli. & ibi vide A- 9 lex. Ista iura dicen- e tia q. datur quadri- mētre, fallunt in agētibus actioe in rem. glo. est sing. in l. in fideicommissi. in glo. ij. in fi. ff. de vsur. & latē dixi in l. debitoribus. post Bar. ff. de re iud. Et ad id quod dixi, vi- de no. Inn. i. c. que- renti. de offic. dele. vbi omnino vide. Ad materiā huius quadrimēstris tem- poris, ponit etiam plenē glof. Bart. & docto. m. l. si. s. tit. proximo.

g ¶ Frustratorie. Per hoc Bald. multū i not. in l. ij. s. tit. j. dicit, q. si in senten- tia apponitur termi- nus, & interim ap- pelletur, q. non cur- rit terminus appel- lanti, licet desistat, nisi appareat fru- stratorie appella- tum, & in mora. vide eum notabili- ter.

h ¶ Tu dic. Vide Bal. hic, qui dicit q. ta- lis vsura potest pe- ti etiam hodie, & g de iure diuino. Ad- h de Bart. & Ioan. de Imol. in l. si insulā. §. vsuras. sol. matr. i And. Barb.

i ¶ P. P. A. V. P. P. ¶ Si fuerit appella- tum frustratorie. vi- de Alex. cōfil. xcvi. 2

reali, habet tempus arbitrio iudicis: vt insti. de of- fic. iudi. in prin. Si personali, habet quadrimēstre tempus: vt l. in fideicommissi. in princ. ff. de vsur. & quod me. cau. l. si cum exce. §. quod si homo. Hoc dicit prin. glo. iuncto sine ibi: hoc in simplici per- sonali, &c. Contrarium huius videtur notari in d. §. quod si homo. Vnde quidā doc. dicebat q. vbi- cunq; agitur ad speciē, pot fieri executio incōtinē- ti. Sed hoc est contra l. in fideicommissi. in princ. de vsur. Et ideo, quādo agitur ad speciē, dicat agiē actione reali, & tene quod dictum est s. per glof. Aut agitur merē personali: & habet quadrimēstre tempus: vt d. l. in fideicommissi. ¶ Aut agitur perso- nali scripta in rem, vt actione ad exhibendū, quæ est personalis in rem scripta: vt l. de eo. in fin. me- lius in l. ij. §. est autem personalis. ff. ad exhibendū. tunc idem quod in reali: vt Insti. de offic. iudi. §. j. ¶ Et idem dico in actione quod metus causa. nā & ipsa est in rem scripta: vt l. merū. §. si. ff. quod me. cau. tunc habet tempus officio iudicis, sicut in rea- li: vt d. l. si cum exceptione. §. quod si homo. & qd̄ ibi no. in gl. meli⁹ quā hic. ¶ Si verō agitur actioe mista, vt in petitione hæreditatis: tunc prout in ea venit vendicatio rerū, sapit naturā realium: prout in ea veniunt personales præstationes, sapit natu- ram personalium: vt l. hæreditatis. s. de peti. hære. ¶ ¶ Quæro, intra quantū tempus pignoris fit ven- ditio. Glo. dicit q. statim post quadrimēstre tem- pus. Et vide glo. quando pignus prætorium vendi- tur ex diffinitua, post lapsum quatuor mēsuū de- bent expectari duo alij menses: vt l. debitorib⁹. ff. de re iud. quæ clarē dicit q. dantur duo mēses post lapsum primi termini: licet gl. dicat eam corrigi. j. tit. j. l. ij. sed non est verum, vt ibi dicam. Quando verō veditio fit ex interlocutoria, dicam in l. cum proponas. de bo. aut ho. iud. pos.

De vsuris rei iudicate. Rubri.

¶ Glo. tua continuat: & ideo continuat habes in ea: dictum est s. de excep. rei iudic. sequitur videre de poena imponenda moroso, qui non soluit. Pœ- na enim sibi imponit: q. tenetur ad vsuras rei iudicatis: ideo ponitur hic iste titulus.

L E X I.
S, qui bona. Breuiter dicit: qui non parat sententiæ intra tem- pus tenetur ad vsuras ceterasimas. h. d. ista lex breuissima.

L E X I I.
Os, qui. ¶ Condēnatus ad soluē- dum, habet quatuor mē- ses, à die sententiæ primæ, si non fuerit ap- pellatum: vel à die cōfirmationis, si fuerit appella- tum h. d. ¶ Opponi. de l. debitoribus. ff. de re iud. Sol. Illa corrigitur per istam. Dicit gl. hoc nō pla- cet vt dixi s. tit. j. l. si. Nam quoddam est tempus, quod datur ad soluendum condemnato: & de isto loquitur hic. Quoddam est datum ad vendendum pignora capta post primam dilationem: & de illo loquitur lex contraria. ¶ Oppo. ff. de app. l. nego- tiorum. de vsur. l. tutor. Dicit glo. ibi loquit̄ quā- do frustratorie appellauit. Tu dic⁹ & ibi loquitur de vsuris primæ actionis, quæ vsuræ currunt pen- dente iudicio primo, nec extinguuntur per senten- tiam, à qua est appellatum. Fateor tamen, q. illud quod gl. dicit, q. si fuerit appellatū frustratorie, q. currunt vsuræ centesimæ lapsis quatuor mensi- bus à die primæ sniæ: & itellige frustratorie: q. n̄ euidēter calūniōsè appellauit per dictā regulam.

S V M M A R I V M.
 ¶ Illud, à quo remouetur genus, & quælibet ei⁹

in iij. vol. in j. col. & consi. xcij. eod. vol. in ij. col. & consi. ccccxxvij. vbi etiam habes de opposit. Item nota q. istud quadrimēstre nō dat nisi præ- stita satisfactioe. vide Fran. consi. cxxxij. & de materia quadrimēstris, & an & q. cōpetat, vide Fel. in c. quod ad cōsultationem. in vij. colū. extra de re iudi. & ibi etiam in l. seq. col. ponit an iudex possit arētare vel pro- rogare, & vide qua tuor limitationes ad prædictam reg. de quadrimēstri, p. Iaf. in l. si aroga- tor. in vlti. co. ff. de adopt. & ibi etiam in præcedenti po- nit quid si iudex istū quadrimēstre statutū stauerit, an diceretur termi- nus & dilatio lega- lis, an vero iudicia- lis, & effectus est magnus vt ibi per eū. Item sex fallē. vide p. Fel. in c. grē- ti. in j. col. extra. de of. d. le. An aut hoc quadrimēstre ha- beat locū q. agiē ad aliquā spem, vi- de Are. i. l. cōtinu⁹. §. illud. in iij. col. & seq. de ver. obli.

¶ Oppon. de l. cum quidam. An p. sen- tētiā fiat noua- tio, vide in l. j. de iu- di.

¶ Fieri executio. An sententiā exe- cutioni mandetur contra fideiussorē sine nouo proces- su. etiā omnia ista intellige, nisi sniā feratur cōtra prin- cipalem contuma- cem ex ficta cōfes- sione: quia non no- cet fideiussori, per no. per Bar. in lege cum fili⁹. de verb. obli- g.

¶ Item inducebā. vide glo. in l. fide- iussor. ff. de re iud.

LEX III.

Ancimus. Bona lex est: breuiter dicit: Quadrimēstri tempore elapso, cur- runt vsuræ legitimæ fortis tantum & nō vsuræ, & dilatio, quæ datur reo, prodest si, de iussori. h. d. Diuiditur in duas partes principa- les. In prima dicit vsuras currere super sorte tm̄ In secunda dilationē porrigit ad fideiussorē. Secū- da ibi: & cū antiquitas. Itē prima subdiuidit: quia primo ponit dictū. Secundo probat p. rationē à re- motione generis. Tertiū p. rōnē à remotione ab furdi. Quartū p. rōnē à maiori. Quintū p. ratio- nem à nouatione. Partes videbitis in tex. Secūda ibi: cū em̄. Tertia ibi: si em̄ sine. Quarta ibi: si em̄ ex iudicati. Quinta ibi: si enim nouat. ¶ Nota ex prima particula, q. currūt vsuræ fortis tm̄, nō vsu- rarū. ¶ ¶ Secūdo nota illud, à quo remouet̄ gen⁹, & quælibet eius species. ¶ Tertiū nota ex quinta particula, f. q. sniā nouat primā actionē, & iter- rumpit cursum vsurarū. Venio ad primū dictū.

¶ Oppon. de l. cū quidā. §. in tacito. ff. de vsuris. Solue vt in gl. ¶ Vltimus oppo. dicitur hic q. per sniā nouat primā actio. ¶ Cōtra. ff. de pig. l. gre- ge. §. etiā. Veritas est, quā ponit Cy. in l. aliā. ff. de noua. & gl. & Cy. tangūt s. de iud. l. j. q. nouatio assumit tribus modis. Vno modo, primæ actiois in secundū trāsfusio. & de ista loquit̄ ff. de noua. l. j. Secūdo modo accipit̄ nouatio, hoc est, nouæ qualitatis additio. & ista fit p. li. conte. vt l. aliam. ff. de noua. fit em̄ actio prima, perpetua, & transi- toria i hæredes: sed nō erit noua. Tertiū modo ac- cipit̄ nouatio, hoc est, nouæ formæ adiectio: & ista fit per sniā. nā adiciē noua actio p. sniā. Item impedit primas vsuras p. centesimas: nō tm̄ q. pri- ma actio tollat. Ita loquit̄ hic. ¶ Venio ad secūda partē ex qua nota duo. ¶ Primū, q. exceptio cō- petens principali, porrigit ad fideiussorē. ¶ Secū- do nota q. sniā lata cōtra principalem, mandat̄ exe- cutioni cōtra fideiussorem. ¶ Ad primū op. ff. de excep. l. excep. Sol. Quod hic dicit̄, Fallit in exe- ptionibus coherentibus personæ: vt l. contraria. ¶ Ad secūdu op. & videt̄ q. contra fideiussorem l. nō possit fieri executio, cōtra quē nulla præcef- sit instantia, nec sniā: vt j. q. res iudi. nō no. p. totū rit. & s. tit. j. l. j. ff. de pig. l. grege. §. si cū defensore. Sol. Odof. intelligit ista in fideiussore de iudica- to soluēdo: licet gl. loquatur simpliciter. Leges cōtrariæ loquuntur in fideiussore cōtractus, licet gl. pe. loquatur hic simpliciter. Ista materia, vtrū executio fiat contra fideiussorem, est valde lon- ga. quam plenissimè tractaui in l. j. & in rub. ff. iu. solui. Tamen quātum ad propositū docto. dicūt: Aut loquimur in fideiussore cōtractus: & loquū- tur cōtraria. Aut loquimur in fideiussore iudicatū solui: & loquitur hic. Et q. iste tex. loquat̄ de exe- cutione, quæ fiebat in fideiussorē: patet ex eo q. dicit statim, vt ibi dixi. Itē inducebam⁹ hanc l. ad aliud, f. q. fideiussor iudicatū solui, qui exactus est p. dño, habet executionē paratā contra dñm, nec habet necesse contra eū dare libellū in actioe mādati, nec pcedere ordinatē: vt hoc tex. ibi: ista

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Non procedat. Hic adde quæ habes in l. Paulus. la. ff. de re iudic.

b ¶ Secundò modo. per Bar. latius. l. ij. §. j. ff. de duo. reis.

c ¶ Verba snia. Vi de Bar. i. l. j. §. de er. ro. cal. & Bart. in l. Paulus. la. ff. de re iudic. verba sententiæ debent intelligi secundum sequentia. vide tñ Bal. in l. fi. s. cõmuni diui.

e ¶ P. P. A. V. P. de quæ habes i ber tach. in versic. snia interpreta. & adde qd si iudex condemnet aliquæ snia i telligit sine die vñ cõditione: licet in- strumentũ vigore a cuius præfert snia cõtineat diem vel conditionem. vide Aret. in l. j. C. si ad. liber. & ibi etiã vide Sal. aliter distin- guentẽ vide ad do- ctinã Bart. hic eũ dem. in l. Paulus la. ff. de re iud. vide Alex. in l. miles. §. de cõ. eod. tit. de re iudi. ista tñ reg. nõ procedit in snia ad iudicatoria iuris re- galis. quia intelli- gitur pro rata dñi cõ- petentis. l. iij. §. si alter ff. fin. regud. vbi Bal. & Floren- no. & Aret. in l. si separati. §. quoties ff. de acquir. pos. Ioannes de Imol. & alios in princi.

d ¶ Super toto. Facit quod not. Bal. in l. pe. in ij. col. de sen. quæ sine cert. quã- ti. & expressẽ bal. in l. ij. in ij. colũ. de re iudica.

e ¶ His præmissis. De intelligẽtia hu- ius legis vide doct. in l. repetita. & qd ibi Bar. de fide in- stru. & vide Alex. in l. j. C. de iudi.

f ¶ Si neque. Vide Barto. in l. neq; ff. de cri. expil. hære.

g ¶ Oppon. qd frater. Idetinet Bart. i. l. sepe. i. ij. & ff. de re iudi. & vide in l. ij. in fi. §. de eden.

h ¶ Res inter alios. Per Innoc. in cap. quãuis. de re iudi.

tin pecunias, &c. Plenè vide in l. j. iud. sol. Gul. tã git hoc in l. ij. §. fi. cum. l. seq. ff. qui satisda. cogan.

Si plures una sententia condemnati sunt. Rubrica.

S V M M A R I V M.

Libellus, in quo conueniuntur plures simul, & quilibet in solidum, procedit si adijcitur qd vna solutio sufficiat. Illud, quod dicitur, quod debet pronuncari super toto, intelligitur super toto quod petitur: licet in sententia omittatur aliqua qualitas.

LEX I.

In nõ singuli. Rubrica.

Simpliciter cõdemnati, intelliguntur in partes æquales: nisi aliud sit expressum. h. d. totus iste titulus. ¶ Not. quod dixi in sumario. Oppon. aut tu dicis qd libellus sic præcessit, quia petebantur cõtũ simpliciter ab omnibus: & tũ nõ verum: quia snia debet conformari libello: vt in l. vt fundus. cõ di. & ideo nullũ dubiũ habet lex: quæ sic petebatur. ¶ Aut tu dicis, qd dabat libellus in solidũ cõtra plures: & tunc vñ qd libellus nõ procedat: & p cõsequẽs nec snia: vt s. de fideiul. tut. l. j. vbi dicitur expressẽ qd nõ pcedit libellus, qñ cõueniunt fideiussores & tutores pupilli in solidũ. Sed posito qd procedat libellus, adhuc vñ qd nõ valeat sententia: quia pro parte tantũ iudicauit, & p parte non: nã cum petebat à quolibet in solidũ, cõdena- uit quẽlibet pro parte: ergo snia est nulla: vt not. s. si aduer. rẽ iudi. l. j. Dico qd põt intelligi duob; modis hæc lex. ¶ Vno modo, qd petebat simplr cõtũ: & dubiũ facit in lege: quia vbi obligatio præcedit in solidũ: ita & petitio & snia videbant in solidũ debere intelligi, qd hac l. remouetur. Secũdo modo põt intelligi, quod cõueniebã plures si mul, & quẽlibet in solidũ, hoc adiecto, qd vna solutio sufficiat. Iste libell; procedit vt j. de duob. re. aut. hoc ita. & l. in executione. §. in solidũ. ff. de vers. ob. Habes in gl. not. quæ dicit in l. si mādato Titij. §. Paulus tñ dicit. ff. mand. & tũ dubiũ facit hic: quia videbat qd verba snia debent intelli- gi secundũ verba petitionis. qd hic remouet. Nã verba snia debent intelligi secundũ se, & secundũ quod ipsa important, nõ p relationẽ ab libel- lum: nisi ad libellũ expresse se referant: vt vidistis in l. fi. s. de sen. quæ sine cer. quãti. Non obstat l. j. de fideiul. tut. quia fateor qd nõ possunt cõueniri in solidum si exigant. Ita loquitur ibi. Ita sentit ibi gl. paruula. Sed si adijcitur in petitione, qd vnus so- lutio sufficiat: bene procedit, vt dictum est. s. nõ obstat qd pro parte pronunciat, & pro parte nõ quã imò pronunciauit super toto in eo qd est peti- tum, licet illã qualitã an in solidũ, vel pro parte, omiserit. quod nota qd illud, qd dicitur, qd debet pronuncari super toto intelligatis sup toto qd petitur. nec vitiat in snia, si omittitẽ pronuncia- tio super aliqua qualitate. quod tenent menti.

e ¶ His præmissis venio ad glo. Opp. & videtur qd snia profit cõdenato, contra l. euidẽter. ff. de ex- cep. rei iud. Dicit gl. hic videtur condemnatus in parte, & in parte absolutus. Ista est falsa, vt no. in l. j. §. si aduer. rem iud. Vel dic, qd non prodest ei: quia adhuc prima actio durat in solidũ: ideo sen- tentia nõ tenet, nisi pro parte, si est vera.

LEX II.

Quoties vnus ex plu- ribus ap. l. j. Solutio, vnus appellatio prodest alijs, vt ibi no. tamẽ non nocet vni, nisi alter nõ sit soluendo.

Quibus res iudicata non nocet. Rub. S V M M A R I V M.

¶ Frater admittitur ad defensionem rei fratris sine mandato,

3 Sententia lata contra eum, præiudicat eidem fra- tri, si non vult habere ratum.

4 Quod tunc frater, qui litigauit, teneatur ex cau- tione de rato, si eam interposuit.

LEX I.

Sententia lata contra vnũ, non nocet alijs siue sit conuicta persona, siue nõ, siue in causa ci- uili, siue in criminali: siue sit in eadẽ cã. siue in simili. h. d. totus iste tit. ¶ Oppo. qd frater est psona, qd admittit sine mādato: vt l. sed & hæ. ff. de procu. ¶ Sol. Ex hoc nõ seqẽ, qd sen- tentia lata contra eum præiudicat, si nõ vult hoc ratum habere. Fateor tñ, qd ipse frater, qui liti- gavit teneat ex cautione de rato, si eã interposuit.

LEX II.

Res inter alios. ¶ Oppo. de nus. §. fi. de inoffi. test. Gl. qd est hic, di- cit, quod est regula, quæ fallit in casibus, quos gl. ponit hic: quos vide. Do. Cy. omnes casus specia- les inducit per modum cuiusdam distinctionis valde longæ, quam omitto pro modo: licet ista di- stinctio egeret multis suppletionibus.

Comminationes, epistolas, program- mata. Rubrica.

¶ Ista rubrica ponit summariũ totius tituli: cõ- tinua vt in gl.

LEX VNICA.

Iudex. Nota qd manda- tum de mittendo aliquem in possessionem, non præcedente causæ cognitione, non valet, vt hic: quod no. Di- ce mus in l. meminerint. j. vnde vi. quod tene m. ti Hic nõ sunt alia.

Si ex falsis testimoniis. & instrumen- tis iudicatum sit. Rubrica.

LEX I.

Sententia lata prætextu fal- sorum instrumentorũ lata, rescin- ditur tribus cõcurrentibus, seu cõuenientibus: si falso sunt p- ducta, & de falso non sit cognitũ, & propter illa rescindendã, ad executionẽ impediendã, & ad solu- tũ repetendũ. h. d. totus tit. Postea examinabim; in del. ad l. ¶ Opp. s. m. de fi. inst. l. vlt. Sol. Ibi fuit de falso cognitũ in primo iudicio: hic nõ. Si ergo in primo iudicio est cognitũ de falso, nõ nocet in alio: qd intelligesi ad eundem finem quæritur de falso, in eodem iudicio, iuxta ea, quæ notantur per Cy. in l. peremptorias. s. sen. rescin. non pos. Habemus in l. q. Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. ob. Item oppo. Insti. qui ma. non pos. §. semel. So- lut. ibi exponit causa falsa, id est, non vera.

S V M M A R I V M.

1 ¶ Sententia lata prætextu falsorum instrumen- torum, & sic rescindenda, non firmatur per ap- pellationem.

2 Probato falso, sententia rescinditur per restitu- tionem in integrum. & quando id fallat.

LEX II.

Qui. Quæro, dicit hic, & qui nõ prouocauerunt. Quæro qd ¶ si appellasset, an snia firmaret? Videt qd sic. ff. rem ra. ha. l. cum minor. §. falsus. Cõtrarium est verũ, per l. expressim. ff. de appel. Nõ obstat §. falsus. qui ibi snia solum deficiebat propter de- factum cõsensu: hic vero propter falsitatẽ instru- mentorũ. ¶ Quæro, pbatõ falso, qualiter snia re- scindat. gl. hic dicit p restitutionẽ in integrũ: vt l. diuus. de re iudi. Fallit in casu s. si ex fal. alleg. l. j. Hoc, qd gl. dicit, est verũ, qñ snia ppter falsa in- strumenta,

¶ Non valet. Idem de mādato de dif- cutiendo de posses- siõc, secũdũ Bal. qd dicit hanc esse sin- gularem.

e ¶ P. P. A. V. P. Si ex falsis. Not. qd licet testes pro- ducti in causa pro- barent falsi, nõ tñ retractaretur snia, nisi constaret qd iudex mōt; fuisset per illos, & quali- ter istud procedat vide Fel. in cãter cãtera. in ij. colũ. extra de re iudica. vide latius de ma- teria quõ post sen- tentiam possit op- poni exceptio falsi- tatis. & quid de- beat probari, vide Felinum in c. licet causam. i. xv. col. & plurib; seq. extra de probat. Item an sufficiat pbare te- stem fuisse corru- ptum, vide Fel. in c. sicut. in vlt. colũ. extra de testi. Itẽ qd pendente cogni- tione talis falsita- tis obseruari debet sententia, vide Fe- li. in c. acceptamus. in ij. colũ. extra de fid. instru.

1 ¶ Si tabulas. Adde Bar. in l. diu. ff. de re iudica.

m ¶ Opp. s. idem di- cit in l. diuus. ff. de re iud. adde Bald. in d. l. vlt. in vj. col. & per hoc in l. ij. cũ ibi not. j. de falsis.

n ¶ Glo. dicit. Adde Bar. in l. nã postea. §. si minor. ff. de iu- re iurã. & hic adde Bal. j. e. in l. fina. in vj. col. & Bar. in d. §. marcell. & in l. j. s. de aduo. di. iud. ADDE quid iu- ris si testis corru- ptus dixerit verũ Inno. in c. sicut. de testi. c. cum dile. de dona. dicit qd snia nõ tenet: sed in ca- cã causam. de pro- ba. tenet cõtra. Ad de gl. in l. j. §. j. ff. de fal. cui cõiunge gl. in l. damus. C. de fal. ponit quid iu- ris in dicto casu. Andreas Barba.

In contrariū. An
 ut siua rescidat sus
 ficit probare, testes
 falsum dixisse: an
 reqrat et quod p-
 bet, eos fuisse cor-
 ruptos, p Bal. in l.
 si in j. co. j. e. Adde
 Spe. & Io. an. in ti.
 de senten. §. qualr
 ver. atem oppon. &
 an tuc siua retrate
 tur vide in versicu.
 sequentibus. Et an
 si post terminū tes-
 tes nō possunt re-
 probari an iudex
 possit ingere, vi-
 de Bar. cō. xi. c. xix.
 b Oppo. q. qui. &
 scripsi post Imo. in
 d. l. j. de re iudi.
 c Exceptio. An ista
 exceptio falsi im-
 pediat executionē
 vide et bald. in l. ij.
 cū ibi not. j. de fal.
 & Bal. i. addi. Spec.
 de exec. sen. in iij.
 col.
 d Exceptiones. q
 exceptiones pos-
 sunt opp. in execu-
 tione siua, vide eū
 in l. iij. §. cōdena-
 tum. de re iu. & vi-
 de eū in l. diuus. e.
 ti. in fi.
 e Practicam. Nota
 hanc practicam cō-
 tra executionē sen-
 tentiæ.
 f Confessos. Et de
 confessione erro-
 nea. vide Barto. in
 con. cxxij. incipiē.
 in causa Io. Patro-
 chij. Andre. Barb.
 c Confessos. De dif-
 ferentia inter hunc
 tit. & ti. de interro.
 actio. vide Bartol.
 in rub. ff. co. Et an
 confessio vnus no-
 ceat alij, vide bart.
 in l. ij. §. de eden. &
 doct. Quæ differen-
 tia sit inter confes-
 sum, & conuictū,
 vide docto. & ma-
 ximē Abba. in c. at
 si clerici. de iudi. &
 statutū faciens mē-
 tionē de confesso,
 intelligitur de spō-
 te confesso. Ita di-
 cit Bal. i. l. ij. j. quo.
 ap. vbi dicit, quod
 esset verūm in ma-
 teria exorbitante:
 & statutum facies
 mentionem de con-
 fesso, similiter in-
 telligitur de vero
 nō de ficto. Ita no-
 tat dominus Ant.
 & alij. in c. at si cle-
 rici. d. iud. & bene
 facit tex. in l. quo-
 niam. & quod ibi

strumenta, est lata cōtra presentē. Sed si esset lata
 contra absentem, esset ipso iure nulla: vt l. si præ-
 tor. §. marcellus. s. de iudi. & ibi no. Istam mate-
 nam plenē examinavi in d. l. diuus. ff. de re iudi.

S V M M A R I V M.

Non sufficit probare, testes dixisse falsum &
 illis attestacionibus iudicē motū, vt siua rescinda-
 tur: si quis in positionibus, vel in libello dixit, te-
 stes falsum dixisse pecunia corruptos.
 Quando committens falsitatem in iudicio perdat
 causam.

LEX III.

Falsam. Circa istam legem est
 examinandū vnum,
 de quo est opi. t vtrū sufficiat pbare
 testes dixisse falsum & illis attestatio-
 nibus iudicē motū, ad hoc vt rescindat siua. Hic
 videtur q sic. In contrarium videtur, q debeat p-
 bari duo: scilicet, q dixit falsum. & q corruptus
 pecunia: vt l. diuus. ff. de re iudi. alias non rescin-
 datur siua. & hoc tenent Pla. Gl. videt tenere cō-
 trarium, q nō requiratur q iudex sit corruptus
 pecunia: q idē est iuris in testibus, & in instrumē-
 tis: sed in instrumentis nō adhibet illa distinctio
 an sit corruptus, vel non: ergo & c. Veritas est ista.
 qn aliquis se adstringit in positionibus suis, vel in
 libello: qa dicit testes falsum dixisse corruptos pe-
 cunia. Certē si ad hoc se adstringit debet vtrunq;
 probare, alias non. Secus si ad hoc se nō astringit.
 Istud probatur extra, de proba. c. licet. Et ibi vi-
 de de hoc p Bar. & Inn. Ego plenius in d. l. diuus.
 t Oppo. q qui falsitatem cōmittit in iudicio,
 perdit causam: vt s. de pœni. iudi. qui ma. iudic. l. j.
 & ff. de iure fil. l. in fraudē. §. neque instrumenta.
 Sed hic dicitur, q cā restauratur in pristinum sta-
 tum. ergo male. Breuiter, qnq; quis cōmittit falsi-
 tatem circa acta iudicialia falsificando & fraudan-
 do: & tunc perdit causam: vt d. l. in fraudem. Quā-
 doq; committit falsitatem corrumpendo aduersa-
 rium vel iudicem: & tunc perdit causam: vt supra
 de pœ. iud. qui ma. iu. Quandoque committit frau-
 dem circa testes, vel instrumenta, & tunc nō per-
 dit causam. Ita loquitur torus iste titulus.

S V M M A R I V M.

Exceptiones oppositæ post siua contra a-
 ctionē primā, & aliæ, quæ possunt incontinenti
 probari, impediunt executionem sententiæ.
 Practica formandi exceptionem, contra execu-
 tionem sententiæ.

Iudicati. Vides hic, q ista
 exceptio impedit
 executionem. Contra. s. de ordi. co. l.
 si. Sol. Breuiter, t quædā exceptiōes
 opponuntur post siua, non contra siua, sed cō-
 tra actionem primā: & istæ impediunt executio-
 nē, vt l. j. s. de iur. & fac. ign. & ibi dicā istud. Quæ
 dā exceptiones opponūt post siua: cōtra ipsam
 siua, nō cōtra actionē primā. & hic aduerte. aut
 de illa exceptiōe liquet nullo alio pbato extrin-
 secus: vt qa tuit, plata nulla pcedet instātia, vel
 fuit cōdenatus dominus: vbi deberet condemnari
 procurator, & similia: tunc etiam impeditur exe-
 cutio: vt l. j. s. de execu. rei iudi. & l. si cū nulla. ff.
 de rei iudi. Si vero requiritur alia probatio extrin-
 secus: tunc aut ista probatio requirit altiore in-
 daginem: & tunc nō impedit executionē, vt l. fin.
 s. de ord. cog. & j. de fal. l. ij. & extra. de in integr.
 rest. c. auditis. aliās ca. suscitata. Si vero illa excep-
 tio possit probari incontinenti, tunc impeditur
 executio. & hic est casus in l. nostra: nā hic loquitur
 qn iā in alio iudicio instā erāt pdita falsa ita q
 de falsitate pbatio, erat p aperta, & manifesta. &
 vide tex. q dicit, q ista distinctio sit vera. pbatur
 p rationē. Nā vos scitis, q in executione siue ad-
 hibet cognitio summaria: vt l. à diuo Pio. §. si sup
 rebus. ff. de re iudi. Sed in summaris cognitioni-
 bus admittunt exceptiones, q possunt probari in-
 continenti, nō ista, q requirunt indaginem: vt l.
 iij. §. ibidē. ad exhi. & ad Trebelli. l. ille à quo. §. si
 de testamento. & l. t à quo. in prin. vt in pos. lega.

ex hoc habes practicam qn formas exceptionē
 contra executōnem sententiæ: quia debes dice-
 re, quam paratus sum incontinenti probare. quod
 si non possit probare incontinenti, iudex possit
 eam respuere. quod nō. & tene menti.

De confessis.

Rubrica.

Continua vt in gl. Dicitur est s. de vere condē-
 natis. sequitur videre de quasi condemnatis, qui
 dicantur confessi. ¶ Quærit gl. quomodo differt
 hic titulus, à titulo de interrogatorijs actionib?
 Dicit gl. q hic titulus habet locū post lit. contes-
 ta. ille i. ul. de interrogatorijs actionibus ante li-
 contest. Et vide gl. de hoc not. de interrog. actio.
 super rub. de procu. l. non solum. in prin. Veritas
 est ista, q hic titulus habet locum ante lit. contes-
 & post: quia etiam nullo præcedente libello, vel
 litis contest. fiunt confessiones, vt j. videbitis: &
 differt ab illo: quia ibi de interrog. actio. q fiunt
 in iudicio, ad litis ordinationem, hic de his quæ
 fiunt ad litis decisionem, dixi ff. ec. super rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 A confessione sua facta in iudicio non potest
 quis recedere.
- 2 Confessio facta in iudicio habet executionem pa-
 ratam. & nu. 7. & 8. & 9.
- 3 Quando dicatur confessio in iure. & nu. 7.
- 4 Quæ pertinent ad iurisdictionem voluntariā iu-
 dicis: possunt in quolibet loco expediri.
- 5 Quid in his, quæ pertinent ad iurisdictionem cō-
 tentiosam.
- 6 Confessio facta in iudicio proficquendo: an profit
 consenti.
- 7 Confessio incerta facta in iudicio meretur execu-
 tionem in casibus, in quibus valeat siua incerta.
- 8 Confessio facta in iudicio, super eo, quod ius, vel
 natura respuit, non valet. & nu. 8.
- 9 Positioni iuris, non tenetur quis respondere ibi. &
 in causa capitali confessio spontanea præiudicat.
- 10 In criminalibus, quando quis habetur pro iudi-
 cato, per confessionē, debet sequi siua diffinitiuā.
- 11 Idem in causa ciuili, quando confessio emanauit
 post litem contestatam.
- 12 Confessio facta in iudicio, in quibus æquiparetur
 sententiæ. & nu. 8.
- 13 Confessio adulti tenet sed restituitur.
- 14 Confessio tutoris, quando præiudicat pupillo.
- 15 Confessio facta in iudicio, debet poni in actis.
- 16 Quod confessio valeat sine interrogatione.
- 17 Ad tales responsiones compellitur aduersari⁹ of-
 ficio iudicis.
- 18 Confessio facta coram iudice, an mandetur exe-
 cutioni per alium.
- 19 Si fiat coram iudice incompetenti, executionem
 non meretur.
- 20 Si fiat corā arbitro, ita præiudicat sicut corā iudice.

LEX VNICA.

Confessos. Hæc no-
 tabilis lex, h
 & habet notabile glos. Breuiter
 hoc intēdit: t Confessus in iure,
 habet pro cōdenato: & cōtra eū
 pōt fieri executio. h. d. Iste tex.
 habet duas partes, vt patet in summa, No. q con-
 fessus in iure habetur p cōdenato. Simile in l. j.
 ff. e. ¶ No. q à confessione sua qs nō pōt recedere.
 q dicam in l. error. de iur. & fac. igno. & dixi ff. e.
 l. ij. ¶ t Tertiū no. q confessio habet executionem
 paratā. Ita dicit hic tex. & l. post rem. ff. de re iu-
 di. & l. debitoribus. e. ti. q no. & tene mēti. Et pro-
 pter hoc in ciuitate ista, instrumenta confessiona-
 ta mandant executioni, sicut siua diffinitiuæ:
 qa p statutū si sit confessio facta corā notario, vi-
 deatur facta corā iudice: in Tuscia vocant instru-
 mēta guarētigionata. qd no. Vcnio ad gl. siue est
 magna. Vides q gl. ponit regulā, & multas limi-
 tationes ad eā. Ego pro declaratione glo. forma-
 bo pro qualibet limitatione vnā oppositionē.
 ¶ Opp. q confessio non præiudicat: vt l. si ex cau-
 tione. & lex contractibus. s. de non nume. peca-
 mm ij

Bald. ff. de his qui
 no. infa. vbi dicit,
 q bannitus, q ex
 forma statuti habe-
 tur pro cōfesso, nō
 efficit infamis. Et
 vide q singulari-
 ter tradidit Gul. in
 Specu. de confes. §.
 nūc videndū. cū cō-
 cord. quas habes p
 Alex. an l. ij. §. pen-
 de eden. vbi dicit
 q quāuis confessio
 facta in vno iudi-
 cio, faciat probatio-
 nē in alio: auquā
 tamen hoc est verū
 si sit facta per pro-
 curatorē: recipit ta-
 men d. etum itatū-
 tum interpretatio-
 nem passiuam, vt
 habetur post Bart.
 in l. ij. j. quo. appe.
 Quando autem sta-
 tutum habens ali-
 quam pro cōfesso,
 debes intelligere
 de confessione iu-
 diciali, & solenni,
 secundū Bald. in l.
 quoniā. in prin. cō-
 menti. ff. de his qui
 no. infa. quod dixi
 tenendum. & scias
 q ille, qui cōfite-
 videtur amittere
 dare, Bar. in l. ex fa-
 cto. de hære. instit.
 vide post Bar. in l.
 Pub. §. si. ff. de po.
 ¶ Instrumenta cō-
 fessionata. Que est
 rō q hodie instru-
 mentū confessiona-
 tum habet execu-
 tionē paratam de
 iure cōi, vide Bald.
 in l. j. s. de exc. rei
 iud. in j. colum. per
 Paul. de Eleaza. in
 cōmento c. ex par-
 te. de confes. circa
 pe. col. & ibi etiam
 aliquid per dūm
 Ant. Adde Pau. d.
 ca. con. lxxij.
 P. P. A. V. P.
 ¶ Sententiæ diffi-
 nitiuæ. vide Bar. i
 l. cum huius. in fin.
 princ. ff. de bo. au.
 iud. pos.

Secunda Bartoli super Codice.

vbi dicitur quod intra biennium potest obijcere exceptione nō nu. pecu. licet fuerit confessus. Huius timore dicit gl. q. hic debet intelligi confessus. f. in iudicio. Nā ibi loquitur de confessione extra iudicium, q. nō prodest ad obligandū, sed ad liberandū, dicit gl. Sed de hac confessione extra iudiciū. nihil dicit hic. sed materia eius est in l. genera liter. de nō nu. pe. & ibi dicit. Et tigi in l. nō solum §. si liberationis verba. de lib. leg. iuxta hoc est videndū, q. dicit fieri confessio in iure. ⁴ Gl. hic dicit, in iure, vbi cūque sit iudex: vt ff. de interrog. actio. l. voluit. §. & ait. In cōtrarium vñ, q. iudex debeat seruare locū maiorū: vt l. cum sniam. s. de senten. & l. pe. §. si. ff. de iustit. & iur. Propter qd dicit, & q. dā sunt, q. pertinet ad iurisdictionem voluntariā. & ista pnt expediri in quolibet loco: vt l. ij. ff. de offi. procon. & l. e. & sic seruaf in emā. cipationibus, & similib⁹ casibus. ⁵ Quā dā ptinet ad iurisdictionē cōtēiosam: & tūc si qd debent expediri summarie, & de plano, pnt expediri in quolibet loco: vt l. nec quicquā. §. de plano. ff. de offi. procon. & l. ij. §. dies. quis ordo in bono. pos. ser. & ibi gl. ⁶ Quē dā vero requirunt plenariā causę cognitionē: tūc si quidē quod agit pertinet ad litis ordinationē, potest expediri in quolibet loco: vt d. l. voluit. §. q. ait. de interro. actio. Si ptinet ad litis decisionē, debet seruari locū maiorū: vt d. l. cū sentētiā. s. de sentē. cū simi. seruata distinctionē, quā dixi in l. si vt p. p. omis. la. ij. q. uo. & q. iudex. & l. j. de sentē. ex breui. reci. ⁷ Itā ergo confessiones quę pertinet ad litis decisionē, debēt fieri in loco maiorū. Fallit ex cā: q. ppter qualitātē personę pōt mitti ad eam, vt rñeat. ff. de iurciur. l. ad egregias. ⁸ Modo habetis primū. Op. de l. etate. §. j. ff. de interro. act. & s. de pbatio. l. exēplo. Dicit gl. intellige hoc, q. confessus est contra se: secus si pro se, vt in contrarijs. Hoc q. confessio facta pro se nō p. fit: fallit in casibus q. ppter delictum aduerfarie: vt l. si q. j. vñ vi. ⁹ Itē quando defertur iuramētum in litē, in casibus, q. ponunt in l. in actio. s. de in litē iuran. ¹⁰ Itē vbi defertur iuramentum in defectum probationis: vt l. admonendi. ff. de iurciur. & l. in bonofidei. s. de iurciuran. ¹¹ Circa prædicta est videndū, qd si confessio cōtineat aliqd cōtra se & aliqd pro se vtrū in eis quę sunt cōtra se, & in alijs nō. Istum passum examinavi ibi in l. Aurelius. §. idem que sijt. ff. de libe. leg. gl. tangit in l. si quidē. j. de exce. & ibi dicemus. ¹² Op. tertio de l. certū. ff. e. Solut gl. q. hoc debet intelligi, q. certū confessus est: alias si incertū, cogit ad certificandū, vt in cōtrario. Ego intelligo & in omnib⁹ casib⁹ in qbus valeat snia n. certā, vt l. ij. s. de sent. q. iine certa quāti ta. in illis valet confessio incerta: quia æquiparantur confessio, & snia. vt hic videtis: & eomodo meretur executionē confessio incerta, sicut snia incerta: & in executione declarabitur. Quid enim si esses confessus te esse hærēdē Titij, & me possidere hærēditatē, quare nō valet ista confessio, vel me gessisse negotia tua, per decem annos, & simi. ¹³ Vterius oppo. de l. confessionibus. & l. si is ff. de interro. actio. Solut gl. q. hic debet intelligi q. sit confessus id quod ius, vel natura, non respuit: alias non valeret. vt in contrario. ¹⁴ Ex qua gl. nota, q. positionibus iuris non tenetur quis rñdere: quia in eo respōsio nihil releuat. Si enim ego responderem cōtra ius, nihil valeret: & secundū ius nō releuat ponentē. No. de hoc in l. ij. ff. e. & ibi dixi. & est tex. in l. ornamentorū. ff. de auro & arg. leg. ¹⁵ Opp. ff. ad legē Aquil. l. inde Neratius. §. si. cum l. sequē. & l. qui Stichum. ff. eodem. Huius timore, limitatur ista regula, q. hoc debet intelligi de eo, qui cōfiteatur de eo, cuius nomine cum alio possit esse actum. Nā si ego essem confessus, me occidisse hominem viuentem, non valeret: quia huius nomine non potest esse actio cum alio. Sed si essem confessus me occidisse Titium, quē occidit Scius, ego tenerer: quia huius nomine cū alio possit esse actio. ¹⁶ Opp. ff. de quæstio. l. j. §. diu. & §. si quis vltro. Huius timore dicit gl. quod ibi

debet intelligi confessus in causa pecuniaria: nā in causa capitali cōfessio simplex nō præiudicat, nisi perseveret. Ita vult gl. hic. Videte domini, quod hic dicit gl. q. in criminali non statim confessioni statim: esset verū si confessio esset extorta metu tormentorum, vt in contrario. Nā si confessio esset spontanea, statim ei staretur: vt j. de pœnis. l. cū reis. & tangitur per gl. vbi dixi. ff. de custo. reorum. l. j. & ibi vide. Vt tamen licet confessioni eius stetur, non tamen pro iudicato habebitur, nisi requatur snia, vt statim videbitis. j. dū loquar in criminalibus. ¹⁷ Opp. dicitur hic, pro iudicato habebitur. & sic innuit q. non debet ferri alia sententia, contra. ff. eodem. l. certum. §. fin. & laulia. Gl. q. est hic dicit optimē, quam menti tenebitis. ¹⁸ Quandoque quis confitetur in criminalibus: & tunc sine dubio debet sequi sententia diffinitiuā. aliās nō habetur pro iudicato, vel condemnato: vt l. si confessus. ff. de custo. reo. ¹⁹ Aut in causa ciuili, & tunc aut confessio emanauit ante litis contestatā, quia nullo dato libello: & tunc habetur pro condemnato. Et ita loquitur hic. Aut post lit. contestatā, tunc debet sequi sententia, vt in l. cōtraria. Itē dicit gl. tua hic, & bene. ²⁰ Contra hoc videtur l. si debitor. de iudi. Sol. illud præceptum quod ibi fit, non est sententia diffinitiuā: sed magis ad executionem pertinet, quā ad cōdēnationem. ²¹ Opp. & videtur, quod confessus non habetur pro condemnato: vt ff. eod. vt l. certum. §. sed an. Sol. Intelligi quando confessus erat maior, secus si minor: vt infra. Et hoc intellige in minore, scilicet in pupillo: ²² Nam confessio adulti tenet, sed restituatur: vt d. l. certum, §. minorē. Et est hic vnus de casibus, in quo differt sententia a confessione: quia snia lata contra minorem indefensum, est ipso iure nulla: secus in confessione maioris. Rationem assignat Dyn. quia sententia fertur in inuitum: confessio in violentū. Circa hoc tamen quidā sunt in cōtraria opi. vt Mar. Syl. Cyn. refert hic opi. Dy. & in l. clarum, de auctori. præstan. & dixi in d. §. sed an. ²³ Oppo. iterum de ipso §. sed an. Sol. Ibi loquitur in confessione tutoris: hic in confessione principalis. ²⁴ Istud habet magnum dubium, quando confessio tutoris, & curatoris, præiudicat dno. ²⁵ Breuiter docto. videntur incidere in hanc sententiam. Si qui de m confessio ista emanauit per modum voluntarię iurisdictionis: quia iuit coram iudice tutor, curator vel procurator, & sponte confessus est: tunc non præiudicat domino: vt in §. sed an. Aut per modum contentiosę iurisdictionis: quia habebat necesse respondere positionibus, vel interrogationibus: tunc talis confessio præiudicat dno: vt l. non solum. in princ. ff. de procurato. Ita debet intelligi l. j. dixi latius in dicto §. sed ad glo. dicit latē. ²⁶ Opponi. de l. j. §. diuus. & §. si quod vltro. de quæstio. Sol. Intelligi quod hic fuit confessus sponte: secus si coactus, vt in contrario. ²⁷ Itē opponi. de l. error. de iur. & fac.igno, & l. nō fateatur. ff. eod. Sol. Dicit gl. hic quando confessus fuit sciet, secus si per errorem: vt in contrario, dicit gl. ²⁸ Ad hoc opponi. quia error facti non potest reuocari post sententiam: vt d. l. error. si confessus habetur pro iudicato incontinenti: ergo videtur quod talis confessio reuocari non possit. Solut vt dicam in d. l. error. ²⁹ Opponi. de l. certum. §. si q. absente. ff. eodem. Sol. intellige hic de confessione facta in iudicio parte præsentē, aliās non valeret. ³⁰ Ideo l. si memor facere poni semper confessionē in actis. Idem habes in l. snia, de interrogatoria actio. ³¹ Opp. s. de lib. cau. l. interrogatam. & l. parentes. Sol. Intelligi ibi q. confessio fit circa id circa quod quis non pōt sibi præiudicare. ³² Opponi. de l. ij. ff. de his quę in frau. cred. Dicit gl. q. regula est vera, nisi fiat in fraudem. Certē ista limitatio non est necessaria: quia etiam tūc valet: sed reuocatur per Paulianam, vel Caluisianam actionem. ³³ Vltimō gl. ponit quosdam versus, qui omnia prædicta comprehendunt. ³⁴ Quærit gl. ³⁵ vtrum confessio valeat sine interrogatione, Dic vt

a Confessio in iure. Et qd fiat corā notario, vide gl. in l. iudicemus. s. de lib. cau. & qd not. Bar. in l. possessio. §. & si pos. ff. de acquir. possessio. Sed quid si est facta corā arbitro? Petrus et Cy. hic cōcludūt q. non dicatur facta in iudicio. Sed tu vide Bart. j. e. l. in si. qui videtur tenere cōtrarium, p Paul. de Eleza. in c. ex parte. de confess.

b Plenariam. Tu melius per Bart. in l. iij. §. hoc autem. in ij. & v. oppo. de dam. infecto.

Habebitur. An confessus habeatur pro cōdēnato, per Barto. in l. j. ff. cod. Idem tenet lino. in c. quereunt. de offi. deleg. l. j. in criminalibus licet q. confiteatur, nō mā datur executioni, nisi feratur sententia. Allega. l. si confessus. hic allega. & ij. q. j. c. nos in quen quā. & c. licet. Dec. in ciuili: vbi videt velle ibi, dum dicit currit etiam confessio a die confessionis. ff. de confess. l. certum. Et dicit Inn. in c. qualiter. el. ij. de accusa. q. si aliquis confitetur crimen in iudicio, sine alio processu, fertur sententia diffinitiuā, quātuncū que pœna grauior imponi possit. Allegat s. ad l. Aquil. l. proinde. de costi. c. ij. & ij. q. j. c. et ij. & vide gl. in canos in quēquā. Ad materiam huius ad de Bartol. s. prox. & an confessus possit appellare, vide post Bart. in l. ij. j. quo. ap. non recip. Adde an confessus habeatur pro condemnato: & quid si metu tormentorum, Petr. de Ancha. conf. xxij.

Barthol. super Codicem
ff. de lib. cau.

a ¶ Quærit gl. Vide Bar. in l. diuus. de cust. reo. per Pau. de Eleaza. in c. ex parte. extra. eod.

b ¶ Vtrum confessio. Vtrum confessio facta coram iudice mandet executioni per alium. Idem tenet Inn. in c. per inquisitionem. de elec. & Io. And. in tit. de confes. §. sequitur. versic. quinto non valet. in addi. Idem tenet do. Feder. de Scalas dis. putado. & conclu. dit. q. vbiq; iurisdictio iudicis in a competentis. non potest progari per confitentem. ibi con. fessio facta est nul. la. Sed vbi iurisdictio sua pot. prorogari. confessio facta tenet. Quod dictum sequit. Ang. in l. j. ff. de confes. Dicit tñ Innoc. in d. c. q. confessio clerici facta coram iudice seculari nō valet. vt possit condemnari: tñ clericus tractus coram iudice incompetenti. poterit cōpelli ad confitendum. quod q. prius fuit confessus. Hoc etiā sequitur Ang. in d. l. j. & ibi ponit. qd talis confitens mortuus est.

c Dic vt in ea. Casus est in l. si sine. de interro. actio. ¶ Quærit gl. 2. quo iure possit compelli respondere. Glo. dicit officio iudicis. & bene. Et de hoc dicemus in l. ij. §. q. d. obseruari. de iura. calū. & vide glo. & legibus quas glo. allegat. ¶ Circa hoc quod dicit hic. q. confessio mere executionem: ¶ Quæro vtrum confessio facta coram iudice mandet executioni per aliū. Breuiter idē quod in snā dico: vt l. à diuo Pio. §. j. ff. de re iud. & ibi de hoc. ¶ Quæro. vtrum confessio facta coram iudice incompetenti. mereatur executionem. Respō. q. non. sicut nec sententia: vt s. si à non compe. iud. per totū. & extra. de iudi. ca. at si clerici. ¶ Quæro. tñ an confessio facta coram arbitro præiudicet. sicut facta coram iudice. Pet. de Bel. periti. tenet q. nō: quia sententia arbitri nō habet vim snā: vt l. j. §. de arbi. ergo nec confessio. Contrarium hodie puto. Cū enim hodie est data vis sententiæ arbitri. qñ est emologata. Item omnibus actis factis coram eo creditur: vt l. cum antea. §. de arbi. ergo & confessioni.

Res inter alios acta. Rubrica.

LEX I. Nter alios. ¶ Nō eget summa: q. rubr. sum.

Alleg. Inn. in c. si. de succes. ab intest. Et istis adde singularem glo. in l. qd ergo. §. ex cōpromisso. de infra. quam ad hoc alleg. Ang. & Imo. in l. infamen. ff. de publi. iud. & dicit Lap. ad literam in c. docet. de immu. eccle. q. valet confessio facta in loco phibito alle. quod scribit Archi. xxx. c. v. l. iudicantem. & Bu. de procur. c. auditis. quod est verum. si sit coram iudice nō phibito. secūdum no. par Inn. in d. c. per inquisitionem. aliās fecus. d. cat. si cleri. de iudi. Et secūdum hoc tenet. q. valet confessio à subdito facta corā suo iudice. licet extra territorium. quāuis processus aliās non valet. d. c. decet. & adde Bar. & quæ ibi dixi. ff. de custo. reorū. Et de confessione facta in ciuili. an præiudicet in criminali. vide Bar. in l. ij. ff. vi. ho. rapt. Adde Bal. in consi. aliquis confitetur coram iudice. dic q. confessio facta coram incompetenti iudice valet. non q. ad condemnationem. sed vt cogatur perseuerare. Allegat nouum dictum Inno. in c. cum super. de confes. & in c. per inquisitionem. de elec. Pro quo alleg. Bal. in l. capite quinto. & ibi glo. de adulte. licet dicat in contrarium. dicto c. at si clerici. tamē tenet dictum Innocen. Adde an confessio facta in iudicio nullo. absente parte valeat: Bal. consi. cxlix. in libro. Et an confessio facta super inepta inquisitione valeat. vide pulchrē Ange. consi. clxxxvii. Vnum tamē scias. quod vbi ex confessione alicuius mortui ante condemnationem. agi non potest contra eius hæredem: quod hoc non habet locum in famoso latrone: quia licet moriatur ante cōdemnationem: potest agi contra eius hæredes. Voluit Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de accusa. in iij. parte. §. j. versic. quid si latro.

¶ Quæro an sententia. Vide do. Anto. & ibi dixi post alios in c. presentata. de test. Andr. Barba.

c ¶ P. P. V. P. Res inter alios acta. Limita istam reg. non procedere in snā declaratoria. ius scilicet alicui cōpetere. vide Rom. consi. ccc. xlvij. ad fi. Item q. snā inter alios lata probet inter omnes q. sic fuit lata. vide Pau. consi. ccc. lxxx. in principi. Item q. snā lata inter alios sufficit in poss. sessorio ad colonū. vide Feli. in c. quāuis. & Iaf. limitatē reg. pluribus modis in l. j. in vlt. col. C. de edē. Itē q. testes recepti inter alios si sunt mortui. s. implem. phationem faciunt inter alios. vide Iaf. in l. admonēdi. in vj. char. in iij. col. de iureiur. in lectura. & in repe. in xxv. char. in j. col. vide aliqua in materia per Soci. in l. modestinus. ff. de execu. rei iud. vide dec. consi. xliij. in vj. rubri. ad fin. Item q. nō snā præiudicet tertio. qñ ipse fuit citatus. vide Alex. in l. sepe. in iij. col. ff. de re iud. & in vj. col. & sequ. quando sententia alteri præiudicet.

d ¶ Inter alios. Vide limitationem per Inno. in c. quamuis. de re iudica. & in l. sepe. per doct. ff. eodem tit. vbi satis dixi. Glo. in l. ij. §. de eden. dubitauit an acta facta in vno iudicio valeant in alio. & contra easdem personas. & contra diuersas. Et concludit quo ad qualequale præiudicium faciunt fidem in alio. non ad plenam probationem. Et q. qualequale præiudicium fiat. est casus in l. si duo patroni. in principio. ff. de iureiur. do. maxime si persona in hoc secundo iudicio interueniens. fuit in primo. Idem si sit ratio connexitatis personarum. vt in l. res hereditarias. ff. de cri. expi. hære. Pone ergo regulam in actis: & dic quod res inter alios acta. alijs nō

prodest. neque nocet. & l. prima. supra qui. res iudi. nō nocet in isto titulo. Quem tamen intelligo in actis. post quæ nulla est secuta snā. quæ regulat ius dispositum: siue actio. ex actis in non oriatur. vt est gl. in l. & si possessori. §. penultimo. ff. de iureiurando. præterquā in confessione in iuramento: vt de confessione est tex. in l. proinde. §. primo. ff. ad legem Aquil. & de iuramento in toto titulo de iureiurando. Vnde non bene fuit locutus Innocent. in dicto capitulo. causam quæ de testibus. dū voluit quod quando nocent sententia. nocent acta: quia intelligo in actis. de quibus supra aut non æquiparando acta ipsi sententiæ. sed referendo singula singulis: quā limita non habere locum in l. sepe. de re iudica. vbi prior creditor. patiens debitorem experiri. perdit iura sua ex actis factis per posteriorem. secūdo limita. nisi sententia faciat ius. ingenium. ff. de statu hominū quatuor

De relationibus. Rubrica.

SUMMARIUM.

1. Iudex post confessionem consilio sapientis ex forma statuti parte petente factam. si ante habitum consilium pronunciet. snā tenet. licet possit per appellationem rescindi.
2. Sapiens. cui committitur causa cōsulenda. nō potest recipere nouas probationes.
3. Causa quando committitur consilio sapientis. de bet formari punctus de consensu partium: & hoc debet apud acta apparere.
4. Sententia continens litem contestationem & alia acta. si lata est partibus præsentibus. & non reclamantibus. probat acta sic præcessisse.
5. Iudex quando facit aliquid parte præsentem. cui displicet. debet contradicere: & facere poni in actis. parte præsentem. & contradicente.
6. A relatione iudicis non appellatur: sed est cōtradictio quædam.

interuenientibus. Primò quod sit legitimus defensor: & hoc ab initio. l. cū non iusta. ff. de collusio. de egen. secūdo in processu. quod cōm defendat. l. qui repudiantis. in fine. ff. de inofficio. testam. Tertio in sententijs. quæ ferant verbis affirmatiuis. l. diui fratres. ff. de liber. cau. Quarto post sententiam. quod non appareat collusio. Quintò limita in casibus. in quibus quis debet causam ab eo. pro quo sententia lata fuit: quia sententia talis prodest. l. hæredes. §. acem scribit. ff. familia erciscun. & vide in lege si superatus. ff. de pigno. Sextò limita. si tractamus q. snā noceat illi qui ex transuerso in iudicio comparuit pro interesse suo: vt lege à diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudica. in l. i. suspecta. ff. de inofficio. testamen. Septimò fallit in casu gl. in lege secunda. §. hæc pœna. ff. quod quisque iur. vbi quæ impetrauit ius iniqum contra vnum. patietur reuocacionē ab omnibus. Octauò limita: in materia feudali. in qua ex facto. vasalli. dū modo fraudem non committit. præiudicatur domino scienti. vel ignoranti: vt in capitu. j. §. vasallus. vltimo. si de feu. tue. controuer. inter do. & agna. Sed & hoc fallit in casu l. ij. supra de pact. Nonò fallit in casu. quem ponit Cyn. in l. desiderium. supra depositi. vbi instrumentum inter Titium & Stichum probat. etiā contra Mar. Fallit Decimò. in processu facta contra reum principalem: nam ex isto aperitur via contra fideiussorem. in §. primo. & in §. sed neque. in aut. de fideiussor. l. sancimus. §. penultimo. supra ad Trebellia. in gl. Debitum autem principale debet probare contra fideiussorem. Aliter enim potuisset fideiussor cōdēnari: nisi fuisset fideiussor iudicij. l. si. §. si aduer. remiudi. vel nisi in parte cōdemnato in filio. in quem patrem sit executio in peculio: vt l. si cōdēnatus. ff. de nexa. l. si filio. ff. solu. matri. latē per Dyn. & Barto. in l. cū filius. de verb. obli. Vndecimò fallit in casibus. in quibus acta sunt facta cū procuratore & procurator ex aliqua iusta causa remotus est à iudicio: nā ista acta fidei faciunt contra dominum. l. in causæ. §. si ex parte. de procurato. Quod singulariter limita. nisi remotus esset procurator ab instantia ratione suspicionis: quia tunc oporteret omnia de nouo actitari. l. quæ omnia. de procurato. Duodecimò fallit. vbi inquisitus confitetur furtum: nam ex hac confessione tenetur etiam parti. cuius interest. dicit Innocen. in capitulo. cum oporteat. de causa. Bald. in l. ij. C. de eden. & vide Aug. ff. de iuridic. omnium iudi. in l. imperium. Tertio decimò fallit in casu. in quo resultat confessio vera contra defunctum. Nam ista nocet hæredi. per casum singularem. ff. de iure fisci. l. eius qui delatorem. & per Bar. & p. eū in l. mani festē. §. de iureiurando. & singulariter limita habere locum in ficta confessione resultante in vita confitentis. Si autē resultaret ficta confessio contra eum. qui se ipsum interfecit: & ficta confessio nocet hæredi. l. ij. & ibi per Bar. qui testa. fa. pos. & vide Bal. in l. j. ne ex delict. defunc. Item fallit in casibus. in quibus prima causa. & acta inde facta. habent se ad secundā causam. & secunda acta: & quando absolutoria lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in alia: & indicia sunt eiusdem naturæ. s. quia ciuilia omnia præiudicabitur. l. fundi. & l. fundum. ff. de excep. secus vbi causæ sunt diuersi generis. puta vna ciuili. & alia criminalis: fallit in casibus quos ponit Bar. in d. l. ij. de edendo.

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Si quis. Quo casu licet contradicat, & licet nō appellet, non sufficit no. Inn. in ca. quod ad consultationem. in verbo, incipit, de re iudi.
- b ¶ Officiū iudicis. Vide quod scripsi in l. apertissimi §. de iudi.
- c ¶ Positam. Adde Bar. in l. ff. nil nouari. & vide quæ no. i. l. quia poterat: Ad Trebellia. & in l. ad principem. ff. de appel. & aduerte inquantū hic dicitur, q̄ iudex se rēs sententiā, postquam cā est cōmissa a

sa consilio sapiētis, valet, per id quod not. Barto. in l. j. §. si plures. ff. de exer. b. ci. Et ī materia huius. l. vide tex. not. & Bar. in l. ex illo. i. j. de appel. & Bart. in l. j. de appel. vbi quid in iudice, an possit recipere nouas probationes? Adde quod dictū Barto. hic dicentis q̄ sententia lata pēdente commissiōe consilij valet, limitatur, nisi statutum diceret q̄ iudex de heret sequi consilium, secundū Bal. cōsilio chij. tertio d yolumi. q̄ allegat Bartol. ita voluisse in l. si cōuenit. ff. de re iudica. & vide in dicto cōsilio, quid si consultor intra certū terminū debet dare consilium, & tamē nō facit, sed elapso termino mittit iudici, & iudex pronunciat, an valeat sententia? intellige etiā de fctum Barto. vt hic per Pau. de Castro.

d ¶ Punctus. Quando partes dissentiunt in puncto, q̄ faciendū est, vide in lege iusiurandū & ad pecunias. §. si de qualitate. ff. de h iureiu. & in l. m. vēditione. §. si. de bo. autho. iudi. pos. & Bart. in l. j. §. de vē. in spi.

e ¶ P. P. A. V. P. Partibus præsens. vide Franci. cōsi. lxxvii. in ij. co. q̄ limita vt p̄ eun. ibi in pe. col. vide latē Bar. consi. xcvi. vide Spec. in tit. de sija. ad fi. vide Cano. in cin. præsens. extra de renūcia. qd̄ aut de sententia lata a probatissimis viris vide Rom. consi. cccxxii. ad fin. Item quot requirantur ad hoc vt aēta præsumentur. vide Paul. de cast. con. ij. Item quod vbi snā est lata inter præsentes, præsumentur iudex habuif se iurisdicē, vide Panor. consi. l. j. in ij. col. & ibi etiā in pen. col. quādo dicat factum antiquum quantū ad impugnadū sententiā de nullitate vel respectu ordinis, & quod q̄n antiquitas non releuat vbi defectus expressē probatur ad quod vide q̄ habes ad Bar. in l. de vno quoq; ff. de re iudic. & pro præsens singul. ri limitatione q̄ in sententia de antiquo præsumentur oīa aēta solemniter nisi p̄betur defectus, vide Pau. consi. l. in ij. col. Fran. de Aret. consi. lxxij. ad h. Bar. in l. is qui. j. de appella. vide Cepol. cautel. xlvij. vide etiā quō & q̄n præsumentur citatio, & quid in snā ab antiquo, & quid post lapsa ipsa tempora data ad appel. q̄ habes Bar. in l. sumoso. & in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. & quæ dicitur sententia de antiquo vide Ias. in l. cum aliquis. C. de iure delib. vbi generaliter ponit q̄n aliquid dicatur de antiquo. Ange. Aret. in l. si. q̄n appel. sit in pen. co. Itē post biennū præsumentur pro ea, vide Cal. in c. j. in iij. col. de mil. vasa.

LEX I.

Siquis. ¶ Iste est satis bonus, & habet q̄ dā bo. Gl. cōtinuat vt habes in ead. diuidit. Primo ponit quale sit officij iudicis, facta relatione. Secūdo quāle sit officij iudicis in ipsa relatione faciendā. Scd̄a ibi: sed nec ad nos. Breuiter hoc intendit: ¶ Facta relatione, debet officij iudicis cōquiescere: aliās appellabit. Itē relatio debet fieri plenē: & examinatio eius facta cū partibus. h. d. no. hunc casum. ¶ Secundū not. gl. positā sup verbo, suam. ¶ Dicit statutū q̄ iudex debet cōmittere cām cōsilio sapientis, parte petente: quid si post cōmissionem factam, an habitū cōsiliū, vult iudex pronunciare? Rūdeo, snā tenet, licet possit per appellationē rescindi. Casus est hic, secundū intellectū huius. l. q̄ perpetuo tenementi. ¶ No. ex hac l. q̄ sapiēs, cui cā cōmittitur cōsulenda, nō pōt recipere nouas p̄bationes: nā ei debet mitti cā plenē instructa, q̄ alia heratio ne nō egeat. Hic est casus i. l. cū à nobis. §. de dila. ¶ No. q̄n cōmittitur cā cōsilio sapiētis, & formatur punctus, debet hoc fieri de cōsensu partium: & hoc debet apparere apud aēta. Sed si partes discordāt in puncto, videbitis i. l. proxi. ¶ Vteri nota ad id, q̄ ego dixi pluries, q̄ q̄n in snā cōtinet lit. cōte. receptis cōfessionib; partiū, facta publicatione testij, & iuramento de calūnia, & snā: si quidē snā est lata partibus præsens, & nō reclamantibus: dico q̄ snā ista p̄bat aēta sic præsens. Hic est tex. nisi pars cōtradicat: q̄ si displicet sibi, debet cōtradicare. alias cōsentire vide tur, vt hic, & de hoc vide Cy. in aut. si qs in aliquo §. de edē. & q̄ relatio fiat ita summarie narrando, videbitis i. eo. l. si. De hoc per Inn. extra de offi. delega. c. cū in iure. & per eundē in c. q̄m cōtra falsam. de proba. & no. in c. cā Ioānes extra, de fid. instr. & p̄ Cyn. de nō nu. pe. l. si ex cautione. & l. cum aliquis. de iur. deli. & l. præsens. ff. de lega. iij. & c. cū olim. extra, de cen. Dixi de hoc de re iudi. l. aēta. in prim. tāgē p̄ Cy. in aut. si quis in aliquo §. de eden. & melius in l. emāpatione. de fid. instr. Dixi de hoc ff. de re iudi. l. aēta. in princip. ¶ Vt imō nō, q̄ q̄n iudex facit aliquid parte præsente, cui displicet, debet contradicere. Ideo facias poni in actis, parte, præsente & contradicente, aliās innuit hic, q̄ videat cōsentire. qd̄ perpetuo tenementi. Attū in sententijs causarū diffinitiuis, & interlocutorijs, vbi appellationi locutus est, nō videtur cōsentire, nisi taceat per decē dies, vel alium aēta exprimat: vt l. Labeo. §. quō & q̄n iu. & §. de re iu. l. ad solutio. ¶ Venio ad apparatū. opp. q̄ relatio nō possit fieri: vt §. de ped. iudi. l. placet. Dicit gl. q̄ ibi loquitur in iudice delegato:

qui contu. est. Item quod si sententia est lata præsens partibus pro ea præsumentur vt dicit hic Bar. vide Ant. consil. xxxij. Item circa illud quod dictū est de sententia de antiquo, vide omnino Barb. cōsil. xvij. in j. parte in vñ. & vij. col. Item quomodo credatur iudici dicēti visis actis, & quid si partes essent præsentes, & plura alia, vide per Fel. in c. quoniam contra falsam. in v. char. versio. quinta conclusio.

¶ Cum Ioānes. Et vide Barto. in l. fin. ff. quando app. sit.

hic in ordinario. tu dic, q̄ ibi erat certe de iure: hic non. Et circa istam materiam, an relatio permitatur ei: distingue, vt hic in gl. j. clara. ¶ Quarto, f. vtrū a relatione possit appellari? Gl. hic videtur dicere q̄ sic; & ista frustratorie dicunt appellationes. Alij dicunt cōtra, q̄ nō est appellatio, sed cōtradictio q̄ dā. Et ista tenet docto. Do. Iaco. de Are. & alij, no. in l. j. §. quæ sitū. ff. de appella.

LEX II.

Super delictis. ¶ Tradit p̄cto formato, iudex debet ei dare terminum ad allegandū quicquid vult, cōtra illum punctum: & si iudex pronunciauerit nō obstantibus allegationibus partibus, & habendū est consilium super hoc puncto p̄ inde, ac si pars consentiret: vel ergo pars debet cōsentire, vel iudex super hoc pronunciare. & vide tex. qui dicit, quod no. pro practicis.

S V M M A R I V M.

¶ Relatio iudicis debet continere breuiter totā seriem actorum, postea mittantur aēta.

LEX III.

Si quando. ¶ Adde ibi: rō. i. rō nabilis metus: q̄ in iure dubitat. Ibi: aut necessitas, q̄ sibi erat commissa cause cognitio, sine snā. gl. tua intelligit istā legē q̄ debet mitti copia actorū, & etiā originalia. ¶ Tu intellige q̄ relatio debet continere breuiter totā seriē actorū, postea mittantur facta. facit ad hoc l. vlt. §. de prec. i. impe offer.

De appella. & consulta. Rub.

LEX I.

Rius. Breuiter dicitur Quādo peruertit̄ ordo vnus causæ ad aliā: snā tenet: licet possit p̄ appellationem rescindi. h. d. ¶ Op. quia imō videtur q̄ snā sit ipso iure nulla: vt l. prolata. §. de senten. Sol. hic peruertitur ordo vnus causæ ad aliā: ibi vnus causæ ad seipsam. quod dic vt ibi. & huius legis casum ponit gl. quatuor modis. Tene tertiam lectū.

LEX II.

Nouum. ¶ A sententia lata secundū cōsiliū Principis, potest appellari. h. d. Hoc qualiter intelligat, gl. examinat hic. Ego ex animo plenius in l. j. §. quæ sitū. ff. de appel. Breuiter dicas: aut pars nō consentit relationi: & pōt appellari: vt §. eo. titu. l. j. Aut consentit relationi: & tūc aut vult appellare, quasi malē Impator cōde quæ dicit Bartol. in lege j. §. primo. de appella. Baldus. in l. si. in si. j. eo. dem.

¶ Super delictis. Vide Bar. in authen. si quis in aliquo. §. de eden. Et quādo. & quibus casibus possit referre causam ad superiorē, secundum naturam huius tituli. vide nota. per Petr. & Baldus in lege ex legato. §. de legato. supra de legatis. & quod nota. glossa. & ibi Bal. in lege. iudices. §. de iudi.

¶ Si quando. Vide quæ no. Bart. in l. aēta. ff. de re iudi.

¶ Peruertitur ordo. Quando ordo peruertitur, an turbetur iudicium, vide quod nota supra communi diuid. & quod nota. Bartol. in l. edita. §. de eden. in quæstione, an si nō apponatur de cumulatione prohibita, & c. & licet hac lege dicatur quod peruersio ordinis possessorij ad petitorium, nō reddit processum nullum, sed iniustum: istud est verum, nisi talis ordo sit transfusus in formam mendacij hominis: nam tunc vitiat processum. capitulo cum dilecti ad finem. iuncta glossa in verbo, iuris ordo. Et hoc vult dominus. Anto. & sequuntur doctores ibi post eum. & tenet hic Bal. per istam legem. Et hoc no. allegat Bartolum in lege fin. ff. si certum petatur.

¶ Vltimò nota. Quid operetur practica, parte præsente non contradicente, limita vt p̄ Bartolum in lege Pōponius §. rati. de p̄curatoribus. adde l. ne in arbitris. & ibi in fine Bald. de arbi. post Bartolū. Et vide Barto. in l. si separatin. ff. de appellationi. & q̄ ibi dixi. Adde quādo præsumentur p̄ processu & sententia. Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in titu. de sententia. §. si. ver. in summa. & sententia lata præsens partibus, & nō contradicentibus, præsumentur lata a iudice habēte iurisdictionem secundum Angel. consil. cxcvij. Et an relatores debeant iurare: & an eorum reationi sit standum, vide Baldum consi. cccxxxvij. in lib.

¶ P. P. A. V. P. Parte præsente. Vide multa per Iaso. in repe. ladmo nendi. in iij. char. in secūda & tertia col. de iureiuran.

¶ A relatione. Vide quæ dicit Bartol. in lege j. §. primo. de appella. Baldus. in l. si. in si. j. eo. dem.

¶ Appellatione. Et vide quod hic dicit Bald. per istum tex. q. nil potest nonari, donec declaretur, an appellatio sit admittenda, sicut appellatione pendente. Adde l. constitutiones. & ibi doct. ff. eo.

¶ Nuncij. Adde casum in c. significante. de pig. ita alle. Bar. in l. cu. fili. §. in hac. ff. de verb. obli. & in l. §. si p. curator. & §. tutoris. ff. de manumif.

¶ Terminū. Istud est verum quod potest statuere terminum si iudex appellationis defert. Si autem refert non potest proficere, & si proficit, nulliter agit. Dicitur est singulare Inno. in c. fi. de accusa. & ita seruat curia. Spec. in tit. de ap. in ij. parte. in forma que incipit reuertendo. ver. si. in etisimo. tenet contrarium: nō tamen alleg. Inn. & tenet Dominicus de ap. in vj. c. j. Sed quid si iudex a quo defert ap. & statuit terminum ad se presentandum coram iudice ad quem, & iudex ad quem statuat aliam intra quem faceret sibi fidem qualiter se presentabit coram iudice ad quem quid si intra secundum terminum non fiat fides de presentatione: an videat appellatio deferta? Bal. hic tangit, & dixit q. non poterit tñ tali casu iudex a quo, statim post terminum sententiam executioni mandare, non obstante pendente appellatione: adeo q. illa executio nō reuocatur per tit. nul. no. app. pen. b. Dicitur fuit Fede. de Sc. cōsi. xxvj. refert d. Ant. in ca. ex insinuatione. Puto tamen q. si ipse iudex a quo distulerit lapso termino exequi, pars tamen non obstante lapsu termini poterit fide facere de introductione appellationis, & poterit impetire executionem, per no. per Bal. in l. si quis instituat. de h. re. insti. Et circa id quod hic dicit Bart. de iudice statuente terminum appellatori, vt compareat coram iudice ad quem: & etiam dum subdit de iudice seculari. & Bar. in l. ij. ff. de reg. iur. Adde d. Ang. in l. ij. §. sed si dubitet. ff. de iudi. & per hoc not. ha.

fuluerit, & non potest, vt l. j. quis & a quo. Aut quia dicit se habere aliquid de nouo, qd intendit probare: & potest, vt l. eos. §. eo. & l. per hac. j. ti. j.

LEX III.

¶ Appellatione. Apposita, iudicis officium conuincit. h. d. ¶ Oppo. de l. Imperator. §. fin. ff. eod. Solut. Quod hic dicitur, fallit in casibus qui ponuntur in gl. quam vide, quia clara est.

SUMMARIUM.

¶ Cum quis nominatur ad officium publicum autoritate & utilitate nominatio valet, & potest appellari.

¶ Adscribatū. Solent. Solut. breuiter. ¶ Quis nominatur ad officia publica autoritate, & utilitate: & tunc si nominatio est facta secundum ordinem debet appellari, vt hic: alia nominatio esset ipso iure nulla, vt j. eo. l. nominationes. & ff. eo. l. si constat. Sed si nominat ad officium publicum autoritate tantum, sed utilitate priuatum, vt tutela: & tunc debet se prius excusare, & a sententia reprobatoria excusationis debet appellare, vt lege contraria.

SUMMARIUM.

¶ Casus emergens in persona nuncij, excusat dominum mittentem.

¶ Iudex a quo appellatur debet statuere terminum appellanti intra quem compareat coram iudice appellationis, vel intra quem iter arripiat.

¶ Quod non possit ei statuere terminum ad prosecutionem appellationem.

¶ Terminus datur a iudice super eo quod spectat ad iurisdictionem alterius non valet.

¶ Minor si non est persecutus appellationem coram quo debet petere restitutionem in integrum.

¶ Rases. Breuiter dicit: ¶ Si appellatio non fuit producta in termino, absq. culpa appellantis appellati succurritur, h. d. hac no. lex.

¶ Ex lege ista habetis primò notare secundum glo. ¶ q. casus emergens in persona nuncij, excusat dominum mittentem. Simile habetis in l. cum matribus. §. qui petant tut. & tene menti. ¶ Sed contra hoc op. de l. si procurator. §. si tutores. ff. man. Sol. ibi in persona nuncij non contingit casus: imò ex culpa sua hoc accidit: videtur enim dñs ipse negligere quando negligit nuncius eius, hic verò fuit casus fortuitus. Et aduerte ad vnum verbum q. ad hoc q. iste casus non noceat, oportet q. probetur q. isti nuncio successit taliter q. comparuisset in termino, nisi fuisset propter casum: alia casus non excusaret eum. Habetis no. ff. de re iudi. l. pen. ¶ Quarto secundo de quo tempore loquitur hic in ista lege. Quidam dicunt q. loquitur de tempore xxx. dierum quod datur ad petendum ap. ut j. eo. l. iudicibus. Alij dicunt q. hic loquitur de tempore q. datur parti ad comparandum coram iudice appellationis: & ista est vera. ¶ Debes enim scire q. iudex a quo appellat, debet statuere terminum appellati intra quem compareat coram iudice appellationis, vt lege contraria, vel intra quem iter arripiat. extra eo. e. psonas. & c. seq. & c. oblati. ¶ tñ autē posset statuere ad prosecutionem appellationem, vt probatur in d. c. personas. & c. sequē. quod probatur per rōnē quā statim dicam. ¶ Pone ergo q. qñ proponitur aliqua exceptio coram iudice seculari quæ debet remitti ad episcopum: iudex coram quo opponitur, statuit terminum parti, ad comparandum coram episcopo, & ad habendum probatam illam exceptionem intra decem dies, valet ne talis constitutio termini? Certè in quantum statuit terminum ad comparandum coram

bes cautela, si appellatur a sententia tua, quia de facili poteris facere q. appellatio remaneat deserta. Alia est q. apostolos petitos nō tradas in contumacia, licet respōdeas te traditurū die penultima termini iudici, hora putata xij. tunc si appellans dicta hora nō comparet pro apostolis est deserta etc. ¶ uis. de ap. & Bal. in l. iudicibus. j. e. Item q. præfigat appellati terminum, intra quem habeat se presentare iudici ad quem, apostolos delatorias, vel refutatorias obtinuit q. si nō fecerit, appellatio est deserta text. est hic not. iuncta gl. sit iudex a quo statuit set appellanti simpliciter terminum: puta mensum integrum, & terminum ad inchoandum: tñ non sufficit intra terminum accipere iter, sed oportet q. se presentet iudici ad quem appellatur. ca. cum sit romana. & ibi not. extra eo. per d. Ant. in ca. ex insinuatione. extra eo. quod sit officium iudicis ad quem appellatur, vide in Spe. de sen. §. nunc tractemus. ver. si iudice autē. cum ver. seq. & in tit. de ap. §. de offic. ver. j. & ver. si. debes sententiam. & adde Bart. hic, & Bal. in l. appellat. in vlt. col. §. eo. & in l. ij. ff. de re iud. Et ad prædicta vide plenè d. Abb. in ca. psonas. extra eo. Adde vt plenè per ipsum Alex. in d. c. personas. & Oltrad. consi. ij.

eo valet, vt hic, & dictis iuribus. In quantum statuit terminum ad exhibendum probatam exceptionem non valet: quia statuit id quod pertinet ad alterius iurisdictionem. ¶ Et sicut dispositio de re quæ confert pro tempore quo res nō erat in bonis disponētis non valet, vt l. Stichus seruus meus. de manu. test. ita terminus datus super eo q. d. spectat ad iurisdictionem alterius nō valet. Cū igitur probatio debeat fieri coram episcopo, ad eum spectat dare terminum ad probandum, & limitare tempus intra q. d. fiat probatio: sicut est dictū s. de termino ad prosecutionem appellacionem. quod tenebitis meti. ¶ ¶ Vltimò Iaco. de Aret. inducit istā legē ad q. s. tionem. Minor est casus in eo in quo est persecutus appellacionem: coram quo debet petere in integrum restitutionem, an coram iudice ad quem, an coram iudice a quo? Si quidem minor appellauit, & non est persecutus: ista latio contingit coram iudice ad quem, coram quo debet prosecutionem fieri: ideo ipse restituet. Casus est in hac lege. Sed si minor non appellasset & vellet restituere ad appellandum: tunc ista latio contingit coram iudice a quo, quia coram eo deberet appellari: ideo coram ipso restitutionem in integrum petet. Ego puto q. etiam coram superiore possit peti restitutio hoc casu, vt s. si sapius in integrum resti. postu. l. j. vbi ille tex. videtur hoc directo probare. Teneatis meti.

SUMMARIUM.

¶ Modus sententiandi in causa appellationis, & nume. 7.

¶ Sententia lata in quibus casibus primus iudex etiam cognoscat.

¶ Si ab interlocutoria appellatur non potest etiam Papa seu princeps valide remittere causam ad iudicem a quo, nisi diceret non obstante tali lege.

¶ Si apelians ab interlocutoria, an illa succubuerit: tunc cognitio causæ principalis remittitur ad iudicem a quo.

¶ Iudex a quo si successit in locum iudicis ad quem fuit appellatum, ipse non debet cognoscere, sed eam cognoscendam delegare.

¶ Iudex appellationis, licet non habeat necesse addere in sententia: & ideo condemnatio vel absolutio tamen potest addere.

¶ Si appellatio est deserta, debet pronunciare appellationem fuisse desertam: & sic absolueret ab obseruatione iudicij.

¶ Si actor in causa appellationis probauit illud q. d. non potuit probare in prima causa: potest pronunciare primam sententiam iniustam, respectu iuris partis, licet nulla fuerit iniquitas iudicis.

¶ Si prima sententia confirmatur expresse, agitur ex secunda confirmatione. & nu. 11.

¶ Si tacite vt per lapsum temporis agitur ex prima.

¶ Iudex appellationis mandabit executioni sententiam appellationis.

¶ Os qui. Hæc lex habet quinque vel sex partes. & p. par titulas legum. Prima pars breuiter dicit: ¶ Iudex ad quem appellatur, debet de causa cognoscere & iudicare: non autē eū ad primum iudicem remittere. h. d. ¶ Not. quod dixi in sumario. ¶ Item no. modum sententiandi in causa appellationis. ¶ Opp. s. de iudi. au. ad hæc. Solut. Ibi iudex delegatus remittit ad delegantem: nō autem iudex ad quem remittit ad iudicem a quo. ¶ Itē opponitur & videtur q. ipse iudex qui iudicauit, debet de causa appellationis cognoscere, vt l. præfecti ff. de minor. Solut. Ibi loquitur in causa restitutionis in integrum, hic in causa appellationis. Ratio: quia in causa appellationis pars conuincitur de iniquitate sententiæ, vt l. j. in prin. ff. eo. in cā restitutionis in integrum de sua facilitate conuincitur.

num, intra quem habeat se presentare iudici ad quem, apostolos delatorias, vel refutatorias obtinuit q. si nō fecerit, appellatio est deserta text. est hic not. iuncta gl. sit iudex a quo statuit set appellanti simpliciter terminum: puta mensum integrum, & terminum ad inchoandum: tñ non sufficit intra terminum accipere iter, sed oportet q. se presentet iudici ad quem appellatur. ca. cum sit romana. & ibi not. extra eo. per d. Ant. in ca. ex insinuatione. extra eo. quod sit officium iudicis ad quem appellatur, vide in Spe. de sen. §. nunc tractemus. ver. si iudice autē. cum ver. seq. & in tit. de ap. §. de offic. ver. j. & ver. si. debes sententiam. & adde Bart. hic, & Bal. in l. appellat. in vlt. col. §. eo. & in l. ij. ff. de re iud. Et ad prædicta vide plenè d. Abb. in ca. psonas. extra eo. Adde vt plenè per ipsum Alex. in d. c. personas. & Oltrad. consi. ij.

P. P. A. V. P.

¶ Terminum parti. Vide omnino circa hoc Fel. in ca. cum sit romana. ij. & ij. eo. extra de appel.

¶ In quantum. Idem tenet Bar. in l. ij. ff. de re iud. & ibi vide Imol. & Angel. & Paul. de ca. in l. Titia. fol. mat.

P. P. A. V. P.

¶ Item not. Vide Fel. in c. cum Ioannes. in vj. col. ad fin. cū sequē. extra de fi de instrumen.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Per papā. Vtrū. papa possit cām appellatiōis ab interlocutoria latā cōmittere iudici a quo. & vide hic q̄ dixi post Bal. & tenet Bal. hoc idē i diffinitiuā interlocutoria verō possit aliq̄ etia princeps eidē cōmittere.

b ¶ Iudex inferior. Adde Bar. in l. in. in fi. de app. reci.

c ¶ Aduertā. Vide Bal. adde Bar. in l. j. §. pe. ff. co. in ver. q̄ro qd̄ si cōpromili. & p. Bald. hic.

d ¶ Quāro & intro glo. Et vide Bar. in l. j. §. libelli. ff. eo. & in l. cum apud. ff. iudi. sol. vbi tenet cōtrariū, quod dicit an iudex debet addere verbū: absoluo vel condemnō, vide Hosti. & Ioā. And. & ibi plenē dicitur in c. Ray. de test. And. Barb.

d ¶ Et intro glo. Adde quod not. Bal. p. illum tex. in l. cum apud. iudic. sol. Et ad istud facit: quia semp̄ sentētia sup̄ causa appellatiōis necessariō refert̄ ad primā suā, vt no. Bar. in l. j. §. de errore cal. & adde qd̄ dicit Bar. s. in aut. si quis. de epif. aud. & ad cōfirmationem sentētiā non debet sibi vendicare locū, nisi veritas p̄bet, vt hic. & adde per Mo. in l. si expref. sim. in xv. charta. & dixit Bart. in d. l. si exprefsim. q. nō semp̄ videor p̄nūciare appellatiōē iustā infirmare primā suā. Adde vt pulchrē p. Io. And. in addi. ad Specu. in ti. de sen. §. vt autē ver. in iudice. vbi refert quatuor opin.

e ¶ Tenēt doctores. vide Feli. in c. cū Ioannes. in vñ. col. de fi. instr. Alex. il. in suā. ff. de re iud. circa fi. Feli. in c. cū cā. col. j. de re iudi.

f ¶ Cōcurrerūt. Sed qd̄ si post biēniū et sic decursis fatalib⁹ a die appellatiōis i troductē appet sentētia lata cōtra primā: nunq̄d̄ priā mā dabitur executiōi. Host. q. nō. Ic. relata. extra. c. sed In. ibi tenet q. sic. & se quif̄ Bal. in c. statui mus. quo tēpo. mil. & gl. alle. Bal. il. j. C. vt lit. pē. q. p. defertionē appellatiōis ipso iure transit suā i re iudicatā. & ad id qd̄ dicit Bal. vide eū in l. fi. i. vlt. col. §. sen. refcin. nō pos. dicit tñ no. bal.

¶ Oppo. del. si p̄ses. s. quomodo & qñ iudex. Solu. ibi loquitur de nullitate: hic verō de iniq̄tate sententiā per appellatiōem. ¶ Et sic videtis q. habet tres casus: quia quādoq; quis de iniq̄tate sententiā cōqueritur per appellatiōem: & tunc primus iudex nō cognoscet, vt hic. Quādoq; conqueritur de nullitate sententiā: tunc dic vt l. si p̄ses, & l. si vt p̄ponis. s. quomodo & quādo iudex. Quādoq; cōqueritur de sui facilitate: & tūc ipse idem iudex cognoscit, vt l. p̄fecti. de min. ¶ Quāro, hic loquitur qñ appellat̄ a diffinitiuā: ¶ quid si ab interlocutoria appellatur, vtrū possit remitti causa ad iudicem a quo? Gloss. quā est hic, dicit q. possit fieri p. Papā vel per Principem: tum quia hoc facit de certa scientia: tum quia hęc lex nō loquitur nisi de appellatiōe a diffinitiuā: & vide gl. Alij dicunt q. etiam si Papa vel Imperator faceret, non valeret, nisi diceret non obstante tali lege. arg. extra de rescri. c. dilectus filius. el. ij. quod placet satis per ea quā dixi vobis s. si cōtra ius vel vtili. public. l. fin. Et secundū hoc cōcluditur manifestē, quod de iure nostro etiam in illis casibus in quib⁹ potest appellari ab interlocutoria: iudex inferior a principe nō potest illā causam remittere ad iudicem primum. Quod intellige verū, scilicet q. cognitio illius causę appellatiōis non potest remitti ad iudicem a quo. ¶ Sed si pars appellans ab interlocutoria succubuerit in illa: tunc cognitio causę principalis remittitur ad illum iudicem a quo fuit appellatū, vt extra. eo. ca. vt debitus. & eodem ti. c. cum appellatio. & c. nō solū. lib. vj. Et colligit si bñ aduertā de iure nostro ex l. intra vtile. ff. de min. ¶ ¶ Secūdo q̄ro qd̄ si iudex a quo fuit appellatū, succedit in locum iudicis ad quem fuit appellatū? Certē ipse nō debet cognoscere, sed eam cognoscendā delegare, vt l. p̄tor. ff. de iurisd. omnium iudic. s. de offic. accessio. l. fi. Ita dicit glo. & bene, ¶ Quāro, & intro glo. magnam ¶ vtrum iudex ad quem appellatur tempore quo fertur sententia, debeat addere in sentētia: & ideo condēno vel absoluo. Quidā dicūt q. sic arg. l. qui ex liberis. §. testamento. de bonorū poss. secundū tab. ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit. Alij dicūt q. nil debet addi. Ita tenet gl. hic, l. chirographis. §. j. de admi. tuto. Alij dicūt q. aut iudex pronunciauit confirmando sententiam primam: & tunc non est necesse q. aliquid addatur. Aut pronunciauit cōtra primā sententiā: & tunc si quidē prima sentētia fuit cōdemnatoriā: & ipse pronunciauit eam esse iniustā, satis est. Si verō fuit absolutoria, & eam pronunciauit esse iniustā, debet addere: & ideo cōdemno reum. aliā ista sentētia non contineret absolutionē, vel condemnationē: & nō valeret, vt s. de sen. l. p̄ses. Istam opi. ponit gl. in l. Offidius. ff. de leg. ij. Quid dicem⁹? Communiter tenēt doct. q. etia si nihil addatur, sentētia valet: quia sufficit q. in ea sit verbū condēno, vel absoluo, vel x̄quipollēs, vt d. l. p̄ses. s. de sen. & l. j. ff. de re iudi. & l. in summa. eo. tit. Vnde quādo sententiā absolutoriam pronunciat iniustam, idem est ac si pronunciarer reū condēnandū esse, & eum cōdemnaret. Declarat enim ipsum debitorē esse, vt l. si p̄tor. in prin. ff. de iudi. & l. quāro. in prin. ff. de edil. edi. & s. ex quib. caus. infā. irrog. l. si te expilasse. & l. in rōne. §. eum quidā. ad l. falc. Istas leges allegāt docto. Pro hoc facit optimē, s. de iure iu. l. generaliter. §. iudex. & l. qui Romā. §. penul. de verbo. obl. & d. l. Offidius. ff. de leg. ij. Pro hoc v̄ casus hic, ibi: cū super omni causa & c. Ex eo cū qd̄ dicit omni: apparet q. quācūq; sententia p̄cesserit, sufficit iudicem appellatiōis p̄nunciare primā suā iniustā vel iniustā. ¶ Quāro an iudex appellatiōis possit addere in sentētia: & ideo condēno vel absoluo. Rñ. sic. Tex. est ex-

in l. ea lege. §. si. q. deferta appellatiōe cōdemnatio exp̄sarū spectat ad iudicē ad quē. & adde q. iudex q. p̄nūciauit appellatiōē esse defertā, nō habet p̄nūciare sup̄ priā suā, videlicet bñ iudicatū, secūdū Bal. il. an. in fi. s. quo. ap. Et hic adde Bal. in l. furti. in prin. in ver. venio ad tertiu. ff. de infā.

f ¶ Adde an sit necesse appellare super defertōe appellatiōis, antequam mādetur executiōni Bald. col. l. li. v. P. P. A. V. P. ¶ Et deferta. Vide Alexā. consil. ciiij. vol. v. in prin. ¶ Nō probauit. Vide Bal. in l. j. i. prin. j. co. & latē per Moder. in l. j. ff. de re iudic. & ibi Lud. & l. in summa. eo. tit. & Bald. hic, & est glo. hic. ¶ Confirmat. An agatur ex sentētia confirmante, an ex cōfirmata: & generaliter an agatur ex confirmate, vel cōfirmato, vide plenē Bal. in l. ex placito. s. de rer. permu. Et ad hoc no. adde Barto. & doct. in l. j. ff. de re iud. Adde qd̄ dicit Bar. dicit in l. j. in §. fin. in princ. ad Turpil.

k ¶ Non ex confirmato. Vide Alex. in l. si quis priore. in pe. col. ff. ad Treb. ¶ Quis mandabit. Vide Bar. in l. adiuo pio. in iij. col. & ibi doc. de re iud. & Cyn. hic adde Spe. & Ioan. An. in addi. i. ti. de execu. senten. §. nunc dicendum. vnc. sed pone q. iudex. ¶ Allegabo. Intellegas i his quā fiūt post litem contestatam sicut in his quē ante vide Bart. in l. ita demum. s. de p̄cu. Et intellige istā legem quando habuit iustam causam ignorantia. secus si fuit in culpa, & nō opposuit Anto. de But. in c. ad audientia. de rescri. allegat Io. And. ¶ Scias tamen. Vide Bar. in l. ij. ff. de app. reci. & in l. per hanc. in prin. j. ti. j. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorum, & c. in ver. quāro vtrum arbitramentum possit detegi. ff. pro socio.

l ¶ In carcere. Et si nō esset, debet pondente appellatiōe, vide Ioan.

in l. ea lege. §. si. q. deferta appellatiōe cōdemnatio exp̄sarū spectat ad iudicē ad quē. & adde q. iudex q. p̄nūciauit appellatiōē esse defertā, nō habet p̄nūciare sup̄ priā suā, videlicet bñ iudicatū, secūdū Bal. il. an. in fi. s. quo. ap. Et hic adde Bal. in l. furti. in prin. in ver. venio ad tertiu. ff. de infā.

f ¶ Adde an sit necesse appellare super defertōe appellatiōis, antequam mādetur executiōni Bald. col. l. li. v. P. P. A. V. P. ¶ Et deferta. Vide Alexā. consil. ciiij. vol. v. in prin. ¶ Nō probauit. Vide Bal. in l. j. i. prin. j. co. & latē per Moder. in l. j. ff. de re iudic. & ibi Lud. & l. in summa. eo. tit. & Bald. hic, & est glo. hic. ¶ Confirmat. An agatur ex sentētia confirmante, an ex cōfirmata: & generaliter an agatur ex confirmate, vel cōfirmato, vide plenē Bal. in l. ex placito. s. de rer. permu. Et ad hoc no. adde Barto. & doct. in l. j. ff. de re iud. Adde qd̄ dicit Bar. dicit in l. j. in §. fin. in princ. ad Turpil.

k ¶ Non ex confirmato. Vide Alex. in l. si quis priore. in pe. col. ff. ad Treb. ¶ Quis mandabit. Vide Bar. in l. adiuo pio. in iij. col. & ibi doc. de re iud. & Cyn. hic adde Spe. & Ioan. An. in addi. i. ti. de execu. senten. §. nunc dicendum. vnc. sed pone q. iudex. ¶ Allegabo. Intellegas i his quā fiūt post litem contestatam sicut in his quē ante vide Bart. in l. ita demum. s. de p̄cu. Et intellige istā legem quando habuit iustam causam ignorantia. secus si fuit in culpa, & nō opposuit Anto. de But. in c. ad audientia. de rescri. allegat Io. And. ¶ Scias tamen. Vide Bar. in l. ij. ff. de app. reci. & in l. per hanc. in prin. j. ti. j. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorum, & c. in ver. quāro vtrum arbitramentum possit detegi. ff. pro socio.

l ¶ In carcere. Et si nō esset, debet pondente appellatiōe, vide Ioan.

pressus in l. cū apud Semproniu. ff. iud. sol. & l. cre ditor. §. j. de sol. Et hoc etiā est quod glo. tua dicit cōsultus tñ fecerit & c. ¶ ¶ Quāro quid si tpe ap g pellatiōis cōcurrerūt, ita q. appellatiō est deferta, & an iudex appellatiōis habeat p̄nūciare. Gl. dicit q. nō, imō est perinde ac si nō fuerit appellatum. Videte: gl. dicit verū q. nō est pronūciandū diffinitiuē, s. absoluo vel cōdemno, sed debet pronūciare appellatiōē fuisse defertā: & sic absolue ab obseruatione iudicij. Tex. habuistis s. quō & qñ iudex. l. si p̄ses. ¶ ¶ Quāro qd̄ si actor in prima causa nō probauit: & sic contra eum bene fuit iudicatum. In causa appellatiōis probauit, qualiter suā feret iudex. Nō em̄ pōt dicere primā suā iniustā: imō fuit iusta. Rñ. deo, imō pōt pronūciare primam sententiam iniustam respectu iuris partis: licet nulla fuerit iniq̄tas iudicis.

o ¶ ¶ Quāro quid si iudex appellatiōis cōfirmat primā sententiā: ex qua orietur actio, an ex cōfirmate vel ex cōfirmata? Dicunt quidā q. ex prima: quia iudex secūdus nō iudicat, sed primā confirmat: arg. ff. de verb. sig. l. lege obuenire. Vñ nota distinctiōne, an prima suā cōfirmet expresse: & tunc agatur ex secūda. ¶ vel tacitē p. lapsum temporis: & tunc agatur ex prima. Ita dicit gl. tua. & alleg. leges suas: & ista glo. dicit optimē. Nam qñ confirmatur per lapsum temporis, videtur nō appellatū, vt l. h. in fi. de tēp. ap. Sed qñ confirmatur per sententiam: tunc debet agi ex cōfirmate: nō ex confirmato. ¶ quod probō sic: Quando cūq; illud quod confirmatur, non potest confirmari vt ipsum: agit ex confirmate: non ex confirmato, vt ff. ad Treb. l. si quis priore. Insti. quib. mod. te. infir. §. sed & si quis priore. vbi primū testamētum non potest cōfirmari per secundū: quia quis non potest decedere cū duobus testamētis. ita in proposito, & eodē modo ferri nō possunt due sentētię diffinitiuę, vt qñ prouoc. nō est necesse. l. j. merito age ex secūda cōfirmate, nō ex cōfirmata. Distinctiōnem pleniorē vtrum agatur ex confirmato vel ex confirmate, dicemus ff. de pact. l. legitima. alia vlti. & in l. tale pactū. §. q. puocauit.

o ¶ ¶ Quāro, quis mandabit sententiam appellatiōis executioni, an iudex appellatiōis confirmans, an iudex primus. Respond. iudex appellatiōis, vt in gl. p̄cipimus. vrsi. in his aut omnibus. & ver. officijs. & ibi dicā vobis plenius j. co.

o ¶ ¶ Si quid autem. In causa appellatiōis nō probatū probabo, nō allegatū allegabo. h. d. Secūdō hoc videtur q. post didicita testificata possunt fieri probationes contra aut hen. qui femel. s. de proba. Solu. dicunt quidam hanc legem in hoc corrigi. Alij dicunt aliter, quod plenē examinabo in l. per hanc. j. tit. proxi. Scias tamen vnum. quod hęc lex nō habet locum quando appellatur ab interlocutoria: quia tunc debet probari ex eisdem actis, vt in c. appellanti. de appel. in cle.

o ¶ ¶ Si quis autem. Qui testes facit ad iudicem euocari, eis debet expensas facere. h. d. De hoc videbitis in l. si quando. s. de testib.

o ¶ ¶ SVMMARIUM. ¶ Iudex non debet dare originalia acta, sed eorum exempla. Actis exemplatis autoritate iudicis, coram quo facta sunt, debet dari fides. ¶ Productio actorum & instrumentorum, potest fieri coram notarijs banchi. ¶ In causis capitalibus qui idoneos fideiussores nō dat pendente appellatiōe detinetur in carcere, hoc dicit, ¶ Nota quod in causis capitalibus: quia non potest

de Dama. confi. j. in prin. dicens nō adiri fideiussores etiam si tractaretur solum de poena perpetui carceris. in alijs autē corporibus non est dubiū, vt hic. & vide postea latius Bolo. in vij. addi. & ibi etiam ponit remissiuē quando appellatur ab interlocutoria super captura carceris, & qñ debeat detineri per iudicem ad quem vel à quo qui etiam ibi dicit quōd si extaret consuetudo q̄ possit interuenire per iudicē ad quem vel à quo, & quid si extaret consuetudo q̄ possit interuenire fideiussor, etiam vbi esset pōnēda poena mortis & deberet relaxari & ibi etiam q̄ ille qui semel aufugit de carcere nunquā venit relaxandus datis etiam fideiussoribus licet alijs venisset eis datis.

Cum gl. Et adde ad hoc gloss. not. in ca. cum causam. in gloss. j. de probat. & not. Ang. in aut. si quis in aliquo. vbi dicit q̄ archiui publici fidē faciunt ad h. ec. quia acta ex archiuis publicis notorium inducunt, secundum Innocen. in ca. ex insinuatione. de appella. & Bald. in l. ij. §. quomodo & quando iudex. & quod not. ipse in l. gesta. §. de re iudic. Fieri corā notarijs. Bar. in l. si finita. §. Julianus. & in dicta aut. quæ supplicatio. sed Bald. in dicta lege ij. §. de eden. & in aut. quæ supplicatio. videtur tenere cōtra. per l. instar. j. de iure fil. lib. x. & quod not. in c. qm̄. de proba. vbi Hostie. dicit scripturā factam à notario, non habere vires nisi sit producta coram iudice. Ita: quia probatio est fienda iudici, non notario. l. iubemus. de lib. cau. cum si. ad de glo. in l. hac consultiissima. §. penult. §. de testa. Angel. in dicto §. Iulianus. tenet contra Bartol. sed Imol. ibi dicit, q̄ relatio termini seruatur de consuetudine, quōd sit notario. & in hoc sit vera opi. Bartol. & tenet Bal. in l. præcipimus. j. de appel. vbi Barto. Sed productio instrumentorum fit contra iudicem. Fortē tamen secundum eum potest saluari dictum Bartoli si productio esset facta ab aduersario, aduersa parte presente & consentiente: alijs fortē non sufficeret productionē notario fieri. Facit quod nota. in Spec. de instrumen. edit. §. restat. circa principiu. Et similiter forte sufficeret producere acta primæ causæ, coram notario iudicis appellationis: ex quo alijs sunt astituta inter partes: & quia nō faceret fidem, nisi vocata fuisset pars in exhibitione actorum, iuxta l. j. & ij. §. de rela. Et sic posset intelligi iste tex. de quo vide latius ibi per eum, post Angel. Et adde Barto. in l. ij. circa fin. j. de iur. fil. lib. x. Facit ad hoc quod not. Bart. in l. multum de condi. & demon. & adde quod dicit Bald. in lantea. §. si autem. per illum text. §. de arbit. quōd sufficit conditionem notificari iudici, vel parti. quod not. & adde Bal. in l. ij. in prin. ff. de iur. iur. & cum opi. hac tenet Bal. in l. præcipimus. j. e. & ibi etiam Bar. in §. ij. Sed contra Bar. hic videtur tenere Bal. in l. si ea. in secūdo no. j. qui accu. per text. qui videt hoc pbare bene in l. Sempronius. ff. de fur. & idē tex. & qd̄ ibi Bart. & Bal. in l. si quis se. j. de accu. & vide p̄ Bal. in l. hac consultiissima. §. si quis aut. de testi. in fi. Bal. tñ hic in fi. trāsit cū Bar. cōcor. q̄ productio testiū, & probationū, quæ nec pōt fieri nec causa cognita ex parte citata. l. iudices. C. de fi. instr. l. si qñ. C. de testi. non possunt produci notario per allega. pro ista parte: sed relatio nuncij & alia, quæ non requirunt causæ cognitionem fit per allegata in contrarium, Vide Alex. in l. ij. §. de eden.

Hodie. An iudex possit istud tempus scilicet decem dierum datorum ad appellandum abbreviare vide eum in l. ij. ff. de re iudica. & ibi docto. an possit reuocari, & intra quantum tempus, vide eum. & docto. in l. quamuis. ff. eodem. Intellige legem, hodie, quando appello ab actu momenta-

neo. secus si ab actu successiuo, vide Bart. in l. inficiando. de fur. ff. Et an istud tempus possit consensu partium prorogari, Barto. hic quōd non. & in authen. ci qui. §. de tempo. app. & Paul. de Leaza. & alij in clementi. quandiu. extra eo. & sequitur Ro. & Pau. de Castr. in l. ij. ff. de re iudi. vi. de post Barto. in aut. ci qui. j. tit. j.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Absens condemnatus qui non est verē contumax potest appellare, & tempus appellandi currit à tempore scientiæ.
- 2 ¶ **Hodie.** Hec aut. corrigitur. Op. po. ff. qñ ap. lit. l. j. §. dies. Dicit glo. q̄ ibi dicitur à tempore sententiæ: subaudi, & à tempore scientiæ.
- 3 ¶ Vnde absens condemnatus qui non est verē contumax potest appellare: & tempus appellandi currit à tempore scientiæ, vt hic, & dixi in l. ab eo. §. quomodo & quando iudex.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Si pars non petit apostolos intra tempus debitu appellatio habetur pro deserta.
- 2 ¶ **Apostolos.** Iudex debet dare apostolos, etiam non petenti, & cautio de rato, de excenda appellatione, non interponitur. h. d. ¶ Hoc est verum q̄ apostoli debent dari à iudice, etiam parte nō petente: tamen si pars non peteret intra tempus debitum, appellatio haberetur pro deserta, vt ff. de lib. dimis. l. j. & j. eo. l. iudicibus. & ibi videbitis.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Qui non appellat, videtur consentire.
- 2 ¶ Qui appellat debet probare se iuste appellasse.
- 3 ¶ Quis probabit de instantia primæ causæ.
- 4 ¶ Appellatione interposita omnia manent in eo statu in quo erant ante latam sententiam.

¶ Qui ad ciuilia. Breuiter dicit: ¶ Electi ad munera publica autoritate vel utilitate, debent appellare: & suā appellationē iuste ostendere: ab videntē consentire. h. d. ¶ Not. q̄ ab istis electionibus ad officia debet appellari. Videntis §. e. l. si ad scribatū. ¶ ¶ Secūdo not. q̄ qui non appellat vt consentire. Simile quomodo & qñ iudex. l. ab eo. §. de postulado. l. j. ¶ ¶ Tertio not. q̄ ille qui appellat debet pbare se iuste appellasse,

in corpore, vide Innocen. in cap. quod ad consultationem. de re iudica. Pro qua diuersitate vide omnino not. Abba. in cap. super eo. el. secundō. colum. in. de appellat. & sequitur ibi Perus. contra istam diuersitatem videtur in terminis nostris text. in l. secunda. §. biduum. ff. quando appell. fit. vbi dicit esse appellandum intra biduum à die sententiæ: & tamen intelligitur de momento ad momentum, secundum gloss. in §. dies. & ibi Angel. Arti. ponit verum esse quod Angel. de Perus. in dicto §. biduum. & in dicto §. dies. tenuit quōd de iure Digestorum non currat tempus appellationis de momento ad momentum, per illum textum. secus in decedendo dato de iure nouo: quia iura aliter loquuntur, vt §. dixi. Sed Ang. Aretin. in dicto §. biduum. & in dicto §. dies. illum reprehendit post Rapha. Cuma. sed opinio Ange. Areti. videtur verior, & Alexan. in dicta l. prima. §. si quis cautio. reprobat Barto. in dicto §. sexaginta. & à veritate illius dicti pendet veritas prædictæ opinionis: & alijs non esset data ratio diuersitatis inter tempus interponendæ appellationis, & tempus prosequendi, & generaliter malè diceret gloss. in dicta l. sicut de appellatione. quæ tamen approbatur vt dixi, & per ista infero quōd in terminis decreti de ordine causæ ciuilibus, secundum q̄ debet appellari intra quatuor dies non currit tempus de momento ad momentum ex quo dicitur in ipso decreto à dilatare sententiæ.

- 5 ¶ Nen petenti. Sed videtur q̄ hodie apostoli debeant peti, in cle. quamuis. de appell. & dixit Io. And. in nouel. in c. j. de appell. in vj. secundum Host. q̄ iudex admittens appellationem debet dare apostolos etiam non petenti, vt hic, non admittens non debet dare, nisi petantur. Et an per dationem apostolorum simpliciter videatur iudex appellationi deferre, vide Bal. nor. in l. ij. j. eo. in j. col.
- 6 ¶ Hi qui. Vide Old. in consil. xvij. vbi decidit per istam legem q̄ si episcopus reprobat aliquem nec admittatur ad beneficium, non dicitur sententia diffinitua, sed est certum reprobatatorium. Allegauit hanc legem. & limita in c. constitutis. in glo. de appell. An. dre. Barba.
- 7 ¶ Hi qui ad ciuilia. Et ad hanc legem vide quæ dixi post Bar. in l. Imperatores. ff. de dona. & per Imo. in c. j. de his quæ fi. à maio. parte cap.
- 8 ¶ Electionibus. Vide Bar. in d. l. ab eo. & in l. ij. ff. de iur. iur.

* P. P. A. V. P.

Hodie. De mate ria decedij dati ad appel. vide latē Felinū in c. ad cōsultationem. in vlt. char. ta. extra de re iudi. vide aliquid de materia in authen. ci q̄ appellat. j. de tēp. appel. ad Bartol. in prin. Item q̄ tempus appella. currat de momento ad momentum, & idē de tempore compromissi, vide Bald. in l. fi. §. secūdo ad fi. C. commu. de leg. quomodo autē fiat ista computatio de momento ad momentum, vide omnino Io. de Dama. cō sil. xciij. in penulti. & vlti. col. Item q̄ licet de voluntate currat de momento ad momentum: tamen secus est in anno dato ad prosequendū: iura dicunt in annum à die interpositæ appellationis, quæ dictio à excludit illā diem. secus in decedendo dato ad appellationem: quia iura dicunt quōd currit à recitatione sententiæ, vt est text.

Secunda Bartoli super Codice.

Debet probare. Cui incumbat onus probandi, in causa appellationis, vide Barto. in l. ff. si tut. vel cur. appel. & glo. & Bart. in l. si aduer. credi. & Innocen. in c. bonæ. el. j. in gloss. j. in verbo. præsumitur. de electio. Et scias qd semper appellans videtur sustinere quasi actor vices. in c. significauerunt. & ibi nota. de exceptio. & in c. constitutus. versicu. in super. de electio. & not. in l.

de pupillo. §. si pcurator. ff. de oper. noui nuncia. Vide gloss. in ca. in præsentia. de renun. & in c. quoniã cõtra. in verbo. præsumatur. & domi. Ant. a post. gloss. in c. cum speciali. §. j. de appella. & quid ibi in appellate ab interlocutoria? & hic ad b de Bal. in l. per hæc ad fi. de tempo. appella. Adde tamen qd si in arbitrarijs appellatur, incubet onus pbandi appellati, vt colligitur ex no. per Inno. in ca. ad petitione. & ibi docto. de accus. ad quem se remittit Bar. in l. j. in iij. colu. de re iudic. & not. domi. Abb. in c. quod ad cõsultationem. de re iudic. Adde quid si appellatũ lit, nec ex actis apparet, qd iudex appellatiõ de tulerit, quid præsumendũ si notarius d attestet, vide Pe. de Anch. cõsi. cccxv.

P. P. A. V. P.
Sine dubio. Vide Cano. in c. in præsentia. de renũ. Specu. in tit. de sententia. ad fi.

P. P. A. V. P.
Probaf defectus. Vide que habes ad Bar. in l. de vno quoq. ff. de re iudi. qd licet in snia de anti quo psumatur cõtatio, si tñ ex inspe ctione actorũ apparet cõtrariũ, tollitur illa præsumptio, & seruatur de cõsio Pau. de Castr. cõsil. l. iij. colu. & vide Frã. cõsil. l. xij. ad fi. & qd habes ad Bar. in l. j. de rela. vide Feli. in ca. qm cõtra. i v. char. versic. limita vno modo.

Quæris. Adde Bald. in l. proxi. & Ioã. An. in c. quoniã cõtra. de probati. super glo. fi.

Si contra. Adde quod Ang. consuluit eius consil. cxxx.
Si actor. Et adde cautelam quam dat Anto. de But. in c. dilecti. el. ij. de rescrip. vbi dicit qd si lapsus est terminus decem dierum à die latæ interlo cutoriae, quod tu habes petere eã reuocare, si iudex nõ reuocat appellare ab hoc grauamine: que cautela videtur esse cõtra mentẽ Bar. in l. j. C. sen-

vt hic in fi. ¶ Opp. j. eo. l. nominationes. Sol. vt in gl. qd ibi noatio peccauit in forma: hic nõ. ¶ Op. scdo in aut. de defen. cui. §. interim. Sol. vt in glo. Itẽ opp. de l. j. §. solẽt. a. s. si qd tutor. ff. qn app. sit. Sol. Hic loquitur in munere publico auctoritate, & vtilitate, ibi loquitur in eo qd est publicũ auctoritate tantũ, vt tutela, & cura. ¶ Reuoco in dubiũ quis debet pbare in cã appellatiõis. Hic inter glo. nõstros fuit dissentio. Tu verò breuiter dicas sic. Qnq; quærit qd debet pbare se iustẽ appellasse, hoc est appellatiõẽ ritẽ interpositã esse congruo loco, & tẽpore, & apostolos petitos esse, & familia: & tunc sine dubio ille q appellat debet pbare, vt l. litigatori. & l. qm. j. c. & s. e. in l. eos. in prin. & §. pe. ¶ Qnq; qd debet pbare de instãtia causæ: & tunc aut altera pars tantũ psequit appellatiõẽ alio existẽte cõtumace: & ille debet pbare iustitiã p se, q psequit appellatiõẽ & vult sniam, vt in aut. de his q igre. ad ap. §. illud quoq; & l. ampliorẽ. j. e. ti. ¶ Qnq; vtraq; pars psequit. Et hic aduer te: qdã est pbatio quæ fit per modũ abnegatiõis, verbi gratia, dico latã sniam me nõ citato, nõ pcedẽte causæ cognitiõẽ. hoc volo pbare p inspectiõnem actorum: qd in eis nõ cõtinetur citatio, neq; terminũ ad pbandum, & sic arg. l. fi. s. de re. credi. Et isto modo ei q appellat incubet pbatio: iudex em̄ habet inspicere acta. Et sic no. q licet psumatur p reititudine pcessus nõ apparẽtibus actis in scriptis: si tamẽ appareant acta, & reperiat ibi aliquod solenne defectus: tunc ex actis probatur defectus cõsuetudinis cõtra illã præsumptionem quæ erat p actis: & de hoc habetur extra in ca. j. de lit. contest. & p his quæ no. Io. And. in c. cum ad sedẽ. de rest. spo. & in c. qm cõtra. de pb. j. e. l. ne causas. & s. de eden. l. is apud quem. Si verò queris de pbatione quæ fit directo per testes & instrumenta: tunc ille habet pbare in causa appellationis, qui habebat pbare in prima, vt hac l. & s. eo. l. eos. §. j. & j. tit. j. l. p hæc. ¶ Nã interposita appellatiõẽ oia manet in eo statu, in quo erat ante latã sententiã, vt s. eo. l. appellatiõẽ. aliã iij.

Contra. Breuiter dicit: ¶ Si appellatio debito modo non est profecuta pendente appellatiõẽ sententia executioni mandatur. h. d. Not. quod nisi quis ostendat profecutam appellatiõẽ debito tempore, sententia à primo iudice potest mandari executioni.

Dominus. Breuiter dicit: ¶ Dominus potest psequi appellatiõẽ à pcuratore interpositã. h. d. An ipse procurator possit causam appellatiõis psequi, vide bitis plenẽ in l. inuitus. §. de procu. vbi est materia.

S V M M A R I V M.
¶ Actor datus ad litem non potest psequi causam appellatiõis in eadem lite interpositam. Et quid si velit psequi. nu. 5.
¶ Actor cõstituitur à tutore, seu curatore, iudice auctorizante, & nu. 1.
¶ Vel à iudice curatore postulante.

Actor. Breuiter dicit ¶ Appellatiõẽ interpositam ab actore curatoris: curator exequitur, vel minor factus legitimus. hoc dicit. hæc bona lex. ¶ Nota quod actor datur à curatore. ¶ Se-

ten. rescin. non pos.
¶ Actor. Et de actore adde tex. not. in l. itẽ eorũ. §. si ita. ff. quod cuiusq; vni. no. Adde an actor possit ad vnam litem dari ab vniuersitate & à tutore, vel curatore, plenẽ Io. And. in tit. de actore. §. illico. ver. actor ergo. An autem pro minore admittatur coniuncta persona ad agendum, vide

per Ioan. post Spe. in tit. de coniuncta persona. §. j. ver. itẽ is pro quo agit.
¶ Indigent. Notoria probatione non indigent: debet tñ allegari, vt not. gl. in de. appellati. de appel. & dixi post Bar. in l. j. vt quæ de sunt aduo. & voluit not. Bart. in l. j. ff. de excep. in vlti. colu. & Imo. & do. Anto. in c. ij. vt lit. non cõtest. & qd sit manifestũ & notorium. adde Bar. in l. hæredes palam. in princip. ff. de test. & d. §. qui pro rei. & vide aut. qui semel. Adde tñ si exceptio est notoria iudicij, nõ est necesse vt opponat, sed æquitate suadente, iudex potest absolueret ex suo officio. l. fina. ff. de iud. not. gl. in l. vbi pactum. §. de transac. & s. de iudic. l. properandum. §. fin. autem. Si tamen iudex non vult, non arctat. Aliã si non esset notoriũ vt iudici debet opponi, vt l. ij. in princip. si quis cautio. vbi est text. Facit l. j. §. vt quæ defunt aduoc. secundũ Angel. in d. l. j. ff. de excep. dicit Bald. in l. j. in iij. colu. §. quomodo & quando iudex q notorium non requirit oppositionẽ, sed allegationem. Potest tamẽ in notorijs ipse iudex supplere, vt notat Bald. in l. ea quidẽ. in xiiij. col. j. de accu. & in l. j. in fin. §. qui & aduer. quos. Adde tamen quod in notorijs requiritur citatio partis. ij. q. j. Deus omnipotens. vt habes post Barto. in l. j. §. nunciatio. in apostil. q incipit, quæ gloss. vult & c. de operis no. nuncia. & post Bald. in l. emptorẽ.

S V M M A R I V M.
¶ Differentia inter manifestum & notorium.
Quæ manifesta sunt probatione nõ indigent. h. d.
¶ Opponitur de l. nominationes. j. co. Solu. Ibi non tenuit electio. ¶ Oppo. de l. veteranus. j. quando prouoca. non est neces. Solut. Ibi speciale. ¶ Opponitur de l. ea quidẽ. j. de accusa. ibi aduertatis: quia est notabile. Dicit glo. qd est differentia inter manifestum, & notoriũ.
¶ Namea quæ sunt notoria probatione nõ indigent, vt lege cõtraria. Et quæ sunt manifesta, indigent probatione, vt hic. & vide glo. quam tene menti, & nota. Ad prædicta facit quod not. in l. si verò pro condemnato. §. qui pro rei. ff. qui satisfda. cog. tamẽ ego pro declaratione quæro quæ differentia sit inter notorium & manifestum. De hoc in Spec. de noto. crim. §. j. & §. iam de manifesto. An Canonice ponit extra de cohabi. clerico. & mul. c. vestra. Doc. Cy. aliqd tãgit in d. l. ea quidẽ. de accu. do. Iac. Bu. dicebat breuiter, & hoc sufficit vobis, q differentia inter notoriũ & manifestũ, colligitur ex his quæ dicuntur in aut. qui semel. quõ & qn iud. Nam ea quæ nunq; habuerunt actũ permanentem nõ, possunt trãfere in notoriũ, vt puta, vox præconis. Ea verò q habuerunt actũ pmanentem, vt edicta in albo pposita trãfere in notoriũ: & q in platea sit for? & similia. Sed qd sit pconizatiũ, nõ trãfit in notoriũ. In modo aut pbandi differunt hæc, nã in notorio non est necesse q probe

ff. de act. emp. Adde vt per Old. cõsil. xvij.
¶ Tamen ego. Vide do. Ant. in contra. in c. in nostra. in xxxvj. colu. in princip. de coha. de. And. Barb.
¶ Dicebat breuiter. Adde l. ab accu. §. nunciatores. ff. ad Turp. & ibi habes post eum. & Bar. in l. de minore. §. tormenta. in ij. col. ff. de qua stio. notorium

2 P. P. A. V. P. Minime. Vide ad Bar. in l. eos. §. sup. his. §. e. tit.
b Consilio sapiētis. Qñ cū est cōmissa cōsilio sapiētis, iudex nō admittit nouas pbationes, vide p. Mod. & post Bar. in l. ad principē. ff. eo. & Barr. in l. in offerēdis. j. eo. idē in grauamine secūdū Bar. in l. p. hāc. in prin. j. ti. j.

b P. P. A. V. P. Consilio sapiētis. Vide Bar. in l. j. §. quātū. §. de appel.
c Vīua voce. Vide Bar. in l. inuit. §. de p. cu. Sed quid si q̄s appellauit vīua voce, post appellauit in scriptis: q̄ appellatio tenet? vide Bar. in l. cū procur. §. si dñs. ff. de oper. no. nū. qui tenet q̄ p̄sa tenet. De quo vide ibi per eum, & quā dixi. Secunda fuit Ange. ibi contraria q̄ secūda tenet, & non prima, dūmodo vtraq; fuerit facta intra tēpus appellandi. Mouet: quare integra licitum fuerit recedere a prima, & per se cūda intelligitur recessum a prima. alle. l. si quis libellos. s. eo. & hāc d̄f vera, qñ vna sola sentētia emanauit, sed iudex primō tū lit interlocutor. m. b. a qua ego appello: & sic per eā fūi exēptus a iurisdīctiōe sua, sed demū fert sententiā diffinitiuam, nō propter ea intelligit renūciāse appellatiōi ab interlocutoria alle. not. per Io. an. post 3 Inno. in c. dilecto. ad fi. De hac, & pro hac opin. Angel. & 1 possit allegari secūdū Inno. ibi, quod c. not. Barto. in d. §. si 2 dominus. in ver. sed 3 an personā appellatē. Et adde q̄ hāc opi. tenet d. Anto. in c. dilecto. de ap. Alia fuit opi. Abb. antiqui cū quo trāsfit Io. an. in c. bonę. de ap. & sequuntur do. de Rota in suis antiquis decisōibus. deci. cccclxiij. q̄ vtraq; appellatio tenet, & esset in potestate partis quā prosequi vellet. Et hāc opi. secūdū Inno. in foro Canonico fortē feruatur in practica ppter opi. doc. cano. & decisōes Rotæ. in foro autē civili nō libet descendere a seffores a Bar. tū de iure etiā fortē venior est opi. Bar. per rōnē suā, & vide no-

notoriū esse. In manifesto debeo probare ipsum factum, quod dico manifestum, vt hic. Bar.
Minime. Condēnatus in cuiusli, non debet in carcere detineri, secus in criminali, si fideiussores nō habeat. h. d. Pro euidētia debet scire q̄ in causis civilibus seu pecuniarijs, condēnatus nō pōt detineri in carcerib⁹ pro debito. j. qui bo. ce. pos. l. j. No. tex. facit etiā istud principū contra rectores terrarū qui faciunt appellantiū iniuriā ex eo quia appellāt. Videbitis in l. & in maioribus. j. eo. & qd̄ ibi no. nota hanc legem.

S V M M A R I V M.

Postquam causa est commissa consilio sapiētis, iudex nō debet admittere nouas probationes.

Xillo tempore. Ludente per appellatiōē vel cōsultatiōē nō debet aliquid innouari; etiā ex rescripto Principis. h. d. Habes hic nouum casum. Secūdū lectū. gloss. lex possit intelligi etiā alio modo, & magis notabiliter: & breuiter dicit secūdū istū. Lite pendēte per appellatiōē vel cōsultatiōē, non debet iudex admittere instrumenta, vel alia quæ corā eo producentur, sed iudici appellatiōis, vel cōsultatiōis, acta prima remittit. h. d. Et secūdū hoc habes notare, q̄ post q̄ causa est cōmissa consilio sapiētis, iudex non debet admittere nouas probationes. quod tenebis menti per petuō. Sed quæro, quid si amiserit & processerit, valebit ne? Vidistis s. ti. j. l. j. & dic vt ibi.

S V M M A R I V M.

Res iudicata dicitur intra decē dies, intra quos potest appellari in his in quibus sit executio ipso iure sine facto hominis. & nu. 4. & 5. Donec iudex sedet pro tribunali, potest appellari vīua voce.

Differentia inter sententiā & rem iudicatam.

Ligatoribus. Statim lata sententiā potest appellari. h. d. Nota istum text. & sic innuit q̄ res iudicata dicitur intra decē dies, intra quos potest appellari. h. d. Opp. dicitur hic illico. Contra, imo videt q̄ possit appellari vīua voce, donec iudex sedet pro tribunali, licet ad act⁹ extraneos diuerterit, vt ff. de in inte. resti. l. diuus. Solu. secūdū opi. Hug. q̄ cōter teneat, ista lex suppletur per contrarium, vt hic dicitur ibi, illico, si iudice sedēte pro tribunali & hoc tenet gl. in l. ij. ff. eodē. Quæro, an dicatur res iudicata in tra illos decem dies, qui dantur ad appellandum. Hic videtur quod sic. Idem videtur velle gl. ff. de re iudic. l. j. Canonistæ vidētur dicere contrarium extra de re iudic. c. quod ad cōsultatiōē. dicitur enim sententiā trāsire in rem iudicatam, quādo appellari non potest. Pro hoc videtur text. in l. si fundus. §. si plures. ff. de pig. Ego dixi vobis s. de re iudic. super rub. Differentia est inter sententiā & rem iudicatā: nam sententiā dicitur ille actus sententiādi. Res iudicata dicitur effectus sententiæ, vt in toto tit. de re iudic. Si ergo quærat, an sententiā habeat effectū intra decē dies, qui dantur ad appellandū. Respondetur breuiter. Quædā est executio quæ fit a iure, sine facto hoīs, vt q̄ cōdēnatus furti sit infamis, & similia: & tunc habet effectū incōtinenti, vt l. furti. in prin. ff. de his qui. not. infā. ff. de pœ. l. qd̄ ad statū. & l. qui vltimo. & ff. de iniust. test. si quis filio ex hæredato. §. irritū. Quædā sunt q̄ requirunt executionē hoīs: & quo ad illa nō d̄f res iudicata: q̄ interim exe-

ta. in c. bonæ. xxj. q. ij. c. Lotharius. & per do. Io. in d. §. si dominus. & ibi scripsi post Bar. & vide gl. in cle. si ante. de app. & hāc vtraque appellatiōes int̄ponuntur ex int̄uallo. secus si eodem tempore: quia tunc appellatio non esset nisi vna per not. per glo. & ibi dixi in l. si conuenerit. ff. de pig. act. Et ita v̄ trāsire lmo. Adde tñ q̄ cū opi. lo. And. & sequacū v̄ trāsire Bal. in c. j. quo tēp. mil. & in l. appellatiōes. j. eo. Et vide oīno Ludo. in d. l. si dñs. & in d. l. si qs libellos. & vide quā dixi post Bar. in d. l. si dñs. maximē ad fi. adde Pau. de ca. cō. si. xxx. q. tenet opi. Bar. in d. l. cū procurator. & vide Bald. consil. c. viij. v. lib.

cut iōni mandari non potest, vt ff. nil no. app. pen. l. j. & ibi not.

1 Ne causas. Breuiter dicit. Quæ retractatiōi nō subiacent diligēt̄ sunt agēda: & iudex qui cōsultori omnia acta non miserit infamatur. h. d.

1 Os etiam. Breuiter dicit: A legato principis potest appellari. h. d.

1 Sapud. Breuiter dicit: A prætore appellatur ad præfectum. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

Qui non petit apostolos tempore debito, vel eos non præsentat iudici ad quem videtur appellatiōem deferere.

Item si non veniat ad prosequendam appellatiōnem.

Quæ dicantur refutatoriæ preces.

1 Voniam. Breuiter dicit. Si appellatiō ē de certa propter apostolos nō petitos, vel nō præsentatos, vel ppter p̄secutiōē nō omīsam, sn̄a executioni mandā. h. d. No. q̄ qui nō petit apostolos de ito tēpore, vel eos nō præsentat iudici ad quē videtur appellatiōē deferere: idem si non veniat ad prosequendam appellatiōnem tempore debito & c. Vidistis s. eo. l. p̄ses. Dicitur hic, refutatoriæ preces & c. Quæro, quæ dicuntur refutatoriæ preces. Quidā dicunt q̄ intelligitur de ipsis apostolis. Alij dicunt q̄ intelligitur de libello qui datur super prosecutione appellatiōis. Alij intelligunt de ipsa appellatiōne. Tene quam vis: quia non curo.

S V M M A R I V M.

2 Licet episcopus esset priuilegiatus, vt a sententiā sua non appelleretur: tamen potest appellari a sententiā sui vicarij.

3 Idem in potestate & Capitaneo, si ex forma statuti ab eius sententiā non possit appellari.

4 Poena frustratoriæ appellantis.

1 Proconsulibus. A quolibet iudice excepto præfecto prætorio potest appellari: & si appellatiō non recipitur, appellans potest prosequi, ac si recepta fuisset: si succubuit puniatur: si obtinuerit, iudex mutabitur. h. d. ista no. lex. Not. q̄ licet episcopus esset priuilegiatus, q̄ a sua sententiā non appelleretur: tamen pōt appellari a sententiā sui vicarij. Et vide text. ibi: & his qui vice præfectorū & c. Et vide gl. Idē dico in Potestate & Capitaneo, si diceretur in statuto q̄ a sententiā eius non possit appellari: tñ a sententiā eius vicarij possit appellari. Opp. ff. a qui. appel. nō licet. l. j. Solu. Licet verū sit q̄ a quolibet iudice possit appellari: tñ fallit in casib⁹ q̄ ponunt in hac glo. quā vide & no. Oppo. & v̄ q̄ ille q̄ frustratoriē appellauit, puniatur alia poena, vt s. eo. l. eos. §. ne temere. Solu. Quæro: qs appellauit frustratoriē, & appellatiō nō recipit: & tūc habet locū poena hui⁹ legis. Quæro: qs frustratoriē appellat, & appellatiō recipit: & habet locū l. eos. §. ne temere. Quæro: qs appellat ab executione sententiæ: & tūc habet locū poena quæ ponit in l. ab executione. j. quo. ap. non reci.

1 In maioribus. A sententiā laica in qualibet summa, & in quacūq; causa, potest appellari. h. d.

S V M M A R I V M.

2 Appellatiō quando interponitur a diffinitiuā iudex debet ei deferre.

3 Officiales q̄ debeāt resistere rectori, quando male facit: sic & subditus prælato.

in c. j. quo tēp. mil. & in l. appellatiōes. j. eo. Et vide oīno Ludo. in d. l. si dñs. & in d. l. si qs libellos. & vide quā dixi post Bar. in d. l. si dñs. maximē ad fi. adde Pau. de ca. cō. si. xxx. q. tenet opi. Bar. in d. l. cū procurator. & vide Bald. consil. c. viij. v. lib.

Quæ. Ad intellectuū huius l. vide Bar. in l. j. ff. de lib. dimis. & Bart. in l. eos. §. super eo. tit.

Potest prosequi. Not. appellatiōē esse deferendā. limita in casibus no. per glo. in aut. de iudi. in §. nostros. & intellige vt per Inn. in ca. pastoralis. de offi. dele. & vide j. quo. appel. l. j. vide omnino in l. sciendū. de appel. recip.

P. P. A. V. P. Licet episcopus. Adde simile q̄ si in actis authoritas ep̄i non sufficeret, authoritas vicarij illo absente, Ang. in l. adoptio. nō iure facta. ff. de adopt. sic & licet ep̄s extra diocel. possit instituire potestātē, c. patron⁹. nō istud possit vicarius. Bal. in l. ij. ff. de offi. pro. consul.

Sui vicarij. Si vicarij non possit appellari a sententiā Potestatis pōt tamen appellari a sententiā sui vicarij. Adde quod not. Bart. in l. j. ff. q̄ a quib. & ibi dixi.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Ipse punit. No. q. tātū punit principalis rector quantū oēs alij quos secum habet: & hoc verū nisi officiales resistent pratori. De hoc per Bal. in l. p. s. de procu. per ea que habentur in c. j. de his que fi. à maio. par. ca. & vide Bart. latè in trac. repræsa. in v. j. q. & quæ dixi in l. j. j. quo. app. non reci. in fi. & Bar. in aut. sed omnino. in v. j. col. s. ne vxor pro marito.

e* P. P. A. V. P.

b ¶ A diffinitiva. Ad t de q. idem est si ab interlocutoria. vi. a de Ro. confi. ccccj. circa prin.

e* P. P. A. V. P. b

c ¶ Officiales. Vide 3 alex. in cōsi. j. in iij. c. col. in iij. volu. Taf. in l. j. ad fi. ff. de offic. assel. vbi dicit opus esset vt assessores protestent q. ipsi nō cōsentiant, nec satis esset iactis nō apparere q. ipsi consenserint.

d ¶ Multabunt. Et dicit Io. an. i. c. j. de ap. in v. j. nouel. q. ista multa fuerit arbitraria, cū nō sit determinata à iudice, & vide s. e. l. qm iudices. & hic in l. à procōsulib. s. e. & p. Arc. ij. q. vj. deci. i sup. gl. fi. tex. & ibi Bart. in l. Iul. ff. ad l. Iul. de vi pub.

e* P. P. A. V. P.

e ¶ Cū post. Vide et 1 Barb. dicit q. licet istud dicat eē nouū dictū Pe. de anc. tñ est et dictū aliorū.

f ¶ In pñalitatiū. Et p. hācl. dicit Pe. de anc. i. c. nōnulli. f de resc. q. licet ordinaris possit reddere ius in qlibet pte suæ diocesis. c. cum eps. de offi. or. li. vj. i tui si de cā nimis parua vellet cognosce re loco nimis remoto à litigatoribus, pnt petere ptes, vt cā committat in loco magis ppinquo eis ad hoc vt laboribz, & expēsis pcat. Et p. hūc no. tex. & iij. q. vj. ad hāc. & p. d. c. nōnulli. Et istud dicit eē nouū dictū, & equū. & idē ipse voluit in c. canonū statuta. & i. c. finē lib. de do. & cōtu. & Bar. ij. mediteraneę. j. de anno. & tri. li. x. & il. ij. i iij. co. de se iu. & audiui qd Pe. de anc. in 2 distinet dicit iudicē debere cōmittere cām, siue sit magna siue pua, et fuit originale dictū Inno. i. c. sanè. de fo. cōpe. & ibi rephēdit. 4 Adde et Pe. de anc.

Quoniam. ¶ Si iudex appellationē à diffinitiva nō recipit, ipse punitur tēpore sui syndicatus, & eius officialis. hoc dicit, ¶ Not. q. qñ appellatio interponit à diffinitiva: iudex debet ei deferre: & iam practici. ¶ No. q. officiales debēt resistere rectori qñ malè facit: sicut & subditus prælato. Glo. signat quædā arg. contraria. & vide eam ibi. l. si quis id quod. §. doli. Sol. Non punitur illo ædicto: quia requirit dolum, sed aliàs multabitur. ar. vi bo. rap. l. ij. §. hac actio ne. & de pœnis. l. absentem. in fi. Sed hāc constitutio non requirit dolum. Sed contra. de sanc. epif. §. j. Solu. bene debet eligi doctus, ita q. non debeat doceri, vt tibi, sed si eligitur indoctus vel aliàs malè doctus, potest sibi resisti. vt hic sequitur in glo. vt in l. quāquā. Solu. vt nota. per gloss. in l. non videtur. §. qui iussu. de regu. iu. & per Dy. in c. quod quis. extra de reg. iur. lib. vj.

Iudicibus. ¶ Iudices debēt appellationē recipere, & apostolos tradere aliàs multabuntur. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

¶ Appellari potest ab iniquitate iudicis ex eo q. nimis magnam multam imposuit.

Et in multis. Opp. de l. na. ff. de ver. sign. Sol. ¶ Aut quis vult appellare ab iniquitate iudicis: q. nimis magnā multā imposuit, & pōt, vt lege ista. Aut ab iniquitate suā, & non pōt, vt lege cōtraria.

Cum post. ¶ Breuitas causæ, & iniuris longinquitas, facit vt iudex appellationis causam in patria litigantiū delegare cogatur. h. d. No. hāc legē: q. notabilis valde, nec minus vtilis.

Nominaciones. Breui dicit: ¶ Ab electione inualida non est necesse appellare. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

¶ Appellans non potest pœnitere in quantum illa appellatio facit pro aduersario.

¶ Appellatio interposita facit pro appellato, in eo quod potest ea vt vt rescindatur sententia si in aliquo eum læsit.

¶ Et pro appellato etiam facit, quod eo inuito appellans ab interlocutoria non possit reuerti ad iudicem primum.

Si quis libellos. ¶ Qui appellat potest pœnitere. h. d. Duobz modis intelligit gl. hanc legē. Primò qñ vult pœnitere se totaliter appellasse. Secūdo qñ vult pœnitere se à tali iudice appellasse, & vult ad alium reuerti, quæ libet lectu. est bona. ¶ Ad hāc lectu. op. po. extra eo. c. j. lib. vj. Sol. Appellans potest pœnitere in quantum appellatio facit pro se. ita loquitur hic. ¶ Sed in quantum ista appellatio facit pro aduersario, ista pœnitentia nō admittit. Hic est casus in cōtrario. & j. quādo prouo. nō est necesse. l. fi. ¶ Appellatio aut facit p. aduersa parte in duobus. ¶ Primò: q. ille cōtra quē appellatio est interposita, pōt ea appellatione vt, vt rescindat sententia, si in aliquo eum læsit, vt j. eo. l. ampliorē. in prin. & d. l. fi. j. qñ prouo. nō est necesse. ¶ Item prodest in alio qñ appellatur ab interlocutoria, requiritur q. totum

in c. cū te cōsulēte. de off. dele. & in c. j. de offi. iud. & in c. cū cām. de testi.

¶ Pœnitere. Vide Bar. in l. inuit. de p. s. in ver. ad hāc loc. ibi, sed in c. tū ista appellatio. Sic ergo qñ appellatio interest, nō admittit renūciatio appellatiōis: idē i alio casu qñ appellationē nō detulit si cōsensit appellare. Ita vt limitare hāc l. Inno. in c. ex pte. extra de resc. & ibi vide modū per

ad iudicem deuoluatur ad quem est appellatum: & sic renūciando appellationi appellans non possit reuerti ad iudicem primum inuito aduersario, vt d. c. j. extra eo. tit. li. vj. ¶ Vltimò Gul. de Cug. inducit ad q. si emphyteuta vendit rē in scio dno: & eā recmit, vt rē incidat in l. fi. s. de iure emphy. Breuiter dicit hic. Videte quēdā text. in l. sequitur. §. idē Labeo. de v. fucap. & dic vt ibi dixi.

S V M M A R I V M.

¶ Causæ capitales debent diligentius examinari.

Ad dictos. ¶ Dānatos ad mortem nemo potest vi eximere, sed p. eis permittit appellare ad iudicem competentem. hoc dicit. Istam legem habes de verbo ad verbū in l. ad dictos. s. de epif. aud. & per hāc l. & p. l. nō tantū. ff. eo. tenent quidam q. potest mādari executioni intra decem dies sententia capitalis. quod apparet quia isti ad iustitiam ducebantur intra tēpora appellandi. Gloss. tenet contrarium in l. qui vltimò. ff. de pœnis. Item in ciuilibus hoc tenet expressè in l. j. in prin. nil no. ap. pen. Sed in ciuilibus non pōt mādari executioni intra decē dies. multò magis in criminalibus, vbi causæ diligentius sunt examinandæ, vt hic. & hoc tenet Spe. in ti. de execu. senten. Non obstant istæ leges: quia vel est dicendum, q. iudex faciebat malè faciendo executionē ita repente. Vel est dicendum q. hic renūciauerat appellationi, quæ renūciatio non nocet quo ad extraneos, vt d. l. non tantum. De quo dic vt dixi in d. l. q. vltimò. ff. de pœnis. ¶ Itē not. q. causæ capitales debēt diligentius examinari quā aliz.

Si quis. Breuiter dicit secundum lecturam quā intēdo tenere. ¶ Ab iniqua sententia potest appellari. Item propter iniuriā facti potest appellari, & in totū iudicis iurisdictione recusari. hoc dicit secundum lectu. Pla. quæ est magis notabilis. In quantum hæc lex dicit q. ab iniuriosa sententia potest appellari, non habet dubitationem. In quantum dicit q. ab iniuria facti potest appellari. Oppo. iniuria illata vel tortura habita nō potest appellatione tolli. vt l. verum. ff. de re iudi. & in bello. §. factæ. de cap. & postli. ruer. Frustra ergo interponitur appellatio quæ interposita non releuat. Huius timore dicebat Io. lcc. Pla. non esse veram: & ideo legebat istam l. alio modo vt primò dicat q. licitum est appellari à sententia, & subdit q. appellatur ab iniuria sibi illata, & facta in executione, vt j. quo. appel. nō reci. ab executione. Cerrè opi. Ioā. est vera in se: tñ non congruit bene literæ: ideo Pla. defendit opi. suam sic: Fateor q. verbera & contumeliæ, non possunt tolli per appellationē, nec interponitur appellatio, vt verbera tollantur; sed per istam iniuriam tota iurisdictione deuoluitur ad iudicem appellationis. Et ista eius lectu. est vera. probatur per l. j. s. si qua prædi. po. Et istam tenet Gul. de Cugn. in l. arbitro. ff. qui satisf. cog. Tene ergo menti hanc lectu. & vide glo. tuam notabilem.

S V M M A R I V M.

¶ Si iudex denegat dare copiam actorū, potest lite pendente adiri superior.

¶ Si quis petit rescindi sententiam vel instrumentum, & aduersarius non vult exhibere: iudex debet pronunciare q. si aliquo tēpore appareat sententia vel instrumentum non possit eo vt.

Appellationem. ¶ Si appellatio non recipitur, vel apostoli nō dātur ad interponendā quærimoniam

quæ q. s. vt renūciare appellationi. & ibi not. gl. ij. & dixi i. l. si sepatis. ff. e. qd dixi, & qñ etiā possit renūciare appellationi, vide i. l. fi. s. sin autē. j. tit. j. & in aut. ei qui. eo. tit. & not. Bal. in l. edita. i. xiiij. col. in ver. op. sextò. s. de eden. & not. q. pōt renūciare iudicio appellationis, extra aut nō, nisi per pactū secundū Bal. not. in l. j. s. de pa. & istis adde Bal. in l. post q. liti. in vj. col. s. de pac. q. al. istud dictū Inno. not. in c. ex parte. el. j. de resc. & ibi etiā vide Bal. an. q. s. possit renūciare protestationi suæ inuito aduersario: & ibi de multis similibus. & no. q. appellationi in causa criminali quis nō pōt renūciare. l. nō tm. & ibi doc. ff. e. No. Bal. in l. fi. ff. de nego. gest. sed Bar. vt tenere cōtrariū in l. qui vltimò. in fi. ff. de pœ. & qd in ciuili nō possit renūciare inuito appellato, cui ex appellatione eius est quæsitum. tenet Petr. de anc. in cle. j. de cau. pos. & apprie. & ad Bar. vide Bal. in l. p. hanc in fi. j. tit. j. & Angel. in l. j. ff. à q. ap. nō li. An aut possit renūciare appellationi, in pñdiciū aliorū qui iuripossunt adherere, vide Bart. in l. j. ad fi. j. si vnus ex pluribus. & de materia per d. Ant. in ca. interposita. §. ille deniq. de appel. & circa vlti. ver. hic adde tex. in l. j. s. si rē. & ibi Bar. ff. de pœ. & quod ibi Bal. in l. si insulam. in vj. q. de ver. oblig. Adde an recusans iudicem post appellationē videatur renūciare appellationi, Ol dra. confi. ccccij.

e* P. P. A. V. P.

h ¶ In duobus. Vide Panor. in c. ex parte. in j. col. extra de resc. p.

¶ Vicarij. A sententia vicarij non appellatur ad eum constituentē. facit. c. cū sit Roma. de appel. & in l. a. procōsulibus. & ibi Bal. s. eo. Adde Cyn. & ibi Bal. in l. fi. & in aut. si quis. de episc. audi. Et Adde. q. si alicui singuliter competit ex cōsuetudine iurisdictionis in vno loco, ille dicitur iudex magis principalis quā superior. secundū Bal. ita referentē Archid. in c. j. §. ad hęc. de pact.

¶ Quod si à duce auditores. Afflō. res, & auditores debent habere iurisdictionē ordinariam. q. not. Adde Bar. in l. i. in fi. ff. de offi. affl. & vide Bald. hic. quid autē in vice gerētē, vide text. not. & ibi Bar. in l. ij. §. de offi. eius qui vic. al. Et dic. quod vicarius potest suā sententiā exequi, dum habeat ordinariam: vt not. de offi. vica. c. licet. in vj. & doctō. in ca. si quis. de foro comp. & est ordinarius secundū glo. no. in c. Romana. in verbo. generaliter. extra. cod. in vj. facit ad not. per Canonistas in c. pe. de offi. vic. & dicit Bald. in aut. sed omnino. in v. colum. ne vxor pro marit. quod v. carij potest omnes causas meri imperij expedire, excepta causa sanguinis.

¶ Summi pontificis. vide Fel. Rubr. de offi. deleg. in ij. col. Bal. in l. si. vbi sena. veldā.

¶ Secundō not. Vi de doct. in locis hic allegat. Sed quid de causa criminali? Dicunt quidam in aut. si quis litigantium. quod iudex à quo: quia reus debet retineri in eius custodia per l. eos. §. super his. de appellat. sed in contrarium est casus in l. addictos. in fin. §. eod. qui probat ex. presē. quod iudex ad quem. Andre. Barba.

¶ P. P. A. V. P. Summi pontificis. vide Fel. Rubr. de offi. deleg. in ij. col. Bal. in l. si. vbi sena. veldā.

¶ Summi pontificis. vide Fel. Rubr. de offi. deleg. in ij. col. Bal. in l. si. vbi sena. veldā.

¶ Secundō not. Vi de doct. in locis hic allegat. Sed quid de causa criminali? Dicunt quidam in aut. si quis litigantium. quod iudex à quo: quia reus debet retineri in eius custodia per l. eos. §. super his. de appellat. sed in contrarium est casus in l. addictos. in fin. §. eod. qui probat ex. presē. quod iudex ad quem. Andre. Barba.

monia: de hoc secundū diuersitatē iudicū, diuersa tēpora statuūtur. h. d. ¶ Opp. j. tit. j. aut. ei qui appellat. Sol. hic nō loquitur de tēporē exercētē appellat. sed de tēporē exponendā quārimoniz: quia apostoli nō danf, & exēpla nō exhibētur: & sic ac casare iudicem, vt puniatur, secundū ea, quā ponuntur in l. quoniam iudices. & l. iudicibus. §. eod. potest fieri demū intra tēpora limitata. ¶ Quēro, dicitur hic, ad conueniendū a duersariū: quis est aduersariū? Dicit glo. ¶ quod iudex, qui deneget dare copiam a tētorū, quo casu lite pēdēte pōt adiri superior: vt s. vt lite pendē. l. ij. Inno. de hīde instr. c. G. perpetuus. ponit istam practicā. ¶ Si aliquis petit rescindi sententiā, vel aliquod instrumentum, quod aduersariū habeat: & aduersariū non vult exhibere sibi statuto termino à iudice. quod iudex potest pronunciare, quod si quo tempore illud instrumentū, vel alia appareat sententiā, non possit illo vtī: & vide ibi Innoc. & de hoc vide. §. de eden. l. is apud quem.

SVMMARIUM. ¶ Appellatur ad delegantem, à delegati sententia. & nume. 2. Sententia vicarij lata, appellatur ad eū. quē appellaretur, si ipse principalis ordinarius iudicasset.

Recipimus. Hęc est lex satis fastidiosa: quia non est in vsu. Breviter dicit. ¶ Si app. ad principem à sententia spectabiliū: cognoscit præfectus, & quæstor. & si à sententia clarissimorum, præfectus tantū, & à delegato: appellatur ad delegantē. Et si princeps delegauerit, nō illustri: & à tali delegato appellatur, cognoscit præfectus & quæstor. Si verō ab illustri sententia appellatur, per consultationē principis, determinabitur in quo sententię tēpus inspicitur, & idē si illustri non illustri adiungantur, h. d. ¶ Diuiditur in partes & per partes legā. ¶ Primō loquitur qn appellatur à sententia spectabiliū, vsq; ibi: quod si à duce. quā primo legā. ¶ Ex hoc habes notare primō quod dixi in sumuario. Secūdo not. ¶ q. licet à sententia delegati appellatur ad delegantē vt j. videbitis: tamen à sententia vicarij non appellatur ad eū, cuius est vicarius: sed ad eum, ad quē appellaretur si ipse principalis ordinarius iudicasset. hic est text. hic, & glo. ponit prout dicit, vicarij eorū. & hoc modo possit intelligi illa lex difficilis. ff. quis & à quo appell. l. j. §. j. Decretistę habent hodie casum extra, de appel. c. Romana. lib. vj. & de consue. c. nō putamus. li. vj. quod tene menti perpetuo quia est notandum.

SVMMARIUM. ¶ Auditores principis, & summi pontificis, dicuntur habere iurisdictionem ordinariam. Idem de accessore Potestatis, & capitanei, secundū statuta terrarum, licet de iure cōmuni aliud esset. **Quod si à duce.** Hic loquitur qn appellatur à sententia clarissimorum iudicum: quales sunt præfides prouinciarum, & duces. ¶ Nota quod hic dicitur de iure ordinario. Ex quo not. quod tisti auditores principis, & summi pontificis, dicuntur habere iurisdictionem ordinariam. ¶ Idem de accessore Potestatis, & capitanei, secundū statuta terrarum: licet de iure cōmuni in assessoribus aliud esset: vt habes in tit. de assessoribus. C. & ff. Bar.

SVMMARIUM. ¶ Productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa.

In his autem. Hic disponit qui debet scribere in istis causis.

¶ Nota ex isto §. quod t productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa, vt dixi

¶ Mandat executioni. Quis mandat sententiā executioni, an iudex principalis causę, an appellationis, vide eum in l. à diuo pio. in ij. col. de re iudi. adde Bar. in d. §. qui prouocauit. & ibi plenē Bal. in repe. maxime per Cano. in c. pastoralis. de offi. dele. & Bal. in d. aut. si quis litigantium. in fi. & facit quod not. in d. l. à diuo pio. in §. sententiā. & ibi doct. & adde Bald. in l. ij. §. de vsu. rei iudi. & in l. contra. §. c. Quid in causa criminali, vide Bal. l. addictos. §. c. vide aut. si quis litigantium. Et de materia per gl. Inn. doc. in c. pastoralis. de offi. dele. §. præterea. per Bald. latē in d. §. qui prouocauit. & ibi etiā quid in criminali. Et dicunt do. de Rot. in suis deci. cvij. q. iudex datus in appellatione, elapsis fata libus potest primā sententiā confirmare. Et dicit hoc tenere Inno. in c. j. de concess. præb. vt innuit. qd est not. si est verum, vide Bal. s. ea. l.

SVMMARIUM. ¶ Quis mandat executioni sententiā à qua est appellatum. ¶ No. ex isto ver. duo notabilia q. qn he eadē cā cognoscūt duo iudices q. mandare debeat sententiā executioni qui eorum est maior. ¶ Secundō not. q. iudex ad quem appellatur sententiā mandat executioni, non iudex primus. Hic est text. hic. Cytangit hoc in l. eos. §. co. Glo. & Gul. tangunt in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. ¶ Breuiter quandoq; sententiā prima cōfirmatur: quia appellatio est deserta propter cursum temporis: & tunc iudex primus mandat sententiā executioni, vt s. eod. l. si contra maiorem. & l. quoniam nonnulli. & j. tit. j. l. fi. §. pen. ¶ Quandoq; sententiā confirmatur per sententiā iudicis: & tunc iudex appellationis exequitur. Hic est casus hic in authen. si quis litigantium. §. de episc. audi. & de iud. l. fi. hoc tenent omnes doct. Quandoq; sententiā confirmatur per consensum partium: & tunc iudex appellationis exequitur, vt d. l. tale pactum. §. qui prouocauit. secundū Gul. de Cug. Glo. & Ia. co. Butri. dicebant se non videre rationem quare iudex primus non debeat exequi sententiā qn cōsensu partium ab appellatione receditur, sicut quando per cursum fatalium appellatio confirmatur: arg. s. eo. l. si quis libellos. Non obstat. §. q. prouocauit: quia intelligitur ibi quando fuit appellatum à delegato ad delegantem: quo casu etiam si appellatum non esset delegatus sententiā executioni mandaret, vt de re iudi. l. à diuo pio. & ibi not. & hęc satis placet. ¶ Ad vnum tamen aduerte, quia quandoq; iudex appellationis licet sit maior in iurisdictione: tamen quādoq; est minor in potentia, sicut videt hic in ciuitate ista, iudex iustitię est minor in ciuitate ista, quā sit potestas & capitaneus: & tamen sententiā mandabitur executioni p. officiales primi iudicis ad requisitionē iudicis appellationis, vt s. de episc. audi. l. episcopale.

SVMMARIUM. ¶ Quis mandat executioni sententiā à qua est appellatum.

Officiis. ¶ No. ex isto ver. duo notabilia q. qn he eadē cā cognoscūt duo iudices q. mandare debeat sententiā executioni qui eorum est maior. ¶ Secundō not. q. iudex ad quem appellatur sententiā mandat executioni, non iudex primus. Hic est text. hic. Cytangit hoc in l. eos. §. co. Glo. & Gul. tangunt in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. ¶ Breuiter quandoq; sententiā prima cōfirmatur: quia appellatio est deserta propter cursum temporis: & tunc iudex primus mandat sententiā executioni, vt s. eod. l. si contra maiorem. & l. quoniam nonnulli. & j. tit. j. l. fi. §. pen. ¶ Quandoq; sententiā confirmatur per sententiā iudicis: & tunc iudex appellationis exequitur. Hic est casus hic in authen. si quis litigantium. §. de episc. audi. & de iud. l. fi. hoc tenent omnes doct. Quandoq; sententiā confirmatur per consensum partium: & tunc iudex appellationis exequitur, vt d. l. tale pactum. §. qui prouocauit. secundū Gul. de Cug. Glo. & Ia. co. Butri. dicebant se non videre rationem quare iudex primus non debeat exequi sententiā qn cōsensu partium ab appellatione receditur, sicut quando per cursum fatalium appellatio confirmatur: arg. s. eo. l. si quis libellos. Non obstat. §. q. prouocauit: quia intelligitur ibi quando fuit appellatum à delegato ad delegantem: quo casu etiam si appellatum non esset delegatus sententiā executioni mandaret, vt de re iudi. l. à diuo pio. & ibi not. & hęc satis placet. ¶ Ad vnum tamen aduerte, quia quandoq; iudex appellationis licet sit maior in iurisdictione: tamen quādoq; est minor in potentia, sicut videt hic in ciuitate ista, iudex iustitię est minor in ciuitate ista, quā sit potestas & capitaneus: & tamen sententiā mandabitur executioni p. officiales primi iudicis ad requisitionē iudicis appellationis, vt s. de episc. audi. l. episcopale.

Hęc si. Hic loquitur quando à legato appellatur.

Huic saluberrimæ. Hic loquitur qn Imperator causam delegauit non illustri.

SVMMARIUM. ¶ Si doctori occasione salarij consilij debet dari aureus pro centenario, non doctori verō florenus. Rhēnensis: & si causa commissā sit non doctori qui consuluit factus doctōr, an debeat habere aurum vel florenum? vide infra.

Sanè si illustrium. Suprà dictū est de spectabilibus & clarissimis: hic loquit qn à sententia illustrium appellatur. ¶ Nota hunc text. valde ibi, licet ante & c. Fuit disputata semel quādā quæstio Bononię. ¶ Cauetur statuto, q. salariū cōsultorū q. si sit doctōr q. habeat x. denarios pro libra si non sit doctōr, habeat octo denarios pro libra. Cōtingit q. causa fuit commissā nō doctōri, qui consuluit factus doctōr. Quæro, quale salariū debeat habere. Et videtur q. debeat inspicere tempus cōsiliij, vt hic. Breuiter aduerte ad me. Dic a cōsiliū quod regitur à verbo, significat secundū tēpus verbi, vt l. in delictis, §. si detracta. ff. de noxa. & de testa. mili. l. Titius. In proposito dico diligēter inspicēda verba statuti. Aut em̄ dicunt si doctōr cōsulerit, sit eius salariū tātū tūc quia istud substantiuū doctōr, regitur ab illo verbo consulerit, sufficit q. de tpe cōsiliij sit doctōr: hic est casus hic. Si verō statutum dicit, si causa cōsulenda

P. P. A. V. P.

¶ Cauetur statuto. Vide Fel. in c. qm abbas. in ij. col. de offi. deleg. in ij. col. Bal. in l. h. s. vbi sena. vel clari.

¶ Doctōr. Notabilis quæstio facti de causa commissā nō doctōri qui consuluit factus doctōr: & adde not. hic, qd tempus debeat inspicere, vide Bald. in l. generaliter. in v. colum. de episc. & cle. de causa committēda canonico, qui post commissionē renūciat canonica tui, an possit procedere? Et vide quod not. Bal. hic. & Bal. in l. humanitatis. in v. & vj. col. §. de impub. in ver. vlti. opo.

Ampliore. Hic est casus in princ. huius legis multum singularis, quod si aliquis est condēnatus in qnq; & in alijs qnq; absolutus: si iste talis appellat q̄ iudex appellatiōis pōt in alijs qnq; condēnare, in quibus fuit absolutus in ipsius appellatiōis p̄iudiciū. q̄d tene mēti p̄petuō. & Hoc dicit Bal. hic in prin. ad quod benefacit q̄d notat Iuno. in c. inter monasteriū. de re iud. & refert Bald. in l. si q̄n puo. nō est necf. & ibi Bar. in l. si et clari⁹ ibi Bal. ad si. qui ad hoc al. leg. illū text. Adde q̄d Io. and. in addi. ad Spec. in titu. de app. §. in qbus. ver. si q̄d si victus dicit Guid. de Suza. hic, q̄rere an bñficiū huius l. cōpetat appellato, q̄n appellatem pōnitate & ab appellatione recedit. ibi cā breuitatis te remitto.

P. P. A. V. P.

Ampliore. Quid aut si lapsus est tēpus ap. p̄fe. an appositus p̄sequi videtur. Abb. in c. ex parte. el. n. col. ij. extra de p̄scrip. Itē limita sin. vt p̄ alb. hic, nisi appellās accepisset sniam quā tum facit pro se, & inquantū est cōtra se appellaret licet put. solet cōiter fieri vide p̄ eum. Itē de materia huius l. vide late Fel. in c. si gnificauerūt. in iij. col. extra de excep. vbi ponit etiam de p̄dicta limitatio ne, vide Bartol. in consi. cl. vide etiam omnino phili. in c. si duobus. in j. ij. & iij. col. extra de app. Barb. in c. Ray nutius. colū. xliij. de testa.

Sed cum scimus. tota die vides. Hāc quāstionem decidit Bartol. in l. si id in principio. ff. de iur. omnium iudic. & vide tu Bartol. in l. in offerendis. in j. q. j. eod. quid contra, vide quā dixi post Bartol. in l. j. §. ff. de iur. omnium iudic. Quid autem si quāstio est super interesse aliquo q̄d à principio est inestimabile quis cognoscet, & not. Bartol. hic, & dicit Bartol. in l. iij. §. p̄tor. in fin. de dam. infest. & ibi Ludou. in fin.

Euidencia. Vide Bartol. in aut. ei. q. & in authē. sed lis. j. eodem.

c. j. & ista sunt notabilia ad multa: & tene menti: quia quotidie hęc fiunt.

S V M M A R I V M.

Iudex potest pro parte absente supplere de facto.

Ampliorem. Exercere tam appellans quam appellatus. hoc dicit. Nota q̄d dixi in sumario. Nota etiam q̄ pro parte absente iudex potest supplere de facto. ibi: adimplere, &c. Et vide gl. quam nota & tene menti. Ego dico quod in causa appellationis non est speciale imō est regula: vbiq; contra absentem potest perueniri ad diffinitiuam sententiam, iudex pro eo potest supplere de facto. Hic est tex. & s. quomo. & quando iud. aut. qui semel ibi perquisita veritate.

In refutatoriis. Gaudet breuitate moderni. h. d. Habuisti s. de precibus Imper. offeren. l. fina.

S V M M A R I V M.

Aestimatio facta in principio litis pro soluenda decima non facit fidem in processu.

Sed cum scimus. Breuiter dicitur Si tempore sententię summa reperitur maior quam prima facie videbatur, non impeditur iudex super toto pronunciare. hoc dicit notabilissimus §. quem bene not. Tota die vides, q̄ in ciuitatibus sunt iudices, qui possunt de causis cognoscere vsq; ad certas summas: q̄ si illa causa prima facie non videatur excedere iurisdictionem iudicis: si postea reperitur maior, potest super toto pronunciare: & sic videtur q̄ ille iudex possit tunc cognoscere de illa summa: licet tempore sententię in processu, & post, appareat maior summa, & non possit cognoscere, quod nihilominus potest cognoscere. Casum habes hic not. Secundò not. casum ex hac lege q̄ licet in prin. litis aestimatores ad aestimandum quantitatem litis propter soluendam decimam, q̄ illa aestimatio non facit fidem in processu: sed debet examinari veritas. Casus est hic, q̄d perpetuo tene menti.

De temporibus appella. Rubrica.

LEX I.

Si quis appellatiōis interpositum ad nominationem ad munera est duorum mensium à tempore scientię. h. d. Opp. s. tit. j. aut. hodie. Dicunt quidam q̄ hic est speciale. quod non videtur verum: vt l. j. §. quod in sententijs. ff. quando appell. sit. Dicis ergo quod hic loquitur de tempore appellatiōis exercendę: ibi de tempore appellatiōis interponendę. Sed contra hoc opp. quia ad exercendam appellatiōem statuitur maius tempus: vt j. eo. l. si. §. illud. Sol. speciale est in hoc casu, vt ita modicum tempus statuatur ad appellatiōem exercendam.

S V M M A R I V M.

Quando parti datur dilatio octo dierum ad aliquid faciendum, tunc si in vltima die illud facit, nō est necessaria citatio aduersarij. Priuilegium quādo impetratur à principe in his, quę causę cognitionem non requirunt, vel partē modicē lædunt, non debet pars citari. Si dies termini cadit in diem feriatam: quando de beamus inspicere p̄cedentem diem non feriatam. Quando vnus solus litigat, iudex potest supplere de facto pro parte.

L. qui ante. Et in litē illa. de cōsti. pecu. Bald. in l. si. q̄ adm. & Lud. ibi. **Citef pars.** An q̄n impetratur à principe, requiratur scientia partis, faciūt no. in l. si. s. de le. Et ista videf tenere exp̄sē Bal. in l. si. vlti. col. s. de fur. & hic exp̄sē in l. si. qui. res iu. & vide Paul. de Cast. in cōsi. j. & Bart. in l. Gallus. §. & qd si tantū. & Inn. in c. ex parte n̄ra. & in l. cū olim. de verbo. sign. & vide in l. si quis conforiū. de fab. lib. x. Et intellige nisi sit de plenitudine potestatis Principis, tollitur citatio, secundū Host. & alios in c. nōstra. de procu. & vide siper viam gratię doc. in c. inter. & dicit Old. in cōsi. cxxij. circa fi. q̄ q̄n per rescriptū cōfirmat q̄ de iure non tenet: sed q̄n nuri cōi congruit, nō debet citari. Ita dicit in p̄fato cōsi. l. in prin. alle. p̄ pte nepotis. veric. finē sententię. Primò allegat q̄ q̄n priuilegiū impetratur à principe, est necesse q̄ pars citef. Vide per Cano. in c. cū olim. de re iudi. & in cap. vestra. de procu. & in c. inter quatuor. de ma. & obe. & per Bar. l. ad op. de adopt. per bal. l. si. in vlt. col. C. de fru. & lit. exp̄. vt d. l. si. qui. res iudi. nō no. p̄ Imo. in c. cum dilecta. de cōfir. vti. vel inuti. Feriatam. Quando dies termini cadit in diem feriatā, vide Bart. & doct. in l. j. §. nunciatio. de oper. no. nun. & ibi late de hoc per doc. & Imo. ibi dixi. Adde Bal. in l. j. §. de dila. & in l. si. j. de fer. & in l. eos. §. sinaut. in iij. col. de app. ibi etiā quid si die termini fuit impeditus. Et vide Bal. hic, quid si vltima dies instantiē est feriatā. Et ista procedunt in dilatiōe iudiciali. Quid autem in legali vel statutaria, vide Bartol. in l. si pater. j. quādo prouo. & cū Bar. hic trāsit Imo. in c. cupientes. §. quod si per viginti. de elec. in vj. per Bal. in l. ij. ff. si quis in ius vo. adde Io. Andr. in addi. ad Spec. in ti. de fer. §. j. ver. pe. vbi dicit q̄ si iurisdicō delegati finit in die feriatā, q̄ illa die

LEX II.

Tempora. Breuiter dicit: Si appellatur ab ordinarario, ad appellatiōis prosecutionem inchoandā primum fatale est sex mēsum, & dantur alia tria vnus mēsis pro quolibet: & à principe pōt intra tres mēses reparatio pestulanti: nec partis citatio requirit. Si appellatur à delegato, eadē sunt fatale reparatiōe accepta: sed si appellatur à delegato illustri vel spectabilis, primū fatale est duorū mēsiū: cetera non mutant. Et si vltima dies cadit in feriatam, p̄cedēs inspicitur: & fatalibus elapsis pro nō appellante habet. h. d. hęc l. ad quam aduerte. Pro cuius declaratione & euidencia scias q̄ quoddā est tempus appellatiōis interponendę, de quo loquit l. eos. in fi. & aut. hodie. s. ti. j. Quoddā est tempus appellatiōis introducendę seu producendę: de illo loquitur. l. in offerendis. s. ti. j. Quoddā est tempus inchoadi processum super appellatiōe: & de illo loquitur hęc lex, & l. cū anterioribus. j. eo. vsq; ad §. in his. licet gl. aliter intelligat. Quoddam est tempus appellatiōis exercendę & finiendę: de hoc loquitur in d. l. cū anterioribus. §. illud. Alia tempora declarabo super aut. Primò nota q̄ q̄n datur dilatio parti octo dierū ad aliquid faciendū, si illud vult facere vltima die termini, non debet facere citari aduersariū: quia vltima dies termini est nota aduersario. Sed si vellet facere intra terminum, non posset, nisi faceret partem citari: quia qua die compareat intra terminum, debet esse notum parti: vt probatur hac lege, & dixi vobis, de verb. oblig. l. qui ante. licet hęc lex quantum ad appellatiōem recipiat mutationem: vt j. eo. l. cū anterioribus. §. j. Secundò not. q̄ quando à principe impetratur priuilegium, nō est necesse q̄ citetur pars. quod est verum in his, quę partē non lædunt, vel lædūt modicē seu causę cognitionē nō requirunt: vt l. ij. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in lo. pu. de preci. Imper. offe. l. quoties. & ita loquitur hic. In his verò, quę causę cognitionē requirunt, vel partē læderent multū debet citari pars: vt l. ij. de nata. restitu. & de adopt. l. nam ita diuus. Nota ex §. illud. q̄ q̄n dies termini cadit in diem feriatam debemus inspicere p̄cedentem diē non feriatam. De hoc tangitur per Specu. in ti. de cita. §. j. ver. itē excipitur q̄ citatio. & de dilat. §. j. ver. sic. sed pone iudex. Nec tamen iudicio meo illum passum vsquequaq; perfectē declarat. Possemus tñ breuiter sic dicere. Quādoq; statuitur alicui terminus in quo aliquid faciat. Qñq; statuitur terminus intra quē aliquid faciat. Si statuitur terminus, in quo, si illa dies cadat in feriatā diē, potest pars se p̄sentare: non vt procedat, sed vt sequēti die non feriatā procedat: vt in c. veniens. extra, de accu. Sed si vellet, pōt cōparere: si quidē compareret ad impediendum processum fiendum cōtra eum ratione contumacię: tunc potest: sed ad impediendum officium iam consummatum propter contumaciam non potest: vt in c. cū dilecti. extra, de do. lo. & contu. & d. c. veniens. Si verò statuitur terminus, intra quem veniat, tunc si cadit in diē feriatā ferijs solēnibus, inspicitur p̄cedens dies non feriatā, vt hic. Sed si cadit in ferias repentinas, sibi subuenit: vt l. sed & si per p̄torē. §. si serie. qui. ex cau. maio. Diceres tu: hęc lex non loquitur de termino, intra quem: imō de termino, in quo: q̄n vltima dies termini est fatalis: vt l. cum anterioribus. §. j. j. eod. Respondeo, concedo q̄ vltima dies termini est fatalis, quantum ad hoc vt possit procedere parte non citata: sed si vult facere citari partem, tunc potest intra tempus fatale. Ita loquitur

Secunda Bartoli super Codice.

poterit sententiare, si non fuit in culpa. & vide Feder. consil. lxxv. officij. Adde de hoc vt per Pet. de Anch. consil. xcviij.

a ¶ Vltimo. Allegauit istud do. Ab. i. c. ij. de fer. & vide q̄ ibi dixi. An. Bar. **b** ¶ Illud. Non contestata. Vtrū in causa appellationis requiratur litis contestatio: & adde q̄ Inno. videtur tenere q̄ nō in c. Raynaldus. de testa. in glo. in ver. conte.

& adde Barto. in l. 5 hic: ita potest loqui j. l. proxi. ¶ Vltimò nota q̄ quando vnus solus litigat, iudex potest supplere de facto pro parte. Vidistis s. tit. j. l. ampliore. in princ. Vltimò potest induci hæc lex ad quæstio. ¶ iudex statuit terminum vnus mensis: de quot diebus intelligitur. Hæc lex facit q̄ intelligitur de xxxj. diebus Do. Ioā. An. mouet istam quæstionē in c. quā sit. extra. de electio. li. vj. Et dicit q̄ intelligitur de tot diebus, quot dies habet ille mensis, in quo terminus datur: vt quot dies deficiunt ex illo mēse, tot suppleantur ex alio mēse: dixi de verbo. signi. l. cum bis sextus. Alia ponatur in l. si. huius tit. vbi melius cadent.

SVMMARIUM.

¶ Per cursum omnium fatalium nō datur reparatio, etiam ex iusta causa impeditenti. Statutum si dicit q̄ Potestas debet aliquid facere in principio sui officij, qualiter intelligatur principium.

LEX III.

¶ Emo arbitretur.

Nista lex habet duas partes secundum verum intellectum. ¶ Primò prohibet prorogare tempus initiandi processum super appellatione vltra tempus statutum s. l. proxima. Secundo dicit tempus appellationis introducendæ seu producendæ non debere spectari vsq̄ ad finem. Et sic primò loquitur de tempore initiandi processum. Secundo loquitur de tempore appellationis producendæ seu intimandæ. Secunda ibi: ita vt. ¶ Nota ex isto principio q̄ per cursum omnium fatalium non datur reparatio, etiā ex iusta causa impeditenti: vnde etiam per restitutionem in integrum non subuenitur, quod patet ex eo quod tex. dicit, neq̄ sub prætextu quodam altero. Contra quod videtur quod notatur in aut. ei qui appellat. Sed dic vt ibi dicit. ¶ Oppo. ad vltimum responsum: & videtur q̄ sufficiat venire in vltima die termini: vt j. eo. l. fin. §. & cum antea. Dicit glo. q̄ iste vers. continet consilium, non preceptum. Et dicit verum glo. si hæc lex intelligeretur in tempore constituto ad initiandum processum super appellatione. Sed veritas est q̄ loquitur de tempore constituto ad appellationem intimandam seu producendam: & ideo debet produci ante medium illius termini constituti: vt s. titu. j. l. in offerendis. & j. eo. l. fi. §. in his. Et ita tenet Ia. Bu. & Ia. de Are. ¶ Vltimò^a facit hic tex. ad q̄. Dicit statutū q̄ Potestas debet aliquid facere in principio sui officij: qualiter intelligitur principij: Hæc lex præstat argu. q̄ intelligitur in principio, hoc est, ante medium sui officij: vt totū illud ante medium, dicitur in principio: argu. pro hoc in glo. no. ff. si quis ius dic. non obt. l. j. in gl. mag. Dic plene in l. iij. ff. de fur.

¶ Vm anterioribus.

Lex prima s. eodem. per hanc legem corrigitur: & secundum diuersitatem locorum, tempora primi fatalis mutantur. hoc dicit istud principium in sumario.

Et cum antea. Lex ij. s. eo. corrigitur hic: & vltimus dies termini solum, non intelligitur esse fatalis, sed quatuor dies ante vltimū, & quinque dies post intelliguntur esse fatales. h. d.

In his. Super tota hac lege habuistis de tempore concessio ad initiandum processum super appellatione: hic loquitur de tempore concessio ad appellationem producendam, seu intimandam iudici. & corrigitur in aliquo l. in offerendis. s. tit. j. & hæc sufficiant tibi pro sumario.

dit. Vnde si ambæ partes consentiant, argu. huius text. & hoc saltem in causa prophana, secundum eum, fori dicitur Ant. posset tolerari in causa beneficiari, in qua non possent in præiudicium superioris. arg. eius qd̄ habetur in c. cum nobis olim. de elect. & in c. bonæ. de postul. prælato. in clemen. quamuis. de electio. & in l. si quis libellos. de appel.

SVMMARIUM.

- ¶ In causa appellationis interponitur exordij, etiam vna parte absente, quod fit per citationem.
- In causa appellationis proceditur lite non contestata, si pars est absens.
- Tempus prosequendæ appellationis, hodie currit à tempore interpositæ appellationis.

Illud. Quandoq̄; statuitur terminus ad appellationem producendam, vt vidistis s. proxi. §. ¶ Quandoq̄; appellatione producta statuitur terminus ad processum initiandum: vt hac. l. j. in principio. & §. j. Quandoq̄; processu initiato statuitur terminus ad exercendam appellationem, & complendum processum super appellatione: & de hoc loquitur hic §. & sufficit tibi pro sumario. ¶ Nota ex hoc §. & in causa appellationis, interponitur exordium, etiam in vna parte absente: quod fit per citationem partis. Vide glo. quæ est hic super verbo, exordij. Videtur ergo q̄ citatio sit initium in causa appellationis. Dixi s. de in ius voc. super rubri. ¶ Nota secundò, q̄ in causa appellationis proceditur lite non contest. b quod est verum parte absente: vt hic. sed parte præsentia in causa appellationis debet lis contestari: quia hoc casu non loquitur hic. Et videtur mihi q̄ sic, in ca. interposita. in fin. extra. de app. & est text. in l. j. ne li. in vna eademq̄ cau. ter. prouo. & ibi per doct. ¶ Vltimò nota q̄ per hanc legem videtur q̄ tempus prosequendæ appellationis, currit à tempore inchoati processus super appellatione, non à tempore interpositæ appellationis: licet de hoc sint duæ opi. in glo. secundum ista tempora: tamen hodie non est dubium, q̄ currit à tempore interpositæ appellationis: vt in aut. ei qui appellat. s. eod. quam statim legam. & in c. sicut. de appel. in cle. & quod ibi in glo. plene no. per Ioan. And. ¶ Vltimò dicit hic glo. q̄ aliud est in causa excusationis tutoris, quā in causa appellationis. Nam in causa appellationis statim elapso termino est perinde, ac si prouocatum non esset: in causa excusationis secus, vbi sequitur iussus iudicis: vt l. si quis qui. de excu. tut. & ita dicit gl. Contrarium est veritas: vt ff. de adm. tu. l. quidam decedens. §. fi. & l. seq. & s. de pericu. tut. l. si tutor petitus.

- ¶ Sin autem partes. ¶ Hic est nota casus. ¶ Potest per pactum futuræ appellationi renunciari. hoc dicit. ¶ Not. quod dixi in sumario. Facit, l. j. §. j. ff. a qui app. nō li. & hoc est verum: quia possunt tempora mutari, & prorogari: ante ista tempora non possent: vt s. de iudi. l. properandum. §. & si quidam &c.

SVMMARIUM.

- ¶ Tempus appellationis exercendæ, etiam inchoandi processum, hodie est annus, & ex causa biennium.
- Appellatione deserta per cursum tēporis, prima sententia remanet firma, & ex ea oritur actio.
- Quādo biennium, & sic secundus terminus est datus ex iusta causa ad appellationem exercendam, & in eo extinguit impedimentum: dabitur aliud tēpus impetrata restitutione, prout ibi.
- Appellatus si faciat citari aduersariū, potest prosequi causam, etiam ante finem biennij. & nu. 7.
- Contra contumacem nunquam proceditur, altera parte non instante.
- Post primum annum non confirmatur sententia, nisi biennium sit elapsum.

I qui appellat. ¶ Ista authentica recte legitur super hac lege vlti. loquitur enim de tempore exercendæ appellationis:

¶ P. P. A. V. P.

¶ Renunciari. Secus in reductione ad arbitrium boni viri, & quæ sit ratio differentie, vide de Anto. consilio. xxiiij. in iij. colum. post princip. vide etiam Ioan. de danna. consilio l. vbi etiam ponit de reductione.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Ei qui appellat. Nota limitationē ad illud quod dicitur in hac authentica q̄ tempus decem dierum datum ad appell. non currit nisi a tempore sententiæ, fallit in litigante per procuratorē qui fuit verus contumax, quia currit tempus decem dierum à die sententiæ. Ita do. Ant. & ceteri in c. j. extra. de lite nō contest. & latē de materia decedij tractat Fel. de quo habes ad Barto. in aut. hodie s. de appel.

¶ Ei qui appellat.

Ista authentica canonizata est n. q. v. Quæro, an lapsio isto biennio appellationis possit prosequi istam appellationem. Videtur q̄ non: quia in iudicij, pares esse debent actor & reus. l. fina. cum si. s. de fruct. & lit. expen. Dic tamen, aut appellans nō fuit appellationem profecutus: & tunc etiam appellatus dicto tempore decurso appellationem prosequi non poterit, etiam si appellans consentiat. Hic est casus in clemen. si appellationem. de appellatione. Aut appellans est profecutus appellationem coram iudice, ad quem, licet ad finem non duxerit: & tunc perempta instātia, poterit appellatus inuito appellante prosequi appellationem. Ita habes text. in c. clem. de appellatione. secundum intel-

lib. 9

lectum glo. sed in c. ex parte. de rescri. quam sequitur ibi Ioā. And. & do. Anto. in c. sape. de appel. Do. de Ro. & Fede. in multis locis inuenies. & vide Bar. j. prox. de hoc per gloss. in l. si appellationem. de appel. & videtur tex. in capitu. ex parte. de rescrip. & dixit Imo. no. in c. ex parte. Not. quod impetrans super causa appellationis, dicitur eam prosequi: & sic facit pro eo, quod si quis presentat processum iudici appellationis, dicat coepisse prosequi quod not. est propter statuta quae exigunt coepit prosequutionem. & facit c. dilectus. el. ij. de rescri. secundum eum & dixi s. post Barto. in rubri. de in ius voc. & facit tex. & q. ibi Bar. s. ca. l. s. illud. & ad intellectum huius aut. Quare, video quod per desertionem appellationis, vel causae, prima sententia mandatur executioni: & videtur differens renuntiare lit. contestata. & instantia: ut not. gloss. in l. propterandum. §. 3. in ver. vigore. s. a de iudi. & no. Bart. in l. postquam liti. in princip. j. de pact. sed vtrum perdat possessionem talis differens, vel renuncians, glo. est multum no. & singu. q. non. in l. sciendum. §. si fundus. s. qui fatid. cog. secundum Bald. & Ange. ibi, licet Barto. ibi contra eum videatur improbare. Sed dubitatur vtrum tempus statutum ad prosequendum in causa diffinitiva per hanc aut. habeat locum in hac iurisdictione. dic q. sic. tex. est menti tenendus, secundum multos in c. cum sit Romana. de appe. Et aliqui allegant cle. sicut. de ap. Istud dicit do. Anto. in c. ex ratione, extra eod. in prin. & ad materiam huius authē. & ad materiam quam not. Moder. in l. si expressum. in gl. praescri. & circa istam aut. dicit Imo. in c. ex ratione. & post eum Ioan. Andr. quod si quis appellat, non solum habet necesse intra annum causam appellationis prosequi: imo habet necesse intra annum ipsum finire: nisi impediatur aliquo iusto impedimento: quod tripliciter euenire potest. Primò ex parte iudicis, qui non potest, vel non vult in causa procedere. Bald. in aut. si appel. infra eodem. Secundò ex parte aduersarij, qui opponit multas exceptiones, vel petit, & obtinet multas dilationes. vel quia infirmus, non potest venire ad causam: nec in graui causa tenetur mittere procuratorem. capit. quare iam de procuratoribus. Tertio ex parte ipsius appellantis impeditur propter ipsius inopiam, vel impotentiam: ut propter ipsius infirmitatem, & alium casum fortuitum: & subdit quod postquam appellationem coepit prosequi, si per vnu diem tantum fuerit impeditus quominus intra annum super causam appellationis possit ferri sententia, totus annus ipso iure sine beneficio restitutionis indulgetur. Ad hoc vltimum quod no. Barto. in l. si ita stipulatus. la. in fine, de verborum obligationibus. & per Bal. hic & ad hanc authen. facit clem. sicut. de appella. Et quanto tempore debeat esse impeditus de primo anno, ut habeat secundum, vide Barto. in authen. Item j. eod. & per docto. late in capitu. ex ratione. extra eodem. Et ibi, quid si in aliquo fuit negligens in primo anno. Et an tempus appellationis possit prorogari, vide quae scripsi post Barto. in l. propterandum. s. de iudicis. Quibus adde quod Bald. de pace constan. in verbo consensu. dicit not. quod potest prorogari tempus appellationis. Ad quod facit. C. de temporibus appel. l. vltima secundum Odrose. etiam si in causa appellationis ventiletur priuilegium, vel speciale statutum principis: ut in dicto titulo de pace constan. quod est notan. secundum Bal. ibi. Et comuniter dicitur quod tale tempus potest suspendi per compromissum, vel aliter: de consensu partium, ut hic, & in authen. si tamen. j. eod. & quod ibi scripsi. & vide in c. oblata. de appellatio. & clarius Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de appel. §. nunc breuiter. Bal. in aut. hodie. s. de app. & hic, & per cle. appell. tenet q. tempus interponendi non possit per partes prorogari: sed per statutum vel consuetudinem. gl. fin. scdm eum in l. s. si contra ius, vel vti. pu. tps aut. p. sequendi, bene potest per partes prorogari, scdm eum in d. l. si. j. co. vide Bart.

in l. iij. ff. de iudi. in viij. col. C. si contra ius vel vti. publi. qd per consuetudinem, & statutu potest tempus appellandi prorogari. quod raro inuenies alibi, secundum ipsum. Ibi etiam dicit, q. potest modificari istud tempus: adde Io. And. in Spec. de iud. deleg. §. restat. ver. sed nunquid. Et de hoc qn per consensum comunem possit tempus appellationis prorogari, etiam statutum, vide do. Anto. in c. ex ratione. de appel. & Bald. hic, in aut. ei qui Bart. in l. cum anterioribus. §. si. s. eo. & ibi tex. ibi etiam Bal. & text. clem. sicut. de appellatione. de appel. adde du. s. dicitur q. si per vnam diem fuerit impeditus, q. totus annus restituatur. Ange. consil. cccij. vbi dicit, q. etiam si per horam fuerit impeditus: quia forte iudex sedere debet laturus sententiam propter tale impedimentum inuitabile, est necesse intrare secundum annum. Et de hac materia vide pulchre Oldra. consil. lx. & clvj. Paul. de Cast. consil. xxj. & consil. xxij. & quod voluit Ro. consil. ccxv. P. P. A. V. P. Ex iusta causa. Circa materiam huius impedimenti probandam, & quale impedimentum requiritur ad excusandum, vide Alex. consil. cccxxxix. in vlti. col. vide Pau. consil. xxj. & consil. xxxij. circa si. Item an probatione istius impedimenti desinat iuramentum in supplementum. vide Roma. q. non. singu. ex. incip. tu scis. q. datur annus. Vide etiam circa materiam impedimenti quae habes ad Bart. in l. senatus consulto. de offic. praesid. vbi etiam habes an requiratur protestatio. Item alia in materia appel. quomodo dicatur deserta, & ex quibus causis succurratur, vide quae habes in Bertach. in versic. appellatio deserta. & ibi etiam quis possit de causa desertionis cognoscere, & quo & quando, & ibi in prin. habet remissionem ad Fel. de hoc vlti. Item de impedimento facto iudicis quomodo succurratur, vide ad Barto. in aut. Item j. eod. Item quale impedimentum requiratur, & an possit deseri iuramentum ad ipsum probandum & de protestatione quae fieri debet, vide Ioan. de dama. consil. j. in vj. & ij. col. cum addit. Bald. & Ioan. de dama. ibi declarat quomodo procedat dictum Spec. qui dicebat q. sufficiebat iuramentum ad probandum impedimentum in causa appellationis. Item vide omnino Alex. consil. clxij. in y. en. & vlt. col. in ij. vol. Perus. late in c. ex ratione. extra de appel. in ij. col. & seq. & in vj. & viij. ponit de impedimento ex facto iudicis, & per discursum de omnibus alijs impedimentis, etiam in d. ij. col. late ponit, an probari possit impedimentum per iuramentum, & de praedictis omnibus vide etiam Card. & Alex. Ibi etiam vide Alex. de protestatione fienda in tali impedimento, & q. pluries fieri debeat in consil. xxix. in j. parte. in ij. col. & habes ad Bart. in l. Titia. §. v. furas. de legat. ij. Perus. in d. c. ex ratione. vbi tenet q. opus est pluries protestari, & q. ex necessitate requiritur protestatio, an sit necesse q. adeatur superior ut cogat iudicem. vide ibi Perus. in xij. col. versi. sed vltimus aduerte. & pondera in hoc vlt. Alex. consil. lxxij. in iii. vol. in vlti. col. Item quomodo in impedito currat tempus in causa appel. vide Feli. in c. venerabilis. in ij. & iij. col. de iudic. & ibi etiam an requiratur protestatio de impedimento. Item qn restitutio datur solum ad tantum tempus, quantum fuit impedimentum, an cessante impedimento debeat peti restitutio in tantum tempus, vide Aret. in §. rursus. in iij. col. Instit. de actio. Item q. in causa appel. licet ex impedimento iudicis non currat dies impedimenti vel absentiae maxime si sunt vtilis, q. tñ requiratur protestatio partis, in illis diebus facta iudici, vide Alex. consil. cxv. vol. v. col. ij. an autem in impedimento ex facto iudicis currat tempus in causa appel. vide Alex. q. non in primo fatal. secus in secundo consil. lxxj. vol. v. col. vlti.

Respon. ad l. nemo. qnq; secundus terminus datur alicui, ad purgandum moram adhibitam in primo, absq; alia causa, solum ex miseratione legis: & tunc impedimentum contingens in illo secundo termino non est causa restitutionis. Hic est casus in l. nemo. hic est tex. no. in l. sancimus. circa si. j. de fideiussu. vbi casus contingens intra tempus, quo potest mora purgari, non prodest debitori. Quoadq; secundus terminus datur ex iusta causa: tunc impedimentum in secundo contingens, est causa restitutionis. Ita loquitur ista gl. & aut. si appellatione. j. e. & hoc facit ad quest. saepe occurrentem in hac ciuitate. Dicit statutum, q. qui habet instrumentum testamenti, vel codicillorum, debeat illud insinuare intra primos sex menses anni, incipiendo in calendis Ianuarij. qd si factum non fuerit, possit peti cassatio. saluo q. si non fuerit petita quolibet anno, intra dictos sex menses possit peti insinuatio. Modò contingit q. in secundo semestri fuit impeditus aliquis insinuare propter defectum iudicis: vtrū illud tempus debeat sibi restitui. Videtur q. no. vñ secundus terminus datur sibi absq; aliqua causa ergo & c. vt s. dictum est. In contrarium facit: quia aliqua causa videt hic esse negligentia eius, qui cassari non petit. & de hoc cogitabitur studiosè. ¶ Venio ad secundam partem. Ex qua nota q. appellatione cessante potest appellatus venire, solum vltimo mense biennij, & prosequi causam suam. ¶ Contra hoc oppo. & vide q. possit venire incotinēti: vt s. quo & qn iu. aut. qui semel. & s. eo. l. si. §. illud. Huius timore quidam dicunt, q. contraria sunt vera. & istud, qd hic dicitur de mense, non ponitur taxatiuè, quia si inferiori tempore liceat comparere. Non obstat aut. a

nn ij

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Non confirmatur. Per lapsum primi anni non confirmatur prima sententia. Adde Bar. in l. j. in fi. ff. nil no. & Bal. in l. eos. in ij. col. in prin. s. tit. j. quosdam Canonistas in c. ex ratione. extra eo.

b ¶ Si tamen. Vide quæ scripsi in l. fi. s. sed & si quis. s. cõia de lega.

b ¶ *P. P. A. V. P.* ¶ Si tamen. Quid autem si pendente lite in causa principali vel appel. ille pro quo lata erat sententia faciat simpliciter compromissum, an dicatur eo ipso renunciare sententiæ late adeo quod non possit amplius ad eam redire ita quod expressè sit renunciatum liti & sententiæ, videtur dicendum quod non, nisi expressè esset renunciatum ut dicit Alexan. & Paul. de Cast. in l. cognita. C. de transact. Bald. in l. si diuersa. & ibi Ias. circa fin. C. eo. titu. de eo qui compromittit post rem iudicatam. Imo videtur quod posset redire ad primam litem, & eo ipso quod rediret solueretur compromissum: iuxta l. si quis rem. ff. de arbit. In contrarium tamen vide Bal. in l. eos. s. apostolos. circa fi. s. de appel. & Alex. hic in apost. intelligendo tamen in arbitratore, ut ibi scripsi ad Bar. & ratio diuersitatis est clara, quia si sit compromissum in arbitratorem, est quædam transactio, quod nihil aliud est proprie quam transitus à lite l. j. de transact. Ideo si cur si fuisset facta transactio obsteret exceptio redeuntis ad litem & ad actionem, ita ergo eodem modo facto compromisso in arbitratorem. In arbitro autem secus est, ut potes considerare ad no. in d. l. si causa cognita. Aduerte tamen quod talis renunciatio etiam si expressè esset facta non operatur aliquid nisi arbitratore arbitrante, eo autem non arbitrante quasi differretur conditio sub qua fuit facta, & nihil præiudicat, secundum Bal. in l. si diuersa. C. de transact. vide Alex. super hoc cõsil. xxij. in prin. & cõsil. ccccxxx. ad fi. Fel. in c. cõ olim. ad fi. extra, de præscrip. Item de materia huius autem quod per compromissum instantia causæ appel. intellige si sit compromissum actualiter factum, secus si solùm partes obtulissent se paratas facere, nõdum tamen actualiter fecerunt, vide Alex. cõsil. ccccxxxix. in ij. col. ad fi. & seq. & cõsil. lxxj. vol. v. & vide omnino latius de materia istius authen. Perus. in c. ex ratione. in ij. col. & seq. extra, de appel. vbi Feli. vide etiam Mathes. not. xxij.

c ¶ Prorogari tēpus. Quod per pactum cõtrahentiũ possit prorogari instantia causæ appellatiõis, adde quæ dixi in d. l. pperandũ. & quæ no. doc. in c. venerabilis. de iud. & do. Ioã. in l. Scius ad l. Falc. dixit, quod de iure Canonico nõ solùm per cõpromissum, ut hic: sed etiã per pactum possit prorogari in Cle. quãdiu. de appel. & quod dictũ est s. pxi. aut. vbi scripsi. & no. Bald. in d. l. pperandũ. in ij. col. & ibi Bart. Quid autem si lata sententia & appellatione interposita, victus cõpromissit de causa principali, non de causa appellationis, an currat tēpus: Vide no. Bal. quod nõ, in l. eos. s. apostolos. in fi. s. de app. Quid autem si pendente cõpromisso appellationis, vult soluere pœnã cõpromissi, & reuertit ad appellationem: vel similiter lato laudo. Dic quod potest, secundum gl. in cle. quãdiu. & Bal. in d. s. apostolos. & hoc quod intelligitur

in arbitro, secus in arbitratore. Et quod partes possint prorogari tēpus appellationis, vide Cyn. in aut. ei qui. ad fi. s. eo. & Bal. in l. Centurio. ad fin. s. de vul. & pu. & in aut. hodie. cũ si. s. de appel. scripsi post Mod. in d. l. ij. in ij. char. de test. tu.

d ¶ *P. P. A. V. P.* ¶ Cõpromissum sic. Vide omnino de veritate istius Alex. in l. pperandũ. in pri. in ij. co. C. de iudi. Mathes. not. xxij. de quo. s. in princ. de instantia autem causæ principalis an possit prorogari, & quid si sit lata sententia de consensu partiũ tēpus nõ currere, vide ad Bar. in l. pperandũ. in princ. C. de iudi. Item sicut potest instantia causæ appel. suspēdi, ita potest prorogari, vide Feli. quod sic, in c. de ratione. extra, de appel. post prim. ibi etiam quod opus quod taliter prorogas vel suspendens habeat speciale mādatum. Itē quod instantia causæ princ. etiam prorogari vel suspendi possit per compromissum tenet Bar. in c. de causis. in j. col. de offi. deleg. ¶ Itē si appellatione. Vide Bar. in l. j. ff. de libe. dimis. Et adde quod tēpus fatale nõ currit impedito, propter inimicitias capitales, saluo nisi potuerit per iudicē impetrare tolli impedimentum: quod quod fieri potest, iuxta no. in l. denũciatio. s. de his qui ad eccle. confu. Et ita tenet Bald. & post eum Imo. arg. istius tex. in l. qbus dieb. in prin. ff. de cõdi. & demon.

f ¶ Esse impeditus. Quanto tempore debet esse impeditus de primo anno, ut habeat secundum, vide quod dixi j. in aut. ei qui. in apostilla magna. vide ibi Bald. & Ange. & doct. in l. si ita s̄pulatatus essem abs te. de verb. oblig. Vide glo. in c. si electio. de elect. in vj.

f ¶ *P. P. A. V. P.* ¶ Impeditus. Vide Ang. cõsil. clxxxvj. incip. in præsupposita questione.

g ¶ Stet per iudicem. Secundum gl. in aut. de app. s. an hec. & in l. j. & ibi per doct. ff. quando app. fit. videtur tenere quod non sit opus restitutione: imò ipso iure tempora nõ currunt. contra glo. hic, quã videtur sequi Barto. & malè. Et adde quod habetur per glo. & doct. in l. arbitro. s. cuius dolo. ff. de do. & quod dixi in l. si. in prin. s. de temp. in inte. rest. & Bart. in l. ij. s. dies. quãdo app. fit. Quid in tempore instantiæ principalis, dicit Bald. in d. l. pperandũ. s. fin. autem. C. de iud. & hic adde Cano. in c. ex ratioe. de app. & contra Bart. tenet hic Bal. in d. aut. at qui semel. in fi. de prob. quod si stet per iudicem, quod testes non recipiantur, tunc debet suppleri dilatio. Et de hac materia plenè per do. Ant. in c. ex ratione. de appel. & p. Imo. in l. si. in ij. colum. ff. de re iudi. & per dom. Anto. in c. j. de iudi.

h ¶ *P. P. A. V. P.* ¶ Currat etiam tempus. Vide Alexan. cõsil. ccccxxxix. Pau. de Cast. cõsil. xxij. in ij. colum. Anto. de But. cõsil. xliij. circa fi. vide supra cod. Authen. ei qui.

i ¶ Sed aduerte. Limita ut per Barto. in l. ita demum, supra, de procur. vbi Alexan.

k ¶ Propetandum. Vide glo. & Bal. in l. pperandũ. s. que autem vtraque. & vide ibi apostil.

Tempus

De temporibus. Not. hic de temporibus omnibus appellatiōis vide Bar. in l. j. ff. de lib. dimif. Bar. in l. ij. s. eod. & auē. ei qui. s. co. in prin. Per hanc. Ista l. nō habet locum in appellatione ab interlocutoria, secū dū Bal. in addi. Spe. facit cle. fi. de app. & cle. j. de re iud. in verfi. sentētiā. Bart. videtur sentire contrarium in l. eius qui. ff. de appel. reci. Et ad intel lectum vide Ludo. in l. admonendi. in iij. charta. & quod ibi dixi. ff. de iure iurā. & adde quod not. Bal. in l. gene. raliter. §. j. de reb. credi. & nota bene quod dicit Bald. in l. inuitus. in vl. col. §. de procu. quōd licet ius commune, vel statutum dicat, q̄ in causa nullita tis, vel appel. non possint recipi noua p̄batiōes: istud intelligitur, nisi de nouo emergat ipse dicit cōsuluisse: q̄ d̄ reputat valde not. & not. q̄ ista l. ha bet locum tā in cau sa nullitatis, sicut app. vt not. Bal. in l. j. quā. prouo. in pe. col. in ver. iuxta p̄dicta quero. Itē adde q̄ in causa ap pel. deduci accesso riarip̄t, que nō fue runt deducta, secun dum glo. in d. §. de illo. in auē. de his q̄ ingrediūtur ad ap. in ver. occur. & v̄ text. in l. ampliorē. in ver. i. refutatoris de app. Et ad intel lec. hui⁹, vide Inn. & in d. c. cōsti. el. ij. de app. & vide ad hūc. Bal. in l. ita de mū. C. de pc. limi ta fin. ista l. p̄ gl. in c. ad audientiam. de rescri. habere locū tantū in p̄batiōi bus, quas nō potuit primo p̄ducere. se cus si primo potuif set p̄ducere & ibi summē no. illā glo. Ant. de Bu. bñfacit gl. fin. in c. pastora lis. de exce. & vide Ang. de are. in l. ad monēdi de iure iur. P. P. A. V. P. P. b. ¶ Limita reg. hui⁹ l. vt procedat so lū in petitione co ram primo iudice: secus si ius petens. vide Fel. in c. signi ficauerant. in ij. co. ad fin. extra de ap pel. Item limita so lūm procedere in his in quibus pars non fuit negligens in prima instantia, sed fortē nō pro dicit ratione ignorantie vel iusti impedimenti. Ita Ant. in c. ad audien tiam. el. ij. extra de rescri. & imo non procederet in his quæ pars malitiose distulisset secū dū Panor. in c. j. extra, de excep. Io. And. & Hosti. in c. cum inter. extra, de excep. super quibus dictis vide Fel. omnino conclu dentem cōtrarium in c. ad audientia. el. ij. in ver. omissum. extra, de rescri.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Tempus appellationis interponendæ, hodie est x. dierum.
- 2 Tempus petendorum & concedendorum aposto lorum, est triginta dierum.
- 3 Tempus proponendæ quærelæ, de iudice qui ap pellationem non recepit & apostolos non dat.
- 4 Tempus comparendi coram iudice ad quem, & ad præsentandum apostolos & acta primæ causæ.
- 5 Tempus inchoandi processum super appellatiōe.
- 6 Tempus appellationis exercendæ & finiendæ.

Edilis, quæ. No. q̄ in cau sis quæ dicunt examinari. etiam in consistorio prin cipis non currit tempus, quod est ve rum, si fuerit notum principi: vt hic in glo. tua di citur. ¶ Vltimò, videamus de temporibus istis quæ dantur in causa appellationis. circa quod est sciendum q̄ multa sunt tempora. Quoddam est tempus appellationis faciendæ, seu interpo nendæ, & illud erat olim biduum, vel triduum: hodie decendium vt s. titu. j. l. eos. & auē. hodie. ¶ Item, erat tempus petendorum & concedendo rum apostolorum: & illud erat. xxx. dierum. & il lud hodie non est immutatum. s. tit. j. l. eos. circa fin. & ff. de li. dimif. l. j. ¶ Item erat aliud tempus proponendæ quærelæ de iudice qui appellatiō nem non recipit, & apostolos non dat, vt s. tit. j. l. si appellatiōem. ¶ Item est aliud tempus, quod datur ad comparēdum coram iudice ad quem ap pellatur, & ad presentandum apostolos, & acta primæ causæ. Et istud tempus erat olim duobus modis. Quādoq; statuebatur tempus arbitrio iu dicis s. ti. j. l. præses provincie: & ibi no. & in istis temporibus, nihil est hodie immutatum. Quan doq; statuebatur tempus à l. ad inducendum ap pellatiōem: vt l. in offerendis. s. tit. j. & s. co. l. fi. §. in his. ¶ Item est tempus inchoandi processum super appellatiōe: vt vidistis in l. ij. & fi. s. c. ¶ Itē est tempus appellationis exercendæ, & finiendæ: de quo vidistis in l. fi. §. illud. Ista tempora hodie sunt mutata, etiam ad ista datur annus hodie: & ex causa biennium, vt in auē. ei qui. Quandoq; dā tur maiora tempora ex causa: vt in authen. si ta men. & in auē. item si appellatiōe. Sed in causa quæ debet examinari in consistorio principis, tē pus non currit: vt hac authen.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Appellatione, pendēte, nil debet innouari per iudicem à quo est appellatum. Et in causa appella tiōis ab interlocutoria, iudicatur ex primis actis numero. 3.
- 2 Capitulum nouum dicitur quod actionem vel ex ceptionem propositam nō respicit, nec coadiuuat.
- 3 Causa appellationis mota, non possunt testes pro duci super eisdem capitulis, super quibus iam fue runt recepti: Et super nouis articulis respicienti bus actionem primam, produci possunt. nume. 6.
- 4 Et ibi cur post aperturam testium non admitta tur probatio. nu. 5.

Per hanc. b. Ista est notabilis l. valde. Et diuidi tur in tres partes. Primò permittit non propositum proponi. Secundò

& in c. inter monasteriū. in vij. col. extra, de re iud. ver. nō deductis. Item limita vt nō procedat in his quæ opponūtur ante litē contestatā l. ita demū. & ibi nota. C. de procu. facit qd̄ dicit Bal. per illū tex. in l. is qui se ob tulit. in fi. ff. de rei v̄. vide Alex. cōsi. xxxiij. in iij. vol. & q̄ etiā ista reg. procedat in tortura omiffa in causa principali, & possit etiā peti in causa

nō probatum probari Tertio rationem assignat. Secunda ibi: sed & si qua. Tertia ibi: quo exercita tis. ¶ Breuiter, dicit q̄ in causa appellationis: licet vtriq; parti non propositum proponere: & non probatum probare, si actionem antiquam respiciat: aliās secus. hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur q̄ post appellatiōem nil innouetur: vt s. tit. j. l. ap pellatiōe. ff. nil no. app. pendens. l. j. Gl. dicit, fal lit hic. Tu dic q̄ nil debet innouari appellatiōe pendente: scilicet per iudicem, à quo est appella tum: sed per iudicem, ad quem appellatum est, ni hil prohibet. ¶ ¶ Secundo opp. extra, eo. c. appel lanti. in Cle. Sol. Ibi loquitur, quando quis appel lat ab interlocutoria, quo casu debet iudicari ex primis actis: hic quando appellatur à diffinitiuā. Ratio, quia quādo appellat ab interlocutoria, nō appellat tantū ab iniquitate sententiæ, quantū à grauamine sibi illato per iudicem. Et ideo dicit Decretalis, q̄ in causa appellatiōis ab interlocu toria debet inferi iusta causa grauaminis & c. de app. c. j. lib. vj. Sed iudex non potuit grauare par tem, nisi ex primis actis: merito nouæ probatio nes non admittuntur. Ideo dicerem q̄ per statu ta terrarum, in quibus quandoq; constituūtur ali qui officiales, qui vocantur exgrauatores, q̄ ta les officiales non possunt nouas probationes reci pere: quia non sunt positi nisi ad tollendum gra uamen. respectu iudicis loquor, vt habuistis s. tit. j. l. eos. ¶ Oppo. tertio extra, de test. c. fraternitatis. vbi dicitur totum contrarium huius l. quod super nouo capitulo possunt admitti nouæ probatio nes, non super antiquo. Dicūt quidam, vt hic tan gitur in prima glo. magna, in fi. q̄ aliud est de iure Cano. aliud de iure civili. Vel dic, q̄ ibi appel lat nouum capitulum, nouam assertionem, quæ tamen respiciat actionem propositam. & sic con cordat cum ista. Hoc satis placet, vt j. dicam. ¶ Ve nio ad quæstiones, & quero primò, hic dicit, quod non ad nouum ca. & c. Pro declaratione l. q̄ quero quod dicatur nouū capitulum & quod antiquū. In hoc sunt multæ opi. Nam quidam nouum ca pitulum, & antiquum recipiunt ex tempore, qui dam ex re, quidam ex causa. Ex tempore quia nouum capitulum dicit, ius nouiter acquisitum: anti quum, ius quod competit tempore primæ causæ. Et addunt isti q̄ illud ius nouiter acquisitum, in causa prima poterat proponi, in secunda non. qd̄ gl. non placet. & vide gl. Ista opi. merito non pla cet gl. Nam si ius acquiritur de nouo, ex causa de præterito: & tunc potest deduci in primo iudicio: & eadem ratione in causa appellationis, vt habe tur in l. adiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. & l. si rem. in fi. ff. de pig. act. & l. si mandauero. la pi cola. ff. manda. Si verò oritur ex causa noua: tunc non potest deduci in iudicio primo, nec in iudicio appellationis: vt l. non potest. s. de iudic. & ideo ista lec. quæ permittit istud nouum capitulū pro duci in causa appellationis, non est in causa pri ma: non bene facit. Potest tamen hæc lectura aliter intelligi, vt illud qd̄ dicit, sed ante potest, & c. nō intelligatur ante, hoc est, in primo iudicio: sed intelligatur ante, scilicet ius quæsitum. quasi dicat, ius ante quæsitum potest in causa appella tiōis produci: ius postea quæsitum, non. Et isto mo do potest sustineri ista lectura, vt infra dicam. Alij intelligunt nouum capitulū, & antiquū ex re: vt puta in primo iudicio petebā bouem, in causa ap pellationis petebā caprā. Quod dicatur nouum capitulum, & quod antiquū per Spec. de teste. §. satis vtiliter. ver. illud autem not. doc. in c. fraternita tis. de testib. & Bar. in auē. qui semel. de proba. in pe. col. j. ver. quæro vtrū testes super eo quod non dixerunt. & dicitur nouum capitulum dummo do addatur aliqua qualitas primo capitulo. Tex. & ibi doct. in c. cū olim. causam. vlt. de rescrip.

app. vide Io. de da ma. cōsil. j. ad fin. cū addi. Bald. in fi. Itē nō habet locū in ap pellatione ab exe cutione, vel in alia interlocutoria. vi de Ioan. de dama, cōsil. xxvj. in pe. col. vide text. in d. cappellādi. de ap pel. Itē in materia p̄dictæ reg. vide latē Fel. in c. cū Io annes. in vij. col. & duab⁹ seq. de fide instru. vbi ampliat & limitat multipli citer. Itē an ista ex ceptio procedat in exceptione relatio nis. vide & limita vt per Iaso. in l. ita demū. C. de procu. in pe. col. Item an exceptio malitio sæ omiffa in causa principali possit op poni in causa app. vide Socy. in l. is q̄ ff. de exce. Item q̄ vbi exceptio mali tiosæ nō fuit oppo sita in causa princi pali, non possit op poni in causa app. vide Barba. cōsil. xxxv. vol. iij. Item q̄ in causa app. non possint opponi nisi causæ tendentes ad impugnantiam sentētiā nō aliz. licet potuissent op poni ante senten tiā, puta exceptio compensationis. vt de Fel. in c. subor ta. col. ij. de re iudic. allegat Bald. hic. & idem tenet Sal. hic. col. vlti. ¶ Exgrauatores. Exgrauatores non p̄nt recipere nouas probationes. Facit quod habetur in d. lex illo. s. ti. j. ¶ P. P. A. V. P. P. ¶ De iure canoni co. Vide omnino Ange. cōsil. ex lviij. incip. in quæstione vertente. in ij. colū. & de veritate vide omnino quæ habes ad Bart. in auē. qui semel. C. de proba. in vlti. col.

Secunda Bartoli super Codice.

¶ Cumulatio. An i
cā appellatiōis pos-
sit fieri cumulatio,
vide Bal. in l. si qd
libellos. s. tit. j. in co
qd dicit l. edita. s.
de edē. habere locū
in causa appellatio-
nis. & limita per cū
vt ibi. & vide Imo.
in c. ij. de libel. obla.
Adde vt per Ro.
confi. cccclxxx.

¶ Iacob. de Are. Et
not. hic p no. q. do.
Bart. in l. Iulianus.
in fi. ibi. sed quid si
condēnatus. de cō-
di. & demon. quam
indecisam reliquit.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Ex antiquis capi-
tulis. Quo aliquid
dicat dependere ex
alio. Vide Are. per
illū rex. in l. si qd he
res. in p. in ij. vol.
ff. de acquir. h. red.
ff. de acquir. h. red.

¶ Noue probatio-
nes. Vtrū in causa
appellatiōis possunt
pducī noui testes.
& si repetitū pos-
sint iterum iurare.
Tex. est no. q. sic. in
d. c. fraternitatis. in
fi. extra. de testi. &
qd no. gl. in c. fin. s.
de testi. Facit l. q. bo
na. s. si qd stipulatu
rus. cū ibi not. ff. de
dā. infe. & vide que
dixi. in j. repe. ff. de
quæstio. sed Bal. in
aut. hoc sacramētū.
s. de iura. calū. tenet
q. noue gra. nouū
iuramētū. nec noua
citatio. cōtra tenet
in l. si. vlti. col. s. de
test. & hic primam
gl. in vlti. col. & qd
fuit noue probatio-
nes. quæ sit forma
sentētię in causa ap-
pellatiōis. vide per
Spe. in titu. de sen.
diff. & inter locuto-
ria. s. nūc transca-
mus. versi. quia ta-
lis. & vide qd not.
Bal. in l. ij. in j. co. s.
de eden. & Bal. in l. s.
eos. in prin. s. titu. j.
Abb. in c. fraterni-
tatis de testi. q. si te-
stis producit super
talibus actis. quæ
poterāt sub primis
comprehendi. tunc
non vitiat. aliās fe-
cus. Bal. in l. h. zere-
des palā. s. sed si no-
tā. in fi. colligit ibi
arg. ad testes. quan-
do repetitū vt de-
clarent non debe-
re iurare.

¶ Tenet ibi gloss.
Hoc limitant aliq.

pellationis volo petere equū. Vel ex parte rei pri-
mō excipiebat de boue. nunc excipit de equo. &
istud dicatur nouū capitulū. quasi de re noua. Sed
si super eadem re volo ius meū fundare ex nouis
probationibus. possum. Et istam lecturam tenet
hic gl. quæ lect. an sit vera. dicam j. Alij dicunt no-
uum capitulum ex causa. & in causa appellatiōis
possum producere nouas probationes. quæ tēdūt
ad probandum illam causam. quæ in primo iudi-
cio fuit deducta. Secus si causa variaretur: qd tunc
diceretur nouum capitulum: vt si primō dicebam
furtum. nunc dico violentiam. Hoc non placet gl.
Cū enim respiciat eandem rem. videtur pertine-
re ad capitulum antiquum. Ita dicit glo. & tenet
opi. secundam. Hoc non videtur verum. nam se-
cundū veram opi. quā tenent omnes de iure no-
uo. & etiā de iure antiquo. post lit. contestat. non li-
cet actionē mutare: vt l. edita actio. s. de eden. &
aut. qui semel. s. quo. & quan. iud. Sed secundū
istam opi. induceretur mutatio actionis: ergo & c.
Sed sustinēdo gl. possemus dicere. sicut in primo
iudicio admitteretur cumulatio. vt no. in d. l. edi-
ta actio. ita eadem ratione in causa appellatiōis.
Ad quod respōdeo. qd quādo sit cumulatio diuer-
sarum actionū. oportet qd fiat per nouū libellū: &
sic erit noua instantia: vt no. in l. non est nouum.
de actio. emp. Et sic licet fortē iste nouus libellus
possit dari coram iudice appellatiōis: tamē hoc
nō pertinet ad cōfirmandā. vel infirmandam sen-
tentiam primā. sed ad nouā sententiā consequen-
dam. vnde ista opi. nō videtur vsquequaq; vera.

¶ Alij. vt Iac. de Are. b. dicunt qd illud videtur no-
uum capitulū. quādo sentētia lata super primo. su-
per eo. quod de nouo proponitur. non parit exce-
ptionem rei iudicatæ. Sed si pareret exceptionem
rei iudicatæ. dicitur ex nouo capitulo pēdere. l. &
an eandē. s. actiones. ff. de excep. rei iud. Et est ra-
tio. dicit ipse. qd quādo sentētia prima parit exce-
ptionē rei iudicatæ in eo quod secūdo proponit.
lex subuenit appellati: quia sibi parat praiudiciū
quod non est necesse. quādo rei iudicatæ exceptio
non paratur. Ita dicit Iac. licet istud dictum sit sa-
tis rationale. tamē nō est verū: quia ego reperio
qd in iudicio causæ principalis. noua causa potest
allegari. in qua sentētia lata non parat praiudiciū.
Hoc probō per l. si rem. s. si. ff. de pign. act. coniu-
cta l. si mater. s. cod. de exce. rei iud. ¶ Quid ergo
dicemus: Breuiter ex parte actoris omnis articu-
lus. & omnis actio. vel intētio. qd casum vel actio-
nem propositā respicit. vel coadiuuat. dicitur pen-
dere ex antiquis capitulis. & illis coniunctis. ad-
mittentur illæ noue probationes. Si verō actionē
propositam nō respicit. nec coadiuuat: tūc dicitur
nouum capitulum. Idem dico ex parte rei: omnis
exceptio. quæ actionem propositam respicit. dici-
tur pendere ex veteribus: si actionem non respi-
cit. dicam nouum capitulum. Et secundū modum
istum possunt intelligi omnes opi. quæ sunt hic.
Probatur ista opin. in l. vlti. ff. quod cum eo. & in
l. Acmilis. ff. de mino. vbi sentētia prima in cau-
sa appellatiōis potest confirmari. ex nouis alle-
gationibus. & nouis probationibus. ¶ Secūdo est
videndum: qd hic dicitur qd in causa appellatiōis
possunt fieri noue probationes. Quæro vtrū istæ
noue probatiōes possint fieri per testes. Et vide-
tur qd sic. vt hic. & l. eos. s. j. s. tit. j. In contrarium
videtur in aut. de testi. s. quoniam verō. vbi dici-
tur. qd post didicita testificata non possunt de no-
uo produci testes. Quidam dicūt. qd istę leges cor-
riguntur per illam aut. & sic nō posset ibi fieri pro-
batio per testes. Alij dicunt qd illa aut. loquitur in
causa principali: sed in causa appellatiōis possunt
de nouo testes recipi. etiam super eisdem capitulis.
Et istud tenet ibi gl. & istud vltimō. etiam
tenent. Istud communiter tenent docto. nostri.
Nec obstat. s. quoniam verō. Nam debetis scire.
qd duplex est ratio. quare post aperturam testium
non admittatur probatio. Primō timore suborna-
tionis. Secūdo propter idētitatem instantiæ. Nā
in alia instantia possunt recipi: vt l. vlti. s. de testi.

Sed causa appellatiōis est alia instantia à prima:
vt l. ita demū. & ibi not. s. de procu. ergo & c. Vi-
detis domini. tex. iuris canonici dicit directō con-
trarium in c. fraternitatis. extra. de testib. & ideo
starē illi decretali. vt dicamus sic. Aut testes pro-
ducūtur super eisdem capitulis. super quibus iam
fuerunt recepti: & non possunt recipi: quia sub-
est timor subornationis. sicut in causa prima. Aut
¶ quis vult recipere super nouis articulis respicien-
tibus actionem primam: & tunc potest. Ita loqui-
tur hic. & l. eos. s. j. s. tit. j. & in l. in offerendis. in
fi. Non obstat quod dicit. & est alia instantia: quia
fateor qd in alia instantia possunt recipi volente
parte. Ita loquitur lex vlti. s. de testi. non autem
ea inuita. & sic loquitur quæstio nostra. Vel aliter.
ibi loquitur. quando testes fuerunt examina-
ti coram arbitro: hic quādo fuerunt examinati co-
ram iudice. Quo casu illa lex non habet locum. &
tetigi in l. gesta. s. de re iudi. Non obstat quod po-
test dici qd ad alium finem producantur in prima
causa. ad alium in secunda. Nam in prima produ-
cantur. vt quis condemnatur. vel vt quis absolua-
tur. In secunda producantur. vt sententia confir-
metur. vel infirmetur. ergo & c. vt in c. veniēs. ex-
tra. de test. Nam respondeo. qd istud confirmare.
vel infirmare. est æquipollens illi condemnare.
vel absolueret: vt dixi s. tit. j. l. eos. ergo ad eūdem
finem producantur. Possimus hic quærere. an in
causa appellatiōis sit locus reconuentioni. Dicā
in aut. & consequenter. de sen. & interloqu.

¶ Quando prouo. nō est necesse. Rubri.

¶ Continua vt in glossa.

¶ S V M M A R I V M.

- ¶ Si ex diuersis instantiis sequuntur diuersæ sen-
tentia. valet vltima.
- Sententia lata contra iurandum valet.
- Si feratur secunda sententia etiam concordans cū
prima. à qua non fuit appellatum. non valet.
- Si pars. quæ scit sententiam esse latam pro se.
petit iterum iudicari. & iudicatur contra se: nō va-
let secunda sententia.
- Si egi contra Titium. & succubui. postea agit p-
curator meus. & obtinuit. quæ sententia valeat.
- Appellans à sententia nulla ex defectus consen-
sus eam confirmat.
- An procedat talis libellus. dico sententiam nul-
lam. & si qua est. appello.
- An iudex appellatiōis pronuntiando malē ap-
pellatum. confirmet sententiam nullam.
- Non potest iterum quæri de nullitate. cum semel
est super ea iudicatum. & quæsitum.
- Si in causa appellatiōis nō fuit dictū. neq; quæsi-
tum de nullitate: poterit de nullitate postea dici.
- De nullitate sentētię potest quæri duobus modis.
scilicet per exceptionē. & principalem petitionē.
- Succumbens in exceptione nullitatis. non prohibe-
tur postea ordinariē agere de nullitate per viā
principalis petitionis.
- Quando principaliter petitur sententia pronun-
ciari nulla. agitur officio iudicis.
- De nullitate debet agi coram eodem iudice. qui
iudicauit: & quando coram superiore.
- Si datur libellus super nullitate. nec probat ille. qd
agit. potest iudex nullitatis confirmare sententiā.
- Et nouas probationes. & allegationes audire.
- Et omnia intentata prætēxtu illius sententię re-
uocare.
- Succumbens in vna causa nullitatis. non potest
postea aliam prosequi. quando sententia fuit di-
cta simpliciter.
- Victor potest principaliter agendo petere sentē-
tiam confirmari.
- Sententiam latam potest iudex cōfirmare. quādo
in prima sententia non esset expressus error.

retuli post Bart. in
auth. qui semel. in
ij. col. s. de probat.
secūdo Iac. de Bel.
& Bald. in c. j. qd sit
inuestitura & vide
Bar. & in aut. qui se-
mel. in prin. & c.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Quando prouoca-
re. Adde circa istā
rub. quōd licet quā-
do sentētia est nul-
la nō sit necesse ap-
pellari. vt per totū
istū tit. potest tamē
appellari à senten-
tia nulla. & talis ap-
pel. est nullius vtili-
tatis vt plus opera-
retur. si ille contra
quem est lata velit
se tueri quando cō-
ueniuntur ex sen-
tētia dicēdo eā nul-
lā. vide Com. cōfil.
xlviij. inci. ab arbi-
trali snā. in ij. col.

¶ Latam sententiā.
vide do. Abb. in c.
inter monasteriū.
vbi tenet opi. Bart.
licet do. Anto. con-
tra. Vide quæ dixi
pridie in cōsulēdo
in quadā causa Se-
nis. Andr. Barba.

¶ P. P. A. V. P.

¶ Latā sententiā.
Circa materiā huius
l. vide Alex. cōfil.
xxxij. incipi. viso
thematē. ad fi. & an
ista reg. procedat si-
ue in eadē instantia
siue in diuersa. vide
Franc. cōfil. lxxij.
in ij. & ij. col. Fel. in
c. inter monasteriū.
in vñ. col. & pluri-
bus seq. vsq; ad fin.
extra. de re iudi. &
aduerte qd sunt ibi
tres colūne scriptę
per errorem. Itē de
ista materia quō &
quā sentētia contra
sententiā sit nulla. vi-
de Ant. cōfil. xxvij.
inci. in dei nomine
amē. visis præsenti-
bus. in j. col. ante fi.
& seq. an autē sen-
tentia contra nota-
riū sit ipso iure nul-
la. vid omnino Fel.
in c. quoniam contra
falsam. in xñ. col. de
proba. & in c. inter
cæteras. in n. char.
versic. sexta decla-
ratio. de re iud. Pe-
rus. in repet. c. dile-
cto. de app. vide in
eius tabula in q. lñ.
quid autem si esset
notoriē iniusta. vi-
de omnino Feli. in
c. inter cæteras. in
pe. & vlti. colū. vbi

¶ Latam sententiā.
Breuiter dicit: Sententia contra sen-
tentiam

lib. 7

tn refert Peru. in d. c. dile. in lv. q. tenere cōtrariū ei⁹ q̄ dicit esse Imol. bñ aduerte & vide latē Pau. de liaz. in v. q. inci. in xpi noie. an snā reddatur nulla qñ notoriē cōstat de ei⁹ iniq̄tate & iniustitia. vide Cur. cōsil. lix. in ix. col. Barb. cōsi. j. in ij. vol. in ij. col. Fel. in c. qm̄ cōtra falsam. in ij. char. ver. fallit secūdo. extra de probatio. & qñ est notoriē iniqua, an sit nulla & q̄ fecus sit qñ est manifestē iniusta, vide Bart. i. c. si qñ. de offi. delega. in j. col. quid autem de snā lata ex cā falsa an sit nulla, vide latē Alex. in l. qui romē. §. duo fratres i. x. col. & viij. char. de ver. oblig. in l. si is ad quē. de acqui. hēre. Fel. in c. inter ceteras. in ij. colū. ver. secūda conclu. extra de re iud. Barba. cōsil. xxxvii. vol. iij. colū. penul. qui loquitur in laudo. Item q̄ reg. huius l. pcedat et si d̄ consensu partiū feratur secūda snā, vide Iaf. in l. si diuersa. in vlt. col. C. de transf. Item vide in materia q̄ snā contra sententiā nō valeat, & quia fec⁹ si cōtra iuramentum v̄trāsactionē. Iaf. in l. nā & postea. §. si dānet. i. v. col. ff. de iureiur. & ibi ad finē limitat reg. nō procedere qñ sunt lapsi xxx. añi à tēpore primē snē añ secūdam, & de snā lata per tales testes p̄batū fuit. si nō p̄bavit an sit nulla. vide Aret. in l. si is ad quē. in vlt. char. an aut, snā lata cōtra tenorē istī su p̄ quo fundat sit n̄lla i. c. inter ceteras. extra de re iud. Itē de materia an snā cōtra snā sit nulla in diuersa substātia vide et latē Barba. cōsi. v. vol. iij. in v. col. & seq. Itē an id q̄ dictū sit ex alijs cās & c. vide Barb. cōsil. xxxij. vol. iij.

a ¶ Nulla. Et si sit lata ex cōsensu partiū secūda snā, secūdu gl. & ibi Bar. in l. si diuersa. §. de trāsac. & ibi vide p̄ Bal. qd̄ in arbitro, & arbitratore & qd̄ not. Bart. in l. acta. ff. de re iudi. Itē istā legē intellige secūdu Baldum nota. hic quando in prima sententia fuit appo- ta exceptio rei iudicatæ, & proba-

tentiam lata, † est ipso iure nulla^a & appellare non est necesse. hoc dicit. Primo, quæro exemplum huius legis. Glof. ponit in i. vendicatione, vt quia primo fuit iudicatum rem nō esse meam: secūdo rem meam esse. & vide glossam & doct. Moder. reprobant istam gloss. Nam sententiæ tenent, si possunt coadiuuari aliqua sub diuisione vt in §. quibus. §. in prima constitutione. Sed istæ sententiæ possunt coadiuuari hoc modo: quia restēpore primæ sententiæ non erat mea: & sic non essent cōtrariæ sententiæ. Ista opi. non placet. Nam secūdu quod ego intelligo, hæc lex debet intelligi: quando ex eadē instantia sequuntur duæ sententiæ cōtrariæ: tunc non valet sententiā vltima. & ita loquitur hic, & ideo in rei vendicatione optimē procedit exemplum glo. propositum. † Sed si ex diuersis instantijs sequerentur diuersæ sententiæ optimē valeret vltima: vt d. l. duobus. de exceptio. rei iud. & habuissis no. si plu. vna sententiā. l. j. ¶ Vltērius quæro quæ est ratio quod secūda sententiā non valet. Dicit quidam quod prima snā facit ius: ergo secūda sententiā videtur lata contra ius. Ista est falsa secūdu gl. quia non est expressus error in snā. Præterea extra gl. sententiā lata contra ius nō redactū in corpore iuris, non est ipso iure nulla: vt l. cū prolatis. ff. de re iud. sed illa prima snā nō erat redacta in corpore iuris: ergo & c. Dicunt ergo alij, quod ista est ratio, vt sit litium finis. & in hoc resident gloss. nostri. Certe non placet: quia eadem ratione sententiā lata contra iuramentum nō valeret: quod est falsum: vt j. dicam. Et eadem ratione sententiā lata contra transactio- nem non valeret: quod est falsum: vt l. elegāter. §. si quis post. ff. de cōdictio. in debi. cū iurandū. & transactio fuit introducta vt sit litium finis, si- cut sententiā: vt l. j. ff. de iureiur. & §. de transactio. nibus. l. fratres. Quæ est ergo ratio? Dico sic. Lata sententiā iudex functus est officio suo: vt de re iudica. l. iudex. & §. de senten. l. post sententiam. Itē lata prima sententiā, perempta est prima instan- tia: vt l. Græcē. §. post litem. ff. de fideiussio. & l. cū apud. ff. iudica. solui. & §. de procura. l. iniuitus. Vnde si fertur noua sententiā, apparet quod fertur sine instantia non præcedente libello non præcedente contestatione neque aliquo actu. ergo & c. vt supra de senten. l. prolata. Sed si re- nouaretur noua instantia, valeret sententiā, vt dictum est supra. ¶ His præmissis oppo. ff. quæ sen- tent. sine appella. rescind. l. j. in princip. Solu. Ibi erat dubium, an esset iudicatum: hic non. ¶ Secūdo oppon. de l. nam postea. §. damnetur. ff. de iureiurand. Glof. dicit, aliud in iureiurando, aliud in sententiā. ¶ Sed quæ est ratio? Dic quod ratio est, quod iurisiurandum ordinatur ad sententiā, neque perimit instantiam. Potest enim iudex condemnare ad illud quod est iuratum: & sic adhuc instantia durat. Merito si iudicat contra iurisiurandum, valebit sententiā: sed sententiā non ordinatur ad sententiā: sed instantiam perimit, & illi instantiæ finem imponit. Ita debet intelli- gi hic. ¶ Quærit gloss. † quid si secūda sententiā concordat cum prima. Gloss. b̄ videtur hic tenere quod valeat secūda. & vide glossā. Doctō. tenent contrarium, quod etiam teneo per ratio- nem quam dixi supra quia remanet secūda sen- tentiā lata sine instantia. Præterea sicut transac- tio facta post sententiā non valet, vt l. ele- ganter. §. si post rem. ff. de condic. in debi. eadem ratione sententiā. Facit ad idem l. si quis ante. ff. de acquiren. possess. Facit quod dicimus, q̄ quis nō potest decedere cum duobus testamentis: eadem ratione eadem lis, & idem dubium nō pōt habere duas sententias, quæ imponerēt finē. Illa tamē est

ta valet de prima sententiā: aliās secūda sententiā teneret. quod not. Itē prædicta fallunt in interlocutoria: quæ licet aliās non possit corrigi: ta- men ex consensu partiū, vt no. Bal. in d. l. si diuersa. Et adde Bald. in l. si post sententiā. §. de sen. & ibi quid in arbitro: & quod consensu partiū in hoc non operetur, tenet in l. j. ad fi. §. senten. rescind. non pos. & multos alios casus, in qui- bus valet sententiā contra sententiā, ponit do. Ant. in c. inter monasteriū. de re iud. & per Lu. in d. l. admonendi. Et an possunt ferri duæ sententiæ ex eadē instantia, vel ex diuersis, vide qd̄ dixi post Bart. in d. l. duobus. & quod scripsi post Saly. in l. si causa. §. de trās. adde Paul. de Cast. cōsi. xvij. in ij. colum. ¶ P. P. A. V. P. ¶ Cum prima glof. Vide Arc. in l. cum qui duobus. in j. co. de acqui. hēre. ¶ Quæro ecce. Si ille, pro quo est la- ta sententiā, petit pro se iterum iudi- cari, & contra ip- sum fertur senten- tiā, an valeat? bene facit text. in l. am- pliorem. in prin. & quod ibi dixi post Bar. §. titu. j. & vide qd̄ no. Bar. i. l. post sententiā. in j. colū. de sen. adde vt per Fede. cōsil. ccxliij. ¶ Circa primam. Vtrū ille, q̄ appel- lat a sententiā, nulla illam confirmet, in l. si expressim. de oibus istis. & Bal. in l. si diuersa. in ij. colū. de transac. & hic in ij. col. ¶ Circa secundam. An valeat libellus, si dico sententiā nullā, & si qua est, appello: per Bald. in l. j. C. de furt. & vide Bart. in l. cum & C. si aduersus rē iudic. adde Oldra. cōsi. xij. ¶ Agi querela. Ad de Bar. in l. penulti. in fi. j. si aduer. rem iudi. & quod pos- sit iudex appellatio- nis reformare sen- tentiā, vide in l. cū apud. & quod ibi dixi iud. sol. ¶ Prosequi. Vtrū causa appellationis & nullitatis pos- sint simul & semel prosequi, vide §. proximo. & Barto. in l. si expressim. adde Bald. cōsil. cc. lxx. in j. lib.

tutissima ratio: quia instātia est perempta. Et per illam rationem mihi non placet distinctio Gul. An prima sententiā sit condemnatoria, vel abso- lutoria: quia est eadem ratio. ¶ Quæro, quid si pars, quæ scit sententiā esse latam pro se, petit iterum iudicari, & iudicatur contra se: an valeat gl. in c. inter monasterium. extra, de re iudi. vide- tur tenere q̄ valeat, & imputet sibi qui hoc petit. Contrarium puto. Nam non potest consensu par- tium iuris solennitas tolli, q̄ non detur libellus, non contestetur lis, vel similia: vt vidistis in au- offeratur. de lit. contest. Sed vt dixi, ista sententiā reperitur data, instantia nō precedente. ergo & c. ¶ Quæro, ecce ego † egi contra Titium & succu- bui: postea agit procurator meus, & obtinuit, quæ sententiā valet: Respondeo, ex prædictis apparet, si quidem procurator egi intentādo, aliās inchoādo nouam instantiam valet secūda sententiā etiā prima: sed si egi super prima instantia, erit secun- da sententiā ipso iure nulla: quia instantia perem- pta est, vt dixi §. ¶ Venio ad aliam materiam, quæ tractatur hic ad explicandum gl. sunt formandæ tres quæstiones. ¶ Prima, vtrum ille, qui appel- lat a sententiā nulla, eam confirmet. Secūdo, vtrū procedat talis libellus, dico sententiā nullam, & si qua est, appello. Tertia, an iudex pronuncians malē appellatum, videatur confirmare primā sen- tentiā nullam. Et hæc omnia tractat hic gl. quā vide. Circa primam partem, est clara responsio. Aut enim sententiā est nulla, ex defectu consen- sus: & per appellationem confirmatur: vt l. ij. §. j. ff. remrat. ha. Aut est nulla per alium defectū: & per aliam appellationem non confirmatur: vt l. si expressim. ff. de app. ¶ Circa secundam, ¶ an va- leat talis appellatio: dico sententiā nullam, & si qua est, appello. reperio Inno. variantem: nam in c. dilecto. extra de app. dubitat in c. constitutus. de in integ. rest. hoc asserit pro cōstanti, quod p- cedit iste libellus: & quod super vtroq; tā super nullitate quā super iniquitate admittentur pro- bationes simul & semel. Nec obstat, si dicis, imo de- bet eligere: vt l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. & §. de fur. l. j. Ratio: quia illud est verū quā do actor est certus. Sed ibi actor est incertus: ne- scit enim qualiter super nullitate probabit. Ista sua opi. videtur mihi cōtra casum §. de inoffi. test. l. contra maiores. vbi dicit onec pendet iudicium nul- litatis, nō potest agi querela inofficiosi: & hoc ra- tione cōtrarietatis. Quid ergo dicemus: Breuiter dico sic: Aut quis dicit sententiā in vno capitulo iu- stā: & in alio iniquā: & potest: vt l. Carmelia. de iure pat. & fami. erci. l. que dā mulier. Aut sup eo- dē capitulo dicit nullā, & si qua est, appellat: & di- co q̄ etiā tunc talis libellus procedit. Casus est in d. c. constitutus. extra, de in integ. resti. & probatur in d. l. contra maiores. intelligendo vt j. dicā. An autē simul & semel possit vtranq; causam profe- qui & dare probationes super vtraq;: Dicendum est quod si quidem causa nullitatis, & causa appel- lationis, veniūt ex diuersis fontibus: verbi gratia, dico sententiā nullam ex defectu solennitatis, vel ex defectu iudicis, vel litigantis. Et eam dico iniquam respectu tenoris sententiæ: tūc in profe- cutione non possum mihi contrarius esse. Quid enim repugnat, reum fore minorē, & ego probo de iure meo: Et ita potest intelligi opinio Innoc. quam communis consuetudo obseruat. Sed si cau- sa appellatiōis, & nullitatis, procedūt ex eisdem fontibus, ita quod haberem necesse mihi contra- riarum in processu: tunc debet procedi super nullita- te primō, & in appellatione tempus nō curret, vt dicam in l. contra maiores. §. de inoffi. testa. Nam ibi prosequendo querelam, non possum mitti in possessionem hæreditatis aditē: & sic testamentū

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Circa tertium. An hoc expresse facere poterit, vide istum a in fin. l. & hic adde Bald. in ij. colu. adde Ioan. And. post Specu. in addi. in §. vt autem versi. vbi autem. vbi dicit Ia. co. de Are. dixisse iudicem appellatio nis debere sic pronunciare: dico sententiam nullam & appellationem ex abundantia interpositam. & ita etiam dicit do. noster Cy. in leos. s. de app.

b ¶ Nec obstat. Adde cle. j. de iudi. & vide mod. in l. si expresse. & potissimum, in viij. char. cu praecedenti. & cum Barto. hic sequitur Petr. de anchor. in dicta cle. j. & Bald. in l. j. ne lic. tertio prouo.

c ¶ Datur libellus. Et iuxta hic not. per Barto. adde qd si coram iudice appellationis petitum est primam sententiam infirmari, si eam reperit confirmandam, poterit confirmare: etiam hoc non petito. & e contra si petitum fuit eam confirmari, & reperit infirmam, potest infirmari: vt no. in no. c. cu contingat. de offi. deleg. & est casus in c. oblatæ. de app. & quod no. Bar. in l. cum aliud. in prin. iudi. fol. cu Cyn. & Bart. in l. si expresse. in fi. de appel. Fallit in casu, que scripsi post Bar. j. eo. in l. fin. & vide ibi.

d ¶ Itē puto. Vtrum nullitate pendente possit innouari aliquid, ad hoc quod no. Bal. in l. appellatione. in fi. s. de appel. & Bart. in l. iij. §. si seruus. ff. de acquir. pos. Adde tamen qd nullitate pendente, & etiam restitutione in integrum praesumitur p sententia: licet secus pendente appellatione: secundum Spec. de proba. §. ij. ver. negatiua. cum seq. fe. quitur Imo. Anto. de Butri. in c. quoniam contra. & adde no. per Ange. & Imo. in l. iij. §. con-

esset validum: vnde esset mihi contrarius. Cōfuetudo hoc obseruat: & istud teneatis. ¶ Circa tertium, an iudex appellationis pronūciando male appellatum cōfirmat sententiā nullam gl. distinguit, an iudex inferuit causam, quare pronūciavit male appellatū: quia sententiā nulla: & nō cōfirmat eā. Secus si simpliciter, vt hic habetis. Cōtrariā gl. habemus in l. si expresse. ff. de appel. Dyn. dicit quandoq; sic: Aut ille, qui appellauit, sciebat sententiam nullam: & confirmabitur: vt hic. Secus si ignorabat, vt habetis hic in gl. contraria. Et hanc opi. tangit Spe. in ti. de sen. §. iuxta. Sed hæc opi. non est vera. Nam consensus partis non potest valere sententiā, vt valeat sententia: bene tamen posset facere qd valeret vt pactū: vt l. ij. §. commu. vtr. iud. Simile dicemus in testamentis: vt l. non dubiū. s. de testa. licet gl. videtur aliud notare in l. j. §. qui pro sua iurisd. sed malē, vt ibi dicam. Facit quod no. in l. si diuersas. s. de trāfac. Vel aliter dicit Dy. Aut in appellatione fuit deductū de nullitate: & vide cōfirmare. Ita loquitur hic gl. aliās secus: vt in glo. cōtraria. Et secūdu hoc malē dixit ista glo. in eo qd dicit, maxime si appellatur, & c. Ista opi. nō videtur vera, quia causa appellationis venit causa nullitatis, etiā si nō dicatur: vt d. l. que dam mulier. fami. erci. l. Carmelia Pia. de iure patro. Vnde alij se referūt ad pcessum, Aut quis est psecutus causam nullitatis: aut nō. Breuiter videtur mihi dicēdu, quādo sententia prima est nulla ipso iure, ex ipso errore in sententiā: & tūc iudex appellationis nō potest cōfirmare quia esset idem error in secūda sententiā, qui erat in prima: vt l. j. §. j. ff. que sen. sine app. rescin. & dixi vobis de errore calculi. l. j. Si verō erat nulla, alia causa: & tūc si quidē iudex dicat simpliciter appellationē nō tenere, & pronūciavit malē appellatū esse, nec adijciat, bene appellatū, seu ritē, seu iustē iudicatum: tūc prima sententia nullo modo vide cōfirmari: quia eius verba hoc nō sonāt: & verba sententię debēt strictē intelligi, prout iacet: vt l. j. §. si plu. vna sen. & de li. cau. l. diui. & l. si a te. de exce. rei iudi. & sic ista gl. dicit malē simpliciter. Sed si adijceret iudex in sententiā, pronūcio bene iudicatū & malē appellatū: tūc bene vide cōfirmare sententiā, vt l. eos. s. de appel. ¶ Sed an antequā ille, qui appellauit, prohibeatur postea dicere de nullitate: Rōd. si quidē dicit, dico sententiā nullā: & si qua est appello: prout ibi dicit in glo. vel causam nullitatis expresse psecutus est: tūc iterū de nullitate qd nō poterit: cū semel sit iudicatū, & que sitū, vt l. ij. §. si ex fal. instr. & de fi. instr. l. fi. ¶ Sed si de hoc non fuisset dictū, neq; positū, poterit de nullitate post ea dicere: arg. l. eum q. s. de inoff. test. Et habes de hodie casum in c. j. de re iu. in cle. Nec obstat si dicas, in appellatione venit nullitas, & si nō exprimat: quia dico qd venit incidēt: & ea, que incidenter veniunt in vno iudicio, si plene non examinatur, non nocēt in alio: vt l. a diuo Pio. §. si su per rebus. ff. de re iu. & l. sed si ante. ff. de excep. & no. in l. pe. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. Et ista sufficiunt circa nullitates, que veniunt in appellationibus. ¶ Vidēdu est, quādo de nullitate agitur principaliter. & est vidēdu qualiter practicitur hæc lex quomodo, & qua forma dicebat istā sententiā nullā. ¶ Rōdeo, de nullitate sententię pot quere duobus modis. Vno modo per modū exceptionis oppositę cōtra executionē: & iste modus videbatur intentatus hic, qd apparet ex responsione Principis, dum dicit, cuius rei pbatōnē, si promptam habetis. Nā, vt dixi vobis in l. fin. s. si ex fal. instr. exceptio nullitatis tunc impedit executionem, quando quis est paratus probare incontinenti. Ideo dixit hic Imperator, si promptā & c. quā si dicat, ista exceptio executionē non impediret. ¶ Sed in ista exceptione, si reus succumberet nō prohiberetur postea ordinariē agere de nullitate: & eodē modo dico, si actor succumberet, non prohiberetur postea agere extraordinariē, & petere sententiam cōfirmari: vt l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. Secundo modo de nullitate co-

gnoscitur, dato libello principaliter super hoc. Et illos duos modos scilicet exceptionem, & principalem petitionē, ponit gl. ff. que senten. sine appella. rescin. l. j. circa prin. & secundū hoc posset intelligi hæc lex. ¶ Quæro ergo, quo iure agitur, quando principaliter petitur sententia pronūciari nulla. Inno. videtur dicere quod officio iudicis. extra, de officio iudicis. c. vltimo. videtur probare ff. de feriis. §. ij. §. j. & j. c. l. si pater tuus. & hac lege secundū istam lect. ¶ Quæro secundo, corā quo iudice debeat agi de nullitate. Dic qd coram ipso, qui iudicauit, vel coram superiore, secūdu ea que dixi §. quomo. & quan. iud. l. si vt proponis. ¶ Quæro, quid si datur libellus super nullitate: nec probat ille qui agit, vtrum iudex possit cōfirmare sententiam, vel debeat simpliciter conuentum absolueri ab illa petitione. Inn. in c. cum contingat. extra, de offi. deleg. in gl. magna. dicit, quod non potest confirmare sententiam. Ego dico quod potest confirmare sententiam, etiam ex noua causa, & potest nouas probationes, & nouas allegationes audire: sicut in causa appellationis. Hic est tex. si rectē inspiciat in l. j. §. j. que sen. sine app. rescin. ¶ Item puto qd sicut iudex appellationis omnia intentata pendente appellatione ex suo officio reducit in pristinum statum: vt l. chyrographis. §. j. ff. de admini. tuto. & ff. nil no. app. pen. per totum. Ita iudex nullitatis potest omnia intentata prætextu illius sententię reuocare: vt l. absentem. j. de accu. Facit ad hoc extra de procur. c. ex insinuatione. & quod ibi not. per Innoc. ¶ Quæro, vtrum si psecutus est vnam causam nullitatis, & succubuit: vtrū possit postea psequi aliam. Quidam dicunt qd sic: vt §. c. ex insinuatione. Mihi videtur dicendum, quod causa nullitatis est finis causę motę super actione reali. Nam sicut dominium alterius rei non potest esse meū ex pluribus causis, diuersis temporibus concurrentibus: vt l. iij. §. ex pluribus. de acquir. poss. Ita sententia non potest esse nulla, ex pluribus causis concurrentibus diuersis temporibus: quia quod est nullum, ex postfacto postea valida ri non potest: vt ff. de in iu. rup. & irri. test. l. nam & si. ver. post defectum. & ideo si quidem sententia fuit dicta simpliciter nulla, nec fuit expressa causa: licet tantum causam est psecutus, præiudicatur sibi in omnibus. Secus si causam vnam tantum expresse in libello: vt dicimus in reali: vt l. si mater. §. j. & l. si an eandem. §. acti. de excep. rei iudi. ¶ Quæro, vtrum si quidem condemnatus potest dicere sententiā nullam principaliter agendo: ita victor posset principaliter agendo petere sententiam confirmari. Doct. decretorum dicunt quod sic: & habent de hoc rubricam de confirma. vti. vel inutili. que statim sequitur post titul. de appella. & dicunt quod sicut victus appellat: ita victor potest petere sententiam confirmari. Satis hoc puto æquum, vt victor petat sententiam confirmari, & victo contra victorem perpetuum silentium imponi. Pro hoc videtur expressum vt lit. penden. l. hna. aliās sequeretur iniquum. Nam si in exceptione quando petebatur executio, reus obtinuerit: actor nullum haberet remedium: & sic summaria cognitio sibi præiudicaret, contra legem a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. Sed tunc est videndum, ¶ vtrum sententiam nullam iudex posset confirmare. Respon. vt §. dixi. si quidem in prima sententia non esset expressus error, iudex posset confirmare eam: & haberet vim ex secunda sententia, non ex prima. De hoc per Decretistas in capit. primo extra, de confirma. vti. vel inutili. ¶ De instrumentis autem venditionum, & alijs extraiudicialibus, qualiter petatur cassatio, dic vt l. si sub conditione, de in diem addictio.

LEX II.

Sicū inter Breuiter dicit. Sētētia lata cōtra ius cōstitutōis, est ipso iure nulla: se cus si cōtra ius litigatoris. h. d. ¶ Opp. de re iu. l. cū prolati.

demnatus. de re iudica. & ibi scripsi post Imol. & vide in l. iudex postquā ff. de re iudica. adde qualiter intelligat nil nouari. & c. Federi. de Sen. consilio. cccxij. Et an actu appellatione pendente, illa deferta confirmetur, per Oldra. consil. ccxv. Et an qui nō est psecutus appellationem possit redire ad nullitatem, vide Ang. consil. cclxvj.

P. P. A. V. P.
¶ Iudex nullitatis. Vide Alexan. consilio ij. volumi. iij. ad fin.

¶ Si super rebus. Et vide que ibi habet ad hoc dictum ibi: sed tunc est videndum. vide eum in l. j. ff. de re iudi.

¶ Iure nulla. Limita hoc non habere locum in iudice delegato: quia si fert sententiam contra ius partis: non valet ipso iure. Dicitur est Hostiē. in c. fina. de præbend. Item limita secundum Bar. in l. diem proferre. §. stari. de arbit. de quo vide post Bartol. in l. si societatem. §. arbitratorum. ff. pro socio. Item limita si pars in libello concluderet: si concluderet sibi iustitiam ministrari, & sententia sit lata pro eo libellante, qui non habet ius: quia non videtur valere tanquam non conformis libello. quod an sit verum, vide per Bald. in l. fina. circa finem. ff. de iusti. & iure. vide quod habes per Moder. in c. j. de officio. delega. in v. colu. Item fallit si est lata contra notorium: quia tunc est nulla ipso iure. Ita dicit Abb. in c. super. de offic. delega. & vide ibi per Moder. & Bald. in l. ciues. s. de appel. in princ. vide quod dixi in l. cum prolati post Bart. hic allegata. & no. Bartol. in l. j. s. de erro. calcu. quibus adde quod sententia lata expresso

iuris errore, nō tenet, vt hic: & hoc vtrū, si ille error pōt oculis legi. Sec⁹ si ex mente apparet error expressus. Ita singula dicit Inno. in c. j. de offic. dele. Scđō fallit, si fuit lata cōtra extrauagantē, scđm Bar. in d. l. cum platis. & Io. Mo. in reg. ignorātia. Itē est verū, si sit expressio iuris specialiter scripti: aliās secus, per id qđ no. voluit Inn. in c. cū speciali. in prin. ij. co. de appel. & qđ not. in d. l. cū platis. Item fallit si est expressio iuris nō faciētis ad cām. Ita volunt doct. in c. per tuas. de sen. excom. Sed gl. videf tenere contrariū i c. sacro. eo. tit. in glo. ij. Itē fallit si snā sit lata ex pluribus causis, & in vna tantū sit expressus error iuris scđm do. Anto. in c. per tuas. qui fil. sint legi. Ad qđ gl. no. & qđ ibi no. in l. si quis ad exhi. ff. de except. rei iudica. & p̄dicta ratio no. p̄ doct. in c. ab excōicato. de re. scrip. Item propter magnā varietatē, et obfcuritatem valet sententia contra legem, secundū Bart. in proemio de no. b. uo Codi. compo. in prin. Adđ quā no. Bald. in l. error. in vlti. col. s. de iur. & fac. igno. vbi etiam voluit, qđ si sit expressus error consilij sapientis imperiti non valet snā, etiam ex consensu partiū: & dum allegauit Inn. in c. cum specialī. Adđ Imo. in d. l. cum platis. & quod post eum scripsit: & quod dixi s. de iure dubio: vide domi. Anto. in c. j. de constitu. Et ad p̄dicta omnia vide domi. Ant. in c. ab excōicato. de rescript. & in d. c. j. de re iudica. & ibi per Abb. de omnibus istis. Item fallit si sit expressio erroris iuris consuetudinarij: vt per Cyn. & Baldum hic. Et ad p̄dicta vide per Abb. in c. inter ceteras. de re iudica. & vide per Mo. der. in l. si expressim. in tribus primis chartis. ff. de appellationibus. & Imol. in lege, cū prolatis. & Barto. ibi. & vide gloss. j. l. ij. de appella. in gloss. magna in fin. quā declarat nota. quando dicatur error expressus: quia sufficit quod sit error iuris, inspecta regula iuris: licet non inspectis casibus specialibus. Et dum dixi sententiam latam inter opiniones dubias tenere: dicas quod est verum nisi per constitutionem fuerit postea declaratum, talem opinionem esse malam. Et cuius opinioni debet esse iudex, vide suprā de poena iudicis. lege. de eo.

prolatis. Dicūt quidam quod tex. debet intelligi, si iudex putabat se cōtra ius iudicare: aliās sec⁹. Vp̄ dic vt dicit glo. quod ibi non fuit expressus error. Ista est bona solu. ad l. p̄fes. ff. de re iudica. Ad l. cum prolatis. sunt alix duę solu. valde not. hic sententia lata fuit manifestē contra ius: ibi licet contra ius fuit lata nō tamē manifestē: qđ ibi erāt opi. Ita videtur ibi intelligere gloss. & hic tex. videtur innuere. Vel aliter: hic contra ius incertum in corpore iuris: ibi contra ius in corpore iuris non redactum. Tene quam vis. ¶ Opp. de l. Seix̄ egressz. ff. de tuto. & cura. da. ab his. Dicit gl. fallit ibi: vn̄ de ibi loquitur in decreto ipsius p̄toris: hic in sententia. Circa illud decretū dixi plenē in l. is cui bonis. de verb. obl. & ibi doc. tangunt.

LEX III. **S**icut proponis. Causa p̄xiu dicit electionem ad munera. h. d. **V**m magistratus. non valet snā pluriū delegatorum, nisi omnes sententient. h. d. De ista materia, vide plenē in l. pomponius scribit, si vni. ff. de re iud. & c. **C**ertaratione. Impositio mulctæ vltra quā iudex possit, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Quero an annullē tota sententia an verō in ea parte, in qua modum excessit. Dic vt dixi in l. rei iud. s. de re iud. **V**m noneo. Istam legem habuistis in l. si vt proponis. quomodo & quando iud. Breuiter dicit. Sententia, quę nō fuit lata in termino peremptorio, est ipso iure nulla. **V**enales. Sententię latę p̄tio sunt ipso iure nullæ. secus si essent latę gratia. h. d. **S**VMMA R I V M. Per officium iudicis, quod est ipso iure nullū tollitur, quantum de facto processit. **S**i pater. Breuiter dicit: Defectus ætatis, facit nominationem ad munera ipso iure nullā. & vide gl. & text. qđ per officium iudicis, quod est ipso iure nullū, tollit, quantum de facto processit, quod not. **V**eteranis. Breuiter dicit. Veteranus si eligitur ad munera, nō tenet electio: nec est appellare necesse. h. d. **S**VMMA R I V M. A taxatione expensarū non potest appellari. Victo non appellāte, potest victor appellare pro sumptibus. Iudex qui omisit condemnationem expensarum petitam, tenetur parti. **M**nem. Breuiter dicit: Si victor nō pōt appellare, p̄pter condēnationē expensarū omisā, sed iudex p̄ eo iudicare debet: idē si nō p̄sequit. h. d. ¶ No. qđ dixi i summa rio. ¶ Scđō no. qđ hic videtur casus qđ a taxatione expensarū non possit appellari ibi, vel minus quā

ubi dicit, si est datus modus procedendi, licet per statutū non annulletur aliter fiat: tamen processus est ipso iure nullus, si modus egrediatur. Facit in p̄xima. Et adde quod sententia lata per probationem a iure improbatam est ipso iure nulla: vt in c. ij. de purga. vul. per Io. And. in c. quoniā contra. de proba. quod facit pro statutis improbantibus ceteras probationes. And. Barb. ¶ Nulla. Vide Barto. in l. si. de iurisd. om. iu. Et qđ nō valet in ea parte, firmat Bal. in l. si ius. si aduer. rem iudic. & vide eū in cōtrariū in l. ij. s. de sper. ¶ Venales. Et ibi idē per illum text. no. Bar. in l. sed si p̄ p̄torē. s. ait p̄tor. ff. ex q. cau. ma. & quod sententię latę dolo iudicis si ne pretio non sint nullæ ipso iure, videtur tex. in l. ij. ff. quod qsq; iur. Sed ibi ponderat Ang. vt refert Alex. hęc legem. vide gloss. & Bar. in l. j. s. de p̄. iudi. qui malē iudi. & in l. ij. eo. titu. vbi vide. ¶ Expensarū. An a taxatione expensarum possit appellari, vide text. in l. ab executore. j. p̄. ff. de appel. De materia huius le. vide Specu. in tit. de app. l. in quibus autem casibus. in ver. h. et victus. cū duobus, ver. seq. Et an si quis appellauit, a sorte tātum, videatur appellasse ab expensis, vide per Moder. in l. cū in in vna. de appella. Sed ad hanc legē quāro, pone iudex condēnauit reū in sorte, & in expensis absoluit, & reus acq̄uit sententię: sed actor appellauit a sententiā expensarū nūquid in causa appellationis re⁹ poterit cōqueri de iniq̄uitate sententię fortis. Guid. Suza. hic tenet qđ non: quia principale nō recipit fomentū a successorio. l. nuda. de contrah. & cōmit. stipu. quod limitat. ar. corū quā hic dicunt in l. si expressim. Et idem si actor appellauit ab vno capitulo: nam non pōt reus appellans prosequi in articulo appellationis. Ad hoc c. cordi. & c. cū sit Romana. de appe. in v. ideo vterq; appeller. c. Raynutius. & c. Raynaldus. de test. Pet. de Ancha. in c. j. de cau. pos. & p̄prie. vbi etiam videtur text. & vide Cy. & Bar. in l. si quis libellos. s. de ap. & in l. ampliore. eo. ti. cōtra p̄dicta tenet do. Anto. in c. cum Ioan. de fide instru. Adde qđ no. Ioā. And. in addi. ad Spec. vbi s. dicit opi. Guid. de Suza. probari in ca. vno. de conse. eccle. vel alta. lib. vj. ¶ Summatim. Nota quod modis dicat cognosci summariē: & ad intelle-

oportuerit, iussa est. Canonistę tangūt istā qōnē: b nescio quid dicunt. hic videf casus. ¶ Circa principium quāro, quid si victus non appellauit, an victor possit appellare pro sumptibus. Quidam dicunt quod nō: & dicunt qđ hic est casus in hac l. ij. responso. & sic hęc legē intelligunt qđ in primo casu victus appellauit. In secundo nō: & ponit hęc lec. in glo. paruula, super verbo, introducēdē. Ista lec. videf fuisse Hug. & tangitur in glo. p̄cedenti: quā per nostros doc. non tenetur: imo videtur quod tunc hic victor possit appellare: quia nullū aliud remedium sibi remaneret, quo sibi succurrat in sumptibus: vt l. terminato. de fruc. & li. expen. ¶ Pro hoc videf casus s. de vsu. l. in bonē fidei. ¶ ¶ Scđō quāro, an iudex, qui condēnationē expensarum omisit, teneatur parti. Gl. hic tenet qđ sic, in gl. parua super ver. cōfiteatur. Hoc intellige verū, si fuit petita condēnatio expensarū: aliās secus: vt l. ij. s. hoc autē iudicium. ff. de dam. infe. & ibi de hoc dixi: & ibi per Dy. ¶ Tertiō quāro, in quo differat primū respōsum a secundo r̄sō. R̄sō deo, tres sunt lec. Prima, quia in primo casu victus appellauit, & prosequitur: in secundo casu appellauit & non prosequitur, & hanc vobis posui. Scđō quod in primo casu appellauit: in secundo nō. istam vobis reprobaui. Tertia lec. est nostrorum doc. fatis notabilis, videlicet qđ in p̄rio casu victor volebat appellare: quia omisit iudex condēnationem expensarū. In secūdo volebat appellare: quia omisit cōdēnare reum in vna ex rebus petitis, vel in vno articulo: cū petitio plures articulos cōtineret. Et respondef qđ nō pōt: imō iudex super toto cognosceret. & ita intelligunt hic doctores.

Quorū appellatiōes nō recipiūtur. Rub.

- ¶ Continua vt in glo. S V M M A R I V M. 2 ¶ Verus contumax dicitur, qui personaliter citatus non venit in casu huius legis. 3 Iudex si causa non cognita, & partibus nō citatis, & sic incontinenti, respuat appellationem, nō potest appellari.

LEX I. **R**eus qui. ¶ Verus contumax non appellat. h. d. ¶ Opp. de l. ab eo. s. quō & qñ iud. & l. & post. s. si. ff. de iud. Sol. Hic loquit in vero cōtumace: ibi in ficto. ¶ Et dicit ver⁹ cōtumax secundū istā glo. qui personaliter citatus non venit. De hoc nota. in l. ex cōsensu. in fi. ff. de app. & l. si. ff. de in inte. resti. plenē per Cy. in l. pro perandū. s. sinaut. s. de iudi. Oppo. de l. creditor. s. iustus. ff. de ap. So. Ibi fuit cōtumax in nō restituēdo: hic in nō veniendo, quę sola cōtumacia punif, vt appellare nō possit. Et per hoc dicit glo. qđ contumax in nō iurādo de calūnia pōt appellare. Idē vidistis notatū in l. ij. s. sinautē reus. s. de iur. cal. & in d. l. creditor. s. iustus. ¶ Oppo. dicit hic, summam negotio perferutato, imō videf qđ debeat plenē cognosci: vt s. de iud. l. iudices. & l. p̄perandū. s. j. eo. ti. Gl. soluit tribus modis. primo quod summam ideo dicitur, quia vna pars est absens. Vn-

sim. Et idem si actor appellauit ab vno capitulo: nam non pōt reus appellans prosequi in articulo appellationis. Ad hoc c. cordi. & c. cū sit Romana. de appe. in v. ideo vterq; appeller. c. Raynutius. & c. Raynaldus. de test. Pet. de Ancha. in c. j. de cau. pos. & p̄prie. vbi etiam videtur text. & vide Cy. & Bar. in l. si quis libellos. s. de ap. & in l. ampliore. eo. ti. cōtra p̄dicta tenet do. Anto. in c. cum Ioan. de fide instru. Adde qđ no. Ioā. And. in addi. ad Spec. vbi s. dicit opi. Guid. de Suza. probari in ca. vno. de conse. eccle. vel alta. lib. vj. ¶ Summatim. Nota quod modis dicat cognosci summariē: & ad intelle-

¶ Certaratione. Et sic videtur hic casus pro gloss. in cle. ij. de iure patro.

Secunda Bartoli super Codice.

atum istorum, & istius legis hic vide per Mod. in l. ex consensu. §. eū qui circa prim. de app. & adde, & vide qd̄ no. Bar. ad reprunē. i. ver. summarie. ¶ Non appellat. Et dicit Bald. in l. de statu. j. alle. q. in dubio iudex debet deferre appellatiōi. idē in iudicio debet iudex admittē articulos circa p- bationem, secundū Hostien. in c. per tuas. de testi. Idem Bal. in l. properan dum. §. finat̄ reus.

b ¶ Respuere. Iudex non pōt respuere appellationem, nisi parte citata, & causa aperta. aliās pōt appellari. qd̄ not. Bene facit qd̄ not. Bal. in l. de statu. ff. ne de sta. de. & vide §. & oīno Bar. in l. sciendum. de appel. reci. vbi contra a rium. & vide quod notanter dixit bal. in l. addictos. §. de episc. aud. & Inno. in c. si q̄. de offic. deleg. vbi ponit casum, q. licet resistere iudici. De quo 3 per Bal. in l. j. in xj. b colū. §. vnde vi. per glo. in c. sine culpa. de re. aur. in vj. etiā in l. facultas. & in l. phibitū. j. de iure ff. li. x. & l. qm̄. C. de app. post glo. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure.

c ¶ Obseruare. In hac l. obseruare. dicit pulchrum Bal. in materia an verus contumax appellat: de qua in l. ex consensu. ff. de appel. vbi vide, sed iure Canonico dicit q. confessus tantum potest appellare in c. cū speciale. §. porro. de appel. c. cū sit Romana. eo. ti. lib. vj. Secus si est conuictus ante sententiā, & confessus post: quia tunc non denegat appellatio. glo. est not. in l. nō tantū. ff. de appella. Et ista est canonizata. §. qd̄. v. sunt quorūdam. & vide in l. qui sententiā. j. de pœ. per Spec. de materia in d. tit. de cōfes. §. postremo. ver. sed nū-

quid. & in tit. de appel. §. ij. ver. & an confessus sponte possit appellare. Dicit Bal. quod est factum. vide per eum in l. j. §. de lit. contesta. & in l. si debitori. de iudi. & in l. ait p̄tor. §. permittitur. ff. de mino. aliās Bald. in repertorio. Innocen. dicit quod appellatur à processu facto in confessum & quod potest probari error in causa appellationis, in versic. appellatio. in versic. appellatur à multis. & vide no. per Barto. in l. non tantum. de appel. & latē per Ange. in repe. l. §. iussus. de appel. & vide Baldum nor. in l. j. §. ne ex delict. defun. in vj. col. Item istam legem limita per glossam no. & ibi dixi in l. non tantum. ff. de appel. & latē per Auge. in repetitio. l. fina. §. iussus. de appella. Et vide per Bald. no. in rubri. §. ne ex delict. defuncto. in viij. col. Item istā legem limita per glo. no. in l. non tantum. ff. de appel. & ibi dixi. Et quando confessus appellet, & quomodo, vide §. istū de appel. vt dixi. & Bald. hoc in l. j. in v. col. §. de cōfes. Sed an valeat statutum, quod contumax ex sola contumacia non contestando aliter de crimine possit condemnari ad mortem? dicit Specu. quod sic, in titu. de fide-

iuf. Idem dicit Ioan. And. in nouel. in ca. veritatis. in fi. de dolo & contuma. & sequitur Bald. in c. j. §. iniuria. versic. seu furtum. de pac. iur. fir. & vide de Bal. in c. j. ad finem. qui suc. tene. Et dixi in l. absentem. de pœ. & vide Bald. in l. j. C. quomodo. & quando iudex. per Ludo. in l. lex Cornelia. ad Syllan. & Bal. in aut. sed nouo iure. §. de feruis fug. Facit l. si feruus. §. de his

qui ad eccle. confu. Idem tenet Spe. & Io. an. in §. sequit. alleg. gloss. in l. lo. corum. j. de omni agro deser. & etiā firmat quod valeat dominus Nel. de sancto Gemina. in suo opere bannito rum: & quod notat Bald. in l. j. C. de asser. tol. & in lege omnes populi. & per Bald. in rubri. commo. in fi. Et habet locum ista lex etiam si aliquis ex forma statuti habeatur pro confesso. Ita dicit Bald. in l. omnes populi. in xiiij. colum. ff. de iusti. & iure. Quid si statuto cauetur, q. contumax in respondendo positionibus habeatur pro confesso, & conuictus: an tunc poterit appellari. Vide Imol. in l. si insulā. in xvj. col. in versic. quid autem si statuto cauetur. j. de verbo. obli.

LEX III. Vlli officialiū.

¶ Officialis alius cuius iudicis, à sententia cōtra eū data de delicto commisso in officio per eundem iudicem, ab illo iudice nō appellat. secus si in alia causa fuit victus. hoc dicit. Hic fuit quæstio, est ne verum indistinētē q. officialis cōdenatus à syndico non appellat: quidam dicunt q. sic, per hunc tex. Ego reperio istam legem limitatam, primò q. hic loquit̄ quādo est condemnatus criminaliter de delicto commisso in officio: & ita sentit hic gl. Secundò in eo, quod hic dicit, proprii iudicis, q. ista lex non habet locum, nisi quādo nūcius, vel notarius, vel assessor cōdenat̄ ab illo iudice, cui⁹ erat officialis. nō enim p̄sumit̄ q. iudex ferat contra eū iniquā sententiam, nisi clare reperisset delictū. Ita fuit opi. Placē. quam Azo ponit hic i. summa sua. & gl. iuris Canonici intelligūt ita hāc l. ij. q. vj. c. ei qui. §. nulli quoq. vbi est canonizata ista lex.

¶ Abstinentum. ¶ Debitus victus nō appellat. h. d. ¶ Quæro, quid velit dicere, dū dicit hic, publici aut priuati. Dicit quidā, priuati, scilicet patrimonij Imperatoris. quidam alij dicit̄ priuati, scilicet cuiuslibet. Sed tūc ista lex videretur cōtra regulā in l. & in maioribus. §. de app. Sed intellige hic cōfessos, j. cōiunctos. & sic non poterit appellare: vt dixi in l. obscurare. §. eo.

¶ Ab interlocutoria, quæ fertur post diffinitiuā sententiam appellatur. ¶ Si à captura personæ appellatur, debet captus pendente appellatione detineri. ¶ Qualiter excedatur modus in exequendo. ¶ Exceptio quando potest opponi post sententiā, potest etiam opponi post quadrimestre tempus. ¶ Appellari potest ab eo, qui malè interpretat⁹ fuit suam sententiam.

¶ Ab executione. ¶ Ab executione nō potest appellari, nisi excedatur mod⁹ in exequendo: & tūc res mobiles, & fructus rei mobilis sequestrantur: & perperam appellans puniuntur. h. d. ¶ Op. §. de appel. l. & in maiorib⁹. Sol. Dicit glo. ab executione facti nō pōt appellari. Ita est casus hic. Sed si iudex pronūciaret sententiā exequendam vel nō: de hoc posset appellari. Ita loquit̄ lex contraria, & vide gl. j. Idem no. in l. ab exequendo. ff. de app. Ex quo no. q. quod ab interlocutoria, quæ fert̄ post diffinitiuā sententiā, appellatur. ¶ Oppo. §. de prohi. seque. pec. l. j. Solu. Hoc est speciale. Item op. §. de app. l. appellatiōe. ¶ Solue vt in glo. quā no. bene. Ex quo no. q. si alius quis capitur, ppter debitū, & ab ipsa captura appellatur, non debet statim relaxari: sed pendente appellatione, debet detineri: sicut dicimus hic de

pœnis. Et an officialis committens furtum in officio possit conueniri officio durante, vide Bal. in l. ij. §. eodem modo. ff. nau. cau. Bene facit l. datur. ff. ad leg. iul. repetun. Et vide quod no. in aut. vt iudi. sine quoquo su frago. §. necessitatem. ibi no, quid in eo qui nō committit in officio, nec officij contemplatione: dicit hic Gul. quod non potest de eo syndicare: sequitur Bal. per illum tex. C. vbi de ratiocinijs agi oport. quod habetur in l. fi. ff. nau. cau. p.

¶ P̄sumitur. Refert, & sequitur Petrus de Ancharano in capitulo Romana. §. contrahentes. de foro competenti. in vj. Rep̄rio quod Specula. tenet contrarium in titulo de compe. iudi. ad §. sequitur. versic. nota allega.

¶ Abstinentum. Vide do. Abb. in confi. xxxj. And. Barba. ¶ Relaxari. Si appellatur à captura, captus non relaxatur, sed penes quem iudicem debet retineri talis carceratus, vide in l. j. & quod ibi dixi. ff. de cūsto. reo.

alia re mobili, que debet poni in sequestro. ¶ Op- po. contra pcediēta de l. Imperatores. ff. de appel la. Sol. Ibi timebatur de dilapidatione fructuum: aliā f.ocus. ¶ Opp. ad fi. & videt quod alia pœna puniatur: vt s. de appel. l. eos. §. ne temere. & l. iudicibus. eo. ti. Responde vt ibi dixi in d. l. iudicib.

¶ Quæro, qualiter excedatur modus in execuēdo. Glo. dicit quod pōt esse respectu rei, in qua fit executio: respectu quātitatis, pro qua fit: respectu tēporis, in quo fit: respectu causæ: quia erat exceptio, quæ poterat opponi in exceptione: vt patet ex glo. Et no. ex hac glo. vnum, quod in casibus, in quib⁹ dixi posse exceptionē opponi post sententiam, vt s. de iuris & facti igno. l. j. potest oppo ni etiam post quadrimestre tempus. Ita tenet hic glo. & mirabiliter super ver. excedat. circa mediū.

¶ Quæro, an ab eo, q male interpretatus fuit suā sententiam, possit appellari. Dic vt in gl. & casus est in lab. executore. ff. eod. Dicitur hic, si appellat ab articulo. ¶ Quæro, quid appellat hic articulus. Plures sunt opi. inter alias est vna, & illā tene mēti, quod articulum appellat interlocutoriā. Vnde appellās ab interlocutoria, perperā succumbens, puniatur pœna huius legis &c.

Quisquis. ¶ Ne testamētū aperiatur, vel scriptus heres in possessionē mittatur, appellari non potest. h. d.

S V M M A R I V M.

¶ A quibus sententijs interlocutorijs possit appellari.

Ante. ¶ Ab interlocutoria appellari nō potest. h. d. ¶ Opp. ff. de appel. reci. l. ij. qui satisd. cog. l. arbitro. §. de app. l. si quis prouocatione. ff. de mino. l. intra vtile, ppter quas leges dicit qdā, q regula est qd pōt appellari ab interlocutoria. Fallit hoc in istis iudicibus, qui hic nominant. Gl. nostra tenet cōtrariū: & ad dictas leges respōdet. Tu autē vt omnia cōplectaris, dicas sic. ¶ Aut in interlocutoria pferitur post diffinitiuā sententiā: & pōt appellari: vt habuistis no. s. eo. l. ab executio ne. Aut profertur ante: & tunc aut nulla alia diffinitiuā speratur: & pōt appellari: vt l. ait p̄tor. §. permittit. ff. de mino. Aut speratur alia diffinitiuā: & tūc aut grauamē illatū ab interlocutoria nō pōt reparari per appellationē à diffinitiuā: & pōt appellari: vt l. ij. ff. de app. reci. & qui satisd. cog. l. arbitro. Aut pōt reparari: & tūc aut est talis interlocutoria, quæ perimit torum negotiū: & poterit appellari: vt l. intra vtile. ff. de mino. Aut totū negotiū nō perimit: & appellari non poterit: vt hic, & l. ij. de epif. audi.

Publicarum. ¶ Publicus debitor, manifeste conuictus, non appellat. hoc dicit.

Si pendente appellatione mors interuenerit. Rubrica.

¶ Continua vt in glossa.

LEX I.

Litem post. Breui- ter dicit: ¶ Instātia causę appellationis, ad heredem transit. h. d. ¶ Opp. j. l. proxi. & l. ij. Sol. Ibi fuit appellatū in causa criminali: hic in ciuili. De ista materia qualiter instātia transeat ad heredem, vel alium successorem, dixi vobis plenē, in l. si cum hominem. ff. de fideiuf.

LEX II.

Lus qui. Secundū lec. magis notabilē breuiter dicit. ¶ Ab annotatione pōt appellari: & appellationē pendēte morte rei, pœna extinguitur. h. d. ¶ Opp. j. l. proxi. Sol. quandoq; ab ipsa annotatione appellatur: & tūc habet locū

istalex. quandoq; appellatur à sententia lata sup crimine principali: & ita habet locū j. l. proxima. ¶ Quæro, qualiter fiebat ista annotatio. Dic vt habes in glossa.

LEX III.

Sis qui. ¶ Ademptio expressa bonorū, morte appellā- tis nō perimit: fecus in tacita. hoc dicit. ¶ Circa hanc legē formo vnā qō. quid si in crimine, i quo venit tacita bonorū ademptio iudex expresserit adēptionē bonorū. Doc. Vltra mōtani tangūt istā quēstionē, & dicunt qd tūc expressio nihil operat: vt l. ij. ff. de leg. j. Eandē quæstionē postea disputauit do. Bartholucius de Pra- tis: non recordor quid determinauit: tamen cōtra istam determinationem videtur casus in hac l. i. fi. ibi: sola capitis pœna, &c. ¶ Non ponitur ergo hic in fi. quando reus erat damnatus de crimine capi- tali, & bona non adempta: quo casu non erat du- biū tacitē sequi adēptionē bonorū: vt l. j. in fi. §. de bo. dā. & de bon. p̄scri. l. ij. Ad idē ff. e. l. j. vbi dicit de dānato in mellū, seu deportato. Breuiter dicerē sic. Quandoq; ademptio bonorū exprimit p eū modū, per quē inest: vt puta, accessorie, con- demno eū ad mortem, cum adēptione bonorū: & tunc expressio nihil operatur: vt ff. de leg. j. l. ij. f. & j. de fideiuf. l. non recte. Quādoq; exprimit per alium modum: vt puta, principaliter: videlicet, cō demnamus eum ad mortem, & bona adimimus: tūc expressio operat. Hic est casus hic. & l. j. ff. eo.

Sipater. Breuiter dicit. ¶ Causa appellatiōis super mu- neribus personalibus, morte finit. hoc dicit. Si verō fieret quæstio Abbatiæ vel episcopatus, finitur morte Episcopi vel Abba- tis. tene menti.

Vamuis. ¶ Mortua ancilla, durat causa ppter peculium. hoc dicit. Simile habes in l. vtiq; de rei vendi. Dic vt ibi.

Sivnus. ¶ Singularis lex, & ha- bet duas partes. & hoc dicit. ¶ Vltra id tēpus, quod datur ap- pellanti, hæres eius habet quatuor mē ses. h. d. p̄ria particula, quæ est clarissima. Secūda legitur duobus modis. Vno modo secundū gl. Alio modo secundū doct. magis no. secundū glo. breuiter dicit. Dicit quatuor mēses elapso tempo re, quod hæredibus datur ad deliberandū, non cur runt. hoc dicit secundū aliquos, vel aliter, & breui ter. Hæres vltra tempus datum ad deliberandum per l. cū antiquioribus. habet quatuor mēses. hoc dicit. secundū doct. Prima lect. videtur esse magis amica literæ: tamen tene menti secundam.

h De his, qui propter metum iudicis non appellauerunt. Rubrica.

LEX I.

Sicontra. ¶ Presumptio iusti timoris, cessat i curia principis. h. d. Simile in l. non est verisimile. ff. quod met. cau.

LEX II.

His qui. ¶ Qui omittit appella- tionē absq; iusto timo- re, acquiescit sententię, qui verō iuste ti- muit, protestatione de hoc tempore le- gitimē facta: ac si appellasset audir. h. d. ¶ Nota ergo de virtute huius p̄testationis: quia facit ha- beri periunde ac si appellasset. Simile habetis in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de no. ope. nun. & qualiter iustus metus probetur, ibi plenē dixi, quādo repe- tiui illum §.

Si unus ex pluribus appellauerit. Ru.

S V M M A R I V M.

¶ Quando fiat articulus, quod instrumentū, su- per quo fuit facta condemnatio, de quo fit mētio

a ¶ Opp. contra p̄cediēta. Pœna appel- lantis frustra per Bal. aliās Bar. in l. à proconsulibus. §. de appella.

b ¶ Exceptionem. ¶ Exceptio, quæ po- test apponi post sen- tentiam, pōt etiam opponi post qua- drimestre, non ta- men post executio nem factam. in l. j. ff. de iu. & fac. ign. à contrarij sentiu. & ibi Bal. & Bald. hic glo. vide.

c ¶ Pro concordia. Aduerte, sententia interlocutoria, quæ decidit quasi totā causam de iure ciuili, patitur appella- tionem: licet tale grauamē possit re- parari per appella- tionē à diffinitiuā. Ita Bar. in hac l. a. si contrarium allegat velle i l. ij. ff. de ap. re. & in l. intra vti- le. ff. de mino. Sol. vt p Bar. in d. l. in- tra. & ibi est sp̄ale propter illā inter- locutoria, quæ dat super ætate, & facit ius quo ad omnes etiam in alijs cau- sis. Vel solue secun- dum not. distinctio- nem, de qua in hac l. ante.

c ¶ Ante. Istum tex. alleg. Bal. no. in l. ij. in vlti. col. quando si. vel priua. quod à sentētia lata super executione nō po- test appellari Bart. videtur tenere con- trarium in l. à diuo ff. de re iudi.

d ¶ Cōplectaris. His verbis ipse vtiē i l. quod iussit. in ij. col. ff. de re iudic.

e ¶ Totum negotiū. Contrarium tenet Bar. in l. j. circa p̄ri. ff. de appel. & in d. l. intra vtile.

¶ Quāuis. Per istū tex. dicit. sed in cō- fil. xj. quod in vsu- rarium pōt inquiri ad restitutionē vsu- rarium post mortē, adde in vsuris, an possit procedi per inquisitionē, Bald. consi. lxxvj.

¶ Si vnus. Istud di- ctum nō videt ve- rum, per l. fi. §. sed quia quidā. §. de iu. delibe. de quo per Ange. & Imo. in l. vetre. de acqui. he- re. licet Bal. idē te- neat hic. & vide p Bar. in d. l. cūm an- tiquioribus.

¶ De his qui pro- pter metū &c. Ad declarationē huius tit. vide Bart. in l. si qui separatim. de app. And. Barb.

¶ Appellationem. Vtrum in casu hu- ius legis debeat fie- ri appellatio coram iudice ad quē licet de iudice à quo ti- meat. Mihi videtur qd sic, per tex. in l. j. §. si quis ipsius. ff. quā app. sit per tex. in c. fi. de appel.

Secunda Bartoli super Codice.

¶ Si iudici. Et de materia huius legis vide Bar. in prin. in l. à sententia. ff. de appel. Et ratio huius legis esse potest: quia cum appellatio reducat rem in eum statum, in quo erat, litis cōtestatio saltem requirit. qd̄ est qd̄ in diuiduum. & imò vnus appellatio prodest alijs, per ea quæ dixit Bart. in l. ij. ff. de confor. eiusdem lit. Et adde no. in c. si vna sententia, de appel. Et ad materiam huius legis plenè per Bald. in l. si q̄ separatim. §. si. ff. de appel.

b ¶ Vñ instrumentum. Adde Bart. in l. demonstratio, in fi. prin. de condi. & demon.

c ¶ Vt cōcludas. Bene facit qd̄ notat Bar. in l. inter stipulantem. §. j. in fi. de verb. obli.

d ¶ Cum de possessione. Ad istum tit. vide not. in l. j. s. de bo. pos. secundum tabulas. in princip. Sed de iure Canonico videtur quòd in casu huius legis possit appellari. c. ex cōquestione. de resti. spolia. & in c. significauerunt. de testibus. & per Bald. hic. Et ad intellectū huius tit. vide oīno Bart. in l. si. §. j. per illum tex. ff. de colla. & no. ita moder. in l. fin. §. iussus. ff. de appel. vbi oīno vide. qualiter, quō, & quando hæc lex procedat. circa fin. Vtrū autem in hypothecaria possit appellari, quæ auocat solam possessionem, dicat tamē q̄ sic. Ita singulariter voluit Bar. in l. j. de solu. & in l. j. eod. ti. Et de hac lege liti s̄ im̄per Bart. in l. ij. de app. re. Adde an à possessorio momentaneo possit appellari, Bald. confil. cccxxvj. ij. li. & consil. lxxxij. j. lib. per Abb. consil. lv. ij. li. Et an appellatio possit interponi à mero possessorio, & misto: & qd̄ dicatur merum & mistum, per Bald. consil. cclxxx. iij. lib. & consil. cxv. eo. lib. & consil. cccxxiij. cum seq.

d ¶ Cum de possessione. Ad intellectū huius legis vide bar. in l. ij. de appel. re. ci. Et an habeat locum de iure Canonico, vide in cle. j. de sequest. pos. & fruc. & in c. ij. de rescrip. glof. & alios in c. cum ad sedē, de resti. spo. & in c. significauerūt. de testa. ij. q. vj. §. sunt quorum. Inno. in c. pe. de ope. no. nū. Spe. in ti. de appel. §. vj. cum seq. vbi per Io. An. & limita hanc legē non habere locum in hypothecaria, secundum Bar. in l. j. de Salui. interdi. licet solam possessionem auocet. l. si cū v

in sententia: & instrumentum, quod hodie producit, sit vnum & idem.

3 Si fines, seu possessiones finium variētur, fiat articulus quòd possessio, quæ hodie est posita intra tales fines, & possessio, quæ erat olim posita inter tales fines, est vna & eadem. & nu. 1.

4 Idem in personis.

LEX I.

Si iudici. ¶ Cause cōitas, & defensionis paritas, facit vt sententia in causa appellatiōis data pro vno alijs p̄lit. hoc dicit. Tene menti istam legē ad practicam, quam habui alias.

¶ Producit vnum instrumentū, sup̄ quo iam fuit facta condemnatio: ego possum ibi facere articulum, quòd instrumentum illud, de quo fit mētio in sn̄a, & instrumentum, quod hodie producit, est vnū & idē. Et vide tex. similit̄, qñ variā fines seu possessiones finium ex cursu temporis: certē fiet talis articulus, q̄ possessio, quæ hodie est posita intra tales fines: & possessio, q̄ erat olim posita inter tales fines, est vna & eadē. qd̄ repugnet: certē nescio. Et ideo ad hoc vt cōcludas, facias positiones tuas tales, quales dixi tibi. & idem fit de persona. Quādoq; cōcluditur quòd aliquis est homicida. & tu vis eum defendere, quia ille occisus erat exbānitus. Et quādoq; est variatio in nomine inter bānum & inquisitionē: facias positionē, quòd ille, qui vocatur in inquisitione, & ille, qui vocatur erat in banno, erat vna & eadē persona. quod nota quia quotidie praticatur.

LEX II.

Si in vna. Vides ergo q̄ licet appellatio facta ab vno pro sit alteri: tamē restitutio facta vni, non prodest alteri: quia datur favore minoris etatis.

Si de momentanea possessione fuerit appellatum.
Rubrica.

SUMMARIUM.

¶ Possessio dicitur momentanea, quia momentō est permansura penes hæredem.

¶ Quod ista lex habeat locum etiam in possessorio recuperandæ, & adipiscendæ possessionis.

¶ Sententia lata super possessorio, est diffinitiuā.

¶ Sicut prohibita est appellatio in possessorio, an eodem modo sit prohibita, in integrum restitutio.

LEX VNICA.

Cum de possessio. ¶ A sententia lata super possessione nō pot̄ appellari, cā proprietatis ite gra remanente. h. d. ¶ Querit gl. qd̄ vult dicere de possessione & ei⁹ momēto. De quo dic vt in gl. ¶ Querit⁹ secundō, quare dicitur momēta. De quo dic vt i gl. & illa est vera: quia momēto est permansura penes possidentē. ¶ His præmissis op. s. de appel. l. j. So. Ibi appellat̄ rōne ordinis om̄ssi: hic verō appellat̄ rōne sententię latę super possessione. ¶ Opp. ij. de l. & maiorib⁹. s. de app. Sol. Speciale est hic. ¶ Opp. tertio de l. si quis in tantā. j. vnde vi. Sol. Vbi possessorium habet in se causam proprietatis: meritō potest appellari. ¶ Quæro primō, vt trum hæc lex

in l. ij. C. de epi. audi. & quod hic dicit Bal. qñ euidenter est iniusta: & qd̄ no. hic Saly. viā ibi in d. consil. Andre. Barba.

¶ Querit secūdo. Vtrū aut̄ in interdicto ad exhibendū possit appellari, Bar. in discursu, in l. fin. §. iussus. ff. de app. quòd non. & inter hæc dicta, si quis condēnatus de possessione, secus si interesse propter possessionem. ita dicit ibi.

¶ Apparet. De hoc latius per Bal. in l. post sententiā. vbi Bar. s. de sen. & vide Lud. in rubri. de re iud. & Bal. hic in pe. col.

¶ Querit glof. Et cōsultit p̄ ea Bart. in cōsi. Bar. de Tuder. Dicit tñ Bal. in l. in causā. ff. de mino. q̄ si contra instrumentū non poterit opponi aliqua exceptio, non poterit postulari restitutio: quid si statutum dicat, q̄ minore xviii. ann. possit contrahere: an possit petere restitutionem. Vide hic, & Bal. in aut. si captiu. de epi. & cle. & quod no. Bald. in l. exigēdi. in vlt. col. s. de pecu. & Bal. in l. si. s. qui leg. personam. Et circa id qd̄ in fi. querit Bar. vi de hic Guil. de suz. Adde an minor habitatus per statutum possit petere restitutionē in integrum, vide Bar. consil. j.

¶ Si quis. Ad materiam huius tit. vide Bar. in l. à sententia. in prin. in versu. quæro quid si primus est. de app. De materia huius legis no. in c. dilecto. de app. ij. q. vj. omnes episcopi.

¶ Notare duo. Adde q̄ licet nō liceat in vna causa tertio prouocare: tamē post duas sententias, minor pot̄ petere in integrū rest. Ita Bar. i l. minor aut̄ magistratus. §. j. in prin. ff. de min.

¶ Intelligatur. Qualiter intelligitur non licere tertio prouocare, vide eum in l. quod iussit. in ij. colum. ff. de re iudi. & vide quæ dixi in l. iij. §. condemnatum. de re iudi.

habeat locum in omni possessorio, an tantū retinendæ. Quidā dicebāt q̄ nō habeat locum, nisi in possessorio recuperandæ. Veritas est q̄ habeat locum in possessorio recuperandæ, & adipiscendæ possessionis: vt s. quorū appel. non recipiū. l. quisquis. & hac l. in fi. abj: possessionis reformatiōe & c. Ex quo tex. apparet secundū expositionem gl. q̄ hæc lex habet locum, etiā cum de adipiscenda, vel recuperanda possessione agitur. ¶ Querit, vtrū sententia lata super possessorio, sit diffinitiuā, vel interlocutoria. Quidam dicebant eam interlocutoriā, quod est falsum. Nam cum in alia lis debeat cōtestari & procedi ordine iudiciario: ex ea sequitur sententia diffinitiuā: vt l. incerti. j. de interdic. & Insti. de interd. §. retinendæ. Et hoc tenet glo. tua hic, & in l. quod iussit. de re iudica. ¶ Vltimō querit glo. s. ¶ an sicut prohibita est appellatio in possessorio, eodem modo sit prohibita in integrum restitutio. Gloss. arguit pro & contra multum clare. Dic vt in ea.

Ne liceat in una eademq; causa tertio prouocare.
Rubrica.

¶ Rubrica ponit summariū tex. Sed vt latius comprehendas legem eius, dic q̄ hoc intendit.

SUMMARIUM.

¶ Supplicatio est prohibita in illis casibus, in quibus prohibita est appellatio.

¶ In causa appellationis quando vtraq; pars est præsens, debet lis contestari.

¶ Victor potest iudicem delegatum impetrare antedictam appellatiōem præfixam à lege.

¶ Qualiter intelligatur quòd non liceat tertio prouocare.

LEX VNICA.

Si quis. ¶ Qui in duabus appellationibus succubuit, nō poterit tertio prouocare, vt supplicare: & recusatio iudicis in nūero appellationū nō cōputat. h. d. ¶ Habetis hic notare duo.

1 Primō, q̄ in illis casibus, in quibus prohibita est appellatio, & supplicatio. ¶ Secundō no. q̄ in causa appellationis, qñ vtraq; pars est præsens, debet lis contestari: vt innuit hic tex. ibi: ante litem cōte. Et ita intelligūt doc. hic. & allegauit tibi extra, de app. c. interposita. ibi per gl. ¶ Opp. de l. in offerēdis. s. de app. & in aut. de app. §. illud. Sol. Ibi sunt casus speciales, in quibus nō licet nisi semel tm̄ appellare: qñq; etiā nullo modo licet: vt vidistis s. quo. app. non reci. per totū Opp. secundō, q̄ in causa appellatiōis nō regrat̄ cōtestatio: vt l. si. §. illud. de tē po. app. Sol. Illud verū est, qñ vna pars est absens: sec⁹ si vtraq; pars est p̄sens: vt hic. Vltim⁹ op. ¶ & vtrū hic iudex nō possit recusari. Aut em̄ impetrauit eū victor: & recusari nō pot̄. Aut impetrauit eū victor. & nō valet impetratio. Ista distinctio p̄bat de lit. cōte. aut. offeratur. & extra, de appel. c. sepe. Respondet gl. q̄ hic victor impetrauit. Nec ob. c. sepe. quia ibi iuit ad impetrandū ante tps̄ statutū ab hōie: hic aut̄ tps̄ à lege. ¶ Vltimō querit, qualiter intelligat̄ q̄ non liceat tertio prouocare: scilicet ei, q̄ in cā appellationis succubuit: sed posset esse q̄ super diuersis causis ab eis dē partib⁹ interpone ret̄ quatuor appellatiōes. Verbi gratia: actor i prima obtinuit: reus appellauit, & obtinuit i cā app.

in vna causa tertio prouocare: tamē post duas sententias, minor pot̄ petere in integrū rest. Ita Bar. i l. minor aut̄ magistratus. §. j. in prin. ff. de min.

¶ Intelligatur. Qualiter intelligitur non licere tertio prouocare, vide eum in l. quod iussit. in ij. colum. ff. de re iudi. & vide quæ dixi in l. iij. §. condemnatum. de re iudi.

Cedere. Ad materiam huius tituli adde de authoritate Bald. quod habes recitatum in l. si id quod. in articulo de illo, qui non potest solvere propter inopiam de iurisdic. om. iudi.

P. P. A. V. P. Qui bonis. An fur possit cedere bonis, vide Abba. in c. referente. not. v. extra de delict. puero.

Institu. de actio. Adde Bar. in l. qui bonis. ff. eo. & Bal. hic. in prin.

Vera. Vide tñ in gu. Bal. in rubrica.

Perueniri. Qñ si dā i carceratio, vide Bal. hic & in l. iij. ad fi. de iur. & fac. ign. Quid tñ si facta fuit, tenet vt p Bar. in d. §. in ven. & vide Bald. in l. ordo. in vlti. col. de exe. re iudi. vbi tenet idē q Bart. hic. Cōtrariū tenet do. Io. in d. §. i. veditio. ne. Adde quod no. Bar. & doc. i lalia. §. i. sol. mat.

Indicare. Quāro an cedens bonis debeat indicare bona sua, p Bart. in l. pe. ff. cod.

Si p. Vide Io. de Imo. in d. l. si cōtēdat. vbi vñ tenere cōtra: non tñ facit mētionē d illo tex. ego dixi de hoc late in c. sin aut. de re scrip. vñ hoc tenet do. Ant. & alij Moder. vide Lu. Ro. in cōsi. ccxij. vbi allegauit istam. Andr. Barba.

secundō appellauit actor, & iterum obtinuit. Tertio appellauit reus & iterum obtinuit. Quarto appellauit actor & iterum obtinuit: & tunc reus amplius appellare non posset: quia habet primā sententiam, & duas appellaciones contra se: ideo non licet à modo prouocare.

Qui bonis cedere possunt. Rubr. Continua vt in glo.

S V M M A R I V M.

- Cedens bonis non potest postea de post quā sitis conueniri, nisi in quantum facere potest. Cessio bonorum potest fieri ante sententiam. Ad carcerationem personā, non potest perueniri nisi excusis prius omnibus bonis. Pro debito quis feruus alterius effici non potest.

LEX I.

Qui bonis. Hic est nota-bilis casus. Breuiter dicit. Qui debet habere legata à defuncto l. x. de re. preferuntur legatariis ab eo. h. d. Opp. ad legē Falc. aut. sed cū testator. vbi heres tenetur ad vniuersa legata. Sol. Illud hodie est verum, si inuentarium fecit: vt ibi.

LEX II.

Si quantitatem. Qui potest sol uere creditoribus, potest bonorū cessionem reuocare. h. d.

Ropter. Propter onera ciuilia bonorum cessio non admittitur. h. d. in summa.

S V M M A R I V M.

Si tutor sum i exceptioe cōtra creditore possim implorare offm iudicis, vt sibi imponatur silentiū.

Si pater. Propter debitum contractum in ciuili officio, admittitur cessio, quā in bonis filij cedētis non prejudicat. h. d. Ego sum tutus exceptioe cōtra te, volo impetrare à iudice, q creditor imponat silentiū su p illo debito in quo sum tutus exceptione vt l. Aure. §. cētū. de li. le. & l. si cōtēdat. de fideiuf. & est tex. hic, q possum implorare officiū iudicis, ne fiat mihi molestia, vel inquietatio: & sic imponatur sibi silentium quod no. bene.

Egis Iuliae. Facta cessioe bonorū non possunt creditores bona propria authoritate tenere iure dān: secus si data fuerunt iu solutū. h. d.

S V M M A R I V M.

An filiosami. cōdemnato possit fieri executio, durante patria potestate. & i. u. i.

Cum & filii. Filius sa. sue habeat castrense peculii siue nō, pōt cedere bonis. hoc dicit.

Nos habemus duas gl. que dicūt q filios. mi. con demnato, non pōt fieri executio durante patria ptate: sed postea differē. Ita no. i. l. iij. §. sed vt rum. de mino. & l. quod si minor. §. seru. co. ti. Ille gl. sunt cōtra istum tex. quia siue filius. habeat, siue non pōt fieri executio: quia pōt cedere bonis, seu poni in carcerē, vt hic est casus. Secundō habemus glo. quā videf velle q in peculio profectio non possit fieri executio. Ita no. Insti. de noxal. §. fi. & l. & si condemnatus. de noxal. & ita sentit hic gl. contrariū tenet gl. in l. si filio. laij. ff. so. ma. Sol. Veritas est ista: Aut filius est cōdēnatus, & defensus, ita q in iudicio quasi cōtraxit: & tūc pōt fieri executio in peculio. Ita loquit gl. in l. si filio. Probat in l. iij. §. idē scribit. de pecu. Aut fuit cōdēnatus, vt cōtumax: & tūc secus. Ita loquit hęc gl. & alia s. alle. De hoc dixi plenius in oibus istis legibus. & l. si dubitet. §. filius. de fideiuf.

S V M M A R I V M.

An debitor possit cedere bonis, si creditores volunt sibi dare inducias quinquennales.

Vm solito. An detur dilatio v admittat cessio, stat majori parti creditorū, inspecto cumulo debiti, vel numero ponarum. q si vtriusq; est paritas, siua benignior mittit. h. d. Qūero, vtrū debitor possit cedere bonis si vult, non obstante q creditores volunt cedere dilationē quinquennalē. Hic tex. vñ q nō, dū dicit in principio q electio datur creditoribus. Azō hic videf tenere in summa, q ista electio dā creditoribus ab ipso debitore si vult, nō aliter: & etiā tenebat Frā. Accur. s. co. l. legis. in prin. Nā legis beneficio statutum est, q admitteretur cessio bonorum: & sic beneficium est ampliandum.

De bonis autho. iudi. possid. Rub.

Continua vt in glossa.

LEX I.

In bonis. Hic est nota-bilis casus. Breuiter dicit. Qui debet habere legata à defuncto l. x. de re. preferuntur legatariis ab eo. h. d. Opp. ad legē Falc. aut. sed cū testator. vbi heres tenetur ad vniuersa legata. Sol. Illud hodie est verum, si inuentarium fecit: vt ibi.

LEX II.

Et iurisdictionis. Creditores defuncti etiā impetrāt separationem bonorum, si fidem hēre dis non sunt secuti. h. d.

S V M M A R I V M.

- Qui cedit bonis tutus est exceptione. Exceptio cessionis bonorum impedit litis contestationem.

LEX III.

Ex contractu. Qui cedit bonis ex ante gesto, nō pōt cōueniri, nisi de eo, qd postea superlucratu est, deducto negeat. h. d. Ex hac lege no. duo. Primō q q cedit bonis, tutus est exceptioe: vt vidistis s. ti. l. j. & sic malē dicit gl. i. l. vbi cūq; ff. de fideiuf. q dicit, q tollit ciuilis, & remanet naturalis. Secūdo no. q hic tex. videf innuere q exceptio cessionis bonorum impedit litis cōtest. quod apparet eo quod dicit, cōtra iuris rationem cōuenies: & ex eo quod dicit, an tunc de mū iterato possis desiderare cōuentionem quasi dicat, ante, non potest conuenire: & sic actum conuentionis impedit. De quo dixi in l. iij. ff. eo. alio anno quando legi.

In ciuile. Non debet cogi vnus ex creditoribus bona suscipere, & alij satisfacere. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

Quomodo dicantur bona defuncti vacare.

Executio in peculio. An sententia lata cōtra filiū, exequatur in peculio profectio, vide in l. si finita. in §. si. de velti. per Bar. ff. de dam. infec. sed bal. hic indistinctē videf tenere istam gl. Cū solito. Vide Bart. in l. iij. §. Cato. in vlt. q. de ver. oblig. tex. & ibi gl. Barto.

Vtrum debitor. Idem tenet Salyc. hic, sed Bald. aliter dicit. & addē gl. hic. Et ad istam legē vide Ang. & Imo. in lalia. §. elegāter. solu. ma. Adde Rom. pulchrē consi. cccc. xxxix. & ibi quid si per negligētiam deducta est electio ad debitorem. Impediat. Et hoc est casus vnicus sed Ange. in l. itē si vnus. in princ. ff. de arb. de quo vide quā scripsi post Bar. in l. vir bonus. ff. iud. sol. & Ang. hic. & i. o. lati⁹ bar. in l. pen. per illum text. qui bo. cede. pos.

Secunda Bartoli super Codice

3 Quando peruenitur ad secundū decretū in bonis defuncti nō habentis heredē, datur curator bonis.

1 **I** bona. † Si mortuus nō habet heredem creditores in possessionē mittuntur. h. d. Hic dicit: si bona defuncti vacare cōstituerit. † quomodo constabit bona defuncti vacare? Responde debēt, requiri hi, q̄ successuri erāt: vt l. j. de suc. edi. de cura. bo. dan. l. j. & l. si diu. quib. ex cau. in pos. ea. Et debent regri nominatim hi, quibus p̄xima causa successione cōtingit: vt l. j. §. pe. ff. de vent. inspi. & debet eis statui terminus ad aduendā, vel repudiandam hereditatē, non minus centū dierū: vt l. j. & l. seq. ff. de iure delib. & tunc si null⁹ apparet, videt cōstare quōd bona vacant. Ita videtur dicere gl. nostra ad Trebellia. l. sancimus. §. j. Sed an fiscus debeat requiri: hęc lex si bene aduertat, videtur velle q̄ non. dicit em̄. & hęc à fisco nō agnoscat. Et sic nō apparet q̄ fiscus teneat p̄bare fisco q̄ constet: sed sufficit q̄ non agnoscat. Ista procedunt quantū ad primum decretum. † Ad secundū autem decretum in bonis defuncti, qualiter poterit perueniri, cum non latitet. Respondeo, dabitur curator bonis, qui vendet pro satisfaciendis creditoribus: vt de curato. bo. dan. l. j. & l. si. de priuileg. cre. & l. ab hostibus. in prin. qui. ex cau. ma.

S V M M A R I V M.

1 Petito ista, peto mihi bona dari in solutum, non procedit.

2 **R**o debito. † Creditores hy poterunt chirographari: nec possunt bona vendicare, sed possessionē & venditionē debēt impetrare. h. d. † No. hanc legē notabile, q̄ ista petitiō, peto mihi bona dari in solutum, non procedit. Item nota quōd dixi in summario.

1 **S** vxor tua. † Pro ea parte, qua creditor succedit debitori, extinguitur actio: p̄ re seduo possunt heredes conueniri. h. d.

2 **N** possessionem.

1 Missus in possessionem ex primo decreto, nunquam p̄scribit. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

1 Qualiter perueniatur ad primum decretum.

2 Quōd debeat procedere peremptorium, antequā ad primum decretum perueniatur.

3 Antequam interponatur, sufficit probatio debiti per iuramentum.

4 Sed ad secundum decretum, requiritur probatio per testes vel instrumenta.

5 Antequam perueniatur ad secundum decretum, debet transire tempus arbitrio iudicis.

6 Ad interponendum decretum, ille est iudex competens, qui habet merum, vel missum imperium.

7 Hodie fit missio per mensuram debiti declarati.

8 **V**m proponas. † Contra debitorē latitatē, procedit ad missionem in possessionē, postea ad venditionem.

1 hoc dicit. † Primō quæro, † qualiter perueniat ad primū decretum. Dicit gl. hic, quōd detur libellus contra debitorē. & vide gl. j. Istud quod dicit, detur libellus, practica d̄ duobus modis. Vno modo, q̄ detur libellus sup̄ actione principali: & reus citatur, vt veniat responsurus: & eo existente contumacē, datur possessio ex primo decreto. Secundo modo practica, q̄ reus citatur, q̄ veniat responsurus de iure tali: & eo existente contumacē, tūc detur libellus, in quo narret, q̄ cū reus sapius fuerit citatus, & extitit contumax, petat interponi primū decretū. Et istam practica ponit Specu. Tu serua fori cōsuetudinem. † Secundo quæro, † quot citationes debēt p̄cedere a n̄quā perueniat ad primū decretū. Rñ. debet citari peremptorie: vt l. ad peremptoriū. ff. de iudic. Ita tenet gl. in l. si finita. §. Jul. de dam. infec. † Tertio quæro, dicit hic, eum debitorē tuū esse constat: † qualiter debeat constare iudici de debito, a n̄quā interponat primū decretū.

a Debeat requiri. Nota ex istis dari primū decretū contra hereditatē iacēt: secundū verō decretū nō dat, nisi dato curatore bonis. Adde Bar. in l. si quis instituat. in 2. si. de hære. instit. & in l. si diu. qbus ex cau. in pos. ea.

b Ad primū decretum. Qualiter perueniatur ad primū decretū cōtra debitorē: vide in l. si finita. §. Julianus. de dam. infec. c. Constare iudici. Per Bar. in d. l. Fulcinius. §. h̄. per Bar. in l. j. vbi i r̄ actio. §. per do. Ant. in c. qm̄. §. q̄ si semper. b & §. sin autē, vt lit. non cōtest. idē Bal. in l. j. §. de procur. adde Bal. in c. contingit. in xiiij. col. & de do. & contu.

Gl. hoc dicit summam habita cognitione. Vide tur q̄ quidā intelligunt per iuramentū calūnię. & no. gl. i. aut. de exhi. & introdu. reis. §. suscepto. Veritas est, q̄ quantū ad primū decretū credo q̄ sufficit probatio debiti per iuramentū, cū faciat modicū p̄iudiciū. Ita loquitur d. gl. ar. l. thesaurus. ff. ad exhi. † Quantū verō ad secundum decretum, requirit probatio per testes, vel instrumenta, vt videbitis j. l. proci. ideo potest dici tunc summam, quia fit parte absente: & ita loquit gl. i. l. Fulcinius. §. j. ff. eo. † Quæro, dicit hic, tpe aut transacto peruenit ad secundū decretū. † Quæro quantū tēpus debet transire, antequā perueniatur ad secundū decretum. Gl. ponit opi. finaliter dicit q̄ arbitrio iudicis obseruabit: & istud obseruat cōmuniter, quādo tempora nō sunt per statuta limitata. † Quæro, quis est iudex competens ad interponendū decretū? Respondeo, ille, qui habet merum, vel missū imperium: vt l. iubere cauere. de iurisd. om. iud. de damno infec. l. iij. §. duas. † Quæro, quorum bonorum fit missio. Glo. dicit, in omnibus bonis: hodie per mensuram debiti declarati: quam statim vide.

S V M M A R I V M.

1 Iudex ordinarius solus, habet potestatem citā dire ipsa: hoc est facere capi personaliter.

2 Missio facta nō recuperat reus possessionē, nisi resectis expensis, & p̄stita satisfatione.

3 Missio hodie fit secundū mensuram debiti declarati, examinato prius summam negotio.

4 Reus veniens semper auditur, antequam sit interpositum secundum decretum.

5 **T** qui iurat. † Ista auth. est posita hic, vt determinet, & corrigat i aliquo leges antiquas. † Nota hic, q̄ iudex ordinarius sol⁹, habet potestatem citā dire ipsa: hoc est, facere capi personaliter. † Secundō nota q̄ q̄s non recuperat possessionē, nisi resectis expensis, & p̄stita satisfatione. Tertio nota q̄ † secundū istam aut. fit missio secundū mensuram debiti declarati. Dicitur hic, examinato negotio, qualiter examinat. Gl. dicit, summam, quod intellige vt dixi s. l. p̄xima. † Quæro vtrū fiat missio p̄ quantitate debiti declarati, & nō vltra. Glo. hic dicit, & bene, q̄ etiā pro maiori quātitate fit missio, habita cōsideratione expensarū factarum, & fiendarū. ideo tex. dicit declarati debiti. † Quæro intra quantū tēpus iste veniens debet audiri. Breuiter, quicqd̄ dicit glo. dico q̄ semper auditur antequam sit interpositum secundum decretum: vt l. si finita. §. non autem. de dam. infec.

6 **V**m apud. Hęc est notabilis lex: † Si vn⁹ ex creditoribus mittat in possessionē ex primo decreto, eius missio prodest oib⁹ creditoribus, alijs p̄sentib⁹, intra bienniuē venientibus, & debitū ostendentibus, & expensis pro rata reficiētibus. h. d. † Nota q̄ possessio data vni, prodest ceteris, ita q̄ aliq̄ nouo decreto opus non habent: sed possunt vti primo ostenso debito, & expensis resectis: q̄ est notū dū. † Opp. de l. j. & ij. j. qui po. in pigno. hab. Gl. hic tangit, & est materia multū difficilis. Glo. & doctores distinguūt inter pignus pratoriū, & cōventionale. In pignore cōventionali procedit regula, qui prior est tēpore, potior est in iure. In pignore pratorio distinguūt: aut sunt eiusdem tituli, aut diuersorum titulorū. Et no. in l. si finita. §. si plures. de damno infec. & l. cum vnus. ff. eod. m. & ff. qui po. in pigno. habe. l. si & iure. per Dy. in c. qui prior. de regulis iu. lib. sexto. Ego consueui aliter dicere. Nam in creditoribus hoc est, quod vno immisso, statim aliq̄ videtur immissi: vt l. qui autem. §. sciendum. ff. de his que in fru. credi. Ceterum igitur omnes eodem tēpore videntur immissi, non est mirum, si nō habet locum regula, qui prior est tēpore: quia nullus est prior

d Perueniatur. Intra quātum tēpus perueniat ad secundū decretum, vide Bart. post tex. & glo. ibi in verbo, mox. & i l. a diuo Pio. §. in v̄ditione. de re iudi. & Bal. in l. orō. de execu. rei iudica. ver. quæro nungd. & Bal. hic post Jac. But. tenet idem q̄d Bar. hic. adde Bart. in l. si finita. §. iulianus. in xj. colū. de dam. infec. e Et qui iurat. Ad limitationem hui⁹ aut. vide Bar. in l. j. ff. ex quibus cau. in pos. ea. f Recupera possessionē, vide Bart. in l. properandū. §. finit reus. de iudi. & in quibus bonis debet fieri missio, an in re petita, vel quō: vide quod no. Bal. post gl. in l. iij. in fi. §. de procur. & q̄d legitur in c. qm̄ frequenter. vt lit. nō conte. & gl. no. i l. Fulcinius. §. item videam⁹. quibus ex cau. in pos. ea. Et limita vt per Alex. in j. col. in l. de die. §. tutor. qui satisf. cogā. Et quid in minore reuocante tenent, vide bar. in l. si finita. §. si. cū l. seq. de dam. infec.

prior altero. Sed si esset dare prioritatem, & posterioritatem: qui prior esset tempore, potior esset in iure: vt l. si & iure. ff. qui potiores in pignore habeantur. Plenisimè dixi in l. cum vnus. de bonis autho. iudi. possi. Fortè dicam vobis in titu. qui potior. in pigno. habeat. ¶ Quæro, an hæc lex habeat locum hodie, quando fit mentio pro mensura debiti declarati. Glos. hic in quadam solu. videtur tenere qd non, super verbo, cōmoditatis. ¶ Cōtrarium videtur per gl. ff. eo. l. cum vnus. & illa verior: quid enim si bona non essent tot, quot sufficerent primo creditori? Dic vt plenè dicitur.

S V M M A R I V M.

- De pecunia redacta ex venditione facta ex secundo decreto, debet creditoribus satisfieri, absq; alio processu facta fide de debito.
Ad secundū decretum requiritur probatio per testes, vel instrumenta.
Sin autem. Breuiter dicit. Si missus ex primo decreto ad venditionem peruenerit, debet primò sibi satisfieri, & residuum deponere, vt creditoribus postea venientibus, & debitum ostendentibus satisfiat. h. d. ¶ Nota qd de pecunia redacta ex venditione facta ex secundo decreto, debet creditoribus satisfieri absq; alio processu, facta fide de debito: & in hoc prodest sibi primū, & secundū decretū interpositum ad petitionē aliorū creditorum. ¶ Secundò nota qd ad secundū decretum requiritur plena probatio per testes, vel instrumenta, vt probatur hic, in hoc tex. dum dicit, debiti cautionem ostendat: vt s. proxi. dū dicit, certum faciat, &c.
Vt autem. Vt cesset fraus, debet de deposito & venditione fieri scriptura cū solemnitate hac lege expressa. hoc dicit. Hoc quod dicitur de isto modo, hodie non seruatur.

De priuilegio fisci.

Rubrica.

S V M M A R I V M.

- Petens reuocari tenentiam, de aliquibus bonis per alium possessis, quæ asserit esse sua, debet illud probare.

LEX I.

Bona. Mulier in rebz ppris est potior fisco, creditore etiā nisi ex causa principali. h. d. ¶ Oppo. de l. satis. j. in quib. cau. pig. ta. cōtra. Sol. Aliud in rebus dotalibz mulieris: aliud in proprijs. ¶ Vltimò no. dicit gl. qd ille qui petit reuocari tenentiam de aliquibus bonis, quæ asserit esse sua, debet illud probare: & vide glo. si. quā perpetuò tene menti. Istud est verum, quādo istæ res possidebant ab eo, in cuius bonis facta est missio. Secus si possiderent ab eo, qui petit reuocari illud. Ita no. in l. ob maritorum, ne vxor pro marito. & l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. & ibi dixi.

LEX II.

Vamuis. Mulier in dote, & fiscus, paribus passibus ambulat: vt qui prior est tempore, potior sit in iure.

LEX II.

- Sicū pecuniam. Fiscus præfertur omnibus creditoribus, hypothecā nō habentibus. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi in sum. mario.
Idebitor. Obligatio, & priuilegium fisci, non extēditur ad bona debitoris ante vendita. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi in sum. mario. quod intelligitur verū, nisi essent ante vendita in fraudem: vt j. de iure fisci. l. j. lib. x.
Pecunia. Fiscus potest reuocare pecuniam, alij creditori solutam, sine vsuris. Pe. dicit qualiter pecunia vni creditori soluta reuocetur: habes plenè in l. pupill. ff. de his quæ in frau. credi. & l. si non expedierit. §. j. de bo. auth. ind. pos. l. de ferre de iure fisci.
Vmpatrem. Fiscus alienata reuocat per suum debitorē, causa dotis constituendæ, hoc dicit.
Sinte. Priuilegium fisci potest transferri per cessionē. h. d. ¶ Sed quæro, quæ est ratio quod priuilegium pupilli non transferatur per cessionem: vt l. si ex pluribus. de admini. tuto. & priuilegium fisci sic. Dicam j. l. proxima.

De priuilegijs dotis.

Rubrica.

¶ Continua rubricā vt in gl. ¶ Quærit glo. circa rubricam, sicut dos habet priuilegia multa: quædam inter personales actiones: quædam inter hypothecarias, de quo priuilegio loquitur hic. Glo. dicit qd loquitur de priuilegio, quod habet inter personales actiones: de alio verò quod habet inter hypothecarias loquitur j. qui po. in pigno. habe. l. asiduis.

S V M M A R I V M.

- Priuilegium quod datur ratione personæ, transit ad suos hæredes descendentes, non extraneos. & nu. i.
In realibz actionibz hypothecarijs præferet ille creditor, qui est prior tpe.
In tacita tamen hypothecaria præfertur dos.
Quid de priuilegijs personalibus, & quod estimentur ex causa, nō ex tpe.

- Priuilegium dotis an competat ipsi actioni de dote, an mulieri.
An possit transferri per cessionem dotis. & nu. 8
Priuilegium pupilli in actione tutelæ ad hæredes proprios ipsius pupilli non transit.

LEX VNICA.

Cire debes. Priuilegium quod datur ratione personæ ad hæredes nō transit. Ad hoc allegat. ¶ Oppo. j. qui po. in pig. ha. l. asiduis. §. except. & l. etiam. in principio. soluto matrimonio. Solu. glo. non transit ad hæredes extraneos, vt hic. secus si ad suos, vt i cōtrario: & intelliguntur sui, hoc est, descendentes ex se, quoniam mulier suum hæredem non potest habere ideo, quia non habet in potestate filiū. Modo gl. intrat hic materiā valde magnā, in qua nō insisto plenè: quia tenerē vos nimis. ¶ Quæro primò, quid in realibus actionibus: hoc est, in hypothecarijs, quis creditor præferatur. Gl. dicit hic, ibi est regula, qui prior est tempore, potior est iure: tamē fallit in tacita hypothecaria, cui præferet dos: vt d. l. asiduis. q. po. in pig. ha. Quæro secundò, quid de priuilegijs personalibus. Gl. dicit, qd priuilegia psonalia estimantur ex causa, nō ex tempore. De hoc hic per gl. & ff. de priuile. cred. l. priuilegia. & ibi per glos. & per Dy. de reg. iur. c. qui prior. lib. vj. ¶ Quæro igit, c. utrum priuilegium dotis competat ipsi actioni de dote, an mulieri. Et quod competat ipsi actioni, seu ipsi dote, facit ista rub. quæ dicit, de priuilegio dotis: non dicit, de priuilegio mulieris. Idē videt s. de rei vxor. act. l. j. §. & vt plenius ibi: ita & in huiusmodi actione damus, & c. Pro hoc facit ff. fo. ma. l. j. in prin. vbi dicit, dote: causa præcipua est, nō dicit aliqd de muliere. In cōtrariū videt tex. etiā huius legis ibi: quo mulieres vtunt. ff. de priuile. cre. l. dabimus. Insti. de actio. §. fuerat. Istæ leges vident velle qd istud priuilegiū cōpetat ipsi mulieri, non actioni. Breuiter, vt cōsueui dicere latius ff. fo. ma. l. j. & dic breuiter: Dos habet multa priuilegia: inter cætera habet duo priuilegia, quæ danē ipsi mulieri. Vnū est priuilegiū personale, vt præfertur in personalibus. Ita loquitur hic, & l. dabim. de priuile. cre. Aliud priuilegiū est, qd præferat in hypothecarijs habentibus tacitā: & istud similiter dat ipsi mulieri: vt l. asiduis. qui. po. i pig. ha. & in d. §. fuerat. Et ista priuilegia cū denē personæ, ad hæredes non transeunt. Et ista loquitur hic. Habet alia priuilegia, qd habeat hypothecā, nō dico priuilegiatā, sed dico hypothecā simpliciter: & istud datur ipsi actioni: vt l. j. §. & vt plenius. de rei vxor. act. Et istud priuilegiū trāsit ad quæcūq; actio trāsit. Itē habet priuilegia, alia qd nō curo examinare hic. ¶ Quæro, utrum priuilegiū dotis possit trāsserri per cessionē dotis. Videt qd non: quia non sunt transmissibilia ad hæredes, non sunt cessionibilia: vt lex pluribz. de adm. tu. Sed priuilegiū dotis non transit ad hæredes, vt hic: ergo nec ad cessionariū. In contrariū facit: qd mulier & fiscus paribus passibus ambulat: vt s. ti. j. l. n. sed priuilegiū fisci trāsserret per cessionē: vt s. ti. j. l. si. ergo & c. Breuiter quicqd Cy. ibi dicat, an tequā veniā ad solutionē qōnis oportet vos scire, primò qd, utrum priuilegiū pupilli in actione tutelæ trāseat ad hæredes. gl. i. l. dabim. §. j. de priuile. cre. & i. d. l. ex pluribz. ff. de adm. tu. tenet qd trāsit ad hæredes suos, nō ad extraneos, sicut priuilegiū dotis. quos rephēdit Ia. de Arc. p. l. nō solū. §. si puel. l. de rit. nup. Præterea, pbo alia rōne. Priuilegiū dotis trāsit ad hædes suos, sicut eundē mōmō, secū dū verā opi. vt l. asiduis. §. excep. j. q. po. i pig. ha. & ibi dicā. Si ergo eēt hædes sui, s. creditoris tū, & nō debitoris, ad eos nō trāsseret priuilegiū. meri tō ergo priuilegiū pupilli in actione tutelæ ad hæredes proprios ipsius pupilli non debet transire. ¶ Hoc præmissis, pro solutione qōnis primò dico sic: qd quædam sunt priuilegia, quæ nō trāseunt ad suos hæredes, neq; ad extraneos: & illa nō pnt cedi: vt d. l. ex pluribus. Quæ dā sunt priuilegia, quæ trāseunt ad hæredē suū, & nō ad extraneū: & tūc si

¶ Sin autē. Ex isto §. not. qd corporalis tenuta potest cedi. qd no. & est hic in fi. d. l. i. ver. cessionis.

¶ Potior fisco. utrum fisco dic qd sic, si loquimur in dote cōstate matrimonio, cū non sit dña, nec possessionē habeat nec pōt impedire mulier publicationē bonorū, et quāntū ad dotē. l. si marito. i. prin. ff. sol. ma. & tunc cū hodie sit domina dotis ipsa mulier, p. l. in rebz. s. de iur. do. ipsa poterit impedire publicationē bonorū Alleg. no. in l. si. de bon. va. lib. x. & qd habet in l. ob maritorū. s. ne vxor p. ma. & in l. si qd post hac. j. de bo. p. scri. & qd nota. & legitur hic. Ita videt velle Ang. & do. l. o. i. d. l. si marito. & vide qd no. Bar. in l. j. ff. sol. matr. in vno tū est potior mulier: puta si reperiret instrumentū fisci, & mulieris: præsumit prius factū instrū mulieris, secū dū m. Bal. in d. l. dotis. s. de iure do. ¶ Quæro igitur. Et adde qd habet priuilegiū dotis, nec pro debito viri v. vxoris, possit in eā fieri executio: vt notat Bar. i. l. à diuo Pio. §. exequatur. de re iudi. & Bal. in l. ob maritorū. in fi. ¶ Transferri. Vtrum priuilegium dotis trāsseratur per cessionem, vide Barto. & Imo. in l. post dotē. circa ff. sol. matr. qui aliter sentit quā hic: etiā plenè i. iij. co. & vide latē Bar. in l. j. sol. ma. ¶ Ad hæredes. Priuilegiū dotis trāsit ad hæredes filios eiusdem matrimonij, vide Bar. Bald. Ang. & oēs in l. et in prin. ff. sol. mat. & doc. in l. si cū procuratore. de re iud. & etiā tenet ibi Barto. in ea. l. in prin. & Bal. in iij. col. in rubr. Bar. & Bal. in d. l. asiduis.

Secunda Bartoli super Codice.

quidē celsio fiat ex voluntate, tūc tale privilegiū non transit. arg. de hoc in l. peto. §. p̄dium. ff. de leg. ij. Et qđ dicimus in operis libertorū, quę non possunt cedi ex volūtate, sed ex necessitate sic: vt l. patronus qui operas & l. si libertus artē. de ope. lib. no. in l. si nō fortē. §. libert⁹. de cōdi. inde. ff. cōf. set quęredū nūqd ecōtra: vtrū oīa, quę sunt trāsmisibilia ad heredē, sint celsibilia. Dic vt dixi in l. si stipulatus fuerim, in prin. de verb. obli.

De reuocandis his, quę in fraudem creditorum. Rubrica.

¶ Cōtinua vt in glo. & colligitur continuatio clarius. j. ea. l. ignoti. & ibi videbitis.

S V M M A R I V M.

¶ Ad actiones reuocatorias peruenitur demū, bonis principalis excusis.

LEX I.

S i haeres. Breuiter dicit secundū cōm modum legendi. ¶ Ad eū, in quē res in fraudem sunt alienatę, peruenit demū bonis principalis excusis. h. d. Nota qđ ad actiones reuocatorias peruenit demū, bonis principalis excusis.

a ¶ Discusio. In reuocatoria requirebat excusio olim, & hodie, vide Bal. in l. j. §. si in fraudē patroni.

¶ Cōtra hoc opp. & videt qđ discussio nō sit necessaria, nisi cū agitur hypothecaria cōtra extraneos poss. flores: vt j. de pig. aut. hoc si debitor. Gl. dicit qđ hic fit discussio ex volūtate, nō ex necessitate, qđ fraus fit ex pposito: sed sice ipsa: tūc ex necessitate fit discussio. Non alle. aliquid. & vide gl. Doc. Vltramō. reprehēdūt istam gl. & dicūt qđ de iure ātīquo qđ agebat reuocatoria semp pcedere debebat discussio: vt hic, & j. eo. l. ignoti. & l. ait p̄tor. §. j. ff. eo. Pro declaratiōe huius dico, & hęc lex debet intelligi duob⁹ modis. Primō qđ hic creditores hzreditarij fuerūt secuti fidē hzredis, vel aliās nolūt impetrare honorū separationē, sed volūt agere reuocatoria: & tūc procedit tex. iste plane: & est vera opi. Vltramō. ¶ Secūdo mō pōt intelligi, qđ vbi creditores hzreditarij voluit facere reuocationē per edictū de separationibus: nō secuta, aliās secuta forma illi⁹ ti. de his quę in frau. cre. & tūc nō est necessaria discussio: vt l. j. i. prin. & §. j. ff. de separa. & l. si creditores. eo. ti. In casu tñ nō esset discussio necessaria: vt l. p. ff. de sepa. & isto modo intelligendo possit procedere gl. nostra.

b ¶ Filios. Et ad istā legem vide Bar. in l. j. §. si in fraudem pa.

c ¶ Allegare nō pōt. Et qđ quis possit allegare turpitudinem eius, cuius est haeres: adde Bar. in l. iusiurandū. §. procurator. in in. co. ff. de iurciur. vbi etiā ponit quo ad hanc legem. Adde quę ibi posui post Bar. & Alexan.

d ¶ Rami arborum. In hac materia vide quę dixi in l. j. ff. de arbo. cę. post Barto.

e ¶ Extra gloss. Vide Bar. in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. noui nuncia.

f ¶ Euenit. Adde Bar. in d. l. j. §. nunciatio. & in l. j. in prin. & qđ ibi dixi ff. de arb. cę. & Cy. & Bal. hic.

S i successione. Breuiter dicit qđ. Ea, qđ sunt data in dotem, si nō sunt obligata, neq; in fraudem data, a creditoribus nō reuocant. h. d. ¶ Nota hanc legem, quam intellige vt optimē declarat tex. in l. si. §. j. ff. eo.

LEX II.

S i paterna. Breuiter dicit qđ. Ea, qđ debitis patris cōueniunt non potest. hoc dicit ista lex. quod non.

R eliquos. Breuiter dicit qđ. Haeres nō auditur allegare turpitudinem defuncti hoc dicit. Opp. qđ etiā ipsemet, qđ alienauit, possit reuocare: quia fictitia, & imaginaria, vēditio nō est venditio: vt l. c̄ptor. de aqua plu. arcen. & de re. iu. l. imaginaria. & §. pl⁹ vale re qđ agit. per totum tit. Sol. Quādoq; quis dicit alienationē non esse veram, sed fictitiam, & imaginariā, et istud pōt optimē allegari: vt lege cōtraria Quādoq; quis cōfitef alienationē esse verā, sed factam in fraudem alterius: & tūc ipse qui fecit; vel haeres eius, hoc allegare nō potest: vt est tex. hic.

S V M M A R I V M.

¶ Quando agitur actione reuocatoria cōtra mulierem, in bonis in dotem datis in fraudem creditorum, non requiritur scientia fraudis.

L gnoti. Breuiter dicit qđ. Bonis principalis excusis, reuocaf a possessoribus, titulo oneroso si fraude participauerit. Si titulo lucratiuo, fraudis par-

ticipatio non requirit. hoc dicit. & hęc lex est summariū toti⁹ tit. ¶ Querit glo. hic, vtrū ad reuocandū data in dotē sciētia requirat. Et rñdet gl. qđ non: quia est titulus onerosus: vt l. ex promissione. de act. & obli. Certe hic debes intelligere qđ est titulus onerosus viro: virenim habet dotem pro oneribus matrimonij supportandis: vt l. pro oneribus. §. de iure dot. sed mulieri dicitur titulus lucratiuus: vt l. si. §. de iure dot. Textus probat optimē in l. si. §. j. ff. eo. hic non sunt alia.

S i actu. Ista lex legitur duobus modis. Secūdu primā lec. qui in fraudē creditoris est liberatus, dat reuocatoria in quantum facere potest, quę cum actione prima eiusdē sit naturę. h. d. secundū verum intellectū. ¶ Opp. & videt qđ iste liberatus debeat cōueniri in solidū: quia ad eum in totum peruenit liberatio: vt l. quęrebatur. ff. ad l. fal. Solu. Intellige hoc, quod hic debitor tenebat ab ipso initio ea actione, quę erat huius naturę. Et eodem modo dic de eo quod hic dicit, intra annum: quia actio prima erat annalis: aliās de eo, quod ad eū peruenit, cōueniret perpetuō. Alio modo legitur, qđ hoc nō nocet fraudatori, sed agitur contra ipsum debitorē liberatū. Sed ista lec. nō placet mihi: nā ipse, qui in fraudē alios liberauit, nō habet beneficiū celsionis bonorum: imō pēnas carceris patitur: vt l. vlti. §. si. ff. eo. secundū verum intellectū. & no. per Cy. Insti. de actio. §. item si quis in fraudem.

Finis li. septimi. Sequitur Octauus.

De interdictis. Rubrica.

¶ Continua vt in glossa.

S V M M A R I V M.

¶ Ne radices arboris officiant, potest agi vtili actione descendēte ex edicto de arboribus cadendis.

¶ Quando quis possit destruere illud, quod requiescit vel protēdit in suo.

LEX I.

C um proponas. Interdicta ne rami arborum noceant per idētitatem rationis extenduntur, ne earum radices officiant, hoc dicit ista notabilis lex. ¶ Opp. gloss. & videtur qđ ista arbor debeat euelli conditione l. si. ff. si. regū. Solu. Intelliget qđ hęc arbor erat plantata secundū legē, & non contra illam legem. ¶ Tunc opp. qđ legitime factum est, pēnam non meret: vt l. Gracchus. j. de adul. Solu. Fateor qđ ipsa plantatio, quę fuit facta legitime, non puniatur: sed si radices excrescant, & noceat fundamētis: illud est, quod iudicis officium ad equitatem redigit, per hanc legē. ¶ ¶ Quęro, qua actione hoc fiat. Hic sunt plures opi. in glo. illa est vera, quod potest agi vtili actione, descendente ex edicto de arboribus cadentis extenso ad radices propter idētitatem rationis, per hanc legem. ¶ Extra gloss. oppo. & videtur qđ non sit necesse qđ agatur isto interdicto: ¶ imō quis sua autoritate potest destruere illud, quod requiescit in suo: vt l. si vit em. §. si ad ianuam. ff. quod vi aut clam. & l. que in admodum. §. si protēctū. ad l. Aquiliam. Breuiter, quandoq; quis aliquid immit tit in suo a se possi sso, tamen contra ius mihi debet: tūc habeo necesse recurrere ad interdictū quod vi aut clam, aut de oper. no. nun. Quandoq; quis edificat in suo, & protēdit in meo a me possesso. si quidem in meo non requiescit, recurrēdum est ad interdicta. Ita loquitur ti. ff. de arb. cęden. & d. §. si protēctū. Si verō in meo requiescit, si quidem hoc euenit naturaliter, vt in radicibus: recurrēdum est ad illud vtile interdictum. Ita loquitur hic. Si verō euenit opere manu facto, tunc non habet quis necesse recurrere ad iudicem: sed potest sua autoritate destruere: vt d. §. si protēctum. & d. l. si vit em. §. si ad ianuam: vt no. in d. l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nun.

P ræses. Index contra eum, qui non est de suo foro, cognitionem non habet. hoc dicit. De hoc dic vt dixi si a non compe. iudi. l. j.

S V M M A R I V M.

¶ Ratio contrarietatis facit, vt iudicia petitorij, & possessorij, simul non admittantur.

¶ Ratio ordinis facit vt possessorium præferatur.

¶ Quot sunt actiones, quę competunt pro retinenda possessione. Regulę interdictorum.

LEX III.

I ncerti. Si petitorium, & possessorium, simul intententur, debet causa possessionis prius terminari, vt petitorij quæstio ordinetur. hoc dicit. Primō ponit dictū. Secundō eius declarationem. Tertiō rationem. Quartō respondet ad tacitam obiectionem. Secunda ibi: competentibus. Tertia ibi: vt ex hoc. Quarta ibi: interdicta autem. ¶ Oppo. de l. cum fundum. §. fin. ff. de vi & vi. arma. vbi simul & semel agitur quæstio possessionis & proprietatis. Huius timore sunt tres opinio. in hac materia. Vna est Ioan. Azo. & Hu. Alia est Mar. & gloss. Tertia est Pet. de Bella perti. Primi dicunt fatendo,

LEX I.

Hæreditatem.

Qui habet bonorum possessionem, non possidet: ideo pro adipiscenda possessione debet istud interdictum proponere, & de suo iure docere. h. d. Op. hic innuitur quod hoc interdictum datur ad hæreditatem. Sed contra, hæreditas est ius incorporale: & hoc interdictum non datur ad incorporalia: ut l. ij. ff. eo. Exponit gl. hæreditatē, i. possessionē rerum hæreditariarum. Op. secundum, & videtur quod filius præteritus rumpat testamentum ipso iure: ut l. Gallus. & l. fi. ff. de liber. & post. hu. Solu. Ibi loquitur in filio suo præterito: hic in emancipato. Op. dicitur hic, quod quis debet probare se filium. Contra. probatio filiationis est impossibilis: ut l. Lucius. ff. de condi. & demon. Sol. Dico, quod est impossibile probari verè: sed probatur præsumptivè, secundum formam l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Audiui tamen do. Iac. dicentem, quod erat casus, in quo filiatio posset verè probari: ut puta, vir & vxor fuerunt incarcerati, & reclusi per annum, & duo steterunt ad custodiam: nam illi poterunt testificari de veritate, quod filius ibi natus, est filius illius viri: quia alius non intrauit, nec ingredi potuisset, quin ipsi vidissent. qd fatis placet. Item oppo. & videtur, quod quis filius præsumatur: & non habet necesse se probari filium: sed aduersarius debet probare contrariū: ut l. non nudis. & l. non epistolis. & quod ibi no. s. de proba. Solu. Hic filius non erat in quasi possessione filiationis: aliàs præsumeret filius, ut in contrariis. Et ideo cauti aduocati faciunt duos articulos. In vno dicunt ipsum esse filium: in alio quod est in possessione filiationis, quod sic habebatur, sic reputabatur, sic tractabatur: sic est vni de proprietate. Aliud est de quasi possessione: ut l. j. §. ff. de quaestio. Oppo. acta facta in vno iudicio, faciunt fidem in alio, inter easdem personas: ut no. in l. is apud quem. s. de eden. Sed iste in primo iudicio, quoniam petit bonorum possessionem contra tabulam, probauit se filium: ergo in hoc secundo non habet probare necesse. Solu. Quidam dicunt quod in hoc secundo iudicio probat se tunc probasse. Glo. dicit, quod imò habet necesse probare plenè: nec obstat quod probauit in primo: quia illa probatio non fuit facta in figura iudicij, lite cum alio contestata, sed cum non plenè cognita: ut l. seruus. de bo. poss. & de leg. præstā. l. filium. §. si quis. vide gl. Ista gl. videtur contra l. ij. §. si causa cognita. ff. de bo. pos. vbi dicitur quod bono. posses. datur causa cognita: ergo parte citata. & l. in causis. §. causa cognita. ff. de mino. Solu. Quidam hoc fatentur: & istud videtur tenere Rosfr. in ti. de bo. pos. & in ti. de bono. pos. contra tabulam. Eius opi. teneo, per l. seruus. ff. de bo. pos. vbi dicitur quod bono. pos. potest dari nemine petente ergo multo magis parte non citata. Non obstat quod dicitur, datur causa cognita: quia intelligo causam cognitionem fieri ad informationem iudicis: ut plenè dixi in d. §. causa cognita. vbi plenè examinaui. Sed cum hodie non sit necesse quod bono. posses. petatur, sed agnoscat: ut l. fi. s. qui admit. ad bo. pos. do. Iac. But. dicebat quod triplex est actus. Primus enim est agnitio bono. posses. contra tabulam. secundum formam d. l. fi. & per hunc, testamentum non rumpitur: sed consequitur quis ius rumpendi. Tertius actus, est ius, quod petatur per contra tabulam, testamentum rumpi, dato libello, lite contestata, sicut in querela: ut l. filio. §. j. ff. de inoffic. testa. & s. de col. l. vt liberis. tñ in hoc iudicio non fiet plenæ probationes: non quia fieri sperantur in interdicto quorum bonorum, vel in petitione hæreditatis. ita loquitur hæc lex. Tertius actus est, interdictum, seu iudicium quorum bonorum vel petitione hæreditatis. & de hoc loquitur hic. Dico, hoc non placet: quia in interdicto quorum bonorum, plenæ probationes non requiruntur, imò fit cognitio summaria: ut hic nota. in glo. ij. & j. dicam. Dico ergo quod per solam agnitionem factam coram iudice, rumpitur testamentum si agnoscens habeat ius rumpendi, quod examinabitur postea in

Acta facta. Ante agnitionem bonorum possessionis requiratur citatio partis: & ante personam agnitionem bonorum contra tabulam testamentum rumpatur? Bal. in rubric. qui admit. in iij. q. & Barto. in d. §. si causa cognita. & in l. illud in prin. ff. de contra tabulam. Fieri sperantur. Adde Bal. in l. fi. in pe. col. s. vnde legitimi. & vbi non reperitur speciale interdictum adipiscendo, datur remediū. de quo per Cy. in l. si nulla. s. de acquir. poss. vbi omnino. vide.

tendo. quod nullum possessoriū concurrat cum petitorio. Nec obstat lex contraria: quia ibi fuit renūciatū petitorio. Sed hoc est contra tex. illum, qui dicit, pendente. Alij dicunt, sustinentes eandem opi. quod pendente petitorio potest intentari possessoriū: sed non e contra. Ista non habet rationem. Prima istarum opi. videtur contra l. naturaliter. §. nihil comune. ff. de acquir. pos. Ipsi respondent ad illam legem multis modis, de quibus ponuntur hic duo. Primo, quod ibi incooperat agere petitorio, ignoras se possidere. Ista est diuinitio: vel dicunt, quod ibi fuerat victus super possessorio: & ista est diuinitio. Vnde Mar. que sequitur gl. & ista est veritas, dicit, quod possessoriū retinetur, non currit cum petitorio. ita loquitur hic. Ratio, quia esset sibi contrarius: qui enim vendicat rem, dicit aduersariū possidere: qui verò agit interdicto retinendæ, asserit se possidere: & sic esset sibi contrarius: idcirco non potest simul intentare vtrumque: ut hic, & l. ordinarij. s. de rei ven. in l. si de vi. ff. de iud. Et si occurreret, quod ista duo iudicia proponerentur diuersis respectibus, ita quod non esset contrarietas, valde bene concurrerent. Verbi gratia: ago contra te rei vendicatione, & dico te tenere vel possidere naturaliter tantum: demum ago interdictum possidetis: quia cum possideam civiliter, certe bene possum: quia non est contrarietas: ut d. §. nihil comune. Ista tenet glo. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. eo. tit. & hoc videtur approbatum hodie extra, de causa poss. & proprie. c. pastoralis. Sed contra hoc oppo. secundum istos, petitoriū, & possessoriū, non concurrunt ratione contrarietatis: sed tex. hic dicit, quod hoc est ratione ordinis: hoc etiā dicit in d. l. ordinarij. Sol. Ratio contrarietatis facit, ut ista duo iudicia simul non admittantur, ut dictum est. Ratio ordinis facit, ut possessoriū præferatur. Ita loquitur hic: & ista est vera. Tertia fuit opinio Pet. quod omne possessoriū concurrat cum petitorio: nec aliqua lex dicit contrariū: & si quare peps, non erit lex. ut refert Cy. quando ciui. ac. crimi. præiu. Nam non dicit quod hoc sit ex necessitate, sed ex voluntate: si enim vellet in se assumere onus probandi, posset agere petitorio & possessorio. Sed hic ideo agitur possessorio: quia non vult in se suscipere onus probandi in petitorio. Si enim vellet, nulla lege reperitur contrariū. Sed certè, ego reperio quod non possint concurrere in casibus obstantibus, omnibus regulis impediens cumulationem. Primò ego reperio quod petitoriū & possessoriū electione tolluntur: ut l. fin. s. de codi. Idem reperio quod petitorium & possessoriū quandoque sunt contraria: ut dixi s. secundum gl. & actiones contrariæ non possunt simul proponi. Item reperio, quod absolutoria nata in vno, quandoque parit exceptionem rei iudicatæ in alio: ut l. ij. §. quidam. ff. eo. & per Dy. in regula, qui ad agendum. de reg. iur. lib. vj. vnde cōcurfus non admittitur: & ideo tene opi. glo. Oppo. de l. j. §. interdictum aut. ff. vt i possi. Respond. possidenti non datur aliqua actio. verum est nisi illud interdictum. Quæro, quot sunt actiones, que competunt pro retinenda possessione. Dic vt in glo. Quæro, in quibus casibus habet locum hæc lex. istud examinatur in duabus glo. primis positus in hac lege. quod ego examinauo plenè in d. l. naturaliter §. nihil comune. per tres combinationes, quas ibi facio: & dic vt ibi. Quærit glo. quid si ago petitorio tantum, an possim cogi quod agam possessorio? Dic vt in glo. Quærit glo. vtrum absolutoria lata in petitorio, pariat exceptionem rei iudicatæ in possessorio? Gl. hic dicit multum bene. Quæro, an hoc sit semper verum. Dy. examinat in d. c. qui ad agendum. licet in multis deficiat. Sed dic, vt plenè dixi in d. §. nihil comune. Vltimò ponit glo. regulas interdictorum. vide eas.

Iquis. Ab initio debet actor suas actiones proponere. h. d. Hæc lex allegat quod quis debet in libello actionem exprimere. De hoc dicam in l. edita actio. s. de ed. & per glo. ff. de eden. l. j. circa prin.

Quorum bonorum. Rubrica.

Dictum est s. de interdictis in genere: sequitur videre in specie: ideo primò ponit de interdicto quorum bonorum: quod est vniuersale, & adipiscendæ possessionis. Quæro, quare dicatur quorum bonorum? Glo. ad hoc respondet, & bene. Quærit gl. in quo differt hoc interdictum à petitione hæreditatis: & in quo cōueniunt? Dicam statim in l. j. quia gl. plenè hic non tradit.

SUMMARIUM.

- 1 Probatio filiationis probatur præsumptivè, secundum formam l. filium. de qua ibi.
- 2 Si filius est in quasi possessione filiationis, non habet necesse probare se filium: sed aduersarius debet probare contrarium.
- 3 Bonorum possessio potest dari nemine petente, parte non citata, & causa summarie cognita.
- 4 In bonorum possessione contra tabulam non sunt plenæ probationes.
- 5 Neque in interdicto quorum bonorum: sed in petitione hæreditatis sic. & nu. 10.
- 6 Interdictum quorum bonorum, in quo differat à petitione hæreditatis. & nu. 8. vsque ad fi. legis.
- 7 Interdictum quorum bonorum, est stricti iuris.
- 8 In hoc interdicto petit quis se constitui possessorem.
- 9 Quod detur ad corporalia tantum.
- 10 Et datur solum pro rebus, quas defunctus possidebat.
- 11 A sententia lata in isto interdicto non appellatur.
- 12 Interdictum quorum bonorum est generale.
- 13 Quod detur contra eum, qui titulo non possidet.

Secunda Bartoli super Codice.

interdicto quorū bonorū summarie, & in peti. heredi. plenarie: & ita loquitur hic. Habes de hoc text. expressum s. de cur. fur. l. si. §. ii. ¶ Opp. sententia lata super filiatiōe facit ius vt l. j. §. si. de libe. agno. & ff. de statu homi. l. ingenuū. cum ergo in primo iudicio fuerit pronunciatū super filiatiōe: ergo & c. Sol. Dicit gl. q. in primo iudicio nō fuerit pronunciatū super filiatiōe. Vel dic melius q. illę leges loquunt q. nō est pronunciatū lite agitata, à traditore legitimo, aliās nō facit ius: vt l. cū nō iusto. ff. de collu. detegen. sed hic in primo iudicio cōtradictor nō fuit. ergo & c. ¶ Quæro, in quo differat hoc interdictū à petitione hereditaris. Gl. hoc tangit super rubri. sed non plenē. Tu dic plenius q. differant in origine. Nam petitiō hereditatis, est civilis inducta à Senatu: vt l. vlti. §. de peti. hered. & litē veniunt. §. præter hæc. ff. eo. tit. Istud interdictū est de iure prætorio: vt l. j. ff. e. Et ex hoc sequitur alia differentia: quia hereditatis petitiō directa datur heredi de iure civili. Vtilis datur heredi de iure prætorio. In interdicto econuerso: quia directū datur heredi, de iure prætorio vtile datur heredi de iure civili. Item differunt in natura. Nam petitiō hereditatis est bonę fidei: vt Instit. de actio. §. actionum. & s. de petitiō. here. l. si. ¶ Istud interdictū est stricti iuris. Item differunt in modo proponendi. Nam petitiō heredit. quis petiit se pronunciarī heredem: vt l. licet. ff. de peti. hered. ¶ In hoc iudicio, seu interdicto, quis se petit possessore continuū, vel possessionē sibi tradi: vt hic, & l. j. ff. eo. ¶ Item differunt in modo pronuncian. nam in hoc interdicto fit summaria cognitio. Ita tenet gloss. hic, in prin. quam vide. Et istud est maioris utilitatis, quā sit in hoc interdicto: nā in peti. hered. requiruntur probationes veræ, & liquidæ: in isto interdicto sufficerent probationes nō ita claræ: quia semiplenæ vel præsumptiue cōcluderent. Et est ratio quia cum ista causa sit modici præiudicij, quia venit retractada in petitorio: merito admittitur summaria cognitio, & semiplena probatio. arg. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhib. Facit ad hoc quod videbitis j. tit. ij. l. momentarię. Sed cōtra hoc vide q. quod hic dicitur in gl. mag. ibi tu dic q. plenē, & non probat. Et sic videtur velle q. requiratur plena probatio. In hac ergo eadem lege videtur glo. sibi contradicere: nam in secunda gl. dicit summaturū: hic dicit plenē. Intellige illud quod hic dicitur plenē, nō q. requiratur plena probatio omnino, sicut in petitione hereditatis: sed ideo hoc dicit, vt ostendat probationes factas, cū agnouit bono. posses. nō sufficere. Pro cuius declaratione potes dicere tria verba: scilicet q. quedam est probatio legis, debilis, nec plena: vt illa, quę fit parte absente, nec citata, nec in figura iudicij: & illa fit cū petebat bo. pos. olim corā iudice: licet hodie sufficiat agnitio tantū. Quædā est alia probatio summaria: & fit parte citata, & lite contestata: & ista fit in hoc interdicto, quæ pot. dici plena respectu illius, quæ fit parte nō citata. Ita loquitur gl. mag. hic. Quædā est alia probatio plenior, vt quæ fit parte citata, & probationibus ad liquidum exquisitis: & istud fit in petitione hereditatis. Itē differunt in effectu: quia petitiō hereditatis datur ad corporalia, & ad incorporalia: ¶ interdictum verò ad corporalia tantum: vt l. ij. ff. eo. Item differunt secundū quosdam: quia petitiō hereditatis datur pro omnibus rebus, quas defunctus etiā nō possidebat seu detinebat: vt l. & non tantum. in princ. ff. de peti. heredi. ¶ Sed hoc interdictum non datur, nisi pro rebus, quas defunctus possidebat: vt j. l. proximi. quod nō placet per tex. in l. j. in princ. ff. eod. in eo quod dicit de bonis quę important etiā res, quas quis nō possidebat. vt l. ij. §. hac actione. ff. vi bo. rap. & no. in l. rē in bonis. de acqui. re. do. ¶ Itē differunt: quia à sententiā lata in petitione hereditatis appellatur: in isto interdicto non appellatur: quia est quodā modo quæstio momentaneæ possessionis. ¶ Quæro, in quo concordant? Respondeo, in duobus modis. Primò, quia vtrunq. est generale. ¶ Item quia vtrunq. datur contra eum qui

a ¶ Differat. Aduerte q. istud interdictum sit adipiscendæ, non datur heredi, qui semel possidet res hereditarias: & dixit tex. in situ. de interdic. in §. adipiscendæ. & no. glo. in c. ij. de cōf. in vj. quod debet intelligi quando possidet post aditam hereditatē: secus si ante: tunc enim ipse non possidet vt hæres, sed vt alius: quia non debet sibi hoc nocere. arg. in l. delictis. de noxa. & idem in remedio l. j. C. de edic. diui Adria. tol. b Et ad hoc vide Instit. de act. §. actio num. circa fi. & hoc est dictum Math. notabi. lxxiij.

b ¶ Summaria cognitio. No. q. in iudicij possessoris, & vbi agitur de leui præiudicio, i. causis sumarijs, sufficit semiplena probatio per famam, vel per vñu testem. Adde Bar. in l. ij. §. si. s. vbi in rem actio. & in l. de minore. §. tormenta. de quæstio. in quæstione de effectu famæ, licet ipsemet in l. admonendi. in vlt. charta. & in extrauagan. ad reprimendum. in verbo summarie. videat aliter dicere. Vide quod habetur in c. præterea. de spons. in c. super eo. de eo qui cognos. confan. vxo. suæ. & vtrum in iudicij possessoris procedatur ordinariē, vide Bal. in l. j. in princ. j. de ser. in verli. in tex. ibi. more solito. & vide Bart. in extrauagan. ad reprimendum in verbo summarie. Et quod no. do. Io. in c. j. in ij. col. de li. contest. & Bart. in §. nihil cōmune. in xvij. col. Et hic adde Bar. in l. j. ff. e. & dixit Bal. in l. præ-

titulo non possidet: si tamen nihil est vfucaptum vel præscriptum: quæ verba qualiter intelligantur, dic vt no. in l. j. §. j. ff. eo.

LEX II.

Sex edicto. Qui habet bonorū possessionem, debet intētare hoc interdictum, vt constituatur possessor. h. d. Per hæc legem dicunt quidam, q. interdictum illud nō habet locum: nisi pro rebus quas possidebat defunctus: sed aliter est veritas. vt dixi s. l. proxima.

SVMMARIUM.

2 ¶ In doli exceptione habet locum ista regula, dolo facis, quia petis quod restitutus es: si aliquis est paratus illam incontinenti probare.

LEX III.

Constat. Hęc est notabilis lex. ¶ Exceptio dominij, quæ requirit altiorē indaginē, nō obstat agenti interdicto adipiscendę possessionis: sed ei debet p iudicē referuari. h. d. ¶ Opp. de regula d, dolo facis. ff. de doli except. & de regul. in vj. c. dolo. Dicunt quidam, q. illa regula non habet locum in pos. Ita no. gl. in l. j. §. tit. j. & ibi dicam. hic gl. dicit melius q. in doli exceptione habet locum illa exceptio, dolo facis si aliquis est paratus incontinenti probare, secus si illa exceptio requirit altiorē indaginem: quia tūc referuatur. Ita loquitur hic: & hoc probat tex. hic manifestē: vt omnibus frustrationibus, & c. quasi dicat, reiectis omnibus, quæ dilationem inducerent, & frustratoriam. Ideo no. bene hanc legem. Pro hoc facit quod not. ff. de iudi. l. si de vi. & s. de edic. diui Adria. tol. l. si. Facit l. si is, à quo. in principio. vt in pos. leg. & quod dicam in l. j. §. tit. proximo.

Quorum legatorum Rubrica.

¶ Dicitur est s. de interdicto adipiscendę possessionis, quod est generale: sequitur de alio interdicto adipiscendę possessionis, quod est singulare: & denominatur à principio interdicti, scilicet quorum legatorum.

SVMMARIUM.

2 ¶ Hæredis assensus ante aditam hereditatē non impedit interdictum, quorum legatorum.
3 Legatarius si accipiat sua autoritate possessionē rei legatę vacantem, non amittit ius suum.
4 Regula, dolo facis & c. non habet locum in interdicto recuperandę possessionis.
5 Quid in interdicto adipiscendę possessionis, & in interdicto retinendę.

LEX VNICA.

Hæredi. ¶ Hæres contra legatariū possidentem habet hoc interdictū, vt sibi possessionē restituat, vt possit Falcidiā retinere. h. d. ¶ Opp. & videtur q. hoc interdictū competit etiam succedentibus ab intestato: vt ff. quando di leg. ced. l. si. & l. j. §. ad eos. ad legem Falcid. Solu. fateor, & quod hic deficit suppletur per illā.
2 ¶ ¶ Opponi. hic innuitur, quod hæredis consensus impedit hoc interdictum. Contra. ff. eo. l. j. §. quod ait. Solut. Fateor quod hæredis consensus, post aditam hereditatem impedit. secus si ante: vt in contrario. ¶ Opponi. de l. j. §. si quis ex morte. ff. eod. Solu. Aliud in donatione causa mortis, quā in legatis, & fideicommissis. Ratio ibi patet. ¶ Opponitur, & videtur q. quod legatarius accipiendo possessionem sua autoritate, amittit ius suum: vt s. de lega. l. non dubium. Solut. Si legatarius accipit possessionē sua autoritate: post eam apprehensam per hæredem, perdit ius suum: vt in contrario. Secus si acceperit eam vacantem. Ita loquitur hic. ¶ Opponi. non est dubium quod lex Falcidia refecat legata in totum: vt l. j. in princ. ff. ad leg. Falcid. Malè ergo facit hæres, qui vult reuocare totā possessionem, vt retineat partem: reuocat enim quod

scriptione. in xij. colū. s. si contra ius vel vti. publi. q. licet regulariter requiratur probatio plena, tamē vbi cōcurrit fauor probatis, & modicū præiudicium sufficit iuramentum. l. iij. §. duæ. ad Carboni. Item bene nota q. istud interdictum est vtile: vt notat Barto. in l. fin. s. de edicto diui Adria. dum ponit differentias inter remediū illius legis & hoc interdictum.

¶ Sed contra. Vide quod habetur in l. ij. C. vbi in re actio. quia alleg. Bar. contrarius in hoc.

¶ Oppo. de regula. vbi hic gloss. dicit melius. Nota q. in interdicto adipiscendę possessionis, ad mittitur exceptio dominij, si incontinenti vult probare & idem Bar. hic. & vide in d. l. si idem. hic alleg. in gloss. & Imo. in d. l. si focer. §. Lucius. ff. fo. matrimonio.

a ¶ Exceptio. An in possessorijs habeat locum exceptio, dolo facis: adde Bal. post glo. in l. j. in prin. ff. eo.
 b ¶ Rectè. Quid in foro conscientie, vide gl. in l. vt vim. de iusti. & iu. Inn. in c. si vero. el. j. de sen. excom. an liceat clericis. gl. xxij. q. j. in fi. & quod no. in c. cum voluntate. de sent. excom.

c ¶ Se defendere. Nota q̄ quando possi- 4 quod restitutus est: & sic obstat ¶ exceptio^a, do-
 denti p̄ possessio- a lo facis. Gloss. dicit q̄ illa regula non habet locum
 ne licitū sit vim vi in possessorijs. Idem tenet glo. in l. si quis condu-
 repellere. & vide tionis. s. loca. & ff. de vi & vi arma. l. j. §. qui aut̄ à
 quod j. pxi. sequi- me. Dic quod in interdicto recuperandæ possessi-
 tur. & Bald. hic in onis, non habet locū regula, dolo facis: quia spo-
 prin. adde q̄ si sola liatus ante omnia debet restitui: vt l. si quis ad fe-
 pars possessiois est fundum. j. ad l. Iul. de vi. not. in l. j. in princip. ff.
 occupata, inuasa ra de vi & vi arma. ¶ In interdicto verò adipiscendæ
 tione residui semp possessionis, est distinguendum: aut ille, qui oppo-
 possum totū recu- nit, est paratus probare incontinenti: aut non. Ha-
 perare: vt no. Bald. buistis s. proxi. & ibi dixi. In interdicto verò reti-
 in l. data opera. in nendæ: dic vt l. si de fundo. §. fin. de acquir. posses.
 vlt. col. j. g. accus. & & plenius in l. naturaliter. §. nihil cōmune. eodem
 ibi etiā quid si na- titu. & ibi per me.
 turalis tātū est in- uasa. & quod pro-
 ximè sequitur.

¶ Pro concordia ad- uerte: personavilis insultata ab aliquo habens facultatem fugiendi, & nō aufugiat, & se defendendo occidat insultatorem, nō punitur. Barto. hic in hac l. j. Sed alleg. contradicere in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Tu dic, licet videat cōtrarius, tñ non est, eo q̄ in d. l. vt vim. se refert ad not. per eum in hac l. j. Vel vt vim. distinguit in eo, qui timet verecundia: vt ille nō puniatur. ita intelligitur hic. Si autē non timer, procedat q̄ dicit in d. l. vt vim. Præterea in d. l. vt vim. non loquitur de p̄sona vili. Panor. ita sentit in c. olim. de restitu. spol. Sed opin. illam q̄ indistinctè non teneat fugere, tenet dom. 2 Iaso. in d. l. vt vim. c. quam probat multis autoritatibus, & bene.
 d ¶ Repellere. Vtrū qui possidet clam, vel precario, possit vim vi repellere, per Bar. in l. j. §. interdictū. hic allegata. & de possidēte vi, vide Barto. s. ea. l. in princ. Et an liceat clandestinum possessorem ex interuallo repellere, vide Bar. & Bal. in l. si quis ad se fundum ad leg. Iul. de vi. Sed quid si detinet non clam, sed ab alio: an possit expelli à possessione, vide Bal. in l. j. §. si necessarius. si v̄c. nomine. & vide omnino post glo. & doct. in c. significasti. in ij. quinterno. in l. si. de hom. el. grande. per Modernos.

e ¶ Precario. Vide Bald. in disputatione sua, quæ incipit, accusatus de vi

turbatiua. in iij. col. & Bal. in l. si quis ad se fundum. in vers. opp. quartò. j. ad l. Iuliam de vi. & vide Ang. in l. à diuo Pio. §. si post edictum. ff. de re iudi. & Ro. in l. clam. §. qui ad nundinas. de acquir. posses.

f ¶ Contingit in fure. Quæ res furtiua potest à fure auferri: adde l. si quis in seruitute. ff. de fur. & ibi vide per gl. & Bar. & gl. no. in l. si quis intentione. in gl. mag. j. eo. alleg. glo. primā qñ licet sine iud. se vin di. & dictū glof. ibi sequitur Bal. in l. si quis in tantam. in vij. colum. & etiam Barto.
 g ¶ Ita fortis. Adde Bald. in l. fur. ff. de uerba. & in l. vt vim. vbi ponit cautelam quod dicat q̄ clamauit.
 h ¶ Nisi occidat. Contrarium tenet Bar. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. Sed cum opi. Bar. tenet Gem. & Pet. de Ancha. in cle. j. de homi. cum periculum sit in fugiendo, propter casuram & timorem. & ibi vide glo. & gl. in c. suscepimus. de homi. & Bald. hic alleg. in fi. & Bald. in l. j. in iij. co. s. de ædificati. p̄ docto. in c. olm. el. j. de restitu. spol. & Bald. in c. Raynuttus. Adde pulchrū consilium Bal. vbi ponit quando quis teneatur fugere: & quando quid dicatur fieri incontinenti, consil. ccxj. iij. li. & per eundem consil. cccxxx. j. volu. in quibus consilijs videbis claritatem istarum apostil. in hac materia.
 i ¶ Defensionē. Quid si accusatus de homicidio dicat q̄ ad sui defensionem occidit, & ita probat per testes: an videatur sufficiens excusatio? Dic q̄ nō: sed requiritur q̄ dicat, ad necessariam sui defensionem: aliās non probat. Dictum est singulare Bal. in l. j. s. de confes. Hoc allegat Lud. not. xxix. Et vide quod in hac materia pulchrè, & notabiliter consuluit Bal. in consil. quod incipit, Mafsiolus. Habeo consilium Bartol. quod incipit, quidam Mafsiolus. in l. fin. in vlti. charta. qui istam quæstionem ponit. Vide etiam plenè quod sequitur Bal. in l. solam. in pe. col. de test. videlicet q̄ si testis dicat quod fecit ad sui defensionem: probat, si non fuit interrogatus de causa scientiæ. Et de hoc videtur tex. in c. j. §. si quis vero. & c. de pa. tenen. & vide omnino Bald. in l. solam. de testi. s. in penult. colum. & in l. si quando.

o o ij

Vnde ut. Rubrica.

¶ Dicitur est s. de interdicto adipiscendæ possessionis: sequitur videre de interdicto recuperandæ.
 S V M M A R I V M.
 ¶ Vnicuique licet se defendere, non solum personam, sed etiam res. & nu. 7.
 ¶ In iuste possidens quod eum, qui vim incontinenti infert, non potest vim repellere. & nu. 1.
 ¶ Si precario possidens denegat rem restituere, potest statim per vim repelli.
 ¶ Si quis clam occupauit possessionem vacantem, non licet sibi vim inferri.
 ¶ Si vero non vacantem occupauit, potest dominus reuersus vim inferre.
 ¶ In quo consistat moderamen, inculpatæ tutelæ, & numero 9.
 ¶ Si ab aliqua personali iniuria aliter euadere non possum, nisi solum à morte per fugā, possum tunc resistendo alium occidere.
 ¶ Quando dicatur percussio facta ad defensionem, & quando ad vindictam.
 ¶ Si quis me expulit, & ego eum expuli ex interuallo: tunc dolus cum dolo non compensatur.
 ¶ Propter plura maleficia commissa in vna rixa, potest fieri vna inquisitio de omnibus, & vna denuntiatio quasi vnum factum reputetur.
 ¶ Recuperans possessionem suam incontinenti, per vim ab eo qui vim intulit, non punitur.

LEX I.

Rectè. ¶ Pro defendendis rebus, licet vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ. h. d. ¶ Not. q̄ licet vim vi repellere. ¶ No. q̄ licet vnicuique se defendere, non solum personam, sed etiam res: vt ff. ad leg. Aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. ¶ Oppo. quod etiam possidēti nō restet, licet vim vi repellere: vt l. j. §. qui autem me. ff. eod. titu. Gloss. hic ponit multas solutiones, quarum quædam sunt veræ: & pro earum declaratiōe dic. Aut quis possidet iuste quo ad omnes: & sine dubio licet vim vi repellere quo ad defensionem: vt hic, & ff. eo. l. j. §. vim vi. ¶ Aut possidet iniuste quo ad eū, qui vim infert: & tunc aut infertur incontinenti: & non licet resistere: vt l. ij. §. cum igitur. ff. eo. Aut ex interuallo: & licet resistere: vt l. j. qui autem à me. ff. eo. Aut vis inferatur ab alio, à quo iniuste non possidet: & tunc indistinctè licet resistere: vt l. j. in fine. ff. vt i. pos. & l. sequen. eo. titu. Ex hoc habes expeditam primam gloss. excepto vno verbo, quod tibi recitabo per

Secunda Bartoli super Codice.

eo ti. gl. & Petr. de Anch. in cle. j. de homi. per Bal. & Flori. in d. l. scientiā. & l. quemadmodum. §. si nauis ad l. Aquil. Et ibi Bal. & facit l. scientiam. §. qui cum aliter. eo. tit.

a ¶ Incontinenti. Quando dicatur incontinenti, per Bald. circa prin. qui idē videtur tenere. Cy. & Bal. in l. cum antiquitas. §. de test. dicit q̄ antequā ad actus extraneos diuertat, per doctores in c. olim. el. j. de resti. spo.

b ¶ Percutiat. An quis debeat expectare vt percutiat, per doct. in c. olim. el. j. de resti. spo. vbi de hac materia: Et idem no. in l. iij. §. q̄ armati. hic alle. & est text. in l. iij. §. q̄ licet. sine iudi. se b vindi. & in l. multas. de libe. cau. & quæ ibi scribuntur. & Bal. hic.

c ¶ Secundum dubiū. Qñ dicat fieri ad defendam, & quando ad vindictam, vide Bal. in l. iij. per illū tex. j. de fica.

d ¶ Tertium moderamen. vide Bar. in d. §. tabernarius. glo. in c. significasti. de homici. & Salyce. in l. j. de fica.

e ¶ Doctrina. Adde, quod dicit Bald. in c. j. in prin. de p. teneat. quod offensor non præsumitur defensor, nisi probet text. est ibi.

Subdit tñ, q̄ q̄ excedit modum in defendendo se, punietur de excessu: & sic mi

de. Alle. Io. And. in nouella. c. significasti. de pœni. & remis. Et sic videt inferri, ex hoc dicto q̄ si defendo me: & habeo aliā facultatem vulnerandi offendentem me: tamen vltra vulnus quod sibi intuli, si eū etiā occidit: nō de

beo puniri de occiso, sed miti. Et hoc clarē determinat Io. And. in addi. ad Spe. in rubr. de homi. & ibi refert Vbertū de Bobio hāc q̄ disputasse, & tenuisse, q̄ nō teneat per l. Gracchus. j. de adul. & c. olim.

el primo. de resti. spo. & pro opi. Io. an. & ad prædicta videtur tex. exprefus. in l. si adulterium cum incestu. §. Imperator. de adul. quē tene menti. Adde Lud. in l. cum mulier. in xxvij. col. ff. sol. ma. & in singu. suo quarto. & sic punitur arbitrio iudicantis. & idem videtur dixisse Bal. in c. j. §. si quis verō. de pa. iura. fir. in l. si. el. j. vide tamen omnino Bald. in l. j. quæ sit longa confue. j. & q̄ Bart. in l. iij. §. si. de ali. le. ¶ Et ad prædicta facit quod no. Bar. in l. diuus. maxime circa fi. de fica. & hanc q̄ format etiā Bal. in re. pe. huius l. in ix. q̄ alleg. d. l. si adulterium. Et adde hic, quod dixi statim in fi. huius legis post Bar. secundum Pet. de Anch. & quod quis puniatur de excessu pœna mortis, est tex. & ibi Bal. in l. j. de emen. ser. & vide Bal. in l. vt vim. & gl. in c. significasti. el. j. de homi. & Salyce. in l. j. de fica. Inn.

habēt necessariō dicere, q̄ ille nō potuit aliter euadere mortē, nisi occidēdo: sed sufficit q̄ dicat, q̄ aliqua personali iniuria aliter euadere nō poterat. ¶ Secundō, cōstitit illud moderamen circa tēpus, f. q̄ fiat incontinenti: vt l. iij. §. eū igitur. ff. eo. ¶ Circa hoc est sciēdū q̄ q̄q̄; fit iniuria circa res: & tūc incontinenti dicitur, etiā intra tres dies, vt d. §. cū igitur. & ibi no. Si verō iniuria inferat personæ: tunc debet fieri incōtinenti in ipso actu, seu crimine flagranti: vt l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. & ff. si qua. pau. fe. di. l. j. §. cū arietes. Circa hoc insurgunt dubia. Primō, an quis debeat expectare q̄ primō percutiat. b quod videtur: vt d. §. tabernarius. Gl. tua determinat cōtrariū: quia sufficit terror armorū: vt l. iij. §. qui armati. ff. eo. Illud est verū, dū tñ præcedant signa, & actus manifesti, q̄ ille intēdebat offendere: & iste aliter se defendere nō poterat. Secundum dubiū c est, quid si postquā quis est percussus, & incontinenti percussit percussorē suū. De hoc dicā statim in sequenti quæstiōe. ¶ Tertium moderamen, d dicit gl. cōstitit circa causam: hoc est, q̄ fiat ad defensionē, nō ad vindictā: vt dicta l. scientiā. §. qui cum aliter. ¶ Videndū est ergo, qñ videat fieri defensio, & qñ vindicta. Io. antiquus glossator dicebat, q̄ qñ fit incōtinenti, semper dicitur fieri ad defensionē: vt d. l. si ex plagis. §. tabernarius. & ibi gl. videtur declinare in istam sententiam. Glo. hic videt dicere cōtrarium, f. q̄ ex qualitate personarum, & factorum debet præsumi an ad vindictam, vel ad defensionem, vt glo. dicit clare. Et secundum gl. hoc dico, q̄ si aliquis percuterit, & tu post receptā percussorem insequeris eum: hoc videtur fieri per vindictam. Secus si instaret & te vellet vltorius percutere: ita ex factorū qualitate præsumitur: & nō potest dari certa doctrina. ¶ Restat quæst. quæ hic format in fi. glof. ¶ Quæro quid si me expulisti: & ego te expuli ex interuallo: an dolus cū dolo compensetur? Gl. tua dicit, q̄ nō: secus quando fit incontinenti. vide eā. ¶ Ex ista glof. no. istud verbum, q̄ quando illico violentia inferitur: quali vnum factum reputatur. & ex hoc apparet, q̄ si plura maleficia committantur inter aliquos in vna rixa, q̄ contra ambos potest fieri vna inquisitio, & vna denunciatio, de omnibus delictis, quasi vnum factum reputetur: licet de omnibus puniat: vt ff. de iniurijs l. prætor. §. si mihi plures. & l. libellorū. §. quod si libelli. ff. de accusa. & quod ibi no. ad Turpil. l. j. §. si plura. Itē ex hac gl. aduertē: quia cum secundā violentia fit ex interuallo: secunda dicitur confirmare primam violentiam. quod dic, vt dicemus in d. l. si qs ad se fundum. j. ad l. Iul. de vi. ¶ ¶ Quando verō fit incontinenti, non dicitur dolus cū dolo compenari: quia ille qui resistit, & possessionem suam incontinenti recuperat: facit l. permittente. & sic non committit dolum: & solus primus verus puniendus. Facit quod videbitis. j. de except. l. licet.

LEX II.

Vipulos. Hoc interdictum est annale, & non datur cōtra heredes: nisi quatenus ad eos peruenit. h. d. ¶ Opp. de l. j. in fi. ff. co. Sol.

in c. si verō. el. j. de senten. excom. & Bal. & Flo. in d. l. scientiā. Pet. de Ancha. in Cle. j. de homi. post gl. ibi: & dicit q̄ probata aggressura, & insultu si insultatus incōtinenti percutit, semper non præsumitur ad defensionē. Ita no. in c. significasti. de homi. & in d. §. tabernarius. & Cy. hic secūdum eum dicit, q̄ inspicienda est conditio personarum & insultantis insultanti, vt modo ad defensionem, modo ad vltionem præsumere debeamus. Et hoc tenet Bald. hic secundum eum. & glo. in d. cle. j. idem sensit ibi: per circūstantias. Vbi autē de circūstantijs nō apparet, probatio insultu cum armis, maxime secuta percussione post insultū, quicquid incōtinenti durante rixa insultatus egit percutiendo aggressorem, præsumitur ad defensionem. & sic credit intellexisse glossatorem. & q̄d no. xij. q. j. in summa. Quid iuris si qs moderamen excedat, non ex proposito: Dicit q̄ nō tenetur. Secus ergo si ex proposito & tūc credo q̄ non tenetur. nisi de excessu: vt est casus no. in c. olim. de resti. spo. Petr. de Ancha. Et de hoc vltimo excessu, adde quod dixi post Bartolū. §. in hac lege. Item adde Bar. hic, Inn. in c. olim. in gl. inuoluit. de resti. spolia. & in ista materia vide Bar. in consil. Vanucius. Bal. in l. j. §. qñ licet sine iudi. se vindi. Et ad primū dictū vide Bal. in l. j. de fica. & ibi tex. in l. quacungq. §. j. ad l. aq. & c. si pfodiens. ibi gl. in ver. legibus secularibus. de homi. & gloss. xxij. q. j. in sum. & Bar. & Bal. in l. si ex plagis. §. j. ad leg. Aquil. & d. l. quacungq. & Bal. in l. multis. de lib. cau. & in l. vt vim. de iust. & iu. Adde ad hoc q̄d no. dixit Bar. in l. vt vim. in fi. verbis.

De eo quod peruenit, datur perpetuō: de eo, quod non peruenit, datur intra annum. ¶ Op. de l. licet. j. de excep. Solū. Ibi excipiēdo: hic agendo. ¶ Op. §. ne ex delict. defun. l. j. Solū. Ibi lis erat contestata cum defuncto: hic non.

De eo quod peruenit, datur perpetuō: de eo, quod non peruenit, datur intra annum. ¶ Op. de l. licet. j. de excep. Solū. Ibi excipiēdo: hic agendo. ¶ Op. §. ne ex delict. defun. l. j. Solū. Ibi lis erat contestata cum defuncto: hic non.

LEX III.

Authoritatē. Per rescriptis violēta possessio nō cōfirmat. h. d. Extra glo. op. illud, quod modicē lædit aduersariū, rectē potest impetrari: vt l. quoties de preci. Impe. offe. Sed hic per rescriptū solū auferebatur interdictū, quod est momentaneæ possessionis: & sic modicum lædit: vt s. si de mo. pos. fue. ap. l. j. ergo potest concedi. Sol. Illud est in odium violenti. Et tene menti istam legem: quia si aliqs occupat aliquam terram, vel possessionē per vim, & facit sibi postea à suo superiore concedi: nō prodest sibi, quin spoliatus sit restitutus: & fortē concessio non valet. quod vidi iam: vt C. de fund. pat. l. ij. vel de fund. rei priua. non recordor vbi.

SVMMARIVM.

1 ¶ Si res intereat eo modo penes inuasorem, quo esset interitura penes possessorē, tenetur inuasor de interitu.

Silens aliū de possessione, potest accusari criminaliter, & conueniri ciuilliter hoc interdicto: & tene de fructibus perceptis & percipiēdis. h. d. ¶ ¶ Gl. hic quærit §. quid si res intereat eo modo penes inuasorē, quo esset interitura penes possessorē, quid releuet. Gl. rñdet q̄ tenetur de interitu: vt ff. e. l. pe. & l. si vi à me. & §. q̄d me. cau. l. j. & ff. e. l. j. §. rectissime. ¶ Sed cōtra hoc facit ff. q̄d me. cau. l. si cū exceptiōe. §. q̄ si homo. Sol. Ibi ideo, quia tenebat ad triplū ideo releuabitur, vt nō teneat de interitu. ¶ Itē cōtra hoc op. de l. j. §. qui aut. ff. eo. vbi dicit q̄ prædo non tenetur, nisi ad id quod haberet possessor: sed subaudi ibi: & ad aliquod plus: vt glo. mirabiliter dicit.

Inuasor. Hic est aduertendum, hucusq; tractauit Imperator materiam interdicti vnde vi. In hac lege seq. ponunt aliquæ cōstitutiones contra violentos: nec pertinet ad interdictū vnde vi, sed habent materiā separātā: & sunt cōstitutiones multū notabiles, vtiles, & singulares: ideo aduertē bene, q̄ hęc lex legitur duobus modis: & secundū verā lec. breuiter h. d. Qui inuadit rē possessam ab alio, prædictarū legū pœna punietur: qui inuadit possessionē vacantē, ad eius restitutionē ex hac cōstitutione tenetur. h. d. gl. mag. quæ est hic, fuit additio & libri antiqui nō debēt eā habere. ¶ Op. à diuisione, q̄ iure veteri hęc lex nō procedat: quia cōtra inuasorē nulla pœna erat statuta p̄ interdictū: & si qua erat, nō erat legitima, sed de iure prætorio. Itē finis nō pcedit: q̄a patit pœnā, q̄ occupat possessionē vacantē: vt j. e. l. si. Huius timore hęc lex legitur tribus modis principaliter. Primō, q̄ tota loquat de iure antiquo: & secundū hoc in fi. age ad possessionē rei v̄. Alij dicūt q̄ tota loquat de iure

¶ An si poteras fugere, & non fugisti, vtrum tenearis? Et distinguit aliud in Pisano, q̄ non teneatur, si non fugit: quia timet verecundiam: aliud in Florentino qui est vilis, & non timet verecundiam: quia ipse tenetur. Et hanc opi. refert tenuisse Cy. hic. Adde vt per Bal. consilij proximē alleg. ¶ Non prodest. No. q̄ teneus aliquam terram per vim, licet eam postea impetret à superiore, non tenet. quod no. contra magnum Guida. & idē Bal. hic facit in l. j. de fun. li. lib. xj. & l. j. de fun. pat. Vide tamē Sali. & Flo. in l. vniuersis. §. de præcib. Impe. offe. & Bal. in l. j. in prin. j. de Carbo. edi. & Inn. in rubri. de verb. obli. in penul. col.

g ¶ Glo. hic quærit. Quid veniat in hoc interdicto, adde q̄ etiam ista causa possessionis est priuilegiata, etiam in hac restitutione damnorū. Text. est nouo

singularis secundum Ioan. And. in l. si quis ad se. j. ad leg. Juliam de vi. & ibi Bar. in princip.

Meminerint. Vide Bart. in consil. incip. missus in possessionem. & vide do. Pet. in consil. cxv. videlicet qd possessor non potest sua possessione priuari per iudicem: etiam si sit citatus per generale proclama. per l. si. C. com. mi. velepisc. vt ingrediens auctoritate iudicis incidit in pena huius constitutionis: debuit enim possessor inqri. & citari: argu. l. j. ff. de vent. in spic. Adde Inno. pro ista lege in c. cum nomini, de coec. praebe. & pro materia huius legis vide Barto. in consil. incip. in q. ver. tene. coram capitano.

Meminerint. Ad intellectum huius legis, vide Imol. in l. a diuo. §. in ven. in pe. col. de re iudic.

Pro concordia aduerte, qn violentia fecit tutor aio col. ludendi, veditat sibi locum ista lex, me minerint. secundum Bar. hic cotrari tñ allegat in l. j. §. si qs procurator. ff. si quis ius di. non obtemp. Sol. secundum ipsum Bart. si bene videat concorditer dicit vbiq; vnū, & idē: sed plus & clarius loquit in hac l. me.

Si quis ingreditur possessione sua auctoritate, ex ista permissione iudicis, non incidit in constitutionem huius legis.

Si per executionem iniustam ei traderetur, quomodo succurratur expulso.

Forma libelli contra eum, qui auctoritate superioris temere impetrata possessionem intrauit.

Delictum tutoris, vel curatoris ab initio delinquentis, nocet pupillo.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

di: fortius hic Bal. in prin. & adde. l. j. si per vim, vel alio modo. & quae ibi notatur, vide Bar. in l. a diuo. §. in venditione. ff. de re iudi.

Su. auctoritate. Si iudex dicit in sententia qd licet auctori ingredi possessionem propria auctoritate: an absq; alia citatione possit facere auctor: hic per Bar. post gl. j. l. proximi. in in. parte. & Bar. post gl. in d. l. in fi. in versi. sed pone, &c.

Pocuratore. Et qd citatio possit incipere a procuratore, vide tex. qd ibi Bal. in l. cum clericis. §. de epis. & cler. & qd no. Bar. c. tit. in aut. item nulla coitas. Pau. de Elea. in cle. causam. de elec. per illud dicit primo citandum dominum si reperitur in provincia: alia citetur procurator, si dimisit, quem dimittere tenet maxime post citationem de his qui matr. accus. pos. c. j. de procu. c. j. Pet. de Anchar. ibi sequit op. Bar. singu.

Quod sufficiat. Adde qd idē voluit Bal. Ang. & Sal. in l. eū q. §. de procur. & Bar. in l. solēt. ad finē. ff. de ali. leg. & in l. quauis. in vlti. col. ff. de dā. in f. et. & Bal. in litē ait. in prin. ff. ex qb. caus. ma. & Pet. de Ancha. in d. l. causam. de elec. & do. Anto. in c. causam. de do. & contu. licet Paul. de Elea. in d. cle. eam. dicat hoc esse verū, si dominus fuit absens: a p̄secus. & idē sequit ibi d. Car. & Fulg. in d. l. eū qui. & Hostiē. in d. c. causam. de do. & contu. & Bal. in l. j. versi. sed qdō. §. de sen. & vide omnino Alexā. in d. l. eū qui. & vide Angel. in aut. de hare. & fal. §. hinc nobis. & Imol. in l. si finita. §. Iulianus ff. de dam. in f. et.

Quae sit forma libelli. Ad de Bart. in l. solent. ff. de ali. & ci. leg. & vide tex. & Bald. in l. j. §. de iur. & fac. ignorā. & Nicol. de Neap. in l. defendēte. ff. de aut. ho. tut. & quae plenē notauit ad Bal. in l. si causam. §. de ex. rei iudi. & ad Barr. in l. a diuo. Pio. §. in venditore. de re iudic. Andre. Barba.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

In possessione recuperandis, non habet locum exceptio dominii.

Condictio ex hac lege quando sit personalis, & quando in rem scriptam.

Quae sit forma libelli, quando tutor, vel curator, deliquit, prout in hac lege.

Secunda Bartoli super Codice.

Inn. cōtra. de app. e. ex ratione. vbi dicit, q̄ in executione nō est citanda pars. Ego hoc pono multū latē in l. à diuo Pio. §. in veditōne. ff. de re iud. Et

6 ¶ veritas est ista: quia si executio sit in alio, quā in eo, de quo est iudicatum: quia quis est cōdēnatus in pecunia, & pro pecunia capiūtur res aliæ: vel pro vna re, quæ fortē nō reperit̄ capiūtur alia: tūc cognitio debet ibi adhiberi secundū formā l. à diuo Pio, §. in veditōne. ff. de re iud. merito pars citabit̄, sed si fiet executio in illa eadē re de qua sn̄a lata est: tūc nō requirit̄ q̄ citef pars. ita intelligo dictū Inn. no. q̄a nō pōt̄ lēdi. ¶ Hoc p̄missō, q̄n̄ q̄s ingredi possēssionē suā autoritate & permissione iudicis exequētis. Si quidē hoc faciebat licitē: q̄a pars nō debebat requiri, nō incidit in hāc cōstitutionē: vt l. iustē. de acq. poss. ¶ Sed si iudex faciebat iniustē: tunc incidit in hāc cōstitutionē, secundū lēct. Ros. notabilē: & hoc est verū, si autoritate sua ingredi tur. sed si per executorē sibi tradere nō haberet locū hāc cōstitutio, sed deberet huic expulso succurri per appellationē, secundū formā l. ab executioe. §. quo. appel. nō recū. ¶ ¶ Vltimō quæro qualiter formabit̄ libellus in hoc prin. Respōdeo, tu debes narrare quomodo ille autoritate rescripti, v̄ sentētia impetrat̄ temere intravit possēssionē tuā, te nō citato, vel requisito, vel p̄curatore tuo: quare petit eū priuari omni iure qd̄ habebat in illa re seu pro illa re. nō em̄ est priuatus ipso iure, sed debet priuari p̄ suam. ¶ Venio ad secūdā partē huius l. & op. ¶ q̄ delictū tutoris, v̄ p̄curatoris noceat minori: vt l. Polla. §. de his qui, vt indig. Sol. hic ab ipso initio deliquit: vnde nomine pupilli nō pōt̄ dici esse factū: quia delictū nō venit in administratione: vt l. si p̄curator. ff. de cōdi. indebi. ibi aut̄ ab initio agebat legitime: & sic nomine pupilli factū dicit̄: quod tū plenus dicit̄ ibi dicit̄. ¶ Op. dicitur hic, sicut̄ habito plerūq; colludio, & c. Innuit ergo q̄ tutor, vel curator colludēdo cū altera parte possēssionē inuasit. & sic alia pars dolū participauit: ergo de dolo nō pōt̄ cōqueri, nec habere cōditionē ex hac lege: vt §. de trāfact. l. cū donatiōis aliās l. trāfactōe finita. Huius timore dicit Ros. q̄ hic fuit habitū colludiū inter seipsum, nō cū aduersario. Puto q̄ ipse bene sentiat. Nam hic tex. dicit sicut̄ habito plerūq; colludio & c. No. quod dicit plerūq; q. d. quādoq; fit colludiū nō interueniente parte. Ex hoc ego dico q̄ ad esse istius cōstitutionis nō requirit̄ q̄ probef̄ q̄ tutor, vel curator cū aduersario colluserit. Sed hoc timēs Impator hāc cōstitutionē facit. Et hoc etiā sentit gl. hic, q̄ dicit idē si bona fide, secundū Pil. ¶ ¶ Quæro, qualiter formabit̄ libellus in secūda parte huius legis. Respondeo, vna est accusatio criminalis cōtra tutorē vel curatorē hoc faciētē: & ista pōt̄ cōpetere pupillo, in cuius læsionē hoc factū dicit̄. Itē possēt cōpetere spoliato, q̄ ex hoc dicit̄ læsus. Alia est actio civilis, cōdictio ex l. ista, quæ datur cōtra ipsum pupillū, ad quē peruenit possēssio, vt possēssionē restituat. ¶ ¶ Circa hoc quæro vtrū cōtra agentē cōditione ex hac lege ad possēssionē possit opponi exceptio domini. Respōdet q̄ nō possit, per regulam generalē, q̄ in possēssionis recuperandā nō habet locū exceptio domini: quia spoliatus ante oīa est restituendus: vt l. si q̄s ad se fundū. j. ad leg. Iul. de vi. & l. j. circa prin. & ibi no. ff. e. Secūdo, p̄ text. huius legis vbi dicit̄, illico qdē possēssio ei, à quo est ablata, reddat̄. Ex eo quod dicit̄, illico, apparet q̄ quæstio domini, vel exceptio, dolo facis, nō habet locū. Etiā hoc sentit gl. quæ est sup̄ verbo, reddatur. In eo quod dicit̄, saluo iure pupilli in veditando: ergo illud ius debet reseruari. ¶ ¶ Quæro, vtrū cōdictio ex hac lege sit personalis, vel in rem scripta. Respondeo, inquantū cōdictio ex hac lege datur ad pœnam, hoc est, q̄ quis suo iure priuetur, vel tutor puniatur, est personalis sine dubio. In quantū datur ad recuperandam possēssionem, videt̄ q̄ sit scripta in rem. Quod apparet: quia datur cōtra pupillum, ad quem peruenit possēssio factō tutoris: licet nō dicatur hoc facere tutorio nomine. Pro hoc facit regula, quæ est q̄ interdicta

omnia sunt in rem scripta: vt l. ij. §. pe. ff. de interd. hoc autem relinquitur sub dubio.

SVMMARIVM.

- 2 ¶ Audacia in bona parte posita laudatur, & permittitur: in mala parte damnatur.
 - 3 Qualiter masculinū cōcipiat scemininū. & nu. 4.
 - 4 Fœmina, quæ possēssionē rei alienæ inuasit, punit cōstitutione huius legis. si verò rei suæ, an possit p̄tendere ignoratiā istius iuris ibi. & nu. 6. & 16.
 - 5 Idem in hermaphrodito.
 - 6 Idem in milite & rustico.
 - 7 Idem in adulto & pupillo: nisi sit proximus infantiæ, & delinquat committendo.
 - 8 Nec talis minor restituitur, si dolo inuasit.
 - 9 An pater onus inuadens teneatur liberto hac cōstitutione.
 - 10 Filius & libertus qui inuadunt, tenentur patri & patrono cōstitutione huius legis.
 - 11 An dominus teneatur cōstitutione huius legis de facto serui, vel pater de facto filii.
 - 12 Quando alienatio rei est prohibita fauore personæ alienantis: tunc nō est prohibita propter delictū.
 - 13 Furiosus, & mente captus inuasor, non tenet cōstitutione huius legis.
 - 14 Quid de adulto.
 - 15 Si Abbas, p̄zelatus, tutor, vel monachus inuasit, non tenetur ecclesia, nec collegium, neq; pupillus, nisi factum fuerit communicato consilio.
 - 16 Si credens me possidere inuasi possēssionem alterius, non teneor hac cōstitutione. Quid sit reuertentem ad tuam possēssionem nō admittit.
 - 17 Magistratus inuasor non tenetur, nisi fecerit tantam priuatus.
 - 18 Constitutio huius legis habet etiā locum in rebus mobilibus.
 - 19 An habeat locum in iuribus incorporalibus in usufructuario, emphyteuta, & similibus.
 - 20 Si inuado rem, quā aliq̄ cōmodaui, vel apud alium deposui, non teneor, nisi interuenerit possessio.
 - 21 Si furi furanti rem meam abstulerim, non teneor, nisi iam ad locum destinatum peruenerit.
 - 22 Si occupauit equū tuum, quem possidebas, teneor cōstitutione huius legis.
 - 23 Si vnus habet possēssionem, alter detentionem & alius proprietatem, dabitur cōdictio ex ista lege possidenti tantum.
 - 24 Si inuasi rem, vt habeam pro pignore, vel in solutum, habet locum ista lex, nisi lege, vel pacto permittente inuasi.
 - 25 Debitor auferens rem creditori eam possidenti tenetur hac cōstitutione.
 - 26 Quo tempore habeat locum cōstitutio huius legis, & an etiam post sententiam.
 - 27 Possessor clandestinus tenetur hac cōstitutione.
 - 28 Inuasor qui incidit in pœnam huius legis, perdit dominium rei per sententiam.
 - 29 Quod acquiratur spoliato.
 - 30 Forma libelli contra inuasorē possēssionis rei suæ apud alium constituta.
 - 31 Inuasor rei alienæ eam restituit, & in æstimatione proprietatis eius rei condemnatur.
 - 32 Si est expulsus usufructarius tantum vel proprietarius tantum, quid æstimabitur.
 - 33 Si inuado rem communem mihi alteri socio possidenti, quomodo teneor.
 - 34 Si denicio cum, qui possidet vsum fructum meum, perdo ius vsum fructus, & deiceto applicatur.
- d ¶ **S**iquis in tantā Hæc est lex multum famosa: ¶ Qui possēssionē rei suæ apud aliū cōstituta inuasit, eam restituet, & dominio priuabit. Si verò rē alienā inuasit, eā restituit, & in æstimatione cōdemnatur, h. d. ¶ Gl. diuidit hāc legē in quinque partes. Tu verò diuidas in duas partes principales. Prima loquit̄ q̄ quis inuasit possēssionē rei suæ. Secūda q̄ inuasit possēssionē rei alienæ. Secūda ibi: si verò alienarū. Itē prima subdividit. Primò loquit̄ de persona inuadente. Secūdo de re inuasa. Tertiò de tēpore inuasione.

* P. P. A. V. P. d

¶ Si quis. Limitat per Feli. in c. nihil. col. ij. extra de p̄script. ¶ Eā restituet. Concordat cap. placuit. vj. q. vj. sed Inn. in c. olim. de rest. spo. limitat sing. videlicet q̄n̄ q̄s nō pōt̄ habere rem suam furto subtrahat, vel vi: quia tūc pōt̄ illā vel equiualem pro propria autoritate accipere. Pro quo est gl. singul. in c. ius gentium. ij. di. Facit quod no. Ioā. an. in c. olim. de do. & cōtu. gl. in l. nullus. §. de iud. nisi ex illo fortē oriatur scādalum, secundū Inn. in d. c. olim. ex quo infertur, q̄ statutū loquens de furto, non habebit locū in tali furto. Facit in simili quod cōsulit Ray. cuidā scholari, qui luserat librū in domo alterius, vt alium alliceret ad ludendum: & librū subtrahere fecit, accusatus fuit de furto: dicit illū nō teneri furto. per tex. si. in l. j. §. j. ver. furtū factū domi, ff. de aleato. sed hæc lex non habet locū de iure Canonico secundū Bal. in p̄c. feud. & doct. in c. j. de do. & cōtu. maximē Iaco. Butr. ad qd̄ benefacit c. suā. de pœn. & no. Bar. in d. §. Cato. de ver. obli. & ibi. p̄ Alex. cū cōcor. in iij. limitatione. Item fallit q̄n̄ per metū cōpuli debitorē meū cōdemnatū per iudicē soluere: nec incido in pœnā l. extat quo casu text. sing. & ibi dicit Alber. ff. quod met. cau. in l. si. §. si. licet gl. ibi dicat q̄ tenetur pœna edicti diui Marci: tū illā reprobatur Old. cū fecerit iudice permittente. Et ad materiam huius l. vide no. per Inn. in c. cū dilectus. de ordine cog. & hāc legem limita, nisi ex p̄sumptione aliqua licentia quis ingressus fuerit possēssionem, tantam suā, secundū

a ¶ Hoc p̄missō. Adde quæ no. Bar. in l. j. si per vim vel alio modo. & quæ not. doct. in l. iustē. de acq. pos. & vide §. etiā. in iij. lēct. sed cōtra hāc l. j. in hoc facit c. ad petitionē. de acc. sed Sali. hic saluādo gl. aliter loquit̄. & vide mod. Instit. de act. in §. quadrupli. antepen. char. ad hoc lege Iul. ¶ Secūda partem. Vltra ista, & q̄ no. Bar. in l. j. §. si p̄curator. ff. si quis ius di. nō obtēp. Adde quod dixit. Spec. in fi. de cōt. §. si. in fin. q̄ licet minor non cōpareat purgando cōtumaciā sui administratoris: tamē non poterit ex illa cōtumacia ei iudici vel pro debito capi. Ad quod l. neq; impubes. & qd̄ ibi doctō. maximē per Angel. ff. de in ius vocan. ¶ Itē expensę quę imponuntur rōne contumaciæ veracessabūt: tūc in persona minoris, nisi esset doli capax. quā possit mulctari: sed veniret restituendus vt no. in Spe. & no. in d. l. neq; sed ex cōtumacia ipsius tutoris, & amicorū & cognatorū, de quibus fit mentio in l. hoc aut̄ §. & quod no. in l. apud Iul. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & in l. si minor. ff. de bo. author. iu. pos. possit perueniri ad missionem in possēssionē ex primo decreto, in bonis minoris. ad qd̄ vide quod notant moder. Inst. de act. §. si. & Angel. l. ne. mo carcerem. adde Bal. consil. iij. q. vo lu. Abb. consil. xxix. & xlviij. lib. ¶ Ego dico Cōtra videf̄ tenere Bal. in l. j. §. si p̄curator. ff. si quis ius dic. non obtempe.

Bal. i. auf. licetia. in
 ij. col. & hic p. gl. in
 auth. habita. Et an
 habeat locū i. reb.
 ecclesiasticis: p. glo.
 & doct. i. c. j. de do.
 & cōtu. & formā li
 bellivide in Spe. d.
 restu. spol. §. j. ver.
 quātū est & c. & s.
 per Bar. in hac l. ad
 tex. ibi: ante eū tū
 iudicis. subdit Inn.
 max. mē si post sen
 tentiā: vt hic, & di
 xit glo. sup. verbo,
 eū tū. & vide Bar.
 j. in ij. pte. vñ dicit
 q. si venditor occu
 pavit sibi rē p. sentē
 tiā adiudicatā, pri
 uat iure suo: & idē
 in oī snā. In incor
 poralibus verō vbi
 nīl corporalis attin
 git, vt electio, & iu
 risdictio, & similia
 statim lata sentētia
 actor pōt ingredi
 possessionē, secun
 dū Inn. in c. cū no
 stris. de cōces. p. bē.
 q. assumptis Bal. in
 l. traditionib. §. de
 pac. & i. j. i. fi. cōia
 vtriusq; iudi. & i. l.
 quoties. §. de reivē.
 Sed an hęc lex ha
 beat locū cōtra ex
 pulforē, q. incōtinē
 ti fuit expulsus, vi
 de in l. possessionē
 ff. de vi & vi ar. & i.
 l. si q. ad sc. fundū.
 j. ad le. Iul. §. vi. Itē
 hęc legē limita i ca
 su huius legis, si con
 stiterit. §. fin. reg. &
 ibi no. glo. hic ma
 gna. Itē limita vbi
 q. impetrasset con
 tra debētē: fecus si
 cōtra nō debētē: q. a
 punitur in quadru
 plū: & cadit à iure
 suo, aut. & oī not.
 & ibi glo. & Bal. §.
 ne vxor pro mari
 vbi in fin. dicit q. à
 pōna priuatiōis ex
 cusat error, p. gl. in
 aut. habita. adde q.
 hęc lex habet locū
 in occupante seruū
 suū q. se pro libero
 gerebat. secundū 4
 Guid. de Suza. hic,
 quē seq. & refert
 Ioan. And. in add.
 ad Spe. in tit. de re
 sti. spo. §. j. ver. qui
 tū. Et an habeat lo
 cū in muliere, co
 lono, depositario,
 & seq. stro, vide per
 Io. And. in d. addi.
 a Apud sicum. De
 ditione apud, &
 penes, adde etiā gl.
 & Bar. de ditione

sonis. Quartō de pōna inuadētis, sed m. gl. & be
 ne. Partes patēt per gl. Notabilia sunt satis clara.
 ¶ Oppo. hic damnat audacia. Contra, imō videt
 q. audacia permittat & laudet: vt l. Gallus. §. vidē
 dum. de libe. & post h. Sol. Qñq; audacia ponit in
 bōa parte, vt qñ sit sup. bono. ita loquit ibi. Qñq;
 ponit in mala pte, vt qñ sit sup. delicto. ita loquit
 hic. ¶ Oppo. dicit hic, furoris audaciā. & sic innuit
 q. furor punit. Cōtra l. diuus. ff. de offi. præsi. & l.
 infans. ad leg. Cor. de sic. Sol. Expone hic furoris,
 id est temeritatis. Nō em̄ erat ita furiosus, q. intel
 lectu careret: sed erat furiosus. i. sup. bus, & furibū
 dus in malo. ¶ Oppon. dicit hic apud, sicum, vel
 apud homines. cōtra illud, dicit apud me qd. à me
 tenet: vt l. penes. ff. de verb. sig. Sed rē immobilē
 nō dicit q. posse tenere p. priē: quia nō pōt teneri
 manibus. ergo videt q. ista lex nō habet locū in re
 bus imobilib. qd. est cōtra casum Inst. vi bo. rap.
 §. pe. vbi habem. istā legē magis clarā quā hic. So.
 q. hic dicit apud, intellige vel penes: & sic rē mo
 bilē, vel imobilē cōprehēdit. Ponit ergo hic apud
 largē, & improprie. ¶ Oppo. dicit hic, q. q. priuaf
 dñio. Cōtra. ff. vti pos. l. si duo. §. si. qd. met. cau. l.
 si mulier. §. q. possessionē. Solu. Qñq; q. cōmittit
 violētā expulsiuā, seu ablatiuā: & tūc habet locū
 pōna huius legis. Qñq; q. cōmittit violētā com
 pulsiuā: & tūc habet locū pōna que est ex edicto,
 q. met. cau. vt l. si mulier. §. q. possessionē. ff. quod
 met. cau. Qñq; q. cōmittit violētā turbatiuā: tūc
 habet locū l. si duo. in fi. ff. vti pos. q. cum illud sit
 min. delictū, nō punit nisi circa possessionē. ¶ Su
 mus expedit de oibus gl. paruis & de prin. gloss.
 magna. ¶ Op. de l. qui vas. in prin. ff. de fur. & ista
 oppositio fit in gl. magna in fi. secūde partis. Glo.
 dat hic, & ibi, plures sol. Veritas est ista: ille q. au
 fert rē, p. priuaf omni iure q. habet in re. Ita loquit
 hic: nō aut. perdit actionē furti, quā dabit ad du
 plū, vel quadruplū. Illa em̄ nō dat ad rē, neq; pro
 re, sed ad pōnā. Ita loquit lex cōtraria. Modō ha
 betis expedita oīa contraria in l. nostra. ¶ Venia
 mus ad q. & gl. tua diuidit seipfam: & ideo nō est
 necesse q. diuidat alio modo. & secūdu q. d. fuit di
 uisus tex. ista gl. querit primō de psona, secūde de
 reb. ideo primō quero de psonis. Dicit hic, si q.
 Quero, qd. de fœmina, an teneat hac cōstitutioē.
 Gl. dicit q. sic. de verb. sig. l. j. an masculinū genus
 cōcipiat fœmininū. Dy. & Iac. de Are. ponit in l.
 j. ff. de verb. sig. do. Cy. ponit in l. quicūq;. §. de fer.
 fug. & ideo nō curo hic multū insistere. ¶ Sed dicā
 solū quātū ad præsens expedit, q. si quidē tractā
 mus de fauore masculinū cōcipit fœmininū: vt l.
 si q. ita. ff. de test. a. tu. Si tractamus de odio: aut p
 fertur ab hoīe: & non concipit fœmininū: vt l. j. §.
 quare. de ven. in pos. mit. Si pferat à lege: & tūc aut
 odiū est rationabile: & cōprehēdit fœmininū. Ita
 loquit hic, & l. si q. id quod. de iurisd. om. iudi. facit
 de neg. gest. l. iij. Si verō tractamus de odio irratio
 nabili, vt q. q. ex facto alterius puniat: tūc sec. vt
 j. ad leg. Iul. maic. l. q. quis. §. ad filias. Et ista sunt
 vera, qñ pferunt in materia indifferenti, quæ cō
 gruit masculino, & fœminino. Nā si cōgruit ma
 sculino tm̄, nō est dubiū q. nō cōtineat mulier: vt in
 officio tutelę, pcuratoris iudicādi, & similia: vt l.
 fœmine. de reg. iur. Prędicta vera, nisi aliud de mē
 te proferentis appareat. Ista sunt multū notabilia.
 ¶ Sed dubitat qualiter masculinū cōcipiat fœmini
 nū: vtrū hoc sit ex p. priā significatiōe, vel ex i. er
 pretatiōe extēsiua. gl. in l. j. de verb. sig. dicit, q. est
 ex interpretatiōe extēsiua. Ita etiā Dy. ibidē. &
 Cy. in d. l. q. cūq;. Idē dicebat do. Iac. But. hic. Ego
 aut. dico sic. Nos habemus quędam nomina merē
 masculina: exemplū, vt laborator, fructuari: tūc
 masculinū platū eo casu nō cōcipit fœmininū ex
 extēsiōe: vt l. p. nunciatio. in princ. de verb. signi.
 in eo quod dicit, porrigit. quasi dicat extēdit per
 nos. Qñq; habemus quoddā nomē cōe, vt homo:
 tūc sine dubio cōprehēdit masculinū & fœmi
 ninū ex p. priā significatiōe: vt l. hominis. de ver.
 signi. Habemus quā dā q. sunt signa, vt quis, quif
 quis, quicquid, quicūque, & similia: ista signa de fe

nihil importat, nisi rōne adiuncti. Aut ergo istud
 signū proferat cū adiuncto masculino, aut cū adiun
 cto nomine cōi, aut simpliciter. Si cū adiuncto maf.
 culino: est idē qd. dixi de masculino, vt porrigatur
 ad fœmininū ex interpretatiōe. Si cū adiuncto nomi
 ne cōi, ex p. priā significatiōe cōplectit masculinū
 & fœmininū. Istud probat in l. quisquis. de verb.
 sig. Qñq; pferat simpliciter: vt fuit in casu legis no
 strę, si q. in tātā. & tūc in dubio recipit determina
 tiōe à nomine cōi: vt cū dico, si q. s. homo. & sic
 de propria significatiōe: vt l. j. de verb. sig. in eo qd.
 dicit cōplectitur, qd. significat q. natura vocabuli
 hoc cōprehēdat nō extēsiōe. Ita dicit rex. clarē
 in l. si q. id qd. de iurisd. om. iud. ¶ Quero, qd. de
 hermaphrodito? Dico, amodo nō est questio: quia
 siue incalescat in sexu masculino, siue in sexu fœ
 minino cōprehēdit hac legē. ¶ Quero, quid de mi
 litē, & rustico? Dicit gl. q. hac lege tenentur nec
 possunt prætere ignoatiā: q. inuadere est con
 tra ius naturale: vt l. venia. §. de in ius voc. Ita di
 cit gl. & Ros. & do. Iac. sequēdo eā dicit, q. inuade
 re possessionē rei alienę, est cōtra ius naturale, &
 pcedit gl. nra: sed inuadere pos. rei suę, & credere
 sibi hoc licere, nō est cōtra ius. qd. apparet: q. non
 puniebatur an legē istā: vt Insti. vi bo. rap. §. pen. &
 sic milites, & rustici, q. pnt ius ignorare, p. batis p
 sumptiōibus, ex q. ista iura ignoatiā psumere, &
 excusant, vel excusari deberēt ab hac cōstitutioē.
 ¶ Idē i muliere. ¶ Quero, qd. de pupillo & adul
 to? Gl. dicit, si quidē est proximus infantie, nō te
 net: q. talis etas qd. videt ignorat: vt l. j. in prin. de
 fal. mo. postea verō tenet: vt l. impuberem. de fur.
 nec restituit: vt l. si ex cā. §. nūc videndū. de mino.
 Ita dicit gl. Ros. hic, & etiā Iac. de Are. & etiā Iac.
 But. intelligit istā gl. dicere verū in delicto, quod
 cōmittit cōmittēdo seu faciēdo. Si verō delictum
 cōmittit omittēdo, seu negligēdo tūc minor xvij.
 annis excusat: vt in aut. si captui. §. de epif. & de.
 ¶ Idē notādū. ¶ Itē qd. gl. hic dicit, q. minor nō re
 stituit: intellige qñ inuadit dolo, sed qñ inuadit cre
 dēs sibi licere: tūc haberet restitutionē in integrū:
 vt l. j. §. si aduer. delic. ¶ Quero, an patronus inua
 dens teneat liberto hac cōstitutioē. Dicit gl. q. nō:
 quia infamat saltē de facto. Tu dic, aut agit contra
 eū, quasi dolo occupauerit & verū dicit glo. aut
 quasi occupauerit culpa, credēs sibi licere: tūc cum
 nulla infamia cōtineat de iure, nec de facto, dabit
 cōtra patrē & patronū. ¶ Quero, qd. ecouerso an
 patri & patrono de cōtra filiū & libertū. Gl. q. sic
 & bene. ff. de fur. l. si q. vxori. §. sed si fili. ¶ Que
 ro, an dominus teneat de facto serui, vel pater de
 facto filij. Gl. dicit q. dñs tenet tm̄ noxaliter, pater
 de peculio, non in eo qd. ad eū peruenit. In eo qd.
 hic dicit, q. pater hic tenet de peculio, an sit verū
 etiā de peculio aduētitiō? Iac. de Are. dicit hic, q. si
 filius inuaserit rē suā aduentitij peculij, q. priuatur
 proprietate. Nec obstat. l. cū nō solū. §. filijs. §. de bo.
 quæ libe. vbi videt q. filius nō pōt alienare: q. hic
 nō alienat filius, sed lex. ar. ad hoc in l. iij. in fi. cum
 l. seq. ff. de re. eorū. Ego fui tātē audacię, q. cōsului
 cōtrariū in q. de facto. ¶ Debes enim scire, q. qñq;
 alienatio p. hibet fauore personę alienātis: & tūc
 alienatio quæ sit delinquēdo, nō est prohibita. Ra
 tio: quia p. pter suū delictū perdit fauorē seu priui
 legiū suū. & ita loquit qd. dixi, de minore delin
 quente qui hac cōstitutioē punit: quia eius fauore
 alienatio est prohibita nō fauore alteri. Quādoq;
 alienatio prohibita est in fauore alterius: tūc etiā
 delinquēdo q. nō alienat. Hoc pbat in muliere, q.
 nō pōt alienare dotē, cū etiā hoc spectet ad fauorē
 tertij: tūc etiā delinquēdo, dos nō publicat, nisi in
 aliquibus casibus: vt l. quinq;. ff. de bo. dā. hic etiā
 casus est in l. si finita. §. si de vectigalibus. de dō. in
 iure sic. ¶ Quero, qd. de furioso, & de mente ca
 pro. Dic vt in gloss. ¶ Quero, quid de prodigo.
 Hęc est notabilis. q. quā nescio alibi gl. hic dicit,
 q. videt nō teneri. vide gl. Eam reprobant omnes
 doc. cōmuniter. Primō reprobāt eā dominus Frā.
 Accur. Iac. But. Iac. de Are. & Cy. & omnes. Nam
 o o iij

penes, in l. j. in prin
 ci. de libe. exhi.
 ¶ Aufert rem. Qui
 aufert rē, priuatur
 oī iure, q. habet in
 re, vide Bart. in l. si
 quis. in pen. col. C.
 ad leg. Iul. de vi.
 ¶ Quero qd. de mi
 lite. Bar. putat non
 habere locū hęc le
 gem. fortē pōt dici
 verū, nisi rusticus
 esset sagax: vt sunt
 rustici Bononiē. l.
 athletæ. §. de rusti
 cis. ff. de excus. tut.
 Idē in milite, si est
 doctor, vel si fuit
 scholaris in iure, iu
 xta no. per Bar. i. l.
 j. §. de iure. & fact.
 igno. & fortē indi
 stinctē pōt dici q.
 tenetur: q. debuit
 cōsulere peritiores,
 iuxta no. p. Bal. i. l.
 iuris ignoatiā. §. q.
 admit. And. Barb.
 ¶ De milite. An er
 ror iuris excuset mi
 litē & rusticum ab
 hac pōna: i. fi. huius
 col. vide post gl. ad
 de gl. in l. regula. in
 prin. ff. de iu. & fac.
 igno. & p. hoc vñ di
 ci posse in fœmina.
 cuius cōtrariū tm̄ di
 ctū est. Et ad ista
 vide Bal. in q. accu
 satus de vi turbati
 ua. in xxij. colū. &
 que scripsi post Lu
 do. in l. iuste. ff. de
 acquiren. posses.
 ¶ Quero, quid de
 pupillo. Vide qd.
 notat in l. excipit. ff.
 ad Syl. & Bald.
 hic. tm̄ glo. in c. j. de
 do. & cōtu. tenet in
 distinctē q. hęc lex
 nō habet locū i. mi
 nore. d. Io. ibi trāsit
 opi. Bar. inter Legi
 stas. & gl. ibi. Et etiā
 dic, q. non habet lo
 cū in ecclesiasti
 cis. And. Barba.
 ¶ De pupillo. An
 pupillus & adultus
 excusent à delicto
 isto: & adde quod
 not. Bart. in l. is cui
 bonis. de verb. obl.
 Sed q. minores res
 tituantur aduersus
 hęc pōnā & etiā ec
 clesia, tenet gl. i. c. j.
 de do. & cōtu. quæ
 incipit, argumētū.
 & qd. no. Bal. i. lac
 cusat. de vi turbati
 ua. i. v. q. cū sequēti.
 & Roma. in l. iuste.
 de acqui. pos. & ibi
 post eum scripsi.
 ¶ De prodigo. An
 prodig. obliget ex

Secunda Bartoli super Codice.

delicto. Et tangit Bar. in l. si curator habens. Alex.
a ¶ Abbate. in eo quod dicit de Abbate, & nisi ratum habuerit, vt no. gl. in c. cum dilecti. de ord. cog. in in. gl. tangit etiam in l. iubemus. §. de sacrosan. eccl. in vlti. gl. & ibi Bar.
b ¶ Credens. ad hoc vide glo. & que dicta sunt in principi. post Bar. & glof. & Bar. in l. sequitur §. si fundum. ff. de v. fufca. Et quod dixi §. in principi. huius l. & an hæc l. habeat locum si tu me expulisti: & ego te incotinēti expulsi: an tu & ego incidamus in hanc poenam, vide gl. in l. si quis ad se fundum. & ibi Bart. in vlti. col. C. ad l. Iul. de vi.
c ¶ De magistratu. Circa istam partem quero, vtrum habeat locum in rebus ecclesiasticis, vel minorum, & vide que §. dixi in principi. huius legis.
d ¶ Superficiarius, & similes. Quidam in feudo. vide Bald. in l. pen. §. si à non cōpe. iudi.
e ¶ Extraneus abstrulit. Vide Bart. in l. d. in §. Nerua. ff. de acquir. poss. & ibi docto.
f ¶ Prædicta vera. Vide in l. cum creditor. ff. de fur.
g ¶ Ante aduentum. Et vñ scias, quod si quis aufert mihi rem meam, & alteri dat, potest absq; partis citacione reuocari. secundum Inno. in c. quærelam. de elec. dicit Spe. contra in ti. de primo decreto. §. restat. ver. quid. ad quod vide, quæ dixi post Bart. in l. de vno quoque. de re iudi.

prodigus æquiparatur pupillo, & adulto: vt l. si curator. §. de in iute. relli. expressius in l. certi cōdictione. §. idē queri. ff. si cer. pe. sicut ergo pupillus, & adultus delinquendo alienat: ita ipse prodigus. Cū enim sit interdicta alienatio sibi fauore ei. de hoc dixi in l. is cui bonis. de ver. obli. ¶ Quæro, quid de Abbate, prælato, tutore, monacho, & simi. gl. dicit nō teneri ecclesiā, vel collegiū: nisi factū fuerit cōmunicato consilio: vt habetis in ea. In eo, quod dicit de monacho: dicit idē quod dixi §. de seruo. In eo quod dicit de Abbate, & tutore faciēte sine cōsilio capituli, vel pupilli, dicit verū. In eo quod dicit, quod factum est cōmunicato cōsilio omnium. Intramus in aliam quæstionē, vtrum vniuersitas possit delinquere, & si delinquat, qualiter puniatur. Doct. hic, aliquid ponit. Ego plenissime in l. aut facta §. fin. ff. de poenis. ¶ Quæro, quid si credens me possidere, inuasi possessionē alterius. gl. dicit, quod non teneor: quia neminē sua possessione priuare volui: vt habes in ea. ¶ Sciendū est ergo circa hoc, quod ad hoc vt hæc cōstitutio locum habeat, requiritur quod quis in uadat possessionē: & habeat animū inuadēdi possessionē alterius, vtrum autem credat sibi licere, siue sciat sibi nō licere, teneor. dicit vt in l. i. c. §. pe. ¶ Quæro, quid si reuertentem te ad tuam possessionē nō admisi. ¶ Item, quid si postquā fui ingressus, tu si spicatus fuisti te posse repellere: dicit vt in gl. ¶ Quæro, quid de magistratu, qui ingreditur possessionem alterius. gl. dicit quod nō tenetur, nisi fecerit vltra officium, tanquā priuatus: tñ si alius hoc facit auctoritate magistratus, habuisti §. l. proxi. & j. dicam. ¶ Sumus expediti de prima parte glof. venio ad secundā minus difficile super rebus. ¶ Quæro, an habeat locum in rebus immobilibus. tex. dicit quod sic, in l. vi bono. rapt. §. pe. ¶ Quæro, an habeat locum in iuribus incorporalibus. Hic aduerte, quædam sunt iura incorporalia, propter que non possidentur res in qua habetur illud ius: sed dicitur haberi quasi possessio illius iuris: tunc cū istæ vere possideantur, nō pōt habere locum directa cōdictione ex hac cōstitutione: vt l. quoties. ff. de ferui. Quædam sunt iura, propter quæ possidentur ipsa res in qua habetur illud ius. Exemplum in vusu fructu: nam vusufructuarius naturaliter possidet: emphiteuta, superficiarius & similes, possident fundum in quo habent ista iura: tunc si possessio inuadatur, nō est dubium, quod habeat locum hæc cōstitutio directa, seu poena eius. & vide gl. quæ hoc valde notabiliter dicit. ¶ Quæro, quando isti qui habent ista iura in re, inuadunt possessionem, vtrum puniatur tanquā domini inuadentes: an tanquā non domini: dicit vt in gl. ¶ Quærit gl. quid si inuado rem, quam alij commodaui, vel apud aliū deponui: dicit vt in gl. ¶ Quærit gl. si furi furanti rem meam abstulerim, an teneor: dicit vt in gl. ¶ Quærit glof. pone, quod extraneus abstrulit alicui rem, quam sibi commodaui, vel deposui: dicit vt in glof. ¶ Quærit gl. quid si equum tuum quem dimisisti in pascuis, ego occupauit? Breuiter, aut possidebas: & teneor hac cōstitutione, aut possessio illius equi erat vacans. & habet locum cōdictione ex l. vltima j. eodem. ¶ Quærit gl. quid si vnus habet possessionem, alter detentionē, alter proprietatem, cui dabitur cōdictione ex lege ista? Certē possidenti tantum: vt hic dicitur. ¶ Quæro, quid si inuasor non habet ius in re, sed erat sibi debita res: an ei dabitur cōdictione? glo. dicit quod sic, etiam licet habeat locum edictum diui Marci. Prædicta vera nisi inuasor lege, vel pacto permittente. & vide glof. ¶ Quærit glof. quid si debitor remanserat creditori? Certē tenetur hac cōstitutione, si creditor possidebat rem. Sumus expediti de secunda parte veniamus ad tertiam partem de tempore. ¶ Quæro, dicitur hic ante aduentum iudicialis arbitri. ¶ Quæro, quando habet locum hæc cōstitutio. breuiter, propter multa tene menti hoc. Ista lex habet locum, siue aliquis inuasit antequā esset lis mota: siue post eam motam lite pendente: siue etiam ea finita, dum tamē iniuste inuadat. Circa quod glof. dicit tria verba notabilia multum.

Quandoque nulla præcedit sententia, quod liceat inuadere: & habet locum ista lex sine dubio. Quandoque præcedit sententia, quod inuadere liceat: tunc si quidem sententia fuit iuste lata, & recte, nulla cōstitutio puniēs locum habet. Si verò nulla præcessit sententia recte lata tunc habet locum cōstitutio l. meminerint. §. eo. & ista est verissima opinio. quā dixi super l. meminerint. ¶ Quæro, an hæc lex locum habeat in possessore claudelino. Gl. dicit quod sic: & dicit vt in ca. ¶ Sumus expediti de tertia parte glof. venio ad quartā. ¶ Dicitur hic, dominiū rei amittat. Quæro an ipso iure, vel per sententiā. Breuiter per sententiā quod apparet: quia dicit, amittat, non dicit amittit, vel amiserit: & licet nō vti verbo presentis, vel præteriti tēporis. Ita loquitur hic. Quod dicit vt dixi in l. iubemus. §. sanē. ver. æconomus. §. de sac. san. ecc. Et no. gl. & doctrinā quā ponit, & ibi dixi plenissime in l. Imperator. de iur. fis. ¶ Extra gl. quero cui acquirat. Glo. hic innuit quod spoliato, l. dē tenet Rog. & oēs. Pro quo facit l. si. ff. de lit. & quod no. in d. l. iubemus. §. sanē. facit etiam ad hoc §. de legatis. l. pe. ¶ Et ex hoc habes qualiter debes formare libellum in hac prima parte huius legis. Nā debes petere vt condēnet, & quod tibi possessionē restituat, & quod dominio suo priuet & tibi adiudicet. ¶ Quæro dicitur hic, quod inuasor rei alienæ cōdemnat, vt restituat possessionē, & in æstimatione. ¶ Quæro, quid æstimabit, vtrum possessio, an proprietatis? Gl. dicit quod proprietatis. ¶ Quæro, quid si est expulsus fructuarius tantum, vel proprietarius tantum, quod æstimabit? Gl. distinguit: Aut ego expulsi vnū, credēs totum ius habere: & teneor in totū: quia expellēdo vnū, videor expellere vtrūque. Aut habui solū animam expellēdi vnū tantum: & tñ illū videor expellere, & illi tantum teneor. Et sic ex gl. habes quod expulsus vusufructuario tantum, nō videat expelli proprietarius: & e cōuerso. Cōtrariā gl. habetis. ff. vusu fructu. quæ ad mo. ca. l. j. in fi. & de vi & vi ar. l. iij. §. vt frui. & illę gl. sunt veræ. Non obstat l. iij. §. quod si seruus. ff. de acqui. pos. & alię, quæ hic allegant in gl. quia ibi loquitur, quod expellit colonus: tunc tñ certū est, quod videt expulsus dominus: quia colonus possidebat pro dño, & eius cōtēplatiōe: vt l. peregrē. §. quibus. de acq. pos. sed vusufructuarius habet suā naturalē cōtēplatiōe sui, non cōtēplatiōe domini: & dominus habet ciuile sui cōtēplatiōe tantum: ideo vnus expulsus nō videt alter expelli. domino aut expulsus nō est dubiū, quod nō videt expelli colonus, vel vusufructuarius: vt d. §. quibus. Ex his concluditur, quod si expellat dominus tantum, vel vusufructuarius tantum, ipsi soli cōpetit cōdictione ex hac lege, nō alteri. ¶ Quæro, quid si inuadere cōmunē mihi, & alteri. Dicit vt in gl. ¶ Quærit glo. quid si aliquis possidet vusufructum meū & ego cū deiciā debeone perdere ius vusufructus: & cui applicabitur, an domino proprietatis, an expulsus? Gl. dicit, quod domino proprietatis applicabit vusufructus: expulsus, æstimatio dabit. Tu dic quod domino proprietatis nihil applicabit: quia aduersus eū nō est delictum commissum. Et si dicis, qualiter hic priuatur iure suo, cum nō possit trāferri in alium nisi in dominum proprietatis? Respondeo, fiet secundum formam l. vusufructus. ff. sol. ma. Cætera dicit vt in gl. S V M M A R I V M.

¶ Contra violentos proceditur summam, & non obstante aliqua exceptione, & sine libello.
Momentanea. Alias, Momentanea. tu debes scire, quod præcedēs cōstitutiones, & sequētes, excepta hac lege & seq. tractāt de modis agendi cōtra violentos: & de modis puniendi eos. hæc lex tractat de modo procedendi: lex verò sequens de modo probādi. Hæc cōstitutio legitur in prin. duobus modis. Primo modo, quod loquatur quō cōtra possessore tantum commissum est violentia: secundum quod loquatur in quolibet interdicto. secundum primū h. d. ¶ Violētia commissā cōtra possessore nō semper puniē accusatus lege Iul. de vi publica, vel priuata sed quōque ciuilitate agit per interdictū, in quo pcedit summariē, & sine inscriptiōe & spoliatus ante oīa est resti-

¶ Libellum. De libello in interdicto vnde vi, qualiter libellus formetur ex sententia, vide quod no. Bald. in l. pe. de sen. quæ si cer. quā. & in §. quadrupli. Insti. de interdic. & per Specu. in tit. de restit. spolia. §. j. & Bal. hic in prin. ¶ Rem communē. Adde per doct. in l. si quis posthac. j. de bo. præscript. & per Ludo. in l. si finita. §. si de vestigalibus. de dā. infect. Ad hoc vide no. q. Bald. in l. antiquitas. §. de vusufructu. dixi post Bartol. in l. Status. §. Cornelio. ff. de iure fisc. p. Bal. hic in viij. col. & Bald. in l. j. §. de oper. liber. per Ange. & Imol. in l. eorum. de dam. infect.

¶ Si quādo. Hāc legē limita no. vt per Lud. in d. l. admonēdi. de iureiu. in vij. char. Et vtrum ista lex locum habeat in damno dato pro furto: satisfacti hāc lex q̄ sic. Ad hoc etiā l. damni. la. ff. de dam. in fec. & ibi not. & ibi per Lud. & Bal. tenuit in l. nauta. §. si. per illū tex. nau. cau. In cōtrariū tenet Bar. in l. si res. §. de ordi. cogni. & Inn. in c. li. adde quā super hac lege statum scripsi. Item hāc lex non habet locum, vbi crimina liter agitur: vt notat vult Bart. in l. ff. de in litem iu. vide tamē quod scripsi. Itē habet locū quod ageretur contra denudantē: secus si cōtra tertiū vt no. Bar. videtur velle per illū tex. in l. j. quādo ex facto tutoris. & satis sentit Bar. hic, saltē in ratione sui dicti, in vlti. q. quā incipit, quāro, dicit statutum: & quod notat docto. in l. j. §. de senten. quā pro eo quod interest. ¶ Item habet locū quando damnū est datum dolo: secus si culpa est lata per id quod not. gl. per Bar. hic, in d. versic. quāro statutum. & d. l. semper. Et per hoc no. q̄ si damnū esset datū in omittēdo, non statuit iuramento damnū passī. adde ad hoc qd̄ habetur in l. argenti. §. cum autem. ff. de eden. hęc lex non haberet locū, per no. per Bar. hic, in vers. & quia maius delictum est in committendo, quā in omittēdo, secundū no. in l. si mora. sol. ma. Facit quod legitur, & notatur in l. diuus. ad Syll. Et licet hic dicatur, q̄ stetur iuramēto damnū passī: dubium est, an possit per iuramentū probari cōtrarium per reum: de quo per Angel. in l. qui bona. §. qui dāni & de dā. in fec. & ad prædicta vide no. per Lud. in l. dānum. quā est l. iij. de dā. in fec. Itē procedit hęc lex secundū aliquos, quando iurās esset p̄sona honesta. ar. l. nō omnes. §. a barbaris. de re mili. & Lud. in l. damni. Item adde, q̄ creditur personæ dignæ, absq; iuramēto, vt episcopo, in casu huius, l. absq; iuramēto, secundum Innoc. in c. nuper. de sen. excō. c. j. xj. q. j. & ibi gl. ¶ Huic subdo quæstionē no. dñs territorij promissit quibusdā mercatoribus, in suo territorio deprædatis, soluere omnē quantitatem, quæ probabitur deberi ab ipsis robatoribus, sub poena dupli: probatur q̄ robaria fuit facta de cæteris rebus, sed eorū æstimationē nō probatur aliter quā per iuramentum: & tñ secuta est cōdenatio cōtra dominū in pœnā in cētū, quā condemnationē dñs nō soluit: quærit an dñs teneatur. Et Bal. in l. j. §. cōuenicula. de pa. iur. fir. arguit pro & cōtra: finali ter decidit q̄ nō: quia de pœna nil fuit cogitatū, nec iudicatū. ff. de cōdi. in de. l. si. §. si. & per alia multa, de quibus ibi. vide per eū notabiliter Bart. in l. solet. ad fi. de ali. & cib. leg. & videt q̄ hęc lex nō procederet, q̄ si aliq; lucrū perdidit: quia varia sunt. l. Proculus. de dā. in fec. Pro hoc quod not. Bar. & doc. in l. nō amplius. §. j. de leg. j. ¶ Itē hāc legē intellige, secundum doc. habita cōsiderationē ad qualitātē, & cōditionē personæ spoliatæ iurātis: vt si robatus sit rusticus, nō est credēdū q̄ habuerit libros in domo. Itē ad intellectū & limitationē huius legis vide not. Bal. in l. eos. ad fi. ff. nau. cau. Ita. Itē limita, nisi iudex audiret ipsum velle deierare: quo casu nō iurabit, secundum Bal. in l. j. C. si aduer. li. ¶ Itē habet locū hęc lex in furto præsumpto, vt patet ex notatis per Ang. in l. si quis. Adde q̄ licet ista lex proprie loquat in violētia expulsiua, & ablatiua, tñ doct. extēdūt ad turbatiuā, & aliū casum secūdū doct. Imō dixit Bal. alibi, q̄ habet locū in furto, in l. hac edictali. §. iniuriā. vers. furtū. de pa. iura. fir. facit etiā quod ipse no. in d. §. cōuenicula. & gl. iij. q. iij. in fin. videtur extēdere istā legē ad oēs violentias. de quo vide ibi. & vide quod s. dixi. & adde Inn. & lo. An. in d. c. fi. quod me. causa. & gl. fin. in c. dilecti. de fo. cōpe. & quod no. Bald. in l. qui accusare. §. de edē. & in l. j. §. quod met. cau. Et posset in hac l. quæri, quid si lex. vel statutū disponūt debere credi, de damno dato, vsq; ad certam summam iuramento creditoris: vtrum iudex possit sequi non iuramentum, si inuestigando apparet id, quod iuratum est non esse verum. Et Iac.

de Are. per illū tex. in l. qui bona. §. qui dāni. dicit q̄ hoc iudex pōt. Et videtur velle Cy. & doct. hic. Si autem statutum diceret credēdum esse relationem saltuam, iudex nil aliud inuestigabit, secūdū Ang. in d. §. qui dāni. Fatetur tamen, q̄ damnum patiens ex tali inuestigatione saltuam potest reuocare contractum, si eius relationem falsam docuerit. alleg. no. per Iac.

cundū vtrāq; lec. quāro, qd̄ est hoc dictū, mox au diri. Certē prout intelligit primo modo in interdīcto recuperandæ possē. intelligi mox, hoc est, nō obstante aliqua exceptiōe: quā spoliatus an oīa est restituēdus. Itē procedit summam. Prout intelligit secūdo modo in interdīcto adpiscēdē vel retinendæ possēsiōis intelligit mox, i. summam: quā nō admittit aliqua exceptiō quæ requirit altiorē indaginē: vt dixi vobis plenē s. quorū bo. l. j. & vide gl. & ad idem facit s. eo. l. meminerint. in eo qd̄ dicit illico. ¶ Quāro, quid est hoc dictū sine inscriptione. Certē potest intelligi sine libello: quia secundum iura antiqua libellus non requirebatur. Vel potest sine inscriptione, id est, quo ad pœnam talionis, se non habet necesse inscribere.

S V M M A R I V M.

- 2. ¶ Præctica in modo iurandi de æstimatione rei contra violentos.
- 3. Statutū si disponit, q̄ vicinia teneatur ad res furatas scholaris declarandas sacramēto scholaris probabitur furtum per familiares, & socios. & nu. §.
- 4. Statutū si disponit q̄ villa, in qua fuit aliquis derobatus, teneatur emendare, probata derobatione: stetur de æstimatione rerū iuramēto derobati.
- ¶ **S** quando. "Supra in l. proxima, habuitis de modo & ordine procedendi. hic habes de modo & ordine probandi, & breuiter h. d. ¶ Difficultas probationis, & odium delinquentis, facit vt admittatur probatio, per iuramentū actoris. h. d. Simile habes extra quod met. cau. c. si. ¶ Opp. iuramētum in litem nō habet locum, nisi in actiōibus arbitrarijs, & bonæ fidei: vt l. in actiōnibus. de in lit. iur. ergo hic non habet locum. Solu. Ibi loquit de iuramēto in litē, quod est affectiōis:

Butri. in l. j. si aduer. lib. Et pro do. Iaco. de Arēt. tacit quod no. Iaco. But. & Bal. in l. j. §. de re iudi. vbi dicit, q̄ si statutū dicat: stetur dicto officialis, est verū: nisi probetur contrarium. Facit q̄ no. loā. Aud. post Inn. in c. quia propter. §. illd. de elec. vbi dicit q̄ licet impedimentum periu rantis probari possit, probatio tamen in contrarium admittitur. & quod iudex potest postea perquirere, an sit verum. Itē pro hoc facit quod notat Bar. in l. si cui. §. isdem. de accusa. & quod ibi dixi post Barto. vbi allegauit c. ij. in ver. affectata. de tēpo. ordi. libr. vj. ¶ Item pro eo facit quod no. Bald. in l. contra negantem. ad l. Aquil. & Bal. in d. l. j. si aduer. li. & quod no. Bal. in l. si tutor. §. de perit. licet Bald. in lo-

cis præallegatis videatur tenere cōtrarium: arg. l. j. §. de reb. cred. & arg. l. si. de in lit. iur. De qua materia etiam per Angel. in l. qui restituere. de rei vēdi. latissimē. reliqua per Imo. in d. §. qui damni. & ibi videtur firmare, quod regulariter impeditur duobus calibus, scilicet in casu quem ponit Iacob. de Are. & in casu, quem ponit Ang. q̄ pars semper possit probare contrarium. Fallit tamen aliquo casu, de quo ibi per cum. Tamen videtur limitā dum, nisi statutū haberet iuramentū pro plenaria probatiōe. quo casu probatio in contrarium non admittitur. secundum glo. no. in cle. j. de proba. ¶ Item similiter, nisi statutum vellet omnimodo fidē iuramento adhiberi, secundū gl. no. in cle. j. de fo. cōpe. Alias autē procedat id, quod tenet do. Io. Pro quo optimē facit l. magis puto. §. ne passim. de re. eccl. vbi semper etiā iudex inquirere de veritate. Si autē dicat statutum, q̄ stetur conscientie alicuius: an admittatur probatio in cōtrariū, videt casus q̄ sic, in causis nimis præiudiciali. in clem. j. de iure patro. Secus si non sit nimis præiudicialis. est glo. in c. statutum. §. assessorum. de rescrip. in vj. quas glo. ita videtur intelligere Bal. in l. j. §. de iureiu. & in l. nemo. §. de furt. ¶ Item ista faciunt ad illud, quod dixi post Bar. in l. si is a quo. ff. vt in pos. leg. Et circa id quod dixi s. de cōscientia, vide not. Insti. de act. §. sed ista. Adde quod Bal. in c. j. in prin. si de inuest. lis oriat. dicit ibi in tex. in vers. credatur. tamen pōt reprobari: vt per But. in l. j. ff. de re iudi. & ideo facit secūdum eū ad statutū, q̄ credat iuramēto alicuius. Poterit tamen quæri de periurio, nisi statutū figat pedē, & nolit ultra inquiri. Alleg. no. p. mod. in d. l. j. si aduer. li. & vide l. semel. & quod ibi per doc. j. de re mili. libr. xij. & gl. no. & quod ibi habetur in l. si. de in lit. iuram. Sed adde Salice. in l. ea quidem. j. de accu. & Bal. in l. ait prætor. in prin. ff. de iureiu. & quod not. Bar. in l. contra negantem. ad fin. ad l. Aquil. vbi per aspectum iudicis pōt probari contrarium. Et istis adde no. per Bald. in l. j. §. de reb. cred. & dicit Bal. in rub. §. de proba. in j. col. quod secundum rei euidentiā potest probari in contrarium: & prædictis adde Bal. in l. j. §. de peri. iur. & Angel. in l. qui vasa. in prin. ff. de fur. & Bald. in l. diuus. ff. de testamen. mili. Adde Abb. in c. propofuisti. per illum tex. de proba. iuncta glo. & dicit simpliciter q̄ omnis dispositio, qua cauetur stare iuramento alterius, intelligitur nisi probetur contrarium. & no. q̄. Papa non potest facere q̄ stetur dicto partis cōtra aduersarium. iij. q. viij. c. indicas. Et si statutum dicit, q̄ in causis damnorum datorum, stetur iuramento: & si aliquid incidit in causa, de terminetur per iuramentum. Bal. in l. j. §. de reb. cred. & debet intelligi q̄ stetur iuramento, vbi non potest aliter probari: & sic in subsidium. glo. in c. statutum. de rescri. libr. vj. §. j.

Secunda Bartoli super Codice.

hic loquitur de iuramento veritatis. Ita sentit gl. ibi, & bene, quod apparet ex isto text. cum dicit, estimatione reru, quas perdidit, &c. Ex hoc habes colligere practica in modo iurandi. Non enim debet quis iurare, quod pro tanto noluit perdidisse illas res, sed debet iurare tantum in veritate esse estimatione reru: & sic iudex debet deferre, &c. Op. & vide quod hic post lata sententia super violentia agit ad estimatione dani: ut innuit principium text. dum dicit, si quoniam &c. Item in eo quod dicit, deinde, & sic est contra l. iij. s. depositi. So. duobus modis, vel dicas quod hic totum veniebat in vno iudicio: quia petebat per interdictionem unde vi, restitutio possessionis, & reru perditarum, secundum formam l. j. in prin. ff. unde vi. & tunc quod hic dicit, inde &c. denotat quedam ordinem inter principale, & accessorium. quasi dicat, principaliter agebat de vi, secundario de rebus. & hoc modo concordabit cum contrario. Secundum potest intelligi: quia primo fuit actus condictione ex hac l. si quis in tanta, vel interdictione unde vi. & de rebus alijs immobilibus perditis, nihil fuit dictum certe si postea agebat nouo iudicio unde vi. rap. vel condictione furtiua, vel condictione certi vel sine causa fiat probatio, secundum quod hic dicit. Nec obstat l. iij. s. depositi. quia ibi non competebat actio, sed debebat peti iudicis officio mercenario. Op. secundum quod hec lex non possit procedere. Aut enim quis petebat res: & non potest fieri condensatione in estimatione: ut l. si. s. de fideicom. liber. & l. vt fundus. coi. di. ui. Aut quis petebat estimatione: & tunc petebat id, ad quod actio non competebat: ut l. si seruus. s. fin. de ver. obl. unde debebat sequi absolutio. do. Ros. p. soluendo istud contrarium inuoluit se multum. Ego breuiter dico, quod hac lex procedit quolibet modo. Nam si peto rem, potest fieri condensatione in estimatione, si res non reperitur: ut l. l. ff. de confes. no. in l. si. ff. quare sen. sine ap. rescin. Item dico, quod potest estimatio, si res ista ablati sunt percepta, vel non apparet. Nec obstat l. si seruus. s. si. de verb. obli. quia ibi erat in obligatione rem dari: hic erat in obligatione rem restitui: in qua re percepta potest peti estimatio: ut l. in re furtiua. ff. de condi. fur. Potest etiam condici res: ut l. j. s. quod me. ca. & ibi dicit. Istum passum examinaui plene in l. stipulationes non diuidunt. ff. de verb. obli. puto etiam, quod possit dari libellus alternatiue hoc modo, peto ipsum condensationem ad rem, vel si res non appareat, ad eius estimationem. arg. eius quod no. de act. emp. l. j. in prin. gl. magna. & l. ij. s. ite si in facto. de verb. obli. & dixi in d. l. stipulationes non diuidunt. Item oppositor debet probare intentionem suam, nec ei de ferre iuramentum, nisi quoniam simpliciter probauit: ut l. in bona fidei. s. de iureiur. & ff. de iureiur. l. admonedi. Sol. Dicit gl. hic, & bene, speciale est hic in odium delinquentis, propter difficultatem probationis. Ex hoc quod dicit speciale in odium delinquentis, apparet manifeste, quod prius debet de delicto constare. Ita firmat Bar. in c. dilecti. in gl. fi. extra, de fo. co. pe. vbi vide, si quis fuerit facta: tunc de estimatione defertur iuramentum. Ita loquitur hic, quod apparet ex prin. dum dicit, si vis fuerit patefacta. Ex hoc apparet arg. statutum Bononiense dicit, quod si factum fuerit scholari furtum, quod vicinia teneatur ad res sibi ablatas, declarandas sacramento scholaris. Certe oportet prius constare furtum factum esse: deinde deueniatur ad sacramentum scholaris. Hic est text. pro hoc text. ff. quod me. cau. l. si cum exceptione. s. in hac. extra quod me. cau. c. fi. Sed qualiter probabitur furtum factum, dicit statim in seq. q. Quero, dicit statutum in ciuitate ista, quod si aliquis fuerit derobatus in comitatu, villa, vel castro, quod villa, vel castrum, in quo fit delictum, teneatur emendare. De modo probandi, statutum nihil disponit. unde derobatus venit ad curiam, & probat se derobatum per testes: an de quantitate, & estimatione reru, sicut iuramentum eius? Gl. in d. l. in actioibus. de in lit. iura. & in l. in bone fidei. s. de iureiur. videtur velle quod sic in eo quod dicit, quod ratio huius legis est propter difficultatem probationum: quare difficultas habet locum etiam in casu proposito. Gl. hic videtur contrarium dicere in eo quod dicit, quod ratio est difficultas probationis & odium delinquentis, & vide gl. super verbo, manifestet. Sed

hic villa, vel coe, non conuenit ex suo delicto, vel dolo: sed ex quasi delicto: ut l. ex malef. s. is quoque, de act. & ob. Ergo contra eam non defertur iuramentum. Pro hoc vide text. in l. j. ff. quoniam factum tuto. & idem ibi tenet Dy. ad Iac. Bu. & Cy. & oes doc. Qualiter ergo tunc probabitur quantitas, & estimatione reru ablatarum? Certe dicit, & oes concordant, quod probabitur eo modo, quo poterit, per familiam & socios suos: quia aliter non admitterentur arg. s. de repu. l. consensu. & l. de submersis. & l. quoties. de naufra. li. xj. Item probat per alias coniecturas: quia visus est deponere in hospitio in valisia, seu fardello, totum res assumere tantam pecuniam, & similia & ista probationes iudicis arbitrio relinquunt: arg. l. ij. s. idem diuus. ff. de testi. & habitis istis presumptionibus, in defectu probationum, poterit deferri iuramentum, per l. in bona fidei. & per l. admonedi. ff. de iureiur. non ex vigore huius legis. Item Eodem modo dico de eo, quod dixi de furto qualiter probatur furtum b. scholaris: certe per familiares, & socios, qui de nocte sentierunt furem, & qui viderunt res tales in domo: & postea non reperiunt, & inuenerunt murum fractum, vel ostium ruptum, & alia similia.

S V M M A R I V M.

- 1 Qualiter debet formari petitio in casu huius legis.
- 2 In isto iudicio debet actor probare se rem locasse, vel precario concessisse & reum contumacem fuisse in restituendo.
- 3 An reus possit opponere exceptionem dominij. & nu. 1.
- 4 Contra heredes conductoris, scientes rem conductam, datur condicio ex ista lege.

Non abre. Breuiter dicit: Qui possessionem alieno nomine tenent, si in ea restituenda vsq; ad sententiam fuerint negligentes, & contumaces ad restitutionem eius & ad estimationem, condictione ex hac lege condemnabuntur. h. d. Similem constitutionem habetis in l. conductores. s. locati. Circa hanc legem quareo, dicitur hic, si aliquam causam habet, quare non restituat. Quareo, quare possit esse causa iusta non restituendi. Dicunt quidam, forte quia conductor erat dominus: & ista opi. probat per hunc text. qui dicit, possessionem reru suarum, &c. Gl. dicit contra: per l. si quis conductionis. s. loca. vbi conductor non potest referre questionem dominij. Certe gl. dicit verum, si ageret condictione ex lege illa. Sed si ageret actione locati: tunc non dicit verum: ut l. qui rem. s. loca. & l. qui re. ff. de po. Dat ergo gl. alias causas, si tempus conductionis non erat finitum vel fecerat expensas vtilis, & necessarias: ut l. colonus. & l. cum fundus. de vi & vi ar. l. pe. ff. loca. Quareo, in quantum tempus debet quis esse in contumacia: ut teneat condictione ex lege ista. Dicunt quidam vsq; ad lit. coe. Alij dicunt vsq; ad sententiam. Hanc vera. probatur ex fine l. ibi: vbiq; ad diffinitiuam sententiam. Sed tunc quareo, qualiter practicitur ista lex. Nam ante sententiam non potest agi ad poenam huius legis quia non est commissio post sententiam. agit frustra: quia semel est iudicatum. Quidam dicunt quod proponitur condicio ex l. si quis conductionis. s. loca. vel agitur actione locati, si ille fuit contumax vsq; ad sententiam: tunc iudex officio suo condemnabit in estimationem. Secundum opinionem Io. hoc probat ex duabus gl. quas vide, vna super verb. ordine. alia super verb. recuperantibus. Ista lec. non placet: quia ex hac leet. oritur condicio: ut l. j. ff. de condi. ex l. & sic per se est principalis actio, & non venit in officio iudicis mercenario: ut l. non potest. ff. de iudi. Vnde alij dicunt, quod fiat duplex processus. In vno petat restitutio reru: in alio petatur estimatio. Et hec opi. tagitur s. loca. l. conductores. Sicut dicimus in actioibus arbitrarijs: ut l. si cum exceptione. s. in hac. ff. quod met. cau. Ista sententia, licet possit esse vera in se: tamen non placet mihi, ut illud quod posset fieri per vnum iudicium, deducatur in duo iudicia: ut l. dñs testamento. ff. de condic. inde. Præterea. hec lex videtur velle contrarium dum dicit, examinatione vera. & vide gl. super verbo, ordine. in fi. & not. hac practica &c. Ibi causa vna cum ipsa re: & sic vide quod totum simul expediet. Quareo ergo erit practica? Gl. ponit hic, & s. loca. l. conductores. Dicit gl. quod proponet conditionaliter hoc modo: peto talem mihi condemnari ad restitutionem rei: & si fuerit contumax vsq; ad sententiam, peto eum condemnari ad estimationem ipsius rei, cum ipsa re. Et vide gl. super verb. ordine. in fi. Et no. hanc practicam valde fing. Similem practicam ponit gl. in l. j. in prin. de act. emp. & l. ij. s. ite si in facto. de verb. obli. & eodem modo dicit Gul. de Cug. quod possit dici ri libellus in arbitrarijs actionibus: & ferret vna tantum sententia: ut ipse no. in l. si cum exceptione. s. hec aut actio. ff. quod met. cau. Hoc prodest ad multa, & maxime, dicit statutum in ciuitate nostra, quod qui prouocauerit ad diuisionem, & alius negauerit, cadat a iure suo. Certe hoc debet conditionaliter in libello proponi: & sic venit in vna sententia. Vt si qualiter debet formari petitio, & videamus quid debeat probari in isto iudicio. Respondeo deo, quod quis debet probare se rem locasse, vel concessisse precario, & reum contumacem fuisse in restituendo vsq; ad sententiam: nec habet necesse probare esse dominum: quia eo ipso quod locauit, presumitur dominus, sicut ille qui possidet, presumitur dominus: ut j. de agri. & celi. l. litibus. & l. quidam in suo. in fi. & quod ibi no. ff. de condi. insti. & l. ij. & iij. s. de prob. Quareo, an reus possit opponere exceptionem dominij. Ego dixi vobis. s. Aut intendatur condicio l. si quis conductionis. aut intentatur actio locati, ut s. dixi. Quareo, utrum condicio ex ista lege, detur contra conductorem heredes. Text. habes quod sic, in d. l. si quis conductionis. s. loca. Tam ad vnum aduerte: quia illud est verum, si heres scuerit rem conductam: si enim ignorauit, non tenetur condictione ex hac lege quoniam iustam habet causam ignorantie: ut l. qui in alterius. de reg. iur. ff. si habet iustam causam, ergo &c. Vt hic dicit tex.

- a Dicit statutum. Videt quod no. Bal. in l. j. s. de re. cre. Et pro hoc vide gl. in l. semper. s. hoc interdictione. quod vi aut cla. & quod no. doct. in l. j. s. de sen. quare pro eo quod interest. & no. Bar. in d. s. hoc interdictione. sequitur Bal. hic, & Io. And. in d. c. j. de rapto. Item hac legem limita, quo ad probationem dani. secus quo ad fundandam iurisdictionem iudicis, secundum Bal. in l. prescriptione. in x. col. si contra ius vel vti. in l. j. s. de rebus cre. Io. And. in c. j. de fo. compet. in vj.
- b Probatur furtum. Adde Bar. in l. si quis ex argentijs. s. pe. ff. de eden. & Spec. in ti. de fur. ad fin.
- c Erit practica. Non fing. practica libellum procedere conditionaliter. Bene facit quod no. Bar. in l. si constante. s. quoties. ff. sol. ma. in fi. & quod ibi dixi. Adde Bald. in l. quod tempore. in ij. col. s. de test. mili. quare no. ad materiam condemnationis. & no. Bart. in l. qui de inofficioso testa. & per Bald. hic, & hic per Bal. adde Bart. in l. si cum. s. hac actio. ff. quod me. cau.
- d Possit opponere. No. quod eo quod quis locat, presumitur dominus. Bene dicit vltra hic alle. in l. Titia. ff. de solu. & quod ibi no. & no. in l. ad probationem. s. loca.

cum nulla fibimet, &c. ¶ Vltimò quæro, in quo differt hæc constitutio ab alijs. Dic vt in glo.

S V M M A R I V M.

- 2 Quod suum non est, debet quis præsumere esse alienum.
- 3 Possessione civili animo retenta: si naturalis perdat, an pro naturali occupata habeat locum conditio ex hac lege.
- 4 Contra occupantem possessionem rei alienæ vacantem, nō habet locum interdictum vnde vi.
- 5 Nec interdictum quod vi aut clam.
- 6 Neque conditio l. si quis in tantam.
- 7 Nec etiam actio vi bonorum raptorum. & quare.
- 8 Res immobilis vacans occupata, quæ tamen antea fuit per dominum possessa, efficitur vitiosa.
- 9 Inuafor rei alienæ vacantis, credens iustis rationibus rem esse suam, non tenetur hac constitutione.
- 10 Inuafor si occupat possessionē rei hæreditariæ ante aditam hæreditatem, non tenetur conditio ex hac lege.
- 11 In conditio ex ista lege potest opponi exceptio domini: & debet incontinenti probari.
- 12 Si ab eo qui vacantem intravit, cœpit vacare possessio, & alius ingreditur, restituetur ei, à quo secundò vacauit.
- 13 Si tunc primus, & secundus possessor, simul venirent, præfertur qui docet de dominio.
- 14 Qui possessionem rei alienæ vacantem occupauit, & postea eam perdidit tenetur conditio ex hac lege.
- 15 Conditio ex hac lege ad hoc vt habeat locum, requiritur dolus verus, vel præsumptus.
- 16 Mala fides inuaforis talis rei alienæ vacantis quæ præsumitur, per hæc legem non potest opponi: nisi à veteri domino, vel veteri possessore.
- 17 Nec potest allegari nisi intra xxx. annos.
- 18 Si ingressus possessionem talis rei alienæ vacantem alteri vendat, quanto tempore præscribitur.

Vm querebatur. ^a Hæc est not. lex breuiter dicit: ¶ Qui occupat possessionem rei alienæ vacantem, ad eam restituendam conditio ex hac lege tenetur, quæ xxx. annis finitur. h. d. Primò ponit quætionē & rationē dubitationis. Secundo ponit determinationē. Tertio respondet ad rationem, quæ potest fieri cōtra. Quarto suam determinationē probat per simile. Quinto ponit vnā limitationem. Secunda ibi: nos. Tertia ibi: ridiculum. Quarta ibi: cū talis. Quinta ibi: his videlicet. ¶ No. primò quod dicitur in summano. ¶ No. secundò quod suū non est, debet quis præsumere esse alienū: alia verò sunt clara. ¶ Ad hæc legē opp. & videtur qd sit superflua, per l. inuafor. s. eo. Sol. Dicunt quidam, qd ista tota loquitur de iure antiquo, vt ibi dixi. Tu dic qd l. inuafor. in fi. est constitutio noua, cōtra eum, qui occupauit possessionē vacantem. & differt ab ista in duobus. Primò, quia ibi nulla imponebatur pœna: hic sicut ibi dicā. Item ibi loquit de inuafore sine dolo: hic de eo, qui inuadit dolosē, vt ibi dicā. ¶ Venio ad primū, recito gl. magnam per tres q. Et primò quæro, quæ dicitur possessio vacua. ^b Secundo quæro, qualiter perdat possessio alicuius ignoranter. Tertio quæro, vt rum sit aliqua differētia inter possessionem vacuam, & vacantē: quæ omnia dic vt in glo. ¶ Antequā intrē alias glossi. ¶ Quæro, quid si possessio civilis retineatur animo, naturalis perdat: vt rō pro naturali occupata habeat locū conditio ex hac lege. Videtur qd non. Nam gl. hic intelligit vacuā, quæ neq; corpore, neq; animo retinetur: sed ista retinetur saltē animo, ergo &c. Sol. Si nos teneremus opi. Azo. qd vna tantum sit possessio, tūc conditio ex hac lege nō haberet locum, qd illa retinetur animo. Si teneremus opi. Io. & verā, qd possessiones sunt plures: tūc haberet locū conditio ex lege ista: quia licet civilis retineatur animo naturalis nullo modo retineatur: & ideo pro naturali occupata competet ista constitutio. Et ista sunt multū vtilia: quia si nō crederes te posse probare habuisse possessionem tēpore expulsionis, vel ingressus illius, intētabis conditio ex hac lege, in qua sufficeret te probare antē possedisse: licet tūc nō possideas. ¶ Quæro, & nūc intro gl. secundam. ¶ Quare non habet locum interdictū vnde vi: an in casu huius legis gl. dicit qd illud requirit violentiā fieri personæ: vt l. j. §. interdictū. ff. eo. ¶ Quæro, quare non competit interdictum, quod vi aut clam. Dicit gl. quia nihil fuit factū, vel ædificatū in solo, sed inuafit. ¶ Quæro, quare nō habet locum conditio l. si quis in tantā. Certē quia requirit vim fieri personæ. ¶ Quæro, quare non habet locum actio vi bonorum raptorū. Dicit gl. eadem ratione quia vim requirit fieri personæ: & quia nō est res mobilis. & vide gl. iij. Innuit ergo gl. ista hanc legem nō habere locum si inuadatur possessio rei mobilis. Roff. tenet cōtra: quia rei mobilis possessio potest esse vacans, sicut immobilis: vt l. si rem mobilem. de acqui. pos. Item, quia hæc lex, dicit generaliter possessionē rerū, vel alienas res: & appellatio rei cōtinet etiā mobiles: vt l. j. §. si cer. per. & l. rei appellatione. de verb. signi. Hoc etiā tenebat Iaco. But. & hoc etiam placet, per tex. in fi. qui adducit similitudinem furti. ¶ Quæro, vt rum si aliquis occupauit possessionem vacantem, res efficitur vitiosa, ita qd dicatur furtiua, vel vi possessa. Glo. dicit qd nō: & vide glo. super verb. prædonem. Huius contrarium dicit glo. in d. §. quod aut. Insti. de vsufca. & l. sequitur, §. item si occupaueris. ff. de vsufca. Doc. con-

muniter sequuntur istam gl. Mihi videtur sic dicendum. Vos videtis qd hæc lex æquiparat prouisionem huius legis ad actionem furti: quæro modò, vt rum res vacans occupata efficiatur furtiua. Leges volunt istud: quia si quidem à domino nūquā fuit possessa vt quia erat hæreditaria, non committatur furtum: vt l. hæreditaria. ff. de fur. Si verò à domino iam fuerit possessa: tamen tempore occupationis nō possidebatur: habet locum actio furti vt l. falsus. §. si iactum. ff. de fur. & l. qua ratione. §. si. ff. de acqui. re. do. ita in proposito dico, si res immobilis fuit occupata, quæ tñ antea fuit possessa per dominum, efficitur vitiosa, vitio quasi violentiæ, per l. istam, secus si à domino nūquā fuerit possessa. Ita intelligo legem istam. ¶ Quæro, dicitur hic generali iurisdictione ea teneri, &c. quæ est ista generalis iurisdictione. Dicunt quidam qd tenet pœna posita in l. si quis in tantā. s. eo. Ita intelligit Roff. & ita format hic libellum. Alij dicunt qd habet locum pœna posita in l. inuafor. s. eo. Certē ibi nulla est pœna contra possessionis vacantis inuaforem. Alij dicunt qd hic loquitur de pœna, quæ erat statuta per interdictum vnde vi: de qua loquitur s. e. l. iij. vt teneatur de fructibus, & omni causa. Et istā tenebat do. Ia. Butri. per hunc tex. in duobus. Primò in eo quod dicit generali interdictione teneri: quæ pro restituenda possessione quasi dicat ad aliā pœnam, quæ imponebatur pro amissionē iuris sui: vel de æstimatione, per l. si quis in tantam. ad illā non teneatur. Item in eo quod dicit, veteribus legibus quasi dicat, non loquimur de pœna, quæ imponitur per nouas constitutiones, sed per veteres leges. ¶ Quæro quid si iste inuafor credebatur possessionem esse suam. Glo. dicit qd tunc non tenetur hac constitutione: quia requirit dolum. Pro cuius euidencia debes scire quatuor casus. Quandoque aliquis scit possessionem vacatē esse alienam, & scit cuius est: & tunc habet locum hæc constitutio sine dubio. Quandoque scit possessionem esse alienam, & ignorat cuius sit: & idem: quia habet locum hæc constitutio. Quandoque credit rem esse suam: & tunc si quidem mouetur iniustis rationibus, lex ista præsumit dolum, vt apparet ibi. dū dicit: ridiculū etenim est dicere. & sic tenebitur hac constitutione, in qua sufficit dolus præsumptus. Sin autem credebatur esse suam iustis rationibus, tamen non erat sua, non habet locum hæc constitutio sed tenebitur constitutio l. inuafor. in fi. s. c. l. solum ad restitutionē possessionis. ¶ Quæro, vt rum ista lex habeat locum in possessione hæreditaria occupata. Gl. dicit qd nō, quasi illa in nullius bonis est vt de re. diui. l. j. §. j. Et hæc constitutio requirit qd sit res aliena: vt patet in prin. dum dicit, vacuā possessionem absentiu. & ibi: alienas res, &c. Contra no. Insti. de vsufca. §. quod autem. communiter tenetur. Ita videtur mihi dicendum, qd si quidē possessio rei hæreditariæ fuit occupata post aditam hæreditatem, & sic dominium iam erat quasi que situm hæredi: vt l. cum hæredes. de acqui. pos. habet condictionem ex lege ista: quia occupatur possessio vacans rei alienæ. Sed si occuparetur ante aditam hæreditatem: nō haberet locū hæc lex. ¶ Dices tu: nonne postea aditione secuta, fingitur retro fuisse dominus: vt l. hæres quoq; ff. de acqr. hære. & l. si ex re. in fi. de stipu. ser. Ergo semper videtur occupata res aliena. Respondeo qd fingitur esse dominus retro: hoc est, per fictionem. & sic in hac lege nō sufficit l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. ge. ¶ Quæro, quid si res erat sua propria, sed vacans ab alio, vt rō habet locum hæc constitutio. Gl. dicit, qd nō habeat locū: quia res nō est aliena. Quod est verū, si est paratus probare de dominio incōtinēti, aliās secus. Vide gl. super verbi. per ignorantiam. Innuit ista gl. qn quis intētat condictionē ex lege ista, debet probare rem esse suā, quod innuitur in tex. dum dicit, alienas res vel pos. & c. Et in principi. dū dicit pos. absentiu. quod est verū, cū ista probatio sit præsumptiuē, eo ipso qd probat se ante possedisse: vt hic innuit tex. dum dicit, alienas res vel pos. & c. Et in prin. dum dicit pos. absentiu & c. Itē

¶ Cū querebas. Ad hanc l. vide no. Gul. de Suza. in l. si cut. in pe. col. de acquirē. pos. & plenē per do. Anto. in c. sape. de resti. spo. ¶ Possessio vacua. Qualiter probetur possessionem vacatē esse, vide Ange. in l. si vacā. de bonis vacan. adde secundū Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de resti. spo. ver. octa uū. qd possessio vacans videtur possessio hæreditatis vacantis, vacua autem quæ animo detinet. ¶ Ita qd dicatur. Verius videtur quod no. Bart. in d. §. itē si occupaueris per id quod dicimus in clandestina possessione, quæ non est vitiosa licet ab alio naturaliter fuerit possessa. l. furtum. §. fundi. ff. de vsufca. cum l. seq. ¶ Credebat. Adde glo. Bar. & doct. in l. si quis in tantam. s. eod. ¶ Ista lex. In quo differat ista lex à l. inuafor. s. eo. adde Bart. in l. improba. s. de acquir. pos. & in prin. huius legis. ¶ Dices tu. Vide remediū quod ponit Cy. in l. si nulla. s. de acqui. pos.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Ex ista gl. Adde Bar. in l. j. s. quorū leg. Sed cōtra prædicta istud dictum Bart. est valde singulare. & vide simile & pulchrius dictum Inn. in c. ij. de integ. rest. & do. Abb. in c. si diligenti. de præscri. & ibi transit cum isto dicto. Ego autē limito istud dictū procedere in mala fide sumpta. & hoc probat iste text. Et videtur sentire hoc Bar. Ita cōsulo nūc apud Rhegiū. vide quæ remissa in l. Celsus. ff. de vsufca. ad Bar. & ibi Lu. Ro. ma. Tu pondera. c. in. de præscri. si hic colligi possit. Videtur quæ ibi dixi. & vide do. Ant. in c. cōsultationibus. de iure pa. vbi refert illud dictum Innoc. & sequitur Andr. Barba.

b ¶ Præsumptio malæ fidei. Imol. in l. Celsus. de vsufca. & in c. si de præscrip. Sali. hic simpliciter in hoc dicto, & in seq. dicit idē quod Bar.

c ¶ Allegatio. Vide Ludo. in l. Celsus. ff. de vsufca. Pro isto dicto Barto. hic est dictum Inno. in c. ij. de integ. rest. vbi dicit qd si quis dicat ius eligendi spectare ad se, succumbit: quia cōtra eum est ius cōmune: & sic præsumitur in mala fide nisi per diurnitatem temporis probaret illud ius sibi competere: quia tunc diurnitas temporis purgat illam malam fidem. De quo dicto facit festū do. Anto. in c. consultatio nibus. & ibi Abb. de iure patro. & c. si diligenti. de præscri. Vide etiam quæ dicit Anto. in c. pen. de dona. vbi in simili quærit, an contra hens cū eo qui pōt restitui, habeat tit. præscribendæ. vide ibi per Imolam & alios modernio.

a habes ex ista gl. qd contra conditionē ex lege ista pōt opponi exceptio dominij, si est paratus probare incontinenti. Contra hoc videtur. Nam ista cōdictio est recuperandæ possessionis, & est introducta ad similitudinem interdicti unde vi. sed in illo interdicto nō pōt opponi exceptio dñi: vt s. eo. l. momentanæ. & s. ti. j. l. j. ergo nec hic. Solum Fateor qd est introducta ad similitudinem interdicti unde vi, cōtra eū, qui occupauit res alienas. Tamē hic primò debet cōstare, qd sit aliena: meritò pōt reus probare esse suā, vt ex hoc cōcludat nō esse alienā. vel possemus dicere sustinēdo istā gl. qd nō habet similitudinem cū interdicto unde vi, per omnia. Nā ista habet ad instar adipiscendæ possessionis, quā ipse sua culpa perdidit, non per ingressum huius rei.

12 ¶ Quærit glo. quid si ab eo, qui primò vacuā, seu vacante possessionē ingressus est: postea de nouo vacare cepit, & alius ingreditur: vtrū per istū nouū ingredientē debeat restitui possessio primo, an secūdo. Gl. dicit qd secūdo, p. l. cū te. ff. eo. & l. j. s. qui aut me. quod certē est verū, nisi simul & semel veniret primus, & secūdo, cōtra hunc possessorem tertium: tūc ille præferret, qui doceret de dominio. arg. l. bona fides. ff. de positi. ¶ Quærit gl. qd si ille, qui occupauit vacantē possessionē, eā postea perdidit, an teneat cōditionē ex hac lege. Certē credo qd sic, siue ipse habeat actionē cōtra aliū, siue nō. ar. l. j. s. rectissime. ff. e. ¶ Quærit gl. vtrū ad hoc qd habeat locū cōdictio ex hac lege regraf dolus. gl. dicit qd sic, vt patet ex hac lege, dū dicit, oēs aut scire, &c. Ex eo qd exemplificat de furto, quod intelligo verū de dolo vero, vel præsumpto, vt s. dixi. Sed quātū ad cōstitutionē l. inuasor. s. eo. dolus non requirit. ¶ Sed cōtra prædicta op. vno modo, & hic aduerte: dixi qd hæc lex præsumit dolum in ingrediente possessionē vacante. nōne hoc est cōtra l. pe. de euic. vbi bona fides præsumit, nisi probetur mala: vt l. si fundum. s. de rei ven. Dico qd in quolibet possessore cū titulo præsumitur bona fides, nisi probetur cōtrarium, vt in cōtrario. Sed in possessore sine titulo præsumit mala fides. Ita loquitur hic quæ præsumptio malæ fidei non pōt opponi, nisi à veteri dño, vel à veteri possessore, per hanc l. Vnde alius nō posset hoc dicere, tu possides mala fide: vt ex hac lege colligitur. ¶ Itē ista allegatio malæ fidei præsumpta per hanc legem nō pōt allegari, nisi intra xxx. an. vt hac lege, in fi. Illud enim qd hæc lex præsumit ab initio ingredietē possessionē vacante esse malæ fidei tollitur per cursum xxx. an. d. ex tūc enim præsumeret retro bonæ fidei ipsum possessorem fuisse: & cessat hæc lex, & omnis eius præsumptio. Ita intelligo l. istā. ¶ Vltimò gl. ista quærit, quid si talis ingressus possessionem vendiderat alteri, quanto tēpore præscribit. Gl. dicit x. vel xx. an. quia possidet tit. hodie verò aliter secundū aul. malæ fidei. s. de præscri. xxx. an. in ista lege nō sunt pro nunc alia.

Si per vim vel alio modo. Rubrica.

¶ Rubrica ista secundū glo. incipit tractare quædā circa interdictū retinendæ possessionis. & hoc innuit gl. rub. dum dicit, turbata sit possessio. quod pertinet ad interdictū retinendæ possessionis. sed l. j. vide respicere interdictū recuperandæ possessionis prima facie, nisi aliter exponas, vt ibi videbitis. Potes ergo dicere sic, qd totus titulus loquitur de violentia turbatiua: & ita exponas l. j. & ij. Potest etiam exponere qd prima lex loquitur de violentia expulsiua: secunda de violentia turbatiua: & tunc exponas rubri. si per vim vel alio modo, scilicet ablata sit possessio vel alio modo absentis turbata sit possessio. & sic l. j. loquitur de prima parte rubricæ: lex secunda loquitur de secunda parte rubricæ.

S V M M A R I V M.

- 1** ¶ In causa momentanæ possessionis admittitur quis, sine mandato etiam seruus. & nu. 1.
- 2** Agenti interdicto recuperandæ possessionis, non obstat exceptio dominij, sed referuatur.
- 3** Creditor absens, qui cadit à possessione, habet beneficium huius legis.

- 5** Seruus in casibus istius legis iurat de calumnia.
- 6** De defendendo non debet cauere.
- 7** Sed de rato sic.
- 8** Quid de pupillo.
- 9** Si illi, qui in casibus istius legis agunt sine mandato amiserunt, non præiudicant domino, fideiussores tamen dari tenentur.
- 10** Quod tales personæ non possint intentare conditionem l. si quis in tantam.
- 11** Agenti interdicto retinendæ possessionis nō obicitur exceptio dominij. Libellus in casibus istius legis debet formari nomine absentium.

LEX I.

V dices. ¶ Absens spoliatus ante omnia est restituendus, & ad hanc causam omnis admittitur, etiā si non habet mandatū: & si fuerit seruus, & absens, reuersus audiet cursu temporis nō obstat, & causa proprietatis ordinarie agitabit. h. d. abi: absentiu. l. agentium pro absentibus. Et ita exponebat Frac. Accur. in tex. ibi: ablata est. id est, possessione restituta in pristinum statū.

2 In tex. ibi: litigiū de proprietate. ¶ No. qd in causa momentanæ possessionis admittit quis sine mandato. ¶ No. qd admittitur seruus. Not. ex isto fi. qd agenti interdicto recuperandæ possessionis non obstat exceptio dominij. Ita vides hic in fi. sed debet postea referuari & sic spoliatus ante omnia est restituendus. ¶ Op. de l. si pupilli. s. videamus. de ne go. gest. Solut. Speciale est in causa momentanæ possessionis. ¶ Op. & vide qd seruus in iudicio esse nō possit: vt l. seruus. C. de iudi. Solut. Speciale est hic. Gl. quærit hic, de his, qui sunt expulsi de possessione. quæro quid de alijs, qui non sunt expulsi, vtrum pro absente admittantur. Gl. dicit qd sic. & bene: licet in principi. l. loquatur generaliter. ar. l. regula. s. & licet. ff. de iur. & fac. igno. ¶ Quæro, vtrum creditor qui cadit à possessione, habeat beneficiū huius legis. Respondeo qd sic, habet etiā beneficiū l. vlti. de præto. pig. ¶ Quæro, an istis casibus seruus iuret de calumnia. Respondeo, sic: quia cum admittitur ad agendum: ergo &c. ¶ Sed quæro, an debeat cauere de defendendo. Glo. dicit qd nō, per hanc l. in fi. ibi: seruato, &c. ¶ Quæro, an debeat cauere de rato. Gl. nostra dicit qd sic: vt in cōiuncta persona dicimus: vt l. sed & he. de procur. & hoc omnes tenent. ¶ Quæro, quid de pupillo. Gl. dicit qd idem & bene per l. momentanæ. s. qui leg. perso. ¶ Quæro quid si isti amiserunt: vtrū præiudicet domino. Gl. & bene, dicit qd nō in hoc casu, tamen fideiussores tenentur. ¶ Quæro, ¶ vtrū istæ personæ possint intentare conditionem ex l. si quis in tantam. s. ti. j. Respō. non: quia illa habet causam proprietatis. Prædicta omnia procedunt, prout hic intelligitur de iudicio retinendæ possessionis, vt videtur velle gl. super rub. & tūc tex. in prin. l. qui dicit, cuiuslibet rei possessione priuati sunt: intelligas rei possessionē. i. cōmodo possidēdi: quia propter turbationē nō pōt colligere fructus. Vel aliter dicas qd sunt priuati possessione, s. naturali tm, & remanet ciuilibus, quæ turbat per detentionē naturaliter, vt dicā statim j. tit. j. Et sic exponas totā istā legē. ¶ Et secundū hanc legē habes hic casum, qd agenti interdicto retinendæ possessionis nō obicitur exceptio dñi, cōtra id qd no. Dy. in c. qui ad agendū. de regu. iur. l. vj. dixi in l. si de eo. in fi. de acq. pos. l. naturaliter. s. nihil. e. ti. ¶ Quæro, vtrū ex ista lege introducatur noua l. cōdictio. Rñ. qd nō, sed per hanc legē legitimantur personæ agētū. vt possint absentiu nomine expediri actiōibz absentibus, cōpetētibus: & sic apparet qd debeat formari libellus noīe absentiu. & hoc sentit hic gl. super verbi. personas, & innuit totus tex. si bñ aduertat.

LEX II.

Nec imperiale. ¶ Nec ex scripto incipit, nec ex iudicis sententia, debet quis alterius possessionem parte non citata turbare. h. d. Quæro,

d ¶ Triginta annorū. Nota quod propter cursum xxx. an. quis præsumat retro bonæ fidei, vide Bar. in l. super lōgi. de præscri. lon. temp. Imol. in c. si de præscrip. impugnat Bartol. hic & Imo. in l. Celsus. de vsufca. Idem dicit quod Sali. Dices secus, si cōstet de mala fide. & ita dicit velle Bart. hic. Bal. videtur tenere contra. Adde Raph. in l. sequitur. s. si vnā. in fi. ff. de vsufcap. ¶ Non obstat. Vide Barto. in l. ij. in fi. s. quod me. cau. ¶ In prin. Vide eū in l. a diuo. s. si super. de re iudi. ¶ Istæ personæ. Adde glof. & doct. oēs in l. si. s. q leg. pso. ¶ Hic casum. An agenti interdicto vt possidetis obstat exceptio dominij, adde eū, & ibi doct. in l. si de eo. s. ff. de acqui. poss. & in l. naturaliter s. nihil. eo. tit. ¶ Quæro vtrum. Vide Bartol. in l. j. xx. q. de oper. noui nuncia. ¶ Nec imperiale. Sed ad banc l. vide quod no. Imo. in l. cum diui. de priui. post principi. in glof. portauerunt. vbi allegat hanc l. & Bart. in l. fin. de edi. diui. Adria. tol. in verbi. extra glo.

¶ Quæro, quid contineret istud rescriptum Principis, vel sententia iudicis. Gl. respondet tribus modis. & bene tene quã vis. Vel contineret aliquid cõpetens ad litem ordinationem, vel ad litem decisionem, vel ad litem executionem nõ curo, vt dixi vobis. s. titu. j. l. meminere. ¶ Quæro, in quo differt hæc lex ab illa l. meminere. Breuiter hæc est veritas: licet doc. nõ ponat, per illã prouidetur spoliato indebitè iudicis auctoritate, vt possessio sibi restitua, per hæc legem prouidetur ei, qui nõ est spoliatus possessione sed turbatur in possessione sua auctoritate rescripti, vel iudicis indebitè tñ: vt hoc ei nõ obstat in iudicio retinenda possessionis. quod tene meti. Hic non sunt alia.

Vti possidetis.

Rubrica.

¶ Circa hanc rub. quæro, in quo differt interdictum vti possidetis, ab interdicto vtrobi. Gl. j. huius legis hoc tangit, dicens quod illud competit pro rebus mobilibus, hoc pro rebus immobilibus. & annexit rationem: quia mobilia proprie non possidentur. quod tene menti, propter statuta terrarum, quæ loquuntur de inuasiõibus, tamen consueui tenere contrarium in l. j. in princ. de acqui. pos. vbi Dy. tangit.

LEX VNICA.

Vti possidetis.

Hæc lex solebat scholaribus esse multum terribilis. & secundum legem glof. hæc lex diuiditur in duas partes. Prima ponit de natura interdicti vti possidetis. Secunda ponit de officio iudicis in causa proprietatis. Secunda ibi: ac satisfationis. & secundum hanc breuiter dicit: ¶ Si plures iuste possident, per hoc interdictum prohibetur inuicem vim inferre: & in causa proprietatis, qui nõ satisfat, possessione rei priuatur. h. d. secundum gl. Vel dic, secundum legem. Iac. de Are. q. primò loquitur de natura interdicti vti possidetis. Secundò loquitur de officio iudicis in interdicto vti possidetis. Secunda ibi: ac satisfationis. secundum quã lect. breuiter hoc intendit: ¶ Si plures iuste possident, pro hoc interdicto prohibentur publicè vim inferre, & de hoc cogunt satisfacere: aliàs possessione priuant, donec de proprietate cognoscatur. h. d. ¶ Venio ad casum in terminis secundum gl. forma casum in vno interrogate. Imperator hoc modo: Ego sum proprietarius & possideo ciuilitè fundum, alius est fructuarius, & possidet naturaliter: ipse turbat me in ciuili mea: quæro quo remedio mihi succurrat, seu consulet contra eum. Rñ det Imperator, rector prouinciæ prohibet vim fieri, quò minus possideatis fundum, sicuti enim possidetis alter ab altero, nõ vi, nõ clã, non precario. quasi dicat, tu possides naturaliter. h. d. ille ciuilitè, secundum veram lecturam.

SVMMARIVM.

- 2 ¶ In rebus incorporalibus habet locum interdictum vti possidetis vtile non directum.
- 3 Interdicto vti possidetis requiritur, quod quis possideat tempore litis contestatæ.
- 4 Interdictum vti possidetis, quomodo mihi competat contra eum qui possidet.
- 5 Et quomodo contra eum qui clam possidet.
- 6 Et quomodo contra eum, qui precario possidet.
- 7 Si tu ingressus es clam possessionem tuij absentis, & ego postea eam ingredior clam, non acquirō naturalem.
- 8 In interdicto vti possidetis, qualiter debeat formari libellus.
- 9 Et qualiter formabitur sententia.
- 10 Si aliquis habet in fundo vsum fructum, & alius vsum, an vterque possideat.
- 11 Feudatarius, qui facit alium feudatarium, non possidet.
- 12 Qualiter retineatur naturalis possessio.
- 13 Si ego possideo naturaliter, tu ciuilitè, & tertius ingredis: quomodo possideat.

Ac satisfationis.

Pone hic casum, secundum glo. ¶ Ego ago contra eum, qui me turbabat, rei vëdicatione, ipse nõ vult satisfacere de iudicato soluendo, quod erit officium iudicis contra eum: Rñ det Imperator, iubebit rector prouinciæ satisfacere de iudicato soluendo: vel si nõ vult satisfacere, trãfert possessionem in auctore, vel fiet de possessore petitor, vt sic de proprietate cognoscatur. h. d. secundum Iac. de Are. In prima parte nõ mutat casus. In secunda sic, in qua pone hoc modo secundum eum: Domine Imperator, vos dicitis quod rector prouinciæ vim fieri prohibebit, per interdictum vti possidetis: ille aduersarius meus est ita maledictus homo, quod etiã post suam me turbauit: quod orgo erit officium iudicis in hoc interdicto, vt nõ me turbet decreto: Rñ det Imperator, rector faciet de hoc prælati satisfationem, s. nõ turbado in futuro: & si nolit satisfacere, auferat sibi possessionem: & ideo transferet ad te: & sic fiet de possessore petitor: & hoc modo cognoscetur de proprietate. h. d. secundum Iac. de Are. & melius quam gl. & magis nõ licet hæc lectura, sit magis bona in illo ultimo vers. & licet in se sit vera: tñ hodie corrigi: vt gl. dicit. & ibi dicam. Teneas ergo legem. Iac. de Are. quã ipse probat. arg. harũ legũ & legi. s. si ferui. vëd. Ego do tibi casum ff. de iti. actus; pri. l. j. in hoc interdicto de aqua quoti. & æsti. l. pe. ¶ Expedito tex. veniam ad apparatus nostrum, quæ breuiter expediã, & bene. ¶ Opp. tu posuisti casum in vno interrogate, contra loquitur Imperator in plurali, vti possidetis sic & ex. Ergo videtur quod fuerint plures interrogantes. Huius timore hæc lex legitur tribus modis. Vno modo, quod vnus interrogabat: tamen quia in interrogatio ne fiebat mentio de duobus: ideo Imperator dirigit sermonem ad duos. Exemplum in proprietario, & fructuario, vt s. dixi. Alij dicit eodem modo,

tamen variant exemplum: & ponunt in duobus possidentibus pro parte, tamen eodem genere possidendi: & etiam ista leg. posset esse vera, & bona. Tertij dicit quod hic loquitur in plurali vni tantum, & loquitur ei: & facit causa honoris. Hoc nõ placet: ideo quod Imperator summo pontifici loquitur in singulari, vt in epistola, inter claras: & in epistola, victor. de sum. tri. & fid. cat. ho. Præterea, vos videtis quod mos Romanorum adhuc est hodie loqui etiã cardinalibus in singulari, s. tu. Alij volentes hoc quod vni tantum respondeat: dicunt quod hæc verba, vti possidetis, ponunt materialiter quasi dicat, rector prouinciæ vim fieri prohibebit, vti possidetis. i. per interdictum vti possidetis. Sed hæc nõ est vera, per illud quod j. dicitur in tex. nec precario possidetis, quod verbum non ponitur materialiter. Teneas ergo primam vel secundam: & expositiones, quæ fiunt in gl. optimè adaptantur ad illam. ¶ Expedita prima gl. venio ad secundam gl. dicitur hic in tex. fundum. imò videtur quod nõ habeat locum, nisi pro ædibus: vt ff. eo. l. j. in princ. Solu. quod ibi dixit, in ædibus: dixit causa exempli. ¶ Opp. de l. j. §. j. ff. e. Sol. Speciale est hic in cloaca: quod pro illa non cõpetat interdictum: quia propositum est interdictum speciale de cloacis. ¶ Venio ad recitandam istam materiã per quæstiones. ¶ Quæro, an hoc interdictum habeat locum pro rebus incorporalibus. Gl. dicit quod sic, vtile, nõ directum: vt l. si cõti. §. Aristo. s. si fer. vend. Ratio, quia non possidentur proprie: vt l. seruus. §. incorporales. de acqui. re. do. Ita dicit gl. hic, & bene. quod tamè latius examinaui in l. j. in princ. ff. eo. vbi examinaui pro quibus rebus cõpetat hoc interdictum. vide hanc glo. ¶ Quæro, dicitur hic, vti possidetis, & c. Quæro, quo tempore requiratur, quod quis possidat in hoc interdicto. Gl. dicit quod tempore lit. contestatæ. vt l. iusti. de interdic. §. hodie. & vide gl. ¶ Modò venio ad gl. mag. dicitur hic, cum ab altero nec vi, nec clam, nec precario possidetis. quæro exempla istorum. do. Azo multum laborauit in ponendo ista exempla hic. & gl. hic ponit. & do. Inn. dicit, nescio breuiter quare Azo tantum laborauit, quia vi possidet à me, qui vi me expulit: clã possidet à me, qui clam possessionem meã ingreditur: precario possidet à me, qui à me precario rogauit. Parcat mihi do. Inn. Ipse nõ inspexit intellectum Azo. quia do. Azo habuit de necessitate laborare. nam interdictum vti possidetis datur possidenti: vt l. j. §. hoc interdictum. ff. eo. Sed si aliquis possideat à me clam, vi, vel precario, secundum exempla Inn. ego non possideo: igitur ego agendo non possum vincere in hoc interdicto: quia non possideo. ideo Azo iuit quærendo exempla, vt alius possideat à me vi, clã, vel precario, & ego possideam vt possim in hoc interdicto obtinere. ideo sunt facta ista gl. Sed ad vnũ aduerte, quod ista gl. quæ hic ponuntur, non respiciunt tex. directè: sed respiciunt materiam. Nam tex. loquitur de iustitia auctoris, quod auctor ipse possideat non vi, nõ clã, non precario ab aduersario. Et respiciendo tex. optimè procedunt exempla Inn. quia ad hoc vt possessor obtineat agendo hoc interdictum, est necesse quod ipse nõ possideat à me vi, clam, vel precario ab aduersario. Si enim ipse possideat à me vi, clã, vel precario, & ego molestarem eum, & turbarem in illa possessione, ipse contra me non posset vincere in hoc interdicto. quod est mirabile. Licet enim quis me vi, clam, vel precario, expulit de fundo: ego non possum eum expellere ex interuallo: possum tamen inquietare & turbare eum in possessione, & ipse non poterit contra me vincere interdicto vti possidetis: quia à me possidet vi, clam, vel precario. & vide gl. super vers. præcario. quæ videtur hoc velle: & hoc etiam videtur velle glo. in l. j. in fi. cum l. seq. ff. eod. & ibi dixi, secundum do. Azo. & ista gl. respiciunt iustitiam, vel iniustitiã, ex parte rei: quia ponit pro constanti quod auctor possideat iustè, reus iniustè ab aduersario. Quæro, quomodo istud possit procedere: trãtant ista tres gl. ¶ Quæro ergo, quomodo possit hoc esse quod aduersarius possideat à me vi, clã, vel precario, & quod con-

¶ Differt hæc lex, Vide quod legitur & no. in l. j. in princ. si mulier vëtris nomine.

¶ In plurali. Imperator scribit summo pontifici in singulari ad quod solennis glof. quam alle. hic Bal. quam vide in l. j. in princ. de superficie.

¶ Habeat locum. Et adde Bal. hic, in iij. col. & adde quod habetur per gloss. & Bar. in l. j. in princ. ff. eodem.

¶ Requiritur. Adde Bart. in l. j. §. fin. ff. eod. quod si probet se ante possidisse, vide Bal. hic, in vlti. col.

¶ Possideat. Et no. mirabile: quia licet non possum expulsiorem meum ex interuallo expellere: tamen impunè possum eum turbare. quod bene not. & no. Bart. in di. l. j. §. ff. eo. & quod ibi dixi. & Bal. dicit in iij. colum. sequitur etiam hic.

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Dicit Azo. Adde a gloss. & Bart. in l. si duo. in prin. ff. eod.
- b ¶ Habet vim interditi. Adde Bar. l. j. §. interditi in in. co. ff. eo. & Bal. in vj. co. Adde Bar. in l. clam possidere §. qui ad nundinas. in fi. ff. de acq. pos. b
- c ¶ Satisficere. Qui possidet immobilia, & qualiter intel ligatur qd possidet immobilia non te neatur satisficere: ad de Bart. in l. sciendū. in prin. Bald. hic in fi. dicit, non decido eo casu: quia glo. in d. §. quidam. nō videtur hoc tenere. sed imō gl. in l. Iulianus. in fi. eo. titu. expresse contrariū tenet.
- d ¶ Formari libellus. Libellus vti possidetis, vide in Spec. de cau. pos. §. pmitto. verū. & scias. & Bar. in l. j. §. interditi. ff. eo.
- e ¶ Formabitur sententia. Qualiter formatur sententia vti possidetis, adde Bar. in l. si duo. ff. eo. & aliquas formas huius sententię, vide Bal. in l. j. §. de senten. §. fin. cert. quā. sed in hoc interditi vti possidetis, an interponatur primum decretum, vide Cy. hic circa fin. & not. Bart. in l. si prius. in vlt. q. de oper. noui. nun. Et Bal. in auē. ei qui. de bo. auth. iud. pos.
- f ¶ Quia iniuste non possidet. In hoc est gloss. sing. secundū Bal. in l. cum Papi nianus. §. de sent. & facit ad ea quę dixi post Bar. in l. j. §. si publico. ff. de adul. & in l. si a te. §. j. ff. de excep. rei iu. hic per Bal. in pen. colum.
- petat mihi interditi: nā si ipse possidet, ego non possideo. Huius timore dicit Azo. ¶ Dico qd aduersarius meus non possidet, sed turbat me in possessione mea vi: quia in hoc interditi nō requirit qd quis se asserat possidere, sufficit quod me turbet: vt l. si duo. §. si vicinus. ff. eod. Secundō verō ponit exēplū de vi. qd est multū subtile, in eo, qui ingreditur tanquā fructuarius, protestans qd animū habeat possidendi naturaliter. de quo dic vt in gl. Et aduerte ad me, hoc est mirabile in casu isto, qd interditi vti possidetis, licet sit interditi retinēdę possessionis, tamen habet vim interditi recuperandę possessionis. Non enim potes à turbatione desistere, nisi mihi restituas naturalem, quā abstulisti: quia per retentionē illius naturalis turbas me in mea ciuili: vt l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acq. pos. & l. naturaliter. §. nihil cōmune. eo. ti. Gl. ponit hic tibi vnum aliud exēplū, & vide. istud exēplū nō videt bonū: quia ex quo nō suspicor me posse repelli, nō amisi possessionem: & sic nō habemus quod queris, qd aduersarius possideat à me vi. Alij dicunt, qd duo possunt in solidū possidere. & secundū hoc exēplū est clarum. Certē istud exēplum nō est bonū: quia duo in solidum nō possunt inuicem possidere, eodē genere possidendi: vt l. iij. §. ex cōtrario. de acq. pos. ideo nō insisto. ¶ Venio ad aliā gl. quę ponit exēplū de clā, qd nō pot quis clā possidere à me. Certē exēplū est clarū, si ui ad nundinas: & tu ingrederis possessionē meā clā, me absente: tu acquiris naturalē: vt l. clā possidere. §. qui ad nundinas. de acq. pos. Alij dicūt, qd turbat me clā, licet nō possideat. & istud exēplū in se procedit: sed primū exēplū est verū. ¶ Sed cōtra hoc op. Si clā ingrederis possessionē, voco te ad iudiciū, tu venis: certē tu desinis possidere: quā nō es in fundo, nec in eius cōspectu. ergo &c. Huius timore dicūt quidā qd interditi debet reddi in fundo. Tu dic qd ille, qd habet naturalē tm vadēs ad iudiciū eā retinet: vt l. iij. §. vnde vi. de vi & vi ar. & no. in l. j. in gl. mag. de ac. pos. ¶ Quæro, circa hoc, si tu ingressus es clā possessionē meā absentis, & ego eā postea ingredior clā, an naturalem acquirō? Gl. dicit qd nō, & bñ: quia retinet naturalis animo tm. Sed quæro an occasiōe illius naturalis cōpetat interditi vti vi. Gl. dicit qd nō: & bene: quia ab initio nō est nata, nec postea nascitur.
- ¶ Venio ad gl. sup ver. precario. quō pot esse qd quis possideat precario à me, & cōpetat hoc interditi. Gl. sup hoc ponit exēplū clarē: quia cōcessi precario alicui, vt possideret naturaliter tm si em cōcessissem vtrāq; tūc nō cōpeteret mihi hoc interditi. ¶ Restat modo qualiter snā in hoc interditi debeat formari: verū quā snā depēdet à libello ideo prius vidēdū est qualiter fit formādus libellus: quia hoc venit in examinatiōe secundę partis: ideo venio ad secundā partē, ad quā secundū lec. glo. op. qd possidet immobilia, nō cogit satisficere: vt l. sciendū. ff. qui satis. cog. sed hic possidet immobilia, ergo &c. Gl. dicit, qd hic loquit de satisficatione iudicatū solui, lex cōtraria loquit de satisficatione de iudicio sisti. Certē dñi, ista lec. nō est vera in se, Nā si ille possidet immobilia, nō satisficat vbi possidet alia, quā ea, p qbus cōuenit: vt l. de die. §. qdā. ff. qd satis. cog. licet gl. videat aliter tenere, in d. l. sciendū. in prin. Præterea, hic erat dubiū, an possideret, vñ etiam de satisficatione de iudicio sisti posset intelligi hic, sed prout intelligit de satisficatione iudicatū. solui. ¶ Op. In sti. de satis. §. sed hodie. dicit gl. fateor qd hodie corrigi finis, quā hodie nemo suo noie cōuētus cogit satisficere iudicatū solui. Licet hoc sit verū in se, tm lec. lac. de Arc. magis placet: quā magis vtilis, & secundū illā hęc lex remanet icorrecta. ¶ Ex qua lec. habes qualiter debeat formari libellus in hoc interditi. Nā tu debes petere qd te non molestet, & qd à turbatione, & à molestatiōe desistat, & qd nō caueat de nō molestando te in futurū: & qd præstet interesse molestatiōis pteritę. Prima duo probant hac lege, & in legibus allegatis. ad p bādū hęc lec. Ia. de Arc. vltimū de interesse pbat in l. si duo. §. si. ff. e. ¶ Hoc præmissis veniamus ad

- e sententiā, qualiter formabit snā in hoc interditi. Glo. qd incipit, sed qualiter formabit snā, iudex multū se inuoluit. Hic aduerte, qd nō cōstat actorē tantū possidere iuste, reū nullo mō, vel iniuste, ab aduersario ipse debet obtinere, & reus debet cōdē nari ad omnia qd dixi debere contineri in libello. Quādoq; cōstat actorē possidere iniuste ab aduersario: tūc reus absoluet simpliciter: nō em pot actor vincere in hoc iudicio, neq; reus pot vincere, vt actor in aliquo cōdēnef: quia nō possidet, vt s. dixi tangit in gl. præce. Qd nō cōstat reū tm possidere: & tūc si quidē iniuste ab aduersario, actor succumbit, quā nō possidet reus: tm in nullo cōdēnabit, quā iniuste nō possidet ab actore. Si verō reus possidet iuste, vel iniuste, nō ab aduersario: tūc ipse absoluet, & actor cōdēnabit sibi ad illa tria, quę dixi debere cōtineri in petitiōe, etiā si nō sit petitiū per reū, Rō: quā istud iudiciū est duplex, quilibet est actor, & reus: vt d. l. si defunctus. in fi. ff. de p. cu. & l. sed cū ambo. ff. de iud. Et hoc videt velle gl. tua præcedēs, in vlti. q. quā format ibi. & vide eā. Non obstat de iure iu. l. sed & si possessori. in princ. quia illud est iudiciū simplex, istud duplex. Ita tenebat Frac. Accur. & bñ: licet quidā Vltramō. dicāt contra. Qd nō cōstat vtrunq; possidere: tūc si quidem possidet iuste, vt puta vnus est proprietarius, alius fructuarius, vel vsuarius, vel emphyteuta, vel fructuarius: iudex pronūciabit vtrūq; esse potiorē in possessione sua: & qd de hoc caueatur, & interesse molestatiōis præteritę præstet: vt hac l. in prin. & l. si duo. in princip. ff. eod. si vnus possidet iuste, & alter iniuste, non ab aduersario. Si verō vnus possidet iuste, alter iniuste ab aduersario: ille, qui iniuste possidet, cōdēnabitur ad ea, quę dixi s. in libello debere cōtineri. Et prædicta vera, qd cōstat vtrūq; possidere diuerso genere possidēdi, vt vni ciuilit, & alter naturaliter, vt dixi. Si verō vterque pbauit se possidere eodē genere possidēdi, est aduertēdū: Aut vnus probat de antiquiori possessione quā alius: & ille vincit: quia possessio alterius præsumit vitiosa. Tex. est in c. licet. extra. de proba. Si verō vterq; probat de eodē tēpore: tunc si quidē vna pars habeat idoneiores testes, illa vincit: vt l. ob carmē. §. si. ff. de testib. Sed si probatiōnes essent hinc inde æquales: tūc dicit Ia. de Arc. si quidē vnus probat de titulo, alius nō, ille præferet qui de titulo pbat. arg. in l. j. §. & l. vlti. de edi. diui Adri. tol. & d. c. licet. extra. de proba. & isto casu solo reperio qd allegatio dñi prodest in interditi vti possidetis: aliās secus, vt vidistis s. tit. j. l. j. Si verō neuter probat de tit. vel vterq; probat: de hoc sunt opi. hic in gl. Quidā dicūt qd iudex habet pronūciare, vti possidetis, ita possideatis. Quā opi. gl. reprobat: quā hæc sententiā est incerta. De hoc tagit gl. in l. ait prætor. §. j. de re iud. Alij dicūt qd iudex debet abstinerē à iudicādo: sed debet sequere possessionem, ne partes veniāt ad arma, & rixas. Ego cōsueui dicere, qd primō iudex debet pronūciare vtrūq; esse possessorē pro parte dimidia, pro indiuiso. Nā cū vterq; pariter, siue æqualiter possideat, faciēt ibi partes per cōcursum: vt l. si finita. §. cū aut. de dā. infec. sicut etiā dicimus in cōiūctis: vt l. re cōiūcti. de leg. iij. Restat hic vt examinemus vltimā partē gl. hic positā. ¶ Quæro primō, aliquis habet in fundo vsufruētū, alius habet vsu quæro vtrū vterq; possideat. Videf & nō: quia cū fructuarius habeat naturalē: ergo vsuarius eā habere nō pot: vt l. iij. §. ex cōtrario. de acq. pos. In contrarium videtur, qd sicut vsuarius habet hoc interditi: vt l. si. ff. eod. ergo vsufruētarius possidet. Gloss. fatetur quod vterque possidet, sed non in solidum: sed quilibet pro parte. & vide gloss. Istud, quod glo. dicit, non in solidum, sed pro parte: nō placet mihi. Nam pars incerta ratione loci, & ratione quotę, nō pot possidere: vt l. iij. §. incertā. de acq. pos. & l. locus. e. ti. & l. emptor. de vsuc. pro emp. sed pars vsuarij est incerta rōne loci: quia omnis pars pro indiuisa est incerta rōne loci: vt l. Mæuius. §. duobus. ff. de leg. iij. Item rōne quotę pars vsuarij est incerta: vt l. vsus pars. de vsu & habi.

¶ Arg. in l. j. Sic no. quod in casu huius interditi admittitur articuli, & probationes, de dominio: pro quo omnino vide Bart. in l. si de eo. §. si. de acq. pos. Et de articulis in hoc interditi vti de Inn. de renū. in c. sup. & quod not. Bart. in l. ordinarij. de rei vendi. & ibi dicit Bal. in v. colū. id quod Bar. hic, vi de licet qd in hoc interditi admittit probatio proprietatis. & Bal. hic in fi. nota.

hab. Nam pro vsu meo plus volui vno tempore, quam alio: ideo dico qd vterq; possidet in solidu naturaliter, diuerso tamen iure: vnde illud, quod gl. hic subdit, vel non eodem iure, &c. istud est verum. ¶ Querit gl. quid si feudatarius facit alium feudatarium, vtrum iste feudatarius primus possideat. Gl. dicit qd non, sed possidet dominus, & tertius feudatarius tantum naturaliter: & vide gl. ¶ Querit gl. qualiter retineatur naturalis possessio. Gl. dicit, donec quis est in fundo, vel in conspectu. Plenus dic vt ff. de acqui. poss. l. j. in gl. mag. & dic vt ibi. ¶ Vltimo querit glo. Quid si ego possideo naturaliter, & tu civiliter, tertius ingreditur: quis possideat. Dicit glo. qd tertius possidet, quando vsufructuarius deponit animum possidendi. Ego vero, qui consueui tenere qd triplex est possessio, dico qd iste tertius possidet, etiam antequam iste vsufructuarius deponat animum possidendi: vt dixi in d. l. j. de acqui. poss. & l. clam possidere. §. qui ad mundinas. eo. titu. &c.

De tabulis exhibendis.

Rubrica.

¶ Dicitur est s. de interdictis adipiscendae, recuperandae, & retinendae possessionis. Sunt quaedam alia interdicta exhibitoria: ideo de his ponit. Ita potes continuare istam rubricam.

S V M M A R I V M.

¶ Legatarius potest petere hoc interdictum sibi exhiberi illam particulam testamenti, quae pro se facit.

¶ Viuo pupillo non possunt peti tabulae testamenti pupilli.

LEX VNICA.

S in potestate. ¶ Post mortem pupilli, tabulae pupillares postulant exhiberi, hoc interdictum. h. d. ¶ Opp. & videtur qd legatariis detur hoc interdictum: vt l. iij. §. solent. ff. eo. Sol. Concedo istud quod dicit gl. vnde hic subaudi maxime. Tu dic aut quis vult petere qd exhibeantur totae tabulae, & totum testamentum, & hec non potest facere nisi heres ita loquitur hic. Sed si vult petere sibi exhiberi illam particulam, quae pro se facit: tunc potest quilibet legatarius: vt ff. de ede. l. argentiarius. §. j. ¶ Op. & videtur qd debeat agi ex edicto, quemad. testa. ape. ff. quemad. testa. ape. l. j. in prin. Huius timore gl. intrat in illam materiam, quae sit differentia inter hoc interdictum, & illud edictum, & actionem ad exhibendum: & vide gl. tuam, quae est clara. ¶ Querit glo. ¶ vtrum viuo pupillo possint peti tabulae testamenti pupilli. Tex. hic innuit qd no, & est veru. arg. l. ij. §. plane. alias, interdum. ff. de vulg. & pupil. ¶ Querit, ego peto mihi exhiberi tabulas pupillares: op ponitur mihi qd ille, qui fecit illas substitutiones, non habebat filios in potestate: an ista exceptio exhibitionem tabularu impediatur? Hic innuit tex. qd sic. hoc autem an sit verum, qualiter procedat, dixi ff. eo. l. j.

De liberis exhibendis.

Rubrica.

¶ Istud est interdictum exhibitorium, &c.

S V M M A R I V M.

¶ Ciuitas, quae vult repetere aliqua sua castra, quae tenentur ab alia ciuitate, contra quem dirigit libellum.

LEX I.

S i vt proponis. ¶ Si inter patrem & filium est contentio de potestate propter res hoc interdictum expeditur. h. d. ¶ Opp. & videtur qd officio iudicis debeat expediri ista causa: vt ff. e. l. iij. §. hoc autem. Huius timore gl. ponit hic vnam distinctionem, quam tamen latius ponit in l. j. §. per hanc. ff. de rei vindicatio. Finaliter tota virtus eius consistit in hoc, qd interdictum dicitur quasi inter duos redditum, de re tertia. Si igitur est contentio inter patrem & filium de seipso filio, non habet locum interdictum: quia non est de re tertia. Sed si est contentio propter aliud, vt puta propter hereditate: & tunc recurritur ad interdictum. Hic est casus hic, vt l. pe. ff. eo. Idem si filius possideatur ab alio inuitus, potest esse contentio inter me & illum de filio meo: & tunc recurremus ad interdictum: quia est inter duos contentio de tertia re. Secus si sponte sua retinetur. Et hoc est, quod vult dicere tota ista glo. quam vide. ¶ Vltimo no, istam gl. & leges, quas allegat ad vnam questionem: Ciuitas ista detinet aliqua castra ciuitatis Castellae, ciuitas Castellae vult repetere, contra quem dirigit libellum. Dirigit ne libellum contra illa castra, vel contra commune Perusij. Materia ista est argu. qd debemus hic distinguere, aut illa castra detinentur ab aliquo voluntarie aut non, aut a nemine, prout hic distinguitur.

LEX III.

S i ad instar. Breuiter dicit secundum istam gl. Ad similitudinem huius interdicti, potest agi de vxore exhibenda. h. d. Gl. vt hic vides, intelligit hanc legem de illo interdicto de vxore exhibenda: vt dicitur in l. j. §. fi. & l. seq. eo. ti. sed hic, vt videtis in tex. nulla fit mentio de vxore: vnde forte non erat vxor, sed erat concubina. Qualiter ergo tunc ponemus casum in scholari habente concubinam, quae fuit &c. & tunc haec lex faciet mentionem de secunda parte rubricae, sed prima lect. est magis clara.

De precario & Saluiano interdicto.

Rubrica.

S V M M A R I V M.

¶ Quomodo differt Saluianum interdictum ab hypothecaria.

LEX I.

S i te non. Breuiter dicit, vendito contra emptorem, non competit interdictum Saluianum directum: sed ad hypothecariam actionem est recurrendum. h. d. ¶ Op. po. ff. eo. l. j. vbi contra astorem datur hoc interdictum. Solu. Fateor de hoc interdicto vtili, vt ibi: non directo, vt hic. Sed tunc instatur, cum omnia interdicta sint scripta in rem, vt l. j. §. pe. de interdic. videtur qd istud interdictum directum debeat dari contra quemlibet possessorem. Glo. hic videtur fateri qd sit in re & ad contraria non respondet. Vnde sustinendo gl. debemus dicere qd hypothecaria est quid accessoriu ad actionem personale: & sicut personalis actio non sequitur fundum, ita hoc interdictum non sequitur fundum. Vel aliter, & melius dico, qd istud interdictum non est scriptum in re: ideo directum non datur contra tertium possessorem. ¶ Querit, an hoc interdictum competat pro alijs rebus, quam pro rebus coloni, & sic an detur locatori fundi vrbani, vel creditori. Certè de hoc est contentio. Certè credo qd sic. Casus est hic in eo quod dicit debitor tuus, & sic simpliciter: & in si. dum dicit, quae ad exemplum eius instituit, &c. ¶ Querit, quid differt hoc interdictum Saluianum ab actione hypothecaria Gl. mirabiliter loquitur, & dicit qd differt in natura. Item in modo probandi. Natura differt quia istud interdictum est possessoriu, sed hypothecaria est petitoriu iudicium. Et vide gloss. in si. licet hypothecaria nuda possessionem auocet, tunc dicitur petitoriū iudicium. Ratio quia sicut rei vindicatio auocat possessionem ratione dominij: ita hypothecaria auocat possessionem ratione hypothecae, de qua debet constare: & sic est petitoriū iudicium. Vnde a sententia lata super hypothecaria appellatur: sed hoc interdictum est possessorium, cum in eo non habeat dicere re esse obligatam, sed possessam ab eo. qui obligauerat. Et ex hoc insurgit alia questio: quid habeatis probare in hypothecaria? Glof. dicit qd debet probare obligantem tempore obligationis esse dominum. Glo. dicit aliter in l. cum res. j. si alii. res pig. dat. fit. & ibi dicam. & l. rem alienam. ff. de pigno. actio.

LEX II.

H abitantis. Contra haeredes eius qui rogauit competit interdictum de precario. h. d.

De pignoribus.

Rubrica.

¶ Rubrica ista potest continuari duobus modis: Vidistis s. de Saluiano interdicto, vbi mentio fit de pignore: ideo merito subnectitur hic rubr. de pigno. Vel sic: Dicitur est s. de obligationibus principalioribus, & etiam dicitur j. in pluribus partibus: sed quia principalibus obligationibus addunt pignora, idcirco subnectitur rubr. de pignoribus, &c.

S V M M A R I V M.

¶ Pignus, licet minus valeat quam sit pecunia debita, non tamen prauidicatur creditori.

LEX I.

D ebitor. Licet debitor cedat pignori non tamen liberatur. h. d. ¶ No. qd licet debitor velit cedere pignori, qd non iō liberatur: vt hic. Ad id s. de acti. & ob. l. aduersus. ¶ Et ex hoc habeatis aliqd i ferre, qd licet pignus minus valeret, quam

¶ Querit glo. Adde glo. & Bart. in l. iij. §. ex contrario. & de acqui. poss. & istam glo. no. Bald. in aut. nisi rogatu. in iij. col. ad Treb.

¶ Totae tabulae. qn legatarius petit sibi exhiberi protocolum testamenti per Bart. in l. argentarius. §. j.

¶ Aliqua castra. Si commune Perusij tenet castra ciuitatis, & ciuitas Castellae vult repetere: an debeat agere contra castra vel contra Commune Perusij, adde Bar. in l. de inde aut praetor. §. hoc aut. ff. eo. & in l. j. §. j. ff. de rei v. d.

¶ Potest agi. Et vide Bar. in l. j. ff. eod.

¶ Competat. De materia hic acta vide in l. j. ff. eodem vbi plenè per Bar.

¶ A sententia lata. Et vide Bart. in l. j. ff. eodem.

Secunda Bartoli super Codice.

esset pecunia debita, non tamen praeiudicatur creditori: vt l. creditor. ff. si certum petatur. & ibi nota. licet Veneti seruent contrarium, vt dicitur glos. Hic non sunt alia.

LEX II.

Quamuis. ¶ Habens speciale hypothecā, ac etiā

generalē, non recurrit ad generalem in praeiudicium secūdi creditoris, si specialis sibi sufficiat ad debitū. h. d. ¶ Not. quod dixi in sumario. ¶ Op. dicitur hic quiste creditor primus non pōt prosequi quacunq; pignora velit. Cōtra ff. de distra. pig. l. creditoris arbitrio. Solu. Dicunt quidam q̄ illa lex loquitur de rigore: hęc de equitate. Vel verius, ibi erat vnus creditor tantū: hic plures. Sed cōtra istam solu. instatur de l. qui generaliter. in prin. ff. qui po. in pig. hab. vbi indistinctē primus praeferitur secundo. Solu. Ibi tam primus creditor, quā etiam secundus, habebat generalem hypothecam: tamen hic primus creditor habebat specialem hypothecā & generalē. & ideo si potest satisfieri ex speciali, nō recurritur ad generalem in praeiudicium secūdi creditoris. Sed cōtra praeiudicium instatur: & videtur q̄ indistinctē secundus non solū sit potior, sed solus in tali hypotheca. ¶ Vnde op. de praeiudicium l. qui generaliter. in fi. pro cuius sol. breuiter sic dicas, q̄ q̄nq; est vnus solus creditor habēs plura bona hypothecata: & tūc prosequi potest quacunq; velit. Ita intelligit prae allegata l. creditoribus. ff. de dist. pig. Si verō sunt plures creditores: tūc aut primus habet tantū generalem hypothecam, & secundus etiā generalem tantū: & primus praeferitur. Ita intelligitur prae allegata l. qui generaliter. in princ. Aut primus habet specialem, ac etiam generalem, & secundus alterā tantū: & tunc aut habet eas purē, aut sub conditione. Si purē tūc licet de rigore iuris possit prosequi quacunq; hypothecam velit, tamē de equitate nō: & ita intelligitur lex nostra. Si verō habet specialem hypothecam purē, & generalē sub conditione, videlicet si non possit sibi satisfieri ex speciali: tūc sufficite sibi speciali hypotheca, secūdus creditor nō solū est potior, sed etiam est solus in illa hypotheca. Et ita debet intelligi prae allegata l. qui generaliter. in fi. secundū Ia. But. ¶ Modō pro declaratione legis nostrae, & gl. quæro quid si primus creditor, vel alia extranea persona, possidet ista pignora. nunquid habeat locum ista lex? Breuiter habetis dicere q̄ sic. Nam eadem est ratio, & per consequēs debet esse eadem iuris dispositio. argumen. l. illud. ad l. Aquil. & l. milites. arg. de remili. cum suis similibus.

S V M M A R I V M.

- a ¶ Secundū Dy. An si creditor ingrediatur possessionē rei sibi obligate, praeferatur in dubio hoc facere causa sui iuris, conferuandi, Adde Bal. in d. l. in possessionē. & Bar. in d. l. cum creditor & cum glo. allegata in materia Bal. j. c. l. j. in v. col. in prin.
- b ¶ Determinationē. Non valet pactum debitoris dantis licentiam creditori ingrediendi eo inuito. Adde Bart. in l. alia. §. eleganter. fol. ma.

- 2 ¶ Pactum, per quod datur licentia creditori de ingrediendo possessionē rei sibi obligate valet. Creditor faciens secundū pactū, non dicitur inferre vim. & nu. 4.
- 3 Quod potest fieri sine iudice, vrbanius fit cum iudice, quāuis si fiat sine iudice, non punitur.
- 4 Si debitor, qui dedit licentiam creditori ingrediendi possessionem suā auctoritate, resistat creditori volenti ingrediāz creditor dicatur vim inferre.
- 5 Si debitor post talē licentiam alienauit, an creditor poterit ingredi possidente emptore.

LEX III.

Creditores. Ista est optima lex & habet op

timā gl. quā vide, & signa. ¶ Creditor secūdū formā pacti, sua auctoritate, & sine iudice pōt ingredi possessionē rei sibi obligate: vrbanius tūc fit cū iudice. h. d. ¶ Not. q̄ pactū, per quod datur licentia creditori de ingrediendo possessionē rei sibi obligate tenet, & valet. Secūdū habitis notare, q̄ creditor faciens secūdū pactū, nō dicitur inferre vim. Tertio habetis notare q̄ licet qd possit fieri sine iudice, vrbanius tamen fit cū iudice: quāuis si fiat sine iudice, nō punitur, vt hic colligitur in l. ij. §. non perpetua. ff. de sepul. vio. ¶ Modō oppo. dicitur hic quod creditor ingrediēs possessionem rei sibi obligate, nō infert vim. Contra,

in l. in possessionem. j. ad l. Iuli. de vi pub. vel pri. vbi tex. expresse dicit, contra. Solu. Hic per pactū data fuit creditori licentia ingrediendi possessionem & tamen ideo dicitur vim committere, quia fit secundū pactum. in lege cōtraria nullū pactum fuit appositum. Sed contra istam sol. instatur de l. cū creditor. ff. de fur. vbi indistinctē creditor ingrediens possessionem non dicitur committere vim. Solu. Dicitur secundū Dy. q̄ quandoq; creditor ingrediatur possessionem rei sibi obligate, cā sui iuris cōseruādi: vt puta, quia pactū praeceperat: & tunc non dicitur inferre vim, vt hic. Quandoq; ingrediens possessionē cā iniuriādi alii: & tūc habet locū l. in possessionē. j. ad l. Iul. de vi pu. vel pri. Quandoq; dubitat, & in casu dubio praeferuntur creditore magis ingredi gratia sui iuris cōseruādi, quā causa inferēdi alij iniuriā. & isto casu loquitur l. cū creditor. ff. de fur. secūdū Dy. arg. l. merito. & q̄ ibi nota. ff. pro so. ¶ Modō, pro declaratione legis nostrae quærit gl. q̄ debitor dedit licentiā creditori ingrediendi, possessionē suā auctoritate: creditor vult ingredi: debitor resistit: nunquid creditor dicitur vim inferre? Primō videtur q̄ nō dicatur vim inferre, neque debitor possit resistere, cū semel pactū sibi placuerit. arg. l. in diem. ff. de aqua plu. arcē. & l. sicut. §. de actio. & obli. cū si. In cōtrarium op. fuit Mar. & pro eo facit l. nō est singulis. ff. de re. iur. Ad idē l. æquisimum. in prin. de v. usufru. Gl. approbat primam partē. Sed cōtra determinationē gl. possit instari de l. colonus. & l. cū fundū. ff. de vi & vi ar. quare secundū do. Ia. dicas sic: Nā quandoq; debitor facit pactū creditori, vt etiam eo inuito creditor ingredi possessionē possit: & istud pactū non valet: vt l. cōuenire. ff. de pac. do. l. si vnus. §. illud. ff. de pa. Q̄nq; debitor facit pactū creditori simpliciter, vt possit ingredi possess. auctoritate sua: & tunc per istud pactū videtur agi, vt creditor etiā non citato nec requisito debitor ingrediatur: quo casu si creditor ingrediatur possessionē iusta cā adeptus est: quia secūdū formā pacti, & nō dicitur inferre vim, & si vellet creditore expellere, nō possit: quia relictē possidet: vt l. j. §. vnde vi. & isto casu est vera opi. hic posita. Q̄nq; creditor vult ingredi possessionē cōtra omnimodā volūtate debitoris resistētis: & tūc nō pōt imō dicitur inferre vim. Sicut aliās dicimus in colono. nā colonus mutādo voluntatē priuat dñm possessionē, licet dñs possideat: vt in praealle. l. colonus. & l. cū fundū. ff. de vi & vi ar. se cū dūm Ia. Bu. ¶ Itē quærit gl. j. circa mediū: Ecce debitor in instrumēto dedit licentiā creditori ingrediendi possessionem auctoritate propria: postea eam alienauit: nunquid creditor poterit ingredi possidente emptore. Glo. nostra hic determinat q̄ sic, per l. Titius. de ser. expor. Cōtra determinationē gl. possit instari: quia istud pactū, q̄ datur licentia creditori ingrediendi, nō tribuit aliquod ius reale neq; personale: sed quandā licentiā cōcedit. Imo plus: quia posito q̄ aliquod ius personale tribueret, tamē actio personalis, siue ius personale, nō intenditur cōtra singularē successorē: vt l. j. §. si hæres. ff. ad T reb. & l. si fideicommissum. §. tractatū. ff. de iudi. Quid dicemus? Dicitur secundū Ia. But. & sunt optima verba: quia quandoq; debitor facit pactum creditori solū dādo sibi licentiā ingrediendi: & tunc sicut resistendo creditori volenti ingredi, dicitur mutare voluntatē, vt dixi in praeiudicium questione: ita & alienādo. Quo casu est dicendum idē in debitorē, quod in colono: quia colonus mutando volūtate priuat dominū possessionē: vt prae allegata l. colonus. & l. cū fundū. & sic creditor ratione possessionis nō poterit ingredi, nec etiā ratione pacti: quia nō afficit singularē successorē, vt prae dixi. Quandoq; debitor non solū facit praeiudicium pactū, sed cōstituit se possidere nomine creditoris, per quod ipse creditor videtur possidere: vt l. quædam mulier. ff. de rei v. ed. & l. quod meo. ff. de acqui. pos. Et in isto casu dices, vt praeiudicium membro, secundū Ia. But. Quandoque debitor impetrat possessionē praeiudicium ab ipso creditore, & creditor sibi concedit: & tūc an nulla possessio est translata

¶ Successorē. Aut est corruptus, aut malè dicit. Nam in isto casu naturalis, & ciuilis, est apud creditore: licet debitor interuertat, & priuet creditore naturalis: tamē propter naturalem remanentem penes eū, debet posse ingredi. Etiam dicit Bar. hic, j. prox. dū alleg. l. clam possidere. & ita tenet Bar. infra in iij. questione princ. Cogita, quia fortè est verius quod hic dicitur: quia si per talē alienationē priuatur ciuili & naturali: vt no. in l. peregrè. §. quibus. de acqui. pos. ergo nimirum si amisit possessionem, non potest propria auctoritate ingredi: nisi faceret incōtinenti, per ea, quæ not. in d. l. cū fundum. de vi & vi arm.

a ¶ Debitor alienet. Adde quod idem tenet Bart. in repe. huius l. in fin. v. q. principalis. in ver. sed pone quod debitor quem sequitur hic Sal. In contrarium tamen tenet Bar. in l. interdum. §. si. ff. de acquiren. pos. & in l. Celsus. iij. colū. in ver. sed pone q. debitor. ff. de usufructu. quem ibi sequitur Imo. & communiter omnes. quod verius est.

b ¶ Ingredditur. Et tene menti perpetuo quod per licentiā de ingreditō possessionem in bonis, videtur hypothecata, secundum Bal. hic singulariter in fin.

c ¶ Verbū debet. nota hic de verbo debet, an importet necessitatem, not. j. l. solet hic alle. in gl. Adde gl. in verbo, debeat hic, in de. j. de sta. mona & legitur & nota. in c. j. de spon. impube. xxv. q. j. confidimus. in gl. quod autem in verbo, solet vide Barto. in l. j. §. quomodo & quando iudex. nec semper verbum, debet, importat necessitatem, sed aliquando honestatem: vt probatur in c. intelleximus. de iudi.

translata in debitorē precario rogantem, q. fieri potest: vt l. certē. §. ij. ff. de preca. Et in isto casu et dicas vt in præceden. Quādoq; in debitorē precario rogantē solū naturalis possessio est translata, quod præsumitur in dubio: vt l. & habet. §. eū qui. & ibi no. ff. de preca. Et isto casu si debitor alienet in emptorē, transit solum naturalis possessio quā debitor habebat: & sic creditor ratione civilis poterit ingredi illam pos. nisi sit repulsus, vel suspicetur se posse repelli. arg. l. clam possidere. §. qui ad mundinas. ff. de acqui. pos. Quādoque in debitorē precario rogantē, ois pos. est translata qd fieri potest: vt l. in rebus. §. ij. ff. de preca. & not. in præalleg. l. & habet. §. eum qui. eod. tit. & isto casu creditor poterit ingredi possess. rei sibi obligatæ, & ab emptore possessæ. Primò ratione possess. non, quia nullam habet. vt prædixi. Secundò ratione pacti nō: quia pactū istud nō afficit singularē successorē: vt præalleg. l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudi. & in l. eū. §. de actio. & obli.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Creditor ingreditur vel occupans rem debitoris sua autoritate, dicitur committere vim.
- 2 Dictio debet, quādoque exponitur pro potest, & recipit limitationem de vrbānitate. & nu. 3
- 4 Quod fit contra vrbānitate, vel ciuitatē, quæ non sunt præcepta, sed consilia, non punitur.
- 5 Tutor, vel pupillus, cum eius autoritate sit data licentia creditori ingrediendi eius autoritate, quando valeat.
- 6 Qui in alijs personis, & in casibus, in quib⁹ trāslatio possessionis esset, prohibita rōne psonæ, vel rei. In rebus ecclesiæ potest creditor vigore talis conuentionis ingredi, si valida cōuētio præcessit.
- 7 Vel nisi res essent sacratæ.
- 8 Talis licentia ingrediendi p propria autoritate, potest concipi in vltima voluntate.
- 9 Et tam in alijs contractibus, quā in pignore, talis conuentio, & licentia valeat.
- 10 Constituens se creditoris nomine possidere, vt eius conductor transfert in eum & naturalem, & civilem possessionem.
- 11 Si verò constituat se eius precario nomine possidere, trāsferat in eū civile possessionē tm, retenta naturali: & tunc debet adijci q. licet ingredi &c.
- 12 Pactum q. licet creditori non solum ingredi possessionem, sed etiam in solutum accipere sua autoritate, an valeat.
- 13 Tale ius intrandi, & retinendi possessionem propria autoritate, non competit ante debitum liquidum, seu in notorium deductum.
- 14 Liquidatio debiti fit parte citata solēniter libello dato, & lite contestata.
- 15 Remedium quod creditor ex pacto possit ingredi possessionem, negotio non liquidato.
- 16 An tunc possit creditor ingredi ante moram super obligatione principali.
- 17 Per talem conuentionem licet debitor resistat solo verbo, potest creditor ingredi: nisi debitor offerat debitum. & nu. 19.
- 18 Si de facto resistit, & constituit se creditoris noīe possidere, potest creditor per vim ingredi, iudex potest committere parti vt ingrediatur sine vi.
- 19 Per talem conuentionem ingrediendi propria autoritate, potest creditor ingredi clam, seu debitor re ignorante.
- 20 An tale ius possit exerceri contra vniuersalē successorem.
- 21 An contra singularem successorem & an sine iudice dicatur debitum liquidum contra eum, sicut erat contra principalem. & nu. 24.
- 22 Quando istud ius exequendi imploratur à iudice contra singularem successorē, an debeat fieri nouus processus.
- 23 An possit adhiberi remedium, q. indistinctè contra successorem habētē causam à debitorē possit exerceri talis conuentio.
- 24 Quando ex vrbānitate aditur iudex in casu conuentionis, de qua in hac lege an debeat pars citari, libellus dari, & ordinariē procedi.

27 Si in instrumento fuit tantum data licētia de ingrediendo: tunc necessarius erit libellus ad acquisitionem possessionis.

28 Quando creditor implorat officium manus militaris contra debitorem, qui armata manu resistit, debet præcedere summaria cognitio.

29 Cum iudicis officium imploratur, vt declaret iustum pretium rei, expeditur res summatim causa cognita, & quō eligatur estimator. & nu. 13.

¶ Reditores. Hæc habet materiam quotidianam, & malè explicatā: & ideo placuit mihi aequaliter eam contingere. Et primo ponā lec. gl. cōm, & eā explicabo. Post ea ponam lec. meā nouā. Tertiò ponam aliās. Vltimò ponam materiā per q. Hæc lex diuiditur in duas partes. Primò, ponit quid potest facere creditor, qui pactus est ingrediendo secundū iuris rigorē. Secūdo ponit quid debet facere de vrbānitate. Secunda ibi: attamen & breuiter hoc intēdit.

b Creditor si ex pacto possessionem ingreditur sine iudice: non tamen vim committit: sed vrbānitate facit si cū iudice. h. d. cū gl. ¶ Ad euidentiā præmitte, q. creditor ingreditur, vel occupans rem debitoris sua autoritate, dicitur committere vim.

1 & incidit in edictum diui Marci, in l. extat. ff. qd met. causa. Hoc præmissis pone casum per te, & collige notabilia: sed q. ex pacto licet ingredi possit, vt hic, & l. pe. de pig. ac. & l. qui ratiario. §. alio. e. ti.

2 Secūdo nō. q. dictio debet, exponit pro potest: vt l. obseruare. de officio procon. circa si. & in concor. ibi positus. Tertiò nota, q. dictio debet recipit limitationē de vrbānitate. ¶ Opp. & dicit q. hæc l. sibi iuicē cōtradicat. nā in prin. dicit, q. licitè potest sine iudice: & hoc probāt cōcor. posita in gl. sed in fi. dicitur q. hoc debet facere cū vrbānitate: vel iudicis autoritate: & sic inuit, q. nō licet face

re sine iudice. Sol. gl. duobus modis. Primò, vt exponatur dictio debet, i. pōt. Secūdo, vt determinēt dictio debet, ex vrbānitate. Sed cōtra hoc op. q. sol. ista nō pcedat, nā hoc verbū debet, importat necessitatē: vt l. prætor. in prin. ff. de eden. & l. j. §. q. quis que iur. ff. de ver. sig. l. debitor. Ad hui⁹ declarationē distingue, aut hoc verbū debet, ponitur affirmatiuè, aut negatiuè: vt, nō debet. Primò casu, aut dispositio respicit fauorē eius, ad quē refertur hoc verbum debet: & tunc exponitur, id est, pōt: vt ff. de offi. procon. l. obseruare. §. fin. de interro. act. l. qui interrogatur. Aut nō respicit fauorem ipsius: & tunc si importat necessitatē, rē sultat prauus intellectus, seu alterius legis cōtradictio: & tunc ponitur debet, pro potest. vel determinatur cū hac dictio ex vrbānitate: vt l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. ij. & de iudi. l. & post edictum. circa prin. Aut non resultat prauus intellectus, seu cōtradictio l. & tunc stat p proprie & necessitatē importat: vt d. l. prætor. de eden. & in concor. ibi allegatis. ¶ Secūdo casu, q. nō ponit negatiuè: & tunc importat necessitatē: vt l. non debet. ff. de dolo. & de reg. iur. l. non debet. Fallit vbi sic intelligendo, resultat iuris contrarietas: quia tunc determinat nō debet, s. ex vrbānitate, vel honestate: vt ff. de offi. procon. l. solet. §. sicut. ¶ Tertiò contra hoc opp. q. ista expositio nō tollit contrariū. Nam dictio potest, importat necessitatē, sicut dictio debet: & ponitur potest p debet: vt l. sine sensu, vel reli. aut. sed & periculū. Sol. Regula est q. dictio pōt, nō importat necessitatē: vt l. sepe. de offi. præsi. & de iud. l. nō quicquid. Fallit in quibusdam casibus notatis in d. l. obseruare. §. fi.

Cū ergo assumitur hæc dictio debet pro pōt: intelligitur secūdo suā propriā naturā, & regularē, vt necessitatē nō importet: vt voluit hic sentire gl. De significatione tū huius verbi pōt, nō dico: quia esset nimis longum: nec est de nostra materia. Dixi vobis, anno, in d. l. sape. ¶ Opp. quarto ad aliā exceptionem, prout exponit hic, debet, ex vrbānitate. ¶ Contra, nam quod fit contra vrbānitate, vel ciuitatē, venit puniendū: vt ff. de leg. l. j. & ij. & hic non punif, si fiat in ciuilitate & sine

d ¶ Dictio potest. An verbū, potest, importet necessitatem. adde quod not. in l. j. ff. de iniusto testa.

¶ Pro concordia aduerte q. ingredi potest propria autoritate possessionē dominus rei emphyteuta præsupposita ipsa caducitate emphyteusis ipso emphyteuta contradicente. Ita do. Ias. in l. ij. §. expeditio gl. in ver. repellere. col. ij. C. de iure emphy. alle. Bart. tenere in l. certa forma. C. vt imple. lega. Contra alle. Bart. tenere in d. l. ij. & cōtra principium distinctionis, vbi tenet negatiuam & ibi. alleg. Bartol. contrariari in hac repeti. l. creditores. in iij. q. o. princ. in verfic. & prædicta vera & c. quando in instrumento inuestiturae adest cōstitutum, vel precarium positum in pacto de ingrediendo bona debitoris propria autoritate: quia saltem civilis possessio est penes creditorem: ideo incōtinenti possit propria autoritate: quia dicitur potius defensio. quā occupatio, tūquā spoliatus ab illa ciuili saltem possessione quem habet posse incontinenti, vim vt repellere: vt contingit in simili in l. cū fundum. ff. de vi & vi arma. vbi amplè per docto. & sic in duobus videtur cōtraria: sed quia aptas accommodat ipse solutio nes in dic. l. ij. ideo dicendū vt ibi per eū qui valde subtiliter, & copiosè loquit. post Imol. in c. potuit. de loca. Alia etiam posset colligi solutio. vt in apostil. dom. Alex. ad Bartol. in d. l. ij.

Secunda Bartoli super Codice.

- a** ¶ In pupil, Imol. in d. l. §. si à pupillo. tenet secus gl. ibi: secunda solutio, & melius.
- b** ¶ Hosti. dicit contra hoc. no. in c. ve rü tenuit cõtrariü, & cõter sequunt ibi docto. facit l. si qs curialis. & qd ibi not. Bald. C. de epi. & cler. & bald. in l. neminem. s. de sacrosanc. eccle. Cũ Barto. transit domi nus Anto. & Imo. in c. verum.
- c** ¶ Secundo princi paliter. Adde Bal. in l. legis. qui bo. ce dere pos.
- d** ¶ In instrumento. Vide Barto. in l. in terdü. ff. de acquir. pos. & vide Bal. in l. quisquis. viã do. & Bar. ibi.
- e** ¶ In solutũ accipe re. Et vide Bart. in l. Titius. j. alleg. de pigno. act. & Iulius in l. quamuis. aliã. Callipodi. de sol. & q not. Bald. in l. legis. qui bo. cede. pos. & quid in do. te vide Bald. in l. j. si in cau. iudi. pign.
- f** ¶ Iudicis. Et vide Bar. in l. si. j. de pac. pig. & j. in si. huius l. & i. l. quãuis. als. Callipodi. de so. lut. de practica j. vide & no. q licet pretium possit cõ mitti in arbitrium tñ fallit in casu l. si fundus. §. si. ff. eod. allega. hic. & adde Baldus. post in l. in sementis. de contra. empt. & Bal. in l. si fundus. §. si.
- g** ¶ Competere tale ius. Et an requirãt liqdatio. vide Bar. in l. j. ff. si fer. vend. & in l. j. in versic. quæro vtrum do. minus. de iure em. phi. & adde Bald. in l. per diuersas. s. mand. in x. q.

iudice ergo & c. Soluti. Sicut in sacra pagina, que-
dã sunt precepta, in quib⁹ cõtra faciẽs peccat mor
taliter, vt i nõ dilectione pximi, & simi. Quæ dã
sunt cõsilia, vt illd: vèd: oia que habes, & da pau
perib⁹: in illis cõtra faciẽs nõ tenet. Ita in iure ciui
li, si quis facit contra ciuitatẽ, & vrbãnitatẽ, que
non sicut præcepta, sed consilia, nõ punitur, vt hic
quia illud de ingrediendo cũ iudice, est cõsiliu, nõ
præceptũ. Sic ff. de solu. l. si stipulatus sum. §. j.
& de re. eo. l. si pupillorũ. §. si pupill⁹. ff. de rei vè.
lis qui. Si verò quis facit cõtra ciuitatẽ, seu vrbã
nitatẽ, quæ sicut præcepta: tunc punitur: vt d. l. j.
& n. de legibus. Iamen qñque punitur ordina
riè, si pœna ordinaria est statuta: qñq; & extraor
dinariè. ar. l. at si quis. §. idẽ Labeo. ff. de relig. &
l. si. in fin. ff. quod met. cau. licet ibi gl. simpliciter
alleg. Non est ergo verum dictũ gl. quæ indefini
tẽ dicit, q in ciuilitate factũ non punitur, & hoc su
stinent lec. gl. Dices ergo q hic ponit debet, i. põt
& hoc propter euitadã cõtrariatẽ legũ. Sed ego
ostendo, quòd hæc lex potest legi propriè, prout
iacet: & sic dicta expositio non est necessaria, &
non debet fieri. Ilego ergo eã alio modo, & sic vos
scitis, q est differentia inter eũ, qui possidet, siue
est in possessione, & eũ, qui intrat pos. vt l. in. §. si.
ff. de acquir. pos. & ex qui. cau. in pos. ea. l. cum le
gati. & l. n. in prin. p hærede. Itẽ aliud cõsequit,
qui intrat pos. & aliud qui possidet, siue possessio
nem acquirit: vt l. is cui. in prin. & §. q legatorũ.
ff. vt in pos. leg. Hoc pmissio pone casum tĩc: Cõ
uentũ est inter creditorẽ, & debitorẽ, vt liceat cre
ditori ingredi pos. autoritate sua, non soluta pec
unia creditor ingressus est: qro nunquid incidat
in edictũ diui Marci, & ingrediẽs pos. committat
vim. Rñ. q non facit vim. Secundo quærit an ex
vigore talis pacti possit possidere & possessionẽ
sibi acq̃rere. Rñ. q hoc non debeat fieri sine iu
dicis autoritate: & hæc est vera si ponas præcef
sisse simplex pactũ de ingrediendo: & plana est
lec. & ratio eius est, quia hoc nõ venit in pactum:
quia fuit solum actũ ingrediendo possessionem.
Probat hęc casus positio expressè per l. si quis
ante. ff. de acquir. pos. & hoc nouũ tene mēti. Lec.
tũ gl. in se põt esse vera, si ponamus cõuentionẽ p
cessisse de vtroque. s. de ingrediendo, & pos. acq̃
rendo. hoc faciũt notari hodie, q dicit in instrũ,
quã pos. ingrediendi, & accipiendi, & retinendi
sua autoritate & c. q bñ aduertat, rogo te. ¶ Nũc
venio ad materiã legis nostræ, quã examinabo p
quinque qõnes principales. Primò qro de perso
nis debitorũ hoc promittentiũ. Secundo de for
ma seu modo cõstituendi tale ius ingrediendi. Ter
tiò de tempore, qñ incipiat cõpetere effectualiter
tale ius. Quarto quæro, cõtra quas personas cõpe
tat. Quintò de officio iudicis, qñ ad hoc adif: de
quo tangitur in si. gl. nostræ. ¶ Primò ergo qro,
qđ si tutor vel pupillus eius autoritate, dat hæc
licentiam creditori: vř q non valeat: qa pupillus
posse, aĩo perdere nõ põt, vt l. pupillus. de acq̃rẽ.
re. do. & l. possessionẽ. de acquir. pos. Hoc videtur
magis expressum in l. magis puto. §. j. de reb. eo.
E contra vř q valeat: quia potest trãsserre posses
sionẽ: vt l. n. §. si à pupillo. ff. p empt. Rñdeo, aut
creditor vult vt pacto, tñ ad executionẽ iuris rea
lis; si ipsius pignoris: & tunc si pignoris cõstitu
tio valuit, valet istud pactũ: vt ff. de reb. eo. l. si pu
pillorum. §. j. Aut nõ valuit: & tunc nõ valet pa
ctum: vt j. ti. n. l. curator. & l. pe. & l. cũ principalis
ff. de reg. iur. Aut creditor vult vt pacto ad exe
cutionẽ iuris personalis: & tunc aut fit pactũ cum
creditorẽ, q liceat ingredi tantũ: & valet: qa con
ditio personæ pupilli non est impedimento: vt l.
apud Iulianum. in prin. & §. sequen. ex qui. cau.
in pos. ea. Aut fit pactũ q liceat ingredi, & posses
sionem adipisci, & retineri: & tunc quantum ad
res, quæ seruari nõ possunt, valet: qa res quæ ser
uari non possunt. per tutorem alienari valent: vt
l. lex quæ tutores. s. de admi. tu. sed quantum ad
alias res, non valet sine iudicis decreto: quia sua
voluntate non potest possessionẽ in alium trãf.

ferre: vt d. l. pupillus. & l. magis puto. §. j. de reb. eor. Nec obstat l. n. §. si à
pupillo, quia ibi debet intelligi q pos. erat penes emptorem. Vel loquit
6 in remobili, cuius alienatio secundã illã tepora nõ erat p̃hibita: ¶ Quod
a modo dico in pupillo, idem dico in oibus personis, & in omni casu, in
quo translatio possessionis esset prohibita, vel ratione p̃sonæ, vel rōne
7 rei. ¶ ¶ Quæro, quin in rebus ecclesiæ, an creditor poterit ingredi vigore
talis conuentionis. Inno. no. q nõ extra de fo. cõpe. c. verũ. & ibi per eũ:
no. q nõ licet ingredi sine autoritate iudicis ecclesiastici. Nam cũ se mel
dñum rei trãstũ sit in ecclesiã, sanctũ sanctorũ est Dño: & in eã com
mittitur sacrilegiũ. ar. x. n. q. n. nulli liceat. & c. j. Sed hosti. dicit cõtra hoc
b per. c. cum dilecti. de dolo. in quo residet Io. And. in d. c. verũ. & hoc, cre
do, si valida conuentione præcessit: vt s. de epi. & de. l. si quis curialis. & fa
cit: quia executio iuridica excusat à sacrilegio: vt l. quãquã. in princip. de
aqua plu. arc. Ad qđ facit q no. per Dy. in d. l. si pupillorũ. §. j. vbi dicitur
q creditor potest vendere res ecclesiæ: non seruatis solemnitatibus, quæ
8 aliã requiruntur. Prædicta vera, nisi res esset consecrata vel similia: vt
c in c. semel Deo dedicatũ. de re. iur. lib. vj. ¶ Secundo princip. iterũ quæ
9 ro circa modum constituendi: antalis potestas constituendi cõcipi pos
sit in vltima voluntate. Breuiter dico q sic in contractu: ergo in testamẽ
to: vt l. seruum filij. §. cum qui. ff. de leg. j. & maximè cũ ex vltima volun
tate, trãstertur dominium recta via: vt l. à Titio. ff. de iur. & hæc opin.
p̃haf. ff. de pig. ac. l. nõ est mirũ. & de ali. & de. l. Lucius. & est cas⁹ ex
p̃ssus. ff. de le. n. l. Titia cũ testamẽto. §. j. secundũ tertiã lec. ¶ Iuxta p̃di
10 cta quæro, an in alijs contractibus quã in pignore, valeat talis cõuentione?
Breuiter dico q sic: vt l. Titius. ff. de ser. expor. & s. si seruus extero. l. j.
& n. & si man. fu. ita alie. l. j. Et sic illud pactũ est vtile, tã in pignore, vt
hic, quã in alijs cõtractibus: alias occupans pos. sua autoritate esset p̃
do. vt ff. de acquir. pos. l. si ex stipulatione. & s. de acquir. pos. nec ex vera.
11 ¶ Itẽ quæro, qđ si in instrumento pignoris apponatur q cõstituit se cre
ditoris vel emptoris nõie possidere, velut eius cõduktor, seu precario no
d mine ipsius, & adiciat hæc. l. q licet ingredi & adipisci pos. sua autorita
te: aut alia pacta: an valeant, & quid operentur? Rñ. Primo casu, qñ cõsti
tuit se alieno nõie possidere velut cõduktor, trãstulit in alium omnẽ
pos. quæ erat apud cõstituẽtẽ: vt l. q meo. & l. re pignoris. ff. de acq. pos.
& l. si pignus. de pig. act. & l. quædam mulier. ff. de rei ven. & isto casu il
la adiectio, q liceat mihi ingredi & adipisci possessionẽ, modicũ operatur,
cum iam pos. habeã, sed posset operari talis adiectio. si cõtingeret q talis
constituẽs interuenteret pos. creditori, quia tũc fortè illud pactũ remanet
q liceat ingredi, & adipisci sua autoritate: vt l. j. in in. q. princip. l. dicã.
12 ¶ Secundo casu, quando constituit se precario nõie possidere: & tũc etiã
valet talis cõuentione. l. q meo. ff. de acquir. pos. & operat hoc q ciuili pos.
videatur trãsserri in creditorẽ, seu aliũ cõtrahẽtẽ: naturalis aut remanet
penes illum qui constituit se precario nomine possidere. & hoc in dubio
vbi aliud nõ est actum: vt l. & l. habeat. §. j. ff. de preca. ibi no. & hoc te
nebat Iac. But. in terminis nostris: & tunc illa adiectio, q liceat ingredi,
13 operatur suũ effectũ p illã naturalẽ. ¶ Vlteri⁹ iuxta prædicta qro vř trũ
illa conuentione possit vltra extẽdi, vt nõ solum liceat creditori ingredi, &
e adipisci, & retinere possessio. sed etiam liceat sibi in solutũ accipere? Bre
uiter ista materia expeditur j. de pac. pig. l. j. per gl. & doc. ideo sic distin
gue: quia aut tale pactum apponitur inter debitorẽ, & eũ qui fruẽt⁹ est
creditor, & pro debitorẽ fidẽ suã adstrinxit: aut cũ alio creditore. Primò
casu valet: vt ff. de contrahen. emp. l. si. in prin. Scđo casu, aut audiã, vt ha
beat in solutũ p debito. aut q habeat emptum pro iusto pretio. Primò
casu, aut pactũ ab initio apponit, & non valet secundũ Pet. vt l. j. de pac.
pigno. & l. quãuis. in prin. aliã Callipodius. ff. de solu. Aut ex post fa
cto, & ab interuallo: & valet: vt l. Titius. ff. de pig. act. & j. co. l. cũ dñam.
Sicut enim põt dare in solutũ pure: ita sub cõditione: quia cessat ratio que
esset tempore contractus, vt no. per Cy. d. l. j. Si verò sit pactũ q habeat
in solutũ: aut q sit emptum iusto pretio, valet: vt l. si fundus. §. si. ff. eodẽ
no. in d. l. j. de pac. pig. Quod aut sit iustum pretium, intelligitur arbitrio
f boni viri, viri, hoc est iudicis: vt l. cõmuni. §. cũ ita. ff. de ver. ob. & exp̃f
sum in casu isto. j. de iure do. ipe. l. si. in si. qđ est mirabile. aliã rei p̃tiũ
q cõmittitur in arbitriũ tertij. non valet: vt l. si merces. in prin. ff. loc. hic
verò valet fauore creditoris q est notandũ. & hoc explico j. in v. quãst.
¶ Iuxta prædicta, apponunt quidam creditores, ppter pramissa tale pa
ctum: Tu obligas mihi bona tua. & vt eligant vnam rem, faciunt eã æsti
mari per iudicẽ. quod est valde vtile: & est pulchra cautela. Et aduerte: qa
non confertur in potestate ipsius pretiũ, sed res: vt no. l. in vendentis. s.
de contrahen. emp. & l. in personã. §. generaliter. ff. de reg. iur. ¶ Tertiò
14 principaliter quæro, de tempore. s. qñ incipit effectualiter competere
g tale ius intrandi, & retinendi propria autoritate: qa ista lex loquit qñ
debitum est liquidum tempore contractus ex partium conuentione: po
ne quod non fuit liquidũ ex partium conuentione: vt ecce, promissit mi
hi non venire cõtra aliquã promissionẽ sub pœna mille, pro quibus obli
gasti mihi omnia bona tua: & adiecta clausula istius legis: in quo repe
rio te venisse contra: an potero ingredi possessionem, an debeo petere q
post hoc liquidetur à iudice? Et videtur q non requiratur iudicis liquida
tio: vt l. j. & n. de ser. expor. E contra q sic: vt l. j. si man. ita fue. alie. Re
spondeo sic. Quandoque liquidatur debitum tempore contractus: vt lo
quitur lex nostra. Quandoque debitum tempore contractus non liqui
datur

datur: sed in notorium deducitur per ipsum exercitiū. ita q̄ intētio actō-
ris est fundata, nisi per aduersarium probet aliud: vt q̄n capio in ipso loco
in quo prohibuitur est morari: & tunc non requiritur liquidatio iudicis:
vt l. j. si man. ita fue. alie. Ita intelligo istud q̄ non erat notorium ancil-
lam prostitutam: aliās possit abducere sine iudicis autoritate: vt ff. de
contrah. emp. l. si quis sub hac. Si enim non præcessit aliqua liquidatio iu-
dicis vel partis, non video qualiter possit sustineri ista lex. Facit s. de exe-
cu. rei iudi. l. j. ff. de re iud. l. si cū nulla. Hoc etiā videmus in compensatio-
ne, si quis sua autoritate cōpensat quod sibi debetur, cum eo, quod ipse
debet: tamen hoc non habet locū, nisi in debito liquido: vt l. si. s. de com-
pen. & sic hæreditatis aditio non potest fieri, si dubitē de viribus testa-
mētū: vt ff. de acqui. hære. l. sed & si de sua. & l. cum fallum. eo. tit. ¶ Sed
qualiter liquidabitur hic? Rñdeo, parte citata solēniter, libello dato, & li-
te contest. vt ff. de mino. l. in causā. & l. iudices. s. de iud. & aut. offeratur.
s. de lit. cōtest. Sed an possit adhiberi remediū q̄ possit ingredi pos. ne-
gotio nō liquidato. Rñ. sic, vt dicat expressē in cōuentione, & liceat in-
gredi poss. & eam retinere ante declarationem seu liquidationē pro dicta
quātitate, seu pro alia, qua apparebit ipsum debitore debere ex causa præ-
dicta: & secundū hoc poterit ante liquidationē ingredi. Sed an talis in-
gressus habeat effectū, qui apparebit ex sententia iudicis postea sequen-
ti. ar. pro hoc. j. de pac. pign. l. j. Et p hoc facit: quia omnia prædicta, quæ
in pignore apponuntur, valent nisi reperiantur phibita: vt j. de iur. do. im-
pe. l. si. s. j. ¶ Itē quæro, q̄n debitū est liquidatum, an possit quis ingredi
non præcedente mora super obligatione principali. Videtur quod non,
sed requiritur q̄ mora præcedat: alīs hypotheca vel mora non haberet ef-
fectum: vt l. debitor. j. e. & ibi no. In contrarium no. ff. eo. l. quæsitum.
in prin. Respondeo. Aut subest causa, quia fortē dubitat debitore recep-
surum: & potest ingredi ante morā: vt d. l. quæsitū. Aut nō subest causa,
& non potest, nisi præcedente mora: vt d. l. debitor. j. e. & ff. quib. mod.
pig. vel hypo. fol. l. soluitur. s. j. & no. in d. l. quæsitū. & ideo vt hoc impe-
dimentum tollat, debet apponi in cōtractu ex nunc, id est ipso die cele-
brati cōtractus dedit licentiā. ¶ Quartē principaliter quæro, cōtra quas
personas quæritur istud ius. & primo videamus vt r̄ū possit exerceri cō-
tra ipsum debitorem resistentē. Azo q̄ non. Io. contra, per multas leges
hic alleg. quæ bene faciunt. Iac. But. tenet opi. Azo. nam quis nō potest
ingredi possessionem quā colonus possidet: vt l. colonus. & l. cū fundū.
ff. de vi & vi arma. Sed hoc est in colono, qui nullo modo possidet: ergo
multo magis in debitore, qui possidet omnimodo. Præterea, aut dices q̄
pactum dedit ius personale, & non est verum: quia non nascitur actio ex
pacto. Aut dices q̄ reale, & male: quia non constituitur ius in re: sed ius
intrañdi in rem propter licentiā, & voluntatem debitoris: qua volun-
tate cessante, cessat licentiā: arg. l. interdū. s. si. de acqui. pos. & sic non ob-
stat l. in verum. s. si. de usufr. ff. commo. & l. si. de act. & oblig. quia istud
est verum, quando aduersario est ius quæsitum: sed hic nullum erat ius,
quæsitum, nec reale, nec personale: vt dictum est. Non ob. leges allegatæ
per glo. quia in eis erat ius quæsitum in re: vel dubitabatur de voluntate
debitoris. Ista sunt verba sua quæ mihi non placent: nam tale pactū incō-
tinenti appositum vestitur cōhærentia contractus: vt s. de pact. l. legem.
& in lege bonæ fidei. Ponamus em̄ te stipulatū esse, vt sit hodie commu-
niter in omnibus instrumētis emptionis: & per hoc ero obligatus ad pa-
tientiam, ad patiendū te re vt i, vel rem ingredi. Si igitur contrauenio, te-
neor ad interesse vel ad pœnam: vt l. quoties. s. si. & l. pe. de serui. l. corru-
ptionem. s. de usufr. & quod ibi no. & sic patet q̄ est contracta obligati-
o personalis. Præterea, licet tale pactū non cōstituat ius in re: t̄ū est exe-
cutiuū iuris realis: & in pacto executiuo quis obligatus nō potest cōtraueni-
re, sicut nec in ipsa obligatione: vt l. aliud. ff. de sol. Præterea, nō potest dici
q̄ in legibus allegatis in glo. duret voluntas debitoris: vt l. de accessio. in
fi. ff. de diuer. & temp. præscri. cum illud ius vendendi, sit quoddam exe-
cutiuū: & sic non ob. l. colonus. & l. cum fundū. quia cum antē colonus in-
teruertit pos. dñs non potest ex interuallo postea sua autoritate auferre: li-
cet habeat ius ad recuperandū possessionē: non tamē habet ius executiuū
illius iuris, nec autoritate legis, nec cōuentione præambula: & ideo oportet
q̄ agat: sed in casu nostro creditor habet ius petendi: & habet ius exe-
cutiuum iuris. Tene ergo q̄ talis licentiā non tollatur per reuocationem,
per d. l. aliud. ff. de sol. & per allegata in glo. Non t̄ū credo q̄ debitore re-
sistente de facto possit creditor violenter ingredi, & armata manu: hæc
enim esset causa maioris tumultus & rixæ. Nam manu priuati non hoc
potest induci: vt l. non est singulis. ff. de reg. iur. & l. conuenire. ff. de pact.
do. & l. si vnus. s. pacta quæ turpē. ff. de pact. Istud enim operatur solum
ista cōuentione, vt debitore cōtradiciente soloverbo, possit ingredi creditor
sua autoritate: & hoc est q̄d vult dicere hæc lex: q̄ licet aliās sola prohi-
bitio faciat videri vim fieri: vt l. j. s. quid sit vi. ff. quod vi aut clam. t̄ū p
hanc cōuentionē excusat vt vim facere nō videat: vt hic dicit tex. ad quod
probandū induco in testem do. Odo. in alia materia: vt ibi latius. ¶ Vos
scitis q̄ est quæstio, vtrū iudex possit cōmittere parti, vt ingrediat pos-
sionē sua autoritate: & gl. vt tenere q̄ sic: vt s. vnde vi. l. meminere. q̄d tenet
Iac. de Are. p multas leges: & ibi no. & per Cy. Alibi tenet gl.
contrariū in l. iusto. de acqui. pos. q̄d tenet Dy. per l. nō singulis. de regu.
iur. Et idem tenet Iac. de Ra. & Pe. per l. nisi opinatores. j. de exact. tr.
bu. lib. x. & no. per Cyn. in l. si per vim vel alio modo. Do. Odo. di-

cit sic: Aut iudex vult committere parti, vt ingre-
diatur per vim, etiā si reperiret resistentē: & nō po-
test: vt d. l. nō est singulis. & d. l. nisi opinatores.
j. de exact. trib. Aut q̄ ingrediat sine vi: & potest: vt
vt no. in d. l. meminere. cū si allegatis p Iac. de
Are. Ita ergo in pposito cū licentiā iudicis & ptis
æquarant: vt s. de pig. act. l. pe. & est gl. no. Insti.
de lib. s. multis. Et prædicta vera q̄n in instrumē-
to fuit pactū de ingrediendo sua autoritate. Sed si
fuerit aditum plus. l. q̄ debitor cōstituit se credi-
toris noīe possidere, vel precario possidere: tunc
qa apud creditore ē vtraq; pos. vel saltē ciuili, b
vt dictū est, si debitor resisteret, faceret vim, &
spoliaret eū: & ideo possit ipse cōtinenti p vim
ingredi. Erit ergo magis defensio, quā occupatio
vt no. in simili in l. cū fundū. ff. de vi & vi ar. Fa-
cit ff. e. tit. l. possessionē. Itē q̄ dixi de p̄batione c
simplici solo verbo: intelligo nisi ex iusta cā ipse
phibeat vt puta, qa debitum offeret, vel alia iusta
cā. vt j. debi. v. pi. ipe. nō pos. l. j. s. vñ vi. l. non ab-
re. ff. de vi & vi ar. l. colonus. Distingue ergo sic:
Aut debitor resistit ex iusta cā, aut sine iusta cā:
& tūc aut resistit soloverbo: & nil operatū talis cō-
tradictio. Aut resistit facto: & tunc aut cōstituit
se, creditoris noīe possidere: & tūc potest creditor p
vim ingredi. Aut solū dedit licentiā ingrediedi:
& tunc debitore resistentē nō potest ingredi, vt ex præ-
dictis patet. Sed t̄an à vitio clādestinitatis excusat
talis cōuentione, vt sic possit ingredi debitore igno-
rante: an requiratur scia? Vt q̄ scia requiratur: vt ff.
si ser. v. l. si a te. E cōtra vt q̄ nō: vt hac l. cū simi.
Hoc t̄agit Spe. i. ti. de emp. & v. s. j. sup illo ver.
quā accipiedi & c. Mihi aut vt q̄ si excuset à vitio
violentiā q̄d manus est: q̄ apparet, qa afficit rē: vt
no. in l. vitia. s. de acq. pos. multo magis excuset à
vitio clādestinitatis. Pro hoc tex. ff. d. fur. l. cū cre-
ditor. cū gl. nā ibi loquit q̄s aufert. q̄ patet ex
ti. in quo est posita: vt no. in simili. ff. de cōdi. in-
de. l. si in prin. Facit de in diē addi. l. Impator i. si.
Nō ob. l. si a te qa illa verba cōcedo tibi in ædes
meas immittere, est solū cōcessio iuris illi⁹ serui d
tutis. Nō autē cōcessio licentiā accipiedi pos. vel dū
ibi dicit sciet. subaudi, maxime. Si alio mō intelli-
geres, cōuentione istius l. nihil operaret: vt s. de acq.
pos. l. j. ¶ Quid in successore d̄ vniuersali vtrum
d cōtra eū possit exerceri⁹ ius istius cōuentionis? Rñ.
aut est hæres eiusdē cōditionis, cuius est defunct⁹:
& tūc idē. vt l. h̄r̄ dē. & l. q̄d ipse. de re. iur. Aut est
alterius cōditionis: qa fortē iste est pupill⁹ vel ec-
clesia: & tunc est dubiū, p ea q̄ dixi s. i. j. q. princi-
pali. t̄ū rōne hui⁹ solutiōis collige p ea q̄ not. Cy.
e s. de fa. san. ecc. aut, quas actiōes. in v. q. ¶ Itē dubi-
e taf, qd de successore singulari, cui debitor aliena-
uit, vel ad eū possessio aliqua puenit, an cōtra eū
possit exerceri talis cōuentione. gl. dicit q̄ sic, p l. Ti-
tius. de ser. exp. Itē p rōne q̄ ius pignoris est in rē
vt j. eo. l. pignoris. Itē istud pactū est executiuū
illi⁹ talis iuris: ergo & c. hoc tenet Pe. & Cyn⁹. &
Spe. i. ti. de pi. s. j. ver. itē qd si debitor. Alij sunt
in cōtraria opi. vt Mar. antiqu⁹ gl. p l. eū. de act.
& ob. & idē Ros. i. ti. de edi. di. A dr. tol. qa tale pa-
ctū nō afficit rē, sed psonā: vt l. si. ff. de cōtrahen.
emp. & s. de cōd. ob. tur. cau. l. ea lege. & idē tenet
Iac. But. ad l. Titius. rñ. q̄ ibi loq̄ in casu sp̄ali.
Iac. de bel. disputauit istā q. & determinat idem,
q̄ tale pactū est psonale, & nō afficit rē: vt dictis
legib⁹, & l. domū. de serui. & de alie. iud. mu. cau.
facta. l. iij. s. opus. & cō. p̄di. l. v̄ditor. in princi. &
q̄ ibi no. & ad Treb. l. j. s. si hæres. ad l. Titius. rñ.
q̄ ibi erat tale pactū q̄ operat in resolutione con-
tract⁹, & trāslatione dñi manu iniecta: vt l. si q̄
sub hoc pacto, de cōtrahē. emp. & s. de ser. expor.
l. j. & ij. no. in l. traditiōib⁹. s. de pac. & iō. qa habet
cōtinuū ius in re, afficit rē, & trāsit ad singularem
successore: secus in hoc pacto: qa nō habet ius. hæc
rñ. nō placet. Nā si ille q̄ nō habet ius in re, sed ha-
biturus manu armata potest legis cōuentionē exerce-
re cōtra tertiū possessore: multo magis creditor,
q̄ ante habet ius, in re. itē sicut tale pactū est exe-
cutiuū iuris pignoris: ita in l. Titius. illud pactum

¶ Exerceri. Vide
Bar. in l. j. in penul.
col. s. eo. in lec. no.
in hac repetitione.
& Bart. in l. alia. s.
elegant. fol. mat.
& in l. j. ver. quæro
vtrū de iur. emph.
plenē per Sal. in l.
possessionem j. ad
leg. Iul. de vi.

¶ Non t̄ū credo.
Adde Bar. i. l. alia.
s. elegant. solut.
matri. in l. iustē. de
acqui. pos.

¶ Et prædicta ve-
ra. Si debitor dedit
licentiā de ingredie-
do, & constituit se
creditoris nomine
possidere, potest in-
gredi etiā debito-
re resistentē, & per
vim: qa magis est
defensio, quā occu-
patio. Vide Barto.
s. eo. l. j. in ij. col. &
dū Bart. hic dicit:
vel saltē ciuili di-
cit, q̄ videt tenere
contrariū ipsemet
in l. j. in ver. quæ-
ro vtrū dñs. de iu-
re emph. Pro con-
cordia vide Imol.
in c. fi. in vlt. colū.
de loca. & adde q̄
habet in l. si ex sti-
pu. ff. de acq. pos.

¶ Quid in succes-
fore. Vide plenē
p do. Pet. in c. q̄.
cxxxvij. & in ca. qa
V. de iudi. & in ca.
cum dilecti. de do-
na. & allega. Bart.
sibi contrarius in
l. Celsus. in ij. col.
de vsuca. Andreas
Barba.

¶ Possit exerceri.
Adde q̄ Bal. in c. j.
s. si quis verō. de
pact. in. tir. dicit, q̄
si mortuus est ille,
cui data est licen-
tia per pactum in-
grediendi propria
autoritate, quod
transit ad hæredē:
quia istud pactum
nō est priuilegiū,
sed ius cōe. not. ff.
de pig. act. l. ratia-
rio. Itē trāsit i
singularē successore:
vt puta qa sit ces-
sum: nam cedi pot.
Ita dicit Bart. in l.
j. s. usufructuari⁹.
ff. de ope. no. nun.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Singularē successore. An possit fieri executio contra tertium possessorem, an vero contra non alienatē, adde bar. in l. si quis missum. in §. iudex. de dā. in fec. & ibi dixi. & late per do. Anto. in c. quia. de iudi.

b ¶ Do doctrinam. Idē tenet Bal. in l. a diuo Pio. §. si super. de re iudi.

¶ Pro concordia aduerte, quidā debitor obligauit Sempronio omnia bona sua, & constituit se eius nomine precario possidere: & si praesumitur sibi retinuisse corpora lem possessionē tā a tum in dubio: sed cōtingit q̄ postea debitor idē alteri vedit & tradidit vñā de suis rebus: an ex hoc sit priuatus Sempronius sua ciuili possessione? Bar. videtur sentire q̄ sic il. Celsus. vertit. sed pone q̄ debitor. ff. de vsu sap. Contrarius tamē allegat hic ver sic. sed pone quod debitor. tu dic bar. in d. l. Celsus non loquitur de vera traditione in singularē successore: sed quādo debitor seu veditor constituit se ei nomine possidere: & casus essent valde diuersi: quia si nullo modo possidet constitutus, nullam transfert, per ea, quae habentur in l. quod meo. ff. de acquir. pos. Si autē omnē possessionem haberet: venditor: tunc vtrāq̄ transferret, & fieret iudiciū Sempronio. Sed si tantum naturalem habet venditor, & Sempronius ciuile, vt in casu proposito: certe vbique concorditer tenet Bar. q̄ Sempronio non geratur precium: quia sine animo suo non potest priuari sua possessione: ideo de facto intrare posset propria autoritate: intellige tamen secundū distinctiones, de quibus hic.

manumissionis est executiuū p̄cedētis obligationis de seruo exportado, vñō p̄stitūdo. ¶ Quid ergo dicem? In ista q̄. mihi vñ cōsiderādū q̄ ex isto pacto de ingrediēdo oriē primō q̄dā actio p̄sonalis, qua debitor tenet ad patiētiam: vt s. dixi: & ista nō trāsit cōtra singularē successore; & ita loquūtur oēs leges s. allegatē. Item ex isto pacto oritur quoddā ius, q̄ est executiuū p̄cedētis obligationis: & facit ipsam obligationē habere paratā executionē, secundū volūtate creditoris: vt hic, in fi. ¶ Sicut ex snā oriē actio iudicati, vel in factum itē officiu iudicis, q̄ habet paratam executionem: vt l. minor xxv. ann. cui fideicommissum. ff. de mi. & s. de exec. rei iud. l. ij. Et ista potest ingrediēdi, q̄ cōpetit creditori, ex cōuentione æquiparatur illi potestati, & licet iā sibi date p̄ iudicē: vt s. de pig. act. l. pe. & s. sol. ma. l. dotis. & j. si in cau. iul. j. ¶ Videam⁹ ergo, an istud ius exequēdi, seu executiuū q̄ implorat a iudice, trāseat ad singularē successore, vt cōtra eū possit impetrari executio: an debeat fieri cōtra eū nou⁹ p̄cessus: & post hoc videamus de isto iure exequēdi, q̄d venit ex cōuentione. Circa hoc aut reperio q̄d Cyn. dicit, q̄ aliquā alienatio est facta cū dolo: tunc cōtra singularē successore p̄t fieri executio: vt s. vt in poss. le. l. certa. & ff. vt i. pos. leg. l. si legatorū. & l. is cui §. q̄ i. pos. & not. p̄ eū. s. de alie. iu. mu. cā fac. l. j. in ix. q. Istud nō placet mihi simpliciter: quia contra l. j. §. necessario. ff. si vñ. no. mu. p̄terea, prius debet agi reuocatoria: vt Insti. de ac. §. itē si q̄s in fraudē. ¶ Circa hoc igit talē do doctrinā. Aut q̄rit de iure executio p̄sonalis aut realis. Primō casu aut loquimur i cōtractib⁹: & nō trāsit executio cōtra singularē successore non reuocata alienatiōe: vt d. §. itē si q̄s. Insti. de act. Aut in vltimis voluntatib⁹: & tunc aut alienatio fuit facta dolo, & trāsit cōtra singularē successore: vt d. l. certa. & l. si legatorū. Aut sine dolo: & nō trāsit cōtra eū: vt l. si. ff. vt in pos. leg. Secūdo casu, q̄ q̄rit de executiōe iuris realis: aut tunc ille tertius possessor n̄ habet cām ab eo, cōtra quē principaliter oriē ius exequēdi: & tunc cōtra eum trāsit: vt l. sape. in fi. ff. de re iudic. & s. q̄ res iud. nō noc. l. j. & ij. Aut habet cām ab eo: & tunc aut tale ius exequēdi erat in esse p̄ductū antequā trāfuerit ad istū tertium possessore: vñ q̄ iā erat lata snā, aut erat i actu p̄ductū, q̄ p̄debat litigiū: aut nō erat in esse, nec erat in actu p̄ductū: q̄ lis incepta nō erat. Priō casu, trāsit ius exequēdi: vt l. si superatus. §. j. ff. de pig. & de exc. rei iudic. l. si mater. §. si. & l. iudicare. §. si. Secūdo casu, aut p̄ talē actū res fuit facta inalienabilis: vt q̄a erat q̄stio de dñio: & sic erat res litigiosa: & tunc cōtra talē successore trāsit ius exequēdi: vt j. de litig. l. ij. & sic nō erat necesse vt intētare cōdictio ex illa lege p̄ re reddēda: licet hoc posset fieri si q̄s vellet. & ita intelligo gl. ibi positā. Ant erat in actu p̄ductū: & tunc nō obstāte tali litigio poterat alienari: q̄a erat q̄d in hypothecharia: & tunc nō trāsit ius exequēdi, sed erat op⁹ cōtra successore nouo p̄cessu: vt aut. de liti. §. ad hanc positā. j. eo. aut. hoc ita. secundū solutionē Ros. positā in ea, aut. hoc ita si debitor. Tertio casu, ius exequēdi p̄cedēs ex snā, nō trāsit cōtra talē successore: vt l. si mater. §. si. & l. iudicare. §. si. de exc. re iu. p̄dicta vera, nisi in vltima volūtate, in qua distingue, Aut cū dolo, aut sine dolo: vt s. dixi. Hoc verū, nisi p̄ suā sciētiam, vel patiētiam iudicaret sibi ver⁹ possessor, vt l. sape. §. j. de re iud. & q̄ no. j. eo. l. praes. ¶ Hoc praemisso, venio ad q̄ōne p̄positā, & dico q̄ si dictū pactū fuit appositū ad executionē obligationis p̄sonalis, nō p̄t exerceri cōtra singularē successore, nisi alienatione facta in fraudē recif. vt in Insti. de act. §. itē si q̄s in fraudē. & iō cū pactū, de quo loq̄r Titus. de ser. expor. & de contrahē. emp. l. si q̄s sub hac, hāc alienationē ipso iure rescideret: tale pactū, seu legis cōuētio p̄t exerceri contra quēlibet successore, nec est necesse quod rescindatur a iudice, cū rescindatur a lege: vt ff. de condi. insti. l. quae sub conditione. §. fina. Ad hoc facit quod dixi. s. per Iac. de Bd. Vel pos

sumus sic dicere, quod ibi sunt casus speciales secundū Iac. Bu. Si vero tale pactū apponit ad executionem iuris realis vt in executione pignoris tunc aut ille tertius possessor non habet causam a debitore: & contra eum non transit tale ius exequendi: vt d. l. sape. in fin. & hanc gl. q̄ dicit, vel alio modo possessio est apud alium, nō bñ dicit. Si verò habet cām a debitore: tunc si debitū in ipso instrumēto nō fuit liquidatū, & sic trāsit ad alium: cōtra eū nō p̄t exerceri lex cōuentionis, vt dictū est. Sed si debitū tpe cōtract⁹ fuit liquidatū, & sic ius exequēdi fuit in esse p̄ductū: & tunc trāsit in singularē successore: vt d. l. si supat. §. j. cū sumi. & in ista gl. q̄ in hoc bñ dicit. ¶ Aduerte tñ, q̄ cōtra ipsum debitore p̄t exerceri ist⁹ l. cōuētio sine iudice: q̄ oīa sunt liquidata: sed cōtra istū tertium possessore nō est ita liquidatū: q̄a p̄t esse dubiū, an habeat cām vel non. Hoc ergo debet corā iudice liquidari, & summariē: sicut dicem⁹ in l. a diuo Pio. §. si sup rebus. de re iud. quo liquidato poterit ingredi sua autoritate. Puto etiā q̄ sufficeret hoc esse manifestū q̄ a debitore habeat cām: vt l. emptor. de act. emp. Sed cōtra p̄dicta posset q̄s in stare: Locator habet immissa & illata tacite obligata & ea p̄t sua autoritate includere: vt ff. de dā. inf. l. vt i. q. & ff. i. q. cau. pi. ta. cōtra. licet. Ecce ergo q̄ ius executiuū erat in esse p̄ductū tñ si ille resperueniūt ad tertium habet cām a debitore, nō possum iure executiuo vti: sed deo agere hypothecaria, vel interdicto Saluiano: vt ff. de Sal. iter l. j. & s. de sal. iter di. l. j. & ibi no. Sol. Illud ius exequēdi tua autoritate est limitatū certo loco: vt includant, donec sunt in como. & iō si extrahunt de domo, cessat dictū ius. Si vero essent i domo tā cōp̄ alienatē, & traditē adhuc posset exerceri dictū ius iudicēdi, p̄ ea, q̄ dicta sūt. ¶ Sed an possit adhiberi remediū q̄ indistinctē cōtra successore habentē cām a debitore posset exerceri talis l. cōuētio vel fieri executio ex snā lata cōtra debitore, posito vel iudicē ius executiuū nō fuerit in esse p̄ductū tpe alienationis. Credo q̄ sic in cōtractu pignoris hoc mō. l. q̄ ad hanc in alienatione q̄ debitor p̄mittat dictā rē nō videri: tunc et veditio facta nō valet: vt l. si creditor. §. si. de distr. pig. & cōtra successore trāsit ius executiuū, sicut dixi in re litigiosa facta inalienabili: q̄a alienatione rescissa per iudicē, p̄t fieri executio contra singularē successore: vt d. §. itē si q̄s in fraudē: ergo hic in alienatione rescissa p̄ legē, ar. ff. de cōdict. insti. l. quae sub conditione. §. si. Sed pone q̄ debitor nō solū dedit licentiā ingrediēdi: sed constituit se creditoris noīe possidere simpliciter, vel precario: an ex hoc tribuat creditori plus iuris cōtra singularem possessore? Rñ. sic: & multū bñ. Aut em̄ ex hoc creditor sibi acquisiuit possessionē ciuile, & naturalē. q̄a simpliciter debitor constituit se creditoris nomine possidere, ita q̄ sola detētio remanet penes debitore: & tunc si debitor tradidit alteri priuat creditorē possessionē: & p̄t eā recuperare. l. ex liberis. de acq. pos. & ideo creditor p̄t ingredi sua autoritate, etiā per vim si inuenierit resistētiam: q̄a magis esset defensio quā occupatio: vt l. cū fundū. & q̄ ibi no. ff. de vi & vi ar. supra dictum est in iij. q. principali. Si verò apud debitore est sola ciuilis, q̄ est in dubio, q̄ constituit se precario nomine possidere, vt s. dixi in ij. q. principali: tunc debitor tradēdo alteri, vel si deiciat⁹, nō priuat creditorē possessionē ciuili: quia per se stat, nec coheret naturali: vt ff. de vi & vi ar. in l. si de fundo. & q̄ ibi no. de acq. pos. l. peregre. & q̄ ibi no. & ideo occasione suae ciuilis possessionem posset etiā ingredi per vim, si reperiret resistētiam, vt dictū est: & illud tenebat Iac. Bu. q̄ est notandū. ¶ Quinto principaliter est videndū de officio iudicis, q̄ ad hoc aditur: de quo t̄gitur in fin. nostrae legis. Et primō, cū iudex adif ex vrbani tate, an debeat pars citari, libellus dari, & ordinariē p̄cedi, vel nō, Gl. in l. meminerint. s. vñ vi. vñ tenere q̄ etiā sine citatione iudex posset cōcedere licentiā, vt ibi patet in j. gl. circa fi. Alia gl. videtur te

¶ Si verò tale. Pro quo benefacit q̄d fing. not. Bal. in l. p̄ diuerfas. s. mandata. in x. q. & adde Bart. p̄ illū tex. in l. is cui. §. in possessione. it. vt in pos. leg. gl. & do. Ant. in c. quia. de iudi.

¶ Aduerte tamen. Ego consului Parme q̄ Bar. hic non dicit, q̄ instrumētū non liquidatū cōtra principalē possit liquidari cōtra particularem successorem pendente executione, vide in illo consil. & de ista practica Iacob. But. vt constitutio precarij operet effectū, in d. l. fin. C. de acq. pos. vide Bal. in l. j. C. de re. uo. his quae i frau. cre. & in d. l. si. Iac. Butri. in aut. hoc si debitor. C. de pig. & in l. si. & in l. simili. & in Lexitus. ff. de acq. pos. & in l. ij. §. hanc actio. ff. vi bo. rap. & similiter hic ego in illo consil. reprobaui illi in creditore. Vide ibi, quia est subtile. Andreas Barba.

¶ Sola detētio. Vide Bar. hic in lect. not. in repe. ij. q̄. an hoc pactū possit exerceri contra singularem successorem: vbi videtur tenere istam primam partem. & vide s. ca. l. in. v. col.

¶ Deiciatur. Adde q̄d idē tenet Iac. But. & Bar. in lec. hui⁹ l. s. & etiā Sal. licet Bart. in l. interdum. in fin. de acq. pos. & in l. Celsus. in iij. col. ver. sed pone q̄ debitor. ff. de vsu sca. teneat contrariū: quem ibi sequitur Imola, & communiter omnes. & est verius.

Iudex debet. Nota quod idem videtur tenere Bald. in l. ij. in x. q. s. de ser. In contrarium facit quod dicitur Inno. in c. quia propter. in glo. illud autem. de elec. vbi dicit quod si facio citare aliquem, quem non oportebat citari, non est expectandus, cogita. quod tamen differt. sed cum Bar. hic videtur tenere Bal. in l. j. s. de execu. rei iud. in j. col. per doc. in s. a. etiam. Inst. de ac. & adde Bal. in l. ij. in ij. col. s. de iur. emph. vbi dicit, quod requiritur partis a tatio si adit iudex, licet propria auctoritate fieri possit, p. l. meminerint. Pro quo vide Bal. in l. nec quicquam. s. vbi decretum. in vj. co. de offi. procon. adde Bar. in l. j. s. satisf. datu. quo. legat. & Bar. in l. ij. s. fi. de contra tab.

Dari libellus. vbi proceditur summarie, non datur libellus. Adde quod nota Bal. in auth. offeratur. & legit & not. in cle. s. p. Bart. in b. extranag. ad repromendum. in verbo summarie, et quod scriptum est s. tripli. Inst. de act. & Bar. in l. ne quicquam. s. de plano. de offi. procon. & omnino vide quod no. Spe. i. ti. de lib. ob. s. restat. verfic. sed dicitur. tamen dicit Inno. in c. nouit. de iudi. quod licet interdum ordo solennis non requiritur: non tamen vitiat si seruetur: vt no. Bar. hic j. p. xi. in xij. col. i. ver. idem tenet Spe. in ti. si vero pro statutis volentibus, quod instrumentum habeat executionem paratam sine libello: quia intelligitur si producantur instrumenta in scriptis, si probentur per testes. Ita sequitur Paul. de Cast. in l. testium. alleg. in l. nullum. d. s. de testi. & vide quod no. Barto. in l. fi. in vj. col. in ver. vlt. e. rius procedo. de edi. di. Adria. Bald. in l. generali. ad fi.

tur tenere contrarium. s. & requiratur libellus, & procedatur ordinariè: vt s. de iur. emph. l. ij. in prin. gl. magna. Alij, vt Jac. de Bel. qui disputauit istam questionem sic distinguunt: Aut iudex mittit creditorem in possessionem reo non citato: & missus in suo iure debet tueri: argu. q. met. cau. l. fi. s. fi. & ne vis fiat ei. l. si quis missus. in prin. & sic potest procedere gl. l. meminerint. & de re iudi. l. a. diuo. Pio. s. si super rebus. Aut iudex facit partem citari, quod est prudentius & rationabile: vt l. na. ita diuus. ff. de adop. & s. si minor se ab heredi. absti. aut. si ois. si p. vim, vel alio modo. l. ij. & tunc si est fiteas, non offerat libellus. ff. ad leg. Aquil. l. p. inde. s. fi. & de iud. l. si debitori. & no. i. l. j. C. de lit. cote. Si vero debitor contradicit, allegando solutionem, vel aliud obijciendo: quo probato repellit agentem: credo illic libellum necessarium: vt in aut. offerat delit. cote. ff. & p. alia iura ad hoc allegata. Ista sunt verba sua, de oib. rōnib. faciā mentionē j. sing. rōndendo. ¶ Mihi autē videt, quod in casu proposito data licentia iudicis parte non citata, nihil operetur, nec dari debuerit: vt l. na. ita diuo. ff. de re iud. l. de vnoquoque. cū si. Sicut nec iudex debet mandare sententiam executioni, nisi parte citata ad opponendum: quare non debet fieri executio. Multae enim exceptiones possunt opponi post suam: vt l. j. s. de iur. & fac.igno. & hoc no. p. Cy. quo appell. nō reci. l. ab executore. De hoc est casus in l. meminerint. s. vñ. ibi: ad insinuandum sententias, & c. secundū lec. O dof. vt patet in libello suo in l. illa: si tamē iudex fecerit, nihil operatur: sed perinde est, ac si debitor sua auctoritate intraverit: & ideo p. iudicē postea parte citata erit confirmatus in possessione: vt l. ij. s. missum. ff. ad Carbo. & s. de Carbo. edic. l. j. secundū lec. Ros. & sic etiā hic dicit Jac. praedictus. Sed si sua auctoritate non potuisset ingredi, & ingressus fuisset auctoritate iudicis: & sic in poenā a iure positā inci disset: vt l. meminerint. reprobata gl. ibi posita, vt ibi dixi: & no. in l. si quis in tātā. s. vñ. de vi. super se cūdo membro. Dicit verū l. a. sine dubio. Super tertio autē membro credo quod non dicit verum: nec debet dari libellus, sed debet procedi summarie: sicut cū sit executio rei iudicatur: vt l. a. diuo. Pio. s. si super rebus. & l. minor xxv. an. cui fidei commissum. ff. de mino. Et quod hoc sit verum, probō: quia illud ius exequendi ex cōuentione & iudicis auctoritate æquiparant. s. de pig. ac. l. pe. & s. fo. ma. l. do. tus. Præterea, in oī iure quod oritur ex iura arbitri proceditur summarie: & sic ex iura iudicis: vt d. l. a. diuo. Pio. in prin. ergo & hic cū orit ex cōuentione: vt ff. de iureiur. l. j. & l. ius iurādū quod ex cōuentione. Præterea, licet ex iureiurando oriat ius exequendi, vt fiat summarie. sicut ex iura: vt l. ij. ff. de iureiur. & l. sed & si possessori. s. si cū de hereditate. tit. ergo idē hic in isto iure exequendi, quod orit ex cōuentione. Pro hoc facit ff. de pac. l. tale patētū. s. qui prouocauit. & hoc videt de mēte Ros. in d. ti. de edi. di. Marci. ver. itē quærit an illud. & ver. seq. hoc idē tenet Spe. de iure emph. s. nunc aliqua. ver. xlix. Prædicta intelligo vera, si de tali cōuentione de ingrediendo apparet publicū instrumentū: ex cuius inspectione iudici deducit ad noticiā: sed si de tali cōuentione apparet per testes tūc debet dari libellus, & lis contestari: quoniam aliter non possunt recipi testes: vt extra, vt lit. nō cōtest. c. qm̄ frequēter. & s. de testi. aut. sed & si quis ab aliquo. cū sua gl. Ad hoc etiā facit quod no. in glof. s. de edic. diui. Adr. tollē. l. fi. & in l. ij. s. de i. emph. Sed fateor quod potest, si vult, dare libellū, & procedere ordinariè: vt ibi no. nō tū cogitur, vt dixi. Et sic intelligit Spe. in d. ver. xlix. ¶ Scdo quod a colono, vel inquilino interuersa possessione, non licet dno cū sine libello eijcere: vt ff. de vi & vi ar. ma. l. colonus. & l. cū fundū. Ratio, est vt dixi d. iij. q. principali. ¶ Tertio, quia impediēt me vt i possessione mea possum auctoritate mea ipsum prohibere: vt ff. ad leg. Aquil. l. quædam modū. s. j. & l. fi. s. si ad iannuā. qd vi aut d. & tñ si auctoritate iudicis peto, debet offerri libellus: vt s. vt i pos. l. j. sed ibi ius illud nō pot fieri manifestum ex in-

strumenti inspectione: nec tale ius est liquidatum ex partium cōuentione. ¶ Quarto, quia hypothecaria nōda possessione auocatur: vt l. si cū venditor. in prin. ff. de euic. & tamen ibi offertur libellus: vt in aut. offeratur. de lit. conte. ergo & hic: sed illud quando hypotheca tantū tuit cōstitutā super pacto executionis, & ideo apparet quod procedat: vt l. j. s. de execu. rei iudic. hic loquitur quando ius executiuum fuit in pacto cōstitutū. Quinto quod colonum, & inquilinū, non soluentē licet propria auctoritate expellere: vt s. loc. l. adē. & l. emptorem. de dā. infec. l. vtiq. Sed quādo fit p. iudicē, offertur libellus: vt s. de loca. l. cōductore. & s. vñ. de vi l. non ab re. Sed illud verum, quoniam vult agere cōditione ex legibus illis præallegatis: sed si vellet implorare simplicē expulsionem, posset per officium iudicis summarie: vt s. dixi in emphyteusi. ¶ Sexto, p. l. de pupillo. s. qui opus. aliās, sub lege, nō solū. ff. de no. ope. nū. l. j. s. necesse. ff. si ventr. no. mul. in posses. mi. sed ex illis non potest lique re iudici, ex instrumenti inspectione: nec est liquidatum ex partium cōuentione. ¶ Septimo quod vbi apparet legitimus contradictor, debet offerri libellus: vt l. si. s. de edi. diui. Adria. tol. Sed hic debitor, vel alius habens causam ab eo, non potest esse legitimus contradictor: licet ipse vel alius auctor ius exequendi cōcesserit: ideo procedit summarie. ¶ Octauo, quia quando officium iudicis petitur, offertur libellus: vt ff. quis ordo in bo. p. o. l. serue. l. ij. s. dies. Facit quod no. Inst. de actio. in rubri. vel in prin. Sed illud est verum in officio iudicis, quod aliās imploratur in executione: vt d. l. a. diuo. Pio. s. super rebus. ¶ Nono, quia iudex iudicādo non seruat formā cōuentionis: vt l. qualcm. ff. de arbi. Sol. per ea, que no. in l. si conuenerit. ff. de re iud. Decimo, quia si stipulor per fundū tuum ire, agere licere, vel habere licere, vel quod liceat: si prohibeas, debet dari libellus: vt l. stipulatio ista. s. j. & s. si quis ita. de ver. ob. & C. de usufru. l. corruptionem. Sed ad hoc respōdeo vt dixi. s. in iij. q. princip. li. ver. sed an a vitio. Vel si intelligas quod ibi volebat agere ad interesse prohibitionis, est responsio quod quantitas non erat liquidata in instrumento, nec ex partium cōuentione. ¶ Quod si de ingrediendo tñ fuit data licentia in instrumento: & sic propter acquisitionem possessionis ad iudicē venit de necessitate: vt hacl. secundū lecturā meā: vt tunc necessarius erit libellus? Certē cum illud ius executiuum acquisitionis possessionis, non sit actum ex partium cōuentione ad hoc vt oriatur, debet præcedere libellus, & litis cōtest. vt in auth. offeratur. & s. de sen. l. prolatā. Sicut videmus quod ille, qui habet naturalem possessionem, debet agere cōtra eū, qui habet ciuilem rei vocationem: multo magis hic: quia per ingressum habet solum detentionem: vt l. iij. s. j. ff. ad exhi. & de usufru. l. cuiuscūq. s. j. & not. de rei ven. super rubri. de acqui. pos. l. Pomponius. s. si is qui præcario. & s. vbi in rem act. l. ij. ¶ Dubitari posset, cū creditor inuenit debitorem armata manu resistentem: an creditor implorando officium manus militaris debeat offerre libellum? Quod videtur: quia tale ius ingrediendi violenter, non fuit ortum extra iudiciū ex pacto, vt dictū est: ergo videtur quod debeat præcedere sententia, vt dictū est: credo tamen quod debeat præcedere summaria cognitio: quia ius executiuum est ortum extra iudiciū: auxiliū manus militaris est coadiuatiuū illius iuris executiui: nec est per se ius: vt ff. ne vis fiat ei. l. si quis missum. de rei vñ. l. qui restituere. ¶ Iuxta præmissa

de fac. sanc. eccle. & quod ibi dixi post Bar. i. l. pe. j. de pce. per Bart. no. in l. fi. in j. & ij. col. j. de fi. de ius. & in l. j. s. vt in pos. le.

¶ Procedere ordinariè. Et sic nota, quod vbi procedendum est summarie licet procedatur ordinariè, tenet processus. no. Bald. in l. quod fauore. s. de leg. & ibi dixi.

¶ Ratio, vt dixi. Vi de Barto. in l. adē. C. locati.

¶ Prohibere. Nota quod impedientem me vt i possessione mea, possum propria auctoritate ipsum prohibere. Adde latius per Bart. in l. j. s. nunciatio. de oper. no. nun. quod limita, nisi esset dubium quod fieret resistētia, secundū Bar. s. e. l. per regulā. l. nō ē singularis. de re iur. & per eū in l. ius stē possidet. de acqui. pos. & Jarē. s. e. l. in lectura.

¶ Iuxta præmissa. Quæro, practica, quoniam quis facit rem æstimari: vide Bar. in l. ne quicquam. s. vbi decretū. ff. de offi. procō. & Bal. in aut. offeratur. & Bal. in l. j. s. fina. de var. & extraor. co. cog. & quod ibi dixi. Item vbi agit officio iudicis pro exhibitione reuertētia non requiritur libellus. Text. est, & ibi Bald. in l. ne quicquam. s. de plano. de offi. procon. Bart. in l. ab hostibus. s. sed quod simpliciter. q. ex cau. maio. & quod not. Bal. in aut. contra q. in iij. col. in ver. quæro quo iure. de non nu. pec. vbi et in fi. & s. in prin. huius lin. v. q. per totum.

- a ¶ Pones huc ca. Vi de gl. & Bar. in l. j. s. de ser. fu. & in alijs paribus huius glo.
- b ¶ Non tollitur. Vi de Bal. & Ang. circa hoc in d. l. j. C. si aduer. cred.
- c ¶ Vide per Dyn. Et ibi Bar. sed Bar. hic tenet hanc opi. glo. quam Bar. reprobat.
- d ¶ Debitores. Intelligit tamen secū dum l. in. j. de no. ma. & declarat Bar. in l. minor. j. quæ res pig. da. pos.

terea, q̄ h̄c res æstimetur, est quoddam ius executiuum personalis obligationis, per quod q̄s cōsequitur quod sibi debetur: vt s. de executi. rei iud. L.ordo. & l. fin. si in cau. in l. ij. sed in isto iure executiuo, non offertur libellus, vt s. dixi: ergo & c. Erit igitur ordo, q̄ pars citetur si velit aliqd opponere, q̄ nō debuit fieri ista executio: & si habita cognitione summaria nil iustū cōtradictionis ostendat: tūc iudex faciat partes eligere duos bonos æstimatores: vt s. de secū. nup. l. hac edicta li. s. is illud. vel ipse iudex eligat: vt in aut. de nō alic. s. quod autem. vnde sumitur aut. si quas ruinas. s. de sacrosanc. eccl. & eos faciat iurare de æstimatione tantū legaliter fienda: vt dictis legibus patet. & s. de fid. instr. l. comparationes. licet q̄ dā. gl. videantur velle q̄ tales personæ nō debeant iurare. & no. s. de testi. l. ius iurādū. & ff. de ven. l. spi. l. j. circa prin. super ver. vel due. & male. per diētā leges. Et tunc iudex secundū eorū æstimationem faciet declarationē. Sed si ex conuentione in possessionem rei ingrediatur, & iudicis sentētia: dicet ne pignus prætoriuū, vel cōuentionale: Rosfred. in d. tit. de edic. diui Marci. dicit q̄ est conuentionale: arg. ff. de noua. l. si ita fuero stipulatus. s. si. Cum enim iudex nō det pignus, sed tū confirmet eum seu exequatur. In contrarium facit q̄ dicitur tutorem cōfirmatum esse datiuū: vt ff. de test. tute. l. iure nostro. in fi. & no. per Dyn. super rubr. de cōfir. tutore. p. Cy. de cōfir. tut. l. ij. tñ pu. to Rosfred. bene dicere: & illud, q̄ de tutore dicitur, est: quia tutoris datio fuit inualida. Ad q̄ facit ff. si cer. pe. l. certi cōdictio. s. quoniā. & hoc est vtile scire propter ea, quæ notantur per Dy. in c. qui prior. de reg. iur. lib. vj. Deo gratias. Amen.

¶ Repetita per me Bartolum de Saxoferrato minimum inter legum doctores, in felicissima ciuitate Perusij, anno domini M. ccc. xl. die Mercurij vltimo mēsis Martij. Laus Deo, saluatori nro.

¶ Vm te pecuniam. †
Necessitas rei familiaris, non est iusta cā rescindendi pignoris contractum. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Sententia contra debitorem lata, non præiudicat creditori, si appareat de collusionē debitoris & nu. 1.
- 2 ¶ Prescriptio cōtra debitore nocet creditori.
- 3 ¶ Collusio debitoris, v̄ p̄ scriptio, q̄ cōtra eū cucurrit, non nocet creditori ius suū prosequēti. h. d. † No. q̄ sententia contra debitore lata nō præiudicat creditori, si appareat de collusionē debitoris. hoc primo. ¶ Secundo no. q̄ prescriptio cōtra debitore, non nocet creditori, vt hic. Modo oppo. dicitur hic, q̄ sententia lata contra debitorem non nocet creditori. Contra, imò videtur q̄ debeat nocere creditori. Vnde opponitur de l. si superatus. s. si. ff. eo. ti. Sol. Ibi debitor primò fuit victus: postea obligauit rem creditori: vnde creditor non potest habere plus iuris, q̄ ipse debitor: & ita intelligatur contrarium. Sed contra prædicta instatur de præ allegata. l. si superatus. in prin. Sol. Ibi lis erat agitata per ipsum debitorem ignorāte creditore: & ideo non præiudicat creditori: hic autem erat agitata sciente creditore: quo casu regulariter sibi præiudicat, nisi in istis duobus casibus: vt hic, & l. sæpe. s. sed scientibus. ff. de re iudi. Signetis glos. circa fi. quæ colligit ista verba.

¶ Numma. † Expensas necessarias ob bonū publicū factas à creditore, pōt creditor à debitore repetere. hoc dicit.

¶ Not. q̄ dixi in sumuario. ¶ Quæro quo ad declarationem legis nostræ, quid de colono, qui fecit istas expensas, nunquid poterit repetere. Text. videtur dicere quod sic arg. l. ediles. ff. de via publi. Sed quid de usufructuario: dicatis vt l. hætenus. & quod ibi no. ff. de usufr. & quod not. per Dy. in l. quæro. ff. de usufr. leg.

S V M M A R I V M.

- 1 ¶ Per alienationē legalē nō tollit ius pignoris: sed p̄ prescriptionem sic.
- 2 ¶ **V**sfucapio. Hæc lex legitur duobus modis in gl. primo mō legitur, licet sit scd̄s modus in gl. videlicet q̄ aliquis vsucapiens rem alienam obligauit eam mihi ante perfectam vsucapionē: postea facta est vsucapio: & secundū istū modū pones hunc casum. Titius possidebat aliquā rē mobilem Sempronij bona fide: vsucapiebat: postea eā pignoraui: & perfecta est vsucapio: qui erit de iure pignoris? Certē confirmatur: quia vsucapio non extinguit ius pignoris. Iste intellectus licet in se sit verus, tamē non applaudit huic literæ: quare gl. in prin. ponit casum in quatuor personis: vt habetis in glos. Et secundū istū intellectū no. † q̄ per alienationem legalē non tollitur ius pignoris: vt l. alienationis verbo. ff. de ver. sig. Mo. do contra istum tex. oppo. dicitur hic q̄ vsucapio non tollit ius pignoris. Contra de l. j. & ij. s. si aduer. cre. Sol. ibi loquitur in præscriptione: hic in vsucapione. Ratio diuersitatis est: quia in præscriptione ostenditur maior negligentia eius, cōtra quē præscribitur quā in vsucapione: quia maius tempus requiritur in ea, quam in vsucapione: vt hic, & ibi no. ¶ Item op. de l. & quæ nondū. s. q̄ dicit. ff. eo. vbi creditor debet probare rē fuisse in bonis debitoris: quod non poterit probare hic: quia res est vsucapta. quare malè. Sol. dicit q̄ creditor debet probare rem fuisse in bonis debitoris tempore contractus, vt ibi: non aut requirit q̄ probet rem esse in bonis debitoris tempore quo agit. & ita debet intelligi hæc lex. ¶ Vltimius instatur, & videtur q̄ hic sumus in circulo & saltabello q̄ d ostendo: creditori per vsucapionem non præiudicatur, vt hic: & creditor poterit per hypothecariam auocare rem ab vsucapto: & per consequens debitor occasione pignoris debitū soluēdo poterit eandē rem auocare à creditore: & per consequens vsucaptor dñs effectus rei vendicatione, eandem rem auocabit à debitore: & iterum debitor ab eodē vsucapto: & sic sumus in circulo, quod est contra l. dñs testamētō. ff. de condi. inde. s. fin. & ff. qui po. in pig. l. Claudius. ¶ Quid dicemus? Gl. dat hic duo, vel tria remedia. Dicit gl. & remedium erit istud ad euitandum istum circulum, q̄ debitor faciat sibi cedi à creditore ius, quod habet in re aduersus vsucaptorem. Istud remedium non videtur bonum: quia aut tu dicis q̄ cedaŕ actio personalis: & hoc est falsum: quia eidem contra eundem nō potest cedi. Aut tu dicis q̄ cedatur hypothecaria. & hoc est falsum: quia ista hypothecaria est extincta personali actione, per solutionem. De quo vide per Dy. in l. fideiussoribus. ff. de fideius. quare gl. dat aliud remedium, videlicet q̄ creditor cedat debitori ius retentionis, quod habet ex sententia lata inter vsucaptorem, & ipsum creditore. hoc est falsum quia post q̄ vsucaptor restituit vigore sententiæ creditori illam rem, nullum ius remanet contra eum ex sententia, quare gl. dat aliud remedium videlicet quod debitor dimittat creditori, & det eidē in solutū istam rem pignora tam. Istud etiam videtur falsum: quia vsucaptor hanc eandem rem ab eodem creditore ad huc poterit auocare rei vendicatione, nisi dicat secundū dñm Iac. det sibi in solutū, & remaneat sibi ius saluū pignoris, quo casu vsucaptor non poterit rem illam auocare, nisi debitum soluat, secundum dominū Iaco. ¶ Vel dic, q̄ etiā circulus iste tollitur per solutionem factam eidem creditori ab ipso debitore, per quā solutionem tollitur omnis obligatio: vt Insti. quib. mod. tol. ob. in prin. & per consequens actio tam personalis quam hypothecaria: & sic creditor a modo per hypothecariam non poterit auocare. & ita debet intelligi secundum dominū Iac. ¶ Item quæritur, nunquid lex ista habeat locum, etiam si res mobilis sit vsucapta per spatiū decenniij. Plac. dicebat q̄ nō: quia res mobiles triennio vsucapiuntur, non decennio. Breuiter tu dicas contrarium: & teneas opi. gl. vt no. in l. j. s. si aduer. credi. & hic.
- 1 ¶ **¶ V**amuis. † Licet debitor sit condemnatus si non soluit, non tollitur ius pignoris. h. d.
- 2 ¶ **¶ S**i dominium. † Fructus computantur in sortem, & extenuant debitum. d. h. ¶ No. quod dixi in sumuario.

S V M M A R I V M.

- 2 ¶ Creditor si vult vendere pignus, debet debitori denunciare.
- 3 ¶ **¶ D**ebitores. † Creditor potest prosequi ius pignoris licet debitori non sit denunciandū vt soluat. h. d. ¶ Nota q̄ dixi in sumuario. ¶ Op. de l. si cōuenerit. & q̄ ibi no. ff. de pig. actio. & l. si. de iure do. impe. Sol. Quandoque creditor vult tantum ius pignoris prosequi: & tunc denunciatio non est necessaria, secundū formam: vt hic. ¶ Quandoque creditor vult pignus vendere: & tunc denunciatio est necessaria secundū formā dicitur l. si. de iure do. impe. & no. in præ allegata l. si cōuenerit. Quandoque creditor vult constituere debitorem in mora: & tunc denunciatio est necessaria, nisi dies esset appositus: vt l. magnā. j. de contrahen. & commit. stip. & l. si ex legati causa. ff. de verb. ob.

S V M M A R I V M.

- 2 ¶ Pignus debet reddi hæredi, licet i instro nō fiat mētio hæredis.
- 3 ¶ **¶ I**vxor. † Licet de pignore instrumentū non sit constitutum: nihilominus creditor habet plenū ius. hoc dicit. Ista litera licet instrumento eius, & cetera: potest intelligi i duobus modis. vno modo prout dixi in sumuario. Alio

† Alio modo quod licet in instrumento non fiat mentio heredis, tamē heredi pignus est reddendum: vt dixit gl. & iste magis est notabilis: vt l. si pactum. ff. de proba.

Vm dominam. † Debitori potest cedere omne ius, quod habet in pignore: nisi obstet ratio ætatis. h. d.

Distractis. † In electione creditoris est agere actione personali contra debitorem, vel hypothecaria contra possessorem pignoris. h. d. Not. qd̄ dixi in sumuario. † Oppo. de l. Moschis. ff. de iure fisci. vbi videtur quod primò debet agi vel conueniri personali actione obligatus. Sol. Ibi loquitur in tacita hypotheca: hic in expressa. † Sed cōtra istā solū. instatur de §. neque. in aut. de fideiuss. colla. j. quam habetis j. e. in aut. hoc si debitor. So. Domini, ista iura corriguntur per illū §. sed neq;. † Sed contra istam sol. instatur de §. ad hoc. in aut. de liti. vbi videtur qd̄ indistinctē possum agere contra quēcumq; ego velim. Solū. Dic qd̄ illa aut. loquitur in casu speciali: & hanc sol. sequitur gl. in fi. j. eo. aut. hoc si debitor. & hæc est vera scdm̄ nostros doct.

S V M M A R I V M.

† Factum debitoris non nocet creditori, in iure pignoris.

Debitorem. † Alienatio facta per debitorem, nō p̄iudicat creditori vt̄ti iure pignoris. h. d. † Not. qd̄ factū debitoris nō nocet creditori in iure pignoris: vt hic. Sed op. in aut. hoc si debitor. j. eo. vbi fit deterior conditio creditoris per alienationē. Solū. circa ius pignoris nullū fit p̄iudiciū creditori, vt hic, sed circa ordinem conueniendi sic. & ita loquitur lex cōtraria.

Si frater. † Mutuans alienā pecuniam suo domino pecuniæ. h. d. Bar.

S V M M A R I V M.

† Res empta ex pecunia pupilli, est ei obligata.

Vamuis. † Res empta ex pecunia mutuata, nō est obligata: nisi de hoc sp̄aliter, v̄ generaliter conuenierit. h. d. † No. qd̄ dixi in sumuario. † Opp. dicitur hic, qd̄ res empta ex pecunia mutuata, non est obligata. Contra de l. idēq;. in prin. ff. qd̄ potio. in pig. ha. Sol. est dare regulam, & instātam à regula: hæc est regula, qd̄ res empta ex pecunia, non est obligata. Fallit si emat ex pecunia pupilli: vt in cōtrario: sicut & aliās videtis in emptione, quæ fit ex pecunia pupilli, & aliarū personarū, de quibus habetis in l. si vt proponis. §. de rei ven. de quo dic vt̄ ibi not. per Cy.

S V M M A R I V M.

† Pignoratitia actio est personalis: & quid de hypothecaria.

Pignoris. † Opp. qd̄ non sit realis: sed videtur personalis: quia oritur ex cōtractu: vt Insti. quib. mo. re contra. ob. §. si. quod non est de natura realis: vt in §. omniū. Insti. de actio. Sol. † Aut loquimur de pignoratitia actione: & illa est personalis, vt in cōtrario. Aut loquimur de hypothecaria: & illa est realis, vt hic. † Sed cōtra istam solū. instatur, & videtur qd̄ etiam hypothecaria sit personalis, quia oritur ex pacto: vt l. si tibi decē. §. de pignore. ff. de pac. quare malē. Sol. dicit qd̄ hypothecariæ actiōis duæ sunt causæ. Vna mediata: vt puta, pactum vel confessio: & de hac loquitur præalle. §. de pignore. Alia est causa immediata, quæ erat in hypothecaria actione: vt puta, ius, quod constituitur in pignore ex pacto: & secundū hoc etiam hypothecaria est realis: quia oritur ex iure, quod quis habet in re, sicut aliz reales: vt in d. §. omnium. & quod ibi no. per gl. & Dy.

S V M M A R I V M.

† Si creditor amisit pignus, an debitor debeat probare culpam, vel ipse casum fortuitum.

Sicut vim. † Creditor tenetur de dolo, & lata culpa, & leui: nō de casu fortuito. hoc dicit. † Not. quod dixi in sumuario.

† Quæro, de qua culpa debeat intelligi l. nostra. Breuiter dicatis, qd̄ debet intelligi de lata culpa, & leui, nō de leuissima: cū sit cōtractus, qd̄ gratia vtriusque contrahit: vt insti. qui mo. re cōtra. ob. §. fin.

De quo dic, vt̄ ibi, vt est bonaglo. Itē q̄ritur: ecce amisit creditor pignus: debet ne ipse probare amisisse per casum fortuitū, an debitor debet probare dolum vel culpā? Vide gl. hic remittit ad ea, q̄ no. in l. si creditor. de pig. act. Vnde circa hanc q. gl. nostra variat. Gl. in l. si quis ex argentarijs §. si. ff. de eden. dicit, qd̄ debitor primò debet probare dolum vel culpā creditoris intercessisse: & si creditor vult postea probare casum fortuitum, admittitur, & excusatur. Et intelligunt istū tex. qd̄ sit casus specialis in argētario. Et ita etiam notat gloss. in l. si quis fundū. §. Imperator. ff. loca. circa prin. titu. Gul. de Cu. d. l. si quis ex argentarijs. §. fina. reprobat istam glo. per rationem istā: quia si probaretur dolum, vel culpa creditoris: ad quid prodesset creditorem postea probare casum fortuitum? Certe ad nihil. Quare dicas vt̄ not. & melius Insti. quib. mod. re contra. oblig. §. si. vbi est bona gl. & in l. si creditor. §. de pig. act. & istam gl. communiter approbant doctores.

S V M M A R I V M.

† Non debet quis cogi inuitus agere.

† Oblatio, consignatio, & depositio tantum operatur, quantum ipsa solutio.

Creditor. † Oblatio, consignatio, & depositio debiti sufficiunt ad hoc vt̄ possit agi pignoratitia. h. d. † No. qd̄ quis nō debet cogi inuitus agere, vt̄ hic. † Secūdo no. quod tantum operatur oblatio, consignatio, & depositio, quantum ipsa solutio: vt̄ hic, &c.

Res obligatas. † Extraneus soluens debitum pro alio, non quærit sibi ius pignoris: sed solū repetere potest. h. d. † No. qd̄ licet aliquis soluat pro alio debitū, non quærit sibi ius pignoris: vt̄ hic. Sed oppo. dicitur qd̄ hic propter solutionem non quærit sibi ius in pignore. Contra d. §. cōtra aut̄ creditor. Insti. qui. alie. li. vel nō. vbi dicitur qd̄ acquirit dñiū: hic aut̄ dicitur contrariū: quare malē. Sol. Aut aliquis soluit creditoris debitū pignus emēdo ab eo: & tūc acquiritur sibi dominium. Ita intelligatur lex contraria quod intelligi si pignus vendat̄ secundū formā legis: vt̄ habetis in l. si. de iur. domi. impe. & no. in l. si conuenierit. ff. de pig. act. † Op. & videtur, qd̄ iste soluens nō habeat actionē ad repetendum qd̄ soluit: vnde oppo. de l. j. in prin. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. So. Aut iste soluens possidet pignus: tūc nō habet actionem, sed ipsum pignus retinere potest pro eo quod soluit. Et ita intelligatur lex cōtraria. Aut ipsum nō possidet: & tūc datur sibi actio: ita intelligitur hic. Sed q̄ro iuxta hoc, quæ actio sibi datur ad repetendū. Breuiter dicatis, qd̄ aut debitor principaliter sibi hoc mandauit vt̄ solueret: & tūc debebit actionem mandati ad repetendum: aliās habebit actionem negotio, gest. vt̄ in l. j. ff. man. Insti. e. ti. §. j.

Secundus creditor.

† Secundus creditor offerens debitū primo creditori, cōfirmat sibi pignus pro eo qd̄ soluitur, & etiā in vsuris: non pro vsurarum vsuris. † No. quod dixi in sumuario.

S V M M A R I V M.

† Pignus si contrahitur non solum cōsensu, sed etiam traditione: si remittitur, non tollitur ipso iure, sed per executionem.

Maior. † Sicut pignus nuda conuentione cōtrahitur: ita nuda conuentione remittitur. hoc dicit. † No. quod pignus remittitur seu

† Debitore. Intelligit in scdm̄ l. in. j. de noua. & declarat Bart. l. necessario. ff. q̄ res pig. oblig. poss.

† Ex pecunia. Res empta ex pecunia mea, non est mihi obligata. Faciunt ad hoc no. per Bar. l. si cū dotē. §. si. ff. sol. lu. ma. tñ si bōa fuerint gñat̄ hypothecata p̄fert̄ illa i ista re. l. si. & in aut. ibi posita. j. qd̄ po. i pig. ha. habet in priuilegiū, licet p̄sonales actiōes: vt̄ no. glo. & Bar. l. d. l. huc adde tñ gl. in aut. quo quo iure. a. s. sed no uo iure. pillū text. de act. & oblig. retinet qd̄ si res empta ex pecunia mea, q̄ fuit mutuata. ad hoc quod nota. de quo per Bartol. in l. interdum. ff. qui po. in pig. hab.

† Op. qd̄ nō sit realis. An hypothecaria & pignoratitia sunt in rem, vel in personā & quo modo, vide nota. per Bartol. in §. tertij. in proce. Digestum. & qd̄ hypothecaria nihil habet specialiter, est tex. in l. si. si vn̄ ex pluribus. quem ibi ab hoc ponderat Bal. contra glo. in d. §. de pignore.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Persecutione. hic vide notum authē. matri & auie. & au the. ho. si debitor. quaedam tractant per Moder. Iustit. de actio. s. itē si qs in fraudem.

b ¶ Hypothecaria. Ad istud contrarium vide Bar. s. e. l. d. ultra. c.

c ¶ Quid dicemus. Si pendente hypothecaria contra de- 2 bitorem fiat alienatio, non requiritur exp̄sio. adde bal. hic in prin. & in d. l. j. ver. quāro quid si debitor. s. que in frau. cred. & quod notat Bal. de litig. aut. litigiosa. in h. & no. ad intellectu huius authen. siue tertio possessor ha beat titulu inuulidū & ab extraneo, & nō habentē ius alienandi siue nō, vt est nota. & ibi Bal. in l. rei. de dist. pig. et quod no. hic gl. in princ. & adde 2 q̄ est dare casum singularem, in quo 3 in rei vendicatione requiritur excusio: vt in casu 4 auth. contra & ibi Bal. in princ. s. ad 5 Treb.

d ¶ Potero agere. Si 6 debitor est absens an requiratur excusio, vt agat con 8 tra tertios possessores: sed Iacob. de Are. in trac. excusio. in fi. indi- 1 stincte tenet gl. de quo tractatu Bar. hic facit mentionem in q. quā- 2 liter fiat excusio. facta de commissio- 3 ne: & istam gl. etiam simpliciter sequitur hic Bart. Adde quid si pendente iudicio reus 4 principalis cepit abesse. Bal. consil. ccdxij. lib. iij.

tollitur nuda conuentione: vt hic. ¶ Contra legē nostram in d. iur. dicitur hic, q̄ per remissionem ius pignoris tollitur ipso iure. Contra: imō ¶ idē quod per exceptionē: vnde opp. de l. si tibi decē. §. de pignore. ff. de pac. vbi dicitur quod tollit per exceptionem. solut. Aut pignus contrahitur nō solū cōsensu, sed etiam traditione: & tunc per remissionem non tollitur ipso iure: sed per exceptionem: vt in contrario. Aut cōtrahitur solo cōsensu: & tunc cōsensu contrario dissoluit ipso iure. Sed contra istam solutionē instatur de l. debitum. j. de remis. pig. Sol. Ibi remissio fuit inutilis. Sed contra istam sol. instatur de l. j. §. j. qui mo. pig. vel hypo. solui. Sol. Quantum ad præsens dicatis duo verba: q̄nq; pignus contrahitur nō solū cōsensu, sed etiam traditione: & tunc si remittit, tollitur per exceptionem: vt d. §. de pignore. secundō responso. Quandoque cōtrahitur solo cōsensu: & tunc secundum dominum Iacob. butri. aut tuit expressa remissio pignoris: & per remissionē tollitur ipso iure, vt hic. Aut non fuit expressa pignoris remissio, sed tacita: vt q̄ remittitur debitum: & tunc aut ista remissio est utilis: aut inutilis. si est utilis, de hoc dic vt no. in d. §. de pignore. Si verō est inutilis, aut est eadē cā vitian- di tam remissionem debiti, quā remissionem pignoris: & tunc vtraque vitatur: & ita loquitur l. debitum. de remis. pigno. Aut est eadē cā vitian- di: & tunc habet locū l. j. §. j. quib. mod. pign. vel hypo. solui. Et dic plenē de hac materia vt d. l. si tibi decē. §. de pigno. per gl. & doc. ff. de pac.

S Y M M A R I V M.

¶ Hypothecaria non potest intentari cōtra pos- 2 sessores bonorū, anquā sit actū psonali, & nu. 1. Et si debitor est absens, fertur quedam interlocu- 3 toria contra eum, tanquā contra contumacem: & fiet excusio bonorum ipsius.

¶ Contra fideiussorem possidentē potest creditor 4 agere, quacūq; actione velit, tā reali, quā psonali. Qualiter intelligatur actum cum reo, vt postea 5 agatur contra possessores.

¶ Qualiter fiat excusio bonorum rei principalis, 6 An sit necesse q̄ iudex pronunciet excusionem legitime fore factam.

¶ Si fuit actum hypothecaria contra possessores bo- 8 norum, non conuento primo reo principali, nec facta excussioe valebit processus, & sententia.

Persecutione. ¶ In ele- 1 ctione cre- ditore est agere personalis, vel hypo- 2 thecaria: quod est verū debitorē pos- sidente: possidēte autem extraneo oportet q̄ pri- 3 mō agatur contra reum, & fideiussores. h. d. cū au- 4 then. hic posita. No. q̄ hypothecaria non potest 5 intentari contra extraneum possessorem, nisi pri- 6 mō agatur contra eum, & fideiussores, & fiat excusio bonorū, vt hic: quo facto potest agi contra 7 possessores bonorum debitoris: & vltimō contra 8 possessores bonorum fideiussorum, vt hic videbitis. ¶ Opp. ¶ dicitur hic q̄ hypothecaria non po- 9 test intentari contra possessores bonorū, antequā 10 sit actum personalis. Contra de §. ad hoc autem. in 11 authen. de liti. colla. viij. & de aut. hoc ita. s. e. titu. Solu. Dixerunt quidam quod hæc corrigitur p 12 illam: quia illa est vltima. Ista sol. est falsa: quia q̄ non immutatur, quare stare prohibetur: vt l. sancimus. s. de test. Quare dixerunt alij quod in lege 13 contraria possessor habet causam à debitorē: & 14 ideo sicut ipse debitor poterat conueniri quacun- 15 que actione: ita & possessor causam ab eo habēs. Ista solutio est falsa per l. apud Celsum. §. de au- 16 thoris. & §. si quis autem ex causa legati. ff. de do- 17 li exceptio. Quare dixerunt alij, q̄ ista intelligit 18 secundū illam, & illa secundū istā. Ista sol. est di- 19 cere cōtra tex. illius l. Quare dixerūt alij, q̄ aut lo- 20 quimur de tacita hypotheca, aut de expressa. Pri- 21 mo casu habet locum auth. nostra hic posita. Secū- 22 do casu, habet locum lex contraria: & sic etiam

erat olim de iure antiquo: vt l. Moschi. ff. de iu- 2 re fil. Ista sol. reprobatur per glo. & merito per. l. 3 cū possessor. in fi. ff. de censu. verum est q̄ gl. alibi 4 approbat istam solutionē. & approbat eā in §. sed ne 5 que. in authen. de fideiuss. vnde sumitur ista. Quid 6 dicemus? ¶ teneas sol. Ioā. posita hic, in fin. gl. ma- 7 gnæ, & approbat eam Azo in Summa. c. ti. & do- 8 Iac. hic, & cōmuniter omnes doc. nostri. Ea solu- 9 hæc est q̄ lex cōtraria loquitur in casu speciali, vi- 10 delicet quando lite cōcepta contra debitorem ipse 11 debitor alienauit: quo casu, licet non cōtrahatur 12 vltimū litigiosi quantum ad omnia. tamen cōtra- 13 hitur quātum ad hoc vt possessor causam habēs à 14 debitore possit conueniri, etiam antequā sit debi- 15 tor. & ista est vera sol. & rectē fuit intellectus il- 16 lius legis. ¶ Modo p̄ declaratione legis nostre q̄- 17 rit gl. quæ incipit: quid si debitor sit absens. quam 18 signa. Dicitur hic q̄ oportet primō q̄ agatur con- 19 tra reum principalem. ¶ ¶ Quæro: debitor est ab- 20 sens: nunquid potero agere cōtra possessorem 21 bonorum? ¶ Glof. determinat hic indistincte q̄ sic: 22 sicut & aliās diximus in fideiussore: vt in authen. 23 de fideiuss. §. j. collatio. j. Tu verō secundū Iacob. 24 But. limita istā gl. sic, videlicet q̄ etiam sit necesse 25 agi contra principalem debitore absentem, nō adeo 26 vt diffinitua feratur contra eū, quia fieri nō pos- 27 sit, quia lit. nō cōtest. sed bene agatur contra eū: 28 & feratur quedam interlocutoria contra eū, tan- 29 quam contra contumacem: & fiet discussio bono- 30 rum ipsius: arg. l. præfenti. §. j. & n. s. de his qui ad 31 eccle. confu. ¶ Vltimū quæro: dicitur hic q̄ con- 32 tra debitorem possidentem, potest creditor agere 33 quacunque actione velit. ¶ ¶ Quæro, quid de fi- 34 deiussore: nunquid contra fideiussorem possidē- 35 tem poterit creditor agere quacunque actione ve- 36 lit? ¶ Quidam dixerunt q̄ non: & ita no. gl. in cor- 37 pore aut. vnde sumitur. Glo. hic, & melius, secun- 38 dū nostros doct. tenet contrarium, q̄ idē sit in 39 fideiussore possidente, quod in reo principali. Et 40 hanc approbat do. Iac. hic, & rectē: vnde ordo cō- 41 ueniendi secundū gl. & nostros doc. est, quod aga- 42 tur primō contra reum principalem reali, & per- 43 sonali actione: & postea contra possidentem rea- 44 li vel personali: & postea agatur contra possesso- 45 res bonorum rei principalis. Vltimō peruenitur 46 ad possessores bonorum fideiussoris: & istē ordo 47 rectē colligitur ex dicto §. sed neque. Itē extra 48 gl. ¶ quæro: dicitur hic, quod non debet agi con- 49 tra possessores, donec personalis actum sit cū reo; 50 quæro qualiter intelligatur actum. Breuiter est 51 dicendū, quod debet intelligi cum effectu, adeo 52 q̄ reus sit condemnatus: arg. l. ignoti. s. de his que 53 in frau. cre. & in l. j. C. de decu. lib. x. & arg. in l. j. 54 in fi. ff. quod quisque iur. quod intelligi si reus sit 55 præfens, adeo quod diffinitua possit ferri contra 56 eum. Aliās dic vt dixi s. in quæstio, quid si debi- 57 tor sit absens. ¶ ¶ Quæro: dicitur hic q̄ debet fieri 58 excusio bonorū rei principalis: quæro quā- 59 liter fiat. ¶ Breuiter istud qualiter sit colligitur ex l. p- 60 senti. §. j. & §. si cubi. de his qui ad ecc. confu. inter 61 alios modos secundū Iac. de Are. est, q̄ fit discus- 62 sio bonorū per nuncium publicū, cui referēt iu- 63 dex credat: vt l. magis puto. §. ne tamen. ff. de reb. 64 eorum. & arg. l. ea quidē. de accu. Cautela tamen 65 est secundum eum, q̄ mittantur duo nuncij: q̄ in 66 ore duorū stat omne verbum: arg. in aut. de testi- 67 bus. in prin. Sunt & alij modi, de quib. dic vt no. 68 per eum in trac. suo. ¶ Itē quæro, nunquid sit ne- 69 cesse, q̄ iudex pronunciet excusionē legitime 70 fore factam. Iac. de Are. tenet q̄ sic, arg. l. tutores, 71 que est quinta ff. de cōfir. turo. ibi: idoneis pronū- 72 ciatis, & c. Iac. But. hic tenet q̄ nō debet pronun- 73 ciari, neque possit: quia cū sit actum contra reū 74 principalem: quomodo ex isto processu ferretur 75 sententia in præiudicium possessoris bonorum: 76 quia nihil habent inuicem commune. Vnde con- 77 cludit ipse, quod pronuntiatio non debet fieri. 78 argumen. in l. sancimus. §. j. & ibi bona gloss. s. ad 79 Trebellia. multum tamen facit contra hanc opi- 80 non tactum. §. senatus. ff. de fideicommiss. liber, 81 Quæro,

¶ Agetur contra 2 cum. Sed qd si sunt 3 duo rei obligati in 4 solidū: & actū est 5 facta excusio rea- 6 lis, & psonalis: an 7 agi possit cōtra ter- 8 tium possessorem 9 rerum, non excuf- 10 so alio obligato in 11 solidū. facit ad hoc 12 l. j. de cōuenien- 13 sis. debi. l. x. & ibi 14 hanc quæstionem 15 format bar. & plus 16 non dicit, nec deci- 17 dit. Vide Instit. de 18 actio. §. item si qs 19 in fraudē. & Bart. 20 in aut. sed hodie. in 21 prin. de act. & obl. 22 ¶ De fideiussore. 23 Vide no. per Bart. 24 in l. mulier. ff. q̄ po- 25 in pign. habean. & 26 in l. Moschi. ff. de 27 iur. fil. & dicit bart. 28 in d. l. mulier. q̄ si 29 sunt duo rei, cōtra 30 vnū potest agi hy- 31 pothecaria, anteq̄ 32 contra alium sit a- 33 ctum personalis. 34 ¶ Quæro qualiter 35 fiat. Qualiter fiat 36 excusio in aut. sed 37 hodie. de ac. & ob- 38 per Bar. & Bal. in l. 39 adiuo. §. i. v. de i. 40 de re iudica. & subdit 41 Bal. in d. authen. q̄ 42 etiā pro forma sit 43 excusio: vel si va- 44 dit talis iudicando 45 in personalis, quæro 46 quando fiat excuf- 47 sio, vide Barto. in l. 48 duobus. in pe. q. de 49 duobus reis. Bald. 50 plenē in l. ij. quādo 51 fisco vel priuatus. 52 ¶ Pronunciet. Nū- 53 quid in excussioe 54 sit sententia neces- 55 saria, adde Bart. & 56 quæ ibi scripsi in l. 57 stipulatio. §. habet 58 de noui operis nū- 59 cia. & late insti. de 60 actionibus. §. item 61 si quis in fraudem. 62 Adde Roma. con- 63 sil. cccj.

Actum fuit. Adde Bald. in authen. contra. s. ad Trebel. in fi. per Bar. in d. l. prolatam. in prin. not. glo. & ibi Bar. l. ij. s. communi diuidu. & l. si ve romancipium. s. j. de euic. & consuluit Ang. per praedicta. & in terminis sequitur Bart. in l. conuenticulam. in in. col. de epif. & cler. Sed idem Bal. in l. j. s. communi diuidun. post Bar. ibi dicit tamen quod est necesse acto ri post litem conte statam excusioe 8 facere, vel docere a de inopia principa lis: sed quod semper in qualibet ex ceptione excusio nis, & ordinis, sit necesse quod oppo natur ante lit. con testa. tenet Bald. in l. exceptionem. in vj. colu. de probat. excusio facta pen dente iudicio retro trahitur. tenet Bal. in l. testamento. s. de test. quod intel lige secundum no. per cum in d. l. com mum diuidund. & vide Bart. in l. exce ptionem. ff. de excep. Paul. de Castr. in l. fin. ff. si certum pet. tenet q. execu tio sententiae pos sit opponi.

Super hypothe cis. Et hanc legem qualiter declarat Bald. in l. in rebus. ij. colum. s. de iure dot. Et ad hanc le gem cum authen. ibi posita, adde qd legitur & notatur per gloss. & Barto. in l. quid ergo. de priuileg. cred. & in l. licet. C. qui po tio. in pignor. ha beantur.

Secundo not. Ad de quod not. in l. Macedoniani. alias, si autem. s. ad Ma cedo. & Barto. in l. si ventri. s. fina. in fin. ff. de priuileg. credi.

Tacite. Tamen non idem operatur ac si esset specialiter alleg. vt est tex. in l. j. C. de ser. pig. da. ma. licet in pu pillo sit secus: quia res empta est pecunia pupilli, est ei ta cite obligata, & spe cialiter. Tex. est ibi not. in l. si tutor. s. de seruo pig. da. ma. ad hanc legem de ta cita hypotheca fi sci, vide not. in l. re scripti. & in princi. ff. de pac. & Bar. in l. aufertur. s. si scus. ff. de iu. fil. v. i. post eu. Itē adde casum, in quo etiā cotrahit tacita hypotheca: videlicet si res est

Quero, t pone, actum fuit hypothecaria contra possessores bonorū, non cōuento primo reo principali, neq; excusioe facta: nūquid valebit processus & sententia? Videtur q non: quia peruertitur ordo contral. prolatam. s. de sen. & interlo. omniū iudi. In contrariū videtur l. j. s. de appella tio. & hanc vltima vera, secundū Iac. de Aret. Non obstat contrariū: quia aut peruertitur ordo vnius causae ad seipsam: & dico q talis peruersio ordi nis annullat sententiā: vt d. l. prolatā. Aut peruertitur ordo vnius causae ad alterā: & tunc talis per uersio non vitiat processum, vel sententiam ipso iure. Et ita debet intelligi pra allegata l. j. s. de ap pel. Alia dic vt dixi in d. s. sed neq;.

Eruo. Extincto pignore, nō extinguitur obligatio perso nalis. hoc dicit.

SVMMA RIVM. Cum agitur cōtra extraneū furē, illud qd con sequit creditor, vltra debitū suū reddit debitori.

Sitibi. Creditor pōt agere actio ne furti, contra furem, ra tione rei pignorate. h. d. Not. quod dixi in sumario. qd est verū, q pōt agere actioe furti, siue cōtra furē extraneū, siue contra ipsum debitore subtrahentē. Sed est diffe rentia: quia cum agitur contra extraneū furem, illud, quod cōsequitur vltra debitū suum, reddit debitori: aliās si ageret contra ipsum debitorem, nihil sibi restitueret: vt l. creditor. ff. de fur.

SVMMA RIVM. Lex non trahit se ad causas finitas.

Super hypothecis. Creditor, cui obligata sunt oīa bona a debitore, habet etiā obligatā militiā ex pecunia sua empta, verā vel p̄sumptiuē. h. d. Quod est verum, si ad hoc pecunia sit mutuata. h. d. cum aut. hic posita. Et diuiditur ista lex in tres partes. Nam primō dicit, de militia empta filijs, vel cognatis. In secunda dicit, de militia empta extraneis. In tertia parte quandā determinatio nem ponit, seu limitationē praecedentium. Secun da ibi: quod ita obtinere sancimus. Tertia ibi: cir ca fin. quod scilicet in futuris. Nota quod dixi in sumario. Secundo nota differentiam inter primū casum, & secundū: quia, vt dixi, si emitur militia filijs, vel extraneis, nō est necesse credito ri, quod probet ex pecunia sua militiā fuisse em ptam. In secundo casu nō praesumitur. Tertiō no ta quod lex non trahit se ad causas finitas: vt l. penul. s. de trāsa. & s. de sacrosan. eccle. l. penul.

In quibus causis pignus tacite contra hatur. Rubrica.

LEX I. Niuersa. Bona debētis sol uere tributa, vel contrahētis cū fisco, tacite sunt obli gata fisco. h. d. cum l. seq.

LEX II. Vanuis. Fructus rei obli gati: sed res ex pretio fructuū empta, non est obligata. hoc dicit, Et nota quod dixi in sumario. Contra secundā partem sumarij op ponitur. de l. si & rem. ff. de peti. har. Glo. nō soluit. Dic quod speciale est in vniuersali iudicio: vt in petitione hāreditatis. & ita not. in le ge contraria. Sed contra istam solu. instatur de l. mater. s. de rei vendic. Solu. Secundum Iac. dic. & ibi est speciale vt habeatur recursus ad pretium re perempta, vel praescripta. De quo dic plenē vt ibi solet notari per doctores.

empta ex pecunia v furaria, vt not. Bal. in l. tutor. s. de ser. pig. da. ma. Quāuis. Et circa glo. ij. hic, quae voluit alleg. l. simile. ff. ad munci. per quam legem dicitur q nulla ciuitas praeter Romanam, habet hypot heca riam regulariter in bonis ciuium pro dat ijs praestandis, & tributis. l. ij. C. de iur. Reipub. lib. xj. & ideo expedit q ciuitas prouideat vt transeat res cum onere soluendi collectas com muni: & potest fa cere. argu. l. Antio chensium. ff. de pri uileg. credi. s. fi. ad mun. l. munerum. s. praeterea. de mu. & hono. Innocē. in ca. postula. de foro cōpeten. adde in l. rescriptū de pac. & quod ibi dixi. & Bal. in l. fin. in in. co lum. de sac. san. eccle. & ibi etiā quid in ecclesia. & Bald. in hac l. ij. & intel lige hanc legem de si uctibus naturali bus: secus de indu strialibus. not. glo. in l. asiduis. qui po tio. in pign. hab. in ver. qro an habeat locum ista tacita.

Satis notum. Nota casum, in quo tenetur vxor pro ma rito, vide Bart. in l. j. ff. sol. matri. Secundo no. Quā inuecta, & illata sint tacite obliga ta locatori pro p̄sione: tñ si nō ostendatur esse inuecta, & illata, locator nō pōt ea retinere p̄textu p̄sionis. h. d. Not. q t pignora obli gantur tacite locatori, si inuecta sunt: aliās nō. Secundo nota q creditor nō pōt retinere rem debi toris sibi non obligata praetextu debiti. Modō f opp. iste tex. v̄ v̄ esse cōcludere, q ea quae sunt il lata in fundo, tacite sunt obligata locatori pro p̄ sione, cōtra d. l. debitor. ff. de pig. vbi debitor indu xit in fundo mancipia: & tñ non sunt obligata. So lu. Aut illud, qd induxit in fundū, vel in domū, induxit ibi perpetuū p̄māsurū: & tñ tacite obli gatur locatori. Et ita pōt itelligi hic a cōtrario sen su: vt l. ij. ff. e. ti. Aut nō iducit ibi p̄petuū māsū: & tñ nō est tacite obligatū locatori. Itē instatur de l. certi. s. loca. vbi ita demū sunt obligata loca tori, si sciebat ea esse inuecta. Sol. Hanc lex deter minat secūdu illā: quia ita demū ea, q inducuntur in praedio rustico, sunt obligata locatori, si locator sciat: aliās nō. Secus in praedio urbano: vt ibi not. In l. de act. s. itē Seruiana. Et quae sit ratio diuer sitatis, dic vt in vtraq; earū not. Itē opp. dicitur hic q creditor nō pōt retinere rem debitoris, p̄ textu debiti. Contra de l. si nō sortē. s. si centū. ff. de cōdi. inde. Solut. Aut res debitoris peruenit ad creditore, de voluntate ipsius debitoris: aut non.

SVMMA RIVM. Pignora obligantur tacite locatori, si inuecta sunt: aliās secus. & nu. 1. Creditor non potest retinere rem debitoris sibi non obligatam praetextu debiti. Nisi peruenit ad eum de voluntate debitoris eo animo, vt aliquod ius constitueretur in ea re. Scriptor pro mercede sua, & pro expensis, quas fecit in scriptura sua potest retinere quinternos.

Satis notum. Nota casum, in quo tenetur vxor pro ma rito, vide Bart. in l. j. ff. sol. matri. Secundo no. Quā inuecta, & illata sint tacite hypothe cata, vidē plenē Bal. in l. certi iuris. s. loca ti. Retinere. An & qñ possum vnā rē retinere pro ali quo mihi debito? & quid de scriptore, vide casum in quo habet locū retētio, per gl. & Bal. in l. ij. s. si antiqui. credi. Et de hac materia plenē per Iacob. de Bel. in l. j. j. etiam ob chiro. pecu.

Primo casu, pōt eā retinere pro debito suo. Et ita intelligit lex cōtraria. Secundo casu nō. Et ita intel ligit hanc lex. Sed cōtra istā sol. instatur de l. p̄ textu. quae est l. fi. s. cōmo. vbi puenit res ad credi torē, de voluntate debitoris: & tñ nō pōt eam reti nere. Sol. Aut res puenit ad creditore hoc animo, vt constituat ei ius in re: & tñ creditor pōt eā reti nere. Et ita intelligitur ea, quae dixi in s. si centū. & qd ibi no. Aut nō peruenit hoc animo, vt ali quod ius ei constituere in re: & tñ nō pot est eam retinere. & ita intelligat p̄ alleg. l. fi. s. cōmo. Sed cōtra istā solu. instatur d. l. in rebus. s. possunt. ff. cōmo. Breuiter pro horū solu. dicas duo verba: nam qñq; res debitoris puenit ad creditore. sine volūate ipsius: & tñ creditor nō pōt eā retinere pro debito. & ita intelligit hic. Quādoq; puenit ad creditore de voluntate ipsius debitoris: & tunc aut hoc animo vt creditori aliquod ius constitue retur in ea re: & tñ creditor pōt eam retinere pro debito. & ita loquit p̄ alle. l. fi. nō sortē. s. si centū. de cōdi. inde. Aut puenit eo aīo, vt creditori non constituere aliquid ius in re: & tñ aut vult rē istam retinere p̄pter expēsas, quas fecit in ea: & dico q pōt. Ita debet itelligi l. i reb. s. possunt. ff. cōmo. Aut vult eā retinere propter aliud debitū: & dico q nō pōt. Ita debet intelligi p̄ alle. l. fi. s. cōmo. secundum Iac. de Are. Veldic vt ibi plenē not. per Cy. & valēt p̄ dicta ad q. de scriptore t q scriptor

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Si mater. Idē voluit Spec. in tit. de tu. §. nūc dicendū. ver. si trāsīt. Vbi idē tenet. idē tenet hic Bal. Sal. & Raph. & ita nūc cōsulo. Andr. Barb.
b ¶ Procurator. Au. pcurator generalis possit rem pignorarē, vide codē.
c ¶ Si probaueris. Aduerte istā tex. dum requirit fraudē: quia Bar. in l. que dotis. fol. ma. subaudit maxime: quod notat quia aliter nō bene intellige res istam materiā.

Et quid si obligauit rem alienam, & tradidit: an possit ille, cui fuit illa res tradita, præscribere iuri hypothecæ? Bal. 2
¶ non, in l. si qñ. C. 1 ad Vlleia.

d ¶ Confirmatur pignus. Sed si dominum rei pignoratæ supuenit debitori, confirmat pignus: plenē per Bar. in l. j. ff. de pign. & vide in ea l.

e ¶ Res aliena. Quādo res aliena obligari possit, vidē Bal. not. in l. mater. in j. colum. de reuend. & vide not. in l. j. de pigno. actio. & quæ ibi dixi post Bart. in l. j. ff. de pigno. Quid autē si debitor in re obligata non habeat nisi possessionem, an veniat in obligatione: adde quod si talis res sine vitio postea deueniat ad alium creditorem, ad quem habeam regressum, vide Cy. & Salic. hic, & quæ not. Barto. in l. rem alienam. in antepen. colū. ff. de pigno. actio. Ad de melius de q. hic facta per Alexan. Ioan. And. in addi. ad Specu. in titu. de sol. §. j. versicu. sed pone.

f ¶ Probare creditor. Quid habet probare creditor in hypothecaria, vide Cy. Bal. & Bart. in l. de rebus, §. de dona. ante nup.
g ¶ Extraneus possessor. Quod verū intellige notabiliter, vt in l. de reb. §. de donatio. ante nup. & c. scilicet qñ bet possessor vellet se tueri: quod nota. Sed aduerte: quia Bart. in l. rem alienam. ff. de pig. act. tenet contrarium eius quod hic dicit lex quod habenti titulū lucratium a debitore, sit opus probare de dominio debitoris.

pro mercede sua, & pro expensis, quas fecit in scriptura sua, possit retinere quinternas: vt not. in d. l. si non fortem. §. si centum. ff. de cond. ind. eb. & in d. l. in rebus. §. possunt. ff. commod.

S V M M A R I V M.

Si mater. Tutela, quæ defertur matri, est legitima. ¶ Si mater pupilli ad scda vota trāsiens nō petierit eidē tutorē, & ex administratione debeat, nō soluetur: bona mariti p hoc tacite sunt obligata. h. d. ¶ Ista lex est notabilis, quā no. Et nota primō qd dixi in sumario. ¶ Secūdo not. qd tutela, q̄ defertur matri, est legitima. De quo plenē per glo. doct. in aut. matri & auia. §. qñ muli. tute. offi. fun. po. ¶ Itē not. casum speciale, in quo ppter debitū vxoris obligatur bona mariti. sic cōuerso. Videbitis gl. s. eo. l. fatis. contra regulā generalē. s. ne vxor pro mari.

Ancimus. ¶ Iura loquētia de reb. iuectis, & illatis, tacite obligatis locatori, sunt communia in omni loco. h. d. Quid sit territorium, habetis in l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. sign.

Si aliena res pignori data sit. Rub. LEX I.

Procurator. ¶ Res obligari per procuratorē nō habentē speciale mandatū, vel generale cū libera: nisi forte dñs eam cōsuetus erat obligare, vel nisi pecunia in rem dñi sit versa. h. d. cū omnib⁹ glossis. ¶ Opp. dicitur hic, qd pcurator nō pōt cōstituere ius in pignore. Cōtra, del. pcurator cui generaliter libera. ff. de pcur. Solu. Aut procurator habet speciale mandatū, aut generale, cū libera: & tūc cōstituit ius in re, vt in cōtrario. sec⁹ si nō habet speciale mandatū, vel gnale cū libera: & ita loquitur hic. ¶ Sed cōtra istā solu. instat de l. vel vnuerforū. ff. de pig. act. Sol. Ibi paterfa. erat cōsuetus eā pignorare: & ideo si tales res per procuratorē pignorentur, bene cōstituuntur ius in re. Ita tollit contrariū.

LEX II.

Si probaueris. ¶ Res aliena non pōt aliq̄ obligari, sine consensu dñi: nisi de fraude dñi appeat. h. d. ¶ Querit gl. qd debet pbare istā machinationē, seu fraudē. Breuiter debet probare ille, q̄ allegat: vt in l. in exceptionibus. & l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba.

LEX III.

Vrator. ¶ Administrator alieni, cuius, re dñi pignoras, nō cōstituunt ius in re: nisi appareat, pecuniā esse versam in vtilitatem dñi, hoc primō. Itē filius nō pōt obligare rem patris, eo viuēte. h. d. cū l. seq. Super l. qñ gl. qd in emancipato, dicit idē & bene. Ratio dubitationis erat: quia filius viuēte patre est dominus, & post mortē patris continuatur dominium: nec deest sibi viuēte patre, nisi sola administratio: vt l. in suis. ff. de libe. & posthu. ideo videbat qd possit etiā viuēte p̄fe, rem patris pignorarē: hoc tamen remouetur hac lege.

S V M M A R I V M.

¶ Quando in hypothecaria habeat necesse creditor probare rem fuisse in bonis debitoris, tempore obligationis: vel eum tūc possedisse bona fide, & probare titulū debitoris, & nu. §. An res aliena possit obligari efficaciter, Et quid si dominus rei succedat eidem debitori.

Vm res. Ista est optima lex, & tractat optimam materiā. & breuiter dicit: ¶ Si res, quæ nō fuit in bonis debitoris tpe obliga-

tionis, incipiat postea esse in bonis debitoris, cōfirmat pign⁹ vtiliter. h. d.

¶ Nota qd si debitori rem alienā obliganti superueniat ius in re, qd prodest creditori quantum ad vtilitatem hypothecariā: vt hic. ¶ Ex quo habetis inferre aliud, qd ad hoc vt directa hypothecaria cōpetat, requirit re fuisse in bonis debitoris, tempore obligationis: vt l. & quæ nō dū. §. quod dicitur. ff. de pig. ¶ Opp. qd res aliena possit obligari efficaciter. vnde oppo. de l. ij. §. cum ex causa. ff. qui po. in pig. ha. Sol. In lege cōtraria debitor obligans habebat ius ad rem: ideo poterat eā obligare. & ita intelligit cōtrarium. ¶ Item opp. j. si pig. da. sit. l. j. & quasi per cotū. ¶ Item opp. de l. grege. §. ij. ff. de pig. Sol. Ibi in lege contraria debitor obligans, habebat ius in re: & ideo poterat obligare. Sed contra prædictam solu. instatur: & videtur, qd indistinētē etiam vbi debitor non habet ius ad rem neque in re, & tamen possit obligare rem alienam. Vnde opp. de l. si fundus. §. aliena. ff. de pig. Sol. Ibi res aliena fuit obligata per debitorem hoc modo cū sua esset: quo casu valet obligatio re postea sua effecta. Sed cōtra istam solu. instatur, & videtur qd etiā vbi debitor obligat re alienā, etiā sine prædicto modo, tamen valet obligatio. vnde opp. de l. j. in prin. ff. de pign. Solu. Dicatis duo verba: Quandoque debitor obligat rem alienam, in qua habet ius: & tunc eā potest efficaciter obligare: vt j. si pignus pig. da. sit. per rotum. & in l. grege. §. ij. de pigno. Quandoque debitor obligat rem, ad quam petendam sibi competit actio. & isto casu valet etiā talis obligatio: vt l. ij. §. j. qui pot. in pig. ha. Quandoq; debitor obligat rem, in qua non habet ius, nec actionem ad eam petendā: & tunc aut obligat eam hac cōditione: cū sua fuerit, & obligatio valet, vt l. si fund⁹. §. aliena. ff. de pig. Aut obligat eam simpliciter: tunc aut creditor scit eam esse alienā: & tunc creditori non datur actio ad eam rem: sed conceditur ei retentio: vt l. j. in prin. ff. de pig. & dicitur ibi not. Aut creditor ignorabat rem esse alienam: & tunc dicas secundū dominū Iaco. But. qd aut est effectus dominus ipse debitor, qui rem alienā pignoraui: & tunc cōfirmatur pignus vtiliter ipsi creditori, & datur ei vtilis hypothecaria, vt hic: nam inuenitur debitor, & dominus rei obligatæ, qui de pignore conuenit esse eadem persona. ¶ Si verò ipse debitor nō efficiatur dominus: sed dominus rei succedat eidem debitori: tunc habet locū l. rem alienā. in secūdo casu ff. de pign. act. & dicitur ibi not. Modo per ista verba habetis intellectū huius legis, & l. re alienam, quæ est satis difficilis. ¶ Itē opp. ¶ dicitur hic, qd si debitori superueniat ius in re, qd datur vtilis hypothecaria creditori. ¶ Opp. & videtur qd istud non procedat: quia creditor habet necesse probare rem fuisse in bonis debitoris, tempore obligationis: vt l. quæ nō dū. §. qd dicitur. ff. de pign. In casu nostro hoc nō poterit pbare, quia tempore obligationis res erat aliena: vt dicitur tex. quare malē. Quid dicemus? Dicit gl. qd debitor possidebat rem istā tempore obligationis bona fide, quod sufficit: vt l. bonorū. §. in bonis. ff. de ver. signi. & si creditor probat, hoc satis est. & ita cōcludit gl. hic circa mediū gloss. magna. quā nota & signa bene. Pro declaratione huius quæro, & reuoco in dubiū, quid habet necesse pbare creditor in hypothecaria actione. Glo. hic cōcludit, qd sufficiat creditori, si probet ipsum possedisse rem tempore obligationis bona fide, & cū iusto titulo. Istam gl. habetis in l. rem alienam. ff. de pign. actio. Aliam glo. habetis, quæ videtur dicere, qd creditor debeat probare debitorem fuisse dominū rei obligatæ, tempore obligationis. Istam gl. habetis in §. item Seruiana. Instir. de act. Simile no. glo. s. de Salui. inter di. l. j. Similiter not. in §. interdictū. Instir. de interdict. Idem videtur notasse glo. in §. illud. in aut. de trien. & semis. col. ij. ¶ Quid dicemus? Dyn. in præal. §. item Seruiana. reprobat istas vltimas glo. quæ dicunt debere probari dominium, & reprobat eas per l. bonorum. §. in bonis. ff. de verbo. signi. do. Cyn. approbat prædictas glo. & intelligit eas in casu quando creditor agit hypothecaria directa: & dicit non esse bonum consilium, qd agatur directa: quia habebit necesse dominium probare. Probat istum intellectum per l. qui filios. j. tit. proxi. circa fin. ibi: de bonis suis, & c. quod verbum, suis, denotat dominium: vt l. solū. §. meum. ff. de rei vendi. Præterea, res dicitur esse in bonis nostris, pro qua actionem habemus: vt l. rem in bonis. de acquir. re. do. Sed si debitor non fuisset dominus, per consequens actionē non habuisset. Et ex hoc cōcludit ipse, qd in hypothecaria directa creditor debet probare dominium debitoris. Certē, si quis vellet defendere opin. Dyn. credo qd possit, per l. seruos. ff. delegat. ij. Quare potestis dicere quod aut creditor agit cōtra principalem debitorem hypothecaria actione, aut cōtra extraneum, si cōtra principalem debitorem, habet locum glo. nostra, quæ est hic, quod sufficiat creditori probare qd debitor possederit bona fide, cum debitor sibi non possit referre quæstionē alicuius iuris. Aut creditor agit cōtra extraneum possessorem hypothecaria: & tunc cōcederem qd do. Cyn. hic bene dicat, videlicet qd aut iste extraneus possessor habet causam ab ipso debitore, & lucratuam: & tunc sit idē in ipso, quod in principali debitore: & habet locū etiā glo. quæ est hic. Secus si haberet onerosam: ar. l. apud. Celsum. §. auctor. ff. de do. xcc. Aut extraneus possessor non habet causam ab ipso debitore, & tunc habet locum gloss. quæ est in d. l. rem alienā. ff. de pig. ac. quia oportet bit qd creditor probet debitorem tempore obligationis possedisse bona fide, & etiā oportet probare titulū debitoris, vt ibi not. & dicit quod not. per Dy. in d. §. itē Seruiana. & quomodo fuerunt verba glo. in l. ante omnia. ff. de proba.

S V M M A R I V M.

¶ In obligatione non cadunt nisi ea, quæ sunt in bonis debitoris.

Quæ

Quæ res pignori obligari possunt, & c. Obligatus re aliena, non præiudicat domino: & contraria pignoratitia tenetur. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. Concordat l. si quis in pignore. §. j. ff. de pign. act. ¶ Modò oppo.

- 1 Tutor si rem pupilli obliget, & pecuniam in utilitatem pupilli non conuertat, non valet obligatio.
- 2 Pupillus factus maior, potest approbare contractum per tutorem factum, qui de iure non valebat.

In rem. Tutor, procurator, vel alius administrator, obligando rem dominorum, eis non præiudicat, nisi postea consensus dominorum accedat: vel nisi de scientia eorum probetur. h. d. c. l. seq. ¶ Nota ex istis legibus quod si tutor rem pupilli obliget & pecuniam in utilitatem pupilli non conuertat, obligatio non valet, ut hic. ¶ Item nota quod pupillus factus maior, potest approbare contractum per tutorem factum, qui de iure non valebat: ut hic.

Quæ res pignori obligari possunt, uel non, & qualiter pignus contrahatur.

Rubrica.

Rubrica nostra potest continuari hoc ordine? Dicitur est s. de pigno. sed quia quædam res reperiunt, quæ obligari, seu pignori non possunt: ideo subnectitur hæc rubrica: quæ res pig. oblig. possunt, uel non: & qualiter.

S V M M A R I V M.

- 1 Generale quo ad genus, non tantum operatur, quantum speciale quo ad speciem in his, quæ quis specialiter non esset concessurus, vel obligaturus.
- 2 Suscipiens in se omne periculum, videtur suscipere periculum contingens ex dolo, vel culpa, non casum fortuitum.
- 3 In generali obligatione non veniunt suppellectilia necessaria.

LEX I.

Lumnos. In generali obligatione non veniunt ea, quæ quis non esset specialiter obligaturus. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. ¶ Modò oppo. & videtur quod tantum debeat operari generale quo ad genus, quantum speciale quo ad speciem. Vnde oppo. de l. si duo. de admini. tuto. & l. si chorus. ff. de lega. ij. & l. omnes. de præscrip. xxx. an. hic autem dicitur contra: quare malè. Sol. secundum Dyn. & dic. quod dicta regula non procedit in his, quæ quis specialiter non esset concessurus, vel obligaturus: quia in casu isto non operatur tantum speciale quo ad speciem, quantum generale quo ad genus, nec e converso: ut l. obligatione. in princ. ff. de pig. Et dic ut not. per Dy. in c. generali. extra. de reg. iur. lib. vj. ¶ Ista lex inducitur per glo. in arg. ad q. de casibus fortuitis, quod si aliquis suscipiat in se omne periculum, quod ipse videtur in se suscipere periculum contingens ex dolo, vel culpa præcedente: non autem videtur in se suscipere periculum casus fortuiti. arg. huius l. & in d. l. obligatione. ff. de pigno. & not. per glo. & doct. in l. si quis. §. quæ situm. ff. si quis cautio. De quo dic ut no. per glo. & doct. ibidem. Item inducitur in ar. ad q. quod licet aliquis obliget omnia bona sua, non videtur obligare suppellectilia omnino necessaria, & ea, quæ nullo modo esset specialiter obligaturus: ut puta panni, lecti, & alia suppellectilia, sine quibus vivere non possumus: imò si creditor ad ista ageret, malè ageret, secundum Iac. But. quia non possent: & ex hoc fiunt statuta, quæ talia possunt pignoriari.

S V M M A R I V M.

- 1 Si episcopus debet habere bona omnium clericorum decedentium in certis parochiis: & reperiatur quod clericus habeat instrumentum, in quo est obligatus Titius, tamè extra civitatem non pertinebit ad episcopum illud instrumentum.

LEX II.

Vim constet. Obligatio in scripto: videtur obligata ea, de quibus in instrumento fit mentio. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. Ista lex inducitur in arg. ad q. Consuetudo est in civitate, quod episcopus debeat habere bona omnium clericorum in civitate decedentium, in certis parochiis episcopo deputatis: modò quidam clericus instrumentum habebat, in quo Titius erat eidem obligatus, & tamè Titius erat obligatus alibi extra civitatem: nunquid illud nomen Titij erit episcopi. Inducit hic lex quod sic: cum reperiat instrumentum esse in civitate. Tu verò secundum Pet. tene contrarium, per l. Caius. ff. de leg. ij. vbi est casus.

S V M M A R I V M.

- 1 Cum universitate, res religiosa cadit in obligatione.

LEX III.

In monumento. Res religiosa non cadit in obligatione. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. ¶ Iuxta hoc oppo. de l. monumentorum. §. de relig. & sump. fune. Sol. Aut tu queris, nunquid istud monumentum, aut ipsa res religiosa, possit obligari: & dicas quod non, ut hic. Aut tu queris, nunquid possit obligari ius auferendi mortuum in sepulchro: & istud bene potest obligari: ut lege contraria. Sed contra istam solut. instatur de l. in modicis. ff. de contr. h. empt. Solu. ¶ Cum universitate res religiosa cadit

in obligatione: Secus in venditione: ut in contrario: Sed specialiter, & p se, non potest obligari, ut hic. Et facit ad prædicta l. j. ff. de fun. dot. cum similibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Debitor debitoris mei potest conveniri à me, dummodo primò non soluisse debitori meo, ante certiorationem sibi à me factam. & nu. 4.
- 2 Nomina debitorum veniunt in obligatione tam generali quam speciali: & an in tacita obligatione.
- 3 Actio directa, quæ competit debitori creditoris, contra debitorem suum est utilis penes ipsum creditorem creditoris. & nu. 6.
- 4 Debitor debitoris mei si tenetur ad speciem, & ego eam exigam, deo tenere loco pignoris: sed si debet quantitatem, eam compensabo.
- 5 Debitor debitoris mei, si sciat nomen suum mihi esse obligatum, licet ipsum non certioravi: non tamen licet potest creditori suo solvere.
- 6 Quando ago contra nomen debitoris mei debitoris, non est necessaria excusio debitoris mei.
- 7 Qualiter formabitur libellus contra nomen debitoris mei debitoris.
- 8 Creditor si agit contra nomen debitoris, & creditor creditoris etiam agit contra illud nomen: præferitur creditor creditoris.

Nomen quoque. Ista est lex. ¶ Nomen debitoris ante denunciationem factam sibi à creditore sui debitoris, potest solvere suo creditori: post denunciationem aut factam non potest solvere: sed exigere potest uti actione.

- 1 h. d. ¶ Nota debitor debitoris mei potest conveniri à me: dummodo primò non soluisse debitori meo, ut hic: & hoc est verum ante certiorationem sibi à me factam. Si autem certiorassem, creditori suo solvere non potest: ut hic habetis not. ¶ Sed nota quod nota debitorum, veniunt in obligatione tam generali quam speciali. An autem veniat in tacita obligatione, vide quod no. §. de hæc. act. l. hæc. ¶ Tertiò hêtis notare quod actio directa, quæ competit debitori creditoris contra debitorem suum, est utilis penes ipsum creditorem creditoris: ut hic. Modò habetis nota contra legem nostram opponere: dicitur hic, quod debitor debitoris mei ante certiorationem à me sibi factam potest debitori meo solvere. Contra, imò videtur quod possit solvere, quantumcumque sibi non denuncierim. Vnde oppo. de l. ij. j. de noua. Sol. hæc lex supplet per illam: quia siue per creditorem creditoris sit facta denunciatio, siue sit sit contestata, siue pars debitoris soluta, debitor non potest solvere suo creditori. & ita intelligitur contrarium. Itè oppo. ¶ & videtur quod creditor creditoris non possit istud nomen exigere: sed debet ipsum tenere loco pignoris. Vnde oppo. de l. grege. §. cum pignori. ff. de pig. & l. si conenerit. ff. de pig. ac. Sol. Aut istud nomen debet speciem, aut quantitatem. Primo casu creditor tenebit pignora: secundo casu compensabit cum debitore suo. ¶ Vltiò oppo. liberatio est species alienationis: ut l. iusti. q. alie. licet vel no. §. nunc admonedi. Sed alienatio debitor non potest præiudicare creditori: ut l. debitorum. §. de pig. ergo nec liberatio: hic autem dicitur contrarium: quare malè. Sol. Differentia est inter pignora corporalia, & incorporalia. ut nota debitorum: quia in primo casu per debitorem alienatè non præiudicatur creditori, cum res corporales appareant: secus in incorporalibus, quæ non apparent. ¶ Modò per declarationem legis nra quod sunt istæ utiles actiones. Gl. nostra hic, & in l. grege. §. cum pignori. ff. de pig. dicit quod est utilis hypothecaria. Ista opinio est falsa: quia hypothecaria possessione auocat: ut l. si cum venditor. in princ. ff. de iur. & in oib. non est possessio, quia sunt incorporalia: sequitur quod in hypothecaria non habet locum. Quare teneas aliam opinionem. glo. videlicet quod istæ utiles actiones sunt, quæ erant directæ penes debitorem, quod obligatio vit nomen. Itè quod dicitur hic: certior à te factus, & c.
- 2 ¶ Querit gl. hic: quid si iste sciebat nomen suum obligatum esse mihi, tamen ego ipsum non certioravi: nunquid licet possit solvere creditori suo? Gl. nra hic tenet, quod sic: quod oportet quod denunciatio sibi omnino fiat à creditore creditoris. alle. gl. l. debitorum. §. de pig. Certè dñi, illa lex nihil ad rhobum: quia loquitur de

¶ Ommino necessaria. In generali obligatione non veniunt panni, lecti, & suppellectilia. Vide Bal. in l. certi. §. loc. & vide quod notat Bald. hic.

¶ Fit mentio. Vide de hoc per Cy. in l. certi. §. loc. in v. q. & expressè Pet. in l. servum filij. §. cum qui. de leg. j. & distinguit, an habere debeat tanquam hæreditatè: & sic ius vniuersale: an generaliter bona, & c. quo casu procedit l. Caius. & c. de quo vide Cyn. hic.

¶ Nomen quoque. Ad hanc legem vide l. Caius. de lega. ij.

¶ Modo habetis. Vide Bal. in l. si cum emptor. ff. de pact. plenè Bal. in l. j. C. de actio. & oblig. in ix. col. in vers. quinto queritur. cum verli. seq.

¶ Contra. Vide Bartol. in l. ij. §. quod met. cau.

¶ Vnde oppo. Vide pro eo quod hic dicitur, Bar. in cõf. ex l. ij. incip. tres casus. And. Barb.

¶ Querit gl. in casu l. Titia. j. de noua. an sufficiat sola scientia debitoris? Adde plenè Bartol. in l. facta. §. si hæres. ff. ad Trebel. & Bal. in dicta l. ij. de nouat.

Secunda Bartoli super Codice.

S V M M A R I V M.

- a ¶ Nomen debitoris. Vide Instit. de actio. in §. item Seruiana. habes nomen debitoris, obligatum an debeat facere excusationem? & vide Bal. in l. h. r. d. s. de her. act. & ibi dicit, q. regrat excusio, nisi directæ actiones essent cessæ. & idē voluit in l. ij. in n. col. q. n. fil. y. p. pri. & Bald. hic contra opi. Bart. & hic per Jacob. de Bel. per Bar. in l. si conuenerit. ff. de pigno. act. Adde Spe. de pecu. §. sequit. vers. quid si mihi. & in tit. de obli. & sol. §. nunc aliqua. vers. sed qd ecce. Roma. consil. cccxvj.
- b ¶ Quis pferat. An habes vtilē pferat habenti directæ? & vide Bart. in l. ij. de donat.
- c ¶ Qui filios. Vide qd not. in c. rescripto. de iureiur.
- d ¶ Si qs. Vide qd per hanc legē pulchrē concludit Bar. in l. si stipulat. tuero illud. de verb. obli.
- e ¶ Dispositio gñalis. Sed an tacita hypotheca cōprehendat futura, vide in l. ij. & ibi per Bal. s. de priui. fil. & gl. hic i. fi. Et qd dispō trahatur ad p̄sentia & futura, vide not. Bald. post Barto. in l. si. in pen. col. s. de pact. Quid si cedo bonis an intelligatur de futuris? Bal. q. nō. in l. pe. s. qui bo. cede. pos. Quid si cedo actionem, vide in l. heredem. ff. mand. Et de materia vide in l. damni. §. is qui. ff. de damno infecto.
- f ¶ Singularia. Et sic no. dñi cē iter gñale, & v. r. adde no. i. c. ex l. fis. de iur. pa. Bal. in l. a iudice. s. de iudic. & melius in l. scire debemus. in prin. post gloss. & Bart. & doct. ff. de verb. oblig.

volūtate, seu vrbanitate, vt vidistis ibidem: quare dicatis, & meli⁹, q. denūtiatio nō sit necessaria sciētia: ar. l. j. in fi. ff. de act. emp. & ibi not. & meli⁹ in l. fi. ff. de trāfac. & solet notari in Lemptor. j. de cui. ¶ Itē quæro: ecce t. debitor meus obligauit mihi nomē debitoris: ago cōtra istud nomē: opponit mihi q. nō fuit facta excusio: q. r. qd iuris? Dixerunt quidā, q. etiā in nominibus requirit excusio principalis debitoris: quia lex generaliter loquit: vt aut. hoc ita. s. de pig. & in corpore vnde sumitur. Et ad idē l. nō prius. s. quādo fisc. vel priua. & hæc opi. videtur tutior. Iac. de Are. & do. Iac. Buti. hic tenent, q. in nominibus nō sit necessaria excusio: quia ius nominis dicitur residere penes ipsum principalē debitorem: quo casu q. debitor principalis habet res hypothecatas, nō est necessaria excusio: vt videbitis in aut. hoc ita. & maxime dicit ipse, non est necessaria excusio, si agat actione vtili, quæ penes debitore erat directā: quæ excusio, sc. d. m. e. u. habet locū solum in hypothecaria. Et hæc vltimā partem credo veram. Sed istud vltimū, q. d. ipse dicit, q. excusio solum habeat locum in hypothecaria, credo q. nō sit verū: quia etiā habet locū in alijs actionibus, puta in reuocatorijs: vt l. j. & ij. & ibi not. s. de his quæ in fraud. credi. ¶ Quæro, qualiter formabit libell⁹ cōtra nomē. Habetis gl. in l. heredē. s. de her. ac. Itē quæro: ecce debitor meus obligauit mihi nomen debitoris: agit ipse contra illud nomen, & etiā ego ago: quis p̄fertur? Breuiter dicas, t. ego creditor, q. ago vtili: quia quantūcūq. habes vtilē, habeat causam ab habente directam, p̄fertur habens vtilē: vt l. j. §. qui superficiem. ff. de superfi. Præterea, vide tur casus in l. si conuenerit. in prin. s. de pig. act.

Premiorum. ¶ Præmiū quod dāthletæ, nō poterit obligari. h. d. ¶ Nota quod dixi in sumuario.

S V M M A R I V M.

¶ Pignoras liberum hominem debet puniri. Pater filium obligare potest propter famem. ¶ Res, quæ non sunt in bonis nostris non possunt obligari. h. d. ¶ Nota quod dixi in sumuario. ¶ Oppon. de l. senatus. §. fina. ff. de lega. j. Sol. Casus specialis est ibi: & dic vt ibi not. per glo. Dyn. ¶ Item oppo. dicitur hic q. non potest obligari nisi illud, quod est in bonis nostris. Cōtra de l. sed an vix. ff. de pig. Sol. dicit vt dixi in l. quæ prædiū. s. tit. j. ¶ Itē oppo. q. videtur q. pignoras liberū hominē debeat puniri. Vnde oppo. de. §. quia verō. & huiusmodi. in aut. vt nulli iud. col. ix. Sol. ista limita per illā: quia nō pōt obligari, vt hic: sed si obligetur puniri: vt ibi. ¶ Quærit gl. nūquid possit qs. filiū obligare propter famem? Et tenet q. sic. Idē dicit in l. ij. s. de pa. qui fi. distr.

S V M M A R I V M.

¶ Ex conuentione instrumenta fundi non possunt pignoriari. Et an ista lex habeat locum in omnibus fundis.

Executores. ¶ Deputati ad agriculturam non possunt capi pignori. h. d. cum l. seq. contrafacientes puniuntur. h. d. in aut. agricultores. hic posita. Et differt prima à secunda: quia prima loquitur de pignore capto ex præcepto iudicis: secunda loquitur de pignore cōventionali. ¶ Quærit gl. in l. executores. t. nunquid conuentionaliter possunt ista instrumenta fundi capi? Glo. nostra, & bene, determinat quod non, per l. pignorū. quæ sequit. Ad idem in aut. nullum credetem agricolæ. §. j. ¶ Quæro, ista lex loquitur de prædijs tributarijs. Et dicit text. ex quo tributorum illatio redardetur: quid de alijs prædijs? Videtur q. quod non habeat locū ista, per rationem quam assignat text. Vos habetis dicere contra, quod lex ista habeat locū in alijs prædijs: quia inest alia ratio, videlicet ne sterilitas fructuum, & c. arg. l. j. §. de eo opere. ff. de aqua pluuiæ arcen. & ista ratio vrget in alijs prædijs.

- 2 ¶ Voluntas contrahentium debet magis inspicere, quā verba.
- 3 Dispositio generalis trahitur non solum ad p̄sentia, sed etiam ad futura.
- 4 Si debitor in obligatione omnium bonorum suorum in ea constituit se creditoris nomine possidere: an veniant futura.

Iquis. ¶ Appellatione rerū, vel bonorū in obligatione deducorū, continent p̄sentia, & futura. h. d. ista est no. lex. ¶ Not. quod dixi in sumuario. ¶ Secūdo not. q. voluntas contrahentiū debet magis inspicere, quā verba, vt hic. ¶ Tertio nota t. q. dispositio generalis trahitur non solum ad p̄sentia, sed etiam ad futura: vt hic videtis. ¶ Oppo. dicitur hic q. in obligatione nō solum veniunt p̄sentia, sed etiam futura. Cōtra, de l. si ita ff. de au. & arg. leg. Sol. Dicit gl. ibi loquit in legato, vel donatione, per quam dominiū transfertur: & sic est magnum præiudiciū: & ideo illa dispositio nō trahitur ad futura. Hic loquit in obligatione pignoris, quod nō est magnum præiudiciū: & ideo cōprehendit futura. & ita intelligitur cōtrarium. Sed contra istā solu. instatur de l. si seruitus. ff. de ser. vrb. præd. & de l. ij. in prin. ff. pro fac. Quare dicatis duo verba secūdum Pet. q. quædam sunt vniuersalia: & in istis non solum inspicitur tēpus p̄sens, sed etiam omne futurū incrementū cōsideratur: & de istis loquit l. peculii. ff. de lega. ij. & l. grege. ff. de lega. j. Quædam sunt singularia: & in istis solum inspicitur tēpus p̄sens, nisi postea forte aliud accedat per alluionē: vt l. itē si fundi. §. j. de vsufu. Quædam sunt generalia: & in istis q. n. q. à principio potest inspicere quantū præiudiciū sit futurū: & tunc nō solum cōprehenduntur p̄sentia, sed etiam futura: & de hoc loquitur præall. l. si seruitus. de ser. vrb. præd. Quædoq. à principio nō potest inspicere quantū præiudiciū sit futurū: tūc aut loquimur in obligatione pignoris: & tūc veniunt p̄sentia & futura, vt hic. aut loquimur in translatione domini: & tūc regulariter nō veniunt futura. Ita debet intelligi præall. l. si ita. de au. & arg. leg. nisi natura cōtractus aliud induceret: vt in societate. Et de hoc loquitur l. ij. in prin. ff. pro socio. ¶ Itē t. quæro: debitor obligauit omnia bona sua, & dicit sic: sub obligatione omnium bonorū suorū, quæ constituit se creditoris nomine possidere: nunquid veniunt futura? Dixerūt quidā q. sic per istā legē. Quidam dixerūt q. nō: quia cum nō possideatur futura, tēpore obligationis nō potest se cōstituire possidere ea, q. nō habebat. Do. Iac. vt hic inclinare in istā sententiā, videlicet q. per istū modum comprehendantur futura: cum non sit magnum præiudiciū in iure pignoris: vt hic no. in gl. Tamē contra istā opin. facit quod not. in l. quāuis. §. j. de acquir. pos. & ibi glo. quam videbitis per vos.

Qui potiores in pigno. habeant. Ru. ¶ Rubrica nostra cōtinuatur ad præcedentia hoc ordine: Dicitur est s. de pignoribus: verū quia quandoq. ad idem pignus plures creditores concurrunt, & dubitatur quis sit potior: idcirco subnectitur hæc rub. qui potiores in pig. habeant.

S V M M A R I V M.

- 2 ¶ Tantum valet consignatio, & depositio, quantum ipsa solutio.
- 3 Creditor secundus, soluendo priori debitum, confirmat sibi pignus.
- 4 Et contra potest primus debitor offerre secūdo.
- 5 Nec primus creditor potest ad hoc compelli.

L E X I.

Qui pignus. ¶ Secundus creditor soluens priori, vel consignans, & deponens id, q. d. ei debet, in locū prioris succedit, & confirmat sibi pignus. h. d. Nota t. q. tantum valet consignatio, & depositio, q. tū ipsa solutio. ¶ Secūdo nota

¶ Quædoq. à principio. Facit ad notab. q. Dyn. & Bar. in l. si mihi & tibi. §. fin. de leg. j. & hic adde Bart. in l. j. in prin. ff. de pig. ¶ Item quæro. Et ex his potest inferri, si mulier dat omnia bona sua in dotem, q. nō veniant bona quæ sita: sed stat in dubio, si statutū dicit, prout est Bononia, q. omnino cōfessus dotalib⁹ instrumentis ipso iure intelligatur omnia immobilia mulieris in dotem data: an isto casu veniant bona quæ sita. do. Flo. disputat istud dubium: & incipit disputatio, mulier viduata, & concludit q. nec isto casu veniant. And. Barb. ¶ Nunquid veniunt futura. Vide Bald. & Ange. in l. stipulatio hoc modo. ff. de ver. obli. & Bal. in l. j. §. si. cū l. seq. ff. pro soc. in recollectis antiquis. & ibi vide text. & glo. in verbo, interuenire. & vide Ludo. in l. ij. §. incertam. ff. de acquir. pos. & vide Ang. in consil. clxxvij. incipit. in Dei nomine, & suæ matris: & prædictis instrumentis, & c. & vide Bald. in l. si quis argentū. §. sed & si quidem. C. de donat. & vide Raph. in l. q. d. meo. in prin. ff. eo. & vide Imol. & Ro. in l. stipulatio hoc modo. ff. de ver. obli. & vide Ange. in l. j. in prin. s. de pigno. & vide omnino Bal. in rub. de contrah. empt. in xxj. q. d. & vide Alex. in l. ij. §. incertam. ff. de acquir. pos.

3 nota qd secundus creditor soluendo priori debitum, confirmat sibi pignus. Modò pro declaratione legis nostræ quarto: dicitur hic qd secundus creditor pot offerre primo: sed quid eouerso, nunquid primus potest offerre secundo. Breuiter habetis dicere qd sic. Videtur tex. in l. Paulus. §. qui pignoris. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. ¶ Sed iuxta hoc quarto, nunquid primus possit ad hoc compelli. Breuiter tex. non. j. eo. l. prior quidem creditor.

S V M M A R I V M.

2 Qualiter intelligatur qui prior est tempore, potior est in iure.
3 Et quæ sit differentia inter pignus prætorium, & conuentionale. & nu. 1.

LEX II.

1 **I**n decreto. ¶ Cum plures creditores concurrunt circa idem pignus prætorium, & sunt diuersorum titulorum: qui prior est tempore, potior est in iure. h. d. Habetis notare qd dixi in summario. Modò opp. dicitur hic qd in pignore prætorio, qui prior est tempore, potior est in iure. Cõtra: imò videt qd creditores debent concurrere vt l. fin. s. de bo. auth. iud. pol. l. is cui. §. si plures. & §. qui prior. ff. vt in pos. lega. Solu. Aut et creditores sunt eiusdem tituli: & tunc concurrunt: & ita intelligatur contrariu. Aut sunt diuersorum titulorum: & tunc qui prior est tempore potior est in iure: ita intelligat hic. Sed cõtra ista sol. instat, & videtur qd indistincte qui prior est tempore, potior est in iure: vt l. si fundu. & l. diuersis. j. eod. Sol. Dic qd in lege cõtraria loquit de pignore cõuentionali. Sed cõtra ista solu. instatur de l. licet. & aut. ibi posita j. eod. Pro quorũ solutione dicas ad præsens duo verba. Nam qnq; plures creditores præcedunt ius in pignore cõuentionali: & hic est notare regulã, & instantiã à regula. ¶ Regula est, qd qui prior est tempore, potior est in iure. Fallit l. licet. & in aut. ibi posita j. eo. & in casibus ibi not. in l. diuersis. j. eo. Quandoq; plures creditores præcedunt ius in pignore prætorio: & tunc aut sunt eiusdem tituli: & tunc concurrunt: vt l. si. s. de bo. auth. iud. pol. l. is cui. §. si plures. & §. qui prior. ff. vt in pos. lega. Si verò sunt diuersorum titulorum: tunc qui prior est tempore, potior est in iure: vt hic. Quandoq; quidã creditores præcedunt ius in pignore cõuentionali, quidã in prætorio: & tunc habet locu l. si postquam. s. vt in pos. lega. Et de materia huius legis dic vt plenè no. per Dy. in c. qui prior. extra. de regu. iu. lib. vj.

2 ¶ Querit gl. nostra qd sit differentia inter pignus prætoriu, & iudiciale: dic vt no. hic p gl. quã ligna: & in rub. de præ. pig. vide per me aliã differentia in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi.

S V M M A R I V M.

¶ Reipublicæ appellatio, etiã refertur ad aliam ciuitatem, quàm ad Romanam.

LEX III.

1 **Q**uam rempublicã. ¶ Habens ius pignoris in re præferib agenti personali actione. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. ¶ Secundo not. qd appellatio Reipublicæ etiã refertur ad aliam ciuitatem, quàm ad Romanam, vt hic. Sed contra istud vltimum oppo. de l. cum qui vestigal. de verb. signi. Sol. secundum gl. dic qd Reipublica proprie sumendo, intelligitur de Republica Romanorũ. Improprè autem quã sumitur pro qualibet alia ciuitate: vt hic. Vel dic qd hoc contingit ratione adiuncti: quia ad verbũ Reipublice adiungitur hic He-liopolitanorum: secus si indistinctè profertur: vt d. l. cum qui vestigal. & ibi plene not. per Dyn.

2 **I**n fundum. ¶ Qui prior est tempore, potior est in iure. hoc dicit cum l. diuersis. j. eod. ¶ Contra l. diuersis. oppo. de l. licet. & authen. item possessor. aliã, si prior. j. eo. Sol. Casus est specialis in lege contraria. ¶ Item oppo. de l. interdũ. ff. eo. tit. Sol. Ibi etiã est casus specialis. ¶ Item oppo. de l. scripturas. j. eod. Sol. secundum

glor. & ibi est casus specialis. Vnde habet is notare regulam, & instantiam à regula. Regula est: hoc facit in casibus legis contrariæ. & ideo signa glo. hic positam, quæ enumerat casus.

1 **P**rior. ¶ Prior creditor non habet necesse offerre secundo: sed secundus offerens primo confirmat sibi pignus. hoc dicit.

1 **S**i generaliter. ¶ Habens causam à primo creditore: nõ pot inquietare. h. d. ista lex. S V M M A R I V M.

2 ¶ An ille, ex cuius pecunia res emitur, habeat priuilegium inter personales actiones.

3 Si debitor primò obligauit mihi omnia bona sua deinde eadem obligauit Sempronio: & post acquisiuit bona: quis præferatur.

1 **L**icet. ¶ Ista est optima lex, & in summa hoc dicit. ¶ Licet regulariter qui prior est tempore, potior est in iure: tamẽ si ex pecunia creditoris secundi sit res empta, & eidẽ specialiter obligata: secudus est potior. ¶ Nota quod dixi in summario. ¶ Opp. dicit hic qd res cõparata ex pecunia creditoris, est ei obligata. ¶ Contra de l. quãuis. s. in quib. cau. pig. tac. cõtrah. Sol. Aut ex pacto res empta obligatur: & tunc habet locum lex nostra. Aut nõ sit aliquod pactum: & tunc habet locum lex cõtraria. Sed cõtra ista sol. instatur, & oppo. de l. interdum. ff. eo. tit. Sol. Ibi est casus specialis: vt ibi not. & not. in l. diuersis. j. eod. ¶ Quarto pro declaratione legis nostræ: nunquid ille, ex cuius pecunia res emitur habeat priuilegiũ inter actiones personales. Quidam dixerunt quod nõ, per l. procuratoris. §. plane. ff. de tribu. Ioan. hic fuit cõtra opi. tamẽ nihil allegat, dicens qd debet habere priuilegium inter personales actiones. Hanc opi. tenet Iac. But. per l. quod quis. ff. de priuile. credi. ¶ Quarto: ecce mutauit Sempronio centu: & obligauit mihi omnia bona sua. Itẽ Titius mutauit eidem centum & etiã obligauit omnia bona sua: postea Sempronius debitor acquisiuit plura bona: quarto in istis bonis postea acquisitis quis sit potior. Primò videt qd potior sit ille, qui prior est tempore: vt l. si fundu. s. eo. & l. diuersis. j. eo. In cõtrariu videtur l. si is qui. ff. de iure fis. Quid dicemus? Glo. in l. idemq; §. si. ff. eo. dicit, qd illi creditores debent concurrere: & est speciale in fisco qd præferatur: vt d. l. si is qui. Iac. de Aret. per l. istam tenet cõtrariu: & dicit, qd casus est hic: & verũ dicit visu meo: quia vos videtis qd hic tractatur de bonis postea acquisitis: & dicit qd secudus creditor est potior: si res fuit empta ex pecunia sua, & eidẽ specialiter obligata: quasi velit dicere, qd si specialiter non fuisset obligata ista res postea acquisita, qd nõ esset potior secundus, imò primus esset potior: & sic nõ concurrunt: vt dicit gl. imò qui prior est tempore, potior est in iure. Facit optimè l. si. in principi. ff. eo. p. opi. Iac. cõtra gl. intelligendo text. vt iacet. Præterea, cõuenticio est illa, quæ acqrit ius in pignore, nõ acquisitio ipsius rei: vt l. j. ff. de pig. act. Vnde debet inspici cõuenticio, tanqẽ principalior: nec debet inspici acquisitio rei: & sic cõcludit secudu eũ, qd prior esset etiã in postea q̃sitis debeat præferri se do: & credo qd sit ipsa veritas. Text. est hic, & c.

S V M M A R I V M.

2 ¶ Allegans contraria non debet audiri.

3 Mendax punitur in translatione possessionis.

4 Prior creditor negans rem eius esse, à quo causam habuit, & volens incontinẽti probare de proprietate eius, non debet audiri ante translationẽ possessionis in alium factum. & nu. 1.

5 Sed in alia instãtia translatione possessionis facta in alium creditorem, potest dicere se esse potiorẽ.

6 Et translatio possessionis fit per officium iudicis in secundum creditorem.

1 **T**empore possessor. ¶ Ista ponit aliũ casum specialẽ, in quo prior tpe nõ est potior iure. Breuiter dicit:

P. P. A. V. P. ¶ Licet. Vide Lan celot. Dec. in l. creditor. la. j. ff. si cert. petatur.

d ¶ Cuius pecunia. Si res emitur ex pecunia mea, habeo priuilegium inter personales. Bartol. tamen in d. l. quod quis non bene firmat ibi in fin. dum voluit hoc fortẽ in priuilegio nauis emptæ esse, & non aliarum rerum: & in alio casu quo hoc sit verum limitatur ibi per glo. & Bart. si specialiter ad hoc sit mutuata. Itẽ si mutuata est gratis: aliã secus. Et adde l. qui in naue. eod. ti. & l. fin. & aut. ibi posita. s. de pigno. Sed Ludo. de vrbe in l. si cum dotem. §. si. sol. mat. tenet etiam qd si datur pecunia vt res emanatur, dominus pecunie non habet priuilegium, per l. p. curatoris. §. plane. de tribu. & vide qd dixi post Barto. in l. quamuis. la. in. s. de pig. Cogita per aut. quo iure. j. eo. vbi gl. tenet quod talis mutuã vt res emanatur, habet tacitam hypothecã.

c ¶ Item possessor. De huius intellectu vide Barto. in l. si aliena. in principi. sol. matr. Facit bonus text. in c. vassalus. si de feud. fuer. contro. quod not. & vide ad no. quæstio. per Dyn. Ray. & Imol. in l. Titia si non nupsit. de conditio. & demonstra.

1 ¶ Sed contra. Vide Bal. in l. cum vnus. 2 ff. de bo. autho. iudic. possid.

b ¶ Præferatur. Idem tenet in l. à diuo pio. ff. de re iudi.

c ¶ Licet. Hanc legẽ vide multipliciter limitatã per glo. in aut. vt exa. instan. dot. Adde in quantum Bartol. format qd de debitore, qui b se successuẽ duobus obligauit, & postea bona acquisiuit: quis præferat. Spec. in titu. de obl. & sol. §. j. verfic. sed quid. & Ioã. And. ibi, cum limitatio ne ibi per me posita, scilicet qd prior creditor præferatur secundo in rebus postea acquisitis, nisi secudus sit priuilegiatus, & primus non. Italimitat Bal. dictũ Iaco. de Aret. eius consi. eccl. xxxix. j. lib.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Regula. In casu huius legis not. habet locum clausula, dolo facis peter e quod intus habes. Adde Bart. in l. fi. ff. de rei vend.

b ¶ Alia instatia. Not. glo. q. si sum confessus in vno iudicio vnū possim cōtrarium dicere in alio iudicio ad aliū effectum. Ita allegat istam Ange. in corpore in l. ij. §. hoc edicto. in fi. ff. vi bo. rapt. vide tamen quæ notat Bal. in aut. nouo iure. j. de pœna iu. & quæ not. in l. diuus. de custo. reo. cum materia. Et pro eo quæ dixi, est apertum dictum Innocen. vbi fortius dicit, in cap. 3 mulieres. de iureiu. Quod dictum refert Bald. in auth. contra. in vlt. colū. de non nume. pec. in c. si creditoribus. in princip. s. de ser. pig. dat. manu. prædictis adde text. gl. & Bal. in l. pen. de inge. manu. Et pro ista glo. allegat a text. in l. Aurelius. §. si. de libe. lega. & vide Bald. in l. is apud quem. in vlti. col. & quod ibi dixi. & Barto. in d. §. sed nec impuberis. & vide Alexand. b. in l. magistratibus. in ij. col. ff. de iurisdic. om. iudic.

c ¶ Translatio possessionis. Adde in simili Bartol. in l. j. in fin. s. de plus peti. tio.

d ¶ Per gl. Et in quantum glo. mentionē facit de spon. vide glo. & Bart. in d. l. j. de priuileg. cred. & qd not. glo. & Bar. in d. l. priuilegia. ff. de priuileg. credi.

e ¶ Secundū not. Adde Bart. in l. si constate. in vj. q. principalis questionis. vbi fortius dicit post Cyn. hic licet illud d. communiter reprobetur, nō tamē videtur hic reprobari. Et vide Bald. in l. vbi adhuc. in ij. colū. s. de iure dot. & Angel. & Imol. in l. j. in vj. colū. ff. sol. mat. & vide gl. si constate. & quod ibi dixi. Adde qd Bal. consil. cclxxij. j. libr. sequitur hic Iaco. de Aret.

f ¶ Scripturas. Vide per hæc domi. Ludo. Roma. in consil. cxcix. Andreas Barb.

g ¶ Et scripturā fateatur. Et dum hic text. requirit subscriptionē virorum, quid si essent foeminae, videtur dicendū q. sit idem, per id quod not. Bald. in c. licet vniuersas. de test. dum dicit illū text. qui loquitur in testibus videri extendi ad foeminas: secus in statutis. quod pendet ex hoc, an masculinū concipiet foemininū: de hoc in l. j. ff. de verb. signi. no. text. hic quod scriptura facta

¶ Possessor. prior creditor negans rem esse eius, à quo causam habet, & postea allegans rem esse potiorē tēpore, cōtra secūdū creditore nō audit: in d. possessione priuata. h. d. ¶ Not. qd dixi in summario. ¶ Secūdō nota q. allegas cōtraria, non debet audiri: vt hic, & l. j. s. de fur. cum fi. ¶ Tertiō nota q. mēdax punitur in translatione possessionis, vt hic in text. Ad idem l. fi. ff. de rei ven. ¶ Modō declaratiōe nostræ aut. ¶ quartū gl. vtrū iste primus creditor. volens in cōtinenti probare de proprietate eius, nūquid debet audiri? Primo videtur q. sic: quia dolo videtur facere secundus creditor, petendo rem, quā haberet necesse restituere priori creditori: vt l. dolo. ff. de do. excep. In cōtrariū determinat glo. nostra, & bene secūdū nostros doct. quia in isto possessorio nō habet locū regula, dolo facis. Ratio est: quia hic nulla esset pœna mēdaci, si nō transferretur possessio in secūdum creditore. Nā tūc nō habet locū regula, dolo facis: licet in alijs possessorijs adipiscēda possessiois habet locū: vt plenē solet notari, per Dy. in c. qui ad agēdū. extra, de reg. iur. lib. vj. & per dñm meū plenius in l. incerti. s. de interdicit. & l. naturaliter. §. nihil cōmune. de acquir. pos. ¶ Quartū gl. ecce creditor primus negauit rē fuisse debitoris, à quo causam habet: postea vult dicere se esse potiorē in alia instatia iudicij, facta translatione possessionis, in secūdū creditore: nūquid potest? Videtur q. nō: quia est sibi cōtrarius, & per cōsequēs repellendus: vt d. l. j. de fur. In cōtrariū determinat gl. nostra hic, quam signa, dicit, q. in alia instatia hoc pōt facere primus creditor. ar. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. test. vbi cōtrarietas circa diuersa tolerat, Et vide gl. si. ibi: sed nunquid, & c. quā no. Et sic cōcludit ista gl. q. etiā in agitatibus intra easdē psonas, nō iudicat in alio iudicio. Cuius cōtrariū solet notari in l. is apud quem. s. de eden. & ibi plenē per doct. Et similem glo. habet & clariorem in §. illud. in authen. de triente & semis. in princ. glo. magna. ¶ Quarto, quo iure fiat translatio possessionis. Dic q. fiat per officium iudicis, vt no. in d. §. illud. in glo. magna.

HOs, qui ¶ Habēs ius reale, p. fertur habēti priuilegium psonale. h. d. gl. Hic enumerat certas personas, quæ habēt priuilegia personalia: & quæ sint iste personæ: & quis præferatur in priuilegijs personaliibus, dicit vt plenē not. per glo. d. & Dy. in l. priuilegia. ff. de priuileg. cred.

S V M M A R I V M.

¶ Creditor non potest excludere vxorem debitoris soluto matrimonio à iure pignoris, nisi offerat sibi dotem.

¶ Constare autem matrimonio, nec offerre dotem, nec vxor excludere potest.

Vm tibi ¶ Secūdus creditor nō offerēs, vel non solues priori creditori debitū suū, eidē in aliquo nō p. iudicat. h. d. ¶ Nota qd dixi in summario. ¶ Secūdō nota q. ¶ creditor nō pōt excludere vxorē debitoris à iure pignoris, nisi offerat sibi dotē: vt hic: sed hoc est verum soluto matrimonio. hic apparet in text. ¶ Sed ¶ q. nūqd creditores mariti cōstare matrimonio possint occupare bona mariti, pro iure crediti, volētes offerre dotē vxori. Certē nō q. adhuc actio de dote non cōpetit neq. est casus, i quo dos posset solui cōstare matrimonio: sed soluto matrimonio bona mariti

à tabellione, si non cōtinet solennia, vel tabellio nō est negatus informa tabellionis, dicitur scriptura priuata. Ita not. Bal. in l. fi. s. li. ccr. pet. pistū tex. & idē Bal. in rub. s. de fide instr. in fi. quartæ col. Et ibi etiam an in dubio præsumatur rogatus vt tabellio. & hoc in versic. item debetis scire scripturā, ex qua fit cōparatio, debere habere subscriptionē trium testium:

creditores possunt occupare, offerētes dotē vxori: vt hic, secūdū Iac. de arc. qd ppetuō tene mēti.

S V M M A R I V M.

2 ¶ Scriptura, ex qua fit comparatio, debet habere subscriptionem trium testium.

3 Subscriptionem trium testium, non est necessaria in scriptura, ad quam probandū fit comparatio, sed præsentia eorum sic, quando debitor scripsit.

4 Soli cōparatiōi omnino nō creditur, & testibus de scriptura deponentibus omnino nō creditur.

5 Scriptura continens subscriptionem partium, & à debitore confessata, probat contra ipsum debitorem: non contra alias personas, nisi habeat subscriptionem trium testium.

6 An priuata scriptura probet.

Scripturas. ¶ Breuiter dicit secundum Iac. Bu. Si debitor debitum neget, & scripturam fateatur, p. iudicat sibi, & scriptura probat cōtra eum: non autem præiudicat alijs, vt puta creditoribus hypothecā prædicētibz: nisi fortē haberet subscriptionem trium testium. h. d. Et ad euidētiā nota q. quandoq. debitor confitetur scripturam, & debitum: & iste casus nō est dubius. Quandoq. debitor fatetur debitum, sed nō scripturam: & de hoc non est curandū, nisi in casu fortē, in quo scriptura esset de solēnitare: vt l. cōtrahitur. ff. de pig. Quandoq. debitor fatetur scripturā, sed nō debitum: & tunc habet locum lex nostra. Quandoq. debitor negat tam scripturā quam debitū: & isto casu habet locum aut. si quis vult caute. hic posita. Item debetis scire ad euidētiā, q. est quædā scriptura, p. ex qua fit comparatio: & ista debet habere subscriptionem trium testium. ¶ Et est alia scriptura, ad quam probandū fit cōparatio: & in ista non est omnino de necessitate subscriptionem trium testium: sed sufficit, q. testes superuiuat, & deponāt se fuisse presentes, qñ debitor scripsit scripturā illam. Item debetis scire ad euidētiā, q. testibus de scriptura deponentibus non oīno creditur: quia faciliter possunt err. re. ¶ Item comparatiōi soli, omnino non creditur: quia qñq. mutatio calamitatis, atramenti, & c. inducunt diuersitatem scripturæ: vt in aut. de instru. cau. & fid. §. j. colū. vj. Et de his habetis bonā glo. in §. si quis igitur. de instru. cau. & fid. vnde iuratur hæc aut. & vide glo. ibi q. incipit, si ago depositi. Item debetis scire ad euidētiā, q. testes, qui se subscribunt in istis scripturis, nō deponūt de veritate rei: vtrū fuerit verum quod in scriptura deducitū est, an nō: q. sufficerent duo testes in hoc casu. vt l. vbi numerus. ff. de testi. no. in d. §. si quis igitur. sed deponūt se cognoscere subscriptiones suas vel fuisse presentes, qñ debitor scripsit: vt not. in d. §. si quis. ¶ Nota primò quod dixi in summario. ¶ Secūdō nos magis h. distinet, q. si debitor propria manu subscribat: licet testes non sint subscripti: tñ si talis scriptura habet subscriptionē partium, & à debitore sit confessata, cōtra ipsum debitore probat: non tñ probat cōtra alias personas, nisi habeat subscriptionē trium testium: vt hic habetis in fi. Et ratio huius vlti mi p. esset esse: quia si talis scriptura probaret cōtra extraneos, de facili debitor posset pponere posteriorem creditore priori: quod esset absurdū. Opp. i modò dicitur hic q. ista talis scriptura habet suū robur: cōtra de l. instrumēta. s. de pba. Quid dicemus? Dixerunt quidā, inter quos fuit Plac. q. ista lex non poterat intelligi, & erat fatua: quia cōtra k

sed scriptura, ad quā probandam fit comparatio, nō requirit subscriptionē testium, sed oportet testes in ea descriptos, superuiuere, & deponere q. fuerint præsentēs. Et ad hoc vltimum adde Bal. in auth. sed nouo. in vj. col. si cer. pet. a. & quod ibi dixi. & Bart. in ea l. in fin. vbi allegat glo. in §. si quis igitur. in aut. de fide instr. Sed vide aut. hic positam, & ibi Bal. qui fortē videtur tenere cōtrarium. Sed dicit q. potest per alios non subscriptos, licet subscripti sint mortui, & loquitur in scriptura. & vide in l. cōparatiōes. p. Bar. in aut. at si cōtractus. in prin. eo. tit. & Bal. in d. l. cōparatiōes. in ij. col. p. batur in aut. hic posita. Et quid si in casu huius legis scriptura non habet subscriptionē à testibus approbatam: an habeat locū hæc lex. & de intellectu eius. vide Paul. de Cast. in consil. ccc. xc. Ad materiam huius legis, vide Bal. cōsi. cccxiiij. & plenē cōsil. clxxvij. per Ro. consil. cccij. & cccxxij. An autem si sit statutum, quod publicū instrumentum præualeat chirographo subscripto trino teste, vide Bald. cōsil. lv. j. lib.

¶ Creditur. Testibus omnino de scriptura deponentibus non creditur. Adde Bart. in aut. at si cōtractus. j. de fid. instr. Bald. in authen. si verò. s. si cer. pet.

¶ Nō creditur. Adde Bald. in authen. & si cōtractus. de fid. instr. & ibi text.

¶ Se cognoscere. Ad euidētiā testes qui se subscribunt in his scripturis, deponunt se cognoscere subscriptionem, vel fuisse presentes, quando debitor se subscripsit: alijs si super scripto, testes soli sufficerent. & adde Bar. in authen. & si cōtractus. de fide instr. & idem dicit glo. hic posita. & quod notat Bal. in authen. sed nouo iure. in ij. & ij. col. li. cert. pet. quod dixi post Bar. in l. nuda.

a ¶ Quare dicas. Distinctio, an & quia scriptura priuata probet, si est sine causa vel cum causa: & quod requiratur causa, tenet glo. & Bal. in d.l. nostra. & Bart. in l. nuda ratio. Bald. hic per istum tex. in versi. causis.

b ¶ Priuata scriptura. Contrarium tenet Abb. in cap. n. de fide instr. licet do. Anto. concordet cum Barto.

c ¶ Non habet. Contrarium tenet Bar. in l. nuda ratio. dixi ibi lati per Bar. in aut. at si contra factus.

d ¶ Inducit. Contra- rium tenet Bart. in d.l. admonedi. vbi dicit quod talis scri- ptura non facit se- a mplenam proba- tionem.

e ¶ Si quis vult. Pro- cuius intellectu vi- de Bar. in l. cu. p. ba- tis. ff. de re iud. in fi.

f ¶ Assiduis. De ma- teria huius legis vi- de Ang. de Arc. in §. fuerat. Instit. de act. An ista lex ha- beat locum vt mul- 6 lier praeferaat in hy- pothecaria in aug- mento dotis, vide Pau. de Cast. in con- silio cccxij.

g ¶ Pro saluando Bar. in hac l. si. qui pot. b in pigno. & in quo videat inuolui vi- tio contrarie atis, vide concordiam ad l. ij. §. fina. ff. de pri- uileg. crecit.

h ¶ Pro quaestione. Vide B. r. in l. mari- tum. in fi. ff. sol. ma. & Bar. j. ea. in f.

i ¶ Subuenit in do- tibus. Ratione pri- uilegij dotis, per Bald. in rubr. de pri- uileg. dot.

j ¶ Quare a quo te. d pore. De hoc latif- sume per do. Ioan. in cap. ex literis. de pigno.

k ¶ Matrimonio pu- tatiuo. An istud priuilegiu habeat 2 locum in matrimo- nio putatiuo, vel 3 etia sponso. De pri- mo ad de gl. & Bal. 4 in l. ij. in fi. §. de con- dit. ob causam. & 5 Bald. hic & tex. & gl. & Bart. in l. si cu 6 dor. §. si. ff. so. ma. & vide Bart. in l. ij. 7 ff. de priuileg. credi.

l ¶ In iustamento. Vide ad hoc q ha- 8 bentur per doct. in c. ex literis. de pig. 9 Vide Bal. in l. cum aliq. §. de iur. deli. 10 vide Angel. Instit. de actio. §. fuerat. f

m ¶ Hic tex. An hec gloss. sit vera, vide Ang. & Imol. in l. j. ff. sol. mat. & in l.

omnia iura de Mundo. Ista sol. est falsa: quia cum Imperator habeat omnia iura in pectore suo, non est verisimile quod statuatur contra ius: quare alij, vt Io. intellexerunt ista legem: quod creditores plures vigore talis scripturae priuatae petunt se mitti in possessione bonorum debitoris: quo casu audiunt contra ipsum debitorem: sed contra alios bona debitoris possidentes non audiunt. Ita intellexit Io. Iste intellectus nullo modo applaudit literae: quare dicas? secundum glo. quod ista talis scriptura a debitore confecta habens subscriptionem partium, vel alterius carum, vt puta, debitoris, & sic confecta a debitore, vel aliter probata, vt per testes, quod sit scriptura debitoris: certe talis scriptura probat contra ipsum debitorem: quia non potest venire contra confessionem suam. Et ita debet intelligi haec lex, & sic soluitur contrarium de l. instrumeta. §. de proba. Sed contra soluitur instat de praescripto §. si quis igitur. in fi. in aut. de instru. cau. & fid. col. vj. Pro cuius solutione breuiter sic dicas: & fuerunt ista verba Iac. de Bel. in §. alle. l. instrumeta. & idem quodam modo videbat sententia de meus in l. admonedi. ff. de iure iur. ¶ Unde cum quaeritur, numquid priuata scriptura probet. Respō. Aut priuata scriptura est sine causa, aut cum causa. si est sine causa, non habet locum: vt l. cu. de indebito. §. si. ff. de proba. & quod ibi not. per gl. in l. generaliter. §. de non nu. pec. & dic vt ibi per Cy. secundum Iac. de Arc. & in l. ij. §. circa. ff. de doli excep. Si vero priuata scriptura est cum causa: tunc dicas quod aut est confecta per debitorem, aut per testes probata quod debitor scripsit: & tunc talis scriptura probat. Ita debet intelligi haec lex, vt not. hic, & in d. §. si quis igitur. de instru. cau. & ibi est bona glo. quae incipit, si ago depositi. & dic vt ibi. Si vero talis scriptura est negata: tunc aut habet subscriptionem trium testium, qui superuiuant, & deponant super subscriptionibus suis, vel deponant quod debitor dictam scripturam scripsit, & fuerunt praesentes: & tunc talis scriptura probat, coadiuuante comparatione tamen: vt not. in d. §. si quis igitur. Si vero non habet subscriptionem trium testium: habet tamen subscriptionem partium secundum formam huius legis: tunc si confiteatur, probat. Ita debet intelligi lex nostra. Si vero non habet subscriptionem trium testium, neque partium: tunc semiplenam probationem inducit. Ita debet intelligi gl. §. est in l. admonedi. ff. de iure iur. & glo. quae habetis in l. in bonae fidei. §. de iure iur.

SI quis vult. ¶ Istam autem re- citauit tibi §. in l. scripturas.

SVMMARIVM.

¶ An priuilegium huius legis debeat dari filiis eiusdem matrimonij, an etiam alterius? & nu. 12. Mulier pro dote habet tacitam hypothecam & priuilegiatam, vt praeferaatur alijs. & nu. 1. Non debemus vnum altare discoopere, & aliud cooperire. Mulier habet tacitam hypothecam a tempore dotis datae vel promissae. An mulier praeferaatur omnibus creditoribus & omnibus hypothecis. Et habet istud priuilegium in bonis foceri, si ipse recepit dotem, vel in instrumento confessus est eam recepisse. & nu. 11. An habeat locum tacita hypotheca in rebus quaesitis per haeredem. Bona haeredis non veniunt in generali obligatione defuncti. Priuilegium huius legis habet etiam locum in matrimonio putatiuo: & competit etiam sponsae.

¶ Mulier habet priuilegiu, tamen in personali actione, quod in reali, vt praeferaatur creditoribus prioribus, vt tacita hypotheca habentibus: & hoc est verum, nisi alias dos praecedat.

diuersis. §. ce. & in l. si. §. de spō. & id quod no. Bar. in l. Titia. de verb. obli. & do. Car. in c. ex literis. de pign. Et aduerte: quod licet hic teneat priuilegium in dote, vt praeferaatur mulier anterioribus creditoribus, etiam habeat locum in dote confessata, quando sunt elapsa tempora opponendi exceptionem dotis non numeratae. Aduerte tamen in practica, quod licet sint elapsa tempora contra maritum

confitentem dotem: si modo creditores habuerunt iustam ignorantiam dictae dotis confessatae, poterunt petere restitutionem ex clausula generali: & sic oppoere exceptionem non numeratae dotis. l. pen. conuicta glo. l. in contra- ctibus de non nu. pecu. & gloss. ibi in verbo, petitur. iun- cta gl. in l. sicut. de praescrip. xxx. ann. & quod ibi Barto. & similiter in quan- tum vult hic Bart. quod si maritus confes- sus est dotem, & re- nunciavit exceptio- ni non numeratae dotis supposita va- letudine renuncia- tionis: vt quae sit fir- mata iuramento: quod habebit mulier pri- uilegiu istius legis. Sed certe videtur, quod ista renunciatio ma- riti non habet pra- iudicare creditori, quominus intra tem- pora legitima pos- sit oppoere exceptio- nem non numeratae do- tis. d. l. pe. iuncta l. si vnus. §. ante omnia. cum concor. ff. de pact. quam in simi- li bene considera: quae dicta Bar. non trans- eunt sine scrupulo magno. Et ad istam glo. addit Bald. in l. generaliter. de non nu. pec. in versi. nunc ve- nio ad quaestione. & facit in simili gloss. & ibi Bal. in l. neq. §. de cop. fa. Et quoniam dos confessata ha- beat priuilegia do- tis verae, vide Bald. in rubri. de priuile- dot. in ij. col. & vi- de etiam quod si sit re- nunciatum exceptioni non numeratae dotis, an teneatur de quo per Bar. & per Bald. & etiam per Bal. in l. pecuniar. j. de solu. & Imol. in l. si ita sti- pulatus. §. Chryso- gonus. de verb. obli. Paul. de Cast. in l. si marito. in princ. ff. sol. mat. simpliciter transit cum Barto. hic. Et de veritate huius glo. vide etiam Barto. in l. pen. §. de

Itē hoc est verū in dote, nō in donati- one propter nuptias. h. d. ¶ Et diuidit in quinq; partes princi- pales: nā in prima parte ponit quāsdā rōnes tā cō- pulsiuas, q̄ finales q̄ de dēerūt occasione legis con- dēndae. In secūda parte ponit statutū suū, & quāsdā rōnes annectit. In tertia parte ponit quādam exceptionem a suo statuto. In quarta ponit aliud dictū & eius decisionē, limitādo p̄dicta. In q̄nta, & vltima, ponit quādam limitationē t̄pis. Secūda ibi: ad hęc oīa. Tertia ibi: exceptis. Quarta ibi: hęc autē. circa fi. Quinta ibi: quā legē. ¶ Not. tex. ibi: cōtra omnes, & c. & etiā ibi priuilegio t̄pis valla- ti, & c. q̄d facit cōtra opi. gl. q̄ dicit quod p̄feri habentibus tacitā, nō expressam p̄ Iac. de Arc. q̄ dicit quod praef. rē oīb; habētib; etiā expressam: & pro eo fa- cū iste tex. ¶ Nota tex. ibi: anterioris matrimonij filijs, & c. ¶ Pro q̄stione vtrū istud priuilegium debeat dari filijs eiusdē matrimonij, vel alterius. Facit iste tex. quod debeat dari filijs eiusdē matrimo- nij. Pro hoc facit glo. in l. sciēdū. de re iud. Sed alia glo. dicit quod habeat locū etiā in filijs alterius matri- monij: vt dicit gl. in l. etiā. ff. sol. mat. Videbitis in lege nostra rationē, quare subueniūt in dotibus. ¶ ¶ Nota quod mulier habet hypothecā tacitā: & hoc erat ante, per l. j. §. vt plenius. §. de rei vxor. act. sed istā tacitā habet priuilegiatā, vt praef. alij: & hoc habet per legē istā. ¶ Tertiō nota. §. exceptis. ¶ quod nō debemus vnum altare discoopere, & aliud co- operire. Nā videtis, quod si sunt duae dotes, nō facit magis vni q̄ alteri: sed quod prior est t̄pe, & c. ¶ Hoc p̄missio opp. haec lex innuit quod mulier possidebat dotē. Cōtra, mō & vir: vt l. j. §. pro dote. & l. Pom- ponius. §. in dote. ff. de acq. pos. so. hic improprie dicit mulier possidere. ¶ Venio ad q̄. ¶ ¶ Quō a quo t̄pe mulier habeat tacitā hypothecā. Gl. dicit, quod a t̄pore dotis datae. Vltimō dicit, quod a t̄pore cōtra- ctu matrimonij. arg. d. l. cō oportet. in fi. §. de bo. q̄ lib. Vide te: verae est illa, quod a t̄pore dotis datae: subaudi. vel p̄missa cōtrahi ista tacita hypotheca. Istud p̄bat ff. de iur. i. vbi si t̄pore matrimonij dos fuerit p̄missa, tunc cōtrahi ista hypotheca: secus si tunc nō fuit p̄missa, sed postea p̄mittat. ¶ Quero, & modo in ro gl. mag. hic posita, vt vtrū mulier praeferaatur omnibus creditoribus, & oībus hypothecis. Triplex est opi. Vna, quod praeferaatur oībus habentibus expressam vel tacitā. Alia est quod praeferaatur omnib; habentibus tacitā hypothecā: secus in eo qui habet pignus constitutum ex traditione. Tertiā dicit, quod mulier praeferaatur omnibus habentibus tacitā: secus in ha- bentibus expressam. Et ista opi. tertiā approbat gl. nostra, & cōs cōsuetudo eā tenet: vñ iudicare cō- tra cōsuetudinē, & q̄d semp̄ habuit certā interpre- tationē, est malū: vt l. minimē. ff. de legi. Dicit tamen Vltimō. quod prima opi. de iure est verior: vt Instit. de act. §. fuerat. & p̄bat p̄ rationes positas in hac lege. ¶ ¶ Quare: gl. in huiusmodi priuile- giū habet locū in bonis foceri, si ipse focer rece- perit dotē. Et dicit quod sic vt d. l. si cū dote. §. trans- grediamur. ff. sol. mat. ¶ ¶ Quare, an habeat locū tacita hypotheca in rebus quaesitis per haeredem, etiā ex rebus defuncti. Gl. tua determinat quod non, & bene quā nota. ¶ Et nota quod bona haeredis nō veniūt in generali obligatione defuncti. Illud tñ quod gl. dicit, de bonis quaesitis ex re viri: intelli- ge de fructibus industrialibus: secus de fructibus naturalibus: vt l. ij. §. in quib; cau. pig. taci. contra. ¶ ¶ Quare, an istud idem priuilegiū cōpetat pro- k m̄rimonio putatiuo: vel an cōpetat etiā sponsae. glo. tenet quod sit idē in l. ij. & in ij. ff. de priuileg. cre. ¶ Quare, circa legē nostrā: & est no. quāstio: dē hic in tex. si tñ re ipsa fuerint p̄ri mariti date q̄ro, ¶ ¶ si in instrumeta dotis cōtinet cōfessio non nu- 11 meratio: an pro tali dote cōfessata habeat locū ta- m cita hypotheca, cū priuilegijs istius legis. Hic tex. m

Secunda Bartoli super Codice.

iure delib. An illud, qd dicit in dote data, habeat locum in promissa, vide Alex. in l. sed hoc. ff. de reg. iur. Adde qd Bal. voluit idem quod Bar. hic qd qn est renūciatū exceptioni nō numerat x dotis, qd dos confessata habeat idē priuilegiū quod numerata: quia dicit, qd consuetudo sic se habet, eius cōsi. cccxxxix. j. lib. vbi etiā voluit qd si sit primus creditor habēs expres- sam hypothecā bo- norū, & mulier ta- citam, qd in quēsitis post vtrāq; obliga- tionem preferatur mulier. Et ad hanc apostillā vide Pet. de Anchar. consil. cccviiij.

a ¶ Hic dicitur. Ex hoc dicto Bart. se- quit qd mulier non habet necesse pba- re numerationem dotis, pro qua opi. Bar. videtur gloss. no. in l. j. C. de dot. cau. in verbo, facit in prin.

b ¶ Non omnimo- do, Vide de omni- bus latissimē Bart. post gloss. in l. Ari- sto. ff. quæ res pig- obli. pos.

c ¶ Si pignoriū. Adde Barto. in l. fina. in princip. de do. An possit pignoriū pi- gnus, & cōuentio- nale, in vna cadēq; causa concurrere: Cy. & Fran. Tigri. in l. cum debitores. de iudi. quōd sic, & ibi etiā Alexan. vbi etiā vide effe- ctum resultantem ex hoc.

d ¶ Vsumfructum. Quādo dñs possit obligare formalem vsumfructum, hic late notatur, & est subtilis quæstio, & notabilis. Vide Barto. in l. si is, qui. §. fin. ff. de pig. Et adde ad intellectū huius tituli, qd pi- gnus pro pignore dari non pot vltra tertiam, ratione infi- nitatis euitandæ: sed Spec. in titu. de pignori. §. j. versic. sed pone pignus, aliās est, sed cum pignus: aliās est, si cum iudex. Et se- quitur Ludo. in l. qui bona. §. fin. de dam. infec. qd not. quia limitat totum hūctitulū. Et alle- gat Spec. l. fideicō- missa. §. si quis de- cem. de leg. iij. & c. cum in multis, de rescriptis. licet Ange. in l. j. huius tit. contrarium tenet. Et quid si nomen debitoris pignori dare velit, an possit? Glof. no. & ibi Bal. quōd sic, in l. si in solum, cum l. seq. §. de actionibus & obligationibus. Et ista glo. est in d. l. si creditore. in prin.

e ¶ Si probaueris. Ad glo. hic vide Bar. & omnino dictum Alex. in l. si tibi decem. ff. de pigno. & C. de pactis.

cum sua glo. videtur velle qd non. Vide glo. super verbo datæ. facit pro hac gl. quod dixi vobis in l. per diuersas. & lab Anastasio. s. mada. cōmuniter obseruatur cōtra: vt intelligamus idē esse in dote confessata: si tamē sit renūciatū exceptioni non numerat x pecuniæ, vel sit elapsum tempus. Pro hoc optime facit quod habuistis notandum s. de dote cau. nō nu. l. j. quod enim hic dicitur, qd non habeat locum in dote cōfessata: debet intelligi ex virtute exceptionis nō numerat x dotis, quam potest opponere quilibet conuentus, cuius interest: vt l. pen. s. de non nume. pec. Et ita intelligit glo. tua hanc legem & aliam, quæ simili modo loquit j. de bo. dan. l. si quis post hac. circa princ. Nō ergo habet mulier necesse probare numerationem, nisi quādo cōtra eam potest excipi de non numerata pecunia. ¶ Quæro: dicitur hic, exceptis: ¶ vtrum istud priuilegiū transeat ad filios mulieris cuiuscūq; matrimoniū. De hoc gl. variat: nam in l. etiā. aliās, ex diuerso. ff. solu. mat. videtur dicere quōd transeat ad filios cuiuscūq; matrimoniū. Pro hoc videtur tex. in aut. si quid. super hac l. In cōtrariū tenet glo. in l. sciendum. ff. de re iudi. Pro qua vi- detur tex. in isto §. exceptis. ibi: si hū anterioris ma- trimoniū. & istā partē tenent cōmuniter doc. Non obstat aut. si quid. quia expone de sobole, quæ ex eodē matrimoniō descēdat, vide aut. quo iure. & c.

De his, qui in priorum creditorū loco succedunt. Rubrica.

LEX I.

Non omnimodo. ¶ Extraneus, ex cuius pecunia de- bitor liberatur, in locū prioris creditoris succedit, si hoc pacto tradi- dit, verē eius pecunia ad creditorem puenit, vel ipsa recta via creditori p debitore sol- uit. h. d. cum l. seq. Glo. hic tractat istam materiam qualiter quis succedat in locum prioris credito- ris: & ponit vnam suam distinctionem, quam po- nit de verbo ad verbum in l. Aristo. quæ res pig- obli. pos. ¶ Quærit glof. vna quæstionem, quæ est de apicibus iuris: hoc est, de subtilitatibus iuris, modici tamē effectus. ¶ Quæro vtrum hypotheca, quæ cōpetit huic, qui succedit in locum primi, sit eadem cum prima vel alia vide glossam.

Si antiquior creditor pignus uendide- rit. Rubrica.

LEX I.

Si vendidisset. ¶ Vē- ditio facta per primum creditore, non potest per sequentes retractari: secus si ipsi creditori primo pi- gnora sunt vendita, vel in solu- tum data. hoc dicit.

Si cōmunis res pignori data sit. Rub.

LEX VNICA.

Rater. ¶ Obligatio vnus ex cō- fortibus, alijs non præ- iudicat. hoc dicit.

f ¶ Si eo tempore. Nota hic de citatione generali. Adde casum, & quod ibi not. in l. ergo. ex quib. cau. maio. l. decem. de verb. obli. l. facultas. s. de iu- re fil. lib. x. Bart. in extrauag. ad reprimendum. super ver. edictū. Inno. in c. per venerabilem. qui si fiat legiti. & quod not. in aut. ad hæc. s. si vt se ab hære. absti. Ioan. de Imo. in l. qui ante calendas. de verb. oblig. & d. l. decem. Adde Bart. in l. si quis institui- tur hæres. §. item si aditionē. ff. de hæ- redi. infli. vbi dicit qd quando credito- res agūt cōtra bo- na hereditaria, de- bet citari ille, qui tenet primū locum defuncti. Et adde Bald. in l. nō ita di- uus. ff. de adop. & ibi dicit, quorū illi sunt citandi, qui possunt contradice- re, vel consentire. aliās nō. Adde Bal. in l. si deferta. s. si ob pu. pen. & qd ibi not. in cap. licet episcopus. de præ- bend. in vj. Et de ista citatione gene- rali, vide Bartol. in l. j. de iure domi- impe. Do. Anto. in cap. j. de iudic. vide qd not. de. Car. in c. cum. de vsu. vide Angel. in l. nam ita diuus. ff. de adopt. Andr. Barb.

De pratorio pignore. Rubri.

LEX I.

Si pratoriū. ¶ Vide gloss. quæ incipit: sed qualiter. Dic vt dixi tibi ff. de re iudi. l. a diuo Pio. §. sic quoq.

LEX II.

Veteris. ¶ Qui habet pratoriū pignus, habet ius ven- dendi, & retinendi. hoc dicit.

Si in causa iudic. pignus captū sit. Ru.

LEX I.

Res ob causam. ¶ Not. qd dicitur, videtur facere partes. hoc dicit.

Si pignus pignori datum sit. Rubri.

LEX I.

Etiam. ¶ Pignus potest da- ri pignori: & qui habet pignoris vsumfructum, non potest alienare proprietatē: secus in eo, qui habet pignoris proprietatem.

LEX II.

Si creditor. ¶ Hanc legē inter alias allego, quōd hypothecaria potest cedi, si ne personali: quia, vt videtis, pignus potest dari pignori. h. d.

De remissione pignorum. Rub.

LEX I.

Si te manumisi- sum. ¶ Præsentia creditoris tem- pore manumissionis inducit rem- issionem pignoris. h. d.

LEX II.

Si probaueris. ¶ Præsen- tia cum cō- sensu tempore venditionis, inducit re- missionem pignoris: secus si ignora- uit. hoc dicit. cum l. seq.

S V M M A R I V M.

1 ¶ An citatio generalis sufficiat per edicta, vel per proclama.

f ¶ Si eo tempore. ¶ Hæc est bo- na l. si præ- cedat monitio iudicis, præsentia cū ta- citum tate inducit pignoris remissio- nem. h. d. ¶ Quæro, & reuoco in dubium, vtrum citatio generalis sufficiat per edicta, vel proclama, vt dicat, quicūq; putat sua interesse, veniat ad defendendum talem rem. Respondeo, si quidem est aliquis, cuius interest, prius debet citari ille no- minatim: vt l. j. §. penult. de ventre inspicien. Sed quando sit aliquis actus, qui principaliter contra aliquem non dūgitur. Exemplum si facio inuen- tarium, vel exemplum in lege nostra, quādo ven- ditur pignus: venditur enim principaliter contra debitorem, consequenter contra alios creditores: tunc potest citari per proclama vt hic. Facit ad hoc ff. si cui plus quā p leg. Falci. l. j. §. cum dicitur. Facit quōd not. per Inno. extra, de maio. & obed. c. fin. & de procurat. c. in nostra.

pos. Et voluit Bald. ad literā in l. si, in x. col. C. de edic. diui Adria. tol. vbi quartō quærit, an aliquis sit citandus: vbi cōcludit qd qn alicui præiudicat, & præiudicat nomina: in, qd tūc est nominat⁹ citandus: & declarat præiudica- ri nominatim, qn aliq; possidet, per d. l. si deferta. si propter pub. pēsi. Iste tex. hic in si. videtur cōtra aut. & qui iurat. de bo. aut ho. iud. pos. Tamen vide Bar. in l. si. in finalibus verbis, s. de edic. diui. Et istis adde not. Bart. Creditricum

in d.l. de c. de verb. obl. Et quid operes ista citatio generalis, vide no. Bal. in l. n. in fi. vn. col. cu seq. si ex noxa. cau. aga. & dicit solemniter d. Pet. de Ancha. & doct in c. fin. in fi. de elec. in vj. q. veru est, q. sufficit citatio generalis, vbi aduersarius no est certus: aliud scdm eos, si de facili potuisset certiorari. & Imo. dicit se cosuluisse, q. tenuta data, non specialiter citato detentore, non valet: qa de facili non potuit sciri. Allegat aut. si ocs. s. vt le ab h're. absti. Vi de bonu tex. in materia in c. fi. de elec. lib. vj. Adde viden du Bal. c. fi. cccxij. ij. vol. & j. vol. c. fi. cccv. Roma. conf. ccccx.

¶ Solita. No. singu larē casum in materia donatiōis oīm bonorum: & q. va leat dicta donatio, saltē in præsenti, nō autē in futuris: est text. in l. fancimus. post prin. j. de dona. vbi licet donari non possit vltra legitimū modū sine insinuatione: valet tamē donatio vsq; ad legitimam quāritatē. Ita in casu proposito. Itē ne vile p. inutile vitetur. Et istā partem vide Ang. tenentē in c. fi. sus per illū tex. in c. fi. licet cōmuniter opi. Bart. & oīm sit in contra nū. Et ratio huius tex. fuit: quia credi tor cōsentit alienationi: sibi ergo imputet. Quod singulariter, & perpetuō tene menti. Item p. Ang. facit. l. & peculū. §. j. ff. de pecu li lega.

ADDE q. etiam Ange. consuluit q. nec valet in præsenti, eius consilio d. l. c. illud quod allegat do. Alexā. est. vj.

¶ Res exiuerit. Sed postea hic distinguēdo declarat totū istū titulum, qm creditor videt remisse ius pignoris, si debitor vedit, vel pignoraui vni obligatū creditori. & adde Bart. in d. l. sicut. §. nō videtur. & ibi latius, & Bart. in l. si sine, in x. col. s. ad Velleia. Et de tacente ponit Bar. in l. non fatet. de confes. Itē intelligas ratioē cōtentionis, q. remittat ius suū præsens, & tacens, l. si seruus cōmunis. de do. inter vir. & vxo. Et in proposito firmat Lud. in l. quæ dotis. in vlt. char. post Bar. ff. sol. ma. & dū dicit, q. ibi fauore religiois. aut. si sciēte aliā incipit, si seruus. de epi.

Reditricem. ¶ Qui reddit i strumētū debiti, remittit pignus. h. o. l. **S**i hypothecas. ¶ Præsens, & tacēs, quando filius vedit, videtur remittere pignus, hoc dicit.

S V M M A R I V M.

¶ Si res pignorata alienetur, aut impignoretur, & perueniat in dominio debitoris: an pignus redintegretur.

Solita. ¶ Hęc est singularis lex: et qui nesciret hęc l. semper responderet cōtra hęc casum. ¶ Si res, in qua semel remissum est pignus, de nouo in dominio debitoris peruenerit, pignus nō reintegratur generalis obligatiōis vigore. hoc dicit. ¶ Opp. de l. sicut. §. superuacūū. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Gl. dat multas sol. Ista est vera, q. ibi erat dubiū, an res exiuerit: de bonis debitoris, an non: hic erat certum, q. bona debitoris exiuerat: & ideo vt tibi liqueat plenē materia huius tituli, distingue: aut pignus alienatur, aut impignoretur. Si alienatur: tūc aut per modum manumissio nis: & tūc præsentiā cum taciturnitate inducit pignoris remissionem: vt s. eo. l. j. Aut per alium modū: & tūc aut alienatur a fisco, aut a priuato. Primo casu sola præsentiā cum taciturnitate inducit remissionem: vt s. c. l. si hypothecas. Aut ab alio: & tūc aut p. c. s. i. o. facta a iudice, q. creditores adessent: & idem: vt s. eo. l. si eo tempore. Aut talis monitio non p. c. s. i. o. facta est creditore ignorante: & sine dubio ius pignoris nō tollitur: vt s. c. l. ij. & s. de pig. l. debitorē. Aut eo sciēte, & tacente: & idem: q. scit ius suū vbiq; durare: vt l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Aut expresse cōsensit: & tūc aut res nō exiuit bona debitoris: & tūc durat pignus: vt l. volūtate. in prin. q. b. mod. pig. vel. hypo. sol. Aut exiuit, & postea reuerfa est: & tūc aut reuerfa est ex eadē causa, ex qua exiuit: & idē: vt d. l. volūtate. in prin. & §. si. Aut verō ex alia causa: & tūc pignus nō redintegrat: vt hacl. Fuit em ab initio solutū: vt s. c. l. ij. & l. ij. cū te. Si verō dubitaf an bona debitoris exiuerit, v. nō: tūc ex eo q. debitor sem per possideat, p. sumā nō exiuisse: & p. cōsequens pignus durare: vt l. sicut. §. superuacūū, quib. mo. pig. vel hypo. sol. S. dō casu, qm pignus alteri pigno ca: aut creditor alius tacuit, & sibi nō p. iudicat: vt d. l. sicut. §. nō videt. q. b. mod. pig. vel hypo. sol. Aut expresse cōsensit: & tūc aut certū quo animo cōsensit, si animo remittēdi, vel nō remittēdi ius suū, & statim certū: vt l. creditor. §. si tecū. ff. qui pot. in pig. hab. Aut de aliō nō cōstat: & tūc erat mulier: & videt remittere ius pignoris quo ad illū secundū creditorē tantū. arg. l. iubemus. s. ad Velleia. Aut erat masculus: & tūc sibi p. iudicat quo ad ocs: vt l. Paulus. q. b. mod. pig. vel hypo. sol. ¶ Modò habetis expeditum istum passum, quem non expediui tibi in l. quæ dotis. ff. sol. mar.

Etiam ob chirographariam pecuniam. Rubrica

LEX VNICA.

Pignus. ¶ Per nouationē pignus extinguit, nisi fuerit repetitū. Item pignus potest retineri etiā ob chirographariam pecuniā, contra principalem debitorē: secus contra debi

& de. c. canonizata iij. dist. seru. Itē fallit, scdm eū, si tacēs nō cōtradicit receptioni aduersus eū factā, ad causandū sui iuris exceptionē Glo. est reputata singularis in l. si fideiussor. in prin. & ibi doct. qui fatif. cog. & simi lis i l. fi. §. itē si. ff. nau. cau. stab. Facit l. cū plures. §. locator. ff. loc. p. Imo. De hoc vltimo in l. nō solū. §. morte. ff. de ope. no. nū. Et dicta limitatio p.

torem aliud debitū offerentem. h. d. hęc no. & singularis lex. ¶ Opp. & videt q. ea, duæ insunt in prima obligatiōe, intelligātur repetita in sequēti, quæ sit animo nouādi: vt l. aliā. ff. de noua. Solue vt ibi. ¶ Op. q. ob chirographariam pecuniā, pignus nō possit retineri: vt l. per retētiōē. s. de v. su. Sol. Distingue, aut pignus fuit obligatū pro certa quātitate expresse, hoc factū vt p. alia nō retineat, & nō poterit retineri: vt ibi scdm v. nā so. hic positū. Aut hoc nō fuit actū, sed obligatio fuit facta simplici: & tūc aut pecunia, ppter quā quis vult retinere, est debita naturaliter tantū & nō potest retineri: vt d. l. per retentionem. Aut est debita etiā ciuilitatē: & tūc aut est vsura: & nō potest retineri odio vsurariū: vt l. cōtraria. Aut est fors: & tūc secus, vt hic. Facit ff. de pign. et. l. solutū. §. si in fortem. Cetera dic vt in glossa.

De distractione pignorum. Rubrica.

S V M M A R I V M.

¶ An quando executor vendit fundū, debet notificari hæredi.

LEX II.

Reditor. Notabilis ē ista lex, & d mēti tenenda. ¶ Anteq. pignus veditur, debet moneri debitor: cui tenebit creditor, i eo q. fraude cōmiserit. h. d. Allegabā tibi hęc legē in repet. l. alio de ali. & c. leg. & inter alia quæ sūt, ¶ vt rū quādo executor vendidit fundum, debeat notificari hæredi. Et videtur hic text. q. sic. Dic vt ibi dixi.

Residuum. ¶ Implorari pot. arbiter, ad calculandam rationē inter debitorē & creditorē. h. d. Vide glo. quæ incipit, si autem & c. de qua feci determinationem in f. l. acceptam. s. de v. furis

S V M M A R I V M.

¶ Executor, an pro modico legato possit vendere magnam possessionem.

Qvandiu. Vide gl. finalē huius legis ibi, sed si plura, & c. Quæro. ¶ vt nam executor pro modico legato possit vendere magnā possessionem. Dic vt in gl. & in l. pe. s. quando decre. opus non est. & dicit q. potest ponere manum ad quam rem velit: tamen glo. hic videtur aliter dicere, quod hic vt d. l. alio. de ali. & c. leg. & c.

Debitorem uenditionem pignorum impedire non posse. Rubrica.

LEX I.

Si sunt. ¶ Prohibitio debitoris in testamento, vel inter viuos, non impedit pignoris alienationē. idē si nō totum debitum offeratur. hoc dicit hęc lex.

Si uendito pignore agatur. Rubrica.

C. de bo. autho. iud. pos. aliter vendi non valet, etiam si decretum iudicis interueniat. Ita voluit ipse Bal. conf. l. x. ij. vol. ¶ Si sunt. Vide Bal. in l. ij. s. si aduer. rem pigno.

d. l. seru. cōis. tortē nō est vera: quia ibi res donabatur, si ta ceo videor p. iudicare mihi in dñio: qa de natura donatiōis est, q. trāsferatur dñiū: sed in casu nostro si nō das & taceo: nō obstāte ratioē p. dicta nō videt remittere ius pignoris: quia hoc nō agebat: nec erat de natura huius cōtractus. Adde videndū Bal. conf. cclxxiij. ij. vel. l. ci. in Christi noie, p. utus sup quo q. r. ¶ Pignus. Hęc l. nō habet locū i debito vsurario. Adde gl. & Bal. in d. l. p. retētiōē. nec ēt habet locū in debito nauili. l. pignus. & ibi Bal. s. de pigno.

¶ Opp. & videtur. Itē fallit odio p. ne. Ita singulariter dixit Bal. p. rillum text. in l. pignori bus. C. de v. su. quæ bene nota. Andre. Barba.

¶ Si residuum. Vide Barto. in conf. l. cxxxv. incipi. literas mag. v. l. strax. Andre. Barba.

¶ Pro modico legato. An pro modico debito possit vedit res magni valoris, vide tamē in l. a duo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. & facit ad hoc quod not. Bar. in l. ij. s. de neg. gest. & in d. l. Iulianus. §. offerri. de act. emp. & Barto. in l. creditori. alleg. in gloss. Adde scdm Bal. q. ob as alienū, res pu pilli magni pretij vendi non pot. pro modico debito, si alia res erat, q. posset vendi ad cōcurrentē quātitatē, vel quali: aut non poterat aliter fatisheri, nec erat alia res: & illa pro parte vedit non poterat: & tūc totū valet: arg. l. si spōsus spōsæ. §. generaliter. & ff. d. don. inter vir. l. fin.

Secunda Bartoli super Codice.

LEX I.

a ¶ Specialis lex. Vide quæ not. Bart. in l. iij. j. de iure fisci. §. ibi. x.

Ræles prouincjæ

Hæc est specialis lex: si creditor in distrahendo pignore dolum committit, debitori contra ipsum actio competit, & in subsidium contra emptorem dolo participantem. h. d. ¶ Oppo. & videtur quod venditio non valuerit: vt j. l. proxi. Huius timore gloss. distinguit tres casus: aut creditor non habebat ius vendendi, aut habebat. Et si habebat: aut non fuit in dolo: aut fuit in dolo ipse tantum, aut ipse & emptor. Et dic vt in glo. ¶ Circa hanc legem quæro, quæ actione potest agere iste debitor, cui res est vendita contra ipsum creditorem. Gloss. quæ est hic, dicit pignoratitia actione. Vide glo. super verbo, iubebit. Ista gl. procedit clarè, quoniam creditor vendidit pignus, quod sibi fuit traditum: nam obligatio ista, ex qua oritur pignoratitia contra creditorem, contrahitur re: vt in l. quib. mod. re contrahi. obl. Sed si creditor vendidit hypothecam sibi traditam, quod facere potest: vt s. tit. ij. l. hypothecis: tunc non potest habere locum pignoratitia, quæ non est contracta de necessitate: ergo agendum erit actione de dolo. ¶ Quæro, quæ actione agit iste debitor contra emptorem dolo participantem. Gl. ponit opi. Quidam dicunt, interdicto fraudatorio: quod gloss. reprehendit: quia hodie habet locum, Pauliana ex tit. de his quæ in frau. credi. Puto quod habeat locum fraudatorium interdictum. Nam edictum de his, quæ in fraudem creditorum, habet locum quoniam quis vendit rem suam in fraudem alterius, non suam propriam: & ideo habet locum interdictum fraudatorium: de quo licet tit. expressum non habeamus: tamen facit mentionem de illo in l. pupilli. in prin. de sol. & l. si postulante. in prin. ff. ad Trebel. licet improprie ibi ponatur: & ideo bene fecit Io. qui in arbore sua fecit speciale tit. de interdicto fraudatorio. Dixi de hoc in d. l. pupilli. ¶ Sed, quæro, quid concludam in hoc interdicto. Dico quod hic ante omnia debet præcedere discussio in bonis creditoris alienatis: vt hic, in prin. Sicut dicimus quando agitur illo edicto, de his quæ in frau. credi. vt l. ij. & l. ignoti. de his quæ in frau. credi. qua discussione facta petam vt perinde cogatur mihi ad illam rem restituendam, ac si venditio per creditorem facta non esset: vt dicitur in simili Instit. de actio. §. ite si quis in fraudem. & probatur in fi. huius legis.

De luitione pignoris. Rubr.

LEX II.

b ¶ Intelligere. Ad b de gl. not. in l. si pater nam. & ibi Bal. in fi. §. ad Velleia.

Intelligere

actio psonalis: tamè durat hypothecaria. h. d. Quomodo hoc potest esse, quod sublato principali remanet accessoriu: Cy. hic tractat & facit vnâ longam filateriam: & hæc est no. lex.

Si unus ex pluribus hæredibus creditoris, uel debitoris Rubric.

S V M M A R I V M.

c ¶ Actio quidè. Vide quod not. Bart. in l. hæredem. §. de hære. act. & Bart. in l. Moschis. ff. de iure fisci.

Actio quidem

In lege si. quæro, quæ qualiter debeat fieri conclusio in hypothecaria. Hic videtur tex. quod debet alternatiuè concludi, vel vt debitum soluat, vel possessionem cedat, seu possessionem restituat creditori: quia natura hypothecariæ est, vt nudâ possessionem aduocet: vt l. si cum venditor. §. j. de cuiet. Illud autem quod possessor debitum soluendo potest retinere non est ex natura hypothecariæ: sed ex qua dam potestate possessoris concessa: vt l. mulier. ff. quod in pign. habe. & quib. mo. pig. vel hypo. sol. l.

Paulus, ideo cõsultius est, quod concludatur isto modo: peto eum mihi condemnari ad tradendum mihi possessionem dictæ rei retinendam in causam pignoris pro prædicta quantitate, donec mihi integre satisfiet. Si tamen formaretur libellus: prout hac lege in fi. dicitur non reprobarem eum.

Si pignoris conventionem, numeratio secuta non sit. Rubric.

LEX I.

Ipecuniam

Istam legem habuistis de verbo ad verbum. §. de non nume. pec. & ibi multa dixi.

De iure dominij impetrando. Rub.

LEX I.

Dominij

Nota istam legem contra eos, qui faciunt concedi licentiam ad iudicibus nuncijs citadi omnes suos debitores: quod non valet, nisi debitorum nomina exprimantur. hoc dicit loco summarij.

Si creditor

Per vnũ actum receditur a privilegio. h. d. De materia huius legis habetur plenè per doctores in l. voluntarie. §. de excusa. tuto. & in c. cum accessissent. de constitutionibus.

LEX III.

Vetustissimam

Antiquissima servatione sublata debitor monetur, vt certo tpe soluat, quo elapso a principio dominium impetrat, postquam impetratione debitor intra biennium audietur, & res legitime æstimabitur, vt si quis ultra habet, restituat, & quod minus acceperit, cõsequatur. h. d. ¶ No. quod antequam pignus vendatur a creditore, debet præcedere denunciatio: & post denunciationem debet labi biennium, antequam vendatur. Itè not. qualiter ius dñij impetrat, & cū quanta solenitate: sed hoc non seruatur secundum statuta Italiz. ¶ Vltimò no. de æstimatiõne fienda per iudicem: dixi in l. ij. §. de rescin. vendi.

De pactis pignorum. Rubric.

S V M M A R I V M.

¶ Pactum legis commissoria, etiam in pignoribus est quod fit per verba directa. Simile est illi quod fit per verba obliqua.

LEX I.

Quia pactus

Ad euidentiã istius legis debetis scire, quod sicut in contractu emptionis & venditionis, dicitur pactum legis commissoria: quod fit per verba directa: vt puta res sit incepta. Ea verò pacta, quæ fiunt per verba obliqua, vel inflexa, vt res reuertat, restituat, &c. Ista non dicuntur pacta legis commissoria, sed pacta similia illi pacto legis commissoria: vt vidistis in l. j. & l. commissoria §. de pact. inter empt. & vend. & no. in l. j. ff. de don. Item eodè modo in pignore, illud dicitur pactum legis commissoria, quod est factum per verba directa: vt puta, si debitor ad diem non soluerit, pignus sit creditoris: sed si fieret per verba obliqua: vt puta, quod pignus detur in solutum creditori: aut debitor promisit se dare in solutum: tunc non est pactum legis commissoria: sed sibi simile: de quo loquitur ista l. j. quæ breuiter dicit. Pactum simile pacto legis commissoria in pignoribus nihil operatur. hoc dicit. Materiam huius legis dicam j. eod. l. fina.

S V M M A R I V M.

¶ Pactum, quod si pignus non luatur cedat in solutum appositum incontinenti non valet: secus ex interuallo: & in l. quoniam. in fi. j. eod.

Si fundi,

a Post facto. Et post factum pactu legis commissoria ex post facto valet. Et vide Bal. in c. j. de feu. da. in vicē legis commissoria. & Bart. j. l. proximi.

b Reprobatur. Sed nūquid cōsuetudo cōtra hūc. valeat? Bal. q. nō in l. ij. q. fit lōga cōsuetudo. & Bal. in c. j. de feu. dato in vicē legis commissoria. dixit q. si pignoro tibi hāc rē, & si nō luo itra mēsem, nō possit ampli⁹ luo. An istud sit pactū legis commissoria? dicit q. sic. dic vt ibi. & pone plures q. in hac materia. & Bald. in l. si. s. de cōtahē. emp. & vi. a de quæ dicit in l. j. ff. de l. commissio. & addit Bart. in l. quā uis. aliās, Callipodius. de sol. Sed pone, foenerator mutauit mihi re vera centū, pro quibus ego faciā chartam venditionis, cuiusdam domus, hoc pacto q. ego promitto remere hāc domū post quinque mē, & nō ante. Ad de Bald. notabiliter in l. ij. s. de pactis. in ter emp. & ven. & Cy. in l. j. s. de proba. & Bal. in l. emptio. in princ. & ibi Barto. s. plus va lere quod agit. Et vide in simili not. Bart. in rub. de vsu. & cal. ij. q. incipitē vsurarius emit. & vide Bald. in l. ij. s. plus valere quod agit. Et adde quæ dixi post Bald. in l. ij. s. de iure emp. Sed quid si rē valētem centum vēdo pro quinquaginta pacto apposito, q. si nō solueres vsq; ad talem diē soluas centū, vel iustū pretium: dic q. ista nō est vsura, sed augmentatio pretij, argu. l. si pecunia foeneris. s. si. de vsur. Ita tenet notabiliter Bal. in c. j. qualiter dos proprie, priuetur. q. d. tene mēti, scdm eū. & vide eum ibi, qui ponit etiam alias quæstiones in materia: & cōtra istos foeneratores, quietiam tēpore cōtractus mutui, faciūt fieri procuratorē ad cōfite dum, & transigendum, vide Bald. in aut. hoc ius. in v. col. ff. de sacrosan. eccle. & l. si p imprefionem, per illū tex. s. quod met. cau. & quod dixi in l. cum plures. de sacrosan. eccle. & qua actioe rescindatur cōtractus factus in fraudem vsurarū. Vnde Bal. in l. si. s. de pig. act. & ibi etiā, an fruct⁹ in hoc cōtractu foeneratio: scilicet in venditione extenuant fortem. Et quod not. glos. in c. ad nostrā. de emp. & ven. & dicit Bald. in l. frustra. C. ad Velleia. q. ex præordinatione præcedenti, præsumitur cōtractus vsurarius. vide ibi. & quid de his qui mutant pecuniā d. bitoribus cū hoc q. cogant eos vt emant fundū, vel nomen debitoris in

LEX II. **S**ifundi. Cessante causa pignoris pignus debet reddi. h. d. vel aliter. Pactū legis commissoriae vel aliud sibi simile, ex pacto post facto in pignoribus nō reprobatur. h. d. ¶ Quærit gl. qd si actū fuerit vt re emptā cuietā retineat ab emptore eodēq; creditore loco primi an valeat? Glo. dicit q. sic: & sic potest intelligi hic. & hoc etiam secūdo modo summaui tibi. ¶ Sed cōtra hoc opponōne hoc est pactum legis commissoriae, vel ei simile vt pignus retineatur? ¶ Rñ deo, illud pactū hic fuit appositū ex interuallo: ideo nō reprobatur: vt l. Titius. ff. de pig. act. & s. de pig. l. cū dominā. Dixi vobis in l. quā uis. aliās incipit, Callipodius. ff. de sol. Ratio huius est, quia tēpore, quo cōtrahitur debitū, debitor faceret quicquid creditor vellet in Mūdo, vt haberet pecuniā: ideo lex voluit q. non valeret tale pactum, vt pignus haberetur in solutum pro debito: sed quādo ex post facto debitor facit creditori tale pactum: tunc cessat ratio: ideo valet. Et etiam ista ratio probatur j. l. proximi. Ita debetis intelligere hanc materiam.

SUMMARIUM. ¶ Cautela foeneratorum contra dispositionem huius legis vide ibi: quidam.

LEX III. **Q**uoniam. Pactum legis commissoriae, i pignoribus reprobatur. h. d. ¶ Oppo. de l. si quis in cōscribēdo. s. de pact. Sol. Speciale est in isto pacto legis commissoriae, propter de ceptionem quā continet: vt patet ex princ. huius legis, & dixi s. l. proximi. ¶ Opp. de l. si fundus. s. si. ff. de pig. Sol. Aut apponit pactum, q. debito non soluto ad tēpus, pign⁹ fit tuum pro debito. Istud est pactū legis commissoriae, quod reprobatur hic. Aut apponitur pactum q. debito non soluto, pignus fit tibi emptum iusto pretio: & istud nō est pactum legis commissoriae: & in eo cessat omnis captio & deceptio, vt valet: vt d. l. si fundus. s. si. & debet æstimari per iudicē: vt vidistis s. tit. j. l. fin. in fi. ¶ Quidā tamē ¶ cauti foeneratores Bon. de ex consilio suorum antiquorū doctōrū, & aduocatorum faciebant fieri instrumentū isto modo. Si pecuniā ad tēpus non solues, sit fundus nihil empt⁹ iusto pretio: declarādo arbitrio talis, & talis, quos ex nunc eligimus in arbitrarios, & bonos viros, & tene mēti: quia est pulchrum consilium. Item illud quod dixi, q. pactum legis commissoriae nō valet ab intio, secus est ex post facto: vt dixi s. p. xi. quod perpetuō tene mēti. Iam reprobauī vnū consilium, per ea quæ s. dicta sunt.

De exceptio. seu præscriptio. Rub.

LEX V. **I**cet vnde vi. Quæ sunt ad agēdū ppetua sunt ad excipiendū. h. d. Gloss. ponit hic casum multis modis. Tu pone casum secundū vltimā lectū. ¶ Quæro, exempla huius legis. Gl. ponit primum

solutum. vide Bald. in l. cū allegas. in j. col. in vers. modō quæro etiam. & de eo qui promisit soluere decem, si quinque soluit intra mēsem: an elapso mense possit cogi ad decē, vel ad quinque: tātū: quali præsumatur trās: & de fraude vsurarū qui facit cōfiteri debitorē corā episcopo instrumentum esse de vero capitali. Vide Bal. in l. j. s. de collusio. detegenda. Quid si promisit reddere intra mēsem mutuū: a s. voluit q. licitum esset accipere pecuniam mutuo à tertio. quā soluere pmissisti. Vide Bald. in l. etiā. in ij. col. s. de execu. rei iudic. Et an donatio vsurarum perceptarū quæ fit foeneratori præsumatur colorata, vide Baldum in l. ab Anastasio. & Bald. & Angel. & Imo. in l. si marito. s. j. sol. matrim. Et de vsurario, qui cōfessus est habuisse centum de vsuris, & de alijs facit getationem, an illa pro quibus est facta quietatio possunt repeti per debitorem: & de multis fraudibus foeneratorum, vide per Io. And. in c. ex literis. de iure iur. & in c. nostrā. de emptio. & ven. Quid si pro mille emi à Titio reditum aliquē annuatim: an sit vsura? Vide Bal. in l. j. in x. col. C. de his euz pænæ nomi. Fede. etiā in cōsil. vlti. f. cccij. ADDE quæ posui in proemio Codic. Et adde an priuilegio indulto p hāc legē possit renūciari? & vide docto. in c. si diligēti. de fo. cōp. Et maxime do. Maria. Soc. ibi glo. j. vers. circa tertium.

exemplum. quod dicitur in ea: quam vide. Glo. vt videtis, reprobatur istam positionē: quia cū tibi nullum detur interdētū: ergo mihi nulla detur exceptio. Ab hac obiectione possumus tueri hāc lectū. q. licet nō sit interdētum possessorium: habet tamē rei vendicationē: sed tamen ista lect. nō placet propter aliud. Nam per l. si quis in tātam. s. vnde vi. quis non perdit dominiū ipso iure, sed demum lata sentētia: ergo antelata sentētia q. nō haberet exceptionē ex vigore huius legis: sicut dicimus in simili in restitutione in integrū: vt l. nec nō. s. exemplo. ex quib. cau. maio. & l. exceptiones. in fi. de except. Præterea forte l. si quis in tantam. nō habet locū, quādo recuperata fuit possessio incōtinenti: quia nunquā fuit amissa: quia saltē civilis fuit retenta in animo, vt tangitur per gl. in l. qui possessionem. ff. vnde vi. Tangam vobis in l. si quis ad se fundū. j. ad l. Iul. de vi. legit. gl. alijs duobus modis, quæ duæ lec. sunt idem: diuersificantur tamē in hoc, quia secundū vnā lectū. sunt tres personæ: scdm aliam duæ personæ. Et vide gl. hic, an sit verū q. secunda violentia primam absorbet, tam in duabus quā in tribus personis: dicam in l. si quis ad se fundum. Ponit ergo glos. casum quarto modo, quam vide. Ista vltima fati potest sustineri.

SUMMARIUM. ¶ Replicatio limitatur secundū naturā actiōis.

Sipactum. Ista lex legitur in gl. plurib⁹ modis. Vno modo quōd loquatur, quādo exceptio oritur ex pacto. Alio modo loquitur, quando ex pacto oritur replicatio: prout loquitur de exceptione, verē nō est dubiū quōd est perpetua: vt l. purē. in fi. ff. de doli exce. s. l. p. xi. Si verō nō esset verē exceptio, sed ideo exceptio: quia actio: exemplū in exceptiōe cōpēsationis: tunc eatenus duraret exceptio, quaten⁹ duraret actio: vt l. quærunq;. de cōpensa. Prout hanc legem intelligimus in replicatione: dicendum est l. debere intelligi, quando actio est perpetua: tūc enim replicatio est perpetua, ¶ Nam replicatio limitatur secundū naturam actiōis: vt l. q. situm. s. si. de pecu. not. in l. exceptio. ff. de exceptio.

SUMMARIUM. ¶ Quōd quis excipiendo nō videatur fateri intentionem aduersarij.

¶ Quis debet probare promissionem factam purē: & quando possit confessio pro parte acceptari.

Iquidem. Hæc est pulchra lex, & ponit pulchram practicā, & ponit tria dicta. Primo quando reus pro cōstanti de intentione actoris diffidit. Secundo, quando pro cōstanti de ea cōfideat: sed se exceptiōe munitū asserit. Tertio, quando de intentione actoris dubitat: & hoc sufficit tibi pro sumario. Secunda ibi: si verō. Tertia ibi: nam si. & habet ista lex duas glo. & vnā gl. magnam, quæ est additio. ¶ Opp. dicitur hic, quando quis dubitat de mente, vel de intentione actoris, innuit q. potest respondere, dubito. Contra, imō quis cogitur respondere per certum: vt l. certū. in prin. de cōfes. Solu. Quidam intelligunt hic, quando fit interrogatio de facto alieno.

¶ Foeneratores Bonoñ. Per Bal. in l. ij. in vlti. q. de pig. & Bal. in l. in vendentis. in ij. col. adde Bart. in d. l. si fundus.

¶ Perpetua sunt. Per Barto. in l. ij. ff. eod. & per Bald. & Ange. in l. si quis de præscrip. Ioan. And. & Bal. in aut. n. ei qui. de temp. appe. in ver. primo quæro nunquid sententia. Et huic legi similis est lex illa in vna lect. & ibi vide quid de replicatione.

¶ Est perpetua. Quid in duplicatione. in d. l. j. per Bal. in l. j. ff. eo. vbi per glo. & Bartol.

¶ Opponitur. de l. si fundus. Ad glos. si. hic vide Bartol. Imo. & Pau. de Ca. in l. qui Romæ. in princ. de verbo. obligatio. Et an valeat hoc pactum, q. liceat creditori à seipso accipere in solutum, vide plenē Barto. in l. ij. in repetitio. in n. quæstione princip. C. de pigno.

Secunda Bartoli super Codice.

¶ Confiteri. An excipiens videatur fateri: adde quod dicit Bal. in l. age. §. de transact. per illū tex. q. opponēdo exceptionē transactionis, quis non videtur cōfiteri debitū. Et vide per not. glof. & Bart. in l. si filiu. §. de libe. cau. Dicit Iac. But. & Bal. in l. cū Papinianus. in §. col. Alij habent in l. ne mo. §. de sentē. q. opponens compensationem, videtur debitū fateri. Probat̄ur practica in glo. dū dicit, q. de-
a bet precedere ne-
gatio, per tex. in ca. ex tenore. de testi. Et an illud, qd̄ hic dicitur, habet locū in replicatiōe, Bar. in l. si exprefsum. circa prin. ff. de ap-
pel. Adde an appo-
nens cōpensationē videatur fateri de-
b bitum, Ro. consilio lxxxvii.
b **¶** Debeas probare. An cōfessio pos-
sit pro parte acceptari, & pro parte reſutari, vide Bart. in l. Aurélius. §. pe. de lib. leg. vide In-
ſtitu. de act. §. item si quis postulante. Et vide Cyn. pul-
chrē post glo. in l. j. §. de don. ante nup. & in l. ij. §. de cōfes-
fis. in prin. §. col. & Bal. hic. & in addi. Spec. in tit. de con-
c fiteor hominē. Archi. in c. ij. de cō-
fes. in vj. & Bald. in l. j. §. ego. de xdili. edic. & in l. cū mul-
lier. ſolu. matri. vbi limitat iſta nō pro-
cedere in criminali. Adde tu ad dicta Bart. hic concord. quas ponit Alex. de Imo. in consilio
cxxxij. colū. v. §. v. vol. & ibi quod dicitur hic de vno ca-
pitulo, quod nō po-
teſt pro parte accep-
tari intelligit pro-
cedere etiā in pluri-
bus capitulis cone-
d xis: ſecū ſunt plu-
ra capitula ſepara-
ta, per dictam l. Pu-
blich. ff. de poſiti.
e **¶** Præſcriptiones. Vide quæ dixi de materia huius legis in l. exceptio. de excep. post Bar. §. No. hanc cautelā, quā-
do debet opponi incompetentis iudicis exceptio: & facit iſta lex ad id, quod not. Bald. in l. quod placuit. §. de excuſa. vetera. q. si lex, vel ſtatutū dicit aliquem non poſſe compelli, debet intelligi: tunc demum, cūm vti-
tur ſuis deſenſionibus: aliās poteſt compelli vbi hoc eſt ante litem. Bart. in l. ſi conuenerit. de iuriſ. om. iudic.
d **¶** Lite. Quando dicat̄ res litigioſa, vide Bart. in l. ff. eo. vbi aliter loquit̄ q̄ hic, & in l. q̄. §. Iul. hic allega. & ibi vide do. Ioā. de Imo. & in c. cūm M. de cōſti. Ang. hic tenet q. ſola actio. de qua contenditur, ſit litigioſa: non autem res, de qua cōtenditur. Et ita debet intelligi lex ſequēs. Et allegat Flo. Innocen. in d. c. cūm M. & vide etiā glo. & quod ibi no. in c. j. de cōfir. vti. vel inuti. maximē q̄n mouetur quaſtio ſuper poſſeſſio-
ne: q. res nō ſit litigioſa. ſed ipſa poſſeſſio ſic, vt ibi plenē no. & in c. citra. §. j. vt lite penden. vide Bald. in l. j. & §. commu. diuidun. Andre. Barba.

¶ Quæro, ¶ nunquid excipiendo videatur quis conſiteri: intentionem aduerſarij. Gl. mouet huc & videtur tenere q. niſi præcedat negatio, per op-
poſitionem exceptionis videatur conſeſſata intē-
tio. Idem Dy. in c. exceptionem obijciēs de regu. iur. lib. vj. Glo. tenet contrarium in l. non vt q. ff. de excep. & l. nemo. de reg. iur. & illas tenent Ca-
noniſtæ: & ego illas etiā teneo de iure noſtro: vt plenē dixi tibi in l. non vt q. ¶ Quæro, ¶ quid ſi conſiteor me promiſiſſe tibi ſub cōditione: an mi-
hi incūbat onus probandi cōditionis adiectionē: an verò tu debeas probare promiſſionē factā pu-
rē? Glof. hic diſputat, finaliter diſtinguit, bene, & rectē intelligendo, aut ego conſiteor promiſſionē ſub cōditione ſimul & ſemel: & tunc actor non poteſt de iſta mea conſeſſione partem approba-
re, & partem reprobare: vt puta dicendo, accipio hoc quod promiſiſti: hoc nego ſub cōditione. Si verò ego dicerem, conſiteor q. promiſi centū pu-
rē: tamen fe-ciſti mihi poſtea pactum de non petē do cōditionis euentum: quia tunc iſti ſunt duo articuli, poteſt vnum approbare, & alium repro-
bare: vt l. Publia. §. ſi. ff. de poſi.

Iquis aduocatus.

Exceptio dilatoria debet opponi ante litem conteſta. h. d. Hoc eſt verū, niſi exceptio dilatoria ſuperueniat poſt lit. conteſta. vt l. ij. §. de confor. eiusdem litis.

Præſcriptiones.

Hæc lex ſe-
ipſam ſummat. Quomodo intelligis tu in principio: Quidā intelligunt in prin-
cipio, hoc eſt, ante litem cōteſtatā. Tu intelligas in principio: ſcilicet ante q̄ ſit factus aliquis actus, per quem videatur in iudicē conſentire: vt extra, de re iud. cāter monaſterium, licet quidam intel-
ligant in principio: hoc eſt ante lit. conteſta. Sed tu intellige vt ſ. plenē dixi in l. quidam cōſulebant, dere iud. & ideo ſis cautus: quia ſi tu opponeres primo exceptionem contra libellum, vel procura-
torem, non poſſes poſtea opponere exceptionem iudicis in competendis: quia videris cum dicere iu-
dicem competentem ad cognoscendum, & pronū-
ciandum, ſuper dictis exceptionibus. & ideo iſta exceptio de incompetenti iudice debet permitti,

De litigioſis.

Rubrica.

LEX II.

Ite. ¶ Per litis conteſtationem, res ſit litigioſa, & actio nō poteſt in alium transferri. h. d. Su-
per hac leſt auſ. litigioſa. quæ in a-
liquo corrigit legem iſtam, quando agitur actioe reali, in qua efficitur res litigioſa per ſolam conuentionem. In personali autem nihil immutat: quia adhuc hodie requiritur li-
tis conteſtatio, ¶ Pro huius ergo declaratione, quia glof. noſtræ non bene declarant, dic. aut agiſ

e ¶ Transferri. Et dū iſtis legibus cauē, rem litigioſam alienari non poſſe hoc limita, niſi res eſſent tēpore perituræ. l. alienationes. ff. fa. erciſ. quod eſt no. Idem dicas in reliquis rebus ſequeſtratis, quas poterit vendere ſe-
queſter, & pretiū ſuccedit loco talium rerū. bonus eſt tex. in l. fi. de req. reis. & Bar. in l. intereſſe. de acqui. poſ. Bal. ſing. in l. ſi oleū. ff. de dolo. qui

allegat l. fi. ff. de re-
qui. reis. & in l. liti-
bus. j. de agri. & cē
ſi. lib. xj. & per ali-
quos in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad
Trebe. facit ad hoc
l. diuus. de peti. hæ
re. vtrū poſſint ob-
ligari: dicas q. non:
vt no. gl. Cy. & Bal.
in l. j. §. cōi. diui. &
ibi per Bald. an de
iſtis poſſint fieri cō-
promiſſum, & diui-
ſio de cōſenſu parti-
tū: & vide qd̄ no.
Barto. in l. j. in ſi. ff.
eo. vbi ponit an poſ-
ſit obligari. Pro
huius ergo declara-
tione ibi miſta, vi-
de etiā Bald. in auſ.
de litigioſis. §. j. &
ibi etiā quid de cō-
feſſoria, & negato-
ria, & de ſuſtactu.
& ibi Bartol.
f ¶ Actioe miſta. Vi-
de quæ dixi poſt
Bart. in l. j. ff. eo. &
no. Bar. & doc. in l.
j. §. cōi. diui. & ibi p
Bald. in ij. colū. vbi
plenē ponit. Itē an
eodē libello, & ex
eadem iſtātia poſ-
ſit agi cōtra illū, in
quē eſt facta aliena-
tio: de quo j. e. l. fi.
Et q. in pſonali nō
contrahit vitiū liti-
gioſi, Ange. & Bal.
hic auſ. litigioſa. ſe-
cundū Inn. in c. ec-
cleſia. vt lit. pē. Idē
dicit Bal. in l. nō ſo-
lū. in lectura anti-
qua. de in int. eg. re.
ſit. q. ſi ego ſum ac-
cuſatus ex tali cri-
mine ex quo ve-
niant bona publi-
canda, & alieno pē-
dente accuſatione:
tū nō incidant illæ
res inuitū litigioſi:
licet fiſcus debeat
illa reuocare, ſcđm
ea, quæ habentur in
l. poſt contractū. ff.
de don. Itē ſi inter
duos eſt contentio de deponēda, & vnus moriatur: nihilō minus dicitur
res litigioſa, Bal. in l. lite. §. de liber. cau. ſi vnus moriatur. Bald. dicit nihilō
minus.
g ¶ Res litigioſa nō poteſt alienari. Limita nō habere locum in alienatiōe,
quæ ſit in fiſcum. Text. eſt in l. ſi cōſtante. §. ſi. ff. ſol. mat. Et ibi per Imo.
h ¶ Poena litigioſi. Quæ poena erit cōtra alienantem rem litigioſam, adde
Bart. in l. j. in prin. de iure fiſci. Facit quod not. in l. Pomponius. §. cū quis.
ff. de acqui. poſ. §. ſeq.
i ¶ Hodie verò. Vide Ange. in auſ. de litig. circa finem princ. quo ad ipſum
litigantē, vt vlt. riuſ præſcribi non poſſit. d. l. j. de præſcrip. longi tempo.
& melius declarat Ange. in l. j. §. j. ff. de liti. Nam per tale vitiū litigioſi,
perpetuatur actio in xxx. annos. l. fi. de præſcrip. xxx. anno.
k ¶ Ego autem dico. Adde iſtam limitationem, ad doctrinam traditam in
reum,

Quicumque.

Si legatur res, vel actio liti-
gioſa, debetur litis eſtimatio litigio-
apud hæredē remanēte. h. d. Hoc eſt ho-
die immutatū per auſ. nunc ſi hæres. quam vide.
S V M M A R I V M.

i ¶ Sententia lata contra reum principalem, man-
datur executioni, contra eum, qui rem litigioſam
emit.

Enſemus.

Contractus habitus ſuper res litigioſa eſt
nullus, & qui ad eum ſcienter acceſſerit,
legitimē punietur exceptis quibusdam caſibus
hac lege expreſſis. h. d. ¶ Oppo. & videtur q. res
litigioſa poſſit alienari: vt l. j. §. de præſcrip. long.
tempo. Sol. Debetis ſcire, q. poena litigioſi de iu-
re antiquo, non erat alia poena, niſi quod poſſidēs
habebat exceptionem, & ex illo contractū habi-
to ſuper res litigioſa non poterat conueniri: vt l.
ij. ff. de litigio. erat etiā alia poena, q. res litigio-
ſa non poterat præſcribi: vt d. l. j. §. de præſcriptio-
ne longi tempo. Hodie verò eſt additum, vt con-
tractus habitus ſuper res litigioſa, ſit ipſo iure nul-
lus: vt hic. Quod eſt verum lite pendente. vt hic
expreſſe dicit tex. ſi lis non penderet, quia perem-
pta eſſet iſtātia: licet duret vitiū litigioſi, ta-
men venditio non impeditur, & cōtractus nō an-
nullatur: vt d. l. j. §. de præſcrip. long. temp. ¶ Item
eſt additum hodie de poena, quæ imponitur ei, qui
ad contractum litigioſum accedit, vel acceſſit: vt
hic dicitur. ¶ Secundō oppo. ad ſi. l. noſtræ, & vi-
detur q. res litigioſa nō poſſit legari: vt ſ. l. proxi.
Solu. lex præcedens per iſtum finem corrigitur: vt
hic finis corrigitur per auſ. nunc ſi hæres. ¶ Quæ-
ro, dicitur hic q. ille, q. emit, cogitur redimere rē:
quæro qua actioe. Gl. dicit, cōditione ex lege
iſta. Ego autem dico k per legem iſtam eſſe intro-
ductum ¶ q. ſententia lata cōtra ipſum principālē

duos eſt contentio de deponēda, & vnus moriatur: nihilō minus dicitur
res litigioſa, Bal. in l. lite. §. de liber. cau. ſi vnus moriatur. Bald. dicit nihilō
minus.
g ¶ Res litigioſa nō poteſt alienari. Limita nō habere locum in alienatiōe,
quæ ſit in fiſcum. Text. eſt in l. ſi cōſtante. §. ſi. ff. ſol. mat. Et ibi per Imo.
h ¶ Poena litigioſi. Quæ poena erit cōtra alienantem rem litigioſam, adde
Bart. in l. j. in prin. de iure fiſci. Facit quod not. in l. Pomponius. §. cū quis.
ff. de acqui. poſ. §. ſeq.
i ¶ Hodie verò. Vide Ange. in auſ. de litig. circa finem princ. quo ad ipſum
litigantē, vt vlt. riuſ præſcribi non poſſit. d. l. j. de præſcrip. longi tempo.
& melius declarat Ange. in l. j. §. j. ff. de liti. Nam per tale vitiū litigioſi,
perpetuatur actio in xxx. annos. l. fi. de præſcrip. xxx. anno.
k ¶ Ego autem dico. Adde iſtam limitationem, ad doctrinam traditam in
reum,

l. saepe. de re iudi. & vide p Bar il. creditores. in viij. col. in iij. q. principa...

a Quæro ad istud. Vide do. Io. in c. ecclia sancta Mariz. clj. de costi. & ibi vide, in quo In nocen. discrepat cū Bart. Andr. Barba...

b Licet. intelligitur. Per hanc legem dicit Bald. in l. si ex pretio. si cer. pet. q...

c Mora. Hoc idem tenet in l. si pacto quo pœnam. & in l. stipulatio ista. §. vlt. per illum text. de verb. oblig.

d Vt sit præcedentem cõventionem. An pœnalis stipulatio vestiat præcedentem nudã cõventionem? De quo b per Bart. in l. lecta. in ij. col. de verbo. obl. & vide Bar. in l. si pacto quo pœnam. s. de pact.

recum, potest mandari executioni contra eum, qui rem litigiosam emit. Et hoc vult dicere tex. iste, si recte inspiciatur, quod clarius probatur in repetitione l. creditoris. s. de pig. ¶ Vltimò quæro, dicitur hic q̄ emptor, quãdo fuerit ignorans, reddit rem, recuperat pretium cū tertia parte: an venditor, q̄ fuerit sciens, puniatur in plus. Quidam q̄ nō: quia hoc hac lege nō exprimitur: ergo &c. & hoc puto verum. ¶ Quæro, quã actione agat emptor cõtra venditorem, & venditor contra emptorem. Dicit glo. & dicit verum, q̄ conditione ex hac lege, vel actione in factum. Hanc gl. intellige eo casu, quãdo vterq̄ non participat dolum: nam tunc vnus non posset agere contra alium: vt l. viro atq; vxore. ff. sol. mat. Et facit sic ad quæstionem de duobus cõtrahentibus, quorum neuter soluit: de quo dixi in l. cū mulier. ff. sol. mat. ¶ Quæro, ad istud simplum, quod fisco debet applicari quis agat. Dicit gl. quilibet admittetur ad agendum. Vide gl. & est not. & ea, quæ no. de popu. ac. super rubric. & ibi dixi tibi. & de p̄na. delic. l. fin.

De contrahenda & committenda stipulatione. Rubric.

LEX I. Iacet. Etia si sit scriptura priuata, faciens mētionē de promissioe, in dubio intelligitur per stipulationem. h. d. Quã liter probabitur q̄ inter p̄sentes. Glo. dicit, q̄ in dubio p̄sumitur. Vide glo. & tene menti in si. Materiam huius legis plenē examino in l. sciendum. de verb. obl. & s. de vsu. l. j. & quod ibi not. & ibi dixi

LEX II. Si filia. Qui stipulatur filio suo, ḡrit sibi. hoc dicit.

LEX III. Si cū pecuniã tuã. Alteri stipulari nemo potest: & q̄ pecuniam alterius exigit, negotiorū gestorum actione tenetur. h. d.

Secundum. Qui stipulat dare stipulari videtur. h. d.

Vda. Hæc lex est difficilis: Quãdo stipulatio pœnalis incipit à præcedenti cõuentione nuda: tunc cõmittit, cū super prima lis fuerit cõtestata. h. d. secundū vnã lectū. vel cū fuerit cõtestata super ista actione pœnali. h. d. secundū aliã lect. ¶ Op. stipulatio pœnalis non potest committi, nisi præcedat mora: vt l. si penum. ff. quãdo dies lega. ced. & lita stipulatus. ff. eo. sed hic nō potest præcedere mora: quia eius, quod in promissioe nuda venit, non est petitio: ergo nec mora: vt ff. eod. l. si pupillus. Sol. dicunt quidam, q̄ est verū, q̄ nō p̄t quis esse in mora in naturali obligatione, quãtum ad illud quod in obligatioe deuenit: sed quãtum ad alia sic, vt quo ad stipulationē pœnalem: vt hic. Istud est cõtra casum l. lecta. §. sed cū fortis. ff. si cer. pet. Propter quod glo. tua hic dicit, & bene, q̄ hæc stipulatio pœnalis nō committit ex mora: sed ex conditionis euentu. Per litis enim cõ

dicitur de die, hoc etiam locū habet in hora, sc̄dm Bal. in l. j. C. ne lice. tertio prouo. qui allegat legem, quã non inueni. Item non habet locum ista lex in die incerta: vt promitto cū eris legitimæ ætatis, sc̄dm Bal. in l. si pacto quo pœna. in ij. col. s. de pac. licet videatur loquialiter Bald. in d. l. si pacto quo pœnam. in v. colū. & etiam in pe. col. Et quod dixi de die incerta, vide Bar. in l. ita stipulat⁹ de ver. obli. & quod dixi de die tacita, adde quæstionē similem in l. si duo. §. fin. de constit. pecu. in ij. q. & not. Bal. in rubric. s. de constit. pecu. & Bar. in d. l. ita stipulatus. in xxx. ij. colū. Sed de hac materia singulariter per Cy. & Bal. in l. si in §. j. s. de iure dotiū. Et de die tacita est text. in l. quoties in die. iun. etal. seq. & ibi Barto. & Imol. de verbo. obliga.

testationem videt existere cõditio pœnalis stipulationis. ¶ Contra hoc op. sine actioe nemo expe ritur: vt l. si pupilli. §. videam⁹. ff. de neg. gest. Sed de eo quod venit in pacto nuda, nulla est actio: ergo &c. non potest ergo lis contestari. Solu. dicit gl. q̄ hic fuit lis cõtestata de facto super eo, q̄ de uenit in cõuentione nuda. Alij dicit: & ista est opi. Vltimò. q̄ non requiratur contestatio: sed dicitur, quando p̄cedit vestita stipulatio committitur p̄ interpellationem: quia omnis p̄missio simpliciter facta, habet in se istã conditionem, q̄ de tur cū petiero: vt l. si decē cū petiero. ff. de ver. obli. ergo per simplicem petitionem extra iudiciū cõmittitur stipulatio pœnalis. Nec obst. tex. qui facit hic mentionem de litis cõtestatione, q̄ hoc facit vt ostendat pœnam esse cõmissam impurgabiliter. Dy. in c. nō est in mora. de reg. iur. in vj. videt tenere vtranq; opi. Ego teneo opi. Vltimò. vt plenissimè examinabo in lita stipulatus. ff. d. verb. obl. in xij. col. ¶ Quæro, vtrū pœnalis stipulatio nouet p̄cedentem? Dic vt ibi dixi. ¶ Vltimò nota q̄ pœnalis stipulatio non vestit p̄cedentem cõuentionem nudam. Ratio, quia cū pœnalis stipulatio sit accessoria ad primam nō est æquum q̄ accessorium vestiat principale.

Crupulosam. Sive post mortem suam, cū morietur, sive priusquam morietur, quis fuerit stipulatus, valet stipulatio hoc dicit.

Magnam. Dies interpellat ḡ homine, & vbi est dies, & pœna nō admittitur moræ purgatio. h. d. sc̄dm lectū. quã ego teneo. rianc materiam plenē eie vt l. si insulã. ff. de ver. obl. & glo. in l. & si post tres. ff. si quis cau.

Eteris. Promissio dandi, v̄sa sciendi simpliciter con ḡcepta porrigitur ad p̄missoris hæredes: item si conferatur post mortē p̄missoris. h. d. cū l. seq. ¶ Op. de l. centes. mis. §. j. ff. eod. Sol. quedam sunt facta, quæ cohæret meræ p̄sonæ: & illa nō transcunt ad hæredes: vt ibi, & l. j. §. ne autem. de cadu. tollen. Quædam sunt facta, quæ meræ personæ non cohærent, sed possunt p̄ alium expediri: & istorum obligatio trãsit ad hæredes. Ita loquitur hic. ¶ Contra hoc oppo. nunquam factum vnus videtur factum alterius: vt l. si non fortem. §. libertus. ff. de condi. inde. Sol. factum vnus, non videtur factum alterius verè, v̄ficiet. Hæc autem fictio habet locum primò, quando hoc agitur expressè: vt l. nemo est q̄ nesciat. de duob. reis. & ibi no. Secundò, quando conferatur factum alterius in tempus mortis: quia tunc videtur actum tacitè, q̄ hæres faciat: vt l. si huius t̄. Tertio, quãdo ille, qui facere promissit, aliquo modo legitimo impeditur, vt morte, vel alio modo: vt hac l. & l. de pollicitationibus. ff. de polli. Prædicta vera, nisi esset electa industria certæ personæ: vt l. inter artifices. ff. de solu.

Optimam. Verba enunciatiua in contractibus prolata, probationem inter ipsos hæredes inducunt, donec cõtrarium doceatur. h. d. ¶ No. illud, q̄ dixi in sumario, q̄ talia verba enunciatiua fidem faciunt inter contrahentes, quod facit ad fines plebanatus. Dicit glo. quã eum viderūt, non potuisset ire ad locū, de quo fit mentio in instrumēto. Ita dicit Io. And. vt ibi refert Abbas m. c. ex tenore. de testi. & dicit Bal. ibi, q̄ hoc posset probari post didicita testificata, sc̄dm doctrinã doct. ibi etiam dicit elici practicã ex illo c. in prin. vide Bar. in l. sciendū. in j. colū. de verb. obl. & in aut. si quis in aliquo. s. de eden. Et ad hanc legem vide not. per Inno. in c. cū in iure. de offi. deleg. & in c. quoniã contra. de proba. & q̄ q̄ in

ita stipulat⁹ de ver. obli. & quod dixi de die tacita, adde quæstionē similem in l. si duo. §. fin. de constit. pecu. in ij. q. & not. Bal. in rubric. s. de constit. pecu. & Bar. in d. l. ita stipulatus. in xxx. ij. colū. Sed de hac materia singulariter per Cy. & Bal. in l. si in §. j. s. de iure dotiū. Et de die tacita est text. in l. quoties in die. iun. etal. seq. & ibi Barto. & Imol. de verbo. obliga.

P. P. A. V. P. Magnam. Vide Iaf. & Socin. in l. si mihi & tibi. §. j. in ij. not. ff. de leg. j. & in l. vinum. colū. v. ff. si cert. peta.

Veteris. Vide Bar. in l. si sic. la grã de. de verb. obl.

Optimã. Et vide pro intellectu hui⁹ legis, Inno. & alios in c. cū in iure. de offic. deleg. Andr. Barba.

P. P. A. V. P. Optimam. Vide Lanc. Dec. authen. si quis in aliquo. in fi. C. de eden. & ibi Iaf. col. vlt. vers. vlt. tra Barto.

Optimã. Lin. ita vt probat in aut. si quis in aliquo. ad fi. ff. de eden. Itē limita, nisi principa liter tractaretur de enūciatione, vt p̄batur in c. illud. & ibi Ant. de Bur. de præsump. & Bal. in l. ad probationem. De hoc est glo. hic in ver. seruus. Et vi de ad hanc l. Bal. in l. cū aliquis. de iure delibe. vbi limitat hæc dicta. Item dū hic dicit, q̄ p̄t p̄bari absentia, dicas q̄ testes debēt deponere hoc modo. q̄ viderunt illū in tali loco cõmorari, ita q̄ per interuallū tēporis, quo

Secunda Bartoli super Codice.

glos. super verb. & personas. vide Bal. in authenti. si quis a in aliquo. & ibi dicta post eū, & vide ad hoc dicta Bart. in l. gerit. de acqui. hæredi.

a ¶ In instrumento. An dies & locus debeat inseri in instrumento, adde Bart. in l. lecta, in fine. si cer. peta. & in l. de pupillo. §. qui nunciat, de ope, no. nū. b

b ¶ Libera. Stipulatio dolo inita valet etiam, ope tamē exceptionis si rescindatur, limita nisi favore dotis: quia tunc dolo dans causam stipulationi, vitiat ipso iure, in l. sicum mulier. & ibi Imol. ff. sol. mat. Item limita nisi dolo daret causam distractui appositio super contractu stricti iuris: quia licet tunc ille distractus sit stricti iuris: tamen sumit naturā bonæ fidei, ut probatur in l. sub prætextu, & ibi Bart. de tras. actio. Item limita, nisi esset appositio super contractu bonæ fidei. Glo. est in l. si quis cum aliter, & ibi vide de verb. obligat.

vidistis §. de iure delib. in l. cum aliquis. ff. de leg. in l. præd. §. l. itio. Secundo nota ex hac lege, quod dies, & locus, debeant inseri in instrumento.

De inutilibus stipulationibus. Rubr.

LEX I.

Lex I. Stipulatione.

Pupillus non potest obligari sine auctoritate tutoris. h. d. Vtrum pupillus obliget naturaliter, vel non: glo. tangit hic. Dic plene v. l. j. ff. de nouatio.

LEX II.

Lex II. Libera.

Stipulatio pœnalis, non valet in matrimonijs. h. d. Inter absentes non potest contrahi stipulatio, nec alteri stipulari. Item quoniam petit interesse, admittitur petitio incerta, certificanda per sententiam. h. d. Signa tex. in si. ibi. ob incertæ actionis &c. De quo videbitis in l. certi conditio. ff. si cer. pet.

De duobus reis stipulandi Rubrica.

LEX I.

Lex I. Reditor.

Hic habes auctoriticā, quæ ponit qualiter constituentur duo rei. Hanc legem, & authenticam commentaui. & est vtilissima re. petitio. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

- 1 In modo constituendi duos reos, quod hodie nil sit immutatum.
- 2 Duo rei debendi qualiter constituentur.
- 3 Duo rei credendi qualiter constituentur.
- 4 In obligatione, quæ re contrahitur ad diuidua, ut est in mutuo, an constituentur duo rei.
- 5 Lex quomodo fingat super impossibili.
- 6 In deposito, & commutato, an possint constitui duo rei.
- 7 In obligatione continente aliquid indiuiduū obligatione, & solutione: an & quando constituentur duo rei.
- 8 Duo rei in obligatione facti qualiter constituentur. Et quomodo duo rei credendi.
- 9 Qui obligantur accessorie, an & quando teneantur in solidum, & sint duo rei debendi.
- 10 Plures gerentes aliquod officium, vel aliquem ad ministracionem qualiter obligentur, & sint duo rei debendi.
- 11 Si ex pluribus mercatoribus, vnus contrahat, an qui libet teneatur in solidum, & sint duo rei.
- 12 Institor, & exercitor possunt conueniri ex eorum contractibus: itē proponens, & quilibet eorū in solidum, an dicantur duo rei in solidum, quod non, sed vnus tenetur principaliter, alter accessorie.
- 13 Plures domini, qui ex facto vnus serui tenentur in solidum de peculio, an teneantur ut duo rei.
- 14 Quæ diuersitas impediatur constitucionem duorum reorum.
- 15 Si plures cum pluribus fecerunt pacem sub pœna, & vnus fuit offensus: an omnes de illa parte poterunt in solidum agere contra omnes de alia parte in solidum, vbi quod non sunt duo rei credendi, nec debendi.
- 16 Quando plures tenentur ex delicto in solidum, non sunt correi.
- 17 Si plures tenentur ex quasi maleficio, quod non sunt proprie duo rei: licet quodam modo sicut plures tutores.
- 18 Pater & filius, an sint duo rei credendi, quando filius acquirit obligationem, & actionem, ex causa peculij profecti.
- 19 Plures rei debendi sunt, qui eidem debent verè vni fidei, ex eadem causa principaliter, & ex voluntate eorum.

- 20 Plures rei credendi sunt, quando pluribus in solidum deberetur eidem verè, vel fidei, ex vna eademque causa, principaliter, ex voluntate.
- 21 Plures rei debendi possunt simul conueniri.
- 22 Vno & eodem libello quando plures possunt conueniri, & etiam agere.
- 23 Creditor quando possit vnum ex pluribus in solidum obligatis conueniri: & sic, Qui sunt illi, qui habent beneficium diuisionis. & nu. 28.
- 24 In duobus reis credendi, hodie nihil est innouatum. & nu. 26.
- 25 An hodie aliquid sit innouatum, quando plures rei in solidum conueniuntur vno, vel diuersis libellis.
- 26 Vnus ex duobus reis credendi, potest agere percuratorio nomine alterius.
- 27 Cui incumbat onus probandi alterum ex correis esse soluendo, altero per actorem conuenio.
- 28 Si ad vnum ex correis peruenit tota quantitas, an alius possit petere quod ille prius excutiatur.
- 29 Ut beneficium diuisionis competat, qualiter intelligatur presentes, vel absentes correi, & quomodo probetur presentia vel absentia.
- 30 Altero ex correis non datur tempus contradicendi instantiæ, sicut fideiussori.
- 31 Quando vnus ex reis est presentis & soluendo, sed non potest conueniri, quid agendum sit circa beneficium diuisionis.
- 32 Beneficio diuisionis potest renunciari.
- 33 Agens contra vnum ex correis debendi, licet non possit cogi cauere de rato pro altero correo credendi, caueat tamen, de defendendo debitore, si ab altero correo conuenietur.
- 34 Solutio facta alteri ex correis credendi, an tollat alteri actionem.
- 35 Vno ex correis debendi totum soluente, alius liberatur in totum.
- 36 Solutione partis facta ab altero, an videatur facta diuisio.
- 37 Vnus ex correis credendi, recipiendo partem ab vno ex correis debendi, præiudicat alteri correo.
- 38 Acceptilatio facta ab vno ex reis credendi, an præiudicat alteri, & prodest alteri ex reis debendi? quod sic. Liberatio facta ab vno correorum credendi, nocet alteri.
- 39 Acceptilatio si est facta vni, cum pacto quod sibi tantum prodest: tunc non prodest alijs.
- 40 Petitio facta ab vno reorum credendi, quando prodest alijs.
- 41 Si post litem contestatam factam ab vno reorum credendi, instantia causæ perijt: an remanebit instantia communis vtriusque reorum credendi.
- 42 Sententia lata pro vno ex reis debendi, an prodest alijs.
- 43 Sententia condemnatoria lata contra vnum ex reis debendi, quod nocet alteri.
- 44 Sententia lata pro vno ex correis credendi, aut contra vnum, nocet, & prodest alijs.
- 45 Iuramentum factum per vnum ex correis, quando prodest, vel noceat alijs.
- 46 Iuramentum delatum per vnum ex reis debendi, quando noceat correo.
- 47 Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, an noceat alteri.
- 48 Pactum factum vni ex correis debendi, quando prodest alijs.
- 49 Ratio diuersitatis inter pactum, & acceptilacionem.
- 50 Factum ab vno ex correis quod noceat alteri, quantum ad interrupcionem præscriptioem quo ad alium.
- 51 Pactum factum ab vno ex reis credendi, quando prodest vel noceat alteri.
- 52 Nouatio vnus ex reis debendi, quoniam prodest alijs: & quid in reis credendi.
- 53 Si vnus ex duobus reis credendi, ex contractu iuris gentium liberat reum per stipulacionem, & acceptilacionem subsequentem, an alteri reo præiudicat.
- 54 Nouatio facta per delegationem per vnum ex reis credendi, vel debendi, quando alijs prodest vel noceat.
- 55 Cessio facta ab vno ex reis credendi, vel debendi, quando prodest, vel noceat alteri.
- 56 Confessio facta per vnum, tam ex reis debendi, quam credendi, quando noceat alijs, vel quando prodest.
- 57 Ex successione alterius correorum, quando obligatio extinguatur.
- 58 Mora vnus ex correis, quando noceat vel prodest.
- 59 Si creditor fuit in mora recipiendi ab vno ex reis debendi, qui obtulit pecuniam petitam, quæ postea perempta est, an alteri prodest.
- 60 Mora vnus reorum credendi nocet alteri.
- 61 Factum vnus correorum credendi, constituens debitore in mora, prodest alteri.
- 62 Creditor si fuit in mora, vno ex reis offerente: & creditor interpelauit alium, qui non obtulit, an per hoc videatur purgata mora.
- 63 Culpa vnus correorum, quando alteri noceat.
- 64 Refusio facta in personam vnus correorum, quando alteri noceat.
- 65 Exceptio cōpetens vni ex correis debendi, quando porrigatur ad alterum.
- 66 Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere. & nu. 69.
- 67 Ex fideiussione duplex contrahitur obligatio, vna verbis, & altera consensu. Fideiussor potest intelligi largè, & strictè.
- 68 Quæ actione ille correo, qui soluit, repetat.
- 69 Si vnus ex pluribus, tutoribus, curatoribus, vel administratoribus ciuitatis soluit, qualiter ab alio repetat.
- 70 Quid in pluribus depositarijs, vel commodatarijs, qui in obligatione secundaria, quæ ratione doli contrahitur, tenentur, est idem quod in pluribus tutoribus.

Si vnus

- 73 Si vnus ex duobus reis debendi suo iuramento liberat alium, ab eo non repetit.
 74 Correat, qui fuit liberatus acceptilatione, quando possit ab illo, qui est liberatus, repetere.
 75 Correat damnificatus culpa alterius potest ab eo repetere.
 76 Correat credendi, quando ab altero correat, qui solutionem recepit, repetere potest, & qua actione.
 77 Quando vnus ex reis credendi, aliquem liberauit facto suo, an alter ab eo repetere possit.
 78 Actio, quae cedi debet vni ex correat, quando, quo iure, & in quantum cedere debeat renouari.

Hoc ita. Hec autem diuiditur in duas partes. Prima loquitur qualiter plures rei debendi debeant conueniri. Secunda, qualiter vni correatum contra alium subueniatur. Breuiter hoc intendit. Creditor potest debitorum ab vno ex correat exigere, & exacto contra alium succurritur. h. d. Pone casum in terminis ad autem, quae tractat similiter de modo constituendi duos reos, & etiam de modo exigendi. Et diuiditur haec autem in duas partes principales. Primo, loquitur quoniam est actum, ut teneantur in solidum, vel subest inopia, vel absentia. Secundo loquitur, quoniam non est actum: nec subest inopia, vel absentia. Secunda ibi: si nautae. Et istas partes potest subdividere in alias particulas: ut patet per se: & auth. non eget summario: quia summata est: & summa eius est duarum coloniarum, quae sunt in corpore autem. e. col. v. n. vnde haec sumitur. Ex his ergo primo nota qualiter duo rei constituuntur: & de hoc tangit in l. j. responso. & in autem. eodem. Tertio, qualiter exacto contra correatum succurritur: de hoc l. j. n. r. n. o. ¶ Op. primo, ad l. & videtur quod correatos debeat diuidi actio: ut ff. de adm. tu. l. si plures. de tur. & ra. distr. l. j. §. nunc tractemus. Solu. Illud in duobus reis, qui inciderunt in obligationem ex necessitate: ut tutor, vel curator: hic quoniam ex voluntate. ¶ Secundo oppo. quod idem sit quoniam ex voluntate: ut l. si. de constit. pecu. & ff. de fideiuf. inter eos. & d. l. j. §. nunc tractemus. Sol. Ibi in duobus reis non principaliter obligatis. ¶ Tertio, contra praedicta sol. oppo. quod etiam fideiussores non habent beneficium diuisionis: ut l. si. ff. re. pup. fal. fo. Sol. Fallit in pluribus fideiussoribus datis ab vno tutore, & curatore: & ratio ibi patet. Ista tria contraria, licet hanc legem respiciant, tamen ponuntur in glo. vlt. huius autem. ¶ Quarto oppo. & videtur quod duo rei habeant ex conventionione beneficium diuisionis: ut in hac autem. & in corpore vnde sumitur. Sol. Fateor quod in hoc iura antiqua corrigantur per autem. ista, ad ipsam ergo autem. accedamus. ¶ Quinto oppo. dicitur in auth. quod requiritur quod specialiter agatur, quod vnusquisque teneatur in solidum. Contra: quia etiam per alia verba possunt constitui duo rei: ut Insti. eo. §. j. Sol. dicitur quidam quod iura antiqua per ista autem. non solum sunt correcta in modo exigendi, ut s. dixi: sed etiam in modo constituendi: quia olim sufficiebat quod diceretur, quod essent duo rei: ut ff. eod. l. reos. §. cum in tabulis. vel alia verba equipollentia: ut Insti. e. §. j. Sed hodie est necessarium quod expressum dicatur, quod teneatur in solidum, ut hic. Et hoc videtur tenuisse Dy. & Iaco de Arc. Alij dicunt contra, quod in modo constituendi nil immutatur. Et quod hic dicitur, si agatur expressum, intelligunt per haec verba autem equipollentia. & sic cessant contraria. Et haec satis patet Insti. eo. §. j. n. o. & §. cum in tabulis. & tenet glo. huius autem. & in corpore vnde sumitur, in princ. & in d. §. in tabulis. Et hoc tenet hic Iaco. de Arc. Cy. Iac. de Bel. Iaco. But. Ray. de For. & omnes, quibus assentio: & in quo fiat mutatio per iura noua, j. in quolibet passu dicitur. ¶ Sexto oppo. & videtur, quod aliter dator terminus praesentati ad eum praesentandi: ut in autem. praesente. j. eo. tit. Sol. Ibi in fideiussore principali: hic in duobus particularibus. arg. j. tit. j. l. sancimus. coniuicta l. & si post tres. ff. si quis cautio. ¶ His ergo visis, veniamus ad materiam istam. Quae primo, qualiter constituantur duo rei debendi. Secundo, qualiter exigantur, & qualiter exigantur. Tertio, an factum vnus proficit vel noceat alteri. Quarto, qualiter vni contra alterum correatum succurritur: & hic examinabitur qualiter, & an fideiubere videantur inuicem, v. ¶ Primo igitur principaliter quae res, qualiter constituantur duo rei debendi, & credendi: & ista quae res habet multas accessorias. Et primo videamus, quoniam in obligatione est aliquod indiuiduum: & scias quod obligatio contrahitur verbis, consensu, vel testamento: quae quantum ad hoc equipollent: ut ff. eo. l. eandem. in prin. Primo de reis debendi, qui principaliter obligantur. In istis sic distinguitur: aut est actum expressum, ut teneatur in solidum: & sunt duo rei. ut hic. Aut non est actum expressum: & tunc aut obligauerunt se, aut testator obligauit eos alternatiue: & sunt duo rei: ut s. de constit. pecu. auth. si quando. ff. de leg. j. l. si ex toto. §. j. & no. ff. e. tit. j. l. siue. Aut copulatiue: & tunc aut sunt duo actus promittendi, & duae rerum expressiones: ut tu promittis mihi codicem, & Titius promittit mihi Digestum: & tunc aut non apposuit verbum, eundem: & sunt duo. Aut non apposuit: & non sunt duo rei, sed sunt duae obligationes diuersarum summarum. Secus si apposuit: ut Insti. eo. in prin. & §. duo & de stip. ser. l. si ex re. §. si ipsi. & l. si seruus cois sic stipulatus sit. & in gl. j. huius autem. Aut fuit vnus actus promittendi, & duae rerum expressiones: ut ego decem, & Titius decem promittimus tibi: & erunt duo rei debendi: ar. ff. de ver. obl. l. stipulatio ista. §. cum qui. quae semper vnus actus promittendi videtur intelligere de eisdem decem. Aut est vnus promittendi, & vna rei expressio: & tunc aut est appositum per nomen distributum quilibet, quod de sui natura cuiuslibet attribuit rem in solidum, v. Aliud simile: tunc etiam erunt duo rei debendi: ut l. si pluribus. in princ. & ibi no. de leg. j. Aut tale distri-

butium adiectum non est: sed simpliciter dictum, tu & Titius promittis mihi centum: & tunc si quidem est actum quod teneantur in solidum, vel quod sint duo rei: tunc erunt duo rei: aliam quilibet teneatur in parte: ut hic, & d. l. reos. §. cum in tabulis. Sed an de his sit aliquid innouatum per iura Authen. glo. in l. j. ff. eod. dicitur quod sic: & tangitur in d. §. cum in tabulis. & ibi non firmat aliud: & Azo. in Summa huius tit. & ff. man. l. si mandato Titii. §. Paulus. el. iij. & l. creditor. §. duobus. eo. tit. Et hoc videtur tenere Iaco. de Arc. in d. l. j. ff. eo. l. quod hodie est necesse, quod exprimat in solidum per hanc legem: nec sufficit quod sint duo rei, nisi exprimat in solidum, per hanc auth. Sed gl. in corpore e. tit. super ver. sustinere. tenet quod in modo constituendi nihil sit innouatum: ut Insti. de fideiuf. §. si plures. tangit in glo. in d. §. cum in tabulis. Et hoc tenet Dyn. & Cy. & Iac. de Bel. & omnes Moderni. quod placet. Siue ergo expressum, siue tacite agatur, satis est: ut patet ex distinctione praecedenti. Quod tenet glo. j. huius autem. Ad idem facit, quando contra hitur obligatio alternatiue, licet in solidum non exprimat: tamen sufficit: ut d. aut. si quando. praedicta. Praeterea, idem est dicere, quod sint duo rei exprimeret in solidum: ut §. cum in tabulis. & l. eandem. e. tit. in hoc nihil est innouatum per iura autem. ¶ Secundo quae res de duobus reis credendi, qualiter constituantur. Et circa praedicta dicit, Aut est actum quod sint duo rei credendi: & non est dubium. Aut non est actum: & tunc aut dispositio est collata in eorum persona alternatiue, aut copulatiue. Primo casu, aut vni eorum tantum potest acquiri obligatio, & alter habetur ut adiectus: & non erunt duo rei credendi. ff. de constit. pecu. l. sed & si filio. §. j. & l. j. §. si fructuarius. infra de stipula. seruo. Aut vtrique potest acquiri: & tunc aut electio fuit collata in personam voluntate debitoris: & valet: & erunt duo rei credendi: ut de leg. j. l. si Titio aut Scio. Aut non fuit collata in potestate debitoris: & tunc de iure antiquo vtrique datur stipulatio. ut d. l. j. si fructuarius. de stipula. seruo. Sed hodie valet, & alternatiua resoluitur in coniuictas: ut l. cum qui. lam. s. de verb. signi. quae loquitur tam in contractibus inter viuos, quam in vltimis voluntatibus: ut ibi cum similibus. Vnde erit dicendum idem, quod statim dicam de copulatiua. Praedicta vera, quando dispositio confertur in personam vtriusque: & qualiter: aliam si tantum vnus stipularetur sibi, vel alteri, semper ille alius haberetur ut adiectus: ut l. cum qui. §. qui sibi. de verbo. obliga. Fallit in casu l. Caius. ff. sol. matr. quod dicitur ut ibi. Secundo casu, quando dispositio confertur copulatiue: tunc distinctio per omnia ut s. dixi circa duos reos debendi: licet hic sit aliqua distinctio inter duos reos debendi per easdem leges. & in hoc etiam nihil est innouatum per iura Authen. ¶ Tertio quae res, quid in obligatione, quae re contrahitur ad diuidua, ut tantum reddatur in genere, ut in mutuo: an possint constitui duo rei. Et videtur quod sic: ut s. si cert. pct. l. si non singuli. vt j. cod. l. propter. Contrarium tenent Dy. Marti. Sil. & Ray. dicentes quod ante possent cadere sydera de caelo, quam obligatio, quae re contrahitur, trahatur ultra quam peruenit: ut l. si tibi. in princ. si. de pactis. Et respondent ad leges contrarias, quod ibi fuerunt constituti duo rei verbis, & non re. Communiter omnes tenent contrarium, per legem eandem. in princ. ff. de duobus reis. & per l. si non singuli. & per l. propter mutuum. Ad contrarium respondeo, quod si vni numeratur aliorum voluntate omnibus numeratum videtur iuris fictio: ut no. per gl. in d. l. si non singuli. praedicta. Sed contra hoc instatur, id, quod est impossibile per naturam, non potest fieri per legem: ut l. si pater. in si. ff. de adoptioni. l. qui ad certum. ff. loca. Sed impossibile est secundum naturam, eandem pecuniam peruenire ad plures in solidum: ergo non potest fingi. Huius timore dicit Pet. quod non fingitur ad plures peruenisse in solidum: sed ad singulos peruenit in veritate: & sic non nascuntur plures obligationes, sed vna, quae tenet plures homines: sicut vnus funis ligat plures boues. Et hoc tenet Cy. in d. l. si non singuli. & l. propter mutuum. Hoc non placet: quia licet in pluribus reis sit obligatio respectu eiusdem effectus, quia sufficit vna exactio: ut ff. eo. l. in si. tamen in veritate sunt plures obligationes, & quilibet tenet propria obligatione: ut ff. eod. l. eandem. §. si. & l. si reus. de fideiuf. l. generaliter. Tene sol. glo. quod fingitur pecuniam ad quemlibet peruenisse pro solido. Nec obstat quod dicitur: Lex non fugit super impossibilibus: quia verum est super eo quod est impossibile in genere: ut quod filius sit antiquior patre. Sed si in genere est possibile, licet sit impossibile in his terminis, quibus loquimur: tunc lex fugit. Exemplum: impossibile est quod ille, qui est filius Titii, sit filius meus: tamen quia in genere est possibile quod habeat vnum filium talem, & eius aetatis: potest fingi per ius quod talis sit filius meus: ut d. l. si pater. cum seq. de adop. Sicut etiam impossibile est quod ille, qui fuit apud hostes, semper fuerit in ciuitate: & tamen lex potest fingere, & fingit sic in alijs pluribus: ita hic possibile est in genere suo quod talis pecunia peruenit ad te, & ad me: ideo potest induci per fictionem. Licet enim in casu in quo sumus, scilicet donec pecunia est apud vnum, impossibile sit esse apud alium: & ita ego dixi in l. si quis per emptorem. ff. de usufructu. Vel aliter impossibile est quod eadem pecunia perueniat ad plures in solidum, & remaneat in effectu: sed bene potest peruenire ad plures, & quod remaneat apud vnum in effectu: ita per istam significationem fingitur, & inducitur, ut omnes teneantur in solidum, tamen non in effectu: quia vna exactio sufficit. Concludo ergo quod duo rei debendi possunt in simul constitui, si hoc agatur sine aliqua stipulatione: sicut dictum est in alijs obligationibus, dico idem in duobus reis credendi per d. l. si non singuli. §. si cer. pct. & l. cum te. ¶ Quarto quae res, quid in obligatione, quae re contra-

Secunda Bartoli super Codice.

hinc, vt eadem species reddatur: vt in deposito, comodato, & similibus. Rñ. debet scire, qd ex hoc contractu nascuntur duæ obligationes. Vna prima ad rei restitutionem: alia secundaria ratione doli, vel culpæ conuincit in re. Aut ergo quæris de illa prima obligatione ad rem restituendam: & tunc ita demum constituntur duo rei debendi, si hoc actum est: vt s. loca. l. si diuisa. aliis quilibet tenetur pro parte: arg. ff. commo. l. iij. §. si hæres. & depositi. l. si duo licet quando quilibet pro parte tenetur: & sic est diuisa obligatio quo ad obligationem tñ vnus soluendo partē nō liberatur: & sic est indiuisa quo ad solutionem: vt d. l. si duo. ff. depositi. Et de hoc plenè dixi in l. eadē. §. Cato. de verb. obli. licet cōtra hoc dicat gloss. sed nescit quid dicat. ff. depositi. l. j. §. si apud duos. Si verò quæris de obligatione quæ ratione doli, vel culpæ contrahitur: tūc aut est actum qd sint duo rei: & sunt. Aut nō est actum: tūc aut vnus tantum cōtrahit, & cōmittit dolum, vel culpam: & ille solus tenetur in solidū. Aut oēs: & tūc tenent tanquā rei: vt d. l. j. §. si apud duos. & d. l. si vt cer. §. si duobus. in fi. ff. commo. & d. l. si duo depōsi. & hoc de reis debēdi. Rei verò credendi, in tali obligatione, non constituntur, nisi hoc agatur: vt d. l. si duo. ff. depositi.

¶ **Quartò** quæro, quid si in obligatione venit aliquid quod sit indiuisum, quo ad obligationem & solutionem: vt via, iter, actus, & quid simile. Rñ det gl. quæ est in l. reos. §. cum in tabulis. ff. eo. quod olim in his constituebantur duo rei, etiā si nō exprimeretur: hodie autē per aut. est alter in indiuisis, qd in diuisis. Doc. Moderni reprobant illā gloss. quia per ius aut. nihil est innouatum in modo constituendi, sed in modo exigendi: quia introducitur beneficiū diuisionis, vt dictum est. Vnde sicut generaliter olim in diuisis plures tenebatur in solidū: & si nō sit dictum: ita & hodie. & in hoc oēs concordant. Sed an sint duo rei, est opi. Iac. de bel. in authē. eo. tit. & tenet qd sint duo rei, putās fortè qd semper qñ plures tenerent in solidū, dicuntur correi. Pe. & Cy. cōtra in hac aut. quia dicit qd nō sunt duo correi, licet in solidū teneantur: & hoc puto verū. Primò per casum l. rem hæreditariā. ff. de euic. Secundò per gl. ff. de verb. obli. l. ij. §. si tamen hominē. Tertiò per rationem: in duobus reis credēdi, si vnus egit lite cōtestata. alius nō pōt agere. ff. eo. l. ex duobus. Sed in his, qui habent actionem in solidū ex natura indiuisi, vno agente, alius pōt agere: vt ff. de verb. obli. l. ij. §. ex his. ergo nō sunt duo rei. Plus dico qd etiā si expressè esset dictū qd in solidū tenerent, non essent duo rei: quia esset exprimere, qd tacitè insunt. Sed debet sic exprimi, qd aīo constituendi duos eos sic promittūt. Prædicta probant. j. de fideiuf. l. non rectè. & hoc probat per multa iura, quæ in correis loquuntur, qñ factū vni alteri noceat, vel nō: vt j. eo. l. j. in fi. & in alijs, de quibus j. dicā, quod tūc locū habebit. Præterea, posito qd expressè esset dictū, essent duo rei: & tūc nō haberet locū beneficiū diuisionis: quia in istis indiuisis diuisio corrūpit stipulationem. ff. de ver. obli. l. stipulationes nō diuiduntur. Vnde duo rei oīno non constituntur. Et idem dico in duobus reis credēdi: vt d. l. ij. §. ex his. & facit de ser. rus. pr. l. via constitui. in fi.

¶ **Sextò** quæro quod qualiter constituantur duo rei in obligatione facti. Dico, qm in obligatione habetur respectus ad opus factum, ita qd est explicabile per aliū: vt l. cōtinuus. §. si ab eo. ff. de verb. obli. & illo casu sine dubio poterunt constitui duo rei debendi: vt hic. Casus est in l. nemo est qui nesciat. ff. eo. secundum Iac. de Arc. Quandoq; habetur respectus ad ipsum fieri, & personæ industriam: & tunc aut promittentes sunt eiusdem peritiæ, & possunt constitui duo rei: quia idem videtur vtriusq;: vt d. l. nemo est qui nesciat. secundū lect. glo. Aut sunt diuersæ peritiæ: & tūc non possunt constitui duo rei debēdi: quia factū vnius videtur diuersum esse à factō alterius scdm mentē, & fictionem: & diuersitas rei quæ impedit diuidere, impedit constitutionem duorum reorum: vt ff. eo. l. si id quod. in fin. tamē vno soluente de æquitate, liberatur alter ope exceptionis: vt d. l. si id quod in fi. Pōt ergo fieri constitutio duorum reorum in obligatione facti, cū hoc agatur, nō aliter, vt s. dictū est in alijs. Circa verò correos credēdi dicat, Aut in obligatione venit tale pactū factū, quod cōcernit psonam stipulantis: vt promitto tibi seruire in camera, vel in mensa, vel curare te ab infirmitate, & similia: & in istis, quia in persona diuersorum diuersa sunt facta, & nō possunt constitui duo rei credēdi, vel debēdi. ff. eo. l. si id quod. in princ. coniuncta l. seruus. §. si cum l. seq. de ope. lib. Aut non concernit personā stipulantis: & tunc aut vtriusq; rei credēdi æqualiter interest in solidū: vt promitto tibi & Seio scribere librū: & possunt constitui duo rei credēdi: vt d. l. nemo est qui nesciat. ff. e. Aut non interest æqualiter vtriusq; in solidū: vt promitto tibi facere domum in fundo vnius correi, & tūc non possunt constitui duo rei stipulandi in solidū: quia in persona vnius, cuius non est fundus, nō valet stipulatio: vt l. qui infulam. ff. de verb. obli. & de hoc loquitur d. l. si id quod. secundū secundā lect. Ex his patet intellectus l. nemo. ff. eo. quia ex his, quæ ibi sunt scripta, nō est bñ declarata.

¶ **Septimò** quæro, quid de his, qui obligantur accessorie. Ista quæstio habet duo pñcta. Primò vtrū teneantur in solidū, etiā si nō exprimat. Secundò, posito qd in solidū tenentur, vtrū sint duo correi, siue duo rei debēdi. ¶ Circa primum dico, qd quando obligantur accessorie plures pro aliquo, alienā obligationem principaliter suscipientes: & illo modo non tenentur in solidū, nisi sit actum: vt s. ad Velleia. l. si paternam. & ibi no. & idē no. ff. de fideiuf. l. si Titius. Quandoq; obligatur pro vno constituendo plures: & tūc idē: quia quilibet tenetur pro parte: nisi sit dictum qd quilibet teneatur in solidū, vel obligauerit se alternatiue: vt s. de costi. pec. aut. si quando. Quandoq; aliqui obligantur pro aliquo fideiubendo:

tunc quilibet tenetur in solidū, etiam non sit dictū. Instit. de fideiuf. §. si plures. & j. tit. j. l. non rectè. Quandoq; plus nou obligantur pro alio mandato: tunc diuersæ sunt gloss. Prima est in mandato l. si mandato l. iij. §. Paulus respondit. el. ij. qui videtur velle qd hodie requiratur, qd expressè agatur. Expressius dicit l. creditor. §. duobus. cod. tit. contrarium, scilicet qd in mandatis non sit aliud innouatū hodie, tenet glo. ff. quod iussu. l. si. & id puto verus, per id, quod not. in d. §. si plures. Instit. de fideiuf. & d. l. nō rectè. j. tit. j. & hoc tenet doc. qd per authē. nihil est innouatum in modo constituendi: vt s. dictū est. Vnde ad secundū, & quæro, quæ est ratio diuersitatis inter prædictos casus. Credo qd primo casu, quādo principaliter obligationem alterius suscipiunt, si hoc agatur qd teneatur in solidū: tūc sunt duo rei: vt d. l. si paternam. & quod ibi no. Quod videtur expressum ff. ad Velleia. l. vir vxori. §. si. cū. l. seq. In his vero, qui se constituunt pro alio soluturos, non obligantur in solidū, nisi agatur, vel alternatiue promittant: & tūc an dicantur duo rei: dic vt statim dicam in duobus fideiuf. foribus, & mandatoribus: quia eadem est ratio: vt l. s. de consti. pecu. In duobus verò, fideiuf. foribus, & mandatoribus, licet teneantur in solidū, & si non sit dictum: & licet dicantur fideiuf. for. ff. de fideiuf. l. si Titius. non tamen sunt duo rei debēdi: vt patet ex diuersitate nominū. & titularum. Nam si idem essent, quare fecisset per se titulum de duobus reis, à tit. de fideiuf. & mandato. Secundò patet ex l. proxi. s. coniuncta l. vt fideiuf. ff. de fideiuf. Præterea, licet factum vnius correi alteri noceat, vt l. pe. ff. eo. non tamen factum vnius fideiuf. nocet alteri: sed solum sibi suisq; successoribus: vt l. si seruū. §. nunc videamus. & ibi not. de verbo. obli. Ad hoc ergo vt iura duorum correi habeant locum inter se, necesse est qd hoc expressè agatur, qd tanquā duo rei intercedant: vt expressè habetur in d. l. vir vxori. §. fin. & l. seq. Plus dico, qd si expressè agatur, qd in solidū teneatur, hoc casu non sufficeret ad constitutionem duorum reorum: quia esset expressio eorum, quæ tacitè insunt: vt j. tit. j. l. non rectè. Est ergo necesse, qd tanq; duo rei promittant, & hoc de pluribus reis debēdi: plures verò rei credēdi accessorie non cadunt.

¶ **Octauo** quæro, quid in pluribus gerentibus aliquod officium, vel aliquam administrationem, dixi in repe. l. j. §. si plures de exer. nūc quæro qualiter obligentur. Circa quod dico qd aliquando plures gerunt aliquod negotium sponte, nullo præcedente mandato: & tunc dico qd non tenentur in solidū: sed prout quisq; gesserit: vt l. cum alicui. in fi. ff. de neg. gest. & quod not. in gl. Quandoq; præcessit aliquod mandatum à lege vel ab homine: & tunc aut administratio, vel officium, quod gesserunt, est publicum autoritate & utilitate: aut est priuatum utilitate, & publicum autoritate, aut priuatum autoritate, & publicum utilitate: aut est priuatum autoritate, & utilitate simul. Primo casu, quilibet tenetur in solidum: vt l. Imperator. ff. ad municip. & l. in magistratibus. ff. de magi. cōuen. & sunt duo rei debēdi, sed nō per omnia: vt l. si pupillus. ff. de adm. tut. Et hoc dico siue sit administrator ordinarius, siue delegatus. arg. l. ex facto. ff. de nego. gest. & s. de magi. cōuen. l. si. & quod ibi no. in vlt. gloss. licet interdū sit aliqua differentia inter illā materiam, quā tractauit in d. §. si plures. Secundò casu, quādo est publicum autoritate munus, sed utilitate priuatum: tūc idem, quia quilibet tenetur in solidū: & sunt duo rei debēdi, sed non per omnia: vt d. l. si pupillus. de adm. tut. & l. j. §. nūc tractem. ff. de tutel. & ra. distra. & de adm. tut. l. ij. cū simi. Et qd dico de tutore, idem in curatore. & in actoribus ab eisdem ordinandis: vt Lex factio. in fin. de neg. gest. Tercio casu, quādo administratio est priuata autoritate, & utilitate, & tūc aut sunt exercitores, aut institutores: & quia omnis administratio dicitur rei mandata in solidū, credo eos teneri in solidū, & esse duos reos, licet non per omnia: vt d. l. j. §. si plures. de exer. cū sua gloss. quæ eos comparat tutoribus: vt l. si pupillus. de adm. tut. Aut loquimur in pluribus procuratoribus: & tūc aut fuerūt facti in solidum, & erunt duo rei, sicut tutores: vt l. creditor. §. duobus. ff. mand. & qd ibi not. in prin. gl. & ibi est verus intellectus illius §. quia officium erat eis commissum in solidū: sed erat dubiū, qualiter obligatio quæ cōtrahit occasione doli, vel culpæ committat, & dicin solidū. Nam si intelligerem qd esset actū qd in solidū tenerent: nullū esset dubiū illi §. nec est in hoc aliquid innouatū per iura aut. licet gloss. aliter dicat, & male: quia in modo constituendi nil innouat, vt pluries dictū est: quia in regula est, qd qui in solidū possunt administrare, in solidū teneant: vt l. si plures. de cur. ho. dñ. Si verò administratio nō fuit commissā in solidū, & tunc vnus nō potest agere sine alio: & quilibet tenebit de suo tantū factū, nec erūt duo rei. erg. l. cum alicui. in fi. de neg. gest. l. si tamen plures. ff. de exer. in prin. & hoc de reis debēdi. Plures verò reos credēdi non aduerto posse contrahi, quia quilibet ageret pro suo interesse. ¶ **Nonò** quæro, plures mercatores gerūt vnā mercantiā, vel vnā negotiationem: an ex cōtractu vnus quilibet teneat in solidū & quilibet possit agere, & an sint duo rei. Pet. & Jo. dicunt qd sic. & Cy. sequit eos. s. si cer. pet. l. cū te. ad similitudinem tutorū & magistratū. Certè malè dicit, & contra casum l. si tamen plures. in prin. ff. de exer. Tu dic qd aliqñ à pluribus agitur eadē negotiatio, quæ decernit ex publico: & tūc fateor qd sunt duo rei actiue & passiue: vt l. si vnus. in prin. ff. de pact. & l. si duo. ff. de arbi. & l. idē in duobus. ff. de pact. vbi loquitur de pluribus argentarijs quibus officium decernebatur ex publico. ff. de edē. l. si quis ex argentarijs. vt no. in l. quædā. §. num mularios. ff. eo. tit. Facit quod dicit de magi. cōuen. l. magistratus. ff. de loc. pu. fructu. l. j. vbi vterq; sciorū in solidū habet actionem. Si verò talis negotiatio

tiatio fuerit propria voluntate assumpta, nō ex publico: & tunc aut plures gerunt istam negotiationem, & mercatiam, aut administrationē, per suū iustitiorē, vel exercitorem, qui in vulgari appellant factores: & quilibet eorū tenetur in solidū iustitoria, seu exercitoria: vt ff. de exerci. l. j. in fi. cum l. seq. & de iustitoria. l. habebat. §. fin. & l. seq. & satis arbitror eos esse duos reos debēdi, quo ad idē & eandē obligationē: nā vtrunq; teneri cōstat, & eos esse obligatos: vt l. j. §. si aliā pen. de exerc. & sic talis actio est natia, nō datia. Item snā lata pro vno, pdest alteri: vt d. §. pe. Item puto qd l. j. eo. habeat locū in eis per illam rationē, ne in plures &c. vt l. ij. de exerc. Dico qd sunt duo rei debēdi. duo verō rei credendi isto modo omnino nō cōstituiuntur: quia ex cōtractu exercitoris, vel iustitoris, non queritur actio nisi cessa, aut nisi in subsidium. l. j. in fi. & l. seq. ff. de iustit. & l. si eū. §. j. de exerc. Si verō talem negotiationē, vel mercatiam gerūt per seipos: tunc aut ambo simul: & quilibet tenetur pro portione, quam habet in negotiatione: vt l. si tamē plures. in prin. de exerc. Aut exercent separatim, puta si duo sint socij, vnus exercet Perusij, alter exercet Florētia: & tūc quilibet tenet in solidū. Vidētur em̄ inuicē esse in societate p̄positi: ar. l. ei. q. in p̄uincia. ff. si cer. pe. & C. de fabricē. l. iure p̄uifum. lib. xj. l. traditio. §. si ff. de acq. re. do. Pro hoc facit illa rō. nō in plures. qd tenet Iac. de Arc. in d. l. si tñ plures. in prin. ff. de exerc. licet gl. l. j. in fi. eo. tit. variet. ¶ Decimo q̄ quarto, iustitor, & exercitor, p̄nt cōueniri ex eorū cōtractib⁹. Itē p̄ponēs, & quilibet eorū in solidū an dicantur duo rei in solidū. Videtur qd sic, vt l. j. §. pe. de exerci. Contrariū puto verius, qd vnus teneatur principaliter, alter accessorie: & ideo magis ipsos cōparamus fideiussori, & principali: vt in patre & filio. l. cū filius. in prin. de ver. obli. Cōstat autē fideiussorem, & principalem nō esse duos reos: vt no. de sol. l. cum quis. §. si quis pro reo. & quod no. per docto. j. eo. l. si. ¶ Undecimo q̄ quarto, plures domini ex facto vnus serui in solidū tenentur de peculio: vt ff. de pec. l. & ancillarū. §. si quis cū seruo. cū si. an teneantur vt duo rei? Breuiter dicerē, qd qñ quilibet tenetur in solidū: aut teneretur ratione peculij quod est penes seruū tm̄, vel in loco cōi: aut respectu peculij, qd est penes se tantū: vt ff. de peculio. l. si noxali. §. si. cum l. seq. Primō casu, dicerē eos esse duos reos: qd ad idē, & eodē respectu tenent, aut eadē obligatione, sicut duo rei: sicut dixi s. in pluribus p̄ponētibus iustitorē. Secundo casu, dico eos non esse duos reos: quia in singulis personis propriū est per se peculij: ergo &c. vt l. si id quod. ff. eo. Itē, quia actio de peculio habet naturā actiōis realis: vt l. quā sitū. in prin. ff. de pecu. & no. per Cy. s. quod cū eo. l. dominū. & sic quilibet videt per se teneri in solidū ad rem diuersam. ¶ Duodecimo q̄ quarto, q̄ gratia hui⁹, quē diuersitas impediāt cōstitutionē duorū reorū. Circa quod dico, qd qñq; est diuersitas in obligatione cōtracta tempore: quia vnus obligat vno tempore, alius alio: & tūc aut est diuersitas tempore: & nō impedit cōstitutionē duorū reorū: vt l. duos. §. si. ff. eo. Aut interuenit interuallū longū: & tunc aut fuerūt duo simul interrogati, vel interrogauerunt: & vnus statim, alter ex interuallo r̄ndet, vel alteri ex interuallo r̄nsūm est: & vitiatur cōstitutio duorū reorū debēdi, & credēdi. l. si ex duob⁹. in prin. ff. e. Aut separatim quilibet fuit interrogat⁹, & quilibet interrogauit: & sic separatim r̄nsūm est ex interuallo, respectu p̄cedentis obligatiōis, sed incōtinētī respectu factæ interrogatiōis: & tūc aut in sequēti obligatiōe fuit habitamētio primæ vel expressē, hoc actio qd essent duo rei: & nō impedit cōstitutio duorū reorū: vt l. iij. in prin. ff. eo. Facit l. Modestinus. ff. de sol. Aut in secūda obligatione nō fuit facta mentio primæ: tunc nō erunt duo rei: vt Insti. eo. §. j. Qñq; est diuersitas in obligationis forma: vt puta ego emi, & ex causa emptionis pretiū promisi: alius promisit idē pretiū, per stipulationē, cum ipse nō emeret: & tūc vitiatur cōstitutio duorū reorū: qd oēs leges, quæ loquunt de duob⁹ reis, dicūt qd cōstituiunt ex stipulationē, vel ex alio cōtractu: vt l. j. & ij. & l. eandē. in prin. ff. eo. p̄ba. ff. de in rē ver. l. si pro patre. in §. si vbi pater, qui obligat per iussum: & filius, qui obligat ex mutuo, nō sunt duo rei. Et hæc cōclusio patet in principali, & fideiussore, qui nō sunt duo rei, vt dictum est: quia ex diuersis obligatiōib⁹ tenent. P̄terea ex diuersitate formæ obligatiōis inducitur diuersitas causæ, vt patet in exēplo p̄missorū: sed diuersitas causæ impedit cōstitutionē duorū reorū, vt statim dicā: ergo &c. Nō ob. l. reos. in prin. ff. eo. vbi dicūt diuersis actiōnib⁹: quod expone vt ibi consuevit dici, vt ibi dicā. Qñq; est diuersitas in obligatiōis substantia: qd licet in eadē forma p̄mittā, vnus tñ obligat ciuilit̄ & naturaliter, & alter naturaliter tm̄: tūc nō impedit cōstitutio duorū reorū: vt l. si ex duobus. §. si. ff. eod. Qñq; est diuersitas in obligationis causa: qd licet eadē quātitas sit p̄missa, tñ causa obligatiōis aliter respicit vnū qd aliū, & isto casu irritatur cōstitutio duorū reorū. l. qui seruū. ff. de interrog. act. & ibi gloss. magna. & ff. eo. l. si id qd. prout ibi loquit de date. Qñq; est diuersitas in re, quæ in obligatione deducit: & tunc vitiatur cōstitutio. l. si id quod. ff. eo. Qñq; est diuersitas in qualitate: & est hic aduertēdū: quia aut talis qualitas superuenit post cōstitutionē duorū reorū inde factā: & nō vitiatur: vt l. eandē. §. sed si quis. ij. r̄so. ff. eo. Aut ista diuersitas fuit in prin. & tunc aut impossibile est talē diuersitatē reduci ad paritatē & vitiatur cōstitutio duorū reorū: vt d. §. sed si quis. j. r̄ns. Aut pōt reduci ad paritatē: vt si est diuersitas tēporis, vel cōstitutiōis, vel loci: nā in quolibet p̄dictorū possibile est venire t̄ps, quo quilibet teneat equaliter: & nō vitiatur cōstitutio duorū reorū: vt l. ex duobus. la. j. & l. eandē. §. si. ff. e. & Insti. eo. §. si. Et si dicas, quæ est ratio quare diuersitates impediunt con-

stitutionem duorū reorū? Rñ. licet in veritate obligationes duorū reorū sint plures. l. eam. in prin. aliā. §. si. ff. e. & l. reos. & l. si reus. eo. tit. l. generaliter fideiussor. Insti. eo. §. j. tñ leges volunt qd habeat tātū effectū vnus. Vnde de iure ciuili illi nō admittūtur: qd esset tāta diuersitas, qd ius posset fingere, qd loco vnus haberent: tūc impediretur cōstitutio: vt ff. cod. l. nemo. Sed potest dici, sicut diuersitas qualitatis in die, vel in conditione vitiatur stipulationē: vt ff. de verb. obl. l. j. §. si qs simpliciter. quare nō vitiatur cōstitutio duorū reorū? Rñ. qd ibi loquitur in stipulatione: quæ secūdum veritatem, & scdm fictionem est vna. Vnde diuersitas qualitatis nō recipitur: arg. l. eū qui ædes. ff. de vsucap. Hic sunt plures obligationes veræ, licet vna in effectu, & ideo potest diuersas qualitates recipere: vt l. r̄rum. 15 mistura. ff. de vsucap. ¶ Tertio decimo q̄ quarto: plures fecerūt pacē cū pluribus, & promiserunt quilibet in solidū se inuicē nō offendere, sub p̄na cētum librarū. vnus fuit offensus: an omnes de illa parte possunt agere in solidum, tanquā correi credēdi: & an omnes ex parte offendētis possunt cōueniri in solidū, vt rei debēdi? Vidi quosdā, qd reputāt se multa scire, tenētes qd sic, scilicet qd omnes de parte offēsi possunt agere, & omnes de parte offēdētis cōueniri. Sed hoc est falsum. Nā prout in obligatione venit nō offendere: correat personæ cuiuslibet stipulātis, & p̄mittētis. Alia em̄ est offēnsio in persona vnus, alia in persona alterius: & sic non sunt duo rei actiue, & passiuæ: quia est diuersitas in re vt d. l. si id quod. ff. eo. Si verō istā obligationē respicimus, prout potest cōtineri p̄na: & tunc idem: quia resultat diuersitas causæ: nam ei, qui est offēsus, debetur dicta p̄na suo nomine, & suæ offēnsionis causa: alijs verō nō debetur nomine offēnsionis alienæ, seu alieno nomine: & sic vitiatur cōstitutio duorū reorū: vt d. l. si id quod. ff. e. Si verō istā obligationē respicimus, prout cōtinet p̄nam: nō est correat alius: sed an sunt plures, nisi obligatio p̄na lis ex vna offēnsa esset cuiuslibet, & à quolibet, facta in solidū: vnde possunt esse correi inter se: quia nō resultat diuersitas causæ: nā quilibet debet, & cuiuslibet debetur offēnsa aliena. Dico ergo, qd si p̄nalis stipulatio fuerit simpliciter adiecta, qd intelligatur secūdum materiā p̄cedētis obligatiōnis, vt quilibet videatur promississe pro sua offēnsa decē, tamē cuiuslibet videtur esse promissum pro offēnsa facta in sua persona tātū. arg. de vsu. l. si stipulatus. & ff. de leg. j. l. si legati serui. & de dam. in fec. l. damni in feci quidā. & de verb. obl. l. inter stipulātē. in prin. in gl. Si verō in stipulatione fuerit expressum qd pro vna offēnsa sit promissa p̄na cuiuslibet in solidum actiue, & passiuæ: tūc dico qd non sunt duo correi, per ea, quæ dicta sunt: & de rigore vno soluēt, alius remanet obligatus: & si vnus solueret, alteri remaneret actio: sed de æquitate obstat exceptio: vt d. l. si id qd. in 16 si. ff. eod. ¶ Quarto decimo q̄ quarto, si plures sunt, qd ex delicto tenentur in solidū cuiuslibet, an sint correi? Respō. nō: quia nō tenentur in solidū. Quod apparet: qd vnus soluens nō liberat aliū: vt l. si id quod §. si. de iuris. om. iud. & l. j. tē. Mela. §. si plures. ff. ad l. Aquil. & s. de cōdi. fur. l. j. & ideo nō pōt dici vna effectu. quod requirit natura correarū. Itē sentētia lata p̄ vno, nō prodest alteri regulariter: vt d. l. denūciasse. §. si. ff. de adul. ¶ Quinto, 17 decimo q̄ quarto, qd si plures tenentur ex quasi maleficio, an sint correi? Istud est dubiū. Et videt qd non: quia quilibet tenetur pro parte: vt l. si. §. si plures. & ibi not. ff. nau. cau. sta. & not. per gl. Insti. de obli. quæ ex quasi male. §. pen. In cōtrariū videtur qd sic. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. in fi. & l. seq. & quod no. ff. de actio. & obli. l. ex maleficijs. in §. hæres. & §. is quō que. in vt. gl. Quid dicemus? Dic qd nō sunt proprie, & omnino duo rei: sed quodāmodo sicut plures tutores sunt, etiam quasi duo rei, sed non p̄ omnia vt dixi s. in viij. q. Quod apparet: quia sicut illi tenentur in solidū ex quadā necessitate legalī: sic & isti ex quasi maleficio: vt d. l. prima. in fi. & his qui deie. vel effu. ¶ Itē sicut in illis est beneficiū ordinis, vt primō cōueniatur tam gerēs quā non gerēs: ita & in istis, qui tenentur ex quasi maleficio, p̄ prius cōueniatur faciēs, quā alius: vt l. si vero. §. interdū. de his qd deie. vel effu. & no. ff. e. ti. li. ij. Itē, sicut inter illos vn⁹ soluēs habet contra alios beneficiū vtalis actionis, ita inter istos: vt ff. de his qd deie. vel effu. l. si verō. §. cum autē. ff. nau. cau. sta. l. si. §. si plures. & ibi no. & quod not. Insti. de obli. quæ ex quasi male. §. si. Itē sicut inter illos habet locū beneficiū diuisionis, ita inter istos: quia tantū teneant pro parte opposito beneficiū diuisionis: sed ipse iure tenentur in solidū: vt d. l. j. §. licet no. stri doc. nō dicāt hoc, nec declarēt. Itē apparet qd vn⁹ solutio liberat aliū: 18 vt d. l. j. §. si. cū l. seq. ¶ Sexto decimo q̄ quarto, si filius acquisiuit obligationē & actiōnē ex causa peculij profectiū: & sic etiā hodie acquiritur patri, licet apud filiū remaneat naturalis: an pater & filius erūt duo rei credēdi? Et hic videtur qd sic: quia qd apud vnū ciuili, & apud aliū est naturalis: videt tamen idē, & ex eadē causa: ideo nō impedit cōstitutio duorū reorū: vt l. si ex duobus. §. si. ff. eo. Et hoc tenet glo. ff. de cōdi. inde. l. frater à fratre. in j. glo. mag. Hoc etiā videtur velle tex. ff. de pac. l. si vn⁹. in prin. Cōtrariū puto qd nō sint correi. Primō, quia hic est diuersitas in causa: nā filio debetur ex suo cōtractu: & debetur patri ex dispositione legalī. P̄terea, si esset duo correi, debitores possent filio soluere patre prohibente: ar. ff. de sol. l. vero p̄curatori. §. j. & in l. aliud. sed filio nō posset solui patre vetate vt l. quod seru⁹. ff. de positi. §. ff. de sol. l. si quis seruo. ergo &c. P̄terea, apparet qd pactū filij, vel iusurandū delatum ab eo, patri nō nocet: vt ff. de pac. l. contra iuris. §. si. & ff. de iureiurā. in l. quanto magis. cū fimi. quod secus est in duobus reis, vt j. dicam. Non obstat ergo. l. frater à fratre. quia ibi est distio quasi, quæ est nota improprietatis. Idem di-

Secunda Bartoli super Codice.

co in l. si vnus. vbi filius & pater æquiparatur duobus reis credendi: quia vtrique potest solui ante prohibitionem patris: non tamen sunt duo rei, sed magis æquiparo eos cedenti, & cessionario: vt l. ij. de dona. ¶ Decimo septimo & vltimo, circa præmissa concludendo dicas duas regulas. Prima est & 19 sunt plures rei credendi, quando plures in solidum debent idem verè, vt si cetera, ex eadem causa principaliter, & ex voluntate eorum. Exponit hæc regulam plures in solidum. Dixi in solidum: quia secus si pro parte: vt l. reos. §. cum in tabulis. ff. e. Et hoc vult dicere hæc authentica, vt supra. Dixi idem: quia secus si diuersum: vt dixi §. in xij. q. principali. Dixi ex eadem causa: quia secus in accessorijis: vt §. dixi in vij. q. Ex voluntate, ideo dixi: quia si sunt ex necessitate, non sunt proprie duo rei: vt dixi §. in vij. q. vel plures ex quali maleficio: vt §. in xv. q. vel ex natura rei: quia indiuidua: 20 vt §. in q. ¶ Secunda regula est, si plures rei credendi sunt, quando pluribus in solidum deberetur idem verè, vel si cetera, ex vna eademque causa principaliter ex voluntate. Principaliter dixi: quia secus si vni principaliter, alijs ex consequentia, vt §. dixi in xij. q. & §. in prox. q. Cetera verò sunt expedita §. ¶ De secundo verò, qualiter exigantur, & agant, est videndum. Et primo quæro, an plures rei debendi possunt simul conueniri. Ad quod dicas, quod quandoque vult quis plures reos conuenire, & quemlibet pro parte virili: & tunc sine dubio potest: vt l. ij. §. j. cum si ibi not. ff. eo. Est autem dubium, an in diuersis libellis possit hoc fieri, an verò vno, & eodem libello: puto quod tam diuersis libellis quam vno: & videtur colligi ff. de appella. l. si quis separatim. in prin. §. j. & hæc aut. hoc ita. Et idem dico de duobus reis credendi: quia quilibet potest agere pro parte: vt probatur ex §. si d. l. ij. & etiam probatur per æquiparationem, quam facit l. ij. ff. eod. quæ sic potest intelligi: & dic vt probatur ex si dicitur l. ij. Et puto quod eodem libello siue diuersis, arg. eorum, quæ dicta sunt in reis debendi: & facit optime j. de accus. l. si accusatoribus. & quod ibi not. ¶ Quandoque quis vult conuenire plures reos debendi, & quemlibet in solidum. Et hic est aduertendum, si quidem volo vos conuenire simul, & eodem libello, protestando quod vna solutio sufficiat: possum, vt hæc aut. hoc ita, & in corpore vnde sumitur, & probatur §. si plu. vna sen. sue. cond. l. j. vbi innuit quod potuit eos iudex condemnare in vna sententia in solidum: ergo sic erat petitum: quia sententia debet esse conformis libello. ff. de re iudic. l. Paulus. ff. man. l. si mandato Titij. §. Paulus respondit. Et hoc etiam tenet glossa, & idem dicit Dyn. de leg. §. l. si pluribus. ff. commo. l. ij. §. j. per Iaco. de Aret. Et pro hoc facit ff. de verb. obli. l. in executione. §. in solidum. Si verò vult eos conuenire in solidum, non facta protestatione, quod vna solutio sufficiat, vel similibus verbis appositis, quæ habent vim prædictæ protestationis: tunc talis libellus non debet admitti: vt §. de fideiuss. tu. l. j. & not. per glo. super verbo, agi quæ exponit ita quod exigi, quasi dicat, secus si diceret quod vna solutio sufficiat. Et eodem modo credo etiam duos reos credendi posse agere eadem ratione. Facit prædicta l. si accusatoribus. j. de accusa. ¶ Sed 22 contra prædicta opp. de aqua plu. arc. l. supra iter. §. Calsius. vbi dicitur quod plures non possunt vno & eodem libello conueniri, nec agere: sed debent separatim. Respon. quia licet ibi permittat agi separatim: non tamen prohibet agi simul, si cõsentiant: imò potest arg. ad hoc ff. de noui ope. nuncia. l. stipulatio. in §. si. & probat ff. fami. cre. l. hæredes. in §. si inter me. Itæ facit quod not. per Cyn. §. si cer. pet. l. eo quod licet in eo quod ibi dicit diuersis actionibus, forè non bene dicit: arg. ff. de act. emp. l. non est nouum, cum sua gl. Quandoque quis vult conuenire plures in solidum separatim, & in diuersis libellis: tunc si quidè simul & eodem tempore contra plures porrigit libellum, seu libellos: puto debere dici idem, quod quando vno libello. arg. d. l. supra iter. §. Calsius. Fateor tamè, quod ad petitionem partis aduersæ, possit agens compelli eos conuenire in vno libello, & eos diuersis instantijs non molestare. arg. d. l. non est. ff. de act. emp. & de leg. j. l. huiusmodi. §. fin. Si verò primo datus est vnus libellus, secundo offertur alius: tunc si quidè loquimur in pluribus reis credendi, post litis contestationem ab vno alius non auditur: vt l. ex duobus. ff. eo. & ibi dicemus. Si verò in reis debendi, in hoc ego reperio opi. Nam glossa in aut. eo. circa fin. dicit quod vno cõuento non potest alius conueniri pendente iudicio. Idem dicit Azo. in summa huius tituli. Dy. verò in l. ij. ff. e. dicit, quod glossa dicit verum, pendente causa principali per l. quoties. in §. si creditor. ff. de pec. fecus pendente causa appellationis: vt l. creditor. in prin. ff. manda. Iaco. de Are. videtur tenere contra glo. per d. l. creditor. §. alleg. Ego puto eum bene dicere, cum inter causam principalem, & appellationem non possit reddi ratio diuersitatis. Non obstat l. quoties. in §. si creditor. in prin. quia ibi non loquitur id duobus reis, secundum ea, quæ dixi in xij. q. his, quorum electio vnus & sine exactione liberat alium mero iure: ideo interim alium non potest conuenire: vt ff. de pecu. l. ex duobus. præ alleg. quæ æquitas non habet locum, nisi lata sententia, & facta executione contra vnum, cum peculium semper possit crescere: vt l. quæ sit. in prin. ff. de pecu. sed nos loquimur in duobus reis in quibus vnus electio non liberat alium mero iure: vt no. ff. eo. l. ij. & l. iij. ideo vno cõuento alius potest conueniri: vt d. l. creditor. in prin. §. man. ¶ De secundo quæro, quid si vnus tantum ex duobus in solidum vult conuenire, ita quod non alium. Breuiter dico. Quidam sunt, qui sunt proprie duo rei, vt plures tutores, & plures negotiantes, & alij similes, de quibus §. in vij. q. dixi: & isti de iure antiquo habent beneficium diuisionis: vt legibus vulgaribus, & de his non loquor. Quidam sunt quodam modo duo rei: vt quando pluribus vna res comodatur, vel deponitur: vel loquimur

de obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpæ, vt dixi §. in prox. q. principali, in q. ij. & isti non habent beneficium diuisionis, secundum Iaco. de Bel. quia lege non cauetur contrarium: & de his non loquimur. Sunt & alij, qui sunt duo rei verè & proprie: & de his loquimur & constat quod de iure Digestorum, & Codicis, creditor poterat conuenire vnus in solidum, per iura Digestorum: vt in hac l. j. & ff. eo. l. ij. §. j. §. loca. l. si diuisa. cum similib. Sed an hoc sit hodie immutatum per ius Aut. & per hæc authen. est videndum. Dico ergo aut plures rei debendi sunt constituti ex contractu celebrato cum vno, vt plures domini ex contractu vnus institoris, vel exercitoris: vt dixi §. in q. xj. & tunc nihil immutatum: & remanet firma ratio l. si tamen plures. ff. de exerci. Nam hæc authen. in corpore vnde sumitur, loquitur proprie de duobus reis constitutis ex contractu celebrato cum pluribus. Aut plures rei sunt ex contractu cum pluribus celebrato, vt regulariter fit: & tunc aut in obligatione erat aliquod indiuiduum, & per eius Aut. nihil est innouatum: quia diuisio corrumpit stipulationem: vt l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obli. & hæc aut. loquitur in his quæ sunt diuidua: licet glo. ff. eo. l. reos. §. cum in tabulis. dicat contra, & male: vt dixi §. in v. q. Aut in obligatione venit aliquod diuiduum: & tunc per iura Aut. est immutatum: vt hodie, si vnus in solidum conuenitur, quod habeat beneficium diuisionis: nisi alius sit absens, vel inops: vt in hac aut. quod est verum, quando per constitutionem duorum eorum, alternatiua fideiuiusio interuenit: aliàs puto, quod de iure antiquo nihil sit derogatum, vt j. dicam. vnde per istam aut. solū in modo exigendi est mutatum: non in modo constituendi. ¶ Tertio quæro, quid in pluribus reis credendi. R. n. perius Aut. in eis nil reperitur innouatum. Et hoc tenet glossa in aut. eod. circa fi. ¶ Quarto quæro, an in his casibus vbi plures rei conueniuntur in solidum simul, vno vel diuersis libellis, si aliquid innouatum? Dico quod sic. Nam olim non reperiebatur prohibitio: licet processus esset simul inchoatus, contra vnum procedere, & contra alium superferre: imò permisum: vt l. non idcirco. ff. de iudic. Hodie verò dico quod ad partis petitionem cõmuniter negotium debet examinari, & cõter terminari: vt hæc aut. & in corpore vnde sumitur. Et puto quod si aliter fertur sententia per appellationem, rescindatur: arg. ff. quæ sent. sine appel. rescin. l. j. in fi. & sic est immutatum in modo procedendi. Sed olim poterant plures tei per sententiam in solidum condemnari: & per consequens poterat fieri executio contra quolibet in solidum: hodie verò puto, quod si essent sic in solidum condemnati, i tempore executionis fieret examinatio facultatis vtriusque: & si alter non erit soluendo, fiet executio contra alium: & hoc vult dicere text. in corpore ibi, vbi substituitur eorum qualitas examinabitur. quod est per sententiam, vt ibi patet ex ordine literarum. Dices ergo, Beneficium diuisionis potest opponi post sententiam: contra, p. l. fideiussor. in fi. j. tit. j. & qd ibi no. p. Dy. ff. de fideiuss. l. si dubitetur. & per Cy. in d. l. fideiussor. & in l. exceptione. in vlt. q. §. de proba. dico quod in casu isto quod plures conueniuntur simul, hoc a cõtra quod vna solutio sufficiat: est verum quod ego dixi: nec est necesse quod tunc talis exceptio opponatur: quia tunc de diuisione faciendâ, prout quilibet soluendo est, videtur agi tam ab actore quæ a reo cum lex sic disponit: sed quod sit cõuentio in solidum simpliciter, imputet sibi, qui exceptionem non opponit. In hoc exemplo est aduertendum, quod si actor vult aliquem ex duobus reis separatim conuenire: est locus 23 beneficio diuisionis, pendente processu: si in solidum cõmuniter: tunc est locus beneficio diuisionis: processu finito tempore executionis: & ita loquitur aut. in §. pe. ¶ Quinto quæro, quid in pluribus reis credendi. Certè in his nihil reperitur innouatum, nec in modo constituendi, nec in modo exigendi. Ita not. in aut. eo. §. si. in vlt. gl. in eo quod dicit, lex duobus. ff. eo. non est 27 correctâ. ¶ Sed quæro, an vnus ex reis credendi possit facere procuratorem alium? Glo. dicit quod non, in l. licet. §. porro. ff. de procu. Contrarium puto, si vnus possit agere procurator nomine alterius: vt ff. de sol. l. si duo rei. & gl. 28 cõtraria alleg. non fundat se bona lege, si bene aduertatur. ¶ Sexto quæro, dixi beneficium diuisionis habere locum inter correos, si alij sint soluendo: cui incumbat onus probandi: an actori vnus soluendo non esse, vel reo opponenti illum esse soluendo. Et non insisto in allegatis. Dico enim quod quoddam est beneficium diuisionis de iure antiquo ex epistola diui Adriani, quod cõpetit fideiussoribus: vt Instit. de fideiuss. in §. si plures. de constit. pec. l. si. & j. tit. j. l. iij. & l. fideiussor. cum simili. & istorum exemplo beneficium diuisionis habent tutores, & curatores, & similes: vt dicit text. in l. j. §. nunc tractemus. In prin. ff. de tute. & ra. dist. Et in isto beneficio diuisionis est aduertendum: quia siquidè soluendo sunt omnes, & hoc cõstare potest, cõpetit beneficium diuisionis. Sed si cõstat quod non sunt soluendo, cessat tale beneficium: vt dicitur legibus. Sed si dudum tunc ille, qui petit diuisionem, audet, si velit alium conuenire suo periculo. Et de hoc dic vt habes in d. l. si dubitetur ff. de fideiuss. & sic ille, qui petit diuisionem, debet ostendere alium esse soluendo, vel grauati illa satisfactione. Est aliud beneficium, quod venit ex hac constitutione noua, de duobus reis: & hic videtur quod in causa dubij reus non possit conueniri, nisi pro parte: vt in aut. eo. §. j. & glossa super verbo, interim: & sic videtur hodie quod sit onus creditoris, quod non possit agere contra vnum in solidum, nisi facta discussione, alius reperitur non soluendo. Ratio hæc est: quia videtur iniuicè fideiubere. Quod intellige, vt infra dicam in quadâ quæstione principali: & ideo vnus non debet conueniri pro parte alterius, nisi alio discussio: vt in aut. de fideiuss. §. j. i. tit. j. aut. præ sente. Quod autè ad exemplum illius beneficii concessi fideiussoribus, sit cõcessum duobus reis, apparet ex aut. eo. in prin. Qualiter autè dicantur in-

uicem

29 uicem fideiubere, infra dicam. ¶ Septimò quæro, poneq̄ ad unū ex correis peruenit tota quantitas, vtrum alius possit petere q̄ ille prius excutiatur. Rñ. si quidem hoc fuerit actū ab initio cū creditore, vt ad unū tantūm perueniat pecunia, & alius esset fideiussor: verūtamē obligauit se principaliter, vt correus: & tūc sine dubio possit hoc petere per tex. in aut. de fideiuf. §. j. tit. aut. præsentē. Si verò nō fuit actū cum creditore, sed tātū inter eos: tunc videtur prima facie quod factū eorū non præiudicat creditori: vt in aut. eo. §. si verò minus idonei: ibi nullū sustinebit dānū. Finaliter tū dico, q̄ si alter correus ostendit hoc, scilicet hāc totā pecuniam ad aliū peruenisse, seu negotia ad aliū totaliter pertinere, & petat aliū discuti ipsius periculo, q̄ d̄ a cōtor cogitur hoc facere: vt l. vnde quæritur. in princ. ff. cōmo. vbi est casus: prout est in litera conueniri. Pro hoc facit, q̄ tutor, qui gerit, prius cōuenitur quā nō gerēs: q̄ ad eum negotium principaliter spectat. Sed cōtra prædicta facit: quia q̄ vnus teneat alio excussio, nō sunt duo correi: vt l. decē. de verb. obli. Sed id verū est, si ipsa obligatio in illam conditionem differtur: hic verò obligatio est pura, sed executio est dilata. Itē facit ff. de cura. bo. dā. l. ij. in fi. Sed dico q̄ illa lex debet intelligi sc̄d̄ m̄ istā, nisi alius, ad quē principaliter nō spectet, petat per eū cōueniri suo periculo: argu. d. l. vnde quæritur. ff. cōmo. ¶ Octauo quæro, dixi q̄ ad hoc vt beneficium diuisionis locū habeat, requiritur q̄ oēs sint præsentēs: qualiter debet intelligi, & qualiter debet cōstare de præsentia & absentia. Aduertatis: vt ego iam dixi supra, istud beneficium diuisionis est introductū ad exemplū illius beneficii, quod dat per aut. de fideiuf. Sed glo. in aut. de fideiuf. §. j. intelligit præsentēs, scilicet si sint in eodem territorio, ita q̄ facile possint citari. Et aduerte q̄ gl. intelligit de eodem territorio. Cuiusdem ciuitatū: fecus si essent eiusdem prouinciæ: vt sub eodem præfide diuersarum ciuitatū: vt ibi patet. Et quod tenet doc. etiam text. ibi videtur exprimere, acerbū est creditori mittere alicubi &c. Sed eo casu, quo sunt eiusdē territorij, puto q̄ ad hoc q̄ contra vnum tantum procedi possit, debeat præcedere solennis excussio de persona, sicut dictū est de rebus, vt citetur: & si non venit, mittatur familia ad capiendū & conducendū eum: & si retulit eū ipsum nō posse habere, tunc procedat cōtra vnū tantū. Ita videtur colligi ex aut. eod. §. pe. ¶ Nonò quæro, vtrū vni correo sit dandū tempus cōtradicendi instantiæ, sicut fideiussori. Glo. tenet hic q̄ nō: vt j. tit. j. aut. præsentē. & in aut. eo. §. si minor idonei. ¶ Decimò quæro, quid si aliquis ex correis est soluēdo, & præfens, sed non pōt cōueniri, Rñ. quandoq; non potest cōueniri ppter defectū prohibitiōis in persona ipsius: vt quia minor non habens tutorem, vel curatorem: & opus esset ire alio loco, vel debeat dari cū inquisitione, & sic cū magno labore, habebit pro absente. arg. eius quod no. in aut. de fideiuf. in §. j. in gl. quæ incipit, quid si pignus: & quia sicut imminet periculum extra territorij pro petendo debito, ita pro petendo tutore: vt C. qui pet. tut. l. cum à matribus. Quandoq; nō pōt cōueniri propter defectū iuris, q̄ est penes actorem: vt quia alter correus, tenetur naturaliter tantū: vel restituit, vel impetrauit rescriptū Principis, q̄ non posset conueniri, vel familia: & sic nō est ius agēdi, nec etiā sperat: tunc si quidē alius correus hoc ab initio sciuit, vel scire debuit, cessat beneficium diuisionis: per l. si Titius. in princ. ff. de fideiussor. Sic intelligatur l. si ex duobus. §. j. ff. eo. Si verò nec sciuit, nec scire debuit: tunc videtur Cy. tenere hic, q̄ habeat beneficium diuisionis, per d. l. si Titius. in responso. Contrarium credo: quia illud beneficium factū est ad exemplū beneficii, quod datur fideiussoribus: q̄ pro parte, pro qua videt pro alio fideiubere. Primò debet alter conueniri, vt dictum est: sed fideiussori illud beneficium ordinis nō cōpeteret: siue ponas principale tantū teneri naturaliter: vt ff. de fideiuf. l. Marcell. vbi hoc expressē per Dy. siue principaliter sit restituit in integrū: vt l. j. & ij. C. de fideiuss. minor. & ff. de pecul. minor. siue quod impetrauit rescriptū: vt ff. quod quisq; iur. l. ij. §. si is pro quo. Non obstat l. si Titius. quia aliud in beneficio diuisionis, q̄ cōpetit fideiussori, vt ibi not. quia pōt habere regressum cōtra principale: & ideo est minus periculū. in casu nostro secus, argu. eius quod no. in d. l. ij. §. de fideiuf. minor. Sed si poneres in casu l. si Titius. principale solum naturaliter teneri, tunc inuestiga rationē: & prædicta sunt vera, nisi factō creditoris hoc acciderit: tūc em̄ secus esset: q̄ actor correo præiudicare non posset: vt ff. de admi. tut. l. si pupillus. & de sol. l. Stichū. §. pe. Qñq; nō pōt conueniri de præsentē, sed spes est q̄ possit conueniri de futuro: vt q̄ alter ex correis promisit in diem, vel sub cōditione, alter purē: isto casu, etiā de iure antiquo ille, qui p̄mittit pure, potest statim in solidum conueniri: vt Insti. eo. §. si. & ff. eo. l. ex duobus. la. j. Quod videt tenere gl. ff. de fideiuf. l. si plures. in princ. Sed glo. in aut. ista format quæstionē, & nō soluit. Dy. in d. l. ex duobus. in princ. dicit, q̄ hodie nō potest cōueniri in solidū, propter beneficium diuisionis. arg. l. si plures. in princ. ff. de fideiuf. quod Cy. videt sequi: & fortē cōtrariū est veritas: nā, vt ego dixi, tunc beneficium huius aut. habet locū cū videntur inuicem fideiubere: sed ille, qui promisit purē, nō pōt videri fideiubere pro eo, qui promisit in diē, vel sub cōditione: vt l. Græcē. §. illud. ff. de fideiuf. ¶ Undecimò quæro, an huic beneficio possit renunciari. Gl. & doc. dicit q̄ sic: q̄ licitum est vniciq; renunciare iuri suo, per regulam gñalem, cuiuslibet licitum est &c. Ita no. Insti. eo. §. si. & in aut. eo. §. j. Et aduerte tamē: q̄ no tarij dicunt in instrumentis, q̄ renuocantur beneficio nouarum constitutionū de fideiussoribus, & de pluribus reis debendi. Et bene dicunt. Non em̄ est solū beneficium diuisionis: sed etiam illud, scilicet vt fiat summarie

causæ examinatio, vt dictū est. Illud autem, quod apponitur de fideiussoribus, sit ad cautelam per illam opinionem, an videantur fideiubere.

34 ¶ Duodecimò quæro, an vnus ex correis conueniatur possit petere ab agere caueri correum credendi rem ratam habere? Glo. tenet quod non. ff. de lu. matr. l. ij. in fi. gloss. magna, quod tractant docto. in hoc auth. aduerte tamen sollicitē, q̄ licet cautio de rato, non possit peti: tenetur tamen caueri de defendēdo debitorem, si cōuenitur ab alio correo credendi: vt l. fidei commissi. §. plerūq; in fi. ff. de leg. in. quod est notādū. ¶ Tertiò principaliter est quærendū, an factum vnus correi profit, vel noceat alteri correo debēdi, vel credēdi. ¶ Et hinc aduertendum est circa multa. Primò circa solutionem. Secundò de acceptatione. Tertiò de petitione. Quartò de sententia. Quintò de iuramento. Sextò de pacto. Septimò de nouatione. Octauò de cessione. Nonò de confessione. Decimò de successione in solidum. Undecimò de mora. Duodecimò de culpa. Tertiodecimò de rescissione. De quolibet istorum est videndum, tam ex parte reorum debēdi, quam credendi. In primis ergo quæro, an solutio facta vni ex correis credendi, tollat alteri actionem? Et dic, si solutio est facta vni integrē, tollit actio alteri: vt l. ij. & in fi. ff. eo. de pact. l. si vnus. in princ. de noua. l. si rē. §. si duo. cū similibus. & hoc si solutio est facta sibi, vel eius legitimo procuratori. Si verò negotiorū gestori: dic vt l. si quis offerēt. in fi. ff. de sol. Si verò pars tantū fuerit soluta, tunc posset dubitari: nam sicut litis contestatio præiudicat alteri correo in totum vt infra dicam: ita etiam perceptio. arg. l. in. de noua. Tamen cōtrarium est veritas, q̄ si apparet pro parte vni soluta, alia pars potest alteri solui: vt l. qui hominem. §. primo. ff. de solu. Ergo apparet q̄ alteri non erat perempta actio. arg. ff. de verb. obli. l. si duo rei. Et illud argumentum, quod partis perceptio æquiparatur litis contestationi, non est verum in materia nostra: vt probatur in l. cum decem. in princ. ff. de solu. coniuncta l. si quis stipulatus fuerit decē in melle. co. tit. ¶ Sed videamus de reis debēdi & hoc certum est q̄ solutio facta ab vno, de tota quantitate, liberat alium correum: vt d. l. ij. & in eo. tit. Sed an solutione partis facta ab alio videatur facta diuisio, ita q̄ quibet à domino debeat conueniri vtiliter iure exceptionis pacti. Dic, aut erāt duo rei tales, qui non habebāt beneficium diuisionis: & tunc recipiendo solutionem partis ab vno videtur diuidere: ita q̄ per alios iure exceptionis pacti debet viriliter cōueniri: vt l. si creditores. §. de pact. Fallit fauore legati: vt deleg. j. l. si ex toto. §. j. in fi. §. Aut sunt tales persone, quæ habent beneficium diuisionis: & tunc aut vnus exprimit q̄ soluit pro parte sua specialiter: & tunc ipse solus liberatur, pro eo quod soluit, ipso iure: pro residuo, ope exceptionis: vt ff. de sol. l. in his. §. j. & l. quoties vnus & ibi de hoc per Ia. de Are. in sol. l. ex iudicatum. §. iud. sol. sed ceteri remanēt in solidum obligati. Aut soluit simpliciter, nō exprimendo pro parte sua: & tunc recipiendo partis solutionem de rigore iuris nō videtur diuidere: & sic in residuum possum quemlibet in solidū conuenire: sed de æquitate iuris, ille solus potest opponere exceptionem beneficii diuisionis: & sic illa solutio primò facta sibi proficiat: vt l. inter eos. §. j. ff. de fideiussor. Licet enim ibi loquatur in fideiussore: tamen idem ius, & eadem ratio est hodie in duobus reis habentibus beneficium diuisionis. Ratio est: nam vbi non habent beneficium diuisionis, creditor non tenebitur recipere partem: vt l. planē. ff. fam. l. erciscū. & l. tutor. §. Lucius. ff. de v. furis. Vnde si recipit partem, videtur creditor ex liberalitate facere. sic inducitur pacti exceptio: sed in eo, qui recipit ab vno eorum, qui habent beneficium diuisionis, hoc dici non potest: quia facit ex necessitate: cum in necessitate nemo liberalis existat, &c. vt in l. fidei commissi. §. si rem. ff. de leg. in. & de admō. lega. l. rem. legatam. Et hoc tenebat Oldr. Quod autē ex necessitate tenebatur recipere, habet text. & gl. in l. in his. §. j. ff. de solu. & l. ex iudicatum. ff. iud. solu. Sed posses dicere, quis est effectus huius cum etiam primo casu de æquitate sibi proficiat? Respon. quando ipso iure per partem receptam fit diuisio: tunc si alij efficiuntur postea non soluendo, non præiudicat primo soluenti: vt l. inter eos. §. cum inter. de fideiuf. Sed quando per receptionem partis non fit diuisio ipso iure: tunc illa æquitas ita de mū habet locū, si illo tēpore, quo cōueniuntur ceteri, sint soluendo: vt d. l. inter. §. j. ff. de fideiuf. præiudicat ergo soluenti, si post solutionē alij efficiantur non soluendo. ¶ Iuxta prædicta quæro, vtrum est q̄ vnus creditor recipiendo partem ab vno ex correis debēdi, præiudicat sibi ipsi: sed an alteri correo credendi præiudicat. Dico quod ex tali partis receptione inducitur pacti exceptio: nam sicut idem est in eodem casu, quo pactum vnus præiudicat alteri correo credendi: ita eo casu præiudicat talis partis perceptio. ¶ Secundò quæro, vtrum acceptatio facta ab vno correorū credēdi alteri præiudicat: & facta vni ex reis debēdi alteri profit. Gl. videtur distinguere an sint socij, vel nō, per l. & per iusurādum. §. si. de accep. & de noua. l. si rem. §. si duo. in gl. super verbo, ferē. & ff. eo. l. ij. Alia glo. videtur indistinctē dicere, q̄ vnus acceptatio alteri noceat: vt ff. de pact. l. si vnus. circa ij. glo. magna. & de sol. l. qui hominem. ij. fi. & ibi gloss. & hæc est ipsa veritas. Nam q̄ acceptatio facta vni correorū debēdi, profit alteri, etiā si nō sit socij, hoc exprimit de libe. leg. l. in. §. nūc de effectu. Facit de accep. l. si ex plurib. & ibi etiā videtur expressum. Itē dico q̄ liberatio facta ab vno correorū credēdi, noceat alteri, etiā si nō socio, eādē ratione, q̄ est in reis debēdi: cū in hoc æquiparētur. vt l. in. ff. eo. q. l. & p. iusurandū. §. si. de accep. generaliter loquit & q. l. si rē. §. si duo. de noua. æquiparat potestatem vni rei credēdi, circa litis contestationē, & acceptatio-

Secunda Bartoli super Codice.

nem: sed per litis cōtestationem vnus p̄iudicat alteri, etiā nō socio: vt ex
 presse habes. l. fidei cōmissa. §. plerūq; . ff. de leg. iij. Et ideo dico ego, q̄ quā
 tum ad hoc idē est acceptilatio, & solutio, per d. l. si ex pluribus. de accep.
 Et prædicta sunt vera, q̄ nouatio interponitur sup̄ obligatiōe iuris ciui-
 lis. Si verò iuris gentium, dicam in vñ. q. Si verò acceptilatio facta est vni
 pro parte sua tantū: cer. ē alij pro illa parte nō prodest, neq; nocet, vt s. di-
 ctum est de solutiōe. & videt casus in l. si ex duobus. iud. sol. ¶ Item quæ
 40 ro, ¶ si acceptilatio est facta vni in solidū, hoc acto, q̄ tantū sibi & non alij
 proficit: an hoc pactū an aliū impediatur porrigi effectū suū? Gl. tenet q̄ sic,
 in l. & per iusiurandū. §. si legatorū. ff. de accep. Ad quod facit ff. de liber.
 lega. l. si quis reum. Præterea, idem videmus in solutiōe: nam si vnus hoc
 acto soluit, q̄ pro parte sua tantū soluit: alter nō liberatur: vt l. Modesti-
 nus. ff. de sol. & hoc tenet Dy. ¶ Circa hoc tamen esset pleni⁹, clari⁹, & vt
 41 lius vidēdū: q̄ passus subtilis est, si bene inspiciatur. ¶ Tertiū q̄ro, de
 petitione: vt si quid petatur ab vno reorū credendi, vtrum hoc alij pro-
 fit. Et si quidē fuit. petitiō simpliciter facta, ita q̄ ad litis cōtestationem
 non est peruectum: facta ab vno possit alij prodesse quo ad interruptionē
 præscriptiōis: vt j. eod. l. fin. Si verò est processum ad litis cōtestationē:
 & tunc si quidem est facta cōtestatio super toto debito: lex videtur vel
 le q̄ ille, qui cōtestatur litem, totum debitum sibi præoccupet, ita q̄ alij
 solui non potest: vt l. ex duobus. l. ij. ff. eo. Sed ad intellectum illius legis
 ibi in gl. dubitatur, nec per doct. declaratur, nam scdm̄ Azo. ibi loquitur
 quando non erant socij: secus si essent socij. quæ opinio est mirabilis, re-
 spectu aliarū gl. q̄ plus præiudicat illi, qui nō est socius, q̄ illi, qui est so-
 cius. quod videtur cōtra omnes alias glo. allegatas, & s. t. etigi, & j. dicam.
 Alij dicunt, q̄ ibi vnus solus egit, & succumbit: & licet istud sit verū in se,
 tū quantum ad illam legem diuinare est. Dico ergo simpliciter respondē
 dū q̄ p̄ solā cōtestationē factā ab vno correoū credendi, ille sibi totum
 debitū præoccupauit, siue sint socij, siue nō: vt ff. de leg. iij. l. fidei cōmissa.
 in §. plerūq; . in fin. vbi expressum est. Si verò alter ex reis credendi, partē
 tantum petierit, litē cōtestando, pro sua parte tantū sibi præoccupat: vt
 ff. e. l. ij. in fi. & quod supra dictum est in acceptilationibus, & solutiōni-
 bus. Ex parte verò reorum debēdi, si ab vno petatur, vtrū proficit credito-
 ri quo ad constituendum alios in mora, infra dicā. Sed an alij reis debē-
 di p̄sit, vt de toto debito petitione facta ab vno alter reus debēdi sit li-
 beratus: tex. in l. ij. ff. eod. videtur dicere q̄ sic, & ff. de iur. l. si per impru-
 dentia. in §. si. sed tex. j. tit. j. l. si. dicit cōtrarium. Gl. dat plures solutiōes.
 Vna est, aut quis petit in iudicio, aut extra. Ista sol. not. in l. ij. ff. eod. quæ
 solutio est contra l. si. tit. j. Alij dicunt in l. ij. ff. eo. petij animo nouandi.
 quod nō placet: quia cū petitur ab vno ex correis debēdi, agitur contra
 eū ex sua propria obligatione: sed nouatio, quæ fit litē cōtestata, fit cū
 vnus litē cōtestatur contra aliū, ex obligatione, quā alterius nomine su-
 scipit: vt ff. de noua. l. delegare. Alia solutio est, & illa cōtinet veritatem:
 quod petitione facta ab vno & exactiōe alter liberatur: vt d. l. ij. secus in
 petitione tantum facta: vt j. tit. j. l. si. Facit ff. de his qui deie. vel effu. l. per
 ceptione. & depoli. l. j. §. si apud duos. Si verò apud vnum ex reis debēdi
 pars tantū petitur, an per partis petitionē videat esse facta diuisio? Gl.
 in l. creditores. §. de pact. videtur dicere q̄ sic: vt d. l. si per imprudentiam.
 §. si. Veritas est, q̄ aut vnū conuenio pro parte, & non videor diuidere. vt
 l. si ex toto. §. j. de leg. j. & j. tit. j. l. reos. Aut omnes pro parte conuenio: &
 videor diuidere: vt j. tit. j. l. liberū. Intellego autem de petitione, quæ fit
 litē cōtestata: vt patet in d. l. liberū. Sed quid si vnus reorū credendi egit,
 & reus fuit cōtumax, propter quod missus est in possessionem ex primo
 decreto: an videatur ex hoc sibi debitū præoccupasse, cū hic non inter-
 uenit litis cōtestatio. Cogitatis. Itē quid ¶ si post litis cōtestationem ab
 42 vno instātia causæ petij triēnio: an remanebit actio cōmunis vtrijq; reo-
 rum credendi? quod videtur: quia perēpta instantia perit litis cōtestatio,
 & eius omnis effectus: vt l. cū lite mota. ff. iudi. sol. Facit optimē gl. in l.
 ij. de fruc. & lit. expen. in glo. Contrariū credo: nā notum est q̄ instantia
 perempta perimitur litis cōtestatio: & oīs eius effectus nō perfectus, sed
 perfectus, vt interruptio præscriptiōis vel vitiū rei litigiosæ. ista durant:
 vt determinat s. de iud. in l. properandū. in §. & si quidem. in gl. quæ inci-
 pit. j. vt nō teneatur. Nec obst. glo. §. de fruc. & lit. expen. quia illa nō dicit
 verū: se hic effectus acquisitus per litis cōtestationē est iā perfectus: er-
 go &c. Sed an per litis cōtestationē factā corā arbitro, vnus ex reis de-
 bēdi in solidū sibi totum debitum præoccupet? Dic q̄ nō: vt l. si duo. ff.
 de arbi. Nam ibi sententia lata cōtra vnū, non impedit aliū agere, qui so-
 cius nō est: sed litem sibi præoccupando alter omnino repelleret. Et hoc
 procedit de iure antiquo: hodie secus in arbitro sine poena electo: vt l. cū
 43 antea. §. pen. s. de arbi. ¶ Quarto quæro, ¶ quid de sententia: & an primò
 sententia lata p̄ vno ex reis debēdi alij proficiat? Tu dic, aut sententia
 lata est super facto, quasi nō sit debitū, vel quasi nō fuerit cōtractū, aut su-
 per iure: vt in p̄sona vnus, qui nō potuit obligari: aut dubitatur. Primo
 casu, indistinctē sententia lata p̄ vno, alteri prodest, siue sint socij, siue nō.
 Et hoc arg. legū dicentijū, q̄ suū lora pro fideiussore prodest reo principa-
 li licet fideiussor nō interfit: vt l. duobus. §. à fideiussore. ff. de iureiurā. &
 de fideiuf. l. amissi. §. si. Secundo casu: aut quasi persona ipso iure nō tenea-
 tur, & nō prodest alteri: quia nō sunt duo rei: arg. l. si ex duobus. in princ.
 ff. e. Aut quasi teneatur: tamē est tutus aliqua exceptiōe: vel teneat fal-

tem naturaliter, vel nō probauit creditor: & tunc aut sunt socij: & absolu-
 toria lata pro vno, prodest alij. Aut non sunt socij: & tūc non prodest: vt
 ff. rem ra. hab. l. j. Facit ff. de arbi. l. si duo. Et sic debet intelligi q̄d no. Ia.
 de Arc. in l. ij. ff. eo. vbi ista tetigit. Aut dubitatur: & tunc in dubio vide-
 tur lata absolutoria: quia actor non probauit: & rectē inspiciendo colli-
 gitur exemplum in l. Iulianus. in prin. ff. de cōdi. indeb. & l. p̄curator ad
 exhi. ff. rem ra. hab. de excep. c. iud. l. & an eandē. in §. j. aliās. l. seq. licet
 44 aliud in iure iurādo: vt dicā j. in prox. q. ¶ Sed dō est vidēdū, vtrū sentē-
 tia cōdenatoriā lata cōtra vnū ex correis debēdi, alteri præiudicat? Et
 dico indistinctē q̄ nō: vt colligit in l. si. j. ti. j. vbi sententia lata cōtra vnū,
 non mādatur executioni cōtra aliū, sed contra eū remanet integra actio:
 & sic opus est nouo processu: & sic absolutoria aliqui prodest: cōdemna-
 toria nunq̄ nocet. Similiter habes s. si ser. ven. l. loci corpus. §. si fundus.
 45 & l. si de cōi. e. tit. ¶ Tertiū est vidēdum de reis credendi: & hic indistin-
 ctē dico, q̄ lata sententia p̄ vno, siue cōtra vnū, indistinctē nocet alijs: cū
 per litis cōtestationē præoccupauerit debitū ille agens, siue sit socius, si-
 ue nō: vt l. fidei cōmissa. §. plerūq; . ff. de leg. iij. l. ex duobus. ff. e. ergo &c.
 Dices tu, istud est cōtra casum l. si duo. ff. de arbi. vbi sententia lata contra
 vnū de reis credendi, nocet alij ita demū, si socius est: sed ibi dico in sn̄a
 arbitri illud est, ex qua nulla orit actio: vt C. de arbi. l. j. & litis cōtesta-
 tio facta coram arbitro, non habet illū effectū, de quo dixi s. prox. q. sed
 46 solum eius, s. quod oritur ex cōpromisso: de quo dicam j. in vñ. q. ¶ Quin-
 to ex ordine quæro, de iure iurādo. & hic videtur quodā modo idem di-
 cendū, quod in sententia: nā primò vidēdū est de iuramento delato vni ex
 correis debēdi, qui iurauit se nō teneri, an alteri proficit? Et dic aut fuit iu-
 ratū super facto, quasi non sit debitū: & indistinctē alteri prodest, siue sint
 socij, siue nō: arg. d. l. duobus. & ibi no. j. §. à fideiussore. aliās. j. ff. de iureiur.
 Aut sup̄ iure quasi p̄sona iuratis nō teneatur: & tūc iuramentū alteri pro-
 dest, si sint socij: aliās secus: vt d. l. duobus. §. ex duobus. Aut dubitatur, vtrū
 sit delatū super iure, vel super facto: & tūc in dubio videt delatū merē su-
 per facto, & non sup̄ iure: vt l. si. de iureiur. & hoc tenet gl. in l. duobus. §.
 j. de iureiuran. & ff. qua. re. act. nō da. l. j. §. si fideiussor. Et si dicas, quare se-
 cus in sententia, vbi nō videtur iudicatū super facto: vt s. prox. q. dictum
 est: Rnd. quia iuramentū habet vim solutiōis: q̄d secus est in sn̄a. Et hoc
 47 videt de intentione. gl. s. alle. ¶ Secūdo est vidēdū, quid si vn⁹ ex cor-
 reis debēdi a actori detulit iusiurandū, an correo nocet? Dico q̄ non, vt
 dixi s. in sn̄a: vt l. ij. §. pe. ff. de iureiur. l. nā postea. cū l. seq. e. tit. Illud est
 verū, quātū ad actionē, q̄ orit ex iure iurādo: sed quātū ad præscriptiō-
 nē interrumpendā, alteri correo nocet: vt j. e. l. si. cōiuncta l. nā postea §. si
 48 is q̄ tēporali. ff. de iureiur. ¶ Tertiū est vidēdū de iure iurādo delato ab
 vno ex correis credēdi, vtrū alteri nocet? Et dico q̄ nocet alteri indistin-
 ctē, siue sint socij, siue nō: nā cū iuramentū habeat vim solutiōis, aliās litis
 cōtestatiōis, vt d. §. si is q̄ tēporali. & per litis cōtestationē alteri præiudi-
 cat: vt dictū est in l. fidei cōmissa. §. plerūq; . de leg. iij. ergo &c. sic loquit l.
 duobus, in prin. ff. de iureiur. & gl. hoc sentit in l. si vnus in prin. ff. de pact. &
 sic gl. in d. l. duobus. quæ distinguit, siue sint socij, siue non: loquitur malē.
 49 ¶ Sextò principaliter quæro de pacto, an pactū factū vni ex correis de-
 bēdi, p̄sit alijs correis. Et cōis doc. opi. est, q̄ pactū vni⁹ p̄sit alteri, si so-
 cij sunt: aliās sec⁹. Ita no. ind. l. idē in duobus. ff. de pac. vbi i. tex. cōtrari⁹ vi-
 det in l. eandē. in §. j. ff. e. & ff. de arbi. l. si duo. de lib. leg. l. iij. §. nūc de esse
 ctu. Sed certē tex. in d. l. eandē. §. j. videt regere duo, s. q̄ sint socij, & cōis cul-
 pa interueniat. Idē glo. in d. §. nūc de effectu. videt sentire idem, q̄n non
 sunt socij. Vñ pro declarādo isto passu, primò oportet videre quæ intel-
 ligant iura, quæ dicūt, si sunt socij, vel nō: de qua societate hic intelligat.
 De sunt multæ gl. Vna est ff. ad Velle. l. vir vxori. §. si. in gl. mag. q̄ dicit
 q̄ licet cōter cōtrahāt. & in cōis vsus accipiāt: nō tū dicūt socij. Alia glo.
 ibi sequens dicit, q̄ ita demū sunt socij, si hoc a ctū est a p̄s sec⁹. Alia gl. est
 in l. si duo. ff. si qs caut. q̄ dicit, siue sint socij oīm bonorū, siue eiusdē obli-
 gatiōis. Certē inquātū dicit gl. dicit de socijs oīm bonorū, bñ loquitur:
 sed inquātū dicit de societate eiusdē litis, vel eiusdē obligatiōis, etiā bñ
 dicit: sed debes intelligere hoc acto q̄ oē cōmodū, & incōmodū proue-
 niēs ex illa lite, vel obligatiōe sit cōe: & tūc sunt socij: vt ff. pro soc. l. si vn⁹
 ex socijs. in prin. Ita tenet Iac. de Arc. in l. eandē. §. j. ff. eo. & l. si duo rei.
 Hoc p̄missio dico, q̄ pactū factū vni ex reis prodest alteri, si & inquantū
 cōtinet interesse ei⁹, cui pactū factū est scdm̄ regulā positā ff. de pact. l. &
 haredi. §. si. & hoc siue sint socij, siue nō. ¶ Declaro primò in nō socijs: fa-
 ctū est vni pactū de nō petēdo, si alter cōuentus est, & exactus ab eo: ipse
 habet regressum contra eū, cui pactū est factū in totū: q̄a fortē tota pecu-
 nia ad eū puenit, vt in partē: si pars tm̄ pecuniæ puenit ad eū eaten⁹, sibi
 pactū pderit: q̄a eatenus interest ei⁹, cui pactū est. Et hoc tenet gl. in d. l.
 iij. §. nūc de effectu. de lib. leg. Sed si sint socij: tūc idē, si alter cōuet⁹ non
 affet habitur⁹ regressum cōtra illū cui pactū factū est: vt puta, si ex p̄pria
 culpa cōuenit: tūc pactū factū vni, nō pdest alteri: sec⁹ si esset habiturus
 regressum p̄ actionē pro socio: vt puta, quia ex cōi culpa cōuenit. Et hoc
 est q̄d dicit in d. l. eandē. §. j. ff. eod. si socij sunt: & cōis culpa intercesserit.
 ¶ Quasi dicat, sec⁹ si ex propria culpa cōueniat. Ad vnū tñ aduerte, q̄ eo
 casu, quo socius cōtra sociū est habiturus regressum: tūc pactū factum vni,
 prodest in solidū alteri in solutiōe: & hoc differt à nō socijs. Ad cui⁹ intel-
 lectū pone exēplū: Sunt duo socij in viginti: facio vni pactū: secretē nō po-
 tēro aliū cōuenire in decē: q̄a si ille ipsa decē solueret, q̄nq; repeteret à so-
 cio, cui

cio, cui factū est pactū. Eodē modo si vnum tantū denariū repeterē, illius partē repeteret ab eo, cui est factū pactū: & ideo q̄a non potest aliter conueniri, quin inquietetur ille, cui factū est pactū, ideo pactū sibi prodest in solidū: & hoc vult dicere, si bene aduertat. ff. de arbit. l. si duo. in prin. put legit in duobus reis debēdi. facit. ff. si quis caut. l. si duo. in princ. & q̄a ibi not. ¶ Sed cōtra prædicta opp. de l. si ex duobus. in prin. ff. de nego. gest. quæ cōtradicit in duobus. Primò quod denūciatio vnus ex socijs nō prodest alteri: hic secus in pacto. Sed certē licet ibi sint socij: tamē non erant correi: q̄a quilibet pro parte sua tenebat: ideo vnus denūciatio impedit pro parte tantū actionē correi: sed hic loquit̄, cū essent in solidū obligati, vt rei, & socij: tūc pactū factū vni simpliciter solidā obligationē respicit, cum in solidū teneat: ideo aliq̄ prodest, cū paciscētis interest, vt dictū est. Sed si poneret pactū esse factum vni. pro parte sua tūc: tunc fateor q̄ alijs nō proficeret: quia esset eadē ratio quæ est in d. l. si ex duobus. ¶ Secundò opp. etiā ad illud quod dixi q̄ si aliquis pro parte dimidia cōuenit, habet recursum cōtra aliū, cui pactū factū est licet: quia hoc videt̄ contra d. l. si ex duobus. & quod ibi not. in vlt. gl. Sed certē gl. in illa. l. dicit q̄ illa lex non pōt habere locū in socijs oīm bonorū: & ideo inquantū hic loquit̄ in socijs oīm bonorū, illa lex nō obstat. sed inquantū loquit̄ in socijs eiusdē obligationis, illa lex cōtradicit. Sed fortē illa gl. nō bene loquit̄: quia ille tex. dicit, q̄ ille, qui prohibuit, nō debuit dānū pati ex persona alterius: nō autē dicit, q̄ ex persona alterius lucrē. Sed si alius cōicaret sibi lucrum veniēs ex gestione, & illud quod soluit gestori nō recuperet, iā lucraret. Sed posito q̄ illa gl. verū dicat. Rūdeo, p̄ legis phibitio habet vim solutiōis p̄ parte prohibentis tantū: hic verò pactum vim solutiōis non habet, vt no. in l. si vnus. in §. sed si generali. ff. de pac. Ratio: q̄a cū nil pro sua parte videatur soluisse ille, cui factū est pactū, alter cōuētus ab altero repeteret. ¶ Habem⁹ ergo ex prædictis, q̄ q̄ sunt socij, & nō correi: & ita loquit̄ur l. si ex duobus. Q̄ nō sunt correi, & nō socij: & ita loquit̄ gl. in §. nūc de effectu. ff. de lib. lega. vt s. dixi. Q̄ nō sunt duo socij, & correi: & tūc an pactum factū est vni pro parte sua tūc: & alius pōt pro parte sua conueniri: d. l. si ex duobus. aut sit simpliciter: & tunc dic vt s. dixi. Sed quæro, quæ est ratio diuersitatis inter pactū, & acceptilationē. Rūcio patet: q̄a acceptilatio habet vim solutiōis. Itē quæ est ratio, quare distinguit̄ aliter in sūa, & iuramēto, & aliter in pacto. Dico q̄ ratio est: q̄a sūa & iuramētū declarat̄ debitū nō subesse: secus in pacto. Itē iuramētū habet vim solutiōis, vt dixi. Vidimus an pactū factum reo debēdi, profit̄ alteri. ¶ Sed quæro, an factū ab vno noceat alteri. Dico q̄ quantū ad interrūpendam præscriptionē alteri nocet: vt j. c. l. si. quo ad alia nō reperio q̄ debeat nocere. ergo & c. vt l. si vnus. §. ante oīa. ff. de pact. ¶ Supereſt, ¶ vt videam⁹ de reis credēdi, an pactū vnus profit̄, vel noceat alteri? Et hic est aduertēdum: q̄a quædā sunt pacta, quæ totaliter obligationē perimūt pristina, vt acceptilatio: & de hoc dictū est. Quædā sunt pacta, quæ totaliter pristina obligationē nō tollūt, vt pactū de nō petēdo. Itē pactū de cōstitutā pecunia. itē illa. in §. si. de cōsti. pec. Quædā sunt pacta, quæ licet obligationē totaliter perimāt: tamē reliquæ remanēt: vt nouatio. nā noua obligatio loco primæ cōstitutā: & ista duo genera pactorū quantū ad propositū vident̄ esse eiusdē naturæ: & videt̄ q̄ vnus pactū alteri nō nocet: vt ff. de pac. & l. si vnus. in prin. In cōtrariū videt̄ q̄ nocet, vt ff. de cōsti. pec. l. idē est. & de noua. l. si rē. §. si duo. Glo. in d. l. si vnus. ponit aliquas solutiōes, quæ cōtinent merā diuinationē: sed in d. l. si duo. ponit alias solutiōes, inter quas ponit hanc. Aut sunt socij: & pactū vnus, & nouatio nocet alteri. Ita loquit̄ §. si duo. Aut nō sunt socij: & tunc nō nocet. Ita loquit̄ l. si vnus. & hoc tenet Dy. Certē ista solutio est directē cōtra casum l. si vnus. in prin. vbi expressē loquit̄ in socijs. Sed gl. nitit̄ ridere: sed nō pōt euadere, sine magna violentia. Vnde Gul. de Cu. dicit totū cōtrariū. Aut sunt socij: & pactū, & nouatio vnus, alteri nō nocet. Idē in nouatione: vt d. l. si vnus. Aut non sunt socij: & pactū & nouatio vnus, alteri nocet: vt d. §. si duo. Ratio hui⁹ est, q̄n sunt socij, debitū est cōmune. vnde vnus nō pōt pacisci in præiudiciū alterius. Sed q̄n nō sunt socij, debitum est cuiusque p̄prium. & vnusquisq̄ pōt facere quicquid ipse vult, neq̄ in aliquo alteri tenet̄. Pro hoc est tex. ff. ad l. Fal. in lege Falci dia hoc esse seruādū. tenet̄ et hoc Jac. de Bel. in aut. de duo. re. in corpore. Et istā opi. puto veram. Do. gl. quæ hoc distinguit, & allegat, & dicit hanc fuisse op. Azo. ff. eod. lex duobus. licet ipse aliter dicat. Dico ergo aliter sic, & latius. Aut sunt duo rei credēdi, ex causa onerosa, q̄a vēdiderunt, v̄ mutuauerūt, v̄ alio simili mō: aut sunt correi ex causa merē lucratia: vt puta, ex causa legati, vel donationis. ¶ Primo casu, pactum vnus non nocet alteri: quia debitum non est vnus cuiusque p̄prium, sed magis cōmune, si pecunia ab vtroq̄ cōiter processerit. Casus est in d. l. si vnus. in prin. ff. de pac. prout glo. ibi intelligit in societate nō cōventionali: vt no. in d. §. si duo. Fateor tamen si pecunia ab vno tantūm profecta esset, quod pactum vnus alteri noceret: q̄a verē debitū est vnus cuiusque p̄prium: vt ff. ad Mace. l. sed Iulian⁹. §. nō solū. & §. seq. ¶ Secūdo casu dic. Aut sunt socij, aut nō, vt s. dixi: & scdm̄ istā distinctionē debet intelligi. ff. ad Velleia. l. quamuis. in §. quāquā. & quod ibi not. in gloss. Sed hoc videt̄ cōtra l. si duo. de arbit. sed statim apparebit solutio. Est & aliud genus pactorū, per q̄d prima obligatio nullo modo perimitur, sed personæ paciscētū obligant̄ ad pœnā si q̄s peteret: nā si arbiter vetuit nō petere, ius primū icōcūsum remanet sine alicui⁹ exceptiōis obstaculo: vt l. j. §. de arbit. sed petens incidit in pœ-

nam, isto casu, si vnus ex reis credēdi promisit, & vetitū est petere: altero petere incidit in pœnā si socij sunt: vt d. l. si duo. alias secus. ¶ Dicitis vos quæ est ratio, q̄ hic factū vnus, q̄ est socius, magis præiudicat, q̄ si nō est, socius: cū supra proximē dixerim cōtrariū in pacto: Respōd. alle. q̄ cōpromisit, nō fuerat in culpa: gelsit enim negotia cōmunia ea diuētia, qua gerebat sua: vt l. socius. ff. pro socio. Vnde si alter socius peteret quicquid exigeret deberet paciscētū cōmunicare: & sic si petit nomine eius, videtur petere ad eius utilitatē: merito in pœnā incidit. Et hoc dicit text. in d. l. si duo. sed in pacto potest culpa paciscētis imputari, cū debitore liberauit: ideo alius socius potest pro parte sua agere: nec repellitur pacti exceptiōne: quia illud, quod exigit, nō deberet cōmunicare paciscētū socio, p̄pter eius culpā. & sic nō videtur agi nomine paciscētis. Sed si deberet cōmunicare paciscētū: dico q̄ obstat pacti exceptiō, p̄ d. l. si duo. si quis cau. & l. si duo. in prin. ff. eo. & ibi est casus: & ista sunt subtilia, & de mēte iuris p̄cedūt. ¶ Septimò q̄ro de nouatione: & primò de reis debēdi: & tūc dic, Aut vnus paciscitur animo nouādi, & liberādi aliū: tūc nō est dubiū q̄ alteri prodest: q̄a hoc pōt quilibet extraneus: vt l. si Stichū. §. si. ff. de no. & de sol. l. si debitor tuus. Aut vnus paciscit̄ animo nouādi obligationē, qua ipse tātū tenetur, hoc expresso, q̄ ad aliū nō porrigatur: & tūc ali⁹ nō liberatur: q̄a idē cōtingit in solutione: vt ff. mād. l. Papinianus. & ff. de sol. l. Modestinus. & ibi no. p. Dy. Itē in acceptilatione idē cōtingit, vt dictū est. Aut simpliciter aīo nouādi paciscitur: & tūc dico q̄ vterq̄ liberat: vt ff. ad Velleia. l. si pro vno. & no. e. tit. l. quāuis. in §. quāquā. in pluribus reis credēdi, an si vnus stipulatur animo nouādi: & tūc alteri noceat, s. dictū est. ¶ Sed vnū circa hoc potest dubitari, quare acceptilatio vnus prodest indistinctē, & nō alteri, sed in nouatione distinguitur, cum nouatio habeat vim solutiōis: vt d. l. si rem. de nouatio. Cogita p̄ te. Sed pone, q̄ duo erāt rei credēdi ex cōtractu iuriscētū, vnus liberauit reū p̄ stipulationem, & subsequenter in acceptilationem: an alteri reo præiudicat? Et dico q̄ stipulatio noua nō præiudicat, secundum ea, q̄ dicta sunt. Itē acceptilatio in eo q̄ nouationem nō perimit, valet iure pacti, nō iure acceptilationis: vt ff. de accepti. l. si acceptolātū. Sed pactū nō præiudicat simpliciter, vt dictū est, & c. Est ergo in q̄stione, an hoc pactū, quod ex acceptilatione resultat, habeat eandē vim, quā habet acceptilatio in præiudiciū rei? Et videtur q̄ sic, in l. & p̄ iurisdū. in §. & si fideiussori. ff. de acceptilatio. Cōtrariū dico p̄ d. l. si accepto. & ff. de pac. l. si vnus §. pen. Nec obstat §. & si fideiussori. q̄a ibi fideiussor tenebatur verbis: q̄a aliter tenei nō potest: ideo in eius p̄sona tenuit acceptilatio. Nā merito porrigitur ad reū, licet reus nō teneatur: sed hic pro illa parte, q̄ remanet nouata. in nulli⁹: p̄sona valuit ipso iure acceptilatio. ¶ Sed q̄ de nouatione, q̄ fit p̄ acceptilationē? Respondeo: siue vnus ex reis credēdi delegauerit, siue vnus ex reis credēdi fuerit delegatus: dico idē per omnia, quod est in vera acceptilatione & solutiōne: vt d. l. si rem. §. si duo. vtr. alioquin. de nouatio. soluit enim q̄ delegat: vt ff. ad Velleia. l. quāuis. §. interdū. ff. mād. l. inter causas. §. abesse. Itē p̄ hanc delegationē liberat̄ q̄s à creditore suo totaliter: sicut ille q̄ soluit, & cui accepto fertur: nec potest vti exceptione contra eū, cui delegatur: vt d. l. doli mali exceptio. ff. de noua. sed de nouatione quādo paciscitur eidē, cui primò tenebat, hoc nō cōtingit. Facit ff. de nouatio. l. alia. & l. q̄d q̄d. in prin. §. si. ff. de dona. ¶ Octauò quæro, de celsione. Circa quod dicat: Aut celsio fit reo debēdi, contra quem fit eo cōsentiente: & tūc idē q̄d in delegatione dictū est: vt d. l. si rem. §. si. ibi nuptu. ipsa secundū vnū intellectū. Aut eo nō cōsentiente. & tūc aut fit suo correo, & ipse correus, cui ceditur, ipsa celsione est liberat⁹. Casus est singularis ff. de leg. ij. l. q̄ duos. & de lib. leg. l. si is, q̄ duos. Aut fit celsio extraneo: & tūc q̄stio est hic duplex cōsideranda. Prima ex parte reorū credēdi: vt si vnus cedit actionē sine alio, celsionarius est loco cedētis: & sic inter eos erit locus iuri p̄ occupationis, & solutiōis recipiendæ, sicut primò. l. quod ipsis. & l. herede. ff. de regu. iur. & l. minor. in fin. de procura. Secūdo ex parte reorū debēdi: vt si cōtra vnum fiat celsio, alter nō liberatur, sicut nec petitione facta ab vno nec p̄curatore cōstituto: vt j. ti. j. l. si. tamen si cedens exiret ab eo, cōta quæ facta nō est celsio, se onerat, q̄a alius iam liberatur: vt l. q̄ duos. de leg. ij. ¶ Nonò quæro de cōfessione: an vnus cōfessio profit̄ alijs, vel noceat? Et circa reos debēdi dic, q̄ vnus cōfessio potest alteri nocere, quo ad interrūpendam præscriptionē: vt j. c. l. si. Prodest autē nō potest & sic nec petitio, nec sententiā cōdenatoria: vt s. dictū est. Circa reos credēdi, dic, aut vnus ex correis credēdi exegit cōfessionē à reo debēdi: v̄ ipse reo cōfessionē facit ad ipsius liberationē. Primo casu, si quidē iudicio alteri nocet: cum enim cōfessio habeat vim sententiæ: vt s. de cōfess. l. j. appropriat sibi totū debitū multò magis quā per litis cōtestationē. Si verò extra iudiciū, tūc alteri correo nihil præiudicat: cū talis cōfessio solam p̄bationem inducat: vt l. Publica. in fin. ff. de posi. prodest tamen ad præscriptionē interrūpendā: vt j. eod. l. si. Secūdo casu dico q̄ talis cōfessio habet vim pacti de nō petēdo: vt l. tale pactū. in prin. ff. de pac. & ff. de sol. l. si ex pluribus. in prin. & ideo ea, quæ dixi in pacto: eodē modo nunc dico. ¶ Decimo quæro, de successione. Et hic est aduertendum, an vnus ex reis debēdi succedat alteri reo debēdi: vel vnus ex reis credēdi alteri reo credēdi: & tunc neutra obligatio extinguitur: sed in vtriusque persona vtraque obligatio durat: vt l. si reus. ff. eodem. & de fideiussor. l. generaliter. & l. si reus. ff. de solut. l. si duo rei. Aut creditor, qui soluendo erat, sorsus succedit vni ex reis debēdi: & sic est casus in lege Vranus. ff. de

Secunda Bartoli super Codice.

si seiff. Ex qua colligit talis distinctio, aut illi rei ex cā onerosa debendi erant socij: & ab alio cui non est successum. potest solū pro parte peti: vt ibi patet. Aut nō erant socij: & tunc ab alio correo potest creditor petere debitum solidum: vt ibidem in tex. patet. Aut quaritur de æquitate inspecto obstaculo exceptionis: & tunc aut fuerunt cōstituti duo rei ex causa onerosa: quia fuit eis mutuatum. aut ex causa lucratiua: quia ex mera liberalitate promiserunt vt duo rei. Primo casu dic. aut ad corream cui creditor successit, peruenit pecunia mutuata in totum, vel in partem: & eatenus creditor agens exceptione repellitur per has rationes. Primo, quia ex parte non potest cedere actionem cōtra seipsum: ergo &c. vt l. Stichū. §. pen. ff. de solu. & not. per gl. in dict. l. V rannius. de fideiuf. Secundo, quia si exegisset, teneretur illi exactio p parte illa, vt l. j. & ibi not. & ibi dicā. vnde dolo facit, qui petit, &c. Si verō ad alium reum, cui successit, nil peruenit: tunc in nulla parte obest exceptio: cum causa dandæ exceptionis non sublit. Secundo casu, quando ex mera causa lucratiua, idem: quia in nulla parte exceptione repellitur: cum nulla causa dandæ exceptionis sublit: vt l. in lege. Falcidia hoc esse seruandum. ff. ad leg. Falci. I dem puto si vnus ex pluribus reis debendi succedat illi creditori: quia solus erat. Nam in modo petendi ab altero idem iuris est quod supra dixi: Aut vnus reus debendi, qui solus erat, successit vni correatū credendi: & tunc idem qd aliter correatū pōt ab eo parte petere, si sunt socij: vel si non sunt socij, petet partem quæ ab eo profecta est: vel si ex mera liberalitate fuerunt cōstituti duo rei credendi, alter pōt totum petere. arg. eorum, quæ supra dicta sunt. & ff. solu. mat. l. si focer. in prin. Item si vnus reorū credendi successit vni reo debendi, qui socij erant eadem ratione. Aut vnus ex pluribus reis credendi successit vni ex pluribus reis debendi, vel econtra: & tunc quid iuris sit, habes ex prædictis. Sed circa hoc posset dubitari: nam successio p solutionē est: vt l. Stichū. §. aliquando. ff. de solu. & l. si debitori creditor. ff. de fideiuf. sed per solutionē vnus: vt erq; liberatur, vt dictū est: ergo &c. Sol. patet ex prædictis, quæ dixi in l. si qs. p emptore, in vl. q. ff. de vsu. & tūgitur per gl. in d. l. si focer. solu. mat. & in d. l. v rannius. de fideiuf. ¶ Undecimō quæro de mora, an vnus mora alteri noceat vel p sit: Et primō videamus de reis debendi: & circa hoc est magna disceptatio in gl. Nā in l. mora. in §. si. ff. de vsu, dicit qd nō noceat. Sed gl. j. e. l. si. & ff. e. l. pen. videtur dicere cōtra. & in qualibet earum gl. variant. Vnde dicit, aut quæris an mora vnus alteri noceat, quo ad impediendū cursum præscriptionis cōtra creditore: & nocet, sicut si vtriq; esset facta interpellatio: vt j. e. l. fin. Aut quæris vtrū noceat quoad hoc, vt quilibet teneat de interitu vel ad vsuras: & tunc aut sunt socij, & nocet: vt ff. e. l. pen. aliās nō nocet: vt l. mora. §. si. ff. de vsu. Ita tenet gl. in l. in cōdenatiōe. §. vni. cuiq; de reg. iur. Idē tenet Dy. in c. mora. in fi. de re. iur. lib. vj. Ratio est: quia sicut pactum vnus alteri prodest: ita mora vnus alteri noceat. ¶ Sed iuxta prædicta quæro, qd si creditor fuit in mora recipiendi ab vno ex reis debendi, qd obtulit pecuniā petita, quæ postea percepta est: an alteri hoc proficit? Credo qd sic indistincte: quia quolibet alio extraneo offerente pdesset: vt j. de cap. & postli. reuer. & l. cū postliminij. & ff. de solu. qui decē. §. si cū mihi Stichū. ibi: quæ admodū. Facit qd dno. j. de so. l. ob signa. ¶ Et etiā videndū circa reos credēdi, an vnus mora alteri noceat. Dico qd sic indistincte: cum enim quilibet posset solutionē recipere: vt l. si vnus, in prin. ff. de pac. l. si rē. §. si duo. ff. de noua. & mora eius, qui potuit solutionē recipere, nocet ei, ad quē res pertinet: posito qd ille nullū ius haberet in re, sed sit nudus minister: vt l. si per te. §. de vsu. ff. de act. & obl. l. traiecitij. ¶ in princ. gl. multō magis in casu nostro. ¶ Sed nūquid mora vnus alteri proficit, nūquid factū vnus correatū credendi cōstituit debitorē in mora, proficit aliq; vel nō? Rñ, qd sic. Sed quid si mora esset facta vni ex correatis credendi, vtrū alteri proficit? Et tenet qd sic, quantum ad interruptionē præscriptionis: vt j. e. l. si. Credo qd quo ad ppetuandā actionē, correatus teneat de interitu: quia idē esset in quolibet extraneo interpellante: vt ff. de vsu. l. si quis solutioni, & qd nō. ff. de verb. obliga. l. si seruū. §. nunc videamus. ¶ Itē iuxta prædicta quæro: pone qd creditor primo fuit in mora vno ex duobus: res offerente. Secūdo creditor interpellauit aliū reū qd nō obtulit, an per hoc videat purgata mora creditoris? Quo ad primū, dico qd nō: vt l. mora. ij. rñ. ff. de verb. obl. ¶ Duodecimō quæro de culpa, an culpa vnus alteri noceat. Circa quod dicas, qd aut duo rei cōstituuntur in cōtractu, in quo obligatio cōmittitur ratiōe culpæ ad interesse: & tunc vnus culpa alteri nocet: sicut vnus ex facto alterius tenetur: vt §. loca. l. si diuisa, & l. eandē. §. fin. ff. e. Aut cōstituuntur duo rei ad aliquā speciē, ad quā statim cōmittit obligatio, sed ratiōe culpæ perpetua: quia de interruptione tenetur: & tunc idē quod dixi, in mora: vt l. pe. ff. eo. & ibi est casus secūdum vnā lect. Et prædicta sunt vera, vbi culpa esset cōmissa in his, de quibus supra specialiter dictū est: quia tunc dic vt §. dixi. ¶ Tertio decimō quæro de rescissione, vtrū rescissio facta in persona vnus rei, alteri noceat: vt puta, duo rei erāt liberati: ista liberatio rescindit in persona vnus rei: an aliq; noceat? Dic, aut liberatio rescinditur in persona illius, cui facta est principaliter: & alteri nocet: vt ff. ad Velleia. l. si pro vno. & ff. de his quæ in fraud. credi. l. fin. in prin. Idem ab initio in eius persona ipso iure non valuit: vt l. si sponsus. §. j. ff. de dona. inter virum & vxorem. Et prædicta puto vera, nisi iste actus, per quem liberatio cōtingit, dolo creditoris intercesserit: argu. l. si Titius. ff. de fideiuf. de solu. qui res. circa princip. Si verō rescissio contingit in persona eius, ad quem liberatio porrigitur, per

quandam consequentiam: tunc alteri nō nocet: vt d. l. si sponsus. §. j. & de 66 liber. lega. l. si is qui duos. & quod ibi nota. ¶ Quartodecimō quæro, & vltimo generaliter de qualibet exceptione, vtrū exceptio competens vni ex reis debendi, porrigatur ad aliū. De exceptionibus loquor, de quibus §. nō est dictū specialiter. Et dic, aut exceptio est merè personalis: & tunc ad aliū nō porrigatur, sicut nec ad fideiussores porrigitur: vt ff. de excep. l. exceptio. cum limi. Aut sunt aliæ exceptiones, quæ ad fideiussores porriguntur: & tunc aut fuit color quæsitus, quia in veritate fideiussor erat: & nō erat correatus: & ad eū nō porrigit: vt l. si mulier. §. pe. ff. ad Velleia. Aut nō fuit color quæsitus: & tunc aut erāt socij, & vnus exceptio porrigitur ad aliū: vt l. si duo rei. ff. eo. Aut non erant socij: tunc si quidē obligauerunt se ex causa onerosa: quia mutuō acceperūt: & tūc eatenus cōpetit exceptio alteri, quatenus ad eū, cui sine dubio exceptio cōpetit, peruenit ad pecuniā: vt d. l. sed Iulianus. §. Itē si duos. ff. ad Mace. Si verō obligauerūt se ex mera liberalitate: tūc exceptio vni competens nō prodest alteri, si non sunt socij: vt d. l. si duo. ff. e. l. si ex duobus. §. j. Quarto principaliter est videndū, qualiter vni cōtra alium succurratur: & primō circa duos reos debendi. Ad quod inuestigandū est, an videantur inuicem fideiubere. Ista quæstio tangit hic, & ff. eo. in multis locis. & in l. vir vxori. in fi. ff. ad Velleia. & de fideiuf. l. V rannius. Et fuit magna cōtrouersia olim, & hodie. Mar. Sil. tenet qd videntur inuicem fideiubere. Io. contra, scilicet qd nō videtur, nisi sint socij. Azo. distinguit vt nō. plenē in d. l. vir vxori. & ibi gl. tenet opi. Azo. in aut. eo. in prin. sed gl. hic tenet opinio. nem. Io. ¶ Sed contra omnes oppo. fideiussor non obligatur nisi verbis: vt j. tit. j. l. blādītus. ff. de verb. obl. l. v. §. fati acceptio. & mand. l. si hæreditatē. §. si. Sed duo rei possunt re cōstitui siue verbis: vt j. eo. l. propter. ff. eo. l. eandem. ergo nō videntur fideiubere inuicē. Dy. tenet opi. Azo. & ad istā rationem rñdet, qd illa ratio cōcludit in fideiussore expresso: se cus in tacito. Pe. & Iac. de Are. & Cy. sequendo eos dicūt qd duo rei nullo modo vident inuicē fideiubere: nā in duobus reus quilibet debet se obligare in solidū: nec attenditur ad quē pecunia peruenit principaliter: vt j. eo. l. propter. §. si cer. peta. l. si nō singuli. sed scdm eos, qui dicūt eos inuicē fideiubere hoc nō esset: ergo &c. Præterea, nō reperitur iure Digestorū nec Codicis, qd duo rei habeant beneficiū diuisionis: ergo &c. Itē hoc lege nulla cauetur qd videatur fideiubere. In hoc residet Cy. hic post multa verba. Vides ergo qd ex prædictis omnibus nullā habes claritatem. Quid dicemus? Iac. de Bel. disputauit istā quæstionē, & posuit eā in aut. eod. & ibi melius attingit veritatē, qm aliquis: tamē multū obscure loquit. Tu ergo clarius, & melius dicas, ad declarationem huius materiæ: & scire de 68 bes qd ex fideiussione cōtrahit duplex obligatio. Vna, qua fideiussor obligatur creditori: & illa semper cōtrahit verbis, vt §. dixi: & talis semper habet beneficiū diuisionis: vt j. tit. j. aut. præsentē. nec ager beneficio athen. de duo. reis. & iste est propriē fideiussor respectu creditoris. Est & alia obligatio, quæ cōtrahitur inter reū, & fideiussorē: & ista cōtrahitur cōsensu: nā reus videtur mādare fideiussori qd soluat: vt l. indebitam. ff. de condi. inde. Et de hoc loquitur titu. manda. & illo modo consideratur fideiussor respectu ipsius debitoris. Itē fideiussor potest intelligi strictē, qd alienæ obligationi accedit: vt ff. de fideiuf. l. j. & l. fideiussor. Potest etiā accipilargē omnis: qui est obligatus pro negotio, quod ad alium spectat, nō ad se: & illo modo sumitur in tit. ad Velleia. & §. ad Velleia. l. j. Si ergo quæritur, an duo rei videantur inuicē fideiubere. Dic: qd sic in duobus casibus tantū, scilicet si hoc est actū expressē: vt ff. eo. l. reos. vel est color quæsitus: vt ff. ad Macedonia. in l. sed & Iulianus. §. j. Sed in istis duobus casibus habent beneficiū diuisionis de fideiussoribus: nec esset necesse beneficiū de duobus reis. Extra istos duos casus non videntur fideiubere inuicē respectu creditoris. Hoc dicit gl. in l. sed Iulianus. §. j. Et hoc modo intelligendo, verū dicunt. Vltimō tamen. Aut quæris vtrum videatur inuicem fideiubere quo ad actionē dandam inter reos, & assumendo fideiussorē largē: tunc ad duo rei sunt cōstituti ex mera voluntate, & liberalitate: & tunc verū dicit Ioan. qd videntur inuicem fideiubere, si sunt socij, aliās nō: vt in l. in lege Falcidia hoc esse seruandum. ff. ad legem Falci. Aut nō ex mera liberalitate: puta quia pecuniam, quam promiserunt, receperunt: tunc vera est opinio Azon. quia eatenus videntur fideiubere alter pro altero, quatenus in veritate negotium ad alterū pertinet: vt d. l. vir vxori. ad Velleia. & ibi no. de in rem verso. l. si pro patre. §. fin. & ad Maced. l. sed Iulianus. §. itē si duos. & in istis duobus casibus non habent beneficiū de fideiussoribus, sed habent beneficiū athen. de duob. reis. quia expressē inducuntur in isto casu, quādo talis alternatiua fideiussio inducitur, vt dixi §. in q. ij. principali. Et prædicta sunt vera in duobus reis, qui obligant expressē: sed in his, qui obligantur tacitē, vt plures tutores, illi nō sunt propriē fideiussores: tamen iure antiquo conueniebantur exemplo fideiussorum: vt l. j. §. nunc tractemus. de tut. & ra. distr. Ex his appareret tibi veritas huius materiæ. ¶ Secundo quæro: quia hac l. j. dicitur in text. 70 ¶ quod si vnus soluit, ab altero repetit: quæro qua actione repetat: & an hoc verū sit indistincte: tamē quicquid dicat, hæc est veritas. Aut duo rei obligantur ex mera liberalitate: & tunc aut sunt socij: & vnus soluit repetit ab alio, actione pro socio. Aut nō sunt socij: & nullo modo repetit: vt d. l. in lege Fal. hoc esse seruandū. ad l. Fal. Aut nō obligatur ex mera liberalitate, & tunc aut totū negotium pertinet ad soluētē, vt puta: quia to 72 pecunia

ta pecunia puenit ad eū, vel alio modo: & ille nihil repetit. Aut negotiū pertinet ad aliū: & tūc ab alio repetit eatenus, quatenus ad ipsum pertinet: & sic in totum, vel in partē, vt hac l. j. & ff. de exercito. l. nec quicquā. de instituto. l. habebat. §. si. & l. seq. Sed qua actiōe ager hic est aduertēdū. Aut plures obligauerunt se ex propria cōuentione: & sic vnus præsente alio: & habet locū actio mādātū: vt l. si remunerādi. §. si passus. & l. qui patitur. ff. mād. de ver. obl. l. Iulianus. §. j. Aut vnus obligat altero absente: & pōt contingere, vt s. dixi in viij. q. principali, & sequenti quæstione: & tunc aut socij: & repetet alter ab altero actione pro socio: vt d. l. nec quicquam. de exerci. Aut nō sunt socij: & tūc nō habēt bñficiū diuisionis: & sic negotium nō poterat expediri pro parte: & tūc aut debitu fuit contra etū ratione alicuius rei corporalis, ita q cadit in iudiciū cōi diuidūdo & tunc repetit cōi diuī lūdo actione: vt l. habebat. in §. si. de instit. Aut fuit cōtractum debitu simpliciter: vt quia pecuniā acceptā diuiserūt, & quilibet cōuertit in suos vsus: & tūc habet locū cōdictio ex hac lege, cū non sit cautū quo noīe actionis agat. Si verō habebāt bñficiū diuisionis, & sic negotiū poterat expediri pro parte: & tūc habet locū actio nego. gesto. & eodem modo pōt intelligi hęc gl. ar. ff. de neg. gest. l. si cōs. ff. fa. circi. l. hęc de s. §. si vnus. cū simi. & scđm hanc distinctionē debet intelligi l. si in rē.

71 s. si cer. per. & quod no. s. loc. l. si diuisa. ¶ Tertiū quæro, quid de pluribus tutoribus, curatoribus, & administratoribus ciuitatis, si vnus soluit qualiter repetet ab altero. Dic vt no. plenē in l. j. §. nūc tractemus. ff. de tut. & ra. distra. s. de transac. l. j. ff. de neg. gest. l. lex factō. ff. ad muni. l. Imperator. §. si. cū l. seq. ¶ Quartū quæro, quid in plurib⁹ depositarijs, & comodatarijs, qui in obligatiōe secundaria, quæ cōtrahitur ratione doli, vel culpa tenent, vt duo rei. Iac. de Bel. dicit, q vn⁹ solut⁹ nō habet actionē, nisi sibi cedatur: vt l. vnde queritur. ff. cōmo. Ratio est: quia lege cautum non reperit. Contrariū dico, quia in his est, sicut in pluribus tutoribus, qui in hoc æquarantur: vt ff. de posi. l. j. §. si apud duos. ibi dū dicit, exēplo duorum tutorū. ¶ Quintū quæro, pone q vnus ex duobus reis, suo iuramēto liberat aliū, an ab alio poterit repetere tanquam si soluisset. Vide q sic: quia iuramentū habet vim solutiōis. Contrariū dicit gl. & bene, in l. duobus. §. si fideiuss. de iureiur. & dic vt ibi. ¶ Sextū quæro, an ille, cui facta est acceptilatio, possit ab alio quē liberauit, repetere, sicut si soluisset. qvī def: quia acceptilatio habet vim solutionis, vt dictū est. Tu distingue, aut fuit ei acceptolatu causa remunerationis, aut nō: vt l. idēq; in fi. cū l. seq. ff. mād. ¶ Septimū quæro, qd si vni⁹ culpa fuit alter ex correis dānificat⁹: an ille dānificatus possit petere. Dico q sic: vt d. l. j. §. nūc tractemus. de tu. & ra. dist. ff. de po. l. j. in fi. §. si apud duos. & dixi s. in q. proxi. ¶ Octauū quæro, qd si in plurib⁹ reis credēdi vnus recipit solutionē, an alter possit repetere ab eo, & qua actiōe. Gl. videt dicere, q petere pōt actione negotiorū gestorū, vt ff. de cōdi. inde. l. frater à fratre. circa prin. glo. magnē. Idē no. ff. de leg. ij. l. si Titio aut Seio. Alibi dicit gl. quod ita demum est cōdicandū si sunt socij: vt no. ff. de sol. l. q hominē. §. j. & sic est falsa gl. in l. si Titio aut Seio. ff. de leg. ij. & vide tex. in l. in lege. Falc. hoc esse seruandū. ff. ad l. Fal. Distingue, aut sunt plures rei credēdi ex cā merē lucratias: & tunc alter alteri qd exegit cōdicare nō tenetur, nisi sint socij. vt d. l. in lege Falcidia hoc esse seruandū. & quod nō. in d. l. qui hominē. §. j. Aut sunt constituti ex causa onerosa: & tūc aut negotiū verē spectat ad eum, qui solutionē recipit in totū: vt quia tota pecunia sua fuit mutuata: & tūc alter ab altero nihil repetet. arg. l. sed Iulianus. ff. ad Maced. §. nō solum. & §. se. Aut negotiū spectat ad alium, cui nō est solutum in totum, vel in partē: & iste quantū ad eū spectat, repetet ab alio: vt l. si in rē cōi. ff. de noxali. & per regulā positā ff. l. cer. pet. l. si me & Titiu. Et quia duo rei debēdi, & credēdi æquarantur: vt ff. eo. l. ij. sed in reis debēdi hoc est: vt in hac l. pxi. dictū est, ergo & c. & dic vt etiā statim p babil. clarius. Sed qua actione repetet, dubitatur. Aut sunt socij: & repetet actione pro socio. Aut nō socij: & tūc aut tale debitu est cōtractū aliter quā de re cōi: & tūc aut fuerūt cōstituti duo rei credēdi simul, & vnus altero præsente: & locum habet actio mādātū: quia patior te stipulari ex re mea, videor mādare vt ad meā vtilitatē stipuleris: vt l. si mulier. ff. de iur. dot. Facit qd not. ff. sol. matr. l. quæ dotis. & eo. tit. l. post dotē. scđm vnā lec. Aut fuerūt cōstituti duo rei credēdi in absentia: quia vnus sub memoria alterius stipulatur, etiam ex interuallo, vt ff. eo. l. ij. & dixi s. in j. q. prin. in xij. q. & tūc puto cōpetere act. nego. gesto. & sic intelligit gl. l. frater à fratre. ff. de cōdi. inde. arg. ff. de neg. gest. l. pe. Facit de verb. obl. l. Iulianus. §. qui fundum

77 & Insti. de verbo. obl. §. si quis alij. & quod ibi no. ¶ Nonū quæro, quid si vnus ex reis credēdi, ex facto suo aliquē liberauit: vt puta, acceptilatiōe, vel quoquo alio modo: an alter possit ab altero repetere? Rñ. sic, eo modo: ac si solutionē recepisset, per hunc tex. & optimē ff. de iur. do. l. vir ab eo. Gloss. hoc expressē dicit in l. si vnus. ff. de pac. in prin. super verbo, nouare, quæ dicit vnum nō posse nouare, quin socio teneatur. ¶ Vltimū est videndū de actione, quæ debet cedi vni ex correis debēdi: an, & quādo, & quo iure, & inquantū cedi debeat: & qd si cedi nō pōt, & multa alia, quæ gl. tangit hic, & s. de transac. & l. j. & ibi per Cy. & ff. mād. l. Papi-nianus. de sol. l. Modestinus. & ibi per Dy. & j. ti. j. l. cū alter. & ibi per Cy. quæ omnia omitto, quia longa est repetitio per se repetita.

Quoniam quidam. Interpellatio vnus ex reis pmit tēdi prodest, & nocet oībus cor-reis. h. d. hęc singularis lex.

De fideiussoribus & mandatoribus. Rubric.

S V M M A R I V M.

1 An quando bona publicantur, debitor liberetur?

2 Exceptio adherens rei, quæ competit etiam fideiussori.

LEX I.

Si Lias. Publicatio bonorum debitoris, fideiussorē nō liberat. h. d. ¶ Oppositio, q cōpetit principali, cōpetit fideiussori: vt l. defensionē s. de excep. Hic dicit cōtrarium, quare malē. Sol. Dicit glo. illa regula loquitur in exceptionibus, quæ cōpetūt integro manente statu: sed hic status eius est mutatus: ergo & c. Ista solu. nō placet. Dicendum est ergo, vt statim dicō. ¶ Quæro, quādo bona publicantur, an debitor liberetur. De hoc habemus gl. cōtrarias. Glof. enim hic dicit, q liberatur ope exceptiōis: vide eam, q est prima in fi. Alibi dicit glo. q liberatur à ciuili. & romanet naturalis: vt l. vbi. un. q. ff. de fideiuf. Alibi dicit glo. q liberatur à ciuili & naturali: vt l. si debitori. ff. c. Dubitat alibi, nec determinat ali quid in l. vlt. de duo reis. Veritas est, q liberat ab vtraq; obligatione: nō q obligatio tollatur, sed in fisco tanquā in successorem trāsferatur: vt d. l. si debitori. & ibi not. Solummodo ergo persona ab obligatione eximitur, obligatione remanente firma. Per hoc cessant cōtraria: nam qd dicitur, q exceptiones, quæ cōpetūt reo, fideiussori etiam cōpetunt: verum est in exceptionibus rei cohærentibus: vt l. exceptiones. ff. de excep. Sed ista nō est huiusmodi: ergo & c.

LEX II.

Creditori. Fideiussori soluti, tenetur creditor cedere actionem personalem, & hypothecariam. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

1 Fideiussores idonei habent beneficium diuisionis, ex epistola Diui Adriani.

2 Plures fideiussores simpliciter accepti intelliguntur in solidum.

3 Expressio eorū quæ tacitè insunt, nihil operatur.

LEX III.

Non rectè. Expressio eorū quæ tacitè insunt, nihil operatur. h. d. & ad hoc quotidie allegat. ¶ Quatuor habes hic notāda. Primo, q est in potestate creditoris eligere fideiussorē, vt debitorē: hoc tū recipit correctionem, vel limitationē p auct. p sēntē. ¶ Scđo not. q fideiussores idonei habent bñficiū diuisionis, ex epistola diui Adriani. ¶ Tertiū nota q plures fideiussores simpliciter accepti, intelligūtur in solidum. ¶ Vt Insti. eo. §. si plures. secus in pluribus principalibus vt l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. reis. Itē secus in his, qui intercederent obligationem, in se principaliter assumendo: vt no. s. ad Velleia. si patet nā ¶ Vltiō no. q expressio eorū, quæ tacitè insunt nihil operatur, vt plenē habuisti in l. ij. ff. de leg. j.

Nouatione. In stipulatione nouate, nō intelligitur repetitus fideiussor in dubio. h. d.

Vre nostro. Istam legē habuisti in l. non rectè. & ibi no. s. eod.

Sipater. Subscriptio, quam quis facit vt testis, nō obligat eū vt fideiussorem. h. d.

Sicreditor. Qui non seruat fines mandati, non habet actionem mandati. h. d.

Rideiussor. Nota hanc legem ibi ante condensationē. Ex ordine innuit, q exceptio diuisionis sit perēptoria: & sic posset op-

2 ¶ Cum quidā. Vide Bar. in l. eū qui. §. fin. ff. de sol. & in l. duobus. ff. eo.

b ¶ Si Lias. De ista materia dic per eū in l. si verō. & in l. de die. q satisf. cog. ver. quæro, an quādo bona. vtrū bonis publicatis liberetur debitor ab obligatione. Quid autē in exbannito, an liberetur fideiussor, vide Bart. in l. si verō. qui satisf. cog. in verli. not. q obligatio. hoc tenet Bart. & ibi tenet in l. si marito. in prin. ff. sol. matr. ¶ Non rectè. Per auct. p sēntē. quam auct. alle. Barto. in l. hoc iure. ff. de verbo. oblig. & in l. ij. §. si quis. ff. quod quisque iuris.

d ¶ In auct. p sēntē. De materia huius auct. & limitatione ad eam vide p Bar. in l. Marcellus. ad fi. ff. eod. & ibi post eum. & Bar. & tex. & glof. in l. decē. de verb. obli. Et adde ad materiam huius auct. §. nos autem. de fideiuss. in glof. not. de promissore si dicatis, & obligo me tanquam principalē. de quo per Bar. in cōsilijs suis, in consilio quod incipit si Titius. Et adde ad hanc auct. dictum Bal. in l. ij. s. de excep. rei iudi. De quo no. p Ale. in l. qui vsum fructum. ff. de verbo. oblig. & vide Bar. & ibi not. in l. ij. §. si is. pro quo. circa fi. ff. quod quisque iuris.

c ¶ Intelligūtur in solidum. Nota per Bar. plenē in l. reos. de duo. re.

f ¶ Nouatione. Plenē in l. alia. ff. de nouatio.

Secunda Bartoli super Codice.

Cū alter. Et istū text. limita nō habere locū in fideiussore, q̄ tacite obligat: vt puta, in præsencia dixi alicui do tibi fideiussorē: & ille præsens tacet & cōsentiat: quia tacite obligat. Ita limitat istū text. Imo. in l. ij. §. ff. sol. mat. Ad qd̄ in super vide text. in l. cū ostēdim⁹. §. ff. de fideiuss. tu. Secus in obligatiōe mādatōria. l. Lucius. ff. c. Itē fallit in casu Ang. qū citaretur fideiussor in iudicio. l. cū ostēdim⁹. §. ff. de fideiuss. & ibi per Dy.

Vm alter. ^a Fideiussori solūti, debet cedi actio cōtra principalem, & cōtra fideiussores. ^b Vides ergo q̄ obligatio fideiussoris, semper cōtrahitur verbis: vt hic, & l. v. §. satisfaccere. ff. de verbo obliga. & Instit. eo. §. ff. & c.

Si Barfatorē. ^a Inuētus dicit, qui psonaliter capif. h. d. ^b No. tergo q̄ verbū inuētus, vel inuenire, nō verificat̄ in solo aspectu, sed apprehēsiōe requirit. De hoc in l. j. in prin. ff. de acq. pos. & l. nunq̄. §. thesaur⁹. de acqui. re. do. Et per hoc dicimus, q̄ si statūtū dicit: si quis inuētus fuerit cū armis, & c. si nō est captus, nō dicitur inuentus: quia non sufficit sola visio sine captione, & c.

Liberū fuit. ^a Ex diuisione actio nis, quā creditor in ter fideiussores spōte facit, exceptio patet fideiussoribus cōpetit. h. d. Istā legē, & l. reos. j. declarauit vobis in l. si creditores. §. de pact.

Reos. ^a Electio nō nocet creditori, qn̄ ad alium possit redire. h. d. h. c. ^b lex: secus in diuisione: vt §. l. proxima.

Sancimus. ^a Ista lex est singularis multū. Qui promittit alium exhibere ad tempus, finito tempore potest intra sex menses moram purgare eū exhibendo, vel eū idonee defendēdo: quo tpe elapso nō auditur. Item, casus superueniens intra tēpus primū, liberat promissorē: secus si eueniat intra tempus ad morā purgationē cōcessum, h. d. h. c. ^b lex. ^c No. ex lege ista, q̄ post morā cōmissam datur spatium sex mēsiū, ad eā purgandā: qd̄ est speciale hic, in eo qui promittit aliū exhibere: secus si promissor exhibere seipsum: vt l. si post tres. ff. si q̄ cau. ^d Nota. q̄ iste, qui promittit alium defendēdo, q̄ mulier inuēta cū per līs puniat: nō possit puniri, nisi apprehēdat. Vide tū qd̄ dixi post Bar. l. j. & vide Ang. in aut. de san. epif. §. reuerēdissimos. & Bal. hic, & vide §. de peti. bo. subla. l. j. & ibi vide aliqua de verbo cōprehēsus, & cuius. Et de verbo inuentus, adde Bart. in l. nunq̄. nuda. ff. de acquir. re. do. & hoc qd̄ Bar. hic dicit, Pau. de Ca. il. sed & si filio, ff. de consti. pecu. ff. de condi. sine cau. Ad quod pondera gloss. ibi super verb. inuenierit.

Sancimus. Nō est alibi, & pccat etiā in criminali, no. Spe. in tit. de armis. §. si. ver. sed qd̄ si fideiussor. Cōtrariū dī tenere Gul. in l. pe. in prin. ff. de pub. iu. Sed ibi Imo. in viij. char. tenet primā opi. & gl. parua hic, & gl. in l. ij. ff. de cust. reo. & ibi, q̄ possint huic legi renūciari. dicit Bal. l. q̄ crimē. in xij. q. qui accusare. & h. c. lex procedit etiā si iuramentū interuenierit. Adde dicitis in hac lege quæ consuluit Pau. de Cast. consi. clxviij.

Est speciale. Vide Bart. in l. si insulā. de ver. obli. v. j. q. & Bart. in aut. ei qui de temp. app. in prin. in pulchra q. de qua hic per Bald.

Si fideiussor. Vide Bart. in l. si ita stipulatus. in ij. opp. de verb. obli.

In causa publica. Adde quod no. Bart. in l. j. in fi. ff. iudi. solui.

Aut fideiussit in scriptis. Dicit Bal. in l. j. §. ff. qui satis. cog. in lectura antiqua: q̄ si quis promittit, non respectu litis, sed respectu iudicis, vel par tis facere istam promissionē de rēpresentando, perpetuō tenetur. Alleg. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ff. de fur. vbi hoc non probatur. & Bart. ibi contrarium videtur velle.

Generaliter. Et si sit facta iussio in omnia bona alterius, est text. & ibi Bar. in l. hæredes. §. quod si. ff. c. vbi post Bart. in prin. concor. glo. in l. nō

solūm. §. morte. ff. de ope. no. nun. quæ allegat istum textum

Delegatio. Hanc legem limita vt in l. si non fortem. de condi. inde. viij. col. & vide quod dixi in prin. l. ij. sol. mat. & Bal. ibi limitat hanc, nisi creditor fuisset certioratus: sed Imo. econtra.

Si delegatio. Istam legem intellige, qn̄ apud eū, qui celsit, aliquid remanet, puta actioes adiectæ. secus quā do nihil remanet: & quia cedens habebat vtiles. Ita intelligit hunc text. Bart. in l. ex affe. ff. ad Treb. Qualiter autē hęc denūciatio debeat fieri creditori per cessionarium, vide Bart. in l. j. in prin. in xj. q. de oper. no. nun. & hic vide Bal. in l. ij. §. quod met. causa. Istā legē limita secundū Bal. nō habere locū in cōcessione facta, ex vltima voluntate: quando tunc nullus cedens poterit agere cōtra debitore, per tex. in l. si pecuniā. de legat. j. Nam ibi debitor depositari⁹ condemnatus fuit de restituendo debitum depositum extraneo: nam testator celsit iura sua Titio contra depositariū: & hæres cogit cedere actio nem Titio contra depositariū l. si seruus. §. margaritam. ff. de positi. tamen ibi nullo casu. hæres cedens agere poterit contra debitorem: imō exceptione repellitur: vt ibi per Ang. No. secundūm Bal. ibi, qm̄ dicit, q̄ omnis cedens non potest agere: q̄ debitor fuit grauatus de restituendo: secus si ab ipso debitore fuisset primū

Si fideiussor. ^a Hęc est singularis lex. Qui alium in iudicio fisti promittit sine scriptis: filis negligitur intra cursum quatuor mēsiū, liberatur. h. d. primū. Item in causa publica promissio in dubio intelligitur in scriptis facta: secus in causa priuata. h. d. h. c. lex. ^b Oppo. & videtur q̄ fideiussor de iudicio fisti teneat vsq̄ ad sententiam: vt l. Græcē. §. & post litē. ff. e. Solu. Dic tria verba: qn̄q; quis pmitit aliq̄ exhibere intra certū tēpus: & tūc habet locū lex proximi. Qn̄q; pmitit aliq̄ aliq̄ exhibere. vel listere simplr: tūc aut pmitit hoc, cū nulla lis esset, in qua eius persona req̄rebat, sed alia causa: aut hoc promittit in litē, seu litis occasione. Primo casu, aut fideiussit in scriptis: & tunc aut in causa publica: & idē. Aut in causa priuata: & liberat p̄ cursum quatuor mēsiū: vt in hac lege. Si verō fideiussit in litē, seu litis occasione: tunc si qd̄ actor differt, & negligit litē: tūc idē qd̄ dixi §. qn̄ promissio facta nō fuit litis occasiōe. Si verō nō negligit, sed litē prosequitur: tūc teneat exhibere reum, vsq; ad sententiā: vt d. l. Græcē. §. & post litem. ff. eo. quæ perpetuō tene menti.

Generaliter. ^a Per electionē vnus, nō liberat alius reus, vel fideiussor, vel corceus, vel confideiussor: & quod potest fieri per pactum, potest fieri per legem. hoc dicit.

De nouationibus, & legatio. Rubri.

LEX I. **D**elegatio. ^a Delegatio debitoris nō potest fieri, nisi consentiente debitore: secus in nominis venditione. h. d.

LEX III. **S**i delegatio. ^a Hęc est singularis, & multū not. lex apud eū, qui mādauit, seu celsit actiōes, remanent directæ: & idē ei pot solui, nisi in tribus casibus hic ex-

legatum, & nō fidei commissum. Ita dicit volendo limitare hanc limitationem: dicit tamen q̄ dictū Bal. erat menti tenendum, Et hanc legem limitata per Bal. in l. j. pe. col. in vers. secūdō quæro, quid si procurator. §. quā do prouo, & ibi vtrum sententia lata contra dominū per debitorem obsit cessionario. Et hanc legē in eo, videlicet quando denūciatū est ne soluat, limitat procedere in tribus casibus: scilicet in depositario, in possessiōe in qui lini, in salario soluēdo: vt in aut. sed iam. & ibi Bal. §. depositi. Et quid si cessionarius præuenit, tamen finita est instantia: an possit cedens agere? Bal. q̄ non, in l. ij. §. mand. & etiā limita hanc legem nō procedere in eo, qui transtulit vtilem actiōem in rem: q̄ nisi interueniat traditio, nō enumeratur directæ: secus in personali. l. cum tibi. & Bald. §. de hæredi. vend. Item limita vt in l. in prouinciali. §. ff. de oper. noui. nunc. Fallit etiā hęc lex quādo negotium re ipsa pertinet ad cessionarium l. si post constitutam, & ibi Ang. ff. de const. pecu. nā tunc præfertur vtilis directæ: vt ibi, Et dum dicitur hic, partis perceptio, & litis contestatio æquiparantur: limita per Bar. in l. qui hominē. §. j. ff. de solu. cum concordan. Item adde, quod i istis tribus præfertur cessionarius cedenti, nisi celsio fuisset facta ob causam, quæ non fuisset impleta l. pacto successorum §. de pact. & ibi not. Bald. & dicit ibi Salic. quod est singularis limitatio ad hanc legem. Quid si iurauit soluere Titio, & Titius successit Seio: an si non soluo sim periurus? Vide Bart. in l. sed si in hac. ff. de in ius vocan. in prin. & not. q̄ isti tres casus non habent locum in vtili actiōe in rem, secundūm Bald. in l. qui tibi. C. de hæred. vel actio. vendi.

Debitor videt quodā modo seruus creditoris.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

Si concurrat ille, qui habet directas, & ille, qui habet vtiles: quis præferatur.

preffis. h. d. Nota istos tres casus in quibus impeditur solutio, quam debitor vellet facere cedenti. Materiam huius legis examinavi multum profundè in l. facta. §. si hæres. ff. ad T reb. Nota ibi tex. quasi à diète & c. q. debitor videt quodam modo seruus creditoris. & vide glo. & simile habes no. in l. fideicom. §. si rem. ff. de leg. iij. Querit glo. quid si concurrat ille qui habet directas, & ille qui habet vtilis quis preferat? Gl. videtur dicere q. ille qui habet directas. quod est cōtra istū tex. q. prius preferat ille q. habet vtilis, nisi denūciat & c. Ideo distingue. Quādoq; actio directa, & vtilis tendūt ad eundē effectū: q. nōq; actio vtilis & directa tendunt ad diuersos effectus, seu cōtrarios. Si tendunt ad cōtrarios effectus: tūc vtilis preferat directā. Exēplū in vtili quæ præfertur directā q. cōpetit dño contra quæ facta est præscriptio, vt l. i. q. emptōis. §. de præscri. xxx. an. Directō em sibi adinuicē aduersant. Quāq; directa & vtilis tendūt ad eundē effectū, vt in casu nostro: directa quæ cōpetit cedenti: & vtilis q. cōpetit cesionario ad vnū & eundē effectū cōpetunt: tunc aut ille qui habet vtilē habet cōm ab eo q. habet directā: & vtilis preferat directā. hic est casus hic. aut nō habet causam ab eo: & tunc aut directa cōpetit ei, ad quæ negotiū principaliter spectat. vtilis verō cōpetit ei ad quæ spectat p. quādam cōsequētiā. & econuerso. Primō casu directa preferat vtili, vt l. qua rōne. §. literę. de acq. re. do. & ibi no. & l. j. de lo. pu. fru. Secūdo casu vtilis preferat directā, vt in causę. in fi. de pecu. Tertio casu principali q. nō vtilis & directa respiciūt diuersos effectus: tūc nulla alteri præfertur, sed qualibet suū effectū p. sequit. Exēplū in directa quæ cōpetit dño, & vtili quæ cōpetit emphyteute, feudatario, & similibus. Nam dñs præfertur in vindicatione sui domini directi: & emphyteuta præfertur in vindicatione sui domini vtilis, vt ff. si ager vec. vel emphy. pe. per totum. & ff. de superfi. l. j.

S V M M A R I V M.

Quādo procurator est factus ad pecuniā recipiendam si confiteat sibi solutam esse, nō sequitur absolutio, sed requiritur vera solutio.

Non abstulit. Qui est factus procurator ad recipiendā pecuniā alio mō liberare nō pōt. h. d. no. lex. Querit q. nō procurator est factus ad pecuniā recipiendā nō sufficit si confiteat sibi solutā esse, sed requiritur vera solutio, vt sequat absolutio. Aliud em est confiteri se recepisse: & ideo facias q. in instrumento dicatur, habuit, & recepit, vel verē dedit, & numerauit.

Nouationum. Hodie nouatio in dubio nō inteligit facta, nisi specialiter exprimat. h. d. Materiam istā dic vt dixi in l. q. vsum fructū. ff. de verb. ob. in l. pe. aliā n. ff. de noua. vbi tractauit de materia istā nouationis voluntarię quæ fit per stipulationē æquē principalē. Qualiter autē nouetur per stipulationem pœnalem, dixi in l. ita stipulatus. de ver. ob. & Cy. hic tractat, & non dicit vnum bonum verbum in ista materia.

De solutionibus & liberationibus. Rubrica.

LEX VIII.

Vsuras. Tenementi istum textum quod quis non potest cogi quod debet in vno loco, soluere in alio, nisi ex causa. Causas autem enumerat glo. quam vide.

Inquisitio. In generali sermone non continetur persona loquentis. h. d.

Cum pro pecunia. Nō debet quis petere id cuius contrarium non esset postulaturus. h. d.

De acceptilationibus. Rubrica.

LEX I.

Lam tibi. Pupillus cum autoritate tutoris, potest per acceptilationem liberari. h. d.

LEX II.

Sidonationis. Per Aquilianam stipulationem, & acceptilationem insequutam omnis tollitur obligatio, nisi per restitutionem restitueretur. hoc dicit hæc lex.

De euidtionibus. Rubrica.

S V M M A R I V M.

An sumptus quos facit emptor in lite à venditore illos recuperet. LEX I.

Empstor. Venditor hæreditatis nō tenet de euidtione rerum singularium nisi specialiter sese ad hoc astrinxerit. hoc dicit hæc no. l. & est mēti tenēda. Querit circa hæc legē glo. querit vnā quæstionē, vtrum sumptus quos emptor facit in lite à venditore recuperet. Breuiter de emptore hæreditatis, si quē facit expēsas in

lite rei singularis illos sumptus nō repetit, vt hic. sed si faceret expēsas in lite vniuersalis hereditatis, vel emptor rei singularis faceret expēsas in lite directę: tunc est dubium. Finaliter gl. determinat hic, quod si quidem potest agi pro re principali ad interesse: puta quia euidtio est sequuta: tunc repetit etiam sumptus. Si autem non posset agi: quia euidtio non est sequuta: tunc non potest repetere sumptus, vt i. eodem. l. si status. in fine. hoc est verum, nisi sint promissę, vt l. venditores. ff. de ver. obli. Ego ibi examinavi hunc articulum, & teneo cōtra istam gl. videlicet q. sumptus posset repetere: primō per id q. d. no. in l. stipulatio ista habere licet. in glo. magna. vbi dicitur q. ista stipulatio ad expēsas committitur, sed venditor tenetur emptori habere licere, vt l. emptor. in fi. ff. de act. emp. ergo & c. Præterea, venditor tenetur statim mota lite emptorem defendere. ff. eo. l. si plus vel minus. §. mota q. Sed ille qui tenet ad aliquem defendendum, si non defendit, tenetur ad interesse, vt l. cū quærebatur. iudica. sol. ergo & c. Et ex hoc apparet responsum ad omnia quæ gloss. hic dicit. Nam fateor quod non agitur tanquā re euidta, sed agitur tanquā defensione nō facta ad interesse. Item nō potest dicere quod emptor gesserit negotium suū: imō gessit negotiū venditoris cū ipse teneat defendere. Non obstat i. eo. l. si status. vt ibi dicit. & plenius dicit vt dixi in l. venditores. ff. de ver. obli.

LEX II.

Quoniam. Donator non tenet de euidtione nisi promiserit. h. d. Querit glo. hic, & distinguit vtrū donator teneatur de euidtione. quam vide, & no. Similiter glo. habes in l. Aristo. ff. de dona. & dic vt ibi.

LEX III.

Quoniam. Antequā res euincat non potest emptor contra venditorē habere regressum. h. d. hoc verum nisi in casibus. quod dicit vt in glo.

Super prædium. Datio solutū similis est emptioni, & simili modo de euidtione agitur. h. d. vt vidistis in l. libera. §. de sen. c.

Ex his prædiis. Hæc est bona lex, & menti tenenda antequā res tradat, vel pretium soluat. pōt emptor petere, vt pignoris obligatio dissoluatur. hoc dicit. & est bona lex.

Non dubitatur. In cōtractu emptio debetur euidtio. etiā si nō promittatur. h. d. & bonum casum habet multum.

Antore. Sufficit q. denūciat principali, licet fideiussor ignoret. h. d. hæc bona lex.

S V M M A R I V M.

Venditori scienti litem motā est denunciandū. §.

Empstor. Emptor de euidtione nō agit si nō denūciauit, vel contumax fuit: vel si per iniuriam iudicis cōdemnatur. h. d. Querit gl. nunquid si venditor sciuit, an ei debeat denūciari. Gl. hic v. dicere q. nō. Idē Dy. in c. eū qui certus. de reg. iu. li. vj. Dixi tibi hoc anno cōtrariū: nā in denūciatione q. continet nudā notificationē pcedit illa regula eū q. certus & c. vt l. j. in fi. ff. de actio. emp. de peti. har. Litē veniūt. §. petiā. Sed ista denūciatio continet aliquid, scilicet inuitationē ad aliquid faciendū, scilicet quod veniat ad defendendum, seu q. d. liti assit. vt l. j. §. de pericul. & commo. rei vendi. & ibi dixi. & s. eodem. l. si parentes. & l. empti. vnde requirit ista notificatio, vt l. denūciafle. §. de adul.

Licet enim sciam litem esse motam: tamē ego nescio si tu velis q. veniam ad defendendum, vel ad assistendū liti: fortē tu confidis tantum de te quod sufficit.

Non abstulit. De isto tex. vide Bart. i. l. iij. sol. mat. Adde Bar. i. l. iij. ff. si cert. pe. Ange. in l. nā & nocere. ff. de pac. & Bal. & Ang. i. l. j. §. j. C. de acq. pos. ass. de qua. p. sc. ibi materia ista dicit. & dicit q. habes p. Imo i. l. iij. §. si ex cōuētiōe. ff. de re iudic. adde ad hanc legem Bal. cōsi. cccij. lib. j.

Nouationū. Circa istā nouationē vide Lu. Ro. in conf. cxi. & in cōf. ccix. & Bar. i. cō. cxxliiij. §. i. tertiū promittit mihi illud q. d. aliās debet dici q. d. non est nouatio, sed est fideiussio. allegauit l. si de nouat. vide ibi Bar. And. Barb. p. p. v. p.

Nouationū. An ista lex habeat locū in delegatiōe, vide Ias. i. l. singularis. col. xv. ad med. ff. si cert. pet.

Vsuras. Hæc l. al. Bar. i. l. v. §. si. ff. de ver. obli. & vide q. d. no. dixi post Bart. i. l. j. ff. de eo q. d. cert. lo. & Bald. hic.

Venditore recuperet. Quā venditor teneat ad expēsas emptori, in euidtione. ad dit tñ q. lite pēdet emptor nō pōt petere sumptus à venditore. si dñm Bal. in l. cū testamento. §. de testa. manu. q. verū tenēdo opi. huius gl. & gl. §. de l. cū test. sed Bar. hic reprobat: iō fortē nō pcederet sentētia Baldi. Qui rō. Probat i. l. j. §. si stipulat. de prato. stip. Nō dubitatur. In materia euidtionis vide Lu. ro. in cōf. l. cxxliiij. An. Barb. Emptor. Adde Bar. in l. q. ab sentē. de procura. & adde quod etiam qui recipit rē in solutum debet denūciare. l. libera. vbi gloss. & Bart. §. de s. n. adde an debeat hñe dila-

Secunda Bartoli super Codice.

tionē ad denunciandū. Io. An. in traſt. de dila. in addi. in prin. & q̄ vedito
ri ſciētī litē motā ſit denunciandū, tenet Io. And. in addi. ad Spec. in titu.
de empt. & ven. §. ſi. vbi allegat tex. in ſi. in l. ſi parentes. j. co.

h ¶ Querit glo. Vide moder. in c. ſi. de emp. & vendi.

i ¶ Notificatio. Idem tenet Specu. de empt. & ven. §. ſi. in fin.

a ¶ Si ob cauſam. Ad
de Bar. ad hęc l. me
minerint. in ſi. col.
ſ. vnde vi. Nota qđ
facit iudex pars fa-
cere videtur. Limi-
ta per l. à diuo Pio.
§. ſi emptor. de re
iudicatā. & quod
ibi habetur: nam
in propoſito ibi li-
cet pars non poſ-
ſit recedere à con-
tractu veditiois:
tamen iudex po-
teſt. Secūdo, & ma-
gis proprie ad hęc
limitationem ſecū-
dum Bald. in l. in-
ſtar. de iure ſiſc. lib.
x. & per Angel. in
repeti. §. ex nō ſcri-
pto. Inſtitu. de iu-
re natura. in x. co-
lumna, vbi tenet qđ
iūc factū iudicis re-
pūetur factum par-
tis, quando illud
clauditur ſub admi-
niſtratione iuriſdi-
ctionis: aliās ſecus.
quod not. Item ad
iſtam adde quod
notat Bald. in l. or-
do. & ſ. dixi in ver-
ſicu. modō quæro.
de executi. rei iudi-
ca. & adde quod
dixi ſecundum An-
gel. addendo Bald.
hic per iſtum tex-
tum, qui etiā limi-
tat in facto iudicis,
qui certē proceſſit.
& facit ad no. quæ-
ſtio. Bal. in l. j. in ſi.
colum. in verſic. &
hoc facit ad quæ-
ſtionem. §. ſi ſeruus
extero.

b ¶ Hæredes. Iſtam
l. cum duabus ſe-
quentibus allegat
Bartol. in l. ciuitas.
ſi. ſi certum petā. &
Barto. in l. ſtipula-
tio iſta. in princip.
de verborum obli-
gationibus.

c ¶ Forma. Tene-
menti hanc formā
denunciādi. Idem
dicebat Barto. in l.
non ſolum. §. mor-
te. de ope. no. nun.
Adde quod nota.
in c. ſi. de emptio-
ne & venditione
& clem. cauſam. de
electio. & quod no.
Barto. ibi dixi poſt
Imolā in l. ſi. in fin.
ſi. ſolutio matr. Et de hac forma vide Bald. in l. ſi cum quæſtio. §. eo. & ibi
tenet contra Barto. & ibi Bart. Facit quod not. Barto. in l. j. in xj. quæſti.
de ope. no. nunc. & vide Bal. in l. libera. in vlt. colum. §. de ſenten. & Bart.

S I controuerſia. Si ſit de-
nūciatio, & res euincitur, de euictione agitur: ſecus
ſi non euincatur. h. d.

S I fines agri. Quod p̄ actionē
finium regūdorū
euincitur, in actione ex empto, p̄ euictio-
ne venit: ſecus ſi non euincatur, ſed ex alia cauſa p̄
iudicem adiudicatur. h. d.

E Xceptione. Quē de euictio-
ne tenet actio, et
tanquā fideiuſſorem eundē agentem re-
pellit exceptio. h. d. Nota ſecus in hærede fideiuſ-
ſori: vt videbitis j. cod. l. ſi.

S Iue. Etiañ quā res euincatur poteſt
ad intereſſe agi ſi hoc agat. h. d.

S I ob cauſam. Si veditio
fiat iudice
pars obligatur de euictioe: & ideo eam
agentem repellit exceptio. h. d. ¶ Not.
quod iudex facit, pars facere videtur. Simile vidi-
ſtis §. ſi in cau. iudi. l. j.

S Iue poſſeſſio. Quem de
euictione
tenet actio, tanquā hæredē principalis,
eundem agētē repellit exceptio. hoc
dicit. Secus eſt in hærede fideiuſſoris: vt j. codem
l. finali.

S I per empti. Re euicta
agitur de euic-
tione ad intereſſe pretij, fructum, vel
meliorationum. h. d.

S I cum quæſtio. Re euic-
ta per
ſententiam agitur ad intereſſe: ſecus ſi
ſponte reſtitueretur.

S I ſtatus. Si emptor ſuccubuerit
regreſſam de euictioe
habet: ſec⁹ ſi obtinuerit. h. d. Quod hic
dicit ad veditorē non poſſe reuertī qđ
obtinuerit: non intelligas actione ex empto, qua
ſi res ſit euicta ſed actione ex empto, quali res non
ſit deſenſa: ſicut dixi §. eo. l. j.

S I obligata. Emptoris præſcri-
ptio, prodeſt vendi-
tori. hoc dicit.

S I parentes. Re euicta agitur
de euictione, et
contra venditoris hæredes, nec ex eo-
rum perſona poteſt in integrum reſti-
tutio impetrari. h. d. ¶ No. tex. ibi nec vobis vt de-
ſendatis & c. Ad illud, qđ dixi l. emptor. §. eo. ti.
modum denunciandi dicam vobis j. l. proximi.

S I empti. Etiam ſi poſt longū tem-
pus res euincatur: de euic-
tione agitur, ſi fuit legitimē denuncia-
tum. hoc dicit. Circa legem noſtrā quæ-
ro de forma huius denunciacionis, quam emptor
debet facere venditori. Reſpon. Primò debes fa-
cere venditorem certum, quando lis eſt mota ſibi:
vt §. c. l. ſi cum quæſtio. & ideo puto qđ debeas ſibi
oſtendere libellum publicum. & ei copiam dimitte-
re, aliās eū ipſe non redditur certus qđ lis mota fue-
rit; quare eū ipſe hoc tibi credere debet: qđ certio-
ratione facta debes ei denunciare, vel proteſtari qđ
veniat ad defendendum. Iſta autem verba potes,
quibus verbis vis compoſcere: vel ſcđm formam
l. j. §. de peri. & cōmo. rei ven. vel ſcđm formam le-
gis præcedentis vel ſecundum formam huius l. j.
cod. l. cum ſucceſſores.

in l. qui alienam. §. de procu. & Bal. in l. emptor. §. eo. vbi tenet contra Bar-
tol. ibi. Et hic adde pulchrē Ang. & Imo. in l. cum ex cauſa. de verb. obli.
Cum Bar. concordat Ange. & Imol. in l. executione. §. inſolidum. de ver-
bo. obli. ga.

d ¶ Idonee. Vide in l. à diuo Pio. §. ſi poſt. de re iudic. Nota qđ vbi imminet
euictio i limine cō-
tractus: debet præ-
ſtari fideiuſſor, ad-
de quod no. Barto.
in l. habitationum.
§. ſi. per iſtum tex.
de peri. & commo.
rei vendi. & quæ di-
xi per ipſa iura in
l. commodare. cum
ſequen. ff. commo.
poſt Bart. Si autem
vendidit ſciuiſſet
rem eſſe alienam in
continenti poteſt
ante euictionē con-
ueniri. Textus eſt
ſingularis in l. ſer-
uus quem. in fine.
de act. empt. & gl.
in l. ij. §. eodem. &
Bald. poſt Bart. in
l. j. §. ſtipulatio. de
præto. ſtipul. & ibi
etiā ponit oēs ca-
ſus in quibus caue-
tur de euictione. &
vide not. queſt. per
Bald. in l. familia.
l. j. §. famil. erciſcū.
quando euictio ven-
nit à patre, an ego
teneat ſi imminet
euictio i limine cō-
tractus. Collige ex
notatis per Barto.
aliās Bal. in l. j. §. de
bon. mater. & vide
ibi Bald. qui ponit
an ſi non offeratur
fideiuſſor i caſu hu-
ius legis emptor te-
neat ad vſuras pre-
tij nō ſoluti. & qđ
dicit nota. Adde vt
per Ioan. An. in ad-
di. ad Specu. in titu.
de emptio. & ven-
ditio. §. ſina. prima
additio. Et an ſi via
ſit obuiandi fraudi-
bus, de quibus in
hac lege, vide Ioā.
Andre. eodem titu-
lo. præallega. in §.
primo. verſicu. pri-
mo autem. in ad-
di. incip. facile ergo
crit.

C Vm tibi. Ex ſtipulatione de
indēnitate pot̄ agi:
cum id pro quo res eſt obligata fuerit
ſolutum. h. d.

C Vm ſucceſſores. Re euicta agitur de euictione ſi fuit de
nūciatum, vel nō potuit reperiri, cui
denunciaretur. h. d.

S I poſt. Quādo euictio imminet
in limine contractus, em-
ptor nō cogit ad ſoluendū pretiū, niſi
ſibi caueat idonee. ¶ Hoc dicit hæc no.
lex. ¶ Opp. ff. eo. l. emptori. vbi veditor nō teneſt
cauere de euictione. Sol. hoc eſt verū, niſi in limine
cōtractus euictio imminet. ¶ Quæro vtrū debeat
præſtari ſatisfactio pro illa euictione quæ ex illa
cā tantū imminet: an generaliter? Glo. hoc nō ſir-
mat. Finaliter doctores vidēt velle qđ generaliter
per l. ſi. de reſcin. ven. & tene menti hanc l. Ex hac
em lege ſunt factæ mille malitiæ: nā ſupponit em-
ptor quædā qui litē mouit, vt poſſit habere fideiuſ-
ſorē de euictione: quid em̄ tunc fiet qđ veditor fe-
cit hoc fieri malitiōſe ab emptore. Certē cōpellit
emptor iurare, qđ per calumniā nō facit ſibi moue-
re litem, & eodem modo cōpellitur iurare ille qui eā
mouet, vt §. de poſiti. l. j.

S I quis tibi. Re precepta non timet
vendidit periculum eui-
ctionis. h. d.

S I fundum. Qui emit rem alienam
ſcienter, non habet re-
greſſum de euictione, etiam ad pretium. ſecus
ſi ignoranter. h. d.

E Mptori. Emptor pot̄ ſe defen-
dere, etiam ex iuribus
vendiditoris. h. d.

S I permutationis. In cōtractu permutationis re euicta de
nūciatione ſolemniter facta agitur de
euictione. h. d.

N O n ex eo. Bona fides præ-
ſumitur, niſi pro-
betur contrarium. h. d. De hoc dic vt
in l. cum quærebatur. vt de vi.

H A redē. Quē de euictioe tenet
actio, vt fideiuſſoris
hæredē eū agentē non repellit exceptio.
h. d. hæc ſingularis lex. Et eſt caſus quē nescio ali-
bi. Rationē autē huius legis inueſtiga per te. Tan-
gitur per gl. ff. de lega. j. l. & quidem.

*Creditorum euictionem pignoris non
debere. Rubrica.*

SUMMARIVM.

V Vendens rem tāquam tutor vel curator, licet
non teneatur de euictione: tenetur tamen ſe oſten-
dere talem legitimē.

LEX I.

C Vm iure. Qui vendit
rem iure cre-
ditoris, ad hoc tenetur vt doceat
ſe creditorē alijs potiorē: aliter de
euictione non teneſt, niſi expreſſe
p̄miſerit, vel in dolo fuerit. h. d.
cū. l. ſeq. ¶ Op. §. ti. j. l. nō dubitat. Sol. qñq; qđ vē-

f ¶ Non ex eo. De hoc per glo. & Inn. in c. vigilanti. de præſcrip. & hic qđ
non habet titulum reprobatur à iure ſecundum Bar. no. in l. quemadmo-
dum. §. de agri. & cenſi. lib. xj.

dit rem

Tāquā tutor. No. q. tutor, v. pcurator nō tenet de cuictōe. & vide istū tex. no. Bar. in l. si. s. & si p̄fatā. s. de iu. deli. licet aliq. dicat ip̄m nō bñ di xisse. & adde Bar. in l. pcurator q. p. cuictōe. ff. de p̄c. & i. l. j. ff. de p̄t. sti.

Si filiū. Et de intellectu hui. l. & gl. vide Bar. in l. n. s. si aduer. rē iud. & i. l. post mortē. ff. de adop. An iudei & Saraceni habeāt filios in ptate, vide post Bar. in l. itē in ptate. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. & qualr. p̄bet patria ptas, vide Bal. in l. titia. ff. sol. ma.

Mater lactare. Nota q. mater cogit lactare filiū v. q. ad triēniū. Adde qd legi i. c. si. de cō uer. i. h. del. & i. l. j. s. de i. fa. Fallit nisi ma ter eēt ita nobilis, cui esset verecūdia: ar. l. nepos. p̄culo. ff. de ver. sig. vel qa eēt pau. p̄cula: vt qa vellet lactare extra neos cā lucri. l. sed & si h̄ditas. cū ibi scriptis, ad exhibē. & quod ibi d̄r, itel ligas eēt patre iūto. l. j. in prin. cū glo. in ver. iusta cā. de libe. exhi. vide p. Mo. in l. si cū dotē. s. si aut i sequisimo. i. tex. ibi, oēm talē mulie ri & c. vbi habes no ta. q. mater de do te tenet alere filiū. qd no. & Bal. i. l. ali mēta. s. de ne. ge. & gl. hic i. ver. no. i. et Bal. hic. & Bal. in l. sed & si. s. j. ff. ad ex hi. vbi h̄c l. limitat q. mater non tenet p̄pter inopiā & ne cessitatē laborādi. & Bar. i. trac. alimē. i. & in l. si q. lib. s. si mater. ff. de li. agr.

Cū in adop. Et ista l. & s. admone mus. & s. at hi. q. a. legant in gl. d̄r filiū datū i adop tio nem auo materno, i nō posse p̄ri legiti mo & naturali ab i testato succedere, sunt correcti p. aut. de her. ab intef. s. j. ibi, siue suz ptatis, siue sub ptate sunt constituti. & no. te net Matth. de Ma. in trac. suo de succ. ab intef. in princ. & in n. art. principali. & addit. s. nulla ve rō. i. d. aut. p. que v̄ esse cōcepta ista lex in casu ecōuerso ad primum. s. d̄ctum.

Notarius creat. Adde Bart. in l. nec ei. s. eorū. in fi. ff. de adop.

Nec auus. Adde Bal. i. l. quāuis. in f. col. s. de fideicom.

dit rē vt suā: & tūc de euietione tenet etiā si nil di cat. Qñq. v̄dit rē nō vt suā, sed vt alienā, & credi tor tunc non tenet de euietione, sed tenet ad hoc vt doceat se creditorē alijs pot̄rē. qd tene mēti. Ex hoc ego dico q. qñ aliq. v̄dit rē tāquā tutor vel tāquā pcurator q. licet nō teneat de cuietōe: tenet tñ se docere tutorē legitimū, vel pcuratorē legitimū, per h̄c legē. qd perpetuō tene menti: qa allegauī millies.

De patria potestate. Rubrica.

LEX I.
Sifilium. Libertas à patria pote state p̄scribit longo tē pore. hoc dicit in sumario.
Necfilium. Cōtra negantem se filiū est imposi ta poena p̄ senatuscō. & sunt introdu ctæ actiones p̄iudiciales: & pater cogit alere filiū maiorē triēnio: minorē aut triennio cogitur mater lactare. c. h. d.

De adoptionibus. Rubrica.

LEX X.
Cum in adop. Datus in adoptionē alicui ex ascendētibus eius solis ex testamento, & ab in testato, succedit vt suus: datus ve rō extraneo ex testamento capit quantum ei relinquitur, & nō vltra: ab intestato succedit vt suus, succedit etiā patri naturali. Item per emancipationem omnia iura adoptionis tol luntur. h. d. tota ista lex.

De emancipationibus liberorum. Ru.

S V M M A R I V M.
 Creatus notarius ab vna ciuitate potest vbiq; conscribere instrumenta.
LEX I.
Sillex. Hic est bon. cas. Qui habet iurisdictionē ex lege municipalī, pōt eā exercere inter volētes, etiā nō subditos, & vires habebit apud oēs. h. d. Tene mēti h̄c legē. ¶ No. ar. q. nota ri creat. a. autoritate cōi vni. ciuitatis pōt facere instrumēta in alia ciuitate que vires habebunt in omni loco. Facit etiā q. si forēsis facit hic testamēta s. d̄m formā statuti huius ciuitatis q. valeāt. Facit etiā ad multa alia que examinō plenē in repe. l. cū ctos populos. de sum. trini. & fide catho.

Nec auus. Nota q. beneficia nō cōcedunt cū alteri in iuria, vt l. n. s. merito. ff. ne quid i lo. pub. ¶ Quēro vtrū in casibus illis in quibus pōt pater cogi emancipare filiū, an eis dē casibus ecōuerso cogatur filius retinere vel recipere emancipationem. Glo. hic tenet q. nō. Idē in aut. quib. mod. i. effi. sui. s. generaliter. In cōtrarium videt tex. in l. qui dam cū filium. ff. de verb. obli. & ibi dixi.

S V M M A R I V M.

An infans possit legitimari.
Vbemus. Parētes p̄nt emanci pare filios absentes, impetrato rescripto principis & eorū ac cedēte cōsensu: nisi essent infantes quorū cōsensu requirit. h. d. h̄c bona lex. Et sui interrogatus s. a

P. P. P. V. P. Nec auus. Vide Iac. de Bel. in trac. de quæst. colū xxxij. circa medium.
Interrogat. h̄cl. alle. Bar. in limperiū. in primo gradu misti ip̄erij. ff. de iur. om. iud. in ver. & sui interrogat. & ad Bar. hic adde Bal. in cōsi. suo in ci. p̄supponit q. dicit comes Sabaudia. adde Aug. de Arc. In fli. de adop. s. fina. & hic adde Bart. i. l. inuiti. ff. de his q. sunt sui v. ali. iu. p. Ang. in dispu. sua: nobilis qdā ge nere. & Flo. de san. Pe. in quadā dispu. tatiōe. p. Bal. hic. & Bal. i. aut. p̄ terea. de nat. li. & no. casum in quo q. pōt legiti mari sine cōsensu suo. Adde bonū ca sum eēt in quo filius inuit. pōt legitimari, si casu quo filius oc cultet iarcā suā cō cubinā, quā p̄ su. vellet in vxorē du cere. tex. in aut. q. h. mo. na. effi. legi. s. li cet. adde And. sicu. cōsi. l. v. j. lib.
Nec nos. Vide Bar. in l. j. s. de pac. & vide qd no. Bal. in l. aut. q. r. s. de sa. san. eccl.
Liber captus. Est sing. sc̄dm Bal. in l. alimēta. s. de nego. ges. Quid in fratre, vide Bar. i. aut. si ca ptui. C. de episc. & cle. & h̄c l. no. Bal. in d. l. alimenta. q. si mater redimat filiū & p̄ctet q. nō iu tēdit donare: cōtra rium tenet in aut. si captui.

De ingratu liberis. Rubrica.

LEX VNICA.
Relios. Filij si sunt ingrati, reuocan tur in patriam potestatem. hoc dicit.

De postliminio reuersis, redemptis ab hostibus. Rubrica.

LEX III.
Cum cognatos. Nota q. qñ dubitat, an aliq. sit vi uis, vel mortuus, nō pōt adiri h̄ditas, sed interim d̄r curator bo nis. Idē dicit l. seq. scilicet dū du gs, vel sit mortuus: nihil interim pōt fieri. De quo in l. ab hostibus. ex qui. cau. ma.
Nec nos. H̄c hereditas de cui. mor te dubitatur, non potest adiri. quod nota & c.
Cum & postliminii. Gl. in l. obligatione. s. de sol. quærit vtrū oblatio & positio facta ab alio, nō à debitore libe ret debitorem. Gloss. non determinat. Habetis ca sum hic q. sic, vt l. qui decē. s. j. ff. de sol.

Liber captus. Rubrica.

Liber captus. Nota hunc casum, & vi detur mihi q. Gul. de cu. inter alia alle. hanc legē q. si pater soluit pecuniā pro redimendo filio capto à latronculis videtur quod post mortem patris fratres possunt computare in portionem suam. H̄c lex facit q. nō. Gul. tractat in l. frater à fratre. ff. de condi. inde. Sed si pater sol uisset condemnationem pro filio delinquēte: tūc puto quod esset aliquid, vt plenē dixi in l. Stich. ff. de pecu. leg.

Quæ sit longa consuetudo. Rub.

S V M M A R I V M.

- Populus romanus, an hodie possit facere legē generalem, adscriptam, & expressam.
- Debemus sequi quod populus romanus facit ex certa scientia consuetudinem inducendo.
- Argumentum de pacto ad statutum, vel cōsuetu dinem quomodo procedat.
- Consuetudo quid sit.
- Differentia inter legem communem, & consuetu dinem.
- Quæ sit differentia inter consuetudinem, & legē municipalem.
- Si est factum statutū de casu de cōsoper consuetu dinem, quo iure agendum erit pro illo casu, an cōsuetudinis, an statuti.
- Si quis proposuit cōsuetudinē ex cōsuetudine, & non probauit consuetudinem, sed statutum, vel econtraan obtineat.
- Differentia inter cōsuetudinem & stylum.
- Quæ sit differentia inter cōsuetudinem & morem.

Secunda Bartoli super Codice.

- 11 Consuetudo & præscriptio quomodo differant.
- 12 Requisita ad inducendam consuetudinem.
Binus actus dicitur frequens.
- 13 Consensus totius populi vel maioris partis requiritur ad consuetudinem inducendam.
Vnus mulierum quando inducat consuetudinem.
- 14 Consensus totius populi vel maioris partis, quomodo colligatur.
- 15 Temporis diurnitas requiritur vt inducatur consuetudo.
- 16 Tempus diurnum siue longum, quod dicatur.
- 17 Quare tempus diurnum requiratur ad inducendam consuetudinem.
- 18 Certapars populi ciuitatis potest ex sua parte consuetudinem inducere.
- 19 In consuetudine inducenda, an requiratur actus iudiciarius, q̄ non.
- 20 Consuetudo q̄ possit induci sine contradictione.
- 21 Consuetudo an induci possit per errorem.
- 22 Per consensum coactum, an inducatur consuetudo.
- 23 Si iudex iudicauit plures cōtra legē præsentē maiori parte populi, & longū t̄ps sit elapsus, an consuetudo sit inducta inter omnes.
- 24 Consuetudo an inducat ex sententijs quæ nō sunt mādātæ executioni, & longū tempus sit elapsus à tempore pronuntiationis earum.
- 25 Ex sententia arbitratorum quando inducatur consuetudo.
- 26 Sententiæ latæ inter nō subditos, q̄n possint consuetudinem inducere.
- 27 Per sententias rescissas quando consuetudo induci possit.
- 28 Consuetudo inducta qualiter in iudicio deducatur.
- 29 Consuetudo q̄n debeat in libello allegari.
- 30 Consuetudo probatur per duos testes.
- 31 Qualiter debeat probari consuetudo.
- 32 Testes probantes consuetudinē, quomodo deponere debeant.
- 33 Iudex nō debet supplere defectum probatiōis in vim agendi, nec in vim excipiendi.
- 34 Quando pro consuetudine, quandoq; fuit iudicatum, quandoq; contra, an ex prioribus sententijs erit inducta consuetudo.
- 35 Si ad pbandū cōsuetudinem producunt quatuor testes, quorum duo deponunt sic actum, A. & B. præsentibus, alij P. & K. præsentibus. q̄ non probatur consuetudo.
- 36 Si bis contra legem est iudicatum præsentē maiori parte populi: tñ reperit q̄ aliqs contradixit, an cōsuetudo erit inducta q̄ sic.
- 37 Consuetudo quando liget infantes & furiosos.
- 38 Clerici quādo ligentur consuetudine laicorum.
Clericus agens cōtra laicū in foro temporali quo ad litem ordinandam, seruat consuetudinem, & statutum laicorum.
- 39 Stante diuersitate cōsuetudinis actoris, iudicis, & rei, quæ erit seruanda.
- 40 Si populus vtitur contra consuetudinem: an erit interrupta.
- 41 Statutum vel cōsuetudo ciuitatis q̄n vendicet sibi locum in castris sibi subiectis.
- 42 Consuetudo ciuitatis, an habeat locum in castris ciuitati vnitis.
- 43 Si cūenit casus similis pro parte legis scriptæ, & p parte cōtraria consuetudine quod ius attendatur.
- 44 Quādo utrūq; simile procedit pariter per omnia.
- 45 Consuetudo, quando sit seruanda, & quando non.

L E X I I.

Consuetudinis.

In repe. huius legis infra scriptū ordinē seruabo: q̄a primò continuabo materiā ad pcedētia & sic scđm Azo. in summa. Dictū est supra de iure scripto. sequit̄ videre de iure nō scđi pto. ar. inst. de iure nat. §. cōstat. ideo ponit hic hāc rub. ar. de iur. nat. §. ex nō scripto. Insti. Secūdo diuidio legē in duas partes: in quarū prima Imperator cōsuetudinis authoritatē extollit. In scđa eā limitat & restringit. Scđa ibi, verū. Tercio sic summa

scđm Azo. Io. & gl. Cōsuetudo specialis certi loci in eo loco vincit legē cōm: & generalis generaliter: nō aut spālis gñaliter in quolibet loco. ¶ Venio ad quartū, scilicet ad casum ī terminis quē ponas in genere: & in nube, & in qualibet parte. Lege per teipsum: quia facilis est. ¶ Venio ad quintum, scilicet ad notabilia: quæ duo colligas per teipsum, vt s̄. patet in diuisione legis, & in casu sumario. ¶ Venio ad sextū, scilicet ad materiā huius legis quæ est subtilis, & profunda, & proluxa, sed eam quā commodius potero, reducam ad compendium. Et primò expediam apparatus huius legis per decem contraria, & quandam quæstionem in ea formatam infra tractabo. Demū veniā ad materiā proluxiorem huius legis: & eam per quæstiones expediam. Vltimò distinguendo, in ea concludam: & ero breuiter expeditus. Et certē apparatus exponit finem huius legis tribus modis: teneas quam vis. Primò verò legem sic exponas: Consuetudinis vsq; longæui, id est consuetudinis inductæ ab vsu longæuo, tanquā a causa mediata, & remota, vt infra dicam, scđm Pe. Et sic patet quod prima gl. huius legis quæ fuit Irne. est falsa. ibi, verū, id est pro sed. Item ibi in fin. aut legem. expone legem, scilicet communem generaliter, id est cōsuetudo generalis certi loci, scđm Azo. & glo. Alias duas expositiones, quæ sunt in apparatu, vide per teipsum: quia sunt claræ. ¶ Oppo. glo. primo loco de principio huius legis ad finem. Ad quod respōdet primò secundū Bulg. q̄ principū asserat in genere: finis in specie vetet: & sic deroget principio non abroget. arg. ff. de verbo. sign. si. l. derogatur. quod non est bene tutum, cū debeamus correctionem legum particulariter, & generaliter euitare, vt l. precipimus. in fine. supra de appella. & in authen. quib. mod. nat. c. ff. si. §. tribus. colla. vñ. cum similib. secundū Io. secundū hanc contradicimus, vt patet ff. ad Tertul. l. j. §. qui operas. ergo malē. quare glo. soluit secundo modo, videlicet quod principium legis loquatur de consuetudine quæ est secundū leges: finis verò de illa quæ est contra legem. Quæ solutio nō est bene tuta, cū tota ista lex loquat̄ vni formiter de eadem consuetudine, vt patet ex aduersatiua, & continuatiua ibi, verūm & c. arg. ff. de legat. j. l. apud Iulianum. §. fina. & de testa. l. hēre des palam. §. sed & si notam. & quod no. ff. de do. lo. l. ij. circa principium. Quare gloss. soluit tertio modo secundū Io. quod principium loquitur de consuetudine generali quæ generaliter vincit leges, vel de speciali, quæ specialiter. Finis verò de speciali quæ nō vincit generaliter. facit quod statim dicam in solutione sequentis contrarij. ¶ Secūdo opponitur gl. ad finem huius legis, de l. de quibus. in fi. ff. de legi. Solu. multis modis. Primò secundū Placen. q̄ d. l. de quibus. loquitur secundū tēpora antiqua, secundū quæ populus Romanus poterat facere legem generalem: ergo & consuetudinem generalem contrariam legi: & illam contrariam legem tollentem. hęc lex loquitur scđm tēpora moderna, scđm quæ populus Romanus non potest legem generale facere: ergo nec cōsuetudinem cōtrariam illam vincētē. Ad hoc s̄. de veter. iur. enucle. l. j. §. cūm enim. & de legi. l. fin. Insti. de iure natu. §. sed quod principi. & ff. de orig. iur. l. ij. §. nouissimē. & de cōsti. prin. l. j. in prin. Quod non videtur bene dictum: q̄a scđm hoc d. l. de quibus. esset derogatum, seu abrogatū per l. seq. quod in casu dubij dicere non debemus, vt dixi in solu. contrarij præcedentis. Præterea, Gulel. de Cug. in dicta lege de quibus. illud impugnat: & aliter fatetur quod in principem translata est potestas cōdendi legem expressam, & scriptam: non autem consuetudinariam. quæ in eum non potuit transferri, cū procedat ex tacito consensu. argumen. ff. ad Trebel. l. si patroni. §. qui fideicommissarij: & sic dicit hodie populū Romanum posse facere consuetudinē generalem, cū potestas ipsi legis consuetudinarię inducendę nō sit translata in principem, & secundū hoc d. l. de quibus. hodie remanet in

1 net in suo statu. quod placet Marti. Sili. ubi dicit hodie populum Romanum legem posse facere generalem, scriptam, & expressam, de quo hic non insisto: quoniam plene est tractatum in l. fina. §. de legi. & constitutio. ¶ Sed contra prædicta instatur: nam non debemus sequi quod populus Romanus fecit, scilicet utendo moribus contra legem, sed quod facere debeat, scilicet utendo lege communi, ut lege penulti. ff. de iustitia & iure. & l. sed licet. ff. de officio præsidis. Sed gloss. ibi, & Institut. de satisfactio. §. fina. sic respondit, & bene, videlicet quod non debemus sequi illud quod populus Romanus facit perperam, & erroneè, ut in contrarijs. & l. quod non rone. ff. de legi. ¶ Sed bene sequi debemus illud quod populus Romanus ex certa scientia fecit consuetudinem inducendo, ut dicta l. de quibus. Ratio quia Roma est communis patria. ff. ad municipia. l. Roma. & est caput Mundi: & sic aliæ ciuitates debent sequi ipsius consuetudinem: non autem ipsa aliarum ciuitatum, ut dicto §. fina. Institut. de satisfactio. & l. prima. §. ij. & §. sed & si quæ. C. de vete. iur. enucle. unde illud vulgare, Roma caput Mundi, tenet orbis frenâ rotundi. Facit quod notat Innocen. extra de consue. c. penulti. & de constituto. c. cum accessissent. quare gloss. secundo modo soluit dictum contrarium, secundum Martinum, videlicet quod dicta l. de quibus loquebatur de lege municipali speciali, lex ista de communi quæ est validior, ut in authenti. de non alie. §. quia verò verisimile. & ff. de testamen. milit. l. eius militis. §. militia. ff. de act. & obligatio. l. in honorarijs. versi. sed cum rescissa. quæ solutio est falsa: quia dicta l. de quibus loquitur expressè in lege communi & generali. Quare gloss. soluit tertio modo, secundum quosdam quod dicta l. de quibus loquitur in legibus in quibus potest derogari per pactum, hic in illis quibus non potest. de quibus casibus plene nota. §. de pactis. l. penulti. ff. eodem. l. pactum. Ratio pro eis: quia consuetudo æquiparatur pacto: quia utrunq; procedit ex consensu populi, ut dicta l. de quibus. & ff. de pactis. l. prima in princip. Pro illa æquiparatione facit, quod not. j. de decre. de curio. super rubric. libro x. Sed contrarium not. de regul. iur. l. neq; pignus. §. priuato. & l. nec ex prætorio. eodem titu. ubi Iacob. de Are. sic dicit quod aut statutum, siue cõsuetudo est contra ius naturale, vel gentium: & tunc dicta parificatio procedit: & sic intelligitur gloss. dictæ rubric. Aut est contra ius ciuile: & tunc secus: imò plus potest statutum vniuersitatis quàm pactum, ut in alijs gloss. Sed oppon. in hoc ultimo membro de l. Anthioceñ. ff. de priui. credit. Sol. Ibi lex municipalis in sui forma, nõ est contraria iuri alterius, seu legi communi, abs secus, ut ibi dixi. ¶ Secundo oppo. de l. fina. ff. de colleg. illi. Solu. Ibi statutum vniuersitatis est expressè reprobatum per legem seu pactum: hic secus ut ibi dixi: arg. de sacrosan. eccle. authenti. cassa. & quod ibi dicam. Vel dic quod dicta æquiparatio procedit cæteris paribus, videlicet quod idem possit statutum, siue consuetudo vniuersitatis, quod eius pactum, & non plus, ut dicit glo. rubric. sed cæteris non paribus, non procedit: imò plus potest statutum, siue consuetudo vniuersitatis quàm pactum priuatorum. Ita loquitur alia gloss. ff. de regul. iur. l. neq; pignus. §. priuatorum. quæ solut. impugnatur per gloss. quæ dicit quod plus potest consuetudo quàm pactum. quod patet: quia pactum non ligat furiosum, propter defectum sensus, ut ff. locati. l. qui ad certum. cum simi. Consuetudo autem maioris partis sic: argumen. ff. ad municip. l. quod maior. sed dic, ut §. dixi proxime. & facit quod infra dicam. Ioan. verò dicit quod prædicta parificatio, & dicta regula procedit in electionibus, & in his quæ singulorum procedissent vtilitatibus, videlicet ad hoc ut vniuersitas possit cõueniri, requiritur ut maior pars faciat contractum, vel obligationem aliquam, non autem ut aliquis obligetur ignorans, ut conueniatur singulariter. etiã subdit quod hæc cõsuetudo patrimonio singulorum detrahit, & aliquando obligat. quod facere non potest pars maior: nam si milles consentiat pars maior, ut ego alicui tenear, non propter hoc tenebor. ¶ Sed contra hoc opponitur quod consuetudo vniuersalis potest iuri priuatorum detrahere & derogare, ut ff. communia prædico. l. venditor. §. si constat. & no. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. ij. §. primo. Solutio. Illud contingit propter publicam vtilitatem: & quia ille priuatus seruatur indemnus, scilicet quia soluitur sibi pretium suorum lapidum, ex quo colligitur eius tacitus consensus, secundum Inn. extra. de consuet. c. primo. secundum Ioan. etiam prædictis obstat ff. qd quisq; iuris. l. prima. & quod ibi nota. Solut. quod ibi inducitur exceptio, ut patet in exemplis ibi notatis: & sic præsupponitur exceptio hic & actio, ut hic, & in exemplo Ioan. argum. ff. si certum petatur. l. eius qui in prouincia. §. quas verò. & de

action. & oblig. l. Arriani. Nec obstat quod not. in dicto §. j. in gloss. quod scit & c. in quæstionibus ibi formatis: quia illud est propter autoritatem sententiæ: argumen. ff. de iudic. l. si prætor. in princip. & de pignor. l. si fundus. §. si pluri. & manda. l. si fideiuss. §. in omnibus. ff. ad Trebellianum. l. seruo inuito. §. cum prætor. ff. de regul. iur. l. res iudicata. Quare gloss. soluit quarto modo secundum alios, videlicet quod ibi lex scripta non erat roborata consuetudine, hic sic: argumen. §. quando licet ab emptio. diste. l. prima & secunda. quæ solutio non placet: quia diuinare est. Quare gloss. soluit alio modo, scilicet quod ibi bona consuetudo, hic mala. Quæ solutio non valet, tum quia secundum ea hæc lex non haberet dubium: tum quia talis consuetudo non est consuetudo, ut in authenti. ut nulli iudic. §. primo. contra l. quod Labeo. ff. ad Carbo. tum quia quælibet consuetudo rationabilis præsumitur in dubio ex moribus viuientium comprobata, ut §. eodem. l. prima. & dicta l. de quibus. & dicto §. ex non scripto. Quare gloss. soluit alio modo, scilicet quod ibi populus Romanus ex certa scientia, utitur contra l. hic ignorans. sed gloss. damnat eam, ne sit melioris conditionis populus delinquens quàm non delinquens, ut l. non solum. ff. de noxal. cum simi. Quare gloss. soluit septimo modo secundum Ioan. & Azo. videlicet quod ibi est consuetudo generalis populi Romani: & sic generaliter vincit, hic de speciali alicuius loci: quæ licet in eo loco specialiter vincat legem, ut dicta l. venditor. §. si constat. & de administra. tuto. l. si sine hærede. §. Lucius. non tamen generaliter vincit, ut hic. Alij soluunt octauo modo quod hæc lex loquatur de lege repugnante, & resistente consuetudini, & ratione naturali cõtraria consuetudini. quæ consuetudo tollere non potest, ut j. dicam. quæ solutio non placet: quia diuinare est. ¶ Secundo oppo. gloss. de l. iij. §. diuus. ff. de sepul. vi. Solu. Ibi lex sequitur consuetudinem, in l. de quibus. præcedit eam. Sed contra istam solu. debet instari de l. fina. §. de testa. & extra de consuetu. c. j. lib. vj. Solu. secundum Moder. in §. diuus. apparet ex forma dictæ legis, latorem eius sciuisse consuetudinem præcedere, in contrarijs non. Ioan. Mon. aliter soluit in dicto c. j. videlicet quod in dicto §. diuus. erat lex inuenta ratione publicæ vtilitatis: & ideo tollit cõsuetudinem præcedentem, aliàs secus, ut in contrarijs, ut recitat Cyn. circa finem huius materiæ. Ber. aliter soluit extra de fide instrum. c. pastoralis. Aliter Archidia. & Ioan. Andre. in dicto c. j. de quibus Solut. non curemus, sed ipsis Canonistis relinquamus. Sed ego sic soluo quod in dicto §. diuus. consuetudo præcedens erat contra legem: unde lex sequens de facili trahit eam ad suam naturam: argumen. ff. de liberis & posthu. l. filius à patre. §. filiusfa. de pactis. l. si vnus. §. pactus. versicu. quod & in specie. In contrario scilicet in dicto c. erat præter legem: & sic fortior, ut in dicto §. quia verò verisimile. in authenti. de non alie. cum simili. Nec huic solutioni obstat dicta l. fina. §. de testa. quia vel illud speciale in rustico vel tollit consuetudinem præcedentem, ut dicto §. diuus. non futuram, ut dicta l. fina. & ibi dixi: argum. §. de testamen. l. iubemus. in fine cum similibus. ff. ad legem Falci. l. Titia. & quod nota. §. de fideicommiss. l. cum virum. ¶ Quarto opponit gloss. de l. eos. §. penultimo. §. de vfuris. Et soluit: quia ibi consuetudo erat expressè reprobata per legem, ut dicta l. de quibus. argumen. §. de sacrosan. eccle. authenti. cassa. de furtis. authenti. nauigia. & communia de success. authenti. omnes peregrini. ff. ad legem Rhod. de iactu. l. deprecatio. ¶ Quinto oppon. gloss. de l. quod non ratione. ff. de legi. Solutio. In l. de quibus. fuit cõsuetudo inducitur ex certa scientia populi: & sic est regularis. in l. quod non ratione. per errorem: & sic irregularis est. quod infra in quæstionibus latius declarabo. ¶ Sexto oppon. gloss. quod populus utendo contraria lege ex certa scientia delinquit, & punitur extraordinaria pœna, ut l. sanctio legum. ff. de pœnis. ergo talis consensus irrationabilis non debet producere rationabilem consuetudinem, ut in authenti. ut nul. iudic. §. primo. ad quod respondet gloss. qd hoc procedit ex præsumpta scientia & cõsensu Imperatoris, & nõ ex errore. Nõ curo de hoc: quia ipse præsumitur scire, & sciuisse, vel potestatem inducendi consuetudinem populo concedere, ut lege omnium, supra de testamen. & sic consensisse præsumitur consuetudinem tanto tempore patiendi: argumen. ff. de verbo. signific. l. alienationis. in princip. Ad hoc optimè facit l. sequens. secundum vnum intellectum. & ff. de exercit. l. prima. §. magistrum. & ff. loca. l. cum in plures. §. locator. ¶ Septimo oppon. de l. obligationum fere. §. placet. ff. de action. & obligation. Solutio secundum Ioan. Mon. extra de consuetudi. super rubrica. libro sexto. scilicet, quod ibi consen-

Secunda Bartoli super Codice

su priuatorū, hic vniuersitatis, lapsu temporis confirmat. ¶ Item opp. de c. super eo. extra. de cogna. spiri. Sol. Ibi erat consuetudo cōtra legē: hic prae ter legē, vel solue vt s. in sol. secundi contrarij. l. de quibus. Deinde venio ad quæstiones. ¶ Primò quæro, quid sit cōsuetudo. Et respondet Azo in summa huius titu. & dicit qd cōsuetudo est ius nō scriptum, diuturnitate populi moribus cōprobatū. Ad hoc d. l. de quibus. §. inueterata. & d. §. ex nō scripto. Iaco. de Are. reprehendit istā diffinitionem, tñ qd ponit in sua diffinitōe verba superflua, dū dicit, qd cōsuetudo est ius nō scriptū, dicens qd illa verba sunt superflua: qd de esse cōsuetudinis est esse nō scriptū, qd j. dicā. Itē reprehendit eā de insufficientia, videlicet min⁹ sufficiēter dixit se. sicut aliās Scēuola reprehēdit cōsiliū Galli in l. Gallus. §. j. & in. de li. & posthu. & ipsam sic diffinit. Cōsuetudo est ius moribus, vel vsib⁹ toti⁹ populi, vel maioris partis initiatū, cōtinuatū, & cōstitutū, habēs legis authoritatē. Quæ singula Cy. pbat in leg. sed non laborat in eius recitatioe, qd fateor ei qd hęc diffinitio est plenior & pfectior, quā diffinitio Azo. quo ad verba. sed deficit solū in vno, videlicet qd omiserit non scriptum, qd Pet. eius discipulus ponit in ea, ad differentiam iuris scripti. Sed certē excuso Azo. & bñ dico, qd diffinitio sua est perfecta, dum dicit qd consuetudo est ius. qd verbū habet includere omnia essentialia consuetudinis, nec cōsuetudo erit dicēda, ea, quæ imperfecta: & sic nō erit ius. ar. s. de legi. l. humanū, & de Iusti. Codi. cōfir. in prin. & ad Silya. l. penul. Nā nul lū dicit esse perfectū, nisi ex omnibus suis partibus constet, vt l. j. cū simi. de ori. iur. Hoc probatur etiam ex diffinitione iuri: vt ff. de iusti. & iure l. j. §. ius. cū sua gl. Hoc pbat etiam: qd illud comprobatur significat tps perfectū, & legitime cōsummatū: vt ff. qd quisq; iur. l. j. §. hęc aut verba. & §. si. & arg. ne qs eum, qui in ius voc. l. pe. §. docere. cum simi. ¶ Sed opp. contra Azo. quia consuetudo videt factū, & nō ius: vt extra. de cōsti. c. j. lib. vi. & d. l. de quibus. Nā quid interest, suffragio populus volūtatē suā declarat, ad rebus ipsis, & factis. & c. Sol. Ibi cōsiderat cōsuetudo, put est in fieri: hic prout est in facto esse. qd solutio nō est bona: qd in contrarijs cōsuetudo cōsideratur, put est in facto nō prout est in fieri vt ibi patet. Quare Cy. aliter soluit qd ibi loq̄ respectiue s. respectu iuris scripti, qd patet in dictis iurib⁹. Et ratio est qd hic verba magis factū scilicet mores populi, & frequētia vsus & diuturnitas tēporis: vt ibi patet i. d. l. de q. b⁹. Facit qd j. dicā. & qd no. i. d. l. px. ¶ Scđo quæro qd sit differentia inter cōmunē, & cōsuetudinem. Communis est responsio, quod sit tanta differentia, quanta inter scriptū & non scriptū: quia scriptum est de esse legis: nō scriptum de esse consuetudinis, vt in l. de iure naturali. §. constat. & §. ex nō scripto. & dicta. l. de qbus. & l. imo. eo. tit. Petrus hoc impugnat: qd dicit qd scriptū nō est de esse. l. nec et nō scriptū de esse cōsuetudinis. Dicit ergo, qd tāta, est differentia inter ea, quātū inter expressū, & tacitū, sic intelligūt dicta iura. Certē hoc vltimū dictū Pet. reprobō: & primū approbo: & dico qd scriptū est de esse. l. vt no. ff. de legi. j. si de interpretatiōe, & s. de legi. l. j. & ibi hoc approbauit cōtra Pe. & per consequens non scriptum est de esse cōsuetudinis: vt patet. s. in px. q. scđm diffinitionē Azo. & p consequens, nō est vera etiā secūda differentia quā assignat Pet. ¶ Tertio quæro, quæ sit differentia inter cōsuetudinē, & l. municipalē. Certē Pet. rñdet idē, qd in q. proxi. pcedēte. & ego respondeo idē per omnia. quod placet: qd ista retinet semper suū nomen, & appellatur consuetudo, illa etiam nomē suū. & appellat lex specialis: vt patet in l. de iur. nat. §. ius. & §. ex non scripto. & ff. de iust. & iur. l. oēs populi. & qd cuiusq; vniuer. no. l. itē eorū, in princ. de munc. & hono. l. j. §. pe. & ibi no. & de iur. immu. l. sem p. §. legē. & de decre. ab ordi. fa. l. si. cū si. ¶ Iuxta hoc quæro: tponē qd vniuersitas facit l. municipalē, seu statutū de casu deciso per consuetudinē: quæ iure agēdū erit p illo casu: Seruat qdā. qd actor possit eligere quo iure agere velit: vtrū cōdictione ex consuetudine an ex l. muni. dic ex l. municipal. arg. ff. de legi. l. nō est nouū. & de lega. j. si mihi & tibi. §. si. qd l. nihil faciūt qd ibi loquit in voluntatibus nō se cōpatientibus. arg. l. sed & posteriores. ff. de legi. & qd ibi no. Pet. hoc impugnat dicens, qd solū debet agi cōdictione ex cōsuetudine, qd primitus illā obligationē induxit, cū sit subsidiaria: vt ff. de cōdi. ex lege. l. j. & probat per simile. Certū est, quod vbi donatio fit nudo pacto, agendum est cōdictione ex l. vt j. de dona. l. si quis argentum. & l. si. cū simi. Cuius opi. mihi placet. & ratio est: quia cōsuetudo diffinit, statutum sequens confirmat ipsum dispositū vt j. l. px. & ideo cū ipsa consuetudo fuerit per se valida ab initio, superueniendo statutum nihil addit circa formam agendi: vt lex verbis. & quod ibi not. s. de dona. inter vi. & vxo. Nec obstat. ff. de verbo. sig. l. lege obuēnre. qd imō concordat: quia. l. xij. tabu. quæ confirmat testamentarias successiones nil addit circa formā agendi. Quod patet: quia hęc institutus ageret actione ex testamento, non cōdictione ex illa. l. patet idem in l. cornelia. quæ cōfirmat successione defuncti in captiuitate hostium, ex testamento, & ab intestato: vt ff. de testa. l. lege. de vulgari & pupil. l. lex Cornel. & de cap. l. pater instituto. cum sua materia. Nec obstat. ff. ad Trebel. l. si quis priorē & in l. qui. mo. te. in fir. §. posteriore. & ibi sunt volūtatē incompatibiles, & vltima reuocatoria primæ, de sui natura, nisi in milite. vt ff. de testa. mili. l. quærebatur. & de iniust. testa. l. cū in secundo, & l. j. & ij. & quod ibi not. hic verò sic: vt s. patet. ¶ Iuxta hoc quæro, tponē quod quidam pposuit cōdictionem ex cōsuetudine, nō probauit consuetudinem, sed statutum, vel contra: nunquid debet obtinere. Breuiter, tenet Gul. quod non, & bene: quia ius probatum nō fuit deductum in iudiciū: quare & c.

vt l. si ex testamēto. & l. si cū testamēto argentū. in prin. & l. & an eadē. §. actiones. ff. de excep. rei iud. Et sic sententia & processus nō essent libello cōformes: quod esse debet, vt l. fundus. ff. cōmu. diui. Ad hoc inducitur in argumē. ff. de aqua quoti. & est. l. j. §. quæ sitū. & de ita. actus; pri. l. iij. §. pe. cōiuncta l. apparet. §. si qs. co. ti. Debet ergo iudex absoluerē conuentū propter petitionem actoris ineptam, reseruatō sibi iure proponēdi aptam, vt ff. si men. fal. mo. dix. l. j. §. j. de pac. dota. l. Beblius. i. si. Nec obstat. ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. quia hic variatur modus agendi substantialis & intrinsecus, ibi non, sed quālitā intrinseca, vt ibi not. quod plenē scripsi. s. de edend. edita. ¶ Deinde quæro, quæ sit differentia inter consuetudinem & stylum? Respondet Petr. qd de stylo non habemus in iure scripto. Fateor verum hoc explicitē, implicitē sic. Ego dico differentiam esse talem: quia consuetudo inducitur per actus iudicarios, & exempla, vt infra dicam: & stylus solū per actus iudicarios eorū quæ in iudicio versantur, vt patet. ff. de statuli. l. Labeo. in prin. de var. & extraor. cog. l. j. §. in honorarijs. & de rei vendi. l. quod si possessor. in fi. & de proba. l. circa. in fi. & quod ibi no. ¶ Deinde quæro, quæ sit differentia inter consuetudinem, & mores. Ad quod respondent doct. & Iaco. de Aret. quod hęc est differentia: quia mores sunt causæ producentes consuetudinem: consuetudo verò causatum. Probatur in lege, de quibus. §. inueterata. & per dictū §. ex non scripto. & s. l. proxi. & ideo damnat gloss. j. hic, quæ fuit Io. vt s. dixi. Sed Pet. contra: quia dicit quod mores non sunt causa consuetudinis productiua, sed cōsensus populi, vt dicta l. de quibus. & l. sed & ea. Et dicit qd differentia est: quia mores sonāt in factum, consuetudo in ius, sed hoc non est bene dictum per omnia: quia consuetudo scđm quod sonat in factū, nō est ius, vt s. dixi. & soluunt communiter nostri doct. l. a. co. de Aret. qd ipsi concluderunt causam mediatam & remotam, sed Petr. causam proximā, & immediatā, quæ potius debet attendi quā remota. Sed cūm vtraq; scđm sui naturam veniat attendēda, vt ff. de dolo. l. cūm quis. & qd ibi no. & de acqui. posses. l. iij. §. ex pluribus. de excep. rei iud. l. & an eandē. l. cū de hoc. de reg. iur. l. non vt ex pluribus. ¶ Deinde quæro quæ sit differentia inter consuetudinē, & prescriptionē? Hic Pe. & Cy. dicunt infinita verba, & superflua: quare breuiter dic qd hęc est differentia: quia cōsuetudo est ius dispōnens ex consensu totius populi, & maioris partis vniuersitatis cōstitutū, vt patet in dicta l. de quibus. & d. §. ex nō scripto. pscriptio verò est ius dispositū quo querunt iura formata, vt directā, & similia ex cōsensu singulari inductū, vt patet s. de pscript. lon. tempo. cū seq. tit. vsq; ad tit. quomodo & qñ iud. & ff. de vulsca. cū ti. seq. vsq; ad ti. de re iudi. & de verb. sig. l. alienationis. Et hac rōne cōsuetudo p iudicat alijs: quia in ea consentiūt singuli tanquā vniuersi, vt d. l. de quibus. & dicto §. ex non scripto. & s. l. proxi. de edi. priuat. lan in totum. arg. ff. ad munic. l. quod maior. ff. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. At pscriptio inter alios non p iudicat alijs, vt l. si quis emptionis in princip. de pscript. xxx. an. & ff. de vulsca. l. naturaliter. Ratio: quia consentiunt in ea tāquā singuli, non tanquā vniuersi. Facit quod not. Dy. extra. de reg. iur. c. quod oēs tangit. lib. vi. ¶ Deinde quæro quod requiruntur ad consuetudinem inducendam. Respondetur communiter per doct. quod requiritur frequentia actus. Item cōsensus totius populi, vel maioris partis. Vnde dicunt qd requiritur frequens actus qui dicitur binus actus, vt s. de epis. audi. l. iij. in fi. scđm Azo. Iaco. But. hoc impugnat dicens, qd binus actus non dicitur frequens: arg. ff. de legi. l. nam ad ea. & l. nam vt ait. & in authent. vt ma. debi. & cre. §. quia verò. Iaco. de Are. defendit Azo. nō per d. l. iij. de epis. audi. sed per §. si. in aut. de defen. c. iij. & l. cū alijs. de cura. fur. & ff. de testi. l. iij. §. si. Bene facit in aut. quomodo oportet epis. §. j. ver. & dū ex frequē. Respon. ad dictum §. quia verò. in aut. vt sine prohibi. ma. debi. & cre. & c. qd ibi loquitur inspecta multitudine mulierum quasi infinitarum, quæ dicebant: & ideo binus actus iuramenti à quibusdam mulieribus seruandus, inspecta tanta multitudine mulierum aliarum, nō dicit ibi frequens. Pet. verò quem sequitur hic Cyn. dicit qd actus frequēs, propter se non est necessarius ad consuetudinem inducendam, sed per vsum colligimus tantū cōsensum: ideo dicitur frequens non pro tanto quin sine frequentia possit esse, vt hic, & in l. j. & ij. & in d. l. de quibus. de edi. pri. lan in totū. Non ob. d. l. iij. de epis. aud. qd ibi cōsuetudo sumit p assuefactione, quæ est facti, non iuris. Vnde concludo quod frequens actus non requiritur de se, ad consuetudinem inducendam, sed propter hoc requiritur qd plerunq; per vnum actum nō bene colligit cōsensus populi. Nec obstat. ff. de legi. l. nā ad ea. qd ibi loquitur de his quæ contingunt contra, seu prae naturam, vt ff. si pars hered. pet. l. antiqui. & s. de leg. hære. l. si maior. patet per ea quæ no. eq. tit. l. ex his. ¶ Itē opp. cōtra opi. Azo. ff. ad l. Aquil. l. item Mela. in princ. vbi consuetudo & frequentia actuum ponuntur vt species separata: & sic non sunt idem, vt ff. pro empt. l. iij. §. separata. de acquiren. pos. l. naturaliter. §. nihil. de legat. iij. l. si quid. §. j. Fateor quod non sunt idem, sed differunt tanquā causa & causatum: & hęc respicit frequentem actū, & tanquā causatū, quod respicit cōsuetudinē. Et facit quod s. dixi differentiam assignando inter mores & consuetudinem. Gloss. tenet contrarium in l. de quibus. videlicet quod nunquā sufficit vnus actus ad consuetudinem inducēdā. Ratio: quia lex dicit qd cōsuetudinē inducit frequentia actū, vt l. j. s. eo. & d. lan in totū. & s. de vete. iur. enu. l. j. §. sed & si. quæ leges p bāt qd nō inducāt vno actu. & l. nā ad ea. & l. nā vt ait. Nec obstat. qd in certis non cadit coniectura. vt l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. obl. & ff. de auro & argen

& argen. lega. l. pediculis. §. argento. Respon. q. fictio legis tollit cōtrariū: q. a populus nō videt consensisse, nisi frequenter illum actum exerceat, p. iura s. allegata: quia vna præsumptio tollit aliā: arg. ff. de in integ. restitu. l. diuus. cum simi. Et pro hoc facit q. sumus in verbis legis tractātis de iuris rigore, à quā nō debet recedi: quæ dicūt expressè cōsuetudinē induci à frequentia actū, à quibus nō debet recedi, vt l. j. §. si is qui nauem. ff. de exer. & ff. qui & à qui. l. prospexit. cum simi. Holsten. verò prout recitat Archid. extra de constit. c. j. libro vj. & Marti. Silima. in l. de quibus. tenet quòd non sit expresse determinatum per legem, quot actus requirant ad consuetudinem inducendam, quod hoc arbitrio iudicis committatur, vt l. prima. in fi. ff. de iure delib. & de effrac. l. j. §. expilatores. quod est tuti⁹, quod etiam tenet Gulel. de Cug. in l. de quibus. q. a possibile est q. ex vno actu colligitur consensus populi: puta si quis super viam publicam habeat pontem, vt ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. tractatum. & de flu. l. fin. Potest etiam esse possibile, quòd non colligatur ex vno actu, vt puta si via erat secreta, & pauci incedebant per eam: argu. ff. quod vi aut clam. l. semper. §. annus. & de ritu nup. l. palam. in prin. ff. eod. tit. l. fed & ea. arg. ff. de ope. no. nun. l. stipulatio. §. opus. Sed opinio Azo. & glo. & sequaciū in iudicio communiter obseruatur. ¶ Deinde queritur quorum consensus requiritur ad inducendam consuetudinem? Certè consensus totius populi, vel maioris partis, vt dixi. Quod intelligunt docto. de populo habente habitabilem consensum ad legem, vel consuetudinem inducendam. Et propter hoc excludimus dementes & furiosos, vt ff. eo. l. ij. & de offi. præsidis. l. diuus. Item minores xxv. an. q. in lege cōdenda nō habent perfectū suffragiū. arg. ff. de mu. & ho. l. ad rempublicam. de decur. l. spurij. §. j. Item mulieres: quia nec earum consensus requiritur in lege condenda. ff. eo. l. ij. ubi, virorum prudentium & c. ergo nec in consuetudine: ar. à pari, vt dicta l. de quibus. Fatemur tamen quòd si mulieres frequenter sunt vsæ inter se aliquo actu cōtra legem diuturno tempore. Verbi gratia quòd primogenitæ succedant in totum: illa consuetudo inter eas debet seruari, nō tam ex consensu earum, quàm ex cōsensu totius populi, seu maioris partis: quia sic patiendo videtur tacite consentire: argu. dicta l. de quibus. & l. quod maior. cū simi. vt in cōtrario de l. de quibus. ¶ Deinde queritur, quomodo colligitur cōsensu populi, seu maioris partis? Respond. quòd ex accidentia facti, videlicet quòd præsentis erant quando dos fuit adiudicata vni marito secundū cōsuetudinem, vt not. s. fol. matri. l. dos à patre. Item q. fuerunt præsentis quando fuerūt adiudicata omnia, & alij. Nam cum agitur de consuetudine inducenda, quæ respicit vtilitatem publicam, præsentis videntur tacite consentire: argu. ff. ad municip. lege secunda. & expresse in d. l. an in totū. de ædi. priua. Sed his oblat: q. alij nō poterant illis sententijs contradicere: q. nō intererat corū: arg. ff. de appella. l. à sententia. cum simi. ergo tacendo non videtur tacite consentire: argu. ff. de regu. iur. l. eius est nolle. & de re iudica. l. sepe. §. sed scientibus. & no. de pig. act. l. Caius. cum simi. Respon. si de iure cōtradidicere non poterant, de facto tñ debebant, ne cōsentientes videantur, vt ff. de decur. l. spurij. §. pater. cum simi. Gul. verò aliter soluit in l. de quibus. videlicet, quòd contrarium loquitur in consensu necessario, & statum obligatorio, vt patet in dicta l. sepe. §. sed scientibus. sed hic non agitur de consensu obligatorio, sed ex processu temporis, quasi ex consensu complacentiæ: & sic nō obstat. Sol. pe. verior est: q. saltem ab initio potuerunt, & debuerunt cōtradidicere de facto, ne tacendo videantur consentire tacite, vt dixi. ¶ Tertio in consuetudine inducenda, requiritur diuturnitas temporis, vt ff. eod. ex l. diuturna. & l. de quibus. §. inueterata. & Instit. de iure natura. §. ex non scripto. & s. l. proxi. & in hac lege. ¶ Iuxta hoc quæro quid dicatur tempus diuturnum, siue longum, de quo s. in rubrica? Rñ. dicūt quidā q. tantū tps cuius nō extat memoria, vt d. l. de quibus. §. inueterata. & de aqua quoti. & æli. l. hoc iure. §. duet⁹ aque. Dicūt quidā Azo. dixisse decē annis inter præsentis, & viginti inter absentes. Et hoc innuit rubrica huius. ti. ff. q. & à qui. l. si cū fideicomissa. §. Aristo. & s. de præscri. lon. tēp. in rubr. Ista sentia placet oibus inquantū dixit Azo q. longū tps requirit, sed inq̄tum dicit q. decē anni inter præsentis, & viginti inter absentes, dicat lōgū tps eis displicet: quia illud verum in præscriptione, sed in consuetudine est vnum tēpus vni forme, scilicet decē anni inter præsentis, & absentes xx. Ratio: quia præscriptio currit ex negligētia nō petentiū, vt l. pe. in fi. s. de an. excep. Sed constat q. magis est negligēs præsens quā absens: ideo & c. Sed in cōsuetudine non requiritur diuturnitas temporis, propter maiore, vel minorem negligentiam alicuius, ad hoc vt constet de illorum animo, & consensu qui sunt vsi tali actu. & hoc potest constare diuturnitate longi temporis inter præsentis & absentes: vt legibus supradictis, & semper sufficit dictū tempus. Ratio: quia consensus tacitus maioris partis populi tacentis per decennium, præiudicat minori parti expresse contradicenti per l. quod maior. cum si. ff. ad municip. Multo fortius absenti & ignoto, vt de regulis iuris. l. qui potest inuitis. Nec obstat. ff. de arbi. l. si in tres. & lege ficuti. quia ibi agitur de iure priuato, quod competit singulari, vt singulari: hic de publico, quod tanquā vniuersis. Facit quod tangit Dy. in c. quod omnes tangit. de regu. iur. lib. vj. Sed prædicta certè sunt vera de iure. Nam Marti. Sil. in prædicta l. de quibus. excusat Azo. & dicit q. mentiuntur illi qui dicunt eū dixisse q. diuturnum tēpus dicat decē annorum inter præsentis, & viginti inter absentes. Dicit em̄ q. nunq̄ hoc dixit, sed

bene dixit q. cū sufficiat decē anni multo fortius sufficiat ad ipsam inducendam xx. xxx. vel xl. vt no. s. in rubri. & ponit per eum hoc in summa in d. l. de quibus. ¶ Ad hoc oppo. q. cum mores populi inducant cōsuetudinem, vt dictum est non sufficit longum tempus, sed longissimū, cuius nō extat memoria: cū tales mores habet causam discontinuam, vt ff. de serui. l. seruitutes prædiorū rusticorum. & quod ibi no. Et ad hoc respōdet Gulel. in l. ingenuū. ff. de statu ho. q. ibi mores sunt cā remota & mediata consuetudinis: & consensus populi est causa proxima & immediata, vt s. dixi. qui habet causam continuā, nisi contrarium probetur, vt ff. de proba. l. quinquaginta. de vsufca. l. nunq̄. §. si seruus. & de acquir. posses. l. si is qui animo. & quod ibi no. qui debet attendi potius quàm dicti mores qui sunt causa remota & mediata. arg. ff. de dolo. l. cum quis. & quod ibi no. de acquir. poss. l. ij. §. ex pluribus. & de exce. rei iudi. l. cū de hoc. ¶ Iuxta hoc quæro, quare requiritur tempus diuturnum in consuetudine inducenda, nō autem in lege, vt l. de quibus. & Instit. de iure natura. §. lex. & §. ex nō scripto. & s. de legi. l. humanū. & l. fina. Respond. quòd lex habet consensus expressiuē: & ideo non requiritur alia cōiectura, vt l. continuus. §. cū ita. ff. de verbo. obliga. sed consuetudo requiritur tacitam: ergo diuturnitas temporis necessaria est, vt apparet ex consensu populi, & eius perseverantia. Nam ante lapsum temporis non præsumitur cum effectu voluisse recedere à lege scripta: arg. s. ad Velleianum. l. si mulier. & aut hen. siue à me. Iuxta hoc quæro, an certa pars populi ciuitatis possit ex sua parte cōsuetudinem inducere? Gulel. in l. ingenuum. ff. de statu ho. vbi re-assumit materiam consuetudinis, quam omisit in l. de quibus. tenet q. sic, per §. deinde cū esset. ff. de orig. iuris. & hoc ff. de iustu. & iure. l. penulti. in prin. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. & si. l. ff. de offic. procon. & leg. l. obseruare. §. j. vers. magni. Item cū tota ciuitas possit quo ad totum, & pars quo ad partem. arg. l. que de tota. ff. de rei ven. & de admini. tu. o. l. si duo. Itē quia pars populi censet in hoc tanquā populus per se: arg. ad hoc ff. de leg. j. l. planē. §. si. Itē: q. illi parti potest legatū relinquere: ergo cōfessio vniuersitas et collegium legitimū, & aptum ad legem & consuetudinem inducendam, vt ff. de leg. j. l. si quis à filio. §. si patri. & de reb. dub. l. cū fenatus. et de col. l. lici. l. in prin. ¶ Deinde queritur, an in cōsuetudine inducenda requiratur actus iudicialis, scilicet q. fuerit i iudicio iudicatum. Et certè quidam dicunt q. sic, vt l. proxi. & de ædi. pri. l. an in totū. ff. eo. l. cū de cōsuetudine. & l. nam Imperator. Sed certè glo. pe. & omnes docto. dicunt oppositum. Ratio: quia cōsuetudo inducitur per tacitū consensum populi, vt s. sepius est ostensum, qui potest colligi & declarari, etiā per actus extraiudicialios, sicut per iudicialios, vt dicta l. de quibus. & l. diuturna. & l. nam Imperator. & l. fed & ea. concordat Gul. & Mar. Sil. in dicta l. de quibus. & alleg. Gul. de Cu. ff. de lega. j. l. si seruus plurium. §. fin. & de leg. ij. l. nummis. & de fun. instru. l. cū de lanionis. §. fin. & de reg. iur. l. semper in stipulationibus. & s. de veteri iur. enuc. l. j. §. sed & si quis. Respondetur ad leges in contrarium alleg. quia denotant accidentiam facti: ergo alia similia extraiudicialia super eadem ratione equitatis formata, non excludunt. ff. de vi et vi arma. l. j. §. quod vulgo. & de dam. infe. l. damni infe. cū stipulatio pertinet. cum simi. ¶ Decimo sexto quæro, an sine contradictione cōsuetudo possit induci. Videtur quòd nō sit. eo. l. cū de consuetudine. E contra q. sic: quia sine contradictione inducitur lex, vt ff. e. l. j. ergo & consuetudo. arg. à pari, vt d. l. de quibus. Quicquid dicat Ia. de Are. Petr. eius discipulus dicit sic, q. sine contradictione bene inducitur consuetudo, quantū ad hoc vt omnes alij similes in casibus similibus possint vtialij inuitis: & sic actiuē: quia consuetudo non differt à lege, nisi vt inter scriptum, & non scriptū, seu expressum & tacitum: ergo & c. vt d. l. de quibus. & quantum ad hoc alij compellantur vti tali actu, si vi noluerint: & sic passiuē: et tunc non nisi contradictio fuerit: & illacquerint, seu obtemperauerint: nam tunc statim incipit præscribere aduersarius cōtra obtemperantem. Vnde si aliquis est solitus ire ad molendinum meum: postea nolit venire ad mazinandum, non possum ex vi præscriptioms ipsum compellere: nisi cum semel ire nollet: eo contradicente, ipsum compelli, vt eat, et ille obtemperauit: nam tunc incipio præscribere contra eū: argu. ff. de ser. vrba. prædior. l. qui luminibus. Et sic intelligunt ff. eo. l. diuturna. & l. sequen. Ego teneo indistinctè quòd inducatur cōsuetudo sine contradictione, scdm omnem effectū actiuē & passiuē. Ratio: quia semp iussus maioris partis populi præiudicat minori contradicenti, vel non, vt dicta l. quod maior. ff. ad municip. & de regu. iur. l. alius. §. j. Nou ergo debet requiri eorum contradictio quæ nullum potest effectum producere, vt l. dotem. ff. solu. matri. & quod ibi not. ff. ad Velleia. l. quando. §. si. videtur expressum in aut. de defen. ciui. §. si. vers. nullo reluctante. Non obstat arg. Pe. de dicta l. j. & ij. & d. l. qui luminibus. quia loquuntur in præscriptione, que est minoris autoritatis quā consuetudo, vt s. dixi. xij. q. ¶ Decimo septimo quæro, an consuetudo possit induci per errorem. Dic cas breuiter secundū Iac. de Are. & Pe. quòd etiam hic declarabo, videlicet quod refert: q. aut queris an consuetudo per errorem possit induci cōtra legem: & dictum est q. non. Ratio est: quia populus sic vtitur credens legem sic dicere, et ad eius obseruantiam: ergo nō dicit velle eam tollere: ar. ff. de lega. j. l. legata inutiliter. et de adi. lega. l. legata. ff. de condi. et demō. l. cū tale. §. si. Aut præter legem: et tunc ipsi distinguunt. Aut ipsi erant in causa impulsua: et tunc sic. Aut in causa finali: et tunc non. arg. ff. de don.

Secunda Bartoli super Codice.

in l. n. §. si. cum l. seq. & de cōdi. & demō. l. cū tale. §. falsam. & quod dixi
 §. de epif. & cle. l. generaliter. & per Dy. extra de reg. iur. in c. decet. lib. vj.
 ego in hoc mēbro sic dico. Aut populus erat in factō: & nō inducitur cōsue-
 tudo prater legem: quia nullus est consensus, vt ff. de iurisd. om. i. d. i. cū.
 l. si per errorem. de aqua plu. ar. cen. l. sed hoc ita. cum simili. Aut in iure: &
 tunc non inducitur consuetudo generaliter, videlicet: quia non trahitur
 ad alios casus similes & personas. & ff. eo. l. quod nō ratione. & quod ibi
 nō. Concludo igitur hanc legem pcedere solū in consuetudine regulari,
 ex certa scientia populi inducitur, vt s. l. proximi. & l. de quibus. Facit qd nō.
 22 doc. s. e. l. j. ¶ Decimo octauo quēro, an per cōsensum coactū cōsuetudo
 inducatur? Respondeo, scdm oēs doct. qd aut populus fuit coactus per priua-
 tum: & tūc nō arg. ff. qui & a quib. l. si priuatus. Aut fuit coactus per iudi-
 cem: & tūc aut per ipsum exercentem iurisdictionem: & in vim iurisdic-
 tionis circa illos casus: & tūc sic, vt ff. eod. l. nam Imperator. & l. cum
 de cōsuetudine. Ratio: quia tūc voluntas iudicis reprēsentat voluntatē
 partis, vt s. de cuictio. l. si ob causam. & s. si in cau. iudi. l. j. ff. de cuictio. l. si
 plus. §. primo. & quod nota. ff. ne vis fiat ei. l. j. §. hęc verba. Aut si fuerit
 coacti per iudicem tanquam priuatum: & tūc non: quia tūc vt priuatus
 debet censerī: arg. j. de iur. fisci. l. prohibitu. lib. x. & de meta. l. deuotū. li.
 xij. & facit qd nō. ff. de iusti. & iur. non videntur. §. qui iussu. & per Dy.
 23 extra eo. tit. c. qd quis mandato. lib. vj. ¶ Decimononō quēro, si iudex
 pluries iudicauit contra legem pręsente maiore parte populi, & lōgum
 tempus sit elapsum: an cōsuetudo regularis inter omnes sit inducitur? Et di-
 cendum est qd sic, vt ff. eo. l. diurna. cum l. sequē. ¶ Sed contra prędicta
 instatur pluribus rationibus, & fortissimē. Primō: quia illę sententię in-
 ter alios late, alijs nō debet pręiudicare, vt l. sępe. ff. de re iudi. & s. res in-
 ter alios acta. per totum, cum si. Ad quod respōdent quidam qd tales sen-
 tentię nō nocēt alijs in vim rei iudicatę, vt ibi, sed consensus maioris partis
 populi pręsentis, & tacentis, colligitur per illas: & ex hoc resultat cō-
 suetudo quę pro lege habet in illis: vnde pręiudicat, vt in legibus pro hac
 parte inductis. ¶ Secūdo instatur qd illę sententię fuerūt late cōtra legē:
 & sic nullę. ff. de appel. l. si expressim. & quę sen. sine app. rescin. l. j. §. itē
 cūm contra facias. & s. qd prouo. nō est neces. l. n. ergo. & c. & l. nā & si sub
 cōditōe. ver. post. dese. ff. de iniust. test. Ad hoc respōdet qd sententię sunt
 nullę de se: & ideo quantū est de se inducūt effectum nullū virtute sentē-
 tię, vt in cōtrarijs, sed quia per eas colligitur tacitus cōsensus populi, vel ma-
 ioris partis pręsentis tacētis, per hoc inducitur cōsuetudo: & inde habet
 effectū. ¶ Tertio instatur cōtra: quia talis consuetudo quę est cōtra legē ipsam
 legē impugnat: quare nō potest lex nominari vel cōsuetudo rationabilis
 appellari: arg. ff. de mino. l. auxilium. in fi. cum si. Ad quod respondet Ia.
 de Ra. qd verum est qd offendens vnā legem, non iuuat lege eadē, vt ibi:
 aliās sic, vt hic. Quę sol. est falsa: quia in d. l. auxilium. minor offendit vnā
 legem, scilicet de adulterio: & tamē nō iuuatur beneficio alterius, scilicet
 de minoribus. Per. reprobatur expressē per l. filio. §. si in gnomini ofam. ff. de
 ritu nup. Quare solu. secundo modo qd hic populus cōmittit in legem au-
 thoritate legis: ibi secus. Quę sol. nō placuit Per. quia nō est verisimile qd
 leges consentiant qd destruantur per contrariā cōsuetudinē. Non ergo ve-
 risimile est qd velint destructionem sui. Accedat ad hoc ff. de bon. eo. l. j. &
 qd nō. ff. qd met. cau. l. isti quidem. in fi. de ver. sig. l. liberorum in fi. legis.
 Sed certē dicta sol. posset defendi per dictam sol. quam s. dedi. per l. san-
 ctio legum. ff. de pce. videlicet qd princeps videtur hoc velle & cōsentire,
 qui est lex animata in terris, vt in aut. de consue. §. fina. & in aut. de ince.
 nupt. §. dubitatu. & facit qd not. Archi. extra de prębē. c. cū de beneficio.
 lib. vj. Pe. aliter soluit qd ipsa cōsuetudo sumit effectū, nō à lege quā impu-
 gnat, sed à cōsensu populi sicut lex ipsa: & ideo pro lege seruat. Gulel.
 in d. l. de quibus. aliter respōdet ad pręcedens contrarium, videlicet quod
 ibi fuit error expressus in sententijs: ideo sunt nullę, hic nō: & sic sunt ali-
 quę, vt l. s. alle. qd puo. nō est ne. Vel aliter: & sic, videlicet qd illud ar. cō-
 cludit, vbi effect vna finis, hic duę, quę cū lōginquitate tps hoc pnt, qd p-
 se solas nō pnt. arg. ff. de ser. rust. prę. l. per fundū. & cōia pręd. l. si. sed cer-
 te in istis duabus legibus actus fuit ab initio validus de se respectu conce-
 dentis: hic simpliciter nullus. Hęc sol. nō est bene tuta: quare teneas aliā
 sol. quā dedi primō, scilicet per Per. & alios doct. ¶ Itē cōtra prędicta in-
 statur: quia consuetudo requirit cōsensum, vt l. de quibus. sed iudiciū ca-
 ret consensu, & reddidit in inuitū, vt l. inter stipulantē. §. j. ff. de ver. obl. Ad
 quod ego respondeo qd iste est consensus saltem coactus: arg. ff. qd met.
 cau. l. si mulier. §. pe. qd videt voluntarius, postquā pars victa nō appella-
 uit. vt l. j. §. de postu. & s. si sapius in inte. resti. pe. l. j. & de app. l. hi qui ad
 ciuilia. Vel aliter non est cōsensus voluntarius, respectu victi per senten-
 tiam, sed respectu aliorum qui fuerunt pręsentes in iudicio, & tacentes,
 bene fuit voluntarius, vt dixi s. arg. ff. ad municip. l. j. & de decur. l. spu-
 rii. §. pater. Vel aliter, licet ab initio fuerit consensus coactus, tamen per
 taciturnitatem sequentem & patientiam, coactum cōsensum trāstulit in
 voluntarium: arg. s. quod met. cau. l. ij. & hoc cum diuturnitate temporis
 videtur operari: arg. mō. s. de test. l. sancimus. cum si. ¶ Deinde & contra
 prędicta oppo. de l. nemo. s. de sep. & interlo. om. iu. Solue vt ibi nō. & s.
 eo. in rub. & d. l. de quibus, videlicet qd nō sequimur exemplā aliarū sen-
 tentiarū, aliorum iudicium, vt ibi: sed quia per ipsas colligitur consensus
 maioris partis populi pręsentis & tacentis, ex quo inducitur consuetudo.

do, sequimur illam consuetudinem, & pro lege eā seruamus, & sic scdm il-
 lam iudicamus. sic contra. ff. de v sur. l. cum de in rem verso. ¶ Vicinō
 iuxta hoc quēro, an consuetudo inducatur ex sententijs quę non sunt mā-
 data executioni, si à tempore pronuntiationis eorum longum tempus sit
 elapsum. Breuiter Gulel. tenet, & bene qd sic: quia cessatio executionis non
 contingit ex defectu iuris, sed partis, quę executionem debet petere secū-
 dum formā l. à diuo pio. §. j. ff. de re iudi. Nam per illas sententias, satis est
 consensus populi declaratus, licet victor eis vsus non sit: & sic istum pro-
 ducunt effectum: arg. ff. quod quisq; iur. l. iij. in princi. & quia sola senten-
 tia debet spectari, vt ff. de pœn. l. qui vltimo. & l. quod ad statum. & ff. de
 iniust. testa. l. si quis filio ex hereditate. §. irritum. quę leges nihil faciūt: quā
 loquuntur in sententijs quę trahunt secum executionē ipso iure: & in eis
 apparet, vt not. in d. l. qui vltimo. Sed tamen eius opinio est vera, vt patet
 s. l. j. & de edi. priua. l. an in totum. & ff. eo. l. nā Imperator. & l. cū de con-
 suetudine. quę loquuntur simpliciter de sententia diffinitiuā, vt ff. de re
 iudi. l. quod iussit. in fi. & quando appel. sit l. j. §. quod in sententijs. & sic
 sufficit condemnatio vel absolutio, vel xquipollens absq; alia executiōe,
 vt ff. de re iudi. l. ait prętor. & l. in summa. C. de senten. & interlo. om. iu.
 l. pręses. & qd ibi nō. & facit qd nō. ff. quod quisq; iur. l. j. §. qui magistra-
 tum. & concor. Marti. Sil. in dicta l. de quibus. eo saluo qd si victus contra
 quem petitur executio, contradiceret, & eam non patitur: et sic non per-
 feueret eius consensus: & sic res non transit in cōsensum, sed dissensum:
 & sic esset consuetudo interrupta: quia non dicitur factum quod nō du-
 rat, vt l. si pro patre. §. versus. ff. de in rem verso. & quod cuiusq; vniter.
 l. item eorum. §. actor. cū simi. & nihil est actum, donec aliud superest ad
 25 agendum, vt l. pe. s. ad Syllania. & de emend. Codi. in prin. ¶ Vicinō
 primō quēro, an ex sententia arbitrorum inducatur consuetudo. Respon-
 det Gulel. qd aut tales sententię quę merentur executionem: puta quā
 compromissum factum est sine pœna, & à partibus emologatum tacitē,
 vel expressē: & tunc sicut sententię iudicium, vt s. de arbitris. l. cū antea.
 Dictamen quod requiruntur plures sententię quā iudiciū: quia sententia
 iudicis est maioris autoritatis qd sententiā arbitri, vt ff. de his qui no. in fa.
 in l. quid ergo. §. ex cōpromisso. & patet ff. si quis ius di. nō obtē. l. j. in prin.
 de iudi. l. ij. §. si. & quod nō. de arbi. l. nō ex omnibus. in prin. & probaf. ff.
 de re iudi. l. ait prętor. in prin. & de ver. sig. l. notionē. in prin. Numer. autē
 dictarū sniarum dictum effectū producentiū iudicis arbitrio relinquitur
 cū nō sit determinatum à lege, vt l. j. in fi. ff. de iure deli. Et facit quod s.
 dixi in illa q. quot actus sunt necessarij ad cōsuetudinem inducendā. Aut
 sunt tales sententię quę non merentur executionem: puta quia compro-
 missum factum est cum pœna, vt s. de arb. l. j. & aut. decernimus. & in cor-
 pore vnde sumitur, & ff. de arbi. l. ij. & tunc nō inducitur consuetudo. Ratio
 est: quia tales sententię nō ligant eos, inter quos ferunt expressē. Ergo nec
 alios tacitē: arg. ff. loc. l. qui ad certū. de bo. aut ho. iud. pos. l. cū vnus. §. j.
 de ser. rusti. pręd. l. item. §. qui habet. cū simi. Facit quod nō. in d. l. ait prę-
 26 tor. in prin. ff. de re iudi. & s. de iud. l. iudēi. ¶ Vicinō secundō quē-
 ro, an sententię late inter non subditos, possunt cōsuetudinem inducere.
 Respondeo breuiter, cōsuetudinē quę spectat ad ordinationem iudicij sic:
 quia illa quę versantur in loco iudicij debent attendi, vt ff. de testi. l. ij. §.
 si illa verō quę spectant ad decisionem litis non: quia illa non debent spe-
 ctari scdm locū iudicij, sed quę versant in loco contractus, vt ff. de cuict.
 27 l. si fundus. & de v sur. l. j. not. s. l. proximi. ¶ Vicinō tertio quēro, an per
 sententias rescissas possit induci consuetudo. Respondet Gulel. in dicta l.
 ingenuum. ff. de sta. homi. vbi perficit illam materiam: qd aut sunt rescissę
 per appellatiōē: & tunc non: quia finguntur à principio non fuisse late,
 vt l. j. in fi. ff. ad Turp. & de pœ. l. ij. §. si. Aut sunt rescissę per restitutiōē
 in integrū: & tunc restitutiō cōceditur propter vitium processus: puta quā
 dicitur male iudicatum: arg. ff. de re iudi. l. diuus. & qui satisfare cogan.
 L. quoties vitiosē. & de re iud. l. iij. §. condemnatum. Aut restitutiō cōcedi-
 tur, nō propter vitium processus, sed propter fauorem personę minoris
 vel alterius: & tunc sic. Ratio: quia tūc licet nō remaneat sententię quo ad
 eum: remanet tamen quo ad alios: arg. s. si vnus ex pluri. appel. l. j. & qd. li-
 cet enim ille faciat rescindi sententiā prędictā: remanet tamē cōsensus po-
 puli, ex quō consensu inducitur cōsuetudo sicut patet in simili, videlicet
 qd rescissa totaliter sententia apud quosdam: remanet tamen apud alios
 eius effectus quo ad cautionē de rato, vt ff. de ra. ha. l. cū minor. in prin. et
 28 in repe. l. Stichū. §. qd vulgo. ff. de sol. ¶ Vicinō quarto quēro, quali-
 ter cōsuetudo inducitur in iudicio pponat. Dicit Pe. qd qd; per modū ex-
 ceptiōis. Verbi gratia: si cōsuetudo sit qd vēditō nō teneat cauere empto-
 ri de vitijs, et morbis, si hoc emptor petat à vēditore, vēditōr excipit de cō-
 suetudine: arg. ff. de pac. l. pacifici. Quādoq; in vim actiōis realis, verbi gra-
 tia, si est cōsuetudo de modo succedēdi qd primogenitus sit hāres, ipse p-
 ponat petitiōē hereditatis quę est in rem autoritate talis cōsuetudinis
 quę facit eum dominū, et heredē admitti ad ipsam vnuerstatē. Itē rei vē-
 dicatio ad singulas res, vt ff. de peti. hęc. l. sed et si. §. antepe. et de rei ven-
 dic. l. j. in princi. et l. si ager. et de bo. poss. l. j. §. et ij. de acqui. pos. l. cū he-
 redes. in princi. non autem proponit cōditionem ex ipsa consuetudine:
 sicut patet in simili. Nam lex Cornelia facit quę hāredem bonorum ali-
 cuius in captiuitate defuncti ex sua fictione: nō tamen proponitur con-
 ditiō ex illa lege. sed p dictas actiōes reales, vt ff. de test. l. legē Cornelia.
 de vulg.

de vulga. & pupilla. l. lex Cornelia. cum simi. & de capti. l. patre instituto. Quandoq; proponitur per modum actionis personalis: puta conditione ex dicta consuetudine, scilicet quando consuetudo disponit de iure personali. verbi gratia: vt quis compellatur vendere rem suam. ff. comu. prædi. l. venditor. §. si constat. Nam proponitur contra eum conditio ex dicta consuetudine. arg. ff. de condi. ex lege. l. j. Quandoq; potest proponi per officium iudicis. verbi gratia: si consuetudo permittit minores vsq; ad triginta annos petere restitutionem in integrum. proponit enim in minoriætatē istam consuetudinem per officium iudicis. arg. ff. de mino. l. quod si minor. §. si. Guliel. de Cu. in præcedenti membro dicitur Pet. in eo, & bene: quia non debet proponi conditio ex consuetudine, quæ est subsidiaria: vt ff. de condi. ex lege. l. j. sed proponi debet actio ex empto: vt sic ex illo contractu formam accipiēte, ex consuetudine agatur: ita q; in libello fiat mentio de illa: sicut patet in simili, quādo iuratur formaliter in iudicio: vt ff. de iureiuran. l. si duo patroni. §. Marcellus. & §. si quis iurauerit. Quare in prædicto membro sic dicit ipse, & verius, q; aut consuetudo ista cadit in nomē, siue speciem, aut formam alicuius contractus: & tunc agendum est actione ex eo contractu recipiente formam ab illa consuetudine: vt semper de illa mentio fiat. Aut nō cadit in formam alicuius contractus: vt puta, si sit consuetudo. q; qui intrauit vineam alicuius, soluat domino quinque: & tunc proponi debet conditio ex ipsa consuetudine. arg. l. si duo patroni. §. Marcellus. & §. si quis intrauerit. de condi. ex lege. l. j. & §. de reb. credi. l. actori. ¶ **V**icesimoquinto quæro, ¶ an in libello oporteat consuetudinem allegare. Breuiter quicquid dicant doct. moderni, ego sic dico, q; aut consuetudo est notoria: & tunc non oportet eam allegare, sicut nec probare. arg. ff. de actio. emp. l. emptorem. in princ. & qui fatid. cogan. l. si verò. §. j. & j. de accu. l. ea quidē. Facit quod not. §. de appel. l. ciues & incolæ. Aut consuetudo non est notoria: & tunc aut est contra legem: & tunc debet allegari. Ratio est: quia in tētio aduersarij fundata est de iure communi: & ideo nisi apponeretur in libello: aduersarius non posset esse instructus, an debeat cedere, vel cōtendere, quod fieri debet: vt l. j. in princ. ff. de eden. Cessante igitur ratione, ergo & ipsum dictum. arg. ff. de iure patr. l. adigere. §. quāuis. & de re mili. l. miles. in prin. Facit l. edita. cū sua materia. §. de eden. semper tamen debet probari, quādo non est notoria, per eum, qui eam allegat: vt §. eo. l. j. & ratio ibi no. ¶ **V**icesimosexto quæro, ¶ quot testes probent consuetudine, Respondeo, saltem duo. ff. de testi. l. vbi numerus. & l. ij. §. j. quod ibi nota. & concor. gl. in l. de quibus. ¶ **V**icesimosextimo quæro, ¶ qualiter debeat ista consuetudo probari. Et dicit Pe. q; semiplenē: nō autem plenē. nam iudex recipit testes in absentia aduersarij: & se ab ipsis informabit, & secundum illam informationem iudicabit: sicut quando allegatur sibi ius scriptum ad informationem sui, non fit alia probatio sibi, sed ipse solus: de hoc inspicit libellū suum. Dicit enim q; quædam in iudicio principaliter proponuntur, ad conclusionem probandam, & illa debent plenē probari: quædā non principaliter: & in eis sufficit probatio semiplena: sicut patet in eo, qui proponit confessoriam pro seruitute reali, Proponit enim principaliter seruitutem sibi deberi: secundario verò se dominum dominantis fundi: vt ff. comu. prædi. l. j. Et istud primum debet probari plenē: secundum semiplenē. ff. si serui. vendi. l. sicuti. §. sed si quærat. & si vsufruc. pet. l. vt frui. in prin. & quod ibi no. & ff. de probati. l. circa. & de excep. l. sed si ante. Aliud exemplū ponit in eo, qui petit hæreditatē diuidi familiæ eriscun dæ iudicio. Nam principaliter allegat cōmunionem, & illā debet probare plenē. secundario se dominū: & illud sufficit semiplenē probare, puta per possessionis probationē: vt ff. famil. eriscu. lege prima quæ probatio non sufficit, nisi dominū in iudicio principaliter proponatur: vt not. supra, de proba. l. ij. & l. proprietatis. & l. cum res. sic & in consuetudine prædicta. Ego teneo contrariū, scilicet q; debeat plenē probari: & sic probat l. j. huius tit. Dicit enim q; consuetudo debet probari causa cognita. Intel ligitur ergo plene: vt §. de iudi. l. iudices. Non obstat prima ratio. Pe. quia loquitur in iure scripto, hic in non scripto. Facit §. eo. l. j. & quod ibi not. Item non obstat secunda, quia loquitur in secundario: ibi in principali, scilicet in consuetudine, super qua concludens principaliter fundatur: vt patet supra in l. j. in si. & non obstat. l. circa. & l. sed si ante. cum simi. vt in eis patet. ¶ **V**icesimo octauo quæro: ¶ quid deponent testes inducti ad consuetudinem probandā. Certè dicit Azo hic, in Summa, & glo. in rub. d. l. de quibus. q; triplex est modus. Primus videlicet, q; perpetuò sit obtentū, siue contradictione. Secundus est modus, q; testes deponant, q; libelli querimoniarum non fuerunt recepti. Tertius modus est, quod testes deponant q; fuerit bis obtentum in contradictorio iudicio. Pone exemplū de primo, quando vicinus alicuius facit pontem supra viam publicā, & alius vicinus proponit querelam de ipso, iudex nō admittit libellum querimoniarum, sed reiecit: & tunc colligitur tacitus consensus populi: quia ista repulsiō tantum operatur, quantum si expressè fuerit iudicatum consuetudinem esse. arg. ff. de neg. gest. l. si autē. §. fin. & de compen. l. quod in diem. §. j. Item quod dicit Azo, quod fuit obreptum in contradictorio iudicio, voluit dicere, quod vnus allegabat consuetudinem in iudicio, alius negabat iudicatum fuisse secundū consuetudinem: vt ff. e. l. cum de consuetudine. Isti modi reprobantur per Iac. Baldui. & merito: quia ista sententia inter alios lata, regulariter non præiudicat alijs: vt l. fape. ff. de re iud. & §. res inter alios acta. per totum. cum si. Item potest esse, q; in hoc actu etiā

bino, non fuit cōsensus, etiam decimæ partis populi, nec diuturnitas temporis intercessit: quæ omnia in consuetudine inducēda requiruntur: vt sapius §. dixi. Marti. de Fano, & Mart. Sil. & sequaces eorū voluerunt Azo. hoc modo defendere, q; illa sententia, per quam iudex in contradictorio iudicio pronunciat esse consuetudinem, non inducit eam, sed probat eam inductam, & declarat. Simile ff. de rei vendi. l. & ex diuerso. §. j. & j. si ferui. vendi. l. sicuti. §. sed si quærat. & dicunt quod hæc sententia facit ius inter omnes, sicut in alijs publicis iudicijs: nisi probetur de præuicariatione priorum: vt ff. de iureiuran. l. eum qui. §. in popularibus. & de præuicariatione. in l. ij. & de accusa. l. si cui. §. hñdem. cum similibus. Item, quando libelli querimoniarum sunt repulsi, per hoc non inducitur consuetudo: sed probatur inducta, & adeo notoria, quod libelli querimoniarum sunt reiecti. Et hoc modo defendunt Azo. & glo. Sed prædicta defensio non videtur bona: quia posito q; dicta sententia sit declaratoria, & dicta reiectio querimoniarum sit actus consuetudinis: tamen alijs non debet præiudicare, vt dixi: arg. ff. de iureiuran. l. nam postea. §. fin. & l. sed & si possessoria. §. fin. & l. sequen. & plenē scripsi §. qui. res iudi. non noc. l. ij. Præterea, ille modus non est modus probandi notorium consuetudinis: quia non probat notorium actus permanentis, nec actus interpellati, circa ipsam consuetudinem intrinsecus. Facit quod dixi infra de accusationi. l. ea quidē. quare Gul. de cu. sic dicit, in dicta l. de quibus. & bene, quod aut dicta sententia fuit lata cum contradictore legitimo: puta cum Syndico vniuersitatis: & tunc inducit consuetudinem, seu inductam probat inter omnes, & sic potest saluari opinio Azon. & glo. vt dicta l. cum de consuetudine. Aut nō fuit lata cum cōtradictore legitimo: & tunc secus. Ita loquitur opinio Ia. Pe. & sequacium. arg. ff. de collu. dete. l. cum non iusto. & si quis inge. esse dica. l. j. Et facit quod plenē dixi in dicta l. ij. §. qui. res iud. non no. & de liberis agnoscen. l. j. §. fina. Breuiter ego dico quod testes deponunt tria, & dicunt, scilicet vsum populi, & frequentiam vsus, & temporis diuturnitatem: vt probatum est §. plenē. Verbi gratia. Reducamus ad practicam, volo probare quod hæc est consuetudo: secundum opinionem Mart. no. §. solu. mar. l. dos à patre. & multis alijs glo. quod si vxor decedat in matrimonio, existentibus liberis, quod maritus lucretur dotem, & ad eam probandam produco testes. iudex interrogat testes, nūquid viderunt vnquā vt quod maritus fuerit lucratus dotem prædictam. Dicunt quod sic. Item quærit iudex, quid vidistis de hoc: Ipsi dicunt vidimus semel iudicatum pro marito præsentibus tot inter duos. Item vidimus alia vice sic iudicatum esse inter alios duos tot præsentibus. Item alia vice tot præsentibus, qui faciunt maiorem partem populi: & tunc iudex vltra procedet, & quæret, quot anni sunt q; vidistis prædicta: Ipsi respondebūt, decem anni. ecce habemus consuetudinem probatam, vt patet ex premisis: & ideo iudex pronunciat consuetudinem esse q; vxore in matrimonio defuncta, extantibus liberis, maritus debeat lucrari dotem. Verū tamen dicunt quidam doct. q; si testes deponunt q; sic viderūt iudicari: & interrogati quot præsentibus, & quibus, dicunt se nescire: q; iudex debet estimare quot pos sunt fuisse præsentis dictis sententijs, cōsiderando quot in iudicio, & tempore sententiæ cōsueuerūt esse præsentis communiter, & frequenter: & si inueniat eos esse maiorem partem populi, habebit consuetudinem esse probatam: arg. §. l. j. quæ dicit q; frequentia inspicitur. id est, frequenter solet accidere, q; tot homines reperiuntur in loco. in quo illud est actum. Item cum hoc liquidè probari nō potest, standum est coniecturis: vt l. nō oēs. §. à barbaris. ff. de re mili. quod non puto verum: quoniam, vt §. dixi, consuetudo potest allegari per viam exceptionis: & tunc excipiens, eam clare, & plenē, debet probare, vt §. dixi & ff. de proba. l. an exceptionibus. & de excep. l. j. Item per modum officij iudicis: & tunc etiam illam proponens, plenē debet illam probare: vt ff. de iureiur. l. nam postea. §. si minor. cum simili. Aut per modum actionis realis: & tunc idem: vt l. si. §. de rei vè. Aut per modum actionis personalis: & tunc idem: vt l. qui accusare. §. de eden. c. cum simi. ¶ **E**t sic iudex non debet supplere defectum probationis in vim agēdi: vt no. supra vt quæ defunt aduo. par. iud. supple. l. j. & ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. veritas. nec in vim excipiendi: vt no. in l. si. ff. de petitio. hæredita. Nec obstat §. à barbaris. quia ibi erat difficilior probatio, quā hic: quare sufficit præsumptio, & coniectura ibi: hic nō. Quod patet. quia lex requirit probationem: vt supra l. j. & ad veram probationem, nō autem ad coniecturam & præsumptionē, debet referri: vt ff. de condi. & demon. l. Lucius. §. de proba. in rub. vbi probatio, & præsumptio, ponuntur tanq; species differentes, & distinctæ: arg. ff. pro emp. l. ij. §. separata. & quod not. ff. de legat. j. l. ij. quod puto verum, quando testes dicunt se ignorare numerum præsentium: sed si de illo deponunt, & dicunt se illos non cognouisse, si quidem erat probatio facilis, propter modicum numerum populi: tunc idem, rationibus iam dictis. Si vero difficilis, teneo cum Pet. per d. §. à barbaris propter fragilitatem memoriæ: vt supra de veteri iure enuclean. l. ij. in princ. ff. de acquirē. poss. l. l. pergrè. in princ. & quia propria nomina hominum probabiliter ignorantur: vt l. si quis in fundi vocabulo. in princ. ff. de lega. j. ¶ **V**icesimonono quæro, quid si quando que fuit iudicatum pro consuetudine, quandoq; contra: an ex sententijs prioribus consuetudo erit inducta. Quod glo. tangit in d. l. cum de consuetudine. ff. eo. Et certè Gul. in d. l. de quibus. ff. eod. sic respondet: q; aut populus cum scit esse iudicatum contra consuetudinem, tacuit, & non contradixit, seu magistratus ipsum populum regens: & tunc consuetu-

Secunda Bartoli super Codice.

do sit interrupta, etiam per vnam sententiam contrariam: arg. ff. de v. fusc. l. v. fuscipio. & l. naturaliter. & in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis ergo. col. la. vñ. Debebat enim magistratus populi, cum hoc sciebat, illi sententiam, quæ erat contraria consuetudini, contradicere: & ideo si tacuit, eius taciturnitas præiudicat populo, sicut si ipse populus tacuisset: vt ff. ad municip. l. municipes. de reg. iur. l. aliud. §. referē. & de cōd. & demon. l. municipib⁹. & l. an in totum. §. de ædi. priua. vbi est hoc expressum. Vnde dicti magistratus sciētes, & tacētes, non cōtradictentes debent puniri per superiorē. arg. ff. de adm. re. ad ci. perti. l. ij. & seq. Aut cum sciuerint, cōtradixerunt illi sententiam, dicentes iniquē pronunciatū, & similia verba: tūc per illā sententiā non erit consuetudo interrupta: cum apparet cōtinuatio primæ voluntatis: alioquin propter nouū, & vltimū consensum, censere interrupta: ar. ff. de leg. ij. l. fidei cōmissa. §. si rē. arg. d. l. spurij. §. pater. ff. de decu. Nam consensus in sententiā aufert perseverantiā continuati consensus in prima. ar. ff. de neg. gest. l. Nefennius. de reli. l. at si quis. §. pleriq; & de acqui. h. red. l. pro h. aede. & de le. j. l. si mihi & tibi. §. in legatis. de leg. ij. si quis in prin. testamēti. Et cū ista determinatiōe debet intelligi gl. in d. l. cū de cōsuetudine. ¶ Trigesimò quæro iuxta hoc, quid erit si ad probandū cōsuetudinem producantur quatuor testes, quorum duo deponunt q̄ semel viderunt factū tot præsentibus: alij duo deponunt alia die sic actū præsentibus alijs: an erit cōsuetudo probata? ¶ Quidam magni doc. tenēt q̄ sic: & inducunt glo. Io. positam ff. de test. l. ob carmen. §. si testes. inducunt etiam pro se. l. arbiter. ff. de proba. de aqua plu. ar. cen. l. ij. §. idem Labeo ait. Alij tenent cōtra, q̄ isti testes sunt singulares: quia nō cōcordant in eodē factō, quod requiritur ad esse cōsuetudinis: licet cōcordēt in aliquo actu particulari: ergo eam non probant. Facit quod not. §. qui nūmer. tut. l. j. Ad hoc extra, de test. c. tam literis. quod ego teneo. Ratio, prout s. dixi in consuetudine probanda requiritur, non solum vsus, & actus populi, sed eorum frequentia. Isti ergo testes licet probent vsus & actū populi, & in eo concordent: nō tamē probant eius frequentiam quod patet: quia deponunt de pluralitate diuersorum actuum: non autem de frequentia eiusdem. Et per hoc patet responsio ad glossam Ioan. & ad leges in contrarium adductas: quoniam ipsi testes concordant in actu, de quo principaliter agitur: & de eius essentia tractatur, scilicet de depositione, & de memoria tēporis: & ideo si duo concordant circa actum vnum, ille actus est bene probatus: hic nō deponunt de frequentia eiusdem. quod in cōsuetudine requiritur: vt s. probau. sed de pluralitate diuersorū actū, prout patet. ergo consuetudinem non probant. cum deficient in probatione vnus eorum, quæ requiruntur in ipsa inducenda, quæ sunt tria, vt s. ostendi. ergo deficit probatio in toto: vt ff. de transactio. l. cum hi. §. si prætor. de iure. actūq; priua. l. ij. §. hoc autem. cum simili. Et hoc modo ponendo casum dicta gl. Ioan. in d. l. ob carmen. potest saluari, videlicet q̄ sunt quatuor testes, & duo probant, & deponunt q̄ viderunt me possidere vno mense, & alij duo alio mense: verum q̄ Ioan. aliter ponit exemplum ibi, scilicet q̄ testes erāt singulares, scilicet q̄ vnus deposuit se vidisse vno mense, alius alio mense, & sic de singulis: idcirco illam gl. damnauit. quod dic vt ibi scripti, arg. s. de testi. l. iuris iuradi. §. simili modo. & q̄d not. in dicta l. j. qui nūmer. tut. Et eodem modo pone casum in d. l. si arbiter. & d. §. idem Labeo. videlicet q̄ fuerunt quatuor testes, & singuli, duo deponunt de eodem actu, & in eo concordāt. tunc enim singuli duo suum actum probabunt: vt l. vbi numerus. ff. de test. Secus si separatim, videlicet vnus de vno actu, alius de alio: tunc enim deficeret probatio, vt prædixi. Ad quod facit, quod no. in Spe. de testi. §. j. ver. sed pone egi. & in titu. de inquisi. §. primo. ver. quid si vnus testis. & §. nunc videndū. ver. de pœna. & ver. seq. & in titu. de teste. §. iam de interrogatorijs. ver. sed nūquid. in titu. de noto. crimi. §. fama. ver. quid si testes. Facit quod dixi supra de emanc. libe. l. j. super probatione vera concordat Marti. Sili. in d. l. de quibus. ¶ Trigesimoprīmò quæro, quid si iudex iudicauit bis contra legem præsentē maiori parte populi, reperitur tamen q̄ aliquis contradixit, an consuetudo erit inducenda? Iaco. de Are. & Pet. tenent q̄ sic: quia cōtradictio vnus, maiori parti populi non obstat: vt l. quod maior. ff. ad municip. & de re. iuris. l. aliud. §. refertur. Et facit quod dixi in quæstione illa, videlicet an sine contradictione consuetudo possit induci. Nec obstat ff. de serui. rusti. l. per fundum. & cōmu. prædio. l. receptum. quia ibi cōsentiant vt singuli iure priuato, hic vt vniuersi iure publico. Facit quod not. Dyn. in c. quod omnes tangit. extra de regu. iuris. lib. vj. & quod s. dixi in quæstione illa, videlicet quantum tempus requiratur ad consuetudinem inducendam, sed Gul. de Cu. in Lingenuum, de statu hominum. sic distinguit: quia aut consuetudo inducitur per legem, vt in vrbibus feudorum: & in illis contradictio nihil operatur. Aut contra legē: & tunc sic argumē. in aut. de defen. ciui. §. si ibi: nullo reluctante & c. argumē. pro hoc, quia consuetudo secunda est debilior quā prima: vt supra ad Velleia. l. anti. quæ. & quod ibi no. in aut. de non alic. §. quia verō verisimile. & ff. de testi. mili. l. eius militis. §. militia. Sed præcedens opi. mihi placet, per leges prædictas. Non obstat §. si. de defen. ciui. quia illud speciale odio criminis ambitus: vt ff. ad legem Iuliam de ambi. l. j. & quod ibi nota. Item non obstat secunda ratio: quia hic quælibet consuetudo censetur vniuersalis, propter identitatem rationis, quæ est in d. l. quod maior. & l. aliud. §. j. quæ ratiois identitas hic cessat. ¶ Trigesimosecundò quæro, an consuetudo liget infantes, & furiosos? Certē gl. tenet hic q̄ sic: quia lex scripta eos ligat: vt l.

diuus. ff. de offi. præsi. & ad l. Pompeiam de partitici. l. penul. §. fina. ergo & consuetudo non scripta, propter paritatem causæ, potentē, & effectus vt d. l. de quibus. Non obstat l. qui ad certum. ff. loca. vt hic not. videlicet, quia ibi loquitur in contractibus priuatorum, ex eorum cōsensu solummodo inducendis: hic in consuetudine publica, consensu maioris partis populi, ad hoc habilis inducenda. Facit quod s. dixi in quæst. illa, scilicet quorum consensus requiritur in consuetudine inducenda. Licet ergo isti consentire non possint, tamen propter habiliū consensum ligantur: quorum consensus scilicet habilium hic requiritur, non autem inhabilium: arg. ff. de mune. & hono. l. ad rem publicā. & l. vt gradatim. §. & si lege. & quod nota. ff. de ope. no. iun. l. j. §. nūciatio. Guliel. verò in dicta Lingenuū. sic distinguit in minoribus. Aut est talis actus, in quo minores admittuntur vt maiores: vt in matrimonio, & in donatione propter nuptias: vt Insti. de nuptijs. in prin. & no. s. de mino. l. ait prætor. §. primo. & tunc sic. verbi gratia, dicitur consuetudo q̄ vxore defuncta in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dotem. talis consuetudo ligabit etiam minores: quia vniuersitas maiorū, quæ induxit eam, solum debet attendi: vt ff. quod cuiusq; vni. no. l. sicut. §. primo. de in ius vo. l. sed si hac. §. qui manumittit. & de rer. diui. l. in tantum. §. vniuersitatis. & arg. ff. de leg. l. seruis legatis. §. qui bus. & quia facit ad hoc lex scripta. l. Aemili. ff. de mino. & ff. ex qui. cau. sis in possess. ca. l. apud Iulianum. in prin. ergo & eos hoc casu liget consuetudo non scripta, propter paritatem causæ, potentæ & effectus: vt d. l. de quibus. Facit quod s. proximè dixi. Aut est talis, in quo minores nō admittuntur vt maiores: verbi gratia, est consuetudo q̄ nullus potest petere venditiones rerum rescindi, occasione minoris pretij dimidia iusti pretij: & certè minor tali consuetudine non ligatur, propter restitutionem: vt ff. de mino. l. prima. & arg. ad hoc ff. de mune. & hono. l. vt gradatim. §. & si lege. Sed multum obstat sibi. ff. de adm. i. tuto. l. si sine herede. §. Lucius. Sed respondeo, q̄ ibi fuit inducenda consuetudo specialiter, & expressim in personis minorum: hic non. Vel ibi non cōtraxerat minor, sed maior, cui ipse successit. arg. d. l. Aemilius. & l. apud Iulianum. in princip. Martinus Sili. in l. de quibus. in prin. tenet præcedentem opi. Pet. & glossa. ¶ Trigesimotertiò quæro, an consuetudo liget clericos Pet. q̄ non. quia clerici & laici sunt diuersi populi, quod patet: quia habet diuersos iudices, arg. ff. de offi. asse. l. si eadem. vnde clerici non habent commune cum aëtib⁹ plebeiorum. s. de episc. & cle. l. placet. & de test. l. consulta. Item, quia clerici sunt maiores quā laici: vt s. de sum. trinita. l. ij. ergo non ligantur eorū consuetudine, & statutis, nisi consenserint. arg. ff. de orig. iu. l. ij. §. deinde cum esset. & Insti. de iure natu. §. plebiscitum. Contrariū no. ff. de post. hu. l. ex ea. Sed Innocen. tenet primum extra, de constit. c. quæ in ecclesia rum. & c. ecclesia sanctę Marię. & per Guliel. in d. l. ex ea. Et contra istos est communis opin. quod si clericus agit contra laicum in foro temporali, quod seruetur consuetudo & statutum populi, quod est ad litem ordinandam: aliās non. Et sic intelligitur secundum quosdam extra, de fo. com. pe. ca. quod clericis. de iure iuran. cap. j. & ij. quæ not. Hostien. in Summa, de consuetudine. Facit quod dixi s. de episcopa. audien. l. episcopale. per Gul. ¶ Trigesimo quarto quæro, quid si alia consuetudo est in foro actoris, alia in foro iudicij: alia in foro rei: quæ debeat seruari: Respondeo: distingue vt not. Odofr. l. s. proxi. videlicet q̄ aut spectat ad litem ordinationē: & seruetur illa, quæ est in foro iudicij. Aut ad litem decisionem: & tūc illa, quæ est in foro contractus, vel in loco contractus: vt l. j. in prin. ff. de vsu ris. de eui. l. l. si fundus. Nec obstat s. de emanc. libe. l. j. quia ibi in actu iudiciali, & contractus idem est: hic in diuersis, vt ibi dixi. ¶ Trigesimo quinto quæro, quid si populus vitur contra consuetudinem: an erit interrupta. Certē gl. magna hic distinguit in fine. Tu dicas latius secundum Marti. Sili. & alios modernos in l. de quibus. videlicet, q̄ si populus post consuetudinem præscriptam per errorem vitur contra illam, non interrumpit illā: quia non habet animū eam tollendi. ar. ff. eo. l. quod non ratione. & idem de iurisd. omnium iudi. l. si per errorem. & supra de iur. & facti igno. l. non idcirco. Si verò ex certa scientia venit contra legem, non simpliciter, sed legem condendo contrariam, tollit eam: vt ff. de sepul. viola. l. ij. §. diuus. Si verò simpliciter ex certa scientia vitur contra eam, nō legem condendo: si quidem ille vsus est sufficiens ad nouam consuetudinem contrariam inducendam, quod qualiter contingit ex premisis apparet: tunc tollit eam: arg. ff. de reg. iuris. l. nihil tam naturale. & de sol. l. prout quisq; & Insti. de iure nat. gen. & ciui. §. penul. Si verò ille non sit vsus sufficiens ad contrariam consuetudinem inducendam, non tollit eam legitime præscriptam. arg. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. verficu. sed si pactum. Secus in principe: vt in aut. vt omnes obedi. iudi. prouin. §. arripiat colla. vj. sed non præscripta: nam talis vsus cōtra ius populi bene interrumpet: vt hic no. & de reg. iur. l. nemo. §. tēporalis. ¶ Trigesimosexto quæro, an statutū, vel consuetudo ciuitatis vendicat sibi locū in castris si bi subiectis. Certē gl. in d. l. ex ea. ff. de postu. tenet q̄ sic. Et videtur casus Insti. de fatid. §. fin. Gul. aut hen. in d. l. lingenuum. sic distinguit, q̄ aut il lud castrum in illo casu habebat consuetudinem seu legem speciale, quod potest: vt dixi s. in quæstione, an pars populi ciuitatis possit sibi cōsuetudine facere: tūc non: quia debet consuetudo sua seruari, vt s. dixi ibi. Aut tempore cōsuetudinis ciuitatis illud castrum de illo casu non habebat legem, sed cōsuetudine speciale: & tunc aut illud castrū erat de districtu, & iurisd. illius ciuitatis: & tunc sic. arg. s. de episc. & cle. l. nulli. & de natura.

de natura. lib. l. si quis. & ff. ad munic. l. qui ex vico. Aut illud castrum nō est de districtu & iurisdictione illius civitatis: & tunc nō: cūm habet suos fines, ad quos suę civitatis consuetudo extendere nequit. arg. ff. de acquir. rerum domi. l. in agris. Ad hoc s. de offi. præfe. prætorio Affricę. l. in nomine Domini. in prin. in j. col. & j. de fun. lum. l. quicumq;. lib. xj. & facit ff. de lega. iij. l. prædij. s. penul. in fi. & de fun. instru. l. deia. s. T yrānæ. l. prædia. in fi. arg. ff. de dam. infect. l. si finita. s. ex hoc edicto. hoc in castris civitati subiectis, temporæ dictæ consuetudinis. ¶ Trigesimosextimo quęro, ¶ quid in castris postea sibi vnitis. Tenet Gul. q. si dicta vnio, vel translatio sit facta per principem: tunc sic: quia facta perf. et videtur: & ideo secundūm civitatis consuetudinem debet regulari. arg. de excu. tut. l. idē Vlpianus. s. fi. & de re iud. l. quidam consulebant. & s. de nup. l. imperialis. Nam quod iuris est in principali, idem iuris debet esse in eius adiuncto. ff. de pact. dota. l. inter. s. cum inter. & s. de dona. ante nup. l. fina. circa medium. l. ad hoc etiam. ff. de hæredi. inst. l. liber homo. s. Titius. & ad Trebel. l. Papinianus. Ad quod facit optimē in aut. vt iudic. sine quoquo suffra. s. illud. & ff. de iudi. l. infulæ Italia. & de excusa. tut. l. non tātūm. s. Illyriensib;. & facit quod no. C. de metropo. l. j. li. xj. Aut per aliū præterquā per principē est facta vnio: & tunc refert: quia aut castrum transfuit in districtum & iurisdictionem civitatis: & tūc idem. Aut nō: & tunc non, per ea quę dixi s. in proxi. q. & dixi s. de iure do. l. etiam. & tractavi in d. l. si finita. s. ex hoc edicto. ¶ Trigesimo octavo quęro de quęstioe ardua: ¶ quid si emergit casus non decifus lege scripta, nec consuetudine: & est similis legi scriptæ pro vna parte: & similis consuetudini pro alia contraria: quæro qd iuris: verbi gratia: quęro an emphyteuta habeat, vel habere debeat incrementū alluionis: à simili facit lex q. sic: quia fructuarius debet habere. ff. de vsufru. l. item si fundi. s. j. Simile consuetudini facit q. non: quia vasallus non debet habere: vt x. coll. in ti. de controuersia inuestitura. s. si quis de manso. dicit Mar. Sili. q. simile consuetudini debet spectari: quia magis est simile, cum vtile habet dominium sicut vasallus. fructuarius autē nō habet dominium directum, nec vtile. Gul. enim contrarium dicit: q. similis lex debet spectari: quia simile consuetudinis procedit per locū à simili: lex procedit per locum à maiori, quod est fortius

44 vt no. in l. j. s. de nego. gest. ¶ Trigesimononō quæro, ¶ quid si vtrūq; simile procedit pariter per omnia. verbi gratia, quærit an emphyteuta debeat habere ita incrementū alluionis: simile legis facit q. sic: quia superficiarius debet habere. Simile consuetudinis facit q. non: quia vasallus nō debet habere: Respondeo, simile legis debet spectari. Ratio: quia ista consuetudo est cōtra legem: & ideo ad causam similem non extenditur. arg. ff. e. l. quod non ratione. & quod s. dixi. ¶ ¶ Vltimō, quicquid doct. in hac materia scribunt, distinguendo sic concludo q. aut consuetudo est contra legem, aut præter legem: in secūdo casu constat eam debere seruari, per l. j. s. eo. & de ædi. priua. l. an in totum. & in d. l. de quibus. in j. responso. Primo casu, aut consuetudo est contra ius naturale: & non debet seruari: vt In sti. de iu. natu. s. sed naturalia. & de legi. ag. tut. s. fi. & s. de cap. dimi. l. eas. Aut contra legem diuinam: & idem. facit quod no. ff. de consti. princ. l. j. in prin. & s. si contra ius vel vti. pub. l. si de vsu. aut. ad hæc. Aut cōtra ius gentiū: & idē: vt d. s. sed naturalia. cū simi. nisi ex causa: vt ff. cōmu. præd. l. veditor. s. si constat. Aut est cōtra ius ciuile: & tūc aut est expressē reprobata per legē: & non valet: vt s. de vsu. l. eos. s. pen. & de sac. fan. eccl. aut. cassa. de fur. aut. nauigia. cōmu. de succes. aut. omnes peregrini. & ff. ad le. Rhod. de iactu. l. deprecatio. secundūm vnam lec. & in aut. vt nulli iudi. s. nulli verō. Aut non: & tūc aut est inducā per consensum erroneum contra legem: & tunc non valet, vt s. dixi in illa q. an per consensum erroneū consuetudo posset induci. aut ex certa scientia: & tunc aut præcedit legē: & tunc quidam distinguunt, q. aut apparet ex tenore dictę legis eius lato rem sensisse: vel sciuisse consuetudinem localem: & tollit ipsam: vt ff. de sepul. viola. l. iij. s. diuus. Aut non: & tunc non, sed illa lex succumbit, vt extra. de constitu. c. j. lib. vj. & s. de testa. l. si. Ego autem sic dico vt s. dixi in oppo. ij. q. aut dicta consuetudo est contra legem: & lex sequens contraria illi consuetudini tollit eā: vt d. s. diuus. Aut præter legem: & tunc nō, sed lex succumbit ibi: vt d. c. j. extra. de cōsti. & l. fin. s. de testa. & in aut. de non alienan. s. quia verō verisimile. cum simi. Aut consuetudo est generalis: & vincit legem generaliter: vt d. l. de quibus. Aut est specialis, & localis, & vincit eam specialiter in eo loco, vt hic, in princ. secundūm vnā lectū. & ff. communia prædio. l. venditor. s. si constat. & de admini. tuto. l. si sine hærede. s. Lucius. & de polli. l. Imperatores. in fi. non generaliter in omni loco: vt in fi. huius legis, secundūm vnam lectū. & veram, vt s. dixi in solu. primi & secundi contrarij: & sic est finis istius repetitionis.

De donationibus. Rubrica.

LEX I.

Emptionum. Qui donat instrumēta emptionum, videtur donare res emptas. h. d. Tene menti hanc legem & similes notatas in gloss. quod qui tradit instrumentum, videtur tradere illud quod continetur in eo: quod allegabo tibi cum summes conuentum in sermone.

LEX II.

Inominis. Cū actio cedit, debitoris cōsensus nō requirit. h. d. LEX III.

Spem. Spes potest cedi. hoc dicit.

Ifunctiones. Gloss. legit hanc legem duobus modis. Primo modo, solutio tributorum non probant aliquem esse dominum. h. d.

Idonatio. Verbum, dono, in vltimis voluntatibus, fideicommissum inducit, etiam parte absente. h. d.

Ecambigi. Donatio, quę incipit à traditione potest perfici inter absentes. h. d.

Ensualis. Hęc est bona lex, & menti tenenda. Idem etiam de sequēti breuiter dicit. Assignatio in censum nō præiudicat domino non consentienti: sed si consenserit, vel ipse pro alijs assignauerit, videtur donare: nisi probet contrarium. hoc dicit cum. l. seq.

Egemquam. Vt pactū donatiōis impleatur, ex stipulatione, vel præscriptis verbis agitur. h. d.

Emo. Nemo videtur donare, de quo non cogitauit. h. d.

Ecignorās. Donatio collata in filiū in potestate nō valet: secus in emancipatū. h. d.

Vm de bonis. Donatio facta in filium emancipatum, valet. h. d.

Portionem. Pars pro indiui. so potest donari. hoc dicit.

Saliquid. Breuitas epistolę nō vitiat donationes. hoc dicit hæc lex.

I filius. Nemo dat, quod non habet. hoc dicit.

Eris alieni. Aes alienum nō sequitur fundū, sed successorem vniuersalem. h. d.

Iue. Filius emancipato potest donari: & facta donatio filio in potestate per emancipationē cum pacifica possessione, postea confirmatur. h. d. hæc bona lex.

Idonationis. Actio furti uilis, potest remitti. h. d.

Iauia. Mulier potest donare extraneis, etiā res ab eius parentibus habitas. h. d.

Vice. Alius potest pro donante subscribere. h. d.

Constante. Mulier non potest donare dotē constante matrimonio. h. d. Secundō licet gl. q. spem actionis de dote potest donare. Vide gl. & signa eam bene.

Vm res. Vt pactum donationis impleatur, agitur præscriptis verbis. h. d.

Iea quę. Res à me donata, potest mihi donari. h. d.

Si patri. Donatio facta ab eo, cui non successi, nihil mihi præiudicat. h. d.

Donatio. Hęc lex tota loquitur quā actum est, vt donatio fiat in scriptis. Secundū gl. omnis donatio requirit insinuationē: secundū quod leges præcipiūt scilicet si quantitatē taxatam excedat.

¶ Emptionū. Istā legem declara, & intellige, vt habes p Alexan. in l. iij. in prin. de acquir. pos. vide Bal. in l. h. quā fise. vel priua. et ad hanc legem vide Bal. in lab. emptio ne. in iij. col. ff. de pactis.

¶ Tributorum. Solutio tributorū nō probat dominium: vide tamen Bal. in aut. si quis. de natu. libe. & l. si pater. & ibi Bart. s. de actio. empt.

¶ Censum. Ista donatio non requirit insinuationem, secundūm Bal. in l. i. l. in pen. colū. de sacrosanc. ecclie. & adde l. cum quis. secundūm Bart. ibi, de acquir. rer. do.

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ In finuari. Donatio causa mortis non infirmatur: sed est contra in l. fin. j. de do. cau. mor. & gl. in l. j. co. & Bar. in d. l. j. co. & quod not. Bald. in aut. ex testamento. in ij. col. de colla.

b ¶ In finuatio. Quid est infinuatio, adde Bald. in aut. si oēs. si vt se ab here. abf. Bar. in l. Modestinus. ff. eo. & Bal. in l. illud. de fac. san. eccle.

c ¶ Lata. Vide ad hanc legē. quod no. Bar. in l. post cōtra etā. in ij. col. ff. eod.

d ¶ Quisquis. & ad hanc l. vide quā habes in l. ij. in prin. de acqui. poss. fallit vbi requirit vera traditio, & vbi est suspicio fraudis, secū dūm Bal. in l. j. s. de usufr. Sed qd cōtra, an p retentionē proprietatis videretur facta traditio vsufructus, seu vtilis dñij, dic qd nō. l. iij. §. dare. ff. de usufr. & not. Bal. c. j. quid sit inueltitura. & in prin. vt hic.

e ¶ Citari. In infinuatiōe nō debet pars citari vide Bar. in l. Modestinus. ff. eo. Bal. in l. j. §. illud de tēp. app. & in l. j. in prin. s. de li. cōte. & in l. j. & ij. quādo li. prin. da melius in l. illud. s. de sacrosan. ecc. & in aut. eo de cursum. s. de do. an te nupt. & idē fir. mat Bal. in l. j. §. si. de iu. do. Adde, an notarius possit infinuare donationē: & an iudicis requiratur auctoritas, vel decretū, Bald. consi. cccij. j. lib.

f ¶ Ictes. Idē tenet Spe. in ti. de instr. edi. §. restat. ver. sed cum literis. Et hoc obseruatur in practica. sed considera propter text. in l. post mortem. ff. de adop. & hanc l. intel lige sin. dicit glo. in aut. de here. & fal. §. si verō absit. Quā h doq; qd nō requiratur subscriptiones i testij; sed nomina eorū quod not. ex no. per gl. in c. quoniam cōtra, & ibi vide do. & hic Cy. & Bal. & Bart. in l. si procurator. de condi. ob cau. dicit hic verū, nisi utroq; consentiente. qd no. in l. falsus. s. de fur. & vide gl. & doc. in l. gesta. supra de re iud. & Bal. in aut. sed hodie nouo. in pe. col. s. si cer. pe. & Bar. in rub. de si. instr. in ij. co. vide Bal. in l. illud. s. de fac. san. eccle. in ij. col.

g ¶ Extinguitur. vide omnino l. si. in prin. ff. eo. & no. per Bart. in l. ij. §. sed si quis. ff. de dona. Sed an possit reuocari expressē Bald. in l. j. in vj. colū. de act. & obli. s. tenet qd nō: nisi in tribus casibus, in quibus in l. ij. s. de noua. alle. gl. in l. si cur. §. si procurator. ff. quib. mo. pig. vel hypo. Solu. Vide ibi Bal. in l. j. in ij. & ij. q. & adde quod Pe. & Cy. in l. si quidem. s. de actio. & obli. per illum tex. volunt, qd mandatū in rem suam morte finiatur & c. hic erat celsio. nō mandatū. Vide Bal. ibi, & adde qd si cedens actionē iniuriarū, decedit re integra, finitur celsio, secundū Bal. in l. si. s. de here. vē.

h ¶ P. P. A. V. P. Saucimus. Vide quā sit. tactam per Ias. in l. licet in ier. col. si. ver. secundū habes. C. de pact.

i ¶ In finuatiōe. Sed quid si quis donat vltra quantitatem hic à lege taxa-

Donatio. Donationes in scriptis debent fieri forma hac lege concessa. h. d. Vide gl. quā est hic, super verbo, cognominata. Nota ex hac l. quod donatio causa mortis debet infinuari, ¶ Secūdo not. qd donatio licet non sit facta simpliciter: tamen debet infinuari, si excedat quantitatem. Quod no. quia videtur hoc cōtra gl. quā est in l. Aquilius. ff. eo. Vos videtis in pluribus legibus huius tituli & in iure fit in pluribus locis mentio infinuatiōis. Quid enim est donatiōis infinuatiō? Certē qd fiat in actis coram iudice, vt hic videbitis, & in l. sancimus. j. eod. & Azo. in summa huius tituli.

Ata. Alias, Data. Donatio fieri in scriptis, debet fieri modis præallegatis. etā si fiat in cōiunctā personam. h. d. Et tene menti ver. gesta. in si. quia est notabilis casus. Vbiq; igit fiat in actis donatio nō est curādū.

Quisquis. Rei donatē retinet vsufructū, rē videtur tradere. h. d. ¶ Not. qd quotiē occurrit, & est notabilis casus.

Nexteaneos. Extraneis, & ignouis potest donari. h. d.

Nhac. Donatio in vrbe debet infinuari coram magistro ciuis. in alijs apud præides puinciarum, vel defensores ciuitatū. h. d. Nota hunc tex. ¶ Quæro, an in donatione, quæ infinuatur, requiratur aliqua causæ cognitio: debet ne aliquis citari? Dico quod non sed solum acta requiruntur: vt per ea donatoris voluntas comprobetur: vt hic dicit notabilis textus.

In donationibus. In actis iudicialibus nō sunt necessarii testes. h. d. tene menti istam legē.

Secundū. Donatiōes in vrbe, debent infinuari coram magistro census: & non coram alio contra facientes legitime puniuntur. h. d.

Llam subtilē. Hæc est bonalex. Mandatū procuratoris in rem suā seu actoris concessio morte mandatoris cedentis non extinguitur. Et procurator in rem suam ante litem contestat, & post potest alium constituere. h. d. no. l. De primo dic vt dixi in l. j. s. de actio. & obli. De secundo dic vt vidistis s. de pecu. l. neque. & l. quod quis.

Sancimus. Donatio vsq; ad trecentos aureos infinuatiōe nō eget: vltra, debet infinuari nisi esset donatio imper-

tam, cum aliquo onere adiecto, qd in effectu trāsit valorem quantitatis vltra istā summā: vtrū egeat talis donatio infinuatiōe? Et dicit idē Bal. per illū tex. qd nō, in l. sed si hec. §. cuidā. de cōdi. & demon. & ibi sequit Imo.

Quātitas. Nota & per Bar. in l. recte Sabinus. Et de hac materia no. Specu. de dona. & in tit. de iust. edi. §. porro. ver. donatio autē. vbi sentit contrarium. Sed Ioan. Aud. ibi nō sequitur eū. & vide etiā ad prædicta ibi Io. And. & adde Spec. de dona. §. j. super verfic. quoddā. vbi ponit aliqua notabilia.

Ne autem. Hic est bonus casus, & sequens, vbi propter immensam donationem cōmunio rei inducitur, licet domino maioris partis pretium offerre, & totū possidere. Aliās diuiditur, si est diuidua. Si verō indiuidua in dominium maioris partis, trāsfertur prædicta potestas. h. d.

SVMMA RIVM. ¶ Clausula, qd tot intelliguntur donationes, quot res, quid operetur.

Siquis. Hic est bonus casus. In donationibus, quæ diuersis temporibus celebrantur, cuiuslibet quantitas per se contemplatur. h. d. ¶ Quæro, circa hanc legem de illa clausula, quæ consuevit apponi in donationibus, tot intelliguntur esse donationes, quot sunt res: virum valeat. Certē non, quia hoc solum debet inspici, virum eodem tempore sint factæ, vel non: vt ex hac lege, & gl. manifestè colligitur.

SVMMA RIVM. ¶ Qui promittit decem annua, intelligitur promittere in vita sua.

Et an legibus de infinuatiōe, loquentibus possit renunciari.

Siquis autem. Donatio annua in vita cōtrahentium collata, pro quolibet anno videtur vna per se separata: secus si ad hæredes extēdatur. h. d. ¶ Nota istū tex. Ibi: si autem etiam hæredem & c. qd ille, qui promittit decem annua, intelligatur in vita sua, nisi de hæredibus expressē fiat mentio. Licet contrarium videatur vel gl. in l. si Stichū. §. stipulatio. ff. de verb. obli. vbi dixi tibi. ¶ Quæro, virum istis legibus, quæ de infinuatiōe donationum loquuntur, possit renunciari. Breuiter respondeo, non: nam legibus, quæ inducunt certam formam, in constituendis actibus hominum, renunciari non potest: vt ff. de pac. l. ius publicū. & l. nemo potest. ff. de leg. j.

Siquis argētum. Qui donat argentum potest illud tradere in materia, & specie, & in pecunia signata. h. d. Vide glo. super ver. æstimatione. quā vide. & no. de qua matcria feci tibi quasi vnam repetitionem, in lege Paulus. ff. de sol.

Sed & si quis. Si donat res, vel vniuersitas, & interueniat traditio vera, vel ficta, donatio dicitur esse perfecta, si interueniat stipulatio ad perficiendum compellitur: si simplex conuentio huius legis aut horitate, vt perficiat compellitur. h. d.

Siquis pro redēptio. Donatio quæ fit in redemptionem

liis. ff. eo. Et an habeat locum in donatione ante nuptias, vide gl. & Bald. in l. j. s. de dona. ante nup. An iste tex. habet locum si factū promittat pacto nudo, vide Bar. & ibi Alex. in l. iuris gētium. ff. de pact. Et an habeat locum in pacto declinando, vide in eadem lege. §. primo. Vide aliquas limitationes per Bar. in §. quinimo. & in l. si vnus. §. pactus. circa med. & in omnibus Alex. an habeat locum in donatione causa mortis: gl. est quod sic in l. cum pater. §. Maximo. de leg. ij. adde Imolam in l. qui in potestate. in prin. ff. de testa. vbi allegat glo. in d. §. Maximo. de lega. ij. & tenet Bald. in l. si donationis. supra de contrahen. emptio. Et an habeat locum in factis, vide Bald. in l. cum virum. supra de fideicommissis. Et an habeat locum in donatione remuneratiua? Bartol. incidenter in l. iuris gentium. in vltima colum. in §. quinimo. tenet quod non. Contrarium tenet ibi Alexan. vbi vide. & dum hic loquitur de ista ficta traditione, vide quid sit reseruatio proprietatis, an dicatur ficta traditio: per Alexan. in l. tertia. in principi. de acquir. poss. s.

Si quis pro redemptione. Vide Ludouicum Romanum consi. lxxxiii. captiuorum

incip. in causa nobilis vbi pulchre loquitur res probatur per iuramentum. Vtrum autem quando res est difficilis ad probandum, debet hoc allegari, et ideo probatur per iuramentum: vide eundem Lud. Ro. in consil. lxxv. incip. pater reuerende. Andre. Barba.

¶ Si quis pro redemptione. In §. ibi donatio. limita ut dixi j. de acti. §. in bonæ fidei in penulti. char. p. Bal. in l. nulli. §. de epif. & cler. a. Barr. in l. diuus. ff. si cui plusquam perlegit Falcidiam.

¶ Non seruatur. Et hanc legem nota. al legat Bal. in l. ea lege. §. de condic. ob cau. & vide in l. qui absentis. §. j. post Bar. ff. de acquiren. poss. Adde de hac lege Ioan. And. in additio. ad Spec. in tit. de instr. edit. §. potro. in secunda ad ditione.

¶ Ista vendicatio. Adde quod notat Bar. in l. si mortis. de dona. cau. mor.

¶ Actio potest queri. Et facit ad questionem, de qua per Bart. in l. q. Romæ. §. Statius. de verb. oblig. Et ibi vide Alexan.

¶ Reuocatur. Et ad materiam huius tituli, quoniam reuocatur donatio, quid de fructibus: Glo. not. in l. generaliter. §. si quis. ff. de fideicō. liber.

¶ His solis. Nota singularē casum secundum dominum meum in l. donationes. §. species. ff. de donatio. quod donatio non reuocatur propter ingratitudinem si mater transfuerit ad secundas nuptias nisi in casu autē. hic positæ. And. Barb.

¶ Item nota quod omnes. Adde text. de hoc, & ibi do. Abba. in c. vxoratus. de conuer. conug. & vide glo. in autē. sacramentum. §. quā. mulier offi. tute. & tex. in l. si. eo. tit. & in autē. de restitutio. & ea quæ parit in xj. mē. s. Domi. Petr. de

captiuorum, insinuatione non eget: & ille, qui hoc officium suscepit, ad ipsum expellendum compellitur. Item in donationibus quas magistri militum conferunt in milites: & in his quæ donantur in reparatione domus combustæ: & quod in casibus prædictis pecunia sic expensa iuramento probatur, & donationes hodie, vsque ad quingentos aureos insinuatione non indigent. hoc dicit. Nota tex. ibi: sed tantum modo sacramentum præstare. pro istis executoribus vltimarum voluntatum, qui debet iurare se dictam quantitatem in prijs causis expendisse.

De donationibus quæ sub modo, uel conditione, uel ex certo tempore conficiuntur. Rubrica.

LEX I.

Sidocoas. Si pactum donationis non seruatur, potest res actione uti vendicari, & conditione ob causam agi. h. d. ¶ Oppo. quod immo datur alia actio, scilicet præscriptis verbis: vt §. ti. j. cum res. Sol. Fateor, quod omnes istæ tres actiones concurrunt. ¶ Sed contra hoc opponitur: quia nemo condicit rem suam, præterquam à fure: vt l. si. ff. v. usufru. que admo. ca. sed hic datur rei vendicatio, & condicatio. ergo male. Sol. Ista vendicatio, quæ datur hic, datur utilis fauore alimentorum secundum gl. hic positam. unde non potest dici proprie res mea: merito mihi conceditur condicatio utilis: ergo vendicatio utilis bene cōcurrit cum condictione: secus in directa. De hac materia plenè dic vt l. j. ff. de dona.

LEX II.

Siprediorum. Valet pactum quod post certum tempus res ad donantem reuertatur. h. d.

LEX III.

Quoties. Ex pacto apposito traditioni rei meæ, alteri etiam extraneo, & eius hæredibus, actio potest queri. h. d. hic est bonus casus. Tene menti. Est ergo vnus de casibus, in quibus alteri per alterum queritur actio. Simile vidistis. §. ad exhiben. l. pe.

Perfecta donatio. Post perfectam donationem non potest ei conditio adici inuito donatario. h. d.

Siquid. Non refert quid ex æquipollentibus fiat. h. d.

De reuocandis donationibus. Rub.

LEX I.

Letsi perfectis. Donatio facta in libertum, ex leui ingratitudine reuocatur per patronum: secus in hæredibus eius. h. d.

LEX II.

Siapud. Licet instrumenta donationis sint subtrahata: propterea non reuocatur donatio. h. d.

LEX III.

Possessionem. Sola poenitentia donationem non reuocat. h. d.

Quoniam profitearis. Ex causa turpitudinis donationis, non reuocatur donatio. h. d.

Sidonationem. Non debet condici per rescriptum. h. d.

Velles necne. Quando mulier donat præsentia mariti vel filiorum non requiritur. h. d.

SUMMARIUM.

¶ Omnes poenæ quæ habent locum in secundo

nubentibus habent etiam locum in non honestè viuentibus.

His solis. Donatio facta in filios ex causa ingratitudinis, reuocatur à matre quæ ad secundas nuptias non transiit. h. d. Vel aliter. donatio facta filio vitioso non tenet. h. d. hec l. ¶ Not. primò ex hoc quod condicatio ex hac lege quæ donatio ex causa ingratitudinis reuocatur. non proficitur fundum, sed datur contra ipsum donatarium. ¶ Itē nota quod omnes poenæ statutæ contra secundò nubentes, habent locum in his, qui non honestè viuunt quod tene mēti perpetuò: quia sæpe allegat.

Sivnquam. Hæc est singularis & notabilis l. Donatio habet tacitam conditionem, si donator liberos non suscepit: ideo natis liberis reuocatur. h. d. Idē intelligit gl. & cui libet extraneo si fuerit donatum. Et dicit glo. quod reddit ipso iure: vel condicatur possessio. Et materiam huius legis & multas alias quæstiones circa hoc dixi plene in l. Titia. §. Impetator. ff. de le. ij.

Donationes. Donatio facta in liberos non reuocatur, nisi ex causa ingratitudinis. h. d.

Generaliter. Donatio reuocatur ex causis hac lege insertis. Sed si non reuocat donator: eius hæres reuocare non potest. h. d.

De donationibus causa mortis. Rub.

LEX I.

Sidonatione. Donatio causa mortis potest perfidei commissum substitui. h. d. De hoc plenè in l. j. & ij. eod. tit. ff. & ibi per Dyn. & ibi dixi.

LEX II.

Intestata. Potest mulier causa mortis donando facere alium stipulari dotem suam falcidia, seu legitima, quæ liberis eius debetur. h. d.

Um de mortis. Donatio causa mortis accedit vltimæ voluntatis & insinuatione non eget, si quinque testes legitime interueniant. h. d. Per istam legem puto correctam l. donatio. C. de dona. quæ videtur requirere quod in donatione causa mortis fiat insinuatione. ¶ Finis libri octauis.

Sequitur nonus.

Qui accusare non possunt. Rub.

¶ Glo. ponit quæ personæ non possunt accusare. quam vide, & nota, & signa.

LEX I.

Prius est. Quando duo crimina intentantur, quorum vnum est præiudiciale ad aliud, super grauiori proceditur. h. d. Secundum vnam leet. innuit quod sententia lata in vno iudicio, parat præiudicium in alio. Contra, ff. de publi. iudi. l. is, qui reus. Solu. Huius timore sunt plures leet. Tu tene hic quintam leet. quæ est Azonis vt hic. Ista duo iudicia erant iniuicè præiudicialia: & in lege contraria secus. Ista materiam examina plenè vt ibi dixi.

SUMMARIUM.

1 ¶ Tutor potest semp accusare tutoris nomine.
2 Cautela, quando tutor accusat aliquem, quod dicat in accusatione, talis tutor: nec adiciat, tutoris nomine.

Ancha. in c. ex parte m. de appellatio. Andre. Barba.

¶ Si vnquam. Vide Ludo. Roma. in consil. xxv. pro ista lege, incip. pro ditione eorū. & in consil. clxvj. vbi late tenuit, quod non videtur quis renūciare beneficio huius, per iuramentum, & pulchre allegauit. Vide, quia allega. Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de donatio. adde ad Bart. Andre. Barba.

P. P. A. V. P.

¶ Si vnquam. Vide late Iaso. in l. ex hoc iure. col. antepenul. ff. de iusti. & iure. Deci. cōsil. xx. contrariū tenet Soci. consil. cccxv. col. ij. an beneficio huius possit renūciare, vide Ias. in l. penul. col. ij. verlicu. huc etiā videmus. C. de pact.

P. P. A. V. P.

¶ Generaliter. An valeat pactum quod non possit reuocari donatio prætextu ingratitudinis, vide Iaso. in l. si. col. vj. versic. ex ista doct. Bal. C. de pact.

¶ Proceditur. Et nota ad istum tex. quod illi, qui accusauerunt non possunt officium iudicis implorare, vt procedatur ad inquisitionem, ac si ipsi essent procuratores inquisitionis. Ita dicit Bal. in l. j. C. si tutor non ges. Itē nota quod qui accusare, non possunt, non possunt esse denunciatores. Ita inquit Bar. in l. diuus. ff. de cust. re. vbi vide de materia denūciationis.

Secunda Bartoli super Codice.

SI cautiones. Si tutor ad-
tutitate pupil-
li, accusat suo noie pprio, debet se in-
scribere. h. d. Per hanc legē dicit glof.
noltri, & aduocati cōiter q̄ tutor vel curator non
pōt alieno nomine accusare. Hoc itelligoverum,
nisi in casibus, in quibus ad psequendū crimē ad-
mittit pcurator, put plene no. in l. seruū quoq;
§. publicē. ff. de procura. Ego tñ puto, q̄ semper
a possit tutor accusare tutorio noie: vt l. Polla. §. de
his q. vt indi. sed iscribere se ad pēnā taliōis, hoc
nō pōt tutorio noie: & hoc est, quod ista lex dicit.
b Cautela tñ est, q̄ qñ tutor accusat aliquem, dicat
in accusatione, talis tutor. nec adijciat, tutorio no-
mine: nā tunc intelligeretur eo modo quo potest:
vt l. post mortem. §. j. ff. quando ex fac. tuto.

LEX III.

Qui crimen. Accusatio si-
ne inscriptioe,
non admittit: & accusator contumax
extra ordinem, & in expensis puniet.
h. d. Hic videtur esse casus q̄ in criminalib⁹ vltus
victori condemnat in expensis. Quod dic vt dixi
vobis in l. non ignoret. §. de fruc. & lit. expen. Itē
hic videt casus, q̄ in eadem instantia possit deduci
ciuilis petitio & criminalis. nam hic videt: quia pu-
nitur extra ordinem, & istud est criminalē. Itē pu-
nitur in expensis, & istud est iudiciū ciuile. de hoc
dicam vobis in l. si quis ad se fundum. j. ad l. Iul.

Vxortua. Mulier potest accu-
sare, si suā vel suorū
iniuriā psequat: nisi sit alius, ad quē
magis principaliter negotiū pertinet,
h. d. cum l. seq. Not. quod dixi in sumario.

Accusationem. Qui semel
delistit, nō
admittitur iterum ad accusandū. h. d.

Silea. Qui tempore statuto à iudice nō
accusat, vel accusationē nō pro-
sequitur: postea nō auditur. h. d. hęc bo-
na lex. Nota hanc l. quam plenē examinavi, & di-
xi in l. Titia. ff. de accus.

Non prohibentur.
Miles potest accusare, si suam vel suo-
rum psequatur iniuriā.

SUMMARIUM.

Qui vult admitti vt ciuis, debet probare se ci-
uem, parte etiam citata.

Non ignorat. Non debet
quis admit-
ti vt talis, nisi prius probet se talē. h. d.
I tene menti hanc legē, & multū not.
ad iustitia. Sæpe dicunt statuta, q̄ si ciuis admitta-
tur ad aliquod, & non alius: ante omnia debet se
probare esse talem. Tamen puto q̄ hęc probatio
fiat citata parte.

Si crimen. Etia qui suorum in-
iuriā psequitur,
se debet inscribere. h. d.

Data opera. Incēdij l. Cor-
nelia de fisa. pu-
niuntur. h. d.

De crimine. Qui regulariter
accusare non po-
test, ad accusandum non admittit: nisi
prius examinetur, an crimen, quod ac-
cusat, ad casus exceptuatos pertineat. h. d.

Si magnum. Frater nō pōt
accusare fra-
trem, vel pater filium, de crimine gra-
uiori, si suam iniuriā non psequi-
tur. h. d. cum l. seq.

Cum rationibus.
Qui habet duos accusatos, tertiū accu-
sare non pōt: nisi suam iniuriā psequa-
tur. h. d. Idem in l. hos accusare. ff. eo.

Niquum. Nutritus nō potest
suum nutritorem ac-
cusare, nisi suam iniuriā psequat. h. d.

Si sororem. Frater fratrem, seu
sororem, potest de
leui crimine accusare. hoc dicit.

Neganda. Hęc est proprie mate-
ria l. is q̄ reus. ff. de pu-
bli iud. & breuiter dicit: Accusatus non
potest accusatorē suum reaccusare de pari crimi-
ne, vel minori, prius quam sit absolutus, nisi suā
psequatur iniuriā: poterit tamen accusationē
proponere, non vt super ea procedatur, sed vt su-
per sedeat donec causa prima finiatur. h. d. Mate-
riam huius legis plenissimē habes in tex. & gl. &
ego vltius dixi in l. is qui reus. ff. de publi. iudi.

SUMMARIUM.

Familiaris quando accusare possit dominum
domus.

Monachus quando accusat Abbatem.

Si quis. Persona domestica nō
potest dominū domus
accusare, nisi in crimine lesæ maiesta-
tis. h. d. hęc notabilis lex. Nota hęc

legem, q̄ familiaris nō potest accusare dominū
domus quod intellige verū, nisi suam vel suorum
iniuriā psequatur. Et iste est casus q̄ monachus
non potest accusare Abbatem. In contrarium vi-
detur dicere. c. Abbate. de verb. signi. dic vt ibi.

Si liberti. Liberti nō possunt ac-
cusare patronos. hoc di-
cit ista lex.

De accusationibus, & inscriptionibus.
Rubrica.

LEX I.

Eos qui. Qui effodit terminos,
extra ordinem punie-
tur. h. d. hęc lex.

SUMMARIUM.

Si sit statutum, q̄ quicumq; declinauerit forū
possit impunē offendere: cautela est, si est filius fami-
liās, q̄ pater compareat pro suo interesse.

LEX II.

Si cuidam. Hęc est notabi-
lis lex. Pro suo
interesse admittit quis ad defendendū
liū in crimine capitali. h. d. Per hęc le-
ge psequatur in ciuitate ista. dicit hic statutū

q̄ quicumq; declinauerit forū, possit impunē of-
fendi, vel occidi. Adhibeat talis cautela, q̄ si accu-
sabat filius familiās, pater pro suo interesse decli-
nabat forū pro filio: & sic non incidebat in statu-
tum filius: eodē modo si delinquebat monachus
Abbas pro suo interesse declinabat forū: postea
contra istas fraudes, fuit per statutum prouisum.

Reos. In capitali crimine admit-
tit procurator ad allegandas
causas absentis. h. d. plenē in l. seruū
quoq; §. publicē. ff. de procu. & ego
dixi in repe. l. penul. §. ad crimen. ff. de publi. iudi.

Si accusatoribus. Abs-
entibus, solu-
toria lata accusatoribus absentibus,
nō per contumaciam est ipso iure nul-
la. h. d. Opp. & plures non admittuntur ad accu-
sandum vnum: sed nisi vnus tantum. l. hi tamen.
§. si. & l. si plures. ff. eo. Breuiter plures sol. datur.
illa est vera, q̄ hic nō fuit oppositum de pluribus:
nam si fuisset oppositum de pluribus, fuisset ele-
ctus vnus, quod tene menti.

Non ideo minus. De-
clin-
quens propter mandatū alterius, non
excusat. h. d. Hic veniret examinanda
materia, de mandatore, persuasore, & instiga-
tore. Dixi in l. non solum. §. si mandato. & §. pro-
cul. ff. de iniur. Materiam verō de auxilio, & fauo-
re, tractavi vobis in l. actione. §. ope. ff. de fur.
Absentem

Possit tutor. Dic
vt latius per Bart.
in l. ij. ff. de accu.

Qui crimen. Vi-
de quæ dixi in l. ac-
cusare. ff. de accus.
post Bart. & adde
casum not. in quo
debet actor se in-
scribere, & perso-
nam legitimare, se-
cundū do. Anto.
in tit. de accu. & vi-
de in l. si. §. e. Et ad-
de q̄ in multis casu-
bus post mortem
qs pōt accusari, de
quibus Insti. de hęc
re. quæ ab intest. §.
per contrariū. q̄ro
an accusator mor-
tui debeat se inscri-
bere ad pēnam ta-
lionis, sicut accusa-
tor viui: vt hic i gl.
habes ar. ix. q. ij. c.
lane. §. si forte. que
apud aliquos est ca-
nonizata, ad §. per
cōtrariū. qui tenet
q̄ sic. & alleg. Bal.
hic in ij. colum.

Accusationem.
Vide in l. qui deli-
stet. & ibi Bar. ff. ad
Turpil. an ille, qui
delistit à ciuili pos-
sit criminaliter ac-
cusari.

Non auditur. Et
adde cum in l. ij. ff.
de re iudica. & in l.
ij. de eden. & in l.
edita. in ij. col. cod.
ti. & in l. de dic. qui
satisd. cog.

C. Abbate. Vbi
est iste casus quod
monach⁹. vide Spe.
in ti. de inquisi. §. si.

Declinabat fo-
rum. Aliam caute-
lam adde, vt dixi
post Bar. in l. si qs.
sub conditione. ff.
de condi. institu. &
hic adde Imol. in l.
pen. §. ad crimen.
in viij. charta. ff. de
publici. iudic. & ibi
Bart. in vj. colū. &
Bal. in l. reos. j. eo.
& in lab admini-
stratione. §. de leg.
adde Ange. consil.
xxxvij.

Si accusatoribus.
Adde Bar. o. in l. si
plures. ff. eo. & vi-
de quod per ist. gl.
in hoc do. Bar. not.
in l. j. in fi. C. de fur.

Absentem. Absens non potest dānari de crimine capitali, & si fuit dānatus sententia est nulla: quę retractabitur per eūdem vel per superiorem. h. d. De materia nullitatis, dixi vobis in l. j. s. quan. prouo. non est necesse.

EAquidem. In notorijs potest procedi, sed in non notorijs quis non puniatur, nisi fuerit citatus, vel accusatus. h. d. Et expensas ita tex. vbi nunciant, tāquā notoria, vt patet ex sequenti respōso. & ff. ad Turpil. l. ab accusatio ne. s. nūciatores. & sic intelligit gl. ff. de adul. l. ij. s. si publico. & etiā Dy. in tex. vbi posset perpedi procedēdo per inquisitionē, ex officio ad denūciationē officialis. Itē ibi in tex. despici. q. d. in nō notorijs, nō procedit per inquisitionē, sed per accusationē: & hoc innuit verbū, accusatio, secundū prādictū modū legēdi. & hoc modo intelligit cōter ista lex. sed do. Nic. Mat. intelligit qñ officialis denūciat cām, potest procedi per inquisitionē: vt in prima parte huius legis & probatur j. ti. ij. l. j. & j. de decu. lib. xij. l. j. ff. de custo. reo. l. diuus. Vnde si officialis illā denūciationē nō produxerit, in notoriū probando: tunc ille denūciatus absoluet, vt hic, in secunda parte huius l. & d. l. ab accusatio ne. s. nūciatores. ff. ad Turpil. Et quod tex. dicit hic, accusatus: expone, i. denūciatus. Hanc autē materiam quādo possit per inquisitionē procedi plenissimē dixi in l. ij. s. si publico. ff. de adul.

SI quis se. Accusatio debet porrigi coram prāside, nō coram officialibus. h. d. in summa.

QUide crimine. Ita est notabilis lex. Breuiter dicit: accusatus, de eodē crimine non potest iterū accusari. c. de alio tamen crimine non poterit iterū accusari: etiā si ex eodē facto descēdat: nec debet sup vno puniri, donec super alio fuerit plenē cognitū. h. d. Diuiditur in duas partes. Primō, ponit vtrū liceat accusari. Secundō qualiter debeat procedi. Secūda ibi: iudex autē. Iterum prima subdividit: quia primō loquit qñ accusatur de eodē crimine. Secūdo, quando de diuersis habētibus originem ex eodē facto. Secūda ibi: si tñ. vbi est casus singularis. Ad euidentiā scias tu iuuenis, q. quādoq; ex vno facto oriūtur plura crimina exemplum in eo qui cognouit suam cōsanguineam nuptā: iste em̄ commisit adulterium: quia in nuptam. Item incestum: quia in cōsanguineam suam. Hoc premisso casus in terminis est clarus. Opponi ad primam partem d. l. si quis homicidij. s. eod. Solu. Fa teor q. regula est hic q. accusatus, de eodē iterū nō accusatur: fallit in casibus, quos dicit vt in gl. quam vide & nota. Venio ad secundū dictū. Oppo. & videtur q. qñ plura crimina descendunt ex eodē facto, non possit accusari, nisi de vno: vt l. fenatus. ff. eo. prout ibi exēplū ponit de parricidio, & homicidio. Sol. quādoq; est vnū factū, vnus titulus criminis, & plures agendi forme: & tūc vna tñ lege potest accusari: vt d. l. fenatus. secundū aliquas lectū. Verbi gratia: ille, qui facit homicidiū, potest accusari lege Cornelia de sicca. & ex forma statuti huius l. tūc vna tñ puniet pœna: vt d. l. fenatus. Qñq; est vnū factū, & plures tituli criminis: & habent se sicut genus & species: & tunc accusatus de vno, nō potest accusari de alio: vt d. l. fenatus. secundū quā ibi loquit de homicidio & parricidio: vt l. prator edixit. s. j. de iniur. Si verō habet se sicut excedentia, & excessa: tunc vtroq; potest puniri: nō tñ potest simul accusari de vtroq; ab eodē, sed ab alio sic: vt hic, & l. si adulterū cū incestu. ff. de adul. Sed quā est ratio huius: Respōdeo, quando sunt duo iudicia, quorū absolutoria lata in vno potest parere exceptionē rei iudicatę in alio: nō admittit cōcursum: vt l. fundi. & l. fundū. ff. de exce. & illa est ratio, quare nō admittitur cōcursum ciuilibis, & criminalis, descendentiū ex eodē: quia absolutoria lata in vno, potest parere exceptionē rei iudic

catę in alio, si pronūciat super facto. Idem tenet Dy. in c. nullus pluribus. de reg. iu. lib. vj. Idem in proposito, qñ ex eodē facto descēdunt, si essent eadē psonę accusatoris, & accusati, absolutoria lata in vno, posset parere exceptionē rei iudicatę in alio: ideo idē ad accusandum nō admittit: quę ratio cessat alio accusante. Dices tu: sed quę est rō, q. iudex nō potest sentētiare super vno, nisi plenissimē discussio alio, vt hic dicit in vltima parte: Resp. in istis causis capitalibus debet iudex inquirere veritatem: & etiā pro parte offensa, si ipsa non opponat: vt l. j. s. si. de quęst. & l. si nō defendatur. ff. de pœ. vñ possibile esset, q. ex defensionib; factis in vno iudicio, apparet iudici q. in alio reus non est culpabilis. vñ esset verēcūdia iudici & parti in iustitia. si in vno cōdēnat, & in alio absoluit: ideo de vtroq; debet esse cognitū, antequā iudicet. Et de isto mēbro, qñ ex vno facto oriūtur plura crimina dicit vt dixi plenē in d. l. fenatus. Quādoq; sunt plura facta, & plures tituli criminis, & plures modi agēdi: tūc si quidē omnia illa facta tēdunt ad eundem finē, nō puniuntur nisi tanquā de vno: vt l. illud ff. ad le. Aquil. & ideo si aliquis insultauit, & percussit, nō puniuntur de insultu: quoniā ad hūc finē fecit insultū, vt pcuteret. Et gl. tua hoc notabiliter tenet. quā vide, & signa, sup verbo, plurima. Si verō illa plura facta nō tendūt ad eundem finē, sed ad diuersa: tūc nō de vno, sed de quolibet puniet: vt l. nūquā plura. ff. de priua. delict. & ibi plenissimē dixi. Venio ad finē: dicitur hic, q. super duobus criminib; cognoscit simul. Cōtra. ff. de custo. reo. l. ij. s. si. So. Dicit gl. fa teor, donec sup vno arctat: non potest super alio arctari: vt lege cōtraria. Sed cū erit expeditus de rōsione, quā tenet facere super vno: tūc rōdebit sup alio. Hoc gl. tua dicit ita sup verbo, vtroq;. Et si quis vellet hanc legem repetere, essent hinc tractāda tres materię. Primo, vtrū ille, qui habet vnā causam corā vno iudice, possit citari coram alio iudice in alia causa. Quod dicit vt dixi in l. cōtra pupillū. s. is q. ad maius. ff. de re iu. Secūdo, vtrū ille, qui est recōmendatus in carceribus ex vna causa, possit sibi recōmendari ex alia. De quo dicit plenē, vt in l. ij. s. si. de custo. reo. Tertiō, an recōmendatus in carceribus inuultē, possit ibi recōmendari ex alia iusta causa: quod dicit vt in q. alla, quam disputauit, quę incipit, Lappus. Vltimo glo. reallumit omnia, & distinguit. q. d. dicit in ea.

QUe explicandi. Ita est bona lex, & habet pulchrā materiā. Breuiter dicit: qui alicui certā pmittit sententia, licet iudicē nō corrūpat, tanquā corruptor puniuntur. h. d. Audiui dubiū, pone q. ille, qui iudicē corrūperet, nullo modo puniret: vt putā in capitali: licet enim reis redimere sanguinē suā, etiā corrūpēdo: vt l. j. in fi. de bo. eo. & l. pe. ff. de pœuarica. & habuimus in l. trāfigere. s. de transac. Quali ter puniet iste, qui promittit hoc ei facere: videtur q. nullo modo: quia tex. hic dicit, q. puniet perinde ac si puniet principalis corruptor, sed principalis corruptor nullo modo puniet: ergo nec ipse. cogitabit: quia de facto fuit Tudertus.

SI quis homicidij. Abso lutus non potest iterum accusari de eodē crimine: nisi de prauaricatione primi doceatur: de alio verō crimine poterit accusari. h. d.

Singuli. Hic est bonus casus. Nō debet literis, vel relationibus publicis personarum credi, sed rei veritas requiri. h. d. quod nota. Facit quod delictum non probatur per instrumentum. Idem habes in l. diuus. ff. de custo. reo. Dixi plenē in l. fenatus. ff. ad Turpil. & c.

In causis. Non debet procedi super crimine, nisi certa & clara p̄cesserit accusatio. a. si iudex puniet. h. d. Gl. ponit qua liter accusatio debet formari. Ego circa hoc feci

¶ Secūdo dictū. Quid si ex forma statuti ille qui percussit alique, debet amittere manū, cū qua percussit: & quid si cum eadem manu percussit duos vterq; vult accusare: quis p̄ferat. & vide plenē per Iac. de Bel. in disp. & in l. j. vt intra certū tempus. vbi illa rō in criminalibus habeat locum cumulatō, adde q. dam in l. libellorij. & l. seq. de accu. & Bar. late in d. l. fenatus. ff. eo. in l. si quis homicidij. j. e. ver. & ideo si aliquis insultat, vel si quis faciat insultū & percussione, puniet tanquā de vno actū solo. Et ita cōm intellegendā dixit dom. Io. post Bal. in l. diuortio. ff. sol. matr. de cuius intellectu ibi vide & in l. fructus. eo. tit. & Bar. & Bal. in l. nūquā plura. eo. tit. in v. col. an vers. secūdo potest exēplum. Et q. d. dixi an p̄sumatur incontinenti, vide Imo, & bal. in d. l. diuortio. Et adde ad materiam, vbi habes in l. & ff. de adul. & adde dictū Bar. in l. capite quinto. in fi. eo. tit. Adde quod voluit Ioan. Andr. in addit. ad Specul. iu. tit. de inquisi. s. v. fa. aliās, nūc tractamus de eo, qui in aliquo loco aliquē cepit, & ligauit, si per plura loca duxit ad certū locum & cum spoliavit, in quo loco sit formāda inquisitio, stante statuto q. inquisitio debeat formari in loco delicti.

a ¶ Absentem. Vide Bart. in l. ij. s. eo. & in l. quidam cōsulebant. de re iudi.
b ¶ Procedi. Vbi in notorijs pcedatur p̄ inquisitionē, & de mō pcedēdi in notorijs, vide p Spec. de noto. s. j. & plenē p Ang. in l. si vacātia. post med. & in cad nostram. de iureiu. per Anto. & ibi per eum quęrit, an sit necessarium probari notorium. & quō probet. & multa pulchra ibi. Vide quod dixi in l. ij. s. si publico. in ij. col. de adult. q. d. no. Bal. in l. accusatus. ad Turp. Et qñ dicat crimen notoriū, vide Inn. no. in c. fin. de coha. cler. & mulie. & ibi plenē de materia. & Bald. in l. accusatorem. ff. ad Turp. & Bald. hic. Adde qualiter pcedatur super notorio, Oldra. consil. xxxvij.
c ¶ Accusari. Et vide, an quis possit a pluribus cōdēnari, Bar. in l. sepulchri. ff. de sepul. vio.

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Se inscribere. Vide etiam Bar. in l. edita. in iij. col. s. de eden. & in l. trās- gere de tranfac. in prin. & vide Bal. in l. sed. & si. ff. de in ius voc.
 b ¶ Non feruatur. An accusator debeat stringi in carceribus, vide Sali. in l. militis. s. de accu. Bart. in l. pe. §. ad crimen. in prin. ij. col. ff. de publ. iud. vide Bar. in l. qui sine. ff. de quaestio.

- c ¶ Si miles. Pro hoc quod not. Bar. in l. si qs. in fin. de ferui. not. in c. cū non ab homine. de iudic.
 d ¶ Spatium statuit. Et de isto termino a comparandi in criminalib⁹, vide Bal. in aut. offeratur. de lit. contesta. in vj. b. col. & vide id quod dixi. in l. j. post Bar. ff. de custo. reo.

- e ¶ Præcedente. Nō petitur, nisi iudice permittente. Dice- rat tamē dominus Ant. quē sequitur i. ibi do. Iaco. in c. j. de iudic. quōd si ap- pareat citationē de- stinam: & relatio- nem nunciū, præsu- mitur licentiam iu- dicis de citādo præ- celsisse. l. sciendum. de verb. obli. & vi- de Bart. in l. j. & cu- ra. circa fi. de offic. præfe. vrb. et quod dixi post Bar. in l. j. ff. de in ius vocan. d. & quod dixi post Bar. in l. qui nomi- ne. ff. de falsis. vbi Bart. & Bald. in d. l. sciendum. in pen. colū. & ibi plenius per Lud. & ibi per Ang. in repe. in xj. e. colum. Sed illa l. lo- quitur in solenni- tate intrinseca. ista in extrinseca: sicut in actionibus dicitur, quōd senten- tia lata non præsumitur lata in scriptis: vt notat Bar. in l. statutis. de sent. ex breuic. recip. & de hoc vide per Ang. in repe. l. sciendum. in x. colū. Et not. quōd non sufficit generalis commissio facta nuncio de citando, & idem tenuit domi. Ant. in c. j. de iudi. sed Imo. dicit quōd dubitabat: quia lex hic allegata hoc non probat: quia loquitur in citatione, scilicet quan- do creditor petit sibi assignari in solutum bona debitoris sui pro debito: & sic non bene probat. Vnde videtur quōd remaneamus in regula, quōd tantum valet generale quo ad genus, quantum speciale quo ad speciem, iuxta not. in c. si sacerdos. de offi. ordi. & in l. si duo. ff. de administ. tuto. Et ita dicit domi. Ioan. ibi & not. Instit. de actio. §. quadrupli. & ibi bo- nus tex. & bene, & latius per moder. in l. ex consensu. §. cum qui. ff. de ap- pel. Et vide Bar. in l. j. s. de iure dot. in prin. & in l. qui aut em. §. fina. ff. de consub. pecu. per Bal. in l. si quando. ad fi. j. de constit. pec. in xj. & xij. q. ibi concordat Inn. cum Cy. quod Bal. allegat in c. j. de iudi. Tex. est in l. pro- perandum. §. & si quidem. s. de iud. in versi. iudicibus autem res suas refe- rentibus. vbi patet, q. quando reus vult citare actorem, vt scatur senten- tia in fine instantiæ: iudex debet super hoc cognoscere, & sibi impartiri licentiam. & sic patet quōd quando in commissione requiritur causæ cog- nitio, requiritur specialis commissio in citatione verbali. Si verō non re- quiritur causæ cognitio in commissione, tantum sufficit generalis com- missio. Ita dicit Bald. in dicta l. si quando, & licet ipse nihil alleget: potest allegari ratio, videlicet quōd tantum valet generale quo ad genus & c. vt s. dictum est. Pro quo potest adduci tex. & Ange. in l. n. C. de spor. Dici- tur enim ibi quōd nuncius, cui sit à principio commissio citatio in aliqua causa, potest idem semper citare vsque ad finem causæ. & sic patet q. vna deputatio generalis, licet non fiat particularis commissio, sufficit. Secun- dō, pro hoc potest adduci tex. in aut. libellum. de lit. contesta. vbi patet, quōd executor deputatus in causa, potest recipere cautionem, seu promif- sionem nomine partis, absq; alia speciali commissioe. Si ergo potest hoc tanquam persona publica, ex generali commissione sibi facta à iudice: quia hoc non requirit vllam causæ cognitionem: & est de pertinentibus

vnam magnam lectionem in l. libellorum. ff. eo. dic vt ibi. & Ex hac gl. colligitur quantum tem- pus est, q. fuerunt factæ istæ gl.

Accusationis. Accusator debet se in- scribere, & detineri sicut accusatus, donec causa examine: & qui torque- tur, nō debet interrogari de socijs. h. d. Istud quod accusator, & accusatus simul detineantur, hoc de consuetudine non feruatur, nisi accusatus accu- sare statim accusatorem suū de falsa, & calum- niosa accusatione & ita est de facto modò in ciui- tate ista. No. q. quis non debet interrogari de so- cijs. Fallit in casibus, qui hic ponuntur in gl.

De exhibē. & trāsmissis reis. Rub. S V M M R I V M.

¶ Iudex secularis capit clericum delinquentem, & cum retinet, vt remittat ad episcopum.

L E X I.
Similes cōmisit deli- ctū, ad magistrum mi- litum remittetur. h. d. Nota argumet- tum, q. si et iudex secularis non pos- sit cognoscere de crimine commissio per clericum potest tamen eum capere, & detinere, vt remittat ad episcopum suum.

L E X II.
Nullus debet citari, nisi mandato iudicis præcedente. hoc dicit. No. q. nulla po- test fieri citatio realis, vel personalis, nisi iudex hoc permiserit.

Repertus in flagranti crimine potest capi etiam si- ne licentia iudicis.

L E X III.
Noniam vnū. Car- cervi ponūtur hoies debet esse separāt⁹ à car-

ad executionem causæ: cur non eo modo potest similiter citare, virtute generalis commissiois: sicut dixit Bal. obseruari Florentiæ, & in Hispa- nia. Tertiò hoc confirmatur: quia sicut ex generali commissioe, quæ fit notarijs actorum, notarius potest accipere productionem libelli, absque eo quōd ibi sit iudex: quia illa productio potest fieri de plano, & die fe- riata. l. miles. §. se- xaginta. ff. de adul. & probant not. in l. præcipimus. in prin. & ibi ponit Bald. de appella. ita videtur nuncius vir- tute generalis com- missiois posse ci- tare. Nec obstat. text. in lege omnes. §. nihilomin⁹. de epi- sco. & cle. & l. cum clericis. eodem titu. quia debes scire, quōd quando nun- cius datur simpli- citer ab vno iudice, vel pro vna causa, vel pro omnibus, nō videtur per hoc sibi dari mādaturum incontinenti de ci- tando: & ideo re- quiritur quōd post particulariter depu- tetur ad citandum. Ita dicitur in dicta leg. prima de spor. Hæc solutio sim- pliciter videtur ap- probata p. idonea quia possit com- mitti citatio: & ne detur in officio sibi commissio: sed con- tra prædicta forti- ter facit, quia secū- dūm Goffr. in lege cum clericis. §. me- morat. C. de episc. & cler. iudex prius quā committat

test fieri citatio realis, vel personalis, nisi iudex hoc permiserit. quod est verum. Facit s. de epi- sco. & cleri. l. cum clericis. & l. omnes. quod tenet Innoc. nisi esset nuncius generalis constitutus ad faciendas citationes: vt probatur per eum ex- tra. de probatio. c. quoniam contra falsam. quod nō videtur verum: quia ista generalis commissio, nihil releuat: vt l. j. s. de iur. do. impet. In casibus tamen non est necesse, q. iudex hoc committat: quia hoc committit lex: vt quando quis in flagran- ti crimine reperitur: vt l. raptores. s. de episco. au- di. j. de rapt. virgi. l. j. ff. de fur. l. si quis in seruitu- te. in fi. & l. interdum. §. qui furem. eod. titu. j. de malef. & mathe. l. si. ff. de adulte. l. capite quinto. & quod ibi notatur.

De custodia, & exhibi. reorū Rub. I F X I.

Nquacūque. Siue pac- cusationem, siue per inquisitio- nem procedatur, causa debet ce- leriter examinari, & non debet differri, & interim reus in carce- ribus positus non debet iniuriari, nec in locis te- nebrosis de die poni, nec alias iniurias pati. h. d. Fa- cit iste text. ibi: ad finem ad primū solis ortū, & c. de manē vtrum dicatur dies vel nox. & dixi tibi in l. aut facta. §. ad tempus. ff. de pœnis. vbi dixi, vtrum manē, & sero, sit de die vel de nocte.

L E X II.
Si quis de crimine con- uincitur, debet apud tri- bunal duci, vt crimen confiteatur, & certum appareat. h. d. Vtrū qui semel confessus est crimen sponte, debeat illud iterum confiteri. Gl. tangit hic. Dixi plenē in l. j. ff. eod.

L E X III.
Quoniam vnū. Car- cervi ponūtur hoies debet esse separāt⁹ à car-

citacionē. debet videre petitionem actoris, vt iudicet super matrimonio, vtrum calumniosē competat: nam si esset in euidenti calumnia, posset eū statim repellere: vel sic libellus esset ineptus. l. qui cum maior. §. si quan- do. ff. de bo. lib. alijs. de ope. li. & ibi no. in l. j. ff. de offi. affesso. Si ergo re- quiritur saltem hæc instructio, prius quā iudex committat citationē, nō vi- detur q. nūcius possit. Sed respondetur ex his, quæ habes post Bart. in l. si finita. §. Iulianus. s. de dam. infec. in articulo, in quo queritur an est neces- sarium q. procedat libellus. De quo per Franc. de Areti. in c. j. de iudi. An pars teneatur credere nuncio dicenti se habere commissioem. vide in lo- cis s. in princip. apostil. allega. & per Imolam in l. ex consensu. §. eum qui. in iij. col. ff. de appel. Adde an per relationem nunciū præsumatur de com- missione iudicis. & quid si non præcessit commissio, vide Roma. consil. ccccxxvj. per Bal. an presumatur de commissione. consil. cxxvij. vol. j.

¶ Permiserit. Hoc probatur: quia ad capturā personæ, siue sumus in iudi- cio ciuili, siue in criminali, non procedi potest nisi præcedat causæ cog- nitio de iure ciuili. Colligitur manifestē ex his, quæ habentur in l. nemo car- cerem. de exac. tribu. l. x. De iudicio criminali pouit singulariter Io. An- dre. in c. si dñs. de sen. excō. quem sequitur Bar. in l. quod euitandi. in fi. s. de condi. ob tur. cau. Sed ista causæ cognitio nō potest pertinere ad nun- cium, qui est merus executor: vt l. si vt proponis. de execu. rei iudic. ergo non poterit citare. Ad idem facit optime: quia in causa capture nūcius de- bet habere speciale mādaturū: vt l. non solum. §. si. cum l. seq. ff. de procu. & consuluit Bar. in consil. incip. cōmune Gualdi. Fran. de Arc. in c. j. de iu- dic. Abb. hic, & adde Bal. in d. l. cōm. diui. sufficit probari, vt post Barto. in d. l. qui nomine. de fal. vt dicas habere commissioem.

¶ Nisi esset. Adde Bar. in d. l. j. in prin. s. de iu. do. Et vide Ioan. de Imo. in c. j. de iudi. vbi dubitat, an istud dictum sit verum, vide ibi do. Anto. & ibi dixit Bal. in l. si quando. C. de test. Andre. Barba.

¶ Si quis. Vide But. hic, qui dicit ad hoc vt confessio valeat post tortu- ram, est necesse quōd sit intermedius dies vnus. & nox vna: vide tamen hic. And. Barba.

¶ Si quis. Vide etiā tex. sing. in l. cōtra. ad Syl. ibi: ex vinculis. secūdū Bar. cccr

a Carcere mulierem. De muliere carceranda, vide Baldum in l. j. ff. qui facti da. cogan.

b Punitur. Nota glo. quæ est hic, quam multum reputat Bal. no. in l. iij. in fi. s. de fi. instru.

c Homines. Quid autem si detineat mulierem ex causa libidinis: an teneatur pœna priuati carceris, vide Barto. in l. verū. de fur. & vide Bart. in l. ij. ff. de ver. fig.

d Extinguitur accusatio. In materia huius l. & titu. vide singularē quæstionem quam posui post Bar. in l. ex iudiciō. ff. de ac.

e Mandans & faciens. Not. mādans & faciens possunt simul accusari. l. minoribus. s. de his qbus vt indi. p Bart. in l. hos accusare. §. lege. & l. nihil. §. fi. ff. de accusa.

f Aestimef. Qualiter iniuriæ sint considerandæ, vide ad istū tex. quod not. Bart. in l. turpia. ff. de lega. j.

g Accusati torquētur. Vide Barto. in l. j. §. ad quæstionē. ff. de qōnibus.

h Quisquis. Pondera si aduci posset ad quæstionē, tetigit Bald. in l. j. in prin. ff. de verb. ob. de prohibito loqui cum bannito: an sit prohibitū sibi mittere nunciū vel literas? Et certe non facit: quia hic loquitur de dāte fauorem, vt habetur in l. post legatū. §. j. amittere. & ibi Bar. ff. de his qui. vt indi. Sed pōdera ad istud dictū Bart. q̄ petens rebanniri proditorē videf p̄stare fauorē, p̄ditori, q̄ statutum denegati: & licet lex canonica phibeat loqui cū bannito, intelligif e quo ad cōmercia, et quo ad suffragia & similia: vt rubore perfusus veniat ad vnitatem ecclesie. Si ergo ecclesia ista disponit, vt re ducatur ad obediētiā: multō fortius permittit, vt cū eo loquat̄ ad finem reducendū eū ex eo quia punit̄ p̄fecto erat d̄ inobediētia: & illa excommunicatio insequitur eum quocunq; vadat. Sed in proditore patrie est secus: quia licet sit bannitus, non tamen est punitus de proditione, petendo quod sibi remittatur pœna, est cōtra publicū bonū: q̄a lex vult maleficos puniri. l. ita vulnerat. ff. ad la. qui. And. bar.

cere mulierum. h. d. Super hac lege in aut. nouo iure. quā habetis s. de offi. di. iu. l. j. quam nunc statim vide, & nota.

A D cōmentarien. Si carceratus aufugit, custos principalis pœna. qua ille debebat puniri, punitur nec exhibendo suum familiarem liberaf. Sed custode principali ex necessitate absente, idē seruabitur de eo, cui commisit officium. h. d.

D E his quos Carcerati debēt puniri vel relaxari. & quid de his sit intra xxx. dies iudicibus debet nuntiari: pœna cōtra facientibus imminente. h. d.

De priua. carcer in hib. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 Detinens hominem liberum per xxx. horas committit priuatum carcerem.

2 Diocesis appellatione continetur ciuitas.

LEX VNICA.

V bemus. Nō licet homines in priuatis tenere carcerib⁹, & de hoc pōt p̄ inquisitionem procedi, & iudex negligens punitur: & reus huius criminis pœna lætæ maieftatis punitur. h. d. † Quādo autem quis dicatur committere priuatum carcerem, detinendo hominem liberum: certē si detinet eum per viginti horas, punitur vt l. capite quinto. ff. de adulte. q̄d plene dic, vt ibi dixi. Nota etiā t̄ex hac l. in principio. quod appellatione diocesis continetur ciuitas: dicit ex Aegyptia, diocesi. Continet enim totam Aegyptum, & ciuitatem Aegypti. In contrarium videtur extra, de rescript. c. Rodolphus.

Sireus uel accusator mortuus fuerit. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 Plures de eodē crimine possunt simul accusari.

LEX I.

T si marcellus. Per mortem vnus accusati, nō extinguitur accusatio, quo ad alium de eodē noīe accusatum. h. d. Nota ex hac lege q̄ plures de eodem crimine possunt simul accusari, secūdu verā opinionē: vt l. inter liberas. §. fin. ff. de adulte. Item mandans & faciens possunt simul accusari de eodē crimine. q̄d dic, vt l. nihil. ff. de adulte. & hic t̄agitur per Cy. q̄ nota. & tene menti.

LEX II.

S i s quem. Mortuo accusato, re etiā liberaf accusator. h. d.

LEX III.

S i vt proponis. Licet mortuus sit qui de falso instrumento accusabatur, pōt tamen accusari, qui eo vtitur. h. d.

D e functis. Defuncto reo extinguitur accusatio, nisi seipsum occiderit. h. d.

h Quisquis. Ad hanc legē vide Bar. in l. constitutionibus. ff. de app. quali ter debeat intelligi hæc lex, vide quæ dicā j. in fi. huius titu.

h P. P. A. V. P. Quisquis. Ad materiam istius l. vide Soci. confi. cclx. ix. vol. ij. & confi. xxij. vol. j.

i Testimonium. Vide Bar. in l. iurifurandi. in fi. in v. col. ff. de iure iur.

k Maternis. Vide

S i quis cum. Si pendente appellatiōe, in qua tacita venit bonorum adeptio, re⁹, vel accusator decesserit, pœna extinguitur: sed si bona adimantur expresse, durat cā, propter quā bona adimuntur. q̄ habuistis in l. iij. si pen. appel. mors interue. & c.

Si quis Imperatori maledixerit. Rub.

S V M M A R I V M.

1 Minæ ex personis hominum timendæ sunt.

LEX VNICA.

S i quis. Qui maledixit Imperatori, est ad ipm̄ remittendus: vt ex persona ei⁹, qui dicit estimef, nec est ab alio puniendus. h. d. Nota tex. ibi: vt ex personis hominū dicta pœna semus. Vnde qualiter sint metuendæ. ex personis hominum sunt considerandæ. Habuistis in l. metum. s. quod met. cau.

Ad legem Iuliam maieftatis. Rubri.

LEX I.

E tiam ex aliis. Qui contra legem iudicat, in l. Iul. maie. nō incidit. h. d.

A lienam. Qui iuramentum præstitum nō obseruat, in hac legē nō incidit. h. d.

S V M M A R I V M.

1 Vnus testis est sufficiens iudiciū ad torturā.

2 Vnum iudiciū bonum, est sufficiens ad torturā, & non requiruntur plura.

LEX III.

S i quis alicui. Ex hac lege queritur, & nec aliquo priuilegio excusant. Idē in accusatore, & cōsocijs. h. d. Vide gl. super verbo, cōiunctus. Ex hac gl. nota.

1 duo. † Primō, q̄ vnus testis facit iudiciū sufficiens ad torturā. Vidistis in l. in bonæ fidei. s. de iure iur. & ff. eo. ti. in l. admonendi. † Secūdo not. q̄ licet

2 t̄communiter omnes leges loquantur in plurali, & dicāt p̄cedentibus iudicijs: tamen sufficit vnū bonū iudiciū. & sic tenet gl. tua, quā vide & not. De istis iudicijs dixi plene in l. fi. ff. de quæstio.

N illus. Potest quis suū priuilegiū allegare, ne torqueatur, præter quā in crimine lætæ maieftatis. h. d. hæc lex notabilisima.

S V M M A R I V M.

1 Stante statuto, q̄ quicumque præstiterit auxiliū vel fauorē alicui ex bannito, pro proditione sub pœna si aliquis procurat, q̄ aliquis bannitus p̄ proditione rebanniat, incidit in pœnam.

h Quisquis. Qui proditionem fecerint vel tractauerint, contra principem, vel eos, qui sibi assistunt, puniunt morte, & publicatione bonorū: & eorū filij nō sunt capaces hæreditatū, vel legatorū, nec ad testimoniū, honores vel officia admittunt, filij ex hæreditate paterna nihil capere possunt: ex bonis vero m̄nis legitimā t̄m capere p̄t: vxores eorū dotes recuperant: & idē in cōsocijs participibus dicti cr̄is.

i Sed q̄ proditiōne reuelauerit, venia dign⁹ erit. h. d.

k Quisquis. Qui proditionem fecerint vel tractauerint, contra principem, vel eos, qui sibi assistunt, puniunt morte, & publicatione bonorū: & eorū filij nō sunt capaces hæreditatū, vel legatorū, nec ad testimoniū, honores vel officia admittunt, filij ex hæreditate paterna nihil capere possunt: ex bonis vero m̄nis legitimā t̄m capere p̄t: vxores eorū dotes recuperant: & idē in cōsocijs participibus dicti cr̄is.

1 Sed q̄ proditiōne reuelauerit, venia dign⁹ erit. h. d.

1 Sed q̄ proditiōne reuelauerit, venia dign⁹ erit. h. d.

uetur beneficio ecclesiastico iam quæsitō: & videtur q̄ sic: cum talis filij sit infamis, vt hic: sed infamia nondū reijcit à dignitate, sed remouet a iā quæsitā. l. infamia. C. de decur. lib. x. Et si dicis, quod iudex secularis non potest priuare quem beneficio ecclesiastico: vt no. docto. in l. j. de pœnis,

Bar. latē i. l. in furti. §. ope. ff. de iur. sed an ferens testimonium pro ipso videatur dare opem: vide Bart. no. in l. post legatum. §. si vero. in fine. ff. de his qui. vt indi. Et ad istum text. vide quod no. Ang. in l. ij. §. j. ff. quod q̄sq; iur.

1 Hoc dicit. Limitata istam legē tantū procedere vbi crimē est attentatum specialiter in personam Principis, vt Impatoris, aut p̄cipis: sed vbi peccatum esset in alijs capitu. l. ad Iul. maieft. de quibus glo. j. ij. & ij. ff. e. quod tunc non habet locum pœna, de qua hic: sed habet locū pœna l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dimi. Item limitauit hæc l. paulus de leaza. in cle. pastoralis. de re iu. loā. An. in c. statutum. de rescript. in vj. in nouella. Pro quibus optimē facit gl. in l. j. in versi. hostis principalis. j. de bon. lib. alias eorū. ff. ad leg. Iul. maie. Tu vide Bar. i extraua. ad reprimendū. §. qui sint rebelles. in ver. rebellando. & quod no. Bar. in l. ij. s. de manu. vin. & an habeat locum in alia ciuitate quam ea, vide gl. & Bar. in l. j. ff. eod. Et adde q̄ non subditus, non incidit in crimē lætæ maieftatis. sed Bal. in l. ij. s. de fal. monc. de proditore populi. ita incidit: in hoc crimen, sicut p̄ditor principis. l. fi. & ibi bal. in l. fi. j. de aboli. & vide hic Sali. & vide in c. j. vt lit. non cōtest. & circa materiam huius legis quærit, an filius cōdemnatus in crimine lætæ maieftatis pri-

tra naturam .xxiiij. quæsti. n. hic q. q. vbi etiã dicitur de crimine, quod committitur cum brutis. Quid i. iud. x. vide in c. in archiepiscopatu. de rap. Quid i. muliere agere vt vir, vide qd. in l. fœdisima. s. eod. de raptoribus. alias ff. eo. de adul.

Poterit condẽnari. Adde qd. Lud. Ro. dicit hic esse casum, q. s. n. ex præsumptione prolata nunquã trãsit in rem iudicatã, in d. continuo retractari põt: de quo, & de istis similibus sententijs vide quæ habes hic post Cy. & aduerte q. præsumptio violẽta quæ secundũ ius dicitur habere vim plene probationis in cã ciuili, nõ sufficit ad plenã probationẽ in cã criminali. no. doct. in casserte. & in c. quia verisimile. de psum. videlicet de nudo cũ nuda, solo cũ sola. De quo i. c. literis. de psum. quia habet vim plene probationis in cã ciuili separationis matrimonij, non sufficeret sola i. criminali ad condẽnandũ de stu pro. Facit l. si aut. s. de proba. & qd. no. Bar. in fi. s. de iureiur. sec. q. n. est psumptio violenta approbata à iure, etiã quoad criminalẽ cãm: quã tunc sola sufficit. l. q. ibi no. facit aut. si quis cũ hic, & ibi not. s. eo. Et de pbatione adulteri qualiter fiat, dic q. per præsumptionẽ. Ita per Bart. l. i. s. fi. in fi. ff. e. Et vnũ no. qd. dicit Abb. in d. cap. vbi cõq; iudex mouit animũ suum ad b. suãndũ ex psumptiõẽ, debet illum exprimere in snia alias iudex appellationis, & cui de hoc nõ cõstat, vide licet an iustẽ fuerit motus, & non cõstat ex actis, poterit retractare sniam. alp. no. per Innoc. in c. qm. s. de proba. & in ca. in præsentia. eo. titu. & de præsumptionẽ violenta, vide gl. in l. fi. s. arbit. tut.

I hi qui adulterij.

Si adult. Si absolutus ab adulterio pximitatis ptextu: postea cũ ea matrimoniu contrahat, ex hoc iuris, & de iure videt nasci psumptio: ex qua de primo adulterio, de quo fuit absolutus, poterit condẽnari. h. d. hæc singularis lex quod tene menti. Opp. nemo ex præsumptionibus est condẽnandus: vt l. absentem. ff. de pce. So. Ibi loquit de psumptione hominis hic de psumptione iuris, & de iure. Opp. postquam quis est absolutus, non potest condẽnari, nisi doceatur de præuaricatione: vt l. si quis homicidij. de accu. & l. in. ff. de præua. Sol. Specialis casus est hic. Simile vidistis s. de re. cre. & de iureiur. l. fi.

S V M M A R I V M.

Qui ex adulterio iniuriatur, iniuriatur etiã ex stupro commissio in viduitate.

Si mulier. Maritus quondam põt accusare de stupro, quod committitur in vxore, quam repudiauerit. hoc dicit hæc bona lex. Opponitur, cũ istud sit crimẽ publicum, qui libet potest accusare: quid ergo mirum si maritus admittitur. Dicit gl. q. maritus quondam præfert quia magis offenditur. Ex hac lege nõ quod ille qui offenditur de adulterio cõstante matrimonio ille offendit ex stupro viduitate durante Hoc est vile scire ad probandum quãdoq; inimicitias: nã ita iniuriatur consanguinei viri iam defuncti ex stupro, quod committitur in viduam, sicut si duraret matrimonium.

Libertatem. Sicut libertas seruorum intra duos menses à die diuortij impeditur: ita intra duos menses à die matrimonij soluti per mortem. h. d.

Si quis eam, cuius tutor fuerit, corruperit. Rubrica.

LEX VNICA. Si tutor. Qui suam pupillã corrumpt depõtat, bonis omnibus publicatis. hoc dicit hæc bona lex.

De mulieribus, quæ seruis propriis se iunxerunt. Rubrica.

LEX VNICA. Si qua. Quæ seruo pprio iungit, morte puniatur: & omnes ad denunciandum admittuntur: filij ex tali coniunctione nati, insuccessibiles habeantur. h. d.

Ad legem Iuliam de vi publica uel priuata. Rubrica.

LEX II. Vtoris. Quando pars deuenit ad aliquẽ ex dispositione legali: intelligit cũ onere debitorum. h. d. Opp. ff. de iure do. l. mulier. s. de hære. vel actio. vñ. l. i. Solu. Ibi bona veniunt ad aliquẽ ex cõtractu: hic ex dispositione l. Fallit in casu l. i. s. de hære. ven. vbi fauore fisci etiã q. n. bona vadunt ad aliquẽ ex cõtractu intelligit cũ oneribus debitorum. De hoc in l. i. s. cũ ex causa. ff. de iure f. vbi de hoc dixi. & plenẽ dixi de hoc. ff. de bo. pos. l. j. in prin.

LEX III. Si confidis. Si masculus, v. p. scemi na includat, violentia committit: & pœna huius legis punif. h. d.

S V M M A R I V M.

Iniuria facta personæ, q. n. dicat crimẽ publicũ. Hæc est bona lex & facit adintellectum multorum. Violentia commissa circa res, etiã hominibus nõ coactis, hæc lege punif. Iniuria commissa circa psonas ita demum hæc lege punitur si coadunatis hoibus facta fuerit. h. d. No. ergo q. iniuria facta psonæ ita demũ cadit in crimẽ publicũ l. Iulie de vi, si fiat coadunatis hominibus: aliã est priuata: vt l. iniuriarum. j. de iniurijs. Homines autẽ coadunatos in hac materia intellige, etiã si coadunant vnũ: vt l. i. s. in. ff. vi bono. rapt. q. tene mētũ.

S V M M A R I V M. Faciens vno tempore vim, occupationẽ, & homicidium, non punitur de quolibet, sed vnũ est delictum aggrauatum. Si in violentia interueniunt verbera, & homicidia, maleficio in persona eius, qui fuit author violentiæ, aggrauat tantum, & quõ tenebuntur alij. Coadunatus ad aliquã vim faciendã, si ibi perdit arma, quando possit recuperare à coadunante, & qua actione.

Voniam. Hæc est bõa lex, Si tẽpore violentiæ, ex parte inferentis, vel defendentis homo aliquis moriat, inferens vim pœna mortis punif, & appellare nõ licet. h. d. hæc no. lex. No. q. si aliquis iuit ad occupandũ castrum, vel palatium alterius, & in occupatione aliq. percussit, vel occiderit, nõ debet puniri duabus legibus, hoc est tanq. violẽtiã inferens, & occupationẽ faciẽs, & tanq. faciẽs homicidium. & vulneras, sed totũ est vnũ delictum, scilicet violentia, aggrauatũ per istas qualitates: scilicet q. in ea sunt commissa verbera, neces, & similia: vt hic tex. vides nõ quẽ milies alle. & ideo rogo teneas menti. Secundo nõ q. ista qualitates. s. neces, & verbera, in hac violentia interuenientes, aggrauant maleficiũ tãtũ in persona eius, qui fuit principalis, & author huius violentiæ. Ita vides hic in tex. qui vim facere & c. alij aut hoies coadunati ad hoc, nõ tenentur nisi de violẽtia simplici, vt hic innuitur: & tenebunt etiã de eo quod ipsi psona liter fecerunt vt pbat in l. i. s. si q. nõ ipse coegerit, sed inter coactos fuerit. ff. vi bono. rapt. Op. & videtur q. nõ debet puniri quis vltra q. habuerit ppositum delinquendi. Cõtra in l. qui iniuria. ff. de fur. Sol. de hoc dic plenẽ vt dixi vobis i. l. diu. ff. ad legẽ Cor. de fca. Quærit gl. vtrũ ille, q. coadunatus ad aliquã violentiã inferendã, si ibi perdit arma, vel alias res vtrum possit recuperare ab eo, qui eũ coadunauit ex stipulatione, vel actione mandati. Sol. Dic q. non: quia iste cõtractus est super re turpi: vt l. si remunerandi. s. rei turpis ff. m. Hoc intellige verum, quãdo q. fuit coadunatus ad aliquã vim illicitam: scilicet si ad licitam: vt ad aliquẽ defendendũ, & similia: quia tunc esset licita. Quod tene menti perpetuo, rogo te.

S V M M A R I V M.

Causa restitutionis quod sit priuilegiata. Spoliatus q. ai. te omnia restituatur, quomodo intelligatur. Prima violentia quando absorbeatur per secundam, & sic dolus cum dolo compenfetur. Probationes factæ de violentia in causa ciuili, an faciant fidem in criminali: remissiuẽ. Eiectus de possessione si eam recuperat incontinenti, non desinit vsucapere. Expulsus si recuperat incontinenti possessionẽ non incidit in l. si quis in tantam. Spoliatus omnibus bonis, non potest ab alio accusari antequã restituatur. Si aliquis est accusatus de violentia criminaliter, & de violentia constat, officio iudicis poterit fieri restitutio possessionis.

Si quis ad se fundũ. Ista est subtilis lex, et breuiter dicit. Spoliatus q. ai. te omnia restituatur, quomodo intelligatur. Prima violentia quando absorbeatur per secundam, & sic dolus cum dolo compenfetur. Probationes factæ de violentia in causa ciuili, an faciant fidem in criminali: remissiuẽ. Eiectus de possessione si eam recuperat incontinenti, non desinit vsucapere. Expulsus si recuperat incontinenti possessionẽ non incidit in l. si quis in tantam. Spoliatus omnibus bonis, non potest ab alio accusari antequã restituatur. Si aliquis est accusatus de violentia criminaliter, & de violentia constat, officio iudicis poterit fieri restitutio possessionis.

Si quis ad se fundũ. Ista est subtilis lex, et breuiter dicit. Spoliatus q. ai. te omnia restituatur, quomodo intelligatur.

ta, vide gl. in l. fi. s. arbit. tut.

Tutoris. Vtrum creditores vni ter ritorij, agat contra fiscũ alterius territorij, tanq. contra hæredes debitoris condẽnati ad mortẽ & publicationẽ, vide hic per Bal. & p. eũ Ang. & Imo. in l. ex facto. de hære. in fi. Adde tu Bal. consi. lv. lib. j. & ibi an fiscus sit primõ excutiendus anq. extranei possessores, & an habeant loco hæredis.

Nota ergo. Vide tamen in l. i. ff. ad l. Iuliam de vi pri. Alexan.

Nota q. Et not. ad qd. teneat corporalis, & coadunator societatis, & an teneatur pro socijs, vide Bart. in l. si quis nõ hoie. vi bono. rap. & glo. hic. Et q. dicat corporalis, vide Bal. in l. jan. in. col. s. de ser. fu. adde Bal. consi. cxxx. & cxxxvj. lib. j.

Quærit gl. Vide Inn. in ca. licet. de iureiur. & quod dixi in l. j. ff. ad legem Rhodiam de iactu & Bal. in l. fideius. for. s. manda. Facit qd. no. Bald. in l. si seruus cõs. s. q. verõ. de sur. & specu. de iud. in s. specia. l. in fi. & per dom. Ant. in ca. olim. cl. j. de resti. spo. in v. q. Alex.

Si quis ad se fundũ. Hanc legẽ multipliciter, & notabiliter limita, vt p. Inno. in c. constitutus. de fil. presbyt. & dixi in l. natura liter. s. nihil cõe. de acqui. posses. & vide oĩno in quæst. j. in sum. Et ex hac lect. habes nõ q. cã possessionis etiã e priuilegiata quo ad petitionẽ restitutionũ danorũ cũ etorũ expoliati: licet spoliatus etiã incõtinẽti recuperauerit, nõ teneat ad possessionẽ: scilicet si recuperauerit ex intervallo, & secũdõ spoliatus recuperauerit incõtinẽti a primo spoliante: quia cũ secundus

Secunda Bartoli super Codice.

Spoliatus incōtinē
ti recuperans recu
perauerit legitimē
nō teneat ad dāna vl
timōlata: & nō est
alibi. & vide s. pro
xi. col. & in vlti.

a ¶ Si vero agit. Ad
de Bar. in l. natura
liter. §. nihil cōe. in
v. combinatiōe. de
acqui. pos. Bar. in l.
ordinarij. in v. q. &
vlti. ff. de rei vend.

b ¶ Cōpensari violē
tia. An vna violen
tia cum alia cōpen
set, & quo ad quid,
adde gl. & Bart. in
l. qui possessiōe.
de vi & vi arma.

c ¶ In vetustis exē
plaribus non lego
verba hęc tria. q̄
debet esse. Et me
lius iudicio meo, si
sensum verborum
præcedentium per
scruteris. Alexan.
Lofæus.

d ¶ Vi expulsiua. Et
ita hęc legē intelli
ge vi ablatiua, vel
expulsiua, sicut in
expulsiua: vt dicit
Bar. per illū tex. ff.
de cōd. ob tur. cau.
vel ista lex nō ha
bet locū, si agatur
petitorio. no. Bart.
in l. ij. in fi. §. quod
met. cau.

e ¶ Verū dicit gl. Et
vide gl. Bart. in l. q̄
pos. de vi & vi ar
ma. & Bart. in l. ij.
§. ex cōtrario in ij.
col. de acq. pos.

liatus debet ciuilit̄ agere, vel criminaliter accu
sare: sed si sua autoritate per vim recuperauerit,
secundō spoliatus ante oīa est restituendus: &
spoliatus legitime punietur. h. d. Primō ponit qd
habet facere spoliatus. Scdō ponit qd ei immincat,
si iuris ordinem prætermiserit. Scdā ibi: quod si
omissa. ¶ Oppo. p. licet expulso, sua authorita
te recuperare: vt l. j. §. vim vi. de vi. & vi arma. & l.
ij. §. cū igitur. & s. vi. l. j. Huius timore lect. hu
ius legis variatur duob⁹ modis. Vno modo, q̄ hic
nō licet recuperare. s. ex intervallo: sed incōtinē
ti sic, vt in cōtrario. Et ista est cōis lec. quam glo,
sequitur, Alj dicūt, vt Io. in fi. gl. q̄ hic loquit q̄
incōtinēti sua autoritate possessiōem recupe
rauit. Et quod dicitur in tex. possessiōis iura re
parantur, s. quo ad damna, quæ passus est ab alio,
qui violētiam inferebat, vide istū gl. in fi. Ex hac
lege habes notare q̄ cā restitutiōis est priuile
giata: siue agat ad recuperandā possessiōem, siue
agat ad damna, quæ q̄ passus est violentia, licet
possessiōem effectualiter non perdidit. & est
priuilegiata in hoc, q̄ ante omnia debet examina
ri ista cā restitutiōis. Qualiter aut̄ intelligat̄ istud
ante omnia j. dicam. Et debet intelligi lect. ista, q̄
hic agebat ad dāna, ille cōtra quem adhibita fuit
violētia: qui recuperauit incōtinēti cōtra eū,
qui intulit violētiā. Secundō ecōtra, cū legitimē
fecerit, non posse agi ad dāna, quæ aduersarius
passus est: q̄ legitimē factū est, p̄nam non
mere: vt l. Cracchus. §. de adul. Istam casus posi
tiōne tene mentu: q̄ puto eā esse verā, nec scio eā
alibi. Alia lec. & cōior est: q̄ hic expulsiō ex inter
uallo: & sic nō faciebat legitimē: tūc cō spoliatus
secundō ante omnia debet restitui. Sed tūc ad hoc
op. q̄ huic expulso licet agere ciuilit̄, vel accu
sare criminaliter, p̄t vult: vt hac l. in prin. & q̄
ci. ac. cri. praxi. l. j. Sol. dicit gl. fateor, q̄ expulsi
us habet electiōnem accusare criminaliter, vel agere
ciuilit̄ interdicto, pro recuperandā possessiōe.
Sed hic loquitur quando eligit expulsius agere in
terdicto: quo casu ante oīa restituitur. ¶ Venien
dum est ergo, q̄ quid est hoc dictum an oīa, q̄ hic
dicit tex. gl. dicit ante oīa restituitur. i. anteq̄ q̄ra
tur quis sit dñs: vel an oīa. i. anteq̄ q̄rat̄ur de cri
mine in modū accusatiōis: & sic pertrahit etiam
doc. Mibi videt̄ q̄ nos debemus intelligere text.
prout iacet simpliciter ante omnia. Pro huius cui
dētia debes scire q̄ q̄q; spoliatus agit petens re
stitutiōem possessiōis: quandoq; agit petens re
stitutiōem damnorum. Primo casu causa resti
tutiōis ante omnia est tractāda, vt hic dicit tex.
in tātū, vt super nulla alia re à suo spoliatore pos
sit cōueniri, nisi super illa spoliatiōe. hic est cas⁹
extra, de ordi. co. c. super spoliatiōe. & sic debe
mus istū tex. intelligere. Si vero agit petēs dāna
isto casu, ista causa debet ante omnia retractari:
nec possit super dñio ipsius, vel alia causa recōue
niri: vt hic secundū lec. Io. nec tū reconueniri pos
set de alia spoliatiōe: vt in c. ij. extra. de ordi. co.
Et hoc si secundā cā spoliatiōis, per quam agit ad
recuperandā possessiōem rei, de qua quis est spo
liatus, proponitur in modū recōuētiōis. sed si p̄
ponere in modū exceptiōis, tunc impediret pri
mū iudiciū super dāno: & spoliatus ante oīa debe
ret restitui: & donec restituat, causa super dānis
nō deberet agi: vt d. c. ij. Item priuilegiata est cā
restitutiōis in hoc, quod ille, qui est spoliatus, si
obñciat ei de dominio spoliatis, ista exceptiō non
debet examinari in iusto iudicio: sed ante oīa est
restituendus, vt hic secundū qd̄ gl. intelligit, vt vi
distis in l. momentaneæ. §. vnde vi. & s. si per vim
vel alio modo. l. j. Intellige si cōtra hanc exceptiō
nē de dominio replicet: scilicet si petens restitutiō
nē patet super illa exceptiōe procedi: vt extra,
de resti. spo. c. j. qd̄ p̄bat̄ de iure nostro. Sicut em̄
se habet exceptiō ad actiōem ita se habet replica
tiō ad exceptiōem: vt l. ij. ff. de excep. Sed si excep
tiō non obñciat, nō impedit actiō: eadem rōne si
nō obñciat replicatio, non impeditur exceptiō.
Facit supra. de adul. lege, quoniā Alexandrum.

Instit. de repli. per totum. Quandoq; spoliatus à spoliatore conuenitur,
nō curo qua actiōe, nec ad qd, dū tñ nō cōueniat sup alia spoliatiōe: tūc
ipse poterit excipere contra spoliatorē suum, quod nō potest conueniri,
donec ipse restituatur. Et hoc est quod hic tex. dicit, ante omnia violen
tia cā & c. Probatur in d. c. ij. extra, de ord. cog. Si verō de spoliatiōe
agitur criminaliter: tunc alia quæstio ciuilis nō poterit proponi, non pro
pter priuilegiū spoliatiōis, sed propter priuilegiū generale cuiuslibet
causæ criminalis, quæ non patitur secum ciuile concurrere, ne ei fiat præ
iudiciū: vt s. de ord. cog. l. fi. Item oppo. dicitur hic, q̄ quæri debet quis,
ad quem venit possessiō. Contra. iam pro certo proposuerat violentiam
esse cōmissam: quare ergo de hoc quærit. Sol. debet exponi intulit, id est
intulisse dicitur: & ista est vera. Vel dicebat q̄ ex aliqua causa potuit fa
cere, & licite: tunc ista pōt esse bona. ¶ Sumus expediti de prima glo. ma
gna, venio ad sequentē. ¶ Op. dolus cum dolo cōpensatur: vt l. ij. §. sed si
3 stipulso. ff. de eo, per quē factū erit. & de dolo. l. si duo. Sed si ego expuli ex
b pulso rem meū, vide q̄ debeat cōpensari violentia, quā feci tibi, cū vio
lentiā, quam feci mihi. Glo. hic dicit aliud in illo generali, dolus cum do
lo & c. non dicit plus. Sed in l. j. in fi. gl. mag. §. vnde vi. Respondet, q̄ ideo
non compensatur dolus cum dolo hic: quia videntur esse commissa circa
diuersa. Alia est enim vis facta vno tēpore, alia facta alio. Sed cōtra hoc
videtur ff. quod vi aut clā. l. si alius. §. bellissimē. Glo. hic dicit aliud in in
terdicto, quod vi aut clā, vt ibi aliud in interdicto vñ vi: vt hic. Pet. hoc
non placet: nam posito q̄ dolus cū dolo cōpensetur, saltem vnum debitū
cū alio debito debet cōpensari. Si ergo per violentiā, quā tulisti mihi, es
effectus meus debitor in centum, & in illa possessiōe: & cōsimiliter ego
per illam, quam intuli tibi, econuerso, & secundō adhibui: sum effectus:
tuus debitor in centum, & in illa possessiōe: igitur debet vnum debitū
cum alio compensari. Præterea dicit ipse, non est ratio diuersitatis, quæ
debet esse inter istud interdictū vnde vi, & interdictum quod vi aut clā
c ¶ Quare? quod ergo hic dicitur, q̄ ante omnia est restituendus: est verum in
eo, in quo passus esset maius dānū: & sic per compensationem non esset
sublatū. Doc. Ultramon. tenent gl. nostrā: vt Iacob. de Arc. Iaco. Butri.
& alij. Non obstat quod dicitur, q̄ dolus cum dolo cōpensat, vel debitū
cū debito cōpensatur: vt hic gl. optimē sentit: illud est verū, q̄n secundus
dolus, vel secundū debitum, seu delictū nō absorbet, & extenuat primū.
Sed hic secūda violentia absorbet, & consumit primā: ideo de prima nō
potest obñci: & sic nō potest dici, dolus cū dolo cōpensat, vel violētia cū
violentiā: quia prima violentia est cōsumpta. Nec etiam potest dici debi
tum cū debito cōpensari: quia primū debitū est sublatū: vt s. vnde vi. l. si
quis in tantā. & l. extat. ff. q̄ met. cau. & vide gl. sic intelligo gl. super ver
bo, quid. Pro cuius euidentia debes scire q̄ per l. si quis in tantā. & per l. ex
tat. ille, qui secundō intulit violentiā, perdit omne ius, quod habebat in
re, vel ad rem, seu p̄ illa re: sed si habebat aliud ius extra rem illā, licet for
te illius rei occasio: illud nō perdit: vt l. qui vas, in prin. ff. de fur. Qui em̄
abstulit rem sibi subtractā, licet perdat sibi conditionem furtiui, quæ da
tur ad rem, non perdit actiōnem furti, quæ datur ad duplum. vel quadru
plum, quod est extra rem. Modō ad p̄positū secūda violētia absorbet pri
mā, quatenus ad primā violentiā poterat agi ad recuperandū rē: sed qua
tenus poterat agi ad certā damna, & sic extra rem, propter secundam vio
lentiā, non consumitur prima: vt d. l. qui vas. Eadem ratione credo, q̄
accusatio criminalis, quæ oritur ex prima violentia, non consumitur per
secundam: quia illa accusatio non est ius in re, nec ad rē, nec pro re. Et sic
gl. quæ hic videtur velle, q̄ per secundā violentiā tollatur prima, etiā quo
ad actiōnem criminalē, non videtur q̄ dicat verū. Vide gl. licet tñ dixit
rit quod prima violentia non consumitur quantum ad dāna, & ad aliud in
teresse: tñ in hoc scdō iudicio, in quo petitur possessiōis restitutiō, de
illo primo nō poterit quæri: q̄ cā restitutiōis habet illud priuilegiū,
vt ante oīa & c. nisi agatur super alia spoliatiōe possessiōis nō cōsum
pta per secundā vim, vt s. dixi. Causa ergo, p̄ quā petit restitutiō posses
siōis, est magis priuilegiata, quā cā, per quā petit restitutiō dānatorum
& interesse per vim: vt patet in d. c. ij. de ordi. cog. Non obstat l. si alius. §.
bellissimē q̄ vi aut clam. Nam vna vis inquietatiua nō cōsumit aliā. Non
enim quis priuatur iure suo, propter vim inquietatiuam: sec⁹ in vi expul
d sua, de qua hic loquitur. ¶ Sumus expediti de gl. quodā modo, restant
4 alia quærenda in gl. ¶ Primō quæro vtrū probatiōes factæ de violen
tia in ciuili fide faciāt in criminali. Gl. hic dicit q̄ nō: quā vide, & signa su
per ver. destinatus. De quo plenē dic vt doc. tagunt in l. j. q̄n ci. ac. praxi.
cri. Ego plenissimē in l. ij. §. ff. vi. bo. rap. ¶ Venio ad vlti. gl. vbi quærit
5 aliquas quæstiones. Quærit gl. q̄ quid si ençiar de possessiōe, & recuperē
tamen incōtinēti, an desinat vñucapere. Et gl. dicit q̄ nō: quam vide.
c Verū dicit gl. ista: quia ille, qui recuperauit incōtinēti, non amisit pos
sessiōem ciuile: vt l. ij. §. cum igitur, & ibi no. de vi & vi arma. meritō non
desinat vñucapere: licet gl. videatur aliud dicere: vt in l. q̄ poss. sionē. ff.
de vi & vi arma. & male. ¶ Quæro, si expulsius recuperauit incōtinēti
6 possessiōem, an habeat locū p̄na. l. si quis in tātā. §. vnde vi. Gl. hic dicit
q̄ nō. Ista q̄ pōt intelligi duobus modis. Primō, an ego q̄ incōtinēti p̄
vim recuperavi, incidam in l. si quis in tātā. Et tunc absq; dubio gl. dicit
q̄ nō bene: quia legitimē feci: ergo & c. vt l. Cracchus. §. de adul. Itē pōt
intelligi, an ille, qui per vim me expulsi, & fuit ipse incōtinēti expulsi,
incidat in l. si quis in tātā. Et licet gl. hic dicere videat q̄ nō: cōtrariū tamen
videtur

a ¶ C. frequēs. li. vj. Adde Bar. in l. si te. s. de iur. deliberan.
b ¶ Raptores. Hanc l. maximē, in versi. vt hic pone. intellige secūdū textū.
valde no. iusti. de pub. iud. s. itē lex Iul. de adulter. in s. in autē. In istis
vide Mathe. in suis dictis, dicto xxix. & Bal. hic. Et an iste titulus habeat
locum in rapiente meretricem per vim, & cum ea coeunte, vide tex. no-
tabilem in l. verū.
la. ij. de iur. & ibi
Bar. Et de hac ma-
teria vide Bal. in l.
raptores. de episco.
& de. Adde ad ma-
teriā huius legis,
Barba. cōsi. lxij. li.
ij. s. oportet q̄ro,
dicit lex vel statu-
tum quōd rapiens
mulierē puniatur:
modō vir rapuit
mulierem, vel spō-
sam, vel vxorē, de
lupanari. Dic q̄d
non, secūdū Bal.
in l. in ambigua. ff.
de leg. q̄a iste esset
intellectus vitiosus
& lex debet esse
sancta immacula-
ta: & sic debet esse
eius interpretatio.
lectere. s. j. ff. fam.
eriscun. quod no.
Et hanc l. vide, &
no. Bal. in l. si quis
non dicam rapere.
in vlti. col. de epif.
& de. & gl. ibi sup
verbo, sponfam.
quæ non est alibi,
secūdum Ange.
De quo per Bal. in
d. l. raptores. Vide
quod habes i tra.
viola. in ver. cas. &
ho. & vide q̄d ha-
bes in l. sed si exi-
mēdi. in prin. ff. ne
quis eū qui in ius.
c ¶ Si virgis. Et vide
Bal. in l. illud. in fi.
ff. de iniur.
d ¶ An præsumatur.
Per bar. i. l. si. ff. ad
l. Cor. de fca.
e ¶ Corrigere. Et q̄-
bus liceat corrige-
re, vide tex. in c. vo-
luntate. de sen. ex-
commu.
f ¶ Dicatur iuuenis.
Quis dicat iuuenis
& q̄s senior. de v-
troq; in d. l. nō ali-
ter. s. j.
g ¶ Debet probare.
Vide Bart. in l. j. s.
de dolo. & de ma-
teria adde bonum
textū i lege Cor-
nelia. ff. eo. & nota
Bar. in l. vt vim. ff.
de iusti. & in. in fi.
primi col. Sed bal.
hic eam restringit,
videlicet si concur-
rant alix qualita-
tes, & præsumptio-
nes puta etiā gen-
i instrumēti, cū quo f
percutis
h ¶ Is, qui. Canon-

videtur dicere d. l. q̄ possessionē. de vi & vi ar. s. de
excep. l. licet. Scdm vnā lec. puto q̄ nō incidat in
l. si q̄s intantā. q̄a cū iste deiectus possessionē non
perdiderit, q̄a ciuile retinuit: nō pōt dici expulsus.
& inquit ad actionē ciuile nō sufficit conatus,
nisi habuerit effectū: vt l. vulgaris. s. q̄ fur. ff. de
fur. ¶ Circa legē nostrā extra gl. q̄ro, vidistis q̄d
exceptio spoliatiōis pōt obici ipsi spoliatori, vt
an restitutio de nullo audiat agēs, p̄ hāc l. & p̄
c. prædictū. ¶ ¶ Quæro, an extraneo possit obici
hęc exceptio. Breuiter de iure ciuili hoc nō repe-
rio: de iure canonico bñ reperit q̄ spoliatus oib⁹
bonis nō pōt ab alio criminaliter accusari, donec
restituatur: vt extra. de resti. spo. c. frequēs. lib. vj.
¶ ¶ Quæro, q̄n aliquis est accusatus de violentia
criminaliter, & de violētia cōstat: an ex virtute,
eiusdē iudicij possit fieri restitutio possessionis.
Certē, nō vigore actionis principaliter intentatē
vt l. interdū. ff. de pub. iud. sed per officium iudi-
cis ex quadā æq̄tate sic. Ita tenēt hic doct. Quod
dic vt dixi in l. interdū. s. qui furcm. ff. de fur. & l.
defuncto. de pub. iud.

¶ **S**eruos. Serui violentiā cōmit-
tentes vltimo supplicio
puniantur: si ex præcepto domini fe-
cerūt, in metallū dānauit: alix p̄sonæ
viles si violētia cōmittūt, legitime puniunt: puni-
tur & iudex, q̄d hoc cōtē iudicare neglexerit. h. d.
¶ **M**nibus. Habere gētē armi-
geram coadunā,
est crimē publicū legis Iulix de vi: de
quo etiam potest per inquisitionem
procedi. h. d. ista lex.

De raptu uirginum. Rubrica.
LEX VNICA.
¶ **R**aptores. Hāc legē habui-
stis de verbo ad
bum. s. de episco. aud. l. raptores. ideo
dicit ibi.

De emendatione seruorum. Rubrica.
SUMMARIUM.
¶ Si vulneratus superuixit post vulnus illatū p̄
multos dies, & postea mortuus est, an præsumat
mortuus ex vulnere.
LEX VNICA.

¶ **S**irigis. Dominus per-
cutiens seruū,
etiā si ex percussione mortuus
fuerit, nō punitur: nisi occidēdi
animo hoc fecerit. h. d. Habetis
hic gl. super verbo, depulsa, quā
no. multū ad q̄onē de eo, qui percussit aliquem,
qui postea per plures menses post mortuus est ex
vulnere: an præsumat mortuus ex vulnere. Bre-
uiter distingue, an post triduum superuixerit, vel
ambulauerit vel non. Habent decretalix super
hoc casum extra, de homi. non recordor in quo ca-
pi. & dixi hoc anno in Digesto nouo.

De emendatione propinquorum. Rub.
SUMMARIUM.
¶ Iuuenis quis dicat, vt corrigi possit a maiori.
LEX VNICA.
¶ **N**corrigēdis.
Parentib⁹, & cōsanguineis anti-
quioribus licet corrigere iuue-
nes, & eos corrigendos p̄cutere
dū tñ moderatē, nec cū atrocita-
te faciāt. h. d. Quis dicat iuuenis, q̄ pōt corrigi. di-
cūt quidā minor decē. añ. dūmō corrigēs sit anti-
gor covt l. nō aliter. s. j. ff. de le. ij. do. Richar. Ma-
lū. intelligebat hoc d̄ minore xxv. añ. nā abinde

zata est de p̄c. di. j. in prin. & facit ad no. in l. qui ea mātē. Et ad hoc adde
Bar. in l. damni. s. Sabi. de dam. infec. & Bar. in l. j. s. diuus. ff. eo. & Bal. in
quis non dicam rapere. in ij. colum. s. de epife. & cle. & Baldus in lege si
fugiu. s. de seru. fugit. & Ang. in l. j. s. j. ff. quod quisq; iur. vbi hoc li-
mitat: & per Cy. hic, & per Bar. in c. j. s. iniuria. in v. col. de pa. iur. fir.

tra potest se regere arbitrio suo: vt ff. de mino. l. j.
Ad legē corneliā de sicarijs. Rubri.

SUMMARIUM.
¶ Qui dicit dolo nō fecisse homicidiū, punitur,
nisi dolum probet non fuisse.
LEX I.

¶ **R**ater vester. Qui
quē absq; dolo occiderit, p̄na
homicidij nō tenet. h. d. ¶ No. ¶
q̄ ille, q̄ dicit se fecisse homici-
diū sed nō dolo, debet p̄bare
quod dolo non fecerit, hoc autem probabit ex
qualitate iētus, & ex his, quæ inter eos p̄cedebāt
vt j. eo. l. eum qui. Facit j. de iureiurando. l. si non
conuicti.
LEX II.

¶ **S**qui. Licet vnicuiq; ad suam
defensionē occidere ag-
gressorem, vel eū volentem percutere
& etiā eum volentem detobare. h.
d. cum tribus legibus sequentibus.

¶ **V**m qui. Homicidium casu cō-
missum, nō punitur.
SUMMARIUM.

¶ Statutū dicēs, si aliq; occiderit nō verificat in
eo, qui percuit animo occidendi, si nō occiderit.
¶ **S**qui. Qui ad actum occidēdi p̄-
uenit, licet nō occiderit,
na legis Corneliæ de sicarijs puniatur, ac
si occiderit. h. d. Hoc verum est: q̄a illa
verba legis Corneliæ de sicarijs hoc patiunt: vt
l. j. ff. e. licet ¶ statuta ciuitatis dicāt, si q̄s occiderit
& c. non verificant in eo, q̄ licet aīo occidendi p̄-
cussisset, non tamen occidit: ideo tunc non puni-
tur ex illo statuto. Quod tene menti perpetuo.

De mathematicis, & maleficijs, & si-
milibus. Rubrica.

SUMMARIUM.
¶ Dissoluēs facturas non punitur.
LEX III.

¶ **H**orum. Iste text. facit
contra dictum
beati Thomæ, q̄ reprobat istas
incantationes: sed potest loqui
de foro cōscientiæ: hic loquit̄
de foro ciuili, vt nō puniatur. Quē
situm fuit a me vtrū ista, qui dissoluit istas ma-
litijs, debeat puniri. Dixi q̄ nō. & est casus hic.

¶ **E**mo. Punitur diuinator, & q̄ di-
uinatores cōsulant. h. d.

¶ **V**icunque. Ista l. facit ad q̄-
stionē, vtrū liceat
occidere exbāntū, qui ducitur ad curiā.
Dic plenē vt dixi i l. ij. in fi. ff. ad l. Corne. de sic.

De sepulchro uiolato. Rubri.

MSUMMARIUM.
¶ Si per statutum imponatur p̄na pecuniaria
pro homicidio, an sit sublata p̄na legis corneliæ.
LEX III.

¶ **V**isepulchra.
Not. quod licet per legem nouā
imponatur aliqua p̄na noua
pecuniaria reo, nō propter hoc
tollitur antiqua lex, quæ impo-
nit p̄nam corporalem: & per hoc dico, q̄ ista
statutum pro homicidio imponat p̄nā pecuniariā

Secunda Bartoli super Codice.

a ¶ Filio tutorem Not. p. excusatione mulieris non petentis tutore filio: quia non currit tempus de quo hic. Vide gl. & l. n. s. cōfessum. ad Ter. & ibi Barto. de hoc ti.

b ¶ Dixi plenē. Vide eum in l. iij. s. condēna. de re iud. & vide ad hanc materiā cū ibi no. p. Cy. id q. no. Bal. in l. si quis testū. s. de testi. vide text. & ibi Barto. in l. si. ff. de procura.

c ¶ Ex solo vsu. Nota de eo, qui vtitur falsis t. lib. vel instrumentis: sed si nō vteris nisi vno instrumento: cum protestatiōe, quod non intendis eo vti: si est falsum: ego tibi dixi quod erat falsum, et assignavi tibi causas fallitatis, postea quasi in fine causae vis desistere. Dico quod non euitas pōenam falsi, secundum Gādmum in trac. malef. in tit. de falsarijs, & fal. ga q. certioratus est statim nō desistēs, non caruit dolo. l. iij. ff. de lib. & post hu. Secus si instrumentum probetur, tamen non falsum, sed in l. vis eius. aliās l. i. ubi emus. s. de p. batio. Et istis adde Bart. in lege, si aduersarius. s. de fide instru. Et omnib⁹ istis, de quibus hic per Bartolū, adde multum not. Bart. aliās Bal. in l. si. in vlti. colū. s. si ex fal. instru. in duabus quæstionibus. & omnino Carto. in l. diuus. la. n. ff. e. & si quis producit testes falsos sciēte aduersario, et nō cōtradiceute, non committit falsum. c. l. de tutela. & ibi Fulgo. s. de in integrum restitu. quid si instrumentū est falsum, sed non in eo, in quo est vis quæstionis: an vteris eo sciēter puniatur? Vide Io. An. in addi. Spec. in tit. de instrumen. edi. postremo. aliās. s. sequen. i. ddi. que incipit huic dieo, item tenet quod sic: Adde an si stet statutum, quod vteris falso instrumēto puniatur: an punietur qui eo vtitur per procuratorē: vide Ro. consil. clv. & de comburente, cancellante vel incidente aliquā scripturam, vide Bal. cōf. c. xx. iij. in. vol. Falsum instrumētū an dicatur, si notarius dicit in p̄sentia talis deponentis confessus est Titius: & re vera nullū factū est depositum: vide Bal. consil. xxiiij. in. vol. & qualiter teneatur produccens falsos testes super veris capitulis, vide Cal. cōf. cccij. lib. j.

d ¶ P. P. A. V. P. ¶ Per hanc. Vide Feli. in c. p̄sentium. col. iij. ver. tertia conclusio. extra de testib.

e ¶ Quærela. Vide no. in c. licet causam, de p. ba. & in c. cū venera, de excep. in gl. si. & ibi per Io. And. & Spec. in tit. de sen. prola. s. quoniam. ver. & no. secundum canones & dū dicit hic, q. actiones criminales xx. ann. tolluntur: hoc videtur procedere quantum ad pōnā imponendam: sed quo ad declarandam iam impositā non tolluntur. c. si q. exigentibus. in fi. de p̄scrip. in vj. secundum do. Pet. de Ancha. quod bene no. & adde tamē quod executiones istarum sententiarum, quæ sunt iuris Romanæ ecclesiæ, durant centum annis, secundum Bal. in l. si. in p̄ca. col. de sacrosanc. eccl. & ibi nunquā fiat cōtra Aug. no. decisionem Adde q. in pōenis spūalibus nulla currit p̄scriptio, secundum Bad. in l. si. in fi. in pen. col. in xix. co. s. qui accu. & Spec. ibi. & s. & Ang. in l. diuus. ff. de re iu. Sed quæro, quāto tempore durat accusatio, quo ad effectum publicatiōis bonorum. Dic qd̄ quinquēnio tātū. casus est mirabilis, secundū Ang. ibi. in l. cognitio. ff. ad Sylla. quod intellige secunda accusatiōe finita: nā pōt agere hīc contra hā redē dānati a etiōe ciuili, petitiōe hēreditatis. l. j. s. de his qui. vt indig. & durat per decē annos. l. Caus. ff. ad Syl. & ad d. in cognitio. vide glo. hic. & tene mēi dicitum Specu. in tit. de sen. s. restat. ver. sic. si vero. et. j. vbi tenet quod quærela falsi non limitat xxx. ann. vt dicit hic: sed durat perpetuū in catib⁹ ibi no. & per Ange. in l. diuus. ff. de re iu. q. doc. in c. licet. de proba.

non propterea tollitur pōena legis Corneliæ de fidei. tamē si quis condēnatur vigore statuti, q. imponit pōenam pecuniariā: tollitur cōdēnatio, q. resultabat ex l. Corne. de fidei. q. senatus voluit ne quis ob idem crimen duabus legibus fiat reus l. senatus. ff. de accu.

Sed neque ante Proximos cognati defuncti nō possunt cogi ve vocari ad iudicium. h. d. Per legē hanc detendi quādam mulierem, quæ prohibebat filio succedere: q. nō petijt filio tutore.

Ad legē Corneliā de falsis. Rub. LEX I.

Si partus. Accusatio ma- tris ppter a- tate filij nō differ. h. d. Gl. qrit vt ū snā de partu supposito, la- ta cōtra matrē, p̄iudicet filio. Determinat q. nō. & bene. Dic vt in gl.

Si a t i s a p e r t e. Si crimen falsi graua differen- de executionis obijctur, non impeditur executio. h. d. Dixi plenē de materia in l. si. si ex fal. instrumen.

LEX III.

Licet. Non videtur scripturam approbare, qui eam falsam ignorat. hoc dicit.

Alii. Habeo istam legē p notabi- li, qñ iniuria principaliter matrimonium respicit, filius nō potest accusare parentem, etiam si suam prosequatur iniuriam. hoc. d.

S V M M A R I V M.

¶ Præctica interrogandi patrem, an velit vti te- stibus, & eorum attestatiōibus: & de effectu di- cte interrogatiōis.

¶ Qui dicit se nō vsurū aliquo instrumento, ex hoc arguitur instrumentum falsum.

¶ Cautela vt aduocatus partis, contra quam testis aliquid falso dixerit interroget partem.

Si falsos. Faciens falsum instrumē- tum, non releuatur a pō- na, si eo p̄fitef se non vsurū: secus in eo: qui ex solo vsu in pōnā incidit, h. d. Tene men- ti. Per hanc legē practicat̄ Aduocati, q. qñ te- stes a parte producti reperiunt̄ dixisse aliqd̄ fal- sum publicatis attestatiōibus, q. faciūt partē illā interrogare, an velit vti illis testibus, & eorū at- testatiōib⁹, & si dicit pars: ego dico me nolle vti dicto talis testis: intelligit̄ excusatus a pōna falsi secus si ipsa illū testē induxisset ad p̄bandū aliqd̄ falsum: quia articulus de se continebat falsitatem: tunc em̄ incidere in falsum, ex eo, q. eum ad hoc sciēter produxerit, & fecit eum dicere falsum te- stimonium: secus si super aliquibus incidentibus testis falsum dixisset: tūc em̄ pars, quæ ad hoc eū nō produxit, potest litē renūciare, ¶ Not. etiā q.

an sublato iure querelandi sit sublatum ius inquirendi, Pet. de Ancha. consil. cxc.

¶ Officium iudicis. Vide Bal. in l. properandū. in pe. & vlti. col. in princ. s. de iudi. Et cum Iac. Butr. & Bar. hic transit Inno. in l. diuus. s. si. ff. de re iudi. Vide do. Alex. in l. ita demum. s. j. s. de procu.

¶ Dolosē fecerit. Adde Bar. & quod ibi dixi in l. j. s. non autē. ff. si quis testa. liber. esse ius. sue. non tñ in dubio p̄sumitur cōmississe falsum facien- do vt dixi post Bar. in l. si quis obrepserit. ff. eo. Item adde quod no. Bal. in l. cū donationis. s. de transact. & idē dicit Bal. in l. si. s. ad leg. Aquil. quod probato damno, satis est probata culpa dantis damnum.

¶ Tribus modis. Quot modis dicatur falsum: adde tamen q. quasi falsum non requirit dolū. l. diu. la. j. & ibi Bar. ff. eo. & vide in d. l. qd̄ sit falsum. do. largē

¶ Quando aliquis dicit se non vsurū aliquo instru- mento: illud instrumētum habetur vt falsum: vt habuistis. s. de fide instru. l. si aduersarius. ¶ Item est consiliū ex hac lege q. aduocatus partis, con- tra quē testis aliqd̄ falso dixerit, faciat regri p̄tē si vult vti illis attestatiōib⁹: si enim se dicat vti velle poterit partē vna cū teste accusare de falso.

S V M M A R I V M.

1. ¶ Exceptio falsi quanto tempore tollatur.

2. Officium iudicis, per quod inquiritur quanto tē pore tollatur.

Quærela. Hęc est notabilis & singularis lex: Accu- sationes criminales tēporalibus p̄scri- ptionibus nō tollunt. h. d. Vel sic. Ac- cusationes criminales regulariter viginti annis tollunt. h. d. ¶ No. tex. ibi: ferē. qd̄ dicit ppter q- dā, quæ minori tpe tolluntur. Gl. tua circa hanc legē querit, quāto tpe tollitur exceptio falsi: rō q. quæ sunt tpalia ad agēdū, p̄petua sunt ad exci- piendū. vt l. licet s. de excep. & ff. de doli except. l. purē. in fi. ¶ Quæro, cū de falso possit p̄cedi ad inquisitionē vt l. nullū. ff. de testi. & l. pe. s. de p- ba. ¶ Quāto tempore tollatur officium iudicis, p quod inquiritur. Gl. hic videtur dicere, xxx. an. Vide gl. j. in fi. Quod officium iudicis tollat xxx. an. habuistis tex. cum glo. in l. si. s. de p̄scripti. xxx. vel xl. annis tñ in casu proposito arbitror gl. nostram non dicere verū. Nam officium iudi- cis inquirētis succedit loco accusatiōis: vt ex- tra, de accu. c. qualiter & quando. Sicut ergo accu- satio tollitur xx. an. vt hic: ita eodem modo iudi- cis officium. Præterea. tex. hic gñaliter loquitur. quærela em̄ falsi est: siue de hoc q̄relā facit pars, siue ipsemet iudex. Et iā vidisti istā q̄ de facto: & dixi illud idē, qd̄ dixi modo hic. Ego puto q. si a statuto statuat̄ tempus certū ad accusandū, qd̄ vltra illud tempus non poterit inquiri. licet glof. hic videatur innuere cōtrariū, vt hic vides. qd̄ perpetuū tene menti.

Um qui. Intellige hoc verū esse in eo, q. subtra- hit testamentum: in eo vero, q. subtra- hit aliud instrumētū, non habet lo- cum pōena falsi: nisi ex actis publicis subtraheret vt l. Paulus. in prin. ff. eo.

S V M M A R I V M.

1. ¶ Cautela, quod quando accusatur de falso, di- catur sciēter & dolosē.

2. Falsum accipitur tribus modis.

Nec exemplum. Hęc ē bo- na lex Falsum nō cōmittit sine dolo. h. d. Vñ p̄ hanc l. memē tote semp, quā do facitis p̄ accusatiōnē de falso, vt dicatis, sciēter, falsē, & dolosē. verūtū eo ipso quod tñ accusas eū de falso, videris dicere dolosē: quoniam aliter nō est falsum punibile. Vnde natura verbi p̄lati, q. a eū de falso petit puniri, hoc includit q. dolosē fe- cerit. ¶ Et idēo pro huius declaratione debes scire i q. quod falsum accipitur tribus modis. ¶ Vno mo- do, si quis falsum faciat sine dolo, sed in p̄sentia talis deponentis confessus est Titius: & re vera nullū factū est depositum: vide Bal. consil. xxiiij. in. vol. & qualiter teneatur produccens falsos testes super veris capitulis, vide Cal. cōf. cccij. lib. j.

¶ Per hanc. Vide Feli. in c. p̄sentium. col. iij. ver. tertia conclusio. extra de testib.

¶ Quærela. Vide no. in c. licet causam, de p. ba. & in c. cū venera, de excep. in gl. si. & ibi per Io. And. & Spec. in tit. de sen. prola. s. quoniam. ver. & no. secundum canones & dū dicit hic, q. actiones criminales xx. ann. tolluntur: hoc videtur procedere quantum ad pōnā imponendam: sed quo ad declarandam iam impositā non tolluntur. c. si q. exigentibus. in fi. de p̄scrip. in vj. secundum do. Pet. de Ancha. quod bene no. & adde tamē quod executiones istarum sententiarum, quæ sunt iuris Romanæ ecclesiæ, durant centum annis, secundum Bal. in l. si. in p̄ca. col. de sacrosanc. eccl. & ibi nunquā fiat cōtra Aug. no. decisionem Adde q. in pōenis spūalibus nulla currit p̄scriptio, secundum Bad. in l. si. in fi. in pen. col. in xix. co. s. qui accu. & Spec. ibi. & s. & Ang. in l. diuus. ff. de re iu. Sed quæro, quāto tempore durat accusatio, quo ad effectum publicatiōis bonorum. Dic qd̄ quinquēnio tātū. casus est mirabilis, secundū Ang. ibi. in l. cognitio. ff. ad Sylla. quod intellige secunda accusatiōe finita: nā pōt agere hīc contra hā redē dānati a etiōe ciuili, petitiōe hēreditatis. l. j. s. de his qui. vt indig. & durat per decē annos. l. Caus. ff. ad Syl. & ad d. in cognitio. vide glo. hic. & tene mēi dicitum Specu. in tit. de sen. s. restat. ver. sic. si vero. et. j. vbi tenet quod quærela falsi non limitat xxx. ann. vt dicit hic: sed durat perpetuū in catib⁹ ibi no. & per Ange. in l. diuus. ff. de re iu. q. doc. in c. licet. de proba.

¶ Ad inquisitionē. Vtrum iuri inquirēdi p̄scribatur xx. an. adde quod Ange. in l. si vacan- tia. in fi. Hanc glo. reprobat p. l. huius fa. s. veterani. de p. cu. & dicitur ita au- diuisse a Bart. facit l. quos prohibet. ff. de postu. adde tex. & gl. in l. falsi. s. e. & vide Alex. in l. ita demū. s. de pro- cu. & vide Bald. in repe. l. cum mulier. in fi. fol. ma. Adde

a Si quis decurio. Vide quod in materia huius l. dixi post Bart. in l. impub. §. de fal. & quod not. Bartol. in l. vniuersas. hic alleg. in glo.

b Scriptura notarij. Nota quod notarius possit torqueri, si dicit se amisisse protocollum: vide Bald. in rub. de fi. instr. in iij. col. v. et si. quareo, dixi & c.

c Not. etiā. Adde q. Bal. de pa. Constan. in ver. in nomine Christi. dicit, q. si alicuius civitatis iuraverit tenere aliquā credentiam, & alius eorum reuelat in damnum communitatis, q. debet ab officio remoueri: & quandoque imponitur hæc pena remotionis durate officio potest agi de crimine. Nā si expectarem finem officij, fieret amotio: vt s. ad l. Iul. r. pe. i. ubem. Quæ autem dicatur crederia, dixi in l. Iulius. de fideiuf. Et ad prædicta bene facit tex. not. & ibi Bald. in cap. j. quib. mod. feu. amit.

d Noceat. Adde q. licet nō noceat, sufficit quod potuerat nocere. l. si falsos. s. eo. & in l. qui velu. d. ti. s. eo. & hic adde 2 text. & ibi Bart. in l. j. in rationibus. ff. eo. & vide Bald. in addi. Spe. in titu. de exe. sen. in iij. colum. vide Imol. in l. ij. §. j. ff. quem. ad. testa. ape. adde quod Paul. de Ca. consil. c. j. consuluit per hanc glo. q. falsificans postes libri sui priuati, non sit puniendus. Cui adde de falsificante priuatam scripturam. Bald. consil. cxxij. lib. j.

e P. P. A. V. P. d. Alicui noccat. vide de Socyn. consil. c. ij. & consil. seq. Paul. de Cast. consil. d. j. colum. j. Alexan. consil. lxxix. col. fin. & consil. lxxvij. volumi. j. Gand. in r. est. mal. fic. in rub. de fals. col. f. Fel. in c. j. col.

do largè, & largissimè: & hoc modo omne nō verū, est falsum secundū Dialecticos: vt l. si his q. du ceta. §. vtrū. ff. de reb. dub. Alio mō accipiū falsum nō ita largè: & hoc est ois immutatio veritatis: vt in aut. de instru. cau. & fid. §. j. & hoc etiā mō non dicitur punibile falsum. nā secundū hoc omne mē daciū esset falsum, quod non est verū: vt l. si quid sit falsum. ff. eo. Tertio modo sumit falsum, sicut illud, quod incidit in aliquod cap. legis Corne. de falsis. quod patet ff. ad legem Corne. de falsis per totum. Hoc probatur in d. l. quid sit falsum. Ita d. betis intell. gere hanc legem.

S V M M A R I V M.

Statut dicto notarij super scriptura, q. fuerit per ipsum confecta, quando de hoc dubitatur. Tempus commissi delicti inspiciatur in modo procedendi.

Si quis decurio. Dignitas superue-niens non excusat notariū a tortura, in quaestione falsi, vbi expedit. Itē per notariū fides scripturæ imponitur. h. d. Nota hūc finē quem intellige, q. scriptura notarij probatur per ipsum solum notariū, q. habet debitā formā, scilicet testes, & alia: & solū dubitatur an sit scriptura notarij. Ita intelligit Richar. Malumb. & ita etiam videtur sentire ista glo. Nota etiam q. t. licet superuenerit dignitas tamen quantum ad modū procedendi inspiciatur tempus, quo est commissum maleficium. Dixi in l. j. ff. de pœnis.

Bifalsi. In quaestione falsi, v. trij. parti incūbit onus probandi, & eius poena est poena mortis, vel deportationis. h. d.

S V M M A R I V M.

Falsitas commissā debet alicui nocere, vt quis in poenam falsi incidat. Falsitas vt puniatur, sufficit q. noceat quo ad semiplenam probationem, vel aliquale indicium. Testis deponens non iuratus, vel die feriata, an possit de falso condemnari, remissiuè.

Damus. Quocunq. modo falsum committatur, potest de eo civiliter, & criminaliter agi. h. d. hæc lex, cū seq. Nota tex. ab i. rōnes priuatas. Vide gl. super verbo. Ex hac gl. cū text. nota duo. Primò, ad hoc vt quis incidat in poenam falsi, requiritur q. illud falsum, quod fecit, alicui noceat. Secundò nota q. sufficit q. noceat quo ad semiplenam probationē, vel ad aliquale indicium: vt hic vides. Quod facit ad quaestionem, vtrum testis, qui deposuit non iuratus, vel die feriata, ita q. non valeat eius dictū, possit condemnari de falso. De quo pl. nē dic vt l. si quis legatū. in princ. ff. eo. quod tene menti, & c.

De his qui sibi ad scribunt in testamento. Rubrica.

LEX I.

Quamquam. Nota ex hoc tit. q. notarius non potest conficere instrumentum ad sui vtilitatem: quod tene menti.

De falsa moneta. Rubrica.

LEX II.

Si quis. Nota tex. istius l. in fin. qui dicit q. ætas pupillorum quicquid videt ignorat. Item nota ex glo. q. ille pōt cudere monetā, qui habet ex priuilegio principis: & fortè illud priuilegium concessum priuatis non valeret, sed solū concessum communibus, ideo illi de Fisco, qui faciunt cudi florenos, non possunt.

Ad legem Iuliæ repetundarū. Rubrica. LEX VNICA.

Vnius. Vides ergo quomodo tenentur iudices pro officialibus suis, vel pro familia sua. Dixi tibi s. de assessori. in l. si post depositam. Dic vt ibi: & l. cum si exhibuissent. ff. de publi. quod nota.

Quando civilis actio criminali præiudicet. Rubrica.

S V M M A R I V M.

- Actio criminalis quæ dicat, & q. actio civilis.
- Actio civilis ex delicto quando dicitur prosequi rem familiarem, quando æstimationem damni, & quando vindictam.
- Quando actio civilis, & criminalis competunt alicui: quibus casibus possit eligendo civilem præiudicare criminali.
- Actio civilis & criminalis, quando possint simul & semel eodem libello intentari.
- Actio civilis intentata, quando possit postea criminalis intentari, vel econtra.

LEX VNICA.

Aplurisque. Diuidit in duas partes. Primò ponit vnū dictū. Secundò illud explicat per multa exempla alia. Secūda ibi sic demq. & breuiter hoc intēdit: Q. n. ex vno facto orit criminalis, & civilis actio, q. psequit rē familiarē, pōt actor intentare vtrāq. nō simul, sed vnā post aliā. h. d. Ad eundē tū huius l. debes scire, tu iuuenis, q. actio criminalis t. d. illa, p. quā venit applicadū aliqd. fisco, vel vindicta in corpus, ita q. parti nil applicat. Actio civilis d. illa, p. quā aliqd. petit applicari parti: vt ff. de sepul. vio. l. ij. & q. d. ibi no. Itē debes scire q. actio civilis, q. ex delicto descendit, q. n. q. d. psequi rē familiarē. q. d. est scdm. verā opi. q. n. agit ad æstimationē alicui. d. ni, vel inter esse: licet illud duplicet, vel quadruplicetur, nō curo. Exēplū in actioe furti: nā in actioe furti duplicat æstimatio rei, vel inter esse. Itē actio ne legis Aglæ, & simili, q. n. q. psequit vindictā, vt q. n. cōpetit ad æstimationē iniuriæ: vt in actioe iniuriarū, vel sepulchri violati: licet cū ille, q. recepit alapā, nullū passus sit dānū, tū agit iniuriarū ad vindictā iniuriæ suæ. Hoc pmissio, venio ad casum. In hoc principio opp. & v. q. vna electioe electa nō possit redire ad aliā: vt l. p. tor edixit. §. j. ff. de iniu. Sol. Q. n. civilis & criminalis cōpetit ad vindictā, tūc vna electa non pōt redire ad aliā, vt ibi sed q. n. vna cōpetit ad vindictā, alia psequit rē familiarem: tūc lex nostra proredidit. Sed cōtra hoc op. po. ff. de publi. iudi. l. interdū. Solu. Hæc est vera, licet vtrāq. possit intentari: tū nō simul: sed post vnā intentatā, pōt redire ad aliā. Tria ergo habes in summa colligere ex lege ista, & ex ista materia. Primò q. n. est in electione actoris quem eligat prius, civile, an criminalē, vt hic. q. d. est verū, præter quā in l. Corne. de sica. & in actione iniuriarū. Non enim debet prætor permittere vt prius proponatur actio iniuriarū, per q. præiudicaret legi Corneliæ de sicarijs: vt l. prætor edixit. §. j. ff. de iniur. secundū Ia. de Are. licet gl. ibi aliter intelligat. Itē prædicta sunt vera, q. n. duo iudicia mouentur ab eodē: secus si vnū ab vno, aliud ab alio. Tunc cū nō est locus electioni, sed præfert actio criminalis. Et ista est materia l. si. s. de ordi. iu. Itē prædicta sunt vera, q. n. criminalis & civilis pponuntur p se principaliter: secus si vna principaliter, alia scidēter: tūc ista est materia l. j. & ij. s. de ordi. iu. s. de adul. l. qm. Alexā. & ad l. sta. de pla. l. præses. Itē scdō habetis notare ex l. ista, & ex eo q. d. dixi s. in solutioe cōtr. riorū, q. civilis & criminalis nō pnt intētari simul & semel i eodē libello, q. d. intellige verū, q. n. vtrūq. petit, vt p modū actiois principaliter intētatæ: sed si aliq. accusat criminaliter, v. iudicis officij petit restitutio rei: ex æq. tate posset hoc fieri: vt l. interdū. §. q. sur. ff. de fur. & l. ss. iij.

ij. versi. fallit secundū extra, de præscript. Et vide consilio Bar. incipiens quidam filius familias presbyter, adscripsit suo patri legatum, notarius existens, vide pro isto tit. Andr. barb. Quamquā. Adde Bar. in l. filius. §. sequens. & in l. si pater. in fi. ff. de fal. Si quis. Hæc lex est notabilis: ideo ad multa signatur, max. mē ad id, q. d. not. Bart. in l. j. de fabri. libr. x. ij. Sed an alchimista puniatur, vide Andr. de Iser. Bal. in ca. j. quæ sunt regalia, & ibi etiam refert Oldra. consuluisse: q. si expēditur tantū pro tanto, & tale p. tali, sine alijs falsificationibus, non puniatur. & vide in ca. quanto. de iureiur. Vt vnius. Bartol. in l. qui iurasse. in princ. ff. de iureiur. allegat l. si. hu. tit. communēta l. mentio. ff. pro socio. R. in familiarem. Quando actio civilis descendens ex delicto dicatur psequi rem familiarem & q. n. vindictam, per Bart. in l. quinta. ff. de iniur. Solu. quando civilis. Quando actio civilis concurrat cū criminali, vide per Bar. in l. n. cir. a principio. ff. vi bo. rapt. & in l. pen. ff. de calū. & vide casum not. in l. j. s. de iudi. per Bald. vbi quid iuris si pari poena applicetur fisco, & pars parti, an possit cumulari: per Saly. in l. si quis ad se fundum. s. ad l. Iul. de vi.

Secunda Bartoli super Codice.

- a **Causam exerce-** re. Per glo. & Bart. in d. s. ad crimen.
- b **Hac l. habetis.** Per Bart. in l. ij. de publi. iudi.
- c **Quando imponi-** tur. Et vide p hanc l. d. xi in l. j. ad h. ad Turpil.
- d **Alia corporalis.** Qualiter loquatur Bart. in l. penul. s. ad crimen.
- e **Tene menti.** Vide Bart. in l. j. s. ff. si quis ius dicen.
- f **Cū absente.** Adde l. j. & ibi Bart. ff. eo. ibi Bal.
- g **Not. lex.** Facit q absens condemnatus, non efficiatur infamis. de quo p Spe. in tit. de sen. s. j. ver. quid de istis. & p Bar. in l. i. ctus. fustium. ff. de infam.
- h **Torquedi.** Idem in doctore, vt not. Barto. in l. j. de aduo. diuer. iu. & Cy. hic, vide per Cyn. in l. iij. ad l. Iulian. maie. & glof. Idem in homine decrepitæ ætatis. l. iij. s. j. g. tur. ad Sylla. An autem miles pro debito possit capi, vide Bal. in l. j. in fin. qui bon. ce. pos. Et quid in milite nostri temporis, vide in tracta. de qd. per Bar. Pau. de Liaza. in ca. grauis. de de po. vide Bart. in c. d. n. de ser. fugi. & Ia. de Bel. per Sal. in l. j. s. de iur. & fac. ig. & ibi scripsi post Cyn. Item clericus nō potest torqueri, nisi sit infamatus: & vide Ant. de Butr. & quasi omnes in d. c. d. deposito. Itē impubes leui⁹ torquetur. glof. est. & quod ibi no. Bald. in l. si quilibet. a. s. in l. cum secundis tabulis. ff. de his q. vt indi. vide Bart. in l. de minore. in prin. ff. de questio. & vnā d. f. i. iter clericū & militē, vide per Abb. in ca. j. de gle. egro.

ij. s. si dicant. ff. fin. reg. Dixi plenē in l. defuncto. s. j. ff. de publi. iudi. ¶ Tertio nota q post intentatū vnā ex istis iudicijs, pōt aliud intentari. Qd̄ intellige verum, si primum iudiciū sit finitū aboliuone, vel sentētia condemnatoria: sed si esset finitum per sentētia a solutoriam: tunc sūt opi. inter Pla. & glo. nostras. Dy. tñ in c. nullus pluribus. extra, de reg. iur. lib. vj. & idem omnes docto. moderni videntur distinguere, aut absolutoria est lata super facto; & parit exceptionem rei iudicatæ in alio. Aut super iure; & tunc secus. Quod dic vt plenissimē istam materiam tractaui in l. ij. s. j. ff. vi bono. ripto.

De iniuriis.

Rubrica.

LEX

V.

S In non conuicij. Hec est bona l. & doctores Ultramontani repetierūt hanc legem.

D Ominum. An in actiōe iniuriarum habeatur ratio damni: & qualiter est materia huius l. non tamen dico hic quia tēpus non paritur.

SUMMARIUM.

In casu criminali procurator admittitur pro persona illustri. Procurator nō admittitur, vbi pro delicto imponitur pœna pecuniaria, vel corporalis alternatiuē. Sententia quando non potest cadere in procuratorem, profertur in dominum licet absentem.

S I quando. Hec ē notabilis lex. Personę illustres, siue agat, siue cōueniant act. iniuriarū ciuilit̄ vel criminaliter: possunt cām exercere p̄ procuratorem; ipsi tamen se inscribent, & in eos fertur sententia. h. d. Primō t̄ ex hac lege habetis q̄ ad crimen priuati iudicij prosequendum, non admittitur procurator regulariter, fallit in illustrib⁹ personis. vt hic videtis: & sic l. pe. s. ad crimen. ff. de publi. iudi. quæ dicit non admitti procuratōrē de crimine publici iudicij prosequendū, suppletur per istā. ¶ Secūdo nō, q̄ licet in causis criminalib⁹ procurator admittitur, qm̄ imponitur pœna relegationis, vel intra relegationem, vt plenē no. in l. seruum quoq; s. publicē. ff. de procu. tamen t̄ qm̄ imponitur pecuniaria, vel relegationis. seu alia corporalis alternatiuē: tunc non admittitur procurator. Hic est casus hic, coniuncta l. si. ff. eo. Nam p̄ iniuria imponitur pœna relegationis, vel fustium castigatio: & tñ nō admittit̄ procurator regulariter vt hic videtis: quia quotidie occurrit i statutis: & sic eo ipso q̄ possibile est ex delicto sequi pœnā maiorem relegatione, non admittitur procurator. vel aliquam afflictiuam pœnā in corpore, non potest exercere procurator: vt hic, coniuncta l. si. ff. eod. ¶ T̄ No. vltimō q̄ quando sententia nō pōt cadere in procuratorem, profertur in dominum, licet absentem quōd plenē habuistis s. de procu. l. nihil. & l. j. s. de senten.

De famosis libellis.

Rubrica.

LEX

VNICA.

S I quis. Hic vide quōd hic puniūtur minus cōsocij, & participes quā ipsi principales. De quo hic per Cyn. & ego plenissimē in l. is qui opem. ff. de furtis.

De his qui latrones occultauerūt. Ru.

L Os qui. Nota hanc legē & tene mētī: quotidie cōtingit, & totus iste tit. practicitur plenissimē.

De requirendis reis.

Rubrica.

C Vm absente. Hec ē no. lex, & tot⁹ iste tit. & not. istum finem, ex hac lege habes, quōd si exbannitus moritur intra t̄ps banni, vires bāni totaliter euanescent. h. d.

Q Vicunque. Nota q̄ de iure cōmuni bānitus, etiā elapso termino bāni, nō habetur pro cōfesso, licet secundū ista statuta ciuitatū Italiz seruetur contrarium. Dixi in l. diuus. s. sic & diuus Pius. de custo. reo.

L Npecuniariis. Sola citatio & libelli oblatio in causis pecuniarijs nō infamat in criminalibus infamat de facto. h. d. hæc tota no. lex. ¶ Not. qd̄ dixi in sumario. Veruntamen gl. tua intelligit, q̄ etiam qm̄ accusatio ciuilis est proposita, quæ infamat de facto, quod videtur contra mentē huius legis, quia secundū glo. nulla esset differentia inter ciuile, & criminalē, quod videtur velle iste textus.

De questionibus.

Rubrica.

M Ilites. Nota q̄ milites non sunt torquendi etiam iudicijs præcedētib⁹. Ego semel dicebā, cum vnus Potestas miles vocatus esset ad syndicatū, & probaretur delictū contra eū per iudicia, volebant syndici eū ponere ad torturā: dixi q̄ non poterant: vt hic, & j. eo. l. diuo Marco.

S Eruos. Argumētum est lex ista q̄ familiaris quondam non possit testificari pro domino. quod dixi in l. j. s. diuus. ff. eo. tit.

De abolitionibus.

Rubrica.

SUMMARIUM.

Abolitio non conceditur, nisi causa cognita. Iudex super accusatione, licet accusator rei renūciat potest veritatem perquirere. Iudex ex officio potest producere testes ad veritatem inquirendam.

A Bolitio. Nota ex hac l. tria. ¶ Primō, q̄ abolitio nō cōcedit̄, nisi causa cognita. Hoc videtis plenius, j. l. prox. ¶ Secūdo nota q̄ licet pars accusationi renūciat, tñ iudex pro officio suo pōt perquirere veritatē super ipsa accusatione, vt delictum puniat. Et per hoc ego dicebam in quæstione, quam semel disputauī: q̄ licet accusator non producat testes, iudex tñ pōt ex officio suo testes producere ad inquirendā veritatē. Hoc plenē dixi in illa q. q̄ incipit, iudex malefactorum. quam posui in repet. quam feci de l. iij. s. hoc autem iudicium. ff. de dam. iust. d. Dixi in l. si non defendantur. ff. de pœ. & l. si. de quæstio.

F Allaciter. Not. hunc tex. ibi: singularis, q̄ ponit meli⁹ delicta, i q̄ ex vtraq; parte requirit̄ p̄batio, quā alius de mundo.

Vt criminalis quæstio intra certum tempus terminetur. Rubrica.

SUMMARIUM.

Instantia perempta, superest officium iudicis ad condemnandum partem in expensis. Pœna à iure imposta, si non cadit in certam personam, alteratur, & imponitur alia. Iudex potest dare partibus inuitis dilationem.

N Ouerint. Nota ex lege ista primō, q̄ finito tpe instantiæ, adhuc superest iudicis officium ad condemnandū partem in expensis. Vide tex. ibi quo & c. vidistis in l. properandum. s. illo. s. de iudic. & j. l. prox. ¶ Secūdo not. q̄ quando pœna, quæ à iure imponitur, non cadit in certam personam, potest alterari, & imponi alia. Text. est expressus in l. hos accusare. s. omnibus in fine. ff. de accu. ¶ Tertio no. q̄ quando iudici videbitur, ipse potest partes vrgere, vt causas in iudicis notionē deducant: & sic potest dare partibus inuitis dilationem.

- i **Abolitio.** Ad intellectum huius legis. vide Bart. in l. transigere. in fi. iij. col. s. de transac. & dixi l. j. circa prin. ff. de iniu. Facit qd̄ dixi in l. libellorū. s. fin. ff. de accuf. & Bar. in l. si maritus. s. si negauerit. ff. de adulte. Et quotuplex sit abolitio, nota. ij. q. j. c. prohibetur.
- k **Fallaciter.** Nota ex isto textu ibi, reorum cōsensu. q̄ in criminalibus iudex non debet sequi reorum cōsensum. Secus in ciuilibus: vt l. si negauerit. ff. de adul. als l. si cōuenit. ff. de re iudic. Et quotuplex sit abolitio. no. in l. si conuenit, & ibi per Bart. ff. de re iudic. Text. est sing. quē alleg. glo. in l. qui accusare. s. de eden. Vide tex. & ibi Bart. in l. vbi s. de fal. & vide hic Iac. de Bel. ¶ Nouerint. Equalis sit & quanta in stātia criminalis: vide de Archi. in c. felicis. de pœn. in vj. & glof. in ij. q. iij. de iu. Et quid de iudice inquirete, vide Bal. in l. properandum. in prin. s. de iud. & Cyn. hic, & qd̄ no. Bart. in l. querela. s. de fal. in ver. tertio nota. vide Bar. in l. de pupillo. s. si pluribus. de oper. noui nuncia.

tionem. De hoc tetigi s. de dila. l. j. Gloss. inducit hanc ad quaestionem an infamis possit infamari, vel excommunicatus iterum excommunicari. De hoc vide in vlti. glo. extra, de iud. non recorde in quo c. est in cita quorundam.

Ad senatusconsul. Turpil. Rubri.

LEX III.

Quamuis. Vide a q qui est solitus facere falsas accusationes, vltra poenam, de qua hic, punitur abscissione linguę. Bal. in l. data opera. q. co. s. qui accu.

Vamuis. Remissio criminis non infringitur fide non seruata. h. d. hęc not. l. De hoc dixi in l. si vnus. s. pactus. ff. de pact.

Ifoemina. Not. hic glo. quis dicitur pleg sua, vel fuorū inuria: & est gl. j. huius. l. quā tene menti perpetuo. De hoc habes tex. ff. de accu. l. j.

De calumniatoribus. Rubrica.

LEX I.

Alumnia. Hęc est no. lex domini, istud est verum, qñ tractatur de puniēda calumnia, per officium iudicis. Secus si tractetur de ea puniēda, per viam accusationis principaliter præposita. Ita tenet glo.

De prænis. Rubrica.

LEX I.

Seruus. Adde tex. & ibi Bart. in l. sine præfinit. ff. co. Ratio huius legis est per l. in tantum. s. vni. ff. de rer. diu. q est no. vide Bart. in l. si qui adulteri. s. de adul. adde que voluit Ange.

Ediu. Hęc est singu. lex & ponit vnū casum, in quo contra absentes peruenitur ad condēnationem in criminine capitali.

Ancimus. Not. istā legem, quę facit ad statuta ciuitatis Florentię, quę dicunt q onsortes de domo tencantur pro crimine commisso ab vno de domo.

Mnes. Tempus, quo quis stat in carcere, in exilio computantur. h. d. secundū vcrā rectū. Vel aliter: Qui tempus compleuit in exilio, postea carcerari non debet. h. d. ista lex.

De bonis proscriptorum uel damnatorum. Rubrica.

LEX I.

Seruorum. Argumētū qñ procurator alicuius dāna ad mortē, debet differri executio, donec dño reddat rationem. Facit. ff. de legat. j. l. seruo legato. s. pen. & ibi not. per Dyn.

Filius. Hic est not. casus, vbi peculiarium castense non publicatur. Quid autem de aduētio, an proprietas publicetur, dixi plenē in l. si limita. s. si de vectigalibus. de dam. infe.

Iquis intra. Hęc lex docet quā res in inuētario debeant scribi. h. d. quam legem vide, & tene menti.

Iquis. Hęc est bona lex & notabilis. & nota istā legē in eo qd dicit corporaliter tradidisse docuerit, qd intellige vt dixi in l. si diuis. s. qui po. in pig. hab. ¶ Nota q mulieribus, & alijs debetibus recipere, debet solui statim, nō seruato ordine iudicario. Dic vt dixi in l. res. ff. de iur. fis. ¶ Tertiō not. q hęc lex habet locū in rebus donatis post cōmissum crimen. Gloss. tangit in l. res. s. de dona. inter vir. & vxo. Ego plenissimē dixi in l. post contractum. ff. de dona.

De sententiā passis & restit. Rub. e

LEX I.

Vm salutatus.

Quando ille, qui est dānatus, restituitur, recuperat bona & famā, nisi aliud sit expressum specialiter in restitutiōe, sed si ei est concessa indulgentia, solū poena remittitur. nam non recuperat bona, nisi aliud sit expressum in indulgentia. h. d. vsq; ad fi. nisi q variantur termini. Materiam harum legum tractabo. j. co. l. fi.

SVMMA RIVM.

1. Patre deportato restituito, filius quando reincidat in eius potestatem.
2. Filio in pte daf tutor ppter malos mores pris. Patri dilapidanti bona filij, quando interdicatur administratio bonorum filij.
3. Pater mortua vxore si incipit malē vti substātia. an filius habeat remediū. l. vbi adhuc. remissiuē. Pater improbatæ vitæ, non potest filio impuberi substituere pupillariter.
4. Restitutio tantum restituit, in quantum id, aduersus quod restitutio petitur, abstulit.
5. Testm filij pfe restituito, nō tñ reuerso, nō valet. Quis dicitur restitutus, etiam si ad eius notitiam restitutio non perueniat.
6. Testm filij, qui mortuus est ante q; restituitur pater, patre restituito, an extingatur. & nu. 8.
7. Bannitus restitutus an recuperet bona alienata.
9. Testamentum filij capti ab hostib; an extingatur, si filius decepsit ante q; pater reuertatur.
10. Fictio, q retro trahit, nō requirit duo extrema habilia, in his, quę fingit per quandā consequentiā.
11. Statuto, stante q banniti rebañniantur, istud rebannire habetur pro restitutiōe.
12. Statutum quando possit famam restituere.

In quaestione. Lex nra est difficilis. Primō ponit vnā quaestione. Secūdo ponit aliā, ex cui; determinatione apparet solutio primæ. Tertiō ponit aliā. Quarto ponit aliā quaestione. Quinto & vltimō ponit vnā conclusionē vniuersalē ad præcedētia. Secūda ibi, remotis. Tertia ibi, ita tñ. Quarta ibi, quib; Quinta ibi ideo q; tantū. Breuiter hoc intendit: Vltima voluntas filij, facta patre existēte in deportatione, irritatur patre restituito: quia in eius reincidit potestatem. Secus in contractibus inter viuos: & tutelæ datio euanescit, si p̄ habuerit bonos mores: aliās secus: & quod abstulit deportatio, hoc restituit restitutiō. h. d. Pr. ma particula legitur tribus modis: pone casum secundū lect. Io. loquitur de testamento factō per filiū, patre existēte in deportatione. alias lectu. examinabo circa contraria ibi: fecisset. subaudi, dubitatur an restituatur. Respondet q nō: quia reincidit in potestate: vt patet in q. seq. Sequitur, remotis Vlpiani. ¶ Ad cuiusdē huius secūdæ partis præmittit, qñ testōr reincidit in alterius potestatem, testm euanescit: vt Instit. quib. mod. test. infr. s. alio. Hoc præmissio forma casum sic: Ad det erminationē præcedentis quaestione, est necesse q sciamus, vtrū patre restituito filius reincidat in potest. tē. Ad quod rñ det Imperator q sic, remotis opi. Ex hoc apparet solutio quaestio. ais propositæ, q testm filij irritatur. vide literā. Sequitur, ita tñ vt gesta. In hac tertia parte, sic forma casum: Vidi q testm irritatur: qd de cōtractibus inter viuos factis à filio, illo medio tēpore: Rñ det Imperator q illi cōtractus nō irritantur, si filius erat maior ætate: quia pro certo, illo medio tēpore filius erat sui iuris. Nec est dicendum q status eius esset in pendēti, illo medio tēpore: sed si filij essent minores: tunc possunt irritari de iure ex beneficio, qd cōcedetur minoribus h. d. vide literā. ¶ Sequit, quibus & c. & ista quarta pars est clara. ¶ Sequitur, ideoque tñ. Hic incipit quinta particula, quę est clara. ¶ Ad primā partem oppo. q ibi quaestio, quę proposita est de

Recuperat bona. Limita nisi bona essent in aliū translata: quia non videtur restitutio ad illa. Ita dicit Bart. h. mitado istā legem in l. Gallus. s. quid si tantū. in fi. vj. col. ff. de libe. & posth. qd intelligit Bart. ibi in j. q. esse idem, quod in hac lege si sit restitutus per cōmune. ibi vide post Bar. & ibi dicit Angel. q nullo modo etiam recuperat fructus perceptos ex bonis, etiam non alienatis: vt c. text. singularis secundū Ang. ibi in aut. idē de Nestorianis. C. de hære. & idem tenuit Bald. in c. do mino guer. in tit. hic finitur lex Corradi. vtrum restitutio possit expressē cōcedi, quo ad bona alienata: vide aliquid p Bal. in l. Gallus. s. & qd si tantum. de lib. & posth. & Bar. in l. cuiusq; C. de fide instr. & in. ha. fil. lib. x. per Bald. de pa. Constan. in ver. pe. cum seq. ¶ Pro cōcordia. Aduerte. dubitatu fuit per aliquos, an per statutū factum per illos, qui recognoscunt superiorem, possit infamia irrogari, vel etiā remitti. & Bar. allegatur per aliquos q non. in l. infamē. in fin. ff. de publ. iudi. sed contra q sic, allegatur Bart. in l. j. s. de qua re. ff. de postu. & in hac l. fin. Tu dic, debet intelligi Bartol. in d. l. infamē. secundū distinctionem, quam fecit in hac l. fina. & in d. s. de quare. s. q nō possit quādo infamia inducitur per ius commune, & sic vbi non potest disponere: secus si inducatur per aliud statutum, vbi potest disponere. Ita intelligatur in d. s. de qua re. & in hac l. fi. & videtur quasi eodem ore loqui.

c ¶ Seruorum. Adde Barto. in l. si de public. iudi. & in l. si seruus.

d ¶ Si quis. Per hanc legem vide omnino Ange. l. si marito. in princ. ff. solu. matri. & ibi adde Paul. de Cast. & vi de gloss. hi; & Cy. in prin.

Secunda Bartoli super Codice.

- a ¶ Quandoq; Imperator restituit. Nota differentiã inter indulgentiam, & restitutionem. Et adde qd aliud est, quem principem liberare a pœna, seu indulgere ei pœnam, & aliud ipsum restituere: quia primo casu non recuperat bona, secundo sic: vt hic, & de generali abolitione. l. pe. & fin. iuncta l. j. & ij. s. eo. Et idem tenet d. Ioan. in l. si marito. in prin. ff. lo. ma. & vide oino Bart. in l. j. s. si quis, vlti. ff. de quaestioni. & qd ibi dixi. Quid si notarius fuit depositus ab officio: vide Bald. in l. nihil. de manumissis. Et nota differentiã inter indulgentiã, & restitutionem, vide Bald. & Imol. in l. liber homo. s. si hæres. de hæredi. instituen.
- b ¶ Est in pendenti. Non inspicitur illud, quod euenire potest de iure speciali, vide Bar. in d. l. ij. in prin.
- c ¶ Filius in potestate. Et similiter non potest habere curatorem. lege, mater filio, de conditio. & demonstrationi. quod est verũ propriè: sed respectu rerum, quandoque sic, si illud non queratur patri l. fina. s. si autem patre. s. de bonis quæ liber. allegat & not. Ioannes in dicta. l. mater. vtrũ autem istis casibus teneatur reddere rationem, vide Bartol. in l. si superflite. s. de dolo. & in l. filia. in penult. colũ. fami. erdscũ. Quid de filio emancipato? dic vt in casu l. filius. de inoffi. testamen. ibi nõ erat tutor. secundũ Baldum, item limita per Bal. in aut. ince. stas. s. de incest. nu. & qd dixi hic post Bald.
- d ¶ Dilapidaret. Pater dissipator non est legitimus administrator, vide Bartol. in l. ij. s. quod si in patris. ff. sol. ma. & in l. Imperator. ff. ad Trebel. late p Imol. post Bart. in l. si cõstãte. in prin. in ij. q. princ. solu. matri. & ibi dixi post Bartol. & adde Bartol. in l. cum b oportet. s. non autem. s. de bon. quæ libe. Idem si pater non expendit, vbi op^o est secundũ bal. hic, ad fin. Quid si dissipat bona pro-

testamento non soluitur: quare malè cõtra primã constitutionẽ C. s. quib⁹. Hui⁹ timore legit istud principũ tribus modis. Vno modo, qd hic loquitur de testamẽto factõ per filiũ, post reuersionẽ p̄ris: & ista lect. tãgĩt in ij. gl. paruula, & fuit additio: vñ libri antiq; nõ debet eã habere: & est sup verb. remanete. Secundũ istã lect. apparet solutio mani festa: quia testm factũ ab eo, qd est in potestate alterius, nõ valet, vt l. q in p̄tate. ff. de testa. & l. pe. s. qui testa. face. pos. Hæc lect. nõ placet. Primò, qd nõ habet dubiũ. Secũdo: quia tot⁹ tex. q sequit, vñ dubitare de his, q̄ fecit fili⁹ illo medio tpe, quo pater erat deportat⁹. Præterea, vñ cõtra tex. hic, qui dicit, fecisset. quod est tẽporis præteriti plusq; p̄fecti, & tex. ibi dũ dicit, remeante: quod est tẽporis præsentis: ergo inquit, quod cũ pater reuertebat, erat factũ testamẽtũ, & illa lect. est verior. Sed adhuc remanet contrariũ: quia ista quaestio non vñ solui in tex. In hoc sunt duæ opi. Vna fuit Irm. & Cypr. qui dixerũt qd r̄de f̄bi: ita tñ vt gesta, &c. Et secundũ hoc q̄stio soluitur, qd patre restituto, testamẽtũ remanet validũ. Ista opinio nõ est vera: quia testatore reuertete in patriã potestate testamẽtũ extinguitur: vt Insti. qui. mo. testa. in fir. s. alio. & s. dixi. Præterea, nõ potest dici, qd in versic. ita tñ, soluatur hæc quaestio. Nã ibi dicitur, gesta per filiũ, sed verba gesserunt, nõ pertinent ad ius testandi: vt l. verba contraxerunt. de verb. signi. ff. Vnde superuenit opi. Ioã. Teutonici, qui testamẽtum dixit irritũ: & sic ad quaestione propositam, tacitè r̄ndetur per solutionẽ secundæ quaestio nis: dũ dicit, qd reuincit in potestate, vt s. dixi, ponendo casum: & ista lect. est vera. ¶ Ad secundam particulã oppo. qd filius nõ reuincat in potestate, vt s. eo. l. in insulã. Sol. l. ibi fuit cõcessa indulgentia: hic restitutio. ¶ Sed cõtra hoc opp. de vltima parte huius, ibi ideoq; tantũ ad restitutionẽ indulgentia valeat. Glo. exponit ibi, indulgentia. in integrum restitutio. Vel dic, qd vtrũq; expressit ibi Imperator, scilicet indulgeo restituẽdo te in integrum, vel indulgeo & restituo. ¶ Et pro huius declaratione dicãs, quandoq; Imperator cõcedit simplicitẽ indulgentiã: tunc fili⁹ in potestate nõ reuincit, vt j. e. l. in insulã. Qñq; cõcedit indulgentiam cũ aliquo adiũcto: & tũc eaten⁹ vltra indulgentiam extenditur, quatenus adiũctũ importat: vt s. eo. l. pater. Quãdoq; imperator restituit: tunc aut concedit restitutionẽ simpliciter: & oia restituta videntur, vt s. eo. l. j. Aut restituit cum limitatione: & eaten⁹ restringitur restitutio, quatenus importat limitatio, vt s. eo. l. ij. Quãdoq; Imperator cõcedit indulgentiã, & restitutionẽ: tunc omnia videntur restituta: vt hac l. nisi aliud sit expressum. ¶ Vnio ad tertiã partẽ: dicitur hic qd filius erat sui iuris, & status eius nõ erat in pendenti. cõtra Insti. qui. mo. ius pa. po. sol. s. si ab hostibus. Sol. Dico qd status filij nõ pot esse in pendenti, respectu præsentis stat⁹: quia vel est sui iuris, vel in potestate: sed respectu eius qd euenire pot, in esse in pendenti. Nam potest esse dubiũ vtrũ pater captus ab hostib⁹ reuertatur vel nõ. Vtrũ autẽ aliud pot sit esse in pendenti, & qualiter, dic vt l. vñ usufruct⁹. ff. de stip. ser. & l. si. cõmu. p̄dio. ¶ Vnio ad quartam particulã: hic dicit qd filio deportati datur tutor. cõtra in l. mutuo. s. si. ff. de tut. Sol. l. ibi loquitur in filio eius qui erat capt⁹ ab hostib⁹, cui nõ pot dari tutor: quia status eius est in pendenti b respectu eius qd euenire pot de iure cõmuni, scilicet si pater reuertatur ab hostib⁹, vel nõ: hic loquitur in filio deportati, cuius status nõ dicitur esse in pendenti: quia pat⁹ eius nõ pot reuerti nisi ex speciali priuilegio, & speciali iure scilicet priuilegio Principis: quia in his quæ fiũt ex priuilegio Principis, vel de iure speciali, nõ debet cõsiderari qd euenire pot: vt

pria, vide sing. Bar. in l. ij. s. si quid in frau. patro. Et probat iste tex. qd luxurioso & dissipatori interdicitur bonus, sicut prodigo. Ita dicit Bald. in l. ea lege. in fin. s. de condi. ob turpem cau. Bene facit l. mulieri. in princip. ff. de cur. fur. dan.

¶ Pro concordia. Aduerte, restitutio etiam absenti, & ignoranti, tribuit ius incõtinẽti, facta ipsa restitutione, secundũ Barto. hic, in ver. quæro quid si filius, & c. Sed dõ. Alexã. in l. qui absenti. ff. de acquirẽ. pos. allegat Bar. sibi cõtradice in l. si. ff. de consti. prin. & nõ soluit. Tu dic qd quando sit restõ ex mera libertate Principis, alio non cõcurrente: & procedat secunda opi. vt suadet natura illius titu. de consti. princ. & ita dicatur quædam indulgentia. Aut aliquid cõcurrit: puta qd fortè Princeps restituit, quia videbat præcedentem sententiam iniustam: & voluit ex tunc sibi quaerrius: & ita procedat prima opi. supra relata. Et ista vocatur propriè restitutio. Vel etiam posset fieri differentia ad instantiam partis: & procedat prima opi. An verò ex motu proprio: & procedat secunda. arg. no. in c. si motu proprio. de præben. lib. vj.

¶ Pro declaratione vtrum bannitus restitutus, recuperet bona alienata per fiscum. Et adde quod not. in l. Gallus. s. & quid si tantũ. in vlti. col. & quod ibi Bald. & Imol. in fin. & Barto. in l. j. s. si quis vltro. ff. de quaestio. & vide quod ibi dixi per Canon. in ca. quãuis. de rescript. in vj. vbi bonus tex. & gl. per Barto. hic, per Iacob. de Belui. in sua disp. quam ponit hic post l. fallaciter. de abolitio. per Bald. in l. sed si hac s. sed si per pœnam. ff. de in ius vocand. & in l. lata. supra. de appellatione. Sed quid si l. bene

l. ij. s. j. ff. de fideicõ. lib. Item cum nõ possit fieri nisi per vnum. f. principẽ, reputatur impossibile: vt l. apud Iulianũ. s. j. aliã l. idẽ l. ul. s. ff. de le. j.

¶ Opp. dicit hic qd si pater nõ habet bonos mores, remanet tutor dat⁹ ei. Cõtra: ille, qui est in potestate, nõ potest habere tutore: vt Insti. de tutel. in prin. sed iste filius reuincit in potestate: ergo & c. Sol. Hic est casus singularisissimus, in quo fili⁹ in potestate habet tutorem: nec credo qd sit alibi. & hoc est ppter duo. Primò, quia tutor fuit sibi datus tempore, quo potuit sibi tutor dari. Item quia pater nõ habet bonos mores, & dissipat bona filij. Sed si primũ tantũ interuenerit, tutela datio euanescit, vt hic dicitur: secus si secundũ tñ: quia pater bona filij dilapidaret: si quidẽ dilapidatio est talis qd nõ impedit quin fili⁹ possit recuperare, dũ erit à patria potestate liberatus: puta, quia vendidit possessiones suas, quas postea fili⁹ poterit vëdicare: tunc propter hoc patri administratio nõ inter dicit: vt l. j. s. de bo. ma. Sed si dilapidatio esset talis, contra quam filio nõ posset esse consultum: vt si in bonis filij esset pecunia, quã consumit: vel pater teretur domos & prædia filij destrui, vel vëdi, vel annullari: tũc aufertur ei administratio: & daretur curator bonis filij, si esset fili⁹ minor. arg. hui⁹ l. & l. Imperator. ff. ad Trebel. & l. si cũ dotẽ. s. eo aut tempore. ff. sol. mat. Facit s. de bo. quæ lib. l. fi. s. sin autẽ patre. ¶ Et hic tetigi qd dã quaestione, quã posui in repetitione. l. si constante. in prin. ff. sol. matr. cum quaeritur an mortua vxore si pater incipit malè vñ substantia sui filij, habeat remedium l. vbi adhuc. & l. constante. Dic vt ibi. Per hunc etiam no. tex. dico in materia pupillaris substitutionis, qd si pater nõ habet bonos mores, sed est improbatæ vitæ, non potest filio pupillariter substituere. Si enim ei denegatur pupillaris administratio in vita, qd est minor: multo magis denegabitur sibi ne ei faciat testamẽtũ in morte. Dic vt ibi dixi in l. ij. de vulg. & pupil. ¶ Vnio ad vltimã partem ex qua nota qd si imper restitutio tantũ restituit, qd id, aduersus qd restitutio petitur, abstulit. Facit ad hoc ff. de procur. l. qui proprio. s. item quaerit. & qd ibi no. Nõ habetis hic alia circa contraria. ¶ Vnio ad quaestiones. quæro qd si filius fecit testamẽtũ, postq; pater est reuersus. Rõdeo nõ valet ab ipso initio: vt s. dixi. ¶ Quæro, qd si filius fecit testamẽtũ postq; pater est restitutus, anteq; tamen reuertatur. Rõ. qd nõ valet: quia statim ipso patre restituto recuperat ciuitatem, & filius reuincit in suã potestatem. Sicut em sentẽtia deportationis secũ trahit executionẽ in adimẽdo: vt l. quidam. ff. de pœn. ita restitutio trahit secum executionẽ in restituẽdo: vt s. e. l. ij. in fi. Et puto qd ille, qui sic restituitur, statim etiã anteq; ad eius notitiã perueniat, sit restitutus: sicut dicimus in libertate data per testatorẽ: vt l. eius qui in puincia. s. si. ff. si cer. pe. ¶ Quæro, quid si filius, qui fecit testamẽtũ, moriatur anteq; pater restituatur. demũ pater restituitur, an testm extinguitur. Glo. dicit qd nõ extinguitur, nisi in aduentitij quo ad usufructũ: vide gl. in ij. s. fi. & etiã gl. aliã magnã, qd incipit, qd de testõ. Ex eo, qd gl. dicit, præterq; in usufructu. vñ velle qd talis filij testm in p̄fecti tñs nullo mō valeat: quia in eis est eadẽ rõ: qd i usufructu aduẽtitiorũ. Cõtrariũ gl. hui⁹ vñ velle alia glo. in l. Gallus. in s. & quid si tantũ. in fi. gl. mag. ff. de lib. & posthu. ¶ Primò p declarationẽ huius glo. & q̄stionis habem⁹ videre qd dictũ est in hac l. & s. in plurib⁹ legib⁹, scilicet qd deportat⁹ restitutus recuperat bona: an hoc sit verũ in bonis quæ sunt alienata. Ista q̄stio est multũ vtilis, & quotidiana, ppter ex bannitos, qd totodie restituunt: an recuperet bona alienata. Certè casus videt qd nõ: quia ille, qd emittit à fisco, nullo mō pot inquietari: vt

damnatus in exilium, si ex gratia reuersus sit vtrū poterit cōueniri à creditoribus: & clarū est quòd aliquo de portato, & bonis publicatis, liberatur ab obligatione l. si debitori. & lege vbiq; & ibi nota. ff. de fideiuss. & nota in l. j. C. de fideicom. & in l. si marito. determina. 8
uit quòd sicut nudus exulauit: ita nudus reuertatur, per l. tutel. §. si libertate. ff. de capit. dimi. Vnde sequit̃ q̃ non est conueniendus à creditoribus, & est liberat̃. & sic loquunt̃: quia oīa bona sua sunt publicata. Quod verum erit, nisi restituatur ad bona: quia tunc non erat liberatus, per l. j. & ij. §. eo. Et hanc not. & addit quod Bart. in l. quicunq; de fide instr. & iur. hact. ff. lib. x. Et concludit quòd restitutio banniti non potest trahi ad bona alienata, si fiat restitutio ob priuatam vtilitatem: secus si ob publicam. l. item si verberatum. de rei ven. & l. Lucius. de euect. l. ij. §. deui. §. ff. de iniur. & c. cum omnes, & c. quæ in ecclesiarum. de confti. Facit gl. quæ incipit & iste. in l. fallaciter. de aboli. Et ita reperio consultum per collegium Florentinorum: & incipit, q. talis est, an ciuitas possit restituere bannitum & c. Et an bannitus possit recuperare bona, in quibus habet solam detentionem. Et quid si bannitus ante bannum possidebat bona mea, quæ post

l. bene à zenone. §. de quadri. præscr. Et idē videtur in ciuitate alienate. Nam constat q̃ ciuitas interim dū ille erat ex bannitus, legitime possidebat bona, & legitime vendidit, & habebatur interim tanq̃ hæres: vt l. tutoris. §. ad leg. Iul. de vi. Sed ille, qui emittit ad hæredem, vel saltem à bonæ fidei possessore, non potest inquietari: vt l. sed & si lege. §. item si res distraxit. de peti. hæred. ergo & c. Istud verum puto, q̃ bona non possit recuperare à possessoribus, sed debet recuperare à fisco, quatenus est locupletior effectus: sicut dicim⁹ in bonæ fidei possessore hæreditatis: vt in d. §. item si res distraxit. Bona verò, quæ in eadē causa remanent non alienata, ista recuperat per restitutionē: vt hac l. in fi. & §. eo. l. j. † Hoc præmissis ad questionē propositā dico q̃ in bonis castrensibus, vel quasi, sine dubio nō irritatur testamentū filij: quia etiā si uiueret in potestate posset testari. In aduentitijis verò, quæ ipsi filio obuenerunt post patris deportationem, si milititer non irritatur testamentū. quia per deportationem pater illa aduentitia nō perdidit, sed nō acquisiuit: & aduersus nō acquisita restitutio non porrigitur. Ita potest intelligi gl. in dicta l. Gallus. §. & quid si tantū. in fi. gl. maximè cum restitutio non fingatur retro, vt j. dicam. ¶ Si verò sunt aduentitia, quæ erant quæ sita ante deportationem, vel profectitia: tunc si quidē per testamentum sunt trāsata in alium iure hæreditario: & pater reuersus recuperat: quia illa nō videntur alienata, sed videntur remanere in eadē causa, in qua primò erant: cum hæres ille succedat in locū primi. Si verò erant alienata alio titulo, tunc puto q̃ iste reuersus non possit recuperare, per ea, quæ dicta sunt suprā: quia restitutio, ad bona alienata non porrigitur. Ita intelligo hanc materiam. Iacobi de Are. verò dicit indistinctē, quòd ista lex nullo modo habeat locū in profectitijis: quia in eis nullo modo valeret cōtractus, nec vltima voluntas: sed tota loquitur in aduentitijis. quod patet ex eo quod dicit j. de gubernatione aduentinorū, & de administratione patris. Allegat in arg. l. si is. §. ff. de iure dotium. quod non placet, arg. eorū quæ suprā dixi de hærede bonæ fidei possessore hæreditatis. nō obstat d. l. si is. si bene inspicias. ¶ † Quæro, quid de filio capto ab hostibus, si testamentū fecit, & decessit antequā pater reuertatur, an testamentum patre reuerso rumpatur. Glo. dicit quòd sic. Nā patre reuerso fingitur semper fuisse in potestate. Secus si patre restituto: quia nō fingitur retro semper filij fuisse in potestate: sed reuincit in potestate patris, & tunc restitutione concessa. Ita tenet glo. in dicta l. Gallus. §. & quid si tantū. Petrus contra nā fictio postliminij, & aliæ fictiones similes, quæ retro trahuntur, requirunt duo extrema habilia, quorum si quod deficit, cessat fictio. Exemplum si seruus moritur hæreditate iacente, & postea hæreditas adeatur non potest fingi seruum fuisse legatarij à die mortis: quia non est: vt l. huic scripturæ. ff. ad leg. Aquil. Facit pro Pet. l. cum quis. §. fin. ff. de verbo. oblig. & l. quoties. de noua. Vnde cum filius hic sit mortuus, nō potest fingi quòd retro fuerit in potestate. Et multi tenent istud dictum Pet. & habent ipsum pro notabili multum. Ego dico quòd est falsum in casu quæstionis propositæ. Primò, per tex. in l. penultima. ff. de suis & legi. Secundo, per rationem: &

hoc pono in l. si is, q̃ pro emptore. de v. f. f. ca. Nam dictum Pet. † est verum, in his, in quibus fictio principaliter fingit: vt patrem reuersum semper fuisse in ciuitate. Nam si pater esset mortuus, ista fictio non posset habere locum. Sed in his, quæ fictio fingit per quandam consequentiam: illa regula, quæ requirit duo extrema habilia, nō est vera. Exemplum, fictio postliminij fingit principaliter reuersum semper fuisse in ciuitate: vt l. retro. & l. postliminij. ff. de capti. Ad hoc incidenter, & consequenter venit, q̃ filius semper fingatur fuisse suus. & similia: vt l. cum duar. ff. de cap. Sed in his, quæ accessorie finguntur, nō requiruntur habilia: sed sufficit q̃ sint extrema habilia in principali. Casus est not. in l. j. ff. de capti. & sic est vera opinio glo. nostræ. ¶ Circa hanc legē, restat † quærendum vnum ciuitas statuit q̃ banniti rebanniantur: an istud rebannire, habeat vim indulgentiæ, an vim restitutionis? Cy. tagit, & dicit forte habet vim restitutionis do. Iac. disputauit istam quæstionē. & determinauit, q̃ haberet vim restitutionis propter duas rationes. Prima, quando vnum est preparatorij alterius, dispositio quæ sit super preparatorio, porrigitur ad id, cuius est preparatorij: vt l. clauibus. ff. de contrahen. emp. l. j. §. de dona. Facit de his, quæ in testamē. delen. l. cæcellauerat. sed cancellatio banni, seu rebannitio est preparatorium ad restitutionem: ergo & c. Ad hoc etiā facit, quia beneficia sunt latissime interpretanda: vt l. si. ff. de cōsti. prin. Breuiter dico quòd de hoc est casus, quòd verba dubia debent intelligi, quòd sonent restitutionē magis, quàm indulgentiam: vt l. j. §. ff. de quæstio. vbi ista verba Principis, facias gratiā decreti, seu sententiæ, intelliguntur, hoc est restitui: nec habentur pro indulgentia simplici. Idem ergo cum factum est statutum, vt banniti rebanniantur: quia istud rebanniri b, habetur pro restitutione. ¶ Iuxta hoc insurgit dubiū, † cum per restitutionem restituatur fama, vt hac l. & §. eo. l. j. vtrum per statuta ciuitatis c possit fama restitui? Tex. videtur q̃ nō, in l. j. §. penulti. ff. de postu. vbi Imperator, & Senatus restituit famam. Breuiter, si infamia esset irrogata de iure cōmuni, fateor q̃ statutum non possit restituere: vt d. §. penult. Sed si infamia esset irrogata ex forma statuti, vel ex processu habito secundū formā statuti, nō de iure cōmuni: tunc puto quòd per statuta possit fama restitui. Quam enim potestatem habet Princeps in his, quæ sunt de iure cōmuni, eandem videtur habere populus in his, quæ sunt ex forma statuti: vt l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & l. nihil tam. ff. de regu. iur. & ff. de sol. l. prout quisq; & c.

¶ Ex castigatione domini Alexandri Lofei Aui liani Iurifconf. clarissimi.

FINIS.

¶ Scrutinium quaternionum. ●

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr
ss. Omnes sunt quaterniones,
dempto ss. ternione.

Excudebat Lugduni Dionysius Harfaeus.

bannum acquisiui an ipse rebannitus recuperet, vide glo. & Bald. in l. pe. s. de repu. Quid si patre exiitente bannito, vel deportato, filius interim acquisiuit aduentitia, & postea pater restitutus est: an habeat vsumfructū in aduentitijis? Bal. in aut. excipitur. C. de bo. quæ lib. dicit, q̃ pro hoc no. per Guiliel. in v. col. in ver. quæro qd de filio. si filius capt⁹ ab hostibus fecit testamētum, & decedat ante patrem reuersum, an ipso reueniente rumpatur testamētum: adde Bar. in d. l. si is q̃ pro emptore. in vj. col. in ver. secundus casus. & Bal. idem tenet hic. ¶ Breuiter dico. cōtrariū videtur tenere Bal. in l. si ademptis. §. cod. Et adde q̃ Bald. in l. pe. s. de cap. videtur tenere idem quod Bar. hic per illum tex. ¶ Istud rebanniri. Et vide Bal. in l. nō solum. §. fin. ff. de procu. & Bar. in l. j. §. si quis vltro. de quæstio. & Bal. hic, ad finē. Et hic adde Bal. in l. si qua pœna. ad fi. de his, qui sunt sui vel alie. au. ¶ Statuta ciuitatis. Vtrum per statuta ciuitatis possit fama restitui, adde Bart. in d. l. j. §. pen. & l. infame. & qd ibi dixi. ff. de public. & vide quod notat Bal. in l. generalis. §. eo.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.